

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İÇİN HUKUK REHBERİ

ABBAS YALÇIN
YASEMİN ÖZ

2. BASKI

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ İÇİN HUKUK REHBERİ

İkinci Baskıyı Hazırlayan:

Abbas Yalçın & Yasemin Öz

Birinci Baskıyı Hazırlayan:

Orhan Kemal Cengiz

Editör

Abbas Yalçın

Düzeltili

Ali Serdar

Yayıma Hazırlayan

Gamze Göker

Uygulama ve Basım

Odak Ofset Matbaacılık

GMK Bulvarı 32/C Demirtepe, Ankara

Tel: (312) 230 02 49 |

Faks: (312) 229 34 33

HAZİRAN 2011, ANKARA

Bu yayının içeriğinden yazarları sorumludur ve kitabın
Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı düşünülmemelidir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

A. TÜM YÖNLERİYLE DERNEK, VAKIF VE DİĞER STK ÖRGÜTLENMELERİ

BÖLÜM I. KURULUŞ İŞLEMLERİ

1. Dernek nasıl ve ne zaman tüzel kişilik kazanır? 27
2. Çeşitli internet sitelerinde dernek kuruluşu için gerekli belgeler konusunda yaptığımız araştırmada birbiri ile çelişkili bilgilere ulaştık. Dernek kuruluşu için hangi belgeler gereklidir ve yedi kurucu üyenin her birinin dörder nüsha adli sicil belgesi alması gerekli midir? 27
3. Tüzel kişilik kazanmış bir dernek hakkında valilik tarafından derneğin kapatılması için cumhuriyet savcılığına başvuruda bulunulmuştur. Dernek, ilk genel kurul toplantısını henüz yapmamıştır. İlk genel kurul toplantısını gerçekleştirmek için kapatılma isteminin sonuçlanması gerekli midir? 28
4. Bir travesti derneği kurmaya çalışıyoruz. Ancak, Dernekler Müdürlüğüne gittiğimizde eşcinsel, travesti ve lezbiyen kelimelerinin tüzükte ve isimde kullanılamayacağı söylendi. Dernekler Müdürlüğü'nün açıklaması doğru mudur? Bu durumda ne yapabiliriz? 29
5. 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 30. maddesi ve 32. maddesinin (o) ve (p) fıkralarıyla ilgili mahkemece verilen herhangi bir karar var mı? 30
6. "Cinsel yönelime" ilişkin bir dernek kurmak için nasıl bir yöntem izlemek gerekir? 45
7. Türk ve Yunan yüzücüleri olarak bir Türk-Yunan derneği kurmak için nasıl bir yöntem izlememiz gerekir? 47
8. Vakıf nasıl kurulur? 49
9. Vakıflarla ilgili özellikle yeni mevzuat konusundaki bilgilere nasıl ulaşılabilir? Bu konudaki yayınlar ve internet adresleri nelerdir? Uygulamadan kaynaklanan sorunlara ilişkin bilgi kaynaklarına nasıl ulaşılabilir? 53

BÖLÜM II. ADRES, İKAMET, DERNEK VE VAKIF BİNASI

10. Bir derneğin, meskenlerin olduğu bir apartmanda bulunması sorun yaratır mı? Derneğin apartmanda mesken olarak kayıtlı bir dairede olması ile tapuda iş yeri olarak kayıtlı bir yerde bulunması arasında bir fark var mıdır? Hangi koşulda kat malikleri dernek aleyhine tahliye davası açabilirler? Binada başka iş yerlerinin bulunması durumu değiştirir mi? 59

11. Yeni kurulacak bir dernekte, bir dernek üyesinin ev adresi, dernek adresi olabilir mi? Bu evin kiralık olması bir sorun yaratır mı? 60
12. Bir apartmanda dernek lokali açabilmek için, apartman sakinlerinden iki kişinin onay vermemesi durumunda başvurabileceğimiz hukuki yollar nelerdir? 61
13. Vakıf hizmet binası olarak kullanılmak üzere kiralanmış bir binada yapılan tadilatın Deprem Yönetmeliği'ne aykırı olması hâlinde, belediyenin ceza tahakkuk ettirmesi ya da bina için yıkım kararı alması mümkün müdür? 64
14. Belediyenin ikamet ettiğimiz bina için vereceği ceza ve yıkım kararının yazılı olarak bildirilmesi zorunlu mudur? 67
15. Belediye, ikamet ettiğimiz yer için idari para cezası ile birlikte yıkım kararı verebilir mi? 67
16. Belediye encümeninin para cezası ve yıkım kararına karşı hangi hukuki yollara başvurulabilir? 68
17. Yeni kuruluş aşamasında olan bir derneğin, merkezi olarak gösterilecek yer sahibi tarafından kullanılmayan bir mesken olup, derneğe bağışlanmayacak ancak sadece derneğin kullanımına tahsis edilecektir. Bu mümkün müdür? Mümkün ise bu durum yasal olarak nasıl düzenlenecektir? 69

BÖLÜM III. DERNEK TÜZÜĞÜ, VAKIF SENEDİ, KARARLAR, FAALİYETLER VE YÖNETSEL İŞLEMLER

18. Kamu yararına çalışan bir dernek sayılmak için ne yapmak ve nasıl bir usul izlemek gerekir? 73
19. Bilindiği üzere, Türkiye'de dinî kurumların ayrı birer tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Kilisemizin tanınması amacıyla bir dernek kurduk. Dernekleşmenin tanınma sürecine ne gibi yararları vardır? 74
20. Kilise binası ve dernek ofisi aynı alan içinde olabilir mi? 75
21. Dernek kapatılacak olursa dernek binası açık tutulabilir mi? 75
22. Dernek üyeleri dışındaki insanlar da dernekte bulunabilir mi? 76
23. Dernek sandığı nasıl kurulur? Bu sandıkların tabii olduğu kurallar nelerdir? 76
24. Derneklerin, dernekler il müdürlüklerine yapmaları gereken bildirimler ve bu bildirimlerin süreleri konusunda bilgi verir misiniz? 79
25. Dernekler tarafından süreli yayın çıkarılması mümkün müdür? Süreli yayınların üzerinde "yayın organı" ibaresinin bulunması hâlinde hukuki-cezai sorumluluk oluşur mu? 81
26. Dernekler pansiyon açabilir mi? Dernekler ve turizmle ilgili olarak mevzuat açısından nelere dikkat etmemiz gerekmektedir? 83
27. Derneğimiz üyeleri için İngilizce kursu düzenlememiz mümkün müdür? Kurs düzenlemek için yapmamız gerekenler nelerdir? Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) böyle bir kursa katılabilir ya da kursu denetleyebilir mi? MEB'e bağlı bir okulun sınıfını bu amaç için kullanabilir miyiz? 85

28. Dernek veya vakıfların, üyelerine veya üye olmayan kişilere eğitim ve bu eğitimin sonunda da bir sertifika vermesi mümkün müdür? Bu konuda izlenmesi gereken hukuki bir yol var mıdır? Hangi makamlara başvuru yapmak gerekir ve bunun şartları nelerdir? Bu eğitim ve sertifika programlarının ücretli veya ücretsiz yapılması arasında bir fark söz konusu mudur? Bu eğitimin türüne göre yapılacak başvuru ve izlenecek usul farklılık gösterir mi?.....88
29. Çocuklar üzerine çalışan bir vakıf olarak eğitim konusundaki faaliyetlerimizde, geçekundu bölgesinde altı yaş grubu çocuklara yönelik, belediyenin de desteğini alarak, bir sınıf açmak istiyoruz. Bu sınıfta 25 yoksul ailenin çocuğuna ücretsiz olarak haftada beş gün eğitim vermek istiyoruz. Bunu gerçekleştirmek için nasıl bir yol izlemeli ve hangi makamlardan izin almalıyız? Yine, bu eğitim işi için öğretmen çalıştırmak istiyoruz; bu konuda ayrıca yapmamız gereken başvurular var mıdır? Bu öğretmeni nasıl bir sözleşmeyle çalıştırabiliriz? Sözünü ettiğimiz işlemlerin usulüne uygun yapılmaması hâlinde ne gibi yaptırımlar öngörülmüş bulunmaktadır? 91
30. Dernek olarak bir konferans gerçekleştirmek istenildiği takdirde, bu faaliyet Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında mıdır? Derneğin yapacağı faaliyetlerin dernek adresinde veya dernek dışında yapılması, izin ya da bildirim açısından farklılık arz eden bir durum mudur?.....94
31. Dernek merkezi dışında yapılacak basın açıklaması, toplantı ve yürüyüş için izin almaya gerek var mıdır? Bu konuda izlenmesi gereken yasal prosedür nedir? 96
32. Uygulamada, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 4. maddesinde kanun kapsamı dışında bulunduğu belirtilen "kapalı yer toplantıları", Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından derneklerin sadece kendi üyelerine yönelik olarak gerçekleştirdiği kapalı yer toplantıları olarak yorumlanmaktadır. Bu konudaki hukuki durum hakkında ayrıntılı bilgi verebilir misiniz? 97
33. Dernek tarafından kampanya faaliyeti olarak açılacak stant için izin almak zorunlu mudur? Bu konuda izlenmesi gereken hukuki yollar nelerdir? 103
34. Vakıf senedinin hukuka aykırı olduğundan bahisle dava açılırsa, bu dava süresince tüzük değiştirilip eski başvuru devam ettirilebilir mi? 105
35. Vakfımızın kuruluş tarihinde kanunen vakfa üye almak mümkün olmadığı için vakıf senedinde üye alma ile ilgili bir madde yazılmadı. Bildiğimiz kadarı ile şu anda vakıf senedi değişikliği ile üye almak mümkün. Bu konuda neler yapılması gerektiği ile ilgili bilgi vermenizi rica ederiz. 108
36. Yeni kuracağımız derneğin amaçlarına "Kulüp kurmak için gerekli çalışmaları yürütmek" gibi bir madde yazabiliyor muyuz? Bu bağlayıcı mıdır? Sonradan kulüp olmaktan vazgeçersek sorun teşkil eder mi?.....108

BÖLÜM IV. ÜYELİK, ÜYELERİN HAKLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

- 37.** Derneklerin, yasal çerçevede üyelerinden almak zorunda olduğu bilgi ve belgeler nelerdir?.....111
- 38.** Derneğin yedi kurucu üyesinden biri kurucu üyelikten çekildiği takdirde, derneğin yasal durumunda nasıl bir değişiklik olur? 111
- 39.** Dernek üyesi olmayan bir kişi dernek organlarına seçilebilir mi? 111
- 40.** Yabancıların derneğe üye olabilmeleri için gereken şartlar nelerdir? Önceki ve yeni hükümler farklı düzenlemeler getirmekte midir? Bu konuda, TC vatandaşlarının üye olmasında farklı hüküm ve usuller söz konusu mudur? 112
- 41.** Üniversite açmak için vakıf kurmak istiyoruz. Vakfın kurucuları arasına, çoğunluk olmamak kaydıyla, yabancı uyruklu kurucu mütevelli alacağız. Yabancıların yapması gereken işlemler nelerdir? Örneğin vakfiyeyi getirirken hazine den veya başka herhangi bir yerden izin alacak mı ya da oturma müsaadesi almak zorunda mı? Buna benzer yapması gereken işler nelerdir bunlar hakkında bizi bilgilendirirseniz seviniriz. 113
- 42.** Derneklerde "onursal üyelik" kararları nasıl alınır? Onursal üyelerin hak ve yükümlülükleri nelerdir? Aidat ödemeleri zorunlu mudur? Aidat borcunu ödememesi nedeniyle dernek tüzüğüne son verilmesi gereken üyelerimizi, üyelikten çıkarmak yerine onursal üye yapmamız mümkün müdür? 114
- 43.** Devlet memurları derneklere üye olabilir mi? 115
- 44.** Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan bir sınıf öğretmenin dernek kurucu üyesi ve dernek başkanı olması mümkün müdür? 115
- 45.** Adli sicil kaydı bulunan bir kişi dernek yöneticisi olabilir mi? 116
- 46.** Adli sicil kaydı bulunan bir kişi derneğe üye olabilir mi? 116
- 47.** Bir dernek, üye olmak isteyen kişileri üye yapmama hakkına sahip midir? Bu konuda kamu yararına çalışan dernekle normal dernekle arasında bir fark var mıdır? Dernek, dilekçeyle başvurarak üye olmak isteyen kişilerin dilekçelerini cevaplamak ve bir gerekçe göstermek zorunda mıdır? 117
- 48.** Bir üyeyi, dernek üyeliğinden çıkarmanın koşulları nelerdir? Çıkarılan kişi ne gibi hukuki hak ve yetkilere sahiptir? 118
- 49.** Dernek tüzüğünde belli bir süre aidatlarını ödemeyen üyelerin, üyelikten çıkarılacağına ilişkin bir kayıt var ise, üyelik kaydı kim tarafından ve nasıl silinebilir? 119
- 50.** Bir üyenin, aidat borcunu ödememesi nedeniyle üyelikten çıkarılması mümkün müdür? Bu karara karşı, üyelikten çıkarılan üye dışındaki diğer üyelerin dava ya da itiraz etme hakları mevcut mudur? 120
- 51.** Vakıflarda üye kaydı mümkün müdür? Eski ve yeni Medeni Kanun'daki hükümler bu konuda farklı düzenlemeler getirmekte midir?.....121
- 52.** Vakıf kurucu üyelerinin, üyeliklerini devretme hakları var mıdır? 122
- 53.** Vakıf kurucu üye sayısını artırmanın başka yolları var mıdır?.....123

54. Sendikamızın üyesi olan bir memurun sadece sendikaya üye olması gerekçe gösterilerek tayin edilmesi durumunda, bu memurun tayinini durdurmak için başvurabileceği hukuki yollar nelerdir? 123
55. Bir sendika üyesi, tayin edildiği koşulda tek başına hukuki yollara başvurabilir veya memur tarafından hâlihazırda başlatılmış olan hukuki süreçlere müdahil olabilir mi? 125
56. Sendika üyesi bir memurun, sadece sendikaya üye olması nedeniyle tayin edilmesi, örgütlenme hürriyetinin ihlali olarak değerlendirilebilir mi? 126

BÖLÜM V. GENEL KURUL

57. Bir derneğin ilk genel kurulu ile bunu takip eden genel kurulları yapması, toplantı usulü ve toplantıya çağrı şekli gibi konularda mevzuatımızdaki yasal düzenlemeler nelerdir? 131
58. Dernek genel kurul toplantısında dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir? 133
59. Genel kurulda hem tüzük değişikliği yapmak hem de yönetim kurulu üye sayısını beşten yediye çıkarmak istiyoruz. Bu genel kurulda, yönetim kurulunu (eski şekliyle) beş kişi olarak mı, yoksa (yeni hâliyle) yedi kişi olarak mı seçeceğiz? 134
60. Dernek genel kurulunda organ seçimleri için önerdiğiniz bir yöntem var mı? Yönetim kurulu için liste mi yapmak daha uygun, yoksa isteyen aday olsun demek mi? 135
61. Dernek genel kurul duyurusu yapmak için elektronik posta kullanımına dair kurallar nelerdir? Yapılan duyurunun dernekler il müdürlüğüne belgelendirilmesi usulü nasıldır? 135
62. Dernek genel kurulunun toplanması için uyulması zorunlu bir süre var mıdır? Genel kurulumuzu iki yılda bir toplamamız mümkün müdür? 138
63. Dernek genel kurullarında ve divan kurulunda yer alan kişiler yönetim kuruluna seçilebilir mi? 138
64. Bir dernek üyesinin, kendisi ile ilgili olmayan karar ve işlemlerdeki usulsüzlükleri ileri sürerek, olağan genel kurul kararlarının iptali için dava açması mümkün müdür? 139
65. Derneğimizin tüzüğünde, olağan genel kurulun her iki yılda bir mayıs ayında yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Olağan genel kurul tarihinden önce yönetim kurulu kararıyla olağanüstü genel kurul toplantısı yapılması durumunda, mayıs ayı için öngörülen olağan genel kurul toplantısı yapma zorunluluğumuz devam eder mi? 140
66. Dernek tüzüğünde, aidat borcunu ödemeyen üyelerin, genel kurulda oy kullanma hakkı olmadığına dair bir hüküm bulunmasında hukuken bir engel var mıdır? Böyle bir tüzük maddesine dayanarak aidat borcunu ödemeyen üyenin, genel kurulda oy kullanma hakkı engellenebilir mi? 140
67. 27 aydır derneğimiz hiç bir konuda karar alamadı ve olağan genel kurul toplantısı yapılmadı. Nisan 2009 tarihinde olağan genel kurul toplantısı yapılması gerekiyordu. Fakat dernek başkanımız 27 aydır cezaevinde ve dernek faaliyette bulunmadı. Bu durumda ne gibi işlemler yapmamız gerekiyor? 142

BÖLÜM VI. YÖNETİM KURULU

68. Dernek yönetim kurulu nasıl oluşur, ne kadar süreyle seçilir ve nasıl sona erer? 145
69. Dernek yönetim kurulunda boşalan sandalyeler için göreve çağrılan yedek üyelerin en sonuncusu da asıl üyeliği kabul etmezse, nasıl bir yöntem izlemek gerekir? 145
70. Dernek yönetim kurulu seçimlerinde, sadece yedek üye olarak adaylığın konulması mümkün müdür? Yönetim kurulu seçim pusulasında, asil ve yedek adaylar ayrı ayrı yer alabilir mi?.....146
71. Dernek yönetim kurulu yedek üyelerinin tamamının, asil üyeliklerde meydana gelen boşalmalar ardından asil üyeliklere geçmesinden sonra olağanüstü genel kurul toplantısı yapmak şart mıdır, yoksa olağan genel kurul beklenebilir mi? 146
72. Dernek genel kurul toplantısında, dernek adına taşınmaz mal edinme ve federasyona katılma yetkisi yönetim kuruluna verildiği takdirde, bu durumun tüzükte yönetim kurulunun yetkileri içerisinde mi belirtilmesi gerekir?..... 147
73. Dernek yönetim kurulu başkanlarının ticaret şirketlerine ortak olması konusunda yasal bir engel var mıdır? 148
74. Dernek tüzüğümüzde, ardi ardına yapılan üç yönetim kurulu toplantısına katılmayan yönetim kurulu üyesinin, asil üyeliğinin sona ereceğine dair bir düzenleme mevcuttur. Böyle bir durumda, yedek üyelerin her birinin göreve çağırılması için her seferinde yeniden yönetim kurulu kararı alınması gerekli midir? 148
75. Dernek yönetim kurulu üyesi iken bir siyasi partinin il yönetimine seçildim. İki yönetimde birden bulunabilir miyim? 149
76. Dernekler Kanunu'nun 33. maddesinde "dernek yöneticileri" ibaresinin "dernek yönetim kurulu başkanını" ifade ettiği belirtilmektedir. Bu dernek adına kesilen cezalar açısından başkan dışındaki yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olmadığı anlamına mı geliyor? 151
77. Yurt dışında kurulu kâr amacı gütmeyen kuruluşların temsilciliklerinde yönetim kurulu yerine yöneticilerin olduğunu ve bu nedenle bir başkan ve üye ayırımı olmadığını anlıyorum. Bu doğrultuda tüm yöneticiler mevzuata aykırı işlemlerden aynı ölçüde mi (müşterek ve müteselsilen mi) sorumludurlar? 152
78. "Kişisel sorumluluk" idari para cezalarından kendi malvarlıkları ile sorumlu olmaları anlamına mı geliyor? 152
79. Kamu yararına çalışan dernek statüsündeki kurumumuzda, geçtiğimiz Genel Kurul'da Yönetim Kurulu'na taşınmaz mal alım yetkisi verildi. Yönetim Kurulu bu yetkiye dayanarak bir komisyon oluşturdu. Ancak bu komisyonda Yönetim Kurulu dışındaki üyeler de bulunmakta. Buna göre; Yönetim Kurulu'na verilen yetki "bağlı yetki" kapsamında mıdır ve Yönetim Kurulu, verilen yetkiyle ilgili olarak YK üyeleri dışında bir komisyon oluşturabilir mi? 153

80. Yönetim Kurulu oluşturduğu bu komisyonun yürütücülüğünü, hâlen dernekte Denetleme Kurulu üyesi olarak görev yapan birine verdi. Bir Denetleme Kurulu üyesinin, kanun ve tüzüklerle belirlenen görev tanımına giren bir konuda taraf olması yasal açıdan uygun mudur? 153
81. Devlet memurlarının (Adalet Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı personeli) dernek yönetim kurullarında görev almaları mümkün mü?..... 154

BÖLÜM VII. GELİRLER, GİDERLER, VERGİLENDİRME VE YARDIM TOPLAMA

82. Dernek gelirleri nasıl kaydedilir? 157
83. Dernek gelirlerini tahsil etmek için kullanılan alındı belgelerinin tabi olduğu bir biçim var mıdır? 157
84. Dernek gelirleri için kullanılan alındı belgelerinin basılmasında izlenecek usul nedir? 158
85. Dernek gelirleri için kullanılan alındı belgelerinin deftere kaydı usulü nasıldır? 158
86. Dernek gelirlerini tahsil etmek için bastırılan alındı belgelerinin kullanımında izlenecek usul nedir? 159
87. Dernek adına gelir tahsil etmek için yetkilendirme nasıl yapılır? Yetki belgelerinin düzenlenme usulü nedir? 159
88. Dernek adına tahsil edilen gelirlerin teslim edilme usul ve süresi nasıl düzenlenmiştir? 160
89. Yönetim kurulu üyesi olmayan dernek çalışanına gelir tahsil etmesi için yetki belgesi çıkarılabilir mi? 160
90. Derneğin mali kayıtlarının saklanma süresi ne kadardır? 161
91. Dernek adına makbuz kesmek ve aidat toplamakla görevlendirilen kişinin yetki belgesinin süresi dolunca ne yapılmalıdır? Yetki belgesi olmadan makbuz kesmenin bir sakıncası var mıdır? 161
92. Dernekler yardım toplamak için izin almak zorunda mıdır? 162
93. Derneklerin yardım toplama konusunda aldıkları izin belli bir süreye bağlı mıdır? Bu süre uzatılabilir mi? 165
94. İnternet üzerinden online bağış için ne gibi işlemler yapmak gerekir? 165
95. Sürekli yardım toplama izni almak için neler yapmak gerekir? 166
96. Kurban bağışı için yardım toplayacağız ve yurt dışında kurban keseceğiz. Bununla ilgili olarak topladığımız yardım tutarlarının tamamını yurt dışına çıkarmamız gerekir mi? İşletme giderlerini nasıl göstereceğiz? Toplanan paralardan arta kalan bir miktar olması hâlinde bu miktarı diğer dernek faaliyetlerimiz için kullanabilir miyiz? 167
97. Depremde hasar görmüş bir okulun yapılabilmesi için düzenlenecek yardım toplama kampanyasında izlenmesi gereken hukuki yollar nelerdir? 170
98. Hem dernek giriş ücreti hem de dernek aidatı talep edilebilir mi? Bu en fazla kaç TL olabilir? 171
99. Vakıflar gelir elde ettiğinde bu gelirin ne kadarı devlete ödenmektedir? 172
100. Vakıflar ne gibi vergi, resim, harç vb. ödemelerde bulunmak durumundadır? 174

- 101.** Kooperatifler bağış kabul edebilirler mi? Kooperatiflere yapılacak bağışlar nasıl kayıt altına alınır ve bağış işlemleri nasıl yürütülür? 176
- 102.** AB fonlarından iş edindirmeye yönelik AB İşkur Yeni Fırsatlar Hibe Programı'ndan yararlanan STK'ların, avro üzerinden hazırladıkları bütçelere ilişkin olarak avronun kur farklarından dolayı yaşayacakları sorunlar nasıl çözülebilir? 178
- 103.** Derneklerin gelir elde edebileceği faaliyetlerin içine neler girmektedir? Bu konuda kısıtlamalar var mıdır? Örneğin, kamu kurumlarına, şirketlere, diğer derneklere ya da özel kişilere kendi bünyesindeki uzmanlar aracılığı ile eğitim/danışmanlık vererek, araştırma yaparak gelir toplamak ve bu geliri bağış makbuzu ile belgelendirmek yasal mıdır? 179
- 104.** Dernek olarak inşa etmekte olduğumuz "Zihinsel Engelliler Yaşam Merkezi" için yardım toplamak üzere valilikten aldığımız izni, gerekli parayı toplayamadığımız için bir yıl daha uzatmıştık. Uzatma süresinin ardından, merkez kurabilmek adına gerekli para miktarına ulaşamamamız nedeniyle yardım toplama iznimizi bir kez daha uzatmak için yaptığımız başvuru, iznin bir defadan fazla uzatılamayacağı gerekçesiyle reddedildi. Başvurumuzun reddi gerekçesi hukuki midir? 180
- 105.** Dernek tüzüğümüzde belirtilmiş olan eğitim, danışmanlık ve organizasyon konularındaki faaliyetlerimizi aidatlar, bağışlar ve bazen de sponsorluklarla sürdürüyoruz. Ticari amaç güden bir şirketle, sadece o şirketin sponsorluğuyla faaliyetlerimizi gerçekleştirmemiz şartına bağılı olarak ve bu şarta uymadığımız takdirde de aleyhimize tazminat öngörülen ve genel itibariyle dernek menfaatine olan bir sözleşme yapmamız hukukten mümkün müdür? 181
- 106.** Dernek merkezimizin bulunduğu yeri bir şahıstan kiraladık. Stopaj vergisi ödememiz zorunlu mudur? 182
- 107.** Kamu yararına çalışan derneklere kanunlarla tanınan haklar bölümünde, yıllık beyan edilecek gelirin %5-10'u arasında bağış ve yardımların vergi matrahından indirileceğinden söz ediliyor. Bu yüzdenin dışındaki kısım ve üye aidatları vergiye tabi midir? Ne oranda vergiye tabidir? 182
- 108.** Vakıf bilanço, kâr-zarar tablolarının yerel gazetede yayınlanması kanuni bir zorunluluk mudur? 187

BÖLÜM VIII. MAL VARLIĞI, FİKRÎ HAKLAR, SİNAİ HAKLAR VD.

- 109.** Bir web sitesini korumak ve sitenin sayfa altlarına "copyright" ya da "tüm hakları saklıdır" gibi ibareleri bulundurmak için nasıl bir yöntem izlemek gerekir? 191
- 110.** Mevzuatımızda, web sitesinde alan adı barındırma, veri saklama ve yayınlama (hosting) hizmetleri ne şekilde düzenlenmiştir? Hosting hizmeti almakta olduğumuz firma, tüm mali yükümlülüklerimizi yerine getirdiğimiz hâlde, derneğimize verdiği hizmeti kesme hakkına sahip midir? Hosting firmasının keyfî yaklaşımları karşısında hukuki olarak korunma imkânı var mıdır? Uyuşmazlık hâlinde hangi yollar izlenmelidir? 193

- 111.** Kapatılan bir dernek, mal varlığını bir vakfa devredebilir mi? 194
- 112.** Kapatılacak olan vakıflar bir biçimde devralınabilir mi? Eğer devralınabilirse, daha sonra vakfın adını ve amacını değiştirmek mümkün müdür? Bu nasıl hayata geçirilebilir? Kapatılan vakıfların mal varlıklarını devralmak olanaklı mıdır? 195
- 113.** Avrupa Komisyonunun desteklediği ve proje yürütücüsü olan dernek tarafından bir başka dernek ile diğer bazı tüzel kişilerin ortaklığında yürütülen doğal hayata ilişkin proje sırasında, projenin ikincil ortağı olan derneğin personeline çekilen film bir eser midir? Mevzuatımıza göre bu, bir eser olarak kabul edilmekte midir? 198
- 114.** Proje ortağı derneğin çalışanları tarafından çekilen sinema filminin (eserinin) sahibi kimdir? Esere ait hakların kullanım hakkı kime aittir? Proje yürütücüsü olan derneğin eser üzerinde hak iddia etmesi mümkün müdür? 199
- 115.** Derneğimize bir hayırsever tarafından üç katlı bir gayrimenkul başıslanmak isteniyor. Dernek mevzuatı kapsamında yaptığımız araştırmalar sonucunda, başısl kabul etmek ve gerekli işlemleri yerine getirmek için genel kurul oluşturulması konusunda bir hüküm bulamadık. Ancak, ilgili dernekler masası, bunun için ayrıca genel kurul toplantısı yapılması gerektiğini söylüyor. Doğrusu nedir? Ayrıca, bu başıslın vasiyet yoluyla yapılması durumunda değişik hükümler söz konusu olur mu? 202
- 116.** Geçmiş yıllara ilişkin aidat borçlarının tahsil edilebilmesi için, dernek yönetim kurulları karar alarak aidat miktarını geçmişe yönelik olarak düşürebilir mi? Birikmiş aidat alacaklarını silebilir mi? 203
- 117.** Dernekte bulunan dernek yöneticilerine ait şahsi eşyaların demirbaş defterine kaydedilmesi zorunlu mudur? 204
- 118.** Gerçek şahıs tarafından dergi çıkartmak için savcılığa nasıl bir bildirimde bulunmamız gerekir? 204

BÖLÜM IX. ÇALIŞMA, ÇALIŞTIRMA İLİŞKİLERİ

- 119.** Dernekler Kanunu'na göre bir dernekte ücretli personel istihdam ettirmenin şartları nelerdir? Yönetim kurulu üyeleri ile normal üyeler arasında bu konuda bir fark mevcut mudur? 209
- 120.** Derneklerde, hizmet ilişkisi bakımından belli bir maaş karşılığı çalışma ile bir projede görev alarak o proje üstünden maaş alma arasında hukuki açıdan bir fark var mıdır? 210
- 121.** Kilise derneği olarak kilise önderine veya hizmet eden birine ücret ödeyebilir miyiz? 211
- 122.** Kırsal kalkınma projelerinde koordinatör olarak görev alacak kimseler (tarım danışmanları) çalışmaları süresince hangi statüde değerlendirilecektir? Bu çalışmaları karşılığında hak kazanacakları hizmet bedellerinin niteliği nedir? Bu bedellerin tahsilinde ve belgelendirilmesinde hangi yöntem izlenmelidir? 212

- 123.** İşçi statüsündeki bir kimsenin aynı zamanda başka bir işte çalışması mümkün müdür? Avrupa Birliği projelerinde görev üstlenmesi ve hizmetleri karşılığında da ücret alması olanaklı mıdır? Bu şekilde yapılacak çalışmaların yasal bir sakıncası var mıdır? 213
- 124.** Gündelik ücretle çalıştırılacak kişilerin yasal konumu nedir? Ücretleri ne şekilde ödenecek ve Sosyal Sigortalar Kanunu bakımından statüleri ne olacaktır? Gündelik ücretle işçi çalıştırılması hâlinde, Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirimde bulunma ve prim ödeme zorunluluğu var mıdır? 214
- 125.** Dernek veya vakıf projelerinde yer almak isteyen gönüllüler için uygulanacak "gönüllülük" yasal mevzuatı var mıdır? 214
- 126.** Dernekte Ahıska Türkü olan bir kişi çalıştırılmak istendiğinde dernek tarafından izlenmesi gereken yasal yollar nelerdir? 215
- 127.** REC Türkiye kapsamında yürütülen proje çerçevesinde çalışanlar için sigorta talep edilmiyor, sadece bir sözleşme yapılması isteniyor; ancak nasıl bir sözleşmenin yapılması istendiği de tam olarak bize aktarılmadı. Stopaj ödeyecek miyiz? Sigorta yaptıracak mıyız?..... 217
- 128.** İlimizde oto ve halı yıkama sektörünü çevresine ve halkına duyarlı işletmeler hâline getirmek istiyoruz. Taleplerimizle ilgili kamu kuruluşlarından destek bulamadık. Örnek olarak halkımızın daha kaliteli hizmet alabilmesi için oto yıkama istasyonlarında bir bekleme salonunun yapılması, lavaboların olması, işletmelerde kullanılan kimyasalların çevreye uyumlu olması, denetlenmesi, oto ve halı yıkama istasyonlarının, çöktürme çukurlarının olması, sertifikalı personel çalıştırılması zorunluluğu getirilmesi gibi benzer konularla ilgili hukuken neler yapabiliriz? 218
- 129.** Yurt dışına gönderdiğimiz bir dernek görevimiz (ücreti ve SSK'sı burada ödenmek kaydıyla) yurt dışında kurulu başka derneklerde aynı zamanda görev alabilir mi? 218

BÖLÜM X. DEFTERLER VE BELGELER

- 130.** Derneklerin tutmaları gereken defterler nelerdir?..... 223
- 131.** Bir derneğin karar ve işletme defterinin notere tasdik ettirilmeden kullanılması hukuki bir sorun yaratır mı? Notere tasdik ettirilmeyen defteri kullanmanın cezai bir yaptırımını var mı? 223
- 132.** Dernek karar defterinin kaybolması durumunda hukuken yapılması gerekenler nelerdir? Mevzuatta, karar defterinin kaybedilmesiyle ilgili cezai bir yaptırım öngörülmüş müdür?..... 224
- 133.** Dernek olarak kâr getirici herhangi bir faaliyette bulunulmamasına rağmen dernek defterlerinin muhasebeci tarafından tutulması zorunlu mudur? 225
- 134.** Derneklerin banka hesaplarına yatan üye aidatlarının ve kredi kartı ile çekilen aidatların dernek alındı belgesi ile belgelenmesi gerekir mi? Bu aidatların dernek kayıtlarına işlenmesi usulü nasıldır? 225

- 135.** Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği hükümlerine göre, yetki belgeleri ve yeni alındı belgelerinin bastırılması ile kullanılması açısından derneklerin yükümlülükleri nelerdir? 2005 yılında Dernekler Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden sonra eski alındı belgeleri kullanılabilir mi? Yeni alındı belgesi bastırmak zorunlu mudur? Bu tarihten sonra makbuz kesilmemiş, yeni alındı belgesi bastırıp belirtilen tarihten sonraki ödemeler için makbuz kesilebilir mi? 226
- 136.** Derneğimizin işletme defterine "telsiz" için para ödendiği yazılmış, ama bu, demirbaşaya kaydedilmemiş. Şimdi de bu telsizler piyasada bulunmuyor, ne yapabiliriz? 229

BÖLÜM XI. DENETİM VE KOLLUK GÜÇLERİNİN YETKİLERİ

- 137.** Kolluk kuvvetlerinin derneğe müdahale etme yetkisi mevzuatta nasıl düzenlenmiştir? 233
- 138.** Denetleme zamanında keyfi uygulamalara itiraz hakkımız var mıdır? 233
- 139.** Kolluk kuvvetlerinin dernek binasına baskın yapma hakları var mıdır? 235
- 140.** Hıristiyanlığın ne olduğunu anlatmak ve Hıristiyanların ibadet ihtiyacını karşılamak amacıyla bir kilise derneği kurmuş bulunmaktayız. Bu amaç dernek tüzüğümüzde de açıkça yer almaktadır. Derneğimizin (kilisemizin) denetimi esnasında "ibadet" nedeniyle "derneği amacı dışında kullanıyorsunuz" diye bir suçlama gelebilir mi? 236

BÖLÜM XII. ÖRGÜTLENME BİÇİMLERİ

- 141.** Beş yıl ve üzerinde faaliyet yürüten dernekler, vakıf kurma hakkına sahip midir? Bunun yasal dayanağı var mıdır? 241
- 142.** Platform nedir? Bir platformun tüzel kişilik kazanması için dernek şeklinde mi örgütlenmesi gerekir? 241
- 143.** Bir sivil inisiyatifte ya da dernek ve vakıf olarak örgütlenmede "enstitü" adını kullanmanın hukuki bir sakıncası var mıdır? Bir sivil inisiyatif, tüzel kişilik kazanmadan kendini internet sitesi logosunda "enstitü" olarak adlandırabilir mi? 242
- 144.** Enstitü olma idealini taşıyan bir sivil inisiyatif, bu idealine ulaşmak için hangi yolları izlemelidir? Enstitü kurmak için vakıf olmak zorunlu mudur? Dernek olarak da enstitü kurulabilir mi? 243
- 145.** Dinî ilimler hakkında araştırma yapmak amacıyla bir enstitü kurmak istiyoruz. Vakıf olarak bu konuda nasıl bir yöntem izlememiz gerekir? 244
- 146.** Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri açma ve hizmet verme ile ilgili yasal düzenlemeler nelerdir?..... 246
- 147.** STGM'nin MEB'e bağlı olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi açma konusunda kredi desteği verme uygulaması var mıdır?..... 249
- 148.** Kooperatif biçiminde örgütlenmenin vergilendirme açısından sağlayacağı avantajlar nelerdir?..... 249
- 149.** Kooperatif birlikleri, mevzuatımızda ne şekilde düzenlenmiştir? Kurulma koşulları nelerdir? Kooperatif birliği kurmanın sağlayacağı avantajlar var mıdır? 251

- 150.** Derneklerin şube açmasının usul ve yöntemi nedir? Şubelerin organları nelerdir? 252
- 151.** Yabancı bir derneğin/vakfın Türkiye’de temsilciliğini veya şubesini açmanın koşulları nelerdir ve başvurularda nasıl bir prosedür izlenir?..... 253
- 152.** Türkiye’de bir dernek kurmak ile yurt dışında bir derneğin/vakfın Türkiye’de şubesini/temsilciliğini açmayı, getireceği avantajlar ve dezavantajlar bakımından mukayese edebilir misiniz? 254
- 153.** Türkiye’de kurulmuş bir dernek/vakıf ile yurt dışında mevcut örgütün şubesini, yurt içi ve yurt dışındaki örgütlerle işbirliği, platform oluşturma vd. açılardan kıyaslayabilir misiniz? 256
- 154.** Kurulu bir dernek aynı ismi muhafaza ederek vakfa dönüştürülebilir mi? Bunun koşulları nelerdir? Dönüştürülürse üyelere ve mal varlığına ne olur? Aynı isimde vakıf ve dernek olması mümkün mü ? 257
- 155.** Oluşumunda yer alan kişilerin içinde yaşamasının yanı sıra, üretim yapılarak elde edilecek ürünlerin pazarlanmasına ve ilgililere çalışma konusunda eğitim verilmesine yönelik olarak kurulacak bir “Ekolojik Yaşam ve Uygulama Merkezi” için en elverişli örgütlenme biçimi nasıl olmalıdır? 258
- 156.** Kurulması planlanan merkez için yapılacak yatırımların ve satın alınacak taşınmazların, oluşumun devamlılığını sağlama açısından güvence altına alınması ve bunların devir ve satışının engellenmesi mümkün müdür? Nasıl bir yol izlenmelidir? Vakıf kurulması veya tapu kaydına şerh konulması yoluyla satış olasılığının engellenmesi olanağı var mıdır? 259
- 157.** Tıp alanında farklı uzmanlık dallarından gelen üyeler tarafından oluşturulan bir dernek, sadece bir uzmanlık alanını kapsayacak biçimde yürütülmek isteniyor. Bu amaç doğrultusunda tüzük değişikliği yapılarak sadece bir uzmanlık dalından üye kabul edilebilir mi? Böyle bir tüzük değişikliği yapılırsa, diğer uzmanlık dallarında görev yapan ve hâlen derneğin asli üyesi olan kişiler genel kurulda oy kullanabilir mi? Diğer uzmanlık dalında çalışan kişilerin, yönetim kurulu seçiminde oy kullanamayacakları ve yönetim kuruluna seçilemeyecekleri şeklinde bir tüzük değişikliği yapılabilir mi? 254
- 158.** Sanatçıların işlerini sergileyebileceği, haftalık seminer ve uluslararası sanatçı misafir programına sahip, sanatçılar tarafından idare edilen ve dünyada birçok benzeri bulunan bir örgütlenme modeli oluşturmak istiyoruz. Nasıl bir örgütlenme modeli oluşturmalıyız? Kooperatif kurmak bizim için daha mı faydalı olur? Kooperatif nasıl kurulur? Kâr amacı gütmeyen şirket diye bir şeyden bahsediliyor; böyle bir şirket türü var mıdır? Varsa, nasıl kurulur? Şirket veya kooperatif kurmamız durumunda vergilendirme bakımından farklar doğar mı? Türkiye’de kurulması amaçlanan bu tip kültür-sanat STK’ları için ne tavsiye edersiniz? 261

- 159.** "Türkiye Endüstri Mühendisleri Öğrenci Toplulukları Birliği" adı altında bir birliğimiz var, ancak bir tüzel kişiliğe henüz sahip değiliz. Şu an için on üniversitenin endüstri mühendisliği kulüpleri bu birliğe üye, fakat zaman içerisinde başka kulüplerin de katılımı ile büyümeyi hedefliyoruz. Birlik içerisinde temel görevler, komiteler aracılığıyla yürütülmektedir ve bu komiteler, yeni katılacak üyelerin alınmasına karar vermek üzere faaliyet gösteren üyeler komitesi, halkla ilişkiler komitesi, bilgi yönetimi komitesi ve bilişim komitesidir. Yönetim kurulumuz; bir başkan, iki başkan yardımcısı ve iki denetleme kurulu üyesinden oluşmaktadır. Birliğimizin amacı, üye üniversiteler arasındaki iletişimin kuvvetlendirilmesi, şu ana kadar gerçekleştirdiğimiz "vakıa analizi yarışması"nın düzenlenmesi ve liselerde meslek tanıtımının yapılması gibi çalışmalar doğrultusunda benzer projeler üretmektir. Böylesi bir yapılanma için en uygun tüzel kişilik modeli ne olabilir? 264
- 160.** Belediye kadın platformlarının nerelerde ve nasıl kurulabileceğiyle ilgili bilgi edinmek istiyorum. Örneğin bunun kurulması için, belediyelerin nüfusu göz önüne alınmakta mıdır? 266
- 161.** Bir belediye kamu yararına çalışacak nitelikte bir sivil toplum örgütü kurulabilir mi? Kurabilirse hangi kanuna göre ve nasıl bir yöntem izleyebilir?.....267
- 162.** Gençlik girişimleriyle ilgili bir dernek kurmak istiyorum. 18 yaş altı olmamanın tüzel kişi olma ve STK kurma yolunda gerektirecekleri nelerdir? 269
- 163.** Bir derneğin kuruluşundaki tüm maliyet nedir?..... 269
- 164.** 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre kurulan Meslek Birlikleri, Sivil Toplum Kuruluşu sayılır mı? 269
- 165.** Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının hukuki yapıları ne şeklindedir? 270

B. BİLGİ EDİNME HAKKI

- 166.** Bilgi edinme hakkı mevzuatımızda nasıl düzenlenmiştir?..... 275
- 167.** Bilgi edinme hakkı, hangi kurum ve kuruluşların faaliyetlerinde uygulanır, kapsamı nedir? 275
- 168.** Yasa kapsamında bilgi ve belge ne demektir? 275
- 169.** Bilgi edinme başvurusu nasıl yapılır? 276
- 170.** Bilgi edinme hakkına ilişkin başvurularda nelere dikkat edilmelidir? 277
- 171.** Bilgi edinme başvurularına cevaplar hangi yöntemle verilir? 278
- 172.** Bilgi edinme başvurusunun kabulü hâlinde başvuranın bilgi ve belgeye erişimi nasıl sağlanır?..... 279
- 173.** Bilgi veya belgeye erişim süreleri ne kadardır? 280
- 174.** Bilgi edinme isteminin reddi hâlinde ne yapılır? 281
- 175.** Bilgi edinme hakkının sınırları nelerdir? Hangi konular yasa kapsamı dışındadır? 283
- 176.** Kamu görevlilerinin Bilgi Edinme Kanunu'nun uygulanmasıyla ilgili cezai sorumluluğu nedir? 285
- 177.** Kanun gereği erişilen bilgilerin kullanılmasında sınırlamalar var mıdır? 285

C. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

178. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM'ye) nasıl başvurulur? 289
179. Çevrenin korunması için açılan davada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmak için Danıştaydaki davanın sonucunu beklemek zorunda mıyız? Yürütmenin durdurulması talebinin reddedilmiş olması AİHM'ye başvuru için yeterli olabilir mi? 295
180. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden yürütmenin durdurulmasını ya da davayı acilen karara bağlamasını isteyebilir miyiz? 297
181. Çevreye verilen zarar nedeniyle AİHM'ye açılacak davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hangi maddeleri dayanak alınmalıdır? 299
182. *Kaos GL* dergisinin "Pornografi" ismini taşıyan sayısı toplatılmış bulunmaktadır. Derginin toplatılmasına gerekçe olarak "genel ahlaka" aykırılık ileri sürülmüştür. Bu toplatma kararı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade hürriyetini düzenleyen 10. maddesi karşısında bir geçerliliğe sahip midir? 300

D. AYRIMCILIK YASAĞI VE ENGELLİ HAKLARI

183. Ayrımcılık nedir? 311
184. Türk hukuk mevzuatında ayrımcılık nasıl düzenlenmiştir? 312
185. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden hangileri ayrımcılık konusunda düzenlemeler getirmektedir? 313
186. Engellileri ilgilendiren yasal düzenlemeler genel olarak hangi kanun ve yönetmeliklerde mevcuttur? 314
187. TC Anayasası'nda engellilerle ilgili düzenlemeler var mıdır? 314
188. Engellilerle ilgili uluslararası alandaki düzenlemeler nelerdir? Bu sözleşmeler ve kararlar nereden temin edilir? 315
189. Engellilere istihdam konusunda sağlanan haklar nelerdir? 317
190. Gelir Vergisi Kanunu'nda düzenlenen "sakatlık indirimi"nin koşulları nelerdir? Vergi mevzuatı açısından engelliler lehine başka düzenlemeler mevcut mudur? 319
191. Sosyal güvenlik mevzuatı açısından engellilere sağlanan haklar nelerdir? 320
192. "Sakatlık aylığı"ndan faydalanma koşulları nelerdir? 321
193. Engellilik bilgisinin kimlik kartında ya da nüfus cüzdanında yer almasına yönelik düzenlemeler nelerdir? Böyle bir bilginin nüfus cüzdanında yer alması yasal bir zorunluluk mudur? 322
194. Devletin engelliliğe yol açan hastalıkla mücadele edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğü var mıdır? 323
195. "Engelliler konusundaki kanuni düzenlemelerin uygulanmasını istiyoruz" talebini içeren genel bir dava açılması mümkün müdür? 324
196. "Özürlü aylığı"ndan faydalanma koşulları nelerdir? 325
197. Zihinsel engelli bir kişinin kendi adına kayıtlı bir menkul mal (araç) satın alması hâlinde, yararlanmakta olduğu "özürlü aylığı" kesilir mi? 327

- 198.** 18.03.1998 tarihli ve 23290 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan "Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik" ışığında transseksüel ve transvestitlerin sosyal hakları ve maaş olanaklarından faydalanma koşulları nelerdir? 328
- 199.** Derneğimiz üyesi bir öğretmen, geçirdiği trafik kazası sonucunda tekerlekli sandalye kullanmaya başlamış ve bu engellilik durumu nedeniyle öğretmenlik görevine son verilerek memurluk görevine alınmıştır. Engellilik durumuna rağmen bu kişinin öğretmenlik yapması mümkün müdür? Bu konuda izlenmesi gereken hukuki prosedür nedir? 331
- 200.** Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) başvuru kitabında, "bedensel engellilerin taban puan veya üzerinde puan almaları hâlinde, bu durumun dikkate alınıp değerlendirileceği" ifade edilmiştir. Sınav sonrasında, açık kadrolar için internet üzerinden başvuru yapmak üzere yayınlanan elektronik başvuru formunda ise, başvuranın engellilik durumunun tespitine yönelik herhangi bir madde ya da soru bulunmamaktadır. Bu duruma karşı başvurulabilecek hukuki bir yol var mıdır?.....333

EK-A MEVZUAT

I. YASALAR

1. Dernekler Kanunu 339
2. The Law on Associations 352
3. Türk Medeni Kanunu (Dernek ve Vakıflarla İlgili Hükümler) 366
4. Dernekler ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun 380
5. Bazı Dernek ve Kurumların Bazı Vergilerden, Bütün Harç ve Resimlerden Muaf Tutulmasına İlişkin Kanun 382
6. Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun.....383
7. İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Dernekler Dairesi Başkanlığı ile İlgili Hükümler).....384
8. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 386
9. Yardım Toplama Kanunu 394
10. Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu 401
11. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu 403
12. Kurumlar Vergisi Kanunu.....419
13. Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. Maddesi.....458
14. Vakıflar Kanunu 462

II. YÖNETMELİKLER

1. Dernekler Yönetmeliği 495
2. Dernek, Vakıf, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık ve Benzeri Teşekküllere Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Yardım Yapılması Hakkında Yönetmelik.....531

3. İşçileri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev, Çalışma ve Esaslarına Dair Yönetmelik.....	534
4. Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik	550
5. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik.....	558
6. Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği	575
7. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği	594
8. Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmelik	609
9. Vakıflar Yönetmeliği.....	616

III. YÖNERGE, GENELGE VE TEBLİĞLER

1. Dernekler Tarafından Bastırılacak Alındı, Ayni Yardım Teslim ve Ayni Bağış Alındı Belgeleri ile Gider Makbuzları Hakkında Tebliğ	673
2. Dernekler Tarafından Tutulan Üye Kayıt Defterinde Bulunması Gereken Bilgiler ile Bu Defterin Şekli Hakkında Tebliğ	675
3. İşçileri Bakanlığınca Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanması ile İlgili Olarak Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönerge.....	677
4. Bilgi Edinme Hakkına İlişkin 2004/91 Sayılı Genelge	689
5. Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasına İlişkin 2004/12 Sayılı Genelge	691
6. İdari Para Cezalarına İlişkin Genelge	694
7. Beyannamelere İlişkin Genelge	696
8. İzne Tabi Kelimelere İlişkin Genelge.....	697
9. Dernek İkametgâhlarına İlişkin Genelge	698
10. Konusu Suç Teşkil Eden Dernek Faaliyetlerine İlişkin Genelge.....	699
11. Kamu Yararına Çalışan Derneklerin Denetlenmesine İlişkin Genelge	700
12. Mal Bildirimlerine İlişkin Genelge.....	702
13. Dernek Lokallerine İlişkin Genelge	703
14. Genel Kurul Toplantılarına İlişkin Genelge.....	704

IV. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ VE EK PROTOKOLLER

1. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14 No'lu Protokol ile Değiştirilen Son Hâli).....	707
2. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Protokol (AİHS 1 No'lu Protokol).....	723

3. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme ve Eki olan 1 No'lu Protokole Dahil Edilenler Dışında Kalan Bazı Hak ve Özgürlükleri Güvence Altına Alan 4 No'lu Protokol.....	724
4. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair 6 No'lu Protokol.....	726
5. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek 7 No'lu Protokol.....	728
6. İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'ne Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No'lu Protokol.....	731

EK-B YARGI KARARLARI

1. Derneğin Amacı.....	737
2. Üyelik.....	745
3. Tüzel Kişilik.....	750
4. İlk Genel Kurul.....	757
5. Dernek Üyeliğinden Çıkarma.....	758
6. Aidat.....	769
7. Genel Kurul.....	770
8. Genel Kurul Toplantıya Çağrı.....	777
9. Genel Kurul Toplantı Usulü.....	779
10. Genel Kurul Kararları.....	784
11. Genel Kurulun Görev ve Yetkileri.....	788
12. Genel Kurul Kararlarının İptali.....	792
13. Yönetim Kurulu.....	803
14. Şube.....	818
15. Yardım ve İşbirliği.....	822
16. Taşınmaz Mal Satın Alınması.....	823
17. Dernek Gelirleri.....	830
18. Gelir ve Gider Usulü.....	858
19. Yurt Dışından Yardım Alınması.....	860
20. Kamu Yararına Çalışan Dernekler.....	863
21. Derneklerin Sona Ermesi.....	917
22. Tasfiye.....	939
23. Yardım Toplama Kanunu.....	942
24. Dernekler Kanunu'na Muhalefet.....	961
25. Kurumlar Vergisi.....	989
26. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü.....	1009
27. Katma Değer Vergisi.....	1013
28. Derneklerle İlgili Diğer Konular.....	1015

KAVRAMA GÖRE ARAMA İNDEKSİ.....	1021

İkinci Baskıya Önsöz

STGM, Hukuk Hattı hizmetini vermeye 2005 yılında başladı. Sivil toplum örgütlerinden web sitesi aracılığıyla gelen sorular o dönem Hukuk Hattı'nın koordinatörlüğünü yürüten Av. Orhan Kemal Cengiz tarafından yanıtlandı. Cengiz bu soru ve yanıtları sivil toplum örgütleriyle ilgili mevzuatı da ekleyerek 2007 yılında *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Hukuk El Kitabı* hâline getirdi. Altı yıldan bu yana web sitesi aracılığıyla bize ulaşan sorulardan toplam 200'üne kitapta yer verdik. 208 sorunun 171'i kitabın ilk versiyonunda yer aldı, yeni versiyonda ise toplam 29 yeni soru bulunuyor. Kitabın ikinci basımında yer alan yeni 29 soru 2008'den bu yana Hukuk Hattı Koordinatörlüğünü yürüten Av. Yasemin Öz tarafından yanıtlandı. Av. Abbas Yalçın ve Av. Yasemin Öz kitabın yeni versiyonunu hazırlamak üzere daha önceki versiyonda bulunan tüm soruların yanıtlarını ve mevzuat bölümlerini gözden geçirip güncelledi. Abbas Yalçın kitabın editörlüğünü üstlendi. Üstlendikleri bu çok meşakkatli işi büyük bir titizlik ve özveriyle tamamladıkları için kendilerine teşekkür ediyoruz. Yine oldukça zor bir iş olan dizin hazırlama işini çok kısa sürede tamamlayan Merve Erol'a teşekkür ediyoruz. Kitabın ilk versiyonunu hazırlayan Av. Orhan Kemal Cengiz ve yine ilk versiyonun editörlüğünü üstlenen Av. Tora Pekin güncellenmiş ikinci versiyonu gözden geçirerek katkı sunmuş oldular. Değerli katkıları için kendilerine teşekkür ediyoruz. Kitapta fonu mavi görünen bölümler Abbas Yalçın ve Yasemin Öz tarafından güncellenen yeni bölümlere işaret etmektedir.

İyi okumalar

STGM

Haziran, 2011

SUNUŞ

STGM Hukuk Hattı, bu işe giriştiğimizde beklediğimizden, tahmin ettiğimizden çok daha büyük bir ilgiyle karşılandı. Türkiye'nin her bir bölgesinden ve birbirinden çok farklı çalışma alanlarına sahip çok sayıda sivil toplum kuruluşundan, oldukça geniş bir konu yelpazesi içinde sorular aldık ve yanıtladık. Hukuk Hattı, sivil toplum kuruluşlarını tüzel kişilik düzeyinde ilgilendiren soru ve sorunları çözmeye çabalamaktadır. Bu nedenle, bireylerden gelen ve bireysel düzeyde sorun alanlarına işaret eden soruları, ne yazık ki, yanıtlayamadık. Bu kitap, sizlerden gelen soruların biçimlendirildiği, kapsam ve içeriğinin Türkiye sivil toplum örgütleri tarafından şekillendirildiği bir çalışmadır. Kitap, klasik bir hukuk kitabı niteliği taşımamaktadır. Yukarıda da belirttiğim gibi, içeriği tamamen sizlerden gelen sorular tarafından belirlenmiş ve hukukçu olmayanların da anlayıp kullanabileceği bir rehber olarak hazırlanmıştır. Bu kitabı kullanırken "İçindekiler" bölümünden hareketle ilgilendiğiniz soru veya sorunu araştırabileceğiniz gibi, kitabın sonundaki "Kavrama Göre Arama İndeksi"nden yararlanarak da aradığınız kavramı yer aldığı tüm bölümlerde (soru-cevap, mevzuat ve yargısal kararlar) izleyebilirsiniz. Bu el kitabı, aslında, üç temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sizlerden gelen soruların yanıtlarını içermektedir. Ek-A olarak belirttiğimiz ikinci bölüm, yasa, yönetmelik, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer hukuki enstrümanlar düzeyinde sivil toplumu ilgilendiren hukuk mevzuatını kapsamaktadır. Yine, bu bölümde, Dernekler Yasası'nın İngilizce çevirisine yer vermeyi de uygun gördük. Ek-B olarak ise, Yargıtay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi düzeyinde, sivil toplum örgütlerini ilgilendiren önemli yargı kararlarını içermektedir. Ayrıca, kitabın en sonunda da aradığınız konuyu bulmayı kolaylaştıracağını ve son derece spesifik konu başlıklarını arama ve bulmanıza olanak tanıyacağını umut ettiğimiz arama indeksine yer verdik.

El kitabımız, sadece soruların yöneltmesi bakımından değil ve fakat cevaplanması bakımından da ciddi bir ekip çalışmasının sonucunda ortaya çıkmış bulunmaktadır. Kitaptaki soruların yanıtlanmasına katkıda bulunan ve hukuki araştırma süreçlerine katılan aşağıdaki kişilere, tüm sivil toplum kuruluşları adına teşekkür etmek isterim.

Özlem Altıparmak'a (Avukat); Bülent Ecevit Nadas'a (Avukat); Ayça Uluseller'e (Hukukçu); Salih Efe'ye (Avukat); Özlem Yılmaz'a (Avukat); Günal Kurşun'a (Öğretim üyesi); Gülçin Aktunç Hasipek'e (Avukat); Ali Bozbayındır'a (Araştırma görevlisi) ve Tuncer Fırat'a (Avukat) katkılarından dolayı müteşekkirim. Ayrıca, STGM Genel Müdürü Sunay Demircan'a ve STGM İletişim Sorumlusu Gamze Göker'e her düzeydeki yardım ve katkılarından dolayı minnettarlığımı ifade etmek isterim. Bundan başka, kitabın editörlüğünü yapan Tora Pekin'e ve düzeltileri gerçekleştiren Sevim Gözcü Ezen'e de özverili çalışmaları için teşekkür ederim. Elinizdeki kitap bitmiş, tamamlanmış bir süreci işaret etmiyor. Bundan sonra da sizlerden gelecek sorularla bu kitabın ve web sitemizde yer verdiğimiz Hukuk Hattı'nın kapsam ve

içeriğinin giderek zenginleşip çeşitleneceğini umut ediyoruz. Sivil toplum kuruluşları olarak, hukuki soru ve sorunlarınızı gerek www.stgm.org.tr adresinde dolduracağınız form ile ve gerekse doğrudan doğruya orhankemal@stgm.org.tr adresine göndererek bizlere iletebileceğinizi bir kez daha hatırlatmak isteriz. Kitabın, Türkiye’de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına hukuk alanında bir nebze de olsa rehberlik etmesi dilek ve temennisiyle...

Orhan Kemal Cengiz

Avukat, STGM Genel Sekreteri

Ankara, Mart 2007

A
TÜM YÖNLERİYLE
DERNEK, VAKIF VE DİĞER
STK ÖRGÜTLENMELERİ

BÖLÜM I
KURULUŞ İŞLEMLERİ

1. Dernek nasıl ve ne zaman tüzel kişilik kazanır?

Medeni Kanun'un 56. maddesinde dernekler; gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları olarak tanımlanmaktadır.

Medeni Kanun'un 59. maddesine göre dernekler; kuruluş bildirimini, dernek tüzüğü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar. Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesinde kuruluş bildirimini ile birlikte verilmesi gereken tüm belgeler liste hâlinde sayılmıştır.

Kuruluş bildirimini ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülki amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden Medeni Kanun'un 60. maddesi uyarınca incelenir. Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve kurucuların hukuki durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde, bunların giderilmesi veya tamamlanması derhâl kuruculardan istenir.

Bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve tespit edilen kanuna aykırılık giderilmezse; en büyük mülki amir, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi konusunda dava açması için durumu cumhuriyet savcılığına bildirir. Cumhuriyet savcısı, mahkemeden derneğin faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmamış ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmişse, keyfiyet derhâl derneğe yazıyla bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

2. Çeşitli internet sitelerinde dernek kuruluşu için gerekli belgeler konusunda yaptığımız araştırmada birbiri ile çelişkili bilgilere ulaştık. Dernek kuruluşu için hangi belgeler gereklidir ve yedi kurucu üyenin her birinin dörder nüsha adli sicil belgesi alması gerekli midir?

Dernek kuruluşu ile ilgili gerekli belgeler Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesinde belirtilmiş olup, gerekli belgeler şunlardır:

- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış iki adet dernek tüzüğü,
- (Mülga bend: 29/12/2009 - 27448 S.R.G Yön\1.mad)
- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması hâlinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış karardan fotokopisi,

- d) Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması hâlinde, bu tüzel kişilerin dernek kurucusu olabileceğini gösteren İçişleri Bakanlığınca verilmiş izin belgesi,
- e) Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye’de yerleşme hakına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- f) Yazışma ve tebliğatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki dernek kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer artırılarak verilir.

Buna göre, dernek kuruluşu için adli sicil belgesi almanıza gerek yoktur. Derneği Büyükşehir belediyesi sınırları dışındaki ilçelerden birinde kuracak iseniz, yukarıda belirtilen belgelerin maddede belirtilenden bir nüsha fazlası ile başvurmak gereklidir. Ancak şayet il merkezleri ile Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kuracak iseniz, maddede belirtilen belgeleri maddede belirtilen nüshalarda hazırlamanız yeterlidir. Dernekler ile ilgili mevzuatta pek çok değişiklik olduğu için, edindiğiniz diğer bilgiler güncel değildir.

3. Tüzel kişilik kazanmış bir dernek hakkında valilik tarafından derneğin kapatılması için cumhuriyet savcılığına başvuruda bulunulmuştur. Dernek, ilk genel kurul toplantısını henüz yapmamıştır. İlk genel kurul toplantısını gerçekleştirmek için kapatılma isteminin sonuçlanması gerekli midir?

Medeni Kanun’un 59. maddesine göre dernekler; kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar. Dernekler Yönetmeliği’nin 5. maddesinde kuruluş bildirimi ile birlikte verilmesi gereken tüm belgeler liste hâlinde sayılmıştır.

Kuruluş bildirimi ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülki amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden Medeni Kanun’un 60. maddesi uyarınca incelenir. Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve kurucuların hukuki durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde, bunların giderilmesi veya tamamlanması derhâl kuruculardan istenir.

Bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve tespit edilen kanuna aykırılık giderilmezse; en büyük mülki amir, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi konusunda dava açması için durumu cumhuriyet savcılığına bildirir. Cumhuriyet savcısı, mahkemeden derneğin faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulun-

mamış ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmişse, keyfiyet derhâl derneğe yazıyla bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

Eğer derneğiniz yukarıdaki usul sonucunda dernekler kütüğüne kaydolmuş ise; Medeni Kanun'un 62. maddesi uyarınca, yazılı bildirimini takip eden ilk altı ay içinde ilk genel kurul toplantınızı yapmakla ve zorunlu organlarınızı oluşturmakla yükümlünüz. Yetkili makamlar tarafından dernek hakkında bir soruşturma başlatılmış olması, kural olarak genel kurul toplantısı yapılmasına ve derneğin faaliyetlerine devam etmesine engel teşkil etmez. İlk genel kurulun kanunda öngörülen sürede yapılmamış olması, Medeni Kanun'un 87. maddesi gereğince derneğin kendiliğinden sona ermiş sayılması anlamına gelir ve bu durumda her ilgili, sulh hâkiminden derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebilir.

Ayrıca, derneğin amacı, kanuna veya ahlaka aykırı hâle gelirse; cumhuriyet savcısının veya bir ilgilinin istemi üzerine mahkeme, Medeni Kanun'un 89. maddesi uyarınca derneğin feshine karar verir. Mahkeme, dava sırasında faaliyetten alıkoyma dâhil gerekli bütün önlemleri alır.

Sadece fesih için bir dava açılmış olması hâli, derneğin yasal işlemlerini yapmasına bir engel teşkil etmez. Ancak, mahkeme tarafından dernek hakkında faaliyetten alıkoyma kararı verilmesi mümkündür. Eğer mahkeme tarafından bu şekilde bir alıkoyma ya da durdurma kararı mevcut değilse, derneğin yasal statüsü devam ettiğinden, olağan genel kurul toplantısını kanunda öngörülen şekilde yapması gerekecektir.

Ancak, yukarıda sözü edilen inceleme evresinde (yani, siz kuruluş bildirimini ve eklerini teslim ettikten sonra ve fakat derneğiniz kütüğe kaydedilmeden önce) dernekler masası, derneğinizin feshi için bir dava açar ise, bu durumda Dernekler Yönetmeliği'nin 12. maddesine göre altı aylık genel kurul yapma süresi, mahkemenin tüzüğünüzde hukuka herhangi bir aykırılık bulunmadığını belirterek davayı reddetmesinin ardından işlemeye başlayacaktır.

4. Bir travesti derneği kurmaya çalışıyoruz. Ancak, Dernekler Müdürlüğüne gittiğimizde eşcinsel, travesti, lezbiyen kelimelerinin tüzükte ve isimde kullanılamayacağı söylendi. Dernekler Müdürlüğünün açıklaması doğru mudur? Bu durumda ne yapabiliriz?

Konuyu açıklığa kavuşturmak için öncelikle ilgili yasa maddelerini hatırlatmak isteriz. Medeni Kanun'un 57. maddesine göre: "Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir."

Yine, Medeni Kanun'un 59. maddesine göre: "Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar."

Yukarıda atıfta bulunduğumuz yasa maddelerinde de görüleceği üzere, bir dernek, kuruluş bildirim ve eklerini dernekler il müdürlüğüne verdiği anda tüzel kişilik kazanmaktadır. Daha önceki yasal düzenlemelerden farklı olarak, şu anda yürürlükte bulunan yasal mevzuat, bir derneğin kuruluş bildirimini reddetme yetkisini idareye tanımamaktadır. Dernekler il müdürlüğü, kendisine verilen kuruluş bildirim ve eklerini almak ve Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesi gereğince başvurana bir "alındı belgesi" vermek zorundadır. İşte, bu belge alındığı anda da dernek resmen ve yasal olarak kurulmuş sayılmaktadır. Kuruluş bildiriminde hangi hususların yer alacağı, yukarıda atıfta bulunduğumuz Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesinde düzenlenmiştir. Dernekler il müdürlüğünün kuruluş bildirim ve ekleri üzerindeki inceleme yetkisi ve dolayısıyla da hukuki bir değerlendirmede bulunma imkânı ancak bu noktadan sonra başlamaktadır. Dernekler Yönetmeliği'nin 6. maddesine göre, idare kuruluş belgesi ve eklerini bunların alınmasından itibaren altmış gün içinde inceleyecek ve bu inceleme esnasında kanunlara aykırı hususlar tespit edilirse, bunların değiştirilmesi ve yine saptanan eksikliklerin tamamlanması kuruculardan talep edilecek ve ancak bu isteme rağmen kanuna aykırılıklar giderilmez veya eksiklikler tamamlanmaz ise, derneğin feshi için idare tarafından asliye hukuk mahkemesinde dava açılacaktır. Yapılan yargılama sonucunda mahkeme, idarenin yasaya aykırı olduğunu iddia ettiği hususları gerçekten yasaya aykırı bulursa, derneğin feshine karar verecektir.

Kısacası, kuruluş bildirim ve eklerinin yasaya aykırı olduğunu iddia ederek bunları kabul etmemek ve kayda geçirmemek gibi bir yetki idareye tanınmamıştır.

Bizim size önerimiz, kuruluş bildirim ve eklerini dernekler il müdürlüğüne sunmanız, bunların yasaya veya ahlaka aykırı olduğu ve bu nedenle de kabul edilemeyeceği tekrar iddia edilirse, söz konusu gerekçelerle kuruluş bildirimini kabul edilmediğinin yazılı olarak tarafınıza verilmesini, yani bir tutanak tutulmasını talep etmenizdir. Eğer böyle bir tutanak tutulur ise, bununla birlikte cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunma imkânınız olacaktır. Çünkü, bu durumda dernekler il müdürlüğü, teknik deyimle, "Medeni Kanun'a muhalefet" ediyor ve "dernek kurma özgürlüğü" keyfi bir şekilde kısıtlıyor olacaktır.

Ayrıca, bu çerçevede benzeri tartışmaların Ankara'da kurulan Kaos GL adlı dernekle ilgili olarak da yaşandığını, söz konusu derneğin kuruluş bildirim ve eklerini idareye sunmasının ardından Ankara Valiliği tarafından Cumhuriyet Savcılığına yapılan başvurunun eşcinselliğin ahlaka aykırı olmadığı gerekçesiyle reddedildiğini de ifade etmek isteriz.

5. 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 30.maddesi ve 32. maddesinin (o) ve (p) fıkralarıyla ilgili mahkemece verilen herhangi bir karar var mı?

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun ilgili maddeleri ile ilgili henüz bir mahkeme kararına ulaşılamamıştır. Ancak 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun ilgili maddeleri şu şekildedir.

MADDE 30.- Dernekler;

- a) Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamazlar.
- b) Anayasa ve kanunlarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulamaz.
- c) Askerliğe, milli savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamaz, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamazlar. Üyeleri için özel kıyafet veya üniforma kullanamazlar.

Madde 32:

o) "30'uncu" maddenin (a) bendinde belirtilen yasağa aykırı hareket eden dernek yöneticileri elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır. Aynı maddenin (c) bendine aykırı faaliyette bulunan dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve tesisin kapatılmasına da karar verilir.

p) 30 uncu maddenin (b) bendinde belirtilen kurulması yasak dernekleri kuranlar ile bu bende aykırı harekette bulunan dernek yöneticileri fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde bir yıldan üç yıla kadar hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.

Yapılan içtihat araştırmalarında 5253 sayılı yasanın bu maddelerine ilişkin yalnızca bir içtihada rastlanmıştır. Karar şu şekildedir:

YARGITAY

7. HUKUK DAİRESİ

Esas Numarası: 2008/4109

Karar Numarası: 2008/5196

Karar Tarihi: 25.11.2008

DERNEĞİN FESHİ DAVASI

**DERNEĞİN AMACININ HUKUKA VE AHLAKA AYKIRI OLMASI
KURULMASI YASAK OLAN DERNEKLER VE YASAK FAALİYETLER
DERNEĞİN KURULUŞUNUN İNCELENMESİ**

2709 s. AY/10

5253 s. DerneklerK/30, 31

4721 s. TMK/60

ÖZETİ: Davalı derneğin tüzüğündeki hiçbir şekilde lezbiyen, gay, biseksüel, traves-

ti ve transseksüel yaşamı teşvik ve özendirmeden ve bu cinsel yönelimlerin yaygınlaştırılmasından söz edilmemektedir. Kanunlarımızda da lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel kişilerin aralarında örgütlenerek birlik ve dayanışmalarını sağlama amacıyla dernek kuramayacaklarına ilişkin, bir hüküm bulunmamaktadır. Hal böyle olunca davalı derneğin amaçlarının hukuka ve ahlaka aykırı olduğundan da söz edilemez.

DAVA: Taraflar arasında görülen dava sonucunda verilen hükmün, Yargıtay'ca duruşmalı olarak incelenmesi belirlenen saatte temyiz eden davalı Lambda İstanbul Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transeksüel Kadın ve Erkekler Arası Dayanışma Derneği vekili Av. Fırat Söyle ve Av. Basri Akyüz geldi. Gelenlerin huzuru ile duruşmaya başlandı. Duruşmada hazır bulunun tarafların sözlü açıklamaları dinlendi. Duruşmanın bittiği bildirildi. Tetkik hakiminin raporu okundu. Dosyadaki belgeler incelendi, tetkik hakiminin açıklamaları dinlendi. Gereği düşünüldü.

KARAR: Dava, derneğin feshi istemine ilişkindir. Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş ise de, varılan sonuç dosya içeriğinden toplanan delillere ve yasal düzenlemelere uygun düşmemiştir.

Ülkemizin de onaylayarak katıldığı Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 20 ve Medeni ve Siyasi Haklara ilişkin Sözleşme'nin 22. maddesi hükümlerinde herkesin dernek kurma hakkına sahip olduğu belirtilmiş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesi hükmünde de aynı husus tekrarılandıktan sonra bu hakkın kullanılmasına ancak ulusal güvenlik, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olan ölçüde ve yasa ile öngörülmek koşuluyla müdahale edebileceği, 14. maddesi hükmünde ise bu sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanmanın cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayırıcılık yapılmadan sağlanacağı açıklanarak ayırıcılık yasaklanmıştır.

İç hukuka gelince, Anayasamızın 10. maddesi hükmünde herkesin dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları, kişinin hak ve ödevlerini önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip bulunduğu, dernek kurma hürriyetinin ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanun ile sınırlanabileceği belirtilerek uluslararası sözleşmelere benzer bir düzenleme getirilmiş, 90/son maddesi hükmünde de usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmaların kanun hükmünde olduğu, temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağı açıklanmış, kişi hak ve özgürlükleri yönünden uluslararası sözleşmelerin kanunlardan önce uygulanmasına imkan tanınmıştır.

1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 56. maddesi hükmünde, hukuka ve ahlaka aykırı amaçlarla dernek kurulamayacağı, 57. maddesi hükmünde herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahip bulunduğu, 58. madde hükmünde dernek tüzüğü'nün kanunun emredici hükümlerine aykırı olamayacağı, 59. maddesi hükmünde derneklerin kuruluş bildirimini, dernek tüzüğü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu en büyük mülki amirlerine verdikleri anda tüzel kişilik kazanacakları, 60. maddesi hükmünde yapılacak incelemede kuruluş bildiriminde, tüzükte ve kurucuların hukuki durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde bunların giderilmesi veya tamamlanmasının derhal kuruculardan isteneceği, bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve kanuna aykırılık giderilmezse en büyük mülki amirin isteği üzerine Cumhuriyet savcısınca yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi istemiyle dava açılabilceği, 89. maddesi hükmünde derneğin amacı kanuna veya ahlaka aykırı hale gelirse Cumhuriyet savcısının veya ilgililerin istemi üzerine mahkemenin derneğin feshine karar vereceği, mahkemenin bu dava sırasında faaliyetten alıkoyma dahil gerekli bütün önlemleri alacağı, 90. madde hükmünde derneklerin amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunacakları, dernek faaliyetleri ile ilgili yasak ve sınırlamalara aykırılık halinde Cumhuriyet savcısının istemiyle mahkemece faaliyetten alıkoyma kararı verebileceği açıklanmıştır.

23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 3. maddesi hükmünde ise, fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişilerin önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahip buldukları ancak Türk Silahlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamaların saklı olduğu, 28. maddesi hükmünde dernek adlarında Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimelerin ancak İçişleri Bakanlığının izni ile kullanılabilceği, 30. madde hükmünde derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamayacakları- Anayasa ve kanunlarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla dernek kurulamayacağı, 31. maddesi hükmünde derneklerin defterlerinde ve kayıtlarında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi kurumlarıyla yazışmalarında Türkçe kullanacakları, 36. maddesi hükmünde bu Kanuna hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Somut olaya gelince dava derneğin adının ve amaçlarının hukuka ve ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle ve Türk Medeni Kanunu'nun 60. maddesi hükmüne göre açılmıştır. Anılan madde gereğince fesih davası açılabilmesi ve feshine karar verilebilmesi için derneğin kuruluş bildiriminde, tüzüğünde veya kurucuların hukuki durumlarında kanuna aykırılık veya eksiklik bulunması ve mülki amir tarafından verilen 30 günlük süre içerisinde eksikliğin tamamlanmamış veya kanuna aykırılığın giderilmemiş olması gerekir. Derneğin veya kanuna aykırılığın giderilmemiş olması gerekir. Derneğin 2006 yılında kurularak tüzel kişilik kazandığı gözetildiğinde somut olayda

öncelikle az yukarıda açıklanan Dernekler Kanunu hükümlerinin, bu kanunda hüküm bulunmaması halinde ise Türk Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kuşkusuzdur.

Davalı dernek tüzüğü'nün 1. maddesinde derneğin uzun adının "Lambda İstanbul Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transeksüel Kadın ve Erkekler Arası Dayanışma Derneği", kısa adının "Lambda İstanbul LGBTT Dayanışma Derneği" olduğu yazılıdır. Derneğin amaçları ise tüzüğün 2. maddesi hükmünde 16 bent halinde sayılmıştır. Dernekler Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'nda dernek adları konusunda bir yasaklama getirilmemiş, sadece Dernekler Kanunu'nun 28. maddesi hükmünde belirtilen sözcüklerin dernek adlarında kullanılması İçişleri Bakanlığı iznine bağlanmıştır. Davalı derneğin adında bu sözcüklerden hiçbiri bulunmadığı gibi, davalı derneğin adının ve adını oluşturan sözcüklerin kullanılmasını yasaklayan başka bir kanun hükmü de bulunmamaktadır. Yine Dernekler Kanunu'nun 31. maddesi hükmünde derneklerin defterlerinde ve kayıtlarında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi kurumlarıyla yazışmalarında Türkçe kullanacakları açıklanmış ise de, bu madde defter ve kayıtların tutulması ve yazışmaların yapılmasında hangi dilin kullanılacağına ilişkin olup Türkçe defter ve kayıt tutulurken veya yazışma yaparken meramın anlatılabilmesi için yabancı dilde bazı kelimelerin kullanılacak olması defter ve kayıtların yabancı dilde tutulduğu, yazışmaların yabancı dilde yapıldığı anlamına gelmez. Aksini düşünmek, Türkçe kullanarak yargılama yapmak zorunda olan mahkemenin dahi duruşma tutanaklarında ve gerekçeli kararında herhangi bir şekilde bu kelimeleri kullanması halinde yargılamanın yabancı dilde yapıldığı sonucunu doğurur ki böyle bir yorum şekli ile doğru sonuca varılamadığı kuşkusuzdur. Hal böyle olunca davalı derneğin adının ve adındaki sözcüklerin defter ve kayıtlarda ve yapılacak yazışmalarda kullanılacak olmasının Dernekler Kanunu'nun 28. maddesine aykırı olmadığının kabulü gerekir.

Mahkeme hükmünün gerekçesinde derneğin adının ve amaçlarının kanuna ve ahlaka aykırı olduğu belirtilmiş ise de, cinsel kimlik veya yönelim kişilerin kendi istemleri ile seçtikleri bir olgu olmayıp, doğuştan veya yetiştiriliş tarzından kaynaklanan ve kişilerin istemeyerek karşı karşıya kaldığı bir olgudur. Bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel sözcükleri ile tanımlanan farklı cinsel yönelime sahip kişilerin varlığı herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu gibi kişileri tanımlamakta kullanılan sözcükler literatüre de girmiş olup, bilimsel yayınlarda, medyada ve günlük dilde sık sık kullanılmaktadır. Kişilerin kendi istemi dışında gerçekleşen böyle bir cinsel yönelime sahip olması ya da bu gibi kişileri tanımlayan sözcüklerin kullanılması ahlaksızlık olarak nitelendirilemeyeceği gibi, kanunlarımızda da yasaklanmamıştır. Hal böyle olunca derneğin adında ve tüzüğünde lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel sözcüklerinin kullanılmış olmasının hukuka ve ahlaka aykırılığından söz edilemez.

Davalı derneğin amaçlarının hukuka ve ahlaka aykırı olup olmadığı sorununa gelince, ahlak kuralları yer ve zamana ve özellikle toplumu oluşturan kişilere göre değişebilen subjektif kurallardır. Derneğin amaçlarının ahlaka aykırı olduğundan söz edilebilmesi için; derneğin toplumun geneli tarafından kabul edilen yerleşmiş ahlak kurallarına aykırı amaçlarla kurulduğunun belirlenmesi, amacı gerçekleştirmek üzere yapılması öngörülen çalışmalarının da bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olma-

sı gerekir. Davalı derneğin tüzüğündeki amaçlarının açıklandığı 2 ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmaların açıklandığı 3. maddesi hükmü birlikte incelenip değerlendirildiğinde; derneğin amacının genel olarak lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel kişiler arasındaki birlik ve dayanışmanın güçlendirilmesi, bunların toplumun bir parçası olarak var olduklarının kanıtlanması, toplumda özgürlüklü bir ortamın oluşturulması, bu ortamda lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel kişilerin de kendilerini ifade edebilmelerinin sağlanması, bu kişiler hakkında toplumda oluşan yanlış bilgi ve kanaatlerin düzeltilmesi, toplum dışına itilmelerinin önlenmesi ve bu konudaki ayrımcılığa son verilerek toplumla bütünleşmelerinin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır. Toplum genelinde ahlaksızlık olarak nitelenen olgu lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel olma ve bu sözcüklerin kullanılması değil, bu kişilerin yaşam tarzı ile diğer kişilerin lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüelliğe özendirici ve teşvik edici davranışlara yönlendirmesidir. Anılan maddelerde hiçbir şekilde lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel yaşamı teşvik ve özendirmeden ve bu cinsel yönelimlerin yaygınlaştırılmasından söz edilmemektedir. Kanunlarımızda da lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel kişilerin aralarında örgütlenerek birlik ve dayanışmalarını sağlama amacıyla dernek kuramayacaklarına ilişkin, bir hüküm bulunmamaktadır. Hal böyle olunca davalı derneğin amaçlarının hukuka ve ahlaka aykırı olduğundan da söz edilemez.

Davalı derneğin ileride tüzüğüne aykırı olarak lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüelliği özendirme, teşvik ve bu cinsel yönelimlerin yaygınlaştırması yönünde faaliyetlerde bulunması durumunda hakkında Dernekler Kanunu'nun az yukarıda açıklanan 30 ve 31. maddesi hükümlerinin uygulanabileceği ve feshinin istenebileceği kuşkusuzdur.

KARAR: Hal böyle olunca mahkemece açıklanan bu olgular ve lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel kişilerinde dernek kurma özgürlüğüne sahip oldukları gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yasal düzenlemelerin değerlendirilmesinde yanılığa düşülerek yazılı şekilde hüküm verilmesi isabetsiz, davalı derneğin temyiz itirazları bu nedenlerle yerinde görüldüğünden kabulü ile hükmün BOZULMASINA, peşin ödenen 14,00 YTL temyiz harcının istek halinde davalı derneğe iadesine,

Yargıtay duruşmasında kendisini vekille temsil ettiren davalı dernek yararına takdir ve tespit olunan 550,00 YTL avukatlık parasının hazineden alınarak davalı derneğe verilmesine, 25.11.2208 gününde oybirliği ile karar verildi.

Ancak 5253 sayılı yasanın yürürlükten kaldırdığı 2908 sayılı yasanın benzer hükümler içeren 37. maddesine göre yapılan yargılamalara ilişkin içtihatlar aşağıda yer verilmiştir.

Aşağıda verilen ilk içtihatla 37. maddeye aykırılık halinde derneğin kapatılmasına ilişkin kararda görevli mahkemenin asliye ceza mahkemesi olduğuna ilişkin hüküm bulunmaktadır. Ayrıca dernek kapatılmasına ilişkin karar ve prosedür açıklayan içtihatlar da aşağıda yer almaktadır.

YARGITAY

2. HUKUK DAİRESİ

E. 1999/14854

K. 2000/2161

T. 21.2.2000

- DERNEKLER (Derneğin Kuruluş Amaç Ve Şartlarını Kaybetmesi - Amaç Dışı Yasaya Genel Asayişe ve Ahlaka Aykırı Faaliyetleri)
- DERNEĞİN KURULUŞ AMACI (Kendiliğinden Dağılmış Sayılması Halleri - Görevli Mahkeme)
- GÖREV (Derneğin Kapatılması Görevinin Asliye Ceza Mahkemesine ait Oluşu - Derneğin Kumarhane Olarak Kullanılması)

2908/m.5/4, 37/1-2, 51,76

1086/m.76

ÖZET : Derneğin kuruluş amaç ve şartlarını kaybettiği kanıtlanmamıştır. Somut deliller ve istem incelendiğinde; Derneğin, kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmediği, ancak amaç dışı, yasaya, genel asayişe, genel ahlaka aykırı faaliyetlerde de bulunduğu anlaşılmaktadır. Amaç dışı, yasaya, genel asayişe, genel ahlaka aykırı faaliyette bulunma halinde Dernekler Yasasının 5/4. ve 37/1-2. madde ve fıkraları gereğince Derneğin kapatılması görevi aynı Yasanın 76. maddesi gereğince Asliye Ceza Mahkemesine aittir.

DAVA : Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkeme verilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldüğü düşüldü:

KARAR : Davalı Derneğin amacı dışı faaliyetlerde bulunduğu Dernekte çeşitli tarihlerde kumar oynandığı, üye olmayan şahısların Dernek Lokalinde buldukları nedeniyle, Dernekler Yasasının 51. maddesine göre, kendiliğinden dağılmış olma sebeplerinin varlığının tespiti için bu dava açılmıştır.

Derneklerin kendiliğinden dağılmış sayılması hallerinden biri de kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesidir. (D.Y.md.51) Derneklerin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmiş olmaları başka amaç dışı faaliyette bulunmaları başka bir hukuki durumu ifade eder.

Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdüreceği belirtilen çalışma konuları ve biçimleri dışında faaliyette bulunamayacakları gibi, kanunlara, kamu düzenine, genel asayişe, genel ahlaka aykırı faaliyetlerde de bulunamazlar. (Der.Y.Md.5/4, 37/1-2)

Olayları açıklamak taraflara hukuki nitelendirme hakime attır. (HUMY.md.76) Davalı Derneğin kuruluş amaç ve şartlarını kaybettiği kanıtlanmamıştır. Somut deliller ve istem incelendiğinde; Derneğin, kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmediği, ancak amaç dışı, yasaya, genel asayişe, genel ahlaka aykırı faaliyetlerde de bulunduğu anlaşılmaktadır.

Amaç dışı, yasaya, genel asayişe, genel ahlaka aykırı faaliyette bulunma halinde Dernekler Yasasının 5/4. ve 37/1-2. madde ve fıkraları gereğince Derneğin kapatılması görevi aynı Yasanın 76. maddesi gereğince Asliye Ceza Mahkemesine aittir.

0 halde, Dernekler Yasasının 51. maddesi koşulları oluşmadığından Derneğin kendiliğinden dağılmış sayılmasına karar verilemez. Davanın reddi gerekir. Bu yön gözeltmeden yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ : Temyiz olunan hükmün açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine 21.02.2000 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

T.C.

YARGITAY

2. HUKUK DAİRESİ

E. 2003/14517

K. 2003/16033

T. 20.11.2003

- **DERNEĞİN KAPATILMASI (Cumhuriyet Savcısının Duruşmalara Katılımı Sağlanmaksızın Yargılama Yapılarak Karar Verilmesinin Usul ve Yasaya Aykırılığı)**
- **CUMHURİYET SAVCISININ DURUŞMALARA KATILIMI (Sağlanmaksızın Yargılama Yapılarak Karar Verilmesinin Usul ve Yasaya Aykırılığı - Derneğin Kapatılması)**

2908/m. 53

ÖZET : Mahkemece, Cumhuriyet Savcısının duruşmalara katılımı sağlanmaksızın yargılama yapılarak derneğin kapatılmasına karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

DAVA : Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından istenilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR :

Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 20.02.2001 gün ve 2001/1020 esas, 2001/3 İddia sayılı davaname ile açılan davadan, Cumhuriyet Mahallesi Birlik ve Dayanışma Derneğinin feshine karar verilmesinin istendiği, mahkeme derneğin suç sayılır eylemlerin kaynağı haline geldiği kabul edilerek derneğin kapatılmasına karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 53. maddesine göre, Cumhuriyet Savcısının duruşmada hazır bulunması zorunludur.

Mahkemeye, Cumhuriyet Savcısının duruşmalara katılımı sağlanmaksızın yargılama yapılarak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 427/6. maddesine dayalı kanun yararına bozma isteğinin açıklanan sebeple kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere BOZULMASINA, oybirliğiyle karar verildi.

2- 'Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamazlar.' hükmü aşağıda iki içtihatla görüleceği üzere Yargıtay'ca dar yorumlanmakta, kumar oynanmasına izin verme yada dernek işletmesinin düğün salonu olarak kiraya verilmesinden bu suçun oluşmadığı kabul edilmektedir.

T.C.

YARGITAY

9. CEZA DAİRESİ

E. 2003/794

K. 2003/1715

T. 9.10.2003

- DERNEKLER KANUNUNA MUHALEFET (Dernek Lokalinde Kumar Oynanmasına İzin Verilmesi - 2908 Sayılı Yasanın 37/1 ve 77/3. Maddesindeki Suçu Oluşturmadığı)
- DERNEK LOKALİNDE KUMAR OYNANMASINA İZİN VERİLMESİ (Dernekler Kanununun 37/1 ve 77/3. Maddesindeki Suç Oluşturmadığı - Dernekler Kanununa Muhalefet)
- CEZA TAYİNİ (Hapis Cezası Paraya Çevrilirken Eksik Ceza Tayininin Yasaya Aykırı Olduğu - Dernek Lokalinde Kumar Oynanmasına İzin Vermenin 2908 Sayılı Yasanın 37/1 ve 77/3. Maddesindeki Suçu Oluşturmayacağı)
- 2908/m. 37/1, 77/3

ÖZET : Dernek lokalinde kumar oynanmasına izin vermek 2908 sayılı yasanın 77/3 maddesindeki suç oluşturmaz.

DAVA : 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Vakkas, Ali, Mustafa, İsmet ve Necmiye'nin yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair PENDİK 3.Aslîye Ceza Mahkemesinden verilen 11.10.2001 gün ve 2001/1078 esas, 2001/886 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi üst C.Savcısı ve sanıklar Vakkas, Mustafa ve İsmet tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR : Sanık İsmet'in süresinden sonra yaptığı temyiz isteğinin CMUK.nun 317. maddesi uyarınca istem gibi REDDİNE,

Sanıklar Vakkas ve Mustafa ile tüm sanıklar yönünden C.Savcısının temyizlerine gelince;

1) Dernek lokalinde kumar oynanmasına izin vermekten ibaret eylemin 2908 sayılı Yasanın 37/1 ve 77/3 maddelerinde yazılı suçu oluşturmayacağı gözetilmeden sanıkların beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi,

2) Kabul ve uygulamaya göre de;

Sanıklar hakkında tayin olunan hapis cezasının suç tarihi itibariyle 3.042.000 lira yerine 2.000.000 liradan paraya çevrilerek eksik ceza tayini,

SONUÇ : Kanuna aykırı, üst C.Savcısı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA 9.10.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

YARGITAY

9. CEZA DAİRESİ

E. 2002/749

K. 2002/887

T. 18.4.2002

- 2908 SAYILI YASAYA AYKIRILIK (Sanıkların Derneğe Ait Olan ve Devrettikleri Binanın Bir Katında Gelir Temin Etmek Amacıyla Bağış Karşılığında Düşün Salonu İşletmeleri)
- DERNEKLER KANUNUNA AYKIRILIK (Sanıkların Derneğe Ait Olan ve Devrettikleri Binanın Bir Katında Gelir Temin Etmek Amacıyla Bağış Karşılığında Düşün Salonu İşletmeleri)
- GELİR TEMİN ETMEK AMACIYLA İŞLETME KURMAK (Dernekler Kanununa Muhalefet Suçunun Oluşması)

2908/m.37,77

ÖZET : Dernek başkanı ve yönetim kurulu üyeleri olan sanıkların, derneğe ait olan ve Güngören müftülüğüne devrettikleri 3 katlı binanın 1. katında, tüzüklerinde de yer alan gelir temin etmek amacıyla bağış karşılığında düşün salonu işletmeleri ve bunun kaydını tutmaları olayında Dernekler Kanununa aykırılık bulunmamaktadır.

DAVA : 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Eyüp D, Mustafa Şevki Ç, Yakup K. ve Mehmet Raşit T'ın yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair BAKIRKÖY 5.Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 5.11.2001 gün ve 2001/835 esas, 2001/2587 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar vekili tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR : S.. G.. Camii ve Kuran Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği'nin başkanı ve yönetim kurulu üyeleri olan sanıkların, derneğe ait olan ve GÜNGÖREN müftülüğüne devrettikleri 3 katlı binanın 1. katında, tüzüklerinde de yer alan gelir temin etmek amacıyla teberru karşılığında düğün salonu işletmeleri ve bunun kaydını tutmaları olayında; atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, bur suçtan yazılı biçimde mahkumiyetlerine karar verilmesi,

SONUÇ : Kanuna aykırı, sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA, 18.4.2002 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

YARGITAY

9. CEZA DAİRESİ

E. 2003/559

K. 2003/448

T. 3.4.2003

DAVA : 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Erdoğan Cebeci, Abdullah Etik, Adil Çolak, Hüsamettin Karahasano, Bekir Aldağ, Ali Kertlez, Hasan Akyol, İsmail Karadeniz ve Osman Koçak'ın yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair ÇANKIRI Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 12.12.2002 gün ve 2002/467 esas, 2002/533 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi C.Savcısı tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünöldü:

KARAR : Sanıkların, dernek binasında kumar oynamaktan ibaret eylemlerinde 2908 sayılı Kanunun 37.maddesindeki suçun oluşmadığı gözetilmeksizin beraatleri yerine, anılan Kanunun 86.maddesiyle cezalandırılmaları,

Kabule göre de;

1)2908 sayılı Yasanın 86.maddesindeki ağır para cezasının suç tarihi itibarıyla 142.365.600 TL.dan az olamayacağından para cezasının bu miktara çıkarılmasında zorunluluk bulunduğu, ancak TCK.nun 119/4.maddesi gereğince ön ödemede bulunulmaması halinde kanun maddesinde yazılı para cezasının aşağı ve yukarı haddi gösterilen hallerde yukarı haddi geçmemek üzere yarı nispetinde artırılabilceği gözetilmeden artırım yapılarak sanığa fazla ceza tayini kanuna aykırı,

2) 10 Şubat 2003 tarih ve 25020 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanıp, aynı gün yürürlüğe giren 4806 sayılı Kanunla TCK.nun 30.maddesinin 2.fıkrasında yapılan değişiklik karşısında, 1.000 TL. küsurunun hesaba katılmamasının gerekmesi,

SONUÇ : Bozmayı gerektirmiş ve C.Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA 3.4.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

3- Yine benzer hükümler taşıyan eski Dernekler Kanunu'na ilişkin olarak verilen bir karar da aşağıda yer almaktadır. Burada yardım ve sosyal dayanışma amaçlı olarak kurulan bir derneği siyasal amaçla bildiri yayınlaması, kurulma amacı dışında faaliyet gösterme olarak yorumlanmış ve cezalandırmaya karar verilmiştir. Ancak bu kararı değerlendirirken 1980 döneminin olağanüstü koşullarının dikkate alınması gerekmektedir.

YARGITAY

CEZA GENEL KURULU

E. 1980/9-289

K. 1980/406

T. 8.12.1980

DERNEK (Sosyal Maksatlara Yardımlaşma ve Maksadıyla Kurulması)

AMAÇ DIŞI ÇALIŞMA (Sanıkların Yayınladıkları Bir Bildiri ile Derneğin Amacını Aşıp Dışına Çıkmaları)

İZİN (Dernek Kurarken İzin Almanın Gerekmemesi)

HAK VE HÜRRİYETLERİN SINIRI (Hiçbir Şekilde Devletin ülkesi ve milletiyile Bütünlüğünü Sarsıcı Milli Güvenliği Zedeleyici Kamu Düzeni ve Genel Ahlakın Korunması İmkanlarını Kaldırıcı Bir Nitelikte Olamaması)

DERNEK KURMA SINIRLARI (Kar Maksadıyla Kurulamamaları Siyasi Faaliyet Yapan Siyasi Partilere ve Münferiden veya Müstakillen Siyasi Faaliyetlere Katılmamaları)

BİLDİRİ YAYINLAMA (Derneklerin Amaçları Dışında Bildiri Yayınlayamamaları)
2709/m.20

ÖZET : Dernekler sosyal maksatlara, yardımlaşma maksadıyla kurulmaktadır. Amacı bu yönde olan bir derneğin, yayınladığı ve Türk Devleti'nin genel politikası hakkındaki görüşleri ve bir siyasal partinin yaptığı işlerin eleştirisini kapsayan bildirinin bu amaç ile uzak veya yakın hiçbir ilişkisi olamaz. Sanıklar yayınladıkları bu bildiri ile derneğin amacını aşıp dışına çıkmışlardır.

DAVA : 1630 sayılı Kanuna muhalefetten sanık Vedat ve arkadaşlarının beraatlerine dair (Sinop Asliye Ceza Mahkemesi)nden verilen 11.12.1979 gün ve 118/197 sayılı hüküm C. Savcısının temyizi üzerine Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesi'nce incelenerek bozulup yerine geri çevrilmiştir.

İlk hükümde direnmeğe ilişkin aynı mahkemeden verilen 15.04.1980 gün ve 55/57 sayılı son hükmün Yargıtay'ca incelenmesi C. Savcısı tarafından süresinde verilen dilekçe ile istenilmiş olduğundan dosya C. Başsavcılığı'nın hükmün bozulması istemini bildiren 18.06.1980 gün ve 9/2897 sayılı tebliğnamesiyle Birinci Başkanlığa gönderilmekle Ceza Genel Kurulu'na okundu, gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR : Dernekler Kanununa muhalefetten sanık Vedat ve 4 arkadaşının beraatine ilişkin hüküm, özel dairece: (Töb-Der ..... Şubesi Yönetim Kurulu'nu oluşturan sanıkların, yayınladıkları bildiri muhtevasının, derneğin tüzüğünde belirtilen amacına aşık bir şekilde aşip dışına çıktığı nazara alınmadan, yerinde görülmeden bazı düşüncelerle sanıkların beraatlerine karar verilmesi...) isabetsizliğinden bozulmuştur. Yerel mahkeme ise: Anayasa'nın 20. maddesindeki temel ilkeye dayanarak derneklerin de düşüncelerini açıklayıp, yapabileceklerini, Dernekler Yasasında bu hakkı kaldıran veya kısıtlayan bir hüküm bulunmadığını, Dernekler Yasasındaki derneklerin amaç dışı faaliyette bulunamayacakları hükmünü Anayasa hükmünü tahdit edici biçimde yorumlamanın Anayasa'ya ters düşeceğini; derneklerde düşünce ve kanaat özgürlüğü mefhumu ile amaç ile amaç dışı faaliyetinin tamamen farklı şeyler olduğunu, ikincisine örnek olarak ticaretle uğraşmanın gösterilebileceğini, derneklerin toplum ve yurt sorunları üzerine düşüncelerini kamuoyuna açıklamak amacı ile bildiri yayınlamalarında amaç dışı faaliyet düşünölemeyeceğini ve bir siyasi faaliyet olarak da kabul edilemeyeceğine, vesaire belirterek önceki hükmünde direnmeye karar vermiştir.

Dosyaya, oluşa ve delillere göre: Töb-Der ..... Şubesi Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleri olan sanıkların (Kardeşler) başlıklı bir bildiri yayınlamaya karar verip bunu olay tarihinde yayınladıkları, bu bildiri de özetle: (Ülkemiz emperyalizme bağımlı, çarpık kapitalist bir ülkedir. Ülkemizin yer altı ve yer üstü kaynakları emperyalistlerce yağmalanmaktadır. İMF. ve Dünya Bankalarına, Emperyalizme bağımlılığımız her geçen gün artıyor. Halk kitlelerine umut olarak gösterilen ve faşistlerden hesap soracağız, memur, öğretmen kıyımı son bulacak, ak günler getireceğiz, memurlara sendika hakkı vereceğiz, ucuzluk getireceğiz, sömürgeye son diye iktidar olanlar şimdi dediklerinin tersini yapıyorlar...) biçimindeki sözlerle görüşlerini yansıttıkları anlaşılmaktadır.

Anayasamızın düşünce hürriyeti başlığını taşıyan 20. maddesi: Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir) hükmünü kapsamaktadır.

Temel hak ve hürriyetlerin özü, sınırlanması ve kötüye kullanılmaması başlığını taşıyan 11. maddesinde: (Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, Cumhuriyetin, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile veya Anayasa'nın diğer maddelerinde gösterilen özel sebeplerle, Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun olarak, ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz.

Bu Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, insan hak ve hürriyetlerin veya Türk Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdı ile kullanılamaz).

Yine Anayasa'mızın dernek kurma hakkı başlığı altındaki 29. maddesinde ise: (Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılışında uygulanacak şekil ve usuller kanunda gösterilir. Kanun, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması maksadıyla sınırlar koyabilir) hükümleri yer almıştır:

Bu hükümler topluca gözönüne alındığında varılan sonuç şudur: kişilere tanınan hak ve hürriyetler, hiçbir şekilde ve surette, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, milli güvenliği zedeleyici, kamu düzeni ve genel ahlakın korunması imkanlarını ortadan kaldıracı bir nitelikte olamaz; Anayasa'da öngörülen hak ve hürriyetler, onların kullanılmasını zorlaştırmayacak veya kullanılamaz duruma düşürmeyecek bir biçimde, özel kanunlarla sınırlandırılabilir.

Görüldüğü gibi Anayasa'mızın sözü edilen 20. maddesindeki düşünce hürriyeti, dernekler yönünden 29. madde ile sınırlandırılmaktadır. Anılan 29. madde ile tanınmış olan bu hak, Türk toplumunun düzenini, inan ve saygı duyduğu ahlak kurallarını hiçe sayan veya bunları zedeleyen bir biçimde kullanılamaz. Devlet, bu hakkı kamu düzenini korumak için sınırlayacaktır. Kamu düzeni bulunmayan bir yerde hürriyetlerin varlığından söz edilemez. Hürriyet de hiçbir zaman sınırsız olamaz. Sınırsız hürriyet, hürriyetsizliği, o da düzensizliği getirir. Böyle bir halde de hürriyetleri muhafaza ve kullanabilme olanağı kalmaz.

Anayasamız doğrultusunda yürürlüğe konulan 1630 sayılı Dernekler Kanunu ile bu sınırlamalar yapılmıştır. Anılan yasanın 1. maddesi ile çerçevesi konduğu üzere derneklerin, sosyal amaçlarla, yardımlaşma amacı ile kurulabilecekleri öngörülmüş, bir sınırlama maddesi olan ve kurulması yasak dernekler başlığını taşıyan 4. madde ile de sınırlayıcı hüküm getirilmiş, yasak olan faaliyetler sayılmıştır. Bundan ayrı olarak, sözü edilen Yasanın 35. maddesinin 1/a fıkrası ve bendinde derneklerin tüzüklerinde gösterilen (amaç-dışı) her türlü faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu (amaç-dışı) faaliyetlerin her hangi bir suça konu olması koşulu da aranmamıştır. Tüzüklerinin esnek sayılabilecek hükümlerine ve kelimelere sığınarak veya değişik yorumlanarak Dernekler Yasasının 4. maddesi hükmünü bertaraf edecek şekilde (amaç-dışı) faaliyette bulunamazlar.» Dernekler hiçbir zaman kar maksadıyla kurulamayacakları gibi, siyasi faaliyet yapan siyasi partilere ve ayrıca münferiden veya müstakillen siyasi faaliyetlere de katılamazlar; çünkü dernekler, 1. maddede de çerçevesi konduğu üzere sosyal maksatlarla, yardımlaşma maksadıyla kurulmaktadır» (Yasanın 4. maddesinin Millet Meclisi'ndeki müzakeresi sırasında komisyon sözcüsünün beyanı: Dr. Ahmet İşeri, Dernekler Kanunu, Sh. 149, Ankara - 1973).

Yasanın Millet Meclisi'ndeki müzakeresi sırasında düzenlenen geçici komisyon raporunda da (Bkz. age., sh: 9) değinildiği gibi; «dernekler aslında doğru, güzel ve gerçek fikir ve faaliyetlerin kaynağı olmak gerekir. Geniş anlamda suistimal ve istismar merkezleri haline gelmemeli ya da bu istidatta bulunmamalıdır. Aksi halde toplumun gelişmesinde büyük fayda ve katkıları inkar edilemez bir gerçek olan dernekleri iyi ve faydalı anlayışı zedelenir.» Giderek kamu düzeni ortadan kalkar.

Bu açıklamalardan sonra olayımıza gelince:

Genellikle Devlet memuru olan belirli bir meslek mensuplarının başka bir deyişle bir kısım öğretmenlerin kurduğu bir dernek olan adı geçen derneğin tüzüğünün 3. maddesinde amaç belirlenmiştir. Buna göre: (Derneğin amacı; Atatürk devrimleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Anayasa'mızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk Devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır). Tüzük bu madde ile derneğin amacının doğrultusunu belirlemiş ve çerçevesini çizmiştir. Zira dernek faaliyetlerinde, yasalar ile tüzüğünün çizdiği çerçeve içinde kalmak zorundadır. Görüldüğü gibi bu madde; doktrinler, ideolojik, politik veya siyasi... vs. faaliyetleri içermemektedir.

Hal böyle iken Töb-Der ..... Şubesi Yönetim Kurulunu oluşturan sanıklar (Kardeşler) başlığı altında içeriği yukarıda açıklanan bildiriye yayınlama kararı verip yayınlamışlardır. İçeriğine göre bu bildirin, adeta doktriner ve ideolojik bir yaklaşımla Türk Devletinin genel politikası hakkındaki görüşleri ve bir siyasi partinin icraatının eleştirisini kapsadığı açık ve seçik biçimde anlaşılmaktadır. Bu tür faaliyetlerin adı geçen derneğin amacı ile uzak veya yakın hiçbir ilişkisi yoktur. Sanıklar yayınladıkları bu bildiri ile, derneğin tüzüğünde belirtilen amacını aşık bir şekilde aşık dışına çıkmışlardır.

Bu nedenle, özel daire bozma kararı yerinde olup uyulmak gerekirken yazılı biçimde önceki hükümde direnilmesi usul ve yasaya aykırı görüldüğünden C. Savcısının temyiz itirazının kabulü ile direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir.

SONUÇ : Yukarıda açıklanan nedenle, tebliğnamedeki isteme uygun olarak, direnme hükmünün (BOZULMASINA), 08.12.1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.

5253 sayılı yasadan kaynaklanan mahkeme kararları henüz tam olarak oluşmadığından, mülga Dernekler Kanunu'nun benzer maddelerine ilişkin kararların yeni kanun açısından da yol gösterici niteliği bulunmaktadır.

6. “Cinsel yönelime” ilişkin bir dernek kurmak için nasıl bir yöntem izlemek gerekir?

Öncelikle, “cinsel yönelime” ilişkin bir dernek kurulması konusunda yasal bir engel bulunmadığını hatırlatmak isteriz. Yasal düzenlemeye bakacak olursak, Medeni Kanun’un 57. maddesine göre: “Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.”

Yine, Medeni Kanun’un 59. maddesine göre: “Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar.”

Kuruluş bildirimi, Dernekler Yönetmeliği’nin 5. maddesinde düzenlenmiştir.

Madde 5- Dernek kurucuları tarafından imzalanmış iki adet kuruluş bildirimi ve aşağıda belirtilen ekleri, derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış iki adet dernek tüzüğü,
- (Mülga:RG-30/12/2009-27448)
- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması halinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması halinde, bu tüzel kişilerin dernek kurucusu olabileceğini gösteren İçişleri Bakanlığı’na verilmiş izin belgesi,
- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- Yazışma ve tebliğatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki dernek kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer artırılarak verilir.

Dernekler, kuruluş bildirimi ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Çocuk derneklerine tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar, ayrıca, çocuk derneklerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Mülki idare amirliği tarafından dernek kuruluş bildirimi, gün ve saat belirtilmek suretiyle dernekler birimine havale edilir ve başvuru sahibine kuruluş bildirimi ve eklerinin alındığına dair “Alındı Belgesi” verilir ve dernek, kütüğe kaydedilir.

İlçe dernekler birimi, kuruluş bildirimi ve dernek tüzüğü'nün ikişer örneğini yedi gün içinde il dernekler müdürlüğüne gönderir.

Kuruluş bildirimi ve dernek tüzüğü'nün incelenmesi **Dernekler Yönetmeliği'nin 6. maddesinde** düzenlenmiştir.

Madde 6- Kuruluş Bildirimi ve ekinde verilen belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, "Alındı Belgesi"nin düzenlendiği tarihten itibaren altmış gün içinde mülki idare amiri tarafından bizzat veya dernekler birimlerine yetki verilmek suretiyle incelenir. İlçelerde kurulan derneklerin tüzükleri de ilgili valiliklerce incelenir. Yapılan inceleme sonucunda, tespit edilen Kanuna aykırılık veya noksanlığın giderilmesi kuruculardan yazılı olarak istenir.

Kuruluş bildirimi ve ekleri ile dernek tüzüğü'nde, Kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmadığı takdirde ya da Kanuna aykırılık veya noksanlığın yapılan tebligat üzerine otuz gün içinde giderilmiş olması halinde, mülki idare amirliği tarafından keyfiyet bir yazı ile dernek geçici yönetim kurulu başkanlığına derhal bildirilir.

Kanuna aykırılık veya noksanlık otuz gün içinde giderilmediği takdirde mülki idare amiri, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi hakkında davanın açılması için durumu Cumhuriyet Savcılığı'na bildirir.

Kütüğe kaydı yapılan derneklerin; onaylı tüzükleri ve kuruluş bildirimleri en geç yedi gün içinde valilik tarafından Bakanlığa gönderilir.

Yukarıda belirttiğimiz hukuki düzenlemelerden de anlaşılacağı gibi, bir dernek, kuruluş bildirimi ve eklerini dernekler il müdürlüğüne verdiği anda tüzel kişilik kazanmış olacaktır.

Yürürlükteki yasal mevzuat, idareye bir derneğin kuruluş bildirimini reddetme yetkisini tanımamaktadır. Dernekler il müdürlüğü, kendisine verilen kuruluş bildirimi ve eklerini alırken Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesi gereğince başvurana bir alındı belgesi vermek zorundadır. Bu belge alındığı sırada dernek kurulmuş sayılmaktadır.

Dernekler Yönetmeliği'nin 6. maddesine göre, dernekler il müdürlüğü, kuruluş belgesi ve eklerinin verilmesinden itibaren altmış gün içinde inceleme yapacaktır. Bu inceleme sonucunda, kanuna aykırılık veya noksanlık tespit ederse, bu aykırılık veya noksanlığın giderilmesini isteyecektir.

Kanuna aykırılıklar giderilmez veya eksiklikler tamamlanmaz ise, derneğin feshi için idare tarafından asliye hukuk mahkemesinde dava açılacaktır. Mahkeme, idarenin yasaya aykırı olduğunu iddia ettiği hususları yasaya aykırı bulursa, derneğin feshine karar verecektir.

7. Türk ve Yunan yüzücüleri olarak bir Türk-Yunan derneği kurmak için nasıl bir yöntem izlememiz gerekir?

Derneklerin kuruluşuna dair hükümler, Medeni Kanun'un 56. ve devamı maddeleri ile 5253 sayılı Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Medeni Kanun'un 56. maddesine göre:

“Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin, kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.”

Mevzuatımızda dernek kurma amacına yönelik tek sınırlama, hukuka veya ahlaka aykırı amaçlarla dernek kurulamayacağı şeklindedir.

Dernekler Kanunu'nun 3. maddesine göre, fiil ehliyetine sahip herkes (her gerçek veya tüzel kişi) önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar.

Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesinde ve devamında dernek kuruluş işlemleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesi:

“Dernek kurucuları tarafından imzalanmış iki adet kuruluş bildirim ve aşağıda belirtilen ekleri, derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış iki adet dernek tüzüğü,
- (Mülga:RG-30/12/2009-27448)
- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması halinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması hâlinde, bu tüzel kişilerin dernek kurucusu olabileceğini gösteren İçişleri Bakanlığı'nca verilmiş izin belgesi,
- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- f) Yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki dernek kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer artırılarak verilir.

Dernekler, kuruluş bildirim ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Çocuk derneklerine tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar, ayrıca, çocuk derneklerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Mülki idare Amirliği tarafından dernek kuruluş bildirimini, gün ve saat belirtilmek suretiyle dernekler birimine havale edilir ve başvuru sahibine kuruluş bildirimini ve eklerinin alındığına dair Alındı Belgesi verilir ve dernek, kütüğe kaydedilir.

İlçe dernekler birimi, kuruluş bildirimini ve dernek tüzüğü'nün ikişer örneğini yedi gün içinde il dernekler müdürlüğüne gönderir."

Kurulması düşünülen bir Türk-Yunan sporcular derneği olduğuna göre, kurucular arasında yabancı uyruklu kişiler olabilir. Yukarıda yazılı Dernekler Yönetmeliği'nin 5/e maddesi uyarınca, kurucular arasında yabancı bulunması hâlinde, kuruluş belgelerine Türkiye'de mevcut yerleşimini gösterir "ikametgâh belgesi"nin eklenmesi zorunludur. Yani, Türkiye'de bir yabancının dernek kurucusu olabilmesi için, Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olması gereklidir. Yabancı uyruklu kurucu kişiler seçilirken bu şartın yerine getirilmesine dikkat edilmelidir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 6. maddesi gereğince, kuruluş bildirimini ve ekindeki belgeler ile dernek tüzüğü altmış gün içerisinde, mülki idare Amirliği tarafından bizzat ya da görevlendirilme suretiyle yetkili birim tarafından incelenir. Bu inceleme neticesinde bir eksiklik ya da aykırılık tespit edilmesi hâlinde, kuruculardan yazılı olarak eksiklik ya da aykırılığın giderilmesi istenir.

Bu eksiklik ya da aykırılık otuz gün içerisinde ilgilisi tarafından giderilmezse, mülki idare amiri, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi konusunda dava açması için durumu cumhuriyet savcısına bildirir. Cumhuriyet savcısı, mahkemeden derneğin faaliyetinin durdurulmasını da talep edebilir.

Kuruluş bildiriminde, eklerinde ve dernek tüzüğü'nde kanuna aykırılık ya da eksiklik bulunmadığı takdirde ya da kanuna aykırılık veya eksikliğin yapılan tebligat üzerine otuz gün içerisinde giderilmesi hâlinde; mülki idare Amirliği tarafından durum bir yazı ile Dernek Geçici Yönetim Kurulu Başkanlığına bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

Kuruluş işlemleri için verilmesi zorunlu olan dernek tüzüğü'nün, Dernekler Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca aşağıdaki hususları içermesi gerektiğini de belirtmek isteriz.

- a. Derneğin adı ve merkezi,
- b. Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanı,
- c. Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri,
- d. Genel kurulun toplanma şekli ve zamanı,
- e. Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri,
- f. Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı,

- g. Derneğin şubesinin bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri ile dernek genel kurulunda nasıl temsil edileceği,
- h. Üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli,
- i. Derneğin borçlanma usulleri,
- j. Derneğin iç denetim şekilleri,
- k. Tüzüğün ne şekilde değiştirileceği,
- l. Derneğin feshi hâlinde mal varlığının tasfiye şekli.

8. Vakıf nasıl kurulur?

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesinde vakfın tanımı, "gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları" olarak yapılmıştır.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere vakfı oluşturan en önemli iki unsur; özgülenecek bir mal varlığı ve mal varlığının özgüleneceği amaçtır.

Vakfın amacı; hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olmalı ve süreklilik arz etmelidir.

27/02/2008 tarih, 26800 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 5. maddesine göre; "Yeni vakıflar; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler. Yeni vakıflar, vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Genel Müdürlüğe beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Yabancılar, Türkiye'de, hukukî ve fiilî müttekabilyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler."

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na dayanılarak çıkartılan yönetmelik Vakıflar Yönetmeliğidir. Bu yönetmelik 27.09.2008 tarih, 27010 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Vakıflar Yönetmeliği'nin, Vakfın kuruluşunu düzenleyen maddeleri şu şekildedir.

Yeni vakıfların kuruluşu

Madde 4 : Yeni vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Resmi senetle kuruluş

Madde 5 : (1) Gerçek veya tüzel kişilerin vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle açıklanır. Noter, resmi senedin bir örneğini yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

(2) Mahkemeye başvurma, resmi senedin düzenlenmesinden sonra vakfeden tarafından yapılır. Resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması halinde, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş temsilcilik belgesi ile verilmiş olması, bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmesi zorunludur. Kurucular arasında tüzel kişi bulunması halinde; bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa mal varlığı tahsis edebileceğine dair hüküm bulunan kuruluş statüsünü veya yetkili organ kararını da vakıf senedi ile mahkemeye verirler.

(3) Resmi senetle kurulan vakıflarda vakfedenin ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulabilir. Vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup ta bu süre içinde sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvurma Genel Müdürlük tarafından yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar, ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlüğe karşılanır.

Ölüme bağlı tasarruf ile kuruluş

Madde 6 : (1) Ölüme bağlı tasarruf yoluyla vakıf, vakfedenin ölümünden sonra tescil edilmek üzere kurulabilir. Bu yolla kurulan vakıflarda sulh hâkimi vakıf kurulmasına esas belgenin bir örneğini yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

(2) Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda mahkemeye başvuru, ilgililerin veya sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da Genel Müdürlüğe resen yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlüğe karşılanır.

(3) Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır. Vakfedenin mirasçılığı ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

Tescil ve mahkeme işlemleri

Madde 7 : (1) Mahkeme, dosya üzerinde Genel Müdürlüğün görüşünü almak, gerekirse vakfedeni dinlemek ve bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle vakfın tesciline karar verir.

(2) Mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri resen alır.

(3) Mahkeme, tescile veya tescil isteminin reddine ilişkin olarak verdiği kararı, resmi senetle birlikte Genel Müdürlüğe resen tebliğ eder.

(4) Tüzel kişilik kazanan vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan, vakfeden ile vakıf adının, yerleşim yerinin, organlarının, amaç ve bu amaca özgülenen mal ve haklarının gösterildiği sicil defterine tescil edilir.

(5) Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir.

Temyiz ve iptal

MADDE 8 : (1) Mahkemenin vakfın tesciline veya tescil isteminin reddine ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran ya da Genel Müdürlük tarafından temyiz yoluna gidilebilir.

(2) Genel Müdürlük veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı halinde iptal davası açabilirler.

Merkezi sicile tescil ve ilan

MADDE 9 : (1) Vakıf, yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Genel Müdürlükte tutulan merkezi sicile kaydolunur.

(2) Merkezi sicile kaydedilen vakıf, Resmî Gazete’de ilan edilir. İlanda; vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, amacı, mal ve haklarının neler olduğu, varsa taşınmazlarının tapu bilgileri, vakfın organları ile kuruluş senedinin tarih ve sayısı, tescil kararının tarih ve sayısı ile hangi mahkemece verildiği belirtilir. İlan için yapılacak harcamalar vakıftan alınmak üzere Genel Müdürlük tarafından karşılanır.

Noksanlıklar

MADDE 10 : (1) Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez.

(2) Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilir gibi kuruluştan sonra denetim makamının başvurusu üzerine, imkan varsa vakfedenin görüşü de alınarak, vakfın yerleşim yeri mahkemesi tarafından tamamlattırılır.

(3) Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hakim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nun 6. maddesine göre, Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye’de yerleşik bulunması gerekir. Aynı şekilde vakfın şube ve temsilciliklerinde görev alacakların çoğunluğunun da Türkiye’de yerleşik bulunması gerekmektedir.

Vakıflar özel hukuk tüzel kişisi olup, Türk Medeni Kanunu’nun 48. maddesinde be-

İrtilen tüm hak ve yetkilere sahiptir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıfların denetim makamıdır.

Vakıf Senedinin İçeriği

Türk Medeni Kanunu'nun 106. maddesi gereğince vakıf senedinde; vakfın adının, amacının, bu amaca özgülenen mal ve hakların, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerinin gösterilmesi zorunludur.

a) Vakfın adı; kanuna, ahlaka, adaba aykırı olmamalı ve vakfın amaçları ile uyumlu olmalıdır. Üçüncü kişileri vakfın amacı konusunda yanıltıcı ya da yanlış çağırışlar uyandıracak isimler verilemez. Herhangi bir kamu kurum ya da kuruluşunun ismi kullanılamaz.

b) Vakfın amacı; hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olmalı ve süreklilik arz etmelidir.

c) Özgülenen mal ve haklar; kurucuya ait olmalı ve en azından başlangıç itibarı ile amacı gerçekleştirmeye yetmelidir. Özgülenen malvarlığı nakit ise paranın vakıf adına bir devlet bankasına bloke edilerek dekontunun tescil başvurusu yapılan mahkemeye ibrazı, taşınmaz ya da taşınır bir malvarlığı ise değer tespiti mahkemeye yaptırılması ve ilgili sicillerine (tapu sicili, trafik sicili gibi) vakıf adına tescili sağlanmalıdır.

Vakfın kurulması ile özgülenen mal ve haklar vakıf tüzelkişiliğine geçer.

d) Organları; vakfın bir yönetim organı olması zorunludur. Vakfın işleyişinin kolaylaşması açısından, amacının kapsamına ve faaliyetlerine uygun olarak mütevellî heyeti, yönetim organı ve bir denetim birimi olması uygun olur.

Bu sayılan organlar dışında onur kurulu, araştırma kurulu, çalışma kurulu gibi vakfın yönetimi ile ilgili olmayan kurulların vakıf organları arasında gösterilmemesi gerekir.

Vakfın organlarının kaç kişiden oluşacağı, toplantı ve karar yeter sayılarının senet metninde gösterilmesi, organların görev ve yetki sınırlarının da yeterince belirtilmesi hâlinde, vakfın işleyişinde sıkıntıya düşülmesinin önüne geçilmiş olur.

e) Vakfın yerleşim yeri; vakfın faaliyetlerini yürüttüğü merkezin bulunduğu yerdir. Vakıf senedinde gösterilecek adresin açık ve ayrıntılı şekilde yazılması zorunludur.

Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'na göre, vakıfların idare organlarında görev alanlar, Vakıflar Genel Müdürlüğüne mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Mal bildirimlerinin, yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ile komisyon üyeliklerine seçim ve atamalarda göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde, görevin sona ermesi hâlinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde verilmesi zorunludur.

Bütün vakıfların, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile olan her türlü işlemlerinde önce bağlı buldukları vakıflar bölge müdürlüğü kanalı ile yazışma yapmaları gerekmekte olup, vakıflar tarafından doğrudan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile yapılacak yazışmalar işleme konulmamaktadır.

Vakıfların; gayrimenkul alım, satım, kat mülkiyeti esasına göre inşaat yaptırımları, işlemleri için Genel Müdürlükten izin alınması gerekmektedir.

Vergi Usul Kanunu'nun 177. maddesinin (5) numaralı bendi uyarınca, işletme hesabı esasına göre defter tutmalarına izin verilenler dışında kalan vakıflar, bilanço esasına uygun olarak defter tutarlar. Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapıları gereği bilanço esasına göre defter tutmalarına imkân veya gerek görülmeyenlerin işletme hesabı esasına bağlı olarak defter tutmalarına izin verilebilir.

Ancak; yeni kurulan vakıflar, tescili izleyen en geç bir yıl içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılacak teftişe kadar işletme hesabı esasına göre defter tutabilirler. Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları zorunludur.

Ayrıca, 06.08.1999 tarih ve 23778 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların İş ve İşlemlerinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'e uyulması gerekmektedir.

Not: Yukarıda verilen bilgilerin de içinde yer aldığı ayrıntılı bilgi ve belgelere Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün http://www.vgm.gov.tr/vakiflarhk/vakif_nedir.asp adresindeki web sitesinden ulaşabilirsiniz.

9. Vakıflarla ilgili özellikle yeni mevzuat konusundaki bilgilere nasıl ulaşılabilir? Bu konudaki yayınlar ve internet adresleri nelerdir? Uygulamadan kaynaklanan sorunlara ilişkin bilgi kaynaklarına nasıl ulaşılır?

Vakıflara ilişkin mevzuat son yıllarda sık sık değişikliğe uğradığından en güncel olan yayınları örneklemeye çalıştık.

Hürriyet Arıkan, Dernekler Kanunu - *Vakıflar Kanunu*, Arıkan Yayınları, Mayıs 2005.

Mehmet Dikici, Uyum Yasaları, *Yabancıların Mülk Edinmeleri ve Azınlık Vakıfları*, Çatı Kitapları, 2005.

Aydın Aybay, Rona Aybay, *Dernek ve Vakıf Kurma Özgürlüğü*, TÜSES Yayınları, 2004.

M. Serhat Yener, *Vakıflar Kanunu ile İlgili Mevzuat*, Seçkin Yayıncılık, 2004.

Mehmet Dikici, *Uyum Yasaları - Yabancıların Mülk Edinmeleri ve Azınlık Vakıfları*, Çatı Kitapları, Şubat 2005.

Av. Lütfi Başöz ve Av. Ramazan Çakmakçı, *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu*, Legal Yayınevi, 2004.

Nazif Öztürk, *Azınlık Vakıfları*, Altınküre Yayınları, 2003.

Adnan Avcı, *Yeni Medeni Kanun Hükümlerine Göre Dernekler ve Vakıflar Hukuku Mevzuatı ve Uygulaması - Emsal Yargıtay Kararları*, Alfa Yayınları, 2002.

Vakıflarla ilgili olarak ulaşabileceğiniz web siteleri ise şunlardır:

1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Sitesi.

Bu sitede vakıflar mevzuatı ve vakıfların kuruluş ve işleyişine ilişkin pratik ve uygulamaya dair bilgiler yer almaktadır.

Site Adresi:
www.vgm.gov.tr

2. İstanbul Valiliği ve İzmir Valiliği Siteleri.

Bu siteler de daha az ayrıntılı olmakla birlikte içerik olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün sitesiyle benzerdir.

Site adresleri:
www.istanbul.gov.tr
www.izmir.gov.tr

3. Maliye Bakanlığı Sitesi

Bu sitede ise, vakıflarla ilgili vergi mevzuatına ilişkin bilgileri bulabilirsiniz.

Site adresi:
www.alomaliye.com

4. Diğer Resmî Kurum Siteleri

Bunlar, İçişleri Bakanlığı, TBMM, Adalet Bakanlığı ve Başbakanlık siteleridir. Mevzuata ilişkin bilgilere bu sitelerden de ulaşabilirsiniz.

Site adresleri:

www.icisleri.gov.tr

www.tbmm.gov.tr

www.adalet.gov.tr

www.basbakanlik.gov.tr

5. Diğer siteler.

Aşağıda belirtilen sitelerde de vakıflara ilişkin mevzuat bilgilerine ulaşabilirsiniz.

TESEV sitesi: (Bu sitede gayrimüslim vakıflarıyla ilgili bilgiler de yer almaktadır.)

www.tesev.org.tr

Yargıtay sitesi:

www.yargitay.gov.tr

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu sitesi:

www.deltur.cec.eu.int

İstanbul Barosu sitesi:

www.istanbulbarosu.org.tr

Ayrıca:

www.hukukcu.com

Ancak, işaret ettiğimiz tüm bu yayın ve web sitelerinin güncelliğini bugün itibariyle denetlediklerimizden örnekler olduğunu belirttikten sonra, vakıflara ilişkin mevzuatın çok sık değişmesi nedeniyle bir konuda araştırma yaparken veya mevzuat incelerken yayın ve web sitesinin güncelliğini denetlemenizi salık veririz.

BÖLÜM II
**ADRES, İKAMET, DERNEK
VE VAKIF BİNASI**

10. Bir derneğin, meskenlerin olduğu bir apartmanda bulunması sorun yaratır mı? Derneğin apartmanda mesken olarak kayıtlı bir dairede olması ile tapuda iş yeri olarak kayıtlı bir yerde bulunması arasında bir fark var mıdır? Hangi koşulda kat malikleri dernek aleyhine tahliye davası açabilir? Binada başka iş yerlerinin bulunması durumu değiştirir mi?

Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/1. maddesinde, tapuya iş yeri veya mesken olarak kayıtlı olma ayrımı yapılmaksızın apartmanlarda açılmayacak iş yerleri tek tek sayılmıştır. Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/2. maddesinde ise, kat malikleri kurulunun oy birliği ile açılacak iş yerleri belirtilmektedir.

Madde 24/1- Ana gayrimenkulün, kütükte mesken, iş veya ticaret yeri olarak gösterilen bağımsız bir bölümünde hastane, dispanser, klinik, poliklinik, ecza laboratuvarı gibi müesseseler kurulamaz; kat maliklerinin buna aykırı sözleşmeleri hükümsüzdür; dispanser, klinik, poliklinik niteliğinde olmayan muayenehaneler bu hükmün dışındadır.

Derneğin bulunduğu yer tapuda iş yeri olarak kayıtlıysa, dernek merkezi 24/1. maddenin kapsamı içine girmez. Yasa koyucu, açılması yasak olan iş yerlerini sınırlayıcı olarak saymıştır. Bir dernek merkezinin hastane, dispanser, klinik, poliklinik ve ecza laboratuvarı gibi müesseseler kapsamında olmadığı açıktır.

Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/2. maddesinde, kütükte mesken olarak kayıtlı yerlerde kat malikleri kurulunun oy birliği ile açılacak iş yerleri sayılmaktadır.

Madde 24/2- Ana gayrimenkulün, kütükte mesken olarak gösterilen bağımsız bir bölümünde sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve emsali gibi eğlence ve toplantı yerleri ve fırın, lokanta, pastahane, süt-hane gibi gıda ve beslenme yerleri ve imalathane, boyahane, basımevi, dükkan, galeri ve çarşı gibi yerler, ancak kat malikleri kurulunun oy birliği ile vereceği kararla açılabilir.

Dernek merkezinin bulunduğu daire tapuda mesken olarak kayıtlı ise, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/2. maddesi hükümlerini tartışmak gerekir.

Bu madde ile bazı iş yerlerinin açılmasının yasaklanmasındaki amaç, bina içinde oturanların can güvenliği açısından tehlike yaratan müesseselerin meskenler arasında bulunmasına engel olmaktır.

Kanunun 24/2. maddesinde, sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve emsali gibi eğlence ve toplantı yerleri için kat maliklerinin tümünün onayı aranmaktadır. Derneğin toplantı yeri ise, başta sayılan yerlerin emsali niteliğinde eğlence ve toplantı yeri kapsamında değildir. Ancak, dernek merkezinde yukarıda sayılan faaliyetlerin yürütüldüğü bir lokal var ise, o zaman lokal açısından 24/2. maddenin uygulanması söz konusu olabilir. Bu durumda, kat maliklerinin onayını almak gerekecektir.

Yargıtay içtihatlarına göre bürolar, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24. maddesinin 2. fıkrası kapsamına girmez. Kütükte mesken olarak gösterilen bağımsız bölüm, büro olarak kullanılabilir ve kiraya verilebilir. Dernek merkezi bir büro niteliğinde çalışıyorsa, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/2. maddesi kapsamında sayılmayacaktır.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 17.1.1974 gün ve E.973/18489 K.191 sayılı kararında ise, meskenin büro olarak Kültür ve Sanat Vakfı'na kiraya verilebileceğine karar vermiştir. Bu kararın dernekler açısından da emsal oluşturacağı kanısındayız.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, her olayda hâkim, mesken olarak kayıtlı bağımsız bölümde yapılan faaliyeti iyi niyetli ve hakkaniyete uygun bir biçimde inceleyerek karar verecektir.

Aynı binada başka iş yerleri var ise, yani kat malikleri tarafından diğer iş yerlerine onay verilmişse, dernek aleyhine açılan bir tahliye davasında davalı dernek, davacı tarafın kötü niyetli olduğunu ileri sürebilecektir.

Sonuç olarak, dernek merkeziniz tapuya iş yeri olarak kayıtlı ise, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/1. maddesi kapsamına girmemektedir. Derneğinizin bulunduğu daire tapuya mesken olarak kayıtlı ise, durumu özel koşullara göre yukarıdaki bilgiler ışığında değerlendirmek gerekir. Aleyhinizde bir tahliye davası açılması hâlinde, yukarıda belirttiğimiz savları ileri sürebilirsiniz.

11. Yeni kurulacak bir dernekte, bir dernek üyesinin ev adresi, dernek adresi olabilir mi? Bu evin kiralık olması bir sorun yaratır mı?

Dernekler Yönetmeliği'nin 4. ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 2. maddesinde, "dernek yerleşim yeri" derneğin yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü yer olarak tanımlanmaktadır.

Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesi ve devamında derneğin kuruluş işlemleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesine göre, dernek kurucuları tarafından imzalanmış iki adet "kuruluş bildirimini" ile maddede yazılı ekler, derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir. "Kuruluş bildirimini" matbu bir evrak olup, bu bildirimde dernek yerleşim yeri bölümünün de doldurulmuş olması gereklidir. Bu kuruluş bildirimini ve eklerinin mülki idare amirliğine verilmesiyle dernek tüzel kişilik kazanır.

Kuruluş bildiriminde dernek yerleşim yerine ek olarak, kurucu olan kişilerin yerleşim yerlerinin de bildirilmesi gerekir. Ayrıca, adres bildirme zorunluluğu hususunda ek bir düzenleme daha mevcuttur. Dernekler Yönetmeliği'nin 5/f maddesinde, kuruluş bildiriminiyle birlikte verilmesi zorunlu olarak düzenlenen eklerden birisi, "yazışma ve tebligatları almaya yetkili kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerleri ve imzalarını içerir liste"dir.

Uygulamada, kuruluş aşamasında bulunan bir dernek için, kuruluş işlemlerini takibe fiilen elverişli ölçüde, geçici olarak bir yerleşim yerinin bildirilmesi mümkündür. Yapılan başvuru akabinde, mülki idare amiri ya da yetkilendireceği dernek birimleri tarafından yapılan inceleme neticesinde durum, bir yazı ile dernek geçici yönetim kurulu başkanlığına bildirilir ve derneğin dernekler kütüğüne kaydı yapılır. Bu süreçten sonra, derneğin altı ay içerisinde genel kurul toplantısını yapması ve organlarını oluşturması zorunludur.

Derneklerin kuruluş işlemlerini başlatması ile birlikte ikametgâh sahibi olmaları beklenmemektedir. Bir derneğin, gerçek ya da tüzel bir kişiye ait bir yeri, yerleşim yeri olarak belli bir süre kullanmasında hukuka aykırı bir yön bulunmamaktadır. Bu yerin kiralık bir yer olması durumu değiştirmez.

Malik ya da kiracı, o yerde ikamet eden kişi ile dernek arasında yerin belli bir bölümünün derneğe tahsis edildiğine dair bir sözleşme yapılması faydalı olacaktır. Ancak, böylesi bir hâlde, yeri kiraya veren kişinin, asıl kiraya vereni ile yapmış olduğu kira kontratına aykırı bir durum oluşup oluşmadığının dikkate alınması gereklidir. Kira sözleşmesiyle alt kira ya da mecuru bir başkasına kullandırma hâllerinin yasaklandığı durumlarda, kiracının bu yeri derneğe kullandırması mümkün olamayacaktır.

Ancak, derneğin faaliyete başlamasıyla birlikte bağımsız bir ikametgâha sahip olması, uygulamada dernek işlemlerinin yürütülmesi için en sağlıklı yöntemdir. Faaliyette bulunma ve tüm yasal işlemlerin takibi açısından derneğin bağımsız bir ikametgâha sahip olması, tüm bu süreçle birlikte fiili ve yasal bir zorunluluk olarak karşınıza çıkabilecektir.

12. Bir apartmanda dernek lokali açabilmek için, apartman sakinlerinden iki kişinin onay vermemesi durumunda başvurabileceğimiz hukuki yollar nelerdir?

Derneklerin lokal açmaları hususundaki düzenlemeler, Dernekler Yönetmeliği'nde mevcuttur. Yönetmeliğin 56. maddesinde lokal, "dernek üyelerinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere mülki idare amirinin izniyle açılan tesis" olarak tanımlanmıştır.

Dernekler Yönetmeliği'ne göre dernekler, başka bir dernek, gerçek veya tüzel kişi ile ortaklaşa lokal açamaz. Federasyon ve konfederasyonlar hariç olmak üzere, bir derneğin lokal açabilmesi için en az bir yıldan beri faaliyette bulunması şarttır. Çocuk derneklerinin lokal açması yönetmelikçe yasaklanmıştır.

Yönetmeliğin 57. maddesinde lokal açılmayacak yerler detaylı olarak belirtilmiştir.

Madde 57- Aşağıda belirtilen yerlerde lokal açılmasına izin verilmez:

- Silah fabrika ve imalathaneleri, patlayıcı, parlayıcı ve yanıcı gibi tehlikeli maddeler üretilen, satılan, kullanılan ve depolanan yerler ile gaz dolmuş tesislerinde,

- b. Her türlü mabetlerde,
- c. Okul öncesi eğitim, ilk ve orta öğretim resmi ve özel okul binaları ile özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumlarına yüz metreden yakın mesafe içinde,
- d. İlk ve orta öğretim öğrencilerinin devam ettiği kurs, dersane ve bu öğrencilerin kaldığı öğrenci yurtlarının bulunduğu binalarda,
- e. İtfaiye, ambulans gibi müdahale ve yardım hizmetlerinin kolaylıkla ulaşmayaacağı yerlerde,
- f. Binaların ortak kullanılan bağımsız bölümlerinde,
- g. Genel güvenlik ve asayişin korunması yönünden sakıncalı olan yerlerde,
- h. Sabit veya seyyar olarak kullanılan kara, deniz, hava ve her çeşit taşıma araçlarında.

Derneğin yerleşim yerinin bulunduğu binada dernek lokali açılabilir. Ancak, dernek lokali olarak açılan yerin iç kapı girişinin diğer bağımsız bölüm veya oda ve benzeri gibi bölümlerden ayrı olması ve bunlara açılan kapılarının bulunmaması zorunludur.

Maddede ayrıntılı olarak belirtilen yerler dışındaki mahallerde, kural olarak lokal açılması mümkündür.

Yönetmeliğin 58. maddesine göre, il merkezlerinde açılacak lokaller için valiliğe, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler dâhil olmak üzere diğer ilçelerde açılacak lokaller için kaymakamlığa bir dilekçe ile başvurulur. Başvurularda aşağıda belirtilen belgeler eklenir:

- a. Lokal açılması konusunda alınmış yönetim kurulu kararının örneği,
- b. Lokal olarak açılacak yerin tapu senedi örneği, kiralık ise kira kontratının örneği,
- c. Ana gayrimenkulun tapu kayıtlarında mesken olarak görünen yerler için kat maliklerinin oy birliği ile aldıkları kararın örneği, mesken ve iş yerinin birlikte yer aldığı binalarda mesken sahiplerinin tamamının onayı ve iş yeri sahiplerinin oy çokluğu ile aldıkları kararın örneği, iş hanlarında ise yönetim kurulu kararı örneği,
- d. Derneklerin; belediye ve mücavir alanlar içinde açacakları lokaller için yapı kullanma (iskan) izin belgesi, bu belgenin bulunmadığı durumlarda ise ilgili belediyeden alınacak söz konusu yerin lokal olarak kullanılmasında sakınca olmadığına dair belge; bu alanlar dışındaki lokaller için bayındırlık ve iskan müdürlüklerinden alınacak lokal olarak kullanılmasında sakınca olmadığına dair belge.

Belgeleri eksik olan veya mevzuata uygun olmayan başvurular değerlendirmeye alınmaz ve eksikliklerin tamamlanması için otuz günlük ek süre tanınır. Bu süre sonunda eksikliklerin tamamlanmaması hâlinde başvuru işlemden kaldırılır.

Lokal olarak açılan yerin yerleşim yerinin değiştirilmesi hâlinde yukarıda sayılan işlemler tekrar edilir.

Başvuru evraklarından da görüleceği gibi; ana gayrimenkulün tapu kayıtlarında mesken olarak görünen yerler için kat maliklerinin oy birliği ile aldıkları kararın örneği, mesken ve iş yerinin birlikte yer aldığı binalarda mesken sahiplerinin tamamının onayı ve iş yeri sahiplerinin oy çokluğu ile aldıkları kararın örneği, iş hanlarında ise yönetim kurulu kararı örneği talep edilmektedir.

634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun dördüncü bölümünde, kat maliklerinin ve kat irtifakı sahiplerinin hak ve borçları düzenlenmiştir. Kat maliklerinin borçlarından biri olarak "yasak işler" yedinci bent 24. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Madde 24- Anagayrimenkulün, kütükte mesken, iş veya ticaret yeri olarak gösterilen bağımsız bir bölümünde hastane, dispanser, klinik, poliklinik, ecza laboratuvarı gibi müesseseler kurulamaz; kat maliklerinin buna aykırı sözleşmeleri hükümsüzdür; dispanser, klinik, poliklinik niteliğinde olmayan muayenehaneler bu hükmün dışındadır.

Anagayrimenkulün, kütükte mesken olarak gösterilen bağımsız bir bölümünde sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve emsali gibi eğlence ve toplantı yerleri ve fırın, lokanta, pastane, süthane gibi gıda ve beslenme yerleri ve imalathane, boyahane, basımevi, dükkân, galeri ve çarşı gibi yerler, ancak kat malikleri kurulunun oy birliği ile vereceği kararlarla açılabilir. Bu karar yöneticinin veya kat maliklerinden birinin istemi üzerine bütün bağımsız bölümlerin kat mülkiyeti kütüğündeki sahifelerine şerh verilir.

Maddenin birinci fıkrası, kat mülkiyeti rejimine tabi yapılarda yer alan bağımsız bölümlerde mutlak olarak yasaklanan faaliyet ve kullanımlara yer vermektedir. Kat malikleri aralarında anlaşsa da, bunu yönetim planına ya da kat mülkiyetinin kurulmasına ilişkin sözleşmeye dâhil etse de bağımsız bölümler, maddenin birinci fıkrasında sayılan faaliyetler için kullanılamaz. Bu konuda alınacak aksi kararlar yok hükmündedir.

Maddenin ikinci fıkrası ise, anagayrimenkulün kütükte mesken olarak kayıtlı bir bağımsız bölümünün, bu amaç dışında nasıl kullanılabileceğini hükme bağlamıştır. Yani, madde metninde, mesken olarak kayıtlı bölümlerdeki yasaklara işaret edilmektedir. Buna göre; meskenlerde sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve emsali gibi eğlence ve toplantı yerleri ve fırın, lokanta, pastane, süthane gibi gıda ve beslenme yerleri ve imalathane, boyahane, basımevi, dükkân, galeri ve çarşı gibi yerler, ancak tüm kat maliklerinin katıldığı kat malikleri kurulunda oy birliği ile verilecek kararlarla açılabilir. Böyle bir karar bulunmadıkça, bağımsız bölüm malikleri ya da kiracıları ile bağımsız bölümden ne şekilde olursa olsun sürekli yararlanan kişiler, mesken niteliğindeki bağımsız bölümde iş yeri açamaz.

Uygulamada, tapuda mesken olarak görünen bir bağımsız bölümde dernek lokali

açılması, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24. maddesi 2. fıkrasındaki yasak işler kapsamında değerlendirilmektedir. Her ne kadar madde metninde açıkça "lokal"den bahsedilmemişse de, açılacak lokalin "...emsali gibi eğlence ve toplantı yerleri" kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

Tapuda mesken olarak görünen bir bağımsız bölümde, bir derneğin lokal açabilmesi için, apartman kat malikleri kurulunun oy birliği ile bu konuda bir karar vermesi gereklidir. Bu karar, tamamen kat maliklerinin kendi takdir hakları kapsamında alacakları bir karardır. Bu yönüyle idari bir tasarruftur ve hâkimin böylesi bir karara müdahalesi mümkün değildir. Yani, kat maliklerinden bir ya da birkaçının böylesi bir kararda olumsuz oy kullanması hâlinde, kat malikinin bu tasarrufuna karşı başvuru-labilecek hukuki bir yol mevcut değildir.

Bu konuda, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 10.10.2002 tarih, E. 2002/8038, K. 2002/9586 sayılı kararı örnek niteliğindedir. Yargıtayın önüne gelen olayda, tapuda mesken olarak gösterilen bağımsız bölümün dernek lokali olarak kullanılmasının önlenmesi ile meskene dönüştürülmesi ve davalı derneğin bu yerden tahliyesi istenmiştir. Dosyada toplanan belge ve bilgilere göre, dava konusu bağımsız bölümün tapuda mesken olarak yazılı bulunduğu ve bu yerin davalı dernek tarafından lokal olarak kullanıldığı, böylece Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24/2. maddesinde öngörülen koşullara uyulmaksızın meskenin iş yeri olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Yargıtay kararı ile "lokal" açılması için Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 24. maddesinin 2. fıkrasında yazılı koşullara uyulmasının gerekli olduğu belirtilmiş bulunmaktadır. Karara göre:

"Dava konusu bağımsız bölümün tapuda mesken olarak yazılı bulunduğu ve bu yerin davalı dernek tarafından lokal olarak kullanıldığı, böylece Kat Mülkiyeti Yasası'nın 24/2. maddesinde öngörülen koşullara uyulmaksızın meskenin iş yeri olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece dava konusu bağımsız bölümün meskene dönüştürülmesine karar verilmesi de gerekirken salt tahliyeye hükmedilmesi isabetsizdir."

13. Vakıf hizmet binası olarak kullanılmak üzere kiralanan bir binada yapılan tadilatın Deprem Yönetmeliği'ne aykırı olması hâlinde, belediyenin ceza tahakkuk ettirmesi ya da bina için yıkım kararı alması mümkün müdür?

İmar Kanunu kapsamına giren tüm yapılar için ruhsat alınması zorunlu olduğu gibi, ruhsat alınmış yapılarda yapılacak değişiklikler için de yeniden ruhsat alınması (tadil ruhsatı) gerekmektedir (İmar Kanunu m. 21 ve m. 32).

Derz, iç ve dış siva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri, çatı onarımı ve kiremit aktarılması ile yönetmeliğe uygun olarak yörenin özelliklerine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilat ve tamiratlar için ruhsat alınması gerekmemektedir.

Yapılacak tadilatın ruhsata bağlanması için planlanan değişikliklerin Belediye İmar Yönetmeliği ile Deprem Yönetmeliği'ne uygun olması ve bu uygunluğun sağlandığının ruhsat başvurusundan önce yapı denetim şirketi tarafından belirlenmiş olması şarttır.

Ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında uygulanacak prosedür, İmar Kanunu'nun 32. maddesinde ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş olup bu prosedürün son aşaması, yapının yetkili kurum tarafından yıktırılmasıdır.

İmar mevzuatına aykırı fiil ve hâlin tespiti hâlinde ilgili idari encümen 10 gün içerisinde, sorumlular hakkında, üstlenilen her bir sorumluluk için ayrı ayrı olarak İmar Kanunu 42. Maddede belirtilen idari yaptırımları uygulama yetkisine sahiptir. Bu yaptırımlar şunlardır;

Ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının sahibine, yapı müteahhidine veya aykırılığın altı iş günü içinde idareye bildirmeyen ilgili fenni mesullere yapının mülkiyet durumuna, bulunduğu alanın özelliğine, durumuna, niteliğine ve sınıfına, yerleşmeye ve çevreye etkisine, can ve mal emniyetini tehdit edip etmediğine ve aykırılığın büyüklüğüne göre, beşyüz Türk lirasından az olmamak üzere, aşağıdaki şekilde hesaplanan idari para cezaları uygulanır:

a) Bakanlıkça belirlenen yapı sınıflarına ve gruplarına göre yapının inşaat alanı üzerinden hesaplanmak üzere, mevzuata aykırılığın her bir metrekaresi için;

- 1) I. sınıf A grubu yapılara üç, B grubu yapılara beş Türk lirası,
- 2) II. sınıf A grubu yapılara sekiz, B grubu yapılara onbir Türk lirası,
- 3) III. sınıf A grubu yapılara onsekiz, B grubu yapılara yirmi Türk lirası,
- 4) IV. sınıf A grubu yapılara yirmiüç, B grubu yapılara yirmibeş, C grubu yapılara otuzbir Türk lirası,
- 5) V. sınıf A grubu yapılara otuzsekiz, B grubu yapılara kırkaltı, C grubu yapılara elliiki, D grubu yapılara altmışüç Türk lirası, idari para cezası verilir. Bu miktarlar her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298 inci Maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında bir Türk lirasının küsuru da dikkate alınmak suretiyle artırılarak uygulanır.

b) Mevzuata aykırılığı yapı inşaat alanı üzerinden hesaplanması mümkün olmayan yapının cephelerini ve diğer yapı elemanlarını değiştiren veya yapı malzemesi için öngörülen gereklere aykırı bulunan uygulamalar için, Bakanlıkça yayımlanan ve aykırılığa konu imalatın tespiti tarihinde yürürlükte bulunan birim fiyat listesine göre ilgili idarece belirlenen bedelin % 20'si kadar idari para cezası verilir.

c) (a) ve (b) bentlerine göre cezalandırmayı gerektiren aykırılığa konu yapı;

- 1) Hisseli parselde diğer maliklerin muvafakati alınmaksızın yapılmış ise cezanın % 30'u,
- 2) Kamuya veya başkasına ait bir parselde yapılmış ise cezanın % 40'ı,
- 3) Uygulama imar planında veya parsellasyon planında "Kamu Tesisi Alanı veya Umumî Hizmet Alanı" olarak belirlenmiş bir alanda yapılmış ise cezanın % 60'ı,
- 4) Mevcut hâliyle veya öngörülen bir afet tehlikesi karşısında can ve mal emniyetini tehdit ediyor ise cezanın % 100'ü,
- 5) Uygulama imar planı bulunan bir alanda yapılmış ise cezanın % 20'si,
- 6) Yapılaşmaya yasaklanmış bir alanda yapılmış ise cezanın % 80'i,
- 7) Özel kanunlar ile belirlenmiş özel imar rejimine tabi bir alanda yapılmış ise cezanın % 50'si,
- 8) Ruhsatsız ise cezanın % 180'i,
- 9) Ruhsatı hükümsüz hâle gelmesine rağmen inşaatı sürdürülüyor ise cezanın % 50'si,
- 10) Yapı kullanma izin belgesi alınmış olmakla birlikte, ruhsat alınmaksızın yeni inşaat faaliyete konu ise cezanın % 100'ü,
- 11) İnşaat faaliyetleri tamamlanmış ve kullanılmıyor ise cezanın % 10'u,
- 12) İnşaat faaliyetleri tamamlanmış ve kullanılıyor ise cezanın % 20'si,
- 13) Çevre ve görüntü kirliliğine sebebiyet veriyor ise cezanın % 20'si,
- 14) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen şekilde tespit edilen para cezalarının miktarına göre ayrı ayrı hesap edilerek ilave olunur. Para cezalarına konu olan alanın hesaplanmasında, aykırılıktan etkilenen alan dikkate alınır.

Yukarıda sayılan yaptırımların ilgilileri, imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının sahibini, yapı müteahhidi veya aykırılığı altı iş günü içinde idareye bildirmeyen ilgili fenni mesullerdir. Ancak imar Kanunu 42. Madde uyarınca bu cezalara ek olarak;

18, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40 ve 41. Maddelerde belirtilen mükellefiyetleri yerine getirmeyen veya bu Maddelere aykırı davranan yapı veya parsel sahibine, harita, plan, etüt ve proje müelliflerine, fenni mesullere, yapı müteahhidine ve şantiye şefine, ilgisine göre ayrı ayrı olmak üzere ikibin Türk Lirası, bu fiillerin çevre ve sağlık şartlarına aykırı olması hâlinde dörtbin Türk Lirası, can ve mal emniyetini tehdit etmesi hâlinde altibin Türk Lirası idari para cezası verilir.

Ruhsata aykırı inşa edilmiş ya da ruhsatsız olarak değişikliğe uğratılmış yapıda oturan kiracıların, bu konuyla ilgili ceza bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Ayrıca, Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 11. maddesi ile büyükşehir belediyelerine, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisi tanınmıştır. Denetim sonucunda, büyükşehir belediyesi tarafından belirlenen ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılar, gerekli işlem yapılmak üzere ilgili belediyeye bildirilir. Belirlenen imara aykırı uygulama, ilgili belediye tarafından üç ay içinde giderilmediği takdirde, büyükşehir belediyesi, tıpkı ilgili belediye gibi, para cezası

uygulama ve yıkım kararı alma yetkisine sahiptir. Ancak, belirtmek gerekir ki, ilgililere aynı aykırılık için iki kez ceza verilme olanağı bulunmamaktadır.

Ruhsatsız ya da alınmış ruhsata aykırı inşaat yapılması hâlinde bu davranış, Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde düzenlenen "İmar kirliliğine neden olma" suçunun konusu olabilecektir. Bu suç için öngörülen cezalar, suça konu olan yapının ruhsata uygun hâle getirilmesi durumunda tümüyle ortadan kalkmaktadır. Ayrıca, İmar Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca yukarıda belirtmiş olduğumuz idari para cezaları kendisinden tahsil olunan şahıs, aynı fiil nedeniyle Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesine göre mahkûm olursa, 42. maddeye göre kendisinden tahsil olunan idari para cezaları faizsiz olarak iade edilir.

14. Belediyenin ikamet ettiğimiz bina için vereceği ceza ve yıkım kararının yazılı olarak bildirilmesi zorunlu mudur?

Belediye Kanunu'nun 34. maddesi uyarınca, kanunlarda öngörülen belediye cezalarını verme yetkisi belediye encümenine aittir. Belediye encümeninin cezaya dair kararı idari bir işlem olduğundan, encümen kararının Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak ilgisine bilinen son adresinde yazılı olarak tebliğ edilmesi gerekmektedir. Nitekim, Tebligat Kanunu'nda da belediyeler tarafından yapılacak tebligatlarda bu yasa hükümlerinin uygulanacağı açıkça belirtilmiştir.

15. Belediye ikamet ettiğimiz yer için idari para cezası ile birlikte yıkım kararı verilebilir mi?

İmar Kanunu, Belediye Kanunu ve Belediye İmar Yönetmeliği hükümlerine aykırı yapı ve binaların yıkımına karar verme yetkisi belediye encümenlerine aittir. Yine, para cezalarının verilmesi de encümenin görevleri arasındadır.

Para cezası ve yıkım uygulamaları birbirinden bağımsız niteliktedir. Aykırılığın niteliğine ve boyutuna göre, örneğin yapının cezalı olarak ruhsata bağlanması mümkünse, sadece para cezası vermekle yetinilebileceği gibi aykırılığın giderilmesi imkânı kalmamış ise, para cezasıyla birlikte yıkıma da karar verilmesi mümkündür.

Ruhsatsız ya da ruhsata aykırı yapılmış yapıların yıkımı için yapılacak giderler de, İmar Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca yapı sahibinden tahsil edilir.

İmara aykırılığın karardan sonra ilgisince kendiliğinden giderilmesi, idari para cezasının ortadan kalkması sonucunu doğurmaz. Kanuna aykırı fiillerin tekrarlanması hâlinde para cezaları bir katı artırılarak verilir.

16. Belediye encümeninin para cezası ve yıkım kararına karşı hangi hukuki yollara başvurulabilir?

Belediye encümeninin idari para cezasına ya da idari para cezası ve yıkıma ilişkin kararı ilgisine tebliğ edilir ve kararda cezanın miktarı, karar tarihi, itiraz merci ile itiraz süresi gösterilir.

İlgilinin, para cezasına ya da yıkıma ilişkin kararın gerçeği yansıtmadığı, fiilin işlenmediği, kararda belirtilen gerekçelerin geçerli olmadığı, binada yasalara aykırı bir durumun bulunmadığı, kararın usulüne uygun şekilde oluşturulmadığı vs. yönünde bir iddia ve itirazı var ise, tebliğ olunan kararda gösterilen mercilere başvurularak yıkım kararının iptali ve para cezasının kaldırılması talep edilmelidir.

İdari para cezasına itiraz için, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 3 ve 27. maddeleri gereğince, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde sulh ceza mahkemesine başvurulması gerekmektedir.

Mücbir sebebin varlığı dolayısıyla on beş günlük itiraz süresinin geçirilmiş olması hâlinde, bu sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde karara karşı başvuruda bulunulabilir. Bu başvuru, kararın kesinleşmesini engellemez; ancak, mahkeme yerine getirmeyi durdurabilir.

Başvuru iki nüsha dilekçe ile yapılmalı ve dilekçede idari yaptırım kararına ilişkin bilgiler, bu karara karşı ileri sürülen deliller, açık ve ayrıntılı bir biçimde gösterilmelidir. Dilekçede, ayrıca, varsa başvurunun süresinde yapılmasını engelleyen mücbir sebep de dayanaklarıyla gösterilmelidir.

Sulh ceza mahkemesinin vereceği karara karşı, yargı çevresinde yer aldığı ağır ceza mahkemesine itiraz edilebilir. Bu itiraz, kararın tebliği tarihinden itibaren en geç yedi gün içinde yapılır.

Yıkım kararlarına karşı ise, ilgili belediyenin bulunduğu yer yargı çevresi içindeki idare mahkemesinde iptal davası açılmalı ve dilekçede mahkemeden yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi de istenmelidir. İptal davası açma süresi, yıkıma ilişkin encümen kararının tebliğinden itibaren altmış gündür.

Para cezası verilmesine dair idari yaptırım kararı ile birlikte yıkım kararı da verilebilir. Yani aynı kararda hem para cezasına hem de yıkıma karar verilmiş ise, altmış gün içerisinde hem para cezanın hem de yıkım kararının iptali için idare mahkemesine başvurulması gerekmektedir. Çünkü; Kabahatler Kanunu'nun 27. maddesinin 8 fıkrası uyarınca idarî yaptırım kararının verildiği işlem kapsamında aynı kişi ile ilgili olarak idarî yargının görev alanına giren kararların da verilmiş olması hâlinde; idarî yaptırım kararına ilişkin hukuka aykırılık iddiaları bu işlemin iptali talebiyle birlikte idarî yargı merciinde görülür.

17. Yeni kuruluş aşamasında olan bir derneğin, merkezi olarak gösterilecek yer sahibi tarafından kullanılmayan bir mesken olup, derneğe başışlanmayacak ancak sadece derneğin kullanımına tahsis edilecektir. Bu mümkün müdür? Mümkün ise bu durum yasal olarak nasıl düzenlenecektir?

Dernekler Yönetmeliği'nin 4. maddesi ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 2. maddesinde "dernek yerleşim yeri" derneğin yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü yer olarak tanımlanmaktadır.

Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesi ve devamında derneğin kuruluş işlemleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesine göre, dernek kurucuları tarafından imzalanmış iki adet "kuruluş bildirimini" ve maddede yazılı ekler, derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir. "Kuruluş bildirimini" matbu bir evrak olup, bu bildirimde dernek yerleşim yeri bölümünün de doldurulmuş olması gereklidir. Bu kuruluş bildirimini ve eklerinin mülki idare amirliğine verilmesiyle, dernek tüzel kişilik kazanır.

Kuruluş bildiriminde yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten listenin bildirilmesi gereklidir.

Düzenlemeden anlaşılacağı üzere, kuruluş bildirimini sırasında derneğin ikametgâhının belirtilme zorunluluğu olmayıp, yalnızca yazışmaya yetkili kişilerin adreslerinin bildirilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Derneğin ikametgâhına ilişkin kira kontratı veya tapu belgesi de sunulması istenilmediğinden, dernek adresinin derneğe tahsis edilmiş olup olmaması dernekler müdürlüğünü ilgilendiren bir durum değildir. Dernekler müdürlüğünün bu konuda açıklama veya belge isteme yetkisi yoktur. Bu nedenle, dernek ikametgâhının derneğe tahsis edilmesi, kiralanması veya satın alınması derneğin kendi tasarrufundadır ve derneğin iç ilişkisidir. Bu anlamda bu konuda dernekler müdürlüğüne herhangi bir açıklama yapmak veya bildirimde bulunmak zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ancak derneğin faaliyete başlamasıyla birlikte işlemleri yürütecek bir yere sahip olması, uygulamada dernek işlemlerinin yürütülmesi, faaliyette bulunma ve tüm yasal işlemlerin takibi açısından yararlı olacaktır.

BÖLÜM III
DERNEK TÜZÜĞÜ, VAKIF SENEDİ,
KARARLAR, FAALİYETLER VE
YÖNETSEL İŞLEMLER

18. Kamu yararına çalışan bir dernek sayılmak için ne yapmak ve nasıl bir usul izlemek gerekir?

Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmak için derneğin;

- En az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
- Son bir yıl içindeki, 2005 yılı için belirlenen tutar olan 50.000 TL'yi geçen alım ve satım işlemlerinin rekabet koşullarına uygun yapılması,
- Amacı ve gerçekleştirdiği faaliyetlerin, üyelerinin dışında yerel veya ulusal düzeyde toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte olması,
- Yıl içinde elde ettiği gelirin en az yarısının bu amaç için harcanması,
- Sahip olduğu mal varlığının ve yıllık gelirinin tüzüğünde belirtilen amacı gerçekleştirecek düzeyde olması gerekir.

Kamu yararına çalışan derneklerden biri sayılabilmek için, aşağıda belirtilen eklerle birlikte (dörder suret) mülki idare amirliğine başvurmak gerekir:

- İlgili dernekler müdürlüğünce onaylanmış dernek tüzüğü,
- Dernek üyelerinin sayısının belirtildiği yazı,
- Derneğin şubelerinin sayı ve yerlerinin açıklandığı yazı,
- Derneğin kamu yararı yönünden; faaliyeti, yaptığı hizmetler ve gelecekte yapılması düşünülen işler hakkındaki raporu,
- Son yıla ait mali bilanço ile gelir-gider tablosu veya işletme hesabı tablosu,
- Derneğin taşınır ve taşınmaz mallarının listesi,
- Kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için yönetim kurulunun aldığı karar örneği.

Başvurularda alınan belgelerin üçer adedi, oluşturulan valilik görüşü ile birlikte bir ay içinde Bakanlığa gönderilir. Valilik görüşünde, derneğin amacının ve faaliyetlerinin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olup olmadığı ve kamu yararına çalışan derneklerden sayılıp sayılamayacağı açıkça belirtilir.

İlgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının da görüşü alındıktan sonra, bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile dernek, kamu yararına çalışan derneklerden sayılır.

Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmaya ilişkin karar bakanlıkça ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından başvuru sahiplerine bilgi verilir. Başvurusu reddedi-

lenler, buna ilişkin gerekçe ile birlikte ilgili valiliğe bildirilir ve valilikçe başvuruda bulunanlara gerekli açıklama yapılır.

Kamu yararına çalışan dernekler en az iki yılda bir denetlenir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personel, hapis cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi hâlinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabilir.

Dernek merkezinin bulunduğu ilin valisi, görevden uzaklaştırılma kararının derneğe bildirilmesiyle eş zamanlı olarak, görevden uzaklaştırılan organların yerlerine, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre dernek merkezinin bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesinden kayyum atanmasını ister. Mahkeme bir hafta içinde, öncelikle dernek üyeleri arasından görevden uzaklaştırılanların sayısı kadar kayyum atanmasına karar verir ve bu kararda kayyumun görev ve yetkileri ile dernek tarafından kayyuma verilecek ücret de belirtilir. Kayyumun görevi, dava sonucu verilen hüküm kesinleşinceye kadar devam eder. Çeşitli nedenlerle boşalan bu kayyumların yerine, aynı usulle yeni kayyum atanır.

Kamu yararına çalıştıklarına karar verilen dernekler, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettikleri tespit edilirse, birinci fıkrada öngörülen usulle haklarında alınan kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı kaldırılır.

Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç işleyenler, devlet malına karşı suç işlemiş gibi cezalandırılır.

19. Bilindiği üzere, Türkiye’de dinî kurumların ayrı birer tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Kilisemizin tanınması amacıyla bir dernek kurduk. Dernekleşmenin tanınma sürecine ne gibi yararları vardır?

Dernekler, yasal tanımları itibariyle kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını ifade etmektedir.

Dernekleşme ile kişilerden oluşan topluluklar, yasal olarak bir grup sıfatıyla bir tüzel kişilik altında tanınmış hâle gelmektedir. Bu anlamda, resmî kurumlar nezdinde, bu grupların varlığı, dernek tüzel kişiliği ile birlikte hukuki netlik, konum ve görünürlük kazanmış olacaktır.

Ayrıca, sadece kişilerden oluşan bir topluluk olarak (örn. yardım toplama, yurt dışından yardım alma, kapalı yer toplantısı organize etme, konferans düzenleme) faaliyetler izne ve daha ağır hukuki şartlara tabi iken, dernek olarak bu faaliyetlerin yapılması kolaylık arz edebilmektedir. Mesela, gerçek kişilerin halka açık şekilde

kapalı yer toplantısı yapabilmeleri, bildirim, düzenleme komitesi oluşturulması ve hükümet komiserinin toplantıya katılımı gibi şartlara bağılyken, dernekler herhangi bir izne ya da bildirim şartına bağılı değildir.

Dernek binasının ve merkezinin bulunması, ücret karşılığında bir kişi istihdam edebilme, yayın bastırabilme, tanıtıcı web sayfasına sahip olup bu web sayfası üzerinden derneğı tanıtıcı ve bilgilendirici faaliyetlerde bulunabilme gibi imkânlar da yukarıda verilen örneklere ek olarak dernekleşmenin faydaları arasında sayılabilir.

Dernek kurulması ve bu şekilde tüzel kişilik kazanılması ile devlet tarafından kilise kurma ve ibadet etme bir hak olarak tanınmış bulunmaktadır. Dernekler mevzuatında, derneklerin merkez dışında şube ya da temsilcilik açmaları da mümkündür. Farklı illerde bulunan grupların, dernek merkezine bağılı olarak şube şeklinde örgütlenmeleri ve şube olarak bir yer kiralayıp faaliyette bulunmaları mümkündür.

20. Kilise binası ve dernek ofisi aynı alan içinde olabilir mi?

Kilise binası ve dernek ofisinin aynı bina içerisinde olmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Dernek binasının sadece dernek işlerine hasredilmesine dair kanuni bir zorunluluk yoktur.

Dernek binasının, diğere bir mesleğın ifası açısından sakınca oluşturmadığı hâllerde (Örneğın dernek merkezi ile avukatlık bürosunun aynı mekânda olması) her ikisinin de aynı çatı altında bulunmasında bir engel yoktur.

21. Dernek kapatılacak olursa dernek binası açık tutulabilir mi?

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinde dernek tüzüğünde yer alması zorunlu hususlardan biri olarak "dernek merkezi" belirtilmiştir. Derneğın faaliyetlerini yürütebilmesi açısından bir merkezi ve bu merkezin de bir adresi olması zorunludur.

Dernek ile taşınmaz sahibi bir şahıs arasında bir kira sözleşmesi akdedilerek dernek olarak faaliyete başlanmış bir yerde, derneğın kapatılması durumunda bu kira sözleşmesi de geçersiz hâle gelecektir. Derneğın kapatılması hâlinde, yasal olarak dernek adına hukuki bir işlem yapılması mümkün olmayacaktır.

Ancak, dernek merkezi ya da şubesi olarak kullanılan bir yerin, derneğın kapatılması durumunda bir şahıs adına kiralanması ya da örneğın kira sözleşmesi mevcut değilse, aynı yerin yeniden bir başka dernek kurularak kullanılması yönünde bir engel bulunmamaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, kapatılmayla hukuki işlem ehliyeti sona ermiş

bir tüzel kişilik adına kira sözleşmesinin devam ettirilmemesi, kapatılmış dernek adına herhangi bir işlem yapılmaması, kapatılmış dernek adı ve tabelasının kullanılmamasıdır.

22. Dernek üyeleri dışındaki insanlar da dernekte bulunabilir mi?

Dernek tüzüğünüzde, derneğin yeni üyeler kazanmak amacıyla halka açık toplantılar düzenleyebileceği belirtilmişse, dernek üyesi olmayan kişilerin de yapılan toplantılara katılması mümkündür.

Toplantı şeklinde olmasa bile, bir derneğe üye olmayan kişilerin gelmesinde hukuken bir engel yoktur. Kaldı ki, tüzükte böyle bir hüküm bulunmasa dahi, herhangi bir derneği tanımak ya da bu derneğin çalışmaları ve faaliyetleri hakkında bilgi almak için üyeler dışındaki insanların derneğe gelip gitmesi de hayatın olağan akışı gereğidir.

23. Dernek sandığı nasıl kurulur? Bu sandıkların tabi olduğu kurallar nelerdir?

Dernekler, tüzüklerinde yazılı olmak ve sağlanan kârı üyelerine paylaştırmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine aktarmamak şartıyla üyelerinin yiyecek ve giyecek gibi zaruri ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi gereksinimlerini karşılamak amacıyla sandık kurabilirler.

Derneklerin sandık kurabilmesi için;

- Dernek tüzüğünde sandık kurulacağına dair açık hüküm bulunması,
- Dernek genel kurulunca sandık kurulması için karar alınmış olması gerekir.

Dernekler tarafından kurulan sandıklara, ilgili derneğin merkez ve şubelerine kayıtlı üyeler dışında üye kabul edilmez. Sandıklara üye olmak isteğe bağlıdır. Sandık üyeliğine kabul, sandık yönetim kurulu kararı ile olur.

Her sandığın, dernek yönetim kurulunca hazırlanıp genel kurulca kabul edilen bir sandık yönergesi bulunur. Bu yönergede aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur:

- Sandığın adı,
- Sandığın çalışma konuları,
- Üye olma, üyelikten çıkma ve çıkarılmanın şartları,
- Sandık genel kurulunun kuruluş şekli, toplanma zamanı, görev ve yetkileri,
- Sandık yönetim kurulunun asıl ve yedek üye sayısı, nasıl seçileceği, görev ve yetkileri,
- Sandık denetim kurulunun asıl ve yedek üye sayısı, nasıl seçileceği, görev ve yetkileri,

- g) Üyelerden alınacak giriş aidatı ile üyelik aidatının belirlenme ve tahsilat şekli,
- h) Sandıkça oluşturulacak fonlar, bu fonlara katılma şartları, fonlardan yararlanma esasları, fonlardan yapılacak yardımların miktarı ve oranları,
- ı) Üyelerin sandıktan çıkması veya çıkarılmasının şartları,
- j) Fonlarda biriken para ve hakların tasfiyesi ve geri verilmesi esas ve usulleri,
- k) Fonlarda biriken paraların değerlendirilme esas ve usulleri, işletilecek paralardan elde edilecek faiz, kâr, temettü ve diğer değerlerin kullanımına dair esaslar,
- l) Mikrokredi ve diğer borç para verme esas ve usulleri,
- m) Sandığın dağıtılmasına karar verilmesi durumunda, mal varlığının tasfiye esasları.

Mikrokredi ve diğer borç para alacaklardan istenecek hizmet bedeli veya faiz oranları yönetim kurulu kararı ile belirlenir.

Dernek genel kurulunca kabul edilen sandık yönergelerinin yönetim kurulu üyelerince her sayfası imzalanmış bir sureti, genel kurul toplantısını izleyen otuz gün içinde dernek başkanı tarafından mülki idare amirliğine verilir.

Sandık yönergelerinin mülki idare amirliğine bildirilmesinden itibaren altı ay içinde, sandık genel kurulunun toplanması ve sandık organlarının oluşturulması zorunludur. Sandık organları oluşturuluncaya kadar sandık işlemlerini yürütmeye dernek yönetim kurulu yetkilidir. Sandığın ilk genel kurulu, dernek yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır.

Her sandıkta;

- a) Genel kurul,
- b) Yönetim kurulu,
- c) Denetim kurulu oluşturulması zorunludur.

Sandık yönetim ve denetim kurullarının asıl ve yedek üye sayısı üçten az olamaz. Sandık yönetim ve denetim kurulları, sandık üyeleri arasından seçilir.

Sandık genel kurulu, genel kurula katılma hakkı bulunan sandık üyelerinden oluşur. Üye sayısının çok olması veya üyelerin farklı yerleşim yerlerinde bulunması hâlinde, genel kurulda nasıl temsil edilecekleri sandık yönetmeliğinde düzenlenir. Genel kurulun toplantıya çağırılması, toplantı gündemi ve yeri, toplantı ve karar yeter sayısı ve kararların üyelere duyurulması konularında, sandığın bağlı bulunduğu dernek tüzüğüne bu konuları düzenleyen hükümleri uygulanır.

Sandıklar, derneklerin bir yan kuruluşudur. Bunların tüzel kişilikleri yoktur.

Sandık yönetim kurulu, dernek yönetim kurulunca verilecek yetkiye dayanarak, sandıkla ilgili konularda mahkemelerde ve idare makamlarında sandığı temsil edebilir ve sandığa izafeten her türlü hukuki tasarruflarda bulunabilir.

Sandığın bütün mal ve hakları dernek malı sayılır. Taşınmazlar dernek adına tescil edilir ve kullanma hakkı sandığa devredilir.

Bu mallara karşı işlenen suçlar, dernek mallarına karşı işlenmiş sayılır ve sandık mallarına karşı suç işleyenler, dernek malına karşı suç işleyenler gibi cezalandırılır.

Sandığın bağlı olduğu derneğin, genel kurulu, yönetim kurulu veya denetim kurulu sandığın denetimini her zaman yapabilir. Dernek ve sandık denetim kurulları, yılda en az bir kez olmak üzere sandık hesap ve faaliyetlerinin denetimini yapmakla görevli ve yetkilidir. Denetim sonuçları, sandık genel kurulu toplandığında, dernek genel kuruluna bir rapor hâlinde sunulur.

Sandıkların yönetim yerleri, satış yerleri, defterleri, hesap ve işlemleri bakanlık veya yetkili mülki idare amiri tarafından her zaman denetlettirilebilir. Bu denetleme, görevlendirilecek kolluk kuvvetleri mensupları dışındaki memur veya memurlar aracılığıyla yaptırılır.

Denetleme sırasında, görevli memurlar tarafından istenecek her türlü defter, belge ve işlemler yazıların, denetleyen kişilere gösterilmesi ve talep hâlinde onaylı örneklerinin verilmesi zorunludur.

Sandıkların gelirleri şunlardır:

- a) Üyelerden bir defaya mahsus olmak üzere alınacak giriş aidatı,
- b) Üyelik aidatı,
- c) İktisadi faaliyetlerden elde edilen kârlar,
- d) Üyelere verilen kredilerden alınacak hizmet bedeli veya faiz gelirleri,
- e) Bankaya yatırılan sandık paralarının faizleri,
- f) Kime ve nereye ait olduğu bilinmeyen ve en az bir yıl emanet hesabında tutulduktan sonra gelir kaydedilen paralar,
- g) Yardım ve bağışlar,
- h) Borçlanma,
- ı) Diğer gelirler.

Sandıklar, aşağıda yazılı olan defterleri tutmak zorundadır:

- a) Karar Defteri: Yönetim kurullarının kararları gün ve sayı sırası ile bu deftere yazılır. Kararların altı, toplantıya katılan üyelerce imzalanır.
- b) Üye Kayıt Defteri: Sandığa üye olarak girenlerin kimlikleri ve giriş tarihleri bu deftere işlenir.
- c) Evrak Kayıt Defteri: Sandık yönetimine ilişkin gelen ve giden evrak, gün ve sayı sırasıyla bu deftere kaydedilir. Gelen evrakın asılları ve giden evrakın kopyaları dosyalanır.
- d) Demirbaş Defteri: Sandığın demirbaş eşyası bu deftere, alınış tarihleri ve değerleri belirtilerek yazılır.
- e) Yevmiye Defteri, Büyük Defter ve Envanter Defteri: Sandık adına alınan gelirler

ve yapılan giderler ile envanter kayıtları, açık ve düzenli olarak bu defterlere işlenir. Sandıklar bilanço esasına göre defter tutarlar. Bu defterlerin tutulma usulü ile kayıt şekli Vergi Usul Kanunu ile bu kanunun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarına göre yapılır.

Bu defterler ile sandıkça tutulması uygun bulunan diğer defterlerin, dernekler birimi ya da noterlerce onaylanması zorunludur.

Kuruluş bildirimini, tüzüğün incelenmesi ve şube kuruluşu hakkındaki esas ve usuller sandıklar için de geçerlidir.

24. Derneklerin, dernekler il müdürlüklerine yapmaları gereken bildirimler ve bu bildirimlerin süreleri konusunda bilgi verir misiniz?

Derneklerin, dernekler il müdürlüğüne vermesi gereken bildirimler ve bunların tarihleri konu başlığına göre aşağıda açıklanmıştır:

A- Yıl Sonu Beyannamesi

Dernekler Kanunu'nun 19. maddesine göre dernekler; yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl nisan ayı sonuna kadar mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller Dernekler Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 83. maddesi uyarınca, "dernek yönetim kurulu başkanları, her takvim yılının ilk dört ayı içinde bir önceki yıla ait Dernek Beyannamelerini, mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. İl merkezlerinde ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçelerde bulunan dernekler beyannamelerini bir adet, diğer ilçe merkezinde bulunanlar ise iki adet olarak verirler. Temsilcilikler için ayrıca beyanname verilmez ancak, temsilciliklere ilişkin her türlü bilgiler dernek beyannamesinde gösterilir."

B- Yerleşim Yeri, Organ ve Tüzük Değişiklikleri

Dernekler Yönetmeliği'nin 92. maddesine göre dernekler; yerleşim yerlerinde meydana gelen değişiklikleri Yerleşim Yeri Değişiklik Bildirimi'ni, genel kurul toplantıları dışında dernek organlarında meydana gelen değişiklikleri Dernek Organlarındaki Değişiklik Bildirimi'ni doldurmak suretiyle, değişikliği izleyen otuz gün içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler. Bu belgeler, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

Dernek tüzüklerinde yapılan değişiklikler de tüzük değişikliğinin yapıldığı genel kurul toplantısını izleyen otuz gün içinde, Genel Kurul Sonuç Bildirimi ekinde mülki idare amirliğine bildirilir.

C- Taşınmazların Bildirilmesi

Dernekler Yönetmeliği'nin 93. maddesi uyarınca dernekler, edindikleri taşınmazları tapuya tescilinden itibaren otuz gün içinde matbu form şeklinde bulunan Taşınmaz Mal Bildirimi'ni doldurmak suretiyle mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler. Bu form, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

D- Genel Kurul Sonuç Bildirimi

Dernekler Yönetmeliği'nin 17. maddesi uyarınca dernekler, olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarını izleyen otuz gün içinde, yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asıl ve yedek üyeleri içeren Genel Kurul Sonuç Bildirimi ve eklerini yönetim kurulu başkanı aracılığıyla mülki idare amirliğine bildirilir.

Divan başkanı, başkan yardımcıları ve yazman tarafından imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı örneği, tüzük değişikliği yapılmışsa, tüzüğün değişen maddelerinin yeni ve eski şekli ile dernek tüzüğünün son şeklinin her sayfası yönetim kurulunca imzalanmış örneği sunulur/verilir.

Genel kurul sonuç bildirimi ve ekleri, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir. Genel kurul sonuç bildirimleri, dernek yönetim kurulu tarafından yetki verilen bir yönetim kurulu üyesi tarafından da yapılabilir. Bildirimin yapılmamasından yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Sandığı bulunan dernekler, sandıklarına ait genel kurul sonuç bildirimi ve eklerini bu maddede belirtilen usulde mülki idare amirliğine bildirirler. Genel kurul sonuç bildirimi ve eklerinin mevzuata uygunluğu dernekler birimlerince incelenir. Varsa, eksiklerin veya hataların giderilmesi ilgili derneklerden istenir. Eksiklik ve hataların giderilmemesi veya konusu suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde gerekli yasal işlem yapılır.

E- Yurt Dışından Mali Yardım Alınması

Dernekler Yönetmeliği'nin 18 ve 19. maddelerine göre dernekler, mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdî yardım alabilirler. Nakdî yardımların bankalar aracılığıyla alınması ve kullanılmadan önce bildirim şartının yerine getirilmesi zorunludur. Yurt dışından yardım alacak olan dernekler matbu şekilde hazırlanmış "Yurtdışından Yardım Alma Bildirimi"ni iki nüsha olarak doldurup mülki idare amirliğine bildirimde bulunurlar. Bildirimin mülki idare amirliği tarafından onaylı bir örneği, ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

F- Yabancı Derneklerin Yıllık Raporları

Dernekler Yönetmeliği'nin 29. maddesine göre; Türkiye'de faaliyetlerine izin verilen yabancı dernekler, her yıl sonu itibarıyla yaptıkları harcama gerektiren faaliyetlerle ilgili yıllık olarak hazırlayacakları "Türkiye'de Temsilcilik Açmasına İzin Verilen Yabancı Vakıf, Dernek ve Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Vereceği Faaliyet

Bildirimi”nin iki nüshasını merkezlerinin bulunduğu yerin valiliğine takip eden yılın ilk iki ayı içinde verirler. Bu form ve eklerinin bir nüshası valiliklerce bakanlığa gönderilir. Türkiye’de doğrudan uluslararası faaliyette bulunmalarına izin verilen yabancı dernekler ise belirtilen nitelikteki formlarını, her yılın ilk iki ayı içinde, eğer faaliyet bir yıldan az süreli ise faaliyet sonunda, Türkçe olarak bakanlığa verirler. Ayrıca, bu dernekler Türkiye’deki her türlü faaliyetlerine ilişkin yazılı ve görsel yayınların ikişer nüshasını bakanlığa gönderirler.

25. Dernekler tarafından süreli yayın çıkarılması mümkün müdür? Süreli yayınların üzerinde “yayın organı” ibaresinin bulunması hâlinde hukuki-cezai sorumluluk oluşur mu?

Süreli ve süresiz yayın hakkı konusu, genel olarak TC Anayasası’nın 29. maddesinde düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır.

Madde 29- Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Süreli yayın çıkarabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti hâlinde yetkili merci, yayının durdurulması için mahkemeye başvurur.

Süreli yayınların çıkarılması, yayım şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı siyasi, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz.

Süreli yayınlar, devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkânlarından eşitlik esasına göre yararlanır.

Dernekler Kanunu’nda ve Dernekler Yönetmeliği’nde derneklerin süreli yayın çıkarılması konusunda herhangi bir yasaklama bulunmamaktadır.

Dernek tüzüğünde süreli yayın vb. yayıncılık faaliyetlerinde bulunmaya ilişkin hükümün yer alması gerekmektedir. Bu durumda, yayın faaliyetlerinde bulunulması için bir engel oluşmayacaktır. Elbette ki, yayınların içeriğinde yasalara aykırılığın bulunmaması gerektiği hususu ayrıca göz önünde tutulmalıdır.

Süreli yayınların çıkarılmasında izlenecek yöntem ve uyulması gereken esaslar 5187 sayılı Basın Kanunu’nda düzenlenmiştir. Buna göre, süreli yayın çıkarılmasında bir izin gerekmemektedir.

Ancak, Cumhuriyet Başsavcılığına bildirimde bulunma (beyanname verme) zorun-

luluğunun yerine getirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, yayımlanan her sayıdan ikişer nüshanın, yayını basan basımcı veya matbaacı tarafından mülki amirliklere ve cumhuriyet savcılıklarına alındı belgesi karşılığında teslim edilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, kamu yararına çalışan dernekler için, yayına başlanmasını takip eden bir ay içerisinde, göreve devam edilmesi hâlinde yenilenmek üzere, mal bildiriminde bulunulması icap eder. (Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 2/g, 5 ve 6/g maddeleri)

Basın Kanunu'nun ilgili maddeleri aşağıda sunulmuştur:

> **Beyanname Verilmesi**

Madde 7- Süreli yayınların çıkarılması için, kaydedilmek üzere yönetim yerinin bulunduğu yer hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına bir beyanname verilmesi yerelidir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen kayıtlar alenidir.

Kayıt için verilen ve yayın sahibi, sahibin küçük veya tüzel kişi olması hâlinde, temsilcisi ile sorumlu müdür tarafından imzalanan beyanname yayının adı ve mahiyeti, hangi aralıklarla yayımlanacağı, yönetim yeri, sahibinin, varsa temsilcisinin, sorumlu müdürün ad ve adresleri ile yayının türü gösterilir.

Beyannameye, 5 ve 6. maddelerde yazılı şartların varlığını gösteren belgeler ile yayın sahibi tüzel kişi ise tüzüğünün veya ana sözleşmesinin veya vakıf senedinin bir sureti eklenir.

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanname ve eklerinin teslim edildiğini gösteren bir alındı belgesi verilir.

> **Beyannamenin İncelenmesi**

Madde 8- Beyannamenin ve eklerinin gerekli veya gerçek bilgileri içermemesi veya yayın sahibinin veya temsilcisinin veya sorumlu müdürün 5'inci ve 6'ncı maddelerde yazılı şartlara sahip olmaması hâlinde, Cumhuriyet Başsavcılığı beyannamenin verilmesinden itibaren iki hafta içinde eksikliğin giderilmesini veya gerçeğe aykırı bilgilerin düzeltilmesini yayın sahibinden ister. Bu istemin tebliği tarihinden itibaren iki hafta içerisinde yerine getirilmemesi hâlinde, Cumhuriyet Başsavcılığı yayının durdurulmasını asliye ceza mahkemesinden talep eder. Mahkeme en geç iki hafta içinde karar verir. Bu karara karşı acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Beyanname içeriğinde meydana gelen her değişiklik, iki hafta içinde, gerekli belgelerle birlikte yeni bir beyanname ile aynı makama bildirilir.

Birinci fıkra hükmü, değişikliğe ilişkin beyannameler hakkında da uygulanır. Sorumlu müdürün bu görevden ayrılması hâlinde, yenisi tayin edilinceye kadar sorumluluk yayın sahibine veya temsilcisine aittir.

> Süreli Yayın Sahibinin Hakkını Kaybetmesi

Madde 9- Süreli yayın sahibinin beyanname verdiği tarihten itibaren bir sene içinde süreli yayın yayımlanmaz veya yayımlandıktan sonra yayıma üç yıl müddetle ara verilirse beyanname hükümsüz kalır ve sağladığı hak ortadan kalkar.

556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri saklıdır. Ancak, bu Kanunun yürürlük tarihinde 5680 sayılı Basın Kanunu gereği mevkiye neşredenler, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri gereği mevkiye neşretmekten alıkonulamazlar.

> Teslim Yükümlülüğü

Madde 10- Basımcı, bastığı her türlü yayının imzalı iki nüshasını, dağıtım veya yayımın yapıldığı gün, mahallin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim etmekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, basılmış eserin içerik ve biçim yönünden herhangi bir değişikliği içeren daha sonraki basımları ile tıpkıbasımları için de geçerlidir.

Basımcıya bu yükümlülüğünü yerine getirdiğine dair bir alındı belgesi verilir.

Sonuç olarak, süreli yayın sahibinin dernek tüzel kişiliği olması durumunda, süreli yayın üzerinde "...derneğin yayın organı" olduğunu belirtir bir ibare yer alabilir.

26. Dernekler pansiyon açabilir mi? Dernekler ve turizmle ilgili olarak mevzuat açısından nelere dikkat etmemiz gerekmektedir?

Medeni Kanun'un 56. maddesine göre; dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında, belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

Dernekler Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca dernekler, kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını ifade eder.

Derneklerin amaçlarının ve bu amacı gerçekleştirmek için, dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanının dernek tüzüğünde belirtilmesi zorunludur.

Yine, Medeni Kanun'un 90. maddesi gereği dernekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette

bulunurlar. Yasaklanan veya izne bağılı faaliyetlerle ilgili olarak, kamu hukuku nitelikli özel kanun hükümleri saklıdır.

Dernekler Kanunu'nun 26. maddesinde, derneklerin izne tabi faaliyetleri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi, mülki idare amirinden izin almalarına bağılıdır. Bu tesislerin açılması, işletilmesi ve kapatılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Madde metnine göre derneklerin pansiyon açabilmeleri, tüzüklerinde belirtilen amacı gerçekleştirmek üzere ve eğitim ve öğretim faaliyetleri ile sınırlı olarak mümkündür. Ayrıca, derneklerin tüzüklerinde bu hususların da açıkça belirtilmiş olması gerekir.

Derneklerin pansiyon açabilmeleri konusunda, turizm ile ilgili mevzuattan yararlanılması mümkün değildir. Turizm ile ilgili mevzuat, turizm işletmelerini kapsar. Oysa, dernekler, ancak eğitim ve öğretim amaçlı pansiyon açabilirler, turizm amaçlı pansiyon açamazlar. Bu nedenle, turistik yörelerde bulunan pansiyonlar için uygulanan kanun ve Turizm Tesisleri Yönetmeliği hükümleri, derneklerin eğitim ve öğretim amaçlı açacakları pansiyonlar için uygulanamaz.

Dernekler Yönetmeliği'nde tesis kurulması konusundaki özel düzenlemeler incelendiğinde, pansiyon açılmasına ilişkin açık bir düzenlemenin olmadığı görülecektir. Dernekler Yönetmeliği'nin 95. maddesinde "Yurt Açma" başlığı altında derneklerin yurt açmaları konusu düzenlenmiştir. Bu maddenin ikinci fıkrasında ise, derneklerin açacakları lokaller ve yurtlar dışındaki tesislerin genel hükümlere tabi olacağı hükmü mevcuttur. Yani, bu hükme göre, pansiyon açılabilmesi konusunda uygulanması gereken mevzuat, dernekler mevzuatı olmayıp genel nitelikteki mevzuattır.

Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği'nin 51. maddesiyle 13/1/1989 tarihli ve 89/13715 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan "Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik" kamu kurum ve kuruluşları ile dernek, vakıf, gerçek ve özel hukuk hükmü şahıslarına ait yurt, pansiyon ve benzeri kurumları kapsamaktaydı. Ve bu yönetmelik, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 41 ve 45. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. 5253 sayılı Yeni Dernekler Kanunu ile 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca, yukarıda değindiğimiz gibi, "Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik" de yürürlükten kaldırılmıştır. Şu anda yürürlükte bulunmayan bu yönetmeliğin, derneklerin hâlihazırda pansiyon açabilmeleri konusunda uygulanması mümkün değildir.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağılı Okul Pansiyonları Yönetmeliği'nde, Millî Eğitim Bakanlığına bağılı resmî okullarda yatılı okuma imkânı sağlamak üzere, parasız yatılı okumaya hak kazanan öğrencilerle paralı yatılı okumak isteyen öğrenciler için açılan

pansiyonların yönetimine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Pansiyonları Kanunu'nun 3. maddesine göre, Millî Eğitim Bakanlığı parasız ve paralı yatılı okutulacak öğrenciler için pansiyonlar açabilir. Pansiyon açma yetkisi Millî Eğitim Bakanlığındadır.

Bir dernek olarak "pansiyon" açılması konusunda yapılacak başvuru, kanuni şartları bulunmadığından reddedilecektir. Millî Eğitim Bakanlığı, özel kişiler tarafından eğitim ve öğretim amacıyla açılması istenen barınma tesislerini "yurt" olarak değerlendirmektedir. "Pansiyon" adı altında yapılacak başvuruya Millî Eğitim Bakanlığı tarafından olumsuz bir yanıt verileceğinden, Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği gereği aranan diğer şartlar mevcutsa, derneğiniz tarafından bu başvurunun "yurt" olarak yapılması daha uygun olacaktır.

Yurt açma konusunda ayrıntılı düzenleme, Dernekler Yönetmeliği'nin 95. maddesinde mevcuttur. Bu maddeye göre derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaç ve çalışma konularını gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt açmaları ve bu yurtların devri, nakli, kapatılması ile bunların idaresi, işletilmesi ve denetlenmesi gibi konularda 3/11/2004 tarihli ve 2004/8106 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 3/12/2004 tarihli ve 25659 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği'nin Dernekler Kanunu'na ve Dernekler Yönetmeliği'ne aykırı olmayan hükümleri uygulanır. Dernekler, açacakları yurtlara ilişkin olarak Millî Eğitim Bakanlığından ve valilikten almış oldukları yurt açma izin belgelerinin birer suretini, bu izin belgesini aldıkları tarihten itibaren on beş gün içinde dernekler birimlerine vermek zorundadırlar.

Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği'nin 2. maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri tarafından yurt açılması mümkündür. Kanunun aradığı özel hukuk tüzel kişisi sıfatına haiz olup yurt açmak isteyen dernekçe yapılan başvuru üzerine, Millî Eğitim Bakanlığı ve valilik tarafından kendisine "yurt açma izin belgesi" verilir. Bu belgenin dernekler il müdürlüğüne gönderilmesi zorunludur.

27. Derneğimiz üyeleri için İngilizce kursu düzenlememiz mümkün müdür? Kurs düzenlemek için yapmamız gerekenler nelerdir? Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) böyle bir kursa katılabilir ya da kursu denetleyebilir mi? MEB'e bağlı bir okulun sınıfını bu amaç için kullanabilir miyiz?

Derneklerin, dernek tüzüğünde konuyla ilgili düzenleme bulunması şartıyla, faaliyet alanıyla ilgili kurs, eğitim ve seminerler düzenlemesi mümkündür. Yani, derneklerin üyelerine ya da üye olmayan kişilere eğitim vermesi, kural olarak yasaklanmış bir faaliyet değildir.

Dernekler Kanunu'nun 26. maddesinde, "derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaç-

ları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi mülki idare amirinden izin almalarına bağlıdır” denilmek suretiyle, derneklerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunabileceği dolaylı bir biçimde dile getirilmiştir.

Kurulması yasak olan dernekler ve yasak faaliyetleri düzenleyen Dernekler Kanunu'nun 30. maddesinde derneklerin;

- > Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamayacağı,
- > Anayasa ve kanunlarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulamayacağı,
- > Askerliğe, millî savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamayacağı, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamayacağı hükme bağlanmıştır.

Mevzuat hükümleri bir arada değerlendirildiğinde, derneklerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunabileceği, fakat eğitim faaliyetlerinin tüzüklerinde belirtilen amaçlar ve faaliyet konuları kapsamında yer alması gerektiği ve bu faaliyetlerin askerliğe, millî savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte olamayacağı sonucu- na varılmaktadır.

Dernek tarafından eğitim programlarının ücretli yapılması hâlinde, faaliyetlerinin dernek iktisadi işletmesince yürütülmesi gerekmektedir. Eğitim programının belirli dönemler hâlinde sürekli olarak düzenlenecek, yani bir “kurs” faaliyetinde bulunulacak ise, faaliyetlerin Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na uygun olarak, dernek iktisadi işletmesi ya da dernek dışında kurulacak bir şirket yoluyla yürütülmesi gerekecektir.

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun amaç ve kapsamını düzenleyen 1. maddesi aşağıdaki gibidir:

Madde 1- Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar.

Kanunun 2. Maddesinin b bendinde; “Kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta-öğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları,

dershaneleri, motorlu taşıt sürücülerini kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını” ifade eder hükmü bulunmaktadır.

Bu maddede, açılacak çeşitli kurslar kurum olarak tanımlandığından kurs açmak/kurum açmak için kanunun 3. maddesinde belirtilen prosedürlerin yerine getirilmesi gerekecektir. 3. madde gereğince;

Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren onbeş iş günü içinde bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, bakanlıkça onbeş iş günü içinde karara bağlanır. Kurum açma izni alınmadıkça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz. Kurum açma izni verilmesi, binanın kullanılma amaçlarına ve bakanlıkça belirlenen standartlara uygun ve yeterli bulunmasıyla birlikte aşağıdaki şartların yerine getirilmesine bağlıdır:

- a) Ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi.
- b) Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi.
- c) Kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının bakanlıkça incelenip onanmış olması.

Kursların açılması ve yürütülmesi konusunda ayrıntılı düzenlemeler, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Kurslar Yönetmeliği’nde de mevcuttur. Özel Kurslar Yönetmeliği’nde özel kurslarda eğitim ve öğretim, yönetim, kursiyer kaydı, programların uygulanması, çalışma süreleri, kursiyer başarılarının değerlendirilmesi ve işleyişle ilgili usul ve esasları alınmaktadır.

Ayrıca, özel kurslarda uygulanacak programın içeriğinde yer alması zorunlu noktalar ve kurs faaliyetinde uyulması mecburi kurallar “Özel Kurslar Çerçeve Programı”nda düzenlenmiş bulunmaktadır. “Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi” ile de kurslarda tesis ve bina ile araç-gereç konusunda uyulması gereken standartlar tespit edilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 263. maddesinde “kanuna aykırı eğitim kurumu” düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişiye üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

28. Dernek veya vakıfların, üyelerine veya üye olmayan kişilere eğitim ve bu eğitimin sonunda da bir sertifika vermesi mümkün müdür? Bu konuda izlenmesi gereken hukuki bir yol var mıdır? Hangi makamlara başvuru yapmak gerekir ve bunun şartları nelerdir? Bu eğitim ve sertifika programlarının ücretli veya ücretsiz yapılması arasında bir fark söz konusu mudur? Bu eğitimin türüne göre yapılacak başvuru ve izlenecek usul farklılık gösterir mi?

Dernekler Kanunu'nun 26. maddesinde, "derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi mülki idare amirinden izin almalarına bağlıdır" denilmek suretiyle, derneklerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunabileceği dolaylı bir biçimde dile getirilmiş olmaktadır.

Yine, Dernekler Kanunu'nun kurulması yasak olan dernekler ve yasak faaliyetleri düzenleyen 30. maddesinde derneklerin;

- > Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamayacağı,
- > Anayasa ve kanunlarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulamayacağı,
- > Askerliğe, milli savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamayacağı, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamayacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan iki kanun hükmünün birlikte değerlendirilmesinden, derneklerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunabileceği, fakat eğitim faaliyetlerinin tüzüklerinde belirtilen amaçlar ve faaliyet konuları kapsamında olmasının gerektiği ve bu faaliyetlerin askerliğe, millî savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı nitelikte olamayacağı sonucuna varılmaktadır.

Derneklerin, dernek tüzüğünde konuyla ilgili düzenleme bulunması şartıyla, faaliyet alanıyla ilgili kurslar ve seminerler düzenleyip sertifika vermesi mümkündür. Diğer bir deyişle, derneklerin üyelerine ya da üye olmayan kişilere eğitim vermesi kural olarak yasak değildir.

Sertifika, "bir kursa ya da seminere katılıp bitirenlere verilen belge" olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda eğitim verilmesinde bir engel yok ise, eğitimlerin sonunda katılımcılara sertifika-katılım belgesi verilmesinde de herhangi bir sakıncanın bulunmaması doğaldır.

Katılımcılara verilen bu sertifikaların geçerliliği ve etkinliği başka bir konudur. Elbette ki, dernek, ancak belirli kurumların verebileceği öngörülen eğitimleri düzenleyemeyecek ve bu eğitimler sonunda, "bir kimsenin niteliğini veya kendisine verilmiş olan bir hakkı belirten resmi belge" anlamında sertifika veremeyecektir. Resmî bir

geçerliği ve etkisi bulunması öngörülen bir sertifikanın, bu işle ilgili olarak kurulmuş ya da görevlendirilmiş resmî ya da özel kurumlar tarafından verilmesi gerektiği açıktır.

Eğitim ve sertifika programlarının ücretli yapılması hâlinde durum değişiklik arz etmektedir. Şöyle ki, ücret karşılığı yapılacak eğitim faaliyetlerinin dernek iktisadi işletmesi tarafından yürütülmesi gerekmektedir.

Aynı konuda, belirli dönemler hâlinde sürekli olarak eğitim programları düzenlenecek, yani bir "kurs" faaliyetinde bulunulacak ise, faaliyetlerin Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na uygun olarak, dernek iktisadi işletmesi ya da dernek dışında kurulacak bir şirket yoluyla yürütülmesi gerekecektir. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun amaç ve kapsamını düzenleyen 1. maddesi aşğıdaki gibidir:

Madde 1- Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Bu manun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar.

Kanunun 2. maddesinin b bendinde; "Kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta-öğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, dershaneleri, motorlu taşıt sürücüler kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını" ifade eder hükmü bulunmaktadır.

Bu maddede, açılacak çeşitli kurslar kurum olarak tanımlandığından kurs açmak/kurum açmak için kanunun 3. maddesinde belirtilen prosedürlerin yerine getirilmesi gerekecektir. 3. madde gereğince;

Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere bakanlığa gönderilir. Kurum açma izni talebinin valiliğe reddedilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren onbeş iş günü içinde bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, bakanlıkça onbeş iş günü içinde karara bağlanır. Kurum açma izni alınmadık-

ça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz. Kurum açma izni verilmesi, binanın kullanılacağı amaçlarına ve bakanlıkça belirlenen standartlara uygun ve yeterli bulunmasıyla birlikte aşağıdaki şartların yerine getirilmesine bağlıdır:

- a) Ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi.
- b) Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi.
- c) Kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının bakanlıkça incelenip onanmış olması.

Kursların açılması ve yürütülmesi konusunda ayrıntılı düzenlemeler, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Kurslar Yönetmeliği'nde de mevcuttur. Özel Kurslar Yönetmeliği'nde özel kurslarda eğitim ve öğretim, yönetim, kursiyer kaydı, programların uygulanması, çalışma süreleri, kursiyer başarılarının değerlendirilmesi ve işleyişle ilgili usul ve esasları alınmaktadır.

Ayrıca, özel kurslarda uygulanacak programın içeriğinde yer alması zorunlu noktalar ve kurs faaliyetinde uyulması mecburi kurallar "Özel Kurslar Çerçeve Programı"nda düzenlenmiş bulunmaktadır. "Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi" ile de kurslarda tesis ve bina ile araç-gereç konusunda uyulması gereken standartlar tespit edilmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 263. maddesinde "kanuna aykırı eğitim kurumu" düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişiye üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

Henüz yerleşik bir içtihat bulunmamakla birlikte, kanunun gerekçesi de dikkate alındığında bu maddede tanımlanan suç, kurumsal nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetinin yürütüldüğü okul veya dershanenin kanuna aykırı olarak açılması veya işletilmesiyle oluşmakta ve kurslar ile öğrenci evleri maddenin kapsamı dışında kalmaktadır.

Uyulması gereken kuralların çok ayrıntılı olduğu gözetildiğinde, eğer verilecek eğitimlerin sürekli ve periyodik olması öngörülüyor ise, yani eğitimlerin sıklığı belli değilse ve kısa süreli olacaksa, özellikle bu faaliyetlerden bir gelir beklentisi de mevcut değilse, bunların "... Semineri ya da ... Toplantıları" olarak adlandırılması ve eğitim için ödenecek bedellerin bağış olarak alınması uygun bir yol olarak görünmektedir. Yine, sertifikaların "Katılım Sertifikası" olarak düzenlenmesi gerekecektir.

29. Çocuklar üzerine çalışan bir vakıf olarak eğitim konusundaki faaliyetlerimizde, gecekondu bölgesinde altı yaş grubu çocuklara yönelik, belediyenin de desteğini alarak, bir sınıf açmak istiyoruz. Bu sınıfta 25 yoksul ailenin çocuğuna ücretsiz olarak haftada beş gün eğitim vermek istiyoruz. Bunu gerçekleştirmek için nasıl bir yol izlemeli ve hangi makamlardan izin almalıyız? Yine, bu eğitim işi için öğretmen çalıştırmak istiyoruz; bu konuda ayrıca yapmamız gereken başvurular var mıdır? Bu öğretmeni nasıl bir sözleşmeyle çalıştırabiliriz? Sözünü ettiğimiz işlemlerin usulüne uygun yapılmaması hâlinde ne gibi yaptırımlar öngörülmüş bulunmaktadır?

Sorunuzda, altı yaş grubu çocuklara yönelik olarak bir sınıf açmak ve seçilecek 25 çocuğa haftada beş gün ücretsiz eğitim vermek istediğiniz belirtilmiş ise de, sorunun yanıtlanmasında oldukça önem arz eden, vakfınızın yürütmek istediği eğitim faaliyetinin konusu ve kapsamının ne olduğu hususunda yeterli açıklık bulunmamaktadır.

Eğitimin süresi, eğitime katılması planlanan çocukların sayısı ve yaş grubu (altı yaş grubu, yani baş yaşını doldurmuş ve yedi yaşından gün almamış) göz önünde bulundurulduğunda, kapsamlı ve sürekli bir okul öncesi eğitim faaliyetinde bulunulmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Okul öncesi eğitim faaliyetlerinin 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na ve bağlı mevzuata uygun olarak yürütülmesi gerekmektedir. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun amaç ve kapsamını düzenleyen 1. maddesi aşağıdaki gibidir:

Madde 1- Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Bu kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişileri, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar.

Kanunun 2. maddesinin b bendinde; "Kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta-öğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, dershaneleri, motorlu taşıt sürücülerini kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını" ifade eder hükmü bulunmaktadır.

Bu maddede, okul öncesi eğitim faaliyeti kurum olarak tanımlandığından, okul öncesi eğitim faaliyeti yapabilmek için kanunun 3. maddesinde belirtilen prosedürlerin yerine getirilmesi gerekecektir. 3. madde gereğince;

Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere bakanlığa gönderilir. Kurum açma izni talebinin valilikçe reddedilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren on beş iş günü içinde bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, bakanlıkça on beş iş günü içinde karara bağlanır. Kurum açma izni alınmadıkça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz. Kurum açma izni verilmesi, binanın kullanılış amaçlarına ve bakanlıkça belirlenen standartlara uygun ve yeterli bulunmasıyla birlikte aşağıdaki şartların yerine getirilmesine bağlıdır:

- a) Ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi.
- b) Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi.
- c) Kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının bakanlıkça incelenip onanmış olması.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 19. maddesinde, okul öncesi eğitimin, ilköğretim çağına gelmemiş çocukları kapsadığı ve bu eğitimin isteğe bağlı olduğu belirtilmiştir. Yine, aynı kanunun 21. maddesine göre, okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerde ilkokula bağlı anasınıfları hâlinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının açılması ve yürütülmesi konusunda ayrıntılı düzenlemeler, 08.06.2004 tarih ve 25486 sayılı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarının açılması ve işletilmesi anılan kanun kapsamında yer aldığından, Millî Eğitim Bakanlığı birimlerine kurs açma başvurusunda bulunulmalı, eğitim kurumu açma ve öğretime başlama izni almak için gerekli yasal prosedür yerine getirilmelidir.

Yönetmeliğin tanımlara ilişkin 4. maddesinde, 36-72 aylık çocukların eğitimi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan eğitim-öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıf, "uygulama sınıfı" olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelikte, okul öncesi eğitim kurumlarının Millî Eğitim Müdürlüğünün teklifiyle valilikçe açılacağı ve kapatılacağı öngörülmüştür. Öğretim yılının başlamasından en az üç ay önce Millî Eğitim Bakanlığına başvuruda bulunulması gerekir.

Yönetmelik; çalışma kuralları, eğitim ilkeleri, kayıt-kabul işlemleri, görevli persone-

lin nitelik ve görevleri, mali zorunluluklar, tutulması gereken kayıtlar ile eğitim kurumlarını ilgilendiren diğer konularda oldukça ayrıntılı düzenlemeleri içermektedir.

Ayrıca, okul öncesi eğitim programlarının içeriğinde yer alması zorunlu noktalar ve eğitim faaliyetinde uyulması mecburi kurallar, "36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı"nda düzenlenmiş bulunmaktadır. Yaz döneminde yapılacak eğitimler için de benzer kuralları içeren "Okul Öncesi Yaz Eğitimi Programı" mevcuttur.

Eğitim kurumunda görev alacak öğretmenlerin, 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre belirli süreli iş sözleşmesiyle çalıştırılması mümkündür.

Türk Ceza Kanunu'nun 263. maddesi ile kanuna aykırı eğitim kurumu açanlara yaptırım öngörülmektedir. Buna göre, kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleyen kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Temel Millî Eğitim Kanunu'nun 57. maddesinde askerî maksatlarla açılacak okullar hariç olmak üzere, bu yasa hükümlerine aykırı hiçbir eğitim faaliyetinde bulunulamayacağı belirtilmiştir.

Henüz yerleşik bir içtihat bulunmamakla birlikte, yasanın gerekçesi de dikkate alındığında, bu maddede tanımlanan suç, kurumsal nitelikte eğitim ve öğretim faaliyetinin yürütüldüğü okul veya dershanenin kanuna aykırı olarak açılması veya işletilmesiyle oluşmaktadır.

Uyulması gereken kuralların çok ayrıntılı olduğu ve özellikle bu faaliyetlerden bir gelir beklentisinin de bulunmadığı gözetildiğinde, planlanan eğitim faaliyeti, öngörülen sayı ve özellikteki çocuk dikkate alındığında, hâlihazırda kurulu bulunan okul öncesi bir eğitim kurumunda ek bir sınıfın açılması ya da bu eğitim kurumundaki mevcut sınıflarda burslu olarak bu çocukların eğitim görmesinin sağlanması, kanımızca, daha uygun bir yol olarak görülmektedir.

Eğitimi hedeflenen çocukların "altı yaş grubu" olduğu belirtildiğinden, yaş grubunun belirlenmesi hususunda yanılma olabileceği ihtimaline binaen aşağıdaki iki durumu da belirtmek isteriz.

Söz konusu eğitimin, ilköğretim çağına olduğu hâlde okula gitmeyen çocuklara ilköğretim müfredatına alternatif bir programla verilmesi planlanıyor ise, Temel Millî Eğitim Kanunu ve Tevhidi Tedrisat Kanunu gereğince buna yasal bir olanak bulunmamaktadır. Böylesi bir eğitim, ancak devlet okullarında ya da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel öğretim kurumlarında yürütülebilir.

Yine, ilköğretime devam eden çocuklara okul dışında yardımcı olmak amacıyla "etüt" eğitimi verilmesinin planlanması hâlinde, bu faaliyet için de Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na ve 22.07.2005 tarih ve 25883 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğrenci Etüt Eğitim Merkezleri Yönetmeliği'ne uygun hareket edilmesi gerektiği dikkate alınmalıdır.

30. Dernek olarak bir konferans gerçekleştirmek istenildiği takdirde, bu faaliyet Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında mıdır? Derneğin yapacağı faaliyetlerin dernek adresinde veya dernek dışında yapılması, izin ya da bildirim açısından farklılık arz eden bir durum mudur?

TC Anayasası'nın 34. maddesinde, "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" bir hak olarak ele alınmış ve aşağıdaki şekilde hüküm altına alınmıştır:

Madde 34- Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Yine, TC Anayasası'nın 90/son maddesi gereği, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır."

Bu bağlamda, ulusal mevzuat açısından kanun hükmünde bulunan, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinde "Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü" düzenlenmiştir:

"Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları ışığında "toplantı özgürlüğü", bireylerin bir fikir ya da amacı açıklamak için kapalı veya halka açık yerlerde toplantı, gösteri ve yürüyüş vb. hangi şekil altında olursa olsun, bir araya gelmeleri demektir.

AİHM, sözleşmenin çoğu normatif hükümleri konusunda olduğu gibi, gerçek ve etkili bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün varlığı için, devletin yalnızca çekimsiz kalma gibi negatif bir tutumla yetinemeyeceğini belirtmiştir. AİHS'nin 11. maddesi, devlete,

aynı zamanda birey ve özgürlük lehine pozitif bir mükellefiyet de yüklemektedir. Devlet, gereğinde bireyler arası ilişkilerde de kullanılmak üzere (yatay uygulama), toplantı ve gösteri özgürlüğünün fiilen kullanılabilmesini sağlamaya yönelik tedbirleri almakla yükümlüdür.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili merciiin yasaklama ve erteleme hâllerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenler.

Bu kanunun 3. maddesine göre, "Herkes, önceden izin almaksızın, bu kanun hükümlerine göre, silahsız ve saldırısız olarak, kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir."

Kanunda, toplantı ve gösteri yürüyüşü kavramları da tanımlanmıştır. Toplantı; belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle, o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından, bu kanun çerçevesinde düzenlenen açık ve kapalı yer toplantılarını ifade eder. Gösteri yürüyüşü ise; belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak ve o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından bu kanun çerçevesinde düzenlenen yürüyüşleri kapsar.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 4. maddesinde, kanun kapsamında olmayan toplantı ve faaliyetler sayılmıştır. Bu istisnalar aşağıdaki gibidir:

- a) Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzel kişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,
- b) Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar,
- c) Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,
- d) Cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanların Devlet ve Hükümet İşleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin halk ile yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler.

Sorunuzda belirttiğiniz derneğiniz tarafından düzenlenecek konferans, dernek tüzüğünüzde belirttiğiniz faaliyet alanı içerisinde ve tüzüğünüze uygunsuz ve de kapalı yerde organize edilecekse, herhangi bir bildirim ya da izne gerek yoktur. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun izin ve bildirim konusundaki ayrımı, toplantının dernek merkezi ya da adresinde yapılıp yapılmamasına göre değil, açık ya da kapalı alanda olup olmasına göre belirlenmiştir. Ve kapalı yerde yapılan bu tip faaliyetleri kanun kapsamı dışında tutmaktadır.

31. Dernek merkezi dışında yapılacak basın açıklaması, toplantı ve yürüyüş için izin almaya gerek var mıdır? Bu konuda izlenmesi gereken yasal prosedür nedir?

Sorunuzu, yapılacak faaliyetin basın açıklaması ya da toplantı ve yürüyüş olup olmasına ve de toplantı olması hâlinde yapılma yerine göre değerlendirip yanıtlamaya çalışacağız.

Öncelikle, demokratik bir tepki ve ifade niteliğinde olan basın açıklamalarının Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında olmadığını belirtelim. Basın açıklamasının içeriğinin suç oluşturup oluşturmayacağı, her olayın özelliğine göre ayrı bir hukuki değerlendirme konusu olmakla birlikte, bir derneğin basın açıklaması yapması, izne ya da bildirim tabi bir faaliyet değildir. Ve bu hâliyle, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamı dışındadır.

Basın açıklamalarının Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamı dışında olduğuna emsal teşkil eden Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 17.6.2004 tarihli E. 2003/3291 K. 2004/5569 kararına göre: "Sendika başkanı, dönem sözcüsü ve şube başkanları olan sanıklar, maaş zammı, zorunlu tasarrufların ödenmemesi, kamu çalışanlarının hak ve menfaatlerini korunması amacıyla düşünce ve istemlerini kamuoyuna açıklamak için polislin denetimi ve hoşgörüsü içerisinde basın açıklaması yapmışlardır. Hiçbir uyarı yapılmadan dağılan sanıkların eylemi demokratik tepki mahiyetinde olup, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa aykırılık suçu oluşturmaz. Aksi kanaat ile mahkumiyet kararı verilmesi hatalıdır."

Aynı konuya ilişkin olarak, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 02 05.2002 tarihli, E. 2002/1414 K. 2002/5788 sayılı kararına göre: "Sanığın, Sivas olaylarının yıldönümü dolayısıyla yöneticisi olduğu partinin binasının bulunduğu iş hanı girişinde aniden toplanan 15-20 kişilik bir gruba bazı siyasi parti, sendika ve derneklerin ortak basın bildirisi olan bir metni yüksek sesle okuduktan sonra emniyete götürülmesinden ibaret eyleminde, 2911 Sayılı Yasanın 28. maddesindeki suçun unsurlarının bulunmadığı gözetilmeden sanığın mahkumiyetine karar verilmesi hatalıdır."

Dernek tarafından bir toplantı düzenleniyorsa, öncelikle bu toplantının Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına girip girmediği tespit edilmelidir. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 4. maddesinde, bu kanun kapsamında olmayan toplantı ve faaliyetler sayılmıştır. Bu istisnalara yukarıda [30. soru](#) yanıtlanırken değinilmişti. Yukarıda da ele aldığımız gibi, dernek tarafından organize edilen toplantı, dernek tüzüğünde belirtilmişse ve kapalı bir yerde yapılıyorsa, bu konuda herhangi bir bildirimde bulunmaya ya da izin almaya gerek yoktur. Ancak, bunun dışındaki toplantılar için Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun uygulanması gerekecektir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 9. maddesinde, kanun kapsamında yapılan toplantıların şekil ve şartları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; toplantılar, fiil

ehliyetine sahip ve on sekiz yaşını doldurmuş, en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu tarafından düzenlenir. Bu kurul, kendi arasından birini başkan seçer. Diplomatik dokunulmazlıkları bulunan kişiler, düzenleme kurulu başkan veya üyesi olamazlar. Tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü gerçekleştirmeleri, yetkili organlarının kararına bağlıdır. Yani, derneğinizce bu kanun kapsamında yapılacak toplantılar için, dernek karar organı olan yönetim kurulu tarafından bu konuya ilişkin kararın alınması gereklidir.

Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir. Bu bildirimde toplantının amacı; toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri; düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri, ikametgâhları ve varsa çalışma yerleri belirtilir ve bildirimde yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir. Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur. Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise, keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu hâlde noter vasıtasıyla ihbar yapılır.

Toplantılara, yürüyüşlere ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamaz. Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler güneşin batışından bir saat önceye, kapalı yerlerdeki toplantılar saat 23.00'e kadar sürebilir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 6. maddesine göre, şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı veya yürüyüş yapılabileceği ve bu toplantı ve yürüyüş için toplanma ve dağılma yerleri ile izlenecek yol ve yönler vali ve kaymakamlarca kararlaştırılarak alışılmış araçlarla önceden duyurulur. Bu yerler hakkında sonradan yapılacak değişiklikler duyurudan on beş gün sonra geçerli olur. Toplantı yerlerinin tespitinde gidiş-geliş ile güvenliği bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak bir biçimde, toplantıların genel olarak yapıldığı, elektrik tesisatı olan yerler tercih edilir.

32. Uygulamada, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 4. maddesinde kanun kapsamı dışında bulunduğu belirtilen "kapalı yer toplantıları", Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından derneklerin sadece kendi üyelerine yönelik olarak gerçekleştirdiği kapalı yer toplantıları olarak yorumlanmaktadır. Bu konudaki hukuki durum hakkında ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili mercii ya-

saklama ve erteleme hâllerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenlemektedir.

Kanunun 10. maddesine göre; bir toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Aynı kanunun 4. maddesinde ise, kanun kapsamında olmayan hâller sıralanmıştır. Maddenin (a) bendi uyarınca; "siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları" 2911 sayılı Kanun kapsamında değildir.

Yani, bu tip kapalı toplantılar için herhangi bir bildirim zorunluluğu bulunmamaktadır. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'te ise, 2911 sayılı Kanun'un 4. maddesinde düzenlenen istisnalar konusunda açıklayıcı bir maddeye yer verilmemiştir.

Madde metninde açık bir şekilde, "derneklerin kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları" ifadesi mevcuttur. Toplantının üyelere ya da üye olmayan kişilere yönelik olması konusunda bir ayırma gidilmemiştir. Kanun metninden açık bir biçimde anlaşılan, toplantının "kapalı yer"de yapılması gerekliliği ve bu toplantının "dernek tüzüğü" uyarınca yapılacak olması zorunluluğudur.

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinde, dernek tüzüğünde yer alması gereken zorunlu hususlar belirtilmiştir. Derneğin amacının, bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanının tüzükte gösterilmesi zorunludur.

Şayet bir dernek, örneğin insan hakları konusunda eğitim faaliyetleri düzenleyeceğini tüzüğünde belirtmişse, bu faaliyetin üyelere ya da üye dışında bir meslek grubuna yönelik yapılmasında 2911 sayılı Kanun açısından bir fark bulunmamaktadır. Yani, bir dernek, yürütmekte olduğu bir proje nedeniyle üyesi olmayan bir grup sağlık personeline kapalı bir yerde hasta hakları konusunda bir eğitim çalışması düzenlese, bu çalışmanın dernek tüzüğünde gösterilen faaliyet alanı ve amaç kapsamında bulunması şartıyla, 2911 sayılı Kanun kapsamında olmayacağı açıktır.

Emniyet birimlerince, kapalı alanlarda gerçekleştirilen tiyatro, şenlik ve sinevizyon gösterimi gibi etkinliklerin sadece üyelere yönelik değil, halka açık olarak yapılması hâlinde, bu etkinliklerin 2911 sayılı Kanun'un istisnası kapsamında bulunmadığı yorumu hukuka uygun değildir. Kanun metninde "üye olan ya da üye olmayan" şeklinde bir ayırım bulunmadığı hâlde, yasanın dar yorumlanmasının hukuki bir gerekçesi bulunmamaktadır.

Bu konuya ilişkin İstanbul MAZLUMDER tarafından açılmış ve Danıştay incelemesi

sonucunda kesinleşmiş emsal nitelikte bir mahkeme kararı mevcuttur. İstanbul 2. İdare Mahkemesi tarafından verilen 2001/1296 E. 2001/1806 K. sayılı kararda davacı, İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği İstanbul Şubesi (MAZ-LUMDER), davalı ise İstanbul Valiliğidir. Kararda açık bir biçimde derneklerin tüzüklerine göre gerçekleştirdikleri kapalı yer toplantılarına dernek üyesi olmayan siyasi parti temsilcilerinin katılması, 2911 sayılı Kanun'un 4. maddesindeki istisna kapsamında görülmüştür. İstanbul 2. İdare Mahkemesi tarafından verilen bu karara göre:

"Dosyanın incelenmesinden; davacı derneğin 21 Temmuz 2001 tarihinde, İstanbul Bayrampaşa Kültür Merkezinde 19.00-22.00 saatleri arasında, 'Demokrasilerde Parti Kapatma Siyasal Haklar' konulu bir panel düzenleneceğinden bu panele çeşitli siyasi parti temsilcilerinden panelist olarak katılımda bulunulacağından bahisle 17.7.2001 tarihinde İstanbul Valiliği'ne başvuruda bulunularak gerekli tedbirlerin alınmasının istenildiği, davalı idare tarafından, toplantı ile ilgili olarak 2911 sayılı kanunun 9. ve 10. madde kapsamlarında gösterilen şartlara uygun bir başvuruda bulunulması hâlinde müracaatın değerlendirileceği yolunda işlem tesis edildiği, anılan dernek tarafından izin prosedürüne tabi olmadıkları iddiasıyla bakılan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Bu durumda, kendi tüzüğünde belirlenen amaca uygun olarak, Bayrampaşa Kültür Merkezinde kapalı yer toplantısı düzenleyen derneğin bu faaliyetinin, yukarıda sözü edilen 2911 sayılı kanunun istisnası kapsamında bir faaliyet olduğunun açık bulunması karşısında, toplantıya siyasi parti temsilcilerinin katılması nedeniyle güvenlik tedbirlerinin alınması yolundaki bildirim üzerine 2911 sayılı kanuna uygun olarak toplantı düzenine uyulmasının ve toplantıya dair bildirimde bulunulmasının istenilmesi yolunda tesis edilen işlemde mevzuata uyarlık bulunmadığı görülmüştür."

Yerel Mahkeme kararı, 25.10.2005 tarihinde Danıştay 10. Dairesinin 2002/1966 E., 2005/5788 K. sayılı kararıyla onanmış ve kesinleşmiştir.

İdare hukukunda "düzenleyici işlem", yönetimin sıra düzen bakımından, kanunun altında yer alan genel kurallar koyması anlamına gelir. Normlar hiyerarşisi gereğince, düzenleyici işlemlerin üst hukuk kurallarına aykırı olmaması gerekir.

Yasama işlemleri ile yürütmenin eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı tutulur. Bağlayıcı ve üstün nitelikte olan anayasa kuralları, yasama, yürütme ve yargı organlarını, yönetim ile diğer kişi ve kuruluşları bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Ayrıca, hukuk sisteminde normlar hiyerarşisi benimsenmiş, alt normların üst normlara aykırı olması engellenmiştir. Normlar hiyerarşisi Anayasa'nın 11, 115 ve 124. maddelerinde belirtilmiştir.

Anayasa'nın 11. maddesine göre; anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar, anayasaya aykırı olamaz.

Anayasa'nın 115. maddesine göre tüzükler, kanunlara aykırı olmamak üzere çıkarılabilir. 124. maddede ise, yönetmeliklerin kanunlar ve tüzüklere aykırılık teşkil etmemesi şartıyla çıkarılabileceği belirtilmiştir. Yukarıda 30. soruyu yanıtlarken zikrettiğimiz Anayasa'nın 90. maddesine göre, temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalar ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkarılabilecek uyumsuzluklarda, milletlerarası anlaşma hükümlerinin esas alınacağı, uluslararası anlaşmaların, normlar hiyerarşisi bakımından yasaların üzerinde bir konuma getirildiği açıkça belirtilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğünün konuya ilişkin bir genelgesi bulunmamaktadır, bahsi geçen durum, kurum içi işleyişe dair bir yorum niteliğindedir. Bu nedenle, yönetmelik ya da tüzük gibi idarenin düzenleyici işlemlerine karşı idare hukuku anlamında bir iptal davasına konu olması mümkün değildir. Ancak, idarenin böylesi bir yoruma dayanarak dernek işlemlerine engel olması ya da ilgililer hakkında yasal işleme başvurusu hâlinde hukuki bir sürecin başlatılması ve uygulamanın bu çerçevede tartışılır hâle gelmesi mümkündür. Konuya dair görüş bildirme niteliğindeki açıklamaların, normlar hiyerarşisi uyarınca, yürürlükteki yasa, tüzük ve yönetmeliklere aykırı olmayacağı kesindir. Ancak, idarenin böylesi bir yorumunun, tek başına yönetmelik ya da tüzük gibi idarenin düzenleyici işlemlerine karşı idare hukuku anlamında bir iptal davasına konu olması mümkün değildir. Fakat, idarenin böylesi bir yoruma dayanarak dernek işlemlerine engel olması, müdahalede bulunması ya da ilgililer hakkında yasal işleme başvurusu hâlinde, hukuki bir sürecin başlatılması ve uygulamanın bu çerçevede tartışılır bir noktaya gelmesi olanaklıdır.

TC Anayasası'nın 90/son maddesi gereği: "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkarılabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır."

Anayasa uyarınca, ulusal mevzuat açısından kanun hükmünde bulunan ve hatta kanunla çatışma olması hâlinde, uyumsuzluğun çözümünde esas alınan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinde "Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü" düzenlenmiştir.

Madde 11- Herkes asayiş bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayırıcı çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.

Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda gerekli tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenlik, kamu emniyeti, nizamın muhafazası ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 11 (14. protokol ile değişik hâli)

Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü

1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları ışığında "toplantı özgürlüğü", bireylerin bir fikir ya da amacı açıklamak için kapalı veya halka açık yerlerde toplantı, gösteri ve yürüyüş vb. hangi şekil altında olursa olsun, bir araya gelmeleri demektir.

AİHM, sözleşmenin çoğu normatif hükümleri konusunda olduğu gibi, gerçek ve etkili bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün varlığı için, devletin yalnızca çekimser kalma gibi negatif bir tutumla yetinemeyeceğini belirtmiştir. AİHS'nin 11. maddesi devlete, aynı zamanda birey ve özgürlük lehine pozitif bir mükellefiyet de yüklemektedir. Devlet, gereğinde bireyler arası ilişkilerde de kullanılmak üzere (yatay uygulama), toplantı ve gösteri özgürlüğünün fiilen kullanılabilmesini sağlamaya yönelik tedbirleri almakla yükümlüdür.

AİHS'de hüküm altına alınan toplantı ve gösteri özgürlüğü mutlak niteliğe sahip bir hak değildir; bu hakka istisna ve sınırlamalar getirilebilir. Sözleşmede tanınmış bir hakka müdahale;

- Meşru amaçlar için olmalıdır. Bu meşru amaçlar içinde kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu ahlakı ve düzeninin korunması sayılabilir.
- Yasada öngörülmüş olmalıdır (hukukun üstünlüğü; keyfiliğe karşı hukuk güvenesi). Yasayla öngörülen veya yasaya uygun olan şekilde ifade edilen bu koşul, AİHM içtihatlarındaki anlamı hak ve özgürlüğe müdahale teşkil eden işlemin ulusal hukukta bir dayanağının bulunması olarak ifade edilmektedir. Devlet organlarına bu konuda bir takdir yetkisinin tanınmış olduğu hâllerde de, söz konusu takdir yetkisinin kapsamının, bu yetkiyi tanıyan yasa ile keyfi uygulamayı önleyecek şekilde saptanması gerekir.

Yasallık koşulunun ihmalî hâlinde ulaşılmak istenen meşru amaç ile ilgililerin haklarına müdahale arasındaki denge ve oran bozulmuş olacaktır. Ayrıca müdahaleye dayanak teşkil ettiği ileri sürülen düzenleyici normun ulaşılabılır ve anlaşılabilir olması gereklidir. Yani ilgililer yasaya kolayca ulaşabilecekler, bir normun mevcudiyetinden

haberdar olabilecekler ve gerekirse bir hukukçunun yardımından faydalanarak, normun ne demek istediğini tereddüde düşmeden anlayabileceklerdir.

- c) Demokratik toplumda “gerekli” olmalıdır. Sözleşmede tanınmış hakka müdahale, getirilen sınırlamalar gerekli ve bu sınırlama demokratik toplumlarda niteliği bakımından caiz olmalıdır. Mahkeme içtihatlarına göre gerekli kelimesi, “zorlayıcı bir toplumsal gereksinim” ifade etmektedir. Mahkeme karar verirken, zorlayıcı toplumsal gereksinim, bu gereksinimi kanıtlayan uygun ve inandırıcı, yeterli gerekçe, müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğü, bireysel denge ve tercih ölçütlerini dava konusu somut olaya uygulayarak karara varmaktadır.

Kanunun düzenlemediği bir hususun, idarenin bir düzenleyici işlemiyle tertip edilmesi ve bir hakkın özüne zarar verir bir idari düzenleme yapması mümkün değildir. Örneğin, idarenin düzenleyici işlemlerinden olan tüzükler, ya kanunların uygulanmasını göstermek ya da kanunların emrettiği durumları tertip etmek için çıkarılır. Tüzükler, kanunların boşluklarını doldurmak için çıkarılamaz. Kanunlarla soyut olarak verilen görevler, tüzüklerle daha somut hâle getirilir. İdarenin tüm işlerinde olduğu gibi tüzüklerin de kanuna dayanması gerekir. Tüzükler için örneklediğimiz bu durumun, idarenin tüm düzenleyici işlemlerinde ve hatta yorumlarında da geçerli olacağını belirtmek isteriz. İdarenin 2911 sayılı Kanun’daki istisnaya ilişkin bir boşluk bulunduğunu düşünerek, yorum yoluyla hakka müdahale etmesi hukuka uygun bir tutum değildir.

2911 sayılı Kanun’la verilmiş bir hakkın, kanuni bir dayanağı olmadan dar bir biçimde ve hakkın özüne zarar verir şekilde yorumlanması, Anayasa’nın 90. maddesi gereğince bağlayıcı üst kurallar hâline gelmiş AİHS ve AİHM içtihatlarına açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Hukuk sistematüğinde, kanunla tanınan hak ve özgürlüklerin geniş, getirilen sınırlamaların ise her zaman dar bir çerçevede yorumlanması esastır. Yani, hak ve özgürlüklerde ilk ve temel esas, hak ve özgürlüğün asıl, sınırlamanın ise istisna olmasıdır.

2911 sayılı Kanun’un 4. maddesinin uygulamasına ilişkin Yargıtay 8. Ceza Dairesinin E. 1995/17577, K. 1996/2011 sayılı ve 12.2.1996 tarihli kararında, “devlet memurları sendika yöneticilerinin sendikal amaçlı kapalı mekân toplantısının 2911 sayılı Kanun’a muhalefet teşkil edip etmemesi” hususu tartışılmış ve sendika yöneticilerinin sendikal amaçlı kapalı salon toplantısı yapmasının 2911 sayılı Kanun’a aykırı olmadığına karar verilmiştir. Kararda, kapalı salon toplantısının sendika üyelerine ya da üye olmayanlara yönelik yapıpı yapılmaması konusunda bir ayrıma gidilmemiştir. Sadece sendikal amaçla yapılması üzerinde durulmuştur. Kararda, “Kamu Sendikaları yöneticisi olan sanıkların, sendikal işlev ve amaçlı kapalı salon toplantısı yapması eylemi, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkındaki Yasaya aykırılık suçunu oluşturmaz” denilmektedir. Kararın bir bölümünü emsal oluşturması ve uluslararası sözleşmelerin ulusal hukuktaki yeri ile ulusal hukuk uygulamasında dikkate alınması biçimini vurgulamak açısından bilginize sunuyoruz:

“Ülkemizin de üyesi bulunduğu (ILO) Uluslararası Çalışma Örgütü’nce 1948 yılın-

da kabul edilen 'Sendika Özgürlüğü ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin' 87 Sayılı Sözleşme, 3847 sayılı Kanunla; keza, Uluslararası Çalışma Örgütü'nce 1978 yılında kabul edilen 'Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkının Korunmasına ve İstihdam Koşullarının Belirlenmesi Yöntemlerine İlişkin' 151 sayılı Sözleşmenin de, 3848 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisince 26.11.1992 günü onaylandığı ve her iki Kanunun da Resmî Gazete'de yayımlanarak, 11.12.1992 tarihinde yürürlüğe girdiği, Anayasanın 90. maddesinin milletlerarası anlaşmaları kanun hükmünde kabul ettiği; Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşmelerin İç Hukukumuzla bütünleşerek bağlayıcılık kazandığı, yasa koyucunun onayladığı sözleşmelerin kural olarak Devlet memurlarına sendika kurma hakkını verdiği, bu itibarla davaya konu memur sendikalarının tüzel kişilik kazanmış olduğu, yasal statü bu meşru zeminde değerlendirildiğinde, 2911 sayılı Yasanın istisnaları belirleyen 4/a maddesi hükmü karşısında, kamu sendikaları yöneticisi olan sanıkların sendikal işlev ve amaçlı kapalı salon toplantısı yapmaktan ibaret eylemlerinin, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkındaki Yasaya aykırılık suçunu oluşturmayacağına gözetilmemesi, bozmayı gerektirmiş, C. Savcısı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi (BOZULMASINA) 12.2.1996 gününde oy birliği ile karar verildi."

2911 sayılı Kanun'la verilmiş bir hakkın, derneklerin kapalı yer toplantıları yapabilmesini kanun kapsamı dışında tutan lafzen gayet açık bir maddenin dar yorumlanması, yukarıda açıkladığımız tüm ilkelere, ulusal ve uluslararası hukuk kurallarına ve içtihatlarla aykırıdır.

33. Dernek tarafından kampanya faaliyeti olarak açılacak stant için izin almak zorunlu mudur? Bu konuda izlenmesi gereken hukuki yollar nelerdir?

Derneklerin yapabilecekleri faaliyetler, Medeni Kanun'un 90. maddesinde genel olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre dernekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunurlar. Yasaklanan veya izne bağlı faaliyetlerle ilgili kamu hukuku nitelikli özel kanun hükümleri saklıdır. Dernek faaliyetleri ile ilgili yasak ve sınırlamalara aykırılık hâlinde, cumhuriyet savcısının istemiyle mahkemece faaliyetten alıkoyma kararı verilebilir.

Dernek tüzüğünde belirtilmiş olması koşuluyla ve yasal gerekler yerine getirildikten sonra, derneğin faaliyet alanına giren konularda derneklerin stant açmaları, sokak etkinlikleri düzenlemeleri, imza toplamaları vs. mümkündür.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını,

usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili merciin yasaklama ve erteleme hâllerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenler.

2911 sayılı Kanun'un 2. maddesinde "toplantı" deyimi tanımlanmıştır. Bu maddeye göre toplantı, belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu çerçevesinde düzenlenen açık ve kapalı yer toplantılarını ifade eder. Kanun kapsamında "toplantı" deyimi kullanılmakta ise de, uygulamada stant açma, masa açarak imza toplama gibi faaliyetler de bu kanun kapsamında "toplantı" olarak değerlendirilmektedir. Kanunun 3. maddesinde toplantı ve gösteri yürüyüşleri yapma hakkı düzenlenmiş ve herkesin, önceden izin almaksızın, bu kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırısız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinde düzenlenen toplantı ve dernek kurma özgürlüğü, düşünceyi açıklama özgürlüğünün bir tezahürü olarak yorumlanmaktadır. Toplantı özgürlüğü, bireylerin bir fikir ya da amacı açıklamak için kapalı veya halka açık yerlerde toplantı, gösteri ve yürüyüş vb. hangi şekil altında olursa olsun bir araya gelmeleri demektir.

Kanunun 4. maddesinde, 2911 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan toplantı ve faaliyetler sayılmıştır. Buna göre, siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzel kişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları bu kanun kapsamı dışındadır. Yani, bir derneğin kapalı yerlerde (örneğin, dernek binasında, otelede) yapacağı toplantılar için, 2911 sayılı Kanun kapsamında izin almasına ya da bildirimde bulunmasına gerek yoktur.

Tüzel kişilerin, kapalı yerler dışındaki açık alanlarda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri, yetkili organların kararına bağlıdır.

2911 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir. Dernekçe stant açılması gibi bir toplantı ya da sokak etkinliği düzenlenmesi hâlinde, düzenleme kurulu üyelerinin yerine, derneği temsile yetkili organ olan yönetim kurulu sorumlu üyeleri tarafından imzalanan bildirim verilmesi gereklidir.

İmzalanacak bu bildirimde; toplantının amacı, toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri belirtilir. Bu bildirim karşılığında, valilik ya da kaymakamlık tarafından gün ve saati gösteren "alındı belgesi" verilmesi zorunludur. Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu hâlde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar

saati, bildirim verilme saati sayılır. Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişse, ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine, durum hemen yazılı olarak bildirilir.

Toplantı ya da etkinliğin, yapılacak mekân ve yere göre, yerel yönetimlerden (örneğin belediyeden) ya da etkinliğin yapılacağı yerdeki bina sahiplerinden izin alınmasını gerektirir bir yerde düzenlenmesi hâlinde (örneğin bir sinema salonu önünde stant açılması durumunda sinema işletmecisinin de izninin alınması) bu iznin de valilik ya da kaymakamlığa yapılacak bildirimde eklenmesi gerekecektir.

Sonuç olarak, derneklerin yapacakları kapalı alan toplantılarında hiçbir izne ya da bildirimde gerek yoktur. Açık alan toplantıları ya da sokak etkinlikleri için valilik ya da kaymakamlıktan alınması gereken bir "izin" bulunmamakla birlikte, etkinlik ya da toplantıdan kırk sekiz saat önce "bildirim" zorunluluğu vardır.

Uygulamada tereddütlere yol açan, açık alanda yapılan basın açıklamaları konusunda ek bir bilgi vermek isteriz. Basın açıklamaları hakkında mevzuatta açık bir düzenleme olmamakla birlikte, yargıtay kararlarına göre basın açıklamaları demokratik tepki niteliğinde olup, basın açıklaması niteliğindeki eylemler Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırılık teşkil etmez.

Bu konuda emsal niteliğe sahip Yargıtay 8. Ceza Dairesinin E. 2003/3291 K. 2004/5569 sayılı, 17.6.2004 tarihli kararı aşağıdaki gibidir:

"Sendika başkanı, dönem sözcüsü ve şube başkanları olan sanıklar, maaş zammı, zorunlu tasarrufların ödenmemesi, kamu çalışanlarının hak ve menfaatlerini korunması amacıyla düşünce ve istemlerini kamuoyuna açıklamak için polisin denetimi ve hoşgörüsü içerisinde basın açıklaması yapmışlardır. Hiçbir uyarı yapılmadan dağılan sanıkların eylemi demokratik tepki mahiyetinde olup, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa aykırılık suçu oluşturmaz."

34. Vakıf senedinin hukuka aykırı olduğundan bahisle dava açılırsa, bu dava süresince tüzük değiştirilip eski başvuru devam ettirilebilir mi?

Burada iki hâl söz konusudur:

1- Vakıf kurulmadan önce - kuruluş aşamasında;

Vakıf senedinin tamamında veya bazı maddelerinde Medeni Kanun'un 101/3. maddesi ve Türk Medeni Kanunu'na Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzük'ün 6. maddesinde belirtilen durumlarda ve hukuka aykırılık hâlinde vakıf kurulamaz.

Medeni Kanun'un 101/3. maddesine göre, Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa'nın temel ilkelerine, hukuka, ahlaka, millî birliğe ve millî men-

faatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'te tescile karar verilemeyecek hâller 6. maddede belirtilmiştir. Buna göre; kanuna, ahlaka ve adaba veya millî menfaatlere aykırı olan veya siyasi düşünce veya belli bir ırk veya cemaat mensuplarını desteklemek gayesi ile kurulmuş olan vakıfların tesciline karar verilemez.

Bu nedenle vakıf, Medeni Kanun'un 102/3. maddesi uyarınca noterlikçe düzenlenmiş resmî senetle tüzel kişilik kazanırsa da mahkeme tarafından tesciline karar verilir.

Madde 102/3- Mahkemeye başvurma, resmi senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölümüne bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnamayı açan sulh hakiminin bildirimi üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce re'sen yapılır.

İlgililer ve Vakıflar Genel Müdürlüğü, Medeni Kanun'un 103/2. maddesi gereğince kurulmuş olsa da, yine bu madde gereğince vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler.

Madde 103/2- Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı halinde iptal davası açabilirler.

2- Hukuka ve kanuna aykırı olmasına rağmen kurulmuş olan vakıflar ile yasak faaliyet gösteren vakıflar;

Medeni Kanun'un 116/2. maddesine göre, yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'te vakfedilmiş malların gayeye aynı olan bir vakfa tahsisi hususu düzenlenmiştir.

Madde 7 (Değişik: 91/2159-13.8.1991)- Yukarıdaki madde uyarınca tesciline karar verilmesine hukuksal olanak bulunmayan, ancak, her nasılsa kurulmuş ve tescil edilmiş olan vakıflarla malları gayesinin gerçekleştirilmesine yetmeyen vakıfların dağılmalarına, Vakıflar Genel Müdürlüğünün başvurusu üzerine yetkili mahkemece karar verilebilir. Vakfeden itiraz etmedikçe veya vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmadıkça vakfedilmiş mallar, Vakıflar Genel Müdürlüğünün düşüncesi alınarak gayesine en yakın vakfa mahkemece tahsis olunur. Bu hususlarda yetkili mahkeme vakfın bulunduğu yerdeki asliye mahkemesidir.

Her iki hâlde de mevzuatta değişikliklerin yapılarak tüzüğün hukuka ve kanuna uygun hâlde getirilmesinden söz edilmemektedir. Ancak, yargıtay kararlarında mahke-

meler öncelikle tüzük değişikliği mümkün ise, bunun için süre verilmesi ve bu hâlde tüzüğün değiştirilmesinden sonra bu değişikliklerle birlikte tesciline şeklinde kararlar vermiştir.

Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 1995/10225 E, 1995/10312 K. sayılı, 17.10.1995 tarihli kararı şöyledir:

"...Vakfın tescili işleminde vakıfnamede yasaya aykırılık varsa bu hususun düzeltilmesi için vakfedene uygun süre verilmeli, bu süre sonunda vakfedenin vakıfname metninde gerekli değişiklikleri noterlikçe resen düzenlenen senetle yaptırdığı takdirde, senet yeniden incelenerek yasal koşulların varlığı ve uygunluğu halinde tescile karar verilmelidir..."

Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 1995/12914 E, 1996/193 K sayılı, 19.1.1996 tarihli kararı şu şekildedir:

"... Siyasi amacın ve buna ilişkin adın değiştirilmesi üzerine vakfın tesciline engel kalmamıştır..."

Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 1996/10913 E, 1996/11653 K. sayılı, 23.12.1996 tarihli kararında ise şöyle demektedir:

"...İstanbul Süryani Katolik Vakfı'nın tüzüğünde 'Karşı konulamayacak baskılar' ibaresi nedeniyle görülen davada bilirkişi tarafından verilen rapora göre vakfın bu ibareyi tüzükten çıkararak tüzük değişikliğini noterden resen düzenleme olarak yapmasına ve dosyaya ibraz etmesine göre vakfın bu değişikliklerle birlikte tesciline karar vermek gerekmiştir..."

Ancak, burada, özellikle vakfın amacında değişiklik yapılırken Medeni Kanun'un 113. maddesi uyarınca değişikliğin vakfedenin arzusuna açıkça ters düşmemesi gerekmektedir.

Medeni Kanun'un 113. maddesine göre: "Durum ve koşullardaki değişimler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hale gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir".

Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm uygulanır.

35. Vakfımızın kuruluş tarihinde kanunen vakfa üye almak mümkün olmadığı için vakıf senedinde üye alma ile ilgili bir madde yazılmadı. Bildiğimiz kadarı ile şu anda vakıf senedi değişikliği ile üye almak mümkün. Bu konuda neler yapılması gerektiği ile ilgili bilgi vermenizi rica ederiz.

Öncelikle, vakıf senedinizi inceleyerek vakıf senedinde yapılacak değişiklikler için vakıf senedine ne gibi bir düzenleme koyduğunuza bakmak gerekiyor. Vakıf senedinizde, değişiklikler için ne gibi bir düzenleme öngörülmüş ise, buna uygun olarak vakfa yeni üye almak konusunda yeni bir düzenleme yapabilirsiniz. Zira, vakıf senedindeki değişikliklerin ne şekilde gerçekleştirileceğine ilişkin olarak, gerek Türk Medeni Kanunu'nda, gerek 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve gerekse 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanan Vakıflar Yönetmeliği'nde yer alan düzenlemelerin hiçbirinde, vakfa yeni üye alınması veya vakıf senedinde üye alımı ile ilgili yapılacak değişikliklere dair özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Bu nedenle, vakıf senedinizde yer alan düzenleme doğrultusunda yeni üye kaydı yapabilmek için vakıf senedi değişikliğine gitmeniz mümkündür.

36. Yeni kuracağımız derneğin amaçlarına “Kulüp kurmak için gerekli çalışmaları yürütmek” gibi bir madde yazabiliyor muyuz? Bu bağlayıcı mıdır? Sonradan kulüp olmaktan vazgeçersek sorun teşkil eder mi?

Medeni Kanun'un 90. maddesinde dernek faaliyetleri; “Dernekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunurlar.” şeklinde belirtilmiştir. Madde hükmünde kulüp kurmak da dâhil olmak üzere yasaklanan veya izne bağlı faaliyetler dışında dernek faaliyetleri ile ilgili bir sınırlandırma getirilmemiştir. “Kulüp kurmak için gerekli çalışmaları yürütmek” gibi bir madde yazmanız sorun teşkil etmez. Derneklerin amaçlarına uygun çalışmalar yürütüp yürütmediği, derneğin iç denetimine tabidir. Derneğinizin kendi denetleme kurulu amaçlarınıza uygun faaliyet yürütüp yürütmediğinizi denetlemekle yükümlü ve yetkilidir. Sonradan kulüp kurmaktan vazgeçmeniz hâlinde, dernek tüzüğünüzü tadil ederek derneğinizin amaçları arasından kulüp kurmayı çıkarabilirsiniz.

BÖLÜM IV
ÜYELİK, ÜYELERİN HAKLARI
VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

37. Derneklerin, yasal çerçevede üyelerinden almak zorunda olduğu bilgi ve belgeler nelerdir?

Dernekler Yönetmeliği'nin 32/2. maddesine göre dernekler üye kayıt defteri tutmak zorundadır. Bu defterde, üyelerin kimlik bilgilerinin (adı, soyadı, TC kimlik numarası, baba adı, doğum yeri ve tarih, tabiiyeti, cinsiyeti), mesleklerinin, derneğe giriş ve çıkış bilgilerinin, ödedikleri giriş ve yıllık aidat miktarlarının yer alması gerekir. Ayrıca, bu bilgiler genel kurul sonuç bildirimini için de gereklidir.

38. Derneğin yedi kurucu üyesinden biri kurucu üyelikten çekildiği takdirde, derneğin yasal durumunda nasıl bir değişiklik olur?

Kuruculardan biri, dernek kuruluş bildiriminin ilgili idareye verilmesinden itibaren altmış gün içerisinde kuruculuktan istifa ederse, bu durumda yasanın dernek kuruluşu için aradığı koşulların birinde eksiklik ve kanuna aykırılık meydana gelecektir.

Yapılan inceleme neticesinde, bu eksikliğin giderilmesi için derneğe bildirimde bulunulmasını takiben ya da kurucu üyenin istifanın öğrenilmesinin ardından derhâl ilgili idareye başvurarak, istifa eden kurucunun yerine yeni bir kurucu üyenin bildirilmesi ve bu şekilde işlemlerin tamamlanması mümkündür. Bu durumda, kanunun aradığı koşullardaki noksanlık giderilmiş olacağından, derneğin tüzel kişilik kazanması mümkün olabilecektir.

39. Dernek üyesi olmayan bir kişi dernek organlarına seçilebilir mi?

Medeni Kanun'un 72. maddesine göre, "derneklerin zorunlu organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur". Bu zorunlu organlar dışında dernekte ihtiyari organlar da oluşturulabilir (örneğin disiplin kurulu, danışma kurulu, araştırma kurulu). Derneklerin yapıları gereği, organları olmaksızın işlerini yürütebilmesi ve amacına göre faaliyette bulunabilmesi mümkün değildir. Derneklerin hukuki alanda sonuç doğurabilecek nitelikteki irade açıklamaları, organlar tarafından yerine getirilir ve ayrıca dernek lehine haklar ve aleyhe borçlar yaratacak işlemler bu organlarca yapılır.

Yukarıda kısaca işlevlerine değindiğimiz zorunlu organlar ile derneğin bünyesinde tayin edilen ihtiyari organlara seçilebilmek için dernek üyesi olmak mecburidir. Bu seçilmiş kişilerin dernek üyesi olma zorunluluğu, kişilerden oluşan bu organların derneğe eylem ehliyeti kazandırma özellikleri sebebiyle öngörülmüştür.

Ayrıca, Medeni Kanun'un 68. maddesi altında dernek üyelerinin yönetime katılmaları bir hak olarak tanınmış ve düzenlenmiştir.

Medeni Kanun'un 73. maddesi uyarınca, genel kurul derneğin en yetkili karar organıdır ve derneğe kayıtlı üyelere oluşur. Genel kurula katılabilmek ve oy kullanabilmek için dernek üyeliği şarttır. Yönetim kurulu ve denetim kurulu üyesi olabilmek, bu organlara seçilebilmek için de kural olarak dernek üyesi olma zorunluluğu vardır.

40. Yabancıların derneğe üye olabilmeleri için gereken şartlar nelerdir? Önceki ve yeni hükümler farklı düzenlemeler getirmekte midir? Bu konuda, TC vatandaşlarının üye olmasında farklı hüküm ve usuller söz konusu mudur?

Medeni Kanun'un 64. maddesinde derneğe üyelik koşulları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Fiil ehliyetine sahip bulunan her gerçek kişi ile tüzel kişiler, derneklere üye olma hakkına sahiptir. Yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.”

Bu düzenlemeye ek olarak Medeni Kanun'un 93. maddesinde yabancıların dernek kurma hakkı düzenlenmiştir. Bu maddede, ayrıca, yabancıların üyeliği bakımından bir koşul mevcuttur:

“Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, dernek kurabilirler veya kurulmuş derneklere üye olabilirler.”

Buna göre yabancıların derneğe üye olarak kaydedilebilmesi için ikamet tezkeresi ibraz etmeleri gerekecektir.

Bu maddenin AB’ye uyum yasaları çerçevesinde değiştirilmesinden (4.11.2004) önceki hâli şu şekildeydi:

“Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, karşılıklı olmak koşuluyla dernek kurabilirler veya kurulmuş derneklere üye olabilirler. Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.”

Kanuni düzenlemeden açıkça anlaşıldığı gibi; yabancıların derneklere üye olmaları için Türkiye’de ikametgâha sahip olmalarının yanı sıra, “karşılıklılık koşulu” bulunmaktaydı. Yani, üye olmak isteyen yabancı uyruklu kişinin vatandaşı olduğu ülkede, Türk vatandaşlarına, o ülkede kurulu derneklere üye olma hakkının hukuken tanınması aranıyordu.

Dernek mevzuatında yabancılar için ikametgâha ek olarak önceden aranan bu şarta uluslararası hukukta sıkça rastlanılmakta ve “karşılıklılık koşulu” ya da hukuki terimiyle “mütekabiliyet ilkesi” denilmektedir.

Söz konusu hüküm yürürlükte yer almadığından, artık “karşılıklılık koşulu” da yürürlükten kalkmıştır. Sonuç olarak, üye olmak isteyen yabancılardan ikamet tezkeresi istenecektir. Takip edilecek diğer usuller açısından Türk vatandaşlarına ek başkaca bir düzenleme mevcut değildir.

41. Üniversite açmak için vakıf kurmak istiyoruz. Vakfın kurucuları arasına, çoğunluk olmamak kaydıyla, yabancı uyruklu kurucu mütevellî alacağız. Yabancıнын yapması gereken işlemler nelerdir? Örneğin vakfiyey getirirken hazineden veya başka herhangi bir yerden izin alacak mı ya da oturma müsaadesi almak zorunda mı? Buna benzer yapması gereken işler nelerdir bunlar hakkında bizi bilgilendirirseniz seviniriz.

27/02/2008 tarihli *Resmî Gazete*'de yayınlanan 5737 sayılı yeni Vakıflar Kanunu'na göre, yabancıların Türkiye'de hukuki ve fiili mütevellîyet (karşılıklılık) esasına göre vakıf kurabilecekleri belirtilmiştir. Yani yabancıların Türkiye'de vakıf kurabilmeleri için, uyuşunda buldukları ülkenin de, Türk vatandaşlarının o ülkede vakıf kurmasına izin veren bir düzenlemesi olması veya Türkiye ile o ülke arasında, vatandaşların karşılıklı olarak vakıf kurması için anlaşma yapılmış olması gerekmektedir. Ayrıca bu kanunun 6. maddesinde yer alan “Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye'de yerleşik bulunması gerekir” hükmüne göre, eğer mütevellî heyetinde yer alan kişilerin çoğunluğu Türkiye'de yerleşik ise veya yabancı üye yönetim organlarında bulunmayacak ise ayrıca oturma izni almasına gerek yoktur. Ancak yabancı üye vakfın yönetim organlarında yer alacak ise yine yönetim organlarında yer alanların çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik olması gerektiğinden, duruma göre oturma izni alıp alınması belirlenebilir. Vakıf yöneticilerinin tamamı yurt dışından geliyor ise çoğunluğu oluşturacak kadar kısmının oturma izni alması gerekir. Vakıf yöneticilerinin çoğunluğu zaten Türkiye'de yerleşik ise, yabancı üyeler ayrıca oturma izni almasına gerek yoktur. Sizin durumunuzda, yabancı üyeler çoğunluk teşkil etmeyeceğinden, bu üyelerin oturma izni almasına gerek bulunmamaktadır.

Bunun dışında getirilen vakfiye için herhangi bir yerden izin alınması yönünde bir düzenleme mevcut değildir. Ancak, Vakıflar Kanunu'nun 25. maddesinde yurt dışından alınacak bağış ve yardımların Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi gereği düzenlenmiştir. Bildirim şeklinin nasıl olacağı Vakıflar Yönetmeliği'nin 35. maddesinde belirtilmiş olup, buna göre;

(1) Vakıflar; yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan alacakları nakdi bağış ve yardımlar ile yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere yapacakları nakdi bağış ve yardımları banka aracılığı ile yaparak bir ay içerisinde bölge müdürlüğüne bildirirler.

(2) Yurtdışından bağış ve yardım alan vakıflar Ek-3'teki formu, yurtdışına bağış ve yardım yapan vakıflar ise Ek-4'deki formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne verirler.

(3) Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örnekleri de eklenir.

(4) Bildirimin bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

(5) Alınan bildirim ve eklerin birer adedi bölge müdürlüğüne Genel Müdürlüğe gönderilir.

Bunun yanı sıra, yabancı üye Türkiye'de mal edinecek ve bu taşınmazı vakfedecek ise, Tapu Kanunu'nun 35. maddesindeki sınırlamalara, yani yabancıların mal edinmesi ile ilgili sınırlamalara tabi olabilir.

42. Derneklerde “onursal üyelik” kararları nasıl alınır? Onursal üyelerin hak ve yükümlülükleri nelerdir? Aidat ödemeleri zorunlu mudur? Aidat borcunu ödememesi nedeniyle dernek tüzüğüne üyeliğine son verilmesi gereken üyelerimizi, üyelikten çıkarmak yerine onursal üye yapmamız mümkün müdür?

Medeni Kanun'un 63. maddesi ve devamında dernek üyelerinin hakları ve yükümlülükleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Dernekler mevzuatına göre, “onursal üyelik” dernek üyeliğinin bir türüdür ve onursal üyelerin normal dernek üyelerinden farklı hak ve yükümlülükleri vardır.

Bir üyenin, onursal üye olarak kabul edilmesi kararı, tüzükte aksine bir hüküm olmadıkça, genel üyelerin üyelikleri konusunda karar verme yetkisine sahip organ olan yönetim kuruluna aittir. Yönetim kuruluna ait olan üyelik konusunda karar verme yetkisi, dernek tüzüğünde bir başka organa devredilmiş olabilir (örneğin genel kurul, onur kurulu). Bu durumda onursal üyeliğe kabul konusundaki kararı, tüzükte tayin edilen bu organın alması gerektir.

Onursal üyelerin Medeni Kanun'un 69. maddesi gereği, genel kurulda oy kullanma hakları yoktur. Onursal üyeler, oy kullanma hakları olmamasına rağmen genel kurula katılabilirler.

Medeni Kanun'un 70. maddesine göre, onursal üyeler ödenti vermek zorunda değildir.

Dernek tüzüğüne göre, belli bir miktar aidatın ödenmemesi hâlinde üyelikten haklı sebeple çıkarma hâli düzenlenmiş ise, bu durumda olan üyelerin, üyelikten çıkarma

kararı vermeye yetkili organ tarafından üyelikten çıkarılması mümkündür. Ancak, bu hâlde dahi, bu üyelerin üye buldukları döneme ilişkin aidat borcu derneğe karşı devam edecektir. Yani, bu kişiler, eski dernek üyesi olarak derneğe aidat borçlarını ödemek zorundadırlar. Çıkarmaya haklı sebep teşkil eden aidat borcunun kapatılmasının ardından bu kişilerin onursal üye olarak kaydının yapılması mümkündür. Böylece, onursal üye oldukları tarihten itibaren derneğe karşı aidat borcu ödemekten muaf duruma gelirler.

Yabancı uyruklu onursal üyelerin arz ettiği durumu da ayrıca ifade etmek isteriz. Medeni Kanun'un 93. maddesi gereği, Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, dernek kurabilirler veya kurulmuş derneklere üye olabilirler. Ancak, onursal üyeler için bu koşul aranmaz. Yani, bir yabancının onursal üye olması için Türkiye'de ikametgâhının bulunmasına gerek yoktur.

43. Devlet memurları derneklere üye olabilir mi?

Dernekler mevzuatında yapılan değişikliklerle, 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve yerine 04.11.2004 tarihinde 5253 sayılı Dernekler Kanunu kabul edilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4 ve 16. maddelerinde, devlet memurlarına yönelik olarak dernek kurma ve derneğe üye olma hakkı açısından sınırlamalar bulunmaktaydı. Ancak, 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile devlet memurlarının derneklere üyeliği ve dernek kurmaları yönündeki sınırlamalar genel itibarıyla kaldırılmıştır. Memurlar başta olmak üzere kamu görevlileri, kural olarak, derneklere üye olabilirler.

Dernekler mevzuatında, kamu görevlilerin kendi yasaları ile getirilen kısıtlamalar saklı tutulmuştur. Bu durumda, bir derneğe üye olmak isteyen kamu görevlilerinin kendi özel kanunlarına (teşkilat yasalarına) bakmaları ve bir sınırlama olup olmadığını kontrol etmeleri gerekmektedir. "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" ile "Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu"nda çalışan kamu görevlilerine yönelik sınırlamalar, kurucu yasalarına göre, derneklere üyelik konusunda kamu görevlileri hakkındaki sınırlamalara örnek olarak sayılabilir.

44. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan bir sınıf öğretmenin dernek kurucu üyesi ve dernek başkanı olması mümkün müdür?

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan bir öğretmenin, bir derneğe üye olabilmesi konusunda kanunlarda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. O nedenle, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan bir öğretmenin bir dernek kurmasında, var olan bir derneğe üye, yönetici ya da başkan olmasında hukuken bir engel yoktur.

45. Adli sicil kaydı bulunan bir kişi dernek yöneticisi olabilir mi?

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinde, ceza kanununda düzenlenmiş bir suç işlenmesi hâlinde, verilecek ceza çeşitlerinden biri olarak "güvenlik tedbirleri" hüküm altına alınmıştır.

Bu maddeye göre, bir kişi kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı, hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak, aşağıda belirtilen haklardan yoksun bırakılır:

- Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,
- Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan,
- Velayet hakkından; vesayet veya kayyumluğa ait bir hizmette bulunmaktan,
- Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,
- Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmektен.

Maddenin (d) bendinde belirli haklardan yoksun bırakılan kişinin, dernek yöneticisi ya da denetçisi olamayacağı düzenlenmiştir.

Eğer dernek yöneticisi ya da denetçisi olmak isteyen kişi, kasten işlemiş olduğu bir suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm olmuşsa, mahkeme hükmünde de yazacağı gibi, kamu haklarından yoksun bırakılmış olabilir. Kural olarak kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar yoksun bırakıldığı bu hakları kullanamaz. Ancak, yaş küçüklüğü, verilen cezanın ertelenmesi ya da şartla salıverilme hâllerinde, yoksun bırakılan haklar değişiklik arz edebilmektedir. Bu nedenle, kişinin dernek yöneticisi ya da denetçisi olup olmayacağını belirlemek için, işlemiş olduğu ve adli sicilinde yer alan suçun nevi ve infazının ne şekilde gerçekleştiği konuları açıklığa kavuşturulmalıdır. Ancak, özellikle belirtmek isteriz ki, kanundaki bu sınırlama derneğe üyelik için olmayıp, dernek yöneticiliği ve denetçiliği için geçerlidir.

46. Adli sicil kaydı bulunan bir kişi derneğe üye olabilir mi?

Yürürlükten kaldırılan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4/2. maddesinde:

- Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçların birinden mahkum olanlar,
- Basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahte-

cilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle mahkûm olanlar,

- c) Türk Ceza Kanunu'nun 316, 317 ve 318 inci maddelerinde yazılı suçlardan biriyle mahkum olanların iki yıl süre ile dernek kuramayacakları hükmü mevcuttu.

5253 sayılı ile 2908 sayılı Dernekler Kanunu tamamen yürürlükten kaldırılmış olduğundan, yukarıda yazılı kişilerin dernek kurmasına dair mahkûmiyet yönünde getirilen sınırlamalar da kaldırılmıştır. Hâlen yürürlükte bulunan mevzuata göre, dernek üyeliği için bir kişinin adli sicil kaydının bulunması başlı başına bir engel değildir.

47. Bir dernek, üye olmak isteyen kişileri üye yapmama hakkına sahip midir? Bu konuda kamu yararına çalışan derneklerle normal dernekler arasında bir fark var mıdır? Dernek, dilekçeyle başvurarak üye olmak isteyen kişilerin dilekçelerini cevaplamak ve bir gerekeçe göstermek zorunda mıdır?

Medeni Kanun'un 63. maddesinde dernek üyeliğinin kazanılmasına dair kurallar düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Hiç kimse, bir derneğe üye olmaya ve hiçbir dernek de üye kabul etmeye zorlanamaz.”

Medeni Kanun'un 64. maddesinin 2. fıkrası ise üyelik başvurusunda izlenecek usulü düzenlemiştir:

“Yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.”

Mevzuatımızda, kişilerin derneğe üyelikleri serbest iradelerine dayanmaktadır. Bu konuda kimse dernek üyeliğine veya üyelikte kalmaya zorlanamaz. Dernek tüzel kişiliği yönünden de Anayasa'nın eşitlik ilkesi gereğince isabetli bir düzenleme yapılmış ve dernek tüzel kişiliğine de üyelik için başvuruda bulunan kişileri derneğe üye kabul edip etmeme noktasında serbestlik tanımıştır.

Bu düzenlemeler ışığında, yönetim kurulu, önüne gelen bir üyelik başvurusunu inceleyip reddetme hakkına sahiptir. Üyeliğe kabul edilmeme gerekçesi, tüzükteki herhangi bir düzenlemeye bağlı olabileceği gibi (örneğin üyelerde aranacak nitelik veya sayısal koşullar) başka bir sebeple de ilişkilendirilebilir.

Üyeliğe kabul, yönetim kurulunun takdir yetkisi içerisindedir. Dernekler Kanunu'nun 4/c maddesi gereği, derneğe üye olma ve çıkarma koşulları tüzükte ayrıntılı olarak düzenlenebilir.

Dernek üyeliğine kabul ya da ret kararı yönetim kurulu tarafından en çok otuz gün içerisinde görüşülüp karara bağlanır. Yönetim kurulu aldığı kararı başvuru sahibine yazılı olarak bildirir. Bildirimde herhangi bir gerekçe göstermek mecburi değildir. Ancak, başvuru neticesinin başvuru sahibine yazılı olarak bildirim zorunludur.

Bu konuda, "Kamu Yararına Çalışan Dernekler" yönünden farklı bir düzenleme ve uygulama mevcut değildir.

48. Bir üyeyi, dernek üyeliğinden çıkarmanın koşulları nelerdir? Çıkarılan kişi ne gibi hukuki hak ve yetkilere sahiptir?

Medeni Kanun'un 65, 66 ve 67. maddelerinde "dernek üyeliğinin sona ermesi hâlleri", sırasıyla, kendiliğinden, çıkma ve çıkarılma biçiminde düzenlenmiştir.

Dernek üyesinin üyeliğinin kendiliğinden sona ermesi, dernek üyesinin kanunda ya da tüzükte aranılan nitelikleri kaybetmesiyle gerçekleşebilir. Örneğin, belli bir meslekle uğraşan kişilerin üye olarak kabul edildiği bir dernekte, üyelere birinin o mesleği icra etmeyi bırakması hâlinde, o üyenin üyelik sıfatı kendiliğinden sona erecektir.

Çıkma hâlinde, dernek üyesi kendi rızasıyla dernek üyeliğinden ayrılmaktadır. Medeni Kanun'un 67. maddesi çıkarılma konusunu şöyle açıklamaktadır:

"Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir.

Tüzükte çıkarılma sebepleri gösterilmişse, çıkarma kararına bu sebeplerin haklı sayılmayacağı iddiasıyla itiraz edilemez.

Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir."

Yine, söz konusu maddeye ilişkin olarak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nda, "Tüzükte ihraç sebebi gösterilmeyen hallerde, verilen ihraç kararının, hakkın kötüye kullanıldığından dolayı iptali için dava açılabilir" denmektedir (20.9.1950 günlü ve 4/10 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı).

Bir üyenin dernek üyeliğinden çıkarılması konusunda karar verilirken, öncelikle çıkarılma sebeplerinin tüzükte düzenlenip düzenlenmediğine bakmak gerekecektir. Eğer çıkarma kararı, tüzükte çıkarma sebebi olarak düzenlenen haklı bir sebebe dayanıyorsa, çıkarılan üyenin bu sebebin haklı sebep olup olmadığına dair itiraz hakkı yoktur; çünkü üye, bu tüzüğü kabul ederek derneğe kaydolmuştur.

Yeniden bir örnekle durumu açıklamak gerekirse: Dernek tüzüğünde, "herhangi bir şekilde hapis cezasına mahkûm olmak" dernek üyeliğinden çıkarma sebebi olarak

düzenlenmişse ve bir üye de böyle bir cezaya mahkûm edilirse, dernek üyeliğinden çıkartılır. Çıkartılan üye, tüzükte belirtilen bu sebebin kendisinin üyelikten çıkarılması için "haklı sebep" teşkil etmediğine dair itiraz edemez; çünkü bu düzenleme, derneğin tüzüğünde açıkça yer almaktadır. Yani, çıkarılan üye, tüzükte belirtildiği hâlde böyle bir nedenin çıkarma sebebi olamayacağını ileri süremez. Ancak, bu durumda dahi çıkarılan üye, tüzükte yazılı çıkarılma nedeninin gerçekleşmediğine ya da çıkarma kararının gerekli yönetime uygun alınmadığına itiraz edebilir.

Tüzükte çıkarma konusunda bir düzenleme bulunmaması hâlinde, üyelikten çıkarmanın haklı bir sebebe dayanması gerekir. Örneğin, üyenin derneğin amacına aykırı davranışlarda bulunması, dernek içinde huzur ve düzeni bozucu bir tutum sergilemesi gibi. Üyelikten çıkarılan kişi, bu çeşit bir çıkarmanın haklı bir sebebe dayanmadığını ileri sürerek karara itiraz edebilir.

Medeni Kanun'un 80. maddesinde, "Genel Kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir" düzenlemesi mevcuttur.

Bu düzenlemeye göre, üyelikten çıkarma kararını veren merci yönetim kurulu ise, çıkarılan üye öncelikle genel kurula başvurmak zorundadır. Çıkarılan üye, genel kurula başvurarak olumlu bir sonuç alamazsa, ondan sonra mahkemeye başvurabilir. Bu karara karşı mahkemeye başvuru süresi, genel kurul kararının çıkarılan üye tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde karar tarihinden başlayarak üç aydır.

Böylesi bir çıkarma kararı ile üyelik sona erince, hak ve yükümlülükler de ortadan kalkar. Ancak, çıkarılan üye, çıkarılmadan önceki dönemle ilgili aidat borçlarını ödemek zorundadır; ayrıca, derneğin malları üzerinde hiçbir hak ileri süremez.

49. Dernek tüzüğünde belli bir süre aidatlarını ödemeyen üyelerin, üyelikten çıkarılacağına ilişkin bir kayıt var ise, üyelik kaydı kim tarafından ve nasıl silinebilir?

Dernek tüzüğünde yönetim kuruluna bu konuda yetki verilmişse, yönetim kurulu çekeceği bir ihtarla üyelikten çıkarma kararını verebilir.

Ancak, dernek tüzüğünde, aidat ödenmemesi hâlinde üyelikten çıkarma konusunda yönetim kuruluna bir yetki verilmemişse, Medeni Kanun'un 80. maddesine göre genel kurul üyelikten çıkarma konusunda yetkili olduğundan çıkarma kararını genel kurul verir. Yönetim kurulu, bu üyeye yazılı bir bildirimde bulunarak üyelikten çıkarılmasını genel kurula önereceğini belirtebilir ve yönetim kurulu, aidat ödemeyen üyelerin üyelikten çıkarılmasına karar vermesini genel kurula tavsiye edebilir.

Medeni Kanun'un 70. maddesine göre, dernekten çıkan ya da çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini ödemek zorundadır. Ancak, onursal üyeler ödenti vermek zorunda değildir.

Tüzükle yönetim kuruluna verilecek yetkiyle ya da genel kurul kararıyla aidat ödeyemeyecek üyelerin onursal üyeliğine karar verilmesi yararlı olabilir.

50. Bir üyenin, aidat borcunu ödememesi nedeniyle üyelikten çıkarılması mümkün müdür? Bu karara karşı, üyelikten çıkarılan üye dışındaki diğer üyelerin dava ya da itiraz etme hakları mevcut mudur?

Medeni Kanun'un 65. maddesinde, dernek üyeliğinin sona ermesi hâlleri düzenlenmiştir. Bu maddeye göre dernek üyeliği üç şekilde sona erebilir:

- > Kendiliğinden sona erme: Üyelik için kanunda veya tüzükte aranılan nitelikleri sonradan kaybedenlerin dernek üyeliği kendiliğinden sona erer.
- > Çıkma ile sona erme: Hiç kimse, dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir.
- > Çıkarılma ile sona erme: Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir. Tüzükte çıkarma sebepleri gösterilmişse, çıkarma kararına bu sebeplerin haklı sayılamayacağı iddiasıyla itiraz edilemez. Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir.

Dernek tüzüğünde aidat borcunu ödememe hâli, dernek üyesinin üyelikten çıkarılmasına dair özel bir sebep olarak belirlenmiş olabilir. Bu durumda, dernek üyesi ilgili tüzük maddesine dayanılarak üyelikten çıkarılabilir.

Eğer tüzükte bu konuda özel bir düzenleme bulunmuyorsa, dernek üyesinin aidat borcunu ödememe sebebiyle üyelikten çıkarılması, "haklı sebep" olarak gündeme gelebilecektir. Yani, bir dernek üyesi, aidat borcunu ödemiyoorsa, dernek amacına uygun hareket etmemiş sayılacağı gibi, bir dernek üyesinden beklenen asgari üyelik yükümlülüğünü yerine getirmediği gerekçesiyle de üyelikten çıkarılabilir. Tüm bunlar, üyelikten çıkarılma için haklı sebep teşkil edebilecektir.

Haklı sebebe dayanarak bir dernek üyesinin dernek üyeliğinden çıkarılması hâlinde, üyelikten çıkarılan kişi, çıkarmanın haklı bir sebebe dayanmadığını ileri sürerek çıkarma kararına itiraz edebilir.

Medeni Kanun'un 80. maddesinde, "Genel Kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir" düzenlemesi mevcuttur. Bu düzenlemeye göre, üyelikten çıkarma kararını veren merci yönetim kurulu ise, çıkarılan üye öncelikle genel kurula başvurmak zorundadır. Çıkarılan üye, genel kurula başvurarak olumlu bir sonuç alamazsa, ondan sonra mahkemeye başvurabilir. Bu karara karşı mahkemeye başvuru süresi, genel kurul kararının çıkarılan üye tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay ve her hâlde karar tarihinden başlayarak üç aydır.

Üyelik, böylesi bir çıkarma kararı ile sona erince, üyelik hak ve yükümlülükleri de ortadan kalkar. Ancak, dernek üyeliğinden çıkarılan üye, çıkarılmadan önceki döneme dair aidat borçlarını ödemek zorundadır; ayrıca, derneğin malları üzerinde hiçbir hak iddia edemez.

Dernek üyeleri hakkında karar verilirken Medeni Kanun'un 68. maddesinin göz önünde tutulmasında fayda vardır. Bu maddeye göre, dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz. Her üyenin, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır.

Bir dernek üyesinin çıkarılması kararına karşı, sadece ilgili dernek üyesi itiraz edebilir. Bu konuda dava ehliyeti sadece hakkı ihlal edilen üyeye aittir. Şahsi bir hak niteliğindeki bu hakkın, o üye tarafından bizzat kullanılması zorunludur. Bu nedenle, (A) üyesinin dernekten çıkarılması kararına karşı (B) üyesinin dava açma hakkı bulunmamaktadır.

51. Vakıflarda üye kaydı mümkün müdür? Eski ve yeni Medeni Kanun'daki hükümler bu konuda farklı düzenlemeler getirmekte midir?

743 sayılı Medeni Kanun, vakıflarda üyelik kaydını yasaklamamaktaydı. Buna karşın 1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Medeni Kanun'un 101. maddesi- nin 3. fıkrası vakıflara üye olunamayacağını düzenlemiştir.

4721 sayılı Medeni Kanun:

Madde 101- Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.

Ancak, Mülga (ortadan kaldırılan) 743 sayılı Medeni Kanun'da böyle bir hüküm olmaması nedeniyle 01.01.2002 tarihinden önce kurulan ve üyeleri bulunan vakıflar, üyelerini koruyacak, ancak bunlar da yeni üye kaydı yapamayacaklardır. Bu konuda yargıtayın yerleşik içtihatları mevcuttur:

“...4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 101. maddesinde yer alan ‘vakıflarda üyelik olmaz’ şeklindeki kuralın nasıl uygulanması gerektiği konusunda yeni bir yasal düzenleme yapıncaya ve Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzük hükümleri değiştirilip yürürlüğe girinceye kadar, bu yasanın yürürlüğe girdiği günden önce kurulmuş olan ve senetlerinde üyelikle ilgili düzenleme bulunan vakıfların; senetlerinde sadece yeni üye kaydetmemek koşulu ile eskiden olduğu gibi

üyelerinin hak ve menfaatleri, hukuki durumları, borç ve yükümlülükleri ile ilgili her türlü düzenleme, ilave ve değişiklik yapmalarında, üye sözcüğünü veya bunun türevi olan kelimeleri kullanmalarında yasalara aykırı bir cihet bulunmadığı sonucuna varılmalıdır... 101. maddesinin üçüncü fıkrasındaki düzenlemenin, anılan yasanın yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden sonra kurulan vakıflarla ilgili olarak uygulanması gerekeğinde şüphe yoktur." Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin E. 2004/1028, K. 2004/1672 sayılı, 4.3.2004 tarihli kararı)

Ancak; Anayasa Mahkemesi'nin 17/4/2008 tarihli ve 2005/14 E, 2008/92 K, sayılı Kararı ile Medeni Kanun'un 101 maddesinin "vakıflarda üyelik olmaz" diyen üçüncü fıkrası iptal edilmiştir. Böylece şu anki mevzuatta vakıflarda üyelik olmayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

52. Vakıf kurucu üyelerinin, üyeliklerini devretme hakları var mıdır?

Kurucu üyelerin, üyeliklerini devretme hakkı yoktur. Kurucu üyelerin, üyelik haklarını devretmelerine ilişkin ilgili mevzuatta hiçbir hüküm yoktur. Ancak, vakfın niteliği gereği kurucu üyelerin haklarını devretmesi ya da vakfın kuruluşundan sonra vakfa yeni kurucu üye alınması mümkün değildir.

Medeni Kanun'un 101/1. maddesi şöyledir:

"Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır."

Bu nedenle, vakıfların kuruluşu ile birlikte vakfedenler, aynı zamanda kurucu vakfeden sıfatını üstlenmektedirler. Vakfeden bir mal varlığını ya da hakkı vakfetmekte olup, vakfedenin kimliği ve malı ile vakfın gerçekleştirilecek amacı birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle bu hak devredilemez.

Vakfın kuruluşundan sonra resmî senette yapılan değişiklikle dahi olsa, başkalarına kurucu vakfeden sıfatının verilmesi mümkün değildir. Yerleşmiş Yargıtay kararları da bu doğrultudadır:

"Türk Medeni Kanununun 101. maddesinin birinci fıkrasında vakıflar, gerçek ve tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu olduğu, aynı Kanunun 102. maddesinin birinci fıkrasında ise vakıf kurma iradesinin resmi senet veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanacağı ve vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescille tüzel kişilik kazanacağı belirtilmiştir. Bu hükümler uyarınca vakfeden, vakfın kuruluşunda mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülediğini resmi senet veya ölüme bağlı tasarrufla açıklayan kişidir. Vakıf kurulduktan ve tüzel kişilik kazandıktan sonra artık vakfeden veya kurucuların iradeleri değil, tüzel kişilik olan vakfın iradesi söz konusudur. Somut olayda tescilli istenilen vakıf senedinin değişikliği ile 10. maddesinde,

kurucu üye sayısının üst sınırının 15'den 30'a çıkarılması biçiminde yeni hüküm getirilmesi doğru değildir. Vakıf tescil edildikten sonra kurucu üye olmak için yeniden senet değişikliği yapılamaz. Kuruluştan sonra vakfeden veya kuruculardan ayrı olarak tüzel kişilik kazanmış olan vakfa vakfeden veya kurucu kabul etmek, Türk Medeni Kanunu'na aykırı olduğu gibi vakfın konumu ile de bağdaştırılamaz." (Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin E. 2003/8674, K. 2003/9253 sayılı, 1.12.2003 tarihli kararı)

53. Vakıf kurucu üye sayısını artırmanın başka yolları var mıdır?

Yoktur.

Hukuk sistemimizde vakıfların birleşmesi kabul edilmemiş, bu nedenle Medeni Kanun'da ve vakıflarla ilgili diğer mevzuatta vakıfların birleşmesiyle ilgili herhangi bir hüküm olmadığından, vakıfların birleştirilmesi yoluyla kurucu üyenin artırılması da mümkün görülüyor.

54. Sendikamızın üyesi olan bir memurun sadece sendikaya üye olması gerekçe gösterilerek tayin edilmesi durumunda, bu memurun tayinini durdurmak için başvurabileceği hukuki yollar nelerdir?

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 22. maddesi uyarınca, "Devlet memurları, Anayasa'da ve özel kanunda belirtilen hükümler uyarınca sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilir ve bunlara üye olabilirler".

Bir memurun, Devlet Memurları Kanunu veya ifa ettiği özel iş ve varsa statüsü gereği tabi olduğu özel kanunlarda belirtilen nedenlerin dışında, sadece sendikaya üye olması sebebiyle tayin edilmesi hâlinde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. ve devamı maddeleri uyarınca iptal davası açılması gereklidir.

İdari dava türlerinden biri olan iptal davası, idare mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçeyle açılır. Dilekçede; tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri, davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller, davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi gösterilir. Dava konusu kararın ve belgelerin asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri, karşı taraf sayısından bir fazla olur. Dava dilekçesi ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebilir.

Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hâllerde idare mahke-

melerinde altmış (60) gündür. Bu süre, idari uyuşmazlıklarda yazılı bildirim yapıldığı tarihi izleyen günden başlar. Yani, tayin kararının ilgili memura tebliğ edildiği tarihi izleyen günden başlamak üzere altmış gün içerisinde bu iptal davasını açmak gereklidir.

Ayrıca, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. maddesine göre, ilgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde (aksi kanunlarda belirtilmemişse altmış gün) istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur. Başvuru merci tarafından altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İdari makama yapılan isteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması hâlinde, dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.

İdari mahkemede, tayin edilen bir memurun tayin işleminin iptali için dava açılması, dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz. Yürütmenin durdurulması talebinde bulunulmuşsa; idari mahkeme, idari işlemin uygulanması hâlinde tafafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilir. Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir; ancak, durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir.

Tayine ilişkin olarak açılan bu idari davanın, memur lehine sonuçlanması hâlinde, bu idari işlem aleyhine yine idari yargıda tam yargı davası açılması ve varsa tayin nedeniyle uğranılan zararın giderilmesinin talep edilmesi de mümkündür.

Durumu aydınlatmakta faydalı olabileceği için, benzer bir konuda Danıştay 5. Dairesinin 25.2.2004 tarih E. 2000/6348 K. 2004/731 sayılı kararını da bilgilerinize sunmak isteriz.

Bahsi geçen kararda, "Devlet memurlarının sendikal faaliyetlerini yasaklayıcı bir kural bulunmamaktadır. Sendikal faaliyetleri nedeniyle asli görevini aksattığına dair somut bilgi ve belge bulunmayan davacının, naklen atanmasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık yoktur" denilmiş ve yerel mahkeme tarafından verilen, "davacının üyesi olduğu sendikanın faaliyeti çerçevesinde bir yerel televizyonda açıklama yaptığı hususunun sübuta erdiği gerekçesiyle görev yerinin değiştirilmesi gerektiği önerilmiş ise de; devlet memurlarının sendikal faaliyetlerini yasaklayıcı bir kural bulunmadığı gibi, davacının bu faaliyetleri nedeniyle asli görevini (eğitim-öğretim) aksattığı yolunda da somut bilgi ve belge bulunmadığı gerekçesiyle işlemin iptali" kararı onanmıştır.

55. Bir sendika üyesi, tayin edildiği koşulda tek başına hukuki yollara başvurabilir veya memur tarafından hâlihazırda başlatılmış olan hukuki süreçlere müdahil olabilir mi?

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun 19. maddesinde, sendika ve konfederasyonların kuruluş amaçları doğrultusunda bulunabilecekleri faaliyetler düzenlenmiştir. Bahsi geçen kanunun 19/f maddesine göre bu faaliyetlerden birisi de, "üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak"tır.

Bu konuyu Danıştay kararlarından örnekler vererek açıklamak ve Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun 19. maddesini bu kararlar ışığında yorumlamak uygun olacaktır.

> Danıştay 11. Dairesinin 16.03.2005 tarih E. 2004/5740 K. 2005/1355 sayılı kararına göre:

"Sendikalar, üyelerinin ortak hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla üyelerini temsile yetkilidir ve bu amaç doğrultusunda üyeleri adına dava açabilir. Ancak, bu yetki üyelerin bireysel davalarını kapsamaz. Sadece davacının bireysel menfaatini ilgilendiren davanın, davacı veya davacı tarafından vekil tayin edilen avukat aracılığıyla açılması gerekirken, davacı adına Sendika tarafından açılması usul hükümlerine aykırılık teşkil eder. (...) 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 19. maddesinin (f) bendinde, sendika ve konfederasyonların kuruluş amaçları doğrultusunda üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeydeki ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil edeceği veya ettireceği, dava açabileceği ve bu nedenle açılan davalarda taraf olabileceği kuralı getirilmiştir. (...) Yukarıda belirtilen Kanun hükmü uyarınca, sendika ve konfederasyonların sadece üyelerinin ortak hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla üyelerini temsile yetkili olduğu ve üyeleri adına, bu amaç doğrultusunda dava açabileceği, bu yetkinin üyelerinin bireysel davalarını kapsamadığı açıktır."

> Danıştay 12. Dairesinin 30.4.2004 tarih, E. 2003/5386 K. 2004/1556 sayılı kararına göre:

"Sendika avukatlarının, ancak sendika üyelerinin tümünü ilgilendiren konularda sendika adına dava açabilmesi mümkün olup, üyelerin kişisel sorunları için ayrı bir vekaletname olmadan dava açması usule aykırıdır."

Karar, Danıştay 12. Dairesi tarafından oy çokluğuyla alınmıştır; kararda karşı oy kullananların yazısı aşağıdaki gibidir:

“Karşı oy:

4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 19/2-f maddesinde; sendikaların idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında üyelerini yargı organları önünde temsil etme veya ettirme, dava açma ve açılan davalarda taraf olma durumlarının ‘hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıktığı haller’ olarak kabul edilmiş olması ve bu gerekliliğin ortaya çıkması durumunda sendikaların, üyeleri adına dava açabileceklerinin açıkça hükme bağlanması karşısında, İdare Mahkemesi kararının esas yönünden incelenmesi gerektiği görüşüyle bozma yolundaki çoğunluk kararına karşıyız.”

- > Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 18.4.2003 tarih E. 2000/751 K.2003/277 sayılı kararında da (dava, bir kamu sendikası il temsilciliğinin, memurların ortak menfaatini ilgilendiren bir konuya ilişkin açtığı bir davadır) şöyle denmiştir:

“İptal davasının gerek anılan maddede, gerekse içtihat ve doktrinde belirlenen hukuki nitelikleri göz önüne alındığında, idare hukuku alanında tek taraflı irade açıklamasıyla kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikte tesis edilen idari işlemlerin ancak bu idari işlemle meşru, kişisel ve güncel bir menfaat ilgisine kurabilenler tarafından iptal davasına konu edileceğinin kabulü zorunlu bulunmaktadır. (...) Anayasanın 128. maddesinin ilk fıkrası kapsamına giren kamu görevlilerinin kuracakları sendikalar ve üst kuruluşların, üyeleri adına yargı mercilerine başvurabileceklerinin belirtilmiş olması karşısında il temsilciliğinin dava açma ehliyeti bulunmadığından 2577 sayılı İdari Yargılama Kanununun 15/1-b maddesi uyarınca davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmiştir.”

Yukarıdaki kararlar toplu olarak incelendiğinde, kanun uygulayıcılarının dar bir şekilde kanunu yorumladıkları görülmektedir. Ancak, konuyla ilgili karşı oylar da mevcuttur. Herhangi bir hak kaybına sebep olmamak için, öncelikle ilgili memurun kendisinin dava açmasında fayda görmekteyiz. Ancak, iç hukukta bu konuda bir gelişme kaydedilmesi arzu ediliyorsa, sendikaların da bu konuda ayrıca bir dava açması ya da ilgili memur yanında ortak davacı görünmesi ve hem ulusal hem de ulusal üstü hukukta bu konuda mevcut duruma göre daha ilerici bir düzenlemeye gidilmesi için uğraş verilmesi mümkündür.

56. Sendika üyesi bir memurun, sadece sendikaya üye olması nedeniyle tayin edilmesi, örgütlenme hürriyetinin ihlali olarak değerlendirilebilir mi?

TC Anayasası'nın 51. maddesinde “sendika kurma hakkı” düzenlenmiştir:

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve

üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz.”

Yine, TC Anayasası'nın 90/son maddesi gereği:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.”
Bu bağlamda, kanun hükmünde bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinde “toplantı ve dernek kurma özgürlüğü” düzenlenmiştir.

“Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.”

AİHS'nin 11. maddesinde hüküm altına alınmış olan “dernek kurma (örgütlenme) özgürlüğü”, aynı zamanda sözleşmedeki ender ekonomik ve sosyal haklardan olan, sendika kurma yahut varolan bir sendikaya katılma hakkını da içermektedir.

Sendika özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğünün bir şekli veya bu özgürlüğün özel bir görünümüdür; bu nedenle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki dernek kurma özgürlüğünde var olan kurallar sendikalar konusunda da geçerlidir. Mahkeme bu kararında, sendika kurma hakkının dernek kurma hakkı kapsamında bir kavram olduğuna işaret ettikten sonra, bir özgürlük kullanılırken bireyin belli bir seçim ve

tercih olanağına sahip bulunması gereğinin de bizzat "özgürlük" kavramına dâhil bir husus olduğunu hatırlatmıştır.

AİHS, 11. maddede sendika kurma, üye olma hakkını tanımış olmasına rağmen, devletleri sendika üyeleriyle belli düzey ve nitelikte ilişki kurmaya mecbur etmiş değildir. Sözleşme'nin yerine getirilmesini emrettiği husus, üyelerinin mesleki faaliyetlerini korumak için, sendikaların 11. maddeye aykırı düşmeyen mücadelelerine ulusal mevzuatın izin vermesidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenmiş diğer hak ve özgürlükler konusunda da geçerli olduğu gibi, AİHS 11. madde konusunda da devletin pozitif yükümü bulunduğunu, yani bireylerin "örgütlenme ve toplantı" özgürlüklerini kullanabilmelerini gerçek kılmak için resmî makamların sorumluluklarının olduğunu belirtir.

Tüm bu bilgiler ışığında, bir memurun sadece sendika üyesi olması nedeniyle tayin edilmiş olması hâli, açıkça örgütlenme, sendika kurma ve sendikaya üye olma haklarına aykırılık teşkil etmektedir.

BÖLÜM V
GENEL KURUL

57. Bir derneğin ilk genel kurulu ile bunu takip eden genel kurulları yapması, toplantı usulü ve toplantıya çağrı şekli gibi konularda mevzuatımızdaki yasal düzenlemeler nelerdir?

Medeni Kanun'un 59 ve devamı maddelerine göre dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar. Kuruluş bildirimini ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülki amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden incelenir. Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmaz ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmiş bulunursa; keyfiyet derhâl derneğe yazıyla bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

Dernekler, kendilerine yapılan yazılı bildirimini izleyen altı ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve zorunlu organlarını oluşturmakla yükümlüdürler.

Genel kurula çağrı usulü, Dernekler Yönetmeliği'nin 14. maddesinde düzenlenmiştir:

“Yönetim kurulu, dernek tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel kurula katılma hakkı bulunan üyeler, en az on beş gün önceden, günü, saati, yeri ve gündemi bir gazetede ilan edilmek veya yazılı ya da elektronik posta ile bildirilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Elektronik posta yoluyla çağırmanın mümkün hâlde getirilmiş olması, mevzuatta sağlanan önemli kolaylıklardan biridir. Ayrıca, dernekler birimine genel kurul yapılacağıının önceden bildirimini zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır. Bu çağrıda, çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılamazsa, ikinci toplantının hangi gün, saat ve yerde yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı ile ikinci toplantı arasındaki süre yedi günden az, altmış günden fazla olamaz.

Toplantı, çoğunluk sağlanamaması sebebinin dışında başka bir nedenle geri bırakılırsa, bu durum geri bırakma sebepleri de belirtilmek suretiyle, ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere duyurulur. İkinci toplantının geri bırakma tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yapılması zorunludur. Eski düzenlemede mevcut iki aylık süre, altı aya çıkarılmıştır. Üyeler ikinci toplantıya, birinci fıkrada belirtilen esaslara göre yeniden çağrılır. Genel kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz.”

Genel kurul toplantı usulü, Dernekler Yönetmeliği'nin 15. maddesinde düzenlenmiştir:

“Genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi toplantı yerinde hazır bulundurulur. Toplantı yerine girecek üyelerin resmî makamlarca verilmiş kimlik belgeleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca görevlendirilecek görevliler tarafından kontrol edilir. Üyeler, yönetim kurulunca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler. Kimlik belgesini göstermeyenler, belirtilen listeyi imzalamayanlar ile genel kurula katılma hakkı bulunmayan üyeler toplantı

yerine alınmaz. Bu kişiler ve dernek üyesi olmayanlar, ayrı bir bölümde genel kurul toplantısını izleyebilirler.

Toplantı yeter sayısı sağlanmışsa, durum bir tutanakla tespit edilir ve toplantı yönetim kurulu başkanı veya görevlendireceği yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılır. Toplantı yeter sayısı sağlanamaması hâlinde de yönetim kurulunca bir tutanak düzenlenir. Açılıştan sonra, toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilerek divan heyeti oluşturulur.

Dernek organlarının seçimi için yapılacak oylamalarda, oy kullanan üyelerin divan heyetine kimliklerini göstermeleri ve hazırun listesindeki isimlerinin karşılarını imzalamaları zorunludur. Toplantının yönetimi ve güvenliğinin sağlanması divan başkanına aittir. Genel kurul, gündemdeki konuların görüşülerek karara bağlanmasıyla sonuçlandırılır. Genel kurulda her üyenin bir oy hakkı vardır; üye oyunu şahsen kullanmak zorundadır. Toplantıda görüşülen konular ve alınan kararlar bir tutanağa yazılır ve divan başkanı ile yazmanlar tarafından birlikte imzalanır. Toplantı sonunda, tutanak ve diğer belgeler yönetim kurulu başkanına teslim edilir. Yönetim kurulu başkanı bu belgelerin korunmasında ve yeni seçilen yönetim kuruluna yedi gün içinde teslim etmekten sorumludur.”

Eski mevzuatla kıyaslandığında bu konuda yapılmış önemli değişikliklerden birisi, genel kurul toplantılarına hükümet komiserinin katılması zorunluluğunun kaldırılmış olmasıdır.

Dernekler Yönetmeliği'nin 17. maddesinde genel kurul sonuç bildirimini ile ilgili yükümlülükler düzenlenmiştir:

‘Genel Kurul Sonuç Bildirimi’ verilmesi zorunludur. Olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarını izleyen otuz gün içinde, yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asıl ve yedek üyeleri içeren genel kurul sonuç bildirimini ve ekleri (divan başkanı, başkan yardımcıları ve yazman tarafından imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı örneği ve tüzük değişikliği yapılmışsa, tüzüğün değişen maddelerinin yeni ve eski şekli ile dernek tüzüğünün son şeklinin her sayfası yönetim kurulunca imzalanmış örneği) yönetim kurulu başkanı tarafından mülki idare amirliğine bildirilir.

Genel kurul sonuç bildirimini ve ekleri, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir. Genel kurul sonuç bildirimleri, dernek yönetim kurulu tarafından yetki verilen bir yönetim kurulu üyesi tarafından da yapılabilir. Bildirim yapılmamasından yönetim kurulu başkanı sorumludur. Genel kurul sonuç bildirimini ve eklerinin mevzuata uygunluğu dernekler birimlerince incelenir. Varsa, eksiklerin veya hataların giderilmesi ilgili derneklerden istenir. Eksiklik ve hataların giderilmemesi veya konusu suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde gerekli yasal işlem yapılır.”

Genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur (Dernekler Yönetmeliği madde 13). Tüzükte, üç yıldan daha az bir sürede genel kurul toplantısı yapılması hüküm altına alınabilir.

58. Dernek genel kurul toplantısında dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

Genel kurulun nasıl yapılacağı ve bu kurulun ardından yapılması gereken işlemler, Dernekler Yönetmeliği'nin 15-17. ve Dernekler Kanunu'nun 23. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu maddeler aşağıdaki gibidir:

Dernekler Yönetmeliği Madde 15:

“Genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi toplantı yerinde hazır bulundurulur. Toplantı yerine girecek üyelerin resmi makamlarca verilmiş kimlik belgeleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca görevlendirilecek görevliler tarafından kontrol edilir. Üyeler, yönetim kurulunca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler. Kimlik belgesini göstermeyenler, belirtilen listeyi imzalamayanlar ile genel kurula katılma hakkı bulunmayan üyeler toplantı yerine alınmaz. Bu kişiler ve dernek üyesi olmayanlar, ayrı bir bölümde genel kurul toplantısını izleyebilirler.

Toplantı yeter sayısı sağlanmışsa durum bir tutanakla tespit edilir ve toplantı yönetim kurulu başkanı veya görevlendireceği yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılır. Toplantı yeter sayısı sağlanamaması hâlinde de yönetim kurulunca bir tutanak düzenlenir.

Açılıştan sonra, toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilerek divan heyeti oluşturulur.

Dernek organlarının seçimi için yapılacak oylamalarda, oy kullanan üyelerin divan heyetine kimliklerini göstermeleri ve hazırlanmış listesindeki isimlerinin karşılarını imzalamaları zorunludur.

Toplantının yönetimi ve güvenliğinin sağlanması divan başkanına aittir. Genel kurul, gündemdeki konuların görüşülerek karara bağlanmasıyla sonuçlandırılır. Genel kurulda her üyenin bir oy hakkı vardır; üye oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Toplantıda görüşülen konular ve alınan kararlar bir tutanağa yazılır ve divan başkanı ile yazmanlar tarafından birlikte imzalanır. Toplantı sonunda, tutanak ve diğer belgeler yönetim kurulu başkanına teslim edilir. Yönetim kurulu başkanı bu belgelerin korunmasından ve yeni seçilen yönetim kuruluna yedi gün içinde teslim etmekten sorumludur.

Mahkemece kayyım atanması veya Medeni Kanun'un 75 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilme yapılması hâlinde, bu maddede yönetim kuruluna verilen görevler bu kişiler tarafından yerine getirilir.”

Dernekler Kanunu'nun "Genel Kurul Toplantısı ve Organlara Seçilenlerin İdareye Bildirilmesi" başlıklı 23. maddesi ise şöyledir:

"Dernekler, genel kurulu izleyen otuz gün içinde, yönetim kurulu ve denetim kurulu ile derneğin diğer organlarına seçilen asıl ve yedek üyeleri mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdür. Genel Kurul sonuç bildiriminin şekli, içeriği ve gerekli belgeler yönetmelikte düzenlenir."

Dernekler Yönetmeliği'nin 17. maddesi de aşağıdaki düzenlemeyi getirmektedir:

"Olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarını izleyen otuz gün içinde, yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asıl ve yedek üyeleri içeren Genel Kurul Sonuç Bildirimi ve ekleri yönetim kurulu başkanı tarafından mülki idare amirliğine bildirilir:

- Divan başkanı, başkan yardımcıları ve yazman tarafından imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı örneği,
- Tüzük değişikliği yapılmışsa, tüzüğün değişen maddelerinin yeni ve eski şekli ile dernek tüzüğünün son şeklinin her sayfası yönetim kurulunca imzalanmış örneği.

Genel kurul sonuç bildirimini ve ekleri, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

Genel kurul sonuç bildirimleri, dernek yönetim kurulu tarafından yetki verilen bir yönetim kurulu üyesi tarafından da yapılabilir. Bildirimin yapılmamasından yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Sandığı bulunan dernekler, sandıklarına ait genel kurul sonuç bildirimini ve eklerini bu maddede belirtilen usulde mülki idare amirliğine bildirirler.

Genel kurul sonuç bildirimini ve eklerinin mevzuata uygunluğu dernekler birimlerince incelenir. Varsa, eksiklerin veya hataların giderilmesi ilgili derneklerden istenir. Eksiklik ve hataların giderilmemesi veya konusu suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde gerekli yasal işlem yapılır."

59. Genel kurulda hem tüzük değişikliği yapmak hem de yönetim kurulu üye sayısını beşten yediye çıkarmak istiyoruz. Bu genel kurulda, yönetim kurulunu (eski şekliyle) beş kişi olarak mı, yoksa (yeni hâliyle) yedi kişi olarak mı seçeceğiz?

İlk önce tüzük değişikliği yaparak yönetim kurulu asıl ve yedek üye sayısını yediye çıkaracak, ardından da yönetim kurulunu ve yedek üyelerini yedi asıl ve yedi yedek olmak üzere seçeceksiniz.

60. Dernek genel kurulunda organ seçimleri için önerdiğiniz bir yöntem var mı? Yönetim kurulu için liste mi yapmak daha uygun, yoksa isteyen aday olsun demek mi?

Bu konuda, STGM olarak sizi yönlendirmemizin doğru olmayacağı düşüncesindeyiz. Genel kurullarda, yönetim ve denetim kurulu gibi organların seçimi, genel ilke olarak, tüm üyelerin seçilebilme talepleri göz önüne alınarak, her isteyenin gönüllü katılımına açık yapılmalıdır. Bu, sivil toplum örgütünün kendi iç dinamiklerini uzun süreli ayakta tutan ve aynı zamanda da katılımcı demokrasinin örgüt içinde yerleşmesine destek veren bir uygulamadır kuşkusuz.

Diğer yandan da, genel kurullarda sıklıkla karşılaşılan bir durum, daha önceden tarafların hazırladıkları listeye seçime girilmesidir. Listeye seçime girme, yarışan birden fazla grubun olması durumunda, bu grupların bir seçim avantajı yakalamak için kendilerinin karar verebileceği bir yöntemdir. Listeye seçime girilmesi durumunda, listelerin daha önceden hazırlanması, yönetim ve denetim kurullarının yedekleriyle birlikte, okunabilir bir yazıyla yazılması gereklidir. Genel kurula saygı ve nezaket gereği, listeye adı yazılan tüm üyelerin genel kurulda hazır bulunup kendilerini tanıtmaları iyi olacaktır. Mazereti nedeniyle gelemeyenlerin ise, genel kurula bir yazılı mesaj yollayarak mazeretini belirtmesi, kısaca kendini tanıtmaya ve neden aday olduğunu açıklamaya iyi olur.

STGM, örgütlerin güçlendikçe örgüt içi demokrasiden uzaklaştığını ve genel kurulların farklı tarafların iktidar mücadelelerine sahne olduğunu gözlemektedir. Bu mücadeleler bir dereceye kadar doğal olsa da, mücadelede kullanılan araçlar ve yöntemler, kimi zaman genel kurulun ve dolayısıyla örgütün saygınlığına gölge düşürmektedir.

Tüm bu nedenler göz önüne alındığında, ortada yarışan gruplar olmadığı hâlde, bir liste hazırlanması ve bu listenin seçime sunulması, genel kurul iradesinin kısıtlanması anlamına gelebilir. Sivil örgütlerin sürdürülebilirliklerinin büyük oranda saygınlıklarını ve demokratik işleyişlerini koruyabilmelerine bağlı olduğunu düşünmekteyiz.

61. Dernek genel kurul duyurusu yapmak için elektronik posta kullanımına dair kurallar nelerdir? Yapılan duyurunun dernekler il müdürlüğüne belgelendirilmesi usulü nasıldır?

Derneklerin genel kurul toplantısına çağrı usulü konusundaki hükümleri, Medeni Kanun, Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği'nde mevcuttur.

Medeni Kanun'un "Toplantıya Çağrı" başlıklı 77. maddesine göre:

"Genel kurul, yönetim kurulunca, en az on beş gün önceden toplantıya çağrılır. Bu amaçla toplantının günü, saati, yeri ve gündemi, üyelere bildirilir."

Medeni Kanun'un madde metninde yer alan, "yerel bir gazete ile ilan edilir ve aynı zamanda" ve "bir yazıyla" ibareleri, 5253 sayılı Dernekler Kanunu gereğince madde metninden çıkarılmıştır. Ve Medeni Kanun'da toplantıya çağrı usulünün ve toplantının ertelenmesine ilişkin konuların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 14. maddesinde, ayrıntılı olarak düzenlenmiş genel kurula çağrı usulü şöyle yer almaktadır:

"Yönetim kurulu, dernek tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel kurula katılma hakkı bulunan üyeler, en az on beş gün önceden, günü, saati, yeri ve gündemi bir gazetede ilan edilmek veya yazılı ya da elektronik posta ile bildirilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Bu çağrıda, çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılamazsa, ikinci toplantının hangi gün, saat ve yerde yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı ile ikinci toplantı arasındaki süre yedi günden az, altmış günden fazla olamaz.

Toplantı, çoğunluk sağlanamaması sebebinin dışında başka bir nedenle geri bırakılırsa, bu durum geri bırakma sebepleri de belirtilmek suretiyle, ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere duyurulur. İkinci toplantının geri bırakma tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yapılması zorunludur. Üyeler ikinci toplantıya, birinci fıkrada belirtilen esaslara göre yeniden çağrılır.

Genel kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz."

Madde metninde detaylı olarak belirtildiği gibi; yönetmelik, dernek üyelerinin toplantıya çağrı usulü konusunda dernek yönetimine bir seçme hakkı tanımıştır. Üyelere genel kurul toplantısının:

- a) gazete ilanı veya
- b) yazılı bildirim veya
- c) elektronik posta yoluyla bildirilmesi mümkündür.

Dernekler Kanunu'nun 23. maddesinde, "genel kurul toplantısı ve organlara seçilenlerin idareye bildirilmesi" düzenlenmiştir. Madde uyarınca:

"Dernekler, genel kurulu izleyen otuz gün içinde, yönetim kurulu ve denetim kurulu ile derneğin diğer organlarına seçilen asıl ve yedek üyeleri mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdür. Dernek organlarında ve yerleşim yerinde meydana gelen değişiklikler de aynı usule tabidir. Genel kurul sonuç bildiriminin şekli, içeriği ve gerekli belgeler yönetmelikte düzenlenir."

Dernekler Yönetmeliği'nin "Genel Kurul Sonuç Bildirimi" başlıklı 17. maddesi ise şöyledir:

"Madde 17- Olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarını izleyen otuz gün içinde, yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asıl ve yedek üyeleri içe-

ren Genel Kurul Sonuç Bildirimi (EK- 3) ve ekleri yönetim kurulu başkanı tarafından mülki idare amirliğine bildirilir:

- a) Divan başkanı, başkan yardımcıları ve yazman tarafından imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı örneği,
- b) Tüzük değişikliği yapılmışsa, tüzüğün değişen maddelerinin yeni ve eski şekli ile dernek tüzüğünün son şeklinin her sayfası yönetim kurulunca imzalanmış örneği.

Genel kurul sonuç bildirimi ve ekleri, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

Genel kurul sonuç bildirimleri, dernek yönetim kurulu tarafından yetki verilen bir yönetim kurulu üyesi tarafından da yapılabilir. Bildirimin yapılmamasından yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Sandığı bulunan dernekler, sandıklarına ait genel kurul sonuç bildirimi ve eklerini bu maddede belirtilen usulde mülki idare amirliğine bildirirler.

Genel kurul sonuç bildirimi ve eklerinin mevzuata uygunluğu dernekler birimlerince incelenir. Varsa, eksiklerin veya hataların giderilmesi ilgili derneklerden istenir. Eksiklik ve hataların giderilmemesi veya konusu suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi halinde gerekli yasal işlem yapılır.”

Dernekler il müdürlüğüne ibraz edilecek genel kurul sonuç bildirimi doldurulması gerekli matbu bir form şeklindedir. Bu formda,

- > Toplantı tarihi,
- > Üye sayısı,
- > Niteliği,
- > Tüzük değişikliği,
- > İlan şekli, bölümlerinin doldurulması gereklidir. Eğer ilan elektronik posta yoluyla yapılmışsa, bu bölüme “elektronik posta yoluyla” şeklinde bir bilginin yazılması yeterlidir.

Genel kurul sonuç bildirimi ekinde, elektronik posta yoluyla yapılan bildirimlerin bir örneğinin verilmesine dair kanuni bir zorunluluk bulunmamaktadır. Ancak, gerek dernek kayıtları üzerinde yapılacak denetimlerde, gerekse üyelere herhangi biri tarafından çağrı usulünün itiraz konusu edilmesi durumunda, elektronik posta kayıtlarının delil olarak incelenmesi gerekebilecektir. Elektronik posta duyuru metninin bir örneğinin dernek kayıtlarında saklanması ve üyelere gönderilen elektronik postaların birer örneğinin bilgisayar ortamında muhafaza edilmesi, ortaya çıkabilecek hukuki uyumsuzlukların giderilmesinde, delil olması açısından, önemli ve zorunludur.

62. Dernek genel kurulunun toplanması için uyulması zorunlu bir süre var mıdır? Genel kurulumuzu iki yılda bir toplamamız mümkün müdür?

Dernekler Yönetmeliği'nin 13. maddesinde genel kurul toplantıları hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre genel kurul:

- Dernek tüzüğünde belli edilen zamanlarda olağan,
- Yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine otuz gün içinde olağanüstü toplanır.

Dernek olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur. Genel kurul toplantıya yönetim kurulunca çağrılır.

Medeni Kanun'un 74. maddesinde de olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Bir derneğin işleyiş şekilleri, dernekler mevzuatındaki hükümlere aykırı olmamak üzere dernek tüzüğünde serbestçe düzenlenebilir. Genel kurul toplantılarının yapılması konusunda Dernekler Yönetmeliği "en geç üç yılda bir yapılma zorunluluğu" getirmiştir. Bu durumda azami üç yılda bir toplantıların yapılması gerekecektir.

Ancak, dernek tüzüğünde bu sürenin azaltılması, örneğin toplantıların her yıl ya da iki yılda bir yapılacağına hüküm altına alınması mümkündür. Ancak, bu süre hiçbir koşulda üç yılı geçemez. Dernek tüzüğünde toplantı zamanı "iki yılda bir" olarak yazıldığı müddetçe, olağan genel kurul toplantılarının iki yılda bir yapılması gereklidir.

Şayet, genel kurulun yönetmelikte belirtilen azami süre olan üç yılda bir yapılması arzu ediliyorsa, dernek tüzüğünün değiştirilmesi şarttır. Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinin (k) bendine göre, dernek tüzüğünde, tüzüğün ne surette değiştirileceğinin düzenlenmesi zorunludur. Dernek tüzüğünde belirtilmiş usule göre, tüzük değişikliği yapıldıktan sonra genel kurulun iki yılda bir toplanması mümkündür.

63. Dernek genel kurullarında ve divan kurulunda yer alan kişiler yönetim kuruluna seçilebilir mi?

Dernek genel kurul toplantılarına ilişkin hükümler ayrıntılı olarak Dernekler Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 15. maddesinde genel kurul toplantı usulü hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre, genel kurul açılışından sonra toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilerek "divan heyeti" oluşturulur.

Divan heyetinde yer alan başkan ve diğer kişilerin, dernek yönetim kurulu ya da diğer zorunlu/ihiyari organlara seçilmelerinde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

64. Bir dernek üyesinin, kendisi ile ilgili olmayan karar ve işlemlerdeki usulsüzlükleri ileri sürerek, olağan genel kurul kararlarının iptali için dava açması mümkün müdür?

Medeni Kanun'un 83. maddesinde, dernek genel kurul kararlarının iptali hususu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde; toplantıda hazır bulunmayan her üye kararı öğrenmesinden başlayarak bir ay içinde ve her halde karar tarihinden başlayarak üç ay içinde mahkemeye başvurmak suretiyle kararın iptalini isteyebilir.”

Bir dernek üyesinin, dernek genel kurulunda alınmış kararların iptalini talep edebilmesi ve bu konuda dava açabilmesi için, o üyenin genel kurul kararına katılmamış olması, yani alınmış karar lehinde oy kullanmamış olması şarttır.

Medeni Kanun, dava açma hakkı konusunda süre yönünden de bir sınırlama getirmiştir. Buna göre:

- > Toplantıda bulunan üyeler, karar tarihinden itibaren 1 ay,
- > Toplantıda bulunmayan üyeler, kararı öğrendikleri tarihten itibaren 1 ay,
- > Her koşulda karar tarihinden itibaren 3 ay içinde bu davanın açılması gereklidir.

Aksi bir durum, davanın süre yönünden reddini gerektirecektir.

Bir üyenin, dernek organları tarafından alınan bir kararın iptalini mahkemeden talep edebilmesi için, Medeni Kanun'un 83/2. maddesi uyarınca, öncelikle diğer organ kararlarına karşı dernek içi denetim yollarına başvurusu gereklidir.

Örneğin, bir üyenin, kendisinin üyelikten çıkarılmasına dair yönetim kurulu kararına karşı iptal davası açabilmesi için, karara karşı tüzükte bir başka organ öngörülmemişse, genel kurul nezdinde itiraz hakkını kullanmış olması zorunludur. Dernek tarafından alınmış bir karara karşı iptal davası açılabilmesi için, Medeni Kanun'un 83. maddesinde öngörülen diğer organa başvuru zorunluluğu ön şarttır.

65. Derneğimizin tüzüğünde, olağan genel kurulun her iki yılda bir Mayıs ayında yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Olağan genel kurul tarihinden önce yönetim kurulu kararıyla olağanüstü genel kurul toplantısı yapılması durumunda, Mayıs ayı için öngörülen olağan genel kurul toplantısı yapma zorunluluğumuz devam eder mi?

Medeni Kanun'un 74. maddesine göre, "Genel Kurul, tüzükte belirtilen zamanda Yönetim Kurulu'nun çağırısı üzerine toplanır. Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur".

Aynı kanunun 75. maddesinde ise olağanüstü toplantı usulleri düzenlenmiştir. Genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya çağırılır. Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırılmazsa, üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

Dernekler Yönetmeliği'nde de bu konu açıkça düzenlenmiştir. 13. maddesine göre genel kurul;

- Dernek tüzüğünde belli edilen zamanlarda olağan,
- Yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine otuz gün içinde olağanüstü toplanır.

Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur. Genel kurul toplantıya yönetim kurulunca çağırılır.

Bir derneğin, kanundaki mevcut koşullar uyarınca, olağanüstü genel kurul toplantısı yapmış olması, olağan genel kurulun toplanma zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Yani, olağanüstü genel kurul toplansa bile, tüzükte belirtilen zamanda yeniden olağan genel kurul toplantısı yapılması gerekecektir.

66. Dernek tüzüğünde, aidat borcunu ödemeyen üyelerin, genel kurulda oy kullanma hakkı olmadığına dair bir hüküm bulunmasında hukuken bir engel var mıdır? Böyle bir tüzük maddesine dayanarak aidat borcunu ödemeyen üyenin, genel kurulda oy kullanma hakkı engellenbilir mi?

Dernekler Yönetmeliği'nin 15. maddesinde, dernek genel kurulu toplantı usulü hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre:

"Genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi toplantı yerinde hazır bulundu-

rulur. Toplantı yerine girecek üyelerin resmi makamlarca verilmiş kimlik belgeleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca görevlendirilecek görevliler tarafından kontrol edilir. Üyeler, yönetim kurulunca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler. Kimlik belgesini göstermeyenler, belirtilen listeyi imzalamayanlar ile genel kurula katılma hakkı bulunmayan üyeler toplantı yerine alınmaz. Bu kişiler ve dernek üyesi olmayanlar, ayrı bir bölümde genel kurul toplantısını izleyebilirler.”

Yine, aynı maddenin devamında, dernek organlarının seçimi için yapılacak oylamalarda, oy kullanan üyelerin divan heyetine kimliklerini göstermelerinin ve hazırun listesindeki isimlerinin karşılarını imzalamalarının zorunlu olduğu belirtilmektedir. Genel kurul toplantılarının yönetim ve güvenliğinin sağlanması divan başkanına aittir. Genel kurul, gündemdeki konuların görüşülerek karara bağlanmasıyla sonuçlandırılır. Genel kurulda, her üyenin bir oy hakkı vardır ve üye oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Medeni Kanun’un 69. maddesinde dernek üyesinin oy hakkı düzenlenmiştir. Bu maddede uyarınca, “her üyenin genel kurulda bir oy hakkı vardır ve üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır.”

Dernek üyelerinin ödenti verme borcu, “Üyelerin Yükümlülükleri” başlığı altında Medeni Kanun’un 70. maddesinde ele alınmıştır:

“Dernek üyelerinin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, dernek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar. Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır.”

Dernek tüzüğünde; aidat tutarı, aidatın ödenme şekli, aidatın muaccel olma zamanı düzenlenebilir. Ayrıca, bir dernek üyesinin genel kurulda oy kullanabilmesi için, aidat borcunun ödenmiş olmasına dair bir şartın dernek tüzüğünde öngörülmesi olmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır. Tüzükte böylesi bir şartın düzenlenmesi mümkündür. Tüzük, tüm dernek üyeleri için bağlayıcı kurallar bütünüdür. Tüzüğü kabul ederek bir derneğe üye olmuş bir kişinin, tüzüğün tüm hükümlerinde üye olarak ortak iradesinin bulunduğu varsayılır.

Hazırun listesinde, oy kullanabilecek üyelerin isimleri belirtilir. Bu durumda, aidat borcunu ödememiş bir üyenin hazırun listesinde adının olmaması mümkündür. Ancak, liste hazırlandıktan sonra, gerek banka kanalıyla, gerekse genel kurula giriş esnasında nakit olarak ilgili üye tarafından aidat borcunun ödenmesi mümkündür. Böylesi bir durumda, aidat borcunu ödeyerek genel kurulda oy kullanmak isteyen üyeye, salt hazırun listesinde adı olmadığı gerekçesiyle oy kullanamayacağını söylemesi ve oy hakkından mahrum bırakılması yasal olmayacaktır. Genel kurul esnasında, divan başkanının bu konulara özen göstermesi ve üyelerin tamamının genel kurulda temsiliyetinin sağlanmasına çaba harcaması en doğru yöntemdir.

67. 27 aydır derneğimiz hiç bir konuda karar alamadı ve olağan genel kurul toplantısı yapılmadı. Nisan 2009 tarihinde olağan genel kurul toplantısı yapılması gerekiyordu. Fakat dernek başkanımız 27 aydır cezaevinde ve dernek faaliyette bulunmadı. Bu durumda ne gibi işlemler yapmamız gerekiyor?

Derneklerin olağan genel kurullarına ilişkin düzenleme 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 74. maddesinde düzenlenmiş olup, genel kurulun, dernek tüzüğünde belirtilen zamanda yönetim kurulunun çağırısı üzerine toplanacağı, olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, dernek tüzüğünde daha erken bir sürede olağan genel kurul toplantısı yapılacağı kararlaştırılmamış ise, en geç üç yılda bir genel kurul toplantısı yapılması zorunludur.

Olağan genel kurul toplantısı yapılmamasının sonuçları ise yine Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması hâlinde, her ilgili derneğin bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesine başvurarak dernek tüzek kişiliğinin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebilir.

Sizin durumunuzda, dernek olağan genel kurulunuz 2009 yılı Nisan ayında yapılması gerektiği hâlde yapılamamışsa ve dernek tüzüğünde genel kurul için daha erken bir toplanma tarihi belirlenmemişse, en geç 2012 yılı Nisan ayında olağan genel kurul yapmanız gerekir. Yapmadığınız takdirde, ilgili herhangi bir kişinin (bu anlamda Dernekler Müdürlüğü'nün de) başvuru yapması hâlinde, sulh hukuk mahkemesi tarafından derneğin kendiliğinden sona erdiği tespit edilebilir.

Dernek başkanınızın cezaevinde olması, dernek ile ilgili hukuki işlemleri yapamayacağı anlamına gelir. Bu durumda dernek başkanlığı görevi son bulmuştur. Bu nedenle, dernek yedek yönetim kurulundan birinci yedek kişinin asil yönetim kuruluna geçerek, yeni yönetimin yeni bir dernek başkanı seçmesi ve bu durumu dernekler müdürlüğüne bildirmesi gerekmektedir.

BÖLÜM VI
YÖNETİM KURULU

68. Dernek yönetim kurulu nasıl oluşur, ne kadar süreyle seçilir ve nasıl sona erer?

Medeni Kanun'un 84 ve 85. maddelerinde yönetim kurulu oluşumu ve görevleri düzenlenmiştir. Yönetim kurulu, aksi tüzükte belirtilmemişse, beş asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Bu asgari olarak belirtilmiş sayının dernek tüzüğüyle artırılması mümkündür.

Yönetim kurulu üyeliği seçimle başlar ve üyelik döneminin sona ermesine dek sürer. Yönetim kuruluna seçilen üyelerin, bu seçimi açık ya da örtülü olarak kabul etmeleriyle yönetim kurulu üyeliği görev ve yetkileri işlemeye başlar. Üyeler, yönetim kurulu üyeliğini kabul etmeye zorlanamazlar. Yönetim kurulu üyeliğinin ne kadar süreceği genellikle dernek tüzüğünde belirtilir. Genel olarak bu aralık, iki genel kurul dönemi arasındaki süre kadardır. Üyeliğin sona ermesi genellikle bu sürenin dolmasıyla gerçekleşir. Fakat, bu süre dolmadan da derneğin sona ermesi, görevden ayrılma (istifa), görevden alınma (azil), tüzükte belirtilen şartların gerçekleşmesi (üst üste üç toplantıya katılmama) gibi durumlarda olanaklıdır.

69. Dernek yönetim kurulunda boşalan sandalyeler için göreve çağrılan yedek üyelerin en sonuncusu da asıl üyeliği kabul etmezse, nasıl bir yöntem izlemek gerekir?

Medeni Kanun'un 84. maddesinin 2. fıkrasına göre:

“Yönetim Kurulu üye sayısı, boşalmalar sebebiyle üye tam sayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa, üyelerden birinin istemi üzerine, sulh hakimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.”

Bu durum, son yedek üyenin görevi kabul etmemesi ya da istifa etmesi hâlinde söz konusu olabilecektir. Bu düzenlemeyle, yönetim kurulunun geçici olarak oluşturulmaması durumunda, yönetim kurulunu yeniden oluşturma olanağı genel kurula tanınmak istenmiştir. Fakat, yönetim kurulunun oluşturulması sürekli olarak olanaksızlaşmışsa, yani dernek üyelerinin sayısı yönetim ve denetleme kurulunu oluşturamayacak bir sayıya ulaşmışsa, Medeni Kanun'un 87/4. maddesi gereği bu durum derneğin kendiliğinden sona erme sebebidir.

70. Dernek yönetim kurulu seçimlerinde, sadece yedek üye olarak adaylığın konulması mümkün müdür? Yönetim kurulu seçim pusulasında, asil ve yedek adaylar ayrı ayrı yer alabilir mi?

Medeni Kanun'un 84. maddesi ve devamında, derneğin zorunlu organlarından olan dernek yönetim kurulunun oluşumu ve görevleri düzenlenmiştir. Bu maddelere göre dernek yönetim kurulu, beş asil ve beş yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. Yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve dernek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir.

Yönetim kurulu üye sayısı, boşalmalar sebebiyle üye tam sayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa, üyelerden birinin istemi üzerine sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

Yönetim kurulunda görev yapan asıl üyelerden birinin istifası ya da ölümü gibi sebeplerle yönetim kurulunda boş bir üyelik meydana gelmesi hâlinde, boşalan üyelik birinci yedek üye tarafından doldurulacaktır. Yani, yedek üye, bu durumda asıl üye sıfatına haiz olacaktır.

Dernekler mevzuatında, dernek organlarının seçim ya da adaylık usulüne dair bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, dernek tüzüğünde yer verildiği takdirde, seçimlerin "çarşaf liste" olarak yapılması mümkündür. Yani, çarşaf liste ile seçimlere girildiği takdirde, yönetim kurulu asil ve yedek üyelerinin yazılı olduğu listeler oylanır. Bu listelerde herhangi bir üyeye değil, listenin tamamına oy verildiğinden, bu durumda sadece yedek yönetim kurulu üyeliğine aday olmak mümkün olacaktır.

Ancak, adayların tek tek oylanması suretiyle seçimlerin yapılması hâlinde, en çok oy alan kişiler asil üye ve diğer kişiler de oy sıralamasına göre 1. yedek, 2. yedek vb. biçiminde belirlenecektir. Bu durumda, sadece yedek üyeliğe adaylık söz konusu olamayacaktır. Yedek ya da asil üyeliği belirleyen şey, genel kurulda üyelerin verdiği oy sayısı olacaktır.

71. Dernek yönetim kurulu yedek üyelerinin tamamının, asil üyeliklerde meydana gelen boşalmalar ardından asil üyeliklere geçmesinden sonra olağanüstü genel kurul toplantısı yapmak şart mıdır, yoksa olağan genel kurul beklenebilir mi?

Medeni Kanun'un 84. maddesine göre yönetim kurulu, beş asil ve beş yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. Yönetim kurulu üye sayısı, boşalmalar sebebiyle üye tam sayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde

toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa, üyelerden birinin istemi üzerine sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

Bu maddeye göre, genel kurulun toplantıya çağırılması için, yönetim kurulu üye sayısının boşalmalar sebebiyle üye tam sayısının yarısının altına düşmesi gerekir. Yani, tüzükte aksi kararlaştırılmamışsa, beş asıl, beş yedekten oluşan bir yönetim kurulunda beş yedek üyenin asıl üye olarak görevlendirilmesinin ardından, bir üyeliğin daha boşalması ve yönetim kurulunun dört asıl üyeden oluşması hâlinde genel kurul toplantısı için çağrı yapılması gereklidir.

Ancak, Medeni Kanun'un 87. maddesi uyarınca, derneğin tüzüğüne göre yönetim kurulunun oluşturulmasının imkânsız hâle gelmesi durumunda, dernek kendiliğinden sona ermiş sayılacaktır. Buna örnek olarak, derneğin toplam üye sayısının, yönetim kurulu asıl ve yedek üye toplamını oluşturmasına elvermediği durumlar gösterilebilir.

72. Dernek genel kurul toplantısında, dernek adına taşınmaz mal edinme ve federasyona katılma yetkisi yönetim kuruluna verildiği takdirde, bu durumun tüzükte yönetim kurulunun yetkileri içerisinde mi belirtilmesi gerekir?

Derneklerin taşınmaz mal edinmesine dair esaslar Dernekler Kanunu'nun 22. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Dernekler, genel kurullarının yetki vermesi üzerine yönetim kurulu kararıyla taşınmaz mal satın alabilir veya taşınmaz mallarını satabilirler. Dernekler edindikleri taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren bir ay içinde mülki idare Amirliğine bildirmekle yükümlüdürler.”

Dernekler Kanunu'nda üst kuruluş olarak nitelendirilen federasyonlara katılma kararının, derneğin hangi organına ait bir karar olduğu konusunda kanunda açık bir düzenleme mevcut değildir. Bu konudaki karar yetkisi, dernek tarafından herhangi bir karar organına bırakılabilir.

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesinde ise, “dernek tüzüğü” ve tüzükte bulunması gerekli hususlar düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca her derneğin bir tüzüğü bulunur; bu tüzükte yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısının belirtilmesi maddenin (f) bendi gereğince zorunludur.

Dernek adına taşınmaz alıp satabilme ve federasyona katılma yetkisi yönetim kuruluna verildiği takdirde, bu yetkinin tüzükte yönetim kurulunun yetkileri içerisinde belirtilmesi gereklidir. Tüzükte, yönetim kurulunun yetkileri sıralanırken, taşınmaz mal edinme konusundaki yetkinin de açıkça bu bölümde ele alınması gereklidir. Tüzüğün ayrı bir bölümünde, yönetim kuruluna verilmiş bu yetkinin kullanılma usul ve

sınırları hakkında özel bir düzenleme maddesinin yer almasında hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Dernekler Kanunu uyarınca derneklerin, edindikleri taşınmazlarını tapuya tescilden itibaren bir ay içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlü olduklarını da hatırlatmakta fayda görüyoruz.

73. Dernek yönetim kurulu başkanlarının ticaret şirketlerine ortak olması konusunda yasal bir engel var mıdır?

Dernek yönetim kurulu başkanlarının, yönetim kurulu ya da başkaca dernek organlarına üye olan kimselerin veya herhangi bir görevi bulunmayan dernek üyelerinin, ticaret şirketlerine ortak olması önünde yasal bir engel bulunmamaktadır. Aynı kimselerin, şirketlerin yönetim kurullarında ya da başka organlarında görev alması, yönetici olarak ya da başka bir sıfatla bağımlı olarak çalışmaları da mümkündür.

Derneklerde görev alan kimselerin ticari faaliyette bulunmasının, salt bu nedenle, yasaklanmasına ya da kısıtlanmasına dair Dernekler Kanunu'nda ve ilgili mevzuatta hüküm bulunmadığı gibi Türk Ticaret Kanunu'nda ve diğer mevzuatta da bu yönde bir kısıtlama mevcut değildir.

Söz konusu ticaret yapma serbestliği, şirketteki hisse oranının azlığı ve çokluğundan da tümüyle bağımsızdır. Ancak, ticaret şirketleriyle ilişkiler bakımından, bu kişilerin çalışma yaşamındaki statüleri (örneğin, devlet memurluğu) ya da mesleki faaliyetleri (örneğin, avukatlık) gibi nedenlerle getirilmiş kısıtlamalar ayrıca değerlendirilmelidir.

74. Dernek tüzüğümüzde, ardi ardına yapılan üç yönetim kurulu toplantısına katılmayan yönetim kurulu üyesinin, asil üyeliğinin sona ereceğine dair bir düzenleme mevcuttur. Böyle bir durumda, yedek üyelerin her birinin göreve çağırılması için her seferinde yeniden yönetim kurulu kararı alınması gerekli midir?

Boşalan yönetim kurulu üyelikleri için yedek üyeler göreve çağırılır ve ilk sıradaki yedek üye görevine başlar. Bu konuda yönetim kurulunca bir karar alınması gerekecektir. Yönetim kurulu, asil üyeliğin boşaldığına, yerine yedek üyenin çağırılmasına karar verdikten sonra bu çağırımı yapar (birinci yedek, birinci yedek üye kabul etmezse ikinci yedek üye ve devam eden şekilde) ve asil üyeliği kabul eden yedek üyeyle yapacağı toplantıda durumu karar altına alır. Seçilen yedek üye, yönetim kurulu üyeliğine devam eder. Yönetim kurulunun sırasıyla yapacağı çağrı için her seferinde yeniden karar almasına gerek yoktur.

75. Dernek yönetim kurulu üyesi iken bir siyasi partinin il yönetimine seçildim. İki yönetimde birden bulunabilir miyim?

Siyasi partilere üye olma hakkı, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 6. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Her Türk vatandaşı, kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usullere göre siyasi partilere üye olma ve dilediği anda üyelikten çekilme hakkına sahiptir. Kimse, aynı zamanda birden fazla siyasi partinin üyesi olamaz, aksi halde üyelik sıfatı bu siyasi partilerin hepsinde birden sona ermiş sayılır. Kimse, bir partinin birden fazla teşkilat birimine üye kaydolamaz, aksi halde son kayıt tarihinden önce yapılmış olan üyelik kayıtları geçersizdir.”

Aynı kanunun 11. maddesi hükmü ile de siyasi partilere üyelik koşulları düzenlenmiştir;

“(Değişik birinci fıkra: 12/8/1999 - 4445/4 md.) Onsekiz yaşını dolduran, medeni ve siyasi hakları kullanma ehliyetine sahip bulunan her Türk vatandaşı bir siyasi partiye üye olabilir.

Ancak;

a) (Değişik: 12/8/1999 – 4445/4 md.) Hakimler ve savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, Silahlı Kuvvetler mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileri siyasi partilere üye olamazlar.

b) 1- Kamu hizmetlerinden yasaklılar,

2- Değişik: 2.1.2003-4778/7 md.) Basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkum olanlar,

3- Değişik: 2.1.2003-4778/7 md.) Taksirli suçlar hariç beş yıl ağır hapis veya beş yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkum olanlar,

4- Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkum olanlar,

5- Değişik: 2.1.2003-4778/7 md.) Terör eyleminden mahkum olanlar,

6- (Mülga: 12/8/1999 – 4445/4 md.) Siyasi partilere üye olamazlar ve üye kaydedilemezler.

(Ek: 12/8/1999 – 4445/4 md.) Yükseköğretim elemanları, yasaklamanın dışındadır. Bunlar hakkında Yükseköğretim Kanunu uygulanır.

Aynı kanunun 19. maddesi ise siyasi partilerin il teşkilatları ve il yönetimine ilişkin düzenlemeler getirmiştir;

“Siyasi partilerin il teşkilatı; il kongresi, il başkanı, il yönetim kurulu ve il disiplin kurulundan oluşur.

İl kongresi, sayısı altıyüzden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerinde seçilen delegelerden oluşur. O ilin partili milletvekilleri ile yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir. Geçici yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılma hakkına sahiptirler. Ancak geçici il yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakları yoktur.

(Değişik: 23/5/1987 – 3377/11 md.) İl kongresi, büyük kongrenin yapılmasına engel olmayacak şekilde parti tüzüğünde gösterilen süreler içinde toplanır.

(Değişik: 21/5/1987 – 3370/6 md.) İl yönetim kurulu, parti tüzüğünün göstereceği sayıda üyeden oluşur. Bu sayı 7’den az olamaz.

İl başkanı ile il yönetim kurulu il kongresince seçilir. İl başkanı ile yönetim kurulunun, seçim şekli ve merkez karar ve yönetim kurulunca hangi hallerde ve nasıl işten elçektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl oluşturulacağı parti tüzüğünde gösterilir. Elçektirme kararı, 101 inci maddenin (d-1) bendinde gösterilen haller dışında yetkili kurulların üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oyla alınır. İşten elçektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden itibaren kırkbeş gün içinde il kongresi toplanarak yeni il yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde il kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

(Değişik: 28/3/1986 – 3270/5 md.) İl başkanı en çok üç yıl için seçilir. (Mülga: 17/5/1990 – 3648/1 md.) İl teşkilatında bir il disiplin kurulu bulunur. İl disiplin kurulunun üye sayısı ve bu üyelere aranacak nitelikler parti tüzüğünde belirtilir.

Bu maddede yazılı kurulların; görev ve yetkileriyle yedek üyelerinin sayısı, nasıl seçileceği ve ne suretle göreve çağrılacağı parti tüzüğünde açıklanır.”

Yine aynı kanunun 32. maddesi bağdaşmayan görevleri düzenlemek suretiyle, hangi sıfatların birleşmeyeceğini düzenlemiş olup, il teşkilatına ilişkin olarak getirilen tek kısıtlama;

“Siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurullarından birinde üye olan kimse, diğer bir il veya ilçe yönetim kurulunda üye olamaz. İl ve ilçe başkanları hakkında da aynı hüküm uygulanır” hükmüdür.

Buna göre, bir siyasi partinin il yönetim kurulunda yer alanların yapamayacağı gö-

revler devlet memuru ve kanunla belirlenmiş sair devlet görevleri ile aynı siyasi partinin diğer bir il veya ilçe yönetim kurulu üyeliğidir. İl yönetim kurulunda yer almak, bu sayılanlar dışındaki hiçbir görevin yerine getirilmesine, bu anlamda dernek yönetim kurulu üyeliği görevinin yerine getirilmesine engel değildir.

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 3. maddesinde ise dernek kurma hakkı düzenlenmiş olup;

"Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır" denilmiştir.

Burada da devlet memuru statüsünde olan veya kanunla devlet görevlerini yürüten bir kısım personel dışında, 18 yaşını doldurmuş herkesin dernek üyeliği yürütebileceği düzenlenmiştir.

Yine, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun dernek kurma hakkını düzenleyen 57. maddesinde;

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Dernek kurucularının fiil ehliyetine sahip olması gerekir" düzenlemesi getirilmiştir. Aynı kanunun üyelik koşullarını düzenleyen 64. maddesinde ise; "Fiil ehliyetine sahip bulunan her gerçek kişi ile tüzel kişiler, derneklere üye olma hakkına sahiptir" denilmiştir.

Bu anlamda, gerek Dernekler Kanunu'nda gerekse Medeni Kanun'da dernek üyeleri ve yönetiminin siyasi partilere üye veya yönetici olamayacakları yönünde bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle aynı anda dernek yönetim kurulu ile siyasi parti il yönetim kurulunda bulunmanızda bir sakınca bulunmamaktadır.

76. Dernekler Kanunu'nun 33. maddesinde "dernek yöneticileri" ibaresinin "dernek yönetim kurulu başkanını" ifade ettiği belirtilmektedir. Bu dernek adına kesilen cezalar açısından başkan dışındaki yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olmadığı anlamına mı geliyor?

Dernekler Kanunu'nun 33. maddesinde "Dernek yöneticileri "ibaresinin" dernek yönetim kurulu başkanını ifade" ettiği düzenlemesi, aynı kanunun 32. maddesine atıf yapılarak düzenlenmiştir. 33. maddede yer alan bu ifade, yalnızca 32. maddede düzenlenen ceza hükümleri açısından dernek yöneticileri ibaresinin dernek yönetim kurulu başkanını ifade ettiği düzenlemesini getirmiştir. Bu anlamda 32. maddede düzenlenen ceza hükümleri açısından yönetici sıfatıyla yalnızca dernek yönetim kurulu başkanı sorumludur. Bu anlamda bu düzenleme, 32. maddede belirtilen ve yalnızca

“dernek yöneticileri”ni sorumlu tutan cezalar açısından diğer dernek yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olmadığı anlamına gelmektedir. Ancak 32. maddede düzenlenen cezalar incelendiğinde, bazı fıkralarda düzenlenen cezalarda sorumluların ayrı ayrı belirtildiği görülmektedir. Sorumluların kanun ile belirtildiği düzenlemeler açısından, kanunla belirtilenlerin tümü ayrı ayrı sorumludur.

77. Yurt dışında kurulu kâr amacı gütmeyen kuruluşların temsilciliklerinde yönetim kurulu yerine yöneticilerin olduğunu ve bu nedenle bir başkan ve üye ayırımı olmadığını anlıyorum. Bu doğrultuda tüm yöneticiler mevzuata aykırı işlemlerden aynı ölçüde mi (müşterek ve müte-selsilen mi) sorumludurlar?

Yurt dışında kurulu kâr amacı gütmeyen kuruluşların temsilciliklerinde temsilciler görev yapmaktadır. Temsilciliklere ilişkin olarak Dernekler Kanunu’nda cezai bir yaptırımın nasıl uygulanacağı düzenlenmemiştir. “Kanunsuz suç ve ceza olmaz” prensibi gereği, temsilciler için kanunda cezai yaptırımın nasıl düzenleneceği belirtilmediğinden, dernek yöneticilerine ilişkin cezai yaptırım hükümleri, kıyas yolu ile genişletilerek temsilcilere uygulanamaz kanaatindeyiz. Zira kanunda cezanın nasıl uygulanacağı belirtilmemiştir. Ancak temsilciliğe atanan bir yönetici veya yöneticiler var ise, bu yönetici/lerin genel kanunlar çerçevesinde sorumluluk alanlarının belirlenmesi mümkün olabilir.

78. “Kişisel sorumluluk” idari para cezalarından kendi malvarlıkları ile sorumlu olmaları anlamına mı geliyor?

Dernekler Kanunu’nun sistematığında “kişisel sorumluluk”a ilişkin düzenleme mevcut değildir. Yani hangi durumlarda dernek yöneticilerinin kişisel sorumluluğu olduğu belirtilmemiştir. Bu anlamda Dernekler Kanunu’nda yer alan hükümler açısından dernek yöneticilerinin kişisel sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu anlamda Dernekler Kanunu hükümlerine göre salınan para cezaları açısından dernek yöneticilerinin kişisel malvarlığına başvurulması mümkün değildir kanaatindeyiz. Ancak dernek yöneticilerinin kişisel kusur veya ihmalleri olan durumlarda genel kanunlar çerçevesinde sorumluluk alanlarının belirlenmesi mümkün olabilir.

79. Kamu yararına çalışan dernek statüsündeki kurumumuzda, geçtiğimiz Genel Kurul'da Yönetim Kurulu'na taşınmaz mal alım yetkisi verildi. Yönetim Kurulu bu yetkiye dayanarak bir komisyon oluşturdu. Ancak bu komisyonda Yönetim Kurulu dışındaki üyeler de bulunmakta. Buna göre; Yönetim Kurulu'na verilen yetki "bağlı yetki" kapsamında mıdır ve Yönetim Kurulu, verilen yetkiyle ilgili olarak YK üyeleri dışında bir komisyon oluşturabilir mi?

Derneklerin taşınmaz mal edinmesine dair esaslar Dernekler Kanunu'nun 22. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

"Dernekler, genel kurullarının yetki vermesi üzerine yönetim kurulu kararıyla taşınmaz mal satın alabilir veya taşınmaz mallarını satabilirler. Dernekler edindikleri taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren bir ay içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler."

Sorunuzun cevabı öncelikle yönetim kurulunun kurmuş olduğu komisyonun görevinin ne olduğuna bağlıdır. Kurulan komisyon yalnızca taşınmaz edinmek için araştırma yapmak amacıyla kurulmuşsa, yönetim kurulu komisyona böyle bir yetki verebilir. Ancak komisyonun yetkisi taşınmazı satın almak ve tapuda tescil ettirmek yetkisini de içeriyorsa, Genel Kurul tarafından yönetim kuruluna verilen yetkinin kullanılma usul ve sınırları hakkında bir karar verilip verilmediğine bakmak gerekir. Yönetim kuruluna verilmiş olan yetkinin usul ve sınırları genel kurul kararı ile belirlenmemiş ise, yönetim kurulu bu yetkiyi kullanmak için komisyon kurmak ve yetkinin kullanımını komisyona devretmek konusunda bir karar alarak komisyon aracılığı ile taşınmaz elde edebilir. Komisyonun çalışma usul ve esaslarını bu durumda yönetim kurulu belirleyebilir. Genel kurulda yetkinin kullanılması konusundaki usul ve sınırlamalar konusunda bir karar alınmış ise, yönetim kurulu yetkiyi kullanır iken genel kurul kararı çerçevesinde kullanmak zorundadır.

Ayrıca taşınmaz elde etme yetkisi konusunda dernek tüzüğünüz ile getirilmiş usul ve sınırlamalar var ise, bu yetki ancak tüzükte belirlenen şekilde kullanılabilir.

80. Yönetim Kurulu oluşturduğu bu komisyonun yürütücülüğünü, hâlen dernekte Denetleme Kurulu üyesi olarak görev yapan birine verdi. Bir Denetleme Kurulu üyesinin, kanun ve tüzüklerle belirlenen görev tanımına giren bir konuda taraf olması yasal açıdan uygun mudur?

Dernek Denetleme Kurulu'nun derneğin faaliyetlerini amaca uygun olarak yürütüp yürütmediğini denetlemek yükümlülüğü bulunduğundan, Denetim Kurulu üyelerinin denetlemekle yükümlü oldukları faaliyetleri Yönetim Kurulu'nun yerine geçerek yapmalarının, görev ve sorumlulukları ile bağdaşmayacağı kanaatindeyiz.

81. Devlet memurlarının (Adalet Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı personeli) dernek yönetim kurullarında görev almaları mümkün mü?

5253 sayılı Dernekler Kanunu incelendiğinde devlet memurlarının görev yaptıkları idareler bakımından özel kanunlarında bu konuda ayrıca kısıtlamaların olmaması hâlinde dernek kurmalarının, derneklere üye olmaları ve yönetim kurullarında görev almalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu durum anılan yasanın 3. maddesinde; “Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır” denilerek açıkça ifade edilmiştir.

29.03.1984 gün ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Yasası incelendiğinde; Adalet Bakanlığında görevli personel için derneklerin yönetim kurullarında görev almalarının önünde engel teşkil edecek bir düzenlemeye rastlanmamıştır.

Yine 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname’de Maliye Bakanlığında görevli personelin derneklerin yönetim kurullarında görev alamayacaklarına ilişkin bir husus yer almamaktadır

BÖLÜM VII
**GELİRLER, GİDERLER,
VERGİLENDİRME
VE YARDIM TOPLAMA**

82. Dernek gelirleri nasıl kaydedilir?

Dernek gelirleri alındı belgesi ile toplanır ve giderler harcama belgesi ile yapılır. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile toplanması hâlinde, banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer. Alındı belgeleri ve harcama belgelerini saklama süresi beş yıldır.

Dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgeleri, yönetim kurulu kararı ile bastırılır. Alındı belgelerinin şekli, bastırılması, onaylanması ve kullanılması ile dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak yetki belgesine ilişkin hususlar yönetmelikte düzenlenir.

Dernek gelirlerini toplayacak kişiler, yönetim kurulu kararıyla belirlenir ve bunlar adına yetki belgesi düzenlenir.

Dernekler tarafından tutulacak defter ve kayıtlarla ilgili usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir. Bu defterlerin, dernekler biriminden ya da noterden onaylı olması zorunludur.

Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili hâlinde, banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Dernek giderleri ise fatura, perakende satış fişi, serbest meslek makbuzu gibi harcama belgeleri ile yapılır. Ancak dernekler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesi kapsamında bulunan ödemeleri için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre gider pusulası, bu kapsamda bulunmayan ödemeleri içinse gider makbuzu düzenlerler.

Dernekler tarafından kişi, kurum veya kuruluşlara yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri "aynı yardım teslim belgesi" ile yapılır. Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından derneklere yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri ise, "aynı bağış alındı belgesi" ile kabul edilir.

83. Dernek gelirlerini tahsil etmek için kullanılan alındı belgelerinin tabi olduğu bir biçim var mıdır?

Dernek gelirlerinin tahsilinde kullanılacak alındı belgeleri, Dernekler Yönetmeliği EK-17'de gösterilen biçim ve ebatla yönetim kurulu kararıyla bastırılır. Alındı belgeleri, müteselsil seri ve sıra numarası taşıyan kendinden karbonlu elli asıl ve elli koçan yaprağından meydana gelen ciltler veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılan form veya sürekli kayıt formu şeklinde tertip edilir. Form veya sürekli form şeklinde bastırılacak alındı belgelerinin belirtilen nitelikte olması zorunludur. Alındı belgesi ciltlerinin koçan kısmı iki suret olarak bastırılabilir. An-

cak, koçan yaprağının bir suretinin cilt koçanında, diğçerinin ise muhasebe evrakları arasında düzenli olarak saklanması zorunludur.

84. Dernek gelirleri için kullanılan alındı belgelerinin basılmasında izlenecek usul nedir?

Bastırılan alındı belgelerinin seri ve sıra numaraları ile diğçer baskı işlerinde kusur bulunup bulunmadığı sayman üyece kontrol edilir. Kontrolde hatalı olduğu ortaya çıkan cilt veya formlar geri verilerek aynı miktarda yenisi bastırılır. Alındı belgeleri, matbaadan sayman üye tarafından bir tutanak ile teslim alınır.

Bastırılan alındı belgesi ciltleri veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılması için, bastırılan formların adedi ile seri ve sıra numaralarının, on beş gün içinde basımevleri tarafından mülki idare amirliğine bildirilmesi zorunludur.

Dernekler birimleri; basımevleri tarafından bildirilen alındı belgeleri ile ilgili bilgileri kontrol eder ve ilgili dernek ve basımevinin adını, alındı belgesi ciltlerinin adedini, başlangıç ve bitiş numaraları ile seri numaralarını "Alındı Belgesi Ciltleri Takip Defteri"nin bir satırına kaydeder.

Form veya sürekli form şeklinde bastırılan alındı belgeleri de, başlangıç ve bitiş numaraları elli asıl ve elli koçan yaprağını ihtiva edecek şekilde gruplandırılarak yukarıda belirtilen usule göre kaydedilir.

Alındı belgesi takip defteri kullanılmaya başlanılmadan önce, sayfalarının sıra numarasıyla teselsül ettiğine bakılarak, bu sayfalar teker teker il dernekler müdürlüğünün mührü ile mühürlenir ve son sayfasına kaç sayfadan ibaret olduğu ile onay tarihi belirtilerek il dernekler müdürü tarafından imzalanır. Bu defter, ayrıca, bilgisayar ortamında da tutulur.

85. Dernek gelirleri için kullanılan alındı belgelerinin deftere kaydı usulü nasıldır?

Dernek saymanınca teslim alınan alındı belgeleri, alındı belgesi kayıt defterine kaydedilir. Alındı belgelerinin, eski ve yeni saymanlar arasında tutanakla devir teslimi yapılır.

Alındı belgesi ciltlerinin bastırıldıktan sonra tamamı, numarası en küçük olan alındı belgesi cildinden başlamak üzere defterin yalnızca başlangıç, bitiş ve serisi sütunları doldurularak, her bir satırda bir alındı belgesi cildi gösterilecek şekilde alt alta yazılmak suretiyle kaydedilir. Defterin diğçer sütunları, alındı belgesi ciltlerinin gelir

tahsil edecek kişilere teslim edilmesi veya teslim edilen alındı belgesi cildinin iade edilmesi sırasında doldurulur.

Tamamı kullanılmadığı hâlde herhangi bir nedenle iade edilen alındı belgelerinin kullanılmayan yaprakları tespit edilerek sayman ve iade eden kişi tarafından tutanak altına alınır. Bu şekilde iade edilen alındı belgesi ciltleri, gelir tahsil edecek başka bir kişiye verilebilir veya yaprakları üzerine büyük harflerle ve görünebilecek şekilde iptal yazılarak bir daha kullanılmaz.

Form veya sürekli form şeklinde bastırılan alındı belgeleri de başlangıç ve bitiş numaraları elli asıl ve elli koçan yaprağını ihtiva edecek şekilde gruplandırılarak yukarıda belirtilen usule göre kaydedilir ve kullanılır.

Alındı belgelerinden kaybolanlar veya çalınanlar bir tutanak ile tespit edilir ve en kısa sürede dernekler birimlerine bildirilir. Gerekli işlemlerin yapılması için durum, dernekler birimleri tarafından cumhuriyet başsavcılıklarına intikal ettirilir.

86. Dernek gelirlerini tahsil etmek için bastırılan alındı belgelerinin kullanımında izlenecek usul nedir?

Alındı belgeleri, gelir tahsil etme görev ve yetkisine sahip bulunanlara, sayman üyelerce imza karşılığı verilir ve kullanıldıktan sonra imza karşılığı geri alınır. Bu işlemler alındı belgesi kayıt defterinde gösterilir.

Alındı belgeleri, sabit boyalı sert veya sivri uçlu tükenmez kalemle okunaklı bir biçimde silintisiz ve kazintisiz olarak doldurulur. Ödemede bulunana asıl yaprak koparılarak verilir, koçan kısmı ciltte bırakılır. Düzenleme sırasında hata yapılırsa, hatalı belge yaprağı ödemede bulunana verilmaz. Asıl ve koçan yaprakların üzerine "İPTAL" ibaresi yazılıp her ikisi koparılmadan ciltte bırakılır.

Form şeklinde bastırılan alındı belgeleri, elektronik sistemler aracılığıyla doldurulduktan sonra aslı ödemede bulunana verilir; sureti dosyasında muhafaza edilir.

87. Dernek adına gelir tahsil etmek için yetkilendirme nasıl yapılır? Yetki belgelerinin düzenlenme usulü nedir?

Dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden "yetki belgesi" dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenir ve dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır. Yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabilirler. Dernekler birimlerince kendilerine verilen her bir yetki belgesi için otomatik sıra numarası verilir.

Yetki belgelerinin süresi, yönetim kurullarının görev süresi ile sınırlıdır. Yeni seçilen yönetim kurullarının, yetki belgelerini birinci fıkra esaslarına göre yenilemesi zorunludur. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya feshedilmesi gibi hâllerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir. Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler, yönetim kurulu başkanı tarafından on beş gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.

88. Dernek adına tahsil edilen gelirlerin teslim edilme usul ve süresi nasıl düzenlenmiştir?

Dernek adına gelir tahsil etmekle yetkili olan kişiler, tahsil ettikleri paraları otuz gün içerisinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır. Ancak, tahsilatı 2005 yılı için 1000 TL'yi geçenler, otuz günlük süreyi beklemezsizin tahsil ettikleri parayı en geç iki iş günü içinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır.

Dernek kasasında bulundurulabilecek para miktarı, ihtiyaçlar dikkate alınarak yönetim kurulunca belirlenir.

89. Yönetim kurulu üyesi olmayan dernek çalışanına gelir tahsil etmesi için yetki belgesi çıkarılabilir mi?

Yetki belgesi konusundaki düzenlemeler Dernekler Kanunu'nun 11. maddesi ile Dernekler Yönetmeliği'nin 46. maddesinde mevcuttur. Dernekler Kanunu'nun 11. maddesinde genel bir düzenleme ile yetinilmiş ve "dernek gelirlerini toplayacak kişiler yönetim kurulu kararıyla belirlenir ve bunlar adına yetki belgesi düzenlenir" hükmü getirilmiştir.

Bu konudaki ayrıntılı düzenleme ise, Dernekler Yönetmeliği'nin 46. maddesinde yapılmıştır. Bu maddeye göre, dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden "yetki belgesi" dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenir ve dernek yönetim kurulu başkanınca

onaylanır. Yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir. Yetki belgesi formu, matbu bir evraktır ve ilgili bölümleri doldurulup onaylanır.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabilirler. Dernekler birimlerince kendilerine verilen her bir yetki belgesi için otomatik sıra numarası verilir.

Yetki belgelerinin süresi, yönetim kurullarının görev süresi ile sınırlıdır. Yeni seçilen yönetim kurullarının, yetki belgelerini birinci fıkra esaslarına göre yenilemesi zorunludur. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya feshedilmesi gibi hâllerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi, yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir. Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler, yönetim kurulu başkanınca on beş gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.

Dernekler Yönetmeliği'nde adına yetki belgesi düzenlenecek kişinin, yönetim kurulu üyesi olması gerekliliğine dair bir zorunluluk bulunmamaktadır. Dernek yönetim kurulu tarafından dernekte çalışan bir kişi adına da bir yetki belgesi düzenlenmesi mümkündür.

90. Derneğin mali kayıtlarının saklanma süresi ne kadardır?

Defterler hariç olmak üzere, dernekler tarafından kullanılan alındı belgeleri, harcama belgeleri ve diğer belgeler, özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, kaydedildikleri defterlerdeki sayı ve tarih düzenine uygun olarak beş yıl süreyle saklanır.

91. Dernek adına makbuz kesmek ve aidat toplamakla görevlendirilen kişinin yetki belgesinin süresi dolunca ne yapılmalıdır? Yetki belgesi olmadan makbuz kesmenin bir sakıncası var mıdır?

Dernekler Yönetmeliği'nin 46. maddesine göre:

“Dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden Yetki Belgesi (EK-19) dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenerek, dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır. Yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabilirler. Dernekler birimlerince kendilerine verilen her bir yetki belgesi için otomatik sıra numarası verilir.

Yetki belgelerinin süresi, yönetim kurullarının görev süresi ile sınırlıdır. Yeni seçilen yönetim kurullarının, yetki belgelerini birinci fıkra esaslarına göre yenilemesi zorunludur. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya fesih edilmesi gibi hallerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir. Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler yönetim kurulu başkanınca, on beş gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.”

Eğer bu süreler içinde, dernek yönetim kurulu başkanı dernek birimine bildirimde bulunmaz ve dernek adına yetki belgesinin süresinin uzatılması istenmezse, Dernekler Yönetmeliği'ne aykırı davranılmış olacağından Dernekler Kanunu'nun 17. maddesine göre bu hata ve noksanlığın otuz gün içinde giderilmesi zorunludur. Bu süre içinde eksiklik giderilmezse, Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinin (I) fıkrası göndermesiyle, dernek aleyhine 100 TL para cezasına hükmedilir.

Yetki belgesi olmadan makbuz kesilmişse, hemen dernek yönetim kurulunca dernek adına gelir toplayacak kişiye yetki verilmesi kararının alınması ve yetkilinin dernekler il müdürlüğüne başvurması gerekmektedir. Bu süre içinde yetkisiz olarak makbuz kesilmişse, kesilen makbuzlardaki tarihlerin ödeme yapan üyeye verilen makbuz örneği ile birlikte yeniden alınan yetki tarihi sonrası bir tarih olmak üzere düzeltilmesi gerekmektedir.

92. Dernekler yardım toplamak için izin almak zorunda mıdır?

Medeni Kanun'un 99. maddesine göre, “Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur.”

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinde, derneklerin yardım ve işbirliği konuları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, benzer amaçlı derneklerden, siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım alabilir ve adı geçen kurumlara maddi yardımda bulunabilirler.

Derneklerin gelirleri arasında sayılan yardımların, yurt içi ve yurt dışından alınmasına göre, mevzuatımızda farklı düzenlemeler mevcuttur. Dernekler Kanunu'nun 21. maddesinde, derneklerin yurt dışından yardım alması düzenlenmiştir. Bu maddeye

göre, dernekler mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla, yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdî yardım alabilirler. Bildirimin şekli ve içeriği Dernekler Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Nakdî yardımların, bankalar aracılığıyla alınması zorunludur.

Dernekler Yönetmeliği'nin 18. ve devamı maddelerine göre; yurt dışından yardım alacak olan dernekler, matbu evrak şeklinde bulunan "yurtdışından yardım alma bildirimini"ni iki nüsha olarak doldurup mülki idare amirliğine bildirimde bulunurlar. Bildirimin mülki idare amirliği tarafından onaylı bir örneği, ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir. Alınan bildirim ve eklerin birer adedi yedi gün içinde İçişleri Bakanlığına gönderilir.

Derneklerin kanunlarda yazılı olağan gelirlerini toplamasına dair usuller, Dernekler Yönetmeliği'nin 42. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu maddelere göre, dernek gelirlerinin "alındı belgeleri" ile tahsili zorunludur. Alındı belgeleri, gelir tahsil etme görev ve yetkisine sahip bulunanlara, sayman üyelerce imza karşılığı verilir ve kullanıldıktan sonra imza karşılığı geri alınır.

Dernekler Yönetmeliği'nin 46. maddesine göre, dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden "yetki belgesi" dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenerek dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır ve yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren, gelir tahsil etmeye başlayabilirler. Yetki belgelerinin süresi, yönetim kurullarının görev süresi ile sınırlıdır. Yeni seçilen yönetim kurullarının yetki belgelerini yenilemesi zorunludur. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya feshedilmesi gibi hâllerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir. Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler yönetim kurulu başkanınca on beş gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.

Yukarıda 68-72. sorularda açıkladığımız dernek gelirlerinin "alındı belgesi" ile tahsili usulü, derneklerin kendi üyelerinden ya da üye olmayan üçüncü kişilerden, olağan bir şekilde, herhangi bir çağrı ya da etkinlik olmaksızın kendi binalarında topladıkları yardımlar ve bağışlar için söz konusudur. Yurt dışından alınan yardımlar hariç olmak üzere, bu şekildeki yardım ve bağış toplamak için önceden bir bildirim ya da izin zorunluluğu yoktur.

Bir diğer yardım toplama faaliyeti, Dernekler Yönetmeliği'nin 100. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergilerin, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'na göre ya-

pacakları yardım toplama faaliyetleriyle ilgili iş ve işlemler, dernekler birimlerince yürütülür. Dernekler birimleri, bu faaliyetlerin sonuçları hakkında ilgili valiliğe ve İçişleri Bakanlığına elektronik ortamda bilgi verirler.

2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 2. maddesi, yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşların, amaçlarına ve kamu yararına uygun olarak, yardım toplama faaliyetlerine ait esasları kapsar. Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi bünyesi içerisindeki yardım toplama faaliyetleri ile dernekler, sendikalar ve bunların üst kuruluşlarına, spor kulüplerine, mesleki kuruluşlara ve bağış kabulüne yetkili vakıflara kendi statülerine göre üyeleri ve diğer kişiler tarafından yapılacak bağış ve yardımlarla bunların öz kaynaklarından sağlayacakları gelirler, 2860 sayılı Kanun'un kapsamı dışındadır.

Yani, dernekler tarafından, yukarıda detaylı olarak açıkladığımız şekilde, olağan yollardan yardım alınması ve gelir toplanması hâlinde, dernekler mevzuat hükümlerinin uygulanması gerekecektir ve bu faaliyetler 2860 sayılı Kanun kapsamı dışında kalacaktır.

Dernekler, yukarıda belirtilen şekilde gelir tahsil etmelerine ek olarak, kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım etmek ve kamu hizmetlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmek veya destek olmak üzere yardım toplayabilirler. Bu hâlde 2860 sayılı Kanun'un uygulanması gündeme gelecektir.

Dernek, bu şekilde yapılacak yardımları, makbuzla, belirli yerlere kutu koyarak, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkartarak, sergiler açarak, kültürel ve sportif gösteriler ile eşya piyangosu, gezi ve eğlenceler düzenleyerek veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tabi tutmuş sistemler kullanarak toplayabilir.

Kişiler ve kuruluşlar, yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilir. 2860 sayılı Kanun'un 6/2. maddesi uyarınca, "izin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır". Bu konuya ilişkin düzenleme, Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'te de mevcuttur.

Yardım toplama faaliyeti, bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa, yardım toplama faaliyetine girişecek gerçek veya tüzel kişiler yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alır ve izni veren valilik tarafından da ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir. Yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemler, dernekler birimlerince yürütülür.

Yardım toplayacak dernekler, isteklerini bir dilekçeyle dernekler il müdürlüğüne bildirirler. Yardım toplama, öğrenim kurumları yararına veya kurum içinde yapılacak ise, başvuru dilekçesine kurum sorumlusunun yazılı izninin eklenmesi zorunludur.

Dernek tarafından yapılan başvuru üzerine; işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde dernekler il müdürlüğüne inceleme yapılır ve sonuç en geç iki ay içinde başvuruda bulunanlara bildirilir.

93. Derneklerin yardım toplama konusunda aldıkları izin belli bir süreye bağlı mıdır? Bu süre uzatılabilir mi?

2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, "yardım toplama süresinin takdiri, izin veren makama aittir. Bu süre bir yılı geçemez. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makamca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir".

Dernekler tarafından yapılan yardım toplama başvurusu üzerine yardım toplama faaliyeti, bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama izni veren bu makamlar, aynı zamanda bu iznin süresi konusunda da takdir yetkisine sahiptir ve iznin süresi konusunda nihai karar bu makamlarca verilir.

Yardım toplama izin süresi bir yılı aşamaz. Yani, yapılan başvuru üzerine verilecek izin süresi maksimum bir yıl olabilir. Ancak, bir yılın bitiminde, ilgili dernek tarafından yeniden talepte bulunulması ve haklı sebeplerin varlığı hâlinde verilen bir yıllık sürenin uzatılması mümkündür. Uzatma konusundaki karar, izni veren makamlarca verilir. Ancak, bu uzatma süresi de bir yılı aşamaz. Yasa metninde uzatma talebinin sadece bir defaya mahsus yapılabileceğine dair kısıtlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, haklı sebeplerin varlığı hâlinde, uzatma süresinin bitiminde, dernek tarafından yeniden izin süresinin uzatılması talebinde bulunulması mümkündür. Haklı sebep, her olay ve durum için ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir nitelik taşır. Haklı sebep olması hâline örnek olarak, bir derneğin, bir kişiye tekerlekli sandalye almak üzere yardım izni alması durumunda, süre sonunda tekerlekli sandalye için gereken para tutarına ulaşılamamış olması gösterilebilir.

94. İnternet üzerinden online bağış için ne gibi işlemler yapmak gerekir?

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 99. maddesi dernek gelirlerinin nelerden ibaret olacağını hüküm altına almıştır. Buna göre "Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur". 5253 sayılı Dernekler Kanunu da 11. maddesinde dernek gelirlerinin tahsili usulüne ilişkin düzenleme getirmektedir. Buna göre "Dernek gelirleri alındı belgesi ile toplanır ve giderler harcama belgesi ile yapılır. Dernek gelir-

lerinin bankalar aracılığı ile toplanması halinde banka tarafından düzenlenen hesap belgesi veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer". (Alındı belgesi http://www.dernekler.gov.tr/_dernekler/wpx/EK_17.doc adresinden temin edilebilir.)

Bunlara benzer olarak, Dernekler Yönetmeliği'nin 38. maddesi gereğince "Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından derneklere yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri ise Aynı Bağış Alındı Belgesi ile kabul edilir". (Aynı Bağış Alındı Belgesi de http://www.dernekler.gov.tr/_dernekler/wpx/EK_15.doc adresinden temin edilebilir.) Yönetmeliğin 44. maddesinde de dernek saymanınca teslim alınan alındı belgelerinin "Alındı Belgesi Kayıt Defteri"ne kaydedileceği düzenlenmiştir. Alındı belgelerinin kullanımına ilişkin 45. maddede ise ödemede bulunana asıl yaprağın kopararak verileceği, koçan kısmının ise ciltte bırakılacağı ve form şeklinde bastırılan alındı belgelerinin de, elektronik sistemler aracılığıyla doldurulduktan sonra aslının ödemede bulunana verileceği; suretinin dosyasında muhafaza edileceği düzenlenmektedir.

Anılan hükümler gereğince, Dernekler online bağış marifetiyle gelir elde edebilecek ve banka tarafından düzenlenen hesap belgesi (dekont) ya da hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi olarak kaydedilebilecektir. Her halükârda alındı belgesinin suretinin defterde muhafaza edilmesi gerekmektedir.

Dernekler Yönetmeliğinin 46. maddesi dernek adına gelir tahsil edecek kişinin veya kişilerin, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edileceğini hüküm altına almaktadır. (Yetki belgesi http://www.dernekler.gov.tr/_dernekler/wpx/EK_19.doc adresinden temin edilebilir.) Yönetim kurulu kararı ile tevkil edilen kişi veya kişiler banka ya da bankalar ile dernek tüzüğüne ve sözleşme özgürlüğü çerçevesinde genel olarak hukuka ve ahlaka aykırı olmamak şartıyla yapacağı bankacılık işlemleri sözleşmesi vasıtasıyla online bağış işlemlerine yönelik gerekli düzenlemeyi sağlar.

95. Sürekli yardım toplama izni almak için neler yapmak gerekir?

2860 Sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 6.maddesi izin almadan yardım toplayabilecek, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilen kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflar dışında kalan kişi ve kurumların yardım toplamak için ilgili makamlardan izin alması zorunluluğunu öngörmüştür.

Yardım toplayacak kişi ve kuruluşlar münacatlarını bir dilekçe ile izin vermeye yetkili makama bildirirler. İlgili makam 2860 sayılı Kanunun 7 maddesinde hüküm altına alınmaktadır. Buna göre; "Yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplama faaliyetine girişecek gerçek veya tüzel kişilerin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir".

Dilekçede bulunması gereken hususlar Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin 6. maddesinde ve İç İşleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığının 07.04.2005 tarih 2005/38 sayılı genelgesinde mevcuttur. (Anılan genelgeye http://www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=73%3A2860-sayil-kanunde-yer-alan-yardim-toplama-lemeleri-genelge-200538&catid=34%3Agenelgeler&Itemid=46&lang=tr adresinden ulaşılabilir.) Müracaat dilekçeleri ilgili makamlarca emniyet kuruluşlarına havale edilir ve bu kuruluşlarca rapor tanzim edilir. Yönetmeliğin 7. maddesine göre "Emniyet makamlarınca bu bilgi ve belgelere göre işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde inceleme yapılır, inceleme sonucunda düzenleyeceği raporu izin vermeye yetkili makama sunar. Raporda gerekçeli olarak görüş belirtilmesi zorunludur. Yardım toplanmasına izin verilmesi gerektiği görüşüne varılırsa, verilecek iznin süresi hakkında da kanaat belirtilir". İzin vermeye yetkili makam bu bilgilere göre gerekli incelemeyi yapar. 2860 Sayılı Kanunun 10. maddesindeki düzenleme doğrudan süre konusunu hüküm altına alır. Şöyle ki "Yardım toplama süresinin takdiri, izin veren makama aittir. Bu süre bir yılı geçemez. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makamca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir". Yönetmeliğin 7. maddesinin son fıkrasındaki düzenleme de benzer şekildedir. Buna göre yardım toplanması için tanınacak süre "1 yılı geçemez. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre izin veren makamlarca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir". Kanun metninde sadece bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabileceğine dair bir hüküm yoktur. Dolayısıyla her yenilenme döneminde haklı sebeplerin varlığı hâlinde dernek izin süresinin uzatılmasını talep edebilir.

Bunun yanı sıra 2860 sayılı Kanu'nun 6. maddesi gereğince "kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilir". Bu dernek, kurum ya da vakıflar yönetmelik kapsamına giren yardım toplama faaliyetlerini 2860 sayılı Kanu'nun 7. maddesinde öngörülen makamlara bildirmekle yetineceklerdir.

96. Kurban bağıışı için yardım toplayacağız ve yurt dışında kurban keseceğiz. Bununla ilgili olarak topladığımız yardım tutarlarının tamamını yurt dışına çıkarmamız gerekir mi? İşletme giderlerini nasıl göstereceğiz? Toplanan paralardan arta kalan bir miktar olması hâlinde bu miktarı diğer dernek faaliyetlerimiz için kullanabilir miyiz?

2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 5. maddesi yardım toplama şekillerini hüküm altına almaktadır. Buna göre; "makbuzla, belirli yerlere kutu koyarak, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkararak, eşya piyangosu düzenleyerek, kültürel gösteriler ve sergiler yoluyla, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek veya

bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplanabilir". Yardım toplama işinde makbuz ve bilet kullanılması zorunludur ve bu belgelerin biçimi, bastırılması, kullanılması ve dağıtılması usulleri Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

2860 Sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 6.maddesi izin almadan yardım toplayabilecek, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilen kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflar dışında kalan kişi ve kurumların yardım toplamak için ilgili makamlardan izin alması zorunluluğunu öngörmüştür. Usulüne uygun olarak yardım toplama izni alınması için müracaatta bulunulurken Yönetmelik 6/2 hükmü gereğince "Müracaat dilekçelerinde hangi amaçla ve ne miktarda yardım toplanacağı, yardım toplama faaliyetlerinin sürdürüleceği il ve ilçeler, yardım toplama şekillerinden hangilerinin uygulanacağı, kaç kişi çalıştırılacağı ve yardım toplamada kullanılacak makbuz miktarı belirtilir". Makbuzda bulunması gereken hususlar da yönetmeliğin 9. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: "Makbuzların asıl ve koçanlarında gerçek kişilerce bastırılması halinde sorumlu kurul üyelerinden en az ikisinin ad, soyad ve adresleri; dernek, kurum, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları dışındaki diğer vakıflar veya spor kulüplerince bastırılması halinde bu kuruluşların adı, varsa kısa adı, adresi, hangi amaçla yardım toplandığı, izin veren makam, verilen iznin tarih ve sayısı ile iznin başlangıç ve bitiş tarihine ait bilgiler bulunur".

İç İşleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığının 07.04.2005 tarih 2005/38 sayılı genelgesi (Anılan genelgeye http://www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=73%3A2860-sayil-kanunde-yer-alan-yardm-toplamalemleri-genelge-200538&catid=34%3Agenelgeler&Itemid=46&lang=tr adresinden ulaşılabilir.) gereğince "Yardım Toplama Kanunu kapsamında yurt dışına yardımda bulunmak üzere yapılacak başvurularda, mülki idare amirlikleri tarafından yardım toplama izni verilirken İçişleri Bakanlığının uygun görüşü alınacaktır. Bakanlığımızca gerek görülen hallerde, vereceği görüşe esas olmak üzere, Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi talep edilecektir. Ayrıca, mülki idare amirlikleri yardımın amacına uygun harcanmasında gerekli dikkat ve özeni göstereceklerdir". 2860 sayılı Kanunun 16. maddesinde de izin veren makamın denetleme yetkisi düzenlenmektedir. Buna göre "Yardım toplama faaliyetleri ile sağlanan net gelirin gerçekleştirilmek istenen amaç doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığı izin veren makamın gözetim ve denetimine tabidir".

Yardım toplama başvurusunda hangi amaçla müracaat edileceği açıkça belirtilmek durumundadır. Yurt dışında kurban kesmek üzere yapılacak başvuru bu amaçla sınırlı olmak üzere tanzim edilecek makbuzlarla denetlenecektir. Toplanacak yardım paraları ve kurban kesimine yönelik vekâletname ve kesim tutanağı da bu denetim kapsamındadır. Dolayısıyla sadece kurban kesimi ile sınırlı yardım toplama faaliyeti itibariyle elde edilen tutar bu amaca uygun olarak kullanılmak durumundadır. Yönetmeliğin 13. maddesi gereğince "Yardım toplamakla yetkili ve görevli kişiler her halde 15 günde bir, topladıkları yardım miktarının 150 milyon Türk Lirasını

geçmesi halinde 15 günlük süreyi beklemaksizin topladıkları parayı sorumlu sayman üyeye teslim etmek veya bu amaçla bankalarda açılmış bulunan hesaplara yatırmak zorundadırlar”.

Anılan hükümler gereğince kanun açısından esas alınan husus yardım toplama amacına uygun olarak yardım paralarının kullanılmasının sağlanmasıdır. Kanun, yardım paralarının yurt dışına tamamen çıkarılması yahut yurt içinde tutulması gibi kıstaslar ihtiva etmemektedir. Ancak nakdi yardımın takibinde ve denetlenmesinde yurt dışında kurban kesilmesi üzerine yardım toplandığı açıkça gözetilecektir.

2860 sayılı Kanun’un 24. maddesinde yardım toplama giderleri düzenlenmektedir. Buna göre “makbuzla, belirli yerlere kutu koymak veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkararak yardım toplama şekillerinde giderler, brüt gelirin yüzde onunu; eşya piyangosu düzenleyerek, kültürel gösteriler tertipleyerek, sergiler açarak, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleyerek yardım toplama hallerinde ise giderler, brüt gelirin yüzde kırkını geçemez. Giderlerin gösterilen oranları geçmesi halinde aradaki fark, haklı nedenler olmadıkça, sorumlu kurul üyelerine ödetilir”. Kanununun 17. maddesinde düzenlendiği üzere, “Sorumlu kurullar, yardım toplama süresinin bitiminden itibaren on gün içinde toplanan yardımın kesin hesabını çıkarmak ve bir örneğini izin veren makama vermekle yükümlüdürler”. (Sorumlu kurul, yönetmeliğin 4. maddesi gereğince şu şekilde tanımlanmıştır: “Sorumlu Kurul: Yardım toplama faaliyetlerinde bulunacak; gerçek kişilerde en az 3 kişiden, tüzel kişilerde yönetim organlarından oluşan kurulu” ifade eder).

Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliği 11. maddesi gereğince yardım toplama faaliyetinde bulunanlar matbu basılmış, noterden onaylı Makbuz-Bilet Kayıt Defteri tutmak zorundadır. Dernekler Yönetmeliği’nin 31. maddesi uyarınca dernekler işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. İşletme hesabı defterinde “bağış ve yardımlar” hanesinde alınan yardımlar kayıt altına alınacağı gibi derneğin gelir gider durumu da bu defter marifetiyle tayin edilecektir. 2860 sayılı Kanununun 24. maddesinde hüküm altına alınan giderler gözetilmek suretiyle yardım toplama faaliyeti giderleri belirlenecektir.

2860 sayılı Kanununun 25. maddesi gereğince “toplanan yardımın, amacı gerçekleştirecek miktara ulaşamaması veya amacın gerçekleşmesinden sonra bir miktarının artması hallerinde; söz konusu yardımlar, izin veren makamlarca, yardım hangi amaç için toplanmış ise, o veya benzeri amacı gerçekleştirebilecek kuruluş veya kuruluşlara devrettirilir”. Dolayısıyla toplanan paradan bir miktar artması hâlinde bu meblağ derneğin diğer faaliyetlerinde kullanılamaz. Bunun gibi, kanunun amir hükmü gereğince “yardım toplama faaliyetinden elde edilen mal ve paralar Devlet mali sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler, Devlet memuru gibi cezalandırılırlar”.

97. Depremde hasar görmüş bir okulun yapılabilmesi için düzenlenecek yardım toplama kampanyasında izlenmesi gereken hukuki yollar nelerdir?

Mevzuatımızda yardımın toplanması, kullanılması ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu kanunun 3. maddesine göre:

“Kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım sağlamak ve kamu hizmetlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmek veya destek olmak üzere gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergiler yardım toplayabilirler.”

Kişiler ve kuruluşlar, yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilir. İzin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetleri, güvenlik kuvvetlerince derhâl engellenir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır.

2860 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre; yardım toplama faaliyeti, bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa, yardım toplama faaliyetine girişecek gerçek veya tüzel kişiler yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir. Yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemler dernekler birimlerinde yürütülür.

Dernekler Yönetmeliği'nin 100. maddesinde yardım toplama faaliyeti hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergilerin 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'na göre yapacakları yardım toplama faaliyetleriyle ilgili iş ve işlemler dernekler birimlerinde yürütülür. Dernekler birimleri, bu faaliyetlerin sonuçları hakkında ilgili valiliğe ve Bakanlığa elektronik ortamda bilgi verir.

Yardım toplayacak kişi ve kuruluşlar, isteklerini bir dilekçeyle izin vermeye yetkili makama bildirirler. Yardım toplama, öğrenim kurumları yararına veya kurum içinde yapılacak ise, başvuru dilekçesine kurum sorumlusunun yazılı izninin eklenmesi zorunludur.

Sorunuzda bir okul yararına yardım toplanacağı belirtildiği için, Yardım Toplama Kanunu'nun 8. maddesi uyarınca, kurum sorumlusunun yazılı izninin alınması ve başvuru evraklarına eklenmesi gereklidir.

İzin vermeye yetkili makamlarca yapılan başvuru üzerine; işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararı

na uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşım ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde inceleme yapılır ve sonucu en geç iki ay içinde başvuranlara bildirilir.

Gerçek kişiler, yardım toplama faaliyeti için en az üç kişiden ibaret sorumlu kurul oluşturmak zorundadırlar. Tüzel kişilerin sorumlu kurulu yönetim organlarıdır.

Kamu görevlileri, vali veya kaymakamdan izin almadıkça yardım toplama faaliyetlerinde görev alamazlar. Yardım toplama faaliyetinde görev alacaklara, faaliyetin konu ve süresini de belirten fotoğraflı bir kimlik belgesi verilir. Kimlik belgesi, faaliyetin sonunda geri alınıp o işe ait dosyada saklanır.

Yardım toplama süresinin takdiri, izin veren makama aittir ancak bu süre bir yılı geçemez. Fakat, haklı sebeplerin bulunması hâlinde verilen süre, izni veren makamca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir.

98. Hem dernek giriş ücreti hem de dernek aidatı talep edilebilir mi? Bu en fazla kaç TL olabilir?

Dernek, tüzüğünde belirtilmesi şartı ile dernek üyelerinden hem giriş ücreti hem de dernek aidatı talep edebilir.

Bu konu, mevzuatta, Medeni Kanun'un 70. maddesinde ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun "Dernek Tüzüğü" başlıklı 4. maddesinin (h) bendinde düzenlenmiştir.

Medeni Kanun'un "Ödenti Verme Borcu" başlıklı 70. maddesi aşağıdaki gibidir:

Madde 70- Üyelerin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, dernek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar.

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesine göre, her derneğin bir tüzüğünün bulunması ve bu tüzükte, "üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli"nin yer alması zorunludur.

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, hem giriş aidatı hem de üyelik aidatı alınması mümkündür. Ancak, tüzükteki bir düzenlemeyle bu konuda hangi organın yetkili olduğu belirtilmelidir. Örneğin, "giriş ve yıllık aidat miktarları Yönetim Kurulu tarafından belirlenir" gibi.

Giriş ve yıllık aidat miktarlarına ilişkin kısıtlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Bu aidatların miktarları yetki verilen organ tarafından serbestçe belirlenir. Yönetim kurulunun bu konuda alacağı karara karşı genel kurulda itiraz edilebilir.

99. Vakıflar gelir elde ettiğinde bu gelirin ne kadarı devlete ödenmektedir?

Medeni Kanun'a göre Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıfları iki yılda bir denetler ve bu denetlemenin masraflarını da vakıflardan alır. Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Tüzüğü'nün 22. maddesi uyarınca, vakıfların safi gelirinin %5'i denetleme giderlerine katılım payı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından alınır.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Tüzüğü'nün 22. maddesi de bu miktarın hesaplanışını, yatırılma yerini ve zamanını düzenlemiştir.

Kanun metinleri aşağıda belirtilmiştir:

Medeni Kanun'un 111. maddesine göre "Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediikleri, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmedikleri ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcıyıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve üst kuruluşlarınca denetlenir. Vakıfların üst kuruluşlarınca denetimi özel kanun hükümlerine tabidir."

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Tüzüğü'nün 22. maddesi ise şöyledir:

"Vakıflar Genel Müdürlüğü, 903 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş olsun veya olmasın, bütün vakıflardan safi gelirlerinin %5'ini teftiş ve denetleme giderlerine katılma payı olarak alır. Katılma payının yıllık tutarı şubeler hariç bir vakıf için 10.000.000 lirayı geçemez.

Bir vakfa bağlı şubelerin her birinden safi gelirlerinin %5'i oranında teftiş ve denetleme payı alınır. Ancak, şubelerin her biri için alınan teftiş payı 1.000.000 lirayı geçemez.

Tüzük'ün yayımlandığı tarihi izleyen yıldan itibaren hesaplanacak teftiş payları, o yılın Devlet İstatistik Enstitüsünce yayımlanan enflasyon oranı kadar artırılır.

Vakfın safi geliri, gelirin elde edilmesi için yapılan giderlerin düşülmesinden sonra kalan miktardır.

İstihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıflarından istihdam edilenler ve işçilerle işverenlerin vakfa ödedikleri aidat veya katılma payları, yıllık gayri safi gelirin hesabında nazara alınmaz. Ancak, bunların işletilmesinden elde edilen gelirler, gayri safi gelire dâhil edilir.

Vakıfların idare organları, her yılın teftiş ve denetleme giderlerine katılma paylarını, mart ayı sonuna kadar Vakıflar Genel Müdürlüğüne ödemek zorundadırlar."

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesi gereğince:

“Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.

5. b) Vakıflar (mazbut vakıflar hariç) ve derneklere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden,

7. 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil),

8. Mevduat faizlerinden (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)

9. 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil).

14. 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 14 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)

% 25 vergi tevkifatı yapılır.”

100. Vakıflar ne gibi vergi, resim, harç vb. ödemelerde bulunmak durumundadır?

Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre:

Madde 1.ç (Verginin konusu):

Aşağıda yazılı kurumların kazançları Kurumlar Vergisine tabidir.
(ç) Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler; (...)

Madde 2/V (Mükellefler):

(V) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır. (...)

(VI) İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez. Mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi bunların iktisadî niteliğini değiştirmez.

Madde 5.ı (İstisnalar):

ı) Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usûller çerçevesinde beş hesap dönemi itibarıyla elde edilen kazançlar (İstisna, belirtilen okulların ve rehabilitasyon merkezlerinin faaliyete geçtiği hesap döneminden itibaren başlar.).

Madde 10 (Diğer indirimler):

c) Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların toplamının o yıla ait kurum kazançının %5'ine kadar olan kısmı.

ç) (c) bendinde sayılan kamu kurum ve kuruluşlarına bağışlanan okul, sağlık tesisi, 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak kaydıyla öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi ve bakım ve rehabilitasyon merkezi inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı.

b) Gelir Vergisi Kanunu Yönünden

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinin 5 numaralı bendin (b) alt bendinde, vakıf ve dernekler gibi kural olarak kurumlar vergisine tabi olmayan kuruluşların gayrimenkullerinin kiralanması karşılığı yapılan ödemelerin gelir vergisi tevkifatına tabi tutulacağı açıkça düzenlenmiştir.

Danıştay kararları da aynı mahiyettedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesine göre;

(Değişik Madde: 26/12/1993 - 3946/22 md.) Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat **yapmaya mecburdurlar.**

Danıştaya göre:

“Dernek ve vakıfların taşınmazlarının kiraya verilmesinde elde edilen kira gelirinden tevkifat yapılmasında kamuya yararlı dernek olup olmama ve vergi muafiyeti açısından ayırım olmadığını düzenleyen tebliğ yasaya uygundur. Vakıflar, belirli bir amaç için kurulurlar ve bu amaçları doğrultusunda faaliyette bulunurlar. Bu nitelikleri itibarıyla de sosyal ve ekonomik sistemde önemli bir yere sahiptirler. Genel olarak, vakıflara ait iktisadi işletmeler kurumlar vergisine tabi olmakla birlikte vakıflar kurumlar vergisinden muaftırlar. Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinde tevkifatın istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben yapılacağı belirtilmiş, ancak maddede istihkak sahiplerinin gelir veya kurumlar vergilerine tabi olup olmamaları yönünden ayrıca bir ayırım yapılmamıştır. 5 numaralı bendin (b) alt bendinde vakıf ve dernekler gibi kural olarak kurumlar vergisine tabi olmayan kuruluşların gayrimenkullerinin kiralanması karşılığı yapılan ödemelerin, gelir vergisi tevkifatına tabi tutulacağı açıkça düzenlenmiştir. Maddede istihkak sahiplerinin gelir vergisine mahsubunun yapılacağı ifade edilen tevkifatın, vergiye tabi olmayanlar yönünden nihai vergilemeyi amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu hâliyle, tebliğle getirilen düzenlemenin Kanuna aykırı olduğunu söylemek mümkün değildir.” (Danıştay 4. Dairesinin E. 1998/861, K. 1998/4902 sayılı, 9.12.1998 günlü kararı)

c) Katma Değer Vergisi Yönünden

Vakıflar faaliyetleri gereğince KDV'ye de tabi olabilirler. Danıştay, 2000 tarihli kararında şu görüşlere yer vermiştir:

“Belirtilen kanun hükümlerinin birlikte incelenmesinden anlaşılacağı üzere, vakıflara ait ya da bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsünde bulunmayan iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için, bu işletmelerin faaliyetlerinin

sürekli olması ve faaliyetlerinin ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir. Diğer taraftan 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 1/1 maddesinde, ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin katma değer vergisine tabi olduğu, ancak bu faaliyetlerin devamlılığı, kapsamı ve niteliğinin Gelir Vergisi Kanununa göre tayin ve tespit edileceği hükmü yer almaktadır. Dosyanın incelenmesinden: davacı vakfın, mülkiyeti vakfa ait binaların bir kısmında il milli eğitim müdürlüğünden 'yurt ve pansiyon işletme izin belgesi' olarak öğrenci yurdu işletmeciliği faaliyetinde bulunduğu, bu faaliyet karşılığında bağış adı altında öğrencilerden ücret aldığı, vakıf gelirlerine intikal ettirilen ve yurtlardan elde edilen bu geliri 'Şartlı Bağış Gelirleri Hesabı' adı altında bilanço esasına göre tuttuğu defterlerinde muhasebeleştiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, ücret karşılığında öğrenci yurdu işleten ve bu faaliyeti nedeniyle üçüncü kişilerden özkaynakları dışında gelir sağladığı anlaşılan davacı vakfın devamlılık arz eden bu faaliyetinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettiği gelirin katma değer vergisine tabi tutulması gerektiğinden" (Danıştay 9. Dairesinin E. 1999/3046, K. 2000/214 sayılı, 27.1.2000 günlü kararı)

101. Kooperatifler bağış kabul edebilirler mi? Kooperatiflere yapılacak bağışlar nasıl kayıt altına alınır ve bağış işlemleri nasıl yürütülür?

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesine göre (Değişik: 21/4/2004 – 5146/ 1 md.):

"Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir."

Kooperatifin ana amacı, ortakların belirli ekonomik gereksinimlerinin ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarının sağlanıp korunmasıdır. Kooperatiflerin amacı ticari değildir, ancak ekonomiktir ve bu özelliğiyle de derneklerden ayrılır. Yani, "ekonomiklik" kooperatifin kendisiyle ilgili olmayıp, doğrudan doğruya ortaklara yöneliktir. O nedenle, kooperatiflerin amacının, ortakların ekonomilerinin geliştirilmesi şeklinde özetlenmesi mümkündür.

Genel anlamda Kooperatifler Kanunu'na tabi olmakla birlikte, özel kooperatif yasalarına bağlı olan kooperatifler de mevcuttur (örn. 2834 sayılı Kanun gereği Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri). Sorunuza, Kooperatifler Kanunu'na tabi olan genel nitelikli kooperatifleri nazara alarak yanıt vermekte olduğumuzu ek bir bilgi olarak belirtelim.

Bağışlama işlemi, bir karşılıksız kazandırma (ivazsız iktisap) işlemidir. Bağışlama kanuni tanımlamasıyla, "karşılığında bir ivaz taahhüt edilmeksizin, bir malın tama-

mının veya bir kısmının diğer bir kimseye temlikidir". Bağışlama, aynı olabileceği gibi (bir taşınmaz mal), nakdî de (para) olabilir. Kooperatifler, kural olarak üçüncü kişilerle değil, kendi ortakları ile işlem yaparlar. Kooperatif içe dönük bir kişi birliğidir. Bağış işleminin karşı tarafı kooperatif dışı üçüncü kişi ise, bu işlem ortak dışı işlem sayılacaktır. Ancak, ortaklığın ekonomisinin gelişmesine yönelik, ortaklığı borç altına sokmayan bu tip bir hukuki işlem olan bağışın, "ortak dışı işlem yasağı" kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır.

Kooperatifler Kanunu'nda, kooperatiflerin bağış kabul edebileceğine dair açık bir düzenleme olmasa da, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 19.6.1991 tarih, 1991/11-284 e. 1991/380 k. sayılı kararında, "davalı kooperatifin boş bulunan üyelik için sonradan ortak olmak isteyen davacıdan, üyelik aidatları ile ilgili ödemelerden ayrı olarak bağış adı altında ek bir ödeme isteminde bulunmasında bir usulsüzlük olmadığı gibi, aksine ortaklar arasında eşitlik sağlamaya yönelik bu işlem kabul edilebilir" demek suretiyle, kooperatiflerin bağış kabul edebileceği ve hatta talepte bulunabileceği bir içtihat olarak kabul görmüştür.

Kooperatifler Kanunu'nun 89. maddesine göre, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecbur olarak tutacakları defterler Ticaret Bakanlığınca belirtilebilir. Vergi Usul Kanunu'nun bu hususlarla ilgili hükümleri saklıdır.

Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliği uyarınca, kanuni defterler (yevmiye defteri, defteri kebir, envanter ve bilanço defteri, karar defteri, ortaklar defteri), diğer kanuni defterler (kooperatife bağlı yan işletmelerin olması hâlinde imalat defteri, çiftçi işletme defteri gibi) ve yardımcı defterler (kasa defteri, stok giriş-çıkış defteri veya kartları, sabit kıymetler ve demirbaş defteri, kıymetli evrak defteri, teftiş defteri, gelen-giden evrak kayıt defteri) olmak üzere yönetmelikte belirtilen defterleri tutarlar.

Kooperatiflerin işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak belgeler, Muhasebe Yönetmeliği'nin 6. maddesinde düzenlenmiştir. Bu belgeler fişler (tahsil fişi, tediye fişi ve mahsup fişi), makbuzlar, çek, faturalar, perakende satış vesikası, gider pusulası, müstahsil makbuzu ve ücret bordrosudur.

"Bağış makbuzu" olarak açık bir düzenleme olmamasına rağmen, kooperatiflerin bağış aldıklarında vermeleri gereken belge makbuzdur. Yönetmelikte mevcut tanıma göre, "kasaya giren paralar ile depoya giren ayniyat karşılığında verilen vesikalara makbuz denir". Kasaya giren para karşılığında ve yatıranın isteği üzerine verilen kasa makbuzları iki nüsha olarak düzenlenir. Makbuz numaraları matbu ve müteselsildir. İlk nüsha ilgili şahıs veya müesseseye verilir. Sabit nüshası dip koçan olarak saklanır. Makbuz üzerinde, paranın niçin alındığı, parayı verenin adı, alınan paranın yazı ve rakamla miktarı, makbuzu yazanın ve ayrıca yetkililerin imzaları ve tarih bulunur. Bağış karşılığında makbuz kesilmesi hâlinde, makbuz üzerinde "paranın niçin alındığı" karşılığının "bağış" olarak açıklanması gereklidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 68. maddesine göre, defterlerin son kayıt tarihinden ve saklanması mecburi olan diğer hesap ve kağıtların tarihlerinden itibaren on yıl geçinceye kadar saklanması mecburidir. **Yeni Ticaret kanununda da bu süre 10 yıl.** Yani, başış mabuzlarının da kesilmesi tarihinden itibaren on yıl boyunca muhafaza edilmesi zorunludur. Ayrıca, mabuzların, kooperatifin tutmasının zorunlu olduğu defterlere usulüne uygun olarak kaydedilmesi gereklidir.

Kooperatifler Kanunu'nun 38. maddesine göre, kooperatif ana sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadığı takdirde, ortaklarla yapılan muamelelerden, bir yıllık faaliyet sonunda elde edilen hasılatın tamamı, gelir-gider farkı olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenir. Ortak dışı işlemlerden elde edilen hasılatın, ortaklara sermaye payları oranında dağıtılabileceği, ana sözleşmede hükme bağlanabilir. Dağıtılmadığı takdirde bunlar, kooperatifin gelişmesine yarayacak işlerde kullanılmak üzere özel bir fonda toplanır. Ortak dışı işlem niteliğine sahip başışların da dağıtılmadığı takdirde özel bir fonda toplanması gerekecektir.

102. AB fonlarından iş edindirmeye yönelik AB İşkur Yeni Fırsatlar Hibe Programı'ndan yararlanan STK'ların avro üzerinden hazırladıkları bütçelere ilişkin olarak avronun kur farklarından dolayı yaşayacakları sorunlar nasıl çözülebilir?

AB İşkur Yeni Fırsatlar Hibe Programı'nın uygulanmasına ilişkin Avrupa Birliği Tarafından Finansman Sağlanan Dış Faaliyetler İçin Standart Hibe Sözleşmesi'nin uygun olmayan giderlere ilişkin kısmında, (Ek E) 15/7. maddesinde, döviz kuru kayıplarının uygun olmayan giderler olduğu belirtilmiştir.

Avrupa Birliği Tarafından Finansman Sağlanan Dış Faaliyetler İçin Standart Hibe Sözleşmesi'nde sözleşme makamının ödemelerini özel koşullar uyarınca ait olduğu ülkenin parası üzerinden veya avro cinsinden yapabileceğini düzenlemiştir. Aynı sözleşmenin "EK E" bölümünün 15. maddesinde, döviz kurunda olağandışı bir dalgalanma olması hâlinde, tarafların böyle bir dalgalanmanın etkisini azaltmak amacıyla faaliyeti yeniden yapılandırmak için birbirlerine danışacakları ve gerekli hâllerde sözleşme makamının ek önlem alabileceği belirtilmektedir.

Avrupa Birliği Tarafından Finansman Sağlanan Dış Faaliyetler İçin Standart Hibe Sözleşmesi'nde hibe tutarının kullanımının, hibe sözleşmeleri ile sıkı bir şekilde kontrol edileceği, sözleşme makamının izleme ve denetimine tabi olacağı belirtilmektedir. Faydalanan, Avrupa Komisyonunun, Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Bürosunun ve Avrupa Sayıştayının belgeleri inceleyerek veya yerinde kontrol marifetiyle faaliyetin uygulamasını doğrulamasına ve hesaplara ilişkin bilgileri, muhasebe dokümanlarını ve faaliyetin finansmanı ile ilgili diğer belgeleri de denetlemesine izin verir. Bu teftiş yedi yıl sonrasına kadar yapılabilir.

Döviz kurunda ciddi dalgalanmalar olması durumunda, bunu en kısa zamanda sözleşme makamına bildirmek ve ek önlem almasını istemek gerekecektir.

Pratik bir şekilde ifade etmek gerekirse, döviz kayıpları sürekli olacaktır; zira, AB komisyonu kurunu aylık belirler ve bu, piyasa dalgalanmalarından her zaman farklı çıkar. Proje yürütücüleri dövizini nerede bozdurduysa fişini saklamalıdır. Kur kayıpları (çok büyük dalgalanmalar haricinde) bütçeye yansıtılmaz, proje yürütücüsünün üzerinde kalır. Dolayısıyla, döviz bozdururken aylık AB kurlarına dikkat etmeniz gerekmektedir.

103. Derneklerin gelir elde edebileceği faaliyetler içine neler girmektedir? Bu konuda kısıtlamalar var mıdır? Örneğin, kamu kurumlarına, şirketlere, diğer derneklere ya da özel kişilere kendi bünyesindeki uzmanlar aracılığı ile eğitim/danışmanlık vererek, araştırma yaparak gelir toplamak ve bu geliri bağış makbuzu ile belgelendirmek yasal mıdır?

Dernek gelirlerinin neler olduğu Medeni Kanun'un 99. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

"Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur."

Ayrıca, Dernekler Kanunu'nun 11. maddesinde gelir ve giderlerde usule ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

Derneklerin, amaçlarıyla ters düşmeyecek şekilde, eğitim, danışmanlık, araştırma vs. faaliyetlerle derneğe gelir kaydedebilmeleri, tüzüklerinde bu konuda açıkça düzenleme mevcut olması hâlinde mümkündür.

Dernekler Yönetmeliği'nin 38. maddesinde gelir ve gider belgelerine dair yükümlülükler yer almaktadır. Bu yükümlülükler göre, dernek gelirleri "alındı belgesi" ile tahsil edilir. Tüzüğünde bu tip gelir getirici faaliyetlerle gelir elde edebileceğine dair hüküm bulunan dernek, "alındı belgesi" karşılığında böyle bir hizmeti verip gelir elde edebilir.

Tüzükte böylesi bir düzenleme mevcut değilse, dernekler tarafından kişi, kurum veya kuruluşlara yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri "aynı yardım teslim belgesi" ile yapılır. Bunun akabinde, dernek saymanınca teslim alınan "alındı belgesi"nin alındı belgesi kayıt defterine işlenmesi gerekir.

Hizmet verilecek kurum, kamu kurum ve kuruluşu niteliğinde ise, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümlerinin dikkate alınmasında fayda vardır. Bu kanun, kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu

hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medeni Kanunu'na göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenler. Görüldüğü gibi, kapsam alanı sınırlı olmasına rağmen, gelir elde edecek dernek ya da vakıf, bu kanun kapsamındaki dernek ve vakıflardansa, 5072 sayılı kanun dikkate alınmalıdır. Bu kanuna göre, kamu kurum ve kuruluşlarından alınacak başış, malzeme gibi konularda çeşitli kısıtlama ve sınırlamalar mevcuttur.

104. Dernek olarak inşa etmekte olduğumuz “Zihinsel Engelliler Yaşam Merkezi” için yardım toplamak üzere valilikten aldığımız izni, gerekli parayı toplayamadığımız için bir yıl daha uzatmıştık. Uzatma süresinin ardından, merkez kurabilmek adına gerekli para toplamına ulaşamamamız nedeniyle yardım toplama iznimizi bir kez daha uzatmak için yaptığımız başvuru, iznin bir defadan fazla uzatılamayacağı gerekçesiyle reddedildi. Başvurumuzun reddi gerekçesi hukuki midir?

2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, “yardım toplama süresinin takdiri, izin veren makama aittir. Bu süre bir yılı geçmez. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makamca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir”.

Yardım toplama izin süresi, kanun hükmünde açıkça belirtildiği gibi, bir yılı aşamaz. Yani, bir dernek tarafından yapılan başvuru üzerine verilecek izin süresi en çok bir yıl olabilir. Ancak, bir yılın bitiminde, ilgili dernek tarafından yeniden talepte bulunulması ve haklı sebeplerin varlığı hâlinde, ilk verilen bir yıllık sürenin uzatılması mümkündür. Uzatma konusundaki karar da izni veren makamlarca verilir. Ancak, bu uzatma süresi de bir yılı aşamaz. Kanun metninde, uzatma talebinin sadece bir defaya mahsus yapılabileceğine dair kısıtlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun maddesindeki ifade, iznin her seferinde bir yılı geçmemek üzere uzatılabileceği şeklinde yorumlanmalıdır.

Kanunun iznin uzatılması için aradığı tek koşul, haklı sebebin varlığıdır. Yani, haklı sebeplerin varlığı hâlinde, uzatma süresinin bitiminde, dernek tarafından yeniden izin süresinin uzatılması talebinde bulunulması mümkündür. Haklı sebep, her olay ve durum için ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir nitelik taşır. Zihinsel engelli merkezi için toplanması gereken para miktarına uzatma süresinin bitiminde ulaşılamamışsa, iznin uzatılması için haklı sebebin olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Kanun metnindeki ifadenin özgürlükçü bir yorumla değerlendirilmesi gereklidir. Kanunda iznin sadece bir kereye mahsus uzatılacağına dair kısıtlayıcı bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle, haklı sebebin varlığı hâlinde, iznin her defasında bir yılı geçmemek üzere uzatılmasını engelleyecek şekilde hukuki bir yorum yapılması hatalıdır.

105. Dernek tüzüğümüzde belirtilmiş olan eğitim, danışmanlık ve organizasyon konularındaki faaliyetlerimizi aidatlar ve bağışlar, bazen de sponsorluklarla sürdürüyoruz. Ticari amaç güden bir şirketle, sadece o şirketin sponsorluğuyla faaliyetlerimizi gerçekleştirmemiz şartına bağlı olarak ve bu şarta uymadığımız takdirde de aleyhimize tazminat öngörülen ve genel itibarıyla dernek menfaatine olan bir sözleşme yapmamız hukukten mümkün müdür?

Dernekler konusundaki yürürlükte bulunan mevzuata göre dernek kurma özgürlüğüne amaç yönünden getirilen sınırlamalar, amacın kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amaç olması ve bu amacın hukuka ve ahlaka aykırı olmaması şeklinde özetlenebilir.

Derneğinizin tüzüğünde yazılı faaliyet alanında kalmak koşuluyla, Borçlar Hukuku'nun temel ilkelerinden olan "sözleşme hürriyeti" prensibi çerçevesinde bir dernek ile bir şirket arasında sponsorluk sözleşmesi yapılmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Dernekler de diğer tüm tüzel ve gerçek kişiler gibi, herhangi bir akdi yapıp yapmama, istenilen tip ve muhtevada bir akit yapma, akdin karşı tarafını seçme ve nihayet kurulmuş olan bir akdi ortadan kaldırma konularında serbestçe karar verebilme özgürlüğüne sahiptir. Bir derneğin, bir şirketle sponsorluk sözleşmesi imzalamasını, bir derneğin tamamen özel hukuk hükümlerine tabi olarak kira sözleşmesi yapmasına benzetebiliriz.

Ayrıca yapılacak bir sözleşmede, sözleşme şartlarına uymama hâlinde, her iki tarafa da getirilebilecek tazminat ve ceza şart hükümlerinin bulunması mümkündür.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, kazanç elde etme ile kazanç paylaşma arasındaki farklılıktır. Yani, kanun koyucu, dernekler bakımından kazanç elde edilmesini değil, bu elde edilen kazancın bir biçimde üyeler arasında paylaşılmasını yasaklamıştır.

Bir STK'nın sponsorla işbirliği imzaladığı protokolde başka bir sponsor ile anlaşma yapmama gibi engelleyici bir hükmün bulunması sizin için sınırlayıcı olabilir. Burada önemli olan, başka bir sponsorla yapılacak anlaşmanın içeriğidir. Aynı sorun alanına yönelik, benzer içerikli bir projeye farklı bir sponsorla anlaşma yapılmamasının daha mantıklı olacağı inancındayız. Aksi hâlde, bir sivil toplum örgütünün tüm faaliyetlerinde bir tek sponsora bağımlı olması, o örgütün bir süre sonra söz konusu sponsorun yan kuruluşu olarak algılanması gibi bir risk doğurabilecektir. Bu, yasal açıdan bir sorun oluşturmakla birlikte, sivil toplum örgütünün özgür çalışma/hareket etme isteğiyle çelişebilecektir.

Borçlar Hukuku'na göre, bu tip sözleşmeler akdedilirken öncelikle kanunlardaki em-

redici hükümlere aykırılık teşkil edip etmediği incelenmelidir; herhangi bir aykırılık bulunmaması hâlinde, dernek tüzüğüne göre böyle bir faaliyetin mümkün olup olmadığı her olayda ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

106. Dernek merkezimizin bulunduğu yeri bir şahıstan kiraladık. Stopaj vergisi ödememiz zorunlu mudur?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde sayılan mal ve hakların kiralanmasından elde edilen gelirler gelir vergisine tabidir. Bina kiralaları da bu madde kapsamında sayılanlar arasındadır. Türkiye vergi mevzuatında vergi mükellefi ile vergi sorumlusu bazı hâllerde birbirinden farklıdır.

Kira gelirlerinin vergilendirilmesinde de bu durum geçerlidir. Yani kiracılar bu verginin sorumlusu mal sahipleri ise mükellefidir.

Bu nedenle kira stopajları yönünden kiracılar ödedikleri kira bedelinin brüt rakamı üzerinden %20 oranında kesinti yapmak ve vergi ödeme dönemlerinde ilgili vergi dairesine beyan etmek ve ödemek zorundadır.

STK'lar açısından da bu durumun herhangi bir istisnası yoktur. Derneğinizin ödediği kiranın brüt rakamı üzerinden %20 oranında kesinti yapmak ve ödemek zorundasınız. Ödeme güçlüğü içinde olmanız bu durumu değiştirmemektedir.

Söz konusu sorunuzun yanıtı daha önce sitemizde aşağıdaki linkte yer almıştır; <http://www.stgm.org.tr/hukuk.php?sec=faq>

107. Kamu yararına çalışan derneklere kanunlarla tanınan haklar bölümünde, yıllık beyan edilecek gelirin %5-10'u arasında bağış ve yardımların vergi matrahından indirileceğinden söz ediliyor. Bu yüzden dışındaki kısım ve üye aidatları vergiye tabi midir? Ne oranda vergiye tabidir?

Sorunuzu üç aşamada yanıtlamak mümkündür.

a) Öncelikle hangi derneklerin kamu yararına çalışan dernek statüsünde olduğunu gözden geçirmek gereklidir. Çünkü kamu yararına çalışıyor olsa da, her dernek kamu yararına çalışan dernek statüsüne sahip değildir ve bu anlamda vergi indirimlerinden yararlanamamaktadır.

Kamu yararına çalışan dernekler, Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre kamu yararına çalışan dernek statüsü elde edilebilmesi için: Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü

üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

Derneğiniz bu şekilde kamu yararına çalışan dernek statüsü kazanmadı ise, kamu yararına çalışan dernek kabul edilmez, dolayısıyla derneğimize yapılan bağışlar da kamu yararına çalışan derneğe yapılmış kabul edilmez ve vergi matrahından indirilemez.

b) Vergi matrahından indirilebilecek kalemler ve oranları, 31.7.2004 tarih ve 25539 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan 5228 Sayılı Kanunla belirlenmiştir. Buna göre; 5228 Sayılı Kanunun 29. maddesine göre, kamu yararına çalışan derneklerle, Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıfların faiz, özel finans kuruluşlarından elde edilen kâr payları ve repo gelirleri vergi dışı bırakılmıştır. Böylece bu tür gelirler üzerindeki ortalama % 17-22 nispetindeki vergiler kalkmış olmaktadır.

Kamu yararına çalışan derneklere ve Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yapılan bağış ve yardımların sınırında yapılan değişiklikler ise aynı kanunun 28 ve 30. maddelerinde düzenlenmiştir;

Gelir mükelleflerinin yaptığı bağışlar 28. maddede düzenlenmiş olup, kamu yararına çalışan derneklere, Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflara bir takvim yılı içinde gelir vergisi mükellefi olan gerçek kişilerce yapılan bağış ve yardımların toplamı o yıla ait beyan edilecek gelirin % 5'ini, kalkınmada öncelikli yöreler için % 10'unu aşarsa bu miktarın üstünde kalan kısım indirilmez. Yardımların yıl içinde yapılması ve indirimin gelir vergisi beyannamesi verilme kaydıyla beyanname üzerinde yapılması gerekir. Beyanname verilememesi hâlinde indirim yapılamamaktadır. Bu nedenle ücretliler ve faiz türü kazançları nedeniyle gelir vergisi beyannamesi veremeyen mükellefler fiilen bağışlarını vergi matrahından indirememektedirler.

Kurumlar Vergisi mükelleflerinin yaptığı bağışlar ise 32. maddede düzenlenmiş olup, kamu yararına çalışan derneklere ve Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflara bir takvim yılı içinde Kurumlar Vergisi Mükellefleri tarafından yapılan bağışlar için ise yukarıdaki oran % 5'tir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin kültür ve sanat faaliyetlerine harcanmak üzere kamu yararına çalışan derneklere ve Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yaptığı bağışlar ve yardımların tamamı Gelir ve Kurumlar Vergisinden indirilebilecektir. Kamu yararına çalışan derneklere ve Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflara aşağıdaki kültür ve sanat faaliyetlerine harcanmak üzere gerçek kişiler ve kurumlar tarafından yapılan bağış ve yardımların % 100'ünün gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden ve kurum kazançlarından düşülmesi imkânı getirilmiştir.

Bu faaliyetler şunlardır:

- a) Kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin ticari olmayan ulusal veya uluslararası organizasyonların gerçekleştirilmesine,
- b) Ülkemizin uygarlık birikiminin kültürü, sanatı, tarihi, edebiyatı, mimarisi ve somut olmayan kültürel mirası ile ilgili veya ülke tanıtımına yönelik kitap, katalog, broşür, film, kaset, CD ve DVD gibi manyetik, elektronik ve bilişim teknolojisi yoluyla üretilenler de dahil olmak üzere görsel, işitsel veya basılı materyallerin hazırlanması, bunlarla ilgili derleme ve araştırmaların yayınlanması, yurt içinde ve yurt dışında dağıtımı ve tanıtımının sağlanmasına,
- c) Yazma ve nadir eserlerin korunması ve elektronik ortama aktarılması ile bu eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılmasına,
- d) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı, yaşatılması, rölyö, restorasyon, restitüsyon projeleri yapılması ve nakil işlerine,
- e) Kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarına,
- f) Yurt dışındaki taşınmaz Türk kültür varlıklarının yerinde korunması veya ülkeye ait kültür varlıklarının Türkiye'ye getirilmesi çalışmalarına,
- g) Kültür envanterinin oluşturulması çalışmalarına,
- h) 2863 sayılı Kanun kapsamındaki taşınır kültür varlıkları ile güzel sanatlar, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki ürün ve eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılması ve güvenliklerinin sağlanmasına,
- i) Somut olmayan kültürel miras, güzel sanatlar, sinema, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki üretim ve etkinlikler ile bu alanlarda araştırma, eğitim veya uygulama merkezleri, atölye, stüdyo ve film platosu kurulması, bakım ve onarımı, her türlü araç ve teçhizatın tedariki ile film yapımına,
- j) Kütüphane, müze, sanat galerisi ve kültür merkezi ile sinema, tiyatro, opera, bale ve konser gibi kültürel ve sanatsal etkinliklerin sergilendiği tesislerin yapımı, onarımı veya modernizasyon çalışmalarına,

harcanmak üzere yapılan her türlü bağış ve yardımların % 100'ü (Bakanlar Kurulu, bölgeler ve faaliyet türleri itibariyle bu oranı yarısına kadar indirmeye veya kanuni oranına kadar çıkarmaya yetkilidir).

Bağış ve yardımın nakden yapılmaması hâlinde, bağışlanan veya yardımın konusunu teşkil eden mal veya hakkın varsa mukayyet değeri, yoksa Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre Takdir Komisyonunca tespit edilecek değeri esas alınır.

Aynı kanununun 16. maddesine göre ise, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin 1 ve 2 nolu fıkralarında sayılı hizmet ve teslimleri ifa eden ve bu hizmet ve teslimleri KDV'den muaf olan Kültür, Eğitim ve Sosyal Amaçları ifa eden kamu menfaatine yararlı dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar isterse bu hizmet ve teslimlerinin KDV'ye tabi olmasını isteyebileceklerdir. Bu talebin dilekçede belirtilen ve dilekçe tarihinden sonra ifa edilen işlemlerin tamamını kapsaması şarttır. Şu kadar ki, mükellefiyetin devam etmekte olan işlemlere şümulü

yoktur. Bu şekilde KDV tahsil edebilecek olan vergiden muaf dernek ve vakıflar kendi alımları için ödedikleri KDV'leri tahsil edecekleri KDV'lerden mahsup edebileceklerdir.

Bu hükümlerden yararlanabilecek olanlar şunlardır:

Kültür ve Eğitim Faaliyetleri ifa eden kamu menfaatine yararlı dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflardan ;

- a) İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, islah ve teşvik etmek
- b) Tiyatro, konser salonu, kütüphane, sergi, okuma ve konferans salonları ile spor tesisleri işletmek veya yönetmek suretiyle kültür ve eğitim faaliyetlerini ifa edenler.
- c) Sosyal Amaç Taşıyan Faaliyetleri ifa eden kamu menfaatine yararlı dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflardan;

hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, kan bankası ve organ nakline mahsus bankalar, anıtlar, botanik ve zooloji bahçeleri, parklar ile veteriner, bakteriyoloji, seroloji ve distofajin laboratuvarları gibi kuruluşlar, öğrenci veya yetiştirme yurtları, yaşlı ve sakat bakım ve huzurevleri, parasız fakara aşevleri, düşkünevleri ve yetimhaneleri işletmek veya yönetmek suretiyle sosyal amaç ifa edenler.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10. maddesine göre tamamı vergi matrahından indirilebilecek olan bağış ve yardımlar aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Eğitim ve Sağlıkla İlgili Bağış ve Yardımlar.

Aşağıda sayılan kurum ve kuruluşlara okul, sağlık tesisi ve yüz yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde elli yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi yapımı dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerinin devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdi ve aynı bağış ve yardımların tamamı indirim konusu yapılabilecektir.

- Genel bütçeye dahil daireeler,
- Katma bütçeli idareeler,
- İl özel idareeleri,
- Belediyeler,
- Köyler

Bağış ve yardımın sayılan bu kuruluşlara ve sayılan amaçlar için verilmesi gerekmektedir. Bu sayılan kamu idare ve kuruluşları dışında kalan diğer kurum ve kuruluşlara okul, sağlık tesisi veya öğrenci yurdu yapımına ilişkin yardım veya bağış yapılsa dahi vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.

Gıda Bankacılığı kapsamında Yapılan Bağış ve Yardımlar:

GVK'nın 89/6. maddesi uyarınca fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedellerinin tamamı gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmektedir.

Bu kapsamdaki bağışın, tüzüğünde veya senedinde ihtiyacı bulunanlara gıda, temizlik, giyecek ve yakacak yardımı yapılabilmesine ilişkin hükümler bulunan dernek veya vakıflara yapılması gerekmektedir.

Kültür Sanat ve Sporla ilgili yapılan Harcamalar:

Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve bilimsel araştırma faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan ya da Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca desteklenen veya desteklenmesi uygun görülen GVK'nun 89/7'de sayılan harcamaları ile bu amaçla yapılan her türlü bağış ve yardımların % 100'ü yıllık beyanname ile bildirilecek gelirden indirilebilecektir (Bakanlar Kurulu, bölgeler ve faaliyet türleri itibarıyla bu oranı yarısına kadar indirmeye veya kanuni oranına kadar çıkarmaya yetkilidir).

3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17.06.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si yıllık beyanname ile bildirilecek gelirden indirilebilecektir.

Özel Kanunları Uyarınca gider yazılabilecek bağış ve yardımlar:

Vergi matrahından indirim konusu yapılabilecek bağış ve yardımların tamamı gelir ve kurumlar vergisi kanunlarında yer alanlar ile sınırlı değil. Kendi özel kanunlarında hüküm bulunan bazı kuruluşlara yapılacak bağış ve yardımın tamamı aksi belirtilmedikçe indirim konusu yapılabilecek. Aşağıda yer alan bu kuruluşlara yapılan bağış ve yardımların tamamı kendi düzenlemelerinde yer alan şartlara uyulmuş olmak kaydıyla indirim konusu yapılabilecektir.

Kanun No	Madde No	Bağış Yapılabilecek Kurum ve Kuruluşlar
2876	101	Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
3294	9	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve Vakıfları
2547	56	Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri
278	13	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
3388	3	Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı
2828	20/b	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İle Kuruluşlarına
7269	44 45	Umumî Hayata Müessir Afet Felâketzedeleri İçin; Hayır Kurumları, Mahallî İdareler, Mal Sandıkları ve Diğer Kuruluşlara Millî ve Mahalli Yardım Komiteleri
222	76	İlköğretim Kurumları
4122	12	Millî Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu Çerçevesinde Yapılan Harcamalar
4306	07/1	Sekiz Yıllık Kesintisiz Eğitim İçin Eğitim Kurumlarına
5434	Ek.44	Emekli Sandığı Kanunu Çerçevesinde Yapılan Bağış ve Yardımlar
2955	46/b	Gülhane Askeri Tıp Akademisine

Bunların dışındaki bağışlar herhangi bir vergi indirimi veya muafiyetine tabi değildir.

c) Üye aidatlarının vergiye tabi olup olmadığı konusunda ise;

Tüzel kişiliğe sahip bulunan dernekler ve vakıflar kazançları kurumlar vergisine tabi mükellefler arasında sayılmamıştır. Dolayısıyla dernek ve vakıfların gelirleri kurumlar vergisine tabi değildir. Bu anlamda aidat ve bağış gelirleri de vergiye tabi değildir.

Ancak, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazançlarının vergiye tabi olduğu hükme bağlanmıştır. Buna göre vakıf veya derneklerin oluşturduğu iktisadi işletmelerin gelirleri kurumlar vergisine tabi olacaktır. Vakıf veya derneğin hangi gelirlerini doğrudan elde ettiği, hangilerinin iktisadi işletme geliri olduğu önem taşımaktadır.

108. Vakıf bilanço, kar-zarar tablolarının yerel gazetede yayınlanması kanuni bir zorunluluk mudur?

21.09.1997 tarih ve 23117 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulu Vakıflar Hakkında Tebliğ'e göre; "Vakıf tarafından kurulan işletmeler, kâr-zarar cetvellerini ve bilançolarını müteakip yılın Şubat ayı sonuna

kadar vakfa bildirirler. Vakfın yönetim organı, her takvim yılı başında işletme hesabı esasına göre defter tutuluyorsa hesap özetini yeni yılın ilk üç ayı, bilanço esasına göre defter tutuluyorsa bilanço ile kâr zarar cetvellerini yeni yılın ilk altı ayı içinde, yeminli mali müşavirlere tasdik ettirerek yerel basın-yayın araçlarıyla ilân etmek veya yayınlamak ve bu süre içerisinde iki nüsha olarak ilgili Vakıflar Bölge Müdürlüğüne vermek veya taahhütlü olarak göndermek zorundadır. Bildirim ve diğer yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne yasal yollara başvurulur.” hükmü getirilmiştir.

Getirilen bu düzenleme vakıflar için değil, vakıflar tarafından kurulmuş işletmeler için getirilmiştir. Vakıfların kendileri için böyle bir düzenleme ve böyle bir zorunluluk getirilmemiştir.

Ancak, 21.08.1970 tarih ve 13586 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulu Vakıflar Hakkında Tüzük'ün değişik 29. maddesine göre; “Vakfın yönetim organı, her takvim yılı başında işletme hesabı esasına göre defter tutuluyorsa hesap özetini yeni yılın ilk üç ayı, bilanço esasına göre defter tutuluyorsa bilanço kar ve zarar hesaplarını yeni yılın ilk altı ayı içinde, uygun yerel araçlarla ilan etmek veya yayınlamak zorundadır. Hesap özeti veya bilanço ve kar zarar hesapları, Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderilir; bunlar özet olarak Genel Müdürlükçe ayrı bir deftere yazılır.” hükmü mevcuttur.

Bu durumda bilanço ve kâr-zarar hesaplarının uygun yerel araçlarla yayınlanması zorunluluğu mevcut ise de, gazete ile ilan şartı getirilmemiştir. Kanımızca, bilanço ve kâr-zarar hesaplarının vakıf panosuna asılmak suretiyle de ilanı mümkündür.

BÖLÜM VIII
MAL VARLIĞI, FİKRÎ HAKLAR,
SINAİ HAKLAR VD.

109. Bir web sitesini korumak ve sitenin sayfa atlarına “copyright” ya da “tüm hakları saklıdır” gibi ibareleri bulundurmamak için nasıl bir yöntem izlemek gerekir?

Öncelikle belirtmek isteriz ki sorunuz, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku (FSEH) içinde oldukça geniş bir alanı ilgilendirmektedir. Bu alanda ve özellikle yeni gelişmekte olması nedeniyle internet alanında yaşanan telif hakları ve eser sahipliği sorununa dair kapsamlı bir bilgi verme imkânımız bulunmamakla birlikte, sorunuzdan yola çıkarak bu alanda yaşanabilecek temel sorunlar ve yapılması gerekenlerle ilgili genel birtakım bilgiler vermek mümkündür.

Her şeyden önce, Türk FSEH, henüz web sayfalarını bağımsız bir eser olarak tanımış değildir. Ancak bu durum, web sitesi içinde kullanılan her türlü yazılı, görsel ve işitsel materyal ile web sitesinin kurulumunda faydalanılan bilgisayar programları, program tasarımları, arayüzler ve araışlerlik elemanlarının, fikir ve sanat eseri olarak kabulüne engel değildir.

Web sitesi kurulumu esnasında ve kurulumundan sonra site içinde kullanacağınız yukarıda sayılan her türlü materyal, yasanın tanımına uygun olmak şartıyla, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) telif haklarına ilişkin hükümlerince koruma altına alınmıştır. (bkz. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/957.html>)

Bu korumadan faydalanmak için yapılması gereken tescil işlemlerine dair yöntem, “Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik”te detaylı olarak açıklanmıştır. (bkz. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27017.html>)

Yine, web sitesi bir ticari amaca hizmet etmek için kurulmuşsa, bu sitede kullanacağınız ticari logo, marka ve firma isimlerinin, Türk Hukuku'nda 556 sayılı “Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” hükümleri ile korunmakta olduğu ve bu hukuki korumadan yararlanmak için marka ve isimlerin tescil edilmesinin zorunlu olduğu bilinmelidir. (bkz. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/10061.html>)

Marka korumasından faydalanmak için yapılması gereken tescil işlemlerine dair yöntem, 556 sayılı “Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik”te detaylı olarak açıklanmıştır. (bkz. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23125.html>)

Yukarıda açıklandığı gibi, web sitesinin kendisi bir tescilli koruma imkânından yoksun olmakla birlikte, site içindeki her türlü materyal, yasal şartları taşıdığı anda, tescilli korumadan faydalanacaktır.

Web sitelerinde “© copyright 2007” gibi bir ibarenin üstünü tıkladığınızda şu şekilde bir yazı ile karşılaşacaksınız: “Bu web sitesi, sitede bulunan tüm sayfalar, yazılar, fotoğraflar, dizaynlar, resimler ve fikri hak mülkiyet ve korumasına tabi olan her

türlü olan eserin telif hakkı .....’ya aittir; .....’nın izni alınmaksızın, hiçbir kimse, eserin tamamını veya bir kısmını yayımlayamaz, çoğaltamaz, alıntı yapamaz”

Web sitelerinde “© copyright 2007” gibi bir ibarenin bulunması, o sitede yer alan tüm eserlerin site sahibi tarafından koruma altına alındığını gösterir bir ifade olup, bu ifadenin sitede yer alması için özel bir hukuki prosedür bulunmamaktadır. Yani, sitenizin altına böyle bir ibareyi koyup koymamakta serbestsiniz. Lakin, böyle bir ibare bulunmasa dahi site sahibi, yukarıda açıklanan yasal korumadan vazgeçmiş sayılmayacağı gibi, site sahibinin kendisi de söz konusu yasalardan kaynaklanan yükümlülüklerle uymakla mükelleftir.

Bu yükümlülüklerin başında, sitede kullanılan eserlerin yayımı, çoğaltılması ve kullanılması hususunda, eser sahibinden izin alma şartı gelmektedir. Aksi hâlde, site sahibinin hukuki ve (duruma göre) cezai sorumluluğu doğacaktır.

Yaygın bir kullanım olduğundan ve özellikle telif hakkını ilgilendirdiğinden, web sitelerinde başka bir siteye “link atma” konusunda kısa bir bilgi vermekte fayda bulunmaktadır.

Link atma, özel bir bilgisayar programı sayesinde, bir web sayfasından diğerine geçişi mümkün kılan tekniğin ismidir. Temel olarak linkler, intern (dâhilî) ve ekstern (haricî) olarak ikiye ayrılır. Haricî (ekstern) linklerde internet kullanıcısı, link verilen sayfada bulunan linklerin tıklanması ile diğer web sitesine ulaşmaktadır. Haricî linkler, internetin kalbi olarak nitelendirilmekte ve kural olarak atıf hakkı ve kaynak gösterme hakkına benzetilmektedir. Burada, sadece eser sahibinin sayfasına bir geçiş sağlanmaktadır. Zaten, eser sahibinin söz konusu sayfasına internet ağından da ulaşmak mümkündür.

Fikrî hukuk açısından problem olabilecek link türleri, dâhilî (intern) linklerdir. İntern (inline-dâhilî) link verme hâlinde, eser sahibinin ihlal edilen birtakım haklarından bahsetmek mümkündür. Zira, bu link türünde link verilen sayfa (eser) bağımsız bir sayfa olarak açılmamakta, link veren sayfanın içinde görüntülenmekte, link veren sayfanın adeta bir parçası görünümü verilmektedir. Bu durumda, eser sahibinin korunmaya değer menfaatlerinden bahsetmek gerekmektedir.

Bu nedenle, sizin sitenizde kullandığınız ya da sizin sitenize atılan linklerin haricî linkler olması hâlinde (olayın somut şartlarını da göz önünde bulundurmak kaydıyla) telif hakkı konusunda herhangi bir talepte bulunmanız ya da size karşı bir talepte bulunulması mümkün olmayacakken, dâhilî linklerde aksi bir sonuçla karşılaşmanız mümkündür.

110. Mevzuatımızda, web sitesinde alan adı barındırma, veri saklama ve yayınlama (hosting) hizmetleri ne şekilde düzenlenmiştir? Hosting hizmeti almakta olduğumuz firma, tüm mali yükümlülüklerimizi yerine getirdiğimiz hâlde, derneğimize verdiği hizmeti kesme hakkına sahip midir? Hosting firmasının keyfi yaklaşımları karşısında hukuki olarak korunma imkânı var mıdır? Uyuşmazlık hâlinde hangi yollar izlenmelidir?

Sorunuzda, web alanı ve e-posta için bir hosting firması ile beş yıl için sözleşme yapıldığı, hizmet bedelinin tamamının ödendiği, bir yıllık sürenin henüz dolduğu, buna karşın derneğimize verilen web hizmetlerinin hosting firması tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeksizin durdurulduğu belirtilmektedir.

Ülkemizde hosting hizmeti veren kişi ve kuruluşlar, genel olarak bu hizmetleri doğrudan kendi olanaklarıyla sağlamamakta, daha çok yurt dışındaki servis sağlayıcı kuruluşların bir tür bayisi olarak çalışmaktadır. Bilindiği üzere, bu tür bayiliklerin alınması, ciddi bir yeterlik ve sermaye gerektirmemektedir. Sermaye yapısı yetersiz ve kurumsal kimlikten uzak birçok firma, gerçekte web sunucuları üzerinde kontrol imkânları da bulunmadığından, benzeri uygulamalarıyla müşterilerinin mağduriyeti-ne neden olabilmektedir.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, ülkemizde bilişim sektörüne ilişkin yeterli ve kapsamlı özel düzenlemeler bulunmamaktadır. Mevzuattaki bu eksiklik nedeniyle, alan adı ve web alanı sağlama gibi internet hizmetleri çerçevesinde hizmet verenler ile müşterileri arasında yaşanacak problemlerde, konunun genel hükümlere göre çözülmesi gerekmektedir. Bu durumda, sorunların çözümünü güçleştirmekte ve yargılama süreci sonunda haklı çıkılması durumunda dahi yargısal kararlar, ortaya çıkan güçlükleri gidermekte yetersiz kalabilmektedir.

Ne yazık ki, hosting firmasıyla yaşadığınız sorunun kısa sürede çözülmesi mümkün görünmemektedir. Yasal süreçlerin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, sorunu görüşme ve uzlaşma yoluyla çözmeye çalışmak en uygun yol ise de bunun mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Kanımızca, derneğinizin sözleşme hükümlerine aykırı bir uygulamasının bulunmadığı da düşünüldüğünde, hizmetin bu şekilde keyfi olarak kesilmesinin hosting firmasının yurt dışındaki asıl servis sağlayıcıyla yaşadığı problemlerden kaynaklanması kuvvetle muhtemeldir.

Bu durumda, hosting firmasıyla yaptığınız sözleşmedeki hükümlerin incelenmesinden sonra, öncelikle ve ivedilikle ilgili firmaya noter kanalıyla ihtarname göndermelisiniz. İhtarnamede sözleşme konusu iş ile sözleşmeden sonraki süreçte yaşanan olaylar ve son durum özetle anlatıldıktan sonra; taleplerin belirtilmesi ve firmanın sözleşme ile yükümlendiği edimleri derhâl yerine getirmesinin istenmesi, aksi takdirde firma aleyhine tazminat davası ve diğer yasal yollara başvurulacağına ihtar edilmesi gerekmektedir.

İhtarname metnini noterlikte yazdırabileceğiniz gibi, tercihen bir avukattan yardım almak suretiyle haricen hazırlayacağınız bir ihtarname metnini noter kanalıyla göndermeniz de mümkündür.

İhtarnameye rağmen sözleşmedeki edimler verilen sürede yerine getirilmezse, hosting firması aleyhine dava açma zorunluluğu doğacaktır. Açılacak davada, firmadan ödediğiniz hizmet bedelinin faiziyle birlikte tarafınıza ödenmesini isteme ve yargılama sürecinde kanıtlamak koşuluyla, firmanın haksız uygulaması sonucunda uğradığınız zararların giderilmesi için maddi ve manevi tazminat talep etme hakkınız bulunmaktadır.

Açacağınız bu davada kanıt olması bakımından, davanın açılmasından önce elinizdeki belgelerle mahkemeye başvurarak web sitesinin ve hizmetlerin son durumunun uzman bilirkişiler aracılığıyla saptanmasını isteyebilir, yani "delil tespiti" talebinde bulunabilirsiniz.

Davanın lehinize sonuçlanması hâlinde firma, mahkeme kararındaki tutarları kendiliğinden ödemez ise, firma aleyhine icra takibi yoluyla bu tutarların tahsil edilmesi imkânı bulunmaktadır.

Konuya ilişkin kararınızı oluştururken yukarıda anlatılan hukuki sürecin uzun zaman alabileceğini, bu zaman içerisinde web sitenizden eskisi gibi yararlanmanızın mümkün olamayacağını, firmanın mal varlığının bulunmaması hâlinde tahsilin hemen hemen imkânsız bir noktaya gelebileceğini de göz önünde bulundurmanızı önermekteyiz.

111. Kapatılan bir dernek, mal varlığını bir vakfa devredebilir mi?

Derneklerin kendiliğinden, genel kurul kararı ve mahkeme kararı ile sona ermesi durumları Medeni Kanun'un 87, 88 ve 89. maddelerinde düzenlenmiştir. Derneğin sona ermesinin ardından gerçekleştirilecek işlemlerin ve mal varlığının tasfiyesinin nasıl yapılacağı, Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

Dernekler Kanunu'nun (DK) 15. maddesi gereği, "Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır. Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağını genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamışsa, yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla derneğin amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir".

Bu koşulda, tasfiye durumunda öncelikle tüzük hükümlerine bakılacak olup derneğin sona ermesi hâlinde mal varlığı ve haklarını kime bıraktığı önem taşıyacaktır. Eğer tüzükte böyle bir hüküm yoksa, derneğin sona erdiğine karar verilen genel kurulda, derneğin mal varlığının tasfiyesi hususunda bir karar alınması gerekmektedir.

Eğer böyle bir karar alınmamışsa, bu mal varlığının vakfa bırakılması mümkün değildir; zira, açık yasa hükmü gereğince (DK, m. 15) derneğin mal varlığı amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

112. Kapatılacak olan vakıflar bir biçimde devralınabilir mi? Eğer devralınabilirse, daha sonra vakfın adını ve amacını değiştirmek mümkün müdür? Bu nasıl hayata geçirilebilir? Kapatılan vakıfların mal varlıklarını devralmak olanaklı mıdır?

Vakıflar bir kül hâlinde devir alınamaz. Vakıfların devrine ilişkin Türk hukukunda bir düzenleme mevcut değildir. Medeni Kanun'un 101. maddesinde belirtildiği gibi, "vakıflar, gerçek ve tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olmaları" ve vakfedenin iradesi ile doğmaları nedenleriyle vakfın devri mümkün değildir.

Ancak, vakıfların kapanma koşullarına bağlı olarak mal varlıklarının intikali (devri) mümkündür.

1- Vakfedenin İradesi ile Dağılma

- Vakıflar vakfedenin resmî senette öngördüğü hükümler uyarınca sona erer.
- Vakıf senedinde belirtilen amacın gerçekleştirilmesi ya da süreli vakıf ise sürenin bitmesi ile kendiliğinden sona ererler.

Bu hâlde, vakıf yönetim organı yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesine başvurarak mahkeme kararı ile vakıf sona erer.

2- Kanun Gereği Dağılma

- Medeni Kanun'un 116. maddesi gereğince, vakfın amacının sonradan gerçekleşmesinin imkânsız hâlde geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı hâllerde vakıf kanun gereği kendiliğinden dağılır.

Vakfın dağılması, vakıf yönetim organı tarafından veya Türk Medeni Kanununun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'ün 30. maddesi uyarınca, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından vakfın yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinden istenir.

- Medeni Kanun'un 116/2. maddesi uyarınca, "yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır" hükmü gereğince mahkeme kararıyla kapatılır.

Yeni düzenlemelere göre vakıfların kapanması hâlinde vakıf mal varlıklarının durumunun ne olacağı 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 27. maddesinde açıklanmıştır.

“MADDE 27 – Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar; vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Genel Müdürlüğün görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise Genel Müdürlüğe intikal eder.”

Ancak, vakıf tüzel kişiliği devredilemeyip sadece mal varlığı devredilebileceğinden, var olan vakfın amacının ve isminin değiştirilerek devam etmesi üzerinde durulması gerekmektedir.

A- Vakfın amacının değiştirilmesi

Vakfeden tarafından kuruluş senedinde belirlenen vakfın amaç ve örgütlenme biçimi, zorunluluk doğmadıkça kural olarak vakıf organlarındaki değişikliklerle değiştirilip genişletilemez. Bununla birlikte, vakfın amacı, geçen zaman içinde tamamen değişik bir anlam ve nitelik kazanmış olursa, ancak bu nedenle değiştirilmesi söz konusu olacaktır.

Vakfın amacı Medeni Kanun hükümleri uyarınca iki hâlde değiştirilebilir.

1- Medeni Kanun'un 113. maddesi, “durum ve koşullardaki değişimler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hale gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir” hükmünü içermektedir.

Türk Medeni Kanunu'nun 113. ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'ün 26. maddeleri, vakfın asıl amacının niteliği ve kapsamı vakfedenin vakıf senedinde belirttiği isteğe açıktan açığa uymayacak derecede değişmiş olursa, amacın değiştirilmesi için yetkili asliye mahkemesine başvurulacağını hükme bağlamıştır.

Ancak, burada ölçü, vakfın değişen koşullar karşısında başlangıçtaki amacın gerçekleştirilmesinin olanaksız duruma gelmesidir. Yerleşmiş Yargıtay kararlarında üzerinde önemle durulduğu gibi, amacın değiştirilebilmesi için objektif ve sübjektif koşulların birlikte oluşması gerekir. Objektif koşullar amacın anlam ve içeriğini yitirmesi, sübjektif koşullar ise değişmiş olan amacın artık vakfedenin isteğiyle bağdaşmasına olanak bulunmamasıdır.

Ancak, bu iki koşulun birlikte gerçekleşmesi durumunda, vakfın amacı, vakfedenin asıl amacına aykırı olmamak kaydıyla, vakıf yönetim organının veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün başvurusu üzerine yetkili (vakıf yerleşim yerindeki) asliye hukuk mahkemesince değiştirilir.

“Durum ve koşullarda, vakıf senedindeki amacın değiştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyan herhangi bir gelişme ve buna bağlı olarak vakfedenlerin isteklerine açıkça uymayacak hallerin varlığı iddia edilmediği gibi bu yolda bir vakfa da mevcut değil iken, vakıf senedine amacın genişletilip değiştirilmesi sonucunu doğuran bir hükmün eklenmesinin mahkemece uygun bulunması hatalıdır.” (Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin E. 2002/3481, K. 2002/6011 sayılı, 27.5.2002 günlü kararı)

2- Bazen de vakıf senedinde vakfın amacının gerçekleştirilmesinin kuralları belirlenmiş olup, bu kurallar ve koşullar vakfın amacını gerçekleştirmeyi önemli ölçüde güçleştirip engelleyebilir. Bu hükümler, amaçtan bağımsız olarak düşünülmemeyeceğinden, bunların değiştirilmesi de “amaç değişikliği”ni içeren 113. maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir.

Medeni Kanun’un 113/2. maddesinde, “amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm uygulanır” demektedir.

Örneğin, belirli sayıda yaşlı ve kimsesiz kişiye bakmayı amaç edinen bir vakıf, değişen ekonomik koşullar, fiyat artışları ve gelirlerindeki azalmalar nedeniyle bu amacı gerçekleştiremeyebilir. İşte bu hâlde, amacı gerçekleştirmeyi önleyen, güçleştiren koşul ve yükümlülüklerin kaldırılması mahkemeden istenebilir.

Burada da vakfın değişen koşullar karşısında amacın gerçekleşmesinin bu şartlarda olanaksız hâle gelmesi ve bunların değiştirilmesi için objektif ve sübjektif koşulların birlikte aranması gerekmektedir.

“İstanbul Darülaceze Kurumunu yaşatmak, günün ihtiyaç ve koşullarına göre geliştirmek amaçlı” vakıf senedinin değişen koşullara göre bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bazılarının da senede eklenmesi istenmiş, ancak Yargıtay 18. Hukuk Dairesi aşağıdaki gerekçeyle yerel mahkemenin “değişikliği kabul kararı”ni bozmuştur.

“Davacı vakfın amacında hedeflenen muhtaç ve düşkün statüsünde kabulü mümkün olmayan, D... Kurumunda çalışanlara giyim, ulaşım, eğitim, yakacak ve benzeri maddi yardımda bulunmayı öngören (d) ve (f) fıkralarının vakıf senedine eklenmesinin, vakfedenlerin belirlenen amacının genişletilmesi doğrultusunda ve iradelerine aykırılık oluşturduğu gözetilmeden verilen yerel mahkemenin kararının bozulmazına...” (Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin E. 2003/551, K. 2003/1315 sayılı, 25.2.2003 günlü kararı)

B- Vakfın isim değişikliği

Yargıtay kararlarında, vakfın isim değişikliğinin vakfedenin iradesi ve vakfın amacına bağlı olduğu düşünülmekte ve amaç değişikliği kapsamında ele alındığı görülmektedir.

“(Vakfın Adının Değiştirilmesi) Vakıf hukukunda esas olan vakfın kuruluş senedine yansıyan kurucu iradenin -yasaların buyurucu hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla- olduğu gibi korunması ve sürdürülmesidir. Bu nedenle Reddi Gereği (...)” (Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin E. 2004/8309, K. 2004/10091 sayılı, 27.12.2004 günlü kararı)

Bu nedenle, vakfın isim değişikliğinin mahkemeden amaç değişikliği şeklinde istenmesi ve amaç değişikliğine ilişkin kurallara uyulması gerekmektedir.

Vakfın amacının gerçekleşmesinin imkânsız olması hâllerinde kapatılması kararı verilirken, vakfın vakfedenin iradesine uygun olmak şartıyla amacın değiştirilmesinin ya da amacı gerçekleştirmenin önündeki engellerin kaldırılıp kaldırılamayacağına ve böylelikle vakfın yaşatılıp yaşatılamayacağına mahkemeler öncelikle dikkat etmektedir.

Bu hükümler bir bütün olarak değerlendirdiğinde:

Vakıflar bir küllük olarak devralınamazlar.

Vakfın isim ve amacının değiştirilmesi mümkün olup, yukarıda belirtilen şartlar doğrultusunda bu değişikliklerin yapılması mahkemeden istenir.

Vakıf mal varlığının devredilmesi, vakıf senedine göre tasfiye sonucu devredilecek gerçek veya tüzel kişinin belirlenmesi ya da bu belirlenmenin vakıf yönetim organına bırakılmış olması hâlinde mümkündür.

Bu nedenle, kapatılacak durumdaki vakıfların vakıf senedinde, tasfiye hâlinde mal varlığı devredilecek gerçek ya da tüzel kişilerin adının belirlenmemesi ya da bunun belirlenmesi için yönetim organına yetki verilmemiş olması hâllerinde, bu mal varlığının anlaşmayla ya da mahkemeye başvurarak devralınması mümkün değildir.

113. Avrupa Komisyonunun desteklediği ve proje yürütücüsü olan derneğin paydaşı bir dernek ile diğer bazı tüzel kişilerin ortaklığında yürütülen doğal hayata ilişkin proje sırasında, projenin ikincil ortağı olan derneğin personeline çekilen film bir eser midir? Mevzuatımıza göre bu, bir eser olarak kabul edilmekte midir?

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin manevi ve mali hakların neler olduğu, bunların korunma yöntemi, bu ürünlerden yararlanma şartları, kurallara aykırı yararlanma hâlinde uygulanacak yaptırımlar, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda (FSEK) düzenlenen korumada merkez kavram "eser"dir. Kanunun "Tanımlar" başlığını taşıyan 1/B maddesinin (a) fıkrasına göre eser, "sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini" ifade etmektedir.

Kanunda öngörülen bu tanımlama gereğince, bir fikir ve sanat ürününün eser olarak kabul edilebilmesi için iki unsuru taşıması gereklidir. Bunlardan birincisi, fikir ve sanat ürününün "sahibinin hususiyetini taşıması", yani onu meydana getiren kişinin zihninin bireyselliğini gösteren özellikler taşıması, ikincisi ise "kanunda sayılan eser kategorilerinden birine dâhil olması"dır.

Bir çalışmanın, FSEK uyarınca eser sayılarak korunabilmesi için tamamlanmış olması gerekmez ve eğer çalışma, yaratıcısının özelliklerini yansıtacak düzeye gelmişse eser olarak korunur. Ancak, bu özelliği taşımayan, yani "hususiyet arz etmeyen" çalışmalar eser korumasından yararlanamaz. Kanunda sayılan kategoriler çoğaltılmaz; ancak, dört ana kategorinin içinde yer alan alt kategoriler sınırlı sayıda değildir. Sinema filmleri ana kategorisi kanunun 5. maddesinde düzenlenmiştir.

"Sinema filmi"nin yasal tanımı, 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'da yer almaktadır. Buna göre, "sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile meydana getirilen belgesel, kurgu, animasyon ve benzeri türlerde; konulu veya konusuz, uzun veya kısa metrajlı, tespit edildiği materyale bakılmaksızın elektronik, mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisinden ibaret filmler" sinema filmi olarak tanımlanmaktadır.

Yine, aynı kanuna göre belgesel film, "bilimsel, güncel, tarihi, doğal ve benzeri olgu veya düşüncenin sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile araştırıldığı, anlatıldığı ve kurgulandığı filmler"dır.

Anılan kanuna dayanılarak çıkarılan Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Yönetmelik'te, "yaklaşık süresi otuz dakikanın altında olan, kurgu, belgesel, animasyon veya diğer biçimlerdeki sinema filmleri", "kısa film" olarak nitelendirilmektedir.

Yukarıdaki açıklama ve değerlendirmeler ışığında, proje ortağı derneğin çalışanları tarafından (kameraman, yönetmen, kurgu ve çekim asistanları, senarist, deşifre sorumlusu) gerçekleştirilen çalışmanın, FSEK koruması altında olan bir ürün, yani "eser" ve bir "kısa metrajlı belgesel sinema filmi" olduğu sonucuna varılmaktadır.

114. Proje ortağı derneğin çalışanları tarafından çekilen sinema filminin (eserinin) sahibi kimdir? Esere ait hakların kullanım hakkı kime aittir? Proje yürütücüsü olan derneğin eser üzerinde hak iddia etmesi mümkün müdür?

FSEK'nun 8. maddesi uyarınca eser sahibi, eseri meydana getiren kişidir. "Eser" in unsurlarından biri de "sahibinin hususiyetini taşıma" olduğundan, bir esere hususiyet veren, onu meydana getiren kişi olarak eserin sahibi dikkate alınmalıdır. Aynı maddenin 2. fıkrasında, sinema eserlerinde, "yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı"nın eserin birlikte sahibi olduğu ifade edilmektedir.

"Eser" kural olarak gerçek kişiler tarafından yaratılabilir; "yaratma gerçeği ilkesi"ne göre, eser sahibi eserin yaratıcısı, esere özelliğini yansıtan kişidir. Bu kişi, insanlığın ortak kültür varlığına katkıda bulunmuştur ve katkısına karşılık eserden mali ve manevi bakımdan yararlanmak yalnız onun ayrıcalığı olmalıdır. FSEK'nın 1/B.b maddesinde, yakın tarihte yapılan değişikliklerle, eser sahibinin gerçek kişi olması zorunluluğu kaldırılmış olup tüzel kişiler de eser sahibi olabilirler.

Eser üzerindeki haklar, yani telif hakları, eserin yaratılmasıyla kendiliğinden doğar ve kazanılır; diğer bir deyişle aslen iktisap edilir. Hakkın doğması ve kazanılması için bir irade açıklamasına, bildirim ya da tescil gibi bir prosedüre gerek bulunmamaktadır.

Güzel sanat eseri üzerindeki hak sahipliğinin belirlenmesinde ana kural, fikir ürünü olan eserin onun yaratıcısına ait olmasıdır. Ancak, bazı hâllerde, kanun onu bizzat üreten veya yaratanın dışında bir başkasına ait sayılmasını da kabul etmiştir. Bu hâllerde, eser sahibi sayılan kişinin, eserin yaratılması sürecine katkısı, onun özünü oluşturan "özgün fikir ürünü"nü meydana getirmek" değil, bu ürünün ortaya çıkışını sağlayan bir dizi hukuki ve ekonomik ilişkilerde yer almasından kaynaklanmaktadır. FSEK'nın 8. maddesine göre, eseri bizzat yaratan kişi olmadıkları hâlde, eserin sahibi olma sıfatı belli koşullarda işverenlere, tüzel kişilere, yapımcılara ve yayımcılara tanınmıştır. Bunun istisnai bir durum olduğu kuşkusuzdur.

FSEK'nun 18. maddesi uyarınca, mali hakları kullanma yetkisi eser sahibine aittir. İşçi-işveren ilişkisinde, eseri meydana getiren kişi işçi olmakla birlikte, aksine bir sözleşme bulunmaması koşuluyla iş ilişkisi kapsamında meydana getirilen eser üzerindeki haklarda tasarruf yetkisi işverene bırakılmıştır. FSEK'nın 18. maddesi şöyledir:

"Mali hakları kullanma yetkisi münhasıran eser sahibine aittir.

Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır.

Bir eserin yapımcısı veya yayımcısı, ancak eserin sahibi ile yapacağı sözleşmeye göre mali hakları kullanabilir."

Koruma şartlarını taşıyan bir eserin, sahibine sağladığı manevi ve mali (ekonomik) haklar şunlardır:

Manevi haklar:

- a) Eseri kamuya sunma hakkı,
- b) Eser sahibi olarak tanıtılma hakkı (adın belirtilmesi yetkisi),
- c) Eserde değişiklik yapılmasını önleme hakkı,
- d) Eserin aslına ulaşma hakkı.

Mali haklar:

- a) İşleme hakkı,
- b) Çoğaltma hakkı,
- c) Yayma hakkı,
- d) Temsil hakkı,
- e) Yayın ve umuma iletim hakkı,
- f) Pay ve takip hakkı.

Eser üzerinde eser sahibine tanınan mali haklar bir başkasına yazılı bir sözleşme ile devredilebileceği gibi bu hakların kullanım (lisans-ruhsat) hakkı da başkasına bırakılabilir. Buna karşılık manevi hakların devri mümkün olmamakla birlikte, bunların kullanımını bir başkasına bırakılabilir.

Eser sahibinin haklarına bir tecavüz olduğunda, hak sahibi hukuk ve ceza davaları açmaya yetkilidir. Tecavüz hâlinde 3 katı tazminat, 3 aydan 6 yıla kadar hapis cezası, yüksek miktarlarda para cezaları ve korsan ürünlerin imhası gibi yaptırımlar öngörülmüştür.

Proje ortağı olan derneğin çalışanları tarafından yaratılan eserin, proje yürütücüsü derneğin Avrupa Komisyonu desteğiyle yürüttüğü proje çalışmaları kapsamında meydana getirilmiş olmasının, tek başına bu tüzel kişinin eser sahibi olmasına yetmediği açıktır. Eseri yaratan kişi/kişiler proje ortağı olan derneğin ücretli çalışanı ise ya da eser bu dernek tarafından telif hakları konusunda hüküm içeren bir sözleşmeye dayanarak bedel karşılığı hazırlanmış ise, eser sahibi proje ortağı dernek demektir. Bu durumların dışında eser sahibi, FSEK'nın 8. maddesi uyarınca, yönetmen, senaryo yazarı, özgün müzik bestecisi ve diyalog yazarından biri veya birkaçıdır.

Proje yürütücüsü derneğin, FSEK'nın 8. maddesi uyarınca, bu sanat ürünü üzerinde "eser sahibi" sıfatını kazanabilmesi ve sırf bu üretimin gerçekleşmesi için bir sözleşme ilişkisi kurmuş olması gerekir. Bu sözleşme, bir hizmet, vekâlet ya da istisna sözleşmesi olabilir. Bu sözleşmelerde, karşı tarafa eseri üretme borcu yükleyen bir sözleşme ilişkisinin kurulması şarttır.

Bu türden bir ilişki yoksa, eser sahibi ile proje yürütücüsü dernek arasında eserin manevi ve mali haklarının devrine ilişkin bir anlaşma bulunmalıdır. Kanun, bu tür devir işlemlerine "aslen iktisap sonucunu doğuran devir" adını vermektedir (FSEK m. 48). Bu türden bir devir işleminin kapsadığı haklar, süre, yer, içerik olarak belirleneceği gibi, sayı yönünden sınırlı ya da sınırsız, bedel bakımından da karşılıklı ve

karşılıksız olarak saptanabilir. Kanununun 52. maddesi gereği, mali haklar üzerinde yapılacak sözleşmelerin yazılı olarak yapılması ve sözleşmede konu hakların belirgin bir biçimde gösterilmesi zorunludur.

Genel olarak, proje yürütücüsü dernek ile Avrupa Komisyonu arasında yapılan sözleşmede, derneğin komisyon karşısındaki konumunu düzenleyen maddelerin, proje yürütücüsü derneğe söz konusu eser üzerinde eser sahibi sıfatı kazandırması ya da eserin manevi ve mali haklarına ilişkin bir yetki sağlaması söz konusu değildir.

Zira sözleşmeler, sadece onları imzalayan ve kabul edenler arasında geçerli ve bağlayıcıdır. İki taraf arasında ve salt onların irade açıklamalarıyla kurulmuş bir sözleşmenin -bu sözleşmenin kurulmasına katılmayan- bir üçüncü kişiyi bağlayabilmesi için, taraflardan birine sözleşme kurma yetkisinin verilmesi ya da sözleşmenin sonradan usulüne uygun olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bir kimsenin, iradesi dışında, bir sözleşmede taraf olarak gösterilmesine veya bu sözleşmeyi zimnen (örtülü olarak) kabul etmiş sayılmasına hukuken olanak bulunmamaktadır. Aksi durum, Borçlar Hukuku'nun temel ilkelerine açıkça aykırılık teşkil eder.

Proje ortağı derneğin, Avrupa Komisyonu desteğiyle yürütülen projeye ilişkin olarak Avrupa Komisyonu ile proje yürütücüsü dernek arasında imzalanan sözleşmede taraf olarak yer almaması, sonradan bu sözleşmeye katılmış ya da sözleşmeyi kabul etmemiş olması hâlinde sözleşmeye bağlı kalacağı düşünülemez.

Bu itibarla, proje yürütücüsü dernek ile eser sahibi -proje ortağı dernek ya da diğer kişiler- arasında eserin meydana getirilmesinden önce eser sahipliğine ve eser üzerindeki haklara dair bir sözleşme yapılmamış ve eserin doğumundan sonra da manevi ve mali haklara ilişkin herhangi bir devir işleminde bulunulmamış ise, proje yürütücüsü derneğin eser üzerinde hak iddia etmesinin ve proje ortağı dernekten talepte bulunmasının mümkün olmadığı kanısındayız.

115. Derneğimize bir hayırsever tarafından üç katlı bir gayrimenkul bağışlanmak isteniyor. Dernek mevzuatı kapsamında yaptığımız araştırmalar sonucunda, bağış kabul etmek ve gerekli işlemleri gerçekleştirmek için genel kurul oluşturulması konusunda bir hüküm bulamadık. Ancak, ilgili dernekler masası, bunun için ayrıca genel kurul toplantısı yapılması gerektiğini söylüyor. Doğrusu nedir? Ayrıca, bu bağışın vasiyet yoluyla yapılması durumunda değişik hükümler söz konusu olur mu?

Dernekler Kanunu'nun 22. maddesinde derneklerin taşınmaz mal edinmelerine dair koşullar düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

"Dernekler genel kurullarının yetki vermesi üzerine yönetim kurulu kararıyla taşınmaz mal satın alabilir veya taşınmaz mallarını satabilirler. Dernekler edindikleri

taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren bir ay içinde mülki amirliğe bildirmekle yükümlüdürler.”

Söz konusu madde metninden de görüleceği üzere, kanun koyucu, taşınmaz mal satın alınması ve satılması konularını düzenlemiş, bağış konusunda ise herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Kanaatimizce, bu maddede genel kurul iradesinin aranmasının nedeni, gerek gayrimenkulün satın alınması ve gerekse satılması durumlarında derneğin yükümlülük altında bırakılıyor olmasıdır. Satın alma durumunda, derneğin nakit parası kullanılacak, satma durumunda ise derneğe ait bir mal başka bir kişiye devredilecektir. Dolayısıyla da, her iki durumda da dernek yükümlülük altına girmektedir. İşte, kanun koyucu, yükümlülük getiren bu durumlarda derneklerin en yetkili organı olan genel kurullarının iradesini aramıştır.

Bağış durumunda ise, bunun koşulsuz yapılması hâlinde, dernek tek taraflı bir kazanım içinde olmaktadır. Dolayısıyla da, yukarıdaki düzenlemenin kıyas yoluyla gayrimenkul bağışına uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Kanımızca, dernek tüzüğünde başka bir düzenleme bulunmasa dahi, yönetim kurulu, derneğe yapılacak bağışı kabul etme yetkisine sahip olmalıdır.

Dolayısıyla da, acil bir durum söz konusu ise, bizim size tavsiyemiz, yönetim kurulu kararıyla bu bağışı kabul etmeniz ve tapuda söz konusu gayrimenkulü dernek üzerine kaydettirmenizdir. Ancak anlaşılan o ki, muhatap olduğunuz idare, kanun maddesini kısıtlayıcı bir şekilde yorumlamaktadır. Bu nedenle de, siz bu işlemi yaptıktan sonra dernek hakkında ilgili yasa maddesine muhalefet gerekçesiyle dava açılması kuvvetle muhtemeldir.

Pratik olarak belirtmek icap ederse, eğer vakit varsa, genel kurulda gayrimenkul edinme konusunda yönetim kurulunun yetkilendirilmesi, karşılaşacağınız bürokratik engelleri en aza indirgeyecektir. Gayrimenkul bağışının ölüme bağlı bir tasarrufla yapılması durumunda da aynı hükümler söz konusudur.

Ayrıca, Dernekler Yönetmeliği'nin 93. maddesi uyarınca, derneklerin, edindikleri taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren otuz gün içinde “taşınmaz mal bildirim” formu doldurulmak suretiyle, mülki idare amirliğine bildirmelerinin zorunlu olduğu da ek bir bilgi olarak belirtmek isteriz.

116. Geçmiş yıllara ilişkin aidat borçlarının tahsil edilebilmesi için, dernek yönetim kurulları karar alarak aidat miktarını geçmişe yönelik olarak düşürebilir mi? Birikmiş aidat alacaklarını silebilir mi?

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesine göre, üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli tüzükte düzenlenmek zorundadır. Yönetim kurulu yetkilerinin de tüzükte yer alması mecburidir.

Yine, Medeni Kanun'un 70. maddesine göre, üyelerin ödenti verme borcu tüzükte düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa, üyeler ödentilere eşit olarak katılırlar. Onursal üyeler aıdat vermek zorunda değildir.

Eğer tüzükte aıdat miktarı belirtilmemiş ve tüzükle yönetim kuruluna bu miktarı belirleme yetkisi verilmemişse, aıdat miktarını değiştirmek için genel kurulu toplamak gerekir. Bu durumda, genel kurulun aıdat miktarının düşürülmesine karar vermesi ve tüzüğü bu yönde değiştirmesi gerekir. Yine, genel kurulun geçmiş dönem aıdat borçlarının silinmesine karar vermesi gerekir (bkz. Medeni Kanun madde 80 -Genel Kurul derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür- ve madde 85 Yönetim Kurulunun yetkileri).

Tüzükte aıdat miktarı belirtilmemiş ve bu miktarın yönetim kurulunca saptanabileceği söylenmişse, o zaman yönetim kurulu Medeni Kanun'un 85. maddesi uyarınca tüzüğün verdiği yetkiyi kullanarak üyelik aıdatını düşürebilir.

117. Dernekte bulunan dernek yöneticilerine ait şahsi eşyaların demirbaş defterine kaydedilmesi zorunlu mudur?

Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddesi tutulacak defterleri düzenlemiştir. Bu maddeye göre, derneğe ait demirbaşların edinme tarihi ve şekli ile kullanıldıkları veya verildikleri yerler ve kullanım sürelerini dolduranların kayıttan düşürülmesi "demirbaş defteri"ne işlenir.

Bu nedenle, derneğe ait olmayan, dernek yöneticilerine ait kişisel eşyaların derneğin demirbaş defterine kaydı olanaksızdır. Ancak, bu eşyalar, derneğin sürekli kullanımına tahsis edileceklerse, o zaman bu eşyaları derneğe başışlamanız gerekecektir. Veya dernek sizden bu eşyaları satın aldığı takdirde derneğin demirbaş defterine kayıt yaptırmanız olanaklı hâle gelecektir. Ancak, kişisel eşyalarınızın bir listesini yaparak dernek yönetim kurulu kararıyla ya da sayman üyenin imzasıyla kayıt altına almanız, dernekle aranızda gelecek dönemde ortaya çıkabilecek karışıklık ve ihtilaflara engel olabilir.

118. Gerçek şahıs tarafından dergi çıkartmak için savcılığa nasıl bir bildirimde bulunmamız gerekir?

5187 sayılı Basın Kanunu'nun 6. maddesine göre gerçek kişiler tarafından dergi çıkartılabilir. 3 kişi olarak dergi çıkartmanız hâlinde, derginin sahibi olarak her üçünüzün de ismini bildirebilirsiniz veya aranızdan bir veya birden çok kişiyi derginin sahibi, bir kişiyi de sorumlu yazı işleri müdürü olarak gösterebilirsiniz. Her durumda derginin en az bir sahibi bir de sorumlu yazı işleri müdürü olmak zorundadır. Sorumlu yazı işleri müdürü, derginin sahipleri dışında bir kişi de olabilir.

Basın Kanunu'nun 5. maddesine göre Sorumlu Yazı İşleri Müdürü olabilmek için,

- a) Onsekiz yaşını bitirmiş olmak,
- b) Türkiye'de yerleşim yeri sahibi olmak ve devamlı oturmak,
- c) En az ortaöğretim veya dengi bir eğitim kurumundan mezun olmak,
- d) Kısıtlı veya kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak,
- e) Yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olmamak,
- f) T.C. vatandaşı olmayanlar için karşılıklılık koşulu aramak gerekir.

Dergiyi periyodik ve süreli olarak yayınlamak istiyorsanız (birden çok sayı yayınlamay planlıyorsanız) Basın Kanunu'nun 7. maddesine göre derginin yönetim yerinin bulunduğu yerin Basın Savcılığı veya Cumhuriyet Savcılığı'na bildirimde bulunmak zorunluluğunuz vardır. Bu bildirim beyanname verilme suretiyle yapılır. Beyannameyi dergi sahibi (veya sahipleri) imzalar ve verir. Beyanname yayının adı ve mahiyeti, hangi aralıklarla yayımlanacağı, yönetim yeri, sahibinin, varsa temsilcisinin, sorumlu müdürün ad ve adresleri ile yayının türü gösterilir.

Beyannameye ayrıca sorumlu yazı işleri müdürünün nüfus cüzdanı, ikametgâhı, en son aldığı diploma ve sabıka kaydı ile dergi sahipleri gerçek kişi ise nüfus cüzdanı örneklerinin eklenmesi gerekir. Yayın sahibi tüzel kişi ise tüzüğünün veya ana sözleşmesinin veya vakıf senedinin bir sureti eklenir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından beyanname ve eklerinin teslim edildiğini gösteren bir alındı belgesi verilir.

Bundan sonra, beyannamenin ve eklerinin gerekli veya gerçek bilgileri içermemesi veya yayın sahibinin veya temsilcisinin veya sorumlu müdürün kanunda yazılı şartlara sahip olmaması halinde, Cumhuriyet Başsavcılığı beyannamenin verilmesinden itibaren iki hafta içinde eksikliğin giderilmesini veya gerçeğe aykırı bilgilerin düzeltilmesini yayın sahibinden ister. Bu istemin tebliği tarihinden itibaren iki hafta içerisinde yerine getirilmemesi hâlinde, Cumhuriyet Başsavcılığı yayımın durdurulmasını asliye ceza mahkemesinden talep eder. Mahkeme en geç iki hafta içinde karar verir. Bu karara karşı acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Beyanname içeriğinde meydana gelen her değişiklik, iki hafta içinde, gerekli belgelerle birlikte yeni bir beyanname ile Cumhuriyet Başsavcılığı veya Basın Savcılığı'na bildirilir. Cumhuriyet Başsavcılığı değişikliğe ilişkin beyannamenin verilmesinden itibaren iki hafta içinde eksikliğin giderilmesini veya gerçeğe aykırı bilgilerin düzeltilmesini yayın sahibinden ister. Bu istemin tebliği tarihinden itibaren iki hafta içerisinde yerine getirilmemesi hâlinde, Cumhuriyet Başsavcılığı yayımın durdurulmasını asliye ceza mahkemesinden talep eder. Mahkeme en geç iki hafta içinde karar verir. Bu karara karşı da acele itiraz yoluna başvurulabilir.

Sorumlu müdürün bu görevden ayrılması hâlinde, yenisi tayin edilinceye kadar sorumluluk yayın sahibine veya temsilcisine aittir.

Yayına ilişkin teslim yükümlülüğü de Basın Kanunu'nun 10. maddesinde düzenlenmiş olup, basımcı, bastığı her türlü yayının imzalı iki nüshasını, dağıtım veya yayımın yapıldığı gün, mahallin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim etmekle yükümlüdür. Bu

yükümlülük, basılmış eserin içerik ve biçim yönünden herhangi bir değişikliği içeren daha sonraki basımları ile tıpkı basımları için de geçerlidir. Basımcıya bu yükümlülüğünü yerine getirdiğine dair bir alındı belgesi verilir.

BÖLÜM IX
ÇALIŞMA, ÇALIŞTIRMA
İLİŞKİLERİ

119. Dernekler Kanunu'na göre bir dernekte ücretli personel istihdam ettirmenin şartları nelerdir? Yönetim kurulu üyeleri ile normal üyeler arasında bu konuda bir fark var mıdır?

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 13. maddesinde "dernek görevlileri ve ücretleri" hususu düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca:

"(...)* dernek hizmetleri gönüllüler veya yönetim kurulu kararı ile göreve başlatılan ücretliler aracılığıyla yürütülür.

Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verilebilir. Verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar genel kurul tarafından tespit olunur. Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemez.

Dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarları genel kurul tarafından tespit olunur."

(* Madde 13'ün 1. fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, 22.11.2007 tarih ve 26708 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan, Anayasa Mahkemesi'nin 5/4/2007 tarihli ve E.:2004/107, K.:2007/44 sayılı Kararı ile iptaline karar verilmiştir.

Mevcut yasal düzenlemeler karşısında, üye sayısı sınırlaması olmaksızın, derneklerin yönetim kurulu kararı ile ücretli bir personel istihdam etmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır. Hizmet ilişkisi tesis etme konusundaki karar yönetim kuruluna aittir.

Dernek tüzel kişiliği, işveren sıfatıyla, istihdam etmek istediği bir kişi ile hizmet sözleşmesi yapabilir. Bir hizmet sözleşmesi yapıldığı takdirde, dernek gerek İş Kanunu gerekse Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri uyarınca, üzerine düşen yasal sorumlulukları yerine getirmek zorundadır.

Dernekler Kanunu'nun 13. maddesinde, ücret ödenmesi hususunda dernek yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile genel üyeler arasında farklı bir düzenleme mevcuttur. Yönetim kurulu ya da denetim kurulu başkan ve üyelerine, ifa ettikleri yönetsel ve denetsel hizmetler için ücret ödenmesi mümkündür. Örneğin, bir yönetim kurulu başkanının, sadece dernekte başkanlık yaptığı için ücret almasında hukuki bir engel bulunmamaktadır. Ancak, yönetim ya da denetim kurulu üyesi bir kamu görevlisi ise, bu kişinin yerine getirdiği yönetim ya da denetim faaliyeti için kendisine ücret ödenmesi Dernekler Kanunu'nun 13. maddesi gereğince yasaklanmıştır.

Yönetim ve denetim kurulu başkan ve üyelerine, yerine getirdikleri yönetim ve denetim faaliyetleri nedeniyle ödenecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar genel kurul tarafından tespit olunur.

Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere, sadece derneğe üye olmaları dolayısıyla ücret, huzur hakkı veya başkaca bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemez. Örneğin, ihtiyari organlardan olan disiplin kurulu üyeliği görevinin ücret karşılığında yürütülmesi ya da derneğin alacağı bir kararla her üyesine, salt üye olması karşılığında, belli bir ücret ödemesi ya da başka bir adla ödeme yapması mümkün değildir.

Üyelerin belli bir hizmet için görevlendirilmesi durumunda (örneğin şehir dışında bir toplantıya katılım) bu üyelere ödenecek yolluk ve gündelik miktarı genel kurul tarafından belirlenecektir.

Ancak, bir dernek üyesinin, dernekte hizmet sözleşmesiyle çalışmasında bir engel bulunmamaktadır. Dernek üyesi bir kişi, yönetim kurulu ve denetim kurulu üyesi dâhil olmak üzere, derneğin ücret karşılığında bir hizmetini görüp, aynı anda da dernek üyesi olabilir. Böylece bir durumda hukuka aykırı bir yön bulunmamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken konu, ücret ödenmesinin ancak bir hizmet karşılığında yapılmasının mümkün olduğudur. Dernek yönetim kurulu kararıyla, bir dernek üyesine hizmeti karşılığında ödeme yapılabilecektir.

120. Derneklerde, hizmet ilişkisi bakımından belli bir maaş karşılığı çalışma ile bir projede görev alarak o projeden maaş alma arasında hukuki açıdan bir fark var mıdır?

Derneklerin, tüzüklerinde belirtilen faaliyet ve çalışma konularında projeler yürütmesi mümkündür. Bu projeler, dernek dışındaki kurum ve kuruluşlarla ortak olarak yürütülebilir. Yine, bu projelerin mali desteği, yurt içi ya da yurt dışındaki bir kuruluşun sağlanabilir. Dernekler mevzuatında yapılan değişikliklerle, mevzuatta belirtilen bildirim usullerine uymak koşuluyla, derneklerin yurt dışından mali yardım almalarında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Uygulamada derneğin mali destek aldığı kurum ve kuruluşlar ile dernek arasında mali fonun kullanımına dair bir sözleşme düzenlenmektedir. Projenin yürütümü için, fon veren kuruluşun proje kapsamında istihdam edilmesini öngördüğü personelin ücret ve bu ücretin ödeme şekilleri, proje sözleşmelerinde hüküm altına alınmaktadır. Örneğin, bir projede, proje müdürü olarak istihdam edilecek kişinin, daimi zamanlı olarak çalışması projede öngörülmüşse, bu kişiyle dernek arasında tam zamanlı bir hizmet sözleşmesi yapılması gerekecektir. Projede bu hizmet karşılığında belirtilen brüt tutar, bu kişiye ödenecek brüt ücrettir. Derneğin, proje müdürünün istihdamı konusunda ulusal vergi mevzuatı ve sosyal sigortalar mevzuatı açısından yükümlülüklerini yerine getirmesi şarttır.

Projelerde görülecek hizmetlerin dernek üyeleri tarafından ücret karşılığında yerine getirilmesinde ve bu işlerde dernek yönetici ve üyelerinin çalıştırılmaları konusunda

yasal bir kısıtlama yoktur. Ancak, uygulamada, proje foncusu kuruluşların bazılarının, dernek yöneticilerinin projelerde istihdam edilmemeleri konusunda sözleşmelere hüküm koyduğu görülmektedir. Şayet, dernek ile proje foncusu kuruluş arasında bu şekilde sözleşme ile getirilmiş kısıtlayıcı bir hüküm mevcut değilse; dernek yöneticisi, denetçi ve diğer üyelerin işin niteliğine ve özelliklerine göre projelerde ücret karşılığında hizmet görmeleri mümkündür.

Dernekler Kanunu'nda 13. maddeye aykırı uygulamaların yaptırımını kanunda açık bir şekilde belirtilmemiştir. Ancak, Dernekler Kanunu'nun 32/f maddesi uyarınca, "Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükmündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlak veya rehneden veya satan, gizleyen, imha, inkâr, tahrif veya tağyir eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli Türk Ceza Kanununun güveni kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır. Ayrıca, mahkeme yargılama sırasında sanıkların, organlardaki görevlerinden geçici olarak uzaklaştırılmasına da karar verebilir." hükmünün 13. maddeye aykırılık teşkil edecek şekilde uygulanması söz konusu olabilecektir.

121. Kilise derneği olarak kilise önderine veya hizmet eden birine ücret ödeyebilir miyiz?

Dernekler Kanunu'nun 13. maddesinde dernek görevlileri ve görevlilere ödenecek ücret konusu hüküm altına alınmıştır.

"Madde 13- (...)* dernek hizmetleri gönüllüler veya yönetim kurulu kararı ile göreve başlatılan ücretliler aracılığıyla yürütülür.

(* Madde 13'ün 1. fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, 22.11.2007 tarih ve 26708 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan, Anayasa Mahkemesi'nin 5/4/2007 tarihli ve E.:2004/107, K.:2007/44 sayılı kararı ile iptaline karar verilmiştir.

Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verilebilir. Verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar genel kurul tarafından tespit olunur. Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemez.

Dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarları genel kurul tarafından tespit olunur."

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen **iptal kararı** nedeniyle, derneklerin ücretli çalışan istihdam etmesi açısından kanunda yer alan, üye sayısı sınırlaması kalkmıştır. Mevcut duruma göre üye sayısı ne olursa olsun, bir derneğin ücret karşılığında bir kişiyi istihdam etmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Kaldı ki, derneğin çalışma alanı ve faaliyetlerinin hüküm altına alındığı Dernek Tüzüğü'nün 3. maddesinin (h) bendi aşağıdaki gibidir:

“Gerekli gördüğünde -Kilise önderi, vaiz vb. dinsel görevlileri ve her türlü çalışanı istihdam etmek ve bu kişilere görevleri için gerekli eğitimi sağlayabilmek”

Gerek kanun gerekse tüzük açısından kilise önderine veya derneğe hizmet eden birine ücret ödenmesi mümkündür.

122. Kırsal kalkınma projelerinde koordinatör olarak görev alacak kim-seler (tarım danışmanları) çalışmaları süresince hangi statüde değeri-lendirilecektir? Bu çalışmaları karşılığında hak kazanacakları hizmet bedellerinin niteliği nedir? Bu bedellerin tahsilinde ve belgelendirilme-sinde hangi yöntem izlenmelidir?

Tarım ve Köyleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülen Köy-Mer projesi kapsamında tarım danışmanları, idari yönden İl Proje Kuruluna, mali yönden ise sözleşmeyi imzalayan İl Özel İdare Müdürlüğü ya da Köylere Hizmet Götürme Birliğine karşı sorumludur.

Kırsal kalkınma projelerinde görev alacak koordinatörlerin bağımlı çalışan statüsünde olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Tarım danışmanının proje kapsamındaki çalışmaları serbest meslek faaliyeti olarak yürütülecektir.

Ayrıca, tarım danışmanları ile hizmet alıcısı resmî kurumlar arasında düzenlenen sözleşmelerde, bu kişilerin tarım danışmanlığı dışında başkaca bir görev üstlenemeyeceğine ve tüm mesailerini sözleşme konusu hizmete özgülemek zorunda olacağına dair kısıtlayıcı bir hüküm ya da cezai şart bulunmaması hâlinde, başka projeler kapsamında görevler üstlenmelerinde de bir sakınca olmayacaktır.

Sözleşmelerde anılan türde bir kısıtlama veya cezai şart kaydı varsa, ileride hukuki uyumsuzluk yaşanmasının önlenmesi açısından ilgili kurumdan izin-muvafakat alınmasında yarar bulunmaktadır.

Proje kapsamında üstlenilen görevlere ait hizmet bedelleri de, resmî kurumlara verilen hizmetlerde olduğu gibi, proje yürütücüsü sivil toplum kuruluşuna yönelik olarak düzenlenecek serbest meslek makbuzu ile belgelendirilecektir.

123. İşçi statüsündeki bir kimsenin aynı zamanda başka bir işte çalışması mümkün müdür? Avrupa Birliği projelerinde görev üstlenmesi ve hizmetleri karşılığında da ücret alması olanaklı mıdır? Bu şekilde yapılacak çalışmaların yasal bir sakıncası var mıdır?

4857 sayılı İş Kanunu'na göre bağımlı çalışan niteliği taşıyan bir kimsenin, aynı anda birden çok iş yerinde sosyal sigorta kaydının bulunması mümkündür.

Bu durumda, işçinin SSK primleri her işveren tarafından ayrı ayrı yatırılabilir. Bir kimse otuz günden fazla sigortalı olarak çalışmayacağına göre işçi, Sosyal Sigortalar Kurumuna başvuruda bulunarak işverenlerden biri tarafından yatırılan primlerden kendi payına düşen kısmı, yani işverence kaynakta kesilen SSK primi işçi payını talep edebilir.

İkinci bir yol da SSK primlerinin işverenlerden biri tarafından tam olarak yatırılması ve diğer işverenin ücretten prim kesintisi yapmaksızın sadece gelir vergisi ve damga vergisi yapmak suretiyle işçiye ücret ödemesinde bulunmasıdır. Ancak, bu yol içerdiği riskler nedeniyle işverenlerce tercih edilmemektedir. Zira bu durumda, işçinin işçinin bir iş kazasına maruz kalması hâlinde, SSK ile mali ve cezai ihtilaflar yaşanması olasılığı doğabilmektedir.

Bir başka yol ise, aylık çalışma süresinin işverenler arasında bölünmesi, örneğin otuz günlük çalışmanın on beş gününün blok hâlinde ya da parçalı olarak bir işveren yanında, diğer kısmın ise diğer işveren yanında yapıldığının kayıt altına alınması ve kuruma bu şekilde bildirimde bulunulmasıdır. Bu yol ise, işverenlerin rızasının alınması ve işverenler arasında koordinasyonun sağlanması, gelir vergisi kümülatif toplamlarının ve dilimlerinin belirlenmesi gibi konularda güçlükler içermektedir. Sonuç olarak, uygulanabilirlik açısından birinci yolun daha uygun olacağı düşünülmektedir. Projeyi yürütecek sivil toplum kuruluşu tarafından SSK nezdinde açılmış ya da açılacak dosya kapsamında sosyal sigorta işlemleri yapılabilecektir.

Özetlersek, bu şekilde çalışmanın önünde yasal bir engel bulunmamakla beraber, işçi ile işveren arasındaki ilişki açısından sorunların doğması mümkündür. Bu nedenle, önemle üzerinde durulması gereken nokta, hâlihazırdaki işverenden işçisinin aynı zamanda başka bir iş yerinde çalışması konusunda yazılı muvafakatinin alınması zorunluluğudur. Zira aksi durumda, işverenin, işçinin sadakat borcuna aykırı hareket ettiğini vs. ileri sürerek hizmet akdini haklı nedenle tazminatsız olarak feshetme yoluna gitmesi ihtimali bulunmaktadır.

124. Gündelik ücretle çalıştırılacak kişilerin yasal konumu nedir? Ücretleri ne şekilde ödenecek ve Sosyal Sigortalar Kanunu bakımından statüleri ne olacaktır? Gündelik ücretle işçi çalıştırılması hâlinde, Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirimde bulunma ve prim ödeme zorunluluğu var mıdır?

Sorunuzda, gündelikçi olarak çalışacak kimselerin hangi süreyle, hangi sıklıkta ve hangi işlerde çalıştırılacağı hususlarında bilgi verilmemiştir. Ancak, gündelik ücret karşılığında çalışanlar ile aylık ücret alanlar arasında Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirim ve prim ödeme yükümlülüğü bakımından esasen bir fark bulunmamaktadır.

Örneğin, gündelikçinin temizlik işlerinde çalışacağı var sayıldığında:

Kişi bir şirket bünyesinde çalışıyor ise, sigortayla ilgili sorumluluk işveren şirkete ait olacağından proje yürütücüsünün herhangi bir sorumluluğu bulunmayacaktır.

Kişi düzenli olarak haftanın bir ya da birkaç günü çalışacaksa, çalışmalarını için puantaj düzenlenip işçinin imzası alınmalıdır. İlk çalışma günü için Sosyal Sigortalar Kurumuna işe giriş bildiriminde bulunulduktan sonra bir ayın sonunda, o ay kaç gün çalışmışsa, süreler toplanarak kuruma prim bildirgesi verilebilir.

Puantaj kayıtları, prim bildirgelerine dayanak oluşturacağından Sosyal Sigortalar Kanunu ile ilgili sorun yaşanmasının da önüne geçilmesi sağlanabilir. Bu yolun izlenmesinde ileride haksız tazminat talepleriyle karşılaşmamak açısından, işçi ile yazılı şekilde belirli süreli iş sözleşmesi düzenlenip imza altına alınmalıdır.

Gündelikle çalışma, belirlenmiş günlerde, periyotlarla ve süreklilik arz edecek şekilde yapılmayacaksa, yani arızı şekilde ya da bir kerelik olacak ise ve kişi vergi mükellefi ise, gündelikle çalışacak kişiye gider pusulası karşılığında ödeme yapılabilecektir. Çalışacak kişinin herhangi bir sosyal güvenlik kaydı bulunmuyorsa, çalışma bir günlük dahi olsa, Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirimde bulunulmalı ve primleri ödenmelidir.

125. Dernek veya vakıf projelerinde yer almak isteyen gönüllüler için uygulanacak “gönüllülük” yasal mevzuatı var mıdır?

Dernek veya vakıfların yürüteceği projelerde yer almak isteyen gönüllüler ile ilgili olarak Türk hukuk sisteminde özel bir hüküm bulunmamaktadır.

Derneklere üyelik ve onursal üyelik hususları Türk Medeni Kanunu'nun 63. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Dernek tarafından yürütülecek projelerde, yönetim kurulu kararıyla dernek üyelerinin, üyeler dışında bir üçüncü kişinin ücret karşılığı ya da ücret almaksızın yer alması mümkündür.

Vakıfların yürüttüğü projelerde, vakıflara üyeliğin söz konusu olmadığı koşullarda görev alacak kişilerin üye dışında üçüncü kişiler olacağı açıktır.

Şayet, projede öngörülen bir ücret karşılığında bu hizmet görülmekteyse, görülen iş, projede belirtilerek, çalışma ilişkisinin niteliğine göre bir hizmet ya da iş görme akdi olarak adlandırılabilir. Ve çalışma biçimi bir sözleşmeyle tanımlanıp projede öngörülen ücret ilgisine ödenir. Şayet, bu hizmet bir ücret karşılığında görülmüyorsa, bu durumda, işi görmek isteyen kişinin gönüllü olarak, yani hiçbir ücret almaksızın bu hizmeti ifa etmesinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu konuda gönüllü hizmet gören bu kişiyle dernek arasında gönüllük esasına dayanarak iş gördüğüne dair bir sözleşmenin yapılması mümkündür. Ayrıca, proje kapsamında bu kişinin gönüllü olarak iş göreceğine dair bir yönetim kurulu kararı alınması, işlemlerin yürütümü açısından faydalı olabilecektir.

126. Dernekte Ahıska Türkü olan bir kişi çalıştırılmak istendiğinde dernek tarafından izlemesi gereken yasal yollar nelerdir?

Çalıştırmak istediğiniz kişi Ahıska Türkü olup, öncelikle bu kişinin, 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun uyarınca TC vatandaşlığını kazanıp kazanmadığına bakmak gerekir.

İlgili kanunun 6. maddesine göre;

“Gerek Türkiye’de iskan edilecek ve gerekse Türkiye dışında, eski Sovyetler hudutları dahilinde halen buldukları yeni devletlerde kalacak ‘Ahıska’ Türklerinden Bakanlar Kurulunca tespit edilecekler için çifte vatandaşlık statüsü sağlanır.”

Yine ilgili kanunun, (18/2/2009 tarihli 5838 sayılı kanunun 19. Maddesi ile eklenen) Geçici 1. maddesine göre:

“1/1/2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almak suretiyle Türkiye’de ikamet eden Ahıska Türklerine bu maddenin yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde müracaat etmeleri halinde; millî güvenlik açısından sakıncası olmamak şartıyla, 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuatta öngörülen şartlar aranmaksızın, başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde Türk vatandaşlığına alınarak çifte vatandaşlık statüsü sağlanır. Çifte vatandaşlık statüsü sağlananlar, Bakanlar Kurulunca belirlenen yerlerde iskân edilirler.”

Bu maddelere göre kişi, çifte vatandaşlık hakkı kazanmış ise, derneğinizde çalışmak için herhangi bir TC vatandaşından farklı bir prosedüre uymak zorunda değildir.

Şayet, Ahıska Türkü olan bu kişi TC vatandaşlığını kazanamamış ise, bu durumda çalışmak için uymak zorunda olduğu yasal prosedür, 2527 sayılı “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Ku-

ruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun" ile bu kanuna istinaden yayımlanmış 17928 sayılı aynı isimli yönetmelikte düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin ilgili maddeleri aşağıdadır:

"Madde 4 (İzin İçin Başvurma)

Bu Yönetmelik uyarınca, kamu ve özel kurum, kuruluş ve işyerlerinde çalışmasına veya meslek ve sanatını serbestçe yapmasına izin verilebilmesi için, oturulan yer mülki idare amirliğine (illerde valilik, ilçelerde kaymakamlık) bir dilekçe ile başvurulması ve bu dilekçeye üçüncü maddede gösterilen belgelerden gerekli olanların eklenmiş olması şarttır. Dilekçede yapılacak iş açıkça belirtilir.

İllerde Emniyet Müdürlükleri, İlçelerde Emniyet Amirlikleri veya Emniyet Komiserliklerince, varsa eksiklikler tamamlandıktan sonra, emniyet noktasından da ilgilinin durumu incelenir ve hazırlanan dosya Valilik görüşünü belirten bir yazı ile İçişleri Bakanlığına gönderilir."

"Madde 3 (İzin Verilebilme Şartları)

Bu Yönetmelik uyarınca kanunlarda Türk vatandaşlarının yapabileceği belirtilen veya Türk vatandaşı olma şartı aranan meslek, sanat ve işlerde Türk soylu yabancıların çalışma veya çalıştırılabilmelerine izin verilebilmesi için:

- 1) İçişleri Bakanlığınca kendilerine ikamet izni verilmiş olmak,
- 2) Belirli meslek ve sanatlar için, özel kanunlarda aranan nitelikleri taşıdığını yetkili Türk makamlarından alacağı belgelerle kanıtlamış olmak,
- 3) Eğitim durumunu gösteren yabancı okul veya fakültelerden verilmiş diplomalarının denklliğini Milli Eğitim Bakanlığınca onaylatmış bulunmak,
- 4) O mesleği yapmasında güvenlik açısından herhangi bir sakınca bulunmamak ve durumu Bakanlar Kurulunca tespit edilmiş esaslara uygun olmak,
- 5) Yabancılar için açılacak özel kütüklerde nüfus kayıtlarını tesis ettirdiğini belgelendirmek,
- 6) Mesleki kuruluşlara kayıtlı olmanın zorunlu bulunması halinde üyeliğini belgelendirmek,
- 7) Yabancı ülkelerden alınmış kalfalık, ustalık veya dengi belgelerin Çıraklık Kurulunun görüşü alınarak denklığıne Milli Eğitim Bakanlığınca karar verilmiş olmak şarttır."

"Madde 6 (İzin Verilmesi)

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünde dosya incelenir, varsa eksiklikleri tamamlattırılır. Dışişleri ve ilgili Bakanlıkların da görüşü alındıktan sonra izin dileği hakkında karar verilir. Dileğin olumlu karşılanması halinde çalışma izni verilerek, ilgili yerlere bildirilir."

Bu prosedür sonucu çalışma izni alan Türk soylu yabancıların, personel, sosyal güvenlik, çalışma, çalıştırma, ücret, vergi, izin, sosyal haklar, sağlık kuruluşlarında tedavi ve iş yeri statülerine ilişkin diğer konularda, aynı işlerde çalışan Türk vatandaşlarına uygulanan mevzuat hükümlerine tabi olduğu, bu kişilerin Türk vatandaşı olmamaları

nedeniyle yukarıda belirtilen konularda yönetmeliğin 10. maddesi uyarınca farklı bir işleme tabi tutulamayacağı unutulmamalıdır.

127. REC Türkiye kapsamında yürütülen proje çerçevesinde çalışanlar için sigorta talep edilmiyor, sadece bir sözleşme yapılması isteniyor; ancak nasıl bir sözleşme yapılması istendiği de tam olarak bize aktarılmadı. Stopaj ödeyecek miyiz? Sigorta yaptıracak mıyız?

Nasıl bir sözleşme yapılacağı Türk iç hukuk sistemine göre belirlenecektir. Buna göre önünüzde iki alternatif bulunmaktadır. Bunlardan biri çalışanlarla bir "hizmet sözleşmesi" yapmak, diğeri ise "istisna akdi" ile onları çalıştırmaktır.

5510 sayılı Kanun'un 4/a. maddesi hükmüne göre, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar bu kanuna göre sigortalı sayılırlar. Hizmet akdinin unsurları; hizmetin belirli veya belirli olmayan bir zaman içinde görülmesi, hizmet akdinin konusu olan edimin işverene ait iş yerinde yerine getirilmesi, edimin ifasında işverenin denetim ve gözetimi altında bulunulması, edimin ücret karşılığında yapılması ve ücretin zaman esasından saptanmasıdır. İstisna akdinde ise, bir eserin ücret karşılığında yaratılması söz konusudur; ücretin tespitinde eser göz önünde tutulur. İş sahibinin talimat verme yetkisi elde edilecek sonuç içindir. Halbuki, hizmet akdinde emir ve talimat yetkisi, işçinin çalışma yerinin, işe başlayış ve sona eriş saatinin işverence tespiti biçimindedir. Yani, hizmet akdine göre iş gören işçi, işini işverene bağımlı olarak görürken, istisna akdinde ise bir bütün teşkil eden belli bir emek sonucunun belli bir ivaz karşılığında yerine getirilmesi söz konusudur.

Türk hukuk mevzuatına göre, hizmet akdiyle çalışanlar sigortalı sayılırlar, bu kişilerin işveren tarafından Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirilmesi gerekmektedir. Hizmet akdiyle çalışan kişiler bakımından sigortalılık, işe alınıp işbaşı yapılmayla kendiliğinden başlar; bu durumda, SSK'ya bir bildirimde bulunulmamış bile olsa, işveren geriye doğru olarak primleri ödemek mecburiyetindedir.

İstisna sözleşmesine uygulamada çeşitli isimler verilmektedir (örneğin danışmanlık). Kısacası, sigorta yaptırap yaptırmayacağınız projede çalışanlarla nasıl bir sözleşme yapacağınıza bağlıdır. Belli bir işin/eserin belli bir zamanda meydana getirilmesi ve bunun karşılığında belli bir ücretin ödenmesi şeklinde bir istisna sözleşmesi yapılır ise, bu kişiler işçi vasfına sahip olmayacağından sigorta yapılması gerekli olmayacaktır. Ancak, bir hizmet akdi yapılmış ise, yani söz konusu kişi hukuki olarak işçi olarak çalıştırılıyorsa, sigorta yaptırılması zorunludur.

128. İlimizde oto ve halı yıkama sektörünü çevresine ve halkına duyarlı işletmeler hâline getirmek istiyoruz. Taleplerimizle ilgili kamu kuruluşlarından destek bulamadık. Örnek olarak halkımızın daha kaliteli hizmet alabilmesi için oto yıkama istasyonlarında bir bekleme salonunun yapılması, lavaboların olması, işletmelerde kullanılan kimyasalların çevresine uyumlu olması, denetlenmesi, oto ve halı yıkama istasyonlarının, çökertme çukurlarının olması, sertifikalı personel çalıştırılması zorunluluğu getirilmesi gibi buna benzer daha çok konu ile ilgili hukuken neler yapabiliriz?

Çevre Kanunu'nun 11/4 fıkrası ve 12. maddesinde çevre ile ilgili denetimleri yapmak Büyükşehir Belediyesi ve çevre koruma ünitesini oluşturmuş belediyelere bırakılmıştır. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesi ile Belediye Kanunu'nun 15. maddesinde, iş yerlerine ruhsat vermek, uyacakları esasları yönetmelikle belirlemek Büyükşehir Belediyeleri ve belediyelerin görevleri arasında yer almaktadır. Dernek olarak oto ve halı yıkama mekânlarını belirli standartlara kavuşturmak istiyorsanız bu ancak belediye ile ortak çalışma sonucunda, bu işyerlerine ruhsat vermek ve verilmiş olan ruhsatları yenilemek için belirli kıstasların öngörülebileceği bir genel düzenleme yaptırılmasını sağlamakla mümkün olacaktır. Zira şu anda münferiden bu işyerleri ile ilgili olarak yasal bir düzenleme söz konusu değildir. Bu konuda belediyenin yapacağı düzenleme ile bu amaçla kurulacak işyerlerinin öncelikle dernek denetiminden geçirilerek buradan yeterlilik raporu alması hâlinde iş yeri ruhsatı verileceği şeklinde bir düzenleme dahi yapılabileceğini düşünüyorum. Yani çıkış noktası belediyenin yapacağı düzenleme olacaktır. Bu anlamda derneğinizin faaliyet alanına giren iş yerlerinin ne şekilde düzenlemelere tabi tutulmasını istiyorsanız, bunları yönetmelik formatına uygun şekilde hazırlamanız, yani bir yönetmelik taslağı oluşturarak, bunun Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından mevzuat hâline getirilmesi için belediyeye öneri götürmeniz ve işbirliği yapmanız gerekmektedir.

129. Yurt dışına gönderdiğimiz bir dernek görevimiz (ücreti ve SSK'sı burada ödenmek kaydıyla) yurt dışında kurulu başka derneklere aynı zamanda görev alabilir mi?

Dernekler belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere çeşitli etkinliklerde bulunmak durumundadırlar. Bu etkinlikleri gerçekleştirebilmek için de gönüllü veya ücretli personel çalıştırmaları kaçınılmazdır ve Dernekler Kanunu'nun 13. maddesi gereğince de mümkündür. Derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslar arası faaliyette bulunabilmeleri Dernekler Kanunu'nun 5. maddesinde hüküm altına alınmakta ve bu faaliyetlere ilişkin bildirim ve izin usulü de Dernekler Yönetmeliğinde düzenlenmektedir. Ücretliler, yönetim kurulu kararı ile göreve başlatılacak ve dolayısıyla bu karar kapsamında görev alanları tüzüğe ve kanuna uygun

olarak ifade edilecektir. Yurt dışında görevlendirme usulü de yönetim kurulu kararı kapsamında belirlenebilecektir.

4857 sayılı İş Kanunu 8. maddesinin 1. fıkrası iş sözleşmesini tanımlamış ve "İş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın (işveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir" hükmüne yer vermiştir. Ücretli personel ile dernek tüzel kişiliği arasındaki ilişkinin İş Kanunu itibarıyla iş sözleşmesi olması için hem doktrinde hem de yaygın yargıtay uygulamalarında açıklık kazandığı üzere ve kanunda da ifade edildiği gibi, iş sözleşmesinin unsurları iş görme, ücret ve bağımlılık olarak belirtilmiştir.

5510 sayılı Kanun'un 4/a. maddesi hükmüne göre, hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanların sigortalı sayılacağını hüküm altına almıştır. Yine aynı kanun kapsamında işveren tarafından geçici görevle yabancı ülkelere gönderilen sigortalıların bu kanunda yazılı hak ve yükümlerinin bu görevi yaptıkları sürece de devam edeceği hüküm altına alınmaktadır. (5510 sayılı kanunun 10 maddesi) Dolayısıyla devamlı işyerinden yurt dışına geçici olarak görevlendirme mümkündür.

Yabancı ülkede görevlendirilecek kişinin ücrete ve sigortalılığa ilişkin hakları devam edecek olmakla birlikte kişinin yükümlülükleri de devam etmektedir. Bu yükümlülüklerden biri de sadakat yükümlülüğüdür. İşçinin iş sözleşmesinden kaynaklanan sadakat yükümlülüğü gereğince yurt dışında kurulmuş olan başka derneklerde görev almasının doğrudan sadakat yükümlülüğü ihlali anlamına geleceği düşünülemeyecek olsa da görev aldığı diğer dernek ile kurduğu ilişkiye bağlı olarak bu yükümlülük ihlal edilmiş olabilir. Buna göre işveren sıfatıyla derneğin dernek görevlisinin iş akdinin dernekte çalışan kişi sayısına göre veya aradaki sözleşme türüne göre ya Borçlar Kanunu ya da İş Kanunu gereğince haklı nedenle feshi gündeme gelebilir. Kaldı ki, İş Hukukundaki esnekleşme cereyanları, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, bağımlılık unsurunun zayıflamasına yol açmakta ve özellikle yeni istihdam türleri, üretim ve iş organizasyonundaki değişimler, atipik iş sözleşmelerinin ortaya çıkmasına, iş görme borcunun yerine getirileceği yer ve zamanda değişikliklere yol açmaktadır.

Bunun yanı sıra sadakat yükümlülüğünün ihlaline sebebiyet vermeyecek olsa da işçinin iş sözleşmesinden kaynaklanan haklarının korunması açısından da konu ele alındığında, yönetim kurulu kararı işverenin işçiyi gözetme borcunun dışına çıkabilecek uygulamaları içermemelidir. Buna göre; dernek, Medeni Kanun 23 ve devamındaki maddeleri ile Borçlar Kanunu 49. maddesinde genel olarak düzenlenmiş bulunan kişiliğin korunması ve kişisel değerlere saygı gösterilmesi borcu gereğince iş sözleşmesi kurduğu görevlinin kişilik haklarını tümüyle ortadan kaldırmaya ya da bunların kullanılmasını aşırı şekilde sınırlandırmaya yol açacak bir sözleşme ilişkisi içine giremez. Dolayısıyla yurt dışında eşzamanlı görev alması bu hak ve özgürlükleri doğrudan etkileyen bir uygulama yaratırsa bu şekilde alınabilecek bir karar geçersiz olacağı gibi aynı zamanda işçinin Borçlar Kanunu ya da İş Kanunu gereğince haklı nedenle iş akdini feshi gündeme gelebilir.

Kısacası, dernek görevlisinin haklarının korunması kaydıyla, dernek görevliniz yurt dışındaki bir dernekte de görev alabilir. Bu konuda dernek görevlinize yetki verip vermemek dernek yönetim kurulunun inisiyatifindedir. Dernek yönetim kurulu engellemediği müddetçe yurt dışındaki bir dernekte de aynı zamanda çalışması mümkündür.

BÖLÜM X
DEFTERLER VE BELGELER

130. Derneklerin tutmaları gereken defterler nelerdir?

Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddesine göre, dernekler aşağıda yazılı olan defterleri tutarlar:

“a) İşletme hesabı esasında tutulacak defterlerden

- 1) Karar Defteri
- 2) Üye Kayıt Defteri
- 3) Evrak Kayıt Defteri
- 4) Demirbaş Defteri
- 5) İşletme Hesabı Defteri
- 6) Alındı Belgesi Kayıt Defteri

b) Bilanço esasında tutulacak defterler

- 1) (a) bendinin 1, 2, 3 ve 6. alt bentlerinde kayıtlı defterleri bilanço esasında defter tutan dernekler de tutarlar.
- 2) Yevmiye Defteri, Büyük Defter ve Envanteri”

131. Bir derneğin karar defteri ve işletme defterinin notere tasdik ettirilmeden kullanılması hukuki bir sorun yaratır mı? Notere tasdik ettirilmeyen defteri kullanmanın cezai bir yaptırımını var mı?

Dernekler Kanunu'nun 11. maddesinde derneklerin tutması zorunlu defterler sayılmıştır.

11. maddede dernekler tarafından tutulacak defter ve kayıtlarla ilgili usul ve esasların yönetmelikte düzenleneceği belirtilmektedir. Aynı maddeye göre, bu defterlerin dernekler biriminden ya da noterden onaylı olması zorunludur.

Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddesinin son fıkrasında, bu maddede sayılan ve derneklerce tutulması mecburi olan defterlerin, dernekler biriminden veya noterden onaylı olması zorunluluğu belirtilmektedir. Dernek defterleri, notere onaylatmak yerine dernekler il müdürlüğüne de tasdik ettirilebilir. Defterler, noter yerine dernekler il müdürlüğüne tasdik ettirilmişse, cezai bir yaptırım söz konusu olmaz.

Ceza hükümlerini düzenleyen Dernekler Kanunu'nun 32. maddenin (d) fıkrasına göre, derneğe ait tutulması gereken defter veya kayıtları tutmayan veya tasdiksiz defter tutan dernek yöneticileri üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Bu defter ve kayıtların usulüne uygun tutulmaması hâlinde dernek yöneticilerine ve defterleri tutmakla sorumlu kişilere beşyüz Türk lirası idarî para

cezası verilir. Adına yetki belgesi düzenlenmediği hâlde gelir toplayanlar ile bilerek bu şekilde gelir toplanmasına izin veren yönetim kurulu üyelerine bin Türk lirası idarî para cezası verilir. Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddenin son fıkrasında, dernek defterlerinin noter veya il dernekler müdürlüğüne onayı zorunlu kılındığından, noter ya da il dernekler müdürlüğüne onaylatılmayan defterler, usulüne uygun tutulmamış olacağından aynı yaptırıma tabi olacaktır.

132. Dernek karar defterinin kaybolması durumunda hukuken yapılması gerekenler nelerdir? Mevzuatta, karar defterinin kaybedilmesiyle ilgili cezai bir yaptırım öngörölmüş müdür?

Dernekler Kanunu'nun 11. maddesinde, dernekler tarafından tutulacak defter ve kayıtlarla ilgili usul ve esasların yönetmelikte düzenleneceği belirtilmiş ve bu defterlerin dernekler biriminden ya da noterden onaylı olmasının zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddesinde ise, derneklerin tutması gereken defterler ve usulleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Dernek tarafından tutulması zorunlu defterlerden biri de "karar defteri"dir. Yönetim kurulu kararları, tarih ve numara sırasıyla dernek karar defterine yazılır ve kararların altı, toplantıya katılan üyelerce imzalanır. Kanuna ek olarak, yönetmelikte de tutulması mecburi olan dernek defterlerinin, dernekler biriminden veya noterden onaylı olması zorunluluğu tekrarlanmıştır.

Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinde, Dernekler Kanunu'na aykırı davranışlarda uygulanacak cezalar belirtilmiştir. Kanunun 32/d maddesi uyarınca, "Derneğe ait tutulması gereken defter veya kayıtları tutmayan veya tasdiksiz defter tutan dernek yöneticileri üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu defter ve kayıtların usulüne uygun tutulmaması halinde dernek yöneticilerine ve defterleri tutmakla sorumlu kişilere beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Adına yetki belgesi düzenlenmediği halde gelir toplayanlar ile bilerek bu şekilde gelir toplanmasına izin veren yönetim kurulu üyelerine bin Türk Lirası idarî para cezası verilir."

Dernekler Kanunu'nun 32/k maddesi uyarınca; tutulması zorunlu olan defter ve belgelerin, gerekli dikkat ve özen gösterilmiş olması şartıyla elde olmayan bir nedenle okunamayacak hâle gelmesi veya kaybolması hâlinde, bu durum öğrenildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin yetkili mahkemesine zayi belgesi almak için başvuru yapılması gerekmektedir.

Aynı madde gereğince; gerekli başvuruyu yapmayıp zayi belgesini mahkemeden almayanlar ve bu belgeyi denetim sırasında ibraz edemeyenler üç aya kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılacaktır.

Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinde geçen "dernek yöneticileri" ibaresi, aynı kanunun 33. maddesi gereğince dernek yönetim kurulu başkanını ifade etmektedir.

133. Dernek olarak kâr getirici herhangi bir faaliyette bulunulmamasına rağmen dernek defterlerinin muhasebeci tarafından tutulması zorunlu mudur?

Dernekler Kanunu'nun 11. maddesine göre, dernekler tarafından tutulacak defter ve kayıtlarla ilgili usul ve esaslar, Dernekler Yönetmeliği'nde düzenlenir ve bu defterlerin dernekler biriminden ya da noterden onaylı olması zorunludur.

Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddesinde, derneklerin tutması gereken defterler ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Karar defteri, demirbaş defteri gibi dernek idari işleşi dışındaki mali işlere dair yevmiye defteri, büyük defter ve envanter defterlerinin tutulma usulü ile kayıt şekli, Vergi Usul Kanunu ile bu kanunun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarına göre yapılır.

Dernek defterlerinin, serbest muhasebeci ya da serbest muhasebeci mali müşavir tarafından tutulması yasal bir zorunluluk değildir. Serbest muhasebeciler ile serbest muhasebeci mali müşavirler, vergi mevzuatı açısından zorunlu kanuni temsilci olmayıp, ihtiyari temsilci niteliğine haizdirler. Bu nedenle, dernek defterlerinin bizzat dernek tüzel kişiliği tarafından tutulması mümkündür. Ancak, dernek defterleri, bizzat dernek tarafından tutulmıyorsa, Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun 5. maddesinin, "defter tutma ve bu defterlere göre finansal tabloları hazırlama işleri yalnız Serbest Muhasebeciler ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından yapılır" hükmü gereğince, bu defterlerin bir serbest muhasebeci ya da serbest muhasebeci mali müşavir tarafından tutulması kanun gereğidir.

134. Derneklerin banka hesaplarına yatan üye aidatlarının ve kredi kartı ile çekilen aidatların dernek alındı belgesi ile belgelenmesi gerekir mi? Bu aidatların dernek kayıtlarına işlenmesi usulü nasıldır?

Dernek gelirleri, Medeni Kanun'un 99. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre dernek gelirleri; üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek mal varlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur.

Dernekler Kanunu'nun 11. maddesine göre, dernek gelirleri alındı belgesi ile toplanır ve giderler, harcama belgesi ile yapılır. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığıyla toplanması hâlinde, banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer. Alındı ve harcama belgelerinin saklanma süresi beş yıldır.

Dernekler Kanunu'na göre, daha ayrıntılı düzenlemelere sahip Dernekler Yönetmeliği'nde de dernek gelirleri konusu düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 38. maddesine göre, dernek gelirleri alındı belgesi ile tahsil edilir. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili hâlinde, banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Dernek üyelerinden alınan aidatlar da dernek gelirleri arasındadır. Kural olarak, dernek üyelerinden alınan aidatlar "alındı belgesi" ile tahsil edilir. Ancak, dernek üyesi, aidatını nakit olarak elden ödemek yerine, koşulları varsa, dernek banka hesabına yatırabilir ya da kredi kartı ile ödemede bulunabilir. Aidatın banka hesabına yatırıldığı durumlarda bankadan alınacak dekont, "alındı belgesi" yerine geçeceğinden, dernek tarafından ayrı bir alındı belgesi düzenlenmesine gerek yoktur.

Ancak, aidatın kredi kartı ile ödendiği durumlarda, bankadan dekont almak mümkün olmadığından, kredi kartı slipine ek olarak, dernek tarafından "alındı belgesi" düzenlenmesi, uygulamada ortaya çıkacak sorunların önüne geçecektir. Alındı belgesinin ilgili bölümüne, paranın kredi kartı ile tahsil edildiğinin not olarak yazılması, dernek kayıtlarında meydana gelebilecek karışıklık ve mükerrer gelir kaydını önlemek için dikkat edilmesi gereken bir husustur. Kredi kartı ile tahsilat sağlanması dışında, gelirin bankadan dekont alınarak belgelenebildiği durumlarda, alındı belgesi düzenlenmesine gerek yoktur.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişi ya da kişiler, Dernekler Yönetmeliği'nin 46. maddesi gereği, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Bu kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden "yetki belgesi"nin dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlendikten sonra, dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanıp birer suretinin dernekler birimlerine verilmesi zorunludur. Dernek adına gelir tahsil edecek kişilerin, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabileceklerini sorunuza ek olarak belirtmek isteriz.

135. Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği hükümlerine göre, yetki belgeleri ve yeni alındı belgelerinin bastırılması ile kullanılması açısından derneklerin yükümlülükleri nelerdir? 2005 yılında Dernekler Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesinden sonra eski alındı belgeleri kullanılabilir mi? Yeni alındı belgesi bastırmak zorunlu mudur? Bu tarihten sonra makbuz kesilmemişse, yeni alındı belgesi bastırıp belirtilen tarihten sonraki ödemeler için makbuz kesilebilir mi?

Dernekler Yönetmeliği'nin 32. maddesinde, "alındı belgesi kayıt defteri" derneklerin tutmak zorunda olduğu defterler arasında gösterilmiştir. Alındı belgesi kayıt defterine, alındı belgelerinin seri ve sıra numaraları, bu belgeleri alan ve iade edenlerin adı, soyadı ve imzaları ile aldıkları ve iade ettikleri tarihler işlenir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 38. maddesi alındı belgesini düzenlemiştir. Bu madde uyarınca:

Dernek gelirleri alındı belgesi ile tahsil edilir. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili hâlinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Dernekler Yönetmeliği'nin 46. maddesi ise yetki belgesini düzenlemektedir. Bu maddeye göre:

Dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden Yetki Belgesi dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenerek, dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır. Yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabilirler. Dernekler birimlerince kendilerine verilen her bir yetki belgesi için otomatik sıra numarası verilir. Yetki belgelerinin süresi, yönetim kurullarının görev süresi ile sınırlıdır. Yeni seçilen yönetim kurullarının, yetki belgelerini birinci fıkra esaslarına göre yenilemesi zorunludur. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya feshedilmesi gibi hâllerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir. Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler yönetim kurulu başkanınca on beş gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.

Eğer belirtilen bu süreler içinde dernek yönetim kurulu başkanı, dernek birimine bildirimde bulunmaz ve dernek adına yetki belgesinin süresinin uzatılması istenmezse, Dernekler Yönetmeliği'ne aykırı davranılmış olacağından, Dernekler Kanunu'nun 17. maddesine göre bu hata ve noksanlığın otuz gün içinde giderilmesi zorunludur. Bu süre içinde eksiklik giderilmezse, Dernekler Kanunu'nun 32. maddesinin (I) fıkrası gereğince, dernek aleyhine 100 TL para cezasına hükmedilir.

Yetki belgesi olmadan makbuz kesilmişse, hemen dernek yönetim kurulunca dernek adına gelir toplayacak kişiye yetki verilmesi kararının alınması ve yetkilinin dernekler il müdürlüğüne başvurması gerekmektedir. Bu süre içinde yetkisiz olarak makbuz kesilmişse, kesilen makbuzlardaki tarihlerin ödeme yapan üyeye verilen makbuz örneği ile birlikte yeniden alınan yetki tarihi sonrası bir tarih olmak üzere düzeltilmesi gerekmektedir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 1. geçici maddesine göre, dernekler, yeni alındı belgelerini bastırıcaya kadar Maliye Bakanlığınca bastırılıp derneklere satışı yapılan alındı belgeleri ile gelirlerini toplamaya devam ederler. Ancak, bu yönetmeliğin yürürlüğe

girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde dernekler alındı belgelerini bastırmak zorundadırlar. Bu sürenin bitiminden sonra Maliye Bakanlığınca bastırılan alındı belgeleri kullanılmaz.

Geçici Madde 2'ye göre: "Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce mülki idare amirliklerince verilmiş olan yetki belgeleri süreleri bitinceye kadar kullanılabilir." Dernekler Yönetmeliği 31 Mart 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden altı ay sonra, bu tarihten önce bastırılan alındı belgeleri kullanılamayacaktır. 30 Eylül 2005 tarihinden sonra alındı belgesi düzenlenmesi için, eğer daha önce alınmış olan yetki belgesinin süresi dolmuşsa, yetki belgesi için başvuruda bulunmak gerekecektir.

Dernekler Yönetmeliği'ne göre, gelir ve giderlere ilişkin işlemlerin kısa sürede, en geç on gün içinde defterlere kaydedilmesi zorunludur. Muhasebe fişi ve bordro gibi yetkili kişilerin imzasını taşıyan işlemlerin ise, en geç kırk beş gün içinde kaydı gereklidir. Bu sürelere uyulmaması hâlinde dernekler, defterlerinin denetlenmesi sırasında sorun yaşayabilirler. Bu durumda, alındı belgelerinin de bu sürelere dikkat edilerek düzenlenmesi gerekmektedir. Dernekler Yönetmeliği'nin 34. maddesi, gelir ve giderlere ilişkin belgelerin kayıt zamanını düzenler.

Madde 34- (Kayıt zamanı):

İşlemler, defterlere günlük olarak kaydedilir. Ancak, gelir ve gider kayıtları;

a) İşlemlerin, işin hacmine ve gereklerine uygun olarak muhasebe düzeni ve güvenliğini bozmayacak bir süre içinde kaydedilmesi şarttır. Bu gibi kayıtlar on günden fazla geciktirilmez.

b) Kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri ve bordro gibi yetkili amirlerin imza ve parafını taşıyan belgelere dayanarak tutan derneklerde, işlemlerin bunlara kaydedilmesi, deftere işlenmesi hükmündedir. Ancak bu kayıtlar, işlemlerin esas defterlere kırk beş günden daha geç intikal ettirilmesine imkan vermez. Dernek defterlerinin denetim amacıyla istenmesi hâlinde, kırk beş günlük sürenin dolması beklenmeden kayıtların işlenmesi zorunludur.

Ayrıca, alındı belgelerinin, İçişleri Bakanlığının Derneklerin Tutacakları Defter, Muhasebe Hesap Kayıtlarıyla İlgili Usul ve Esaslara Dair Yönetmeliği'ne de uygun olması gerekmektedir. Yönetmeliğin 8. maddesi alındı belgelerini düzenler.

Madde 8- (Belgeler):

Dernek gelirleri Maliye Bakanlığınca basılan alındı belgesi ile toplanır. Aynı başış ve yardımlar için de rayiç bedel üzerinden alındı belgesi düzenlenir. Alındı belgelerinde ödeme ve başışta bulunanların kimlik bilgileri ve imzaları bulunur.

Dernek giderleri ise harcama belgesi ile yapılır. Belgelendirilmeyen giderler için Ver-

gi Usul Kanununun 234. maddesinde yer alan gider pusulasındaki asgari bilgileri bulunduracak şekilde gider makbuzu düzenlenir.

136. Derneğimizin işletme defterine “telsiz” için para ödendiği yazılmış, ama bu, demirbaşaya kaydedilmemiş. Şimdi de bu telsizler piyasada bulunmuyor, ne yapabiliriz?

Dernekler Yönetmeliği'nin 31. ve devamı maddelerinde dernekler tarafından tutulması zorunlu defter ve kayıtlar düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin 32/5. maddesine göre, tutulması zorunlu defterlerden biri olan “işletme hesabı defteri”ne, dernek adına alınan gelirler ve yapılan giderler açık ve düzenli olarak işlenir.

Gene aynı maddenin 4. fıkrasına göre, “demirbaş defteri”ne derneğe ait demirbaşaların edinme tarihi ve şekli ile kullanıldıkları veya verildikleri yerler ve kullanım sürelerini dolduranların kayıttan düşülmesi hususları işlenir.

Deftere usulüne göre yazılmış bir kayıt, Dernekler Yönetmeliği'nin 33. maddesi uyarınca, kazımak, çizmek veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirilemez.

İşletme defterinde, gider olarak telsiz parası ödenmiş görünüyor; ancak telsiz alınmamış ise, yeniden telsiz alımı ve bunun demirbaşaya işlenmesi suretiyle çözüm bulunabilir. Ancak, bu alımlar ve işlemler yapılırken, ilk telsiz alımı için yetkili organ tarafından verilmiş bir karar varsa, bu durumun yeniden yetkili organca değerlendirilip ek bir karar alınması gerekebilir.

Aksi durumda, Dernekler Kanunu'nun 32/f maddesi uyarınca cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir.

Dernekler Kanunu'nun 32/f maddesine göre:

“Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükümündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlâk veya rehnedi veya satan, gizleyen, imha, inkâr, tahrif veya tağyir eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli Türk Ceza Kanununun güveni kötüye kullanma suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır. Ayrıca, mahkeme yargılama sırasında sanıkların, organlardaki görevlerinden geçici olarak uzaklaştırılmasına da karar verebilir.”

BÖLÜM XI
DENETİM VE KOLLUK
GÜÇLERİNİN YETKİLERİ

137. Kolluk kuvvetlerinin derneğe müdahale etme yetkisi mevzuatta nasıl düzenlenmiştir?

Dernekler Kanunu'nun 20. maddesinde derneklerle ilgili olarak kolluk kuvvetlerinin yetkisi düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülkî idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz. Mülkî idare amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Hâkim kararı, mülkî idare amiri tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur.”

Madde metninden açıkça anlaşılacağı gibi, kolluk kuvvetlerinin dernek ve eklentilerine girip arama yapabilmeleri ve buralardaki eşyalara el koyabilmeleri için hâkim kararı şarttır. Ancak, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, mülki idare amirinin yazılı emri ile bu işlemler gerçekleştirilebilir. Bu hâlde dahi, mülki idare amirinin kararı, yirmi dört saat içinde görevli hâkim onayına sunulmak zorundadır. Kanun koyucu, bu düzenleme ile keyfiliğin önüne geçmek istemiş ve girme, arama ve el koyma kararlarını isabetli bir biçimde hâkim kararı şartına bağlı tutmuştur. Hâkim ya da mülki amirin bu yönde bir arama, girme ve el koyma kararı verebilmesi için öncelikli koşul, kamu düzeninin korunması amacı veya suç işlenmesinin önlenmesi sebebidir.

138. Denetleme zamanında keyfî uygulamalara itiraz hakkımız var mıdır?

Dernekler Kanunu'nun 19. maddesinde, derneklerin denetimine dair usuller hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre:

“Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülkî idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından denetletilebilir. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülkî idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az yirmi dört saat önce derneklere bildirilir.

Denetim sırasında görevli memurlar tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetim sırasında, suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde, mülkî idare amiri durumu derhal Cumhuriyet savcılığına ve derneğe bildirir.”

Derneklerin olağan denetimleri, dernek yönetimi tarafından her yıl düzenli olarak verilen beyanname ile yerine getirilmektedir. Ancak, gerekli görülen hâllerde, amaca göre faaliyet gösterilip gösterilmediği konusunda ve de defter ve kayıtların usulüne uygun tutulup tutulmadığının incelenebilmesi amacıyla derneklerin denetlenebilme-leri mümkündür. Ancak, bu denetimlerde kolluk kuvvetleri mensupları görevlendirilemez. Dernek denetimi için gelen kişilerin kimliklerinin sorulması ve kolluk kuvveti mensubu kişilerin bu denetimi yapamayacaklarına dair itiraz hakkının kullanılması, bu konudaki keyfliği önleyebilmek için atılabilecek adımlardan biridir.

Dernek denetimlerinin, dernek tüzel kişiliğine bildirilmesi konusunda da süre yönünden sınırlamalar mevcuttur. Denetim bildiriminin yirmi dört saat öncesinden yazılı olarak ilgili derneğe bildirilmesi gereklidir. Herhangi bir bildirim yapılmadan bir denetim gerçekleştirilmesi kanun gereği mümkün değildir.

Yukarıda açıklanan yükümlülöklere görevliler tarafından riayet edilmemesi hâlinde, ilgili kişiler hakkında TCK'nın 257. maddesi uyarınca görevi kötüye kullanma nedeniyle suç duyurusunda bulunulması mümkündür.

Madde 257- (Görevi kötüye kullanma):

(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

139. Kolluk kuvvetlerinin dernek binasına baskın yapma hakları var mıdır?

Dernekler Kanunu'nun 20. maddesinde, derneklerle ilgili olarak kolluk kuvvetlerinin yetkisi hüküm altına alınmıştır. Maddeye göre:

“Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülkî idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz. Mülkî idare amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Hâkim kararı, mülkî idare amiri tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur.”

Kolluk kuvvetlerinin dernek ve eklentilerine girebilmesi, arama yapabilmesi ve eşyalara el koyabilmesi için hâkim kararı gereklidir. Ancak, gecikmesinde sakınca bulunulan hâllerde, kolluk kuvvetlerinin yetki kullanabilmesi için mülki idare amirinin yazılı emrinin olması şarttır. Bu durumda da mülki idare amirinin kararı hâkim onayına sunulur. Koşullara göre, yazılı emir ya da hâkim kararı olmadıkça arama, girme ve el koyma işlemlerine derneğin itiraz hakkı mevcuttur.

Yukarıda açıklanan yükümlülüklerle kolluk kuvveti mensupları ya da görevliler tarafından riayet edilmemesi hâlinde, ilgili kişiler hakkında TCK'nın 257. maddesi uyarınca, görevi kötüye kullanma nedeniyle suç duyurusunda bulunulması mümkündür.

Madde 257- (Görevi kötüye kullanma):

(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Ayrıca, hukuka aykırı biçimde gerçekleştirilen arama ve el koyma nedeniyle uğradığınız maddi ve manevi zararlarınız için CMK'nın 141 ve 142. maddeleri gereği tazminat talep etme hakkınız bulunmaktadır. İlgili madde fıkrası aşağıdaki şekildedir:

Madde 141- (Tazminat istemi):

(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde el konulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

Kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

Madde 142- (Tazminat isteminin koşulları):

(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi halde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksikliği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddedilir.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.”

140. Hıristiyanlığın ne olduğunu anlatmak ve Hıristiyanların ibadet ihtiyacını karşılamak amacıyla bir kilise derneği kurmuş bulunmaktayız. Bu amaç dernek tüzüğümüzde de açıkça yer almaktadır. Derneğimizin (kilisemizin) denetimi esnasında “ibadet” nedeniyle “derneği amacı dışında kullanıyorsunuz” diye bir suçlama gelebilir mi?

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca, derneğin amacının dernek tüzüğünde belirtilmesi zorunludur.

Tüzüğünüze göre dernek, ibadet ihtiyacının karşılanması için çaba sarf edecektir. Yine, amaç maddesine göre derneğin amaçlarından biri, ilgi duyanlara ve öğrenmek isteyenlere Hıristiyanlığın ne olduğunu ve ne olmadığını anlatmak, açıklamaktır.

Dernek denetimi yapıldığında, tüzükteki bu hükümlere göre derneğin, Hıristiyanlığın Protestan mezhebine mensup kişilerin ibadet ihtiyaçlarının karşılanması için çaba sarf etmesinde yasal bir aykırılık bulunmamaktadır. Derneğin bu ibadeti yapmak isteyen kişilere bir yer göstermesi veya böyle bir yer bulunması için çaba harcamasında hukuki bir engel bulunmamaktadır. Derneğin amacını gerçekleştirmek için bu kişilere ibadet imkânı tanınması hâlinde, amaca aykırı faaliyetten söz edilmesi mümkün değildir.

Dernek tüzüğüne göre, derneğin çalışma ve faaliyet alanlarından biri de amaca uygun olarak toplantı düzenlemektir. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, derneğe üye olan ya da olmayan kişilerin ibadet ihtiyacının karşılanması amacıyla toplantılar düzenlenmesi mümkündür.

BÖLÜM XII
ÖRGÜTLENME BİÇİMLERİ

141. Beş yıl ve üzerinde faaliyet yürüten dernekler, vakıf kurma hakkına sahip midir? Bunun yasal dayanağı var mıdır?

Dernekler yıl sınırlaması olmaksızın vakıf kurabilir.

Dernekler, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır ve Medeni Kanun'un 101. maddesi gereğince, tüzel kişiler yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle vakıf kurabilirler.

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 2. maddesinde dernek, kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını; 4721 sayılı Medeni Kanun'un 101. maddesine göre de vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarını ifade etmektedir.

Ancak, derneklerin vakıf kurabilmeleri için tüzüklerinde vakıf kurma ya da kuru-lacak vakıflara katılmaya ilişkin özel bir hüküm olması gerekir. Böyle bir hüküm yoksa, dernekler olağan ya da olağanüstü genel kurul toplantısında bu konuda karar alarak derneğin vakfa vakfeden olması ve değer özgülemesi için yönetim kuruluna yetki ve görev vermesi gerekmektedir.

Uygulamada derneklerin vakıf kurmalarına, Vakıflar Genel Müdürlüğü karşı çıkmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü, derneğin vakıf kurduktan sonra dağılması koşulunu aramaktadır.

Yargıtay ise önüne gelen uyuşmazlıklarda; vakıf kuran derneklerin çalışmalarının ve amacının Medeni Kanun'la düzenlenen vakıf çalışmaları ile bağdaşır bağdaşmadığı yönünde araştırma yapılması ve olumsuzluk yok ise kabul edilmesi şeklinde kararlar vermektedir. (Örneğin, Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 22.11.1983 tarihli kararı)

142. Platform nedir? Bir platformun tüzel kişilik kazanması için dernek şeklinde mi örgütlenmesi gerekir?

Dernekler Kanunu'nun 2. maddesinin (f) bendinde "platform" tanımı yapılmıştır. Buna göre, derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birlikliklere platform adı verilmektedir.

Dernekler Yönetmeliği'nin 94. maddesine göre, "dernekler, amaçları ile ilgisi bu-

lanun ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, diğer dernek, vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere platformlar oluşturabilirler. Platformların oluşturulabilmesi için derneklerin yetkili organlarının alınacak kararlarda, derneği temsille görevlendirilecek kişi veya kişiler belirlenir.”

Dernekler Kanunu'nun 25. maddesine göre dernekler; amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere ve yetkili organlarının kararı ile platformlar oluşturabilirler. Platformlar, kanunların dernekler için yasakladığı amaç ve faaliyet konuları doğrultusunda kurulamazlar ve faaliyet gösteremezler. Bu yasağa aykırı hareket edenler hakkında Dernekler Kanunu ve ilgili kanunların cezai hükümleri uygulanır.

Platformlara ilişkin düzenleme, dernekler mevzuatında bulunmakla birlikte, platformun herhangi bir tüzel kişiliği yoktur. Bu nedenle, bir dernek gibi kurucu bir tüzüğü bulunmamaktadır, dolayısıyla geçici bir niteliğe haizdir.

Platform; dernek, vakıf, sendika, meslek odaları ya da benzer nitelikteki sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelmesiyle oluşur. Resmî bir tüzüğü olmasa bile, platformun çalışma ilkelerinin bir mutabakatla belirlenmesi ve yazılı bir metin hâline getirilmesi mümkündür. Ancak, bu şekildeki bir metne dayanarak, dernekler mevzuatına göre platformun tüzel kişilik kazanması söz konusu olmayacaktır.

Platform olarak düzenlenen etkinliklerde “platform” adının kullanılması ve basına ya da kamuoyuna yönelik çağrılarının bu şekilde yapılması mümkündür. Ancak, platformun tüzel kişiliği bulunmadığı için, örneğin resmî makamlara yönelik izin gerektiren faaliyetlerde, platformu oluşturan sivil toplum kuruluşlarının bizzat kendilerinin imzası ile resmî işlemler yürütülebilir.

143. Bir sivil inisiyatifte ya da dernek ve vakıf olarak örgütlenmede “enstitü” adını kullanmanın hukuki bir sakıncası var mıdır? Bir sivil inisiyatif, tüzel kişilik kazanmadan kendini internet sitesi logosunda “enstitü” olarak adlandırabilir mi?

“Enstitü” sözlük anlamı itibarıyla “araştırma veya öğretim kurumu” olarak tanımlanmaktadır. Sorunuzdan, millî eğitim mevzuatında tanımlanan öğretim kurumundan farklı olarak bir araştırma ve eğitim örgütlenmesi modeli kurmak istediğiniz anlaşılmaktadır. Bu nedenle, dernek ya da vakıf şeklinde örgütlenme yapıldığı takdirde, “enstitü” adını kullanmak hukuken sorun teşkil etmeyecektir.

Dernekler Kanunu'nun 28. maddesinde dernek adlarına ilişkin sınırlamalar düzenlenmiştir. Bu maddeye göre dernek adlarında; Türk, Türkiye, Millî, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler İçişleri Bakanlığının izni ile kullanılabilir.

Ayrıca, yine Dernekler Kanunu'nun 29. maddesinde bazı ad ve işaretleri kullanma yasağı düzenlenmiştir. Derneklerin, mevcut veya mahkeme kararıyla kapatılmış veya feshedilmiş bir siyasi partinin, bir sendikanın veya üst kuruluşun, bir derneğin veya üst kuruluşun adını, amblemini, rumuzunu, rozetini ve benzeri işaretleri ya da başka bir ülkeye ve daha önce kurulmuş Türk devletlerine ait bayrak, amblem ve flamaları kullanmaları yasaktır.

Eğitim konusunda derneklere getirilmiş faaliyet sınırlamalarından biri, Dernekler Kanunu'nun 30/c maddesinde hüküm altına alınmıştır. Dernekler askerliğe, millî savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamaz, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamazlar. Üyeleri için özel kıyafet veya üniforma kullanamazlar.

Dernekler Kanunu'nun 26. maddesinde, "derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi mülki idare amirinden izin almalarına bağlıdır" denilmek suretiyle derneklerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunabileceği dolaylı biçimde dile getirilmiş olmaktadır.

Tüm bu yasal düzenlemeler ve vakıflar konusundaki mevzuat bir arada değerlendirildiğinde, dernek ya da vakıf şeklinde örgütlenmesi hâlinde, "enstitü" adını kullanmakta hukuki bir engel bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

Bir sivil inisiyatifin, henüz tüzel kişilik kazanmadan, kendisini internet sitesinde "enstitü" olarak adlandırmak yerine, kendisine "...enstitüsü sanal platformu" demesi daha doğru olacaktır.

144. Enstitü olma idealini taşıyan bir sivil inisiyatif, bu idealine ulaşmak için hangi yolları izlemelidir? Enstitü kurmak için vakıf olmak zorunlu mudur? Dernek olarak da enstitü kurulabilir mi?

Enstitü olma idealiyle eğitim ve araştırma faaliyetlerinde bulunmak isteyen bir sivil inisiyatif, amacını gerçekleştirmek üzere dernek ya da vakıf şeklinde örgütlenebilir. Bunun için vakıf olmak zorunlu değildir. Ülkemizde kurulan "Yalın Enstitü Derneği", adında enstitü ibaresi bulunan dernek şeklindeki örgütlenmeye örnek niteliğindedir. Yine, ülkemizde faaliyet gösteren "Açık Toplum Enstitüsü" ise, vakıf temsilciliği şeklinde bir örgütlenme modeline sahiptir.

Örgütlenme modeli konusunda bir zorunluluk bulunmadığı için, bir araya gelmiş kişilerin amaçlarını öncelikle masaya yatırıp, tercih yaparken hangi örgütlenme modelinin kendi amaçlarını gerçekleştirmede en uygun model olduğu konusunda değerlendirme yapmaları gerekecektir.

Dernekler, Medeni Kanun'un 56. maddesi gereğince, en az yedi kurucu kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmeleriyle kurulur. Dernekler Yönetmeliği'nin 5. maddesine göre, kurucular tarafından imzalanmış iki adet kuruluş bildirimini; iki adet dernek tüzüğü; dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması hâlinde, bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi; kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması hâlinde, bu tüzel kişilerin dernek kurucusu olabileceğini gösteren İçişleri Bakanlığınca verilmiş izin belgesi; kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri; yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

Dernekler, kuruluş bildirimini ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Vakıf şeklinde örgütlenme tercih edildiği takdirde, Medeni Kanun'un 101 ve devamı maddelerince kuruluş işlemlerine uymak gerekecektir. Medeni Kanun'un 102. maddesi gereğince, vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

145. Dinî ilimler hakkında araştırma yapmak amacıyla bir enstitü kurmak istiyoruz. Vakıf olarak bu konuda nasıl bir yöntem izlememiz gerekir?

Mevzuatımızda vakıflar konusundaki yasal düzenlemeler Türk Medeni Kanunu'nun 101 ve devamı maddelerinde mevcuttur. Medeni Kanun'daki tanıma göre vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.

Medeni Kanun'un 106. maddesine göre, "vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülünen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir".

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tebliğ uyarınca, vakfın gayesini gerçekleştirmek için yapacağı iş ve işlemler, vakfın faaliyetleri arasında gösterilir. Bunlara, gayesi bölümünde yer verilemeyeceği gibi, faaliyetleri arasında başka gayeler ile ifası imkânsız iş ve işlemlere de yer verilemez.

Bir vakfın, vakıf senedinde belirtilmesi koşuluyla dinî ilimler üzerine araştırma faa-

liyetleri yürütmesi mümkündür. Bir vakıf kendi bünyesi içerisinde bu araştırmaları yürütmek üzere bir eğitim araştırmaları bölümü (enstitü) kurabilir. Ancak, bu şekilde kurulmuş bir araştırma bölümünün tüzel kişiliği bulunması hukuken mümkün değildir.

Yeni Vakıflar Birim Yönetmeliği'nde Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların yurt içinde birim açması, çalışması, denetlenmesi ve kapatılması esasları düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğe göre "birim", şube, temsilcilik ve irtibat bürosu olarak faaliyette bulunan teşkilatı; "şube", vakfın gayesine uygun faaliyette bulunarak, vakıf adına gelir elde etme ve harcama yetkisini haiz, müstakil muhasebe sistemi olan ve en az beş kişi tarafından yönetilen birimi; "temsilcilik veya irtibat bürosu", vakfı tanıtıcı, vakfın gayesini gerçekleştirmede vakfa ve şubeye yardımcı olan, gelir elde etme ve harcama yetkisi olmayan ve en fazla iki kişi tarafından yönetilen birimi ifade etmektedir.

Bu birimlerin kurulmasına dair şartlar detaylı olarak yönetmeliğin 5. ve devamı maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Ancak belirtmek isteriz ki, bu yönetmeliğin 11. maddesinde belirtildiği gibi, birimler tüzel kişiliğe haiz yapılar değildir. Birimler, işlemlerini vakıf adına yürütür ve buldukları yerde vakıfları temsil ederler.

Mevzuat ile yönetmelik birlikte değerlendirildiğinde, mevcut bir vakfın enstitü ya da araştırma ofisi tarzında resmî bir birim kurması mümkün görünmemektedir. Ancak, bir vakfın kendi iç işleyişinde böylesi bir enstitü bölümü oluşturmasında yasal bir engel bulunmamaktadır. Fakat, bu bölüm hiçbir şekilde tüzel kişiliğe haiz bir yapı olmayacaktır. Mevcut bir vakıf yapılanması içinde bir enstitü kurulması konusundaki görüşlerimizi bu şekilde özetlememiz mümkündür.

Ancak, uygulamada enstitü adıyla kurulmuş pek çok dernek, vakıf ve ticari şirket bulunmaktadır. Hukuk sistemimizde, tüzel kişiler sınırlı olarak sayılmıştır. Şayet, bir eğitim kurumu olarak bir kursun düzenlenmesi ya da öğrenimin verilmesi hedeflenmekteyse, böylesi bir kurumun millî eğitim mevzuatı çerçevesinde kurulacağı aşikârdır. Ancak, sadece araştırma niteliğine sahip olacak bir enstitü kurulması, yani bu işlevi yerine getirecek bir yapıya enstitü adının verilmesi, eğitim ve öğretim faaliyeti dışında kalacağından millî eğitim mevzuatı içinde değerlendirilmeyecektir.

Örneğin bir vakfın, sermayesinin tamamının ya da bir kısmının kendisi tarafından sağlanarak iktisadi işletme oluşturması mümkündür. Vakıf, bir iktisadi işletme şeklinde örgütlenmiş bir araştırma merkezi kurabilir ve bu merkezi enstitü adıyla işletebilir, bu merkezde araştırmalar yürütebilir.

Enstitü konusunda yukarıda 121 ve 122. sorulara verdiğimiz yanıtlar bu soru için de geçerli bulunmaktadır.

146. Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri açma ve hizmet verme ile ilgili yasal düzenlemeler nelerdir?

Özel eğitim gerektiren kişilerin, eğitim gereksinmelerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile bu kişilerin engellilik durumuna ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir. Ülkemizdeki özel eğitim hizmetleri, engel gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında yürütülmektedir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi açma konusunda ilgili mevzuat aşağıdaki şekildedir:

- > 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu
- > Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği
- > Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (*Resmî Gazete* Tarihi: 31.05.2006 sayısı: 26184)
- > Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği
- > 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- > Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği
- > Millî Eğitim Bakanlığı Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği
- > Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 3. maddesine göre, özel öğretim kurumu açmak için Millî Eğitim Bakanlığından "kurum açma izni" alınır. Özel eğitim kurumu açmak için kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak özel okullar ile özel meslek teknik okullarına öncelik tanınır.

Yine, aynı kanunun 7. maddesinde, özel bir öğretim kurumunu açacak veya açılmış bir kurumu devralacak olan gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişilerinin temsilcilerinin aranan şartlar aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

1. Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,
2. Ağır hapsi gerektiren veya yüz kıırtarıcı bir suçtan mutlak surette, yahut kasti bir cürümden dolayı 6 ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkûm edilmemiş olmak,
3. Ahlaken kötü bir şöhrete sahip bulunmamak.

Özel öğretim kurumu açma izni belgesinin verilebilmesi için; kurumun bina veya binalarının tapu ile maliki veya sözleşme ile kullanma hakkına sahip olduğu, kullanılış amaçlarına her bakımdan uygun ve yeterli olduğu ve belli bir öğrenci sayısı esas olmak suretiyle kurumun ihtiyacını karşılayabileceği Millî Eğitim, İçişleri, Bayındırlık ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları yetkili kuruluşlarınca tespit olunur.

625 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre, bir özel öğretim kurumunda öğretime başlayabilmek için "öğretime başlama izni" alınır. Bunun için gerekli belgelerle en

geç öğretim yılı başından üç ay önce Millî Eğitim Bakanlığına başvurulur. Öğretime başlama izni alınmadıkça kuruma öğrenci kaydı yapılamaz. Bu kuruma ait ders araç ve gereçleriyle, laboratuvarların, kitaplığın ve beden eğitimi imkânlarının amaç ve ihtiyaca yeterli görüldüğünün kesin teftiş raporuna bağlanması; kurumun yönetici, öğretmen ve hizmetlilerinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacakları hususunun usulüne göre belgelendirilmesi ve kurumun yönetmelikleriyle müfredat programının Bakanlıkça incelenip onanmış olması hâlinde öğretime başlama izni verilir.

Aynı Kanun'un 19. maddesine göre, özel öğretim kurumlarının yerleri, binaları, tesis ve müstemilatı ile ilgili standartlar, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım, İmar ve İskan Bakanlıklarının mütalaaları alınmak suretiyle Millî Eğitim Bakanlığınca tespit ve ilan olunur.

Her özel öğretim kurumu, Millî Eğitim Bakanlığına karşı sorumlu bir müdür tarafından yönetilir. Özel öğretim kurumlarının müdürleri kurucuları tarafından, diğer yönetici ve öğretmenleri genel olarak müdürleri tarafından seçilir ve istihdamları Millî Eğitim Bakanlığının iznine sunulur. Bakanlığın iznine sunulmadan önce, müdür ile diğer yönetici ve öğretmenler işe başlatılamazlar. Gerekli şartları taşıyan yönetici ve öğretmenler için Bakanlıkça çalışma izni düzenlenir ve bu çalışma izninin iptali yine Bakanlıkça yapılır.

625 sayılı Kanun'a ek olarak yukarıda belirtilen genel düzenlemelerin ayrıntısını içeren Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde de kurum açma şartları detaylı olarak düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 5. maddesine göre: "Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilere; Kanunun ilgili maddelerine göre Bakanlıkça 'Kurum Açma İzni' verilir. Özel öğretim kurumlarında karma eğitim yapılır. Ancak öğretim programında zorunluluk bulunması hâlinde yalnızca kız veya erkek öğrenciler için açılacak özel kurslara, kurum açma izni verilebilir."

Kurum açma izninin verilebilmesi için aşağıdaki belgeler istenir:

1. Kurucu veya temsilcisine ait belgeler:

- a) Bakanlıkça geliştirilmiş form dilekçe,
- b) Kurucu tüzel kişi ise,
  - (1) Özel öğretim kurumu açılacağına dair; *Ticaret Sicil* gazetesinde yayımlanmış veya noterlikçe onaylanmış, tüzük, vakıf senedi veya ana sözleşme,
  - (2) Kurucu temsilcilerine dair noter onaylı yönetim kurulu kararı,
- c) Nüfus cüzdanı örneği,
- d) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olduğuna dair sağlık raporu,
- e) Ahlaken kötü bir şöhrete sahip bulunmadığına ve ağır hapsi gerektiren veya yüz kızartıcı yahut kasti bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkum edilmemiş olduğuna ilişkin cumhuriyet savcılığı belgesi,

2. Kurumun açılacağı binaya ait belgeler:

- a) Bina kiralık ise okullarda öğretim süresi kadar, diğer kurumlarda ise en az bir yıllık noterlikçe onaylı kira sözleşmesi,
- b) Kurumun türü ve derecesi ne olursa olsun bina kurucuya ait ise sadece tapu senedi,
- c) İntifa hakkına sahip ise ilgili tapu sicil muhafızlığından alınacak belge,
- d) Tapu kütüğünde konut olarak kayıtlı bir ana taşınmazın bağımsız bölümünde açılacak olan ilk ve orta öğretim okulları dışındaki kurumlar için, kat sahipleri kurulu muvafakat belgesi (Her kat sahibi veya vekillerinin ayrı ayrı muvafakatlari ile binanın kaç dairesi olduğu, apartman yöneticisi tarafından belirtilir.),
- e) Belediye imar müdürlüğünden alınan konut veya iş yeri belgesi.

Gerçek kişilerde kurucunun kendisi, tüzel kişilerde kurucu temsilcisi yukarıda belirtilen belgeler ile kurum açmak için ilgili valiliğe müracaat eder.

Valiliklerce kurumun kullanılış amaçlarına ve Bakanlıkça tespit edilen standartlara uygun ve yeterli olduğuna ilişkin belgeler, millî eğitim müdürlüklerince incelenerek düzenlenen dosya Millî Eğitim Bakanlığına gönderilir. Bakanlıkça uygun görülenlere "Kurum Açma İzni" verilir.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı ise, özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlama-ya yönelik esasları düzenlemek olarak belirtilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği'nin 6. maddesinde kurslarda görevlendirilecek personel belirtilmiştir.

Müdür; müdür yardımcısı (Kontenjanı 150 kursiyerden fazla olan kurslarda zorunlu); gerekli koşullar oluşturulduğunda, genel müdür ve genel müdür yardımcısı; zihinsel engelliler eğitimi için zorunlu personel; özel eğitim sınıf öğretmeni; rehber öğretmen veya psikolog; okul öncesi öğretmeni/çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni veya uzmanı; otistik bireylerin eğitimi için zorunlu personel; işitme engelli bireylerin eğitimi için zorunlu personel; bedensel engellilerin eğitimi için zorunlu personel; fizyoterapist; ve zorunlu olmayıp isteğe bağlı personel olarak branş öğretmenleri (müzik, resim, beden eğitimi, iş ve teknik eğitimi), uzman ve usta öğretici, odyolog veya eğitim odyoloğu, işitme-konuşma terapisti yönetmelikte belirtilen görevlilerdir. Fizyoterapi gerektiren bireylerin kayıtlarını yapabilmeleri için, kurslarda fizyoterapist zorunlu personel olarak görevlendirilir.

147. STGM'nin MEB'e bağılı olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi açma konusunda kredi desteği verme uygulaması var mıdır?

STGM'nin amacı:

- > Sivil örgütlerin bilgi, ekonomik güç ve cesaret eksikliklerini giderecek çalışmalarla verimliliklerinin artırılmasına yardımcı olmak,
- > Sivil toplumun haritasını ve veri tabanını oluşturmak, iletişim ağı kurmak; ulusal STK platformları oluşturma çabalarını desteklemek, STK'lar arasında olumlu/olumsuz bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik edecek olanakları sağlamak,
- > Kitle iletişim araçlarını kullanarak sivil örgütlerin çalışmalarını duyurmak ve lobi faaliyetleri yürütmek; böylece, sosyal girişimciliği özendirerek ve toplumsal farkındalığı artırarak sivil inisiyatifi güçlendirmek,
- > STK'ların karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmeye, halkla olan diyaloglarını geliştirmeye, kurumsal gelişmelerini ve sürdürülebilirliklerini sağlamaya; ayrıca, uluslararası iş birlikleri kurarak deneyim kazanmalarına ve bu deneyimi aktarmalarına, birbirleriyle ağ oluşturma ve ağları sürdürebilmelerine ve kurumsal altyapılarını güçlendirmelerine yönelik olarak; örgütsel, yönetsel, finansal, hukuksal altyapıları ile iletişim ve insan kaynakları kapasitelerini geliştirmek,
- > Benzer amaçlı uluslararası kurumlarla işbirliği yapmak, kendi işlevini geliştirmeye hizmet edecek ağlara üye olmak,
- > STK'lara verilecek desteğin verimli, adil ve ilkelere uygun kullanımı için yöntemler geliştirmektir.

MEB'e bağılı açılacak bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine destek verilmesi STGM'nin amaçları arasında, ne yazık ki, yer almamaktadır.

148. Kooperatif biçiminde örgütlenmenin vergilendirme açısından sağlayacağı avantajlar nelerdir?

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7/16. maddesi uyarınca, kooperatifler, belli bazı koşulların karşılanması hâlinde, kurumlar vergisinden muaf tutulmaktadır. Kooperatifin bu muafiyetten yararlanabilmesi için; ana sözleşmesinde, sermaye üzerinden kazanç dağıtılmamasına, yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesine, ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmamasına ve münhasıran ortaklar ile iş görülmesine dair hükümler bulunmalıdır. Ana sözleşmede bu hükümlerin bulunmasına karşın fiilen bu koşullara uymayan kooperatifler, kanundaki muafiyetten yararlanamayacaktır.

Yine, kooperatifin kurulu olduğu bölgede faaliyete geçmiş bir kooperatif üst birliği mevcutsa, muafiyetten yararlanabilmesi için üst birliğe üye olması zorunludur. Koo-

peratifin faaliyet gösterdiği bölgede (il sınırları içerisinde) ve aynı alanda kurulmuş bulunan bir üst birliğin bulunmaması hâlinde bu koşul aranmayacaktır.

Üst birliğe üye olmayan kooperatiflerin, kurumlar vergisi ve geçici vergi mükellefi olmaları ve boş da olsa, süresinde kurumlar vergisi ve geçici vergi beyannamelerini vermesi zorunlu hâle gelmektedir.

Yine, gerek 5422 sayılı eski Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (m.8/2), gerekse 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (madde 5.i) belirtilen koşullarda, kooperatiflerin ortaklarla yapılan işlemlerden doğan bazı kazançları kurumlar vergisi açısından istisna kapsamında değerlendirilmektedir. Ortaklar dışında kişilerle yapılacak işlemler ve ortaklarla yapılan, ancak ortaklık statüsü dışında kalan işlemler, bu madde kapsamında istisnadan yararlanamaz.

Bundan başka, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 93. maddesinde de kooperatiflere ve kooperatif üst kuruluşlarına, kanunda belirlenen konularda harç, damga vergisi, banka sigorta muameleleri vergisi muafiyeti getirilmiştir. Kurumlar vergisi muafiyetinde olduğu gibi, burada da mevcut üst birliğe üye olma şartı aranmaktadır.

Kooperatifler Kanunu'nun konuyla ilgili "Muafıklar" başlıklı 93. maddesi şöyledir:

1. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği;

- a) Birbirinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,
- b) Her nevi defterlerin ve ana sözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi her nevi harçtan ve Damga Vergisinden,
- c) Kiraya verilmediği veya irat getirmeyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahip oldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,
- d) Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcıdan muafittir.
- e) 13 üncü madde gereğince verilecek bildiri Damga Vergisine, diğer harç ve resimlere tabi değildir.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, kooperatif birliklerine, kooperatif merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlâk Alım Vergisi Kanununun 9 uncu maddesindeki indirimli nispetten,

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7'nci maddesinin 16'ncı bendindeki esaslar dahilinde Kurumlar Vergisi muaflığından faydalananlar.

4. Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatifler merkez birlikleri faaliyete ge-

çen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 no'lu fıkrasının (b) bendi ile 2 no'lu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muafliklardan istifade edemezler.

149. Kooperatif birlikleri, mevzuatımızda ne şekilde düzenlenmiştir? Kurulma koşulları nelerdir? Kooperatif birliği kurmanın sağlayacağı avantajlar var mıdır?

Kooperatif birlikleri konusu, Kooperatifler Kanunu'nun altıncı bölümünde 70. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir.

Kanuna göre kooperatiflerin dikey örgütlenmesi şu şekildedir:

- 1) Türkiye Milli Kooperatifler Birliği (7 Kooperatifler Merkez Birliği)
- 2) Kooperatifler Merkez Birliği (7 Kooperatifler Birliği)
- 3) Kooperatifler Birliği (7 Kooperatif)
- 4) Kooperatif (15 Gerçek Şahıs)

Kooperatif Birliği, ana sözleşmelerinde buna izin veren bir hükmün olması koşuluyla, konuları aynı ya da birbiriyle ilgili nitelikte yedi veya daha fazla sayıda kooperatifin bir araya gelmesiyle ve yine kooperatif şeklinde kurulur. Birim kooperatiflerin yararlandığı muafiyet ve istisnalardan kooperatif birlikleri de, üst birliğe üye olma ve diğer koşulları karşılamak kaydıyla yararlanabilir. Kooperatif birliği şeklinde örgütlenmenin bunun dışında fazladan yasal avantajları bulunmamakla birlikte, kanımızca, kooperatifler arasındaki dayanışmayı güçlendirmek gibi etkileri ile piyasa koşullarında yararlı olacaklardır.

Birlik kuruluşunda uygulanan yöntem ise özetle şu şekildedir:

İlgili bakanlığın il müdürlüğüne, kooperatiflerin yetkili temsilcilerinin imzasını taşıyan dilekçe ile başvuru yapılır. Yapılacak incelemede birlik kurma konusunda karar alınıp alınmadığı, kararın uygulanması için yetkili temsilci seçilip seçilmediği, birliğe katılma payının belirlenip belirlenmediği araştırılır ve inceleme sonuçları ilgili bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça, birliğin kurulması belirlenen bölge açısından ve hukuki yapı bakımından değerlendirme yapılır, uygun bulunduğu takdirde kuruluş işlemlerinin tamamlanması için yeteri kadar ana sözleşme il müdürlüğüne gönderilir. Ana sözleşme doldurulup, noter huzurunda imzalandıktan sonra kuruluş sermayesinin 1/4'ü il müdürlüğüne emanete alınır. Belgeler, kuruluş izni için bakanlığa gönderilir; iznin ardından Ticaret Sicilinde tescil işlemleri yapılarak ve ilan verilerek kuruluş prosedürleri tamamlanmış olur. Kuruluşun sonra, başvuru hâlinde, emanette tutulan kuruluş sermayesi kurucu ortaklara iade edilir.

150. Derneklerin şube açmasının usul ve yöntemi nedir? Şubelerin organları nelerdir?

Dernekler, gerekli görülen yerlerde genel kurul kararıyla şube açabilirler. Bu amaçla, dernek yönetim kurulunca yetki verilen en az üç kişilik kurucular kurulu, şube açılacak yerin en büyük mülki amirine şube kuruluş bildirimini ve gerekli belgeleri verir. Her şubede, genel kurul ve yönetim kurulu ile denetim kurulu veya denetçi bulunması zorunludur.

Tüzüklerinde şube açabileceği belirtilmiş dernekler, genel kurullarınca yetki verilen yönetim kurullarının yetkili kılacakları en az üç kişinin imzaladığı iki adet kuruluş bildirimini ve aşağıda belirtilen eklerini şubenin açılacağı yerin mülki idare amirliğine verirler.

- İlgili dernekler müdürlüğünce onaylanmış iki adet dernek tüzüğü,
- (Mülga:RG-30/12/2009-27448)Kurucuların nüfus cüzdan fotokopisi,
- Şube kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması hâlinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluşuna ait belgeler ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- Geçici yönetim kurulu üyeleri ile yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerleri ve imzalarını belirten liste,
- Şube açılması için yönetim kuruluna verilmiş yetkiyi gösteren genel kurul kararının fotokopisi,
- Kurucu olarak yetkilendirilmiş kişiler için alınmış dernek yönetim kurulu kararı fotokopisi.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç, diğer ilçelerdeki şube kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer artırılarak verilir.

Çocuk derneklerinin şubelerine tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar; ayrıca, çocuk dernekleri şubelerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Şube kuruluş bildirimi ve eklerinin mevzuata uygunluğu, kuruluş bildirimleri için verilen alındı belgelerinin düzenlendiği tarihten itibaren altmış gün içinde mülki idare amiri tarafından bizzat veya dernekler birimlerine yetki verilmek suretiyle incelenir.

Tüzüğü incelemeyen geçmemiş veya inceleme sırasında belirlenen kanuna aykırılık veya noksanlıklarını yapılan tebligat üzerine süresi içinde gidermemiş derneklerin şubesi açılmaz.

Şube kuruluş bildirimi ve eklerinin incelenmesinde ve sonucun kuruculara bildirilme-

sinde derneklere ilişkin hükümler uygulanır. Şube, şube merkezinin bulunduğu yerin il dernekler müdürlüğüne kütüğe kaydedilir. Ayrıca, şube kuruluş bildirimini yedi gün içinde il dernekler müdürlüğü tarafından Bakanlığa gönderilir.

Şubeler, olağan genel kurul toplantılarını, merkez olağan genel kurulu toplantısından en az iki ay önce tamamlamak ve genel kurul sonuç bildiriminin bir örneğini toplantının yapıldığı tarihi izleyen otuz gün içinde mülki idare amirliğine ve genel merkezlerine bildirmek zorundadırlar.

151. Yabancı bir derneğin/vakfın Türkiye’de temsilciliğini veya şubesini açmanın koşulları nelerdir ve başvurularda nasıl bir prosedür izlenir?

Derneklerin uluslararası faaliyette bulunmasına dair koşullar, Dernekler Kanunu’nun 5. maddesinde düzenlenmiştir. Genel nitelikte hükümleri içeren bu madde şöyledir:

“Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, yurtdışında temsilcilik veya şube açabilir, yurtdışında dernek veya üst kuruluş kurabilir veya yurtdışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara katılabilirler.

Yabancı dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye’de faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler.”

Vakıf ve derneklerin uluslararası faaliyette bulunması koşulları ise, ayrıntılı olarak Dernekler Yönetmeliği’nin 21-30. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, temsilcilik ve şube açma şartları yönünden vakıf ve derneklerin durumu farklılık arz etmektedir. Konuyu vakıflar ve dernekler açısından incelemek yararlı olacaktır.

Vakıflar:

Dernekler Yönetmeliği’nin 22. maddesi uyarınca, yabancı vakıfların Türkiye’de şube ve temsilcilik açmaları, karşılıklı olma koşulu ve uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hâllerde, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının izniyle mümkündür.

Başvurular, Dernekler Yönetmeliği’nin 23. maddesinde tayin edilen “Yabancı Tüzel Kişilerin Türkiye’de Faaliyette Bulunabilmelerine İlişkin Başvuru Formu” ve eklerinin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle yapılır. Ayrıca, bu başvurularda yine yönetmelikte tayin edilen ana statünün de başvuru sahiplerince doldurulup verilmesi zorunludur. Bu ana statüde vakfın unvanı, kurucu ve yöneticileri, faaliyet alanı, çalışma

usulleri, mal varlığı, harcamalar, defterler ve temsilciliğin kapatılma hâlleri gibi verilmesi zorunlu bilgiler ve kabulü gereken esaslar düzenlenmiştir. Ana statünün başvuru sahiplerince değiştirilmesi mümkün olmayıp, ana statüdeki mevcut boşluklar doldurularak başvuruya eklenmektedir.

Bu şekilde başvurusu kabul edilip, faaliyet gösteren vakıflar, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflar hakkındaki mevzuata tabidir.

Dernekler:

Yabancı ülkelerde mevcut derneklerin, Türkiye’de temsilcilik ya da şube açmaları Dernekler Yönetmeliği’nin 26. maddesinde düzenlenmiştir ve vakıflara ilişkin düzenlemeye paralellik göstermektedir. Yabancı ülkelerde kurulmuş dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye’de temsilcilik veya şube açabilir, kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilir.

Dernek şubesi açmak için başvurular, vakıflar için yukarıda belirttiğimiz şekilde “Yabancı Tüzel Kişilerin Türkiye’de Faaliyette Bulunabilmelerine İlişkin Başvuru Formu” ve eklerinin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle yapılır. Dernek temsilciliği açılmasına yönelik başvurularda bu belgelere ek olarak, yönetmelikçe tayin edilen bir ana statü verilmesi zorunlu iken, şube başvurularında Dernekler Kanunu’nun 4. maddesine göre, bulunması zorunlu hususları ihtiva eden bir tüzüğün başvuruya eklenmesi gereklidir. Bu tüzük metninin, bir derneğin bağımsız olarak Türkiye’de kurulması hâlinde, içermesi zorunlu olan bilgi ve konulardan farklı bir içeriği bulunmamaktadır.

Bu şekilde yabancı bir derneğin Türkiye şubesi ya da temsilciliği olarak kurulan dernekler de Türkiye’deki faaliyetlerinde, derneklerin bağlı olduğu mevzuat hükümlerine tabidir.

Vakıf ve derneklerin şube ya da temsilcilik başvurularının İçişleri Bakanlığınca incelenmesinin ardından eksiklikler bulunduğu tespit edilirse ilgisine tamamlattırılır. Dışişleri Bakanlığının görüşü alındıktan sonra İçişleri Bakanlığınca yapılan değerlendirmenin ardından açılmasının uygun bulunması hâlinde faaliyet izni, temsilcilik ve şube başvurularında süresiz olarak verilir. Başvurunun sonucu, başvuru sahibine ve ilgili valiliğe on gün içerisinde bildirilir. Başvuruların, İçişleri Bakanlığına doğrudan ya da posta aracılığıyla yapılması mümkündür.

152. Türkiye’de bir dernek kurmak ile yurt dışında bir derneğin/vakfın Türkiye’de şubesini/temsilciliğini açmayı, getireceği avantaj ve dezavantajlar bakımından mukayese edebilir misiniz?

Yurt dışındaki bir derneğin/vakfın Türkiye’de temsilciliğinin veya şubesinin açılması durumunda, yurt içi ya da yurt dışında yürütülecek faaliyet ve projelerde, yurt dışında

mevcut bir yapılanmanın unvanıyla hareket etmenin örgütlenmeye sağlayacağı itibar ve beraberinde getireceği kolaylıklar önemli bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Genel itibarıyla bakıldığında, yurt dışı şube/temsilcilik şeklinde kurulan derneklere ve vakıflara, Türkiye’de mevcut diğer dernek ve vakıflarla aynı mevzuat hükümlerinin uygulanmakta olduğu görülür. Ancak bu yapılar, başvuru şekli ve faaliyetlerinin bildirim gibi konularda ulusal mevzuata ek olarak, farklı yükümlülük ve kısıtlamalara tabidir. Vakıf ve derneklerin hukuki durumunu, yasa maddelerini detaylandırarak açıklamaya çalışalım.

Vakıf temsilciliği için yapılan başvurularda, Dernekler Yönetmeliği’nin 23. maddesine göre, verilmesi zorunlu nitelikte olan ve içeriği Dernekler Yönetmeliği’nce tayin edilen “ana statünün” başvuru sahiplerince değiştirilemez ve içeriğinin iradi olarak belirlenemez nitelikte olması, bu ana statünün 7, 8 ve 9. maddelerine göre; vakıf temsilciliğinin kendine ait bir mal varlığının bulunmaması, temsilciliğin aynı-nakdî bağış kabul edememesi, ticari faaliyet yapamaması, tüm giderlerin yurt dışından karşılanmasının zorunlu olması, temsilcilik tarafından mahallinde makbuz bastırılmaması, yıllık faaliyet raporuna ek olarak gerçekleştirilen projelerin düzenli olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığına bildirilmesi zorunluluğu bu düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir.

Yurt dışındaki dernek/vakıfların Türkiye’deki şube veya temsilciliklerinin yıl içerisinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerin bildirim konusunda da ek düzenlemeler mevcuttur. Türkiye’de kurulu dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını Dernekler Kanunu’nun 19. ve Dernekler Yönetmeliği’nin 83. ve devamı maddeleri uyarınca “beyanname” ile mülki idare amirliğine vermek zorundadırlar. Yurt dışındaki dernek/vakıf şubeleri ise bu beyannameye ek olarak, her yıl sonunda faaliyet bildirimlerini, Dernekler Yönetmeliği’nin 25. maddesindeki “yıllık vakıf raporu” ve 29. maddesindeki “yıllık dernek raporu” şeklinde İçişleri Bakanlığına vermek zorundadırlar.

Ayrıca, gene bu maddelerin son fıkraları uyarınca, yurt dışındaki vakıf ve derneklerin Türkiye’de faaliyet gösteren şubeleri ve temsilcilikleri, Türkiye’deki her türlü faaliyetlerine ilişkin yazılı ve görsel yayınlarının ikişer nüshasını İçişleri Bakanlığına gönderirler.

Dernekler Kanunu’nun 21. ve Dernekler Yönetmeliği’nin 18. maddesine göre, dernek veya vakıfların yurt dışından yardım alması, mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak koşuluyla mümkündür. Bu bildirim, yurt dışı şubesi şeklinde örgütlenmiş dernekler için de yasal bir zorunluluktur. Ne var ki, yukarıda açıkladığımız gibi, yabancı bir vakfın temsilciliğinin yapılması durumunda “ana statü” gereği, temsilciliğin yurt içi ya da yurt dışından aynı ya da nakdî bağış kabul etmesi mümkün değildir.

153. Türkiye’de kurulmuş bir dernek/vakıf ile yurt dışında mevcut örgütün şubesini, yurt içi ve yurt dışındaki örgütlerle işbirliği, platform oluşturma vd. açılardan kısıyabilir misiniz?

İş birliği ve platform gibi faaliyetlerin yurt içi ve yurt dışı nitelik arz etmesine göre vakıflar ve dernekler için durumu ayrı ayrı ve iki yönlü değerlendirmek gereklidir.

Yurt içi nitelik taşıması hâlinde dernekler ve vakıflar için:

Dernekler Kanunu’nun 2/f maddesinde platform, derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere oluşturdukları tüzel kişiliği olmayan geçici nitelikteki birlikler olarak tanımlanmıştır.

Dernekler Kanunu’nun 25. maddesine göre, derneklerin amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, yetkili organların kararıyla herhangi bir izne tabi olmaksızın yurt içinde platform oluşturmaları mümkündür. Dernekler mevzuatı açısından, yurt dışındaki bir dernek ya da vakfın şubesi/temsilciliği şeklinde kurulan vakıf ya da derneklerin, yurt içindeki örgütlerle platform oluşturmada ya da bir başka adla işbirliği yapmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Yurt dışı nitelik taşıması hâlinde dernekler için;

Dernekler açısından, yurt dışı için faaliyet ve işbirliği koşulları yurt içine göre bir farklılık arz etmemektedir. İş birliği ve platform oluşturma serbestisi, izne tabi olmaksızın tüm dernekler için yurt içi ve yurt dışında benzer nitelik taşımaktadır. Dernekler Kanunu’nun 5. maddesinde, derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette ve işbirliğinde bulunabileceği, yurt dışında temsilcilik ve şube açabileceği, yurt dışında dernek veya üst kuruluş kurabileceği, yurt dışında kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabileceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Ve mevzuat gereği, Türkiye’de mevcut bir dernek ile şube/temsilcilik şeklinde örgütlenmiş bir dernek aynı hukuki statüdedir.

Yurt dışı nitelik taşıması hâlinde vakıflar için:

Dernekler Yönetmeliği’nin 21. maddesine göre, Türkiye’de kurulu vakıflar, amaçları doğrultusunda uluslararası faaliyette bulunabilmek için yönetmelikte tayin edilen “Türkiye’de Kurulu Vakıfların Yurtdışında Faaliyette Bulunma İzin Başvuru Formu”nu valiliğe vermek zorundadırlar. Başvuru, valilik görüşüyle birlikte İçişleri Bakanlığı tarafından değerlendirilir ve değerlendirmenin sonucu valiliğe bildirilir. Valiliğe yapılan bu bildirimden ardından ilgililer on gün içerisinde valilikçe bilgilendirilirler.

Derneklerden farklı olarak, vakıflara uluslararası faaliyet konusunda bilgilendirme zorunluluğu getirilmiştir.

Gerek yurt içi gerekse yurt dışında, diğer örgütlerle yapılacak platform oluşturma gibi işbirliği faaliyetlerinde, yurt dışında mevcut bir yapılanmanın unvanının kullanılmasında hâlinde, bu durumun dernek ya da vakıf şubesine getireceği avantajın, yukarıda belirtilen hukuki bilgilendirmeler değerlendirilirken dikkate alınması faydalı olacaktır.

154. Kurulu bir dernek aynı ismi muhafaza ederek vakfa dönüştürülebilir mi? Bunun koşulları nelerdir? Dönüştürülürse üyelere ve mal varlığına ne olur? Aynı isimde vakıf ve dernek olması mümkün mü ?

Bir derneğin vakfa dönüşmesi söz konusu değildir, ancak bir dernek vakıf kurabilir. Dönüşüm dendiğinde, kastedilen aynı yapının başka bir hukuki bünye içinde yaşamına devam etmesi olduğundan, bu anlamda bir dönüşüm söz konusu değildir. Bir dernek vakfa vakfeden olabilir. Medeni Kanun'daki dernekler ve vakıfların tanımlarına baktığımızda her ikisinin de tüzel kişilik olmasına rağmen, 56. maddede derneklerin, "...kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır" biçiminde; vakıfların ise, Medeni Kanun'un 101. maddesinde "... gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır" şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

Dernekler üyelere dayanarak oluşurken, Medeni Kanun'un 101/3. maddesi gereği "vakıflarda üyelik olmaz".

Sonuç itibarıyla, tüzüğünde bu konuda bir düzenleme bulunması şartıyla, bir dernek vakfeden olabilir, ancak bir derneğin vakfa dönüşmesi söz konusu olamaz; çünkü hukuki yapıları itibarıyla dernek ve vakıf birbirinden tamamen farklı tüzel kişiliklerdir.

Medeni Kanun'un 101. maddesi uyarınca, vakıflar gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulabileceğine göre bir dernek vakıf kurabilir. Ancak, bunun için derneğin tüzüğünde vakıf kurulmasına ilişkin bir hükmün bulunması ya da genel kurul tarafından kurulacak vakfa katılmak ya da vakıf kurmak için vakfeden olmak ve mali değer özgülemeleri için yönetim kurulunu yetkili ve görevli kılmak gerekir.

Sonuç olarak; derneğin tüzüğünde vakfa vakfeden olma ya da kurulacak vakfa vakfeden olma şeklinde bir hükmün bulunması ya da derneğin olağan veya olağanüstü genel kurulunda derneğin mal varlığını kurulacak bir vakfa vakfetmesi ve bu işlemler için yönetim kuruluna yetki vermesi ve vakfın kurulmasından sonra da derneğin kendiliğinden sona ereceğine dair karar alması mümkündür.

Genel kurul, dernek isminin vakıf ismi olarak da kullanılacağı kararını aldığı takdirde, aynı isimli dernek ve vakıf olması mümkündür. Derneğin mal varlığı, vakfın mal varlığı hâline gelir; ancak dernek üyeleri, vakfın üyeleri olamaz. Dernek bir tüzel kişilik olarak vakıf kurucusu olur.

155. Oluşumunda yer alan kişilerin içinde yaşamasının yanı sıra, üretim yapılarak elde edilecek ürünlerin pazarlanmasına ve ilgililere çalışma konusunda eğitim verilmesine yönelik olarak kurulacak bir “Ekolojik Yaşam ve Uygulama Merkezi” için en elverişli örgütlenme biçimi nasıl olmalıdır?

Oluşturmayı planladığınız yapının öncelikle sosyal amaçları gözettiği, ancak bununla birlikte söz konusu amaçların gerçekleştirilebilmesi ve projenin sürdürülebilir nitelik kazanması açısından kazanç sağlayıcı kimi faaliyetlerde bulunmanın da bir zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır.

Olası örgütlenme biçimleri incelendiğinde, amaca uygun örgütlenme biçiminin “anonim ortaklık” (anonim şirket) olduğu düşüncesindeyiz. Anonim ortaklık dışındaki diğer örgütlenme biçimlerinin yönetim şekli, devlet kurumlarıyla ilişkiler, kazançların oluşumunda yer alanlara aktarılması, giderlerin belgelendirilmesi ve kayıt altına alınması gibi yönler gözetildiğinde tercih edilebilir olmadığı kanısındayız.

Kaldı ki, oluşumun amaçları göz önünde bulundurulduğunda, genel kanının aksine, ticaret ortaklığı dışındaki yapılanmalarda vergilendirme açısından kayda değer avantajlar da sağlanamamaktadır.

Anonim ortaklık kurmak için en az beş kurucu ortağın bulunması gerekmektedir. Sorunuzda, yaklaşık ortak sayısı belirtilmemiş ise de ortak amaç göz önünde bulundurulduğunda projeye katılacak kişilerin bu sayıyı aşacağı kesin görünmektedir. Yine, bu tür bir oluşumda en az sermaye miktarı 50.000 TL olmalıdır ki, yatırım yapılacak ve taşınmazlar edinileceği hesaba katıldığında bu miktarın sizin için uygun olacağı düşünülebilir.

Anonim şirket şeklinde örgütlenmek, faaliyetlerde geniş bir hareket alanı sağlayacak, aynı zamanda çoğulcu bir yönetime ve paylaşıma da uygun olacaktır. Şirket ana sözleşmesinde, kanun hükümleri çerçevesinde olmak kaydıyla, yönetime katılma, karar alma, faaliyetlerin denetimi, payların devri, elde edilecek kazançların değerlendirilmesi gibi birçok önemli konuda uygulanacak kuralların ortak iradeyle belirlenmesi ve ana sözleşmeye ihtiyaçlara uygun maddeler eklenmesi olanağı mevcuttur.

Gündelik işlerin yürütülmesi dışında kalan önemli konulara ilişkin kararların alınmasında, en az yılda bir kez toplanması zorunlu olan ortaklar genel kurulu yetkili kılınabilir ve tüm ortakların katılımıyla gerçekleştirilecek bu toplantılar yoluyla etkili bir denetim, dolayısıyla yönetimde şeffaflık sağlanabilir.

156. Kurulması planlanan merkez için yapılacak yatırımların ve satın alınacak taşınmazların, oluşumun devamlılığını sağlama açısından güvence altına alınması ve bunların devir ve satışının engellenmesi mümkün müdür? Nasıl bir yol izlenmelidir? Vakıf kurulması veya tapu kaydına şerh konulması yoluyla satış olasılığının engellenmesi olanağı var mıdır?

Anonim ortaklıklarda, bazı işlemlerin yapılması konusunda ortak kurallar belirlenebilmektedir. Bu anlamda, ortaklık ana sözleşmesinde, örneğin taşınmaz satımı için ortaklar genel kurulunda, nitelikli bir çoğunluğun olumlu oyuyla karar alınmasının zorunlu olduğuna dair bir hüküm konulabilir. Böylece, taşınmazların kolayca satılmasının önüne geçilmiş ve ortaklığa ait varlıkların ciddi bir biçimde korunması sağlanmış olacaktır.

Satış konusunda ortaklar genel kurulunun yetkili kılınması hâlinde, anonim ortaklığın kurulmasını takiben satın alınıp ortaklık adına tescil edilen taşınmaz, ileride gerek duyulması durumunda, ancak başlangıçta belirlenen oy sayısının sağlanmasına, yani ortak iradenin gerçekleşmesine bağlı olarak satılabilecektir.

Ortaklılık hisselerinin, hâlihazırdaki şirket ortakları dışındaki kimselere devrinin de sıkı kurallara bağlanması durumunda, ortaklığa ait varlıklar oldukça etkin biçimde güvence altına alınmış olacaktır. Böylesi bir durumda, bir ortağın payının mirasçılarına intikal etmesi ve mirasçıların bu payı satarak ortaklıktan ayrılmayı istemesi hâlinde, payın öncelikle şirket ortaklarına devri gerekecek, böylece ortaklığı amacından uzaklaştıracak girişimler de engellenmiş olacaktır.

Vakıf kurulması, her ne kadar taşınmazların devrini önlemek açısından kesin bir çözüm gibi görünmekte ise de, bu yola başvurulması oluşumda yer alanların taşınmazlar üzerindeki tasarruf yetkisini olağanüstü düzeyde sınırlayacak ve ortak istek ile iradenin varlığı hâlinde dahi taşınmazlar üzerinde özgürce tasarrufta bulunamayacaktır. Tapu kaydına, belirli bir süreyi kapsayacak şekilde, devir yasağına ilişkin bir şerh konulması mümkün ise de bu yöntemin de pratik ve etkin olmayacağı kanısındayız.

157. Tıp alanında farklı uzmanlık dallarından gelen üyeler tarafından oluşturulan bir dernek, sadece bir uzmanlık alanını kapsayacak biçimde yürütülmek isteniyor. Bu amaç doğrultusunda tüzük değişikliği yapılarak sadece bir uzmanlık dalından üye kabul edilebilir mi? Böyle bir tüzük değişikliği yapılırsa, diğer uzmanlık dallarında görev yapan ve hâlen derneğin asli üyesi olan kişiler genel kurulda oy kullanabilir mi? Diğer uzmanlık dalında çalışan kişilerin yönetim kurulu seçiminde oy kullanamayacakları ve yönetim kuruluna seçilemeyecekleri şeklinde bir tüzük değişikliği yapılabilir mi?

Medeni Kanun'un 58. maddesine göre dernek tüzüğü, kanunun emredici hükümlerine aykırı olamaz. Bu emredici hükümlere aykırı olmadığı sürece, tüzükte üyelik kapsamının, faaliyet alanının ve derneğin amacının serbestçe belirlenmesi mümkündür.

Faaliyet göstermeye devam eden bir derneğin, sadece belli bir uzmanlık alanında faaliyet göstermek üzere tüzüğünü değiştirmesi mümkündür. Yapılacak böylesi bir değişiklikte, derneğin amacına ve faaliyet alanına uygun olarak üyeliğe kabul şartlarının da değiştirilmesi olanaklıdır. Yani, bu tüzük değişikliğinden sonra dernek, sadece tüzükte kararlaştırılan belli uzmanlık alanındaki kişileri üye olarak kabul edebilir.

Derneklerin üye kabulde takdir yetkilerinin olması durumu, "hiç kimse, bir derneğe üye olmaya ve hiçbir dernek de üye kabul etmeye zorlanamaz" şeklindeki Medeni Kanun'un 63. maddesi gereğidir.

Medeni Kanun'un 68. maddesi ve devamında dernek üyelerinin hakları düzenlenmiştir. Dernek üyelerinin hukuki durumu ve hakları belirlenirken "eşitlik ilkesi" dikkate alınmaktadır.

Bu maddelere göre dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz.

Her üyenin, derneğin faaliyetleri ve yönetimine katılma ile genel kurulda bir oy kullanma hakkı vardır; üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Dernek üyeleri arasında eşit davranma yükümlülüğünün en önemli göstergesi, dernek üyelerine tanınan faaliyet ve yönetime katılma ile oy kullanma hakkıdır. Bu nedenle, tüzük değişikliği öncesinde dernek üyesi olarak kaydedilen kişilerin tüzük değişikliği ile oy kullanma haklarının kısıtlanması, eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Tüzükte, böylesi bir düzenlemenin yapılması hukuken mümkün değildir.

Dernekler mevzuatında, dernek üyeliğinden başka onursal üyelik de düzenlenmiştir. Medeni Kanun'un 69/son maddesi gereğince "onursal üye"lerin oy hakkı yoktur. Daha önce dernek üyesi olan kişilerin üyeliklerinin devamı arzu ediliyor, ancak oy kullanmaları ya da yönetimde yer almaları istenmiyorsa, bu kişilerin üyeliklerinin onursal üye olarak devamı konusunda derneğinizin girişimlerde bulunması mümkündür.

Dernek tüzüğünün ve faaliyet alanının değişmesi, sadece belli uzmanlık alanında üye kabulünün karar altına alınmasının ardından, dernek üyelerini üyelikten çıkarmaya yetkili organ tarafından dernekte üye olarak faaliyet gösterme olanağı kalmayan kişilerin üyelikten çıkarılması da mümkün olabilecektir (örneğin, bir öğrenci derneğinde öğrencilik sıfatının bitmesiyle dernek üyeliğinin sona ermesi hâli). Derneğin amacı ve faaliyet alanına göre, dernekte üye olarak kalmasına hukuken imkân kalmayan üyelerin bir kararla üyelikten çıkarılması hâlinde, çıkarılan kişilerin bu karara karşı itiraz ve dava açma haklarının bulunduğunu ayrıca belirtmek isteriz.

158. Sanatçuların işlerini sergileyeceği, haftalık seminer ve uluslararası sanatçı misafir programına sahip, sanatçılar tarafından idare edilen ve dünyada birçok benzeri bulunan bir örgütlenme modeli oluşturmak istiyoruz. Nasıl bir örgütlenme modeli oluşturmalıyız? Kooperatif kurmak bizim için daha mı faydalı olur? Kooperatif nasıl kurulur? Kâr amacı gütmeyen şirket diye bir şeyden bahsediliyor; böyle bir şirket türü var mıdır? Varsa, nasıl kurulur? Şirket veya kooperatif kurmamız durumunda vergilendirme bakımından farklar doğar mı? Türkiye’de kurulması amaçlanan bu tip kültür-sanat STK’ları için ne tavsiye edersiniz?

Şirketlerle ilgili yasal düzenlemeler, esasen Türk Ticaret Kanunu’nda yapılmış bulunmaktadır. Ticaret ortaklıklarının, kolektif, komandit, limited, anonim ve kooperatif olmak üzere beş türü bulunmaktadır. Tüm ticaret şirketlerinde ortak olan unsurlar şunlardır: kişi, sözleşme, sermaye, ortak amaç, amaç uğrunda eşit temel üzerinde birleşerek çalışma.

Ülkemizdeki yasal düzenlemeler ile yargısal içtihatlar ışığında ve özellikle “ticaret” kavramının doğası gereği ticaret ortaklığının, “kazanç elde etme ve kazancı paylaşma” amaçlarını barındırması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar başta ABD olmak üzere, kimi ülkelerde kâr amacı gütmeyen şirketler kurulması mümkün ise de hukuk sistemimiz bu türden bir örgütlenmeye olanak tanımamaktadır.

Bilindiği üzere, uluslararası fon kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarına yönelik hibe programları açtığında, fonu kullanacak sivil kuruluşlarda bir dizi kriter içinde kâr amacı gütmemesi koşulunu da aramaktadır. Ticaret şirketlerinin ise, kural olarak, bu koşula uygun yapılar olmadığı görülmektedir.

Ancak, ticaret ortaklığı şeklinde örgütlenmesine rağmen, örneğin anonim şirketi, şirket ana sözleşmesine şirket paydaşlarına kâr dağıtımının yasak olduğuna dair bir madde konulduğunda ve fonlara başvururken geçmiş dönemlere ait bütçelerde bu kurallara uygun davranıldığını gösteren bir yeminli mali müşavir raporu eklendiğinde, şirketin fiilen bir “kâr amacı gütmeyen şirket”e dönüştürülmesi de mümkündür. Böylelikle, uluslararası fonlardan yararlanılması öndeki engelin ortadan kaldırılması mümkün olabilecektir. Ancak bu, kuşkusuz, kurulmuş olan şirketin bizim kanunlarımızda olmayan bir statüyü yasal olarak kazanmış olmasını gerekli kılmaz. Özellikle AB hibelerinde bir süredir bu gibi belgeleri sunmaları karşılığında kâr amacı gütmediklerini ispatlayabilen şirketler de sivil toplum kuruluşları için açılan hibe programlarından yararlanabilmektedirler. Bununla birlikte, konunun gittikçe farklı amaçlarla kullanımı, donör kuruluşlarda bazı rahatsızlıklar yaratmaktadır. Bir süre sonra bu gibi kuruluşların sivil toplum örgütü statüsünden yararlanma ayrıcalıklarının sona ermesi beklenebilir.

Kooperatifler, Kooperatifler Kanunu’na göre, en az yedi ortak tarafından imzalanacak bir ana sözleşme ile kurulur. Ana sözleşmenin hazırlanmasında, sanayi ve ticaret

il müdürlüklerinden temin edilecek örnek ana sözleşmelerden yararlanılabilir. Ana sözleşmede kooperatifin amaçlarının açıkça belirtilmesi ve ana sözleşmedeki imzaların noterde onaylatılması zorunludur. Ana sözleşmeler, ilgili bakanlıkların il ve ilçelerdeki temsilciliklerine verilir. Bakanlığın kuruluşa izin vermesi hâlinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan olunur. Tescil ve ilanla birlikte kooperatif tüzel kişilik kazanır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4.k maddesi uyarınca, kooperatifler, belli bazı koşulların karşılanması hâlinde, kurumlar vergisinden muaf tutulmaktadır. Kooperatifin bu muafiyetten yararlanabilmesi için; ana sözleşmesinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmamasına, yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesine, ihtiyat akçelerinin ortaklara pay edilmemesine ve münhasıran ortaklar ile iş görülmesine dair hükümler bulunmalıdır. Ana sözleşmede bu hükümlerin bulunmasına karşın fiilen bu koşullara uymayan kooperatifler kanundaki muafiyetten yararlanamayacaktır.

Yine, kooperatifin kurulu olduğu bölgede faaliyete geçmiş bir kooperatif üst birliği mevcutsa, muafiyetten yararlanabilmesi için üst birliğe üye olması zorunludur. Kooperatifin faaliyet gösterdiği bölgede (il sınırları içerisinde) ve aynı alanda kurulmuş bulunan bir üst birliğin bulunmaması hâlinde bu koşul aranmayacaktır.

Üst birliğe üye olmayan kooperatiflerin kurumlar vergisi ve geçici vergi mükellefi olmaları ve boş da olsa, süresinde kurumlar vergisi ve geçici vergi beyannamelerini vermesi zorunlu hâlde gelmektedir.

Yine, gerek 5422 sayılı eski Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (m.8/2), gerekse 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (madde 5.i) belirtilen koşullarda, kooperatiflerin ortaklarla yapılan işlemlerden doğan bazı kazançları, kurumlar vergisi açısından istisna kapsamında değerlendirilmektedir. Ortaklar dışında kişilerle yapılacak işlemler ve ortaklarla yapılan, ancak ortaklık statüsü dışında kalan işlemler, bu madde çerçevesinde istisna kapsamından yararlanamaz.

Bundan başka, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 93. maddesinde de kooperatiflere ve kooperatif üst kuruluşlarına, kanunda belirlenen konularda harç, damga vergisi, banka sigorta muameleleri vergisi muafiyeti getirilmiştir. Kurumlar vergisi muafiyetinde olduğu gibi, burada da mevcut üst birliğe üye olma şartı aranmaktadır.

Kooperatifler Kanunu'nun konuyla ilgili "Muafırlıklar" başlıklı 93. maddesi şöyledir

1. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği;

a) Birbirinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,

- b) Her nevi defterlerin ve ana sözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi her nevi harçtan ve Damga Vergisinden,
- c) Kiraya verilmediği veya irat getirmeyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahip oldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,
- d) Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcıdan muaf-tır.
- e) 13 üncü madde gereğince verilecek bildiri Damga Vergisine, diğer harç ve re-simlere tabi değildir.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatifle-re, kooperatif birliklerine, kooperatif merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlâk Alım Vergisi Kanununun 9 uncu maddesindeki indirimli nispetten,

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7'nci mad-desinin 16'ncı bendindeki esaslar dahilinde Kurumlar Vergisi muafliğından faydala-nırlar.

4. Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatifler merkez birlikleri faaliyete ge-çen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 no'lu fıkrasının (b) bendi ile 2 no'lu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muafliklardan istifade edemezler.

Buna göre, kooperatiflerin vergilendirme konusunda ticaret şirketlerine göre küçük de olsa bazı avantajlara sahip olduğu görülmekte ise de ticari faaliyette bulunulması ve kâr elde edilmesi durumunda bu avantajın önemini yitireceği açıktır.

Yukarıdaki açıklamalarımız çerçevesinde, sözü edilen faaliyetlerin yürütülebilmesi ve ileride ilgili kuruluşlardan fon sağlanmasında karşılaşılabilecek güçlüklerin önlen-mesi açısından, kâr amacı da güdülmeyeceğine göre, şirket ya da kooperatif kurmaktan ziyade, vakıf ya da dernek gibi bir sivil toplum kuruluşu olarak örgütlenmeye yönel-menizin daha uygun olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Önerimiz, öncelikle masrafı daha az olacağından ve size daha rahat hareket etme imkânı tanıyacağından dernek şeklinde örgütlenmeye yönelmenizdir. Ancak, ileriki dönemde kazanç elde etmeye yönelik faaliyetlerde bulunmanız ve bu faaliyetlerden elde edilecek kazancın paylaşılması gerekliliğinin ortaya çıkması hâlinde, dernek şeklinde örgütlenmenin engel oluşturacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durum-da, kooperatif şeklinde örgütlenmeniz daha uygun olacağı düşünülebilir. Ancak, bu ihtimalde de fon alma konusunda yukarıda belirtilen sıkıntılarla karşılaşılabileceği-nin hesaba katılması gerekmektedir.

159. “Türkiye Endüstri Mühendisleri Öğrenci Toplulukları Birliği” adı altında bir birliğimiz var, ancak bir tüzel kişiliğe henüz sahip değiliz. Şu an için on üniversitenin endüstri mühendisliği kulüpleri bu birliğe üye, fakat zaman içerisinde başka kulüplerin de katılımı ile büyüme-yi hedefliyoruz. Birlik içerisinde temel görevler, komiteler aracılığıyla yürütülmektedir ve bu komiteler, yeni katılacak üyelerin alımına karar vermek üzere faaliyet gösteren üyeler komitesi, halkla ilişkiler komitesi, bilgi yönetimi komitesi ve bilişim komitesidir. Yönetim kurulumuz; bir başkan, iki başkan yardımcısı ve iki denetleme kurulu üyesinden oluşmaktadır. Birliğimizin amacı, üye üniversiteler arasındaki iletişimin kuvvetlendirilmesi, şu ana kadar gerçekleştirdiğimiz “vakıa analizi yarışması”nın düzenlenmesi ve liselerde meslek tanıtımının yapılması gibi çalışmalar doğrultusunda benzer projeler üretmektir. Böylesi bir yapılanma için en uygun tüzel kişilik modeli ne olabilir?

Verdiğiniz bilgilere göre, sizin yapılanmanıza en uygun örgütlenme modeli “dernek” olarak görülmektedir. Derneklere ait genel düzenlemeler Medeni Kanun, Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği’nde mevcuttur. 5253 ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve eski kanunda “öğrenci dernekleri” ve öğrencilerin derneklere üye olmasına yönelik sınırlamalar yeni kanunda yer almamıştır.

Dernekler Kanunu’na göre öğrenci dernekleri, genel anlamda dernekler için mevcut olan hükümlere tabidir. Fiil ehliyetine sahip, 18 yaşını doldurmuş gerçek kişiler ya da fiil ehliyetine sahip tüzel kişiler derneklere üye olabilirler. 15 yaşını doldurmuş, ancak 18 yaşını doldurmamış kişiler, yasal temsilcilerinin izni ile sadece çocuk derneklerine üye ya da bu derneklerde kurucu olabilirler. Birliğinize üye üniversite kulüpleri, dernekler mevzuatı anlamında bir “tüzel kişilik” sahibi değildir. O nedenle, bu kulüplerin kurulacak bir derneğe kulüp sıfatıyla üye olmaları da mümkün değildir.

Dernekler Yönetmeliği’nin 9. maddesine göre, kuruluş amacı aynı olan, en az beş derneğin bir araya gelmesiyle “federasyon”lar oluşmaktadır. Ancak, madde düzenlemesinde açıkça yazdığı gibi, bir üst örgütlenme modeli olan federasyon oluşturabilmek için, dernek tüzel kişiliklerinin bir araya gelmesi şarttır. Yani, şu anda birliğinize üye kulüpler yasal anlamda dernek statüsünü kazanmadıkça, sizin birliğinizin bir konfederasyona dönüşme imkânı bulunmamaktadır. Şayet, her üniversitenin kulübü dernek olarak örgütlenip dernek tüzel kişiliği kazanırsa, federasyon kurulması mümkün olabilecektir.

Bu kulüplerin kulüp vasfında kalması hâlinde, yapınız dernek olarak örgütlenemez. Bu hâlde, derneğinize, tüzel kişilik sahibi olmayan kulüpler üye olamaz. Ancak, bu kişilere bireysel üyelik yolu açıktır. Her kulüp üyesi ya da şu anda mevcut yapınızı korumak düşüncesiyle hâlihazırda birliğinize üye olan kulüp üyelerini temsilen her kulüpten belli sayıda üye, delege sistemiyle belirlenip kuracağınız yeni derneğe üye olabilir.

Dernekler Kanunu'nun 4. maddesine göre, her derneğin bir tüzüğü bulunur. Bu tüzükte aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur:

- a) Derneğin adı ve merkezi,
- b) Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanı,
- c) Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri,
- d) Genel kurulun toplanma şekli ve zamanı,
- e) Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri,
- f) Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı,
- g) Derneğin şubesinin bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri ile dernek genel kurulunda nasıl temsil edileceği,
- h) Üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli,
- ı) Derneğin borçlanma usulleri,
- j) Derneğin iç denetim şekilleri,
- k) Tüzüğün ne şekilde değiştirileceği,
- l) Derneğin feshi hâlinde mal varlığının tasfiye şekli.

Sorunuzda belirttiğiniz mevcut tüzüğünüzün, dernek olarak örgütlenebilmek için, yukarıda yazılı bilgileri içerecek şekilde değiştirilmesi zorunludur.

Derneklerin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetleme kuruludur. Medeni Kanun'un 72. maddesine göre, dernekler, zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilirler. Ancak, bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez. Sorunuzda belirttiğiniz komitelerin, zorunlu organların görev, yetki ve sorumluluklarına sahip olmadıkları sürece, ihtiyari organ olarak dernek bünyesinde yer almaları mümkündür. Açıklayıcı olabilmek açısından, bu yetki ve görevleri belirtmekte fayda görmekteyiz.

Genel kurul, derneğin en yetkili karar organıdır ve dernek üyelerinin tamamından oluşur. Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir, dernek organlarını seçer ve derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür. Genel kurul, derneğin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir. Örneğin, sizin yapılanmanızdaki "üyeler komitesi"nin, resmî statü kazanıldığında ihtiyari organ olarak yer alması durumunda, üyelik konusunda vereceği karara karşı itiraz genel kurula yapılacak ve bu konudaki nihai kararı genel kurul verecektir.

Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere, dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. Yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve dernek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir.

Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üyeden az olmamak üzere, dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur. Denetim kurulu, denetleme görevini, dernek tüzüğünde belirtilen esas ve usullere göre yapar; denetleme sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna ve genel kurula sunar.

Şu anki yapılanmanızda, denetim kurulu üyelerinizin yönetim kurulu üyesi olduğu görünmektedir. Ancak dernek olarak örgütlenilmesi durumunda, denetim kurulu üyelerinin, yönetim kurulunda yer alması mümkün değildir. Çünkü denetim kurulu, yönetim kurulu ve derneğin tüzel kişilik olarak gerçekleştirdiği tüm eylem ve işlemleri denetler. O nedenle, yönetim kurulu üyesinin kendi yaptığı işi denetliyor olması, hukuken arzu edilmeyen bir sonuçtur.

Yine, hâlihazırda "Türkiye Endüstri Mühendisleri Öğrenci Toplulukları Birliği" ismi kullanılarak faaliyette bulunulmakta ise de, dernek kurulması hâlinde dernek adı olarak, Dernekler Yönetmeliği'nin 53. maddesinde mevcut kısıtlamalar gündeme gelecektir. Bu maddeye göre dernek adlarında; Türk, Türkiye, Millî, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler, ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle bakanlığın izni ile kullanılabilir. Ayrıca, bu maddeye göre, izin için başvuracak derneklerde aşağıdaki şartlar aranır:

- En az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
- Amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetler ve yaptığı hizmetler ile gelecekte yapılması düşünülen işlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte olması,
- Aynı amaçlı dernekler arasında en çok üyeye sahip olması,
- Bu konuda genel kurulunda karar almış olması.

Yukarıda mevcut düzenlemeye göre, dernek olarak tüzel kişilik kazanılması hâlinde, yönetmelikte öngörülen "bir yıldır faaliyette bulunma" şartı gerçekleşmemiş olacağından "Türkiye" ibaresinin de kullanılması mümkün olmayacaktır.

Şayet, dernek olarak örgütlenilmeye karar verilirse, Dernekler Yönetmeliği'nin 5. ve devamı maddeleri gereğince, dernek kuruluş bildirim ve eklerinin mülki amirliğe verilmesiyle dernek tüzel kişiliğinin kazanılacağını ek bir bilgi olarak belirtmek isteriz.

160. Belediye kadın platformlarının nerelerde ve nasıl kurulabileceğiyle ilgili bilgi edinmek istiyorum. Örneğin bunun kurulması için, belediyelerin nüfusu göz önüne alınmakta mıdır?

Belediyelerin kendi bünyelerinde oluşturacakları platformlara ilişkin olarak mevzuatta herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bununla birlikte belediyelerin kendi bünyelerinde kuracağı platformlara ilişkin olarak yasal herhangi bir kısıtlama da bulunmamaktadır.

Belediye Kanunu'nun belediyelerin yetki ve imtiyazlarını düzenleyen 15. maddesinin (a) fıkrasında belediyelere, "Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak" yetkisi tanınmıştır.

Bu kapsamda belediyelerin, belde sakinlerinin ortak ihtiyaclarını karşilamak amacıyla kadın platformu da kurması mümkündür. Zira, Türk hukuk mevzuatında, aksi kanunda açıkça yasaklanmayan her türlü faaliyetin serbest olduğu ilkesi mevcuttur.

Belediyelerin ne şekilde platform kuracağı yasa ile düzenlenmediğinden, diğer yasal düzenlemelere aykırı olmamak kaydıyla, her belediyenin kendi belirleyeceği kurallar çerçevesinde kadın platformu kurması mümkündür. Bu anlamda, belediyelerin nüfusu ve sair herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir.

Yasa ile herhangi bir sınırlama getirilmemiş olduğundan, kadın platformunun nerede ve nasıl kurulacağını, her bir belediye kendi yetki bölgesi sınırları dâhilinde olmak kaydıyla, kendi belirleme yetkisine sahiptir. Örneğın, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara büyükşehir sınırları içinde bir kadın platformu kurabilir ancak örneğın Kırşehir ilinde böyle bir platform kuramaz. Zira, Belediyeler Kanunu'nun 14. maddesine göre, "Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı, belediye sınırlarını kapsar."

Bu durumda, belediyeler kendi sınırları dışına çıkmamak kaydıyla kadın platformlarını nasıl kuracaklarını (kanunun öngördüğü sair yasaklara aykırı olmamak kaydıyla) tamamen kendileri belirleyebilirler.

161. Bir belediye kamu yararına çalışacak nitelikte bir sivil toplum örgütü kurabilir mi? Kurabilirse hangi kanuna göre ve nasıl bir yöntem izleyebilir?

Sorunuzu şu şekilde yanıtlamak mümkündür.

Öncelikle, her kim tarafından kurulacak olursa olsun, kamu yararına çalışan dernek statüsünü edinmek için her derneğin kanunda belirlenen koşullara uyması hâlinde bu statü kazanılabilir. Bu konuda detaylı bilgi sitemizde aşağıdaki linkte mevcuttur; <http://www.stgm.org.tr/hukuk.php?sec=faq>

Kamu yararına çalışan dernek statüsü kazanılması 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nunda düzenlenmiştir. Statünün kazanılmasında; dernek bütçesinin bakanlıkça onayının değıl, dernek amaç ve faaliyetlerinin topluma yararlı sonuçlar üretmesi önemlidir.

Aşağıda Dernekler Kanunu'nun sorunuzla ilgili maddeleri bulunmaktadır.

DERNEKLER KANUNU

Kamu yararına çalışan dernekler

"MADDE 27.- Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu

kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması, kaybedilmesi ve gerekli belgeler ile diğer esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Kamu yararına çalışan dernekler en az iki yılda bir denetlenir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personel, hapis cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi halinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabilir. (Mülga son cümle: 8/6/2006-5519/1 md.)

(Ek fıkra: 8/6/2006-5519/1 md.) Dernek merkezinin bulunduğu ilin valisi, görevden uzaklaştırılma kararının derneğe bildirilmesiyle eş zamanlı olarak, görevden uzaklaştırılan organların yerlerine; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre dernek merkezinin bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesinden kayyum atanmasını ister. Mahkeme bir hafta içinde, öncelikle dernek üyeleri arasından görevden uzaklaştırılanların sayısı kadar kayyum atanmasına karar verir ve bu kararda kayyumun görev ve yetkileri ile dernek tarafından kayyuma verilecek ücret de belirtilir. Kayyumun görevi dava sonucu verilen hüküm kesinleşinceye kadar devam eder. Çeşitli nedenlerle boşalan bu kayyumların yerine, aynı usülle yeni kayyum atanır.

Kamu yararına çalıştıklarına karar verilen dernekler, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettikleri tespit edilirse, birinci fıkrada öngörülen usulle haklarında alınan kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı kaldırılır.

Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun tüzüklerini onaylamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş gibi cezalandırılır. ⁴⁴

Belediyelerin dernek kurup kuramayacağı konusunda ise;

Dernekler Kanunu ve Belediye Kanunu'na göre, belediyelerin dernek kurmasına bir engel bulunmamaktadır. Belediyeler de derneklerin kurulması konusunda, diğer özel ve tüzel kişilerle aynı haklara sahiptir. Bu anlamda belediye dernek kurulmasında, kurucu üyelerden yalnızca birisi olabilir. Derneğin kuruluşu için altı tane daha gerçek veya tüzel kişiye ihtiyaç vardır.

Medeni Kanunu'nun 56. maddesine göre; "Dernekler, en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır."

Dernekler Kanunu'nun 3. maddesine göre, "Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir." Belediye de bu anlamda dernek kurma hakkına sahip tüzel kişilerdendir.

Her iki maddedeki düzenlemeler doğrultusunda, dernek kurmak için 7 gerçek veya tüzelkişinin varlığına ihtiyaç vardır. Belediyelerin de bu 7 gerçek veya tüzelkişiden biri olması mümkündür.

Belediyelerin dernek üyeliği konusundaki tek kısıtlama, belediye başkanlarının profesyonel spor kulüplerine başkan olmalarını ve yönetimde bulunmalarının yasaklanmış olmasıdır. Bu düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 37. maddesi ile getirilmiştir.

162. Gençlik girişimleriyle ilgili bir dernek kurmak istiyorum. 18 yaş altı olmamın tüzel kişi olma ve STK kurma yolunda gerektirecekleri nelerdir?

Dernekler Kanunu'nun 3. maddesinde dernek kurma hakkı tanımlanırken, "Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler. Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar." düzenlemesi getirilmiştir. Buna göre, kanunda sayılan amaçlarla 18 yaş altındaki gençlerin dernek kurması, yasal temsilcilerinin (veli veya vasi) yazılı izni ile mümkündür.

163. Bir derneğin kuruluşundaki tüm maliyet nedir?

Dernek kuruluşunun herhangi bir maliyeti yoktur. Dernekler Kanunu'nda belirtilen belgeler ile başvurmak yeterlidir.

164. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre kurulan Meslek Birlikleri, Sivil Toplum Kuruluşu sayılır mı?

Öncelikle, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre kurulan Meslek Birliklerinin hangi açılardan Sivil Toplum Kuruluşu sayılıp sayılmayacaklarının belirlenmesi gerekir. Bu konuda soru özelleştirildiğinde daha sağlıklı cevap vermek mümkündür.

Zira, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre kurulan Meslek Birlikleri, kanunla kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi statüsündedir. Eser/mali hak sahiplerinden aldıkları yetki belgesi çerçevesinde temsilci sıfatına sahip olarak, tüm idari ve hukuki işlemlerde taraf olmaya, icrai işlemler yapmaya, cezai şikayetlere bulunmaya ve ceza davalarında da taraf olmaya, tüm kişi ve kurumlar nezdinde tasarruflarda bulunmaya yetkili ve yeteneklidir. Bu anlamda yasadaki tanımıyla özel hukuk tüzel kişisi olmakla birlikte, kamusal/yönetmelik yargısal yetkilerle donanımlı bir niteliği haizdir. Yasa, tüzük, yönetmelik ve tip statü incelendiğinde görülecektir ki, en genel anlamıyla işlem ve eylem ehliyeti bakımından, meslek birliklerinin geniş bir uygulama alanları vardır. Yasa, uygulama alanının içini, yönetmelik/kamusal, yargısal yetkilerle donatmıştır.

Bu hukuki olanaklarla donanımlı bulunan meslek birliklerinin, üyeleri adına üçüncü kişilerle hukuksal işlem yapma yetki ve yetenekleri söz konusudur.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 42. maddesinde Meslek Birlikleri ve Federasyonların özel hukuka tabi tüzel kişiler oldukları belirtilmiştir.

Meslek birliği, özel hukuka tabi bir tüzel kişiliktir. Bir tüzel kişi olarak, yasaların tüzel kişiler için ön gördüğü tüm hak ve yetkiler için hukuki ehliyete sahiptir. Meslek birliği yönetsel alanda Kültür Bakanlığının, mali yönden Maliye Bakanlığının denetimine tabidir.

Bu düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda, meslek birliklerinin kanunla kurulmuş ve kamusal yetkilerle donatılmış ve kamusal denetime tabi özel hukuk tüzel kişisi statüsünde oldukları söylenebilir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun yaptığı atıfla meslek birlikleri çeşitli açılardan Dernekler Kanunu hükümlerine tabidir. Bu anlamda da meslek birliklerinin hangi açılardan sivil toplum kuruluşu olarak addedilip addedilmeyecekleri konusunda sorunuzun özelleştirilmesine ihtiyaç vardır.

Konuya ilişkin olarak Av. Sabri Kuşkonmaz'ın "Meslek Birliklerinde Örgütlenme" makalesinden de yararlanabileceğinizi belirtmek isteriz.

165. Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının hukuki yapıları ne şekildedir?

Sivil Toplum Kuruluşu, devletin yapılanmasından bağımsız olarak oluşturulmuş örgütlenme biçimi demektir. Bu anlamda sivil toplum kuruluşu olmak için belirli bir hukuki prosedürün yerine getirilmesi şart değildir. Belirli bir amaç için birden çok insanın bir araya gelerek oluşturduğu, devlet yapısından bağımsız ve hukuka aykırı olmayan her tür örgütlenme biçimi sivil toplum kuruluşu olarak adlandırılabilir. Sivil toplum ifadesi, aynı zamanda bir araya gelme amacının toplumsal bir hedefi olmasını da işaret eder.

Bunun yanı sıra, bazı sivil toplum kuruluşları belirli hukuki prosedürleri takip ederek dernek, vakıf, konfederasyon, platform gibi şekillerde örgütlenirler.

Sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimleri çeşitli şekillerde olmaktadır. Buna ilişkin başlıca örnekler ve yasal dayanakları aşağıda sıralanmıştır.

Medeni Kanun'un 56. maddesinde dernekler şu şekilde tanımlanmıştır: "Dernekler, en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır. Hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla dernek kurulamaz."

Medeni Kanun'un 101. maddesinde vakıflar ise şu şekilde tanımlanmıştır: "Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir. Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz."

Medeni Kanun'un 96. maddesinde federasyonlar şu şekilde tanımlanmıştır: "Federasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin, amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur. Her federasyonun bir tüzüğü bulunur. Federasyon, kuruluş bildirimi, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülkî amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır."

Medeni Kanun'un 97. maddesinde konfederasyonlar ise şu şekilde tanımlanmıştır: "Konfederasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun, amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur. Her konfederasyonun bir tüzüğü bulunur. Konfederasyon, kuruluş bildirimi, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülkî amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır."

Dernekler Kanunu'nun 24. maddesi ile dernek temsilcilikler düzenlenmiş olup, temsilcilikler şu şekilde tanımlanmıştır: "Dernekler, gerekli gördükleri yerlerde dernek faaliyetlerini yürütmek amacıyla temsilcilik açabilirler. Temsilcilikler, şube veya dernek genel kurullarında temsil edilmezler. Şubeler temsilcilik açamazlar. Temsilciliğin adresi, yönetim kurulu kararıyla temsilci olarak görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından o yerin mülkî idare amirliğine yazılı olarak bildirilir."

Dernekler Kanunu'nun 25. maddesi ile ise platformlar düzenlenmiş olup, platformlar şu şekilde tanımlanmıştır: "Dernekler, amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere ve yetkili organlarının kararı ile plâtfomlar oluşturabilirler. Plâtfomlar, kanunların dernekler için yasakladığı

amaç ve faaliyet konuları doğrultusunda kurulamazlar ve faaliyet gösteremezler. Bu yasağa aykırı hareket edenler hakkında, bu Kanun ve ilgili kanunların cezaî hükümleri uygulanır.”

Sivil toplum kuruluşları kanunlarda tipleri ve şekli şartları sayılan bu örgütlenme biçimleri ile sınırlı olmayıp, hukuka aykırı olmadıkları surette içeriği üyelerce belirlenmiş örgütlenmeler kurmak mümkündür.

B
BİLGİ EDİNME HAKKI

166. Bilgi edinme hakkı mevzuatımızda nasıl düzenlenmiştir?

Bu konuda iki temel metin bulunmaktadır. Bu metinler şunlardır:

1) Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

Kanun No: 4982, 9 Ekim 2003 (Yayımdan 6 ay sonra yürürlüğe girmiştir.)

2) Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik

(27 Nisan 2004 tarihinde yayımlanmıştır.)

Kanunda, "bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz" şeklinde bir hüküm bulunmaktadır.

Bilgi edinme hakkı, 2010 yılında yapılan değişikliklerle birlikte Anayasa'nın "Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma" başlıklı 74. maddesi ile Anayasada da açıkça düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu madde gereğince, herkes bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.

167. Bilgi edinme hakkı, hangi kurum ve kuruluşların faaliyetlerinde uygulanır, kapsamı nedir?

A) Kamu kurum ve kuruluşları

- > Merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri ile bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları,
- > Yerel Yönetimler (köyler hariç olmak üzere) ve bunların bağlı ve ilgili kuruluşları ile birlik veya şirketleri,
- > TC Merkez Bankası, İMKB ve üniversiteler de dâhil olmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz olarak enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşları.

B) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları

168. Yasa kapsamında bilgi ve belge ne demektir?

Bilgi, kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan kanun kapsamındaki her türlü veridir.

Belge; yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik

ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcıları olarak tanımlanmaktadır.

Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir. Gerçek ya da tüzel kişi olması önemli değildir.

Bilgi edinme hakkından, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler yararlanabilir. Bu kapsamdaki başvurular Türkçe olarak yapılır.

Karşılıklılık ilkesi kapsamında bulunan ülkeler Dışişleri Bakanlığınca *Resmî Gazete*’de ilan edilir. Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

169. Bilgi edinme başvurusu nasıl yapılır?

A) Dilekçeyle (Bizzat başvurarak ya da posta yoluyla)

Gerçek kişiler başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini içeren dilekçeyle ve Tüzel kişiler tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçeyle başvurur.

Yönetmelik ekindeki formların doldurulması, elektronik posta ve faks dışındaki başvurularda zorunlu değildir, ama istenirse yararlanılabilir.

Birimde görevli personel, bilgi edinme başvurusunda bulunan kişilere yol göstermekle ve sahip oldukları hakları kullanabilmeleri için yardımcı olmakla yükümlüdür. Görevli personel bu amaçla, dilekçe veya formlardaki biçim eksikliklerini, şekil noksanlıklarını başvuru sahiplerine başvuru anında belirtir ve bunların nasıl giderileceği konusunda yol gösterir.

B) Elektronik Ortamda (Doğrudan web sayfasından ya da e- posta ve faks yoluyla)

Kurumun internet sitesindeki ilgili bölümde yer alan elektronik form doldurularak başvuru yapılabilir.

Kurumların bu amaçla oluşturduğu kurumsal e-posta adresleri internet sitelerinde yayınlanmaktadır.

Elektronik başvuru imkânı yoksa ya da bu yol tercih edilmiyorsa, yönetmelik ekindeki form doldurularak bilgi edinme biriminin e-posta adresine gönderilebilir.

Bu yollarla başvuruda form doldurulması zorunludur.

Başvuru formu, genellikle, kurumların internet sitelerinde standart olarak yer almaktadır.

Gerçek kişiler, dolduracakları formda (bkz. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik, Ek 1) kimlik doğrulama amacıyla TC kimlik numarasını belirtmek zorundadır.

Tüzel kişiler, formda yetkili kişinin TC kimlik numarasını belirtmek ve yetki belgesini eklemek zorundadır. Yetki belgesi, uygun elektronik araçlarla elektronik ortama aktarılarak gönderilir.

5070 sayılı Kanun gereğince elektronik imza kullanılarak gönderilen başvurularda, TC kimlik numarası aranmaz.

Faks yoluyla yapılan başvurularda cevap aynı yolla isteniyorsa, forma faks numarası da eklenmelidir.

170. Bilgi edinme hakkına ilişkin başvurularda nelere dikkat edilmelidir ?

Dilekçede ya da başvuru formunda, istenen bilgi veya belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtilmelidir. Başvuruda konunun parçalara ayrılması, hem başvuran hem de ilgili birimler açısından kolaylık sağlayacak ve yararlı olacaktır.

Erişimde kolaylık ve hız sağlamak için, istenen bilgi veya belgenin konusu, varsa tarihi, sayısı ve kurum veya kuruluşun hangi biriminden istendiği ve ihtiyaç duyulan diğer noktalar dilekçede ya da başvuru formunda belirtilmelidir.

Başvuru dilekçelerinin veya başvuru formlarının, daktiloyla doldurulması veya bilgi-sayar çıktısı olması şartı aranmaz. Ancak, başvuru dilekçeleri veya formları okunaklı ve anlaşılır bir şekilde yazılmalı veya doldurulmalıdır.

Başvuru tarihi başvuru dilekçesinin kurum ve kuruluşu ulaştığı ya da formun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine-faks cihazına ulaştığı tarihtir.

Elektronik başvurularda ekran görünümünün kaydedilmesi (printscreen alınması), e-postaya teslim-alındı kuralı eklenmesi, sayfanın çıktısının alınması gibi yöntemler başvurunun ve tarihinin ispatında yarar sağlayabilir.

Taşra teşkilatında bulunan bilgi veya belgelere ilişkin başvurular, valilik veya kaymakamlığa bağlı olarak faaliyette bulunan bilgi edinme yetkililerine veya taşra teşkilatında bulunan ilgili birimlere yapılır.

Merkez teşkilatını ilgilendiren konularda valilik ve kaymakamlıklarda bulunan bilgi

edinme birimleri, kendilerine yapılan başvuruları ilgili idareye gönderir ve durumu başvurana bildirir.

Doğru kuruma başvurulmamışsa, istenen bilgi veya belge, başvuru kurum ve kuruluşun başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşta gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir.

Bu şekilde yönlendirilen başvurunun bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşça alındığı tarihte başvuru yapılmış sayılır. Sürelerin başlangıcında önceki başvuru dikkate alınmaz. Doğru kuruma başvuru bu noktada önem kazanmaktadır.

Kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri dışındaki herhangi bir birimine ulaşan başvuru dilekçeleri veya formlar, işleme konulmadan derhâl bilgi edinme birimlerine gönderilir.

Başka bir kanun uyarınca yapıldığı belirtilmeyen başvurular, bilgi edinme hakkı kanunu kapsamında yapılmış sayılır.

Başvuruda bulunan kimsenin kimliğini tespit etmeye yarayacak başka bilgi veya özel işaretlerin bulunması hâlinde, özürölüler bakımından bu bilgi veya özel işaretler imza yerine geçmek üzere kullanılır.

Kanunda ve yönetmelikte belirtilen unsurları (örneğin adres, TC kimlik numarası) içermeyen başvuru dilekçeleri veya formları işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine bildirilir.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sonradan anlaşılan başvuru sahiplerinin dilekçeleri veya formları, bu durumun anlaşıldığı tarihte hiç başvuru yapılmamış sayılarak işleme alınmaz.

Elektronik posta yoluyla yapılan bilgi edinme başvurularında, belirtilen TC kimlik numarası sorgulamasında gerçeğe aykırı olduğu anlaşılan ad ve soyadla yapılan başvurular işleme konulmaz.

171. Bilgi edinme başvurularına cevaplar hangi yöntemle verilir?

Dilekçeyle yapılan başvuruya yazıyla; elektronik ortamda yapılan başvuruya elektronik ortamda ya da istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre yazıyla; faks yoluyla yapılan başvurulara faks yoluyla veya elektronik ortamda, istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre yazıyla cevap verilebilir.

İstenen bilgi veya belgenin bu yollarla verilmesinin mümkün olmadığı hâllerde söz konusu bilgi veya belgenin yerinde incelenebilmesi, not alınabilmesi, dinlenebilmesi, görülebilmesi veya izlenebilmesi imkânı sağlanır.

Bilgi edinme başvurusu, başvuru kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır.

Aşağıdaki türde yapılan başvurular olumsuz yanıtlanabilir

- > Ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz sonucunda oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurular, (Bu gerekçenin kurumlar tarafından sıkça kullanılması ihtimali bulunmaktadır. Kötüye kullanılmasını önlemek açısından bu durumda kurumdan fihrist, dosya planı vb. isteme yoluna gidilebilir.)
- > Tamamlanmamış bir işleme ilişkin bilgi veya belge için yapılacak başvurular,
- > Belli bir tarihte açıklanacağı, duyurulacağı önceden belirtilmiş olup zamanından önce açıklanması hâlinde kamu yararını zedeleyecek veya kişisel menfaat temin etmek için kullanılacak bilgi veya belgelerin belirtilen tarihten önce açıklanmasına yönelik başvurular,
- > Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilan ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgelere ilişkin başvurular, (Ancak bu durumda, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurulara bildirilir.)

İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabilirse, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur.

Ayrırma gerekçesi başvurulara yazılı olarak bildirilir.

Başvuru dilekçesi veya formuyla istenen bilgi veya belgeler, yeterince açık ve anlaşılır değilse, kurum ve kuruluşlar başvurunun hangi nedenlerle yeterince açık ve anlaşılır olmadığını başvuru sahibine bildirebilir ve ek bilgiler sunmasını isteyebilir.

Bu takdirde on beş günlük cevaplama süresi, belirtilen eksikliklerin tam olarak giderildiği tarihten itibaren başlar.

172. Bilgi edinme başvurusunun kabulü hâlinde başvuranın bilgi ve belge erişimi nasıl sağlanır?

- > Kurum ve kuruluşlar, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyasını verirler.
- > Elektronik ortamdaki bilgi veya belgeler, elektronik posta, veri kopyalamaya yarayan diskler ve diğer araçlarla verilebilir.
- > Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopya verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hâllerde, başvuranın:

- Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesi,
- Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesi,
- Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesi olanaklı kılınır.
- Bilgi veya belgenin bunlardan farklı bir şekilde elde edilmesi mümkünse, belgeye zarar vermemek koşuluyla bu olanak sağlanır.

Bu durumda erişimin nasıl, ne zaman ve nerede sağlanacağı ile gerekli görülen diğer hususlar, başvuru sahibine erişim süresi içinde bildirilir.

Bu şekilde erişim sağlanırken, bilgi veya belgenin değiştirilmesi, imhası, çalınması veya diğer riskler değerlendirilerek, başvuru sahibine en az bir görevli nezaret eder ve gerekli diğer tedbirler de alınır.

Kurum ve kuruluşlar, elektronik posta yoluyla erişim sağlananlar dâhil, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden, bilgi veya belgelere erişimin gerektirdiği inceleme, araştırma, kopyalama, postalama ve diğer maliyet unsurları ile orantılı ölçüde ücret tahsil edebilir.

Uygulanacak bilgiye erişim ücret tarifesi Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Ancak, erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on sayfalarının kopyaları için, postalama maliyeti dâhil herhangi bir ücret alınmaz.

Başvuru sahibi, erişim maliyeti tutarı ve ödemenin nereye yapılacağı hakkında başvuru tarihinden itibaren on beş gün içinde bilgilendirilir. Başvurunun yönlendirilmesi ya da başka kurumdan görüş alınması gerekiyorsa, bu bilgilendirme otuz gün içinde yapılır.

Başvuru sahibi bildirim yapıldığı tarihten itibaren on beş iş günü içinde ödemeyi gerçekleştirmediğini gösteren belgeyi sunmadığı takdirde talebinden vazgeçmiş sayılır.

Ücret talebi hakkında bir itirazı olan kişi bu nedenle kurula başvurabilir.

173. Bilgi veya belgeye erişim süresi ne kadardır?

Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlarlar.

- > İstenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden temin edilmesi,
- > Başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi,

- > Başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır.

Sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş iş günü sürenin bitiminden önce bildirilir.

Bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının idare tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle on beş iş günü süre kesilir.

Kurum ve kuruluşlar tarafından başvuru sahibine olumlu veya olumsuz herhangi bir cevap verilmemesi hâlinde başvuru, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, altmış günün geçmesiyle reddedilmiş sayılır.

174. Bilgi edinme isteminin reddi hâlinde ne yapılır?

Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna (Kurul) yazılı olarak itiraz edebilir. Kurula itiraz ihtiyaridir; kurula itirazda bulunulmaksızın idari yargıda dava açılması mümkündür.

Kurula elektronik posta yoluyla başvuru olanağı bulunmamaktadır. Kurulun iletişim adresi şu şekildedir:

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK)

Başbakanlık Merkez Bina B-04

Bakanlıklar / ANKARA

Tel : 0 (312) 419 57 15

Faks : 0 (312) 419 15 35

İtiraz başvurularına kurum veya kuruluşlara yapılan "Bilgi Edinme Başvuru Dilekçesi" mutlaka eklenmeli, varsa kurum veya kuruluşun cevap yazısının birer sureti de iliştilirilmelidir.

Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir.

Kurum ve kuruluşlar, kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi on beş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler.

Kurula itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur.

Kurula yapılan başvuruların ayrıntılı olmasına, itiraz sebeplerinin dayanaklarının mümkün olduğunca gösterilmesine dikkat edilmelidir.

Başvurulara eksik veya taleplerle ilgisi olmayan yanıtların verilmesi hâlinde de kurula başvuru süresi bu cevabın verildiği tarihten başlamaktadır.

Zaman kayıplarını önlemek açısından bu gibi durumlarda, kurula itiraz süresi içinde ve itiraz yapıldıktan sonra da, ilgili kurumla yazışmaların sürdürülmesinde yarar vardır, ayrıca bu itirazdan sonuç alma ihtimali bulunmaktadır.

Kurula yapılan itirazdan sonuç alınamaması hâlinde idari yargıda dava açılabilir.

Kurul üyeleri,

- > Bir üyesi Yargıtay genel kurulunun kurum içinden önereceği iki aday,
- > Bir üyesi Danıştay genel kurulunun kurum içinden önereceği iki aday,
- > Bir üyesi ceza hukuku alanında profesör ya da doçent unvanına sahip kişiler,
- > Bir üyesi idare hukuku alanında profesör ya da doçent unvanına sahip kişiler,
- > Bir üyesi anayasa hukuku alanında profesör ya da doçent unvanına sahip kişiler,
- > Bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday,
- > İki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olan kişiler,
- > Bir üyesi de Adalet Bakanı'nın önerisi üzerine bu Bakanlıkta idari görevlerde çalışan hâkimler arasından Bakanlar Kurulu tarafından seçilir.

Yapısı ve kuruluşu itibariyle bağımsız bir kurul olmasının zor olduğu düşünülebilir ise de kurulun bugüne kadarki çalışmaları büyük ölçüde siyasi iradeden bağımsız karar aldığına işaret etmektedir.

Kurul dokuz üyeden oluşur. Kurul üyeliğine önerilen adayların muvafakatları aranır. Kurul başkanı, kurul üyelerince kendi aralarından seçilir.

Kurul, en az ayda bir defa veya ihtiyaç duyulduğu her zaman başkanın çağrısı üzerine toplanır.

Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler.

Kurul, belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir; ayrıca gerekli gördüğü takdirde, ilgili bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini bilgi almak üzere toplantılarına katılmaya davet edebilir.

İtiraz üzerine kurul, ayrıca, başvuru sahibi ile kurum veya kuruluşların itiraz konusuyla ilgili yazılı veya şifahi görüşlerine başvurabilir, konuyla ilgili uzmanların görüşünü alabilir ve gerekli gördüğü diğer incelemelerde bulunabilir.

Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık tarafından yerine getirilir. Kurulun ayrı bir internet sitesi de bulunmamaktadır.

(http://www.turkiye.gov.tr/sourcedesign/TURK.asp?cont=&pid=&web_id=basbakanlik &sayfa_id=basbakanlik.bilgiedinmedgerlendi)

Kurulun inceleme alanı, yasadaki değişiklikten önce, sadece 16 ve 17. maddelerdeki nedenlere (talep edilenlerin devlet sırrı ve ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgiler kapsamında olması) dayanılarak verilen ret kararlarına ilişkin itirazlar idi. Son değişiklikle bu konudaki sınırlama kaldırılmış, kurula her tür ret sebebiyle ilgili itirazda bulunma olanağı doğmuştur. Kaldı ki kurul, bu değişiklikten önce de "açıklık ve şeffaflık" ilkeleri gereğince yasadaki bu sınırlamaya bağlı kalmayıp tüm itirazları değerlendirmekte ve karar almaktaydı.

175. Bilgi edinme hakkının sınırları nelerdir? Hangi konular yasa kapsamı dışındadır?

1) Yargı denetimi dışında kalan işlemler

Ancak bunlardan, kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar yasa kapsamındadır. Fakat, bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz.

2) Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler

Açıklanması hâlinde devletin güvenliğine, dış ilişkilerine, ulusal savunma ve güvenliğe açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler kapsam dışındadır.

3) Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler

Açıklanması ya da zamanından önce ilan edilmesi hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler.

4) İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler

Ancak, sivil veya askerî istihbarata ait bu bilgi ve belgeler, kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir.

Kurum veya kuruluşların işlemlerine dayanak teşkil etmek üzere, istihbarat birimlerinden talep edilen ve bu birimlerce değerlendirilmek suretiyle kurum veya kuruluşların istifadesine sunulan istihbarata ait bilgi veya belgelere ilişkin bilgi edinme hakkı kapsamındaki başvurular, söz konusu araştırma veya soruşturmanın yapılmasını talep eden kurum veya kuruluşun bilgi edinme birimine yapılır ve başvuruya erişim bu kurum veya kuruluşça sağlanır. Bu durumda başvuru bizzat ya da özel yetki içeren vekaletname ile yapılmalıdır.

5) İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup da açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde; a) Kişilerin özel hayatına

açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak, b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak, c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek bilgi veya belgeler kanun kapsamı dışındadır.

6) Adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde; a) Suç işlenmesine yol açacak, b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanuni yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek, c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek, d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlal edecek nitelikteki bilgi veya belgeler, yasa kapsamı dışındadır.

7) Özel hayatın gizliliği

Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

8) Haberleşmenin gizliliği

9) Ticari sır

Kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler, bu kanun kapsamı dışındadır.

10) Fikir ve sanat eserleri

11) Kurum içi düzenlemeler

Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

Bilimsel, kültürel, istatistiki, teknik, tıbbi, mali, hukuki ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

12) Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler

Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu,

teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

13) Tavsiye ve mütalaa talepleri

176. Kamu görevlilerinin Bilgi Edinme Kanunu'nun uygulanmasıyla ilgili cezai sorumluluğu nedir?

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun ve yönetmeliğın uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğeri kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tabi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır.

177. Kanun gereğii erişilen bilgilerin kullanılmasında sınırlamalar var mıdır?

Bilgi edinme hakkının kullanılmasıyla erişilen bilgi ve belgeler ticari amaçla çoğaltılamaz, kullanılamaz, erişimi sağlayan kurum ve kuruluştan izin alınmaksızın yayınlanamaz.

Mevzuatta, bu yasağaa aykırı olarak erişilen bilgi veya belgeleri ticari amaçla çoğaltanlar, kullananlar veya yayınlayanlar hakkında kanunların cezai ve hukuki sorumluluğaa ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

C
AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİNE
BİREYSEL BAŞVURU

178. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine nasıl başvurulur?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmış olan temel haklarının çiğnenmesinden şikayetçi olan bireylerin başvurularını belirli koşullar altında değerlendiren bir uluslararası mahkemedir. Uluslararası bir antlaşma olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa devletlerinden birçoğu, bireylerin bazı temel haklarına saygı gösterme yükümlülüğü altına girmiştir. Bu haklar, sözleşmede ve sadece bazı ülkelerde kabul edilmiş olan, Sözleşme'ye Ek 1, 4, 6, 7 ve 13 numaralı protokollerde gösterilmiştir.

Sözleşmeye taraf bir devletçe, bu temel haklardan biri veya birkaçının ihlalinden ötürü kendinizi şahsen ve doğrudan mağdur olarak (örgütler söz konusu olduğunda, yine bu "doğrudan mağduriyet" kavramı gündeme gelmektedir) değerlendiriyorsanız, mahkemeye şikayette bulunabilirsiniz.

Mahkeme, ancak sözleşme ve ek protokollerde yer alan hakların ihlaline ilişkin şikayetleri inceleyebilir. Mahkeme, ulusal yargı organlarına göre bir temyiz mahkemesi konumunda değildir ve onlar tarafından verilen kararları ne ortadan kaldırabilir, ne de değiştirebilir. Mahkemenin şikâyet konusu olan makam nezdinde, lehinize doğru bir müdahalede bulunma yetkisi de yoktur.

Mahkeme, ancak sözleşmeyi ve ilgili protokolü onanmış devletlere karşı yapılan ve belirli bir tarihten sonraki olaylara ilişkin başvuruları kabul eder. Bu tarih, şikâyet edilen devlete ve şikâyetin hangi metin (bizzat sözleşme ya da ona ekli protokollerinden biri) ile güvence altına alındığına göre değişir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ona ekli protokollerin ilgili maddeleri şunlardır:

Sözleşme

Madde 2: Yaşama hakkı.

Madde 3: İşkence yasağı.

Madde 4: Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı.

Madde 5: Kişi güvenliği ve özgürlüğü.

Madde 6: Adil yargılanma hakkı.

Madde 7: Suç ve cezaların kanuniliği.

Madde 8: Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı.

Madde 9: Düşünce, vicdan ve din hürriyeti.

Madde 10: İfade hürriyeti.

Madde 11: Toplantı ve dernek (sendika) kurma hürriyeti.

Madde 12: Evlenme ve aile kurma hakkı.

Madde 13: Hak arama hürriyeti.

Madde 14: Ayrımcılık yasağı.

Madde 18: Sözleşme altında getirilecek sınırlamaların öngörülen amaçla sınırlı olması

Madde 34: Sözleşmece koruma altına alınan hakları çiğnenen bireylerin, kişi topluluklarının ve hükümet dışı kuruluşların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı.

Madde 41: Sözleşmenin ihlali hâlinde zarar gören tarafa adil karşılık ödenmesi

Birinci Protokol

Madde 1: Mülkiyet hakkı.

Madde 2: Eğitim ve öğrenim hakkı.

Madde 3 : Serbest seçim yapma hakkı.

Dördüncü Protokol

Madde 1: Borç nedeniyle hapis yasağı.

Madde 2: Seyahat özgürlüğü.

Madde 3: Vatandaşların sınır dışı edilmesi yasağı.

Madde 4: Yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmeleri yasağı.

Altıncı Protokol

Madde 1: Ölüm cezasının kaldırılması.

Yedinci Protokol

Madde 1: Bir ülkede yasal olarak bulunan yabancıların keyfi olarak sınır dışı edilmesi yasağı.

Madde 2: Bir suçtan hüküm giyen kişinin üst mahkemeye müracaat hakkı.

Madde 3: Haksız hüküm giyen kişiye tazminat ödenmesi.

Madde 4: Aynı suçtan dolayı iki defa yargılanmama hakkı.

Madde 5: Evlilikte eşlerin hak eşitliği.

13 No'lu Protokol

Ölüm cezasının her koşulda kaldırılması.

Mahkemeye, ancak bir kamu otoritesinin (parlamento, idare, mahkeme vb.) sorumluluk alanına giren işlemlerinden dolayı şikâyetle bulunabilirsiniz. Mahkeme, özel kişi veya kuruluşlara karşı yapılan şikâyetlere bakmaz.

Sözleşme'nin 35. maddesine göre, mahkeme bir meseleyi, tüm iç hukuk yolları tüketildikten sonra ve nihai kararın alındığı tarihten itibaren altı ay içerisinde ele alabilir. Aşağıda bu iki unsuru ayrı ayrı ele alacağız.

İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi

Kabul edilebilirlik aşamasında, iç hukuk yollarının mevcut ve işler bulunduğunu ispat yükü bunu ileri süren devletin üzerindedir. Devlet bu ispat yükümlülüğünü yerine getirdiğinde, bu defa başvurucu öne sürülen iç hukuk yollarının tüketildiğini ya da başvuru yollarının olayın özel koşulları içerisinde etkin ve yeterli olmadığını ve bu nedenle de bu yükümlülükten muaf bulunduğunu ispatlamakla mükelleftir.

Hangi iç hukuk yolunun tüketilmesi gerektiği, uyumsuzluğun türüne ve ulusal hukukun sağladığı imkânlara göre değişmektedir.

Bu konuda dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle özetlenebilir:

- > Sözleşmenin ihlaline neden olduğu ileri sürülen olaya ilişkin olarak gidilebilecek birden fazla hukuk yolu mevcut ise, bunlardan sadece birini tüketmek yeterlidir.
- > İç hukuk yolları, o yol için getirilen süreler ve usule uygun olarak tüketilmelidir.
- > Mahkeme önüne getirilen ihlal iddiası, hiç olmazsa özü itibariyle yerel mahkemede de tartışılmış olmalıdır.
- > İhlal bir yasadan ya da bir idari uygulamadan (pratikten) kaynaklanıyor ise, iç hukuk yollarını tüketme şartı aranmaz.
- > İç hukukun tüketilmesi bakımından dikkat edilecek bir başka husus da, Sözleşme'ye aykırılık teşkil eden her bir olayı ayrı ayrı değerlendirmektir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, diyelim ki, AİHM'ye başvuracak olan kişi işkenceye uğramış, uzun süre gözaltında kalmış, tutuklamanın sona erdirilmesi yönündeki tüm istemleri reddedilmiş ve gösterdiği tanıkların dinlenmemesi, savunma hakkına riayet edilmemesi gibi nedenlerle de adil bir şekilde yargılanmamış olsun. Görüldüğü gibi, olayda sözleşmenin birden fazla ihlali söz konusudur. Böyle bir durumda, iç hukuk yollarının tüketilmesi ve aşağıda ele alacağımız altı ay kuralı bakımından her bir ihlalin tek tek ele alınacağı gözden kaçırılmamalı; bütün ihlal iddialarının temel davanın bitiminden (mahkemenin vereceği kararın kesinleşmesinden) sonra Strasbourg'a taşınabileceği gibi yanlış bir düşünceye kapılmamak gerekir. İşkence bakımından (AİHS m.3 - İşkence Yasağı) Türk hukukunda gidilebilecek yol, savcıya suç duyurusunda bulunmak ve eğer kovuşturmayla mahal bulunmadığı yönünde bir karar çıkar ise, ağır ceza mahkemesine itirazda bulunmaktır. Mahkeme savcılığın kararını onayladığı anda bu olay bakımından iç hukuk yolları tükenmiş ve altı aylık süre işlemeye başlamış demektir. Uzun gözaltı (AİHS m.5 - Kişi Güvenliği ve Özgürlüğü) eğer yasadan kaynaklanıyorsa (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin istikrarlı içtihatlarına göre gözaltı süresi dört gün altı saati aşamaz) gidilebilecek herhangi bir iç hukuk yolu bulunmadığından hemen bir başvuru gerçekleştirilebilir. Tutuklamaya itirazın reddi (m.5) durumunda üst mahkemeye yapılan itiraz ve bu itirazın da reddi ile iç hukuk yolları tükenmiş olacak ve süreler işlemeye başlayacaktır. Adil yargılamaya (AİHS m.6 - Adil Yargılanma Hakkı) ilişkin hususlar davanın esasına ilişkin bulunduğundan, bu konudaki başvuru ancak tüm başvuru yolları tüketildikten (dava açıldıktan ve karar kesinleştikten) sonra yapılabilir. Görüldüğü gibi, bir bütün teşkil ediyormuş gibi görünen, birbirini takip eden olaylardan dört farklı dava ortaya çıkmaktadır.
- > Strasbourg organları, tüketilmesi gereken iç hukuk yollarına ilişkin bazı ölçütler oluşturmuştur. Tüketilecek iç hukuk yolları; etkin, ulaşılabılır, normal usulün bir parçası olmalı ve makul bir başarı şansı sunmalıdır. Dolayısıyla, sırf şekli bir merasimin yerine getirilmesi aranmamaktadır. Komisyonun meseleyi ele alış tarzını göstermek bakımından, Türkiye'ye karşı yapılan başvurularda verdiği bazı kabul edilebilirlik kararlarından örnekler vermek isteriz:

“Komisyon, başvurusunun, işkence gördüğünü Cumhuriyet Savcısı'na söylemiş bulunduğuna ilişkin açıklamasını not etmektedir. Dahası başvurusundan beyanını imzalaması istendiğinde, başvuru, ellerini hareket ettiremediği için imzalayamayacağı şeklinde yanıt vermiştir. Başvurusunun Cumhuriyet Savcısı'yla görüşmesi sırasında olanları ayrıntılı şekilde ortaya koymak olanaklı değildir, ancak Komisyon, başvuru-

cu ve Savcı'nın görüşmesi sırasında Cumhuriyet Savcısını bir kovuşturma açmak ya da en azından, başvuruçunun sağlık durumuna yahut maruz bırakıldığı muameleyle ilişkin olarak başvuruçudan daha fazla bilgi edinmeye çaba harcamak zorunda bırakacak unsurların bulunduğundan kuşkulananca bir neden bulunmadığı görüşündedir.

Komasyon sonuç olarak, saliverilmesinden önce Cumhuriyet Savcısı önüne çıktığı zaman başvuruçunun uygun bir hukuk yoluna başvurmuş olduğu ve mevcut şartlarda Hükümet tarafından gösterilen diğer başvuru yollarını izlemekle yükümlü olmadığı hususlarına ikna olmuştur."

Bu kararda görüldüğü üzere komasyon, vakanın özel koşulları içerisinde, iç hukuk yollarını tüketmek bakımından başvuruçunun savcıya işkence gördüğünü söylemesini yeterli bulmuş, başkaca bir başvuruda bulunma koşulunu aramamıştır. Yukarıdaki örnekte komasyon, başvuruçunun ifadesine rağmen savcının bir dava açmamış olması nedeniyle, iç hukuk yollarının etkin olmadığı, dolayısıyla da bu yolları tüketmek zorunda bulunmadığı savını kabul etmiş ve iç hukuk yollarına müracaat etmeksizin Strasbourg'a yapılan bir başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur.

Peki, iç hukukta bir soruşturma başlatılmış ise, mutlaka bunun sonucunu beklemek gerekir mi? İşte, komasyonun cevabı:

"Hükümet, başvuruçunun kardeşinin 25 Mart 1993'deki ölümü konusunda, Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütölen derdest durumdaki soruşturmaya yollama yaparken; Komasyon, öldürme eyleminin üzerinden neredeyse iki yıl geçtiğini ve Komasyonun, bu kovuşturmada herhangi bir kayda değer ilerleme sağlandığı hususunda bilgilendirilmediğini not etmektedir. Söz konusu gecikmeler ve ileri sürölen suçun ciddi mahiyeti dikkate alındığında, Komasyon, bu soruşturmanın, Sözleşme Madde 26'nın amaçları bakımından etkin bir hukuksal başvuruyu sağladığı şeklinde değerlendirilmesi hususunda ikna olmamıştır."

Göröldüğü üzere başvuran, iç hukuk yolunun etkin olmadığı düşüncesiyle, doğrudan komasyona başvuruda bulunmuş, komasyon da, yaşama hakkına ilişkin bir ihlalin soruşturulması bakımından, yürütölen kovuşturmayı yeterli bulmayarak başvuruda bulunana hak vermiştir.

Yukarıda verdiğimiz örnekler, Türkiye'nin güneydoğusundan açılan davalara ilişkindir. Başvuru yollarının etkin olmadığı düşüncesiyle, başvuranlar bu yükümlölükten muaf tutulmuşlardır.

Altı Ay Kuralı

"Altı ay kuralı" kamu düzenine ilişkindir, devlet ileri sürmese bile resen göz önüne alınır. Altı ayın hangi andan itibaren işlemeye başlayacağı çeşitli durumlara göre değişmektedir:

- > Altı ay, eğer tüketilecek iç hukuk yolları mevcut ise son kararın alınmasından itibaren işlemeye başlar. Yukarıda da belirtildiği gibi son karar mutlaka temyiz anlamına gelmemektedir. Altı aylık süre, son karar kamuya açık bir duruşmada alınmış ise tefhim (yargıcın kararını taraflara sözle bildirmesi), kararın öğrenilmesi ancak tebliğ ile mümkün ise, tebligatın yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar. Eğer kararın gerekçesi Strasbourg'a başvuru yapabilmek için gerekli ise, süre gerekçeli kararın tebliğinden itibaren işlemeye başlar.
- > Eğer süre giden bir ihlal söz konusu ise, örneğın ihlal mevcut bir yasadan kaynaklanıyor ise altı ay kuralı uygulanmaz.
- > Eğer bir iç başvuru yoluna müracaat edilmiş ve yolun etkisiz olduğu başvurunun belli bir aşamasında ortaya çıkmış ise, altı aylık süre bu andan itibaren işlemeye başlar.
- > Sürenin sonu bakımından, başvurunun mahkemenin eline geçtiği tarih değil (kural olarak) başvuru formunda yazılı tarih dikkate alınır. Aynı şekilde, eğer başvuru önce faks ardından da posta yoluyla gönderilmişse, faks versiyonun ulaştığı tarih dikkate alınır.

Mahkeme tarafından incelenen başvurulardan %90'ının, yukarıda belirtilen şartlardan biri veya birkaçına uyulmadığı için "kabul edilemez" bulunduğu konusuna dikkatinizi çekmek isteriz.

Mahkemenin resmî dilleri İngilizce ve Fransızcadır, ancak size daha kolay geliyorsa, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğüne sözleşmeyi imzalamış devletlerin resmî dillerinde de yazabilirsiniz. Usulün ilk aşamasında mahkemeden bu dilde yazılmış mektuplar alabilirsiniz. Fakat, daha sonraki aşamalarda, özellikle de sunduğunuz şekli ile mahkemenin başvurunuzu kabul edilemez bulunduğunu belirtmediği ve aksine şikayetleriniz konusunda Sözleşmecî Devlet'in yazılı görüşünü almaya karar verdiği aşamadan itibaren, Yazı İşleri Müdürlüğünden gelen tüm mektup ve belgeler İngilizce veya Fransızca olacaktır. Aynı şekilde sizden veya temsilcinizden gelecek yazışmaların da İngilizce veya Fransızca olması istenecektir.

Mahkemeye yapılan başvurular yalnızca posta yolu ile gönderilebilir (telefon da yapılan başvurular kabul edilmez). Faks veya elektronik posta ile yapılacak başvurular daha sonra posta ile gönderilecek başvuru metniyle teyit edilmedikçe geçerli sayılmayacaktır. Şikayetinizi sözlü olarak açıklamak için Strasbourg'a bizzat gitmenize gerek yoktur.

Başvurunuzla ilgili bütün yazışmalar aşağıdaki adrese gönderilmelidir:

Monsieur le Greffier de la
Cour européenne des Droits de l'Homme
Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX

İlk mektubunuz veya başvuru formunuzun alınmasından sonra, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü, adınıza açılan dosyanın numarasını size bildirecektir. Bu numara, daha

sonraki bütün yazışmalarda yer almalıdır. Daha sonra, sizden şikâyetinize ilişkin belge, bilgi veya tamamlayıcı açıklamalar talep edilebilir. Bununla birlikte, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü şikâyetçi olduğunuz devletin yürürlükteki hukuku hakkında bilgi veremeyeceği gibi, ulusal hukukun yorumu ve uygulanmasına ilişkin hukuki mü-talaada da bulunamaz.

Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü ile yazışmalarınızda sizden istenenleri zamanında ve tam olarak yerine getirmeniz yararınıza olacaktır. Yanıt vermemeniz veya her türlü gecikme, dosyanızın incelenmesinin devamı ile ilgili iradenizi sürdürmediğiniz değerlendirilmesine yol açabilir. Dolayısıyla, size gönderilen başvuru formunu bir yıl içinde doldurup geri göndermezseniz ya da Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü'nün size gönderdiği mektuplara zamanında ve gerektiği gibi cevap vermezseniz, başvuru dosyanız yok edilecektir.

Eğer şikâyetlerinizin sözleşme veya ek protokoller ile güvence altına alınan haklarla ilgili olduğunu ve yukarıda sayılan koşulları yerine getirdiğinizi düşünüyorsanız, başvuru formunu özenle ve okunaklı bir biçimde doldurarak en geç altı hafta içinde Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü'ne göndermeniz gerekmektedir.

Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47. maddesi gereğince başvuru formu aşağıda belirtilenleri kapsamalıdır :

- a. Şikâyetlerinizin ve dayandıkları olayların özeti,
- b. Sözleşme ile güvence altına alınan haklarınızdan hangilerinin ihlal edildiğini düşündüğünüz konusunda açıklama,
- c. İç hukuk yollarını tüketmek için hangi makamlara başvurduğunuz konusunda bilgi,
- d. Şikâyet konusu olayla ilgili olarak kamusal mercilerce verilmiş kararların bir listesi. Bu listede, ilgili kararların tarihi, kısa özeti, kararı alan makamın adı da yer almalıdır. Mektubunuza bu kararların birer kopyası eklenmelidir. (Gönderdiğiniz belgeler size iade edilmeyeceğinden, belgelerin asıllarını değil, yalnızca suretlerini göndermeniz gerekmektedir.)

Mahkeme İç Tüzüğü'nün 45. maddesine göre, başvuru formunu kişinin bizzat kendisinin ya da temsilcisinin imzalamış olması gerekir.

Başvurunuzun ilk aşamasında, bir avukat tarafından temsil edilmeniz ya da sizi temsil eden kişinin mutlaka avukat olması gerekmez. Ancak, mahkemenin şikâyetleriniz konusunda Sözleşmecî Devlet'in yazılı görüşünü almaya karar verdiği aşamadan itibaren, usul gereğince, bir avukat tarafından temsil edilmeniz istenecektir. Özel muafiyet durumları hariç, bu kişi, sözleşmeyi imzalamış devletlerde avukatlık mesleğini icra ile yetkilendirilmiş olmalı ve mahkemenin resmî dillerinden birini (İngilizce veya Fransızca) en azından anlama düzeyinde kullanabilmelidir. Bu aşamadan itibaren, Mahkemeden gelecek yazışmalar iki resmî dilden biri ile yapılacaktır. Aynı şekilde, sizden ya da temsilcinizden gelecek mektupların da, resmî olmayan bir dilde yazışma yapılması konusunda özel izin alındığı durumlar haricinde, iki resmî dilden biri ile yapılması gerekmektedir. Mahkemeye bir avukat veya temsilci aracılığıyla başvur-

mak isterseniz, başvuru formuna ek olarak bir yetki belgesi sunmanız gereklidir. Bir tüzel kişiyi (şirket, dernek vb.) veya bir grup bireyi temsil eden kişi, yasal temsilcilik sıfatını kanıtlamalıdır.

Mahkeme, başvurunuzun hazırlanması amacıyla avukat tutmanız için adli yardım sağlamaz. Mahkeme önündeki usulün ileri aşamalarında (başvurunun davalı hükümete yazılı görüş alınması amacıyla iletilmesi kararından sonra) avukat tutmak için maddi imkânınız yoksa ve mahkeme davanızın görülebilmesi için avukatı gerekli buluyorsa, adli yardımdan yararlanabilirsiniz.

Mahkemede başvurular ücretsiz incelenmekte olup, dosyanızın gidişatı ile ilgili bilgiler size Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından bildirilecektir. Usul, en azından başlangıçta yazılıdır ve bu nedenle mahkemeye bizzat gelmeniz gerekmemektedir.

179. Çevrenin korunması için açılan davada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmak için Danıştaydaki davanın sonucunu beklemek zorunda mıyız? Yürütmenin durdurulması talebinin reddedilmiş olması AİHM'ye başvuru için yeterli olabilir mi?

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. maddesine göre, "Mahkeme ancak, uluslararası hukukun genellikle tanınmış kurallarına göre iç hukuktaki bütün başvuru yolları tüketildikten sonra ve konu hakkında son kararın verilmesinden..." sonra yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir. Yani, bu da demektir ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunabilmeniz için, kural olarak, Danıştayda açılan davanın, karar düzeltme aşaması da dâhil olmak üzere, nihai karar ile sonuçlanmış olması gerekmektedir.

Ancak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi müteaddit defalar bu kuralın belli bir esneklikle uygulanması ve her bir vakanın kendi özel koşulları içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yine, mahkemeye göre, iç hukuk yollarının tüketilmesi bakımından, başvuru sahiplerinin içinde buldukları kişisel durumlarının yanı sıra genel hukuki ve siyasi bağlam da göz önünde tutulmalıdır.

Yine, AİHM'ye göre, iç hukuk yollarının tüketilmesi şekli bir merasimin yerine getirilmesi olmayıp, etkin ve sonuç alıcı iç başvuru yollarının sonuna kadar gidilmesidir. Eğer vakanın özel koşulları altında bazı başvuru yollarının etkisiz ve yetersiz olduğu anlaşılırsa başvuranlar bunları tüketmek zorunluluğundan muaf tutulabilirler.

Eğer yukarıdaki prensipleri sizin somut vakanıza uygulayacak olur isek, yürütmenin durdurulması isteminin kabul edilmemesi ve bu karara karşı yapılacak itirazın da reddedilmesi hâlinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin anladığı anlamda etkin ve sonuç alıcı iç hukuk yollarının tüketildiğini kabul edebiliriz. Söz konusu ormanlık alanda gerçekleştirilecek kesimler, bir iptal davasının konusu yapılabildi. Bu yapı-

miştir. Somut olay bakımından Türk iç hukukunda etkin başvuru yolu, "yürütmenin durdurulması" istemli bir iptal davası açmaktır. Ancak, yukarıda belirtildiği üzere, yürütmenin durdurulması istemi reddedilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir.

Yürütmenin durdurulması müessesisi İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinin 2. paragrafında düzenlenmiştir. Buna göre, "Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler."

İdare tarafından ormanlık alanda yapılacak bir kesim, içerdiği güncel ve acil riskler göz önüne alındığında, yargısal denetimin büyük bir süratle tamamlanmasını gerektirecek bir konudur. Dolayısıyla da idare tarafından tüm kamuyu yakından ilgilendiren böylesi önemli bir karar alındığında, hukuk sistemi bu kararın haklı ya da haksız olduğunu tespit edebilmek için, büyük bir süratle hareket edebilmeli ve gerektiğinde bazı ara tedbirlerle meydana gelmesi muhtemel zararları en aza indirmeye çalışmalıdır. Türkiye'de idari yargıda bir davanın sonuçlanması çok uzun bir süre aldığından, "orman kesimi" gibi bir olay karşısında "iptal davasının" etkin bir hukuk yolu olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak, "yürütmenin durdurulması" müessesisi bu eksikliği kısmen de olsa telafi eder niteliktedir. Kısmen telafi eder niteliktedir; çünkü o da, meydana gelmesi muhtemel güncel zararlar karşısında çok yavaş ilerlemektedir. Aksi düşünce, yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gidebilmek için Danıştayın nihai kararının beklenmesi gerektiği yönündeki görüş, söz konusu davanın Danıştay önünde uzun süre görüldükten ve muhtemelen söz konusu ormanlık alanın ortadan kaldırılmasının üzerinden uzunca bir zaman geçtikten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne taşınabilmesi anlamına gelecektir ki, bu da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin koruma altına aldığı hakların kullanılamaz hâle gelmesi demektir.

Bizim tavsiyemiz, yürütmenin durdurulması kararının reddine itiraz ettikten sonra, herhangi bir sonuç alınamaması durumunda, Danıştaydaki davanın sonucunu beklemeden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmanızdır. Zaten olaya pratik açıdan bakacak olur isek de aynı sonuca ulaşılabilecektir: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yapıldıktan sonra (aşağıda belirteceğimiz istisnai durumlar haricinde) başvurunun incelenmesi ve karara bağlanması oldukça uzun bir zaman almaktadır. Dolayısıyla da, Danıştayda dava devam ederken AİHM'ye başvurmanız (daha sonradan AİHM'nin yürütmenin durdurulması talebinin reddini yeterli görmemesi hâlinde bile) size ciddi bir zaman kazandıracaktır. Ayrıca belirtmek isteriz ki, iç hukuk yollarının tüketilmediğinden bahisle davanın AİHM tarafından reddedilmesi durumunda, söz konusu iç hukuk yolları tamamlanarak tekrar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmak mümkün bulunmaktadır.

180. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden yürütmenin durdurulmasını ya da davayı acilen karara bağlamasını isteyebilir miyiz?

İç hukukumuzdaki yürütmenin durdurulması mekanizmasına benzeyen bir model, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da uygulanmaktadır. İhtiyati tedbir adı verilen bu mekanizma, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü'nün 39. maddesinde düzenlenmiştir.

Madde 39-

1. Daire veya gerekiyorsa Daire Başkanı, bir tarafın veya ilgili herhangi bir kişinin talebi üzerine veya doğrudan kendisi, tarafların menfaati veya önündeki davanın gereği gibi görülebilmesi için alınması gerektiğini düşündüğü geçici tedbirleri taraflara bildirebilir.
2. Bu tedbirlere ilişkin bildirimler, Bakanlar Komitesi'ne verilir.
3. Daire, bildirdiği bir geçici tedbirin uygulanmasıyla bağlantılı bir konu hakkında taraflardan bilgi isteyebilir.

Yukarıdaki madde metninden de görüleceği üzere, AİHM tarafından uygulanan ihtiyati tedbir mekanizmasının gerekçeleri ile "yürütmenin durdurulmasının" dayanak aldığı gerekçeler büyük benzerlikler göstermektedir. Hâl böyle olmakla beraber, AİHM 39. madde altında ihtiyati tedbir kararı verme konusunda son derece sakıncılı davranmaktadır. Herhangi bir yazılı kuralı dayanak almamakla beraber, AİHM, uygulamada ihtiyati tedbir mekanizmasını sadece "yaşam hakkı" ve "işkence yasağı" çerçevesinde işletmektedir. Yani, başvuranın ölüm tehlikesi veya işkenceye uğrama riski altında olması hâllerinde söz konusu mekanizma işletilmektedir. Türkiye uygulamasından örnek vermek gerekirse, bugüne kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Abdullah Öcalan davasında (ölüm cezasının uygulanmaması yönünde); Özbek rejim muhaliflerinin açtığı bir davada (Özbekistan'a iade edilmeleri hâlinde işkenceye uğrama riski altında olduklarına inanıldığından Özbekistan'a iade edilmeleri yönünde) ve son olarak Korsakof hastası mahpusların (cezaevine gönderilmeleri durumunda yaşamlarının tehlikeye gireceği düşünüldüğünden cezaevine geri gönderilmemeleri yönünde) açtığı davalarda ihtiyati tedbir kararları vermiştir. Bu davalar dışındaki tüm davalarda ihtiyati tedbir istemleri reddedilmiş bulunmaktadır.

İhtiyati tedbir mekanizmasının bu denli sakıncılı kullanımı sadece Türkiye davalarına özgü değildir. Diğer tüm Avrupa ülkelerinden açılan davalarda da aynı tutumun benimsendiği görülmektedir. 1987-1996 yılları arasındaki talepleri konu alan bir istatistik çalışmasına göre 1017 ihtiyati tedbir talebi karşısında mahkeme, sadece 21 davada ihtiyati tedbire hükmetmiştir.

Yukarıda belirttiklerimizi aklınızın bir kenarında tutarak ve hayal kırıklığına uğramayı göz önüne alarak ve fakat bir içtihat yaratma ihtimalinin vereceği şevkle, söz konusu vakada ihtiyati tedbir talebinde bulunmanızı tavsiye ederiz. Her ne kadar söz konusu mekanizma yaşama hakkı ve işkence yasağını konu alan davalara has-

redilmişse de, orman kesimi gibi telafisi mümkün olmayan ve bir biçimde herkesin sağlıklı bir şekilde yaşama hakkını ilgilendiren bir konuda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihtiyati tedbir mekanizmasını kullanmayı gözden geçirmesi ihtimal dâhilinde bulunmaktadır.

İhtiyati tedbir talebinde bulunurken, AİHM başvuru formu tamamıyla doldurulmalı, iç hukuk yollarının nasıl tüketildiği veya neden tamamıyla tüketilmiş sayılması gerektiği, bu form içinde bilahare açıklanmalıdır. Ayrıca, tüm destekleyici belgelerin eklenmesinde yarar bulunmaktadır. Bu destekleyici belgeler, söz konusu vakaya ilişkin olarak çevre örgütlerinin hazırladıkları raporları, uzman görüşlerini vd. de içermelidir. Başvuru formunu öncelikle faksla ve ayrıca tüm destekleyici belgelerle birlikte bir de posta yoluyla göndermenizi salık verimiz. Başvuru formunun rutin işlemin dışında süratle değerlendirilmesini sağlamak için başvuru formunun veya ön mektubun en tepesine "Rule 39" ibaresini yazmanızı salık verimiz. Ayrıca, faksı gönderdikten sonra mahkeme sekreteryasını arayarak yapılan başvuruya ve durumun aciliyetine dikkat çekmek yararlı olacaktır. İhtiyati tedbir isteminin kabul görmesi hâlinde hükümete anında durum iletilecek ve diyeceklerini bildirmesi için başvuru formu kendisine havale edilecektir.

Acil tebliğ ve öncelikli dava mekanizmalarının işletilmesi:

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki olağan usul, davaların geliş sırasına göre incelenmesi ve karara bağlanması yönündedir. Bunun bir istisnası olan ihtiyati tedbir istemli dava açmaktan yukarıda söz ettik. Ancak, yine, AİHM'nin ihtiyati tedbir uygulama konusundaki isteksizliğinden de söz ettik. Bizim size tavsiyemiz, AİHM'den terditli (kademeli) bir şekilde talepte bulunmanızdır. Yani, öncelikle ihtiyati tedbir talebinde bulunmanız, eğer bu kabul edilmezse, davanızın Mahkeme İçtüzüğü'nün 40. maddesi çerçevesinde acilen hükümete havale edilmesini istemeniz, bunun da kabul görmemesi hâlinde İçtüzük'ün 41. maddesi çerçevesinde davanıza öncelik verilmesini talep etmenizdir. Burada sözünü ettiğimiz, bir talebin ardından diğer talepte bulunmanız değil, aynı dilekçede her bir talebi, biri kabul görmezse diğerini talep ettiğinizi belirtmeniz şeklindedir. Sözünü ettiğimiz içtüzük maddelerinin metinleri aşağıdaki gibidir:

Madde 40- (Bir başvurunun acil tebliği):

Acil bir durumda Yazı İşleri Müdürü, Mahkeme Başkanının izniyle, başka usuli işlemlerin yapılması saklı kalmak kaydıyla ve mümkün olan her türlü araçla, kendisine yapılan başvuru hakkında ilgili Sözleşmeci Devleti bilgilendirir ve başvurunun konusunu kısaca bildirir.

Madde 41- (Öncelikli dava):

Daire, incelemeye hazır duruma gelen başvuruları sırasıyla ele alır. Bununla beraber Daire, belirli bir başvuruya öncelik tanınmasına karar verebilir.

181. Çevreye verilen zarar nedeniyle AİHM'ye açılacak davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hangi maddeleri dayanak alınmalıdır?

Çevrenin korunması konusu ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde, ne de bu sözleşmeye ek protokollerde koruma altına alınmış değildir. Ancak, bir içtihat mahkemesi olan AİHM, dinamik bir yorumla, özel hayat ve aile hayatının korunmasını konu alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesini "çevre hakkını" da kapsayacak bir şekilde değerlendirmiştir. Sizin AİHM'ye açacağınız davada kendinize dayanak alacağınız, sözleşmenin 8. maddesi aşağıdaki gibidir:

"1. Herkes özel ve ailevi hayatına, meskenine ve haberleşme hakkına saygı gösterilmesini talep hakkına sahiptir.

2. Bu haklara resmi makamlar tarafından müdahale, ancak yasa ile düzenlenmesi koşuluyla ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu düzeni, ülkenin ekonomik yararı, düzenin korunması, suçların önlenmesi, sağlık, ahlak ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu olduğu ölçüde mümkün olabilir."

Davacı olabilme sıfatı çerçevesinde mahkeme, 8. maddenin uygulanabilmesi için mutlaka başvuru sahiplerinin yaşamları bakımından ağır bir tehlike hâlinin varlığını gerekli görmemekte; ilgililerin sağlığını ve özel ve aile yaşamlarını ciddi tehlikeye atabilecek ağır çevre ihlallerinin varlığını madde uygulaması bakımından yeterli addetmektedir.

Yani, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurabilmek bakımından meydana gelen çevre hakkı ihlali ile başvuruların özel ve ailevi yaşamları arasında gereğince sıkı bir hukuksal bağın varlığı yeterlidir.

Mahkeme, çevre sorunları üzerinde etkili olan devlet tasarrufları sonucunda oluşan uyumsuzluklara ilişkin davalarda gerçekleştireceği incelemenin iki farklı temeli olduğunu belirtmektedir. Birincisi, mahkeme, ulusal mercilere ait kararların maddi içeriğinin sözleşmenin 8. maddesine uygunluğunu değerlendirebilir. İkinci olarak da mahkeme, ulusal makamlarca tesis edilen işlemlerde uygulanan karar alma sürecinde, bireylerin menfaatlerinin usule uygun olarak dikkate alınıp alınmadığını inceleyebilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi böylesi bir dava önüne geldiğinde sırasıyla, söz konusu ihlalin hukuken öngörülüp öngörülmediği (yani temelinde bir yasal dayanak bulunup bulunmadığı), eğer hukuken öngörülmüş ise, söz konusu müdahalenin meşru bir amacının olup olmadığı (yani yukarıda metni verilen 8. maddenin 2. paragrafındaki meşru amaçlardan birinin bulunup bulunmadığı) ve eğer bu iki durum da karşılanmış ise, söz konusu müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" bir müdahale olup olmadığı sorularına yanıt arayacaktır. Sizin de AİHM'ye başvururken bu tartışmaları dava dilekçenizde yapmanız gerekir. Yani, "şu nedenlerle söz konusu müdahale hukuken öngörülmemiş bir müdahaledir; müdahalenin hukuken öngörül-

düğü kabul edilse bile, 8. maddenin 2. paragrafındaki meşru sebeplerden hiçbiri bu olayda bulunmamaktadır” ve son olarak da bu iki eşik geçilmiş olsa bile, “müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunu söylemek mümkün değildir” şeklinde kapsamlı bir tartışma yürütmeniz gerekmektedir.

Yukarıdaki tartışmalara ek olarak belirtmek isteriz ki, çevre hakkına yönelik bir müdahale söz konusu olduğunda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu müdahaleye yol açan idari karar sürecini ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Bu bakımdan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Bergama Ovacık’taki altın madeni çerçevesinde Türkiye’yi mahkûm ettiği davaya bilhassa dikkatinizi çekmek isteriz. Mahkeme kararının 118 ve 119. paragrafları oldukça zihin açıcı niteliktedir:

“118. Mahkeme, yerleşik içtihadı uyarınca, 8. maddenin hiçbir açık prosedür koşulu öngörmemiş olmasına rağmen, idari kararlarda, karar alma sürecinin adil olmasını ve bu aşamada karardan etkilenecek bireylerin 8. madde tarafından korunan haklarına saygı gösterilmesi gereğinin kabul edildiğini hatırlatır. Bu durumda, prosedüre ilişkin tüm unsurların ve özellikle de karar almada güdülen politika veya karar tipi çerçevesinde, karar süreci boyunca bireylerin görüşlerinin hangi ölçüde dikkate alındığı ve mevcut prosedür güvenceleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak, buradan hareketle, kararların, çözümlenecek sorunların bütün yönleriyle ve tüm veriler ışığında değerlendirilerek alınabileceği sonucu da çıkarılamaz.

119. Bir Devlet için çetrefil nitelikteki çevresel ve ekonomik sorunların ele alınıp, çözümlenmesi aşamasında, karar süreci, her şeyden önce, çevreye ve kişi haklarına zarar verebilen faaliyetlerin etkilerini önceden önleyecek ve değerlendirecek şekilde tesis edilmelidir. Böylece çeşitli menfaat çatışmaları arasında adil bir denge tesis edilerek; karşıt görüşlerin dile getirilmesine olanak sağlayacak gerekli etüt ve anketlerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Bu inceleme sonuçlarına ve karşı karşıya kaldıkları tehlikeyi değerlendirmeye olanak sağlayan bilgilere halkın erişebilmesinin önemi şüphe götürmez. Nihayet, karardan etkilenecek olan tüm bireyler, karar süreci içinde görüş ve menfaatlerinin yeterince dikkate alınmadığını dile getirebilmek için, konuyla ilgili her türlü tasarrufa karşı yargısal başvuru hakkına sahip kılınmalıdır.”

182. Kaos GL dergisinin “Pornografi” ismini taşıyan sayısı toplatılmış bulunmaktadır. Derginin toplatılmasına gerekçe olarak “genel ahlaka” aykırılık ileri sürülmüştür. Bu toplatma kararı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ifade hürriyetini düzenleyen 10. maddesi karşısında bir geçerliliğe sahip midir?

Kanaatimizce, *Kaos GL*’nin “Pornografi” isimli sayısının toplatılması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ifade hürriyetini düzenleyen 10. maddesini ihlal eder nite-

likte bir hukuki işlemdir. Bu sonuca nasıl vardığımızı aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalışacağız. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir içtihat mahkemesi olduğundan, ilk olarak (somut konumuzu ilgilendirdiği oranda) mahkemenin ifade hürriyetini ele alış tarzını genel terimlerle açıklamak, ardından da somut vakayı yine AİHM'nin benzeri vakaları incelerken kullandığı fikir yürütme/yorumlama tekniklerini kullanarak ifade etmek isteriz.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi iki paragraftan oluşmaktadır. Maddenin birinci paragrafında koruma altına alınan özgürlüğün ne olduğu açıklanmakta, ikinci paragrafta ise bu özgürlüğe meşru bir şekilde getirilebilecek sınırlamaların nelerden ibaret olduğu belirtilmektedir. Biz de maddeyi bu sırayı göz önüne alarak değerlendireceğiz.

10. Madde 1. Fıkra (İfade özgürlüğü)

Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

AİHM yukarıdaki paragrafın ne anlama geldiğini belirttiği pek çok değişik kararında maddenin demokratik bir toplumdaki önemine göndermede bulunmuştur:

“İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun temel müesseselerinden birini oluşturur...”

Yine başka bazı kararlarında ifade hürriyetini basının demokratik bir toplumdaki ayrıcalıklı yerine göndermede bulunarak açıklamıştır. Mahkemenin Castells davasında da belirttiği gibi:

“hukukun üstünlüğü ilkesine göre yönetilen bir Devlette basın ayrıcalıklı bir role sahiptir”.

Yine burada belirtmek isteriz ki, 10. maddenin koruduğu “ifade” yazılı ya da sözel kelimelerle sınırlı değildir; bir fikir ifade etmeyi ya da bir bilgi sunmayı amaçlayan resimleri, görüntüleri ya da eylemleri de kapsar. Bazı durumlarda, giyim bile 10. maddenin kapsamına girebilir.

Üstelik, 10. madde bilgi veya fikrin sadece içeriğini korumakla kalmaz, bunların ifade edildikleri biçimi de korur. Bundan dolayı basılı belgeler, radyo yayınları, tablolar, filmler ve elektronik bilgi sistemleri de bu maddenin koruması altındadır. Bunun anlamı, bilgi ve fikirlerin üretim ve iletimi, aktarılması ve dağıtımı için kullanılan araçların da 10. maddenin kapsamına girdiğidir.

10. maddenin tipik bir özelliği, bu maddenin rahatsızlık veren, şok eden, toplumun geniş kesimlerinin keyfini kaçıran fikir ve ifade biçimlerini de koruma altına almış ol-

masıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Handyside davasında son derece veziz bir şekilde ifade edip, sonradan pek çok kararında tekrar ve tekrar belirttiği üzere:

“İfade özgürlüğü, sadece lehte olduğu kabul edilen ya da zararsız ya da ilgilenmeye değmez görünen ‘bilgi’ ve ‘düşünceler’ için değil, ama ayrıca devletin ya da nüfusun bir bölümünün aleyhine olan, şok eden, rahatsız eden düşünceler için de uygulanır. Bunlar, ‘demokratik toplumun’ olmazsa olmaz unsurlarından olan; çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir.”

10. Madde 2. Fıkra (İfade özgürlüğünün kullanılması üzerindeki kısıtlama sistemi) Yukarıda, sözleşmenin 10. maddesinin 1. paragrafının özgürlüğün içeriğini, ikinci paragrafının da bu özgürlüğe meşru bir şekilde sınırlama getirilebilecek hâlleri saydığını belirtmiştik.

10. maddenin 2. fıkrası şöyle demektedir:

Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlâkın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli tutulması kaydıyla alınmış bilginin açıklanmasının engellenmesi veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı şekil şartlarına, koşullara, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

İfade hürriyetine yönelik müdahaleler çok değişik biçimlerde ortaya çıkabilir. Müdahale, kişinin ifade ettiği görüşünden dolayı cezai mahkûmiyetine (para veya hapis cezası) çarptırılması, mahkemece tazminat ödenmesine karar verilmesi, yayın yasağı veya fotoğrafların gazetede yayımlanmasının yasaklanması, yayınların toplatılması ya da kanaatlerin ifadesi veya bilginin aktarılması için kullanılan araca el konulması vb. değişik biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

Müdahalenin Varlığı

Dolayısıyla da *Kaos GL*’nin “Pornografi” isimli nüshasının toplatılmasının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin anladığı ve belirttiği anlamda, ifade hürriyetine yönelik bir “müdahale” oluşturduğuna şüphe bulunmamaktadır.

“El koymanın” ifade hürriyetine yönelik bir müdahale oluşturduğu AİHM’nin değişik kararlarında belirtilmiştir. Bu temelde AİHM, müstehcen oldukları gerekçesiyle ulusal mahkemelerin kararıyla resimlerine geçici olarak el konulan ressamın ifade özgürlüğüne müdahale edilmiş olduğuna hükmetmiştir. Benzer biçimde, bazı sahnelerinin müstehcen olduğu gerekçesiyle ülke otoritelerince bir filme el konulması, AİHM tarafından ifade özgürlüğüne bir müdahale olarak tanımlanmıştır. Bazı bölümlerinin müstehcen olduğu gerekçesiyle kitapların toplatılması da AİHM tarafından aynı şekilde ele alınmıştır.

İfade özgürlüğünün kullanımına meşru bir müdahale için üç koşul gerekmektedir.

Ancak, Sözleşme'nin ikinci paragrafından da anlaşılacağı üzere, her müdahale otomatik olarak bir ifade hürriyeti ihlali anlamına gelmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi "müdahalenin" varlığını tespit ettikten sonra, aşağıda ayrıntılı olarak açıklamaya çalışacağımız üç hususu daha inceleme konusu yapmakta ve bu üç kriterden birisinin karşılanmadığını tespit ederse ihlal kararı vermektedir. Yani, bir devletin ifade hürriyetine müdahalesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 2. paragrafında ifade edilen anlamda kabul edilebilmesi, makul sayılabilmesi için, söz konusu işlem veya kararın aşağıdaki üçlü testin her bir aşamasını geçmesi gerekmektedir. Buna göre, ifade hürriyetine yönelik müdahale:

- > Yasalarda öngörülmüş,
- > 2. paragrafta belirtilen çıkar veya değerlerden birini veya birkaçını korumaya yönelik, (Bunlar, ulusal güvenlik; toprak bütünlüğü; kamu emniyeti; kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi; sağlığın korunması; ahlâk; başkalarının şöhret veya haklarının korunması, gizli tutulması kaydıyla alınmış bilginin açıklanmasının engellenmesi ve yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanmasıdır.)
- > Demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır.

AİHM, *Sunday Times* davasında, 2. paragrafta belirtilen istisna hükümlerinin sınırlı bir sayımla belirtildiğini, yani sözleşmeciler devletlerin bunlar dışında müdahale gerekçeleri oluşturamayacağını ve yine burada geçen ibarelerin kelime anlamlarını genişleten bir yorumla tabi tutamayacaklarını belirtmiştir.

AİHM'nin her üç koşulun da yerine gelmiş olduğuna hükmettiği durumlarda, devletin müdahalesi meşru olarak görülecektir. Her üç koşulun da yerine geldiğini ispat yükü devletin omuzlarındadır. AİHM üç koşulun var olup olmadığını yukarıdaki sıra ile inceler. Bir kez koşullardan birinin yerine getirilmemiş olduğuna hükmettiğinde, dosyayı incelemeyi durdurur ve söz konusu müdahalenin haksız olduğuna, dolayısıyla da ifade özgürlüğünün ihlâl edilmiş olduğuna karar verir. *Kaos GL*'nin toplatılması kararını bu kriterler açısından şu şekilde irdeleyebiliriz:

Müdahale hukuken öngörülmüş müdür?

Kaos GL'nin toplatılmasına karar veren Ankara 12. Sulh Ceza Mahkemesinin 21 Temmuz 2006 tarihli kararında, herhangi bir yasa maddesine somut olarak atıfta bulunulmamış, bunun yerine soyut olarak "genel ahlaka" aykırılıktan söz edilmiştir. Basın-yayın ürünleri için özel yasa niteliğindeki 5187 sayılı Basın Kanunu'nda ise "toplatma" sadece açıkça yazılı birkaç suç için mümkün kılınmıştır ve bunlar arasında ahlaka aykırı yayınlar bulunmamaktadır. Buna göre hukukumuzda ahlaka aykırı yayınlar için "tedbire yönelik" toplatma ya da el koyma kararı verilemez. Ancak, gerek Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesine göre, gerekse 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'na (özellikle Ek madde 2) göre müstehcen yayınlara sınırlamalar getirilmiş ve müstehcen yayın yapanlar için cezalar öngörülmüştür. Bu

yasalara göre mahkumiyet kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi durumunda, mahkumiyete neden olan yayınlara elkoyma kararı da verilir. Bu maddeler şöyledir:

TCK Madde 226 (Müstehcenlik):

- (1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,
b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,
c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,
d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,
e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,
f) Bu ürünlerin reklamını yapan,
Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.
- (6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.
- (7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.

1117 sayılı Kanun Ek Madde 2:

Bir aydan az süreli mevkuteler ile eklerinde, sinema ve her türlü film afişlerinde, ilanlarda, fotoğraflarda, kabartma ve her türlü posterlerde, kartpostallarda ve takvimlerde 18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte

yayın yapılamaz. Aksine davranan mevkute sahipleri ve bunların sorumlu müdürleri hakkında Türk Ceza Kanununun 426 ncı maddesinin [Yeni TCK m. 226] ikinci fıkrasındaki; sinema ve her türlü film afişlerini, ilanları, fotoğrafları, kabartma ve her türlü posterleri, kartpostalları, takvimleri basan, çoğaltan, satan ve alenen kullananlar hakkında Türk Ceza Kanununun 426 ncı maddesinin [Yeni TCK m. 226] birinci fıkrasındaki ceza hükümleri uygulanır.

Bir an için bu yasalardaki andığımız maddeleri müdahaleye gerekçe oluşturan yasa maddeleri olarak yorumlarsak; teknik anlamda, "hukuken öngörülmüş" bir müdahaleden söz etmek mümkün olacaktır. Ancak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi belli bir müdahalenin hukuken öngörülmüş addedilebilmesi için dayanak alınan hukuki enstrümanın belli bazı vasıflara haiz olması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre, iç hukuk normu vatandaşın kolayca anlayabileceği nitelikte olmalı; kuralın ihlal edilmesi hâlinde ne gibi yaptırımlarla karşılaşılacağı kolayca anlaşılabilir ve yine yasa, "kamu makamlarının hangi koşul ve durumlarda bir hakkın kullanılmasına müdahale edebileceğine ilişkin olarak vatandaşlara yeterli uyarıda bulunacak kadar açık olmalıdır".

Özellikle, son kriterden hareketle bakınca, müdahalenin hukuken öngörülmüş kriterine uygunluğu bakımından bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. "Porno" fenomenini irdeleyen bir yayının, Türk Ceza Kanunu'na ve Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'na dayanılarak "ahlakın korunması" ya da müstehcenliğin önlenmesi çerçevesinde yasaklanabileceğini öngörmek çok kolay olmasa gerektir. Çünkü, bu mantıktan hareket edilecek olur ise, şiddeti irdeleyen bir yayının, ensesti inceleyen bir değerlendirme vd. her şey analiz edilir bir durumdan çıkarılarak, analiz edilen şeyin kendisine indirgenebilir ki, bu bilinen ve genel kabul gören hukuki akıl yürütme yoluyla kolay kolay bağdaşmayacak bir husustur.

Müdahale 10. maddenin 2. paragrafındaki istisnalardan birinin içine girmekte midir?

Şunu belirtmek isteriz ki, AİHM, bu başlık altında oldukça şekli bir inceleme yapmakta ve eğer müdahaleye dayanak olarak gösterilen hüküm, 10. maddenin 2. paragrafında belirtilen gerekçelerden birisini temel almışsa, incelemesini "müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığı kriteri altında sürdürmektedir. "Ahlakın korunması" 10. maddenin 2. paragrafında bir gerekçe olarak sayıldığı için bu başlık altında yapılacak başkaca bir değerlendirme bulunmamaktadır.

Müdahale demokratik bir toplumda gerekli midir?

Vakayı bu başlık altında incelemeye girişmeden önce belirtmek isteriz ki, tam bu olayla örtüşecek tarzda bir vaka şu ana kadar AİHM önüne gelmiş bulunmamaktadır. Bu nedenle, burada yapacağımız değerlendirmelerde, AİHM'nin benzer vakalarda olumlu ve olumsuz olarak belirttiği argümanları somut olaya uygulamaya çalışacağız.

AİHM sistematik ve tutarlı bir şekilde, burada sözü geçen "gerekli" ifadesinin, "si-

kıştıran bir sosyal ihtiyaç baskısına" (pressing social need) denk geldiğini belirtmiştir. Yani, bir müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli addedilebilmesi için, sıkıştıran bir sosyal ihtiyaç baskısına denk gelmesi gerekmektedir. Yine, mahkeme bu gerekliliği saptarken, gerçekleştirilen müdahale ile takip edilen meşru amaç arasında bir orantı olup olmadığını da değerlendirmektedir.

Kaos GL'nin ilgili sayısını toplayan mahkeme kararında herhangi bir gerekçe gösterilmediğinden, "sıkıştıran toplumsal ihtiyaç baskısının" veya "acil bir sosyal ihtiyaç baskısının" varlığından söz etmek mümkün bulunmamaktadır. Gerçekten de anılan mahkeme kararında sadece ahlaka aykırılıktan bahsedilmekle yetinilmiştir.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, "pornografinin" inceleme konusu yapıldığı bir yayının "ahlaka aykırı" bulunduğu bir vaka henüz AİHM önüne gelmediğinden, AİHM'nin pornografik sanat eserlerinin sergilenmesi ve yine toplumsal ahlak üzerine getirdiği yorumlarla dolaylı bir değerlendirme yapabilmek durumundayız.

AİHM (1981 tarihli) "Muller" davasında, başvurucunun ifade hürriyetine yapılan müdahaleyi ahlakın korunması açısından gerekli bulmuştur. Muller, livata, hayvanlarla cinsel ilişki, mastürbasyon ve eşcinsel ilişkilerin sergilendiği sahneleri gösteren üç büyük tablo sergilemişti. Sergi halka açıktı, giriş ücretsizdi ve yaş sınırlaması da yoktu. İsviçre mahkemeleri Muller'i ve sergiyi düzenleyenleri, para cezasına çarptırmıştı. El konulan tablolar, güvenli bir biçimde muhafaza edilebilmek için bir sanat müzesine teslim edilmiş, ancak 1988'de iade edilmişti. Muller ve sergiyi düzenleyenler, AİHM'ye başvurarak hem mahkûmiyet kararının, hem de el koymanın ifade özgürlüğü haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdi. AİHM söz konusu müdahaleyi meşru bir müdahale sayarken aşağıdaki değerlendirmeleri yapmıştır:

"Söz konusu tablolar, özellikle insanlarla hayvanlar arasında cinsel teması, kaba bir tarzda betimlemektedir ... sergiyi düzenleyenler herhangi bir giriş ücreti öngörmediğine ve herhangi bir yaş sınırlaması getirmediğine göre, sergi halka bütünüyle açıktır. Gerçekten de, tablolar, genel olarak halka sınırsız biçimde açık olan ve halkı ziyaret etmeye teşvik etmeye çalışan bir sergide gösterime sunulmuştur."

Yukarıdaki değerlendirme ışığında bu durum somut olaya uygulanacak olur ise, *Kaos GL*'de yayımlanan fotoğraflar "pornografik" nitelikte kabul edilse bile, derginin toplatılması ifade hürriyetinin ihlali niteliğindedir. AİHM, porno ve erotik ürünlerin tabu olarak değerlendirildiği bir dönemde bile, söz konusu ürünleri muhatapları bakımından bir değerlendirmeye tabi tutmuş ve sanatçı Muller'in sergisinin halka açık ve ücretsiz olmasına özel bir vurgu yapmış bulunmaktadır. Buradan hareketle bakıldığında, derginin parayla satılıyor olduğu ve yine belli bir okur kesimine hitap ettiği olgusu Türk mahkemelerince göz önüne alınmamıştır.

Ayrıca belirtmek isteriz ki, ifade hürriyeti sadece bilgi vermeyi değil, basılı bir eserin alıcıları bakımından da, aynı zamanda bilgi alma hakkını içermektedir. Özellikle internet kullanımıyla beraber olağanüstü bir yaygınlık kazanan porno endüstrisinin, porno ürünlerinin vd. çeşitli açılardan değerlendirmeye tabi tutulması, okuyucuların

bilgi alması ve "entelektüel stimülasyonu" bakımından da önem arz etmektedir. Porno gibi bir konuyu ele alan bir yayının, konunun örneklerine yer vermeden yayımlanmasının düşünülemediği açıktır. Yayının önemli tartışma konularından birisinin de "erotik" olanla "pornografik" olanın tartışılması olduğu göz önüne alınacak olur ise, pornografik olanın örneklerinin sergilenmesi son derece doğaldır. Yine, dergiyeye bir bütün olarak bakıldığında, amaçlananın bir tartışma başlatmak ve belki de hâlihazırda yürütülmekte olan tartışmalara katkıda bulunmak olduğu açıktır.

Bir şeyin yapılması ile yapılan bir şey üzerine tartışma yürütülmesinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Aksi takdirde, şiddeti analiz eden bir yayın, şiddeti kışkırtıyor; terörist bir örgütü masaya yatıran bir değerlendirme, terörizm propagandası yapıyor; ırkçı hareketleri tanıtan bir yayın, ırkçılık propagandasında bulunuyor biçiminde değerlendirilebilir.

"Yapmak" ve "analiz" etmek arasındaki fark, AİHM'nin Danimarka'yı mahkûm ettiği "Jersild" davasında oldukça açık bir şekilde ortaya konmuştur. Jersild, Danimarka'yı son derece yakından ilgilendiren ırkçılık problemini masaya yatırmak amacıyla, ırkçı üç genci radyo programına davet etmiş ve gençlerin bu program süresince sarf ettikleri sözlere dayanılarak "ırkçı görüşlerin yayılmasına yardımcı olmaktan ötürü" mahkûm edilmiştir. AİHM'nin bu davadaki aşağıdaki değerlendirmesi, somut vakamız bakımından da oldukça ufuk açıcı bir niteliktedir.

"Söyleşileri/röportajları da içeren haber yayıncılığı, basının, kamunun 'gözetim bekçisi' olması şeklindeki yaşamsal önemi haiz rolünü yerine getirebilmesinde, en önemli araçlardan/yöntemlerden birisini teşkil eder. Bir söyleşi içerisinde bir başka kişinin beyanlarını yaymaya yardımcı olmaktan ötürü bir gazetecinin cezalandırılması, geneli ilgilendiren meselelerin tartışılmasına basının katkıda bulunmasını ciddi biçimde engeller ve bunu yapmak için özellikle çok ciddi nedenler bulunmadıkça, bu yola başvurulmamalıdır. Bu bağlamda Mahkeme, düşük miktarlı bir para cezasının uygun olacağı yönünde Hükümetin ileri sürdüğü argümanı kabul etmemektedir; burada söz konusu olan mesele, gazetecinin mahkum edilmiş olmasıdır."

Buradan hareketle belirtilmesi gerekir ki, *Kaos GL*'nin toplatılan sayısı "porno üreten" değil, "porno fenomenini" analiz eden bir yayındır. Söz konusu yayının takdim yazısında, "[b]u dosya ile birlikte dünyanın içine battığı pornografi aleminin kapılarını aralıyor ve etrafımızı saran, zihnimizi bulanıklaştıran bütün imgelerin nasıl pornografik öğelere dönüştüğünü sorguluyoruz" denilmektedir.

Söz konusu yayın bir bütün olarak değerlendirildiğinde, amacın pornografi üretmek değil ve fakat pornografiyi analiz etmek olduğu ve oluşturulan kompozisyon itibarıyla de bu amaca sadık kalındığı gözlenmektedir. Bahis mevzusu sayının toplatılması, ifade hürriyetine yönelik olarak takip edilen amaçla orantısız bir müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu yaptırım, sadece muhataplarını değil ve fakat bütün bir basını, "marjinal" sayılabilecek konuları ele alırken tedirgin edecek niteliktedir; dolayısıyla da demokratik tartışmanın, özgür fikir alışverişinin önünde bir engel oluşturmaktadır.

Yukarıda kısaca izah etmeye çalıştığımız nedenlerle, *Kaos GL*'nin "pornografi" dosyasını içeren nüshasının toplatılmasının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade hürriyetini düzenleyen 10. maddesin ve keza bu eylemin yarattığı muhtemel ekonomik zararlar nedeniyle yine Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesin ihlal ettiği kanısındayız.

D
AYRIMCILIK YASAĞI
VE ENGELLİ HAKLARI

183. Ayrımcılık nedir?

Ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkeleri, modern uluslararası insan hukuk sisteminin iki temel sütununu oluşturmaktadır. Modern anayasaların hemen hepsinde eşitlik ilkesinin önemi vurgulanmakta; günümüz insan hakları düşüncesi de tüm insanların eşit olduğu prensibini benimsemektedir. Bu noktada ayrımcılık, eşitlik ilkesinin ihlali olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konudaki temel ilke, Aristo'dan bu yana, benzer durumda olanların benzer muameleye tabi tutulmasıdır. Ayrımcılık söz konusu olduğunda ise, doğuştan getirdikleri birtakım özelliklerden (ırk, cinsiyet, özürlülük vb.) veya ideolojik ve/veya dinî tercihlerden dolayı kişilere farklı muamelede bulunulmakta ve bunun neticesinde toplumun belli üyeleri aleyhine bir durum yaratılmaktadır.

Ayrımcılık, istihdam ilişkisinde ve daha geniş boyutuyla toplumda yaygın bir şekilde ve farklı biçimlerde yaşanmaktadır. Ayrımcılık esas itibarı ile bir seçim faaliyetidir. Örneğin, bir işveren, işe alma ve terfilerde bir seçim yapar ve dolayısı ile bir kişinin lehine bir durum yaratırken, aynı zamanda diğerinin aleyhine bir durum yaratmış olur. Peki, her türlü seçim ayrımcılık mı teşkil edecektir? Elbette hayır. Bu noktada, herhangi bir seçim sürecinin ayrımcılık teşkil edip etmediğinin saptanmasında uygulanan kıstaslar belirleyici olacaktır. Örneğin, bir yönetici işe almada o iş için gerekli olan deneyim, eğitim vb. objektif kıstasları uyguluyorsa, bu bir ayrımcılık teşkil etmeyecektir. Ancak, seçimde işin yürütümü için gerekli olmadığı hâlde özürlü veya hamile olan bir kişiyi sırf bu nedenle istihdam etmez ise, bu bir ayrımcılık teşkil edecek ve uygulanan kıstas hukuka aykırı olarak kabul edilecektir.

Günümüzde, gerek AB gerekse diğer ülkelerin ayrımcılık hukukları, büyük oranda ABD ayrımcılık hukuku teori ve uygulamasının etkisi ile gelişmektedir. Amerikan hukukunun, ayrımcılık hukuku konusundaki öncü rolünün temel sebebi, ayrımcılık sorununun, özellikle de ırk ayrımcılığının, bu ülkede yoğun bir şekilde yaşanmış olmasıdır. 1964 tarihli Sivil Haklar Yasası, ırk, renk, din, cinsiyet veya ulusal köken temelinde yapılan ayrımcılıkları yasaklamış ve Amerikan Ayrımcılık Hukuku'nun temelini oluşturmuştur. Yaş nedeniyle ve özürlülere karşı yapılan ayrımcılık ile ilgili olarak önce 1967 tarihli İstihdamda Yaş Ayrımcılığı Yasası ve 1990 yılında Özürlü Amerikalılar Yasası ayrımcılık hukukunun müstakil bir hukuk dalı olarak kabul edilmesinin temelini oluşturmuştur.

AB ölçeğinde istihdam alanında ayrımcılığa karşı ilk hükümler de ortak pazarın oluşturulması için piyasalar arası rekabet koşullarını denkleştirmek üzere Roma Antlaşması'nda "cinsiyet ayrımcılığı" ile topluluk hukukunda yer almış, daha sonra Eşit Muamele Yönergesi ve cinsiyet ayrımcılığına ilişkin diğer yönergelerle gelişimini sürdürmüştür. Topluluk mevzuatında, çeyrek yüzyılı aşan bir süre sadece cinsiyet ayrımcılığına ilişkin düzenlemeler yapılmasına rağmen, topluluk mahkemesi ayrımcılık hukukunun uygulama alanını dikey ve yatay olarak geliştiren bir dizi içtihat ortaya koymuştur.

2000 yılına geldiğinde ise, AB ayrımcılık hukukunun, 1997 yılında Amsterdam

Antlaşması'nın 13. maddesi ile temeli atılmış olan diğer ayrımcılık biçimlerini de kapsayan iki yönergenin *Resmî Gazete*'de yayımlanması ile büyük bir gelişme gösterdiğini görmekteyiz. Bu yönergelerle daha önce sadece cinsiyet ayrımcılığına karşı hükümleri içeren topluluk hukuku, ırk ayrımcılığı, din ve inanç, özürllülük, yaş ve cinsel yönelim nedeniyle yapılan ayrımcılığın da hukuka aykırı olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca, daha önce bahsettiğimiz eşit muamele yönergesi de revize edilerek bu alandaki çağdaş gelişmelerle uyumlu hâle getirilmiştir.

Milenyum başında kabul edilen bu iki yönergeden biri, sadece ırk ve etnik ayrımcılığa ilişkin düzenlemeler getirmiş ve diğer yönerge çerçeve yönergeye göre çok daha ayrıntılı ve koruyucu hükümler içermiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, ayrımcılık hukukunun ortaya çıkışı ve gelişiminde sosyal ihtiyaçlar etkili olmuştur; bu nedenle, AB yasa koyucusunun ırk ve etnik kökene dayanan ayrımcılığa karşı müstakil bir yönerge ortaya koymasını anlamak için, dönemin siyasi ve sosyal koşullarına bakmak gerekecektir. Anılan dönemde Avusturya'da ırkçı eğilimleriyle bilinen Jörg Heider'in Özgürlük Partisi'nin seçimleri kazanması, AB üyesi ülkelerde büyük kaygı uyandırmış ve bunun neticesinde diğer yönergeye göre daha geniş koruma getiren ırk ayrımcılığı yönergesi kabul edilmiştir. Bu düzenlemeler sonucunda, AB ayrımcılık hukukunda ihtiyaçlara binaen yapılan ayrımlar arasında hiyerarşik bir düzenleme yapıldığı söylenebilir.

184. Türk hukuk mevzuatında ayrımcılık nasıl düzenlenmiştir?

Türk Ceza Kanunu ve Ayrımcılık

5237 sayılı Ceza Kanunu'nda ayrımcılığa ilişkin düzenlemeler, çağdaş hukukla uyumlu bir şekilde yapılmıştır. Kanunun temel ilkeler bölümünde yer alan "Adalet ve Kanun Önünde Eşitlik" başlıklı 3. madde, kanunun uygulamasında ayrımcılık yapılamayacağını düzenlemiştir. Buna göre:

Madde 3/2- Ceza Kanunun uygulanmasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamaz.

Kanunun genel hükümler kısmında yer alan bu maddenin yanı sıra kanunun özel kısmında "hürriyet aleyhine işlenen suçlar" arasında "ayrımcılık" da müstakil bir suç olarak düzenlenmiştir. Ceza Kanunu'nun ayrımcılığa ilişkin 122. maddesi şu şekildedir:

Madde 122 (1)- Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özürllülük, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak;

- a) Bir taşınır ve taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hallerden birine bağlayan,
- b) Besin maddelerini vermeyen veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,
- c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen,

kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

Ayrımcılığı doğrudan düzenleyen bu maddelerin yanı sıra, özellikle "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı" suçlar da ayrımcılık bakımından hükümler içermektedir.

185. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden hangileri ayrımcılık konusunda düzenlemeler getirmektedir?

Türkiye, genel olarak, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağını içeren birçok sözleşmeyi imzalamış ve onaylamıştır. Bu sözleşmeleri düzenleyen uluslararası ve ulusal üstü örgütlere göre Türkiye'nin taraf olduğu bu sözleşmelerin listesi aşağıda sunulmuştur:

A. Birleşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

- > İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (10 Aralık 1948)
- > Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (16 Aralık 1966)
- > Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Sözleşmeye İhtiyari Ek Protokol
- > Her Çeşit Irk Ayrımcılığının Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (21 Aralık 1965)
- > Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (18 Aralık 1978)
- > Çocuk Hakları Sözleşmesi
- > Göçmen Çalışanların ve Ailelerinin Haklarının Korunması Uluslararası Sözleşmesi (Türkiye 27.09.2004 tarihinde onaylamıştır.)
- > Eşit Değerde İş İçin Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkında 100 Sayılı ILO Sözleşmesi (29 Haziran 1951)
- > İş ve Meslek Yönünden Ayrım Hakkında 111 Sayılı ILO Sözleşmesi (25 Haziran 1958)

B. Avrupa Konseyi

- > İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)
- > Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 12 Numaralı Protokol (18 Nisan 2001 tarihinde Türkiye imzalamış, fakat henüz onaylamamıştır). Bu protokol hükümleri doğrudan ayrımcılığı düzenlemektedir.

186. Engellileri ilgilendiren yasal düzenlemeler genel olarak hangi kanun ve yönetmeliklerde mevcuttur?

Ulusal mevzuatta, engellilerle ilgili düzenlemeler, başta 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere, özel kanun ve yönetmeliklerde de mevcuttur. Belli başlılarını sıralamak gerekirse:

- > TC Anayasası
- > 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- > 571 Sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- > 572 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kararname
- > 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
- > Özürlüler Veritabanı Oluşturulmasına ve Özürlülük Bilgisinin Nüfus Cüzdanında Yer Almasına Dair Yönetmelik
- > Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- > 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- > 4857 Sayılı İş Kanunu
- > 3816 Sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşlanması Hakkında Kanun
- > 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanunu
- > 625 Sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu
- > 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- > Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İşçi Olarak İstihdam Edilecek Özürlüler Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliği
- > 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
- > Özürlü, Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik

187. TC Anayasası'nda engellilerle ilgili düzenlemeler var mıdır?

TC Anayasası'nda engellileri kapsayan ve hak talepleri ile uyumsuzluklarda kullanılabilecek maddeler aşağıdadır:

Madde 10- (Kanun Önünde Eşitlik):

Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde esittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunması gerekenler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Madde 42- Kimse, Eğitim ve Öğrenim Hakkından Yoksun Bırakılamaz

İlk öğretim, kız ya da erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir.

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanlara onları topluma yararlı kılacak tedbirler alır.

Madde 50- Kimse, Yaşına, Cinsiyetine ve Gücüne Uymayan İşlerde Çalıştırılmaz

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Madde 60- Herkes, Sosyal Güvenlik Hakkına Sahiptir. Devlet Bu Güvenliği Sağlayacak Gerekli Tedbirleri Alır ve Teşkilatı Kurar

Madde 61- Devlet, Harp ve Vazife Şehitlerinin Dul ve Yetimleriyle, Malul ve Gazileri Korur ve Toplumda Kendilerine Yaraşır Bir Hayat Seviyesi Sağlar

Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her tür tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

188. Engellilerle ilgili uluslararası alandaki düzenlemeler nelerdir? Bu sözleşmeler ve kararlar nereden temin edilir?

571 sayılı "Özürsüzler İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 3. maddesinde, Özürsüzler İdaresi Başkanlığının görevleri düzenlenmiştir. Bu görevlerden biri maddenin (d) fıkrası uyarınca: "Özürsüzlerle ilgili uluslararası gelişmeleri takip etmek, antlaşma ve sözleşmelerin ülkemizdeki uygulamalarını izlemek ve değerlendirmektir".

Ayrıca, aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin 10. maddesinde başkanlık teşkilatlarından "Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı"nın görevleri tanzim edilmiştir. Bu görevler,

"Devlet tarafından yetkili kılınan bu birimin engellilere yönelik oluşturulan sosyal politikaları uluslararası ve ülkeler ölçeğinde izlemek ve değerlendirmek, uluslararası düzeyde engellilere yönelik faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla işbirliği kurmak, sürdürmek, geliştirmek, ilgili personelin bilgilendirilmesini sağlamak, Avrupa Birliği ile engellilik alanındaki çalışmalarını yürütmek, engellilerle ilgili uluslararası gelişmeleri takip etmek, antlaşma ve sözleşmelerin ülkemizdeki uygulamalarını izlemek ve değerlendirmek" olarak sayılmıştır.

Görüldüğü gibi, engellilerle ilgili uluslararası mevzuatın, güncel hak ve uygulamaların takibi görevi, kanunla Özürlüler Dairesi Başkanlığına verilmiştir. Başkanlık ilgili biriminden bu konuda detaylı yardım alınması mümkündür.

Uluslararası nitelikte bağlayıcı düzenlemelerin başlıcaları aşağıdadır:

- > Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (Engellilik hakları uluslararası bir belgede ilk kez dile getirilmiştir.)
- > Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Bildirisi (Tüm engelli haklarının din, dil, ırk, cinsiyet, siyasal ayrımcılık yapılmaksızın garanti altına alındığı hüküm altına alınmıştır.)
- > Zihinsel Engellilerin Haklarına Dair Bildirge (Engellilerin haklarının uluslararası ve ulusal eylem planlarında hükümetler tarafından çerçeve olarak kullanılması amacıyla hazırlanmıştır.)
- > Avrupa Topluluğu Düzeyinde Engellilerin İstihdamına İlişkin Konsey Tavsiye Kararı (Ülkelerin engellilere istihdam alanında fırsat eşitliği sağlamak için gerekli tüm önlemleri almalarına ve engelli çalışanların karşılaştıkları sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik oluşturulan politikaları izlemelerine dair karardır.)
- > İstihdamda ve İşte Eşit Muamele Direktifi (İstihdam ve çalışma konularında dine, inanca, özgürlüğe, yaşa, engelliliğe veya cinsel yönelime dayanan ayrımcılık ile mücadele için genel çerçeveyi ortaya koymaktadır.)
- > Engelli Bireylere Yönelik Kültürel Etkinlikler ve Bu Etkinliklere Ulaşılabilirlik 6 Mayıs 2003, Konsey İlke Kararı (Devletlere kültürün engelli bireyler için daha kolay ulaşılabilir hâle gelmesi adına var olan güçlüklerin kaldırılması yükümlülüğünü yüklemiştir.)

189. Engellilere istihdam konusunda sağlanan haklar nelerdir?

5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 14. maddesinde istihdam konusunda özel bir düzenleme mevcuttur. Bu maddeye göre:

“İşe alımda; iş seçiminden, başvuru formları, seçim süreci, teknik değerlendirme, önerilen çalışma süreleri ve şartlarına kadar olan safhaların hiçbirinde özürlülerin aleyhine ayrımcı uygulamalarda bulunulamaz.

Çalışan özürlülerin aleyhinde sonuç doğuracak şekilde, özrüyle ilgili olarak diğer kişilerden farklı muamelede bulunulamaz.

Çalışan veya iş başvurusunda bulunan özürlülerin karşılaşılabileceği engel ve güçlükleri azaltmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik istihdam süreçlerindeki önlemlerin alınması ve iş yerinde fiziksel düzenlemelerin bu konuda görev, yetki ve sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşlar ile işyerleri tarafından yapılması zorunludur.”

Ayrıca aynı kanunun 12. maddesine göre:

“Özür türlerini dikkate alan iş ve meslek analizleri, Özürlüler İdaresi Başkanlığının koordinatörlüğünde Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılır. Bu analizlerin ışığında, özürlülerin durumlarına uygun meslekî rehabilitasyon ve eğitim programları, anılan kurumlarca geliştirilir.”

Engelli personel çalıştırma yükümlülüğüne ilişkin düzenleme, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 53. maddesinde yer almaktadır. Ayrıca, “Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik” ve “Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile engellilerin devlet memurluğuna alınmalarına ilişkin hususlar tanzim edilmiştir. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının %3 oranında engelli memur çalıştırma zorunluluğu vardır.

İş Kanunu'nun 30. maddesinde, “Özürlü ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğu” düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde yüzde üç özürlü, kamu işyerlerinde ise yüzde dört özürlü ve yüzde iki eski hükümlü işçiyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler. Aynı il sınırları içinde birden fazla işyeri bulunan işverenin bu kapsamda çalıştırmakla yükümlü olduğu işçi sayısı, toplam işçi sayısına göre hesaplanır.

Bu kapsamda çalıştırılacak işçi sayısının tespitinde belirli ve belirsiz süreli iş sözleşmesine göre çalıştırılan işçiler esas alınır. Kısmi süreli iş sözleşmesine göre çalışanlar, çalışma süreleri dikkate alınarak tam süreli çalışmaya dönüştürülür. Oranın

hesaplanmasında yarım kadar kesirler dikkate alınmaz, yarım ve daha fazla olanlar tama dönüştürülür. İşyerinin işçisi iken sakatlananlara öncelik tanınır.

İşverenler çalıştırmakla yükümlü oldukları işçileri Türkiye İş Kurumu aracılığı ile sağlarlar. Bu kapsamda çalıştırılacak işçilerin nitelikleri, hangi işlerde çalıştırılabilecekleri, bunların işyerlerinde genel hükümler dışında bağlı olacakları özel çalışma ile mesleğe yönettirmeleri, mesleki yönden işverence nasıl işe alınacakları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Yer altı ve su altı işlerinde özürlü işçi çalıştırılmaz ve yukarıdaki hükümler uyarınca işyerlerindeki işçi sayısının tespitinde yer altı ve su altı işlerinde çalışanlar hesaba katılmaz.

Bir işyerinden malulen ayrılmak zorunda kalıp da sonradan maluliyeti ortadan kalan işçiler eski işyerlerinde tekrar işe alınmalarını istedikleri takdirde, işveren bunları eski işleri veya benzeri işlerde boş yer varsa derhal, yoksa boşalacak ilk işe başka isteklilere tercih ederek, o andaki şartlarla işe almak zorundadır. Aranılan şartlar bulunduğu halde işveren iş sözleşmesi yapma yükümlülüğünü yerine getirmezse, işe alınma isteğinde bulunan eski işçiye altı aylık ücret tutarında tazminat öder.”

“Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik” işçilere yönelik istihdam konusundaki bir diğer kanuni düzenlemedir. İlgili kanun ve yönetmeliklerce öngörülen düzenleme ve yükümlülükler aykırı hareket hâlinde para cezası öngörülmüştür.

Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi olarak işe girebilmek için, “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İşçi Olarak İstihdam Edilecek Özürlü ve Eski Hükümlülere Uygulanacak Sınav Yönetmeliği” kapsamında düzenlenen merkezî sınava girmek gerekmektedir.

İş Kanunu’nun 5. maddesinde “eşit davranma ilkesi” hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre, “iş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz”. Madde metnindeki “ve benzeri sebepler” ifadesinin engellilik durumunu kapsayacağı açıktır.

“Özürülülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik” ve Özürülüler Kanunu’nun 20. maddesinde yapılan değişikliklerle Devlet Memurları Kanunu’nun 53. maddesi uyarınca, engelli memur çalıştırmak zorunda olan kurum ve kuruluşlar çalışma yerlerini, engellilerin çalışmalarını kolaylaştıracak şekilde düzenlemek, bu konuda gerekli tedbirleri almak ve engellilerin çalışmalarını ile ilgili gerekli olabilecek özel yardımcı araç-gereçleri temin etmek zorundadırlar. Ayrıca, belirli bir mesleğe sahip olan engellilerin, meslekleri ile ilgili işlerde çalıştırılmaları esastır. Belirli bir mesleği olmayan veya mesleğine uygun kadro bulunmayan engelliler ise, kendi özel engellilik durumlarına uygun olarak yapabilecekleri hizmetlere ait mevcut kadrolarda çalıştırılır. Engellilerin, engellilik durumlarını artırıcı veya ek engelliliğe sebep olabilecek işlerde çalıştırılmaları mümkün değildir.

Yine, aynı şekilde, “Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik”e göre, İşverenler, işyerlerini özürhüleri çalışmaları kolaylaştıracak ve işin özürhü çalışana uygunluğunu sağlayacak şekilde hazırlamak, sağlıkları için gerekli tedbirleri almak, mesleklerinde veya mesleklerine yakın işlerde çalıştırmak, işleriyle ilgili bilgi ve yeteneklerini geliştirmek, çalışmalarını için gerekli araç ve gereçleri sağlamak zorundadırlar.

Uygun koşulların varlığı hâlinde çalışma sürelerinin başlangıç ve bitiş saatleri iş kanunlarında belirtilen sürelerden az olmamak koşuluyla, özürhünün durumuna göre belirlenebilir.

Bunlara ek olarak, kanunlarda öngörülen şartların mevcut olması hâlinde, gerek işçi gerekse memur statüsünde çalışanların “erken emeklilik”ten yararlanma haklarının bulunduğunu da hatırlatmak isteriz.

190. Gelir Vergisi Kanunu’nda düzenlenen “sakatlık indirimi”nin koşulları nelerdir? Vergi mevzuatı açısından engelliler lehine başka düzenlemeler mevcut mudur?

Gelir Vergisi Kanunu’nun 23. maddesinde ücretlere yönelik gelir vergisi istisnaları düzenlemiştir. 23/11. maddeye göre, “Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20. maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları (506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20’nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen aylıkların toplamı, en yüksek Devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla işe aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Genel, katma ve özel bütçelerden ödenen bu nevi aylıklar dahil)” ücretlerden vergi alınmaz.

Ayrıca, Gelir Vergisi Kanunu’nun 25. maddesine göre, “Ölüm, sakatlık, hastalık ve işsizlik sebepleriyle (işe başlatmama tazminatı dahil) verilen tazminat ve yapılan yardımlar” ile “yardım sandıkları tarafından statüleri gereğince kendi üyelerine ölüm, sakatlık, hastalık, doğum, evlenme gibi sebeplerle yapılan yardımlar” gelir vergisinden müstesnadır.

Aynı kanunun 31. maddesinde “sakatlık indirimi” düzenlenmiştir. Engelli hizmet erbabı ile bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan hizmet erbabı; engelli serbest meslek erbabı ile bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan serbest meslek erbabı; basit usulde vergilendirilenlerden, tüccar ve ücretli durumuna girmeksizin, imalat, tamirat ve küçük sanat işleri ile uğraşan (ilk madde ve yardımcı malzeme müşteriye ait olarak faaliyet gösteren terzi, tamirci, marangoz gibi) engelliler yararlanmaktadırlar.

“Sakatlık indirimi” aynı kanunla düzenlenmiştir. “Çalışma gücünün asgari %80’ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece sakat, asgari %60’ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgari %40’ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece sakat sayılır ve derecelendirmeye göre belirlenen şekilde sakatlık indiriminden faydalanırlar. Sakatlık indirimi birinci derece sakatlar için 700 TL, ikinci derece sakatlar için 350 TL, üçüncü derece sakatlar için 170 TL’dir.” Sakatlık dereceleri itibarıyla belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Sakatlık indiriminden faydalanabilmesi için çalışan engellinin öncelikle rapor ile sakatlığını belgelemesi gerekir. Burada düzenlenen rapor ile birlikte işverenin bulunduğu yerdeki il defterdarlık gelir müdürlüğüne, bağımsız vergi dairesi bulunan ilçelerde vergi dairesi müdürlüğüne, diğer ilçelerde mal müdürlüğüne bir dilekçe ile başvuracaktır. Gereken işlemler kurumlar tarafından yapılır ve işverene bildirilir.

5378 sayılı “Özürnlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 32. maddesi ile 3065 sayılı “Katma Değer Vergisi Kanunu”nda değişiklik yapılmış ve 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı “Katma Değer Vergisi Kanunu”nun 17. maddesinin (4) numaralı fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir:

s) Özürnlülerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları.

Adı geçen maddede katma değer vergisi istisnaları düzenlenmektedir. Bu değişiklik sonrasında engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları katma değer vergisinden muaf hâle getirilmiştir.

191. Sosyal güvenlik mevzuatı açısından engellilere sağlanan haklar nelerdir?

Tedavi giderlerini kendi imkânları ile karşılayamayan ve sosyal güvenlik kapsamında bulunmayan engellilerin tedavi giderlerinin karşılanabilmesi; 3816 sayılı “Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşlanması Hakkında Kanun” ile 3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanunu” kapsamında mümkün olmaktadır.

Emekli Sandığı ve SSK sosyal güvencesine sahip olan ve engelli çocuğu bulunan ailelere “Özürnlü Çocukların Eğitimi, Tedavi ve Rehabilitasyonu” adı altında devlet yardımı yapılmaktadır.

5378 sayılı “Özürnlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişik-

lik Yapılması Hakkında Kanun"un 30. maddesi ile 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu"na aşağıdaki şü ek madde konmuştur:

"Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı esas alınmak suretiyle; kendilerine ait veya bakmakla yükümlü olduğu birey sayısına göre kendilerine dü-şen ortalama aylık gelir tutarı bir aylık net asgarî ücret tutarının 2/3'ünden daha az olan bakıma muhtaç özürllülere, resmî veya özel bakım merkezlerinde ya da ikametgâhlarında bakım hizmeti verilmesi sağlanır.

Bakıma muhtaç özürllülere sunulacak bakım hizmetlerinin kapsamına, bakım hiz- metinden yararlanabileceklerin başvuru şekline ve bu hizmetleri verecek olan gerçek ve tüzel kişilerin izin, çalışma, denetim, ücretlendirme ile bakım hizmeti karşılığı yapılacak ödemelere ilişkin usûl ve esaslar; Kurumun koordinatörlüğünde, Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Özürllüler İdaresi Başkanlığınca müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Bakıma muhtaç özürllülere sunulacak bakım hizmetinin karşılığı olarak belirlenecek kişi başına aylık bakım ücreti tutarı, iki aylık net asgarî ücretten fazla olamaz.

Bakıma muhtaç özürllülerden Kurumca ve diğer resmî kurumlarca bakılanlar dışında kalanlara ilişkin bakım ücreti, bu amaçla Kurum bütçesine konulacak ödeneklerden karşılanır.

Bakıma muhtaç özürllülere, ücretleri Kurum bütçesinden karşılanmak suretiyle sağ- lanacak bakım hizmetleri 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hü- kümlerine tâbi olmaksızın temin edilir."

192. "Sakatlık aylığı"ndan faydalanma koşulları nelerdir?

"Sakatlık aylığı" konusundaki düzenlemeler, 5378 sayılı "Özürllüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 25. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kanun ile 2022 sayılı "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun"un en- gellilere bağlanacak aylığı düzenleyen 4. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır ve 2022 sayılı Kanun'a ek madde konmuştur. Bu maddeye göre:

Ek Madde 1- "65 yaşını doldurmamış olmakla birlikte;

- Başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde özürllü ol- duklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile ka- nıtlayan, 18 yaşını dolduran ve kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan özürllülerden; her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri

olanlara, bu Kanunun 1 inci maddesine göre belirlenecek aylık tutarının %300'ü tutarında,

- b) 18 yaşını dolduran, kanunen bakmakla mükellef kimsesi olmayan ve herhangi bir işe yerleştirilememiş olan özürllülerden; her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri olanlara, bu Kanunun 1 inci maddesine göre belirlenecek aylık tutarının %200'ü tutarında,
- c) Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri olduğu halde, kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış özürllü yakını bulunanlara, bakım ilişkisi fiilen gerçekleşmek kaydıyla bu Kanunun 1 inci maddesine göre belirlenecek aylık tutarının %200'ü tutarında,

Aylık bağlanır.

65 yaşın doldurulmasından önce bu madde hükümlerine göre bağlanmış olan aylıkların aynı şekilde ödenmesine devam olunur. Bu kanunun 1 inci maddesine göre aylık bağlananlardan başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek kadar özürllü olduklarını tam teşekküllü hastaneden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayanlara da birinci fıkranın (a) bendine göre aylık bağlanır.”

Bu maddeye göre, 18 yaşından büyük engellinin kendisine aylık tahsis edilebileceği gibi, kanunen bakmakla yükümlü bulunulan 18 yaşından küçük engellilerin yakınlarına da kanunla gelir seviyesine göre belirlenmiş aylık bağlanabilmektedir.

18 yaşından büyük bir engellinin aylık alabilmesi için, kanunen kendisine bakmakla yükümlü olan kimsenin bulunmaması gereklidir. Engelli kişi, eğer başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyeceğini hastane raporuyla belgelemişse veya raporla belgeleyememesine rağmen herhangi bir işe yerleştirilememişse bu aylığı almaya hak kazanır. Aylık oranı, bu koşulların yerine getirilmesine göre değişiklik arz etmektedir.

193. Engellilik bilgisinin kimlik kartında ya da nüfus cüzdanında yer almasına yönelik düzenlemeler nelerdir? Böyle bir bilginin nüfus cüzdanında yer alması yasal bir zorunluluk mudur?

30.10.2005 tarihinde yürürlüğe giren “Özürllüler Veritabanı Oluşturulmasına ve Özürllülük Bilgisinin Nüfus Cüzdanında Yer Almasına Dair Yönetmelik” hükümlerine göre, özürllüler için Özürllüler İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen kimlik kartı uygulaması yerine “Özürllülük Bilgisinin Yer Aldığı Nüfus Cüzdanı” yürütümüne geçilmiştir. Bu bilginin yer aldığı nüfus cüzdanları, nüfus müdürlükleri tarafından verilecektir.

Bu yönetmelikte, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle meydana gelen bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini yüzde kırk (%40) ve üstünde bir oranda kaybedenlerin özürsüzlük bilgisinin nüfus cüzdanlarında yer almasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Engellilik bilgisinin nüfus cüzdanında yer almasını isteyen engelliler, yönetmeliğin 5. maddesi uyarınca ikamet ettikleri ilin il sosyal hizmetler müdürlüğüne, sağlık kurulu raporu aslı veya onaylı örneği ve nüfus cüzdanı aslı ve fotokopisi ile müracaat edeceklerdir. Başvuru akabinde engellilik bilgileri, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilir. Gönderilen bilgiler MERNİS veritabanına aktarılır. Engelli kişilerin talebi hâlinde nüfus müdürlüğünce nüfus cüzdanlarında engellilik bilgisinin yer alması sağlanır. Engellilik bilgisinin yer aldığı nüfus cüzdanı, %40 ve üzerinde çalışma gücü kaybı olan her yaştaki engelliye verilmektedir.

“Özürsüzlük İdaresi Başkanlığı” tarafından mevcut engelliler için verilmiş olan kimlik kartları geçerli olmaya devam etmektedir. Engelliler için kimlik kartının içerdiği bilgilerin değişmesi, kaybedilmesi, çalınması durumunda yeniden “özürsüzlük için kimlik kartı” düzenlenmez. Engellilik bilgisinin yer aldığı nüfus cüzdanı, nüfus müdürlüklerinden talep edilir.

Engellilik bilgisinin nüfus cüzdanında yer alması zorunlu değildir, talebe bağlıdır. Engellilik bilgisinin nüfus cüzdanında yer alması arzu edilmiyorsa, engellilere tanınan hak ve hizmetlerden sağlık kurulu raporu ibraz edilerek faydalanılması mümkündür.

194. Devletin engelliliğe yol açan hastalıkla mücadele edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğü var mıdır?

1593 sayılı “Umumi Hıfzısıhha Kanunu”nun 1. maddesine göre:

“Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindedir.”

Yine, sağlık konusunda, 5378 sayılı “Özürsüzlük ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 36. maddesi ile 28.12.1993 tarihli ve 3960 sayılı “Kalıtsal Hastalıklarla Mücadele Kanunu”nun 1. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 1- Devlet, kalıtsal kan hastalıklarından thalessemia ve orak hücreli anemi dahil olmak üzere, bütün kalıtsal kan hastalıklarıyla ve özürsüzlüğe yol açan diğer

kalıtsal hastalıklarla koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında mücadele eder. Bunun için gerekli ödenek Sağlık Bakanlığı yılı bütçesine konulur.

Kalıtsal kan hastalıklarıyla ve özürllülüğe yol açan diğer kalıtsal hastalıklarla koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında mücadele için gerekli önlemler ve bu konuda uygulanacak usul ve esaslar Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

Bu konuda, devletin sorumluluğuna dair özel bir düzenleme de mevcuttur. 571 sayılı “Özürllüler İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin 3. maddesinde “Özürllüler İdaresi Başkanlığı”nın görevleri düzenlenmiştir. Başkanlığın görevleri arasında engelliliğin önlenmesi, eğitim, istihdam, rehabilitasyon, topluma uyum ve diğer konularda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak da bulunmaktadır. Yani, engelliliğe mâni olmak için gerekli girişimlerde bulunmak bu birimin görev alanına girmektedir.

Yine, 5378 sayılı “Özürllüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 11. maddesinde erken tanı ve koruyucu hizmetler düzenlenmiştir. Bu maddeye göre:

“Yeni doğan, erken çocukluk ve çocukluğun her dönemi fiziksel, işitsel, duyuusal, sosyal, ruhsal ve zihinsel gelişimlerinin izlenmesi, genetik geçişli ve özürllülüğe neden olabilecek hastalıkların erken teşhis edilmesinin sağlanması, özürllülüğün önlenmesi, var olan özürün şiddetinin olabilecek en düşük seviyeye çekilmesi ve ilerlemesinin durdurulmasına ilişkin çalışmalar Sağlık Bakanlığınca planlanır ve yürütülür.”
Engelliliğe yol açan etmen, devletin sorumluluğunu tespitinde oldukça önemlidir. Ancak, kamu görevlisinin kanunla kendisine yüklenen göreve aykırı hareketi, görevi ihmal veya gecikmesi saptandığı durumlarda, Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinde düzenlenen “görevi kötüye kullanma” suçunun oluşması mümkündür.

195. “Engelliler konusundaki kanuni düzenlemelerin uygulanmasını istiyoruz” talebini içeren genel bir dava açılması mümkün müdür?

Türk hukuk mevzuatında idareye karşı açılacak davalar “iptal davaları” ve “tam yargı davaları” olarak ikiye ayrılmıştır.

İptal davası ile idarenin hukuka aykırı işlemi iptal edilir. İptal davası açılabilmesi için idare tarafından bir haksızlığın yapılmasına gerek yoktur. İptali talep edilen işlemle ilgisi bulunan hemen herkese dava hakkı tanınmış ve dava hakkı amaca uygun olarak geniş tutulmuştur. İptal davası ile idari bir işlemin tamamının ya da bir bölümünün iptali sağlanır. Örnek olarak; engellilerle ilgili çıkarılan bir yönetmelik ya da belediye meclis kararı ve benzeri işlemler hakkında yasaya aykırı olma sebebiyle, engelli bir kişi ya da ailesi tarafından herhangi bir somut ihlal oluşmadan dava açılması mümkündür.

Tam yargı davası ile idare hukuku alanında ihlal edilmiş bir hakkın yerine getirilmesi veya uğranılan zararın giderilmesi sağlanır. İptal davasından farklı olarak bu davalarda davacı, belli bir hakkın yerine getirilmesini, bir hakka yapılan saldırının durdurulmasını ya da uğranılan zararın giderilmesini ister.

Tam yargı davası açabilmek için engelli kişiye yönelik bir hakkın ihlal edilmiş, yani çiğnenmiş olması gereklidir. Ve tam yargı davasını, ancak hakkı ihlal edilen ilgili engelli kişi açabilir. Örneğin, sakatlık aylığı bağlanması talebi haksız olarak reddedilen bir engelli tam yargı davası açabilir.

Soyut bir talebe dayanarak herhangi bir hak ihlali olmadan dava açılması hukukumuzda mümkün değildir. Ancak, idarenin bir kanunla yapmak yükümlülüğü altına girdiği bir edimi yerine getirmemesi nedeniyle menfaati ihlal edilen her bir engelli, uğradığı zararı ispatlayıp, aradaki illiyet bağına kanıtlamak suretiyle idareye karşı dava açabilir.

Durumu somut bir örnekle açıklamak gerekirse; 5378 sayılı “Özürülüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 4. maddesinde kanun kapsamındaki hizmetlerin yerine getirilmesinde uyulacak esaslar belirtilmiştir. Bu maddeye göre:

“Devlet, insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, özürülülerin ve özürülülüğün her tür istismarına karşı sosyal politikalar geliştirir. Özürülüler aleyhine ayrımcılık yapılamaz; ayrımcılıkla mücadele özürülülere yönelik politikaların temel esastır.”

Örnek olarak alıntı yapılan bu kanuni düzenlemeye aykırı, ayrımcılık teşkil edebilecek her türlü idare eylemine karşı hakkı ihlal edilen, ayrımcılığa uğrayan engellinin dava açması mümkündür.

196. “Özürülü aylığı”ndan faydalanma koşulları nelerdir?

Özürülü aylığı alma koşulları ile ilgili olarak, 5378 sayılı “Özürülüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 25. maddesi ile 01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun”un 1. maddesinin 2 ve 4. fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve aynı kanuna aşağıda detaylıca açıklayacağımız ek madde konulmuştur.

Yeni düzenlemeye göre, 65 yaşını doldurmamış olmakla birlikte;

- Başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde özürülü olduklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayan, 18 yaşını dolduran ve kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan

özürlülerden; her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri olanlara, bu Kanunun 1 inci maddesine göre belirlenecek aylık tutarının %300'ü tutarında,

- b) 18 yaşını dolduran, kanunen bakmakla mükellef kimsesi olmayan ve herhangi bir işe yerleştirilememiş olan özürlülerden; her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri olanlara, bu Kanunun 1 inci maddesine göre belirlenecek aylık tutarının %200'ü tutarında,
- c) Her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri olduğu halde, kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış özürlü yakını bulunanlara, bakım ilişkisi fiilen gerçekleşmek kaydıyla bu Kanunun 1 inci maddesine göre belirlenecek aylık tutarının %200'ü tutarında,

özürlü aylığı bağlanır. Özürlülük oranı, kanuna göre aylık bağlanması gereken oranın altına düşenler ile yasada belirtilen aylık ortalama gelir tutarından fazla gelir elde etmeye başlayanların aylıkları kesilir.

06.11.2010 tarih, 27751 sayılı *Resmî Gazete* ile yayınlanan ve 1/12/2010 tarihinde yürürlüğe giren "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik" in 8. maddesinde özürlü aylığından faydalanamayacaklar düzenlenmiştir. Buna göre;

"MADDE 8 – (1) Bu Yönetmelik hükümleri;

- a) 2 nci maddenin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında olanlar hariç olmak üzere, hangi ad altında olursa olsun sosyal güvenlik kurumlarından bir gelir veya aylık hakkından faydalananlar ile isteğe bağlı prim ödeyenler dahil olmak üzere başvuru tarihi itibarıyla sosyal güvenlik kurumlarına uzun vadeli sigorta kolları ya da genel sağlık sigortası kapsamında prim ödeyenler,
- b) 5 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen muhtaçlık sınırına eşit veya üzerinde nafaka bağlanmış veya bağlanması mümkün olanlar,
- c) 5 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen muhtaçlık sınırına eşit veya üzerinde mahkeme kararıyla veya bir mevzuat gereği bağlanmış devamlı bir geliri bulunanlar,
- ç) 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanununa göre malları ve gelirleri devredilerek bir sözleşmeyle gerçek veya tüzel kişilerce kendilerine bakılanlar,
- d) Taşınır ve taşınmazlarından dolayı 5 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen muhtaçlık sınırına eşit veya üzerinde geliri olanlar ile gelir sağlaması mümkün olanlar,

- e) Herhangi bir şekilde 5 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen muhtaçlık sınırına eşit veya üzerinde devamlı gelir sağlayan ya da sağlaması mümkün olanlar,
- f) Kamu kurum ve kuruluşlarında işe ve ibateleri dahil olmak üzere sürekli bakımı yapılan veya yaptırılanlardan, mevzuatı gereği kendilerine 5 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen muhtaçlık sınırına eşit veya daha fazla gelir, harçlık, aylık ve benzeri adlarla düzenli olarak ödeme yapılanlar,

hakkında uygulanmaz ve bu kişiler bu Yönetmelikte belirtilen haklardan yararlandırılmaz.”

Muhtaçlık, Yönetmeliğin ekinde bulunan Ek-1 veya Ek-2 de yer alan ve durumuna uygun başvuru formu ile yapılan başvuru üzerine, aylık başvurusunda bulunanların, ADKS'ye (Adrese Dayalı Nüfus Kaydı Sistemi'ne) kayıtlı oldukları adreslerin bağlı bulunduğu il veya ilçe idare kurullarınca formun ilgili bölümünde sebepleri açıkça gösterilmek suretiyle belirlenir. İl veya ilçe idare kurullarınca, muhtaçlık kararı, başvuru tarihinden itibaren en geç 3 ay içerisinde verilir.

197. Zihinsel engelli bir kişinin kendi adına kayıtlı bir menkul mal (araç) satın alması hâlinde, yararlanmakta olduğu “özürlü aylığı” kesilir mi?

Maliye Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik”i gereğince, özürlü aylığı almak isteyen kişiler, yönetmelik ekinde matbu olarak hazırlanmış başvuru formlarını doldurup ADKS'ye kayıtlı oldukları adreslerin bağlı buldukları yerin il/ilçe idare kuruluna teslim ederler.

Bu formlarda kişiye, “Taşınmaz malınız veya taşıtınız varsa çeşidi ve değerleri” sorulmaktadır. Ayrıca, özürlü aylığı talebinde bulunanların ve eşlerinin mal varlıkları ile bu mal varlıklarından elde edebilecekleri gelirlerin tespiti amacıyla, nüfusa kayıtlı oldukları il ve bağlı ilçeler ile nüfusa kayıtlı oldukları il dışında oturmaları hâlinde, ayrıca ikamet ettikleri il ve bağlı ilçelerinde ve TAKBİS sistemine dâhil olan yerlerde taşınmaz mallarının bulunup bulunmadığı hakkında mahalli maliye teşkilatı tarafından ilgili tapu ve kadastro bölge müdürlüklerinden, taşıtlarının bulunup bulunmadığına dair de ilgili emniyet birimlerinden yazılı olarak bilgi istenilmektedir.

Mevzuata göre, özürlü aylığı bağlanabilmesi için, kişinin sahip olduğu menkul ve gayrimenkulü ile muhtaçlık sınırına eşit veya üzerinde geliri elde edemediği değerlendirilmektedir. Örneğin, kişinin hâline münasip evinin bulunmasının özürlü aylığı almasına engel teşkil etmemesi gerekirken, kiraya vereceği ikinci bir taşınmazla sahip olması aylığı almasına engel oluşturabilecektir. Aynı şekilde, kişinin sahip olduğu aracı kiraya vererek ya da ticari bir araç sahibi olması durumunda bu ticari araçla gelir elde edebilmesinin mümkün olarak değerlendirilmesi ihtimal dâhilinde ise, kişi özürlü aylığı alamayabilecektir.

Hukuki duruma dair bu değerlendirmelerimize ek olarak, il/ilçe idare kurullarından bu konuda uygulama ve muhtaçlık durumu değerlendirme kistasları hakkında daha kapsamlı bilgi almanızı tavsiye ederiz.

198. 18.03.1998 tarihli ve 23290 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Özrürlürlere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik” ışığında transseksüel ve transvestitlerin sosyal hakları ve maaş olanaklarından faydalanma koşulları nelerdir?

Bilgi edinmek istediğiniz sorunuza konu olan 18.03.1998 tarihli ve 23290 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Özrürlürlere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik”, 16 Temmuz 2006 tarihli *Resmî Gazete*’nin 26230 sayılı “Özrürlürlere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik” ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlükten kaldırılan bu yönetmelik yerine, “Özrürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özrürlürlere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir.

Ancak bu yönetmelik de, 16 Aralık 2010 tarihli, 27787 sayılı *Resmî Gazete* ile yayımlanan aynı adlı yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Şu an için uygulamada olan yönetmelik 16 Aralık 2010 tarihli, 27787 tarihli *Resmî Gazete* ile yayımlanan “Özrürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özrürlürlere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik”tir.

Bu yönetmelik, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ile 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Özrürlürlere ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 5. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır ve ilgili kanunların uygulanması esaslarını düzenlemektedir.

Bu Yönetmelik; özürürlü sağlık kurulu raporlarının alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve özürürlü sağlık kurulu raporu verebilecek yetkili sağlık kurumlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek; özürürlürlere ilgili derecelendirmelere, sınıflandırmalara ve tanımlamalara gereksinim duyulan alanlarda ortak bir uygulama geliştirmek ve uluslararası sınıflandırma ve ölçütlerin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmış olup, 16 Aralık 2010 tarih 27787 sayılı *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelikte mevcut tanımlara göre;

Özürlü: Doğuştan veya sonradan; bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan ve korunma, bakım veya rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi,

Ağır özürlü: Özürlü durumuna göre özürlü oranı %50 ve üzerinde olduğu tespit edilenlerden günlük yaşam aktivitelerini başkalarının yardımı olmaksızın yerine getiremeyeceğine özürlü sağlık kurulu tarafından karar verilen kişileri,

Balthazard formülü: Kişinin özürlü oranı belirlenirken birden fazla özürlü olanlar için kullanılan hesaplama şeklini, ifade etmektedir.

Yönetmeliğin 6. maddesine göre, özürlü sağlık kurulu; iç hastalıkları, göz hastalıkları, kulak-burun-boğaz, genel cerrahi veya ortopedi, nöroloji veya ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlarından oluşur. 7. maddeye göre özürlü sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye yetkili sağlık kurumlarını ve hakem hastaneleri Sağlık Bakanlığı belirler ve internet sitesinde yayımlar.

Özürlülüğün sınıflandırılması, önemli bir sağlık ögesi olarak insan vücudunun fonksiyonu ve yetersizliğinin tanımı konusunda ortak ve standart bir dil ve çerçeve geliştirme çalışmasını belirtir. Özürlülere ilişkin sınıflandırma çalışmalarında, sınıflandırma sistemi olarak İşlevsellik Yitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (International Classification of Functioning) esas alınmaktadır. Bu sınıflandırma sistemi, Dünya Sağlık Örgütü tarafından, sağlık ve sağlıkla ilgili durumların tanımlanması için ortak standart bir dil ve çerçeve oluşturmak amacı ile geliştirilen ve insanın işlevselliğinin ve kısıtlılıklarla ilgili durumlarının tanımlanmasını sağlayan çok kapsamlı uluslararası bir sınıflandırma sistemidir.

Tüm vücut fonksiyon kaybı oranları, özürlü sağlık kurulunca "Özürlü Durumuna Göre Tüm Vücut Fonksiyon Kaybı Oranları Cetveli"nde yer alan tüm vücut fonksiyon kaybı oranlarına göre yüzde (%) olarak belirlenerek özürlü sağlık kurulu raporunun ilgili bölümünde rakam ve yazı ile belirtilir. Özürlü durumuna göre tüm vücut fonksiyon kaybı oranları cetveli, özürlü durumunun değerlendirilmesinde ve belgelenmesinde uzman hekimler için standart, objektif bir yaklaşım sağlama amacını taşımaktadır. Bu cetvel daha önce yürürlükte olan "özürlü durumuna göre çalışma gücü kaybı oranları cetveli"nden farklı bir yaklaşımla ve uluslararası uygulamalar temel alınarak hazırlanmıştır. Özürlülük hâlinin ölçütü olarak kişinin özürlü nedeniyle yaşadığı fonksiyon kaybı ve günlük yaşam aktivitesine etkisi belirlenmiştir. Özürlü durumuna göre fonksiyon kaybı oranları belirlenirken, tıbbi tedavi olsun olmasın özürlü durumunda bir değişikliğin olmayacağı kanaatine varılan kalıcı bozukluklar değerlendirilir. İstisnai durumlar cetvelde özel olarak belirtilmiştir. Özürlü durumuna göre fonksiyon kaybı oranları cetveli, organ veya vücut sistemlerine göre bölümlere ayrılmıştır. Bu tarz yaklaşım ile özürlülük durumu belirlenirken tıbbi bozukluk, hem anatomik hem de fonksiyonel olarak değerlendirilmektedir. Cetveli hazırlayan tıp uzmanları tarafından fonksiyon kaybı oranları belirlenirken, mevcut tıbbi bozukluğun ciddiyetine göre

kişinin tüm vücut fonksiyonelliğine ve günlük yaşam aktivitesine getirdiği sınırlama % olarak belirlenmiştir.

Cetvelde, her bölüm (örneğin, "Kulak-Burun-Boğaz", "Görme", "Deri Hastalıkları", "Kadın Hastalıkları") ayrı ayrı düzenlenmiş ve her bir hastalık derecelendirilmiştir. "Zihinsel, Ruhsal, Davranışsal Bozukluklar" bölümü de ayrı olarak tanzim edilmiş cetvel bölümlerinden biridir. Bu bölümde "Geçici Fonksiyon Kaybına Neden Olan Ruhsal Hastalıklar" sınırlı olarak sayılmıştır. "Cinsel Kimlik Bozuklukları, Cinsel Seçim Bozuklukları" (transeksüalizm, fetişizm, gösterimcilik, çocuğa cinsel sevi, sadomazoizmi içerir) sayılı hastalıklar olarak belirtilmektedir. Bu hastalıklar kendi içinde "tedavi edilebilen" ve "tedavi edilemeyen" diye ikiye ayrılmış ve sırasıyla %'lik açısından "0" ve "15" olarak derecelendirilmiştir. Bu grupta sayılan hastalıklara dayalı rapor verilmesi hâlinde bir yıl sonra kontrol yapılması şarttır.

2022 sayılı "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun" ile 17.07.2004 tarih ve 5233 sayılı "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşlanması Hakkında Kanun" kapsamlarında verilecek sağlık kurulu raporlarında da, bu yönetmeliğin tüm vücut fonksiyon kaybı oranlarına ilişkin hükümleri uygulanır.

"65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik" in 10. maddesinde özürlülüğün belirlenmesi koşulları düzenlenmiştir. Maddeye göre:

2022 sayılı Kanunun uygulanmasında,

- a) Çalışma güçlerini %40 ile %69 arasında kaybedenler "özürlü",
- b) Çalışma güçlerini %70 ve üzerinde kaybedenler ise "başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde özürlü" olarak kabul edilir.

Yönetmeliğin 10. maddesinin (a) bendi kapsamına girecek derecede özürlü olduklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayan, 18 yaşını doldurmuş bulunan ve herhangi bir işe yerleştirelememiş olan özürliülden; kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayanların ve her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamının aylık ortalamasına göre 2022 sayılı Kanun'da belirtilen gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutardan daha az geliri olanların, kanun kapsamından faydalanması mümkündür.

Ayrıca tüm vücut fonksiyon kaybı oranı %40 ve üzerinde bulunanlar; özür durumuna ilişkin bilgilerini nüfus cüzdanlarına işletebilmek, özürliü aylığı alabilmek ve vergi indiriminden faydalanabilmek için ilgili kurumlara başvuruda bulunabilirler. Ayrıca, ağır özürliü olduğunu bu rapor ile belgelendirenler, sayılan hakların yanı sıra bakım hizmetlerinden yararlanabilmek amacıyla ilgili kurumlara başvurabilirler.

199. Derneğimiz üyesi bir öğretmen, geçirdiği trafik kazası sonucunda tekerlekli sandalye kullanmaya başlamış ve bu engellilik durumu nedeniyle öğretmenlik görevine son verilerek memurluk görevine alınmıştır. Engellilik durumuna rağmen bu kişinin öğretmenlik yapması mümkün müdür? Bu konuda izlenmesi gereken hukuki prosedür nedir?

Engellilerin devlet memurluğuna alınmalarına ilişkin düzenleme, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 53. maddesinde yer almaktadır. Ayrıca, "Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik" ve "Özürlülerin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile engellilerin devlet memurluğuna alınmalarına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının %3 oranında engelli memur çalıştırma zorunlulukları vardır.

06.05.2010 tarih, 27573 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği"nde eğitim ve öğretim hizmetlerinin yurt genelinde etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli sayıda öğretmen atanması ile öğretmen olarak atanacaklarda aranacak nitelikler, bunların atama ve yer değiştirmelerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Yönetmeliğin kapsamı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî eğitim kurumlarına öğretmen olarak atanacaklar ile eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfındaki öğretmenlerdir.

Öğretmenliğe atama şartları, yönetmeliğin 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin (ç) bendindeki, "Sağlık durumu yönünden Türkiye'nin her bölge ve iklim şartlarında öğretmenlik görevini yapmasına engel bir durumu olmamak." hükmü Devlet Memurları Kanunu'nda yer alan genel şartlara ek olarak özel bir atama şartı biçiminde hüküm altına alınmıştır.

Görevdeyken öğretmenlik görevini yürütmesine engel olacak derecede bir hastalığa yakalanan öğretmenlerden görevlerini devamlı surette yapamayacaklarının tam teşekküllü hastanelerden verilen Sağlık Kurulu Raporu'nda belirtilenler, yönetmeliğin 50. maddesi uyarınca, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda durumlarına uygun başka hizmet sınıflarına atanabilirler.

Sorunuzda anlatılan durum, yönetmeliğin 50. maddesinin uygulama alanı içinde değerlendirilebilir. Ancak, yönetmelik maddesi açık bir ifade taşımamaktadır. "Öğretmenlik görevinin devamlı surette yapamayacak olma" durumunun, her olayın özelliğine göre hassas bir şekilde tespit edilmesi gereklidir. Örneğin, sadece tekerlekli sandalye ile yaşamı devam ettirme zorunluluğu hâli, kanımızca görevin devamlı surette yapılamayacak olması anlamına gelmemektedir. Çünkü, iş yeri fiziki koşulları elverdiği takdirde tekerlekli sandalye ile öğretmenlik görevinin ifası mümkündür.

Özürümlerinin Devlet Memurluğuna Alınma Şartları ile Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik'in 24. maddesinde, iş yerlerinin özürümlerinin çalışma Şartlarına göre düzenlenmesi hususu hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre:

"Kamu kurum ve kuruluşları çalışma yerlerini ve eklentilerini, özürümlerinin erişebilirliğine uygun duruma getirmek, özürümlerinin çalışmalarını kolaylaştıracak gerekli tedbirleri almak ve özürümlerinin görev yaptıkları kadronun gereği olan işleri yapabilmeleri için özür durumlarına göre gerek duyulan yardımcı ve destekleyici araç-gereçleri temin etmek zorundadır."

Madde, engellilerin çalışma koşullarının, engelli kişi gözetilerek yeniden düzenlenmesi zorunluluğu getirdiği için oldukça önemlidir. Yine, aynı yönetmeliğin 25. maddesine göre, belirli bir mesleği olan özürümlerinin meslekleri ile ilgili işlerde çalıştırılmaları esastır. Belirli bir mesleği olmayan veya mesleğine uygun kadro bulunmayan özürümler, özür durumlarına göre, yapabilecekleri hizmetlere ait mevcut kadrolarda çalıştırılır. Özürümler, özürümlüklerini artırıcı veya ek özür getirici işlerde çalıştırılmazlar. Ancak kanımızca, bir öğretmenin engellilik durumuna uygun olarak, yine öğretmen kadrosunda çalıştırılması mümkündür.

Başbakanlık 2004/28 sayılı Genelgesi ile "2005 Özürümlerinin İstihdam Yılı" olarak kabul edilmiş ve bu genelgede, "Kamu kurum ve kuruluşları özürümlerinin istihdamı yılı olan 2005 yılı ve sonrasında özürümlerinin iş gücü niteliklerini arttıracak önlemlerin alınması, istihdam düzeylerinin arttırılması ve çalışma yaşamında karşılaştırdıkları güçlüklerin ortadan kaldırılması konularına azami özeni gösterecekleri" belirtilmiştir. Ayrıca aynı genelgede, "Özürümlü memur ve işçi çalıştırmak zorunda olan kamu kurum ve kuruluşları, çalışma yerlerini özürümlerinin çalışmalarını kolaylaştıracak şekilde düzenleyecek, gerekli tedbirleri alacak ve özürümlerinin çalışmaları ile ilgili özel yardımcı ve destekleyici araç-gereçleri temin edeceklerdir" düzenlemesi mevcuttur.

Tüm yasa maddeleri ve genelge dikkate alındığında, bir öğretmenin sadece tekerlekli sandalye kullanır hâle gelmesi sebebiyle öğretmenlik yapma hakkının elinden alınmış olması, hukuki açıdan kabul edilebilir bir uygulama değildir. Öğretmenin görev yaptığı okulun fiziki koşullarında yeterli düzenlemeler yapılarak, engelli öğretmen istihdamı sorununun çözümlenmesi mümkündür.

5378 sayılı Özürümler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 14. maddesine göre:

"Çalışan özürümlerinin aleyhinde sonuç doğuracak şekilde, özrüyle ilgili olarak diğer kişilerden farklı muamelede bulunulamaz.

Çalışan veya iş başvurusunda bulunan özürümlerinin karşılaşabileceği engel ve güçlükleri azaltmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik istihdam süreçlerindeki önlemlerin alınması ve iş yerinde fiziksel düzenlemelerin bu konuda görev, yetki ve sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşlar ile iş yerleri tarafından yapılması zorunludur. Özürümlük durumları sebebiyle iş gücü piyasasına kazandırılmaları güç olan özürümlerinin istihdamı, öncelikle korumalı iş yerleri aracılığıyla sağlanır."

Engelli kişilere ayrımcılık yapılamayacağı TC Anayasası'nın 10. maddesinde hüküm altına alınmıştır. "Kanun Önünde Eşitlik" başlığı altına düzenlenen maddeye göre: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunması gerekenler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılamaz."

Sorunuzda bahsettiğiniz şekilde, öğretmenlik yapmasına sadece engelli olması sebebiyle izin verilmeyen kişi, yukarıda detaylıca açıkladığımız sebeplerle öğretmen kadrosunda görev yapmak üzere ilgili millî eğitim kurumuna başvurabilir. İdare, atama ya da görev iadesi talebinin reddine karar verirse; yani, kişinin bu talebi ilgili idare tarafından yerine getirilmezse, idare aleyhine işlemin iptali için iptal davası ve uğranılan zarar varsa, bu zararın giderilmesi için tam yargı davası olmak üzere idari dava açılması mümkündür.

200. Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) başvuru kitabında, "bedensel engellilerin taban puan veya üzerinde puan almaları hâlinde, bu durumun dikkate alınıp değerlendirileceği" ifade edilmiştir. Sınav sonrasında, açık kadrolar için internet üzerinden başvuru yapmak üzere yayınlanan elektronik başvuru formunda ise, başvuranın engellilik durumunun tespitine yönelik herhangi bir madde ya da soru bulunmamaktadır. Bu duruma karşı başvurulabilecek hukuki bir yol var mıdır?

İdarenin yapacağı sınava ilişkin olarak hazırlamış olduğu başvuru formunda, "bedensel engellilerin taban puan veya üzerinde puan almaları halinde, bu durumun dikkate alınıp değerlendirileceği" belirtilmesine rağmen sınav sonrasında kadro başvuru formunda, engellilik tespitine yönelik hiçbir sorunun olmaması hukuka aykırı bir uygulamadır.

TC Anayasası'nın 10. maddesine göre, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunması gerekenler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılamaz."

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 53. maddesi 13/2/2011 tarihli, 6111 sayılı Kanununun 99. maddesiye Başlığıyla birlikte tamamen değiştirilmiştir.

Yeni düzenlemeye göre, "Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında özürlü çalıştırmak zorundadır. % 3'ün hesaplanmasında ilgili kurum veya kuruluşun (yurtdışı teşkilat hariç) toplam dolu kadro sayısı dikkate alınır.

Özörlöler için sınavlar, ilk defa Devlet memuru olarak atanacaklar için açılan sınavlardan ayrı zamanlı olarak, özörlö kontenjanı açığı bulunduğu sürece özörlö grupları ve eğitim durumları itibarıyla sınav sorusu hazırlanmak ve ulaşılabirliklerini sağlamak suretiyle merkezi olarak yapılır veya yaptırılır.

Özörlö personel çalıştırma yükümlüğünün yerine getirilmesinin takip ve denetimi ile özörlölerin Devlet memurluğuna yerleştirilmesinden Devlet Personel Başkanlığı sorumludur. Özörlö açığı bulunan kamu kurum ve kuruluşları bir sonraki yıl için alım yapacakları özörlölere ilişkin taleplerini her yılın Ekim ayının sonuna kadar Devlet Personel Başkanlığına bildirmek zorundadır. Devlet Personel Başkanlığı kurum ve kuruluşların bildirimini üzerine, özörlö kontenjanlarına yerleştirme yapabilir veya yaptırabilir.

Özörlölerin memurluğa alınma şartlarına, merkezi sınav ve yerleştirmenin yapılmasına, eğitim durumu ve özörlö grupları dikkate alınarak kura usulü ile yapılacak yerleştirmelere, özörlölerin görevlerini yürütmelerinde hangi yardımcı araç ve gereçlerin kurumlarınca temin edileceğine, kamu kurum ve kuruluşlarınca özörlö personel istihdamı ile ilgili istatistiksel verilerin bildirilmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Özörlöler İdaresi Başkanlığının görüşü alınarak Devlet Personel Başkanlığına hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.”

İdare, kamu sektörüne personel seçimi için yaptığı sınavda, engelli kişilere yönelik olarak, engellilik durumlarının değerlendirileceğini açıklamış, yani pozitif bir ayrımcılık uygulayacağını belirtmiş olmasına rağmen, fiiliyatta bunu hayata geçirecek tedbirleri almamıştır. İdarenin hukuka aykırı bu işlemine karşı yargı yolu açıktır.

İdarenin hukuka aykırı işlemlerine karşı başvurulabilecek yollardan birisi, iptal davası açılmasıdır. İptal davası ile amaçlanan, idarenin tek yanlı olan hukuki işlemlerinin hukuka uygun olup olmadıklarını saptamak, hukuka aykırı olanlarını iptal etmek, başka bir deyişle işlemin yapıldığı tarihten itibaren yok etmek, ortadan kaldırmaktır. Sınav sonrasında idarenin yayınladığı başvuru formları ve buna dayanarak yapılan atamaların iptali, idareye karşı açılacak bir iptal davasında talep edilebilir.

İptal davasına ek olarak, idarenin hukuka aykırı olarak düzenleyip yayınladığı başvuru formundan doğrudan zarar görölmesi hâlinde “tam yargı davası”nın da açılması mümkündür. Bu davada, şartları varsa, davacıya yönelik olarak yapılan haksızlığın giderilmesine ya da tazminata karar verilir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 122. maddesinde ayrımcılık yapılması bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca:

“Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özörlölük, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak;

- a) Bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hallerden birine bağlayan,
- b) Besin maddelerini vermeyen veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,
- c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen,

Kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir.”

Bu maddeye göre, kişinin engellilik durumuna dayanılarak işe alınmaması cezai bir yaptırım olarak düzenlenmiştir. Bu durumda, ilgililer hakkında idari ve cezai yönden yasal yollara başvurulması mümkündür.

EK A

MEVZUAT

I. YASALAR

1. DERNEKLER KANUNU

Kanun Numarası : 5253
Kabul Tarihi : 4/11/2004
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih : 23/11/2004 Sayı :25649
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44 Sayfa:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

Madde 1- Bu Kanunun amacı; dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tâbi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile derneklere ilişkin diğer hususları düzenlemektir.

Tanımlar

Madde 2- Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Dernek: Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını,
- b) Derneğin yerleşim yeri: Derneğin yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü yeri,
- c) Dernek merkezi: Derneğin yerleşim yerinin bulunduğu il veya ilçeyi,
- d) Mülkî idare amiri: Dernek merkezinin bulunduğu yerin vali veya kaymakamını,
- e) Dernekler birimi: İllerde il dernekler müdürlüğünü, ilçelerde dernekler büro şefliğini,
- f) Plâtfom: Derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birlik-telikleri,
- g) Üst kuruluş: Derneklerin oluşturduğu tüzel kişiliği bulunan federasyonları ve federasyonların oluşturduğu konfederasyonları,
- h) Şube: Dernek faaliyetlerinin yürütülebilmesi için bir derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi,
- ı) Temsilcilik: Dernek faaliyetlerinin yürütülebilmesi için bir derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birimi,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Dernek kurma hakkı

Madde 3- Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

Dernek tüzüğü

Madde 4- Her derneğin bir tüzüğü bulunur. Bu tüzükte aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur:

- a) Derneğin adı ve merkezi.
- b) Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanı.
- c) Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri.
- d) Genel kurulun toplanma şekli ve zamanı.
- e) Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri.
- f) Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı.
- g) Derneğin şubesinin bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri ile dernek genel kurulunda nasıl temsil edileceği.
- h) Üyelerin ödeyecekleri giriş ve yıllık aidat miktarının belirlenme şekli.
- i) Derneğin borçlanma usulleri.
- j) Derneğin iç denetim şekilleri.
- k) Tüzüğün ne şekilde değiştirileceği.
- l) Derneğin feshi halinde mal varlığının tasfiye şekli.

Uluslararası faaliyet

Madde 5- Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, yurt dışında temsilcilik veya şube açabilir, yurt dışında dernek veya üst kuruluş kurabilir veya yurt dışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara katılabilirler.

Yabancı dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye’de faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler.

Tüzel kişilerin oy kullanması

Madde 6- Tüzel kişinin üye olması halinde, tüzel kişinin yönetim kurulu başkanı veya temsille görevlendireceği kişi oy kullanır. Bu kişinin başkanlık veya temsil görevi sona erdiğinde, tüzel kişi adına oy kullanacak kimse yeniden belirlenir.

Şube genel kurulları

Madde 7- Şube genel kurulları olağan toplantılarını merkez genel kurulu toplantısından en az iki ay önce bitirmek zorundadırlar.

Federasyon ve konfederasyonlar

Madde 8- Federasyonların üye sayısının beşten ve konfederasyonların üye sayısının üçten aşağı düştüğü ve bu durum üç ay içinde giderilmediği takdirde haklarında kendiliğinden sona erme hükümleri uygulanır.

Federasyonlar ve konfederasyonlar temsilcilik dışında her ne ad altında olursa olsun, başka bir örgüt kuramazlar.

İç denetim

Madde 9- Derneklerde iç denetim esastır. Genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim kuruluşlarınca denetim yapılmış olması, denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Denetim kurulu; derneğin, tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığını, dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre ve bir yılı geçmeyen aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar.

Denetim kurulu üyelerinin istemi üzerine, her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Yardım ve işbirliği

Madde 10- Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, benzer amaçlı derneklerden, siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve meslekî kuruluşlardan maddî yardım alabilir ve adı geçen kurumlara maddî yardımda bulunabilirler.

(Anayasa Mahkemesi'nin 5/4/2007 tarihli ve E.:2004/107, K.:2007/44 sayılı Kararı ile bu fıkrada yer alan "... ve adı geçen kurumlara maddî yardımda bulunabilirler" bölümü, siyasi partiler yönünden iptal edilmiştir.)

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, dernekler kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilirler. Bu projelerde kamu kurum ve kuruluşları, proje maliyetlerinin en fazla yüzde ellisi oranında aynı veya nakdî katkı sağlayabilirler. (Ek cümle: 18/2/2009 – 5838/7 md.) 4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu maddesi çerçevesinde özörlülerin ve eski hükümlülerin mesleki eğitim ve mesleki rehabilitasyonu, kendi işlerini kurmaları, özörlülerin iş bulmasını sağlayacak destek teknolojilerine ilişkin projeler ile benzeri projelerde bu oran aranmaz.

Gelir ve giderlerde usul ile dernek defterleri

Madde 11- Dernek gelirleri alındı belgesi ile toplanır ve giderler harcama belgesi ile yapılır. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile toplanması halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer. Alındı belgeleri ve harcama belgelerinin saklama süresi beş yıldır.

Dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgeleri yönetim kurulu kararı ile bastırılır. Alındı belgelerinin şekli, bastırılması, onaylanması ve kullanılması ile dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak yetki belgesine ilişkin hususlar yönetmelikte düzenlenir.

Dernek gelirlerini toplayacak kişiler yönetim kurulu kararıyla belirlenir ve bunlar adına yetki belgesi düzenlenir.

Dernekler tarafından tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir. Bu defterlerin dernekler biriminden ya da noterden onaylı olması zorunludur.

Sandık kurma

Madde 12- Dernekler, tüzüklerinde yazılı olmak ve sağlanan kârı üyelerine paylaşmaması, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine aktarmaması şartıyla üyelerinin

yiyecek, giyecek gibi zarurî ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurabilirler.

Bu sandıkların kuruluş ve çalışma esasları yönetmelikte düzenlenir.

Dernek görevlileri ve ücretleri

Madde 13- (...) dernek hizmetleri gönüllüler veya yönetim kurulu kararı ile göreve başlatılan ücretliler aracılığıyla yürütülür.

Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verilebilir. Verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar genel kurul tarafından tespit olunur. Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemez.

Dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarları genel kurul tarafından tespit olunur.

Gençlik ve spor kulüpleri

Madde 14- Derneklerden başvurmaları halinde; spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü adını alır. Bu kulüpler, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne tutulacak kütüğe kayıt ve tescil edilir.

Kulüplerin organları, bu organların görev ve yetkileri, kulüplerin Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne de denetlenmesi ve bunlara yapılacak yardımların şekil ve şartları, üst kuruluş oluşturmada uyulacak esas ve usuller, gençlik ve spor faaliyetlerini yürüteceklerin nitelikleri ve bunlara uygulanacak disiplin işlemleri, kulüplerin kayıt ve tesciline ilişkin esaslar İçişleri Bakanlığının uygun görüşü üzerine Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı olduğu Bakanlıkça yürürlüğe konulacak yönetmelikte düzenlenir.

Tasfiye

Madde 15- Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır. Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağına genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamışsa, yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla derneğin amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Kendiliğinden sona erdiği tespit edilen veya feshine karar verilen derneklerin tasfiye ve devir işlemleri tamamlandıktan sonra dernekler kütüğündeki kayıtları silinir.

Feshedilmesi için hakkında soruşturma veya dava açılmış olan bir dernek, fesih ve buna bağlı olarak dernek mallarının devrine dair bir karar aldığı takdirde, soruşturma ve dava sonuçlanıncaya kadar devir işlemi yapılmaz.

Tasfiye işlemleri sonucu derneklerin defter ve belgelerinin saklanma usulü, süresi ve tasfiyeye ilişkin gerekli belgeler yönetmelikte düzenlenir.

Basımevlerinin sorumluluğu

Madde 16- Basımevleri, dernek gelirlerinin toplanmasında kullanılacak alındı belgelerini bastıktan sonra, bu belgelerin seri ve sıra numaralarını onbeş gün içinde mülkî idare amirliğine bildirmek zorundadır.

Hata ve noksanlıkların giderilmesi

Madde 17- Derneklerin iş ve işlemlerinde, bu Kanun ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile bunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerin hükümlerine aykırılık tespit edilmesi halinde, konusu suç teşkil etmeyen hata ve noksanlıkların mülkî idare amirinin yazılı istemi üzerine, ilgili dernek tarafından otuz gün içerisinde giderilmesi zorunludur.

Yargılama usulü

Madde 18- Bu Kanunla ilgili olarak hukuk mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır.

(Mülga ikinci fıkra: 23/1/2008 – 5728/578 md.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Denetim ve Bildirimler

Beyanname verme yükümlülüğü ve denetim

Madde 19- Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülkî idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından denetletilebilir. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülkî idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az yirmidört saat önce derneklere bildirilir.

Denetim sırasında görevli memurlar tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetim sırasında, suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde, mülkî idare amiri durumu derhal Cumhuriyet savcılığına ve derneğe bildirir.

Kolluk kuvvetlerinin yetkisi

Madde 20- Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülkî idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz. Mülkî idare amirinin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Hâkim kararı, mülkî idare amiri tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur.

Yurt dışından yardım alınması

Madde 21- Dernekler mülkî idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynî ve nakdî yardım alabilirler. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikte düzenlenir. Nakdî yardımların bankalar aracılığıyla alınması zorunludur.

Taşınmaz mal edinme

Madde 22- Dernekler genel kurullarının yetki vermesi üzerine yönetim kurulu kararıyla taşınmaz mal satın alabilir veya taşınmaz mallarını satabilirler. Dernekler edindikleri taşınmazları, tapuya tescilinden itibaren bir ay içinde mülkî idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler.

Genel kurul toplantısı ve organlara seçilenlerin idareye bildirilmesi

Madde 23- Dernekler, genel kurulu izleyen otuz gün içinde, yönetim kurulu ve denetim kurulu ile derneğin diğer organlarına seçilen asıl ve yedek üyeleri mülkî idare amirliğine bildirmekle yükümlüdür. Dernek organlarında ve yerleşim yerinde meydana gelen değişiklikler de aynı usule tâbidir. Genel kurul sonuç bildiriminin şekli, içeriği ve gerekli belgeler yönetmelikte düzenlenir.

Temsilcilik

Madde 24- Dernekler, gerekli gördükleri yerlerde dernek faaliyetlerini yürütmek amacıyla temsilcilik açabilirler. Temsilcilikler, şube veya dernek genel kurullarında temsil edilmezler. Şubeler temsilcilik açamazlar. Temsilciliğin adresi, yönetim kurulu kararıyla temsilci olarak görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından o yerin mülkî idare amirliğine yazılı olarak bildirilir.

Plâtför oluşturma

Madde 25- Dernekler, amaçları ile ilgili bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere ve yetkili organlarının kararı ile plâtförler oluşturabilirler.

Plâtförler, kanunların dernekler için yasakladığı amaç ve faaliyet konuları doğrultusunda kurulamazlar ve faaliyet gösteremezler. Bu yasağa aykırı hareket edenler hakkında, bu Kanun ve ilgili kanunların cezaî hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İzne Tâbi Faaliyetler

Derneklerin izinle kurabileceği tesisler

Madde 26- Derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi mülkî idare amirinden izin almalarına bağılıdır. Bu tesislerin açılması, işletilmesi ve kapatılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Kamu yararına çalışan dernekler

Madde 27- Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması, kaybedilmesi ve gerekli belgeler ile diğer esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Kamu yararına çalışan dernekler en az iki yılda bir denetlenir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personel, hapis cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi halinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabilir. (Mülga son cümle: 8/6/2006-5519/1 md.)

(Ek fıkra: 8/6/2006-5519/1 md.) Dernek merkezinin bulunduğu ilin valisi, görevden uzaklaştırılma kararının derneğe bildirilmesiyle eş zamanlı olarak, görevden uzaklaştırılan organların yerlerine; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre dernek merkezinin bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesinden kayyım atanmasını ister. Mahkeme bir hafta içinde, öncelikle dernek üyeleri arasından görevden uzaklaştırılanların sayısı kadar kayyım atanmasına karar verir ve bu kararda kayyımın görev ve yetkileri ile dernek tarafından kayyım verilecek ücret de belirtilir. Kayyımın görevi

dava sonucu verilen hüküm kesinleşinceye kadar devam eder. Çeşitli nedenlerle boşalan bu kayımların yerine, aynı usûlle yeni kayımlar atanır.

Kamu yararına çalıştıklarına karar verilen dernekler, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettikleri tespit edilirse, birinci fıkrada öngörülen usulle haklarında alınan kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı kaldırılır.

Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun tüzüklerini onaylamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş gibi cezalandırılır.

Madde 27/A- (Ek: 15/1/2009 – 5832/1 md.)

Türkiye Kızılay Derneği uluslararası anlaşmalara göre tayin edilen nitelik ve duruma göre; merkezinde genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu, şubelerinde genel kurul ve yönetim kurulu oluşturulması şartıyla tüzüğünde belirlenen şekilde teşkilatlanır ve yönetilir. Kızılay'ın iş ve işlemleri; kanunların verdiği görev ve yetkilere, tüzüğüne ve yönetim kurulunca çıkarılan yönetmeliklere göre yürütülür.

Dernek adları

Madde 28- Dernek adlarında; Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler İçişleri Bakanlığının izni ile kullanılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yasaklar

Bazı ad ve işaretleri kullanma yasağı

Madde 29- Derneklerin, mevcut veya mahkeme kararıyla kapatılmış veya feshedilmiş bir siyasî partinin, bir sendikanın veya üst kuruluşun, bir derneğin veya üst kuruluşun adını, amblemini, rumuzunu, rozetini ve benzeri işaretleri ya da başka bir ülkeye ve daha önce kuruluş Türk devletlerine ait bayrak, amblem ve flamaları kullanmaları yasaktır.

Kurulması yasak olan dernekler ve yasak faaliyetler

Madde 30- Dernekler;

- Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamazlar.
- Anayasa ve kanunlarla açıkça yasaklanan amaçları veya konusu suç teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek amacıyla kurulamaz.

- c) Askerliğe, millî savunma ve genel kolluk hizmetlerine hazırlayıcı öğretim ve eğitim faaliyetlerinde bulunamaz, bu amaçları gerçekleştirmek üzere kamp veya eğitim yerleri açamazlar. Üyeleri için özel kıyafet veya üniforma kullanamazlar.

Kayıt ve yazışma dili

Madde 31- Dernekler, defterlerinde ve kayıtlarında ve Türkiye Cumhuriyetinin resmi kurumlarıyla yazışmalarında Türkçe kullanırlar.

ALTINCI BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Ceza hükümleri

Madde 32- (Değişik: 23/1/2008 – 5728/558 md.)

Bu Kanun hükümlerine aykırı davrananlara uygulanacak cezalar aşağıdaki şekildedir:

- a) Dernek kurma hakkına sahip olmadıkları halde dernek kuranlar veya derneklere üye olmaları kanunlarla yasaklandığı halde dernek üyesi olanlar ile derneklere üye olması kanunlarla yasaklanmış kişileri bilerek dernek üyeliğine kabul eden veya kaydını silmeyen veya dernek üyesi iken derneklere üye olma hakkını kaybeden kişileri dernek üyeliğinden silmeyen dernek yöneticilerine beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.
- b) Genel kurulu süresinde toplantıya çağırmayan, genel kurul toplantılarını kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak veya dernek merkezinin bulunduğu veya tüzüğünde belirtilen yer dışında yapan dernek yöneticilerine beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Mahkemece, kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verilebilir.
- c) Yurt dışı yardımı bankalar aracılığıyla almayan dernek yöneticilerine, bu şekilde alınan paranın yüzde yirmi beşi oranında idarî para cezası verilir.
- d) Derneğe ait tutulması gereken defter veya kayıtları tutmayan veya tasdiksiz defter tutan dernek yöneticileri üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu defter ve kayıtların usulüne uygun tutulmaması halinde dernek yöneticilerine ve defterleri tutmakla sorumlu kişilere beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Adına yetki belgesi düzenlenmediği halde gelir toplayanlar ile bilerek bu şekilde gelir toplanmasına izin veren yönetim kurulu üyelerine bin Türk Lirası idarî para cezası verilir.
- e) Genel kurul ve diğer dernek organlarında yapılan seçimler ve oylamalar ile oyların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar ve defter veya kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.
- f) Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükmündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlâk veya rehneden veya satan, gizleyen, imha, inkâr, tahrif veya taşıyan eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli Türk Ceza Kanununun güveni kötüye kullanma suçuna

ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır. Ayrıca, mahkeme yargılama sırasında sanıkların, organlardaki görevlerinden geçici olarak uzaklaştırılmasına da karar verebilir.

- g) Yetkili mercilerin izni olmaksızın yabancı dernekler ve merkezi yurt dışında bulunan kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye’de temsilciliklerini veya şubelerini açanlar, faaliyetlerini yürütenler, bunlarla işbirliğinde bulunanlar veya bunları üye kabul edenlere bin Türk Lirası idarî para cezası verilir ve izinsiz açılan şube veya temsilciliğin de kapatılmasına karar verilir.
- h) 16 ncı maddede belirtilen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen basımevi yöneticilerine beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.
- ı) 17 nci maddede yer alan zorunluluğa uymayanlara yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.
- j) 19 uncu maddede belirtilen beyannameyi bilerek gerçeğe aykırı olarak verenler yüz gündен az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır.
- k) 9 ve 19 uncu maddelerin üçüncü fıkralarındaki zorunluluğa uymayanlar ile tutulması zorunlu olan defter ve belgelerin, gerekli dikkat ve özen gösterilmiş olması şartıyla elde olmayan bir nedenle okunamayacak hâle gelmesi veya kaybolması hâlinde, öğrenme tarihinden itibaren onbeş gün içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin yetkili mahkemesine zayı belgesi almak için başvurmayan veya bu belgeyi denetim sırasında ibraz edemeyenler üç aya kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. 21 inci maddedeki yükümlülüklerle aykırılık halinde de failer hakkında aynı cezaya hükümlenir.
- l) 22, 23 ve 24 üncü maddelerde belirtilen bildirim yükümlülüğünü, 19 uncu maddede belirtilen beyanname verme yükümlülüğünü yerine getirmeyen dernek yöneticilerine ve 24 üncü maddede belirtilen temsilcilere beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.
- m) 26 ncı maddede belirtilen tesisleri izinsiz açan dernek yöneticilerine beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir ve tesisin kapatılmasına da karar verilebilir.
- n) 28 inci maddede belirtilen kelimeleri izinsiz kullanan veya 29 uncu maddede belirtilen yasaklara, yazılı olarak uyarılmalarına rağmen, aykırı hareket eden dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, yüz gündен az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.
- o) 30 uncu maddenin (a) bendinde belirtilen yasağa aykırı hareket eden dernek yöneticileri elli gündен az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır. Aynı maddenin (c) bendine aykırı faaliyette bulunan dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır ve tesisin kapatılmasına da karar verilir.
- p) 30 uncu maddenin (b) bendinde belirtilen kurulması yasak dernekleri kuranlar ile bu bende aykırı harekette bulunan dernek yöneticileri fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde bir yıldan üç yıla kadar hapis ve elli gündен az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.
- r) 31 inci maddede öngörülen zorunluluğa uymayanlara bin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Cezaların uygulanması

Madde 33- Bu Kanunda belirtilen cezalar çocuk dernekleri hakkında, yazılı olarak uyarılmasına rağmen tekrar edilmesi halinde uygulanır.

Bu Kanunun 32 nci maddesinde geçen "dernek yöneticileri" ibareleri dernek yönetim kurulu başkanını ifade eder.

(Değişik üçüncü fıkra: 23/1/2008 – 5728/559 md.) Bu Kanunda yazılı olan idarî yaptırımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.

(Mülga dördüncü fıkra: 23/1/2008 – 5728/578 md.)

(Mülga beşinci fıkra: 23/1/2008 – 5728/578 md.)

YEDİNCİ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Cemiyetler ve Dernekler kanunlarına yapılan atıflar

Madde 34- Diğer kanunlarda, 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu, 1630 sayılı Dernekler Kanunu veya 2908 sayılı Dernekler Kanunu ile bunların ek ve değişikliklerine veya belli maddelerine yapılan atıflar, bu Kanuna veya bu Kanunun aynı konuları düzenleyen madde veya maddelerine yapılmış sayılır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde aynı konuları düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili hükümlerine atıf yapılmış sayılır.

Kanunun meslekî kuruluşlara uygulanacak hükümleri

Madde 35- Bu Kanunun 19, 20, 23, 26, 28, 29, 30 ve 31 inci maddeleri özel kanunlarında hüküm bulunmamak kaydıyla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile işçi ve işveren sendikaları ve üst kuruluşları için de ceza hükümleriyle birlikte uygulanır.

Uygulanacak hükümler

Madde 36- Bu Kanun hükümleri; yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilcilikleri hakkında da ceza hükümleri ile birlikte uygulanır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun hükümleri uygulanır.

Yönetmelik

Madde 37- Bu Kanunun ilgili maddelerinde düzenlenmesi öngörülen yönetmelikler İçişleri Bakanlığınca, kulüp adını alan derneklerle ilgili yönetmelik ise Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanlıkça en geç altı ay içinde Resmi Ga-

zetede yayımlanarak yürürlüğe konulur. Bu yönetmelikler çıkarılıncaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler

Madde 38-

- A) (22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)
- B) 4721 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "yerleşim yeri, kurucuları,", 64 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "tüzükte başkaca bir düzenleme yoksa,", 77 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "yerel bir gazete ile ilan edilir ve aynı zamanda ve bir yazıyla", 92 nci maddesinde yer alan "uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde ve karşılıklı olmak koşuluyla" ve 93 üncü maddesinde yer alan "karşılıklı olmak koşuluyla" ibareleri madde metinlerinden çıkarılmıştır.
- C) 4721 sayılı Kanunun 61 inci maddesi ile 79 uncu maddesinin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.
- D) (14.2.1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)
- E) (8.6.1984 tarihli ve 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)
- F- G) (23.6.1983 tarihli ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)
- H) 6.10.1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 39- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 40- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

2. THE LAW ON ASSOCIATIONS

Law No. 5253

SECTION ONE

Purpose, Scope and Definitions

Purpose and scope

ARTICLE 1- The purpose of this Law is to lay down the activities prohibited or subject to permission of associations, their branches or representations, their federations and confederations and the branches or representations in Turkey of foreign associations and of non-profit organizations, other than associations and foundations, whose headquarters are located abroad, their obligations, their inspection, the applicable penalties, and other matters related to associations.

Definitions

ARTICLE 2- For purposes of this Law:

- a) An "association" shall mean a group of persons with legal personality formed by a minimum of seven natural or legal persons by permanently uniting their knowledge and efforts in order to realize a particular and common objective, other than profit-sharing, not prohibited by law;
- b) The "seat of an association" shall mean the place where the management activities of that association are conducted;
- c) The "centre of an association" shall mean the province or district in which the seat of that association is located;
- d) The "civil governor" shall mean the province or district governor of the place where the centre of the association is located;
- e) The "associations unit" shall mean the directorate of associations in a province and the office of associations in a district;
- f) A "platform" shall mean a temporary partnership without legal personality formed among associations themselves or between associations and foundations, trade unions or other organizations of civil society, under the name of an initiative, a movement, etc., in order to realize a common objective;
- g) A "higher body" shall mean a federation of associations or a confederation of such federations, having legal personality in both cases;
- h) A "branch" shall mean a subsidiary unit established as part of an association in order to conduct the activities of that association, with no legal personality of its own but with its own organs; and
- i) A "representation" shall mean a subsidiary unit established as part of an association in order to conduct the activities of that association, with no legal personality and no organs of its own.

SECTION TWO

General Provisions

The right to establish associations

ARTICLE 3- Natural or legal persons with capacity to act shall have the right to establish associations without prior permission.

The foregoing shall be without prejudice to restrictions imposed by special laws on members of the Turkish Armed Forces and law enforcement bodies and on those employees of governmental agencies and institutions who are in the status of civil servant.

Minors with mental capacity who are over fifteen years of age may, with the written consent of their legal representatives, establish children's associations, or become members of those already established, with the aim of protecting and developing their social, psychological, moral, physical and mental abilities, their rights of sports, education and learning, their social and cultural existence, the family structure or their private lives.

Minors over twelve years of age may become members of children's associations with the consent of their legal representatives but may not assume duties on the boards of directors and auditors.

Persons over eighteen years of age may not become founders or members of children's associations.

The bylaw of the association

ARTICLE 4- Every association shall have a bylaw, which must include the following:

- a) The name and centre of the association;
- b) The objective of the association, its field of activity, and the subjects and forms of work to be conducted by the association to realize its objective;
- c) Conditions to become a member of the association and to withdraw from membership;
- d) The procedure and time for the General Assembly to meet;
- e) The duties and powers of the General Assembly and its voting and decision-making procedures;
- f) The duties and powers of the Boards of Directors and Auditors, the procedures for their election, and the numbers of their principal and substitute members;
- g) Whether the association shall have branches, how they shall be established, their duties and powers, and how they shall be represented in the General Assembly of the association;
- h) The method of determining the amounts of admission and annual dues payable by members;

- i) The association's borrowing procedures;
- j) The modalities of internal audit of the association;
- k) How the bylaw may be amended; and
- l) The method of liquidating the assets of the association in the event of its dissolution.

International activity

ARTICLE 5- To realize the objectives shown in their bylaws, associations may engage in international activity or cooperation, create representations or branches abroad, establish representations or higher bodies abroad, or join associations or higher bodies established abroad.

Upon permission from the Ministry of the Interior after receiving the opinion of the Ministry of Foreign Affairs, foreign associations may engage in activity or cooperation, create representations or branches, establish associations or higher bodies, or join those already established, in Turkey.

Voting by legal persons

ARTICLE 6- In the event that a legal person is a member of an association, the president of that legal person's board of directors or a representative appointed by that board shall vote. When this individual ceases to be the president or such representative, the individual to vote on behalf of the legal person shall be re-determined.

General Assemblies of branches

ARTICLE 7- The General Assemblies of branches must complete their ordinary meetings at least two months before the date scheduled for the ordinary meeting of the association's General Assembly.

Federations and confederations

ARTICLE 8- In the event that the number of members of a federation falls below five or the number of members of a confederation falls below three, and that it is not raised to the required number within three months, the provisions concerning dissolution shall be applied automatically to the federation or confederation in question.

Federations and confederations may not establish any organization other than a representation under any name whatsoever.

Internal audit

ARTICLE 9- In associations, internal audit shall be the rule. Just as internal audit may be performed by the General Assembly, the Board of Directors or the Board of Auditors, independent audit organizations may also be commissioned to carry out audits. The Board of Auditors shall not be relieved of responsibility by the fact that audits have been carried out by the General Assembly, the Board of Directors or independent audit organizations.

In accordance with the principles and procedures laid down in the association's by-law and at intervals of no more than one year, the Board of Auditors shall inspect whether the association has operated in line with the objective shown in the bylaw and with the subjects of work which it is stated shall be conducted in order to realize that objective and whether the books, accounts and records of the association have been kept in accordance with the relevant legislation and the bylaw, and shall submit the results of such inspection in the form of a report to the Board of Directors and to the General Assembly when it meets.

Upon request by members of the Board of Auditors, officials of the association must present or furnish all types of information, documents and records and permit access to places of management, facilities and annexes.

Assistance and cooperation

ARTICLE 10- To realize the objectives shown in their bylaws, associations may receive financial assistance from or provide such assistance to associations pursuing a similar objective, political parties, unions of workers or employers, and professional bodies.

(It has been resolved that the expression in this paragraph " [they]..... may provide financial support to the subject matter bodies" caused the stay of execution for political parties with the Stay Of Execution Decision of the Constitution Court dated 1.12.2004 and numbered E. 2004/107, K. 2004/12. Again, the expression "... from the political parties..." in the same paragraph has caused the stay of execution with the Stay of Execution Decision dated 29.12.2004 and numbered E. 2004/108, K. 2004/15.)

Without prejudice to the provisions of Law No. 5072 on the Relations of Associations and Foundations with Governmental Agencies and Institutions, associations may conduct joint projects with governmental agencies and institutions on subjects within their fields of activity. In such projects, the governmental agencies and institutions concerned may provide contributions in kind or in cash at the rate of up to fifty percent of the project costs.

Procedure for incomes and expenses, and the association's books

ARTICLE 11- Incomes of the association shall be collected against a receipt, and expenses shall be made with a document of expense. In the event that incomes are collected through banks, the documents such as advice notes or account statements issued by the banks shall serve as a receipt. The receipts and the documents of expense shall be kept for a period of five years.

The receipts to be used in collecting the incomes of the association shall be printed under a resolution of the Board of Directors. Matters related to the form, printing, ratification and utilization of receipts and to the document of authorization to be used in collecting the incomes of the association shall be laid down in a regulation.

The persons to collect the incomes of the association shall be appointed by a resolution of the Board of Directors, and documents of authorization shall be issued in their names.

Principles and procedures concerning the books and records to be kept by associations shall be laid down in a regulation. These books must be ratified by the associations unit or a notary public.

Establishing a fund

ARTICLE 12- Associations may establish a fund with the aim of providing necessities such as food and clothing, other goods and services or short-term loans to their members, on condition that this is mentioned in their bylaws and that any profit thereby made is not apportioned among their members or transferred to them under any name such as income, interest, etc.

Principles concerning the establishment and operation of such funds shall be laid down in a regulation.

Officers of the association and their remuneration

ARTICLE 13- Provided that the number of its members is more than 100, an association may conduct its services through volunteers or through paid officers recruited under a resolution of the Board of Directors.

(It has been resolved that the expression in this paragraph " on the condition that the number of members must exceed 100" caused the stay of execution with the Stay of Execution Decision dated 29.12.2004 and numbered E. 2004/108, K. 2004/15.)

Remuneration may be paid to the presidents and members of an association's Board of Directors and Board of Auditors unless these are public employees. Such remuneration and all other fees, allowances and compensations to be paid shall be determined by the General Assembly. No remuneration under any name whatsoever may be paid to members of the association who are not on the Board of Directors or Auditors.

The amounts of per diem and travel allowances to be paid to members who are given duties in connection with the services of the association shall be determined by the General Assembly.

Youth and sports clubs

ARTICLE 14- Of the associations that apply, those which are oriented towards sports activities shall be named a sports club, those which are oriented towards leisure time activities a youth club, and those which aim at both types of activities a youth and sports club. Such clubs shall be recorded in a register to be kept by the General Directorate of Youth and Sports.

The organs of clubs, the duties and powers of these organs, the inspection of clubs by the General Directorate of Youth and Sports, the terms and conditions for the extension of assistance to clubs, the principles and procedures to be observed in creating higher bodies of clubs, the qualifications of persons to conduct the activities of youth and sports, the disciplinary measures applicable to such persons, and principles concerning the registration of clubs, shall be laid down in a regulation to be issued by the Ministry in charge of the General Directorate of Youth and Sports upon a favorable opinion from the Ministry of the Interior.

Liquidation

ARTICLE 15- The monies, goods and rights of an association dissolved by a resolution of its General Assembly or determined to have automatically ceased to exist shall be liquidated in accordance with the principles laid down in its bylaw. Where the bylaw leaves it to the General Assembly to decide how such liquidation is to be carried out, and where the General Assembly fails to adopt a resolution in this matter or to meet at all or the association is dissolved by a court order, all the monies, goods and rights of the association shall be transferred by a court order to another association which has an objective nearest to that of the dissolved association and has the largest number of members as of the date of dissolution.

After the liquidation and transfer procedures of an association determined to have automatically ceased to exist or decided to be dissolved are completed, it shall be crossed off the register of associations.

If an association is subject to an investigation or legal action for its dissolution adopts a resolution to dissolve it and, in this connection, to transfer its property, no such transfer shall be carried out until the investigation or legal action is concluded.

The procedure and period of keeping the books and documents of a liquidated association, and the documents concerning liquidation, shall be laid down in a regulation.

Responsibility of printing shops

ARTICLE 16- Printing shops, after printing receipts to be used in the collection of association incomes, must within fifteen days report the series and sequence numbers of those receipts to the office of civil governor.

Elimination of faults and deficiencies

ARTICLE 17- In the event that the acts and actions of an association are found to include matters contrary to the provisions of this Law, the Turkish Civil Code or the regulations issued on the basis hereof or thereof, the association concerned must, within thirty days upon written request by the civil governor, eliminate the non-criminal faults and deficiencies in question.

Trial procedure

ARTICLE 18- Legal actions to be conducted at the civil courts in connection with this Law shall be subject to the simple trial procedure.

Acts in breach of the provisions hereof shall be investigated and prosecuted under the provisions of Law No. 3005 on the Trial Procedure for Flagrant Crimes, without restriction as to place or time.

SECTION THREE

Inspections and Notifications

Obligation to submit a declaration, and inspections

ARTICLE 19- Associations must, by the end of April every year, present the office of civil governor with a declaration setting out their activities and the results of their income and expense transactions as of the year-end. Principles and procedures concerning the preparation of this declaration shall be laid down in a regulation.

Where necessary, the Ministry of the Interior or the civil governor may have it inspected whether associations are operating in line with the objectives shown in their bylaws and whether they are keeping their books and records in accordance with legislation. Members of the law enforcement bodies shall not be assigned to carry out such inspections. The inspections to be carried out by the Ministry of the Interior and civil governors shall take place during the working hours. They shall be notified at least twenty-four hours in advance to the associations concerned.

Association officials must present or furnish any types of information, documents and records which may be requested by the competent officers during an inspection and allow them access to places of management, facilities and annexes.

If any criminal acts are discovered during an inspection, the civil governor shall immediately report the situation to the office of public prosecutor and to the association.

Authority of the law enforcement bodies

ARTICLE 20- The law enforcement bodies shall not enter into the premises of an association, search them, or seize objects located there, unless there is a court order duly passed on grounds of protection of public order or prevention of crime or, where delay would be prejudicial, a written order issued by the civil governor on the same grounds. The order of the civil governor shall be submitted to the competent judge within twenty-four hours. The judge shall pronounce his decision within forty-eight hours of seizure; otherwise, seizure shall automatically be lifted. The decision of the judge shall be notified in writing by the civil governor to the managers of the association.

Assistance from abroad

ARTICLE 21- Associations may receive assistance in kind or in cash from individuals, institutions and organizations abroad on condition that they give prior notice to the office of civil governor. The form and content of such notice shall be laid down in a regulation.

Assistance in cash must be received through a bank.

Acquisition of immovable property

ARTICLE 22- Upon authorization by its General Assembly, an association may acquire and dispose of immovable property by a resolution of its Board of Directors. An association must notify any immovable property it has acquired to the office of civil governor within one month of the date of registration.

Notifying the administration of General Assembly meetings and of those elected into the organs

ARTICLE 23- An association must, within thirty days of the date of its General Assembly meeting, notify the office of civil governor of the principal and substitute members elected into the Board of Directors, the Board of Auditors and any other organs of the association. Any changes in the organs or seat of the association shall be subject to the same requirement. The form and content of the notice of General Assembly results, and the required documents, shall be laid down in a regulation.

Representations

ARTICLE 24- An association may create representations to conduct its activities, in places where it considers this necessary. Representations shall not be represented in the general assemblies of associations or branches. Branches shall not create representations. The address of a representation shall be notified in writing by the person or persons appointed as representatives by a resolution of the Board of Directors to the office of civil governor of that place.

Creating platforms

ARTICLE 25- Associations may create platforms among themselves or with foundations, trade unions and other organizations of civil society in areas connected with their objectives and not prohibited by laws, with the aim of realizing a common objective and by a resolution of their competent organs.

Platforms shall not be established and operate for such purposes and in such areas of activity as the laws prohibit for associations. Those acting in breach of this ban shall be subject to the penal provisions of this Law and relevant laws.

SECTION FOUR

Activities Subject to Permission

Facilities that associations may only establish with permission

ARTICLE 26- Subject to permission from the civil governor, an association may establish and operate student hostels and accommodation facilities for education and training activities in order to realize the objectives shown in its bylaw, or meeting places for its members where alcoholic drinks are served. Principles and procedures related to the opening, operation and closing of such facilities shall be laid down in a regulation.

Associations working for public benefit

ARTICLE 27- Associations working for public benefit shall be determined by a decision of the Council of Ministers upon a proposal from the Ministry of the Interior after receiving the opinions of the Ministry of Finance and the other Ministries concerned. For an association to be considered an association working for public benefit it must have been in operation for a minimum of one year and its objective and the activities it undertakes to realize that objective must be of such nature and extent as will have beneficial consequences for society.

The acquisition and loss of the status of association working for public benefit, the required documents and other relevant principles and procedures shall be laid down in a regulation.

Associations working for public benefit shall be inspected at least once every two years. If it is determined upon reports issued following such inspection that offences punishable by a heavy prison sentence or a heavy fine have been committed by individuals who are on the organs of an association working for public benefit or by the personnel concerned, they may be removed from office by the Minister of the Interior as a precautionary measure. Pending final judgment, those removed from office shall be replaced with other persons, who must with priority be members of the same association.

If it is determined following inspection that an association working for public benefit has lost that quality, the decision to consider it to be such an association shall be lifted through the procedure envisaged in the first paragraph above.

The Council of Ministers shall be authorized to ratify the bylaws of the Turkish Red Crescent Society and the Turkish Aviation Society.

Those who commit offences against property of associations working for public benefit shall be punished as if they committed offences against State property.

Names of associations

ARTICLE 28- Associations may use in their names the words "Turkish", "Turkey", "National", and "the Republic", "Atatürk" and "Mustafa Kemal" or words formed by adding prefixes or suffixes to them only with the permission of the Ministry of the Interior.

SECTION FIVE

Prohibitions

Prohibition to use certain names and insignia

ARTICLE 29- Associations shall be prohibited to use the name, emblem, symbol, badge or other insignia of a political party, a trade union, a higher body of trade unions, another association, or a body of associations, that exists or has been closed by a court order or has been dissolved, or the flags, emblems or banners of another country or one of the Turkish states established in the past.

Associations prohibited to be established and activities prohibited

ARTICLE 30- Associations shall not:

- a) Engage in activities outside the objectives shown in their bylaws and outside the subjects of activity which it is stated therein shall be conducted to realize those objectives;
- b) Be established to realize objectives expressly prohibited by the Constitution and laws or to carry out acts whose subject-matter is a criminal offence;
- c) Engage in education and training activities preparing for the military service or national security and law enforcement services, or establish camping sites or training premises towards that objective, or use special clothes or uniforms for their members.

The language of records and correspondence

ARTICLE 31- Associations shall use Turkish in their books and records and in their correspondence with official bodies of the Republic of Turkey.

SECTION SIX

Penal Provisions

ARTICLE 32- The penalties applicable to those engaged in acts violating this Law are stated below.

- a) Those who establish an association although they do not have the right to do so, those who become a member of an association although their membership of an association is prohibited by laws, and managers of an association who knowingly admit into membership persons whose membership of an association is prohibited by laws or who fail to cross off the membership records of such persons or to expel from membership persons who are members of that association but have lost the right to membership of an association, shall be punished by an administrative fine of TL 500,000,000.
- b) Managers of an association who hold General Assembly meetings in breach of the provisions of the law and the bylaw or outside the place in which the centre of the association is located or which is specified in the bylaw shall be punished by a heavy fine of up to TL 500,000,000. The court may also decide to cancel the General Assembly meetings held in breach of the provisions of the law and the bylaw.
- c) Managers of an association who fail to receive assistance from abroad through a bank shall be ordered to pay an administrative fine at the rate of five percent of the amount of assistance received not through a bank.
- d) Managers of an association who fail to keep the required books or records of the association shall be punished with an administrative fine of TL 500,000,000.
- e) Those who employ fraud in elections and votings held in the General Assembly or other organs of an association, or in the counting and classifying of votes, or falsify or destroy or hide the books and records of the association, shall be punished by a prison sentence of six months to two years and a heavy fine of up to TL 500,000,000, unless their act is punishable by a heavier penalty.
- f) The president or other members of an association's Board of Directors, or its auditors, or other personnel of the association, who, for their own or others' benefit, spend or consume or mortgage or sell or hide, destroy, deny, falsify or fraudulently alter the association's money or valuable documents, instruments or other property entrusted to them in any manner whatsoever shall be punished by a prison sentence of six months to two years and a heavy fine of up to TL 500,000,000, unless their act is punishable by a heavier penalty.
- g) Those who, without permission from the competent authorities, open representations or branches of foreign associations in Turkey, conduct their activities, cooperate with such associations or admit them into membership shall be punished by a fine of up to TL 500,000,000 and it shall be decided to close the branch or representation opened without permission.
- h) Managers of a printing shop who fail to perform the obligation to report under Article 16 hereof shall be punished by an administrative fine of TL 500,000,000.
- i) Those who fail to comply with the requirement in Article 17 shall be punished by an administrative fine of TL 500,000,000.

- j) Those who knowingly submit a false declaration under Article 19 shall be punished by a heavy fine of up to TL 3,000,000,000.
- k) Those who fail to comply with the requirement in the third paragraph of Articles 9 and 19 shall be punished by an administrative fine of TL 500,000,000.
- l) Managers of an association who fail to perform the obligation to report under Articles 21 to 24 or the obligation to submit a declaration under Article 19 shall be punished by an administrative fine of TL 500,000,000.
- m) Managers of an association who establish the facilities specified in Article 26 without the required permission shall be punished by a heavy fine of up to TL 500,000,000, and it may also be decided to close the facilities.
- n) Managers of an association who, although warned in writing, insist on acting in breach of the prohibitions in Article 29 shall be punished by a heavy fine of up to TL 500,000,000, unless their act is punishable by a heavier penalty, and it shall be decided to dissolve the association.
- o) Managers of an association who act in breach of the prohibition in Article 30 (a) shall be punished by a heavy fine of TL 500,000,000 to TL 1,000,000,000, which shall be increased by half in the event of such act being repeated. Managers of an association who engage in activities contrary to Article 30 (c) shall be punished by a prison sentence of not less than one year, unless their act is punishable by a heavier penalty, and it shall be decided to close the facilities in question.
- p) Those who establish an association which is prohibited to be established in Article 30 (b), and managers of an association who act in breach of that paragraph, shall be punished by a prison sentence of one year to three years and a heavy fine of up to TL 500,000,000, unless their act is punishable by a heavier penalty, and it shall be decided to dissolve the association.
- q) Those who fail to comply with the requirement in Article 31 shall be punished by an administrative fine of TL 1,000,000,000.

Implementation of the penalties

ARTICLE 33- The penalties specified herein shall be implemented against children's associations where the punishable act is repeated after a warning is issued in writing.

The words "managers of an association" that occur in Article 32 hereof shall mean the president of the association's Board of Directors.

The administrative fines specified herein shall be imposed by the civil governor. Decisions to impose an administrative fine shall be notified to those concerned in accordance with the provisions of Notification Law No. 7201.

An objection to such a penalty may be filed with the competent administrative court within thirty days of the date of notification. Such objection shall not suspend the implementation of the penalty imposed by the administration. The court judgment on the objection shall be final. The objection shall be concluded rapidly through an examination of the documents, unless it is considered necessary to do otherwise.

Administrative fines imposed hereunder shall be collected in accordance with the provisions of Law No. 6183 on the Procedure for the Collection of Public Receivables.

SECTION SEVEN

Other Provisions

References to the former Laws on Associations

ARTICLE 34- References contained in other laws to Associations Law No. 3512, Associations Law No. 1630 or Associations Law No. 2908 or to supplements or amendments thereto or individual articles thereof shall be deemed to have been made to this Law or to the article or articles of this Law regulating the same matters. In cases for which this Law contains no provisions, a reference shall be deemed to have been made to the relevant provisions of the Turkish Civil Code.

Provisions hereof applicable to professional bodies

ARTICLE 35- Articles 19, 20, 23, 26, 28, 29, 30 and 31 hereof together with the penal provisions they contain shall also be applicable to public professional bodies and to unions of workers and employers and their higher bodies in cases for which their special laws contain no provisions.

Provisions to apply

ARTICLE 36- The provisions hereof together with the penal provisions they contain shall also be applicable to the branches or representations in Turkey of foreign associations and non-profit organizations, other than associations and foundations, whose headquarters are located abroad. In cases for which this Law contains no provisions, the provisions of the Turkish Civil Code shall apply.

Regulations

ARTICLE 37- The regulations envisaged in the relevant articles hereof shall be issued by the Ministry of the Interior, and the regulation concerning associations taking the name of "club" by the Ministry in charge of the General Directorate of Youth and Sports, and enter into force through publication in the Official Gazette within six months at the latest. Until the said regulations are issued, those provisions of the current regulations which are not contrary to this Law shall continue to apply.

Provisions amended or repealed

ARTICLE 38- A) Article 62 and the second paragraph of Article 74 of the Turkish Civil Code (Law No. 4721 of 22 November 2001) are hereby amended to read as follows.

“Article 62- Associations must hold their first General Assembly meetings and form their statutory organs within six months following the written notification made under the last paragraph of Article 60.”

“Ordinary meetings of the General Assembly must be held at least once every three years.”

- B) The words “the seat, its founders” in the second paragraph of Article 58 of Law No. 4721, the words “unless otherwise provided in the bylaw” in the second paragraph of Article 64 thereof, the words “published in a local newspaper and also ..... Through a letter” in the first paragraph of Article 77 thereof, the words “in cases where international cooperation is deemed beneficial and on condition of reciprocity” in Article 92 thereof, and the words “on condition of reciprocity” in Article 93 thereof, are hereby deleted.
- C) Article 61 and the third paragraph of Article 79 of Law No. 4721 are hereby repealed.
- D) Article 13/A (h) of Law No. 3152 of 14 February 1985 on the Organization and Duties of the Ministry of the Interior is hereby amended to read as follows, and the following paragraphs are added to Article 13 hereof.

“h) To conduct the operations concerning the fund-raising activities to be organized in accordance with Fund-Raising Law No. 2860;”

“The form of the register of associations, and principles concerning how to organize and keep it, shall be laid down in a regulation.”

“No separate office of associations shall be established in the governorate of a district that is located within the boundaries of a greater city municipality.”

- E) The following paragraph is hereby added to Supplementary Article 3 of Decree-Law No. 227 of 8 June 1984 on the Organization and Duties of the General Directorate of Foundations.

“Receipt of assistance by foundations from natural or legal persons in foreign countries shall be subject to the provisions applicable to associations.”

- F) The words “or to use systems whose information is automatically or electronically processed” are hereby added to come after the words “to organize excursions and entertainment activities” in the first paragraph of Article 5 of Fund-Raising Law No. 2860 of 23 June 1983 and the words “to place boxes in certain locations” in the first paragraph of Article 24 thereof.
- G) Article 7 of Law No. 2860 is hereby amended to read as follows.

“Article 7- If the fund-raising activity covers several districts of a province, permission shall be received from the governor of that province. If it is conducted within the boundaries of a single district, permission shall be received from the governor of that district. If the fund-raising activity covers several provinces, permission shall

be received from the governor of the province in which the natural or legal persons to engage in the fund-raising activity have their seat, and the governorate that has issued the permission shall inform the governorates concerned and the Ministry of the Interior. Procedures concerning fund-raising activities shall be conducted by the associations unit.”

H) Associations Law No. 2908 of 6 October 1983 is hereby repealed.

Entry into force

ARTICLE 39- This Law shall enter into force on the date of its publication.

Enforcement

ARTICLE 40- The provisions of this Law shall be enforced by the Council of Ministers.

3. TÜRK MEDENİ KANUNU (Dernek ve Vakıflarla İlgili Hükümler)

Kanun Numarası : 4721
Kabul Tarihi : 22/11/2001
Yayımlandığı Resmi Gazete : 08/12/2001 - 24607

İKİNCİ BÖLÜM:

Dernekler:

A. Kuruluşu

I. Tanımı

Madde 56- Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

Hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla dernek kurulamaz.

II. Dernek kurma hakkı

Madde 57- Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Dernek kurucularının fiil ehliyetine sahip olması gerekir.

III. Tüzük

Madde 58- Her derneğin bir tüzüğü bulunur.

Dernek tüzüğünde derneğin adı, amacı, (...) gelir kaynakları, üyelik koşulları, organları ve örgütü ile geçici yönetim kurulunun gösterilmesi zorunludur.

Dernek tüzüğü, kanunun emredici hükümlerine aykırı olamaz.

Dernek tüzüğünde düzenlenmemiş konularda kanun hükümleri uygulanır.

IV. Tüzel kişiliğin kazanılması

1. Kazanma anı

Madde 59- Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülkî amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar.

Kuruluş bildiriminin içeriği ve gerekli belgelerin nelerden ibaret olduğu, yönetmelikte gösterilir.

2. İnceleme

Madde 60- Kuruluş bildirimi ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülkî amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden incelenir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve kurucuların hukukî durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde bunların giderilmesi veya tamamlanması derhâl kuruculardan istenir. Bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve kanuna aykırılık giderilmezse; en büyük mülkî amir, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi konusunda dava açması için durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir. Cumhuriyet savcısı mahkemeden derneğin faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmaz ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmiş bulunursa; keyfiyet derhâl derneğe yazıyla bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

3. Dernek tüzüğünün ilânı

Madde 61- (Mülga: 4/11/2004-5253/38 md.)

4. İlk genel kurul toplantısı

Madde 62- (Değişik: 4/11/2004-5253/38 md.)

Dernekler, 60 ıncı maddenin son fıkrası gereğince yapılan yazılı bildirimini izleyen altı ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve zorunlu organlarını oluşturmakla yükümlüdürler.

B. Üyelik

I. Kazanılması

1. Kural

Madde 63- Hiç kimse, bir derneğe üye olmaya ve hiçbir dernek de üye kabul etmeye zorlanamaz.

2. Koşulları

Madde 64- Fiil ehliyetine sahip bulunan her gerçek kişi ile tüzel kişiler, derneklere üye olma hakkına sahiptir.

Yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, (...) dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.

II. Sona ermesi

1. Kendiliğinden

Madde 65- Üyelik için kanunda veya tüzükte aranılan nitelikleri sonradan kaybedenlerin dernek üyeliği kendiliğinden sona erer.

2. Çıkma ile

Madde 66- Hiç kimse, dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Her üye (...) (1) yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir.

3. Çıkarılma ile

Madde 67- Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir.

Tüzükte çıkarılma sebepleri gösterilmişse, çıkarılma kararına bu sebeplerin haklı sayılamayacağı iddiasıyla itiraz edilemez.

Tüzükte çıkarılma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarılma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir.

III. Kapsamı

1. Üyelerin hakları

a. Eşitlik ilkesi

Madde 68- Dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz.

Her üyenin, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır.

Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, dernek malvarlığında hak iddia edemez.

b. Oy hakkı

Madde 69- Her üyenin genel kurulda bir oy hakkı vardır; üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Onursal üyelerin oy hakkı yoktur.

2. Üyelerin yükümlülükleri

a. Ödenti verme borcu

Madde 70- Üyelerin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, dernek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar. Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır.

Onursal üyeler ödenti vermek zorunda değildir.

b. Diğer yükümlülükler

Madde 71- Üyeler, dernek düzenine uymak ve derneğe sadakat göstermekle yükümlüdürler.

Her üye, derneğin amacına uygun davranmak, özellikle amacın gerçekleşmesini güçleştirici veya engelleyici davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür.

C. Organlar

I. Genel olarak

Madde 72- Derneğin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur.

Dernekler zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilirler. Ancak, bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez.

II. Genel kurul

1. Niteliği ve oluşumu

Madde 73- Genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olup; derneğe kayıtlı üyelere oluşur.

2. Toplanması

a. Olağan toplantı

Madde 74- Genel kurul, tüzükte belirtilen zamanda yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır.

(Değişik ikinci fıkra: 4/11/2004-5253/38 md.) Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur.

b. Olağanüstü toplantı

Madde 75- Genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya çağrılır.

Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırmasa; üyelere birinin başvurusu üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

c. Toplantısız veya çağrısız alınan kararlar

Madde 76- Bütün üyelerin bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile dernek üyelerinin tamamının kanunda yazılı çağrı usulüne uymaksizin bir araya gelerek aldığı kararlar geçerlidir.

Bu şekilde karar alınması olağan toplantı yerine geçmez.

3. Toplantıya çağrı

Madde 77- Genel kurul, yönetim kurulunca, en az onbeş gün önceden toplantıya çağrılır. Bu amaçla toplantının günü, saati, yeri ve gündemi, (...) bildirilir.

Toplantıya çağrı usulü ve toplantının ertelenmesine ilişkin konular, yönetmelikle düzenlenir.

4. Toplantı yeri ve toplantı yeter sayısı

Madde 78- Genel kurul toplantıları, tüzükte aksine hüküm olmadıkça, dernek merkezinin bulunduğu yerde yapılır.

Genel kurul, katılma hakkı bulunan üyelerin salt çoğunluğunun, tüzük değişikliği ve derneğin feshi hâllerinde üçte ikisinin katılımıyla toplanır; çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Genel kurul toplantısı, bir defadan fazla geri bırakılamaz.

5. Toplantı usulü

Madde 79- Genel kurul toplantısının açılışından sonra, toplantıyı yönetmek üzere, bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilir.

Genel kurul toplantısında yalnız gündemde yer alan Maddeler görüşülür. Ancak, toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunludur.

(Mülga üçüncü fıkra: 4/11/2004-5253/38 md.)

6. Genel kurulun görev ve yetkileri

Madde 80- Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir; dernek organlarını seçer ve derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür.

Genel kurul, derneğin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir.

7. Genel kurul kararları

a. Karar yeter sayısı

Madde 81- Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Şu kadar ki, tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir.

b. Oy hakkından yoksunluk

Madde 82- Hiçbir dernek üyesi, dernek ile kendisi, eşi, üstsoyu ve altsoyu arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz.

(Ek fıkra: 30/7/2003-4963/34 md.) Tüzel kişi adına oy kullanacak kişi hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

c. Kararın iptali

Madde 83- Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde; toplantıda hazır bulunmayan her üye kararı öğrenmesinden başlayarak bir ay içinde ve her hâlde karar tarihinden başlayarak üç ay içinde mahkemeye başvurmak suretiyle kararın iptalini isteyebilir.

Diğer organların kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmaz.

Genel kurul kararlarının yok veya mutlak butlanla hükümsüz sayıldığı durumlar saklıdır.

III. Yönetim kurulu

1. Oluşumu

Madde 84- Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur.

Yönetim kurulu üye sayısı, boşalmalar sebebiyle üye tamsayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa, üyelere birinin istemi üzerine, sulh hâkimî, üç üyeyi genel kurul toplantıya çağırarak görevlendirir.

2. Görevleri

Madde 85- Yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve dernek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir.

Temsil görevi, yönetim kurulunca, üyelere birine veya bir üçüncü kişiye verilebilir.

IV. Denetim kurulu

Madde 86- Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur.

Denetim kurulu, denetleme görevini, dernek tüzüğünde belirtilen esas ve usullere göre yapar; denetleme sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna ve genel kurula sunar.

D. Sona erme

I. Kendiliğinden

Madde 87- Dernekler, aşağıdaki hâllerde kendiliğinden sona erer:

1. Amacın gerçekleşmesi, gerçekleşmesinin olanaksız hâle gelmesi veya sürenin sona ermesi,
2. İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması,
3. Borç ödemede acze düşmüş olması,
4. Tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hâle gelmesi,
5. Olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması.

Her ilgili, sulh hâkiminden, derneğin kendiliğinden sonra erdiğinin tespitini isteyebilir.

II. Genel kurul kararı ile

Madde 88- Genel kurul, her zaman derneğin feshine karar verebilir.

III. Mahkeme kararı ile

Madde 89- Derneğin amacı, kanuna veya ahlâka aykırı hâle gelirse; Cumhuriyet savcısının veya bir ilgilinin istemi üzerine mahkeme, derneğin feshine karar verir. Mahkeme, dava sırasında faaliyetten alıkoyma dahil gerekli bütün önlemleri alır.

E. Derneklerin faaliyetleri

I. Genel olarak

Madde 90- Dernekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunurlar.

Yasaklanan veya izne bağlı faaliyetlerle ilgili kamu hukuku nitelikli özel kanun hükümleri saklıdır.

Dernek faaliyetleri ile ilgili yasak ve sınırlamalara aykırılık hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle mahkemece faaliyetten alıkoyma kararı verilebilir.

II. Uluslararası faaliyet

1. Faaliyet serbestliği

Madde 91- (Değişik: 2/1/2003-4778/34 md.)

Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette ve işbirliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube açabilirler ve yurt dışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara üye olarak katılabilirler.

2. Yabancı dernekler

Madde 92- (Değişik: 2/1/2003-4778/35 md.)

Yabancı dernekler, (...)Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye’de faaliyette ve işbirliğinde bulunabilirler, şube açabilirler, üst kuruluşlar kurabilir ve kurulmuş üst kuruluşlara katılabilirler.

III. Yabancıların dernek kurma hakkı

Madde 93- Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, (...) (1) dernek kurabilirler veya kurulmuş derneklere üye olabilirler.

Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

F. Derneklerin örgütlenmesi

I. Şube açmaları

1. Kuruluşu

Madde 94- Dernekler, gerekli görülen yerlerde genel kurul kararıyla şube açabilirler. Bu amaçla dernek yönetim kurulunca yetki verilen en az üç kişilik kurucular kurulu, şube açılacak yerin en büyük mülkî amirine şube kuruluş bildirimini ve gerekli belgeleri verir.

(Mülga ikinci fıkra: 30/7/2003-4963/35 md.)

Şube kuruluş bildiriminin içeriği ve gerekli belgeler, yönetmelikte gösterilir.

2. Şubenin organları ve uygulanacak hükümler

Madde 95- Her şubede genel kurul ve yönetim kurulu ile denetim kurulu veya denetçi bulunması zorunludur.

Bu organların görev ve yetkileri ile şubelere ilişkin diğer hususlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

II. Üst kuruluşlar kurmaları

1. Federasyon

Madde 96- Federasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin, amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

Her federasyonun bir tüzüğü bulunur.

Federasyon, kuruluş bildirimi, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülkî amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır.

2. Konfederasyon

Madde 97- Konfederasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun, amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

Her konfederasyonun bir tüzüğü bulunur.

Konfederasyon, kuruluş bildirimi, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülkî amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır.

3. Ortak hükümler

Madde 98- Dernekler, bağlı oldukları federasyonun; federasyonlar da bağlı oldukları konfederasyonun genel kurulunda en az üçer üye ile temsil olunurlar. Temsilci üyeler, ilgili derneklerin ve federasyonların genel kurullarınca seçilirler.

Federasyon ve konfederasyonlara ilişkin diğer hususlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

G. Dernek gelirleri

Madde 99- Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur.

H. Saklı hükümler

Madde 100- Kamuya yararlı dernekler ve özel kanunlarla kurulan dernekler hakkındaki özel hükümler saklıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VAKIFLAR

A. Kuruluşu

I. Tanımı

Madde 101- Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.

Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.

(İptal üçüncü fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 17/4/2008 tarihli ve E.: 2005/14, K.: 2008/92 sayılı Kararı ile.)

Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

II. Kuruluş şekli

Madde 102- Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır.

Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildiri üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğüne re'sen yapılır.

Başvurulan mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır.

III. Temyiz ve iptal

Madde 103- Mahkemenin verdiği karar, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilebilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler.

IV. Tescil ve ilân

Madde 104- Tesciline karar verilen vakıf, vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil edilir; ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezî sicile kaydolunur.

Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir.

Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğüne merkezî sicile kaydolunan vakıf Resmî Gazete ile ilân olunur.

Tescil ve ilân tüzük hükümlerine göre yapılır.

V. Mal ve hakların kazanılması ve sorumluluk

Madde 105- Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer.

Tescile karar veren mahkeme, vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir.

Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır.

B. Vakıf senedi

I. İçeriği

Madde 106- Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir.

II. Noksanlıklar

Madde 107- Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez.

Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemeye tamamlattırılabilir gibi; kuruluştan sonra da denetim makamının başvurusu üzerine, olanak varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır.

Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.

C. Mirasçılarının ve alacaklılarının dava hakkı

Madde 108- Vakfedenin mirasçıları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

D. Vakfın örgütü

I. Genel olarak

Madde 109- Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.

II. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfı

Madde 110- Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdürler.

Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler.

Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır.

Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri, ödenti vermiş olmalarına veya vakfi düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış bulunmasına bağlıdır.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakif senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karara bağlanır.

E. Denetim

Madde 111- Vakıfların, vakif senedindeki hükümleri yerine getirip getirmedikleri, vakif mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmedikleri ve vakif gelirlerini amaca uygun olarak harcaııp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve üst kuruluşlarının denetlenir. Vakıfların üst kuruluşlarınca denetimi özel kanun hükümlerine tabidir.

(Mülga ikinci fıkra: 20/2/2008-5737/80 md.)

F. Yönetimin, amacın ve malların değiştirilmesi

I. Yönetimin değiştirilmesi

Madde 112- Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir.

Mahkeme, denetim makamının başvurusu üzerine, (...) (1) duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakif senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir.

II. Amacın ve malların değiştirilmesi

Madde 113- Durum ve koşullardaki değişmeler yüzünden vakif senedinde yazılı ama-

ca bağılı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir.

Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm uygulanır.

Amaca özgülünen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra gerekli değişikliğe izin verebilir.

G. Yıllık rapor

Madde 114- Yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor hâlinde denetim makamına bildirir ve durumun uygun araçlarla yayımlanmasını sağlar.

H. Faaliyetten geçici alıkoyma

Madde 115- İçişleri Bakanlığı, Anayasada öngörülen hâllerde ve belirlenen usullere uygun olarak, denetim makamının da görüşünü almak suretiyle mahkemeye bir karar verilinceye kadar vakfı geçici olarak faaliyetten alıkoyma ve derhâl mahkemeye başvurur. Hâkim başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar.

İ. Vakfın sona ermesi

Madde 116- Amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir.

Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.

J. Diğer hükümler

Madde 117- Vakıfların malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümleri uygulanmaz.

Derneklerin uluslararası faaliyette bulunmalarına ve üst kuruluş kurmalarına ilişkin hükümler kıyas yoluyla vakıflar hakkında da uygulanır.

Kamuya yararlı veya özel kanunlarla kurulan vakıflar hakkındaki özel hükümler saklıdır.

4. DERNEKLER VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN

Kanun Numarası : 5072
Kabul Tarihi : 22/01/2004
Yayımlandığı Resmi Gazete : 29/01/2004 - 25361

Amaç ve kapsam:

Madde 1- Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personeli desteklemek üzere kurulan dernekler ve Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenler ve kapsar.

Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, bu Kanun kapsamı dışındadır. Ancak, bu vakıfların hangi esas ve usullere göre faaliyette bulunacakları Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Temel ilkeler:

Madde 2-

- Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müştemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz.
- Dernek ve vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, başış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz.
- Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflardan temin edilmesi istenemez.
- Kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamaz.
- Dernek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlileri, bu görevleri nedeniyle ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz.
- Dernek ve vakıfların yardım toplama ve başış kabul hizmetlerinde kamu görevlileri çalıştırılmaz.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz.
- Kamu kurum ve kuruluşları, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara aktarma yapamaz.
- İhaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf ve dernekler ile bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketler, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre yapacakları ihalelere katılmazlar.

Cezalar:

Madde 3- 2 nci maddede belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile dernek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca dernek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemi uygulanır.

Hizmetin verilebilmesi için dernek veya vakfa bağış yapılması ya da kullanılacak malzemenin dernek veya vakıftan temin edilmesinin zorunlu kılınması nedeniyle, kamu hizmeti engellenmiş veya geciktirilmiş ise ceza yarı nispetinde artırılarak tatbik edilir.

Dernek tüzüğü veya vakıf senedi bu Kanuna aykırı olan veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen dernek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan dernek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Bu dernek ve vakıfların yöneticileri hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanır.

Ek Madde 1- (Ek: 25/6/2009-5917/35 md.)

Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arasında 5/4/1991 tarihinde imzalanan ve Bakanlar Kurulunun 14/6/1991 tarihli ve 91/1939 sayılı Kararı ile onaylanan milletlerarası anlaşma uyarınca kurulmuş olan Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, kurulduğu tarih itibarıyla kanunla kurulmuş vakıf niteliğini haizdir.

Geçici Madde 1- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan dernek ve vakıflar, 31.12.2005 tarihine kadar, dernek tüzüklerini veya vakıf senetlerini bu Kanun hükümlerine uygun hale getirir.

Dernek tüzüğünü veya vakıf senedini altı ay içinde bu Kanuna uygun hale getirmeyen veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen dernek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan dernek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Ayrıca, dernek tüzüğünü veya vakıf senedini bu süre içinde bu Kanuna uygun hale getirmeyen yöneticiler hakkında 3 üncü maddenin birinci fıkrası hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 2- (Ek: 17/9/2004-5234/ 24 md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili almış oldukları isimler ile tüzük ve senetlerindeki kamu görevlilerinin unvanlarını kullanma hakları saklıdır.

Yürürlük

Madde 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 5- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

5. BAZI DERNEK VE KURUMLARIN BAZI VERGİLERDEN, BÜTÜN HARÇ VE RESİMLERDEN MUAF TUTULMASINA İLİŞKİN KANUN

Kanun Numarası : 1606
Kabul Tarihi : 11/07/1972
Yayımlandığı Resmi Gazete : 20/07/1972 - 14251

Madde 1- (Değişik : 28/11/1990 - 3685/2 md.)

Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye Yardım Sevenler Derneği ve resmi darülaceze kurumları ile Darüşşafaka Cemiyeti ve Yeşilay Derneği kendilerine terettüp eden vergi, harç ve resim mükellefiyetinin kurumlara ait olduğu hallerde bütün vergilerden, harçlardan, resimlerden, hisse ve fonlardan muaftır.(Ek cümle: 16/6/2009-5904/29 md.) Bu muafiyetlerin, Türkiye Kızılay Derneğinin 11/4/2007 tarihli ve 5624 sayılı Kanuna göre yürüttüğü faaliyetleri hariç olmak üzere, bu kuruluşlara ait iktisadi işletmelere şümulü yoktur.

Madde 2- Milli Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ihtiyacına karşılık olarak, yurt içi ve yurtdışından temin olunacak akaryakıt ve yağlar için, her yıl Bütçe Kanunu ile uygulanmakta olan bilümum vergi, resim, harç hisse, masraf ve zam muafiyeti Türk Hava Kurumu için de aynen uygulanır.

Madde 3- (Değişik: 28/11/1990 - 3685/2 md.)

Kanunlarla veya imtiyaz sözleşmeleri ile Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye Yardım Sevenler Derneği ile resmi darülaceze kurumlarına, Darüşşafaka Cemiyetine ve Yeşilay Derneği'ne sağlanan gelirlerden Hazine hissesi veya İnhisar Resmi alınmaz.

Madde 4- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5- Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

6. ULUSLARARASI NİTELİKTEKİ TEŞEKKÜLLERİN KURULMASI HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 3335
Kabul Tarihi : 26/03/1987
Yayımlandığı Resmi Gazete : 07/04/1987 - 19424

Madde 1- Uluslararası alanda beraberlik ve işbirliği yapılmasında fayda görülen hallerde, Türk ve yabancı hakiki veya hükmi şahısların veya yalnız hükmi şahısların, kazanç paylaşma amacı dışında ve kanunlarla yasaklanmamış olmak kaydıyla ekonomik ve teknik alanlarda işbirliğini geliştirmek, bu konularda bilgi, görgü ve karşılıklı teknolojilerinden yararlanmak maksadıyla Türkiye’de veya yurt dışında:

- En az yedisinin; uluslararası nitelikte birlik, federasyon veya benzeri teşekküller kurmaları veya kurulmuş bu gibi teşekküllerin şubelerini açmaları,
- Uluslararası faaliyette bulunmaları,
- Mevcut kuruluş ve benzeri derneklere katılmaları veya bunlarla işbirliğinde bulunmaları,

Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunun iznine tabidir.

(a) bendine göre Türkiye’de kurulan teşekküller, kuruluş bildirisini ve eklerini, merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzelkişilik kazanırlar.

Bunlardan kuruluş, amaç ve şartlarını kaybedenlerle, kanun ve statülerinin öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyenler, kendiliğinden dağılmış sayılırlar.

Kamu kurum ve kuruluşları da, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca izin verildiği takdirde, birinci fıkradaki amaç doğrultusunda faaliyet gösteren kendi konularıyla ilgili uluslararası birlik, federasyon veya benzeri teşekküllere iştirak edebilirler.

Madde 2- Bu Kanunla kurulmasına izin verilen teşekküllerin denetimleri, hükmi şahsiyetlerinin sona ermesi ve faaliyetten alı konmaları hususunda; 2908 sayılı Dernekler Kanununun ilgili hükümleri, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümler uygulanır. Ancak, teşekküllerin kanunlarımıza veya milli menfaatlerimize uymayan veya kuruluş amaçlarıyla bağdaşmayan Faaliyette bulunduğu anlaşılmaması durumunda gecikmesinde sakınca bulunan hallerde teşekkülün faaliyetleri, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca geçici olarak durdurulur.

Birinci maddede belirtilen teşekküllerin üyelikleri, organları, toplantı ve karar usulleri, faaliyetleri ve benzeri konular, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığınca onaylanacak statülerinde belirtilir.

Geçici Madde 1- (3335 sayılı Kanunun kendi numarasız geçici maddesi olup 1/2/1989 tarih ve 3520 sayılı Kanun ile madde numarası teselsül ettirilmiştir.) Mevcut bu tip teşekküller ,bir yıl içinde hukuki durumlarını bu Kanuna uygun hale getirmek zorundadırlar.Bu süre içinde durumlarını düzeltmeyenlerin hukuki varlıkları, hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer.

Madde 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

7. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI TEŞKİLAT VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN (DERNEKLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI İLE İLGİLİ HÜKÜMLER)

Kanun Numarası : 3152
Kabul Tarihi : 14/02/1985
Yayımlandığı Resmi Gazete : 23/02/1985 - 18675

Ana hizmet Birimleri:

Madde 8 - İçişleri Bakanlığındaki anahizmet birimleri şunlardır:

- İller İdaresi Genel Müdürlüğü,
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü,
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü,
- (Mülga: 29/5/2009 - 5902/25 md.)
- Kaçakçılık İstihbarat, Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığı.
- Dernekler Dairesi Başkanlığı (Ek:31.07.2003-4970/1. md.)

Dernekler Dairesi Başkanlığı:

Madde 13/A -(Ek:31.07.2003-4970/2. md.)

Dernekler Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır:

- Dernekler ile 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun hükümlerine göre kurulan birliklerin kuruluş, iş ve işlemleri izlemek, kayıtlarını tutmak, dosyalamak ve arşivlemek.
- Derneklerin izne tâbi faaliyetlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.
- Dernek ve birliklerin tüzel kişiliklerinin sona ermesi, tasfiyesi ve faaliyetten alınması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- Dernek ve birliklere kütük numarası verilmesi, kütükten silinmesi ile ilgili işlemleri yürütmek ve izlemek.
- Türk vatandaşları tarafından yurt dışında kurulan derneklerin kayıtlarını tut-

mak, kuruluş ve faaliyetlerini yurt içinde ve yurt dışında ilgili makamlar aracılığıyla izlemek, değerlendirmek ve bu derneklerle ilgili gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamak.

- f) Dernek ve birliklerin yönetici veya üyelerinin yasalara aykırı faaliyetleri hakkında, ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde çalışarak gerekli işlemleri yapmak.
- g) Derneklerin yurt dışından sağlayacağı aynı ve nakdî yardımlara ilişkin işlemleri yürütmek.
- h) (Değişik: 4/11/2004-5253/38 md.) 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununa göre düzenlenecek yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemleri yürütmek.
- i) 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 115 inci maddesinde belirtilen işlemleri yürütmek.
- j) Dernek ve birlikler hakkındaki ihbar, şikâyet ve denetim taleplerini incelemek ve değerlendirmek.
- k) Gerekli görülen hallerde, dernek ve birliklerin yönetim yerleri, müesseseleri ve her çeşit eklentileri ile defterleri, hesap iş ve işlemlerinin dernekler denetçileri tarafından denetlenmesini sağlamak.
- l) Görev alanına giren konularda mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Derneklerin kaydedileceği dernekler kütüğünün şekli, düzenleme ve kayıt esasları yönetmelikle düzenlenir.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe kaymakamlıklarında ayrıca ilçe dernekler büro şeflikleri oluşturulmaz.

Ek Madde 2- (Ek:31.07.2003-4970/3. md.)

İçişleri Bakanlığında dernekler denetçileri ve dernekler denetçi yardımcıları istihdam edilir.

Dernekler denetçi yardımcılığına atanabilmek için, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan Devlet memurluğuna atanacaklarda aranılan genel şartlara ek olarak;

- a) En az dört yıllık lisans eğitimi veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadî ve idarî bilimler fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi ve yurt dışındaki öğrenim kurumlarından birisini bitirmiş olmak,
- b) Yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak,
- c) Sınavın yapıldığı tarihte otuz yaşını doldurmamış olmak şarttır.

Dernekler denetçi yardımcılığına atananlar en az üç yıl fiilen çalışmak ve her yıl olumlu sicil almak kaydıyla açılacak meslekî yeterlik sınavına girme hakkını kazanırlar.

Bu sınavda başarılı olanlar dernekler denetçisi unvanını alırlar. Yeterlik sınavında iki defa başarısız olanlar ile olumsuz sicil alanlar veya sınava girmeye hak kazandığı

halde geçerli mazereti olmaksızın sınav hakkını kullanmayanlar Dernekler denetçi yardımcılığı unvanını kaybederler ve durumlarına uygun diğer kadrolara atanırlar. Dernekler denetçiliği ve dernekler denetçi yardımcılığı yarışma ve yeterlik sınavları ile yetiştirilme ve çalışma esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

Ek Madde 3- (Ek:31.07.2003-4970/3. md.)

İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığının ihtiyacını karşılamak üzere ekli (1) sayılı listelerde yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerin İçişleri Bakanlığı bölümüne eklenmiştir.

Geçici Madde 9- (Ek:31.07.2003-4970/5. md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Emniyet Genel Müdürlüğü dernek denetçisi unvanı ile görev yapanlar hiçbir işleme gerek kalmaksızın İçişleri Bakanlığı dernekler denetçisi kadrolarına naklen atanmış sayılırlar.

8. BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU

Kanun Numarası : 4982
Kabul Tarihi : 09/10/2003
Yayımlandığı Resmi Gazete : 24/10/2003 - 25269

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

1.11.1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri saklıdır.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunda geçen;

- a) Kurum ve kuruluş: Bu Kanunun 2 nci maddesinde geçen ve kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusu yapılacak bütün makam ve mercileri,
- b) Başvuru sahibi: Bu Kanun kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişileri,
- c) Bilgi: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan bu Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,
- d) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plân, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,
- e) Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hâllerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini,
- f) Kurul: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Verme Yükümlülüğü

Bilgi edinme hakkı

Madde 4- Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

Bilgi verme yükümlülüğü

Madde 5- Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Edinme Başvurusu

Başvuru usulü

Madde 6- Bilgi edinme başvurusu, başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır. Bu başvuru, kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açıkça belirtilir.

İstenecek bilgi veya belgenin niteliği

Madde 7- Bilgi edinme başvurusu, başvuru kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır.

Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.

İstenen bilgi veya belge, başvuru kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi bu kurum ve kuruluşa gönderilir ve durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir.

Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler

Madde 8- Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya yayın, broşür, ilân ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir.

Gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme

Madde 9- İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabilirse, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.

Bilgi veya belgeye erişim

Madde 10- Kurum ve kuruluşlar, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyasını verirler.

Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hâllerde, kurum ve kuruluşlar ilgilinin;

- a) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini,
- b) Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini,
- c) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini,

Sağlarlar.

Bilgi veya belgenin yukarıda belirtilenlerden farklı bir şekilde elde edilmesi mümkün ise, belgeye zarar vermemek koşuluyla bu olanak sağlanır.

Başvurunun yapıldığı kurum ve kuruluş, erişimine olanak sağladığı bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden erişimin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir ücreti bütçeye gelir kaydedilmek üzere tahsil edebilir.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri

Madde 11- Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi onbeş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve onbeş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

10 uncu maddede belirtilen bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının idare tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle onbeş iş günlük süre kesilir. Başvuru sahibi onbeş iş günü içinde ücreti ödemezse talebinden vazgeçmiş sayılır.

Başvuruların cevaplandırılması

Madde 12- Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Başvurunun reddedilmesi hâlinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtilir.

İtiraz usulü

Madde 13- Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde Kurula itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi onbeş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler.

Kurula itiraz, başvuru sahibinin idarî yargıya başvurma süresini durdurur.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

Madde 14- Bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine, (...) (1) verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

Kurul; birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idarî görevlerde çalışan hâkimler arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek dokuz üyeden oluşur.

Kurul üyeliğine önerilen adayların muvafakatları aranır.

Kurul Başkanı, kurul üyelerince kendi aralarından seçilir.

Kurul, en az ayda bir defa veya ihtiyaç duyulduğu her zaman Başkanın çağrısı üzerine toplanır.

Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler. Görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usule göre seçilen üye, yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlar. Yeni seçilen Kurul göreve başlayınca kadar önceki Kurul görevine devam eder.

Kurul üyelerine 10.2.1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla fiilen görev yaptıkları her gün için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir. Bu ödemelerde damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz. (Ek cümle: 17/11/2005-5432/2 md.) Bir ayda fiilen görev yapılan gün sayısının dördü aşması halinde, aşan günler için huzur hakkı ödenmez.

Kurul, belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir; ayrıca gerekli gördüğü takdirde, ilgili bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini bilgi almak üzere toplantılarına katılmaya davet edebilir. Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık tarafından yerine getirilir.

Kurulun görev ve çalışmalarına ilişkin esas ve usuller Başbakanlıkça hazırlanarak yürürlüğe konulacak bir yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Yargı denetimi dışında kalan işlemler

Madde 15- Yargı denetimi dışında kalan idarî işlemlerden kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar, bu Kanun kapsamına dahildir. Bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz.

Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 16- Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 17- Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 18- Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir.

İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 19- Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalara ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

- Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,
- Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
- Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,
- Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek,

Bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Adlî soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 20- Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

- Suç işlenmesine yol açacak,
- Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,

- c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,
- d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek,

Nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümleri saklıdır.

Özel hayatın gizliliği

Madde 21- Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

Haberleşmenin gizliliği

Madde 22- Haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ticarî sır

Madde 23- Kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticarî ve malî bilgiler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Fikir ve sanat eserleri

Madde 24- Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.

Kurum içi düzenlemeler

Madde 25- Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler

Madde 26- Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş,

bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

Tavsiye ve mütalaa talepleri

Madde 27- Tavsiye ve mütalaa talepleri bu Kanun kapsamı dışındadır.

Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler

Madde 28- Gizliliği kaldırılmış olan bilgi veya belgeler, bu Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor ise, bilgi edinme başvurularına açık hâle gelir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Ceza hükümleri

Madde 29- Bu Kanunun uygulanmasında ihmâli, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tâbi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır.

Bu Kanunla erişilen bilgi ve belgeler ticarî amaçla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

Rapor düzenlenmesi

Madde 30- Kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

- Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,
- Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,
- Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- Başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını,

Gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler. Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları raporlarını bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık vasıtasıyla iletirler. Kurul, hazırlayacağı genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yıl Nisan ayının sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine gönde-

rir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kamuoyuna açıklanır.

Yönetmelik

Madde 31- Bu Kanunun uygulanması ile ilgili esas ve usullerin belirlenmesine ilişkin yönetmelik, Kanunun yayımını takip eden altı ay içinde Başbakanlık tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulur.

Yürürlük

Madde 32- Bu Kanun yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 33- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9. YARDIM TOPLAMA KANUNU

Kanun Numarası : 2860
Kabul Tarihi : 23/06/1983
Yayımlandığı Resmi Gazete : 25/06/1983 - 18088

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç:

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşları ve bunların hangi amaçla yardım toplayabileceklerini belirlemek, yardımın toplanmasına, kullanılmasına ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam:

Madde 2 – Bu Kanun; yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşların, amaçlarına ve kamu yararına uygun olarak, yardım toplama faaliyetlerine ait esasları kapsar.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi bünyesi içerisindeki yardım toplama faaliyetleri ile dernekler, sendikalar ve bunların üst kuruluşlarına, spor kulüplerine, mesleki kuruluşlara ve bağış kabulüne yetkili vakıflara kendi statülerine göre üyeleri ve diğer kişiler tarafından yapılacak bağış ve yardımlarla bunların öz kaynaklarından sağlanacakları gelirler, bu Kanunun kapsamı dışındadır.

Yardım toplayabilecek olanlar:

Madde 3 – Kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım sağlamak ve kamu hizmetlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmek veya destek olmak üzere gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergiler yardım toplayabilirler.

Yardımanın isteğe bağlı olması:

Madde 4 – Yardım isteğe bağlıdır. Kişi ve kuruluşlar yardımda bulunmaya zorlanmaz.

Yardım toplama şekilleri:

Madde 5 – Bu Kanuna göre; makbuzla, belirli yerlere kutu koyarak, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkararak, eşya piyangosu düzenleyerek, kültürel gösteriler ve sergiler yoluyla, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplanabilir.

Yardım toplama faaliyetlerinde, yardım toplama şekillerinden bir veya birkaçı kullanılabilir.

Yardım toplama işinde kullanılan makbuz ve biletlerde, yardımın hangi amaç için toplandığının belirtilmesi zorunludur.

Gerçek kişiler tarafından girilecek yardım toplama faaliyetlerinde, bu iş için hazırlanacak özel makbuz veya biletler kullanılır.

Makbuz ve biletlerin biçimi, bastırılması, kullanılması ve dağıtılması hususlarına ait esaslar yönetmelikte belirtilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İzin, İzin Vermeye Yetkili Makamlar ve Başvuru

İzin alma zorunluğu:

Madde 6 – Kişiler ve kuruluşlar, yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenip ilan edilir.

İzin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır.

İzin vermeye yetkili makamlar:

Madde 7 – (Değişik: 4/11/2004-5253/38 md.)

Yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplama faaliyetine girişecek gerçek veya tüzel kişilerin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir. Yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemler dernekler birimlerince yürütülür.

Başvuru:

Madde 8 – Yardım toplayacak kişi ve kuruluşlar, isteklerini bir dilekçeyle izin vermeye yetkili makama bildirirler.

Gazete ve dergiler için dilekçeler sorumlu yazı işleri müdürlerince verilir.

Yardım toplama, öğrenim kurumları yararına veya kurum içinde yapılacak ise, başvuru dilekçesine kurum sorumlusunun yazılı izninin eklenmesi zorunludur.

Başvuru dilekçelerinde bulunması gereken hususlar ve eklenecek belgeler yönetmelikte gösterilir.

Başvurunun incelenmesi ve izin:

Madde 9 – İzin vermeye yetkili makamlarca başvuru üzerine; işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde inceleme yapılır ve sonucu en geç iki ay içinde başvuranlara bildirilir.

Süre:

Madde 10 – Yardım toplama süresinin takdiri, izin veren makama aittir. Bu süre bir yılı geçemez. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makamca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çalışma Usul ve Esasları

Sorumlu Kurul:

Madde 11 – Gerçek kişiler, yardım toplama faaliyeti için en az üç kişiden ibaret sorumlu kurul oluşturmak zorundadırlar. Tüzel kişilerin sorumlu kurulu, yönetim organlarıdır.

Sorumlu kurulda görev alanlar ile değişikliklerin, izin veren makama on gün içinde bildirilmesi gerekir.

Gazete ve dergilerin uyacağı hususlar:

Madde 12 – Gazete ve dergiler tarafından toplanacak para yardımları, bankada açılacak özel bir hesaba yatırılır.

Yardıma katılan kişilerin adları ve yardım tutarı, yardımda bulunanın aksi yönde isteği olmadıkça, gazete ve dergide yayımlanır. Faaliyet sonunda toplanan yardımın miktarı, gazete ve dergi ile açıklanır.

Kamu görevlilerinin çalışabilmesi:

Madde 13 – Kamu görevlileri, vali veya kaymakamdan izin almadıkça yardım toplama faaliyetlerinde çalışamazlar.

Çalışması için izin verilen kamu görevlilerine, her ne ad altında olursa olsun ücret verilemez. Ancak, Türk Hava Kurumu tarafından kurban derisi, bağırsak toplamak, fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama faaliyetlerinde görevlendirilen kamu personeline Kurumca ücret verilebilir.

Silahlı Kuvvetler, adli ve idari yargıda görevli hakim ve savcılar ile güvenlik kuvvetleri mensupları ve özel kolluk görevlileri, yardım toplama faaliyetlerinde çalışamazlar.

Sorumluluk:

Madde 14 – Yardım toplama faaliyetine girişenler bu faaliyetin düzenli ve verimli bir şekilde yürütülmesinden, süresi içinde sonuçlandırılmasından, toplanan para ve eşyanın korunmasından ve amaca uygun şekilde kullanılmasından sorumludur.

İzin veren makamca yapılacak işler:

Madde 15 – Yardım toplama iznini veren makamca, her yardım toplama faaliyeti için bir dosya tutulur.

Yardım toplama faaliyetinde görev alacaklara, faaliyetin konu ve süresini de belirten fotoğraflı bir kimlik belgesi verilir. Kimlik belgesi, faaliyetin sonunda geri alınıp, o işe ait dosyada saklanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Denetim

Faaliyetlerin denetimi:

Madde 16 – Yardım toplama faaliyetleri ile sağlanan net gelirin gerçekleştirilmek istenen amaç doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığı izin veren makamın gözetim ve denetimine tabidir.

İzin veren makam, gerekli denetlemeyi yaptırmak üzere, memurlar arasından veya dışarıdan yeterli sayıda denetçi görevlendirir ve ilgililere bildirir.

İlgililer, denetçilerin isteği üzerine yardım toplama faaliyetleriyle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadırlar.

Eski eser ve anıtların onarılması için yardım toplamaya izin verilmiş olan hallerde, Vakıflar Genel Müdürlüğü veya Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ayrıca denetleme yapılabilir.

Kesinhesabın çıkarılması:

Madde 17 – Sorumlu kurullar, yardım toplama süresinin bitiminden itibaren on gün içinde toplanan yardımın kesinhesabını çıkarmak ve bir örneğini izin veren makama vermekle yükümlüdürler. Zorunlu hallerde bu süre, izin veren makamca otuz güne kadar uzatılabilir.

İzin veren makam, kesinhesabın bir örneğini denetçilere gönderir.

Denetim sonucu:

Madde 18 – Denetçiler, yardım toplama faaliyetlerinin belgelerini ve kesinhesabını inceleyerek, sonucu bir rapor halinde ve belirlenen süre içinde, görevlendiren makama verirler.

Denetleme raporu:

Madde 19 – Denetleme raporunun:

- a) Yardım toplama faaliyetinin brüt gelirini,
- b) Yardım toplama faaliyeti için yapılan gideri,
- c) Yardım toplama faaliyeti sonunda sağlanan net geliri,
- d) Bu gelirin amacı gerçekleştirmede yeterli olup olamayacağı konusundaki bilgiyi,
- e) İzin veren makamca incelenmesi istenen hususlarla ilgili açıklamaları,

İçermesi gerekir.

Denetçiler, girmesinde yarar gördükleri hususları da rapora yazarlar.

Denetçilere verilecek ücret:

Madde 20 – Denetçilere verilecek ücretin miktarı İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte tespit olunur ve bu ücret İçişleri Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Madde 21 – 23 – (Mülga: 29/5/1986 - 3294/10 md.)

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Yardım toplama faaliyetinin giderleri:

Madde 24 – Makbuzla, belirli yerlere kutu koymak veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkararak yardım toplama şekillerinde giderler, brüt gelirin yüzde onunu; eşya piyangosu düzenleyerek, kültürel gösteriler tertipleyerek, sergiler açarak, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleyerek yardım toplama hallerinde ise giderler, brüt gelirin yüzde kırkını geçemez.

Giderlerin gösterilen oranları geçmesi halinde aradaki fark, haklı nedenler olmadıkça, sorumlu kurul üyelerine ödettirilir.

Kalan yardımın devri:

Madde 25 – Toplanan yardımın, amacı gerçekleştirecek miktara ulaşamaması veya amacın gerçekleşmesinden sonra bir miktarının artması hallerinde; söz konusu yardımlar, izin veren makamlarca, yardım hangi amaç için toplanmış ise, o veya benzeri amacı gerçekleştirebilecek kuruluş veya kuruluşlara devrettirilir.

Basımevlerinin sorumluluğu:

Madde 26 – Basımevleri, izin almak suretiyle yardım toplama faaliyetine giren kişi ve kuruluşların bastıracağı makbuz, bilet ve yardım pullarının seri ve numaralarını bastıktan sonra durumu, yedi gün içinde izin veren makama bildirmek ve basılanların birer örneğini göndermek zorundadırlar.

Yabancı temsilciliklerce yardım toplama:

Madde 27 – Türkiye’de yabancı temsilciliklerce yardım toplanması Dışişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Yabancı temsilciliklerin yardım toplama faaliyetlerinde bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yardımın Devlet malı sayılması:

Madde 28 – (Değişik: 23/1/2008-5728/406 md.)

Yardım toplama faaliyetinden elde edilen mal ve paraları zimmetine geçiren kişi, kamu görevlisi olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununun zimmet suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır.

Cezalar:

Madde 29 – (Değişik: 23/1/2008-5728/407 md.)

Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak izinsiz yardım toplayanlara yediyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. İzin verilen yer dışında yardım toplayanlara beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu Kanunun diğer hükümlerine aykırı davranışta bulunanlara, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu maddede yazılı olan idarî yaptırımlara karar vermeye mahallî mülkî amir yetkilidir.

Yukarıdaki fıkralara aykırı davranış sonucu izinsiz toplanan mal ve paralara elkonularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

Yönetmelik:

Madde 30 – Bu Kanunun 5, 8 ve 23 üncü maddelerinde öngörülen hususları ve Kanunun uygulamasına ilişkin esas ve usulleri belirleyen yönetmelik, İçişleri ve Maliye bakanlıklarınca Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içerisinde hazırlanarak Resmi Gazetede yayımlanır.

Saklı tutulan hükümler:

Madde 31 – Mevzuat hükümlerine göre bazı derneklere, vakıflara, meslek kuruluşlarına ve kamu kuruluşlarına tanınmış hak ve ayrıcalıklar saklıdır.

Kaldırılan hükümler:

Madde 32 – 23 Teşrinisani 1331 tarihli Cem’i İnanat Nizamnamesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 – (2860 sayılı Kanunun kendi numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.)

Cem’i İnanat Nizamnamesine göre yürütülmekte olan yardım toplama faaliyetleri, bu Kanunun 30 uncu maddesinde gösterilen yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde, bu Kanunda belirtilen usullere uydurulur.

Yürürlük:

Madde 33 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme:

Madde 34 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

10. MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KANUNU

Kanun Numarası : 3628
Kabul Tarihi : 19/04/1990
Yayımlandığı Resmi Gazete : 04/05/1990 - 20508

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele cümlesinden olarak; bu Kanunda sayılanların mal bildiriminde bulunmalarını, bildirimlerin yenilenmesini, mal edilmelerin denetimiyle, haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma halinde uygulanacak hükümleri, bu Kanunda belirlenen suçlarla bazı suçlardan dolayı kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında takip ve muhakeme usulünü düzenlemektir.

Mal bildiriminde bulunacaklar

Madde 2 –

- Her tür seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri, (Muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç)
- Noterler,
- Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,
- Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (İktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,
- (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 557/21 md.)
- Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulun üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamu yararına sayılan dernek yönetici ve deneticileri,
- Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,

Mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Özel Kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar da bu Kanun hükümlerine tabidir.

Hediye

Madde 3 – Yukarıdaki maddede sayılan kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücaveme veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğere herhangi bir sebeple, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzelişikliklerinden, Türk uyuğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzelişik veya kuruluştan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

Hediyelerin bedellerinin tespiti çıkarılacak yönetmeliğe göre Maliye ve Gümrük Bakanlığınca yapılır.

Haksız mal edinme

Madde 4 – Kanuna veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilmeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu Kanunun uygulanmasında haksız mal edinme sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Mal Bildirimleri

Bildirimlerin konusu

Madde 5 – Bu Kanun kapsamına giren görevlilerin kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan taşınmaz malları ile görevliye yapılan aylık net ödemenin, ödeme yapılmayan görevlilerin ise, 1 inci derece Devlet Memurlarına yapılan aylık net ödemenin beş katından fazla tutarındaki her biri için ayrı olmak üzere, para, hisse senetleri ve tahviller ile altın, mücevher ve diğere taşınır malları, hakları, alacakları ve gelirleriyle bunların kaynakları, borçları ve sebepleri mal bildiriminin konusunu teşkil eder.

Bildirim zamanı

Madde 6 – Mal Bildirimlerinin;

- Bu Kanun kapsamındaki göreve atanmada, göreve giriş için gerekli belgelerle,
- Bakanlar Kurulu üyeliğine atanmalarda, atamayı izleyen bir ay içinde,
- Seçimle geline görevlerde seçimin kesinleşmesi tarihini izleyen iki ay içinde,
- Mal varlığında önemli bir değişiklik olduğunda bir ay içinde,

- e) Yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ile komisyon üyeliklerine seçim ve atamalarda göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde,
- f) Görevin sona ermesi halinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde,
- g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri faaliyete geçme tarihini, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları bu işe veya görevlerine başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

Verilmesi zorunludur.

(a) Bendinde yazılı bildirim verilmedikçe göreve atama yapılamaz.

Bildirim yenilenmesi

Madde 7 – Bu Kanun kapsamındaki görevlere devam edenler, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilerler. Yeni bildirimler yetkili merci tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılırlar.

Bildirimlerin verileceği merciler

Madde 8 – Bildirimlerin verileceği merciler şunlardır:

- a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu Üyeleri için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,
- b) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personel için özlük işleriyle ilgili sicil ve belge raporlarının bulunduğu makam veya merci,
- c) Kurum, teşebbüs, teşekkül ve kuruluşların Genel Müdürleri, yönetim ve denetim kurulu için ilgili Bakanlık,
- d) Yüksek mahkemelerin daire başkanı ve üyeleri için mahkemenin başkanı,
- e) Noterler için Adalet Bakanlığı,
- f) Diğer kurum ve kuruluşların memur ve hizmetlileri için atamaya yetkili makam veya merci,
- g) Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinde görev alanlar için kurum ve dernek genel başkanlığı,
- h) (Mülga: 24/6/1995 - KHK - 557/21 md.)
- i) Görevlerinden ayrılanlar için bu görevlerinde iken bildirimlerinin vermeleri gereken makam veya merci,
- j) Siyasi parti genel başkanları için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,
- k) Kooperatifler ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri için kooperatiflerin ve birliklerin denetimlerinin yapıldığı kuruluşlar,
- l) Yeminli mali müşavirler için Maliye ve Gümrük Bakanlığı,
- m) Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve Kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için İçişleri Bakanlığı, bunların şube başkanları için buldukları İl Valilikleri,
- n) İl Genel Meclisi Üyeleri için Valiler, Belediye Meclis Üyeleri için Belediye Başkanları, Belediye Başkanları için İçişleri Bakanlığı,
- o) Mal bildirimini verecek son merciler için, kendi kuruluşlarının özlük işleri ile ilgili makam veya merci,

- p) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları buldukları yer en büyük mülki Amirliği,
- r) Vakıfların idare organlarında görev alanlar için Vakıflar Genel Müdürlüğü,

Görevleri sebebiyle birden fazla mal bildiriminde bulunması gerekenler asli görevlerinden dolayı bir tek mal bildiriminde bulunurlar.

Bildirimlerin gizliliği

Madde 9 – Mal bildirimleri, özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bildirimde bulunanın özel dosyasında saklanır. Bildirimlerin içeriği hakkında, 20 nci madde hükmü dışında hiçbir şekilde açıklama yapılamaz ve bilgi verilemez. Ayrıca mal bildirimlerindeki bilgiler ve kayıtlar esas alınarak içeriği hakkında yayında bulunulamaz.

(Ek fıkra: 25/5/2004-5176/8 md.) Ancak, Kamu Görevlileri Etik Kurulu mal bildirimlerini gerektiğinde inceleme yetkisine sahiptir. Mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuruluşlar (bankalar ve özel finans kurumları dahil) talep edilen bilgileri en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Madde 10 – 6 ncı maddede belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayana bildirimlerin verileceği mercilerce ihtarda bulunulur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayana üç aya kadar hapis cezası verilir.

Soruşturma ile ilgili olarak verilen süre zarfında mal bildiriminde bulunmayana üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Gerçeğe aykırı açıklama

Madde 11 – Mal bildiriminin muhtevası hakkında 9 uncu maddeye aykırı davranan üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu fiilin basın yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Gerçeğe aykırı bildirimde bulunma

Madde 12 – Kanunen daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde gerçeğe aykırı bildirimde bulunana altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme

Madde 13 – Kanunun daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde haksız mal edinene üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası verilir.

Haksız edinilen malı kaçıran veya gizleyene de aynı ceza verilir.

Zorallm

Madde 14 – Haksız edinilmiş olan malların zorallmına hükmolunur. Bu malların elde edilememesi veya bir malın tümünün haksız mal edinme konusu teşkil etmemesi sebepleri ile zorallmın mümkün olmadığı hallerde haksız edinilen değere eşit bedelinin hazineye ödenmesine karar verilir. Bu bedel, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine göre tahsil olunur.

Kamu hizmetlerinden yasaklanma

Madde 15 – Bu Kanunun 11 ve 12 nci maddeler hükümleri ile cezalandırılanlara ceza süresi kadar; 13 üncü madde hükmüne göre cezalandırılanlara müebbeten kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası hükmolunur.

Tecil, paraya çevirme ve ön ödeme yasağı

Madde 16 – Bu bölümde yazılı olan cezalar 10 uncu maddenin birinci fıkrası hariç tesil edilemez, şahsi hürriyeti bağlayıcı olanlar para veya tedbire çevrilemez, failleri hakkında Türk Ceza Kanununun 119 uncu maddesi hükümleri uygulanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bu Kanunda Yazılı Suçlar ile Bazı Suçlardan Dolayı Soruşturma Usulü

Soruşturma

Madde 17 – (Değişik birinci fıkrâ: 12/12/2003-5020/12 md.) Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlarla, irtikâp, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmî ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırmâ, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yukarıdaki fıkrâ hükmü müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanamaz.

Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.

Suçun ihbarı

Madde 18 – Yukarıdaki maddede yazılı suçlara ilişkin ihbarlar doğrudan Cumhuri-

yet Başsavcılıklarına yapılır. İhbar üzerine derhal bir ihbar tutanağı düzenlenir ve bir örneği muhbire verilir. Acele ve gecikmesinde sakınca umulan hallerde tutanak düzenlenmesi sonraya bırakılabilir. Muhbirlerin kimlikleri, rızaları olmadıkça açıklanmaz. İhbar asılsız çıktığında aleyhine takibat yapılanın istemi üzerine muhbirin kimliği açıklanır.

(Ek fıkra: 12/12/2003-5020/13 md.) Yukarıdaki fıkraya göre yapılan ihbar veya taksizlik kararı ve iddianame Cumhuriyet başsavcılığınca, Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü ile varsa diğer ilgili kamu kurum veya kuruluşlarına bildirilir. Hazine avukatının yazılı başvuruda bulunması hâlinde Maliye Bakanlığı, başvuru tarihinde müdahil sıfatını kazanır.

Bu suçlardan dolayı müfettiş ve muhakkikler de soruşturma neticesinde delil veya emare elde ettikleri takdirde, işi yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına ihbar ve evrakı tevdi ederler. Cumhuriyet Başsavcılığı müfettiş ve muhakkikler tarafından kendisine tevdiine lüzum görülmediği halde dahi evrakın taalluk ettiği iş hakkında soruşturma yapmak üzere gerekçe göstererek evrakı ait olduğu merciden isteyebilir.

17 nci maddede yazılı suçlardan dolayı delil veya emare elde eden müfettiş ve muhakkikler durumu yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına ihbar ve evrakı tevdi etmedikleri takdirde bunlar hakkında da yapılacak takibattan dolayı Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat Hükümleri uygulanmaz.

İhbar konusu müsnet suç hakkında dava açılıncaya kadar bilgi vermek ve yayın yapmak yasaktır.

Soruşturma usulü

Madde 19 – Cumhuriyet Savcısı 17 nci maddede yazılı suçların işlendiğini öğrendiğinde sanıklar hakkında doğrudan doğruya ve bizzat soruşturmaya başlamakla beraber durumu atamaya yetkili amirine veya 8 inci maddede sayılan mercilere bildirir.

Cumhuriyet Savcısı soruşturmaya başladığında ihbarı doğrulayan emareler bulunduğu takdirde sanıktan, haksız edinilen malın kaçırıldığı yolunda delil ve emare elde edildiği takdirde sanığın ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları ile gelini ve damadından mal bildiriminde bulunmalarını ister. Bu istemin sanığa ve diğer ilgililere ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde Cumhuriyet Savcısına mal bildiriminin verilmesi zorunludur. Soruşturmanın müfettiş veya muhakkik tarafından yapılması halinde müfettiş veya muhakkik de sanıktan ve yukarıda sayılan ilgililerden mal bildirimi isteminde bulunurlar. Bu istemin sanık ve ilgililere ulaştığı tarihten itibaren yedi gün içinde müfettiş veya muhakkike mal bildiriminin verilmesi keza zorunludur.

Cumhuriyet Savcısı, kamu davası açılmadan önce haksız edinildiği yolunda delil veya emare elde edilen para veya mal ile ilgili tedbirin alınmasını görevli mahkemeden veya para veya malın bulunduğu yer hukuk mahkemesinden isteyebilir.

Bilgi verme zorunluluğu

Madde 20 – (Değişik: 12/12/2003-5020/14 md.)

Özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunsa bile ilgili gerçek veya tüzel kişiler veya kamu kurum ve kuruluşları; bu Kanuna göre takip, soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kişi, Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü veya temsilcisi ve bu Kanundaki diğer mercilerce istenen bilgileri gecikmeksizin makul sürede eksiksiz vermek zorundadır. Aksine davranan kişiler hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. Bu ceza, para cezasına veya tedbirlerden birine çevrilemez ve ertelenemez.

Asker kişilerin soruşturması

Madde 21 – Bu Kanunda yazılı suçların asker kişilerin tarafından işlenmesi halinde soruşturmaları askeri savcılar tarafından bu Kanun hükümlerine göre yürütülür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Yönetmelik

Madde 22 – Mal bildiriminin şekli, düzenleniş biçimi, sayısı, neleri kapsayacağı ve merciine nasıl ulaştırılacağı hususları ile Kanunun uygulanması bakımından gerekli görülecek diğer konular, Kanunun yayımını izleyen altı ay içinde Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir ve bu yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlanır.

Kaldırılan hükümler

Madde 23 – 9 Ağustos 1983 tarih ve 2871 sayılı Kamu Görevlileri ile ilgili Mal Bildirimi Kanunu ile bu Kanunun yürürlükten kaldırdığı Kanunlar ve 15.5.1930 tarih ve 1609 sayılı Bazı Cürümlerden Dolayı Memurlar ve Şerikleri Hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden bir ay içinde 2 nci maddede sayılanlar mal bildiriminde bulunurlar.

Mal bildiriminde bulunmayan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar hakkında üçüncü bölümdeki ceza hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun 2 nci maddesinde sayılanlardan 22 nci maddeye müsteniden çıkartılacak yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihe kadar 9 Ağustos 1983 tarih ve 2871 sayılı Kanuna göre hazırlanan beyannamenin alınmasına devam olunur.

Geçici Madde 3 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce bu Kanunla kapsama yeni alınan suçlardan dolayı, Memurun Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat

Hükümlerine göre,kesinleşmiş lüzumu muhakeme veya meni muhakeme kararları hariç, yapılan tahkikat evrakı derhal ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarına gereği için tevdi olunur.

Yürürlük

Madde 24 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

11. TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNU

Kanun Numarası : 2911
Kabul Tarihi : 06/10/1983
Yayımlandığı Resmi Gazete : 08/10/1983 - 18185

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç ve kapsam

Madde 1 – Bu Kanun; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzelkişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili mercinin yasaklama ve erteleme hallerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenler.

Tanımlar

Madde 2 – Bu Kanunda geçen deyimlerden;

- Toplantı; belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzelkişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen açık ve kapalı yer toplantılarını,
- Gösteri yürüyüşü; belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzelkişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen yürüyüşleri,
- Mahallin en büyük mülki amiri; illerde vali, ilçelerde kaymakamı,
- Mahallin güvenlik amirleri; illerde il emniyet müdürü ve il jandarma alay komutanını, ilçelerde ilçe emniyet amiri veya komiseri ve ilçe jandarma bölük komutanını,

İfade eder.

Bir il'e bağılı ilçelerin, o ilin belediye sınırları içindeki kısımlarına ilişkin olarak bu Kanunun uygulaması yönünden mahallin en büyük mülki amiri, ilin valisidir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı

Madde 3 – Herkes, önceden izin almaksızın, bu Kanun hükümlerine göre silahlı ve saldırsız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

(Değişik: 3/8/2002-4771/5 md.) Yabancıların bu Kanun hükümlerine göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri, İçişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Yabancıların bu Kanuna göre düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde topluluğa hitap etmeleri, afiş, pankart, resim, flama, levha, araç ve gereçler taşımaları, toplantının yapılacağı mahallin en büyük mülkî idare amirliğine toplantıdan en az kırksekiz saat önce yapılacak bildirimle mümkündür.

İstisnalar

Madde 4 – Aşağıda belirtilen toplantı ve faaliyetler bu Kanun hükümlerine tabi değildir.

- Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,
- Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar,
- Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,
- Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanların Devlet ve Hükümet işleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin halk ile yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler.

Seçim zamanına ilişkin hükümler

Madde 5 – Seçim zamanlarında yapılacak propaganda toplantıları ile ilgili kanun hükümleri saklıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yerleri

Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı

Madde 6 – Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il veya ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

Şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı veya yürüyüş yapılabileceği ve bu toplantı ve yürüyüş

için toplanma ve dağılıma yerleri ile izlenecek yol ve yönler vali ve kaymakamlarca kararlaştırılarak alışımlı araçlarla önceden duyurulur. Bu yerler hakkında sonradan yapılacak değişiklikler duyurudan onbeş gün sonra geçerli olur. Toplantı yerlerinin tespitinde gidiş gelişi, güvenliği bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak biçimde, toplantıların genel olarak yapıldığı, elektrik tesisatı olan yerler tercih edilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü zamanı

Madde 7 – Toplantı ve yürüyüşlere ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamaz.

Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler güneşin batışından bir saat önceye, kapalı yerlerdeki toplantılar saat 23.00'e kadar sürebilir.

Umuma açık yer sayılma

Madde 8 – Toplantının yapıldığı yer, toplantı süresince umuma açık yer sayılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Toplantı Şekil ve Şartları

Düzenleme Kurulu

Madde 9 - (Değişik:26/3/2002-4748/6 md.)

Bu Kanuna göre yapılacak toplantılar, fiil ehliyetine sahip ve onsekiz yaşını doldurmuş, en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu tarafından düzenlenir. Bu kurul, kendi aralarından birini başkan seçer. Diplomatik dokunulmazlıkları bulunan kişiler, düzenleme kurulu başkan veya üyesi olamazlar.

Tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri, yetkili organlarının aralarına bağlıdır.

Bildirim verilmesi

Madde 10 – (Değişik: 3/8/2002-4771/5 md.) Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Bu bildirimde;

- Toplantının amacı,
- Toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri,
- Düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri,

Belirtilir ve bildirim yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir.

Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur.

Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar saati bildirim verilme saati sayılır.

Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişse ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine durum hemen yazılı olarak bildirilir.

Toplantının yapılması

Madde 11 – Toplantı, 6 ncı madde hükümlerine uymak suretiyle bildirimde belirtilen yerde yapılır. Düzenleme kurulu, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlüdür. Bu husus, katılanların kimlikleri belirtilmek suretiyle hükümet komiserince bir tutanakla tespit edilir.

Düzenleme kurulunun görev ve sorumlulukları

Madde 12 – Düzenleme kurulu, toplantının sükun ve düzenini, bildirimde yazılı amaç dışına çıkılmamasını sağlamakla yükümlü ve sorumludur. Kurul, bunun için gereken önlemleri alır ve gerektiğinde güvenlik kuvvetlerinin yardımını ister. Alınan önlemlere rağmen sükun ve düzenin sağlanamaması halinde, kurul başkanı toplantının sona erdirilmesini hükümet . komiserinden isteyebilir.

Düzenleme kurulunun sorumluluğu, topluluk toplantı yerinden tamamen dağılıncaya kadar sürer,

Hükümet komiseri ve yetkileri

Madde 13 – Valilik ve kaymakamlıkça; hakim ve savcılar ve bu sınıftan sayılanlar ile Silahlı Kuvvetler, adalet, genel ve özel kolluk kuvvetleri mensupları hariç olmak üzere, il veya ilçelerdeki mülki idare amirliği hizmetleri sınıfına dahil memurları ile diğer kamu görevlilerinden müdür, amir veya bunların yardımcıları arasından bir kişi, hükümet komiseri olarak ve gerektiğinde iki kişi de hükümet komiseri yardımcısı olarak görevlendirilir.

Hükümet komiseri, toplantı yerinde uygun göreceği bir yerde bulunur ve toplantıyı teknik ses alma cihazları, fotoğraf ve film makineleri gibi araçlarla tespit ettirebilir.

Hükümet komiseri, 12 nci maddede öngörülen durumlarda düzenleme kurulu başkanının isteği veya toplantının sürmesini imkansız kılacak derecede genel sükun ve düzeni bozacak ve suç teşkil edecek nitelikte sözle veya eylemle saldırlı bir biçim alması halinde toplantıyı sona erdirmeye yetkilidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Toplantının Ertelenmesi veya Yasaklanması

Düzenleme kurulunun toplantıyı geri bırakması

Madde 14 – Toplantı, toplantının yapılacağı saatten en az yirmidört saat önce düzenleme kurulunun çoğunluğu tarafından, bildirim verilmediği valilik veya kaymakamlığa yazı ile bildirilmek şartıyla kırksekiz saati geçmemek üzere yalnız bir kez geri bırakılabilir.

Birden fazla toplantıları erteleme

Madde 15 – Bir il sınırı içinde aynı günde birden çok toplantı yapılmak istenmesi halinde vali, emrindeki güvenlik kuvvetlerinin ve gerektiğinde yararlanabileceği diğer güçlerin bu toplantıların güvenlik içinde yapılmasını sağlamaya yeterli olmadığı kanısına varırsa, toplantılardan bir kısmını on günü aşmamak üzere bir kez erteleyebilir. Bu ertelemelerde müracaat önceliği göz önünde bulundurulur.

Toplantının bölge valiliği ve İçişleri Bakanlığınca ertelenmesi

Madde 16 – a) Bir bölge valiliğine bağlı illerden; birden çok ilde aynı günde toplantı yapmak için bildirim verilmesi üzerine, toplantı güvenliğini sağlamak amacıyla ilgili valilerce bölge valiliğinden takviye istenmesi halinde, bölge valisi bu isteklerin karşılanamayacağı kanısına varırsa, takviye gönderilemeyen illerdeki toplantılar on günü aşmamak üzere bölge valiliğince bir kez ertelenebilir.

b) Aynı günde birden çok bölge valiliğine bağlı illerde toplantı yapmak için bildirim verilmesi üzerine, toplantı güvenliğini sağlamak amacıyla ilgili bölge valilerince İçişleri Bakanlığından takviye istenmesi halinde, İçişleri Bakanlığı bu isteklerin karşılanamayacağı kanısına varırsa, takviye gönderilemeyen bölge valiliğine bağlı illerdeki toplantılar on günü aşmamak üzere İçişleri Bakanlığınca bir kez ertelenebilir.

Ertelemelerde müracaat önceliği göz önünde bulundurulur.(1)

Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması(1)

Madde 17 -(Değişik:26/3/2002 - 4748/6 md.)

Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir.(1) Yasaklama veya erteleme kararının tebliği(1)

Madde 18 – Bölge valisi, Vali veya kaymakamlarca ertelenen veya yasaklanan veya İçişleri Bakanlığı tarafından ertelenen toplantılara ilişkin gerekçeli erteleme veya yasaklama kararı toplantının başlama saatinden en az yirmidört saat önce bir yazı

ile düzenleme kurulu başkanına veya bulunmadığı takdirde üyelerden birine tebliğ edilir. Vali veya kaymakamlarca ertelenen veya yasaklanan toplantılar hakkında bölge valiliğine ve İçişleri Bakanlığına, bölge valilerince ertelenen veya yasaklanan toplantılar için de İçişleri Bakanlığına bilgi verilir.

17 nci maddede belirtilen durumlarda; toplantının en az yirmidört saat önce tebliğ şartı aranmaksızın bölge valiliği, valilik veya kaymakamlıklarca ertelenebileceği veya yasaklanabileceği haller yönetmelikte gösterilir.

Toplantının ertelenen günden sonraki bir günde yapılabilmesi, düzenleme kurulunun 10 uncu maddeye göre yeni bildirimde bulunmasına bağlıdır.

İl veya ilçelerde bütün toplantıların ertelenmesi veya yasaklanması

Madde 19 - (Değişik birinci cümle:26/3/2002-4748/6 md.)

Bölge valisi, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla bölgeye dahil illerin birinde veya birkaçında ya da bir ilin bir veya birkaç ilçesinde bütün toplantıları bir ayı geçmemek üzere erteleyebilir. (Değişik ikinci cümle: 30/7/2003-4963/22 md.) Valiler de aynı sebeplere dayalı olarak ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde; ile bağlı ilçelerin birinde veya birkaçında bütün toplantıları bir ayı geçmemek üzere yasaklayabilir.

Yasaklama kararı gerekçeli olarak verilir Kararın özeti yasaklamanın uygulanacağı yerlerde mutad vasıtalarla ilan edilir.Ayrıca, İçişleri Bakanlığına bilgi verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Gösteri Yürüyüşlerinin Şekil ve Şartları ile Ertelenmesi veya Yasaklanması

Gösteri yürüyüşlerinde uygulanacak hükümler

Madde 20 – Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları ile ertelenmesi veya yasaklanması hakkında da bu Kanunun 3 üncü ve 4 üncü bölümlerindeki hükümler uygulanır.

Şehir ve kasaba içindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşlere ait bildirimlerde, 6 ncı madde gereğince ilan olunan yol ve yönler uylmak şartıyla, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile izlenecek yol ve dağılma yerinin belirtilmesi zorunludur.

ALTINCI BÖLÜM

Yasaklar ve Kanuna Aykırı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri

Amaç dışı toplantı ve gösteri yürüyüşü

Madde 21 – (Mülga : 26/3/2002-4748/7 md.)

Yasak yerler

Madde 22 – Genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.

Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere valilik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur.

Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri

Madde 23 – a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

- b) (Değişik: 30/7/1998 - 4378/1 md.) Ateşli silahlar veya patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemli üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak,
- c) 7 nci madde hükümleri gözetilmeksizin,
- d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,
- e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın,
- f) 4 üncü madde ile Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak,
- g) Kanunların suç saydığı maksatlar için,
- h) Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak,
- i) Toplantı ve yürüyüşün 14, 15, 16, 17 ve 19 uncu maddelere dayanılarak yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden,
- j) 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasına göre hükümet komiserince toplantının sona erdirildiği halde,
- k) 21 inci madde hükmüne aykırı olarak,
- l) 3 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uyulmadan,

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır.

Toplantı veya gösteri yürüyüşünün dağıtılması

Madde 24 – Kanuna uygun olarak başlayan bir toplantı veya gösteri yürüyüşü, daha sonra 23 üncü maddede belirtilen kanuna aykırı durumlardan bir veya birkaçının vukubulması sebebiyle, Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşü haline dönüşürse:

- a) Hükümet komiseri toplantı veya gösteri yürüyüşünün sona erdiğini bizzat veya düzenleme kurulu aracılığı ile topluluğa ilan eder ve durumu en seri vasıta ile mahallin en büyük mülki amirine bildirir.
- b) Mahallin en büyük mülki amiri, yazılı veya acele hallerde sonradan yazı ile teyit edilmek kaydıyla sözlü emirle, mahallin güvenlik amirlerini veya bunlardan birini görevlendirerek olay yerine gönderir.

Bu amir, topluluğa Kanuna uyularak dağılmalarını, dağılmazlarsa zor kullanılacağı- nı ihtar eder. Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır. Bu gelişmeler hükümet komiserince tutanaklarla tespit edilerek en kısa zamanda mahallin en büyük mülki amirine tevdi edilir.

(a) ve (b) bentlerindeki durumlarda güvenlik kuvvetlerine karşı fiili saldırı veya mukavemet veya korudukları yerlere ve kişilere karşı fiili saldırı hali mevcutsa, ihtaraya gerek olmaksızın zor kullanılır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne 23 üncü madde (b) bendinde yazılı silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların bulunması halinde bunlar güvenlik kuvvetlerince uzaklaştırılarak toplantı ve gösteri yürüyüşüne devam edilir. Ancak, bunların sayıları ve davranışları toplantı veya gösteri yürüyüşünü Kanuna aykırı addedilerek dağıtılmasını gerektirecek derecede ise yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların tanınması ve uzaklaştırılmasında düzenleme kurulu güvenlik kuvvetlerine yardım etmekle yükümlüdür.

Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülki amirine haber vermekle beraber, mevcut imkanlarla gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmasını, aksi halde zor kullanılarak dağıtılabileceğini ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.

Suç işleyenlerin yakalanması

Madde 25 – Topluluk içinde suç işleyenleri ve suçluları yakalamak için 24 üncü maddede belirtilen emir ve ihtarların yapılmasına gerek yoktur.

Çağrı ve propaganda araçları

Madde 26 – Toplantı veya yürüyüşlere ilişkin çağrı veya propoganda amacıyla kullanılan basılı veya çoğaltılmış veya el ile yazılmış davetiye, levha ve ilanlarda düzenleme kurulu başkanı ile en az altı üyesinin adları, soyadları ve imzalarının bulunması; bunlardan asılması gerekenlerin, Kanunun 6 ncı maddesinde belirtilen yöntemle de

uyulmak şartıyla valilik veya kaymakamlıklarca önceden tespit edilmiş yerlere asılması zorunludur.

Bu propaganda ve çağrı alet ve araçlarında, halkı suç işlemeye özendiren veya kışkırtan yazı veya resim bulunması yasaktır.

Toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı tarihten bir önceki günden toplantı veya gösteri yürüyüşünün başlayacağı saate kadar, güneşin doğuşundan batışına kadarki zaman içinde olmak kaydıyla ses yükselten veya ileten herhangi bir alet veya araç ile çağrı yapılabilir. Bu süre dışında çağrı için sözü geçen alet veya araçlar kullanılamaz.

Kapalı yer toplantılarında, ses yükseltici alet veya araçlarla dışarıya yayın yapılmaz.

Kışkırtma yasağı

Madde 27 – Halka karşı, doğrudan doğruya veya ses yükselten veya ileten herhangi bir alet veya araç ile söz söyleyerek veya seslenerek veya basılmış veya çoğaltılmış veya elle yazılmış veya çizilmiş kağıtları duvarlara veya diğer yerlere yapıştırarak veya dağıtarak veya benzeri araç ve yollarla halkı Kanuna aykırı toplantı veya yürüyüşe özendirmek veya kışkırtmak yasaktır.

Bu hareketler güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Yasaklara aykırı hareket

Madde 28 – (Değişik: 23/1/2008-5728/422 md.)

Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanlar, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

10 uncu madde gereğince verilecek bildirimde düzenleme kurulu üyesi olarak gösterilenlerden 9 uncu maddede belli edilen nitelikleri taşımayanlar, toplantı veya yürüyüşün yapılması hâlinde, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

11 ve 12 nci maddelerde yazılı görevleri yerine getirmeyen düzenleme kurulu üyeleri, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Güvenlik kuvvetlerine veya hükümet komiserine veya yardımcısına veya hükümet komiseri tarafından toplantı veya yürüyüş safahatının teknik araç ve gereçlerle tespit için görevlendirilenlere bu görevlerini yaptıkları sırada cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz ve müessir kuvvet sarfetmek suretiyle mani olanlar hakkında, fiilleri daha

ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

Toplantı veya yürüyüşü engelleyenler'

Madde 29 – Toplantı veya yürüyüş yapılmasına engel olan veya devamına imkan vermeyecek tertipler ile toplantı veya yürüyüşü ihlal eden kimse, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde dokuz aydan bir yıl altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Huzur ve sükünü bozanlar

Madde 30 – Yapılmakta olan toplantı veya yürüyüşte huzur ve sükünü bozmak maksadıyla tehdit veya hakaret veya saldırı veya mukavematte bulunanlar veya başka bir suretle huzur ve sükünün bozulmasına sebebiyet verenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde, bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kanuna aykırı propaganda vasıtaları ve suç işlemeye teşvik

Madde 31 – Düzenleme kurulu başkanı ve en az altı üyesinin ad ve soyadları ile imzalarını taşımayan 26 ncı maddede yazılı propaganda vasıtalarını hazırlayanlar, yazdırırlar, bastırınlar, propaganda maksadıyla kullananlar veya sair surette 26 ncı maddedeki yasak ve şartlara uymayanlar altı aydan bir yıla kadar hapis (...) (1) cezası ile cezalandırılır.

Bu propaganda vasıtalarında halkı suç işlemeye teşvik ve tahrik eder mahiyette yazı veya resim veya işaret bulunursa veya bu maksatla başka araçlar kullanılmış olursa, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde failleri bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Teşvik ve tahrik neticesi olarak suç işlenir veya suçun icrasına teşebbüs edilirse, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde teşvik veya tahrikte bulunanlar üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Direnme

Madde 32 – (Değişik: 22/7/2010 - 6008/1 md.)

Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılanlar, ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçu, toplantı ve gösteri yürüyüşünü tertip edenlerin işlemesi halinde, bu fıkra hükmüne göre verilecek ceza yarı oranında artırılarak hükmolunur.

İhtara ve zor kullanmaya rağmen kolluk görevlilerine karşı cebir veya tehdit kullanılarak direnilmesi halinde, ayrıca 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 265 inci maddesinde tanımlanan suçtan dolayı da cezaya hükmolunur.

23 üncü maddede yazılı hallerden biri gerçekleşmeden veya 24 üncü madde hükmü yerine getirilmeden yetki sınırı aşılarak toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin dağıtılması halinde, yukarıdaki fıkralarda yazılı fiilleri işleyenlere verilecek cezalar, dörtte-bire kadar indirilerek uygulanabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

Toplantı ve yürüyüşe silahlı katılanlar

Madde 33 – (Değişik: 22/7/2010 - 6008/2 md.)

Toplantı ve gösteri yürüyüşlerine 23 üncü maddenin (b) bendinde sayılan silah veya araçları taşıyarak katılanlar, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Silah veya aracın ateşli silah ya da patlayıcı veya yakıcı madde olması durumunda, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. Silah veya aracın bulundurulmasının suç oluşturması halinde, ayrıca bu suçtan dolayı da ilgili hakkında kanun hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

Toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı olması halinde ve dağılmamak için direnildiği takdirde, ayrıca 32 nci madde hükümlerine göre cezaya hükmolunur.

Tahrikçiler ve suç ortakları

Madde 34 – 27 nci maddedeki yasağa aykırı hareket edenler toplantı veya yürüyüş vukubulmamış veya vukubulmuş olup da ilk emir ve ihtar üzerine dağıtılmış ise, fiil daha ağır bir cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bir yıl altı aydan dört yıla, toplantı ve yürüyüş zorla dağıtılmış ise üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Çocuklar hakkında uygulanmayacak hüküm

MADDE 34/A – (Ek: 22/7/2010 - 6008/3 md.)

Bu Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılarak direnme suçunu veya katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında bu suçlara bağlı olarak ayrıca 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Suçüstü hükümlerinin uygulanması

Madde 35 – (Mülga: 23/1/2008-5728/578 md.)

Hükümet komiserine verilecek ücret

Madde 36 – Hükümet komiserine ve yardımcılara verilecek ücret, miktarı İçişleri ve Maliye bakanlıklarınca her yıl ortaklaşa tespit edilir ve bu ücret İçişleri Bakanlığı bütçesine konacak ödenekten karşılanır.

Yönetmelik düzenlenmesi

Madde 37 – Düzenleme kurulunun, hükümet komiseri ve yardımcılarının, güvenlik kuvvetlerinin ve görevli askeri birliklerin görev, yetki ve sorumluluklarının uygulanış biçimi ile bu Kanunun 10 ve 18 inci maddelerinde belirtilen hususlar ve Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar Adalet, Milli Savunma ve İçişleri bakanlıklarınca bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde çıkarılacak ve Resmi Gazetede yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Saklı hükümler

Madde 38 – İl İdaresi Kanunu ile diğer kanunlardaki bu Kanun kapsamına giren konularla ilgili yetkiler saklıdır.

Kaldırılan hükümler

Madde 39 – 10/2/1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 – Kanunun 6 ve 26 ncı maddelerine göre yapılacak tespit ve ilan bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde yapılır.

Geçici Madde 2 – Bölge valilikleri kuruluncaya kadar geçecek süre içinde bu Kanun gereğince bölge valilerine tanınmış bulunan erteleme yetkisi İçişleri Bakanlığı tarafından kullanılır.

Yürürlük

Madde 40 – Bu Kanun yayımı tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 41 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

12. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU

Kanun Numarası : 5520
Kabul Tarihi : 13/06/2006
Yayımlandığı Resmi Gazete : 21/06/2006 - 26205

BİRİNCİ KISIM

Mükellefiyet

BİRİNCİ BÖLÜM

Konu ve Mükellefler

Verginin konusu

MADDE 1- (1) Aşağıda sayılan kurumların kazançları, kurumlar vergisine tâbidir:

- a) Sermaye şirketleri.
- b) Kooperatifler.
- c) İktisadî kamu kuruluşları.
- ç) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler.
- d) İş ortaklıkları.

(2) Kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşur.

Mükellefler

MADDE 2- (1) Sermaye şirketleri: 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye şirkettir. Bu Kanunun uygulanmasında, Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tâbi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi sayılır.

(2) Kooperatifler: 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa veya özel kanunlarına göre kurulan kooperatifler ile benzer nitelikteki yabancı kooperatifleri ifade eder.

(3) İktisadî kamu kuruluşları: Devlete, il özel idarelerine, belediyelere, diğer kamu idarelerine ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup, faaliyetleri devamlı bulunan ve birinci ve ikinci fıkralar dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler iktisadî kamu kuruluşudur.

(4) Yabancı devletlere, yabancı kamu idare ve kuruluşlarına ait veya bağlı olup, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler, iktisadî kamu kuruluşu gibi değerlendirilir.

(5) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.

(6) İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez. Mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya

kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi bunların iktisadî niteliğini değiştirmez.

(7) İş ortaklıkları: Yukarıdaki fıkralarda yazılı kurumların kendi aralarında veya şahıs ortaklıkları ya da gerçek kişilerle, belli bir işin birlikte yapılmasını ortaklaşa yüklenmek ve kazancını paylaşmak amacıyla kurdukları ortaklıklardan bu şekilde mükellefiyet tesis edilmesini talep edenler iş ortaklıklarıdır. Bunların tüzel kişiliklerinin olmaması mükellefiyetlerini etkilemez.

Tam ve dar mükellefiyet

MADDE 3- (1) Tam mükellefiyet: Kanunun 1 inci maddesinde sayılı kurumlardan kanunî veya iş merkezi Türkiye’de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

(2) Dar mükellefiyet: Kanunun 1 inci maddesinde sayılı kurumlardan kanunî ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye’de bulunmayanlar, sadece Türkiye’de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler.

(3) Dar mükellefiyette kurum kazancı, aşağıdaki kazanç ve iratlardan oluşur:

- a) 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun Türkiye’de iş yeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticarî kazançlar (Bu şartları taşıyabilir bile kurumların ihraç edilmek üzere Türkiye’de satın aldıkları malları Türkiye’de satmaksızın yabancı ülkelere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye’de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye’de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının ya da her ikisinin Türkiye’de olması veya satış sözleşmesinin Türkiye’de yapılmasıdır.).
- b) Türkiye’de bulunan ziraat işletmeden elde edilen kazançlar.
- c) Türkiye’de elde edilen serbest meslek kazançları.
- ç) Taşınır ve taşınmazlar ile hakların Türkiye’de kiralanmasından elde edilen iratlar.
- d) Türkiye’de elde edilen menkul sermaye iratları.
- e) Türkiye’de elde edilen diğer kazanç ve iratlar.

(4) Bu maddede belirtilen kazanç veya iratlar ile gelir unsurlarının Türkiye’de elde edilmesi ve Türkiye’de daimî temsilci bulundurulması konularında, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(5) Kanunî merkez: Vergiye tâbi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir.

(6) İş merkezi: İş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezdir.

İKİNCİ BÖLÜM

Muafiyet ve İstisnalar

Muafiyetler

MADDE 4- (1) Aşağıda sayılan kurumlar, kurumlar vergisinden muaftır:

- a) Kamu idare ve kuruluşları tarafından tarım ve hayvancılığı, bilimi, fennî ve güzel sanatları öğretmek, yaymak, geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla işletilen okullar, okul atölyeleri, konservatuvarlar, kütüphaneler, tiyatrolar, müzeler, sergiler, numune fidanlıkları, tohum ve hayvan geliştirme ve üretme istasyonları, yarış yerleri, kitap, gazete, dergi yayınevleri ve benzeri kuruluşlar.
- b) Kamu idare ve kuruluşları tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi amacıyla işletilen hastane, klinik, dispanser, sanatoryum, huzurevi, çocuk bakımevi, hayvan hastanesi ve dispanseri, hayvan bakımevi, veteriner bakteriyoloji, seroloji, distofajin kuruluşları ve benzeri kuruluşlar. (Ek cümle: 23/7/2010-6009/43 md.) (Bunlardan sağlık hizmeti sunanların teşhis ve tedaviye yönelik olarak birbirlerine yapacakları mal ve hizmet satışları ile Sağlık Bakanlığına bağlı hastane, klinik, dispanser, sanatoryum gibi kurum ve kuruluşların yapacağı Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemleri bu muafiyeti ortadan kaldırmaz.)
- c) Kamu idare ve kuruluşları tarafından sosyal amaçlarla işletilen şefkat, rehın ve yardım sandıkları, sosyal yardım kurumları, yoksul aşevleri, ceza ve infaz kurumları ile tutukevlerine ait işyurtları, darülceze atölyeleri, öğrenci yurtları, pansiyonları ve benzeri kuruluşlar.
- ç) Kamu idare ve kuruluşları tarafından yetkili idarî makamların izniyle açılan yerel, ulusal veya uluslararası nitelikteki sergiler, fuarlar ve panayırılar.
- d) Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait olup sadece kamu görevlilerine hizmet veren, kâr amacı gütmeyen ve üçüncü kişilere kiralanmayan kreş ve konukevleri ile askerî kışlalardaki kantinler.
- e) Kanunla kurulan emekli ve yardım sandıkları ile sosyal güvenlik kurumları.
- f) Yaptıkları iş veya hizmet karşılığında resim ve harç alan kamu kuruluşları.
- g) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ile Özelleştirme Fonu, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Şans oyunları lisans veya işletim hakkının hasılatın belli oranında hesaplanan pay karşılığında verilmesi halinde bu hakkı devralan kurumlar hariç olmak üzere, 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan ilgili kurum ve kuruluşlar.
- h) Kuruluşlarındaki amaca uygun işlerle sınırlı olmak şartıyla, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü ile askerî fabrika ve atölyeler.
- ı) İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların oluşturdukları birlikler veya bunlara bağlı kuruluşlar tarafından işletilen;

- 1) Kanal, boru ve benzeri yollarla dağıtım yapan su işletmeleri,
- 2) Belediye sınırları içinde faaliyette bulunan yolcu taşıma işletmeleri,
- 3) Kesim, taşıma ve muhafaza işleriyle sınırlı olmak üzere mezbahalar.

- i) Köyler veya köy birlikleri tarafından köylünün genel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işletilen hamam, çamaşırhane, değirmen, soğuk hava deposu ve bağlı oldukları il sınıırı içinde faaliyette bulunmaları şartıyla yolcu taşıma işletmeleri ile köylere veya köy birliklerine ait tarım işletmeleri.
- j) Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile özerk spor federasyonlarına tescil edilmiş spor kulüplerinin idman ve spor faaliyetlerinde bulunan iktisadî işletmeleri ile sadece idman ve spor faaliyetlerinde bulunan anonim şirketler.
- k) Tüketim ve taşımacılık kooperatifleri hariç olmak üzere, ana sözleşmelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, yönetim kurulu başkan ve üyelerine kazanç üzerinden pay verilmemesi, yedek akçelerin ortaklara dağıtılmaması ve sadece ortaklarla iş görülmesine (Yapı kooperatiflerinin kendilerine ait arsalarını kat karşılığı vererek her bir hisse için bir iş yeri veya konut elde etmeleri ortak dışı işlem sayılmaz.) ilişkin hükümler bulunup, bu hükümlere fiilen uyan kooperatifler ile bu kayıt ve şartlara ek olarak kuruluşundan inşaatın bitim tarihine kadar yönetim ve denetim kurullarında, söz konusu inşaat işlerini kısmen veya tamamen üstlenen gerçek kişilerle tüzel kişi temsilcilerine veya Kanununun 13 üncü maddesine göre bunlarla ilişkili olduğu kabul edilen kişilere veya yukarıda sayılanlarla işçi ve işveren ilişkisi içinde bulunanlara yer vermeyen ve yapı ruhsatı ile arsa tapusu kooperatif tüzel kişiliği adına tescil edilmiş olan yapı kooperatifleri.
- l) (Değişik: 23/7/2010-6009/43 md.) Yabancı ülkeler veya uluslararası finans kuruluşları ile yapılan malî ve teknik işbirliği anlaşmaları çerçevesinde yalnızca kredi teminatı sağlamak üzere kurulmuş olup bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları teminat sorumluluk fonlarına ekleyen ve sahip oldukları fonları ortaklarına dağıtmaksızın, kredi sağlayan banka ve kuruluşlara yatıran kurumlar.
- m) Münhasıran bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan kurum ve kuruluşlar (Bunların vergi muafiyetinden yararlanmasına ve muafiyetlerinin kaybedilmesine ilişkin şartlar Maliye Bakanlığınca belirlenir.).
- n) Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin alt yapılarını hazırlamak ve buralarda faaliyette bulunanların; arsa, elektrik, gaz, buhar ve su gibi ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kamu kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce birlikte oluşturulan ve kazancının tamamını bu yerlerin ortak ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanan iktisadî işletmeler.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûller Maliye Bakanlığınca belirlenir.

İstisnalar

MADDE 5- (1) Aşağıda belirtilen kazançlar, kurumlar vergisinden müstesnadır:

a) Kurumların;

- 1) Tam mükellefiyete tâbi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri kazançlar (Fonların katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr payları hariç),

2) Tam mükellefiyete tâbi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları.

b) Kanunî ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan anonim ve limited şirket niteliğindeki şirketlerin sermayesine iştirak eden kurumların, bu iştiraklerinden elde ettikleri aşağıdaki şartları taşıyan iştirak kazançları;

- 1) İştirak payını elinde tutan şirketin, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az % 10’una sahip olması,
- 2) Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süreyle elde tutulması (Rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle veya yurt dışı iştirakin iç kaynaklarından yapılan sermaye artırımları nedeniyle elde edilen iştirak payları için sahip olunan eski iştirak paylarının elde edilme tarihi esas alınır.),
- 3) Yurt dışı iştirak kazancının kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az % 15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması; iştirak edilen şirketin esas faaliyet konusunun, finansal kiralama dahil finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda, iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye’de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,
- 4) İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesi.

Yurt dışındaki inşaat, onarım, montaj işleri ve teknik hizmetlerin yapılabilmesi için ilgili ülke mevzuatına göre ayrı bir şirket kurulmasının zorunlu olduğu durumlarda, özel amaç için kurulduğunun ana sözleşmelerinde belirtilmesi ve fiilen bu amaç dışında faaliyetinin bulunmaması şartıyla, söz konusu şirketlere iştirak edilmesinden elde edilen kazançlar için bu bentte belirtilen şartlar aranmaz.

Bu bent uyarınca vergi yükü, kanunî veya iş merkezinin bulunduğu ülkede ilgili dönemde tahakkuk eden ve kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler dahil olmak üzere toplam gelir ve kurumlar vergisi benzeri verginin, bu dönemde elde edilen toplam dağıtılabilir kurum kazancı ile tahakkuk eden gelir ve kurumlar vergisi toplamına oranlanması suretiyle tespit edilir.

c) Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla aralıksız en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışında kalan aktif toplamının % 75 veya daha fazlası, kanunî veya iş merkezi Türkiye’de bulunmayan anonim veya limited şirket niteliğindeki şirketlerin her birinin sermayesine en az % 10 oranında iştiraktan oluşan tam mükellefiyete tâbi anonim şirketlerin, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan yurt dışı iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kurum kazançları.

ç) Anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların bedelinin itibarî değeri aşan kısmı.

d) Türkiye’de kurulu;

- 1) Menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- 2) Portföyü Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- 3) Girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,
- 4) Gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,
- 5) Emeklilik yatırım fonlarının kazançları,
- 6) Konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları.

e) Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların % 75’lik kısmı (Ek hüküm: 13/2/2011-6111/90 md.) (Taşınmazların kaynak kuruluşlarca kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine satışı ile bu varlıkların varlık kiralama şirketlerince taşınmazın devralındığı kuruma satışından doğan kazançlar için bu oran %100 olarak uygulanır ve bu taşınmazlar için en az iki tam yıl süreyle aktifte bulunma şartı aranmaz.).

Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanılan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır.

İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır.

Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibarî değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi esas alınır.

Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır.

Menkul kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralanmasıyla uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdukları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır.

- f) Bankalara borçları nedeniyle kanunî takibe alınmış veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerinin ve ipotek verenlerin sahip oldukları taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının, bu borçlara karşılık bankalara veya bu Fona

devrinden sağlanan hasılatın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı ile bankaların bu şekilde elde ettikleri söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların %75'lik kısmı.

g) Kurumların yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimî temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri aşağıdaki şartları taşıyan kurum kazançları;

1) Bu kazançların, doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az % 15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,

2) Kazançların elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması,

3) Ana faaliyet konusu, finansal kiralama dahil finansman temini, sigorta hizmetlerinin sunulması veya menkul kıymet yatırımı olan kurumlarda, bu kazançların doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması.

Bu bent uyarınca toplam vergi yükü, birinci fıkranın (b) bendindeki tanıma göre tespit edilir.

h) Yurt dışında yapılan inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerden sağlanarak Türkiye'de genel sonuç hesaplarına intikal ettirilen kazançlar.

i) Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okulları ile Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usûller çerçevesinde beş hesap dönemi itibarıyla elde edilen kazançlar (İstisna, belirtilen okulların ve rehabilitasyon merkezlerinin faaliyete geçtiği hesap döneminden itibaren başlar.).

ii) Kooperatif ortaklarının yönetim gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan harcanmayarak iade edilen kısımlar ile aşağıda belirtilen kooperatiflerin ortakları için;

1) Tüketim kooperatiflerinde, ortakların kişisel ve ailevî gıda ve giyecek ihtiyaçlarını karşılamak için satın aldıkları malların değerine,

2) Üretim kooperatiflerinde, ortakların üretmek üzere kooperatife sattıkları veya kooperatiften üretim faaliyetinde kullanmak üzere satın aldıkları malların değerine,

3) Kredi kooperatiflerinde, ortakların kullandıkları kredilere,

göre hesapladıkları risturnlar.

Bu risturnların ortaklara dağıtımı, kâr dağıtımı sayılmaz. Risturnun nakden veya aynı değerde mal ile ödenmesi istisnanın uygulanmasına engel değildir.

Ortaklardan başka kimselerle yapılan işlemlerden doğan kazançlar ile ortaklarla or-

taklık statüsü dışında yapılan işlemlerden doğan kazançlar hakkında risturnlara ilişkin istisna hükmü uygulanmaz. Bunların genel kazançtan ayrılmasında, ortaklarla yapılan iş hacminin genel iş hacmine olan oranı esas alınır.

(Ek paragraf: 23/7/2010-6009/43 md.) Bu bent hükümleri, 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulan Birliklerin üyeleri ile yaptıkları muameleler hakkında da uygulanır.

(2) Bu maddedeki istisnaların uygulanmasına ilişkin usûlleri tespit etmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(3) İştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerinden doğan zararlarının, istisna dışı kurum kazancından indirilmesi kabul edilmez.

İKİNCİ KISIM

Tam Mükellefiyet Esasında

Verginin Tarhı ve Ödenmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Matrahın Tayini

Safî kurum kazancı

MADDE 6- (1) Kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safî kurum kazancı üzerinden hesaplanır.

(2) Safî kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Ziraî faaliyetle uğraşan kurumların bu faaliyetinden doğan kazançlarının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun 59 uncu maddesinin son fıkra hükmü de dikkate alınır.

Kontrol edilen yabancı kurum kazancı

MADDE 7- (1) Tam mükellef gerçek kişi ve kurumların doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kurum kazançları, dağıtılın veya dağıtılmasın aşağıdaki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde, Türkiye'de kurumlar vergisine tâbidir:

- a) İştirakin toplam gayrisafî hasılatının % 25 veya fazlasının faaliyet ile orantılı sermaye, organizasyon ve eleman istihdamı suretiyle yürütülen ticarî, ziraî veya serbest meslek faaliyeti dışındaki faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti, menkul kıymet satış geliri gibi pasif nitelikli gelirlerden oluşması.
- b) Yurt dışındaki iştirakin ticarî bilanço kârı üzerinden % 10'dan az oranda gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması.

c) Yurt dışında kurulu iştirakin ilgili yıldaki toplam gayrisafî hasılatının 100.000 YTL karşılığı yabancı parayı geçmesi.

(2) Birinci fıkrada yer alan toplam vergi yükü, Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki tanıma göre tespit edilir.

(3) Kontrol oranı olarak, ilgili hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte sahip olunan en yüksek oran dikkate alınır.

(4) Birinci fıkradaki şartların gerçekleşmesi durumunda yurt dışında kurulu iştirakin elde etmiş olduğu kâr, yurt dışı iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren hesap dönemi itibarıyla tam mükellef kurumların, kurumlar vergisi matrahına hisseleri oranında dahil edilir.

(5) Bu maddeye göre Türkiye’de vergilenmiş kazancın yurt dışındaki kurum tarafından sonradan dağıtılması durumunda, elde edilen kâr paylarının vergilenmemiş kısmı kurumlar vergisine tâbi tutulur.

İndirilecek giderler

MADDE 8- (1) Ticarî kazanç gibi hesaplanan kurum kazancının tespitinde, mükellefler aşağıdaki giderleri de ayrıca hasılattan indirebilirler:

- a) Menkul kıymet ihraç giderleri.
- b) Kuruluş ve örgütlenme giderleri.
- c) Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderleri.
- ç) Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı.
- d) Katılım bankalarının katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.
- e) Sigorta ve reasürans şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait olup, aşağıda belirtilen teknik karşılıklar;

1) Muallak hasar ve tazminat karşılıkları; tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş hasar ve tazminat bedelleri veya bu hesap yapılmamışsa hasar ve tazminatın ve bunlarla ilgili tüm masrafların tahmini değerleri ile gerçekleşmiş, ancak rapor edilmemiş hasar ve tazminat bedelleri ve bunlara ilişkin masraflardan, reasürör payı düşüldükten sonra kalan tutar ile saklama payına isabet eden muallak hasar karşılığı yeterlilik farklarından oluşur.

2) Kazanılmamış prim karşılıkları; yürürlükte bulunan sigorta sözleşmeleri için tahakkuk etmiş primlerden, komisyonlar düşüldükten sonra kalan tutarın gün esasına göre bilânço gününden sonraya sarkan kısmından, aynı esasa göre hesaplanan reasürör payının düşülmesinden sonra kalan tutardır. Ancak bu tutar, nakliyat emtia sigortalarında, yıllık primin komisyon düşüldükten sonraki tutarından şirketlerin kendi saklama paylarında kalanının % 25’ini geçemez. Kazanılmamış prim karşılığının gün esasına göre hesaplanması mümkün olmayan reasürans ve retrosesyon işlemlerinde 1/8 yöntemi uygulanabilir.

3) Hayat sigortalarında matematik karşılıklar, her sözleşme üzerinden ayrı ayrı hesaplanır. Karşılıkların, gelirleri vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlere yatırılan kısmına ait faiz ve kâr payları, giderler arasında gösterilemez.

4) (Değişik: 4/6/2008-5766/20 md.) Dengeleme karşılığı; takip eden hesap dönemlerinde meydana gelebilecek tazminat oranlarındaki dalgalanmaları dengelemek ve katastrofik riskleri karşılamak üzere sadece deprem ve mühendislik sigorta branşlarında verilen deprem teminatı için hesaplanan dengeleme karşılıklarından oluşur.

5) Bir bilânço döneminde ayrılan sigorta teknik karşılıkları, ertesi bilânço döneminde aynen kâra eklenir.

Zarar mahsubu

MADDE 9- (1) Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla aşağıda belirtilen zararlar indirim konusu yapılır:

a) Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar.

Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları ile 20 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilen tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumdaki öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı zararların indirilmesinde aşağıdaki şartlar ayrıca aranır:

1) Son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanunî süresinde verilmiş olması.

2) Devralınan kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi.

Bu şartların ihlâli halinde, zarar mahsupları nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyai doğmuş sayılır.

b) Türkiye’de kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarla ilgili olanlar hariç olmak üzere, beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla yurt dışı faaliyetlerden doğan zararlar;

1) Faaliyette bulunan ülkenin vergi kanunlarına göre beyan edilen vergi matrahlarının zarar dahil, her yıl o ülke mevzuatına göre denetim yetkisi verilen kuruluşlarca rapora bağlanması,

2) Bu raporun aslı ile tercüme edilmiş bir örneğinin Türkiye’deki ilgili vergi dairesine ibrazı,

halinde indirim konusu yapılır.

Denetim kuruluşlarınca hazırlanacak raporun ekinde yer alan vergi beyanlarının, bilânço ve gelir tablosunun, o ülkedeki yetkili malî makamlarca onaylanması zorunludur. Faaliyette bulunulan ülkede denetim kuruluşu olmaması halinde, her yıla ait vergi beyannamesinin, o ülke yetkili makamlarından alınan birer örneğinin mahallindeki Türk elçilik ve konsoloslukları, yoksa orada Türk menfaatlerini koruyan ülkenin aynı mahiyetteki temsilcilerine onaylatılarak, aslının ve tercüme edilmiş bir örneğinin ilgili vergi dairesine ibrazı yeterlidir.

Türkiye’de indirim konusu yapılan yurt dışı zararın, ilgili ülkede de mahsup edilmesi veya gider yazılması halinde, Türkiye’deki beyannameye dahil edilecek yurt dışı kazanç, mahsup veya gider yazılmadan önceki tutardır.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Diğer indirimler

MADDE 10- (1) Kurumlar vergisi matrahının tespitinde; kurumlar vergisi beyannameşi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından sırasıyla aşağıdaki indirimler yapılır:

a) Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 100’ü oranında hesaplanacak “Ar-Ge indirimi”.

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile doğrudan ilişkili olmayan giderlerden ve tamamen araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kullanılmayan amortismanla tâbi iktisadî kıymetler için hesaplanan amortisman tutarlarından verilen paylar üzerinden Ar-Ge indirimi hesaplanmaz. Matrahın yetersiz olması nedeniyle ilgili dönemde indirim konusu yapılamayan tutar, sonraki hesap dönemlerine devreder. Ar-Ge indiriminden yararlanılacak harcamaların kapsamını ve uygulamadan yararlanılabilmesi için gerekli belgeler ile usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

b) 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17/6/1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının sözü edilen kanunlar uyarınca tespit edilen amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50’si.

c) Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların toplamının o yıla ait kurum kazancının % 5’ine kadar olan kısmı.

ç) (c) bendinde sayılan kamu kurum ve kuruluşlarına bağışlanan okul, sağlık tesisleri, 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak kaydıyla öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi ve bakım ve rehabilitasyon merkezi inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu

tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı.

d) Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler ve köyler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan veya Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenen ya da desteklenmesi uygun görülen;

1) Kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin ticarî olmayan ulusal veya uluslararası organizasyonların gerçekleştirilmesine,

2) Ülkemizin uygarlık birikiminin kültürü, sanatı, tarihi, edebiyatı, mimarîsi ve somut olmayan kültürel mirası ile ilgili veya ülke tanıtımına yönelik kitap, katalog, broşür, film, kaset, CD ve DVD gibi manyetik, elektronik ve bilişim teknolojisi yoluyla üretilenler de dahil olmak üzere görsel, işitsel veya basılı materyallerin hazırlanması, bunlarla ilgili derleme ve araştırmaların yayınlanması, yurt içinde ve yurt dışında dağıtımı ve tanıtımının sağlanmasına,

3) Yazma ve nadir eserlerin korunması ve elektronik ortama aktarılması ile bu eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılmasına,

4) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı, yaşatılması, rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri yapılması ve nakil işlerine,

5) Kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarına,

6) Yurt dışındaki taşınmaz Türk kültür varlıklarının yerinde korunması veya ülkemize ait kültür varlıklarının Türkiye'ye getirilmesi çalışmalarına,

7) Kültür envanterinin oluşturulması çalışmalarına,

8) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınır kültür varlıkları ile güzel sanatlar, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki ürün ve eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılması ve güvenliklerinin sağlanmasına,

9) Somut olmayan kültürel miras, güzel sanatlar, sinema, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki üretim ve faaliyetler ile bu alanlarda araştırma, eğitim veya uygulama merkezleri, atölye, stüdyo ve film platosu kurulması, bakım ve onarımı, her türlü araç ve teçhizatının tedariki ile film yapımına,

10) Kütüphane, müze, sanat galerisi ve kültür merkezi ile sinema, tiyatro, opera, bale ve konser gibi kültür ve sanat faaliyetlerinin sergilendiği tesislerin yapımı, onarımı veya modernizasyon çalışmalarına,

ilişkin harcamalar ile makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımların % 100'ü. Bakanlar Kurulu, bölgeler ve faaliyet türleri itibarıyla bu oranı, yarısına kadar indirmeye veya kanunî seviyesine kadar getirmeye yetkilidir.

- e) Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığı ile makbuz karşılığı yapılan aynî ve nakdî bağışların tamamı.
- f) (Ek: 16/6/2009-5904/5 md.) İktisadi işletmeleri hariç, Türkiye Kızılay Derneği-ne makbuz karşılığı yapılan nakdî bağış veya yardımların tamamı.

(2) Bağış ve yardımların nakden yapılmaması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu oluşturan mal veya hakkın maliyet bedeli veya kayıtlı değeri, bu değer mevcut değilse Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilecek değeri esas alınır.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Kabul edilmeyen indirimler

MADDE 11- (1) Kurum kazancının tespitinde aşağıdaki indirimlerin yapılması kabul edilmez:

- a) Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.
- b) Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler.
- c) Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar.
- ç) Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler (Türk Ticaret Kanununa, kurumların kuruluş kanunlarına, tüzüklerine, ana statülerine veya sözleşmelerine göre safî kazançlardan ayırdıkları tüm yedek akçeler ile Bankacılık Kanununa göre bankaların ayırdıkları genel karşılıklar dahil).
- d) Bu Kanuna göre hesaplanan kurumlar vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.
- e) Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tespit edilen hadler saklı kalmak kaydıyla, menkul kıymetlerin itibarî değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetlere ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler.
- f) Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan; yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları.
- g) Sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar hariç olmak üzere kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddî ve manevî zarar tazminat giderleri.
- h) Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.
- ı) Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve rek-

lam giderlerinin % 50'si. Bakanlar Kurulu bu oranı % 100'e kadar artırmaya veya sifıra kadar indirmeye yetkilidir.

Örtülü sermaye

MADDE 12- (1) Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.

(2) Yukarıda belirtilen karşılaştırma sırasında, sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar hariç olmak üzere, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar % 50 oranında dikkate alınır.

(3) Bu maddenin uygulanmasında;

- a) Ortakla ilişkili kişi, ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu,
- b) Öz sermaye, kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş hesap dönemi başındaki öz sermayesini,

ifade eder.

(4) Kurumların İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerinin edinilmesi durumunda, söz konusu hisse nedeniyle ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılanlardan temin edilen borçlanmalarda en az % 10 ortaklık payı aranır.

(5) Yukarıda belirtilen oranlar, borç veren ortaklar ve ortakların ilişkide bulunduğu kişiler için topluca dikkate alınır.

(6) Aşağıda sayılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz:

- a) Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayrinakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar.
- b) Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar.
- c) 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar.
- ç) 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktoring şirket-

leri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar.

(7) Örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacak düzeltmede örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı

MADDE 13- (1) Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır. Alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir.

(2) İlişkili kişi; kurumların kendi ortakları, kurumların veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları ifade eder. Ortakların eşleri, ortakların veya eşlerinin üstsoy ve altsoy ile üçüncü derece dahil yansoy hısımları ve kayın hısımları da ilişkili kişi sayılır. Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.

(3) Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder. Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda tespit edilen fiyat veya bedellere ilişkin hesaplamalara ait kayıt, cetvel ve belgelerin ispat edici kâğıtlar olarak saklanması zorunludur.

(4) Kurumlar, ilişkili kişilerle yaptığı işlemlerde uygulayacağı fiyat veya bedelleri, aşağıdaki yöntemlerden işlemin mahiyetine en uygun olanını kullanarak tespit eder:

a) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi: Bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesini ifade eder.

- b) Maliyet artı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, ilgili mal veya hizmet maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması suretiyle hesaplanmasını ifade eder.
- c) Yeniden satış fiyatı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanmasını ifade eder.
- ç) Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemlerin mahiyetine uygun olarak kendi belirleyeceği diğer yöntemleri kullanabilir.

(5) İlişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanacak fiyat veya bedelin tespitine ilişkin yöntemler, mükellefin talebi üzerine Maliye Bakanlığı ile anlaşarak belirlenebilir. Bu şekilde belirlenen yöntem, üç yılı aşmamak üzere anlaşmada tespit edilen süre ve şartlar dahilinde kesinlik taşır.

(6) Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulamasında, bu maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır.

(7) (Ek: 4/6/2008-5766/21 md.) Tam mükellef kurumlar ile yabancı kurumların Türkiye'deki işyeri veya daimi temsilcilerinin aralarında ilişkili kişi kapsamında gerçekleştirdikleri yurt içindeki işlemler nedeniyle kazancın örtülü olarak dağıtıldığının kabulü Hazine zararının doğması şartına bağlıdır. Hazine zararından kasıt, emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen fiyat ve bedeller nedeniyle kurum ve ilişkili kişiler adına tahakkuk ettirilmesi gereken her türlü vergi toplamının eksik veya geç tahakkuk ettirilmesidir.

(8) Transfer fiyatlandırması ile ilgili usûller Bakanlar Kurulunca belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

Beyan

Beyan esası

MADDE 14- (1) Kurumlar vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh olunur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin sonuçlarını içerir.

(2) Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname verir. Ancak, tüzel kişiliği bulunmayan iktisadî kamu kuruluşları ile dernek ve vakıflara ait iktisadî işletmelerden her biri için, bunların bağlı olduğu kamu tüzel kişileri ile dernek ve vakıflar tarafından ayrı beyanname verilir.

(3) Kurumlar vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

(4) Mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı diğer iş yerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname verilmez.

(5) Kooperatiflerin gelirlerinin vergi kesintisine tâbi tutulan taşınmaz kira gelirlerinden ibaret olması halinde, bu gelirler için beyanname verilmez.

(6) Mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi, kurumun kanunî veya iş merkezinin bulunduğu yerin vergi dairesidir.

(7) Maliye Bakanlığı, mükelleflerin bağlı oldukları vergi dairelerini, kanunî veya iş merkezlerine bakmaksızın belirlemeye yetkilidir.

(8) Beyannamelerin şekil, içerik ve ekleri Maliye Bakanlığınca belirlenir. Mükellefler beyanlarını bu beyanname ile yapmak veya bu beyannamelerde yazılı bilgilere uygun olarak bildirmek zorundadır.

Vergi kesintisi

MADDE 15- (1) Kamu idare ve kuruluşları, iktisadî kamu kuruluşları, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadî işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, ziraî kazançlarını bilânço veya ziraî işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler; kurumlara avanslar da dahil olmak üzere nakden veya hesaben yaptıkları aşağıdaki ödemeler üzerinden istihkak sahiplerinin kurumlar vergisine mahsuben % 15 oranında kesinti yapmak zorundadırlar:

- a) Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan kurumlara bu işleri ile ilgili olarak yapılan hakediş ödemeleri.
- b) Kooperatiflere ait taşınmazların kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemeleri.
- c) Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dahil) ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin iftası sırasında oluşan değer artışları kesintiye tâbi tutulmaz.).
- ç) Mevduat faizleri.
- d) Katılım bankaları tarafından katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.
- e) Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığında ödenen kâr payları.
- f) Birinci fıkranın (c) bendinde yer alan menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile elde edilmesi veya elden çıkarılmasından sağlanan gelirler.

(2) Vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerindeki kâr payları üzerinden, bu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere % 15 oranında vergi kesintisi yapılır.

(3) Emeklilik yatırım fonlarının kazançları hariç olmak üzere, Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yazılı kazançlardan, dağıtılsın veya dağıtılmasın, kurum bünyesinde % 15 oranında vergi kesintisi yapılır.

(4) Bakanlar Kurulu, bu maddede belirtilen vergi kesintisi oranlarını, her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sifıra kadar indirmeye, kurumlar vergisi oranına kadar yükseltmeye ve aynı sınırlar dahilinde üçüncü fıkrada belirtilen kazançlar için fon veya ortaklık türlerine göre ya da portföylerindeki varlıkların nitelik ve dağılımına göre farklılaştırmaya yetkilidir.

(5) Bu madde gereğince vergi kesintisi yapmak zorunda olanlar, bu vergileri ödeme veya tahakkukun yapıldığı yer itibarıyla bağlı oldukları vergi dairesine, vergilendirme dönemini izleyen ayın yirminci günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile bildirmeye mecburdurlar. Gelir Vergisi Kanununda belirlenen usûl ve esaslar, bu maddeye göre verilecek muhtasar beyannameler hakkında da uygulanır. Şu kadar ki, bu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan kesinti, kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği döneme ait muhtasar beyanname ile beyan edilir.

(6) Bu maddede geçen hesaben ödeme deyimi, kesintiye tâbi kazanç ve iratları ödeyenleri hak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren her türlü kayıt ve işlemleri ifade eder.

(7) Yapılacak vergi kesintisinde kazanç ve iratlar gayrisafi tutarları üzerinden dikkate alınır. Kesilmesi gereken verginin ödemeyi yapan tarafından üstlenilmesi halinde vergi kesintisi, ödenen tutar ile ödemeyi yapanın yüklediği verginin toplamı üzerinden hesaplanır.

(8) Bu maddede belirtilen ödemelerden yapılan vergi kesintisi, kesinti yapanların kayıt ve hesaplarında ayrıca gösterilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Verginin Tarhi

Vergilendirme dönemi ve tarhiyat

MADDE 16- (1) Kurumlar vergisinde vergilendirme dönemi, hesap dönemidir. Kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerin vergilendirme dönemi ise özel hesap dönemleridir.

(2) Kesinti suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık beyanname verilmeyen hallerde, vergi kesintisinin ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır.

(3) Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği vergi dairesince tarh olunur.

(4) Kurumlar vergisi, bu Kanuna göre mükellef olanların tüzel kişiliği adına; iktisadî kamu kuruluşları ile derneklere ve vakıflara ait iktisadî işletmelerden tüzel kişiliği haiz olmayanlar için bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ya da dernek veya vakıf adına; fonlarda fonun kurucusu adına; iş ortaklıklarında ise verginin ödenmesinden müteselsilen sorumlu olmak üzere yönetici ortak veya ortaklardan herhangi birisi adına tarh olunur.

(5) Kurumlar vergisi, bağlı olunan vergi dairesine beyannamenin verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi izleyen üç gün içinde tarh edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tasfiye, Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi

Tasfiye

MADDE 17- (1) Tasfiye dönemi: Her ne sebeple olursa olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olur.

- a) Tasfiye, kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlar ve tasfiye kararının tescil edildiği tarihte sona erer. Başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı ve tasfiyenin sona erdiği dönem için ilgili takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönem bağımsız bir tasfiye dönemi sayılır.
- b) Tasfiyenin başladığı takvim yılı içinde sona ermesi halinde tasfiye dönemi, kurumun tasfiyeye girdiği tarihten başlar ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam eder.
- c) Tasfiyenin zararla kapanması halinde tasfiye sonucu, önceki tasfiye dönemlerine doğru düzeltilir ve anılan dönemlerde fazla ödenen vergi mükellefe iade edilir.
- ç) Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde tarh zaman aşımı, tasfiyenin sona erdiği dönemde izleyen yıldan itibaren başlar.
- d) Tasfiyeden vazgeçilmesi halinde, kurum hakkında tasfiye hükümleri uygulanmaz. Böyle bir durumda, tasfiyeden vazgeçme kararı, bu kararın alındığı dönemin başından itibaren geçerli olur. Tasfiyeden vazgeçme kararının alındığı tarihe kadar verilen tasfiye dönemi beyannameleri, normal faaliyet beyannamelerinin yerine geçer. Tasfiyesinden vazgeçilen kurumun geçici vergiyle ilgili yükümlülükleri, tasfiyeden vazgeçilmesine ilişkin kararın alındığı tarihi kapsayan geçici vergilendirme dönemi başından itibaren başlar.

(2) Tasfiye beyannameleri: Tasfiye beyannameleri, tasfiye memurları tarafından tasfiye dönemlerinin sonundan itibaren Kanunun 14 üncü maddesinde yazılı sürelerde;

tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi ise tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

(3) Bu madde gereğince verilecek olan beyannamelere, bilanço ve gelir tablosu ile tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralar ve diğer değerlerin ayrıntılı bir listesi eklenir.

(4) Tasfiye kârı: Tasfiye halindeki kurumların vergi matrahı tasfiye kârıdır. Tasfiye kârı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.

a) Tasfiye kârı hesaplanırken;

1) Ortaklara veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine,

2) Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar tasfiye döneminin başındaki servet değerine,

eklenir.

b) Hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya kurum sahibine iade olunan iktisadî kıymetlerin değerleri, Kanununun 13 üncü maddesine göre ve dağıtımın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı gün itibarıyla belirlenir.

c) Bu maddeye göre tasfiye kârının hesaplanması sırasında, Kanununun 8, 9, 10 ve 11 inci madde hükümleri de ayrıca dikkate alınır.

(5) Servet değeri: Tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesidir. Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde izleyen tasfiye dönemlerinin başındaki servet değeri, bir önceki dönemin son bilançosunda görülen servet değeridir.

(6) Aşağıda belirtilenler dışında kalan her çeşit karşılıklar ile dağıtılmamış kazançlar bu sermayeye dahildir:

a) Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik karşılıkları.

b) Hissedar veya sahip olmayan kimselere dağıtılacak olan kazanç kısmı.

(7) Tasfiye memurlarının sorumluluğu: Tasfiye memurları, kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergiler ve diğer itirazlı tarhiyatlar için, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 207 nci maddesine uygun bir karşılık ayırmadan aynı Kanunun 206 ncı maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklılara ödeme ve ortaklara paylaşım yapamazlar. Aksi takdirde bu vergilerin asıl ve zamları ile vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

- a) Yukarıda belirtilen vergiler ile sekizinci fıkraya uyarınca tasfiye işlemlerinin incelenmesi sonucu tarh edilecek vergilerin asılları ve zamları, tasfiye sırasında dağıtım, devir, iade veya satış gibi yollarla kendisine ya da tasfiye kalanı üzerinden kendisine paylaşım yapılan ortaklardan da aranabilir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları için ayrıca tasfiye memurlarına başvurulmaz.
- b) Tasfiye memurları, bu madde gereğince ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, yukarıda belirtilen yollarla kendisine bir iktisadî kıymet aktarılan veya tasfiye kalanından pay alan ortaklara ya da ortakların aldıkları bu değerler vergileri karşılamaya yetmezse İcra ve İflas Kanununun 207 nci maddesine uygun oranlar dahilinde aynı Kanunun 206 ncı maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklarını tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara rücu edebilirler.

(8) Tasfiye işlemlerinin incelenmesi: Tasfiye beyannamesinin verilmesiyle birlikte tasfiye memurları, işlemlerinin vergi kanunları yönünden incelenmesini bir dilekçe ile isterler. Dilekçenin verilmesinden itibaren en geç üç ay içinde vergi incelemelerine başlanarak aralıksız devam edilir. Vergi incelemesinin bitmesini izleyen otuz gün içinde vergi dairesi sonucu tasfiye memurlarına yazı ile bildirir. Buna göre kurumdan aranan vergilerin sonucu alınıncaya kadar tasfiye memurlarının, yedinci fıkrada yazılı sorumluluğu devam eder.

(9) (Ek: 16/6/2009-5904/6 md.) Tasfiye edilerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiş olan mükelleflerin tasfiye öncesi ve tasfiye dönemlerine ilişkin olarak salınacak her türlü vergi tarhiyatı ve kesilecek cezalar, müteselsilen sorumlu olmak üzere; tasfiye öncesi dönemler için kanuni temsilcilerden, tasfiye dönemi için ise tasfiye memurlarından herhangi biri adına yapılır. Limited şirket ortakları, tasfiye öncesi dönemlerle ilgili bu kapsamda doğacak amme alacaklarından şirkete koydukları sermaye hisseleri oranında sorumlu olurlar. Şu kadar ki, bu fıkraya uyarınca tasfiye memurlarının sorumluluğu, tasfiye sonucu dağıtılan tutarla sınırlıdır.

(10) Maliye Bakanlığı, mükelleflerin hukukî statülerini, faaliyet gösterdikleri alanları ve tasfiyeye giriş tarihindeki aktif büyüklüklerini dikkate almak suretiyle tasfiye işlemlerine yönelik inceleme yaptırmamaya yetkilidir.

Birleşme

MADDE 18- (1) Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur.

(2) Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesh kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdaki alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir.

(3) Kanunun 17 nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödev-

ler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.

Devir, bölünme ve hisse değişimi

MADDE 19- (1) Bu Kanunun uygulanmasında aşağıdaki şartlar dahilinde gerçekleştirilen birleşmeler devir hükmündedir:

- a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunması.
- b) Münfesi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi.

(2) Kurumların yukarıdaki şartlar dahilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

(3) Aşağıdaki işlemler bölünme veya hisse değişimi hükmündedir:

- a) Tam bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi, bu Kanunun uygulanmasında tam bölünme hükmündedir. Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibarî değerinin % 10’una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir.
- b) Kısmî bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye’deki iş yeri veya daimî temsilcisinin bilânçosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmî bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmî bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.
- c) Hisse değişimi: Tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, bu Kanunun uygulanmasında hisse değişimi hükmündedir. Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10’una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel değildir.

(4) Bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunur.

(5) Maliye Bakanlığı devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri ile ilgili usûlleri belirlemeye yetkilidir.

Devir, bölünme ve hisse değişimi hallerinde vergilendirme

MADDE 20- (1) Devirlerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde, münfesh kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; birleşmeden doğan kârlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez:

a) Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihidir. Münfesh kurum ile birleşilen kurum;

1) Devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesh kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesh kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesh kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini,

birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesh kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verirler.

b) Birleşilen kurum, münfesh kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesh kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt eder. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdan ayrıca teminat isteyebilir.

(2) Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre gerçekleştirilen bölünmelerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde bölünme suretiyle münfesh kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; bölünmeden doğan kârlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez:

a) Şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, bölünme tarihidir. Bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar,

1) Bölünme tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini,

bölünmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verirler.

b) Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlulu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine ekleyecekleri bir taahhütname ile taahhüt ederler. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir.

(3) Bu Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde belirtilen işlemlerden doğan kârlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez. 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre gerçekleştirilen kısmî bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olurlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Verginin Ödenmesi

Ödeme süresi

MADDE 21- (1) Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenir.

(2) Tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye edilen veya birleşen kurumlar adına tasfiye veya birleşme kârı üzerinden tarh olunan vergiler, tasfiye veya birleşme nedeniyle infisah eden kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içinde ödenir. Tasfiye edilen veya birleşen kurumların bu Kanuna göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir.

(3) Kanunun 20 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre gerçekleştirilen devir ve bölünmelerde münfesihi kurum adına tahakkuk eden vergilerden;

a) Bu fıkraların (a) bentlerinin (1) numaralı alt bentlerine göre münfesihi veya bölünen kurum adına tahakkuk edenler, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar,

b) Diğer hallerde ise beyanname verme süresi içerisinde,

devralan veya birleşilen kurumlarca ödenir.

(4) Muhtasar beyanname ile bildirilen vergiler, beyannamenin verildiği ayın yirmialtıncı günü akşamına kadar ödenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Dar Mükellefiyet Esasında

Verginin Tarhı ve Ödenmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Matrahın Tayini

Safi kurum kazancı

MADDE 22- (1) Dar mükellef kurumların iş yeri veya daimî temsilci vasıtasıyla elde edilen kazançlarının tespitinde, aksi belirtilmediği takdirde tam mükellef kurumlar için geçerli olan hükümler uygulanır.

(2) Dar mükellefiyete tâbi kurumların ticarî veya ziraî kazançlar dışında kalan kazanç ve iratları hakkında, Gelir Vergisi Kanununun bu kazanç ve iratların tespitine ilişkin hükümleri uygulanır. Ancak, bu kazanç ve iratların Türkiye’de yapılmakta olan ticarî veya ziraî faaliyet kapsamında elde edilmesi halinde, kurum kazancı bu maddenin birinci fıkrasına göre tespit edilir.

(3) Dar mükellefiyette kurum kazancının tespitinde, ayrıca aşağıdaki indirimlerin yapılması kabul edilmez:

- Bu kurumlar hesabına yaptıkları alım-satımlar için ana merkeze veya Türkiye dışındaki şubelere verilen faizler, komisyonlar ve benzerleri.
- Türkiye’deki kurumun kazancının elde edilmesi ve idamesi ile ilgili olan ve emsallere uygunluk ilkesi uyarınca belirlenecek dağıtım anahtarlarına göre ayrılan paylar ile Türkiye’deki kurumun denetimi için yabancı ülkelerden gönderilen yetkili kişilerin seyahat giderleri hariç olmak üzere, ana merkezin veya Türkiye dışındaki şubelerin genel yönetim giderlerine veya zararlarına katılmak üzere ayrılan paylar.

(4) Dar mükellef kurumların işletmede kullandıkları borçlanmalar için Kanunun 12 nci maddesinde yer alan hükümlerin uygulanmasında, ortakla ilişkili kişinin tespiti açısından sermaye veya oy hakkı şartı aranmaz.

(5) Kanunun tasfiyeye ilişkin hükümleri ile 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi aynı şartlarla dar mükellef kurumlar hakkında da uygulanır. Şu kadar ki, devralan kurum tarafından devralınan değerlere karşılık verilen iştirak hisseleri, Türkiye’deki iş yeri veya daimî temsilcinin aktifine kaydedilir.

Yabancı ulaştırma kurumlarında kurum kazancının tespiti

MADDE 23- (1) Yabancı ulaştırma kurumlarının vergiyе matrah olacak kurum kazancı, hasılatla ortalama emsal oranlarının uygulanması suretiyle hesaplanır.

(2) Ortalama emsal oranları, Türkiye’de daimî veya arızî olarak çalışan bütün kurumlar için;

- a) Kara taşımacılığında % 12,
- b) Deniz taşımacılığında % 15,
- c) Hava taşımacılığında % 5,

olarak uygulanır.

(3) Ticarî ve arızî ticarî kazançları dar mükellefiyet kapsamında vergilendirilen yabancı ulaştırma kurumlarının, Türkiye’de elde edilmiş sayılan hasılatı aşağıdaki unsurlardan oluşur:

- a) Türkiye sınırları içinde gerçekleşen kara taşımacılığında, bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dahil olmak üzere yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti olarak her ne adla olursa olsun aldıkları tutarlar.
- b) Türkiye’deki yükleme limanlarından yabancı ülkelerdeki varış limanlarına veya diğer bir kurumun gemisine aktarma yapılacak yabancı limana kadar gerçekleşen deniz ve hava taşımacılığında, bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dahil olmak üzere yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti olarak her ne adla olursa olsun aldıkları tutarlar.
- c) Türkiye dışındaki taşımacılık faaliyeti için diğer kurumlar hesabına Türkiye’de sattıkları yolcu ve bagaj biletleri ile Türkiye’de yaptıkları navlun sözleşmeleri dolayısıyla kendilerine verilen komisyonlar ve ücretler.

İKİNCİ BÖLÜM

Beyan

Beyan esası

MADDE 24- (1) Kurumlar vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarh olunur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin sonuçlarını içerir.

(2) Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname verir.

(3) Mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı diğer iş yerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname verilmez.

Vergilendirme dönemi ve beyan

MADDE 25- (1) Yıllık beyan esasında vergilendirilen kurumların vergilendirme dönemi, hesap dönemidir. Ancak, kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerin vergilendirme dönemi, özel hesap dönemleridir.

(2) Kesinti suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık veya özel beyanname verilmeyen hallerde, vergi kesintisinin ilgili bulunduğu dönemler, vergilendirme dönemi sayılır.

(3) Kanunun 26 ncı maddesi gereğince verilen beyannameler ile bildirilen kazançların vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine kazancın elde edilme tarihi esas alınır.

(4) Yıllık kurumlar vergisi beyannamesi, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimî temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimî temsilcisi olmadığı takdirde yabancı kuruma kazanç sağlayanların bağlı olduğu yerin vergi dairesine verilir.

(5) Beyanname, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar, tarhiyatın muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde ise ülkeyi terk etmesinden önceki onbeş gün içinde verilir.

(6) Beyannamelerin şekil, içerik ve ekleri Maliye Bakanlığınca belirlenir. Mükellefler beyanlarını bu beyanname ile yapmak veya bu beyannamelerde yazılı bilgilere uygun olarak bildirmek zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Özel Beyan

Özel beyan zamanı tayin olunan gelirler

MADDE 26- (1) Dar mükellefiyete tâbi olan yabancı kurumların vergiye tâbi kazancının Gelir Vergisi Kanununda yazılı diğer kazanç ve iratlardan (telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayrimaddî hakların satışı, devir ve temlik karşılığında alınan bedeller hariç) ibaret bulunması halinde, yabancı kurum veya Türkiye'de adına hareket eden kimse, bu kazançları elde edilme tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kanunun 27 nci maddesinde belirtilen vergi dairesine beyanname ile bildirmek zorundadır.

(2) Diğer kazanç ve iratlara ilişkin olarak Türkiye'ye bizzat getirilen nakdî veya aynı sermaye karşılığında elde edilen menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin elden çıkarılması sırasında oluşan kur farkı kazancına dair hükümler hariç olmak üzere, Gelir Vergisi Kanununda yer alan vergilendirmeme hususundaki istisna, kayıt, şart ve sürelerle ait sınırlamalar dikkate alınmaz.

Beyannamenin verilme yeri

MADDE 27- (1) Özel beyan zamanı tayin olunan gelirlerle ilgili kurumlar vergisi beyannamesi;

- Taşınmazların elden çıkarılmasından doğan diğer kazanç ve iratlarda taşınmazın bulunduğu,
- Taşınırın ve hakların elden çıkarılmasından doğan diğer kazanç ve iratlarda mal ve hakların Türkiye'de elden çıkarıldığı,

- c) Ticarî veya ziraî bir işletmenin faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi karşılığında elde edilen diğer kazanç ve iratlarda işletmenin bulunduğu,
- ç) Arızî olarak ticarî işlemlerin yapılmasından veya bu nitelikteki işlemlere aracılıktan elde edilen kazançlar ile arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla elde edilen kazançlarda faaliyetin yapıldığı,
- d) Arızî olarak Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık faaliyetlerinden elde edilen kazançlarda yolcu veya yükün taşıta alındığı,
- e) Zarar yazılan değersiz alacaklarla karşılık ayrılan şüpheli alacakların tahsili dahil olmak üzere terk edilen işlemlerle ilgili olarak sonradan elde edilen diğer kazanç ve iratlar ile ticarî, ziraî veya meslekî bir faaliyete hiç girilmemesi veya ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen diğer kazanç ve iratlarda ödemenin Türkiye’de yapıldığı,
- f) Diğer hallerde Maliye Bakanlığınca belirlenen,

yerin vergi dairesine verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Verginin Tarhı ve Ödenmesi

Tarhiyatın muhatabı, tarh zamanı ve tarh yeri

MADDE 28- (1) Dar mükellefiyete tâbi yabancı kurumların vergisi, bunlar hesabına Türkiye’deki müdür veya temsilcileri; müdür veya temsilcileri mevcut değil ise kazanç ve iratları yabancı kuruma sağlayanlar adına tarh olunur.

(2) Kurumlar vergisi, beyannamenin vergi dairesine verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse vergiyi tarh edecek daireye geldiği tarihi izleyen üç gün içinde beyannamenin verildiği veya gönderildiği vergi dairesince tarh olunur.

Ödeme süresi

MADDE 29- (1) Dar mükellefiyette kurumlar vergisi;

- a) Yıllık beyanname ile bildirilenlerde beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar,
- b) Muhtasar beyanname ile bildirilenlerde beyannamenin verildiği ayın yirmialtıncı günü akşamına kadar,
- c) Özel beyannameyle bildirilenler ile tarhiyatın muhatabının Türkiye’yi terk etmesi veya tasfiye ve birleşme hallerinde verilecek beyannamelerde ise beyanname verme süresi içinde,

ödenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Vergi Kesintisi ve Muhtasar Beyanname

Dar mükellefiyette vergi kesintisi

MADDE 30- (1) Dar mükellefiyete tâbi kurumların aşağıdaki kazanç ve iratları üzerinden, bu kazanç ve iratları avanslar da dahil olmak üzere nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettirenler tarafından % 15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır:

- a) Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre birden fazla takvim yılına yaygın inşaat ve onarım işleri ile uğraşan kurumlara bu işleri ile ilgili olarak yapılan ak ediş ödemeleri.
- b) Serbest meslek kazançları.
- c) Gayrimenkul sermaye iratları.
- Ç) Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerinde sayılanlar hariç olmak üzere menkul sermaye iratları.

(2) Ticarî veya ziraî kazançta dahil olup olmadığına bakılmaksızın telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, marka ve benzeri gayrimaddî hakların satışı, devir ve temlik karşılığında nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen bedeller üzerinden bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen kişilerce % 15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.

(3) Tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiye’de bir iş yeri veya daimî temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç olmak üzere dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde sayılan kâr payları üzerinden bu Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere % 15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.

(4) Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlar ile (e) bendinde belirtilen şirketlerin (b) bendindeki şartları taşıyan iştirak kazançlarından anonim veya limited şirket niteliğindeki dar mükellef kurumlara dağıtılan kâr paylarından yapılacak kesinti oranı, bu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca uygulanan oranın yarısını aşamaz.

(5) Türkiye’de iş yeri ve daimî temsilcisi bulunmayan mükelleflerin, yetkili makamların izniyle açılan sergi ve panayirlarda yaptıkları ticarî faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar üzerinden, kurum bünyesinde % 15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.

(6) Yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan kısımdan ana merkeze aktardıkları tutar üzerinden, kurum bünyesinde % 15 oranında kurumlar vergisi kesintisi yapılır.

(7) Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan kurumlara (tam mükellef kurumların bu nitelikteki ülkelerde bulunan iş yerleri dahil) nakden veya hesaben

yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılan kurumun mükellef olup olmadığına bakılmaksızın % 30 oranında vergi kesintisi yapılır.

- a) Emsaline uygun fiyatlarla satın alınan mal ve iştirak hisseleri için yapılan ödemeler, emsaline uygun fiyatlarla deniz ve hava ulaştırma araçlarının kiralanması için yapılan ödemeler ile yapılan işin tamamlanabilmesi bakımından zorunluluk arz eden geçiş ücreti, liman ücreti gibi ödemeler üzerinden yapılacak kesinti oranını; her bir ödeme türü, faaliyet konusu ya da sektör itibarıyla ayrı ayrı belirlemeye, sifıra kadar indirmeye veya kanunî seviyesine kadar getirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.
- b) Yurtdışındaki finans kuruluşlarından temin edilen borçlanmalara ilişkin ana para, faiz ve kâr payı ödemeleri ile sigorta ve reasürans ödemeleri üzerinden bu fıkra uyarınca vergi kesintisi yapılmaz.
- c) Bu fıkraya göre vergi kesintisine tâbi tutulan ödemeler, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre ayrıca vergi kesintisine tâbi tutulmaz.

(8) Bakanlar Kurulu yukarıdaki fıkralarda belirtilen vergi kesintisi oranlarını, gelir unsurları veya faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı belirlemeye, sifıra kadar indirmeye veya yukarıdaki fıkralarda belirtilen oranın bir katına kadar artırmaya yetkilidir.

(9) Ticari ve zirai kazançlar hariç olmak üzere bu maddeye göre vergisi kesinti yoluyla alınan kazanç ve iratlar için Kanununun 24 veya 26 ncı maddelerine göre beyanname verilmesi veya bu madde kapsamına girmeyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelelere söz konusu kazanç ve iratların dahil edilmesi ihtiyaridir. Şu kadar ki, Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (5), (7) ve (14) numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratları ile fonların katılma belgelerinden ve yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının verilecek beyannamelelere dahil edilmesi zorunludur.

(10) Bu maddede geçen hesaben ödeme deyimi, kesintiye tâbi kazanç ve iratları ödeyenleri hak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren her türlü kayıt ve işlemleri ifade eder.

(11) Yapılacak vergi kesintisinde kazanç ve iratlar gayrisafi tutarları üzerinden dikkate alınır. Kesilmesi gereken verginin ödemeyi yapan tarafından üstlenilmesi halinde vergi kesintisi, fiilen ödenen tutar ile ödemeyi yapanın yüklediği verginin toplamı üzerinden hesaplanır.

(12) Bu Kanuna göre vergi kesintisi yapanlar, yaptıkları vergi kesintisini kayıt ve hesaplarında ayrıca gösterirler.

Muhtasar beyanname

MADDE 31- Kanununun 30 uncu maddesi gereğince vergi kesintisi yapmak zorunda olanlar, bu vergileri ödeme veya tahakkukun yapıldığı yer itibarıyla bağlı oldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirmek zorundadırlar. Muhtasar beyan-

name konusunda Gelir Vergisi Kanununda belirlenen usûl ve esaslar, bu maddeye göre verilecek muhtasar beyannameler hakkında da uygulanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Ortak Hükümler ve Geçici Maddeler

Kurumlar vergisi ve geçici vergi oranı

MADDE 32- (1) Kurumlar vergisi, kurum kazancı üzerinden % 20 oranında alınır.

(2) Kurumlar vergisi mükelleflerince, (dar mükellefiyete tâbi kurumlarda ticarî ve ziraî kazançlarla sınırlı olarak) cârî vergilendirme döneminin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre ve cârî dönemin kurumlar vergisi oranında geçici vergi ödenir. Tam mükellef kurumlar için geçerli olan esaslar, dar mükellef kurumlara da aynen uygulanır.

(3) Bakanlar Kurulu, ikinci fıkrada yazılı geçici vergi oranını 5 puana kadar indirmeye veya tekrar kanunî seviyesine kadar getirmeye yetkilidir.

(4) Kanunun 23 üncü maddesine göre vergilendirilen yabancı ulaştırma kurumlarında vergi oranını karşılıklı olmak şartıyla, ülkeler itibarıyla kara, deniz ve hava ulaştırma kurumları için ayrı ayrı veya topluca sınıra kadar indirmeye veya bu maddede yazılı oranın bir katını geçmemek üzere yeni bir oran tespit etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

İndirimli kurumlar vergisi

MADDE 32/A- (Ek: 18/2/2009-5838/9 md.)

(1) Finans ve sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren kurumlar, iş ortaklıkları, taahhüt işleri, 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Kanun ile 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Kanun kapsamında yapılan yatırımlar ile rödovans sözleşmelerine bağlı olarak yapılan yatırımlar hariç olmak üzere, bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ve Hazine Müsteşarlığı tarafından teşvik belgesine bağlanan yatırımlardan elde edilen kazançlar, yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine başlanılan hesap döneminden itibaren yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli oranlar üzerinden kurumlar vergisine tabi tutulur.

(2) Bu maddenin uygulamasında yatırıma katkı tutarı, indirimli kurumlar vergisi uygulanmak suretiyle tahsilinden vazgeçilen vergi yoluyla yatırımların Devletçe karşılanacak tutarını, bu tutarın yapılan toplam yatırıma bölünmesi suretiyle bulunacak oran ise yatırıma katkı oranını ifade eder. Bakanlar Kurulu;

a) İstatistikî bölge birimleri sınıflandırması ile kişi başına düşen milli gelir ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerini dikkate almak suretiyle illeri gruplandırma-ya ve gruplar itibarıyla teşvik edilecek sektörleri ve bunlara ilişkin yatırım ve istihdam büyüklüklerini belirlemeye,

- b) Her bir il grubu için yatırıma katkı oranını % 55'i, yatırım tutarı 50 milyon Türk Lirasını aşan büyük ölçekli yatırımlarda ise % 65'i geçmemek üzere belirleme, kurumlar vergisi oranını % 90'a kadar indirimli uygulamaya,
- c) Yatırım harcamaları içindeki arsa, bina, kullanılmış makine, yedek parça, yazılım, patent, lisans ve know-how bedeli gibi harcamaların oranlarını ayrı ayrı veya topluca sınırlandırmaya,

yetkilidir.

(3) İkinci fıkraya göre yatırıma katkı ve vergi oranı farklı illerde aynı mükellef tarafından yapılan yatırımlarda, toplam yatırımın her bir ile isabet eden oranına göre ilgili ilin yatırıma katkı oranı ve indirimli vergi oranı uygulanır.

(4) Tevsi yatırımlarda, elde edilen kazancın işletme bütünlüğü çerçevesinde ayrı hesaplarda izlenmek suretiyle tespit edilebilmesi halinde, indirimli oran bu kazançta uygulanır. Kazancın ayrı bir şekilde tespit edilememesi halinde ise indirimli oran uygulanacak kazanç, yapılan tevsi yatırım tutarının, dönem sonunda kurumun aktifine kayıtlı bulunan toplam sabit kıymet tutarına (devam eden yatırımlara ait tutarlar da dahil) oranlanması suretiyle belirlenir. Bu hesaplama sırasında işletme aktifinde yer alan sabit kıymetlerin kayıtlı değeri, yeniden değerlendirilmiş tutarları ile dikkate alınır. İndirimli oran uygulamasına yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçtiği geçici vergi döneminde başlanır.

(5) Hesap dönemi itibarıyla ikinci fıkrada belirtilen şartların sağlanamadığının tespit edilmesi halinde, söz konusu vergilendirme döneminde indirimli vergi oranı uygulanması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler, vergi ziyai cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.

(6) Yatırımın faaliyete geçmesinden önce devri halinde, devralan kurum, aynı koşulları yerine getirmek kaydıyla indirimli vergi oranından yararlanır.

(7) Yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçmesinden sonra devri halinde indirimli vergi oranından devir tarihine kadar devreden, devir tarihinden sonra ise devralan, aynı koşulları yerine getirmek kaydıyla yatırıma katkı tutarının kalan kısmı için yararlanır.

(8) Bu madde gelir vergisi mükellefleri hakkında da uygulanır.

(9) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Yurt dışında ödenen vergilerin mahsubu

MADDE 33- (1) Yabancı ülkelerde elde edilerek Türkiye'de genel sonuç hesaplarına intikal ettirilen kazançlardan mahallinde ödenen kurumlar vergisi ve benzeri vergiler, Türkiye'de bu kazançlar üzerinden tarh olunan kurumlar vergisinden indirilebilir.

(2) Kanunun 7 nci maddesinin uygulandığı hallerde, yurt dışındaki iştirakin ödemiş

olduğu gelir ve kurumlar vergisi benzeri vergiler, kontrol edilen yabancı Şirketin Türkiye’de vergilendirilecek kazancı üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir.

(3) Tam mükellef kurumların doğrudan veya dolaylı olarak sermayesi veya oy hakkının % 25’ine sahip olduğu yurt dışı iştiraklerinden elde ettikleri kâr payları üzerinden Türkiye’de ödenecek kurumlar vergisinden, iştiraklerin bulunduğu Őlkelerdeki kâr payı dağıtımına kaynak oluşturan kazançlar üzerinden ödenen gelir ve kurumlar vergisi benzeri vergilerin kâr payı tutarına isabet eden kısmı mahsup edilebilir. Kazanca ilave edilen kâr payı, bu kazançlar üzerinden yurt dışında ödenen gelir ve kurumlar vergisi benzeri vergiler dahil edilmek suretiyle dikkate alınır.

(4) Yurt dışı kazançlar üzerinden Türkiye’de tarh olunacak vergilere mahsup edilebilecek tutar, hiÇ bir surette yurt dışında elde edilen kazançlara Kanunun 32 nci maddesinde belirtilen kurumlar vergisi oranının uygulanmasıyla bulunacak tutardan fazla olamaz. Bu sınır dahilinde, ilgili bulunduğu kazancın Türkiye’de genel sonuÇ hesaplarına intikal ettirildiği hesap döneminde tamamen veya kısmen indirilemeyen vergiler, bu dönemi izleyen üçüncü hesap dönemi sonuna kadar indirim konusu yapılabilir.

(5) Geçici vergilendirme dönemi içinde yurt dışından elde edilen gelirlerin bulunması halinde, bu gelirler üzerinden elde edildiği Őlkelerde kesinti veya diğer şekillerde ödenen vergiler, o dönem için hesaplanan geçici vergi tutarından da mahsup edilebilir. İndirilecek tutar, yurt dışında elde edilen kazançlara Kanunun 32 nci maddesinde belirtilen geçici vergi oranının uygulanmasıyla bulunacak tutardan fazla olamaz.

(6) Yabancı Őlkelerde vergi ödendiği, yetkili makamlardan alınarak mahallindeki Türk elçilik veya konsoloslukları, yoksa mahallinde Türk menfaatlerini koruyan Őlkenin aynı nitelikteki temsilcileri tarafından tasdik olunan belgelerle tevsik olunmadıkça, yabancı Őlkede ödenen vergiler Türkiye’de tarh olunan vergiden indirilemez.

(7) Kurumlar vergisinden indirim konusu yapılan vergilerin yabancı Őlkelerde ödendiğini gösterir belgelerin, tarhiyat sırasında mükellef tarafından ibraz edilememesi halinde, yabancı Őlkede ödenen veya ödenecek olan vergi, Kanunun 32 nci maddesindeki kurumlar vergisi oranını aşmamak Şartıyla o Őlkede geçerli olan oran üzerinden hesaplanır ve tarhiyatın bu suretle hesaplanan tutara isabet eden kısmı ertelenir. İbraz edilmesi gereken belgeler, tarh tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde ilgili vergi dairesine ibraz edildiği takdirde, bu belgelerde yazılı kesin tutara göre tarhiyat düzeltilir.

(8) Mücbir sebepler olmaksızın belgelerin bu süre zarfında ibraz edilmemesi veya bu belgelerin ibrazından sonra ertelenen vergi tutarından daha düşük bir mahsup hakkı olduğunun anlaşılması halinde, ertelenen vergiler için Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı hesaplanır.

(9) Bu madde hükmünün uygulanmasında, yabancı para ile ödenen vergilere, bunların ilgili bulunduğu kazançların genel sonuÇ hesaplarına intikali esnasındaki kur uygulanır.

Yurt içinde kesilen vergilerin mahsubu

MADDE 34- (1) Beynamede gösterilen kazançlardan, Kanunun 15 inci maddesinin birinci fıkrasına ve 30 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre kaynağında kesilmiş olan vergiler (hayat sigorta şirketlerinde matematik karşılıkların yatırıma yönlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratlar üzerinden yapılan kesintiler dahil), beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.

(2) Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre vergi kesintisi yapılan kurum kazancından kâr payı alan kurumlar, aldıkları kâr payının içerdiği kesintiyi mahsup edebilirler. Mahsup edilecek tutar, ele geçen net kâr payının geçerli kesinti oranı kullanılarak brütleştirilmesi suretiyle hesaplanır.

(3) Kontrol edilen yabancı kurumlara yapılan ödemeler üzerinden Kanunun 30 uncu maddesinin yedinci fıkrası uyarınca kesilen vergiler, bu şirketin Türkiye'deki beyannameye dahil edilen kurum kazancı üzerinden hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. Ancak mahsup edilecek vergi, kontrol edilen yabancı kurumun bu ödemelerden kaynaklanan kazancına isabet eden kurumlar vergisini aşamaz.

(4) Geçici vergilendirme dönemi içinde elde edilen gelirler üzerinden kesinti yoluyla ödenmiş vergilerin bulunması halinde bu vergiler, o dönem için hesaplanan geçici vergi tutarından da mahsup edilebilir. İlgili hesap dönemine ilişkin tahakkuk ettirilen geçici verginin sadece ödenen kısmı yıllık kurumlar vergisi beyannamesi üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.

(5) Bu maddede belirtilen sınırlar dahilinde mahsup edilecek vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden fazla olduğu takdirde, bu durum vergi dairesince mükellefe yazı ile bildirilir. Aradaki fark, mükellefin söz konusu yazıyı tebellüğ tarihinden itibaren bir yıl içinde başvurusu halinde kendisine iade olunur. Bir yıl içinde başvurmayan mükelleflerin bu farktan doğan alacakları düşer.

(6) Maliye Bakanlığı; iadeyi mahsuben veya nakden yaptırmaya, inceleme raporuna, yeminli malî müşavir raporuna veya teminata bağlamaya ve iade için aranılacak belgeleri belirlemeye yetkilidir. Bu yetki; kazanç türlerine, iade şekillerine, geliri elde edenin veya ödemeyi yapanın hukukî statüsüne göre ayrı ayrı kullanılabilir.

(7) Mahsuben iade işlemi, aranan tüm belgelerin tamamlanması şartıyla, yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği tarih itibarıyla yapılır. İkmalen veya re'sen yapılan tarhiyatlarda mahsup işlemi, mahsup talebine ilişkin dilekçe ve eklerinin eksiksiz olarak vergi dairesi kayıtlarına girdiği tarih esas alınarak yapılır. Aranan belgelerin tamamlanması aşamasında yapılan tahsilatlar yönünden düzeltme yapılmaz.

(8) Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen fon ve ortaklıklar, aynı bentte yer alan kazançların elde edilmesi sırasında, Kanunun 15 inci maddesi uyarınca kendilerinden kesilen vergileri, vergi kesintisi yapanlarca ilgili ver-

gi dairesine ödenmiş olmak şartıyla, Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre kurum bünyesinde yapacakları vergi kesintisinden mahsup edebilirler. Mahsup edilemeyen kesinti tutarı mükellefin başvurusu halinde red ve iade edilir.

Muafiyet, istisna ve indirimlerin sınırı

MADDE 35- (1) Diğer kanunlardaki muafiyet, istisna ve indirimlere ilişkin hükümler, kurumlar vergisi bakımından geçersizdir.

(2) Kurumlar vergisi ile ilgili muafiyet, istisna ve indirimlere ilişkin hükümler, ancak bu Kanun, Gelir Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanununa hüküm eklenmek veya bu kanunlarda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

(3) Uluslararası anlaşma hükümleri saklıdır.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 36- 3/6/1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanun uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulmuş kazanç ve iratlar üzerinden, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi uyarınca ayrıca kesinti yapılmaz.

(2) Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesi uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulmuş kazanç ve iratlar üzerinden, bu Kanun uyarınca ayrıca kesinti yapılmaz. Anılan maddeye göre yapılan vergi kesintileri 34 üncü madde hükümleri çerçevesinde kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. Şu kadar ki; söz konusu maddenin (2) ve (3) numaralı fıkraları kapsamında kesinti suretiyle ödenen verginin, işlemden doğan kazancın tâbi olduğu vergi kesintisi oranıyla çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı, yıllık beyannamede hesaplanan vergiden mahsup edilmez.

(3) Dar mükellef kurumların Türkiye'deki iş yerlerine atfedilmeyen veya daimî temsilcilerinin aracılığı olmaksızın elde edilen ve Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 nci maddesi kapsamında kesinti yapılmış kazançları ile bu kurumların tam mükellef kurumlara ait olup İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan ve geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafı kapsamında vergi kesintisine tâbi tutulmayan kazançları ve bu kurumların daimî temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri tamamı geçici 67 nci madde kapsamında vergi kesintisine tâbi tutulmuş kazançları için yıllık veya özel beyanname verilmez.

(4) Bu Kanunla tanınan yetkiler çerçevesinde Bakanlar Kurulu tarafından yeni kararlar alınıncaya kadar, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 5422 sayılı Kanun kapsamında vergi oranlarına ve diğer hususlara ilişkin olarak yayınlanan Bakanlar Kurulu kararlarında yer alan düzenlemeler, bu Kanunda belirlenen yasal sınırları aşmamak üzere geçerliliğini korur.

(5) Diğer kanunlarla 5422 sayılı Kanuna yapılmış olan atıflar, ilgili olduğu maddeler itibarıyla bu Kanuna yapılmış sayılır.

(6) Kendilerine özel hesap dönemi tayin edilen kurumların 2006 takvim yılı içinde biten hesap dönemlerine ait kazançların vergilendirilmesinde; 1/1/2006 tarihinden önceki aylara % 30, sonraki aylara ise % 20 oranının aritmetik ortalaması dikkate alınarak hesaplanan oran uygulanır. Bu hesaplamada, oran kesirleri dikkate alınmaz.

(7) Bu Kanunun yayımı tarihinden önce bölünme işlemine başlayan tam mükellef sermaye şirketleri ile aynı mahiyetteki yabancı kurumlar, Kanunun yayımı tarihinden itibaren üç ay içerisinde kısmî bölünme işlemini tamamlayarak Ticaret Sicili Gazetesinde tescil ettirmek ve bölünme işleminin tarafları değişmemek kaydıyla 5422 sayılı Kanun hükümlerinden faydalanabilirler.

(8) 2006 yılının sonuna kadar bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yazılı şartları sağlayamayan yapı kooperatiflerinin muafiyeti 1/1/2006 tarihi itibarıyla sona ermiş sayılır.

(9) Bu Kanunun yürürlüğünden önce kurumlar vergisine ilişkin olarak başka kanunlarda yer alan muafiyet, istisna ve indirimler bakımından 35 inci madde hükmü uygulanmaz.

(10) Bu Kanunun yürürlüğünden önceki dönemler itibarıyla 5422 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(11) 1/1/2006 tarihinden sonraki geçici vergi dönemlerinde % 30 oranına göre hesaplanan ve tahsil edilen geçici verginin anılan dönemler için bu Kanuna göre hesaplanan tutarı aşan kısmı, müteakip dönemler için hesaplanan geçici vergiden mahsup edilir.

GEÇİCİ MADDE 2 – (Ek: 4/6/2008-5766/22 md.)

(1) 1/1/2008-31/12/2015 tarihleri arasında;

- a) Dernek veya vakıflarca elde edilen Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5) numaralı bendi ve geçici 67 nci maddesi kapsamında kesinti suretiyle vergilendirilmiş kazanç ve iratlar,
- b) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim yapan mesleki ve teknik eğitim okullarındaki atölye ve uygulama birimleri ile anaokulu, kreş, çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin elde ettikleri gelirler,
- c) 2/11/2007 tarihli ve 5706 sayılı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun uyarınca kurulan Ajansın görevleriyle ilgili yaptığı faaliyetlerinden aynı Kanunun 12 nci maddesi kapsamında elde ettiği gelirleri,

dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz.

GEÇİCİ MADDE 3 – (Ek: 18/2/2009-5838/10 md.)

(1) Bu Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen fonlardan, katılımcıları ya da kurucuları tam mükellef gerçek kişi veya kurum olmayanların portföylerini yöneten ve Sermaye Piyasası Kurulunun izniyle kurulan portföy yönetim şirketleri, geçici 1 inci maddenin üçüncü fıkrasının uygulanması yönünden bu fonların iş merkezi olarak değerlendirilmez, daimi temsilcileri sayılır.

GEÇİCİ MADDE 4 – (Ek: 18/2/2009-5838/10 md.)

(1) Münhasıran tekstil, konfeksiyon ve hazır giyim, deri ve deri mamulleri sektörlerinde faaliyette bulunanlardan üretim tesislerini Bakanlar Kurulunca belirlenen illere 31/12/2010 tarihine kadar nakleden ve asgari 50 kişilik istihdam sağlayan mükelleflerin, bu illerdeki işletmelerinden sağladıkları kazançlar için nakil tarihini izleyen hesap döneminden itibaren beş yıl süreyle kurumlar vergisi oranını % 75'i geçmemek üzere indirimli uygulamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu madde hükümünden gelir vergisi mükellefleri de yararlanır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 5 – (Ek: 16/6/2009-5904/7 md.)

(1) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin bu madde kapsamında 31/12/2009 tarihine kadar yapılan birleşmelerinde;

- a) Birleşilen kurum tarafından münfesihi kurumun birleşme tarihindeki sabit kıymetlerinin rayiç bedelle, diğer kıymetlerinin ise 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerleme hükümlerine göre değerlemek suretiyle bir bütün halinde devralınması ve bilançosuna kaydedilmesi,
- b) Birleşmeden doğan kazançların tamamının birleşme tarihi itibarıyla birleşilen şirketin sermayesine eklenmesi,
- c) Birleşilen kurumun, münfesihi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini; münfesihi kurumun, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde birleşme nedeniyle vereceği kurumlar vergisi beyannamesine ekli bir taahhütnameyle taahhüt etmesi,
- ç) Birleşme sonrasında üç yıl süreyle aylık ortalama bazda birleşilen kurum ile münfesihi kurum tarafından, 1/4/2009 tarihinden önce verilen son aya ilişkin sigorta bildirgelerine göre istihdam edilenlerin toplamından az olmamak üzere aylık istihdam sağlanması,

şartlarıyla birleşme işlemlerinden doğan kazançlar, kurumlar vergisinden müstesnadır.

(2) Birleşme nedeniyle infisah eden kurumun, birleşme tarihinde sona eren hesap döneminde elde ettiği kazançları ile birleşilen kurumun birleşme işleminin gerçekleştirdiği hesap dönemi dahil olmak üzere, üç hesap döneminde elde ettiği kazançlara, onbirinci fıkraya göre belirlenen indirimli kurumlar vergisi uygulanır.

(3) Bu maddenin uygulanmasında;

- a) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ): 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde kurulmuş olup 2008 yılının Aralık ayına ilişkin olarak verilen sigorta bildirgesine göre 10 ila 250 işçi çalıştıran ve 2008 hesap döneminin sonu itibarıyla yıllık net satışlar toplamı 25 milyon Türk Lirasını geçmeyen veya aktif toplamı 25 milyon Türk Lirasından az olan ticari işletmeleri,
- b) Birleşme: Tam mükellef iki veya daha fazla KOBİ'nin 18 inci madde uyarınca birleşerek yeni bir anonim şirket oluşturmalarını ya da tam mükellef bir veya birkaç KOBİ'nin tam mükellef olan ve anonim şirket statüsündeki diğer bir KOBİ'ye devrolunmasını,

ifade eder.

(4) Birleşilen kurumun; indirimli kurumlar vergisi uygulamasının sona erdiği yılı izleyen üçüncü yılın sonuna kadar, bu Kanunun 18 inci ve 19 uncu maddelerine göre birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi işlemlerine tabi tutulması (31/12/2009 tarihine kadar KOBİ'lerin kendi aralarında yapacakları hariç) ile tasfiye edilmesi veya sermaye azaltımında bulunması halinde, birleşmeden dolayı istisna edilen ya da indirimli oran uygulaması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, gecikme faizi ile birlikte birleşilen kurumdan tahsil edilir.

(5) Bu madde uyarınca birleşen kurumların birleşme tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları, 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen şartlarla kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilir.

(6) Müfeseh kurumdan devralınan amortismana tabi iktisadi kıymetler için, faydalı ömürleri dikkate alınarak müfeseh kurumdaki kayıtlı değerleri üzerinden kalan süre için amortisman ayrılabilir.

(7) Birleşilen kurum tarafından devralınan varlıkların, devir bedelinden düşük bir bedelle satılması durumunda oluşan zararlar, birleşilen kurumun kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.

(8) Birleşme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının bu maddeye göre indirimli kurumlar vergisi uygulanan hesap dönemlerinde satışı halinde 5 inci maddenin birinci fıkrasının (e) bendi hükmü uygulanmaz.

(9) KOBİ tanımı kapsamına giren gelir vergisi mükellefleri, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 81 inci maddesinde aranan şartları (değerleme hükümleri hariç) sağlamaları kaydıyla, bu madde hükümlerinden yararlanır.

(10) Bu maddeye göre yapılan birleşmeler, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu bakımından, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 81 inci maddesinde belirtilen işlemler ile bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünme işlemleri gibi değerlendirilir.

(11) Bakanlar Kurulu, bu maddeden yararlanan işletmeler için kurumlar vergisi ora-

nını, % 75'e kadar indirimli uygulamaya; Maliye Bakanlığı bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 6 – (Ek: 16/6/2009-5904/7 md.)

(1) Kanunun 17 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası hükümleri, bu geçici maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan her türlü vergi tarhiyatı ve kesilen cezalar hakkında uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 7 – (Ek: 16/6/2009-5904/7 md.)

(1) Kanunun geçici 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendindeki anonim şirket ifadeleri, 31/12/2009 tarihine kadar anılan madde kapsamında yapılan birleşmelerde sermaye şirketi olarak dikkate alınır.

Yürürlük

MADDE 37- (1) Bu Kanunun;

- a) 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi yayımı tarihinde,
- b) 7 nci maddesi 1/1/2006 tarihinden itibaren elde edilen kazançlara uygulanmak ve 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
- c) 12 nci maddesi 1/1/2006 tarihinden sonraya sarkan ödünç işlemlerine de uygulanmak ve 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
- ç) 13 ve 35 inci maddeleri 1/1/2007 tarihinde,
- d) 32 nci maddesinin birinci fıkrası, 1/1/2006 tarihinden itibaren başlayan vergilendirme dönemlerine uygulanmak ve 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
- e) Diğer hükümleri 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,

yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 38- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

13. GELİR VERGİSİ KANUNUNUN 94. MADDESİ

Vergi tevkifatı:

Madde 94 – (Değişik: 26/12/1993 - 3946/22 md.)

Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri,

kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.

1. Hizmet erbabına ödenen ücretler ile 61 inci maddede yazılı olup ücret sayılan edemelerden (istisnadan faydalananlar hariç), 103 ve 104 üncü maddelere göre,
2. Yaptıkları serbest meslek işleri dolayısıyla bu işleri icra edenlere yapılan ödemelerden (Noterlere (...) serbest meslek faaliyetlerinden dolayı yapılan ödemeler hariç);
  - a) 18 inci madde kapsamına giren serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödemelerden,
  - b) Diğerlerinden,
3. 42 nci madde kapsamına giren işler dolayısıyla bu işleri yapanlara (kurumlar dahil) ödenen istihkak bedellerinden,
4. Dar mükellefiyete tabi olanlara, telif ve patent haklarının satışı dolayısıyla yapılan ödemelerden,
5. a) 70 inci maddede yazılı mal ve hakların kiralanması karşılığı yapılan ödemelerden,
  - b) Vakıflar (mazbut vakıflar hariç) ve derneklere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden,
  - c) Kooperatiflere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden,
6. a) Dağıtılın veya dağıtılmasın Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin 4 numaralı bendinin;
  - i) (a), (c) ve (d) bentlerinde yazılı kazançlardan,
  - ii) (b) alt bendinde yazılı kazançlardan,
  - b) (Değişik:9/4/2003-4842/12 md.) i) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.),
  - ii) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye’de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç) ve gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.),
  - iii) 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iradının ana merkeze aktarılan tutarı üzerinden,
  - c) (Ek: 22/7/1998 - 4369/48 md.; Mülga: 25/12/2003-5035/49 md.)
7. 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuru-

- luşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil),
- a) Devlet tahvili faizlerinden,
  - b) Hazine bonusu faizlerinden,
  - c) (Değişik: 22/7/1998 - 4369/48 md.) Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdarsi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden,
  - d) Nama yazılı tahvil faizlerinden,
  - e) Hamiline yazılı tahvil faizlerinden,
  - f) (Ek: 21/2/2007-5582/29 md.) İpotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipotekli sermaye piyasası araçlarından elde edilen kâr payı ve faiz gelirlerinden,
  - g) Diğerlerinden,
8. Mevduat faizlerinden (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)
- a) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler ile özel finans kurumlarınca döviz katılma hesaplarına ödenen kar paylarından,
  - b) Nama yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden,
  - c) Hamiline yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden,
  - d) Diğerlerinden,
- 9) 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil).
- a) Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr paylarından,
  - b) Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr paylarından,
  - c) Özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr paylarından,
10. (Değişik: 22/7/1998 - 4369/48 md.) a) Baş bayiler hariç olmak üzere Milli Piyango İdaresince çıkarılan biletleri satanlar ile diğer kişilerce çıkartılan bu nitelikteki biletleri satanlara yapılan komisyon, prim ve benzeri ödemelerden,- b) 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna göre gerçek ve tüzel kişilerin mallarını iş akdi ile bağlı olmaksızın bunlar adına kapı kapı dolaşmak suretiyle tüketiciye satanlara bu faaliyetleriyle ilgili olarak yapılan komisyon, prim ve benzeri ödemelerden,

11. (Değişik:25/5/1995 - 4108/23 md.) Çiftçilerden satın alınan zirai mahsüller ve hizmetler için yapılan ödemelerden;

  - a) Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsülleri için,
  - b) Diğer zirai mahsuller için,
  - c) Ziraai faaliyet kapsamında ifa edilen hizmetler için,

- d) (Ek: 28/6/2001-4697/8 md.) Çiftçilere yapılan doğrudan gelir destekli ve alternatif ürün ödemeleri için,
12. PTT acenteliği yapanlara, bu faaliyetleri nedeniyle ödenen komisyon bedeli üzerinden,
13. (Değişik: 25/5/1995 - 4108/23 md.) Esnaf muafliğından (...) yararlananlara mal ve hizmet alımları karşılığında yapılan ödemelerden,
14. 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 14 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar, kamu menfaatine yararlı dernekler ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)
15. (Ek :28/6/2001 - 4697/8 md.) a) 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinin (a) alt bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından
b) 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinin (b) alt bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından
c) 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinin (c) alt bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından

% 25 vergi tevkifatı yapılır.

(Ek fıkra: 28/3/2007-5615/6 md.) Vergilendirme rejiminin, Türk vergi sisteminin sahip olduğu vergilendirme kapasitesi ile en az aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişiminde bulunup bulunmadığı hususu da göz önünde bulundurulmak suretiyle, Bakanlar Kurulunca ilan edilecek ülkelerde yerleşik veya faaliyette bulunanlara (Türkiye’de yerleşik olanların bu ülkelerde bulunan işyerleri dahil) nakden veya hesaben yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinden, bu ödemelerin verginin konusuna girip girmediğine veya ödeme yapılanın mükellef olup olmadığına bakılmaksızın % 30 oranında vergi kesintisi yapılır. Emsaline uygun fiyatlarla satın alınan mal ve iştirak hisseleri için yapılan ödemeler, emsaline uygun fiyatlarla, deniz ve hava ulaştırma araçlarının kiralanması için yapılan ödemeler ile yapılan işin tamamlanabilmesi bakımından zorunluluk arz eden geçiş ücreti, liman ücreti gibi ödemeler üzerinden yapılacak kesinti oranını; her bir ödeme türü, faaliyet konusu ya da sektör itibarıyla ayrı ayrı belirlemeye, sifra kadar indirmeye veya kanunî seviyesine kadar getirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Yurt dışındaki finans kuruluşlarından temin edilen borçlanmalara ilişkin anapara, faiz ve kâr payı ödemeleri ile sigorta ve reasürans ödemeleri üzerinden bu fıkra uyarınca vergi kesintisi yapılmaz.

Tüccar, serbest meslek erbabı ve çiftçilerin yukarıdaki hükümlere göre yapacakları tevkifat; ticari, mesleki ve zirai işleriyle ilgili ödemelerine münhasırdır.

Yukarıdaki bentlerde yazılı vergi tevkifatının yapılmasında 96 ncı madde hükmü göz önünde tutulur.

(Değişik: 9/4/2004-4842/12 md.) Bu maddenin (6) numaralı bendinin (a) alt ben-

dine göre üzerinden vergi tevfikatı yapılan kurum kazancından kar payı alanlara, tevkif suretiyle alınan vergi red ve iade olunmaz.

Bakanlar Kurulu, bu maddede yer alan tevkifat nispetini, her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sifıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye yetkilidir. Bu yetki;

- Tam ve dar mükellefler ile gerçek ve tüzel kişiler itibariyle,
- 6, 7, 8 ve 9 numaralı bentlerde yer alan kazanç ve iratlardan; mevduat veya menkul kıymetin vadesi, menkul kıymetlerin türleri ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler için,
- 6 numaralı bendin (b) alt bendinde yer alan menkul sermaye iratları kapsamına giren Devlet tahvili, Hazine bonusu faizleri ve Toplu Konut İdaresi ile Kamu Ortaklığı idaresince çıkartılan menkul kıymetlerin gelirlerine isabet eden kısım için (bu kısım, bu faiz ve gelirlerin toplam kurum hasılatı içindeki payına göre hesaplanır),
- (Değişik: 25/5/1995 - 4108/23 md.) 11 numaralı bent gereğince zirai mahsul bedelleri üzerinden yapılacak vergi tevkiyatında, zirai mahsulün ticaret borsalarında tescil ettirilerek satılıp satılmadığına veya destekleme kapsamında alım yapan kurumlar ile diğerlerine, zirai faaliyet kapsamında ifa edilen hizmetler için de faaliyetin türü ve niteliğine, münhasıran zirai alet ve makinalarla verilen hizmetlere veya zirai işletmenin başka kişilerin işlerinde kullanılmak suretiyle yapılmasına göre,
- (Değişik: 25/5/1995 - 4108/23 md.) 13 numaralı bentte yer alan ödemelerde ödeme yapılan kişilerin mükellef olup olmadıklarına, ödemenin konusunun emtia veya hizmet alımı, emtia ve hizmet alımının birlikte olmasına, iş grupları, iş neveleri, sektörler ve emtia gruplarına göre,

Farklı oranlar tespit edilmek suretiyle de kullanılabilir.

Bakanlar Kurulu, bu maddede yer alan tevkifat nispetini, kara, deniz ve hava ulaştırması işiyle iştigal eden dar mükellefler için, ülkeler itibariyle ve karşılıklı olmak şartıyla, ayrı ayrı veya topluca sifıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye yetkilidir.

(Ek: 12/6/2002-4761/2 md.) Maliye Bakanlığı, vergiye tâbi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir.

14. VAKIFLAR KANUNU

Kanun Numarası	: 5737
Kabul Tarihi	: 20/2/2008
Yayımlandığı R.Gazete	: Tarih: 27/2/2008 Sayı : 26800
Yayımlandığı Düstur	: Tertip : 5 Cilt : 47 Sayfa:

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – Bu Kanun; vakıfların yönetimi, faaliyetleri ve denetimine, yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılmasına, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanmasına ilişkin usûl ve esasların belirlenmesi; Vakıflar Genel Müdürlüğünün kuruluşu ile Genel Müdürlüğün teşkilât, görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2 – Bu Kanun; mazbut, mülhak ve yeni vakıflar, cemaat ve esnaf vakıfları ile Vakıflar Genel Müdürlüğünü kapsar.

Bu Kanunun uygulanmasında milletlerarası mütekabiliyet ilkesi saklıdır.

Tanımlar

MADDE 3 – Bu Kanunun uygulanmasında;

Genel Müdürlük veya Denetim Makamı: Vakıflar Genel Müdürlüğünü,

Genel Müdür: Vakıflar Genel Müdürünü,

Meclis: Vakıflar Meclisini,

Vakıflar: Mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfları,

Vakfiye: Mazbut, mülhak ve cemaat vakıflarının malvarlığını, vakıf şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren belgeleri,

1936 Beyannameyi: Cemaat vakıflarının 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince verdikleri beyannameyi,

Vakıf senedi: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların, malvarlığını ve vakıf şartlarını içeren belgeyi,

Mazbut vakıf: Bu Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıfları,

Mülhak vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıfları,

Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,

Esnaf vakfı: 2762 sayılı Vakıflar Kanununun yürürlüğünden önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıfları,

Yeni vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfları,

Şube: Vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi,

Temsilcilik: Vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birimi,

Vakıf yönetimi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve bu Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili organı,

Vakıf yöneticisi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve bu Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri,

Hayrat: Mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfların, doğrudan toplumun istifadesine bedelsiz olarak sundukları mal veya hizmetleri,

Akar: Vakıf amaç ve faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gelir getirici şekilde değerlendirilmesi zorunlu olan taşınır ve taşınmazları,

Mukataalı vakıf: Zemini vakfa, üzerindeki yapı ve ağaçlar tasarruf edene ait olan ve kirası yıllık olarak alınan vakıf taşınmazlarını,

İcareteynli vakıf: Değerine yakın peşin ücret ve ayrıca yıllık kira alınmak suretiyle süresiz olarak kiralanan vakıf taşınmazlarını,

Taviz bedeli: Mukataalı ve icareteynli taşınmazların serbest tasarrufa terki için alınan bedeli,

Galle fazlası: Mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktarı,

İntifa hakkı: Mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve hakları,

ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Vakıflarla İlgili Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Tüzel Kişilik, Ehliyet, Yönetim, Temsil

Tüzel kişilik

MADDE 4 – Vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir.

Yeni vakıfların kuruluşu, mal varlığı, şube ve temsilcilikleri

MADDE 5 – Yeni vakıflar; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler.

Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgarî mal varlığı her yıl Meclisçe belirlenir.

Yeni vakıflar, vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Genel Müdürlüğe beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yabancılar, Türkiye’de, hukukî ve fiilî mütekalibiyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler.

Yönetim ve temsil şekli

MADDE 6 – Mazbut vakıflar, Genel Müdürlük tarafından yönetilir ve temsil edilir.

Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakıf yöneticileri kendilerine yardımcı tayin edebilirler. Mülhak vakıf yöneticilerinde aranacak şartlar ile yardımcılarının nitelikleri yönetmelikle düzenlenir. Vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür.

Cemaat vakıflarının yöneticileri mensuplarınca kendi aralarından seçilir. Vakıf yöneticilerinin seçim usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Esnaf vakıfları, mülhak vakıfların tabi olduğu hükümlere tabidir. Bu vakıflar, esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilir.

Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye’de yerleşik bulunması gerekir.

Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar

MADDE 7 – On yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mühlak vakıflar, mahkeme kararıyla Genel Müdürlükçe yönetilir ve temsil edilir.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflarla, bu Kanuna göre mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamaz.

İlgililerin vakfiye şartlarına göre intifa hakları saklıdır.

(Ek fıkra:13/2/2011-6111/208 md.) İntifa haklarına ilişkin talepler galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşer.

(Ek fıkra:13/2/2011-6111/208 md.) Mazbut vakıflarda intifa hakları, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren, vakfın son beş yıl içindeki malvarlığı, gelirleri ve giderleri ile sınırlı olmak ve galle fazlasının mevcudiyeti şartıyla Genel Müdürlükçe belirlenir.

Yeni vakıf organlarının tamamlanması

MADDE 8 – Yeni vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde; vakıf senedindeki hükümlere göre, hüküm bulunmaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın, bunun bulunmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı ve Genel Müdürlüğün görüşü alınarak mahkemece yenisi seçilir.

Vakıf yöneticisi olamayacaklar

MADDE 9 – Vakıflarda; hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanlar yönetici olamazlar.

Vakıf yöneticisi seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların yöneticiliği sona erer.

Vakıf yöneticilerinin sorumlulukları ve görevden alınması

MADDE 10 – Vakıf yöneticileri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadır.

Birinci fıkrada belirtilen zorunluluğa uymayanlar ile;

a) Vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan,

- b) Vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan,
- c) Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan,
- d) Denetim Makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden,
- e) Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan,
- f) Bu Kanunun 11 inci maddesi uyarınca iki defa idarî para cezası alan,

vakıf yöneticileri, Meclisin vereceği karara dayalı olarak Denetim Makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir. Telifisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar, Meclis kararı üzerine Denetim Makamınca, vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyumca yönetilmesi ihtiyatî tedbir olarak mahkemeden talep edilir.

Görevinden alınan vakıf yöneticileri Meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar. Ayrıca ikinci fıkranın (c), (e) ve (f) bentlerinde belirtilen nedenlerle görevinden alınan vakıf yöneticileri başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.

Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar.

Vakıf yöneticileri mahkeme kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

İdarî para cezası

MADDE 11 – Genel Müdürlükçe yapılan tebligata rağmen, bu Kanun uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Genel Müdürlükçe her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. İdarî para cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Vakıf Malları ve Faaliyetleri

Vakıfların mal edinmesi, akar cinsinden olan malların değiştirilmesi

MADDE 12 – Vakıflar; mal edinebilirler, malları üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilirler.

Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait akar mallar ile hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesine, paraya çevrilmesine veya değerlendirilmesine Meclis yetkilidir.

Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflara, başlangıçta özgülünen mal ve haklar, vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, Denetim Makamının görüşü alınarak mahkeme kararı ile sonradan iktisap ettikleri mal ve hakları işe bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak vakıf yetkili organının kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirilebilir veya paraya çevrilebilir.

Vakıf yöneticileri, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmaz malları tapuya tescil tarihinden itibaren bir ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirirler.

Kurucularının çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların, taşınmaz mal edinmeleri hakkında, 22/12/1934 tarihli ve 2644 sayılı Tapu Kanununun 35 inci maddesi uygulanır.

Taşınmazların vakıfları adına tescili

MADDE 13 – Mazbut vakıfların tescil görmemiş hayrat taşınmazları, Genel Müdürlüğün isteği üzerine tapu idaresince vakıfları adına tescil edilir.

Mazbut ve mülhak vakıflara ait akar taşınmazların satış ve taviz bedelleri ile satın alınacak, trampa ile edinilecek veya yeniden yaptırılacak taşınmazlar, vakıfları adına hisseleri oranında tapuya tescil ettirilerek kayıtlara işlenir.

Amaç ve işlev değişikliği

MADDE 14 – Vakıfların, vakfiyelerindeki şartların yerine getirilmesine fiilen veya hukuken imkân kalmaması halinde; vakfedenin iradesine aykırı olmamak kaydıyla mazbut vakıflarda Genel Müdürlüğün; mülhak, cemaat ve esnaf vakıflarında, vakıf yöneticilerinin teklifi üzerine bu şartları değiştirmeye; hayır şartlarındaki parasal değerleri güncel vakıf gelirlerine uyarlamaya Meclis yetkilidir.

Hayrat taşınmazların nitelikleri ve değerlendirilmesi

MADDE 15 – Vakıfların hayrat taşınmazları haczedilemez, rehnedilemez, bu taşınmazlarda mülkiyet ve irtifak hakkı için kazandırıcı zamaşımı işlemez.

Genel Müdürlüğe, mazbut ve mülhak vakıflara ait olup, tahsis edildikleri amaca göre kullanılmaları kanunlara veya kamu düzenine aykırı yahut tahsis amacına uygunluğunu kaybetmiş, kısmen veya tamamen hayrat olarak kullanılması mümkün olmayan taşınmazlar; mazbut vakıflarda Meclis kararı ile mülhak vakıflarda vakıf yöneticisinin talebi üzerine Meclis kararı ile gayece aynı veya en yakın başka bir hayrata dönüştürülebilir, akara devredilebilir veya paraya çevrilebilir. Bu paralar aynı surette diğer bir hayrata tahsis olunur. Aynı vakıf içerisindeki dönüştürme veya devirlerde bedel ödenmez.

Hayrat taşınmazların tahsisi

MADDE 16 – Mazbut vakıflara ait hayrat taşınmazlara, Genel Müdürlük tarafından öncelikle vakfiyeleri doğrultusunda işlev verilir. Genel Müdürlükçe değerlendirile-

meyen veya işlev verilemeyen hayrat taşınmazlar; fiilen asli niteliğine uygun olarak kullanılıncaya kadar kiraya verilebilir.

Bu hayrat taşınmazlar; Genel Müdürlükçe işlev verilmek amacıyla, vakfiyesinde yazılı hizmetlerde kullanılmak üzere Genel Müdürlüğün denetiminde onarım ve restorasyon karşılığı kamu kurum ve kuruluşlarına, benzer amaçlı vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere tahsis edilebilir.

Mülhak vakfa ait hayrat taşınmazın tahsisinde Genel Müdürlük görüşü alınır.

Tahsis edilen taşınmaz; ticari bir faaliyette kullanılamaz, tahsise aykırı kullanımın tespiti halinde Genel Müdürlüğün talebi üzerine taşınmaz, bulunduğu yerin mülki amirliğince tahlîye edilir.

Cemaat vakıflarına ait, kısmen veya tamamen hayrat olarak kullanılmayan taşınmazlar, vakıf yönetiminin talebi halinde Meclis kararıyla; aynı cemaate ait başka bir vakfa tahsis edilebilir veya vakfın akarına dönüştürülebilir.

Taşınmazların vakfına dönmesi

MADDE 17 – Tasarruf edenlerin veya maliklerin mirasçı bırakmadan ölümleri, kaybolmaları, terk veya mübadil gibi durumlara düşmeleri halinde icareteynli ve mukataalı taşınmaz malların mülkiyeti vakfi adına tescil edilir.

Taviz bedeli

MADDE 18 – Tapu kayıtlarında, icareteyn ve mukataalı vakıf şerhi bulunan gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde veya tasarrufundaki taşınmazlar, işlem tarihindeki emlak vergisi değerinin yüzde onu oranında taviz bedeli alınarak serbest tasarrufa terk edilir. Ancak miri arazilerden mukataalı hayrata tahsis edilmeyenler ile aşar ve rüsumu vakfedilen taşınmazlar tavize tâbi değildir.

Taviz bedelinin hesaplanmasında; ortaklığın giderilmesi veya cebri icra yoluyla satılanlarda satış bedeli, kamulaştırmalarda ise kamulaştırma bedeli esas alınır.

Bu Kanun hükümleri gereğince taviz bedelinin tamamı vakfi adına ödenmedikçe, taşınmaz üzerindeki temlikî tasarruflar tapu dairelerince tescil olunmaz.

Vakıf şerhleri ile ilgili olarak, diğer kanunlarda yer alan zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerle ilişkin hükümler uygulanmaz.

Taviz bedelinin tahsil şekli

MADDE 19 – Taviz bedelleri, yapılacak tebligat üzerine altmış gün içerisinde peşin olarak ödenebileceği gibi eşdeğer bir taşınmazla takas edilebilir veya yarısı peşin,

kalanı bir yılda beş eşit taksitte ödenebilir. Taksitlendirme halinde, taşınmaza birinci derece ve birinci sırada ipotek konulur. Taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan taksitlerin tamamı muaccel olur.

Genel Müdürlükçe tahakkuk ettirilen taviz bedelleri, yapılacak tebligata rağmen ödenmediği takdirde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı ile birlikte tahsil edilerek vakfı adına gelir kaydedilir.

Kira süresi

MADDE 20 – Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazların kira süresi azami üç yıldır. Ancak onarım veya inşaa karşılığı kiralamalarda; onarım ve inşaa bedeli göz önüne alınarak kira süresi Genel Müdürün onayı ile yirmi yıla, Meclis kararı ile kırk dokuz yıla kadar tespit edilebilir.

Genel Müdürlüğe veya mazbut vakıflara ait onarımı planlanan vakıf kültür varlıkları ile yatırım yapılacak taşınmazlar; kira süresinin bitiminden bir ay önce bildirim yapılmak kaydıyla, hiçbir hüküm ve karara bağlı olmaksızın Genel Müdürlüğün talebi üzerine kira süresi sonunda mülki amirlikçe tahliye edilir.

Vakıf ormanları

MADDE 21 – Özel vakıf ormanları kurulabilir.

Vakıf kültür varlıklarının korunması ve imar uygulamalarının bildirilmesi

MADDE 22 – Kamu kurum ve kuruluşları, koruma imar planlarını düzenlerken vakıf kültür varlıklarıyla ilgili hususlarda Genel Müdürlüğün görüşünü almak zorundadırlar.

Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmaz mallarla ilgili olarak belediyeler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan uygulama imar ve parselasyon planlarının, askıya çıkarılmadan önce ilgili idareler tarafından Genel Müdürlüğe bildirilmesi zorunludur.

Mazbut vakıf taşınmazlarında akar niteliğini koruyacak şekilde imar düzenlemesi yapılır.

Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait olup uygulama imar planlarında okul, hastane veya spor alanlarında kalan taşınmazlar; ilgili kurumlar tarafından, imar planının tasdik tarihinden itibaren iki yıl içerisinde kamulaştırılmadığı takdirde ilgili bakanlığın görüşü alınarak Genel Müdürlükçe özel okul, özel hastane veya özel spor tesisi olarak değerlendirilebilir.

Zilyetlik yoluyla kazanım

MADDE 23 – Vakıfların malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümleri uygulanmaz.

Sigorta

MADDE 24 – Kiraya verilen veya tahsis edilen mazbut vakıf taşınmaz malların, yangın, hırsızlık ve doğal afetlere karşı, kullananları tarafından Genel Müdürlük adına sigortalanması zorunludur.

Uluslararası faaliyet

MADDE 25 – Vakıflar; vakıf senetlerinde yer almak kaydıyla, amaç veya faaliyetleri doğrultusunda, uluslararası faaliyet ve işbirliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler ve yurt dışında kurulmuş kuruluşlara üye olabilirler.

Vakıflar; yurt içi ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi bağış ve yardım alabilirler, yurt içi ve yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere aynı ve nakdi bağış ve yardımda bulunabilirler. Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka aracılığı ile olur ve sonuç Genel Müdürlüğe bildirilir. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikle düzenlenir.

İktisadî işletme ve şirket kurulması

MADDE 26 – Vakıflar; amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Genel Müdürlüğe bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler. Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez. Kurucuların çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların kurduğu yahut paylarının yarısından fazlasına bu nevi vakıfların sahip olduğu şirketlerin mal edinmeleri hakkında aynı vakıfların mal edinmelerini düzenleyen hükümler uygulanır.

Genel Müdürlük; Bakanlar Kurulu kararıyla Genel Müdürlük ve mazbut vakıfların gelirleri ve akar malları ile iktisadî işletme veya şirket kurmaya yetkilidir. Şirket hisseleri ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesi, paraya çevrilmesi, değerlendirilmesi ve bunlara bağlı her türlü hakkın kullanılması ile ortaklık paylarına bağlı hakların kullanılması Genel Müdürlük tarafından yürütülür.

Sona eren veya dağıtılan yeni vakıfların mal ve hakları

MADDE 27 – Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar; vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Genel Müdürlüğün görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise Genel Müdürlüğe intikal eder.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vakıf Kültür ve Tabiat Varlıkları

Vakıf kültür varlıklarının tespiti, tescili ve yaşatılması

MADDE 28 – Vakıflara ait yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tespiti, envanterinin çıkarılması, tescili, Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait olanların korunması, mülkiyeti el değiştirmiş vakıf kültür varlıkları ile koruma alanlarının kamulaştırılması, değerlendirilmesi, onarımı, restorasyonu ve gerektiğinde yeniden inşası Genel Müdürlükçe yürütülür.

Sermayesinin yüzde ellisinden fazlası Genel Müdürlüğe veya mazbut vakıflara ait işletme ve iştiraklerin; Kurumlar Vergisi matrahının yüzde onu, yeterli geliri bulunmayan mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının onarımında kullanılmak üzere Genel Müdürlüğe aktarılır.

Yeterli geliri bulunmayan mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlığı niteliğindeki taşınmazların, benzer amaçlı mazbut vakıfların gelirleriyle korunmasına ve yaşatılmasına Meclis yetkilidir.

Vakıf kültür ve tabiat varlıklarının korunması

MADDE 29 – Vakıflara ait taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları; Genel Müdürlük, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile kullananları tarafından korunur.

Vakıf kültür varlıklarının devri

MADDE 30 – Vakıf yoluyla meydana gelip de her ne suretle olursa olsun Hazine, belediye, özel idarelerin veya köy tüzel kişiliğinin mülkiyetine geçmiş vakıf kültür varlıkları mazbut vakfına devrolunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Vakıfların Muhasebesi ve Denetimi

Vakıf muhasebesi

MADDE 31 – Vakıflar, muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlükçe belirlenecek usûl ve esaslar dahilinde tutmak zorundadırlar. Tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Mazbut vakıfların her birinin gelir ve giderleri ayrı ayrı takip edilir.

Vakıflar, varlıklarını, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler.

Beyanname verme yükümlülüğü

MADDE 32 – Vakıf yönetimi; vakfın yönetici veya yönetim kurulu üyeleri listesini, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, gayrimenkullerini, malî

tablolarını ve bu tabloların uygun araçlarla yayınlandığına dair belgeyi, işletme ve iştiraklerinin malî tabloları ile yönetmelikle belirlenecek diğer bilgileri içeren beyannameyi her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde Genel Müdürlüğe verir.

Vakıfların denetimi

MADDE 33 – Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir.

Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir.

Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır.

Yönetim ve temsil masrafı

MADDE 34 – İntifa hakkına konu mazbut vakıflar ile Genel Müdürlük tarafından geçici olarak yönetilen vakıfların yıllık gayrisafi gelirlerinin yüzde yirmisi yönetim ve temsil masrafı olarak Genel Müdürlük bütçesine gelir kaydedilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Vakıflar Meclisi, Genel Müdürlük Teşkilâtı ve İstihdam

BİRİNCİ BÖLÜM

Vakıflar Genel Müdürlüğü

Vakıflar Genel Müdürlüğü

MADDE 35 – Bu Kanun ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere, kamu tüzel kişiliğini haiz Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Başbakan, Genel Müdürlüğün yönetimi ile ilgili yetkilerini gerekli gördüğü takdirde görevlendireceği Devlet Bakanı vasıtasıyla kullanabilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, merkez ve taşra teşkilâtından oluşur.

Genel Müdürlüğün merkezi Ankara'dadır.

Genel Müdürlüğün görevleri

MADDE 36 – Genel Müdürlüğün görevleri şunlardır:

- a) Mazbut vakıfların vakfiyelerinde veya vakfiye yerine geçen hüccet, berat, ferman gibi belgelerinde yazılı hayrî, sosyal, kültürel ve ekonomik şart ve hizmetleri yerine getirmek.

- b) Vakfiyelerde öngörülen hizmetlerin en iyi şekilde yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait paralar ile malları değerlendirmek, daha fazla gelir getirici yatırımlara tahsis etmek.
- c) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait paralar ile işletmeler kurma, kurulmuş şirketlere iştirak etme, bunların sermaye artışları hususlarında karar vermek.
- d) Yurt içi ve yurt dışındaki vakıflara ait vakıf kültür varlıklarını ihya etmek.
- e) Mülhak, cemaat ve yeni vakıflar ile esnaf vakıflarının denetimini yapmak.
- f) Vakıflarla ilgili konularda; araştırma, geliştirme, eğitim, kültür ve yayın faaliyetlerinde bulunmak, ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak.
- g) Vakıf kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirmek; müze, kütüphane ve kültür merkezleri kurmak.
- h) Bu Kanun ve diğer kanunlar ile Genel Müdürlüğe verilen görevleri yapmak.

Genel Müdürlük, vakıflara ilişkin görevlerle ilgili olarak diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışır ve koordinasyonun sağlanması hususunda gerekli tedbirleri alır. Genel Müdürlük gerektiğinde ihtiyaç duyulan konuyla sınırlı olmak üzere 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tâbi olmaksızın uzman kişi, kurum ve kuruluşlardan danışmanlık ve hukukî mütalaa şeklinde hizmet satın alabilir.

Genel Müdürlüğün denetimi

MADDE 37 – Genel Müdürlüğün denetimi, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır.

Genel Müdürlüğün bütçesi

MADDE 38 – Genel Müdürlüğün bütçesi; 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde hazırlanır. Bütçe, Meclisin uygun görüşünden sonra süresi içerisinde ilgili mercilere sunulur.

Gelir fazlaları ertesi yıla devreder.

Genel Müdürlüğün gelirleri

MADDE 39 – Genel Müdürlüğün gelirleri şunlardır:

- a) Kira gelirleri.
- b) İşletme kârları.
- c) İştirak gelirleri.
- d) Yönetim ve temsil payları.
- e) Mazbut vakıflara ait taşınmazların satışından elde edilecek gelirler.
- f) Taviz bedelleri.
- g) Genel Müdürlüğe ait taşınmazların satışından elde edilecek gelirler.
- h) Şartlı bağışlar.
- ı) Şartsız bağışlar.
- j) Diğer gelirler.

Bazı gelirler ile bağışların harcanması

MADDE 40 – 39 uncu maddenin (e) ve (f) bentlerinde yer alan gelirler; ait olduğu vakfa taşınmaz alımında, vakfın taşınmazlarının onarım ve yapımında kullanılır. Ayrıca Meclis kararıyla gelir getirici yatırımlarda, yurt içi ve yurt dışında bulunan ve geliri kalmayan vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının bakım ve onarımlarında da kullanılabilir.

Genel Müdürlüğe yapılan şartlı bağışlar, bağış yapanın şartları doğrultusunda harcanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Vakıflar Meclisi

Meclisin oluşumu

MADDE 41 – Meclis, Genel Müdürlüğün en üst seviyedeki karar organıdır.

Meclis; Genel Müdür, üç Genel Müdür yardımcısı ve I. Hukuk Müşaviri olmak üzere beş, vakıf konusunda bilgi ve deneyim sahibi yükseköğrenim mezunları arasından Başbakanın teklifi üzerine ortak kararname ile atanacak beş, yeni vakıflarca seçilecek üç, mülhak ve cemaat vakıflarınca seçilecek birer üye olmak üzere toplam onbeş üyeden oluşur. Ayrıca yeni vakıflar üç, mülhak ve cemaat vakıfları ise birer yedek üye seçer. Seçimler; yeni vakıflarda yönetim organının, mülhak vakıflarda vakıf yöneticilerinin, cemaat vakıflarında yönetim kurullarının seçeceği birer temsilcinin iştiraki ile Genel Müdürlüğün daveti üzerine ayrı ayrı yapılır.

Genel Müdür aynı zamanda Meclisin de başkanıdır.

Genel Müdür alınan kararları yürütmeye yetkili ve görevlidir. Genel Müdürün çeşitli nedenlerle görevinde bulunmadığı durumlarda Genel Müdüre vekâlet eden Meclis Başkanlığına da vekâlet eder.

Meclisin çalışmasına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Meclisin görevleri

MADDE 42 – Bu Kanunun diğer maddeleri ile belirlenen görevlerinin yanı sıra, Meclis aşağıdaki görevleri de yerine getirir:

- Genel Müdürlüğe, mazbut ve mülhak vakıflara ait akar ve hayrat taşınmazların tahsis, satış ve trampasına yönelik tasarruflarla, kamulaştırmalarda kamu yararını kararını vermek.
- Genel Müdürlük ve işletme müdürlüklerinin bütçelerini onaylamak.
- Genel Müdürlük ve vakıflarla ilgili tüzük ve yönetmelik tasarılarını karara bağlamak.
- Genel Müdürlükçe gerek görülen hususları karara bağlamak.

Meclis üyelerinin nitelikleri ve görev süresi

MADDE 43 – Meclis üyelerinin; 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile belirlenen Devlet memuru olma şartlarını taşıması, ortak kararnameyle atanacak üyelerden; en az üçünün kamu kurum ve kuruluşlarında on yıldan fazla görev yapmış olması gerekir.

Kamu görevlisi olmayan Meclis üyeleri, görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlar ve kendilerine karşı işlenen suçlar yönünden kamu görevlisi sayılır.

Meclis üyelerinin görev süresi üç yıldır. Genel Müdür, Genel Müdür yardımcıları ve I. Hukuk Müşavirinin, Meclis üyelikleri görev süreleriyle sınırlıdır. Ancak, göreve engel bir hastalık veya sakatlık nedeniyle iş görememeleri veya üyelik şartlarını kaybetmeleri durumunda ortak kararnameyle atanmış üyelerin görevleri ortak kararnameyle, diğer üyelerin görevleri ise Genel Müdürün teklifi ve Meclis kararı ile sona erer.

Memur veya diğer kamu görevlisi iken ortak kararnameyle Meclis üyeliğine atanmaların Mecliste görev yaptıkları sürece eski görevleriyle olan ilişkileri kesilir. Bu üyelerin; memuriyete giriş şartlarını kaybetme dışındaki herhangi bir nedenle görevlerinin sona ermesi, görevden ayrılma isteğinde bulunması veya görev sürelerinin dolması durumunda otuz gün içinde eski kurumlarına başvurmaları halinde mükteseplerine uygun bir kadroya atanırlar. Bu durumda Genel Müdürlükte geçirdikleri süreler atandığı kurumda geçmiş gibi değerlendirilir. Akademik unvanların kazanılmasına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla üniversitelerden gelen personel hakkında da aynı hükümler uygulanır.

Meclis üyelerinin yenilenmesi ve huzur hakkı

MADDE 44 – Ortak kararnameyle atanan üyeliklerde herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde otuz gün içerisinde 43 üncü madde doğrultusunda üç yıllığına yenisi atanır.

Vakıflar tarafından seçilen üyelerden boşalma olması halinde kalan süreyi tamamlamak üzere sırasıyla yedek üyeler görev alır.

Uhdesinde kamu görevi bulunmayan Meclis üyelerine, ayda dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için (3000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.

Meclisin toplantı şekli ve karar nisabı

MADDE 45 – Meclis, Genel Müdürün çağrısı üzerine ayda en az iki defa, üye tam sayısının üçte ikisi ile toplanır ve Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğuyla karar alır. Meclis üyeleri çekimser oy kullanamaz. Meclis üyeleri oy ve kararlarından sorumludur.

Meclis üyeleri, kendilerini ve üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile evlatlıklarını ilgilendiren toplantı ve oylamaya katılamazlar.

Vakıflar, kendilerini ilgilendiren toplantılarda, oy hakkı olmaksızın bir yetkili ile temsil edilebilirler.

Meclis üyelerince uyulması gereken hususlar

MADDE 46 – Meclis üyeleri, görevleri süresince ve görevlerinin sona ermesinden itibaren iki yıl süre ile Genel Müdürlük ve ilgili kuruluşlarına karşı doğrudan doğruya veya dolaylı olarak taahhüde giremez, komisyonculuk ve temsilcilik yapamaz.

Meclis üyeleri görevleri süresince edindikleri gizli bilgi ve belgeleri kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü şahısların lehine veya aleyhine kullanamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

Mazereti olmaksızın üst üste üç veya yılda toplam on toplantıya katılmayanların üyeliği Meclis kararı ile sona erer.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Teşkilât

Merkez teşkilâtı

MADDE 47 – Genel Müdürlüğün merkez teşkilâtı; ana hizmet, danışma ve denetim birimleri ile denetim birimleri ile yardımcı hizmet birimlerinden oluşur.

Genel Müdürlüğün merkez teşkilâtı ekli (I) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

Genel Müdür

MADDE 48 – Genel Müdür, Genel Müdürlüğün en üst amiri olup Genel Müdürlüğü temsil eder.

Genel Müdür, Genel Müdürlük faaliyetlerini; vakfiye şartlarına, kalkınma planlarına, yıllık programlara ve mevzuata uygun olarak, görev alanına giren konularda diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde Başbakan'a karşı sorumlu olarak yürütür.

Genel Müdür, merkez ve taşra teşkilâtının faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemek veya denetletmekle görevli ve yetkilidir.

Genel müdür yardımcıları

MADDE 49 – Genel Müdürlük ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri

ile yardımcı hizmet birimlerinin koordinasyonunda Genel Müdüre yardımcı olmak üzere üç Genel Müdür yardımcısı atanabilir. Genel Müdür yardımcısı, Genel Müdür tarafından verilen görevleri yerine getirir.

Ana hizmet birimleri

MADDE 50 – Genel Müdürlüğün ana hizmet birimleri şunlardır:

- a) Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- b) Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- c) Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı.
- d) Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığı.
- e) Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- f) Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı.
- g) Dış İlişkiler Daire Başkanlığı.

Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 51 – Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Mülhak, cemaat, esnaf ve yeni vakıflarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- b) İdarî para cezası ile ilgili işlemleri yürütmek.
- c) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 52 – Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Vakfiyelerde yer alan hayır şart ve hizmetleri yerine getirmek.
- b) Hayrat taşınmaz malların tahsis işlemlerini yürütmek.
- c) Vakfiyelerde yazılı hayır şart ve hizmetleri yerine getirmek üzere her seviyeden eğitim-öğretim tesisleri, öğrenci yurtları sağlık ve sosyal yardım kurumları, aşevleri gibi tesisler açmak, yönetimini sağlamak, öğrencilere eğitim yardımı yapmak, ihtiyaç sahibi insanlara sosyal yardımlarda bulunmak, muhtaç ve engellilere aylık bağlamak.
- d) Sosyal yardım hizmeti veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.
- e) Uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak sosyal politikalar ve sosyal yardım projeleri üretmek ve yürütmek.
- f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığı

MADDE 53 – Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Vakıf kültür varlıklarının tespit ve envanterini yapmak ve belgelerini arşivlemek.

- b) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının röleve, restitüsyon, restorasyon ve diğer projeleri ile yıllık ve beş yıllık onarım programlarını hazırlayarak veya hazırlatarak onarım ve restorasyonlarını yapmak veya yaptırmak, talep halinde kontrollük görevi Genel Müdürlükçe yürütülmek kaydıyla düzenlenecek protokol esasları dahilinde kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere yaptırmak.
- c) Vakıf kültür varlıkları birim fiyat analizlerini hazırlamak, Genel Müdürcü onaylandıktan sonra yayınlanmasını sağlamak.
- d) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının onarım ve restorasyon projeleri ile ilgili gerekli işlemleri yapmak ve hali hazır durumlarını röleve ve fotoğraflarla tespit etmek, gerektiğinde eser ile koruma alanlarının kamulaştırma işlemlerini yürütmek,
- e) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının onarımı ile yeni yapıların inşa, onarım ve ihale işlemlerini yürütmek.
- f) Vakıf kültür varlıklarının ve yeni yapıların onarımı için gerekli görülen malzemeleri satın almak, şantiye kurmak ve şantiyeleri kontrol etmek.
- g) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile ilgili işlemleri yürütmek.
- h) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığı

MADDE 54 – Yatırım ve Emlak Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlüğe, mazbut, mülhak ve cemaat vakıflarına ait taşınmaz malların envanterini çıkarmak, kütük kayıtlarını tutmak.
- b) Bu Kanun ve ilgili kanunlar uyarınca vakfına intikali gereken taşınmaz malların tespitini yaparak vakfı adına tapuya tescilini sağlamak, vakıf kültür varlıklarının mülkiyet ve tasarruf işlemlerini yürütmek.
- c) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazların; imar uygulama ve kadaströ çalışmalarını takip etmek; kamulaştırma, kiralama, vakıf konut veya hizmet statüsüne alma, çıkarma işlemlerini yürütmek; kiralama usûl ve esaslarını belirlemek; kat karşılığı, yapım veya onarım karşılığı kiralama modelleri ile değerlendirilmelerini sağlamak; her türlü tecavüzdten korunmaları ile ilgili tedbirleri almak; elde tutulmasında fayda görülmeyenlerin değiştirilmesi, satılması ve gerekli görülen taşınmazların satın alınması işlemlerini yürütmek.
- d) Genel Müdürlüğe yapılacak taşınmaz mal başı işlemlerini yürütmek.
- e) Tavize tâbi olan taşınmaz malların tespiti ile taviz bedellerinin tahsilini sağlamak.
- f) Görev ve faaliyetlerinin gerektirdiği alt yapı çalışmalarını yapmak veya yaptırmak.
- g) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 55 – Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Mazbut vakıfların vakfiyelerinde yer alan sağlık hayır şartlarının gerçekleştirilmesi amacıyla; yataklı, ayakta, gezici sağlık hizmeti vermek ve bu konuyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- b) Sağlık tesislerinin etkin ve verimli hizmet vermesine yönelik tedbirler almak.
- c) Sağlık hizmeti veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak.
- d) Gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları, sosyal güvenlik kurumları ve sağlık branşında hizmet veren özel sigorta şirketleri ile anlaşma yapılmasını sağlamak.
- e) Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesinin vakfiye şartlarına uygun, eğitim hastanesi olarak etkin ve verimli çalışmasını sağlamak.
- f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı

MADDE 56 – Kültür ve Tescil Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlük arşivinde bulunan vakfiye, ferman, berat, hüccet ve benzeri belgelerin tercüme ve transkripsiyonunu yapmak, tasnif etmek ve arşivlemek.
- b) Vakıfların merkezî sicil kayıtlarını tutmak, kurulacak yeni vakıfların merkezî sicile tescilini yapmak.
- c) Devlet arşiv, kütüphane ve müzeleri ile gerçek ve tüzel kişilerin elinde bulunan vakfiye ve benzeri belgeleri tespit ederek bunların Genel Müdürlük arşivine intikalini sağlamak.
- d) Tevliyet, intifa hakkı, mazbutiyet, şart tebdili ile hayır şartlarının güncelleştirilmesi gibi belgeleri sicile kaydederek arşivlemek.
- e) İlimi araştırmaların güvenlik içinde yürütülmesini sağlamak.
- f) Teberrukat eşyanın en geç beş yılda bir sayımını yaptırarak demirbaş kayıtları ile mutabakatını sağlamak.
- g) Vakıflarla ilgili yayın faaliyetlerinde bulunmak.
- h) Vakıf müze, kütüphane ve kültür merkezlerini açmak, denetlemek.
- i) Yurt içi ve yurt dışındaki vakıf ve üst kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde bilimsel, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlemek, projeler üretmek.
- j) Arşivlerin kullanılmasını kolaylaştıracak ve her tür ilmi çalışmalar için fayda sağlayacak şekilde bir arşiv yönetim sistemi kurmak ve bu sistemin çalışmasını sağlamak.
- k) Ulusal ve uluslararası toplantılar, konferans, panel, sempozyum, açık oturum, sergi, fuar gibi etkinlikler düzenlemek.
- l) Vakıflara ait taşınır kültür varlıklarının korunması ve kaçakçılığın önlenmesi için gerekli tedbirleri almak ve kaçırılan eserlerin iadesi ile ilgili işlemleri yürütmek.
- m) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Dış İlişkiler Daire Başkanlığı

MADDE 57 – Dış İlişkiler Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlüğün uluslararası kuruluşlarla ilişki ve işlemlerini yürütmek.

- b) Vakıflarla ilgili uluslararası alandaki gelişmeleri takip etmek.
- c) Yurt dışı vakıf emlak konuları ile ilgili işlemleri yürütmek.
- d) Genel Müdürlüğün Avrupa Birliği ile ilgili yapacağı çalışmaları, diğer birimlerle koordinasyon sağlayarak yürütmek.
- e) Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda Türkiye’de düzenlenecek uluslararası toplantıların organizasyonunu yapmak ve buna ilişkin işlemleri yürütmek.
- f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Danışma ve denetim birimleri

MADDE 58 – Genel Müdürlüğün danışma ve denetim birimleri şunlardır:

- a) Hukuk Müşavirliği.
- b) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı.
- c) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.
- d) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği.

Hukuk Müşavirliği

MADDE 59 – Hukuk Müşavirliğinin görevleri şunlardır:

- a) Hukukî konular ile hukukî, malî ve cezaî sonuçlar doğuracak işlemler hakkında görüş bildirmek.
- b) Başbakanlıktan veya diğer kuruluşlardan gönderilen kanun, tüzük ve yönetmelik tasarılarını hukukî açıdan inceleyerek Genel Müdürlüğün görüşlerini belirlemek.
- c) Genel Müdürlüğün menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukukî tedbirleri zamanında almak, anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak.
- d) Genel Müdürlüğün taraf olduğu davalarda; gerekli bilgileri hazırlamak ve Genel Müdürlüğü temsil etmek veya Genel Müdürlükçe hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilen davaları takip ve koordine etmek.
- e) Genel Müdürlük ile ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikleri hukukî açıdan incelemek, gerektiğinde hazırlamak ve gerekli görülecek değişiklikleri teklif etmek.
- f) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

MADDE 60 – Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Genel Müdürün emri veya onayı üzerine, Genel Müdürlüğün merkez ve taşra kuruluşları ile ilgili olarak Genel Müdür adına teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütür, ayrıca aşağıdaki görevleri yapar:

- a) Mühlhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıfların, vakfiye ve vakıf senedinde yazılı şartlara, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, amacı doğ-

rultusunda faaliyette bulunup bulunmadığı, mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyanname ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanılıp kullanılmadığı hususlarını incelemek, denetlemek ve rehberlik yapmak.

- b) Vakıf ve iktisadî işletmelerinin ve iştiraklerinin denetleme ve inceleme işlerini yürütmek.
- c) Müfettişlerin araştırma, inceleme ve denetim sonucu düzenleyecekleri raporları Başkanlık görüşü ile birlikte Genel Müdürlük makamına sunmak.
- d) Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıfların iç denetim raporları ile sonuçlarını değerlendirmek ve gerekli işlemleri yürütmek.
- e) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı hizmetlerinin yürütülmesinde ihtiyaç duyulması durumunda Genel Müdürün onayı ile taşrada çalışma grupları oluşturulabilir.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı ile çalışma gruplarının çalışma usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

MADDE 61 – Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Ulusal kalkınma strateji ve politikaları, yıllık program ve hükümet programı çerçevesinde Genel Müdürlüğün orta ve uzun vadeli strateji ve politikalarını belirlemek, amaçlarını oluşturmak üzere gerekli çalışmaları yapmak.
- b) Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda, performans ve kalite ölçütleri geliştirmek ve bu kapsamda verilecek diğer görevleri yerine getirmek.
- c) Genel Müdürlüğün yönetimi ile hizmetlerin geliştirilmesi ve performansla ilgili bilgi ve verileri toplamak, analiz etmek, yorumlamak.
- d) Genel Müdürlüğün görev alanına giren konularda, hizmetleri etkileyecek dış faktörleri incelemek, kurum içi kapasite araştırması yapmak, hizmetlerin etkinliğini ve tatmin düzeyini analiz etmek ve genel araştırmalar yapmak.
- e) Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirmek.
- f) 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunuyla malî hizmetler birimine verilen görevleri yürütmek.
- g) Genel Müdürlüğün kefalet sandığı işlemlerini yürütmek.
- h) Genel Müdürlüğün sınıai, ticari, zirai, turizm, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardım ve diğer alanlarda girişeceği yatırımları planlamak, gerekli etüt ve projeleri hazırlamak veya hazırlatmak.
- ı) İşletmelerin ekonomik kurallar içinde üretimlerini artırıcı malî ve teknik etütler yapmak, işletme ve iştiraklere ait iş ve işlemleri yürütmek.
- j) Mazbut vakıflara ait hesapları tutmak, intifa hakkı işlemlerini yürütmek.
- k) Mülhak vakıfların yıllık kesin hesaplarını incelemek ve tasdik etmek.
- l) Dış kaynaklı fonlara ulaşabilecek projelerin üretilmesini ve uygulamaya geçirilmesini sağlamak.
- m) Genel Müdür tarafından verilecek diğer benzer görevleri yapmak.

Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

MADDE 62 – Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğinin görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlüğün saydam bir yapıya kavuşturulması amacıyla, Genel Müdürlüğün kimliği, misyonu, vizyonu, çalışma alanı ve faaliyetleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmek.
- b) Genel Müdürlüğün çalışmalarına ve yürüttüğü projeler ile faaliyetlerine ilişkin kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla, görsel ve yazılı basın organlarıyla iletişim kurmak, Genel Müdürlüğe ilişkin enformasyon niteliğindeki bilgileri derlemek, bunları Genel Müdürlük adına haberleştirerek kitle iletişim araçları kanalıyla kamuoyuna duyurulmasını sağlamak.
- c) Genel Müdürlük ile ilgili duyuru, bülten, bildiri, açıklama şeklinde derlenmiş her türlü haberin medya planını hazırlayarak, bu planı uygulamak.
- d) Genel Müdürlüğün kamuoyu nezdinde tanıtımının yapılabilmesi amacıyla, çalışmalarının ve kurumsal kimliğin tanınması ve hatırlanır olmasına yönelik reklam ve tanıtım stratejilerini belirlemek, bunların uygulamaya geçirilmesini sağlamak.
- e) Genel Müdürlük adına, tanıtım amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler ile ortak organizasyonlar planlamak, yayın faaliyetlerinde bulunmak, tanıtıcı broşür, afiş gibi görsel tanıtım araçları oluşturarak, bunların hedeflenen kitlelere ulaşmasını sağlamak.
- f) 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde bilgi edinme hakkını kullanmak isteyen vatandaşların bilgi almasını kolaylaştıracak şekilde organize olmak, bu kapsamda, ilgili birimler ile bilgi edinme hakkını kullanan vatandaş arasında koordinasyon görevini yürütmek.
- g) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Yardımcı hizmet birimleri

MADDE 63 – Genel Müdürlüğün yardımcı hizmet birimleri şunlardır:

- a) İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı.
- b) Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı.

İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı

MADDE 64 – İnsan Kaynakları Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlüğün insan gücü politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak.
- b) Genel Müdürlük personelinin atama, sicil, disiplin, emeklilik, nakil, terfi, ücret, sendika ve benzeri özlük hakları işlemlerini yürütmek.
- c) Genel Müdürlük personelinin hizmet içi eğitim programını hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek.
- d) İç denetimle ilgili hizmetleri yürütmek.
- e) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

MADDE 65 – Destek Hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

- a) Genel Müdürlük için gerekli araç, gereç, kırtasiye ve malzemeleri temin etmek, dağıtımını sağlamak, onarım hizmetlerini yürütmek, kayıtlarını tutmak ve harcamalara ilişkin tahakkuk işlemlerini yapmak.
- b) Genel Müdürlük hizmetleri için ihtiyaç duyulan taşınır ve taşınmazların kiralanması işlemlerini yürütmek.
- c) Genel Müdürlük hizmet binalarının temizlik, aydınlatma, ısıtma, bakım, onarım ve taşıma işlemlerini yürütmek.
- d) Konut tahsisi, sağlık ve sosyal tesislerin kurulması ve yönetilmesi ile ilgili hizmetleri yürütmek.
- e) Genel evrak ve arşiv faaliyetlerini düzenlemek.
- f) Genel Müdürlüğün sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini planlamak ve yürütmek.
- g) Genel Müdür tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

Taşra teşkilâtı

MADDE 66 – Genel Müdürlüğün taşra teşkilâtı ekli (II) sayılı cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde yer alan birimlerin kurulup kaldırılmasına, yer ve bağlantı değişikliklerinin yapılmasına Genel Müdürlüğün önerisi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Taşra teşkilâtının çalışma usûl ve esasları yönetmelikle belirlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İstihdam

Personel rejimi

MADDE 67 – Genel Müdürlük personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbidir.

Genel Müdürlükte; Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, Vakıflar Meclisi Üyesi, I. Hukuk Müşaviri, Rehberlik ve Teftiş Başkanı, Baş Müfettiş, Müfettiş, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, Daire Başkanı, Bölge Müdürü, Hukuk Müşaviri, Müdür, Şube Müdürü, Vakıf Uzmanı, Avukat, Mimar ve Mühendis, Şehir Plancısı, Müze Araştırmacısı ile Kurum Tabii kadrolarına atananlar, kadroları karşılık gösterilmek suretiyle, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın sözleşmeli çalıştırılabilir.

Sözleşmeli olarak Genel Müdürlükte fiilen çalışan personele bu Kanuna ekli (III) sayılı cetvelde unvanlar itibarıyla yer alan taban ve tavan ücretleri arasında kalmak üzere, Meclis tarafından belirlenecek tutarda aylık brüt sözleşme ücreti ödenir. Başbakanlık merkez teşkilâtında sözleşmeli olarak çalıştırılan emsali personelin yararlandığı ücret artışlarından Genel Müdürlükte çalışan sözleşmeli personel de aynı usûl ve esaslara göre aynen yararlandırılır. Bu personel T.C. Emekli Sandığı ile ilişkilendirilir. Söz konusu personele, çalıştıkları günlerle orantılı olarak (hastalık

ve yıllık izinleri dahil), ocak, nisan, temmuz ve ekim aylarında birer aylık sözleşme ücreti tutarında ikramiye ödenir. Bunlardan üstün gayret ve çalışmaları sonucunda emsallerine göre başarılı çalışma yaptıkları tespit edilenlere Genel Müdürün teklifi, ilgili Bakanın uygun görüşü üzerine Başbakan onayı ile haziran ve aralık aylarında birer aylık sözleşme ücreti tutarına kadar teşvik ikramiyesi ödenebilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar ile söz konusu personele yapılacak diğer ödemeler Bakanlar Kurulunca tespit edilir.

Genel Müdürlük merkez ve taşra teşkilâtı kadrolarında çalışan memurlara (kadro karşılığı sözleşmeli personel hariç) 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 31 inci maddesinde yer alan fazla çalışma ücreti aynı usûl ve esaslara göre ödenir.

Atamalar(1)

MADDE 68 – Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı, I. Hukuk Müşaviri ile Bölge Müdürü ortak kararnameyle, Rehberlik ve Teftiş Başkanı ile Daire Başkanı, Genel Müdürün teklifi Başbakanın veya görevlendirdiği Devlet Bakanının onayıyla, diğer personel ise Genel Müdür tarafından atanır.

Vakıf Uzmanı ve Vakıf Uzman Yardımcısı

MADDE 69 – Genel Müdürlük görevlerinin gerektirdiği uzmanlık hizmetleri, Vakıf Uzmanı ve Uzman yardımcılarında oluşan meslek personeli eliyle yürütülür.

Vakıf Uzman Yardımcılığına atanabilmek için 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılanlara ek olarak aşağıdaki şartlar aranır:

- En az dört yıllık eğitim veren yurt içi veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanmış yurt dışındaki fakülte veya yüksek okullardan mezun olmak.
- Merkezî sistemle yapılacak memur seçme sınavında başarılı olmak.
- Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında en az (B) düzeyinde başarılı olmak.
- Genel Müdürlükçe yapılacak sınavda başarılı olmak.
- Genel Müdürlükçe yapılacak sınavın yapıldığı tarihte otuz yaşını doldurmamış olmak.

Vakıf Uzman Yardımcılığına atananlar, üç yıl çalışmak, olumlu sicil almak ve hazırlayacağı tezin kabul edilmesi kaydıyla açılacak Vakıf Uzmanı meslekî yeterlilik sınavına girme hakkını kazanırlar. Sınavda başarılı olanlar Vakıf Uzmanı olarak atanırlar. İkinci sınavda da başarılı olamayanlar durumlarına uygun memur kadrolarına atanırlar.

Vakıf Uzman Yardımcılığı sınavı, eğitim programları ve süresi, tez hazırlama, meslekî yeterlik sınavı ile çalışma usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Müfettiş ve Müfettiş Yardımcısı

MADDE 70 – Müfettiş Yardımcısı olabilmek için:

- a) 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan şartlara sahip olmak.
- b) Üniversitelerin dört yıllık eğitim veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadî ve idarî bilimler, mimarlık, mühendislik fakülteleri mezunu olmak veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmiş yurt içi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak.
- c) Sağlık durumunun, her türlü iklim ve yolculuk koşullarına elverişli olduğunu sağlık kurulu raporu ile belgelemek.
- d) Merkezî sistemle yapılacak memur seçme sınavında başarılı olmak.
- e) Genel Müdürlük tarafından yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak.
- f) Yarışma sınavının yapıldığı tarihte otuz yaşını doldurmamış olmak,

gerekir.

Müfettiş Yardımcılığında en az üç yıl çalışmak ve olumlu sicil almak şartıyla açılan meslekî yeterlik sınavında başarılı olanlar Müfettiş kadrosuna atanırlar.

Yapılacak yarışma ve yeterlik sınavının şekli ve uygulama esasları yönetmelikle belirlenir.

Yapılacak meslekî yeterlik sınavına girmeye hak kazandığı halde geçerli mazereti olmaksızın sınava girmeyenler, yapılan iki sınavda da başarılı olamayanlar veya Müfettiş Yardımcılığı süresi içerisinde olumsuz sicil alanlar bu unvanlarını kaybederler ve durumlarına uygun memur kadrolarına atanırlar.

Kadro iptal ve ihdasları (1)

MADDE 71 – Vakıflar Genel Müdürlüğünün 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararname eki (I) sayılı cetvelde yer alan kadroları iptal edilerek bu cetvelden çıkarılmış, ekli (I) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvele Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak eklenmiştir.

Performans ve vekalet ücreti

MADDE 72 – Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi personelinin katkısıyla elde edilen döner sermaye gelirlerinden bu birimde çalışan memurlara; hizmet sunum şartları, personelin unvanı, görevi, çalışma şartları ve süresi, hizmete katkısı, performansı, serbest çalışıp çalışmaması ile muayene, ameliyat, anestezi, girişimsel işlemler ve özellikle arz eden riskli bölümlerde çalışma gibi unsurlar esas alınmak suretiyle, Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kurumlarında unvanlara göre uygulanan tavan ödeme miktarları aşılmamak kaydıyla, Sağlık Bakanlığı personeli için tespit edilen esas ve usûller de dikkate alınarak Meclisçe belirlenecek usûl, esas ve oranda

ödeme yapılabilir. Bu şekilde yapılacak ödeme, cari yılda elde edilen döner sermaye gelirinin yüzde ellisini geçemez.

Birinci fıkrada belirtilen haklardan faydalanan personel haricinde kalan tüm personele, vakıf kira gelirlerinin yüzde üçünü geçmemek ve maaşlarının üçte birini aşmamak üzere, Meclisçe belirlenecek usûl, esas ve oranda ödeme yapılabilir. Bu ödemelerden damga vergisi hariç kesinti yapılmaz.

Genel Müdürlük lehine sonuçlanan dava ve icra takipleri nedeniyle hükme bağlanarak karşı taraftan tahsil olunan vekalet ücretlerinin; avukatlara ve hukuk servislerinde fiilen görev yapan memurlara dağıtımı hakkında 2/2/1929 tarihli ve 1389 sayılı Devlet Davalarını İntaç Eden Avukat ve Saireye Verilecek Ücreti Vekalet Hakkında Kanun hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

Görev ve yetki

MADDE 73 – Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilâtının her kademedeki yöneticileri; yapmakla yükümlü buldukları hizmet ve görevleri Genel Müdürün emir ve direktifleri doğrultusunda mevzuata, plan ve programlara uygun yürütmekten sorumludur.

Yetki devri

MADDE 74 – Genel Müdür ve her kademedeki yöneticiler sınırlarını açıkça belirlemek şartıyla yetkilerinden bir kısmını astlarına devredebilirler.

Yetki devri uygun araçlarla ilgililere duyurulur.

İntifa hakkı

MADDE 75 – Mazbut ve mülhak vakıfların vakfiyelerindeki şartlar doğrultusunda, ilgililerin hakları saklıdır. Bu hakların kullanılmasına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Mülhak vakıflarda hasım gösterilme

MADDE 76 – Mülhak vakıflarda vakıf yönetimine, mülkiyet ve intifa hakkı iddiasına ait davalarda vakıf yönetimi ile Genel Müdürlük birlikte hasım gösterilir.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 77 – Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazlar Devlet malı imtiyazından yararlanır, haczedilemez, rehnedilemezler. Tüm iş ve işlemleri, her türlü vergi, resim, harç ve katılım payından istisnadır.

Genel Müdürlük tarafından açılacak davalarda teminat aranmaz.

Genel Müdürlüğün ve mazbut vakıfların tahsil edilemeyen gelirleri, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre Genel Müdürlükçe tahsil edilir.

Vakıf kültür varlıklarının onarımları ve restorasyonları ile çevre düzenlemesi ve kamulaştırma işlemleri, 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tâbi değildir.

Vakıf kültür varlıklarının, restorasyon veya onarım karşılığı kiralama işlemleri, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir.

Bu harcama ve kiralamalara ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yurt içi veya yurt dışında vakıf kültürünü araştırmak, geliştirmek ve desteklemek amacıyla gerçek ve tüzel kişiler; Genel Müdürlüğün görev alanı ile ilgili faaliyet ve yatırım programlarında yer alan her türlü ilmi organizasyon, stratejik araştırma, konferans, sempozyum ve benzeri kültürel faaliyetlerin yürütülmesi kapsamında sponsorluk yapabilirler. Bu faaliyetlerle ilgili sponsor kişi veya şirketler Genel Müdürlüğün belirleyeceği esaslar dahilinde reklam alabilirler. Vakıflar adına kayıtlı taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının; bakım, onarım ve restore edilmesi, yaşatılması, çevre düzenlemesi ve kamulaştırılması dahil Genel Müdürlüğün kontrolünde gerçek ve tüzel kişilerin kendileri tarafından yapılacak harcamalar, bağış ve yardımlar ile sponsorluk harcamalarının tamamı Gelir ve Kurumlar Vergisi matrahından düşülür.

Kuruluşunda veya kurulduktan sonra vakıflara bağışlanan taşınır ve taşınmaz mallar Veraset ve İntikal Vergisinden istisnadır.

Dava ve icra takibi ile alacaklardan vazgeçme

MADDE 78 – Bir sözleşme mevcut olmasa dahi, Genel Müdürlük menfaatinin olması kaydıyla hangi aşamada olursa olsun;

- a) Genel Müdürlük ile diğer kamu kurum, kuruluş, gerçek ve tüzel kişiler arasında çıkan hukukî ihtilafların anlaşma veya sözleşme değişikliği ile neticelendirilmesinde Meclis,
- b) Maddî ve hukukî sebeplerle takibinde veya yüksek dereceli mahkemelerce incelenmesini istemekte fayda umulmayan dava ve icra takiplerinden vazgeçilmesi, bir hakkın tanınması, menfaatin terkininde ellibin Türk Lirasına kadar Genel Müdür, bu miktarı aşarlarda Meclis,

yetkilidir.

Genel Müdür bu yetkisini kısmen veya tamamen Genel Müdür yardımcısına, I. Hukuk Müşavirine veya bölge müdürlerine devredebilir.

Bu maddenin uygulanmasına ve miktarların tespitine ilişkin hususlar Meclisçe belirlenir.

Değiştirilen hükümler

MADDE 79 – a) 27/1/1954 tarihli ve 6237 sayılı Limanlar İnşaatı Hakkında Kanununun 4 üncü maddesine “belediyelere” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya Vakıflar Genel Müdürlüğüne” ibaresi eklenmiştir.

b) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun;

1) 36 ncı maddesinin “ORTAK HÜKÜMLER” bölümünün (A) fıkrasının (11) numaralı bendine; “Başbakanlık Uzman Yardımcıları” ibaresinden sonra gelmek üzere “Vakıf Uzman Yardımcıları” ve “Başbakanlık Uzmanlığına” ibaresinden sonra gelmek üzere “Vakıf Uzmanlığına” ibareleri,

2) 152 nci maddesinin “II- Tazminatlar” bölümünün “A- Özel Hizmet Tazminatı” bendinin (i) alt bendine; “Kültür ve Turizm Uzmanları” ibaresinden sonra gelmek üzere “Vakıf Uzmanları” ibaresi,

3) Eki (I) sayılı ek gösterge cetvelinin, “I- Genel İdare Hizmetleri Sınıfı” bölümünün (h) bendine “Kültür ve Turizm Uzmanları” ibaresinden sonra gelmek üzere “Vakıf Uzmanları” ibaresi,

4) Eki (II) sayılı ek gösterge cetvelinin “II- Yargı Kuruluşları, Bağlı ve İlgili Kuruluşlar ile Yüksek Öğretim Kuruluşlarında” başlıklı bölümüne “Teftiş ve Tetkik Kurulu Başkanı” ibaresinden sonra gelmek üzere “Vakıflar Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Teftiş Başkanı” ibaresi,

5) Eki (IV) sayılı Makam Tazminatı Cetvelinin 5 inci sırasının (e) bendinin sonuna “Vakıflar Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Teftiş Başkanı” ibaresi,

eklenmiştir.

c) 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesinin birinci fıkrasına “Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz” ibaresinden sonra gelmek üzere “malları ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz” ibaresi eklenmiştir.

d) 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun;

1) 3 üncü maddesine (j) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki (k) bendi,

“k) Vakıf kültür varlıklarının onarımları ve restorasyonları ile çevre düzenlemesine ilişkin mal veya hizmet alımları,”

2) Geçici 4 üncü maddesine aşağıdaki fıkra,

“Bu Kanunun 3 üncü maddesinin (k) bendine ilişkin usûl ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Kamu İhale Kurumunun görüşleri alınarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”

eklenmiştir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 80 – 5/6/1935 tarihli ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu, 27/6/1956 tarihli ve 6760 sayılı Vakıflar Umum Müdürlüğü Vazife ve Teşkilâtı Hakkında Kanunun 16 ncı maddesi hariç diğer maddeleri, 20/4/1936 tarihli ve 2950 sayılı Vakıf Malların Takistile Satılması ve Kiraya Verilmesi ve Satış Paralarının Kullanılması ve Emaneten İdare Edilen Mülhak Vakıflardan İdare ve Tahsil Masrafı Alınması Hakkında Kanun, 10/9/1957 tarihli ve 7044 sayılı Aslında Vakıf Olan Tarihi ve Mimari Kıymeti Haiz Eski Eserlerin Vakıflar Umum Müdürlüğüne Devrine Dair Kanun, 22/2/1926 tarihli ve 748 sayılı Emvali Milliye ve Metrukeden veya Mazbut Vakıflardan, Bazı Müessesat ile Belediyelere Satılabilecek Arazi ve Arsalar Hakkında Kanun, 1/7/1953 tarihli ve 6092 sayılı Vakıf Zeytinlik, İncirlik, Fındıklık, Narenciye ve Meyvalıkların Satış Şekli Hakkında Kanun, 8/6/1984 tarihli ve 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve bu kanunların ek ve değişiklikleri ile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 111 inci maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

23/2/1995 tarihli ve 547 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 20 nci maddesinde ve 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Vakıflar Genel Müdürlüğü” ibareleri madde metinlerinden çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 – Genel Müdürlük teşkilâtı, bu Kanun esaslarına göre yeniden düzenleninceye kadar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte uygulanmakta olan mevcut kadroların kullanımına devam olunur.

Bu Kanunla yapılan düzenleme sonucu kadro ve görev unvanları değişmeyenler yeni kadrolarına atanmış sayılırlar.

Bu Kanuna göre kadro ve görev unvanları değişen yahut kaldırılan personel, en geç altı ay içinde derece ve kademelerine uygun olmak kaydıyla Genel Müdürlükte ihtiyaç duyulan diğer kadrolara atanırlar. Bunlar, yeni bir kadroya atanıncaya kadar, eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge ve her türlü zam ve tazminatlar ile diğer malî haklarını almaya devam ederler. Söz konusu personelin atandıkları yeni kadroların aylık, ek gösterge, ikramiye (bir aya isabet eden tutar), her türlü zam ve tazminatlar ile diğer malî hakları toplamının net tutarı, eski kadrolarına bağlı olarak en son ayda almakta oldukları aylık, ek gösterge, ikramiye (bir aya isabet eden tutar), her türlü zam ve tazminatlar ile diğer malî hakları toplamı net tutarından az olması halinde, aradaki fark atandıkları kadroda kaldıkları sürece herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaksızın tazminat olarak ödenir.

Ayrıca, Genel Müdürlükte 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbi olarak çalışanlar, bu Kanunun 69 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (e) bentlerindeki şartlar aranmaksızın, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvurmaları halinde, Genel Müdürlük tarafından açılacak yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar. Yapılan sınavda başarılı olanlar Vakıf Uzmanlığı kadrosuna atanırlar.

GEÇİCİ MADDE 2 – Bu Kanunun ilgili maddelerinde düzenlenmesi öngörülen yönetmelikler en geç altı ay içinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulur. Bu yönetmelikler çıkarılıncaya kadar mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 3 – Bu Kanuna göre yeniden düzenleme yapılıncaya kadar değişen veya yeniden kurulan birimlere verilen görevler daha önce bu görevleri yapmakta olan birimler tarafından yapılmaya devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 4 – Genel Müdürlüğün taşra teşkilâtı, bu Kanunun esaslarına göre yeniden düzenleninceye kadar görev ve hizmetleri mevcut taşra teşkilâtı tarafından yürütülmeye devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 5 – Vakıf şerhleri ile ilgili devam etmekte olan davalarda; diğer kanunlarda yer alan zıman ve hak düşürücü sürelerle ilişkin hükümler bu Kanun açısından uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 6 – Mülhak vakıfların vakfiyelerinde; intifa hakları hayır şartlarından fazla olanlar, vakıf yöneticisi ve ilgililerinin istekleri halinde, Meclis kararı alınarak, mahkemesince, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 372 nci maddesinde belirtilen aile vakfına dönüştürülür.

GEÇİCİ MADDE 7 – Cemaat vakıflarının;

a) 1936 Beyannamelerinde kayıtlı olup, halen tasarruflarında bulunan nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar,

b) 1936 Beyannamesinden sonra cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği veya bağışlandığı halde, mal edineme gerekçesiyle halen; Hazine veya Genel Müdürlük ya da vasiyet edenler veya bağışlayanlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar,

tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onsekiz ay içinde müracaat edilmesi halinde, Meclisin olumlu kararından sonra, ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescilleri yapılır.

GEÇİCİ MADDE 8 – 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun uyarınca Vakıflar Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiş olan kadroların kullanılmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 9 – Sağlık Bakanlığı kadrolarında bulunarak Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesinde çalışırken Genel Müdürlük kadrolarına nakledilen personelin, 6/1/2005 tarihli ve 5283 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan hükümlerden yararlandırılmasına devam olunur.

Genel Müdürlüğe bağlı olarak faaliyette bulunan Ayvalık Vakıf Zeytinlikleri, Vakıf Memba Suları ve Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi işletmeleri; 5018 sayılı Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanununun geçici 11 inci maddesi hükmüne göre, döner sermayeli işletmelerin yeniden yapılandırılması ile ilgili düzenleme yapılmıncaya kadar faaliyetlerini döner sermaye işletmesi olarak yürütmeye devam ederler.

GEÇİCİ MADDE 10- (Ek:13/2/2011-6111/209 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 7 nci maddesine eklenen hükümler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış ve halen devam eden intifa haklarının ödenmesi, malvarlığı ve gelirlerinin tespitine ilişkin davalarda da uygulanır.

Yürürlük

MADDE 81 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 82 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

II. YÖNETMELİKLER

1. DERNEKLER YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete Tarihi : 31/03/2005

Resmi Gazete Sayısı : 25772

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı; dernekler ile kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve bu Yönetmelik kapsamına giren vakıfların tabi olacakları usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik; vakıfların bazı işlemleri ile dernekler ve dernek şube veya temsilciliklerin, federasyonlar ve konfederasyonların, merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ile dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin kuruluşu, genel kurul toplantıları, uluslararası faaliyetleri, yükümlülükleri, izne tabi faaliyetleri, lokal açmaları, sandık kurmaları ve diğer hususlar ile ilgili iş ve işlemlerini kapsamaktadır.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili hükümleri, 26/3/1987 tarihli ve 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun ile 2/1/2003 tarihli ve 4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 36 ncı, 14/2/1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 13/A ve 8/6/1984 tarihli ve 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 3 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

Bakan: İçişleri Bakanını,

Daire Başkanlığı: Dernekler Dairesi Başkanlığını,

Mülki idare amirliği: Dernek merkezinin bulunduğu yerin valilik veya kaymakamlığını,

Mülki idare amiri: Dernek merkezinin bulunduğu yerin vali veya kaymakamını,
Dernekler birimi: İl dernekler müdürlüğü ve ilçe dernekler büro şefliğini,
Dernekler müdürlüğü: Valilik bünyesindeki il dernekler müdürlüğünü,
Dernek: 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulan dernek ve şubelerini, derneklerin oluşturdukları federasyon ve federasyonların oluşturdukları konfederasyonlar ile yabancı derneklerin Türkiye'deki şube veya temsilciliklerini,
Kar amacı gütmeyen kuruluş: Merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki diğer kar amacı gütmeyen kuruluşları,
Birlik: 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun kapsamında bulunan birlik, federasyon veya benzeri teşekkülleri,
Yabancı dernek: Merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ile dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşları,
Yabancı vakıf: Merkezleri yurt dışında bulunan vakıfları,
Dernek merkezi: Derneğin yerleşim yerinin bulunduğu il veya ilçeyi,
Derneğin yerleşim yeri: Derneğin yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü yeri,
Kütük: Dernekler kütüğünü,
Kanun: 5253 sayılı Dernekler Kanununu,
Medeni Kanun: 4721 sayılı Türk Medeni Kanununu,
Dernek eklentisi: Derneklere ait lokaller, umuma açık kamp, spor saha ve salonları ile iktisadi işletmeler hariç, yurt, kitaplık, çocuk bakım yuvası, huzur evi ve aşevi gibi dernekten ayrı bir varlığı olmayan ve derneğin amacını doğrudan desteklemek için kurulmuş yerleri,
Mikrokredi: Gelir getirici bir faaliyette bulunmalarını sağlamak amacıyla sandık üyelerine ödünç olarak verilen küçük bir sermayeyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş İşlemleri

Kuruluş bildirimi

Madde 5 - Dernek kurucuları tarafından imzalanmış iki adet kuruluş bildirimi ve aşağıda belirtilen ekleri, derneğin kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış iki adet dernek tüzüğü,
- (Mülga:RG-30/12/2009-27448)
- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması halinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması halinde, bu tüzel kişilerin dernek kurucusu olabileceğini gösteren İçişleri Bakanlığınca verilmiş izin belgesi,
- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,

f) Yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki dernek kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer arttırılarak verilir.

Dernekler, kuruluş bildirim ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Çocuk derneklerine tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar, ayrıca çocuk derneklerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Mülki idare Amirliği tarafından dernek kuruluş bildirim, gün ve saat belirtilmek suretiyle dernekler birimine havale edilir ve başvuru sahibine kuruluş bildirim ve eklerinin alındığına dair Alındı Belgesi (EK- 1) verilir ve dernek, kütüğe kaydedilir.

İlçe dernekler birimi, kuruluş bildirim ve dernek tüzüğü'nün ikişer örneğini yedi gün içinde il dernekler müdürlüğüne gönderir.

Kuruluş bildirim ve dernek tüzüğü'nün incelenmesi

Madde 6 - Kuruluş bildirim ve ekinde verilen belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, alındı belgesinin düzenlendiği tarihten itibaren altmış gün içinde mülki idare amiri tarafından bizzat veya dernekler birimlerine yetki verilmek suretiyle incelenir. İlçelerde kurulan derneklerin tüzükleri de ilgili valiliklerce incelenir. Yapılan inceleme sonucunda, tespit edilen Kanuna aykırılık veya noksanlığın giderilmesi kuruculardan yazılı olarak istenir.

Kuruluş bildirim ve ekleri ile dernek tüzüğü'nde, Kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmadığı takdirde ya da Kanuna aykırılık veya noksanlığın yapılan tebligat üzerine otuz gün içinde giderilmiş olması halinde, mülki idare Amirliği tarafından keyfiyet bir yazı ile dernek geçici yönetim kurulu başkanlığına derhal bildirilir.

Kanuna aykırılık veya noksanlık otuz gün içinde giderilmediği takdirde mülki idare amiri, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi hakkında davanın açılması için durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir.

Kütüğe kaydı yapılan derneklerin; onaylı tüzükleri ve kuruluş bildirimleri en geç yedi gün içinde valilik tarafından Bakanlığa gönderilir.

Şube kuruluşu

Madde 7 - Tüzüklerinde şube açabileceği belirtilmiş dernekler, genel kurullarınca yetki verilen yönetim kurullarının yetkili kılacakları en az üç kişinin imzaladığı iki adet Kuruluş Bildirimini (EK- 2) ve aşağıda belirtilen eklerini şubenin açılacağı yerin mülki idare Amirliğine verirler.

- a) İlgili dernekler müdürlüğünce onaylanmış iki adet dernek tüzüğü,
- b) (Mülga:RG-30/12/2009-27448)
- c) Şube kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması halinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluşuna ait belgeler ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın fotokopisi,
- d) Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin fotokopileri,
- e) Geçici yönetim kurulu üyeleri ile yazışma ve tebliğatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste,
- f) Şube açılması için yönetim kuruluna verilmiş yetkiyi gösteren genel kurul kararının fotokopisi,
- g) Kurucu olarak yetkilendirilmiş kişiler için alınmış dernek yönetim kurulu kararı fotokopisi.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki şube kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer arttırılarak verilir.

Çocuk derneklerinin şubelerine tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar, ayrıca çocuk dernekleri şubelerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Şube kuruluşunun incelenmesi ve kütüğe kaydedilmesi

Madde 8- Şube kuruluş bildirimi ve eklerinin mevzuata uygunluğu, kuruluş bildirimleri için verilen alındı belgelerinin düzenlendiği tarihten itibaren altmış gün içinde mülki idare amiri tarafından bizzat veya dernekler birimlerine yetki verilmek suretiyle incelenir.

Tüzüğü incelemeyen geçmemiş veya inceleme sırasında belirlenen Kanuna aykırılıkları veya noksanlıkları yapılan tebliğat üzerine süresi içinde gidermeyen derneklerin, şubesi açılmaz.

Şube kuruluş bildirimi ve eklerinin incelenmesinde, sonucun kuruculara bildirilmesinde derneklere ilişkin hükümler uygulanır. Şube, şube merkezinin bulunduğu yerin il dernekler müdürlüğünce kütüğe kaydedilir. Ayrıca, şube kuruluş bildirimi yedi gün içinde il dernekler müdürlüğü tarafından Bakanlığa gönderilir.

Federasyon kurma başvuruları ve istenecek belgeler

Madde 9 - Federasyonlar kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin bir araya gelmesi ile kurulurlar. Federasyonlar, kuruluş bildirimi ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Federasyon kuracak dernek temsilcileri tarafından imzalanmış iki adet Kuruluş Bildirimi (EK- 2) ve aşağıda belirtilen ekler, federasyonun kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

- a) Kurucu dernek temsilcileri tarafından imzalanmış iki adet federasyon tüzüğü,
- b) Dernek tüzüklerinin; amaç, federasyon kurma ve üye olmaya ilişkin maddelerinin bulunduğu bölümün yönetim kurulu başkanından onaylı ve kaşeli sureti,
- c) Federasyon kurulması yönünde derneklere alınmış genel kurul karar örneği,
- d) Kurucuların derneği temsil etmekle yetkilendirildiğine ilişkin ilgili dernek yönetim kurullarının karar örneği,
- e) Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması halinde, bu tüzel kişilerin federasyona kurucu olabileceğini gösteren Bakanlıkça verilmiş izin belgesi,
- f) Geçici yönetim kurulu üyeleri ile yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste veya yazı.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki federasyon kuruluş işlemlerinde istenen belgeler birer arttırılarak verilir.

Federasyonlar hakkında bu Yönetmeliğin derneklerle ilgili hükümleri uygulanır.

Konfederasyon kurma başvuruları ve istenecek belgeler

Madde 10 - Konfederasyonlar kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun bir araya gelmesi ile kurulurlar. Konfederasyonlar kuruluş bildirim ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Konfederasyon kuracak federasyon temsilcileri tarafından imzalanmış iki adet Kuruluş Bildirimi (EK- 2) ve aşağıda belirtilen ekler, konfederasyonun kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

- a) Kurucu federasyon temsilcileri tarafından imzalanmış iki adet konfederasyon tüzüğü,
- b) Federasyon tüzüklerinin; amaç, konfederasyon kurma ve üye olmaya ilişkin maddelerinin bulunduğu bölümün yönetim kurulu başkanından onaylı ve kaşeli sureti,
- c) Konfederasyon kurulması yönünde federasyonlarca alınmış genel kurul karar örneği,
- d) Kurucuların federasyonu temsil etmekle yetkilendirildiğine ilişkin ilgili federasyon yönetim kurullarının karar örneği,
- e) Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından kurulan federasyon niteliğindeki tüzel kişiliklerin bulunması halinde, bu tüzel kişilerin konfederasyona kurucu olabileceğini gösteren Bakanlıkça verilmiş izin belgesi,
- f) Geçici yönetim kurulu üyeleri ile yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste.

Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerdeki konfederasyon işlemlerinde istenen belgeler birer arttırılarak verilir.

Konfederasyonlar hakkında bu Yönetmeliğin derneklerle ilgili hükümleri uygulanır.

Federasyon ve konfederasyon kuruluşlarının incelenmesi

Madde 11 - Federasyon ve konfederasyon kuruluş bildirimleri ve eklerinin incelenmesinde, sonucun kuruculara bildirilmesinde derneklere ilişkin hükümler uygulanır. Federasyon ve konfederasyonlar, merkezlerinin bulunduğu yerin il dernekler müdürlüğünce kütüğe kaydedilir. Ayrıca, federasyon ve konfederasyon kuruluş bildirimleri ile onaylı tüzükleri yedi gün içinde il dernekler müdürlüğü tarafından Bakanlığa gönderilir.

Tüzüğü incelemeyen geçmemiş veya inceleme sırasında belirlenen aykırılıkları veya noksanlıklarını tebligata rağmen gidermemiş dernek veya federasyonlar, üst kuruluş kurucusu olamazlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Genel Kurul Toplantıları

İlk genel kurul toplantısı

Madde 12 - Kuruluş bildiriminde, tüzüğünde ve diğer belgelerinde Kanuna aykırılık veya noksanlığın bulunmaması ya da Kanuna aykırılık ve noksanlığın verilen süre içinde giderilmesi durumunda, keyfiyetin derneğe yazılı olarak bildirilmesinden itibaren altı ay içinde derneğin ilk genel kurul toplantısını yapması ve organlarını oluşturması zorunludur.

Genel kurul toplantıları

Madde 13 - Genel kurul;

- Dernek tüzüğünde belli edilen zamanlarda olağan,
- Yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine otuz gün içinde olağanüstü toplanır.

Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur.

Genel kurul toplantıya yönetim kurulunca çağrılır.

Çağrı usulü

Madde 14 - Yönetim kurulu, dernek tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel kurula katılma hakkı bulunan üyeler, en az onbeş gün önceden, günü, saati, yeri ve gündemi bir gazetede ilan edilmek veya yazılı ya da elektronik posta ile bildirilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Bu çağrıda, çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılamazsa, ikinci toplantının hangi gün, saat ve yerde yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı ile ikinci toplantı arasındaki süre yedi günden az, altmış günden fazla olamaz.

Toplantı, çoğunluk sağlanamaması sebebinin dışında başka bir nedenle geri bırakılır.

sa, bu durum geri bırakma sebepleri de belirtilmek suretiyle, ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere duyurulur. İkinci toplantının geri bırakma tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yapılması zorunludur. Üyeler ikinci toplantıya, birinci fıkrada belirtilen esaslara göre yeniden çağrılır.

Genel kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz.

Toplantı usulü

Madde 15 - Genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi toplantı yerinde hazır bulundurulur. Toplantı yerine girecek üyelerin resmi makamlarca verilmiş kimlik belgeleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca görevlendirilecek görevliler tarafından kontrol edilir. Üyeler, yönetim kurulunca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler. Kimlik belgesini göstermeyenler, belirtilen listeyi imzalamayanlar ile genel kurula katılma hakkı bulunmayan üyeler toplantı yerine alınmaz. Bu kişiler ve dernek üyesi olmayanlar, ayrı bir bölümde genel kurul toplantısını izleyebilirler.

Toplantı yeter sayısı sağlanmışsa durum bir tutanakla tespit edilir ve toplantı yönetim kurulu başkanı veya görevlendireceği yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılır. Toplantı yeter sayısı sağlanamaması halinde de yönetim kurulunca bir tutanak düzenlenir.

Açılıştan sonra, toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilerek divan heyeti oluşturulur.

Dernek organlarının seçimi için yapılacak oylamalarda, oy kullanan üyelerin divan heyetine kimliklerini göstermeleri ve hazırlanmış listesindeki isimlerinin karşılarını imzalamaları zorunludur.

Toplantının yönetimi ve güvenliğinin sağlanması divan başkanına aittir. Genel kurul, gündemdeki konuların görüşülerek karara bağlanmasıyla sonuçlandırılır. Genel kurulda her üyenin bir oy hakkı vardır; üye oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Toplantıda görüşülen konular ve alınan kararlar bir tutanağa yazılır ve divan başkanı ile yazmanlar tarafından birlikte imzalanır. Toplantı sonunda, tutanak ve diğer belgeler yönetim kurulu başkanına teslim edilir. Yönetim kurulu başkanı bu belgelerin korunmasından ve yeni seçilen yönetim kuruluna yedi gün içinde teslim etmekten sorumludur.

Mahkemece kayımlı atanması veya Medeni Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilme yapılması halinde, bu maddede yönetim kuruluna verilen görevler bu kişiler tarafından yerine getirilir.

Şube genel kurul toplantıları

Madde 16 - Şubeler, olağan genel kurul toplantılarını, merkez olağan genel kurulu

toplantısından en az iki ay önce tamamlamak ve genel kurul sonuç bildirimiminin bir örneğini toplantının yapıldığı tarihi izleyen otuz gün içinde mülki idare amirliğine ve genel merkezlerine bildirmek zorundadırlar.

Genel kurul sonuç bildirimi

Madde 17 - Olağan veya olağanüstü genel kurul toplantılarını izleyen otuz gün içinde, yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asıl ve yedek üyeleri içeren Genel Kurul Sonuç Bildirimi (EK- 3) ve ekleri yönetim kurulu başkanı tarafından mülki idare amirliğine bildirilir:

- a) Divan başkanı, başkan yardımcıları ve yazman tarafından imzalanmış genel kurul toplantı tutanağı örneği,
- b) Tüzük değişikliği yapılmışsa, tüzüğün değişen maddelerinin yeni ve eski şekli ile dernek tüzüğünün son şeklinin her sayfası yönetim kurulunca imzalanmış örneği.

Genel kurul sonuç bildirimi ve ekleri, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

Genel kurul sonuç bildirimleri, dernek yönetim kurulu tarafından yetki verilen bir yönetim kurulu üyesi tarafından da yapılabilir. Bildirimin yapılmamasından yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Sandığı bulunan dernekler, sandıklarına ait genel kurul sonuç bildirimi ve eklerini bu maddede belirtilen usulde mülki idare amirliğine bildirirler.

Genel kurul sonuç bildirimi ve eklerinin mevzuata uygunluğu dernekler birimlerince incelenir. Varsa, eksiklerin veya hataların giderilmesi ilgili derneklerden istenir. Eksiklik ve hataların giderilmemesi veya konusu suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi halinde gerekli yasal işlem yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yurtdışından Yardım Alma

Bildirim yükümlülüğü

Madde 18 - Dernek veya vakıflar, mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım alabilirler. Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması ve kullanılmadan önce bildirim şartının yerine getirilmesi zorunludur.

Başvuru

Madde 19 - Yurtdışından yardım alacak olan dernek veya vakıflar EK- 4'te belirtilen Yurtdışından Yardım Alma Bildirimini iki nüsha olarak doldurup mülki idare amirliğine bildirimde bulunurlar.

Bildirim mülki idare Amirliği tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

Başvuru formu ekinde bulunacak belgeler ve Bakanlığa bildirim

Madde 20 - Başvuru formu ekinde, yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgeler ile yardımın aktarıldığı hesaba ilişkin dekont, ekstre ve benzeri belgenin bir örneği de eklenir.

Alınan bildirim ve eklerin birer adedi yedi gün içinde Bakanlığa gönderilir. Yurt dışından yardım alan vakıflara ait bildirim bir örneği, ayrıca bilgi için Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Uluslararası Faaliyetler

Türkiye’de kurulu vakıfların yurt dışı faaliyetleri

Madde 21 - Türkiye’de kurulan vakıflar amaçları doğrultusunda uluslararası faaliyette bulunabilmek için (EK- 5)’de belirtilen Türkiye’de Kurulu Vakıfların Yurtdışında Faaliyette Bulunma İzin Başvuru Formunu dört nüsha olarak merkezlerinin bulunduğu valiliğe verirler. Valilik, formu incelenmek üzere il dernekler müdürlüğüne havale eder. Form alındıktan sonra, varsa eksiklikleri tamamlattırılır.

Alınan belgelerin üçer adedi valilik görüşleri ile birlikte gereği için yedi gün içinde Bakanlığa gönderilir.

Dışişleri Bakanlığının konu ile ilgili görüşü alındıktan sonra, Bakanlıkça gerekli değerlendirme yapılır. Sonuç, ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından başvuru sahiplerine on gün içinde bilgi verilir.

Yabancı vakıfların izin alma yükümlülüğü

Madde 22 - Yabancı vakıflar, uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde, karşılıklı olmak koşulu ile Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle, Bakanlığın izniyle Türkiye’de doğrudan faaliyette bulunabilir, temsilcilik kurabilir, şube açabilir, üst kuruluşlar kurabilir, kurulmuş üst kuruluşlara katılabilir veya kurulmuş vakıflarla işbirliği yapabilirler.

Bu vakıflar, Medeni Kanun hükümlerine göre kurulan vakıflar hakkında uygulanan mevzuata tabidir.

Yabancı vakıfların başvurusu

Madde 23 - Yabancı vakıflar, temsilcilik kurma, şube açma, üst kuruluş kurma, kurulan üst kuruluşlara katılma, kurulmuş vakıflarla işbirliği yapma ve Türkiye’de doğrudan gerçekleştirmek istedikleri diğer faaliyetleriyle ilgili başvurularını Bakanlığa (EK- 6)’da belirtilen Yabancı Tüzel Kişilerin Türkiye’de Faaliyette Bulunabilmeleri-

ne İlişkin Başvuru Formu ve eklerini dört nüsha vererek yaparlar. Ayrıca, temsilcilik kurma veya şube açma başvurularında (EK- 7)'de bulunan örnek statüdeki bilgileri ihtiva eden ana statünün de verilmesi zorunludur.

İşbirliği yapma başvurusu, yabancı vakıf adına ülkemizde işbirliği yapılacak vakıf tarafından da gerçekleştirilebilir. Başvuru, Bakanlığa doğrudan yapılabileceği gibi posta aracılığıyla da yapılabilir.

Yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleri ile ilgili olarak yeni başvurularında, daha önce verilen ve geçerliliğini koruyan belgeler bir daha istenmez.

Yabancı vakıf başvurularının incelenmesi ve izin

Madde 24 - Yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleriyle ilgili başvuru formu ve ekleri Bakanlıkça incelenir ve varsa eksiklikleri tamamlatılır.

Dışişleri Bakanlığının konu ile ilgili görüşü alındıktan sonra, Bakanlıkça gerekli değerlendirme yapılır ve değerlendirmenin olumlu olması halinde, iznin türü, kapsamı ve süresi de kararda belirtilir. Temsilcilik ve şube açma, üst kuruluş kurma veya üst kuruluşlara katılma durumlarında izin süresiz verilir. Başvuru sonuçlandıktan sonra, başvuru sahibine ve form ve ekleri ile birlikte de ilgili valiliğe on gün içinde bildirilir.

Sürelî izinler azami beş yıldır. Ancak, Bakanlık sürenin yetersiz olması halinde bu süreyi uzatabilir. Süre uzatımı talebi, sürenin dolmasından en az üç ay önce ve gerekçeli bir yazı ile yapılır. Süre uzatımının değerlendirilmesi ve sonuç için yukarıda belirtilen usul uygulanır.

Yabancı vakıfların yıllık raporları

Madde 25 - Ülkemizde faaliyetlerine izin verilen yabancı vakıflar, her yıl sonu itibariyle yaptıkları harcama gerektiren faaliyetleriyle ilgili (EK- 8)'de belirtilen Türkiye'de Temsilcilik Açmasına İzin Verilen Yabancı Vakıf, Dernek ve Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Vereceği Faaliyet Bildiriminin iki nüshasını merkezlerinin bulunduğu yerin valiliğine takip eden yılın şubat ayı sonuna kadar verirler. Bu form ve eklerinin bir nüshası valiliklerce Bakanlığa gönderilir.

Türkiye'de doğrudan uluslararası faaliyette bulunmalarına izin verilen yabancı vakıflar ise belirtilen nitelikteki formlarını, her yılın ilk iki ayı içinde, eğer faaliyet bir yıldan az süreli ise faaliyet sonunda, Türkçe olarak Bakanlığa verirler.

Ayrıca, bu vakıflar Türkiye'deki her türlü faaliyetlerine ilişkin yazılı ve görsel yayınların ikişer nüshasını Bakanlığa gönderirler.

Yabancı derneklerin izin alma yükümlülüğü

Madde 26 - Yabancı ülkelerde kurulmuş dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle, Bakanlığın izniyle Türkiye'de doğrudan faaliyette veya işbirliğinde

bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler.

Yabancı dernekler, Türkiye'deki faaliyetlerinde derneklerin tabi olduğu mevzuat hükümlerine tabidir.

Yabancı derneklerin başvurusu

Madde 27 - Yabancı dernekler, işbirliği yapma, temsilcilik veya şube açma, dernek veya üst kuruluş kurma, kurulan dernek veya üst kuruluşlara katılma ve Türkiye'de doğrudan faaliyette bulunma ile ilgili başvurularını Bakanlığa (EK-6)'da belirtilen form ve eklerini dört nüsha vererek yaparlar. Ayrıca, temsilcilik açma başvurularında (EK- 9)'da bulunan örnek statüdeki bilgileri ihtiva eden temsilcilik ana statüsünün; şube açma başvurularında ise Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen konuları ihtiva eden tüzüğün de verilmesi zorunludur.

İşbirliği yapma başvuruları, yabancı dernek adına ülkemizde işbirliği yapılacak dernek tarafından da gerçekleştirilebilir. Başvurular, Bakanlığa doğrudan yapılabileceği gibi posta aracılığıyla da yapılabilir.

Yabancı derneklerin Türkiye'deki faaliyetleri çerçevesinde daha önce verilmiş izinlerle ilgili olarak istenen belgelerin verilmesi gerektiğinde, yeni izin başvurusunda geçerliliğini koruyan belgeler istenmez.

Yabancı dernek başvurularının incelenmesi ve izin

Madde 28 - Yabancı derneklerin Türkiye'deki faaliyetleriyle ilgili başvuru formu ve ekleri Bakanlıkça incelenir, varsa eksiklikleri tamamlatılır.

Dışişleri Bakanlığının konu ile ilgili görüşü alındıktan sonra, Bakanlıkça gerekli değerlendirme yapılır ve değerlendirmenin olumlu olması halinde, iznin türü, kapsamı ve süresi de kararda belirtilir. Temsilcilik ve şube açma, dernek kurma veya derneklere üye olma, üst kuruluş kurma veya üst kuruluşlara katılma durumlarında izin süresiz verilir. Başvuru sonuçlandığında, başvuru sahibine ve form ve ekleri ile birlikte de ilgili valiliğe on gün içinde bildirilir.

Sürelî izinler azami beş yıldır. Ancak, Bakanlık sürenin yetersiz olması halinde bu süreyi uzatabilir. Süre uzatımı talebi, sürenin dolmasından en az üç ay önce ve gerekçeli bir yazı ile yapılır. Süre uzatımının değerlendirilmesi ve sonuç için yukarıda belirtilen usul uygulanır.

Yabancı derneklerin yıllık raporları

Madde 29 - Ülkemizde faaliyetlerine izin verilen yabancı dernekler, her yıl sonu itibarıyla yaptıkları harcama gerektiren faaliyetlerle ilgili yıllık olarak hazırlayacakları (EK- 8)'de belirtilen Türkiye'de Temsilcilik Açmasına İzin Verilen Yabancı Vakıf, Dernek ve Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Vereceği Faaliyet Bildiriminin

iki nüshasını merkezlerinin bulunduğu yerin valiliğine takip eden yılın ilk iki ayı içinde verirler. Bu form ve eklerinin bir nüshası valiliklerce Bakanlığa gönderilir. Türkiye’de doğrudan uluslararası faaliyette bulunmalarına izin verilen yabancı dernekler ise belirtilen nitelikteki formlarını, her yılın ilk iki ayı içinde, eğer faaliyet bir yıldan az süreli ise faaliyet sonunda, Türkçe olarak Bakanlığa verirler.

Ayrıca, bu dernekler Türkiye’deki her türlü faaliyetlerine ilişkin yazılı ve görsel yayınların ikişer nüshasını Bakanlığa gönderirler.

Kar amacı gütmeyen kuruluşlara uygulanacak hükümler

Madde 30 - Bu Yönetmelikte yabancı derneklere uygulanan hükümler, yurtdışında kurulu dernek ve vakıf dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşların ülkemizde yapacakları faaliyetler için de uygulanır.

ALTINCI BÖLÜM

Defterler ve Kayıtlar

Defter tutma esasları

Madde 31 - Dernekler işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Ancak, yıllık brüt gelirleri 2005 yılı için 500 Bin YTL’yi aşan dernekler takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutarlar.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan dernekler, yukarıda belirtilen hadde bağlı kalmaksızın yönetim kurulu kararı ile bilanço esasına göre defter tutabilirler.

Bilanço esasına geçen dernekler, üst üste iki hesap döneminde yukarıda belirtilen haddin altına düşerlerse, takip eden yıldan itibaren işletme hesabı esasına dönebilirler.

Ticari işletmesi bulunan dernekler, ticari işletmeleri için, ayrıca Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre defter tutarlar.

Tutulacak defterler

Madde 32 - Dernekler aşağıda yazılı defterleri tutarlar.

- a) İşletme hesabı esasında tutulacak defterler ve uyulacak esaslar aşağıdaki gibidir:
  - 1) Karar Defteri: Yönetim kurulu kararları tarih ve numara sırasıyla bu deftere yazılır ve kararların altı toplantıya katılan üyelerce imzalanır.
  - 2) Üye Kayıt Defteri: Derneğe üye olarak girenlerin kimlik bilgileri, derneğe giriş ve çıkış tarihleri bu deftere işlenir. Üyelerin ödedikleri giriş ve yıllık aidat miktarları bu deftere işlenebilir.
  - 3) Evrak Kayıt Defteri: Gelen ve giden evraklar, tarih ve sıra numarası ile bu deftere kaydedilir. Gelen evrakın asılları ve giden evrakın kopyaları dosyanılır.

Elektronik posta yoluyla gelen veya giden evraklar çıktısı alınmak suretiyle saklanır.

- 4) Demirbaş Defteri: Derneğe ait demirbaşların edinme tarihi ve şekli ile kullanıldıkları veya verildikleri yerler ve kullanım sürelerini dolduranların kayıttan düşürülmesi bu deftere işlenir.
- 5) İşletme Hesabı Defteri: Dernek adına alınan gelirler ve yapılan giderler açık ve düzenli olarak bu deftere işlenir.
- 6) Alındı Belgesi Kayıt Defteri (EK- 10): Alındı belgelerinin seri ve sıra numaraları, bu belgeleri alan ve iade edelerin adı, soyadı ve imzaları ile aldıkları ve iade ettikleri tarihler bu deftere işlenir.

b) Bilanço esasında tutulacak defterler ve uyulacak esaslar aşağıdaki gibidir:

- 1) (a) bendinin 1, 2, 3 ve 6 ncı alt bentlerinde kayıtlı defterleri bilanço esasında defter tutan dernekler de tutarlar.
- 2) Yevmiye Defteri, Büyük Defter ve Envanter Defteri: Bu defterlerin tutulma usulü ile kayıt şekli Vergi Usul Kanunu ile bu Kanununun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarına göre yapılır.

Bu maddede sayılan ve derneklerce tutulması zorunlu olan defterlerin dernekler biriminden veya noterden onaylı olması zorunludur.

Kayıt usulü

Madde 33 - Bu Yönetmeliğe göre tutulacak defter ve kayıtların Türkçe olması zorunludur. Defterler mürekkepli kalemle yazılır.

Defterler bilgisayar ortamında da tutulabilir. Ancak form veya sürekli form şeklinde tutulacak defterler, kullanılmaya başlanmadan önce her bir sayfasına numara verilerek ve onaylatılarak kullanılabilir. Onaylı sayfalar kullanıldıktan sonra defter haline getirilerek muhafaza edilir.

Yevmiye defteri maddelerinde yapılan yanlışlar ancak muhasebe kurallarına göre düzeltilebilir. Diğer defter ve kayıtlara rakam ve yazılar yanlış yazıldığı takdirde düzeltmeler ancak yanlış rakam ve yazı okunacak şekilde çizilmek, üst veya yan tarafına veya ilgili bulunduğu hesaba doğrusu yazılmak suretiyle yapılabilir. Yanlış rakam ve yazının çizilmesi halinde, bu rakam ve yazıyı çizen tarafından paraflanır.

Defterlere geçirilen bir kayıt; kazımak, çizmek veya silmek suretiyle okunamaz hale getirilemez.

Karar defterinin sayfa sonunda imza için bırakılan bölümü hariç defterlerin satırları, çizilmeksizin boş bırakılamaz ve atlanamaz. Ciltli defterlerde, defter sayfaları ciltten koparılamaz. Tasdikli form veya sürekli form yapraklarının sırası bozulamaz ve bunlar yırtılamaz.

Derneklere ait belgeler, kaydedildikleri defterdeki kayıt sırasına uygun olarak numaralandırılır ve dosyalanarak saklanır.

Kayıt zamanı

Madde 34 - İşlemler, defterlere günlük olarak kaydedilir. Ancak, gelir ve gider kayıtları;

- a) İşlemlerin, işin hacmine ve gereklerine uygun olarak muhasebe düzeni ve güvenliğini bozmayacak bir süre içinde kaydedilmesi şarttır. Bu gibi kayıtlar on günden fazla geciktirilmez.
- b) Kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri ve bordro gibi yetkili amirlerin imza ve parafını taşıyan belgelere dayanarak tutan derneklere, işlemlerin bunlara kaydedilmesi, deftere işlenmesi hükmündedir. Ancak bu kayıtlar, işlemlerin esas defterlere kırkbeş günden daha geç intikal ettirilmesine imkan vermez. Dernek defterlerinin denetim amacıyla istenmesi halinde, kırkbeş günlük sürenin dolması beklenmeden kayıtların işlenmesi zorunludur.

Hesap dönemi

Madde 35 - Derneklere hesap dönemi bir takvim yılıdır. Hesap dönemi 1 ocakta başlar ve 31 aralıkta sona erer. Yeni kurulan derneklere hesap dönemi kuruluş tarihinde başlar ve 31 aralıkta sona erer.

Defterlerin tasdiki

Madde 36 - Bu Yönetmelikte yazılı defterleri kullanacak derneklere, bunları kullanmaya başlamadan önce il dernekler müdürlüğüne veya notere tasdik ettirirler. Bu defterlerin kullanılmasına sayfaları bitene kadar devam edilir ve defterlerin ara tasdiki yapılmaz. Ancak, bilanço esasına göre tutulan defterler ile form veya sürekli form yapraklı defterlerin, kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda, her yıl yeniden tasdik ettirilmesi zorunludur.

Derneğin adı, kütük numarası, yerleşim yeri, defterin türü, defterin kaç sayfadan ibaret olduğu, tasdik tarihi, tasdik numarası, tasdiki yapan makamın resmi mühür ve imzasını içeren tasdik şerhleri defterin ilk sayfasına yazılır veya (EK- 11)'de belirtilen Tasdik Şerhi Formu doldurulup defterin ilk sayfasına yapıştırılarak köşeleri tasdiki yapan makam tarafından mühürlenir. Defterin son sayfası, defterin kaç sayfadan ibaret olduğu, tasdik tarihi ve numarası belirtilerek tasdik makamı tarafından mühürlenir ve imzalanır.

Defterlerin her sayfası sıra numarasıyla teselsül edip etmediği kontrol edilerek mühürlenir.

Tasdik defteri

Madde 37 - İl dernekler müdürlüğü, tasdikini yaptığı defterleri Tasdik Defterine

(EK- 12) kaydeder. Bu defter kullanılmaya başlanılmadan önce, sayfalarının sıra numarasıyla teselsül ettiğine bakılarak, bu sayfalar teker teker il dernekler müdürlüğünün mühürü ile mühürlenir ve son sayfasına kaç sayfadan ibaret olduğu ile onay tarihi belirtilerek, il dernekler müdürü tarafından imzalanır. Bu defter, ayrıca bilgisayar ortamında da tutulur.

Gelir ve gider belgeleri

Madde 38 - Dernek gelirleri alındı belgesi ile tahsil edilir. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Dernek giderleri ise fatura, perakende satış fişi, serbest meslek makbuzu gibi harcama belgeleri ile yapılır. Ancak dernekler, Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi kapsamında bulunan ödemeleri için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre gider pululası, bu kapsamda da bulunmayan ödemeleri için Gider Makbuzu (EK- 13) düzenlerler.

Dernekler tarafından kişi, kurum veya kuruluşlara yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri Aynı Yardım Teslim Belgesi (EK- 14) ile yapılır. Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından derneklere yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri ise Aynı Bağış Alındı Belgesi (EK- 15) ile kabul edilir.

Bu belgeler; EK- 13, EK- 14 ve EK- 15’de gösterilen biçim ve ebatta, müteselsil seri ve sıra numarası taşıyan, kendinden karbonlu elli asıl ve elli koçan yaprağından meydana gelen ciltler veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılacak form veya sürekli form şeklinde, dernekler tarafından bastırılır. Form veya sürekli form şeklinde bastırılacak belgelerin, belirtilen nitelikte olması zorunludur.

Saklama süresi

Madde 39 - Defterler hariç olmak üzere, dernekler tarafından kullanılan alındı belgeleri, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, kaydedildikleri defterlerdeki sayı ve tarih düzenine uygun olarak 5 yıl süreyle saklanır.

İşletme hesabı tablosu

Madde 40 - İşletme hesabı esasına göre kayıt tutan dernekler yıl sonlarında (31 aralık) (EK- 16)’da gösterilen biçimde “İşletme Hesabı Tablosu” düzenlerler.

Bilanço esasına göre raporlama

Madde 41 - Bilanço esasına göre defter tutan derneklerin yıl sonlarında (31 aralık), Maliye Bakanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğini esas alarak bilanço ve gelir tablosunu düzenlemeleri yeterlidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Gelir ve Gider Usulü

Alındı belgelerinin biçimi

Madde 42 - Dernek gelirlerinin tahsilinde kullanılacak Alındı Belgeleri (EK- 17)'de gösterilen biçim ve ebatta yönetim kurulu kararıyla bastırılır. Alındı belgeleri, müteselsil seri ve sıra numarası taşıyan kendinden karbonlu elli asıl ve elli koçan yaprağından meydana gelen ciltler veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılan form veya sürekli kayıt formu şeklinde tertip edilir. Form veya sürekli form şeklinde bastırılacak alındı belgelerinin, belirtilen nitelikte olması zorunludur. Alındı belgesi ciltlerinin koçan kısmı iki suret olarak bastırılabilir. Ancak, koçan yaprağının bir suretinin cilt koçanında, diğerinin ise muhasebe evrakları arasında düzenli olarak saklanması zorunludur.

Alındı belgelerinin bastırılması ve kontrolü

Madde 43 - Bastırılan alındı belgelerinin seri ve sıra numaraları ile diğer baskı işlerinde kusur bulunup bulunmadığı, sayman üye kontrol edilir. Kontrolde hatalı olduğu ortaya çıkan cilt veya formlar geri verilerek aynı miktarda yenisi bastırılır. Alındı belgeleri, matbaadan sayman üye tarafından bir tutanak ile teslim alınır.

Bastırılan alındı belgesi ciltleri veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılması için bastırılan formların adedi ile seri ve sıra numaralarının, onbeş gün içinde basimevleri tarafından mülki idare amirliğine bildirilmesi zorunludur.

Dernekler birimleri; basimevleri tarafından bildirilen alındı belgeleri ile ilgili bilgileri kontrol eder ve ilgili dernek ve basimevinin adını, alındı belgesi ciltlerinin adedini, başlangıç ve bitiş numaraları ile seri numaralarını Alındı Belgesi Ciltleri Takip Defterinin (EK- 18) bir satırına kaydeder.

Form veya sürekli form şeklinde bastırılan alındı belgeleri de başlangıç ve bitiş numaraları elli asıl ve elli koçan yaprağını ihtiva edecek şekilde gruplandırılarak yukarıda belirtilen usule göre kaydedilir.

Alındı Belgesi Takip Defteri kullanılmaya başlanılmadan önce, sayfalarının sıra numarasıyla teselsül ettiğine bakılarak, bu sayfalar teker teker il dernekler müdürlüğünün mühürü ile mühürlenir ve son sayfasına kaç sayfadan ibaret olduğu ile onay tarihi belirtilerek, il dernekler müdürü tarafından imzalanır. Bu defter, ayrıca bilgi-sayar ortamında da tutulur.

Alındı belgelerinin deftere kaydı

Madde 44 - Dernek saymanınca teslim alınan alındı belgeleri Alındı Belgesi Kayıt Defterine kaydedilir. Alındı belgelerinin, eski ve yeni saymanlar arasında tutanakla devir teslimi yapılır.

Alındı belgesi ciltlerinin bastırıldıktan sonra tamamı, numarası en küçük olan alındı belgesi cildinden başlamak üzere defterin yalnızca başlangıç, bitiş ve serisi sütunları doldurularak, her bir satırda bir alındı belgesi cildi gösterilecek şekilde alt alta yazılmak suretiyle kaydedilir. Defterin diğer sütunları, alındı belgesi ciltlerinin gelir tahsil edecek kişilere teslim edilmesi veya teslim edilen alındı belgesi cildinin iade edilmesi sırasında doldurulur.

Tamamı kullanılmadığı halde herhangi bir nedenle iade edilen alındı belgelerinin kullanılmayan yaprakları tespit edilerek sayman ve iade eden kişi tarafından tutanak altına alınır. Bu şekilde iade edilen alındı belgesi ciltleri, gelir tahsil edecek başka bir kişiye verilebilir veya yaprakları üzerine büyük harflerle ve görülebilecek şekilde iptal yazılarak bir daha kullanılmaz.

Form veya sürekli form şeklinde bastırılan alındı belgeleri de başlangıç ve bitiş numaraları elli asıl ve elli koçan yaprağını ihtiva edecek şekilde gruplandırılarak yukarıda belirtilen usule göre kaydedilir ve kullanılır.

Alındı belgelerinden kaybolan veya çalınanlar bir tutanak ile tespit edilir ve en kısa sürede dernekler birimlerine bildirilir. Gerekli işlemlerin yapılması için durum, dernekler birimleri tarafından Cumhuriyet başsavcılıklarına intikal ettirilir.

Alındı belgelerinin kullanımı

Madde 45 - Alındı belgeleri, gelir tahsil etme görev ve yetkisine sahip bulunanlara, sayman üyelerce imza karşılığı verilir ve kullanıldıktan sonra imza karşılığı geri alınır. Bu işlemler Alındı Belgesi Kayıt Defterinde gösterilir.

Alındı belgeleri, sabit boyalı sert veya sivri uçlu tükenmez kalemle okunaklı bir biçimde silintisiz ve kazıntısız olarak doldurulur. Ödemede bulunana asıl yaprak koparılarak verilir, koçan kısmı ciltte bırakılır. Düzenleme sırasında hata yapılırsa, hatalı belge yaprağı ödemede bulunana verilmez. Asıl ve koçan yaprakların üzerine "İPTAL" ibaresi yazılıp her ikisi koparılmadan ciltte bırakılır.

Form şeklinde bastırılan alındı belgeleri, elektronik sistemler aracılığıyla doldurulduktan sonra aslı ödemede bulunana verilir; sureti dosyasında muhafaza edilir.

Yetki belgesi

Madde 46 - Dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden Yetki Belgesi (EK- 19) dernek tarafından üç nüsha olarak düzenlenerek, dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır. Yetki belgelerinin birer sureti dernekler birimlerine verilir.

Dernek adına gelir tahsil edecek kişiler, ancak adlarına düzenlenen yetki belgelerinin

bir suretinin dernekler birimine verilmesinden itibaren gelir tahsil etmeye başlayabilirler. Dernekler birimlerince kendilerine verilen her bir yetki belgesi için otomatik sıra numarası verilir.

Yetki belgelerinin süresi, yönetim kurullarının görev süresi ile sınırlıdır. Yeni seçilen yönetim kurullarının, yetki belgelerini birinci fıkra esaslarına göre yenilemesi zorunludur. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya fesih edilmesi gibi hallerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir. Yetki belgesi ile ilgili değişiklikler yönetim kurulu başkanınca, onbeş gün içerisinde dernekler birimine bildirilir.

Gelirlerin teslim edilmesi

Madde 47 - Dernek adına gelir tahsil etmekle yetkili olan kişiler, tahsil ettikleri paraları otuz gün içerisinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır. Ancak, tahsilatı 2005 yılı için 1000.- YTL'yi geçenler, 30 otuz günlük süreyi beklemezsizin tahsil ettikleri parayı en geç iki iş günü içinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır.

Dernek kasasında bulundurulabilecek para miktarı, ihtiyaçlar dikkate alınarak yönetim kurulunca belirlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kamu Yararına Çalışan Derneklerden Sayılma

Kamu yararına çalışan dernek sayılma

Madde 48 - Kamu yararına çalışan dernekler, Maliye Bakanlığının ve varsa ilgili bakanlıkların görüşü üzerine, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir.

Kamu yararı için aranacak şartlar

Madde 49 - Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmak için derneğin;

- En az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
- Son bir yıl içindeki, 2005 yılı için belirlenen tutar olan 50.000.-YTL'sini geçen alım ve satım işlemlerinin rekabet koşullarına uygun yapılması,
- Amacı ve gerçekleştirdiği faaliyetlerin, üyelerinin dışında yerel veya ulusal düzeyde toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte olması,
- Yıl içinde elde ettiği gelirin en az yarısının bu amaçla harcanması,
- Sahip olduğu mal varlığının ve yıllık gelirinin tüzüğünde belirtilen amacı gerçekleştirecek düzeyde olması gerekir.

Bu durum, Bakanlık dernekler denetçileri tarafından düzenlenen rapor ile tespit edilebilir. Bu nitelikleri taşımadığı tespit edilen dernekler, kamu yararı kararı için, bu tespit yapıldığı tarihten itibaren üç yıl geçmeden önce yeniden başvuramaz.

Başvuru ve istenen belgeler

Madde 50 - Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmak isteyen dernekler, aşağıda belirtilen ekleri ile birlikte başvurularını dörder suret olarak mülki idare amirliğine yaparlar.

- a) İlgili dernekler müdürlüğünce onaylanmış dernek tüzüğü,
- b) Dernek üyelerinin sayısının belirtildiği yazı,
- c) Derneğin şubelerinin sayısı ve yerinin belirtildiği yazı,
- d) Derneğin kamu yararı yönünden; faaliyeti, yaptığı hizmetler ve gelecekte yapılması düşünülen işler hakkındaki raporu,
- e) Son yıla ait mali bilanço ile gelir-gider tablosu veya işletme hesabı tablosu,
- f) Derneğin taşınır ve taşınmaz mallarının listesi,
- g) Kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için yönetim kurulunun aldığı karar örneği.

Başvurunun değerlendirilmesi

Madde 51 - Başvurularda alınan belgelerin üçer adedi oluşturulan valilik görüşü ile birlikte bir ay içinde Bakanlığa gönderilir. Valilik görüşünde derneğin amacının ve faaliyetlerinin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olup olmadığı ve kamu yararına çalışan derneklerden sayılıp sayılmayacağı açıkça belirtilir.

İlgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının da görüşü alındıktan sonra, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile dernek, kamu yararına çalışan derneklerden sayılır.

Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmaya ilişkin karar Bakanlıkça ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından başvuru sahiplerine bilgi verilir. Başvurusu reddedilenler buna ilişkin gerekçe ile birlikte ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından başvuru sahiplerine bilgi verilir.

Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kaybedilmesi

Madde 52 - Kamu yararına çalışan derneklerin, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettiği anlaşılırsa; Maliye Bakanlığının ve varsa ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla haklarında alınan kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı iptal edilir. Sonuç, Bakanlıkça ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından da ilgili derneğe bilgi verilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

İzinle Kullanılacak Kelimeler

İzin alma

Madde 53 - Dernek adlarında; Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler, ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Bakanlığın izni ile kullanılabilir.

İzin almak için başvurulacak derneklerde aşağıdaki şartlar aranır:

- En az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
- Amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetler ve yaptığı hizmetler ile gelecekte yapılması düşünülen işlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte olması,
- Aynı amaçlı dernekler arasında en çok üyeye sahip olması,
- Bu konuda genel kurulunda karar almış olması.

Başvuru

Madde 54 - İzin için başvuracak dernekler, aşağıda belirtilen belgelerle birlikte başvurularını üçer suret olarak mülki idare Amirliğine yaparlar.

- İlgili dernekler müdürlüğünce onaylanmış dernek tüzüğü,
- Dernek üye listesi,
- Derneğin faaliyetleri, yaptığı hizmetler ve gelecekte yapılması düşünülen işler hakkında rapor,
- İzne tabi kelimelerin kullanılması için genel kurulun aldığı karar örneği.

İzin

Madde 55 - İlgili valilik, taleple ilgili gerekli araştırmayı yaptıktan sonra, valilik görüşünü de belirterek evrakın iki nüshasını bir ay içinde Bakanlığa gönderir. Bakanlık, gerekli incelemeyi yaparak, gerektiğinde ilgili bakanlıkların da görüşünü aldıktan sonra başvuruyu karara bağlar. Sonuç, Bakanlıkça ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından da ilgili derneğe bilgi verilir.

ONUNCU BÖLÜM

Lokaller

Lokal

Madde 56 - Lokal, dernek üyelerinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere mülki idare amirinin izniyle açılan tesistir. Dernekler, başka bir dernek, gerçek veya tüzel kişi ile ortaklaşa lokal açmaz. Federasyon ve konfederasyonlar hariç, lokal açabilmesi için derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması şarttır. Çocuk dernekleri lokal açamaz.

Lokal açılmayacak yerler

Madde 57 - Aşağıda belirtilen yerlerde lokal açılmasına izin verilmez:

- a) Silah fabrika ve imalathaneleri, patlayıcı, parlayıcı ve yanıcı gibi tehlikeli maddeler üretilen, satılan, kullanılan ve depolanan yerler ile gaz dolum tesislerinde,
- b) Her türlü mabetlerde,
- c) Okul öncesi eğitim, ilk ve orta öğretim resmi ve özel okul binaları ile özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumlarına yüz metreden yakın mesafe içinde,
- d) İlk ve orta öğretim öğrencilerinin devam ettiği kurs, dersane ve bu öğrencilerin kaldığı öğrenci yurtlarının bulunduğu binalarda,
- e) İtfaiye, ambulans gibi müdahale ve yardım hizmetlerinin kolaylıkla ulaşmaya-acağı yerlerde,
- e) Binaların ortak kullanılan bağımsız bölümlerinde,
- g) Genel güvenlik ve asayişin korunması yönünden sakıncalı olan yerlerde,
- h) Sabit veya seyyar olarak kullanılan kara, deniz, hava ve her çeşit taşıma araçlarında.

Derneğin yerleşim yerinin bulunduğu binada dernek lokali açılabilir. Ancak, dernek lokali olarak açılan yerin iç kapı girişinin diğer bağımsız bölüm veya oda ve benzeri gibi bölümlerden ayrı olması ve bunlara açılan kapılarının bulunmaması zorunludur.

Başvuru

Madde 58 - İl merkezlerinde açılacak lokaller için valiliğe, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler dahil olmak üzere diğer ilçelerde açılacak lokaller için kaymakamlığa bir dilekçe ile başvurulur. Başvurularda aşağıda belirtilen belgeler eklenir.

- a) Lokal açılması konusunda alınmış yönetim kurulu kararının örneği,
- b) Lokal olarak açılacak yerin tapu senedi örneği, kiralık ise kira kontratının örneği,
- c) Ana gayrimenkulun tapu kayıtlarında mesken olarak görünen yerler için kat maliklerinin oy birliği ile aldıkları kararın örneği, mesken ve işyerinin birlikte yer aldığı binalarda mesken sahiplerinin tamamının onayı ve işyeri sahiplerinin oy çokluğu ile aldıkları kararın örneği, iş hanlarında ise yönetim kurulu kararı örneği,
- d) Derneklerin; belediye ve mücavir alanlar içinde açacakları lokaller için yapı kullanma (iskan) izin belgesi, bu belgenin bulunmadığı durumlarda ise ilgili belediyeden alınacak söz konusu yerin lokal olarak kullanılmasında sakınca olmadığına dair belge; bu alanlar dışındaki lokaller için bayındırlık ve iskan müdürlüklerinden alınacak lokal olarak kullanılmasında sakınca olmadığına dair belge.

Belgeleri eksik olan veya mevzuata uygun olmayan başvurular değerlendirmeye alınmaz ve eksikliklerin tamamlanması için otuz günlük ek süre tanınır. Bu süre sonunda eksikliklerin tamamlanmaması halinde başvuru işleminden kaldırılır.

Lokal olarak açılan yerin yerleşim yerinin değiştirilmesi halinde yukarıda sayılan işlemler tekrar edilir.

İzin

Madde 59 - İl merkezlerinde açılacak lokallerin iş ve işlemleri il dernekler müdürlüklerince, diğer ilçelerde açılacak lokallerin iş ve işlemleri ilçe dernekler büro şefliklerince yürütülür. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçelerde ise bu görevler, kaymakamlık yazı işleri müdürlüklerince yerine getirilir. Lokal olarak açılacak yerin ve bulunduğu binanın fenni ve yangın güvenliği ile toplum sağlığı ve çevre bakımından belediyece, genel güvenlik ve asayişin korunması yönünden kolluk kuvvetlerince incelenmesi istenir. Gerek görülen hallerde, ayrıca ilgili diğer kurum ve kuruluşlardan inceleme yapılması istenebilir.

Başvuru belgeleri ve inceleme sonuçları olumlu olan derneklere, mülki idare amirince lokal açma ve işletme izni verilir. Lokal açma ve işletme belgesinde çalışma şartları belirtilir. İki nüsha olarak düzenlenen Lokal Açma ve İşletme İzin Belgesinin (EK- 20) bir örneği ilgili derneğe verilir; diğer örneği derneğin il dernekler müdürlüğündeki dosyasında saklanır.

Lokalin hangi derneğe ait olduğunun belirtildiği en az 50x75 cm ebadında "..... Derneği Lokali" ibaresinin yazılı olduğu levha ile en az 20x30 cm ebadında "Üye olmayan giremez" ibaresinin yazılı olduğu levhanın, dışarıdan ilk bakışta görülebilecek bir yere asılması zorunludur.

Lokal açma ve işletme belgesi düzenlendikten sonra onbeş gün içinde dernekler birimlerince; kolluk amirliği, belediye, alkollü içki kullanılmasına izin verilenler için tekel idaresi, çevre müdürlükleri ile derneğin bağlı bulunduğu vergi dairesine lokalin açıldığı bildirilir. Kolluk kuvvetleri bu bilgilere istinaden izinsiz açılan lokalleri men eder.

Sorumlu müdür

Madde 60 - Her dernek lokaline, yönetim kurulu kararıyla sorumlu bir müdür tayin edilerek mülki idare amirine bildirilir. Sorumlu müdür, dernek lokalinin mevzuata ve ruhsata uygun olarak işletilmesinden sorumludur. Sorumlu müdür değişikliği, onbeş gün içinde mülki idare amirliğine bildirilir.

Lokal müdürü yönetim kurulu kararıyla ücretli veya fahri olarak görevlendirilir. Bunların dernek üyesi olması şart değildir. Lokalin işletmesi, dernek tarafından görevlendirilen bir lokal müdürünün sorumluluğunda müstecire de yaptırılabilir.

Alkollü içki kullanılması

Madde 61 - Dernek lokallerinde alkollü içki kullanılması mülki idare amirinin iznine bağlıdır. Ancak, alkollü içki izni verilebilmesi için dernek lokalinin içkili yer bölgesi içinde bulunması ve içki satış belgesi alınması zorunludur.

Gençlik, spor veya gençlik ve spor kulüplerinin sosyal amaçlı tesisleri ile lokallerinde alkollü içki kullanılmasına izin verilmez.

Alkollü içki kullanılmasına izin verilen lokallerde içki servisi, ancak izin verilen lokal içinde yapılabilir. Lokalin etrafında, yol kenarlarında veya yaya kaldırımlarında masa konularak veya ayakta içki servisi yapılamaz.

Lokallerde çalışacak kişiler

Madde 62 - Alkollü içki kullanılmasına izin verilen lokallerde 18 yaşından küçükler çalıştırılmaz. Lokallerde çalışanlar için dernek yönetim kurulu başkanının imzasını taşıyan bir kimlik belgesi düzenlenir. Çalışanlar lokalde buldukları sürece bu kimliği ilk bakışta görülebilecek şekilde üzerlerinde taşımak zorundadırlar.

Lokal yönergesi

Madde 63 - Dernek lokalleri, yönetim kurullarınca bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak hazırlanan yönergeye göre işletilir. Lokal yönergesinde aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur.

- a) Lokalin çalışma şartları,
- b) Lokal müdürünün görev ve yetkileri,
- c) Dernek lokalinde yapılacak faaliyetler ve verilecek hizmetler,
- d) Dernek üyelerinin ve misafirlerin lokalden yararlanma şekilleri,
- e) Lokalde alkollü içki kullanılıp kullanılmayacağı, kullanılacaksa şart ve şekilleri,
- f) Lokalin konferans, seminer, yemek, nişan, düğün ve benzeri toplantılar için dernek üyelerine tahsis edilme şekil ve şartları.

Lokalden yararlanma

Madde 64 - Lokalden yararlanacak üyelere, dernek üyeliğine kabul kararının tarih ve sayısı ile dernek başkanının imzası bulunan lokal kimlik kartı verilir. Üyeler lokalde buldukları sürece bu kimliği üzerlerinde taşımak ve denetimler sırasında bu kartı göstermek zorundadırlar.

Lokale o derneğin üyesi olmayanlar giremez. Ancak, üyelerin beraberindeki misafirleri lokallere kabul edilebilir. Misafirler lokalde buldukları sürece, misafir kartlarını ilk bakışta görülecek şekilde üzerlerinde taşımak zorundadırlar.

Lokallerin denetimi

Madde 65 - Mülki idare amiri, dernek lokallerinin, açma ve işletme belgesinde belirtilen şartlara göre işletilip işletilmediğini denetleyebilir. Lokallerin denetimi, dernekler birimleri ve kolluk kuvvetlerince birlikte yapılır. Lokal denetiminde önceden bildirimde bulunma ve denetimin mesai saatleri içinde yapılması şartı aranmaz.

Faaliyetten geçici olarak men etme

Madde 66 - Kumar oynatıldığı, izinsiz içki kullanıldığı, umuma açık yer durumuna geldiği veya lokal yönergesine aykırı hareket edildiği tespit edilen lokaller, mülki idare amiri tarafından otuz gün geçmemek üzere geçici süreyle faaliyetten men edilir.

Yukarıdaki fıkrada yazılı fiiller sebebiyle üç defa faaliyetten men edilen lokallerin izin belgeleri, mülki idare amirince iptal edilir.

Lokal açma ve çalışma izninin iptali

Madde 67 - Yapılan denetimler neticesinde, uyuşturucu madde imal edildiği, satıldığı, kullanıldığı veya bulundurulduğu; 6136 sayılı Kanuna aykırı silah bulundurulduğu veya satıldığı; genel güvenliğe ve genel ahlaka aykırı faaliyetlerde bulunulduğu tespit edilenlerin lokal açma ve işletme izin belgeleri mülki idare amirince iptal edilir.

Ayrıca, konusu suç teşkil eden fiillerin işlenmesi durumunda, soruşturma evrakı derhal Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Faaliyetten men kararının uygulanması

Madde 68 - Faaliyetten men kararı aşağıdaki esaslar çerçevesinde yerine getirilir.

- Karar, dernek yönetim kuruluna ve lokal müdürüne tebliğ edilir kararın uygulanması için iki günden fazla olmamak üzere süre verilir. Tebliğde dernek yönetim kurulu başkanı veya görevlendirilecek yönetim kurulu üyesi ile lokal müdürünün, mühürlemenin yapılacağı sırada hazır bulundurulması gerektiği de belirtilir.
- Lokalin kapalı olduğu süre içinde bozulabilecek mallar ile kişilerin özel eşyalarının çıkarılmasına izin verilir.
- Lokalin pencereleri ve diğer kapıları kapatılır ve lokalin giriş kapıları mühürlenir.
- Kararın uygulanmasına ilişkin düzenlenecek tutanakta, faaliyetten men kararının tarihi, sebebi ve süresi ile kapatma işleminin tarih ve saati belirtilir ve hazır bulunanlar tarafından imzalanır. Hazır bulunanların imzadan kaçınması halinde bu durum tutanakta belirtilir.

Sürenin dolmasını müteakip faaliyetten men edilen lokalin tekrar açılmasında da açılış tarihi ve saati yazılarak, açma ve teslim tutanağı, dernek yönetim kurulu başkanı veya görevlendirilecek yönetim kurulu üyesi ile lokal müdürü tarafından imzalanır.

Süresinden önce açılma

Madde 69 - Faaliyetten men işlemine karşı açılan davanın idare aleyhine sonuçlanması halinde; lokal bir tutanakla açılır. Mülki idare amirleri faaliyetten geçici olarak men ettikleri lokalleri mahkeme kararları dışında, süresinden önce açamazlar. Geçici olarak faaliyetten men edildiği halde süresinden önce açılan lokallerin açma ve

işletme izinleri mülki idare amirince iptal edilir.

İzinsiz açılan lokaller

Madde 70 - İzinsiz olarak açılan veya izni iptal edildiği halde işletilen veya geçici olarak faaliyetten men edildiği halde süresinden önce açılan lokaller kolluk kuvvetlerince kapatılır.

Uzaklığın ölçülmesi

Madde 71 - Okul öncesi eğitim, ilk ve orta öğretim resmi ve özel okul binaları ile özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri kurumlar ile lokal açılmasına izin verilen yerlerin aralarındaki uzaklığın ölçümünde, bina ve tesislerin varsa bahçe kapıları, yoksa bina kapıları; kapıların birden fazla olması durumunda ise en yakını esas alınır.

Yüz metre uzaklığın ölçümünde, mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak, yaya kurallarına göre gidilebilecek en kısa mesafe dikkate alınır. Bu tespitleri yapmaya dernekler birimleri yetkilidir.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Sandık

Sandık kurma şartları

Madde 72 - Dernekler; üyelerine kar payı dağıtmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine para aktarmamak şartıyla, üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zaruri ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını sandık kurarak karşılayabilirler.

Derneklerin sandık kurabilmesi için;

- a) Dernek tüzüğünde sandık kurulacağına dair açık hüküm bulunması,
- b) Dernek genel kurulunca sandık kurulması için karar alınmış olması

gerekir.

Sandık üyeliği

Madde 73 - Dernekler tarafından kurulan sandıklara, ilgili derneğin merkez ve şubelerine kayıtlı üyeler dışında üye kabul edilmez. Sandıklara üye olmak isteğe bağlıdır.

Sandık üyeliğine kabul, sandık yönetim kurulu kararı ile olur.

Sandık yönergesi

Madde 74 - Her sandığın, dernek yönetim kurulunca hazırlanıp genel kurulca kabul

edilen bir sandık yönergesi bulunur. Bu yönetmelikte aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur.

- a) Sandığın adı,
- b) Sandığın çalışma konuları,
- c) Üye olma, üyelikten çıkma ve çıkarılmanın şartları,
- d) Sandık genel kurulunun kuruluş şekli, toplanma zamanı, görev ve yetkileri,
- e) Sandık yönetim kurulunun asıl ve yedek üye sayısı, nasıl seçileceği, görev ve yetkileri,
- f) Sandık denetim kurulunun asıl ve yedek üye sayısı, nasıl seçileceği, görev ve yetkileri,
- g) Üyelerden alınacak giriş aidatı ile üyelik aidatının belirlenme ve tahsilat şekli,
- h) Sandıkça oluşturulacak fonlar, bu fonlara katılma şartları, fonlardan yararlanma esasları, fonlardan yapılacak yardımların miktarı ve oranları,
- ı) Üyelerin sandıktan çıkması veya çıkarılmasının şartları,
- j) Fonlarda biriken para ve hakların tasfiyesi ve geri verilmesi esas ve usulleri,
- k) Fonlarda biriken paraların değerlendirilme esas ve usulleri, işletilecek paralardan elde edilecek faiz, kâr, temettü ve diğer değerlerin, kullanımına dair esaslar,
- l) Mikrokredi ve diğer borç para verme esas ve usulleri,
- m) Sandığın dağıtılmasına karar verilmesi durumunda, mal varlığının tasfiye esasları.

Mikrokredi ve diğer borç para alacaklardan istenecek hizmet bedeli veya faiz oranları yönetim kurulu kararı ile belirlenir.

Sandığın faaliyete geçmesi

Madde 75 - Dernek genel kurulunca kabul edilen sandık yönergesinin yönetim kurulu üyelerince her sayfası imzalanmış bir sureti, genel kurul toplantısını izleyen otuz gün içinde dernek başkanı tarafından mülki idare amirliğine verilir.

Sandık yönergesinin mülki idare amirliğine bildirilmesinden itibaren altı ay içinde sandık genel kurulunun toplanması ve sandık organlarının oluşturulması zorunludur. Sandık organlarının oluşturulmasına kadar, sandık işlemlerini yürütmeye dernek yönetim kurulu yetkilidir. Sandığın ilk genel kurulu, dernek yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır.

Sandık organları

Madde 76 - Her sandıkta;

- a) Genel kurul,
- b) Yönetim kurulu,
- c) Denetim kurulu,

oluşturulması zorunludur.

Sandık yönetim ve denetim kurullarının asıl ve yedek üye sayısı üçten az olamaz. Sandık yönetim ve denetim kurulları sandık üyeleri arasından seçilir.

Sandık genel kurulu

Madde 77 - Sandık genel kurulu, genel kurula katılma hakkı bulunan sandık üyelerinden oluşur. Üye sayısının çok olması veya üyelerin farklı yerleşim yerlerinde bulunması halinde genel kurulda nasıl temsil edilecekleri, sandık yönetmeliğinde düzenlenir. Genel kurulun toplantıya çağırılması, toplantı gündemi ve yeri, toplantı ve karar yeter sayısı ve kararların üyelere duyurulması konularında, sandığın bağlı bulunduğu dernek tüzüğüne bu konuları düzenleyen hükümleri uygulanır.

Sandıkların yasal durumu

Madde 78 - Sandıklar, derneklerin bir yan kuruluşudur; Bunların tüzel kişilikleri yoktur.

Sandık yönetim kurulu, dernek yönetim kurulunca verilecek yetkiye dayanarak, sandıkla ilgili konularda mahkemeler ve idare makamlarında sandığı temsil edebilir, sandığa izafeten her türlü hukuki tasarrufta bulunabilir.

Sandığın malları

Madde 79 - Sandığın bütün mal ve hakları dernek malı sayılır. Taşınmazlar dernek adına tescil edilir, kullanma hakkı sandığa devredilir.

Bu mallara karşı işlenen suçlar, dernek mallarına karşı işlenmiş sayılır ve sandık mallarına karşı suç işleyenler dernek malına karşı suç işleyenler gibi cezalandırılır.

Sandıkların denetimi

Madde 80 - Sandığın bağlı olduğu derneğin genel kurulu, yönetim kurulu veya denetim kurulu, sandığın denetimini her zaman yapabilir. Dernek ve sandık denetim kurulları en az yılda bir kez olmak üzere sandık hesap ve faaliyetlerinin denetimini yapmakla görevli ve yetkilidir. Denetim sonuçları bir rapor halinde sandık genel kurulu ve toplandığında dernek genel kuruluna sunulur.

Sandıkların yönetim yerleri, satış yerleri, defterleri, hesap ve işlemleri Bakanlık veya yetkili mülki idare amiri tarafından her zaman denetlettirilebilir. Bu denetleme, görevlendirilecek kolluk kuvvetleri mensupları dışındaki memur veya memurlar aracılığıyla yaptırılır.

Denetleme sırasında, görevli memurlar tarafından istenecek her türlü defter, belge ve işlemler yazıların, denetleyen kişilere gösterilmesi ve talep halinde onaylı örneklerinin verilmesi zorunludur.

Sandıkların gelirleri

Madde 81 - Sandıkların gelirleri şunlardır:

- a) Üyelerden bir defaya mahsus olmak üzere alınacak giriş aidatı,
- b) Üyelik aidatı,
- c) İktisadi faaliyetlerden elde edilen karlar,
- d) Üyelere verilen kredilerden alınacak hizmet bedeli veya faiz gelirleri,
- e) Bankaya yatırılan sandık paralarının faizleri,
- f) Kime ve nereye ait olduğu bilinmeyen ve en az bir yıl emanet hesabında tutulduktan sonra gelir kaydedilen paralar,
- g) Yardım ve bağışlar,
- h) Borçlanma,
- i) Diğer gelirler.

Sandıklarca tutulacak defterler

Madde 82 - Sandıklar aşağıda yazılı defterleri tutmak zorundadır:

- a) Karar defteri: Yönetim kurullarının kararları gün ve sayı sırası ile bu deftere yazılır. Kararların altı toplantıya katılan üyelerce imzalanır.
- b) Üye kayıt defteri: Sandığa üye olarak girenlerin kimlikleri ve giriş tarihleri bu deftere işlenir.
- c) Evrak kayıt defteri: Sandık yönetimine ilişkin gelen ve giden evrak, gün ve sayı sırasıyla bu deftere kaydedilir. Gelen evrakın asılları ve giden evrakın kopyaları dosyalanır.
- d) Demirbaş defteri: Sandığın demirbaş eşyası bu deftere, alınış tarihleri ve değerleri belirtilerek yazılır.
- e) Yevmiye defteri, büyük defter ve envanter defteri: sandık adına alınan gelirler ve yapılan giderler ile envanter kayıtları, açık ve düzenli olarak bu defterlere işlenir. Sandıklar bilanço esasına göre defter tutarlar. Bu defterlerin tutulma usulü ile kayıt şekli Vergi Usul Kanunu ile bu Kanununun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri esaslarına göre yapılır.

Bu maddede sayılan defterler ile sandıkça tutulması uygun bulunan öteki defterlerin, dernekler birimi ya da noterlerce onaylanması zorunludur.

Bu Yönetmeliğin altı ve yedinci bölümlerinde belirtilen diğer esas ve usuller sandıklar için de uygulanır.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Beyanname

Beyanname verme yükümlülüğü

Madde 83 - Dernek yönetim kurulu başkanları, her takvim yılının ilk dört ayı içinde bir önceki yıla ait Dernek Beyannamelerini (EK- 21), mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. İl merkezlerinde ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan

İlçelerde bulunan dernekler beyannamelerini bir adet, diğer ilçe merkezinde bulunanlar ise iki adet olarak verirler.

Şubeler, mülki idare amirliğine verecekleri beyannamelerin birer örneğini bağlı buldukları derneğe de vermekle yükümlüdürler.

İlçelerde verilen bu beyannamelerden bir adedi alıkonularak, diğerleri il dernekler müdürlüklerine gönderilir.

Temsilcilikler için ayrıca beyanname verilmez ancak, temsilciliklere ilişkin her türlü bilgiler dernek beyannamesinde gösterilir.

Birlikler, beyannamelerini bu maddede belirtilen esas ve usullere göre vermekle yükümlüdürler.

Dernekler beyannamesinde belirtilen sınıflamaların alt gruplarını belirlemeye veya alt gruplarda değişiklik yapmaya Daire Başkanlığı yetkilidir. Ancak, derneklerin amaç, faaliyet alanları ve ekonomik faaliyetleri ile dernek üye, personel veya diğer görevlilerinin meslekleri ve eğitim durumları sınıflamalarının alt grupları; Birleşmiş Milletler Uluslararası Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar Sınıflaması, Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması, Birleşmiş Milletler Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması alt grupları göz önünde bulundurularak düzenlenir.

Beyannamelerin incelenmesi

Madde 84 - Beyannameler valiliklerce incelenir. Gerekli görülen hallerde bu inceleme Bakanlıkça da yapılabilir. Beyannamelerde eksiklik veya yanlışlıklar görülmesi halinde, ek bilgi ve belgeler istenebilir ve bunlar tamamlattırılır. Beyannamelere ilişkin istenen ek bilgi ve belgelerin verilmemesi, eksik verilmesi veya verilen sürede tamamlanmaması hallerinde ilgili dernek denetime tabi tutulabilir.

Beyannamelerin incelenmesi esnasında konusu suç oluşturan hususların tespit edilmesi halinde, ilgili mülki idare amirliğince durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir. Beyannameler ile ilgili olarak haklarında adli ve idari işlem yapılan dernekler, Bakanlığa bildirilir.

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Dernekler Kütüğü ve Tasfiye

Kütük defteri

Madde 85 - Birlikler için Bakanlar Kurulu izninin ilgili valiliğe iletilmesi, dernekler için tüzüğü ve kuruluş bildirimini ile eklerinin mülki idare amirliğine verilmesini müteakip il dernekler müdürlüklerindeki Dernek Kütük Defterlerine (EK- 22) kayıtları yapılır. Dernek kütüğü il dernekler müdürlüğünde tutulur. Defterlerde her birlik ve derneğe ayrı bir sayfa ayrılır ve mevcut bilgiler defterdeki hanelerine işlenir.

Yabancı dernek ve yabancı vakıfların Türkiye'deki şube ve temsilciliklerinin kaydı Bakanlıktaki ayrı bir kütük defterine (EK-22) yapılır. Her şube ve temsilciliğe ayrı bir sayfa ayrılır ve mevcut bilgiler defterdeki hanelerine işlenir.

Derneğin türü, kurucuların tanımlaması ve tüzüğün incelenmesiyle belirlenir. Kütük defterine kaydı gereken bilgilerin dernekler birimine intikali üzerine, gecikmeksizin kaydı yapılır. Kütüğe kaydı yapılan belgeler üzerine, kütüğe işlendiğine dair işaret konur.

Kütük defterinin her sayfası mühürlenir ve son sayfasına kaç sayfadan ibaret olduğu belirtilerek yetkili amir tarafından imzalanır.

Dernek numaralandırma ilkeleri

Madde 86 - Derneklerin kütük numaralandırma ilkeleri aşağıdaki esaslara göre düzenlenir:

- Bir derneğe verilen kütük numarası, başka bir derneğe verilemez.
- Bir dernek için Başkanlık ve il birimlerindeki kütükler, aynı numaraları taşır.
- Yapısına bakılmaksızın dernekler, aynı kütüğe sıra ile kaydedilir.
- Yabancı dernek ve yabancı vakıfların Türkiye'deki şube ve temsilcilikleri ayrı bir kütüğe kaydedilir.

Dernek numaralandırması

Madde 87 - Derneklere verilecek kütük numaraları, üç kısım ve sekiz rakamdan oluşur. Bunlar sırasıyla;

- Birinci kısmı meydana getiren ilk iki rakam, kurulduğu ilin trafik numarasını,
- İkinci kısmı meydana getiren ve (001)'den başlayan üç rakam, kaydın yapıldığı defterin o ildeki sıra numarasını,
- Üçüncü kısmı meydana getiren üç rakam ise, dernek ve benzerlerinin o defterde kayıt edildiği sayfayı

gösterir.

Her defter, ilk yaprağının içinden başlamak ve karşılıklı sayfalara aynı numara vermek kaydıyla sayfaları (001)'den (200)'e kadar numaralandırılır.

Yeni il kurulması halinde, alacağı isim ve trafik numarası ne olursa olsun, kütük numarası takip eden sayılarla ifade edilir.

Yabancı dernek ve yabancı vakıfların Türkiye'deki şube ve temsilciliklerinin kütük numaralarının başına, yukarıdaki esaslara ek olarak ait bulunduğu ülkenin uluslararası trafik kodu konur.

Dernek kütük dosyası

Madde 88 - Her dernek ve birlik için Daire Başkanlığında ve dernekler birimlerinde bir dosya açılır. Derneklerin iş ve işlemleri ile ilgili tüm belgeler bu dosyada saklanır. Açılan her dosya üzerine kütük numarası ve adı üç cm ebadında rakam ve harflerle yazılır.

Yabancı dernek ve yabancı vakıflar için yukarıdaki esaslara uyulur.

Derneklerin amaç ve yapılarına göre sınıflandırılmasına ait istatistiki bilgiler dernekler birimlerince düzenlenir.

Tasfiye

Madde 89 - Derneklerin para, mal ve haklarının tasfiyesi aşağıda belirtilen esaslara göre yapılır.

a) Tasfiyenin dernek tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılması:

Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır.

Bu derneklerin para, mal ve haklarının devri, son yönetim kurulu üyelerinden oluşan tasfiye kurulunca yapılır. Bu işlemlere, feshedilme ile ilgili genel kurul kararının alındığı veya kendiliğinden sona erme halinin kesinleştiği tarihten itibaren başlanır. Tasfiye süresi içinde bütün işlemlerde dernek adında "tasfiye halinde ..... Derneği" ibaresi kullanılır.

Tasfiye kurulu, önce derneğin hesaplarını inceler. İnceleme esnasında derneğe ait defterler, alındı belgeleri, harcama belgeleri, tapu ve banka kayıtları ile diğer belgelerinin tespiti yapılarak varlık ve yükümlülükleri bir tutanağa bağlanır. Tasfiye işlemleri sırasında borçlu olduğu tespit edilen derneklerin alacaklılarına çağırıda bulunulur ve varsa malları paraya çevrilerek alacaklılara ödenir. Derneğin alacaklı olması durumunda borçlulardan alacaklar tahsil edilir. Alacakların tahsil edilmesi ve borçların ödenmesinden sonra kalan para ve mallar tüzükte belirtildiği şekilde devredilir.

Bu derneklerin para, mal ve haklarının tasfiye ve intikal işlemlerinin tamamlanmasını müteakip tasfiye kurulu tarafından durumun yedi gün içinde bir yazı ile dernek merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine bildirilmesi ve bu yazıya tasfiye tutanağının da eklenmesi zorunludur.

Tasfiyeye ilişkin tüm işlemler tasfiye tutanağında gösterilir ve tasfiye işlemleri, mülki idare amirliklerince haklı bir nedene dayanılarak verilen ek süreler hariç üç ay içinde tamamlanır.

Bu derneklerin defter ve belgelerini tasfiye kurulu sıfatıyla son yönetim kurulu üyeleri saklamakla görevlidir. Bu görev, bir yönetim kurulu üyesine de verilebilir. Bu defter ve belgelerin saklanma süresi beş yıldır.

b) Tasfiyenin mahkeme kararı ile yapılması:

Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağına genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamış veya son yönetim kuruluna yapılan tebligata rağmen tasfiye işlemleri yapılmamışsa, yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla bulunduğu ildeki amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Bu derneklerin para, mal ve haklarının tasfiyesi mahkeme kararında belirtilen esaslara göre yapılır ve tasfiyenin tamamlanmasını müteakip, durum ilgili mülki idare amirliğine bildirilir.

Kütükten silme

Madde 90 - Derneklerin tüzel kişiliklerinin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, para, mal ve haklarının tasfiye ve intikal işlemlerinin tamamlanmasını müteakip, yukarıdaki madde hükümlerine göre tasfiye sonucunun bildirilmesi üzerine, bunların dernekler kütüğündeki kayıtları merkezlerinin bulunduğu yer (Değişik ibare:RG-31/7/2009-27305) il dernekler müdürünün onayı ile silinir, şubelerinin bulunduğu valiliklere ve Bakanlığa da bilgi verilir.

Derneklerin merkezlerinin bulunduğu il dışındaki şubelerinin kayıtları, şubenin bulunduğu yer (Değişik ibare:RG-31/7/2009-27305) il dernekler müdürünün onayı ile silinir, dernek merkezinin bulunduğu il valiliğine ve Bakanlığa da bilgi verilir.

Yabancı dernek ve yabancı vakıfların Türkiye'deki şube ve temsilciliklerinin kütükten silinmesine ilişkin işlemler Daire Başkanlığınca yerine getirilir.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Genel Hükümler

Kamu kurum ve kuruluşları ile yürütülen ortak projeler

Madde 91 - Derneklerin, görev alanlarına ilişkin konularda kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapabilmesi, ortak bir projenin yürütülmesi şeklinde olur. Ancak, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklıdır. Projelerin, toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte olması şarttır. Yapılacak protokol çerçevesinde, projenin yürütülmesinden sorumlu olan, kamu kurum ve kuruluşu ile derneğin eşit sayıda temsilcilerinden oluşan ve tercihen koordinatörlüğünü dernek temsilcilerinden birinin yaptığı bir proje yönetim grubu oluşturulur. Protokolde, proje yönetim grubunda proje saymanı olarak dernek saymanının yer alması zorunludur. Proje yönetim grubu, yapılan protokol ve projenin örneğini EK- 23'de gösterilen Proje Bildirimine ekleyerek, protokol tarihini izleyen bir ay içinde projenin tarafı olan dernek merkezinin bulunduğu yerin valiliğine vermekle yükümlüdür.

Kamu kurum ve kuruluşları ile dernekler yürütecekleri ortak projelerde kendi kanunlarında aksine hüküm bulunmadığı hallerde, ortaklık anlaşması çerçevesinde, proje maliyetine sağlayacakları nakdi katkıları ortak bir hesapta bloke ederler. Kamu kurum ve kuruluşları projelere en fazla aynı veya nakdi yüzde elli katkıda bulunabilirler. Kamu kurum ve kuruluşları proje süresini geçmemek şartıyla, ortak projeye arsa tahsisinde bulunabilir. Proje çerçevesinde yapılacak harcamaların bir bankada açılacak ortak bir hesaptan yapılması, harcamaların belgelendirilmesi ve bu belgelerin asıl suretlerinin dernekler ile ilgili kamu kurum ve kuruluşunda saklanması zorunludur.

Bu şekilde yürütülen projelerin gerçekleştirme durumu ve bu projeler için yapılan harcamalar ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından denetlenebileceği gibi, mülki idare amirleri tarafından da denetlenebilir.

Değişikliklerin bildirilmesi

Madde 92 - Dernekler, yerleşim yerlerinde meydana gelen değişiklikleri Yerleşim Yeri Değişiklik Bildirimini EK- 24; genel kurul toplantıları dışında dernek organlarında meydana gelen değişiklikleri Dernek Organlarındaki Değişiklik Bildirimini EK-25 doldurmak suretiyle, değişikliği izleyen otuz gün içinde mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler. Bu belgeler, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

Dernek tüzüklerinde yapılan değişiklikler de tüzük değişikliğinin yapıldığı genel kurul toplantısını izleyen otuz gün içinde, genel kurul sonuç bildirimini ekinde mülki idare amirliğine bildirilir.

Taşınmazların bildirilmesi

Madde 93 - Dernekler edindikleri taşınmazları tapuya tescilinden itibaren otuzgün içinde EK- 26'da gösterilen Taşınmaz Mal Bildirimini doldurmak suretiyle mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler. Bu form, büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler hariç diğer ilçelerde bulunan dernekler tarafından iki suret olarak verilir.

Platformlar

Madde 94 - Dernekler, amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, diğer dernek, vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere platformlar oluşturabilirler. Platformların oluşturulabilmesi için derneklerin yetkili organlarıncı alınacak kararlarda, derneği temsille görevlendirilecek kişi veya kişiler belirlenir.

Bir platformun faaliyete başlayabilmesi için, temsilciler tarafından bir mutabakat tutanağı düzenlenir. Bu tutanakta, platformun oluşturulma amacı, çalışmaların yürütüleceği yerleşim yeri ile yönetim grubu üyeleri ve koordinatörünün isimleri belirtilir.

Yurt açma

Madde 95 - Derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaç ve çalışma konularını gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt açmaları ve bu yurtların devri, nakli, kapatılması ile bunların idaresi, işletilmesi ve denetlenmesi gibi konularda 3/11/2004 tarihli ve 2004/8106 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 3/12/2004 tarihli ve 25659 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliğinin Dernekler Kanununa ve bu Yönetmeliğe aykırı olmayan hükümleri uygulanır. Dernekler, açacakları yurtlara ilişkin olarak Milli Eğitim Bakanlığından ve valilikten almış oldukları yurt açma izin belgelerinin birer suretini, bu izin belgesini aldıkları tarihten itibaren onbeş gün içinde dernekler birimlerine vermek zorundadırlar.

Derneklerin açacakları lokalleri ve yurtları dışındaki tesisler genel hükümlere tabidir.

İşlemlerin elektronik ortamda yapılması

Madde 96 - Bilanço esasına göre defter tutan dernekler ile kamu yararına çalışan dernekler, bu Yönetmelik çerçevesinde vermekle yükümlü oldukları belgelerden (ekleri hariç); Genel Kurul Sonuç Bildirimi (EK- 3), Yurtdışından Yardım Alma Bildirimi (EK- 4), Yetki Belgesi (EK- 19), Dernek Beyannamesi (EK- 21), Proje Bildirimi (EK- 23), Yerleşim Yeri Değişiklik Bildirimi (EK- 24), Dernek Organlarındaki Değişiklik Bildirimi (EK- 25) ve Taşınmaz Mal Bildirimini (EK- 26) Daire Başkanlığının web sayfası üzerinden, kullanıcı adı ve şifresini kullanarak doldurmak zorundadırlar.

Bu dernekler kullanıcı adı ve şifresini bu yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içerisinde alırlar. Dernek yetkililerinin değişmesi durumunda bu değişiklik Daire Başkanlığına bildirilir ve yeni şifre alınır.

Güvenlik açısından her kullanıcı için bir sayısal imzalama modülü çalışacaktır. Bu modüle esas sayısal sertifikalar Daire Başkanlığı tarafından kullanıcı adı ve şifre ile beraber dağıtılacaktır. İsteyen dernekler, Daire Başkanlığının belirleyeceği standartlar çerçevesinde kendi imkanları ile akıllı kart temin etmek suretiyle kendi sayısal sertifikalarını akıllı kart üzerinde taşıyabileceklerdir. Bu kartlara sayısal sertifikaları yazma yetkisi Daire Başkanlığındadır. Belgeler ve işlemlerin elektronik ortamda güvenli bir şekilde yapılması için hazırlanan altyapının (Sayısal Sertifika, Kullanıcı Adı ve Şifre) güvenliğinin sorumluluğu derneğe aittir.

Ayrıca, bu dernekler birinci fıkrada sayılan belgelerin sistemden alacakları birer çıktısını da süresi içerisinde bu Yönetmelikte belirtilen ilgili mercilere elden verir veya posta ile gönderirler. Elektronik ortama aktarılan bilgiler ile ilgili mercilere verilen çıktılar aynı olmak zorundadır.

Daire Başkanlığı, faaliyetleri ile ilgili belgelerin asıllarını veya mümkün olmadığı hallerde doğruluklarından şüphe edilmeyecek kopyalarını ve yazıların makine ile alınmış suretlerini saklamak zorundadır. Bu belgeler mikrofilm, mikrofiş şeklinde veya elektronik, manyetik veya benzeri ortamlarda saklanır.

Elektronik veya bilgi işlem ortamında yapılanlar dahil her türlü işlemlerin ve arşivlenen bilgilerin tespit ve tevsikinde Daire Başkanlığının kayıtları esas alınır.

Daire Başkanlığı, internet ve her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamı ile benzeri araçlar üzerinden bilgi alışverişinin yapılmasına ilişkin koşulları belirlemek, Bakanlık ve birinci fıkrada sayılan dernekler arasındaki ilişkiler ile tarafların birbirlerine karşı olan hak ve yükümlülüklerini düzenlemek için sözleşmeler yapabilir. Yapılan bu sözleşmeler sonucunda her derneğe kullanıcı adı ve şifresi verilir.

Bu madde kapsamında bulunmayan derneklere Daire Başkanlığınca iki yıl içerisinde kullanıcı adı ve şifre verilir. Bu dernekler, kendi istekleriyle yukarıda sayılan işlemlerini bu maddede belirtilen usullere uymak suretiyle elektronik ortamda da yapabilirler.

Verilerin elektronik ortama kaydedilmesi

Madde 97 - Bilanço esasına göre defter tutan dernekler ile kamu yararına çalışan derneklerin verdikleri belgeler hariç olmak üzere, bu Yönetmelik çerçevesinde mülki idare amirliğine verilmesi zorunlu olan belgelerden Genel Kurul Sonuç Bildirimi (EK- 3), Yurtdışından Yardım Alma Bildirimi (EK- 4), Türkiye'de Kurulu Vakıfların Yurt Dışı Faaliyette Bulunma İzin Başvuru Formu (EK- 5), Yetki Belgesi (EK- 19), Dernek Beyannamesi (EK- 21), Proje Bildirimi (EK- 23), Yerleşim Yeri Değişiklik Bildirimi (EK- 24), Dernek Organlarındaki Değişiklik Bildirimi (EK- 25), Taşınmaz Mal Bildirimi (EK- 26) il dernekler müdürlüklerince, Yabancı Tüzel Kişilerin Türkiye'de Faaliyette Bulunabilmelerine İlişkin Başvuru Formu (EK- 6) ise Daire Başkanlığınca elektronik sisteme kaydedilir.

İl dernekler müdürlüklerinde tutulan kütük defterine kaydedilmesi zorunlu olan diğer bilgiler il dernekler müdürlüklerince; Daire Başkanlığında tutulan kütük defterine kaydedilmesi zorunlu olan birlikler ile yabancı dernek ve vakıfların şube ve temsilciliklerine ilişkin bilgiler Daire Başkanlığınca, birinci fıkrada belirtilen usule uygun olarak elektronik sisteme kaydedilir.

Verilecek belgeler

Madde 98 - Bilanço esasına göre defter tutan dernekler ile kamu yararına çalışan dernekler istenilmesi halinde, bu Yönetmelik çerçevesinde Daire Başkanlığı ve dernekler birimlerine vermekle yükümlü oldukları belgeleri, asıllarının yanında kompakt disk veya disket gibi elektronik ortamlarda da verirler.

Bakanlığa gönderilecek belgeler

Madde 99 - Kuruluş bildirimleri, tüzükler, tüzük değişiklikleri, derneklere tanınan hak ve izinler, dernekler hakkında yapılan suç duyuruları ve adli veya idari yargı mercilerince verilen kararlar kaymakamlığa intikalinden itibaren yedi gün içinde valiliğe, valilikler de ilçelerden gönderilen veya kendilerine verilen, belirtilen nitelikteki bilgi ve belgeleri otuz gün içinde Bakanlığa gönderir. Bakanlıkça gerekli görülen diğer belgeler de istenilmesi halinde aynı usul ve sürede gönderilir.

Yardım toplama faaliyeti

Madde 100 - Gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergilerin 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununa göre yapacakları yardım toplama faaliyetleriyle ilgili iş ve işlemler dernekler birimlerince yürütülür. Dernekler birimleri, bu faaliyetlerin sonuçları hakkında ilgili valiliğe ve Bakanlığa elektronik ortamda bilgi verir.

Yeniden değerlendirme

Madde 101 - Bu Yönetmelikte belirtilen parasal hadler, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca Maliye Bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Ancak, güncellemede bir YTL'nin altındaki tutarlar dikkate alınmaz.

Diğer düzenleyici işlemler

Madde 102 - Bu Yönetmelik çerçevesinde görev alanı ile ilgili ihtiyaç duyulan konularda diğer alt düzenleyici işlemler hazırlanır. Bunlardan mevcut hak ve yükümlülükleri düzenleyenler Resmi Gazete'de yayımlanır.

Diğer hükümler

Madde 103 - Yardım toplama konularında, 23/6/1983 tarihli ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

Madde 104 - 9/6/1984 tarihli ve 18426 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Dernek Gelirlerinin Toplanmasında Kullanılacak Alındı Belgeleri Hakkında Yönetmelik", 1/5/1985 tarihli ve 18879 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Dernekler Tarafından Kurulan Sandıkların Tabi Olacağı Esaslar Hakkında Yönetmelik", 5/4/2003 tarihli ve 25070 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Derneklerin Tutacakları Defter, Muhasebe Hesap Kayıtlarıyla İlgili Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik" ile 15/10/2002 tarihli ve 24907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev, Çalışma ve Denetim Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik" in 21 ila 68 inci maddeleri ve EK 1, 2, 3 ve 4 üncü maddeleri ek ve değişiklikleriyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 - Dernekler gelirlerini, yeni alındı belgelerini bastırınca kadar Maliye Bakanlığınca bastırılıp derneklere satışı yapılan alındı belgeleri ile toplamaya devam ederler. Ancak bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde dernekler alındı belgelerini bastırmak zorundadırlar. Bu sürenin bitiminden sonra Maliye Bakanlığınca bastırılan alındı belgeleri kullanılmaz.

Geçici Madde 2 - Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce mülki idare amirliklerince verilmiş olan yetki belgeleri süreleri bitinceye kadar kullanılabilir.

Geçici Madde 3 - Halen kullanılmakta olan kütük defterlerinin mevcudu bitinceye kadar kullanılmasına devam olunur.

Geçici Madde 4 - Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce faaliyette bulunmasına izin verilen lokaller, durumlarını (Değişik ibare:RG-22/3/2008-26824) dört yıl içinde bu Yönetmelikte öngörülen koşullara uygun hale getirirler.

Geçici Madde 5 - E-dernekler yazılımının devreye girmesinden itibaren iki yıl içerisinde merkez ve taşradaki mevcut arşivler, adı geçen yazılım formatında elektronik ortama aktarılır ve dijital arşivler oluşturulur.

Yürürlük

Madde 105- Bu Yönetmeliğin; 96 ncı maddesi 1/1/2006 tarihinde, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 106 - Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

2. DERNEK, VAKIF, BİRLİK, KURUM, KURULUŞ, SANDIK VE BENZERİ TEŞEKKÜLLERE GENEL YÖNETİM KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİNİN BÜTÇELERİNDEN YARDIM YAPILMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 17/07/2006

Resmi Gazete Sayısı: 26231

Amaç

Madde 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı; genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerinden, kamu yararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - (1) Bu Yönetmelik, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerinden dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yardım yapılması ve bu yardımın kullanılması, izlenmesi, denetlenmesi ve kamuoyuna açıklanmasına ilişkin esas ve usulleri kapsar.

(2) Genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçelerinden özel kanunları gereğince gerçek ya da tüzel kişilere yapılan yardımlar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır.

Dayanak

Madde 3 - (1) Bu Yönetmelik, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 29 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) İdare: 5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvelde sayılan kamu idareleri ile mahallî idareleri,
- b) Teşekkül: Yardım yapılacak dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri tüzel kişileri,
- c) Yardım: İdare bütçelerinden teşekküllere yapılacak nakdî yardımı,

ifade eder.

Yardım yapılabilme şartları

Madde 5 - (1) İdarelerce teşekküllere yardım yapılabilmesi için;

- a) İdare bütçesinde bu amaçla ödenek tefrik edilmiş olması,
- b) Yardımlarda kamu yararı gözetilmesi, yardımların öncelikle toplumun ihtiyaç ve sorunlarına çözüm sağlaması ile toplumsal gelişmeye katkıda bulunulmasına yönelik olması,
- c) Teşekkülün, yardımı yapacak idarenin görev alanına giren konularda faaliyet göstermesi,
- ç) Teşekkül ile yardım yapacak idare arasında protokol yapılması,
- d) Teşekkülün, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflardan olmaması,
- e) Teşekkülün, Anayasa ve kanunlarla yasaklanmış faaliyetlerde bulunmamış olması,
- f) Teşekkülün, üyelerine veya ortaklarına kazanç paylaşımı veya kâr dağıtım amaçının bulunmaması,

gerekir.

Yardım taleplerinin değerlendirilmesi

Madde 6 - (1) Yardım talepleri, ilgili idarece değerlendirilir. Yardımın miktarının belirlenmesi ve dağıtımı, bakanlıklarda bakanın, diğer idarelerde kurumun en üst yöneticisinin onayı ile yapılır.

Yardımların kullanılması, izlenmesi ve denetlenmesi

Madde 7 - (1) Teşekküller, yardımları kamu yararı gözeterek verilmiş amacına uygun olarak kullanmak zorundadır.

(2) Yardım alan teşekküller, yardımın amacına uygun olarak harcanıp harcanmadığına ilişkin bilgi, belge ve kayıtların birer örneği ile faaliyet raporlarını, faaliyetin bitimini müteakip bir ay içinde veya devam eden faaliyetlerine ilişkin bilgi, belge ve raporlarını takip eden yılın ilk ayı içerisinde yardım yapan idareye göndermek zorundadır.

(3) Yardım yapan idareler, yapılan yardımla sınırlı olmak üzere gerekli gördüğü her türlü inceleme, kontrol ve denetimi yapmaya yetkilidir. Denetim sırasında görevli memur tarafından istenecek bilgi, belge ve kayıtların gösterilmesi, verilmesi, sorulan soruların yazılı ve/veya sözlü olarak cevaplandırılması zorunludur.

Yardımların kamuoyuna açıklanması

Madde 8 - (1) İdareler, yardım yapılan teşekküllerin isim listesini, teşekküllere ilişkin bilgileri, yardımın amacını, konusunu ve yapılan yardım tutarlarını, izleyen yılın Şubat ayı sonuna kadar kamuoyuna açıklar.

Yardımların geri alınması

Madde 9 - (1) Teşekküller; yardım konusu faaliyetin gerçekleştirilemeyeceğinin veya yardımın amacına uygun olarak harcanmamış olmasının tespiti hâlinde, tespitin yapılmasını müteakip durumun teşekküle tebliğinden itibaren onbeş gün içinde, ilgili idareye yardım tutarını aynen iade etmek zorundadır.

(2) Yardımın süresi içinde iade edilmemesi durumunda, yardım tutarı kanunî faiziyle birlikte genel hükümlere göre ilgili teşekkülden tahsil edilir.

(3) Yardımı süresi içinde iade etmeyen teşekküller, bu Yönetmelik kapsamındaki yardımlardan bir daha yararlandırılmaz.

İdarelerin düzenleme yapma yetkisi

Madde 10 - (1) İdareler, bu Yönetmeliğe aykırı olmamak koşuluyla;

- a) Yardım yapılacak teşekküllerde aranacak şartlara,
- b) Yardım talebine ilişkin başvurunun ne şekilde yapılacağına,
- c) Yardım talebinin hangi kriterlere göre değerlendirileceğine,
- ç) Ne tür faaliyetlere yardım yapılacağına,
- d) Yapılacak protokolde yer alacak hususlara,
- e) İhtiyaç duyulan diğer hususlara,

ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

DİĞER HUSUSLAR

Madde 11 - (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin tereddütleri gidermeye; ilgili idarelerin talebi üzerine, yapılması zorunlu ve özelliği olan yardımları bu Yönetmeliğin bazı hükümlerinden istisna tutmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

YÜRÜRLÜK

Madde 12 - (1) Sayıştayın görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik 1/1/2006 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

Madde 13 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

3. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI DERNEKLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI KURULUŞ, GÖREV, ÇALIŞMA VE ESASLARINA DAİR YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 15/10/2002

Resmi Gazete Sayısı: 24907

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Bu Yönetmeliğin amacı; İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatının kuruluşu, derneklerle ilgili iş ve işlemler ile vakıflar ve merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıflar dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili bazı işlemlerin yürütülmesine ilişkin yetki, görev ve sorumluluklarının tespiti ile bu hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde sunulması için çalışma ve denetim esas ve usullerini belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı ve taşra teşkilatı kuruluşu ile görev, yetki, denetim ve sorumlulukların yerine getirilmesine (Mülga ibare:RG-04/09/2003-25219) ilişkin ilke ve esasları kapsar.

Hukuki dayanak

Madde 3- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Bu Yönetmelik, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 13/A maddesi, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 15, 45, 46 ve 73 üncü maddeleri, 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili maddeleri, 4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 36 ncı ve 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 3 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,
Bakan: İçişleri Bakanını,
Daire Başkanlığı: Dernekler Dairesi Başkanlığını,
Daire Başkanı: Dernekler Dairesi Başkanını,
Dernekler Denetçileri: Dernekler Denetçilerini ve Dernekler Denetçi Yardımcılarını,
Şube Müdürlüğü: İşlemler Şube Müdürlüğünü, Dış İlişkiler Şube Müdürlüğünü, Eğitim ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğünü, Bilgi İşlem ve Arşiv Şube Müdürlüğünü,
Şube Müdürü: İşlemler Şube Müdürünü, Dış İlişkiler Şube Müdürünü, Eğitim ve Halkla İlişkiler Şube Müdürünü, Bilgi İşlem ve Arşiv Şube Müdürünü,
Dernekler Müdürlüğü: Valilik bünyesindeki İl Dernekler Müdürlüğünü,
Dernekler Büro Şefliği: Kaymakamlık bünyesindeki İlçe Dernekler Büro Şefliğini,
Dernekler Büro Şefi: Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürlüğü bünyesindeki İlçe Dernekler Büro Şefini,
Merkez Teşkilatı: İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığını,
Taşra Teşkilatı: Valilikler ve Kaymakamlıklar bünyesindeki Dernekler birimlerini,
Dernekler Birimi: İl Dernekler Müdürlüğü ile İlçe Dernekler Büro Şefliğini,
Dernek: 2908 sayılı Dernekler Kanununa göre kurulan dernek, şube, federasyon, konfederasyonlar ve Türkiye’de kurulan derneklerin yurtdışındaki şubeleri ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıflar dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve yurtdışında kurulan derneklerin Türkiye’deki şubelerini,
Birlik: 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun kapsamında bulunan teşekkül, birlik ve federasyonları,
Kütük: Dernekler kütüğünü,
Kanun: 2908 sayılı Dernekler Kanununu,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Daire Başkanlığının Kuruluşu ve Görevleri

Daire Başkanlığının kuruluşu

Madde 5- İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı aşağıdaki yönetim kademeleri ve birimlerden oluşur;

- a) Daire Başkanı,
- b) (Değişik ibare:RG-04/09/2003-25219) Dernekler Denetçileri,
- c) (Değişik ibare:RG-04/09/2003-25219) İşlemler Şube Müdürlüğü,
- d) Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü,
- e) Eğitim ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü,
- f) Bilgi İşlem ve Arşiv Şube Müdürlüğü.

Daire Başkanlığının görevleri

Madde 6- Daire Başkanlığı;

- a) Dernek ve birliklerin kuruluş iş ve işlemlerini izlemek, kayıtlarını tutmak, dosyalamak ve arşivlemek,
- b) Derneklerin, izne tabi faaliyetlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- c) Dernek ve birliklerin, tüzel kişiliklerinin sona ermesi, tasfiye ve faaliyetten alınması ile ilgili iş ve işlemleri izlemek,
- d) Dernek ve birliklere kütük numarası verilmesi, kütükten silinmesi ile ilgili işlemleri yürütmek ve izlemek,
- e) Derneklerin açmış olduğu okul, kurs, yurt, pansiyon ve diğer tesislerin Kanununun 41 inci maddesine istinaden uygunluğunu incelemek ve yürütmek,
- f) Türk vatandaşları tarafından yurt dışında kurulan derneklerin kayıtlarını tutmak ve kuruluş ve faaliyetlerini yurt içinde ve yurt dışında ilgili makamlar aracılığıyla izlemek, değerlendirmek ve gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamak,
- g) 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun hükümlerine göre kurulan birliklerin kuruluş, faaliyet, denetim ve tüzel kişiliklerinin sona ermesi ile ilgili işlemleri yürütmek,
- h) Dernek ile birliklerin yönetici veya üyelerinin, Devletin güvenliği ya da yasalara aykırı faaliyetlerine yönelik olarak ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmak,
- ı) Derneklerin, Kanununa göre yurt dışından sağlayacağı aynı ve nakdi yardımlara ilişkin işlemleri yürütmek,
- i) Derneklerin, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununa göre yürütecekleri yardım toplama faaliyet sonuçlarını izlemek,
- j) 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 115 inci maddesi uyarınca işlemleri yürütmek ve gerekli görüldüğü takdirde bu yetkinin Bakanlık Makamı onayı ile Valiliklere devrini sağlamak,
- k) Dernek ve birlikler hakkındaki ihbar, şikayet ve denetim taleplerini incelemek ve değerlendirmek,
- l) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Gerekli görülen hallerde, 2908 sayılı Dernekler Kanunu ile 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması

- Hakkında Kanun kapsamında bulunan dernek ve birliklerin yönetim yerleri, müesseseleri ve her çeşit eklentileri, defterleri, hesap iş ve işlemlerinin Dernekler Denetçileri tarafından denetlenmesini sağlamak,
- m) Dernek ve birlikler ile ilgili mevzuat hazırlama çalışmalarını yürütmek ve düzenleyici genelgeler çıkarmak,
- n) Dernek ve birlikler hakkında tereddütlü konularda görüş bildirmek ya da ilgili birimlerden görüş talep etmek,
- o) Dernek ve birliklerin iş ve işlemlerinin kolaylaştırılması ve çabuklaştırılması yönünde gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak,
- ö) Dernek ve birliklerin, kuruldukları il ve ilçeler ile amaçlarına göre tasnifi yapılarak ayrıntılı istatistik bilgilerini oluşturmak,
- p) Daire Başkanlığı ile taşra teşkilatı personel ve bütçe planlamalarını yapmak ve ilgili birimlere iletmek,
- r) Merkez ve taşra teşkilatı personeli için hizmet içi eğitim planlaması yapmak ve uygulanmasını sağlamak,
- s) Dernek yöneticilerine yönelik eğitim çalışmaları yapmak,
- ş) Daire Başkanlığı ile İl Dernekler Müdürlüğü ve İlçe Dernekler Büro Şefliğinin koordineli çalışmasına yönelik önlemleri almak,
- t) Daire görev alanına giren konularda mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak,
- u) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) 4778 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanununun 36 ncı maddesi uyarınca merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıflar dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki faaliyetleri, işbirliğinde bulunabilmeleri, şube açabilmeleri, üst kuruluşlar kurabilmeleri ve kurulmuş üst kuruluşlara katılabilmeleri konusunda izin verme işlemlerini yürütmek,
- ü) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 3 üncü maddesi uyarınca yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleri, kurulmuş vakıflarla işbirliğinde bulunabilmeleri, temsilcilik kurabilmeleri, şube açabilmeleri, üst kuruluş kurabilmeleri ve kurulmuş üst kuruluşlara katılabilmeleri konusunda izin verme işlemlerini yürütmek,
- v) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 3 üncü maddesi uyarınca Türkiye'de kurulan vakıfların uluslararası faaliyette bulunması, yurtdışında şube açması ve yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf veya kuruluşlarla işbirliği yapması ile yurtdışında kurulmuş vakıf veya kuruluşlara üye olabilmeleri konusunda izin verme işlemlerini yürütmek,

İle yetkili ve görevlidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**Daire Başkanı, Dernekler Denetçileri,
Şube Müdürleri ve Büro Şeflerinin Görevleri**

Daire Başkanı

Madde 7- Daire Başkanı, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat çerçevesinde, Daire Başı

kanlığına verilen görevlerin etkin, verimli ve işbirliği içinde yürütülmesini sağlamaya yönelik olmak üzere;

- a) Personel, yürütülen hizmetler ve hizmette kullanılan araç ve gereçler açısından denetim işlevini yerine getirmek,
- b) Daire Başkanlığı bünyesinde koordinasyonu sağlamak ve evrak akışını düzenlemek,
- c) Personel ve hizmetle ilgili olarak kaliteli hizmet anlayışını geliştirmek, performans ve verimliliği sağlamaya yönelik iyileştirici ve geliştirici önlemleri almak, uygulamak ve üstlerine önermek,
- d) Mevzuata uygun olarak dernek iş ve işlemlerinin kolaylaştırılması ve çabuklaştırılması yönünde her türlü önlemi almak,
- e) Taşra birimleri ile koordinasyon ve bilgi akışına ilişkin teknolojik imkanların sağlanmasına yönelik önlemleri almak ve projeler geliştirmek,
- f) Derneklerle ilgili denetim raporlarının ilgili kurum ve kuruluşlara ulaştırılmasını sağlamak ve sonuçlarını takip etmek,
- g) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Mevzuatla verilen diğer görevler ile Bakanlık tarafından hizmete ilişkin verilen emir ve görevleri yerine getirmek,

İle yetkili ve görevlidir.

Dernekler Denetçileri

Madde 8 - (Değişik ibare:RG-04/09/2003-25219) Dernekler Denetçileri;

- a) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) İçişleri Bakanlığı Dernekler Denetçileri Yönetmeliği ile verilen görevleri yapmak, dernekler birimlerinin çalışmalarının etkin, verimli ve mevzuata uygun olarak yürütülmesini denetlemek,
- b) Hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevlidir.

Şube Müdürü

Madde 9 – Şube müdürü, bu Yönetmelik ve mevzuat çerçevesinde;

- a) Şube Müdürlüğünün iş ve işlemlerini yürütmek,
- b) Şube Müdürlüğünün çalışmalarının etkin, verimli ve mevzuata uygun yapılmasını sağlamak,
- c) Şube Müdürlüğü iş ve işlemleri ile personelini izlemek ve değerlendirmek,
- d) İş bölümü yapmak, yetki ve sorumlulukları tespit etmek, çalışma prensiplerini belirlemek,
- e) İş ve işlemleri kolaylaştırıcı ve çabuklaştırıcı tedbirler almak ve üstlerine önerilerde bulunmak,

f) Daire Başkanı tarafından hizmete ilişkin olarak verilen diğer görevleri yapmak,
İle yetkili ve görevlidir.

Büro Şefi

Madde 10- Büro Şefi, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat çerçevesinde;

- a) Büro Şefliğinin iş ve işlemlerini yürütmek,
- b) Büro hizmetlerinin etkin, verimli ve mevzuata uygun yapılmasını sağlamak,
- c) Büro hizmetlerinin ve personelin çalışma şartlarının iyileştirilmesi, işlemlerin basitleştirilmesi ve verimin artırılması yönelik uygulamalar yapmak ve üstlerine önerilerde bulunmak,
- d) Büro personelinin izlemek ve değerlendirmek,
- e) Büro personeli arasında karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı hizmet anlayışını tesis etmek,
- f) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak

İle yetkili ve görevlidirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Daire Başkanına Doğrudan Bağlı Bürolar

İdari Büro Şefliği

Madde 11- İdari Büro Şefliği, ilgili mevzuat ve genelgeler çerçevesinde;

- a) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Daire Başkanlığı ile taşra teşkilatında çalışacak personelin atama ve yer değiştirmeye ilişkin planlamalarını yapmak ve Personel Genel Müdürlüğüne bildirmek,
- b) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Dairenin idari ve mali işlerini takip etmek, yıllık bütçe planını hazırlamak ve ilgili birimlere sunmak,
- c) Daire Başkanlığına gelen evrakı usulüne göre almak ve giden evrakı usulüne uygun olarak taşra teşkilatına göndermek,
- d) Evrakın, şubelere göre tasnifini yapmak, Daire Başkanına sunmak ve akışını sağlamak,
- e) Daire Başkanının yazılı ve sözlü emirlerini ilgili şubelere tebliğ etmek,
- f) Gizli evrak ve yazışmaların güvenliğini sağlamak,
- g) Yıl içinde tanzim edilen gelen ve giden evrak föylerini tarih ve sayı sırasına göre tasnif edip muhafazasını sağlamak,
- h) Evrakın sistemli bir şekilde dosyalanmasını sağlamak,
- ı) Başkanlık personelinin özlük haklarını takip etmek ve Personel Genel Müdürlüğüne bildirmek,
- i) Daire Başkanlığının sekreteryaya görevinin yürütülmesini sağlamak,
- j) Dairenin görev alanına giren konularda, ilgili şubelerle koordine ederek istatistikler oluşturmak,
- k) Daireden istenen görüş yazılarını, ilgili birimlerle koordine ederek cevaplandırılmasını sağlamak,

- l) Daire Başkanı tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,
m) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) Daire Başkanlığının hizmete ilişkin ihtiyaçlarını belirlemek ve ilgili dairelerden temin ederek dağıtımını yapmak,“

İle yetkili ve görevlidir.

Dernekler Denetçileri Büro Şefliği

Madde 12- (Değişik ibare:RG-04/09/2003-25219) İçişleri Bakanlığı Dernekler Denetçileri Yönetmeliği ile Daire Başkanı tarafından hizmete ilişkin olarak verilen talimatlar çerçevesinde;

- a) Dernekler Denetçilerinin aylık çalışma ve hakediş durumlarını gösteren çalışma ve hakediş cetvellerini ve geçici görev yolluk bildirimlerini düzenlemek, ilgili belgelerle birlikte izleyen ayın ilk beş günü içinde saymanlığa iletmek ve konu ile ilgili diğer hesap işlerini yapmak,
b) Dernekler Denetçilerinin zimmet-matrup defterlerini tutmak,
c) Dernek Denetçilerinin zimmet ve matrup tutarlarını gösteren listeleri, her yıl sonunda Daire Başkanına sunmak,
d) Dernekler Denetçilerinin denetim raporları ile ilgili işlemleri yürütmek ve takibini yapmak,
e) Dernekler Denetçilerinin izin, sağlık ve özlük işlemleri ile ilgili yazışmaları yapmak, dosyalarını tutmak,
f) Dernekler Denetçilerine gelen ve giden evrakın akışını ve güvenliğini sağlamak,
g) Hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevlidirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşlemler Şube Müdürlüğünün Kuruluşu ve Görevleri

Kuruluş ve Görevler

Madde 13- (Değişik ibare:RG-04/09/2003-25219) İşlemler Şube Müdürlüğü;

- a) Valilikler tarafından kuruluşları bildirilen, dernek ve birliklere ait ayrı ayrı dosyalar açmak ve arşivlemek,
b) Valilikler tarafından verilen kütük numaralarını kontrol etmek,
c) Herhangi bir nedenle dernek tüzüğünün mevzuata aykırı olduğunun anlaşılması halinde Valilikler tarafından gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamak,
d) Valilikler tarafından gönderilen dernek ve birliklerin genel kurul toplantı sonuç bildirimlerini dosyalamak ve gerektiğinde incelemek,
e) Birden fazla ilde faaliyet göstermek üzere kurulacak ya da kurulmuş olan dernek ve birliklerle ilgili işlemlerde mevzuat hükümlerine uygun olarak gerekli koordinasyonu sağlamak,

- f) Birden fazla ilde faaliyet gösteren dernek ve birliklerin tüzel kişiliklerinin sona ermesi halinde, kütük kaydının silinmesi için Bakanlık Onayı almak ve gerekli işlemleri yapmak,
- g) Dernek ve birliklerin tüzel kişiliklerinin sona ermesi, faaliyetten alıkonulması ile mülki idare amirleri tarafından verilen izinler ve alınan bildirimleri takip etmek,
- h) Valilikler tarafından kuruluşu bildirilen dernek ve birliklerin isim ve adres değişikliklerini takip etmek,
- i) Dernekler hakkındaki ihbar ve şikayetler ile şubelerin çalışmaları esnasında denetlenmesine gerek duyulan derneklerin, denetim taleplerini ilgili makamlara iletme ve sonuçlarını takip etmek,
- ı) 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümleri gereğince İçişleri Bakanlığına verilmesi zorunlu olan mal bildirimlerini almak ve gerekli işlemleri yapmak,
- j) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Ülke güvenliği aleyhine faaliyette bulunduğu tespit edilen dernek ve birliklerin faaliyetlerini, ilgili birimlerle koordineli olarak takip etmek, değerlendirmek, denetlenmesini talep etmek ve gerekli işlemleri yapmak,
- k) Kanununun 45 inci maddesi uyarınca, derneklerin faaliyetleri ve gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarına ilişkin olarak, ayrıntıları yönetmelikle belirlenen usul ve şartlarda ilgili Valiliklere verilen beyannamelerin birer örneğini almak ve gerektiğinde incelemek,
- l) Dernek ve birliklerin kuruluş, faaliyetten alıkonulma, tüzel kişiliğin sona ermesi ve haklarında yapılan adli ve idari işlemlerin istatistiklerini tutmak,
- m) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalar yapmak,
- n) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevli Dernek İşlemleri Büro Şefliğinden,

- a) Derneklerin taşınmaz mal edinmeleri ile ilgili işlemleri yapmak, bu konuda Valilikler tarafından yapılan işlemleri kontrol etmek ve işlem neticelerinin arşivlenmesini sağlamak,
- b) (Mülga:RG-04/09/2003-25219)
- c) Kanununun 58 ve 59 uncu maddelerine göre Derneklerin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılma taleplerini sonuçlandırmak, ülke çapında yeterli faaliyeti görülmemeyenler kamu yararına çalışan dernek statülerinin geri alınması ile ilgili işlemleri yapmak,
- d) Derneklerin adlarında, Kanununun 65 inci maddesinde öngörülen izne tabi keлимelerin kullanılmasına ilişkin Bakanlar Kurulunca belirlenen esaslara uygun olarak işlemlerin yapılmasını sağlamak,
- e) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, özel kanunlarında hüküm bulunmaması halinde, Kanununun 65 inci maddesi ile ilgili işlemleri yapmak,
- f) Derneklerin, Kanununun 41 inci maddesine göre açacakları tesislerle ilgili olarak Derneklerin İzinle Kurabileceği Tesisler Hakkındaki Yönetmelik uyarınca gerekli işlemleri yapmak,
- g) Derneklerin, Kanununun 41 inci maddesine göre açtıkları tesislerle ilgili olarak, Valilikler tarafından verilen izin belgelerinin birer örneğini almak ve dosyalamak,

- h) Derneklerin, Kanunun 41 inci maddesine göre açtıkları tesislerden gerekli görülenler hakkında denetim talebinde bulunmak,
- i) Derneklerin, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununa göre yürütecekleri yardım toplama faaliyetlerinin sonuçlarını izlemek,
- ı) Özel kanunlarında hüküm bulunmaması halinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ile üst kuruluşları hakkında Kanunun 92 inci maddesinde belirlenen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,
- j) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalar yapmak,
- k) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevli İzne Tabi İşlemler Büro Şefliğinden,

- a) 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 115 inci maddesi uyarınca işlemleri yürütmek,
- b) Vakıflara ilişkin bu yetkinin, Bakanlık Makamı onayı ile Valiliklere devredilmesi halinde takip işlemlerini yapmak,
- c) Geçici olarak faaliyetten alıkonulmak suretiyle adli makamlara sevk edilen vakıflar hakkında yapılan adli işlem sonuçlarını takip etmek,
- d) Vakıflar hakkında yapılan ihbar, şikayet veya denetim taleplerini ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek,
- e) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalarını yapmak,
- f) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,
- g) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 3 üncü maddesi uyarınca yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleri, kurulmuş vakıflarla işbirliğinde bulunabilmeleri, şube açabilmeleri, üst kuruluş kurabilmeleri ve kurulmuş üst kuruluşlara katılabilmeleri konusunda ilgili birimlerin görüşünü alarak, uygun görülenlerin izin verme işlemlerini yürütmek,
- h) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek 3 üncü maddesi uyarınca Türkiye'de kurulan vakıfların uluslararası faaliyette bulunması, yurtdışında şube açması ve yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf veya kuruluşlarla işbirliği yapması ile yurtdışında kurulmuş vakıf veya kuruluşlara üye olabilmeleri konusunda ilgili birimlerin görüşünü alarak, uygun görülenlerin izin verme işlemlerini yürütmek,
- i) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) Türkiye'de faaliyette veya kurulmuş vakıflarla işbirliğinde bulunma, temsilcilik kurabilme, şube açabilme, üst kuruluşlar kurabilme ve kurulmuş üst kuruluşlara katılma taleplerine izin verilen yabancı vakıfların faaliyetleri, kanunlara veya milli menfaatlere aykırı bulunması halinde, ilgili birimlerle koordineli olarak açılmış şubenin kapatılması veya verilen iznin geri alınması ile gerekli diğer işlemleri yürütmek,
- ı) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) Türkiye'deki vakıfların üye olduğu veya işbirliği yaptığı yabancı vakıf veya kuruluşların, kanunlara veya milli menfaatlere aykırı faaliyette bulunması halinde, ilgili birimlerle koordineli olarak, yabancı

vakıf veya kuruluşa üye olan ya da işbirliği içinde bulunan vakfı uyarmak ve gerekli diğer işlemleri yürütmek,

- j) (EK ibare:RG-04/09/2003-25219) Türkiye’de kurulan vakıfların yurt dışı faaliyetlerini teşvik ederek gerekli desteği sağlamak ve ilgili birimlerle koordineli olarak Türkiye’deki vakıfların yurt dışı faaliyetlerine ilişkin olarak gerekli iş ve işlemlerinin yürütülmesini sağlamak,

İle yetkili ve görevli Vakıflar Büro Şefliğinden,

Oluşur.

ALTINCI BÖLÜM

Dış İlişkiler Şube Müdürlüğünün Görevleri

Görevler

Madde 14- Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü;

- a) 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanun uyarınca, uluslararası nitelikteki birlik, federasyon veya benzeri teşekküllerin kurulması veya kurulmuş bu gibi teşekküllerin şube açmaları, uluslararası faaliyette bulunmaları, mevcut kuruluş ve benzeri derneklere katılmaları veya bunlarla işbirliğinde bulunmaları ile ilgili işlemleri yürütmek,
- b) 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanuna göre Bakanlar Kurulunca kurulmasına izin verilen uluslararası birlik, federasyon ve benzeri teşekküller ile bu teşekküllerin şubelerinden, kuruluş bildirisini ve ekleri merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki idare amirine verilmek suretiyle tüzel kişilik kazananların, kuruluş bildirisini ve eklerinin birer örneğini almak,
- c) 3335 sayılı Uluslararası Nitelikteki Teşekküllerin Kurulması Hakkında Kanuna göre kurulmasına izin verilen birlik, federasyon ve benzeri teşekküllerin hükmi şahsiyetlerinin sona ermesi ve faaliyetten alıkonması ile denetimlerinin, 2908 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine göre yapılmasını sağlamak,
- d) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Türkiye’de kurulan derneklerin yurt dışı faaliyetlerini teşvik ederek gerekli desteği sağlamak ve ilgili birimlerle koordineli olarak Türkiye’deki derneklerin yurt dışı faaliyetlerine ilişkin olarak gerekli iş ve işlemlerinin yürütülmesini sağlamak,
- e) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Türkiye’deki derneklerin üye olduğu veya işbirliği yaptığı yabancı dernek veya kuruluşların, kanunlara veya milli menfaatlere aykırı faaliyette bulunması halinde, ilgili birimlerle koordineli olarak, yabancı dernek veya kuruluşa üye olan ya da işbirliği içinde bulunan derneği uyarmak ve gerekli diğer işlemleri yürütmek,
- f) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Yurtdışında kurulan dernekler ile dernek veya vakıflar dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların, Türkiye’de faaliyette veya işbirliğinde bulunma, şube açma, üst kuruluşlar kurabilmeleri ve kurulmuş üst kuruluşlara katılma talepleri konusunda ilgili birimlerin görüşünü alarak, uygun görülenlerin izin verme işlemlerini yürütmek,

- g) Kanunun 43 üncü maddesine uyarınca, Türkiye’de kurulan derneklerin yabancı ülkelerdeki dernek veya kuruluşların üyelerini Türkiye’ye davet etmeleri ya da yabancı dernek veya kuruluşların davetlerine uyarak üyelerini veya dernek üyesi olma hakkına sahip üçüncü kişileri yurtdışına göndermelerıyla ilgili olarak Valiliklere verilen bildirimler ile faaliyet sonuç bildiriminin birer örneğini dosyalamak,
- h) Türk vatandaşları tarafından yurtdışında kurulan ve İçişleri Bakanlığına gönderilen dernek tüzükleri ile, yönetici ve üye kimlikleri hakkındaki bilgileri ayrı bir dosyalama sistemi içerisinde takip etmek,
- ı) Türk vatandaşları tarafından yurtdışında kurulan dernekler hakkında ilgili birimlerle koordine sağlamak, kanunla yasaklanmış amaçlarla yurtdışında dernek kuran ya da bu tür derneklere üye olan Türk vatandaşları ve dernekler ile ilgili işlemlerin yapılmasını sağlamak,
- i) Şube görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalar yapmak,
- j) Daire Başkanı tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,
- k) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) Türkiye’de faaliyette veya işbirliğinde bulunma, şube açma, üst kuruluşlar kurabilme ve kurulmuş üst kuruluşlara katılma taleplerine izin verilen yabancı dernekler ile dernek ve vakıflar dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların faaliyetleri, kanunlara veya milli menfaatlere aykırı bulunması halinde, ilgili birimlerle koordineli olarak açılmış şubenin kapatılması veya verilen iznin geri alınması ile gerekli diğer işlemleri yürütmek,
- l) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) Yurt içinde ve yurt dışında akraba toplulukları üyeleri tarafından kurulmuş veya kurulacak derneklere ilişkin olarak ilgili birimlerle koordineli olarak gerekli işlemleri yürütmek,
- m) (Ek ibare:RG-04/09/2003-25219) Derneklerin yurtdışından aynı veya nakdi yardım alma taleplerinden, gerektiğinde ilgili Bakanlıkların görüşünü alarak, uygun görülenlerin izin verme işlemlerini yürütmek,

İle yetkili ve görevlidir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Eğitim ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğünün Görevleri

Kuruluş ve Görevler

Madde 15- (Madde başlığı ile değişik:RG-04/09/2003-25219)

Eğitim ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü ilgili mevzuat çerçevesinde;

- a) Mevzuatta yer alan derneklerle ilgili işlemler için iş akım şemaları hazırlamak,
- b) Merkez ve taşra teşkilatlarında görevli personelin hizmet içi ve uzmanlık eğitimlerinin sağlanmasına yönelik planlamaları yapmak ve personelin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak,
- c) Dernek yöneticilerine yönelik olarak dernekler mevzuatı ile derneklerin işlev ve önemine ilişkin yıllık eğitim programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak,

- d) Merkez ve taşra teşkilatı birimlerinin personel yönünden planlamasını objektif kriterlere göre tespitini yapmak ve öneride bulunmak,
- e) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalarını yapmak,
- f) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevli Eğitim Büro Şefliğinden,

- a) Dernek yöneticilerinin uygulamada karşılaştıkları sorunları belirlemek, bu sorunların çözümüne yönelik olarak ilgili mevzuat çerçevesinde kitapçık, broşür ve benzeri dokümanları hazırlamak,
- b) Dernek kurulması ve faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik olarak üniversiteler, ilgili kurum, kuruluşlar ve dernekler ile işbirliği içinde bulunmak, projeler geliştirmek,
- c) Daire Başkanlığının görev alanlarına giren konularda, kamuoyunu bilgilendirecek çalışmalar yapmak,
- d) Merkez ve taşra teşkilatı birimleri personelinin hizmete ilişkin sorunlarını ve kanuni taleplerini ilgili makamlara iletmek,
- e) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalarını yapmak,
- f) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevli Halkla İlişkiler Büro Şefliğinden,

Oluşur.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bilgi İşlem ve Arşiv Şube Müdürlüğünün Kuruluşu ve Görevleri

Kuruluş ve Görevler

Madde 16- Bilgi İşlem ve Arşiv Şube Müdürlüğü ilgili mevzuat çerçevesinde;

- a) (Mülga:RG-04/09/2003-25219)
- b) Daire Başkanlığının görev alanına giren iş ve işlemlerin yürütülmesi ile, bilgi ve belgelerin bilgisayar ortamında kaydı ve muhafazası için gerekli donanım ve yazılım ihtiyaçlarını tespit etmek,
- c) Başkanlık ve taşra teşkilatı ile güvenilir bir bilgi ağı oluşturmak ve bilgi akışını sağlamak,
- d) Bilgisayar ve bilgi işlem konularında personeli bilgilendirmek ve eğitmek,
- e) Bilgi işlem teknolojisini takip etmek ve transferini sağlamak,
- f) Dernek ve birliklerin ihtiyaç duyduğu mevzuat ile derneklere ilişkin bilgileri içeren web sayfası hazırlanmasını sağlamak ve bu konuda ilgili birimler ile koordineli olarak çalışmak,
- g) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalar yapmak,
- h) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevli Bilgi İşlem Büro Şefliğinden,

- a) İçişleri Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca iş ve işlemleri yürütmek,
- b) Dernek ve birliklere ait evrak ve dosyaların müstakil bir yerde arşivlenmesini sağlamak,
- c) Arşivin bakım ve güvenliği için gerekli önlemleri almak, sürekli denetim altında bulundurmak,
- d) Arşive giren ve çıkan evrak ile ilgili kayıt sistemi oluşturmak,
- e) Kişi, kurum ve kuruluşların arşivden yararlanması ya da araştırma çalışmalarına yardımcı olacak önlemleri almak ve rehberleri hazırlamak,
- f) İlgili mevzuat gereğince saklama, ayıklama, imha ve diğer faaliyetleri yürütmek,
- g) Arşiv çalışmaları için yıllık rapor hazırlamak,
- h) Arşiv yerleşim planını hazırlamak,
- ı) Büro görevleri ile ilgili kayıtları tutmak ve istatistiklere esas olacak çalışmalar yapmak,
- i) Şube Müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak,

İle yetkili ve görevli Arşiv ve Dokümantasyon Büro Şefliğinden,

Oluşur.

İKİNCİ KISIM

Taşra Teşkilatı

BİRİNCİ BÖLÜM

Taşra Teşkilatı Kuruluşu

Kuruluş

Madde 17- (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Mevzuatın öngördüğü derneklerle ilgili iş ve işlemler, taşrada, dernekler birimi olarak, illerde Valilikler bünyesinde İl Dernekler Müdürlüğü, ilçelerde ise, Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürlüğü bünyesinde Dernekler Büro Şefliği tarafından yürütülür. Dernek birimleri, aşağıdaki yönetim kademeleri ve birimlerden oluşur.

İllerde;

- a) İl Dernekler Müdürü,
- b) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) İşlemler Büro Şefliği,
- c) Bilgi İşlem, Eğitim ve Arşiv Büro Şefliği.

İlçelerde;

- a) Dernekler Büro Şefi,
- b) (Değişik:RG-04/09/2003-25219) İşlemler Masası,

c) Bilgi İşlem, Eğitim ve Arşiv Masası.

İş hacmi az olan illerde ve ilçelerde, mülki idare amiri onayı ile büro şeflikleri ve masalar birleştirilebilir.

Taşra dernekler birimlerinin kendi aralarında ve Dernekler Dairesi Başkanlığı ile yapacağı yazışmalar, mülki idare amiri ya da yetki verdiği görevlilerin imzaları ile yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

İl Dernekler Müdürü, İl Dernekler Büro Şefleri ve İlçe Dernekler Büro Şefinin Görevleri

İl dernekler müdürünün görevleri

Madde 18- İl Dernekler Müdürü, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat çerçevesinde, İl Dernekler Müdürlüğüne verilen görevlerin mevzuata uygun, etkin, verimli ve işbirliği içinde yürütülmesini sağlamaya yönelik olmak üzere;

- a) İş bölümü yapmak, yetki ve sorumlulukları tespit etmek,
- b) Mevzuata uygun olarak dernek iş ve işlemlerinin kolaylaştırılması ve çabuklaştırılması yönünde tedbirler almak, üstlerine öneride bulunmak,
- c) Hizmet ve personelle ilgili iyileştirici tedbirler geliştirmek, uygulamak ve üstlerine önermek,
- d) İlçe dernekler birimleri ile koordineli çalışmak,
- e) Değişik:RG-04/09/2003-25219) Dernek ve birlikler tarafından verilen beyannamelerin etkin incelenmesini sağlamak ve sonuçlarını izlemek,
- f) Merkez ile bilgi akışına ilişkin teknolojik imkanların sağlanması ve kullanılması ile ilgili çalışmalar yapmak,
- g) Dernek kurulması ve faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik olarak ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde bulunmak,
- h) Dernek yöneticilerinin uygulamada karşılaştıkları sorunları belirlemek ve Başkanlığa önerilerde bulunmak,
- ı) Derneklerle ilgili il düzeyinde istatistikler tutmak ve Başkanlığa bildirmek,
- i) Dernekler arşivini oluşturmak ve güvenliğini sağlamak,
- j) Medeni Kanunun 115 inci maddesi uyarınca işlemleri yürütmek,
- k) Mevzuatta verilen diğer görevler ile, valilik tarafından hizmete ilişkin verilen emir ve görevleri yerine getirmek,

İle yetkili ve görevlidir.

İl dernekler büro şeflerinin görevleri

Madde 19- Büro Şefi, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat çerçevesinde;

- a) Büro hizmetlerinin mevzuata uygun olarak yürütülmesini sağlamak,
- b) Büro personelini izlemek ve değerlendirmek,

c) İl dernekler müdürü tarafından hizmete ilişkin verilen diğer görevleri yapmak, İle yetkili ve görevlidir.

İlçe dernekler büro şefinin görevleri

Madde 20- İlçe Dernek Büro Şefi, bu Yönetmelik ve ilgili mevzuat çerçevesinde;

- Görevlerin mevzuata uygun, etkin, verimli ve işbirliği içinde yürütülmesini sağlamak,
- İş bölümü yapmak, yetki ve sorumlulukları belirlemek,
- Mevzuata uygun olarak dernek iş ve işlemlerinin kolaylaştırılması ve çabuklaştırılması yönünde tedbirler almak, üstlerine öneride bulunmak,
- (Değişik:RG-04/09/2003-25219) Mevzuatta verilen diğer görevler ile kaymakamlık tarafından hizmete ilişkin verilen emir ve görevleri yerine getirmek,

İle yetkili ve görevlidirler.

Madde 21-68 - (Mülga:RG-31/03/2005-25772)

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Denetim

Denetim

Madde 69- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Gerek görülen hallerde, dernek ve birliklerin yönetim yerleri, müesseseleri ve her çeşit eklentileri, defterleri, hesap ve işlemleri, İçişleri Bakanlığı veya buldukları yerin en büyük mülki idare amiri tarafından denetlenebilir. İçişleri Bakanlığı, bu denetlemeyi dernekler denetçileri, mülkiye müfettişleri veya valilikler aracılığıyla yapar. En büyük mülki idare amirleri ise bizzat veya görevlendirecekleri memur veya memurlar aracılığıyla yapar.

Denetleme sırasında görevli memurlar tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetim sırasında suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi halinde ilgili mülki idare Amirliği tarafından durum derhal Cumhuriyet Savcılığına bildirilir.

BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

Kaldırılan hükümler

Madde 70- 03.02.1985 tarihli ve 18655 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Der-

nekler Biriminin Kuruluş, Görev, Yetki ve Çalışma Esasları ile Dernekler Kütüğünün Tesisi Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır.

Ek Madde 1, 2, 3, 4 (Mülga:RG-31/03/2005-25772)

Geçici Madde 1- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Bu Yönetmelikle, Dernekler Dairesi Başkanlığına verilen görev, yetki ve sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla, Bakanlık Makamının onayı alınmak suretiyle Bakanlık Merkez ve Taşra Teşkilatı ile bağlı kuruluşlardan görevlendirilme yapılabilir. Taşra teşkilatlarında da benzer uygulama yapılır.

Geçici Madde 2- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Dernekler Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı oluşturuluncaya kadar, derneklerle ilgili iş ve işlemlerin güvenlik birimlerince yürütülmesine devam olunur.

Geçici Madde 3- (Değişik:RG-04/09/2003-25219)

Dernekler Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı oluşturulduğunda, güvenlik birimlerinde bulunan dernek ile birliklere ait tüm bilgi, belge, dosya ve dokümanların devir-teslim işlemleri yapılır.

Geçici Madde 4- Halen kullanılmakta olan kütük defterlerinin mevcudu bitinceye kadar kullanılmasına devam olunur.

Geçici Madde 5- (Ek:RG-04/09/2003-25219)

Dernek ve birlikler, 2003 yılında verecekleri 2002 yılına ait beyannameleri, bu Yönetmeliğin Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihi izleyen 90 gün içinde vermekle yükümlüdürler.

Geçici Madde 6- (Ek:RG-04/09/2003-25219)

İlçe Dernekler Birimlerine personel atanamaması durumunda, bu Yönetmelikle ilçelerde dernekler büro şefliğine verilen görevler kaymakamlık yazı işleri müdürlüğünce yürütülür.

Yürürlük

Madde 71- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 72 - Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

4. YARDIM TOPLAMA ESAS VE USULLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 27/12/1999

Resmi Gazete Sayısı: 23919

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa göre toplanacak her türlü yardımlarda uygulanacak esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik;

- Yardım toplama faaliyetinde kullanılacak olan makbuz ve biletlerin şekli, bastırılması, dağıtılması ve kullanılmasına ait esasları,
- Yardım toplama faaliyetinde bulunacakların müracaat dilekçelerinde bulunması gereken hususları ve eklenecek belgeleri,
- Türk Hava Kurumu Şubelerince, kurban derileri ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle nakdi ve aynı yardımın toplanması, bu faaliyetler sırasında yapılacak harcama ve elde edilecek gelirlerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Diyanet Vakfı arasında paylaşılmasına ait esas ve usulleri,
- İlgili Kanunların uygulanmasına ilişkin diğer hususları kapsar.

2860 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında sayılan dernek, vakıf ve kulüplerin kendi statülerine göre üyeleri veya diğer kişilerden alacakları bağış ve yardımlar bu Yönetmelik kapsamı dışındadır.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik; 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 30 uncu maddesi ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 8 inci maddesinin (c) bendine göre hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

Sorumlu Kurul: Yardım toplama faaliyetlerinde bulunacak gerçek kişilerde en az 3 kişiden, tüzel kişilerde yönetim organlarından oluşan kurulu,

Kurul: Türk Hava Kurumu Şubelerinde Şube üyelerinden en az bir üye, bir görevli personel ile şube saymanından oluşan kurulu ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Müracaat ve İzin

İzin Alma Zorunluluğu

Madde 5- Bakanlar Kurulunca izin almadan yardım toplayabileceği kararlaştırılan kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflar dışındaki kişi ve kuruluşlar, 2860 sayılı Kanunun 7 nci maddesi ile belirlenen makamlardan bu Yönetmelikte belirtilen usule göre izin almak zorundadırlar. Bakanlar Kurulunca izin almadan yardım toplayabileceği kararlaştırılan dernek, kurum ve vakıflar, bu Yönetmelik kapsamına giren yardım toplama faaliyetlerini 2860 sayılı Kanunun 7 nci maddesi ile tespit edilen usule göre ilgili ve yetkili makamlara bildirmekle yetinirler.

İzin alınmadan veya ilgili ve yetkili makamlara bilgi verilmeden girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır.

Müracaat Dilekçelerinde Bulunması Gereken Hususlar

Madde 6- Yardım toplayacak kişi ve kuruluşlar, isteklerini bir dilekçeyle izin verme yetkili makama bildirirler.

Müracaat dilekçelerinde hangi amaçla ve ne miktarda yardım toplanacağı, yardım toplama faaliyetlerinin sürdürüleceği il ve ilçeler, yardım toplama şekillerinden hangilerinin uygulanacağı, kaç kişi çalıştırılacağı ve yardım toplamada kullanılacak makbuz miktarı belirtilir.

Toplanacak yardım miktarını belirlemeye yarayacak keşif özeti, rapor ve benzeri bilgi ve belgeler de müracaat dilekçesine eklenir.

Tüzel kişiliği haiz kuruluşların müracaatlarında kuruluşun yönetim organlarında görevli olanların, gerçek kişilerin yardım toplaması halinde ise sorumlu kurul üyelerinin ve yardım toplama faaliyetlerinde görev alacakların açık kimlikleri ve adresleri belirtilir. Kamu görevlilerinin çalıştırılmasının düşünülmesi halinde ilgili valilik ve kaymakamlıklardan alınmış izin belgeleri de eklenir.

İzin veren makamca gerekli görülecek diğer bilgi ve belgeler daha sonra tamamlattırılır.

Müracaatın İncelenmesi ve İzin

Madde 7- Müracaat dilekçeleri izin veren makam tarafından emniyet kuruluşlarına havale edilir. Emniyet makamlarınca her yardım toplama faaliyeti için bir dosya tutulur. İlgili Emniyet kuruluşu dilekçe ve eklerini aldıktan sonra varsa eksikliklerini tamamlar.

Emniyet makamlarınca bu bilgi ve belgelere göre işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde inceleme yapılır, inceleme sonucunda düzenleyeceği raporunu izin vermeye yetkili makama sunar.

Raporda gerekçeli olarak görüş belirtilmesi zorunludur. Yardım toplanmasına izin verilmesi gerektiği görüşüne varılırsa, verilecek iznin süresi hakkında da kanaat belirtilir.

İzin vermeye yetkili makam bu bilgilere göre gerekli incelemeyi yaparak kararını verir ve sonucu en geç iki ay içinde, başvurulara yazılı olarak bildirir. Yardım toplanması için tanınacak süre 1 yılı geçemez. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre izin veren makamlarca bir yılı geçmemek üzere uzatılabilir.

Kimlik Belgesi

Madde 8- İzin veren makam tarafından, yardım toplama faaliyetinde görev alması uygun görülenlere, faaliyetin konusu ve süresini de belirten fotoğraflı bir kimlik belgesi verilir. Kimlik belgesi faaliyetin sonunda izin veren makamca geri alınıp, o işe ait dosyada saklanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Makbuz ve Biletler

Makbuz ve Biletler

Madde 9-Yardım toplama faaliyetinde kullanılmak üzere bastırılan makbuzlar müteselsil ve sıra numarası taşıyacak şekilde ve ciltler halinde tertip edilir. Ciltleri oluşturan asıl ve koçan yaprakları aynı renk kağıtlara basılır.

Dernekler, kurumlar, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları dışındaki diğer vakıflar ve spor kulüplerinin yardım toplama faaliyetlerinde kullanacakları makbuzlar, gelir makbuzlarından ayrı olarak bastırılır.

Makbuzların asıl ve koçanlarında; gerçek kişilerce bastırılması halinde sorumlu kurul üyelerinden en az ikisinin ad, soyad ve adresleri; dernek, kurum, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları dışındaki diğer vakıflar veya spor kulüplerince bastırılması halinde bu kuruluşların adı, varsa kısa adı, adresi, hangi amaçla yardım

toplandığı, izin veren makam, verilen iznin tarih ve sayısı ile iznin başlangıç ve bitiş tarihine ait bilgiler bulunur.

Eşya piyangosu düzenlenerek yardım toplanması halinde bastırılacak biletlerle, kültürel gösteriler ve sergiler, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek suretiyle yardım toplanması hallerinde bastırılacak bilet ve davetiyelerde de üçüncü fıkrada yazılı bilgilerin bulunması ve ayrıca rakam ve yazı ile olmak üzere bilet ve davetiye bedellerinin gösterilmesi zorunludur.

Yardım toplanmasına izin veren makamın uygun görmesi halinde üzerinde rakam ve yazı ile yardım miktarı belirtilmiş maktu makbuzlar da bastırılabilir. Bu makbuzlarda da üçüncü fıkrada yazılı bilgilerin bulunması zorunludur.

Makbuz ve biletler seri numaralı olarak bastırılır ve noter damgalı olarak satışa arz edilir.

Makbuz ve Biletlerin Kontrolü

Madde 10- Yardım toplama faaliyetlerine girişen kişi ve kuruluşlarca bastırılan makbuz, bilet ve yardım toplama pulları, izin veren makam tarafından 2860 sayılı Kanununun 26 ncı maddesine göre basımevlerince bildirilen bilgiler ve örneklerle karşılaştırılarak cilt, seri ve sıra numaraları ile diğer baskı işlerinde kusur bulunup bulunmadığı kontrol edilir. Kontrolde hatalı olduğu görülen makbuz ciltleri, biletler ve yardım toplama pullarının yenisi bastırılmak üzere ilgililere geri verilir ve sonuç bir tutanağa bağlanır.

Hatalı olanların yerine yeniden bastırılanlar tekrar kontrol edildikten sonra makbuz, bilet ve yardım toplama pullarının tamamı sayman olarak gösterilen sorumlu kurul üyesine zimmetle teslim edilir.

Makbuz-Bilet Kayıt Defteri

Madde 11- Yardım toplama faaliyetlerinde bulunanlar makbuz ve biletleri kaydetmek üzere örneği Ek-1’de gösterilen ve noterden onaylı “Makbuz-Bilet Kayıt Defteri”ni tutmak zorundadır.

Sorumlu kurul üyesine zimmetle teslim edilen makbuz, bilet ve yardım toplama pulları, bu üye tarafından numarası en küçük olandan başlamak üzere, alt alta yazılmak suretiyle Makbuz-Bilet Kayıt Defteri’ne kaydolunur. Sayman üye olarak gösterilen sorumlu kurul üyesi bu defterin düzenli bir şekilde tutulmasından sorumludur.

Makbuz ve biletler, Kanununun 15 inci maddesine göre yardım toplama faaliyetlerinde görev alması uygun görülenlere sayman üye tarafından zimmetle verilir ve bu deftere kaydedilir.

Makbuzların Kullanılması

Madde 12- Makbuzlar sabit boyalı sert veya sivri uçlu tükenmez kalemle okunaklı

bir şekilde, silintisiz ve kazıntısız olarak doldurulur. Yardımda bulunanlara asıl yaprak kopararak verilir. Koçan kısmı ciltte bırakılır.

Düzenleme sırasında hata yapılırsa, hatalı makbuz yaprağı ödemede bulunanlara verilmez. Asıl ve koçan yapraklarının üzerine "iptal edilmiştir" ibaresi yazılıp her ikisi koparılmadan ciltte bırakılır.

Toplanan Yardım Paralarının Teslimi

Madde 13- Yardım toplamakla yetkili ve görevli kişiler her halde 15 günde bir, topladıkları yardım miktarının 150 milyon Türk Lirasını geçmesi halinde 15 günlük süreyi beklemeksizin topladıkları parayı sorumlu sayman üyeye teslim etmek veya bu amaçla bankalarda açılmış bulunan hesaplara yatırmak zorundadırlar.

Kesin hesabın Çıkarılması

Madde 14- Sorumlu kurullar, yardım toplama süresinin bitiminden itibaren on gün içinde toplanan yardımın kesin hesabını çıkarmak ve bir örneğini izin veren makama vermekle yükümlüdürler. Zorunlu hallerde bu süre, izin veren makamca otuz güne kadar uzatılabilir.

İzin veren makam, kesin hesabın bir örneğini 2860 sayılı Kanunun 16 ncı maddesine göre belirlenen denetçilere gönderir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kurban Derisi, Bağırsak Toplama, Fitre ve Zekat Zarfı Dağıtma Biçimi, Giderler, Gelirlerin Paylaştırılmasına Ait Usul ve Esaslar:

Yetki

Madde 15- Kurban derileri ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama yetkisi Türk Hava Kurumu'na aittir.

Türk Hava Kurumu, kurban bayramlarında kurban derileri ve bağırsağın toplanması ile zarf dağıtmak suretiyle zekat ve fitre toplanmasına dair usul ve esasları, yapılacak propaganda, reklam, kırtasiye ve makbuz basımı gibi işleri de kararlaştırır. Kurban derileri ve bağırsak toplama, fitre ve zekat zarfları dağıtmak suretiyle yardım toplama faaliyetleri, bu Yönetmelikte belirlenen esaslar ile ikinci fıkra gereğince alınan kararlar doğrultusunda Türk Hava Kurumu şubelerince yürütülür.

Türk Hava Kurumu şubesi olmayan yerlerde o yere, en yakın şubesi veya merkezden görevlendireceği elemanları marifeti ile bu maddede belirtilen faaliyetleri yürütür.

Fitre ve Zekat Zarflarının Tanzimi ve Kaydı

Madde 16- Fitre ve zekat zarflarının şekli ve üzerinde bulunması gereken bilgiler Türk Hava Kurumu Genel Merkezince belirlenir ve Türk Hava Kurumu şubelerince bastırılır.

Fitre ve zekat zarfları bu şubelerce Fitre-Zekat Hesap Cetveline kaydedilip seri numaraları da belirtilerek, imza karşılığı görevli personele teslim edilir. Görevliler, görev bölgelerinde dağıttıkları zarfların adreslerine göre kaydını yaparlar ve zarfları topladıklarında fitre ve zekatını veren vatandaşın adını, soyadını, zarfın seri numarasını ve zarf üzerindeki para miktarını Fitre Tahakkuk Defteri'ne işleyerek, zarfları toplu olarak teslim ederler. Dolu ve boş gelen zarflar ile zayi olan zarflar Fitre-Zekat Hesap Cetveline yazılır ve zarf hesabı kapatılır.

Fitre-zekat zarfları Türk Hava Kurumu şubelerinde Kurul huzurunda açılarak paralar sayılır. Zarftan çıkan para miktarı ile Tahakkuk Cetveline kaydedilmiş para miktarı karşılaştırılır ve mutabakat sağlandığında Tahakkuk Cetvellerinin altındaki tutanak kısmı kurul üyeleri tarafından imzalanır. Her dağıtıcının almış olduğu zarflardan çıkan paralar toplam olarak Fitre-Zekat Hesap Defterinin gelir kısmına kaydedilir. Zarflardan çıkan tüm para tutarı için bir vezne makbuzu kesilerek görevli personele verilir.

Zarfların teslimi sırasında zayi edilen zarfın bulunması halinde durum tutanağa geçilir. Zarfların kaybedilmesinde kusurlu olan personel hakkında gerekli kanuni işlem yapılır.

Bu şubelerce bastırılan fitre ve zekat zarfları dışında hiç bir kimse veya kuruluş tarafından zarf bastırılmaz veya başka zarf kullanılmaz. Ancak vatandaşlar, zayi ettikleri zarflar yerine adı ve soyadı ile açık adresi ve para miktarı bizzat kendileri tarafından yazılmak suretiyle beyaz zarf kullanabilirler.

Fitre ve zekat zarfları bu hususta yapılacak denetimi izleyen yılın sonuna kadar saklanır.

Makbuzların Tanzimi ve Kaydı

Madde 17- Kurban derileri ve bağırsak toplamada kullanılacak makbuzun şekli ve üzerinde bulunması gereken bilgiler Türk Hava Kurumu Genel Merkezince belirlenir ve örneği şubelere gönderilerek, örneğe uygun olarak bu şubelerce ihtiyaç miktarında bastırılır. Söz konusu şubeler makbuzların kaydedildiği noterden onaylı Makbuz Kayıt Defterini tutmak zorundadır.

Zarf ve Makbuz Dağıtımına Ait Esaslar

Madde 18- Kurban derileri ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplanması için il ve ilçelerdeki Türk Hava Kurumu şubelerinde yeteri

kadar ekip oluşturulur. Ekiplerde görev alan personel için bu şubelerce fotoğraflı geçici yetki belgeleri düzenlenir.

Kurban derileri ve bağırsak toplama faaliyetlerinde görev alanlara deri (koyun, keçi, siğir, deve) ve bağırsak makbuzları imza karşılığı teslim edilir. Vatandaşlardan alınan her deri ve bağırsak için cinsine göre makbuz verilmesi zorunludur.

Ekiplerce toplanan deri ve bağırsaklar, sarf edilen makbuzlar ile toplama yerine getirilen deri ve bağırsakların cinslerine göre sayılması sonucunda mutabakat sağlanarak, söz konusu şube yetkililerince deri teslimat fişi ile teslim alınır. Teslim alınan deri ve bağırsakların cinsi, miktarı ve toplanan yerin adı (köyü-mahallesi) şubenin Deri Defterine kaydedilir.

Toplanan deri ve bağırsakların satışı aynı şubelerce yapılır.

Bu şubeler deri ve bağırsakların en kısa zamanda toplanması, bunların saklanması ve bozulmaması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Gelirlerin Bildirilmesi

Madde 19- Türk Hava Kurumu şubelerince kurban bayramında toplanan deri ve bağırsakların satışı sonucu elde edilen gelir toplamı, toplanan deri ve bağırsakların cinsi, sayısı ve birim fiyatları da belirtilerek en geç iki ay içinde Faaliyet Raporu ile Türk Hava Kurumu Genel Merkezine bildirilir. Raporda ayrıca, satışlardan peşin alınan miktar, taksitlerin ödeme zamanları ve miktarları ile toplayıcılara ödenen toplama giderleri de belirtilir.

Ramazan ayında bu şubelerce toplanan fitre-zekat geliri de en geç iki ay içinde Fitre-Zekat Faaliyet Raporu ile Türk Hava Kurumu Genel Merkezine bildirilir. Raporda ayrıca dağıtılan zarf sayısı, geri alınan dolu ve boş zarf sayısı, zayi edilen zarf sayısı ile harcanan zorunlu masraflar da belirtilir.

Zorunlu Giderler

Madde 20- Kurban derileri ve bağırsak toplanması, fitre ve zekat zarfı dağıtım ve toplanması faaliyetleri nedeniyle Türk Hava Kurumu şubelerince yapılabilecek zorunlu giderler şunlardır:

- Kurban derileri ve bağırsak toplanmasında kullanılacak makbuz ve belgeler ile fitre ve zekat zarflarının kağıt ve baskı masrafları,
- Deri, bağırsak, fitre ve zekat gelirlerinin artırılması için yapılan tanıtma, propaganda, reklam ve yayın giderleri,
- Kurban derisi ve bağırsak ile fitre ve zekat zarfı dağıtılması ve toplanması faaliyetlerinde görev alan kişilere ödenecek primler,
- Bu faaliyetlerde kullanılacak araç giderleri, (Deri ve bağırsak toplama işlerinde kamu araçlarından yararlanılması mülki idare amirlerince kararlaştırılabilir),

- e) Deri ve bağırsakların depolama ve tuzlama giderleri,
- f) Deri, bağırsak ile fitre ve zekat toplama faaliyetleri sebebiyle yapılan demirbaş alımları ile kırtasiye, ilan ve posta giderleri.

Bu giderlerin toplamı genel hasılatın %10'unu geçemez.

Yıllık Kesin Hesapların Bildirilmesi

Madde 21- Türk Hava Kurumu şubeleri 19 uncu maddede belirtilen raporlar dışında, takvim yılı sonunda şubenin kesin gelir ve gider durumunu gösterir bilançolarını düzenleyerek Türk Hava Kurumu Genel Merkezine gönderirler.

Bilançoda bu şubelerin deri, bağırsak, fitre ve zekat gelirleri dışındaki diğer gelir ve giderleri de belirtilir.

Gelirlerin Paylaştırılmasına Ait Esaslar

Madde 22- Takvim yılı sonunda deri, bağırsak, fitre ve zekat gelirlerinden 20 nci maddede sayılan giderler düşüldükten sonra kalan gelirlerin %50'si gelirin toplandığı yerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının mahallindeki hesaplarına kaydolunur, %40'ı Türk Hava Kurumu, %4'ü Türkiye Kızılay Derneği, %3'ü Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, %3'ü Türkiye Diyanet Vakfı'nın merkezdeki hesaplarına ödenmek üzere Türk Hava Kurumu Genel Merkezine gönderilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Hüküm Bulunmayan Haller

Madde 23- Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde, 2860 ve 3294 sayılı, Kanunların ilgili hükümleri uygulanır. Fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplanması ve makbuz karşılığı kurban derisi ve bağırsak toplanması ile ilgili hususlarda alınması gereken tedbirler Türk Hava Kurumu Genel Merkezince çıkarılacak talimatlarla tespit edilir.

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 24- Bu Yönetmelikle, 29.4.1998 tarihli ve 23327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Kurban derileri ile bağırsak ve fitre-zekat toplanması faaliyetleri için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca bastırılmış olan matbu evrak, makbuz ve kayıt amacıyla tutulan defterler, Türk Hava Kurumu şubelerince mahalline en yakın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından ücreti mukabili alınarak değerlendirilir.

Yürürlük

Madde 25- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 26- Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri ve Maliye Bakanları yürütür.

EK 1 (Yönetmelik madde 11)

MAKBUZ-BİLET KAYIT DEFTERİ

5. BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU'NUN UYGULANMASINA İLİŞKİN ESAS VE USULLER HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 27/04/2004

Resmi Gazete Sayısı: 25445

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, gerçek ve tüzel kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasına dair esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik; merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri ile bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlarının, köyler hariç olmak üzere mahalli idareler ve bunların bağlı ve ilgili kuruluşları ile birlik veya şirketlerinin, T.C. Merkez Bankası, İMKB ve üniversiteler de dahil olmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz olarak enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

Hukuki dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 31 inci maddesi uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Kurum ve kuruluş: 2 nci maddede geçen ve kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusu yapılacak tüm makam ve mercileri,
- b) Başvuru sahibi: 4982 sayılı Kanun ve bu Yönetmelik kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişileri,
- c) Bilgi: Kurum ve kuruluşların kayıtlarında yer alan 4982 sayılı Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,
- d) Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları 4982 sayılı Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,
- e) Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine söz konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini,
- f) Kurul: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu,
- g) Kanun: 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununu,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Verme Yükümlülüğü ve Bilgi Verme Usulü

Bilgi edinme hakkı

Madde 5- Herkes, Kanun ve bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usuller çerçevesinde bilgi edinme hakkına sahiptir.

Türkiye’de ikamet eden yabancılar ile Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinden yararlanırlar. Bu kapsamdaki başvurular Türkçe olarak yapılır. Karşılıklılık ilkesi kapsamında bulunan ülkeler Dışişleri Bakanlığınca Resmi Gazetede ilan edilir. Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır.

Bilgi verme yükümlülüğü kapsamında alınacak tedbirler

Madde 6- Kurum ve kuruluşlar, Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi, Kanunda ve bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kurum ve kuruluşlar, ellerinde mevcut olan ve bilgi edinme başvurusuna konu olabilecek bütün bilgi veya belgeleri, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasnif ederler. Bu amaçla kurum ve kuruluşların belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeniyle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirler alınır.

Bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurum ve kuruluşlar;

- a) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını,
- b) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki temel nitelikli karar ve işlemlerini, mal ve hizmet alımlarını, satımlarını, projelerini ve yıllık faaliyet raporlarını,
- c) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki kanun, tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu kararı veya diğer düzenleyici işlemlerin neler olduğunu, yayımlanmışsa hangi tarihli ve sayılı Resmi Gazetede yayımlandığını, görev ve hizmet alanlarıyla ilgili mevzuatın değişiklikleri işlenmiş halini,

bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar. Kesinleşen faaliyet ve denetim raporları uygun vasıtalarla kamuoyunun incelemesine açık hale getirilir.

Kurum ve kuruluşlar, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurumsal internet sayfalarını bu madde hükümlerine göre yeniden şekillendirir. Bu Yönetmelik kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, bu bilgileri tek tek birimler bazında, aynı kurumsal internet sayfası üzerinden; zorunlu hallerde kurumsal internet sayfasından link verilmek suretiyle birime ait internet sayfası üzerinden kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kurum ve kuruluşlar, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını, konuyla ilgili mevzuatta belirlenmiş ilkelere uygun olarak düzenlerler. Kurum dosya planları, kurum ve kuruluşların basın ve halkla ilişkilerle görevli birimlerinde oluşturulacak bilgi edinme birimlerinde bulundurulur ve bunlardan yeterli sayıda nüsha başvuru sahiplerinin istifadesine sunulur. Kurum dosya planlarının bir örneği de kurum ve kuruluşların kurumsal internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunulur.

Bilgi edinme hakkının, elektronik ortamda kullanımını kolaylaştırmak maksadıyla, EK-1 ve EK-2'de yer alan başvuru formları ile kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerinin elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adresleri, kurum ve kuruluşların internet sayfalarında yayımlanır. Bu başvuru formları ayrıca, başvuru sahiplerinin istifadesi amacıyla bilgi edinme birimlerinde sürekli bulundurulur.

İhtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi veya belgeler

Madde 7- Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla, aşağıdaki türden bilgi veya belgeleri internet sayfaları üzerinden kamuoyunun bilgisine sunabilirler:

- a) eşkilat yapısı, görevler, bütçe, gelir ve giderler hakkındaki bilgi veya belgeler,
- b) Personel sayısı ve statüleri hakkındaki bilgiler,
- c) Verilen hizmetlere ilişkin bilgiler,
- d) Karar alma, hizmet sunma ve politika oluşturma yöntemlerine ilişkin bilgiler,
- e) Kamuyu etkileyen kararlar ve gerekçeleri, politikalar, bunlar hakkında idare tarafından yapılan değerlendirmeler ve bu kararların alınmasına dayanak teşkil eden temel bilgiler ve veriler,
- f) Kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin bilgiler,
- g) Şikayet ve başvuruların yapılma usulü ve verileceği merci veya yetkili kişi hakkında bilgiler,
- h) İstatistiki veriler, araştırma raporları, makaleler ve diğer belgeler.

Bilgi edinme birimlerinin oluşturulması

Madde 8- Kurum ve kuruluşların basın ve halkla ilişkilerle görevli birimlerinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi veya belgelere erişimin zamanında sağlanabilmesi amacıyla bilgi edinme birimleri oluşturulur. Bünyesinde basın ve halkla ilişkilerle görevli birimi veya bu birime benzer görevler ifa eden birim bulunmayan kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi veya belgelere erişimin zamanında sağlanabilmesi amacıyla, kurum ve kuruluş içindeki bir birim bünyesinde bilgi edinme birimleri oluştururlar veya doğrudan kurum yöneticisine bağlı bilgi edinme yetkilisi görevlendirirler.

Bilgi edinme birimlerinde, yeterli sayıda personel görevlendirilir. Bu birimlerin, bilgi edinme başvurusu yapılabilmesini kolaylaştıracak fiziki mekana ve teknik donanımına sahip olması esastır.

Bu birimlerde görevli personel, bilgi edinme hakkını kullanacak kişilerin istekleri halinde, başvurunun nasıl yapılacağı, talep edilen bilgi veya belgenin kurum ve kuruluşun hangi biriminde bulunabileceği ve başvuru sonrasındaki işlemler konusunda bilgi verir, açıklama yapar, gerekli yardımı sağlar ve bilgi edinme başvurularıyla ilgili işlemleri yapar.

Bilgi edinme başvurusunda bulunan kişilerin, kurum ve kuruluşların ellerinde hangi konularda ve ne türden bilgi veya belgeler bulunduğu konusunda bilgilenmelerini sağlamak amacıyla, 6 ncı madde uyarınca kurum ve kuruluşlarca hazırlanacak kurum dosya planları, bilgi edinme birimlerinde bulundurulur ve bunlardan yeterli sayıda nüsha başvuru sahiplerinin istifadesine sunulur. Kurum ve kuruluşların teşkilat yapısına, görev ve hizmet alanlarına ilişkin bilgiler, tanıtma veya eğitim amaçlı broşürler ve yayınlar, yıllık faaliyet raporları ile bütçe ve harcamalarına ilişkin raporlar bilgi edinme birimlerinde bulundurulabilir. Kişiler bu tür tanıtıcı yayınlardan istifade edebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Edinme Başvurusu

Başvuru usulü

Madde 9- Gerçek kişiler tarafından yapılacak bilgi edinme başvurusu; başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini içeren dilekçeyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılır.

Tüzel kişiler tarafından yapılacak bilgi edinme başvurusu; tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçeyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılır.

Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtilir. Bilgi veya belgeye erişimin kısa sürede sağlanabilmesi amacıyla, istenen bilgi veya belgenin konusu, varsa tarihi, sayısı ve kurum veya kuruluşun hangi biriminden istendiği ve ihtiyaç duyulan diğer hususlar dilekçede belirtilir.

Merkezi idarenin taşra teşkilatında bulunan bilgi veya belgelere ilişkin başvurular, valilik veya kaymakamlığa bağlı olarak faaliyette bulunan bilgi edinme yetkililerine veya taşra teşkilatında bulunan ilgili birimlere yapılır. İl ve ilçelerde bulunan birimler arasındaki koordinasyon ve bu işlemlere ilişkin raporların hazırlanması, valilik ve kaymakamlıklardaki bilgi edinme birimlerince sağlanır. Valilik ve kaymakamlıklarda bulunan bilgi edinme birimleri, merkez teşkilatını ilgilendiren konularda kendilerine yapılan başvuruları ilgili idareye gönderir ve durumu başvurana bildirir. Başka bir kanun uyarınca yapıldığı belirtilmeyen başvurular, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılmış sayılır. Başvuru dilekçelerinin veya başvuru formlarının, daktiloyle doldurulması veya bilgisayar çıktısı olması şartı aranmaz. Ancak başvuru dilekçeleri veya formları okunaklı ve anlaşılır bir şekilde yazılır veya doldurulur.

Başvurunun kurum ve kuruluşa ulaştığı tarih başvuru tarihidir. Başvuru dilekçeleri posta yoluyla da kurum ve kuruluşlara gönderilebilir. Başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimin kısa sürede sağlanabilmesi ve bilgi edinme taleplerinin kolaylıkla işleme konulabilmesi amacıyla, başvuru sahipleri bilgi edinme başvurusuna dair dilekçelerini verirken, gerçek kişiler için EK-1’de, tüzel kişiler için EK-2’de yer alan formlardan isterlerse yararlanabilirler. Ancak, elektronik posta ve faks yoluyla başvuru yapacak gerçek ve tüzel kişilerin EK-1 ve EK-2’de yer alan formları doldurmaları zorunludur.

Elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla yapılacak başvurular

Madde 10- Bilgi edinme başvurusu, kişinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden neşet ettiğinin tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir. Gerçek kişiler tarafından elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular, başvuru sa-

hibinin adı ve soyadı, oturma yeri veya iş adresine ilave olarak kimlik doğrulama amacıyla kullanılacak T.C. kimlik numarası belirtilmek suretiyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine EK-1'de yer alan form doldurulmak suretiyle yapılır.

Tüzel kişiler tarafından elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular, tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin T.C. kimlik numarası belirtilmek suretiyle ve yetki belgesiyle birlikte, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine EK-2'de yer alan form doldurulmak suretiyle yapılır. Yetki belgesi uygun elektronik araçlarla elektronik ortama aktarılarak gönderilir.

Gerçek veya tüzel kişiler tarafından, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereğince elektronik imza kullanılarak gönderilen başvurularda, T.C. kimlik numarası aranmaz.

Elektronik posta yoluyla yapılacak başvurularda, başvuru formunun kurum veya kuruluşun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine ulaştığı tarih, başvuru tarihidir.

Elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular için, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri, bu amaçla kurumsal bir elektronik posta adresi oluşturur ve internet sayfalarında yayımlar.

Kurum ve kuruluşlar elektronik ortamda yapılan başvuruya elektronik ortamda cevap verebileceği gibi, istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre yazıyla da cevap verebilir. İstenen bilgi veya belgenin bu yollarla verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, söz konusu bilgi veya belgenin yerinde incelenebilmesi, not alınabilmesi, dinlenebilmesi, görülebilmesi veya izlenebilmesi imkanı sağlanır.

Başvuru dilekçeleri faks yoluyla da, kurum ve kuruluşlara gönderilebilir. Ancak faks yoluyla yapılacak başvurularda ayrıca, gerçek kişiler ile tüzel kişiliği temsile yetkili kişilerin T.C. kimlik numaraları belirtilir. Faks yoluyla iletilen dilekçelerde, dilekçe sahibi kendisine faks yoluyla cevap verilmesini isterse, cevap verilecek faks numarasını dilekçesinde ayrıca belirtir. Kurum ve kuruluşlar, faks yoluyla yapılan başvurulara, faks yoluyla veya elektronik ortamda cevap verebileceği gibi, istenen bilgi veya belgenin niteliğine göre yazıyla da cevap verebilir. İstenen bilgi veya belgenin bu yollarla verilmesinin mümkün olmadığı hallerde, söz konusu bilgi veya belgenin yerinde incelenebilmesi, not alınabilmesi, dinlenebilmesi, görülebilmesi veya izlenebilmesi imkanı sağlanır. Faks yoluyla gelen başvuru dilekçesinin kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerine ulaştığı tarih, başvuru tarihidir.

Özürölüler tarafından yapılacak başvurular

Madde 11- Başvuruda bulunan kimsenin kimliğini tespit etmeye yarayacak başka bilgi veya özel işaretlerin bulunması halinde, özürölüler bakımından bu bilgi veya özel işaretler imza yerine geçmek üzere kullanılır.

İstenecek bilgi veya belgelerin niteliği

Madde 12- Bilgi edinme başvurusu, başvuru kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar; ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurular ile tekemmül etmemiş bir işleme ilişkin bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.

Belli bir tarihte açıklanacağı, duyurulacağı önceden belirtilmiş olup, zamanından önce açıklanması halinde kamu yararını zedeleyecek veya kişisel menfaat temin etmek için kullanılacak bilgi veya belgeler, belirtilen tarihten önce açıklanamaz, erişimi sağlanamaz.

Yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler

Madde 13- Kurum ve kuruluşlarca yayımlanmış veya kitap, broşür, ilan ve benzeri yollarla kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme başvurusuna konu olamaz.

Ancak birinci fıkrada belirtilen yollarla kamuoyuna açıklanmış veya kurum ve kuruluşlarca elektronik ortamda yayımlanmış kamunun erişimine açık bilgi veya belgelerin ne şekilde, ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurulara bildirilir.

Başvuruların kabulü, değerlendirilmesi ve işleme konulması

Madde 14- Başvuru dilekçeleri veya formları, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri tarafından kabul edilir. Bilgi edinme birimleri, başvuru dilekçeleri veya formlarının 9 uncu maddede belirtilen şekilde verilip verilmediğinin kontrolünü yaptıktan sonra bunların evrak kayıtlarını yaparak hazır bulunmaları koşuluyla başvuru sahiplerine, başvurunun tarih ve sayısını gösteren bir makbuz verir.

Kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri dışındaki herhangi bir birimine ulaşan başvuru dilekçeleri veya formlar, işleme konulmadan derhal bilgi edinme birimlerine gönderilir.

9 uncu maddede belirtilen unsurları içermeyen başvuru dilekçeleri veya formları ile 10 uncu maddede belirtilen unsurları içermeyen elektronik posta yoluyla gönderilmiş başvuru dilekçeleri veya formları işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine bildirilir.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sonradan anlaşılan başvuru sahiplerinin dilekçeleri veya formları, bu durumun anlaşıldığı tarihte hiç başvuru yapılmamış sayılarak işleme konulmaz.

Elektronik posta yoluyla yapılan bilgi edinme başvurularında, başvuru sahibi gerçek

veya tüzel kişilerin verdiği T.C. kimlik numarası, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasından, başvuru sahibi tarafından verilen ad ve soyadın doğru olup olmadığının tespiti amacıyla gerektiğinde sorgulanır. Gerçeğe aykırı ad ve soyadla yapılan başvurular işleme konulmaz.

Başvuru dilekçesi veya formu kaydedildikten sonra, en geç iki iş günü içinde kurum veya kuruluşun ilgili birimlerine gönderilir. Bu yazıda; başvurunun hangi birim tarafından cevaplanacağı ve başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği belirtilir. Bu tür yazıların hızlı bir şekilde ilgili birimlere iletilmesi için gerekli yetki devri işlemleri ilgili mevzuata uygun olarak yapılır. Elektronik posta yoluyla gelen başvurular ilgili birimlere, elektronik ortamda veya başvurunun bilgisayar çıktısı iletilmek suretiyle gönderilir. Ayrıca başvurunun hangi birim tarafından cevaplanacağı ve istenen bilgi veya belge hakkında başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği belirtilir.

Kurum ve kuruluşlardaki bilgi edinme birimleri, Kanun ve bu Yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre kurum ve kuruluşların ilgili diğer birimleriyle koordinasyon içinde görev ifa ederler.

Elektronik ortamda veya yazılı olarak alınan başvuruların bilgi veya belge güvenliği, kurum ve kuruluşlarda genel hükümlere göre sağlanır.

Başvuru sahiplerine yardım

Madde 15- Bilgi edinme birimlerinde görevli personel, bilgi edinme başvurusunda bulunan kişilere yol göstermekle ve Kanun kapsamında sahip oldukları hakları kullanabilmeleri için yardımcı olmakla yükümlüdür. Görevli personel bu amaçla, dilekçe veya formlardaki şekil noksanlıklarını başvuru sahiplerine başvuru anında belirtir ve bunların nasıl giderileceği konusunda yol gösterir.

İstenen bilgi veya belgelerin belirsizliği

Madde 16- Başvuru dilekçesi veya formuyla istenen bilgi veya belgeler, yeterince açık ve anlaşılır değilse, kurum ve kuruluşlar başvurunun hangi nedenlerle yeterince açık ve anlaşılır olmadığını başvuru sahibine bildirebilir ve ek bilgiler sunmasını isteyebilir.

Bu takdirde 20 nci maddedeki on beş günlük süre, belirtilen noksanlıkların tam olarak giderildiği tarihten itibaren başlar.

Başvuru dilekçelerinin diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilmesi

Madde 17- İstenen bilgi veya belge, başvuru kurum ve kuruluştan başka bir yerde bulunuyorsa, başvuru dilekçesi veya formu bu kurum ve kuruluşun bilgi edinme birimine gönderilir ve durum ilgiliye bildirilir.

Bu şekilde yönlendirilen başvurunun bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşça alındığı tarihte başvuru yapılmış sayılır. Sürelerin başlangıcında önceki başvuru dikkate alınmaz.

Kendisine bilgi edinme başvurusunda bulunulan kurum ve kuruluş, talep edilen bilgi veya belge kendisinde bulunmakla birlikte, istenen bilgi veya belgenin başka bir veya birden fazla kurum ve kuruluştan neşet ettiğini veya görev alanına girdiğini tespit ederse, bilgi veya belgeye erişimi sağlamadan önce, söz konusu kurum ve kuruluşlardan görüş alabilir. Bu takdirde bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

Görüş sorulan kurum ve kuruluşta, görüş bildirmesi için beş iş gününden az süre verilemez. Görüş sorulan kurum ve kuruluş yetkilileri, ilgiliye süresinde cevap verilmesi konusunda, kendisine başvuru yapılan kurum ve kuruluş yetkilileriyle aynı sorumluluğu paylaşır.

Başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, kendisine başvuru yapılan kurum ve kuruluş, diğer kurum ve kuruluşlardan istenen bilgi veya belgenin kendisinde bulunmayan kısmıyla ilgili olarak ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi veya belge talebinde bulunabilir. Bu takdirde bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi veya Belgelere Erişim

Başvuruların cevaplandırılması

Madde 18- Bilgi edinme birimlerince iletilen başvurular, kurum ve kuruluşların ilgili birimlerince cevaplandırılır. Başvuruya cevap verecek birimin, istenen bilgi veya belgeyi kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlaması, başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşüne ihtiyaç duyulması veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, 17 nci madde hükmü uygulanır.

Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Ancak, başvuru sahibine elektronik posta yoluyla verilecek cevaplar, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri aracılığıyla gönderilir. Bu kapsamdaki bir başvuruya hazırlanan cevap, ilgili birim tarafından bilgi edinme birimlerine yazılı olarak veya elektronik ortamda gönderilir. Başvurunun cevaplandığı tarih, kurum veya kuruluşun cevap yazısı üzerindeki tarihtir.

Bilgi edinme başvuruları hakkında gerekli inceleme ve araştırma, başvuruya cevap verecek birim tarafından yapılır ve başvurular, 20 nci maddede belirtilen süreler içinde cevaplandırılır.

Bütün başvurular olumlu veya olumsuz olarak cevaplandırılırken, başvuru sahibine gönderilecek yazının bir sureti, yazının ekleri hariç olmak üzere ayrıca bilgi edinme birimlerine gönderilir.

Başvurunun reddedilmesi halinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı yapılabilecek başvuru yolları ve süreleri belirtilir.

Kamu görevlilerinin ihmali veya kusurlu davranışları nedeniyle, Kanunda belirtilen süreler içinde başvurunun cevaplandırılmaması, kurum ve kuruluşların cevap verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Daha önce cevaplandırıldığı halde aynı kişiler tarafından yapılan tekrar mahiyetindeki başvurular ile soyut ve genel nitelikteki başvurular işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine bildirilir.

Bilgi veya belgelere erişim usulü

Madde 19- Kurum ve kuruluşlardan belge istenmesi halinde, başvuru sahibine istenen belgenin onaylı bir kopyası verilir. Elektronik ortamdaki bilgi veya belgeler, elektronik posta, veri kopyalamaya yarayan diskler ve diğer araçlarla verilebilir.

Bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hallerde, kurum ve kuruluşlar başvuru sahibinin;

- a) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesini,
- b) Ses kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları dinleyebilmesini,
- c) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi veya belgelerde bunları izleyebilmesini,

sağlarlar.

Bu amaçla, erişimin nasıl, ne zaman ve nerede sağlanacağı ile gerekli görülen diğer hususlar, başvuru sahibine erişim süresi içinde bildirilir. Bu şekilde erişim sağlanırken, bilgi veya belgenin değiştirilmesi, imhası, çalınması veya diğer riskler değerlendirilerek, başvuru sahibine en az bir görevli nezaret eder ve gerekli diğer tedbirler alınır.

Bilgi veya belgenin yukarıda belirtilenlerden farklı bir şekilde elde edilmesi mümkün ise, belgeye zarar vermemek şartıyla erişim sağlanır.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri

Madde 20- Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden

fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

Gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme

Madde 21- İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabiliriyorsa, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.

Başvuru ücretleri

Madde 22- (Değişik birinci fıkrası: 31/10/2005-2005/9585 K.) Kurum ve kuruluşlar, elektronik posta yoluyla erişim sağlananlar dahil, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden, bilgi veya belgelere erişimin gerektirdiği inceleme, araştırma, kopyalama, postalama ve diğer maliyet unsurları ile orantılı ölçüde ücret tahsil edebilir. Kurum ve kuruluşlarca uygulanacak bilgiye erişim ücret tarifesi Maliye Bakanlığınca belirlenir. Ancak erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on sayfalarının kopyaları için, postalama maliyeti dahil herhangi bir ücret alınmaz.

Kurum ve kuruluşlar erişimini sağlayacakları bilgi veya belgelerin, erişim maliyeti tutarı ve ödemenin nereye yapılacağı hakkında başvuru sahibini, başvuru tarihinden itibaren on beş gün içinde bilgilendirir. Ancak, istenen bilgi veya belgenin, başvuru yapan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, kurum ve kuruluşlar erişim maliyeti tutarı ve ödemenin nereye yapılacağı hakkında başvuru sahibini, başvuru tarihinden itibaren otuz gün içinde bilgilendirir.

Bilgi veya belgelere erişim için gereken maliyet tutarının kurum ve kuruluş tarafından başvuru sahibine bildirilmesiyle, on beş veya otuz iş günlük süreler kesilir. Başvuru sahibi, bildirim yapıldığı tarihten itibaren on beş iş günü içinde ödemeyi gerçekleştirmediğini gösteren belgeyi sunmadığı takdirde talebinden vazgeçmiş sayılır. Kamu kurum ve kuruluşlarının, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahiplerinden talep edecekleri ücretler, ilgili kurum ve kuruluş bütçesine gelir olarak kaydedilmek üzere ilgili saymanlıklara veya bu saymanlıklar adına bankalar ve diğer finans kurumları veya PTT şubelerinde açılan hesaplara yatırılır.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahiplerinden talep edecekleri ücretler, ilgili meslek kuruluşları adına açılan hesaba yatırılır.

Kanunda istisna sayılan bilgi veya belgelere ilişkin talepler

Madde 23- Kanunda bilgi edinme hakkının istisnaları olarak düzenlenen konularda yapılan bilgi edinme başvuruları reddedilir ve ret kararı başvuru sahibine gerekçeli olarak bildirilir.

İtiraz usulü

Madde 24- Bilgi edinme istemi Kanununun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplerle reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz edebilir. İtiraz yazılı olarak yapılır. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir.

20 nci maddede belirtilen süreler içinde, kurum ve kuruluşlar tarafından başvuru sahibine olumlu veya olumsuz herhangi bir cevap verilmemesi halinde başvuru, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca altmış günün geçmesiyle reddedilmiş sayılır.

İkinci fıkra gereğince bilgi edinme istemi Kanununun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplerle reddedilmiş sayılan başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce dava açma süresinin başladığı tarihten itibaren on beş gün içinde Kurula yazılı olarak itiraz edebilir. Kurul, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde verir. Kurula itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur.

Kurul kararları

Madde 25- Kurul; bilgi edinme başvurusuyla ilgili olarak yapılacak itirazlar üzerine, Kanununun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları inceler ve karara bağlar; kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar verir. Kurul, bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemeye yetkilidir.

Kurul tarafından istenen bilgi veya belgeler

Madde 26– Bilgi edinme istemi Kanununun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen sebeplerle reddedilen başvuru sahiplerinin Kurula itirazı üzerine, Kurul başvurunun yapıldığı kurum veya kuruluştan her türlü bilgi veya belgeyi isteyebilir. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi on beş iş günü içinde vermekle yükümlüdür.

İtiraz üzerine Kurul ayrıca, başvuru sahibi ile kurum veya kuruluşların, itiraz konusuyla ilgili yazılı veya şifahi görüşlerine başvurabilir, konuyla ilgili uzmanların görüşünü alabilir ve gerekli gördüğü diğer incelemelerde bulunabilir.

Kurula gönderilen bilgi veya belgeler ile Kurul tarafından edinilen görüş, değerlendirme ve incelemelerden gizlilik derecesi bulunanların korunmasında ve saklanma-

sında gizlilik ilkesine uyulur. Kurul başkan ve üyeleri ile bu bilgileri derleyen ve değerlendiren tüm personel gizlilik ilkesinin gereklerine uymakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, Kurul başkan ve üyeleri ile diğer personelin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 27- Açıklanması halinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 28- Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazançla sebep olacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 29- Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler aşağıda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde bilgi edinme hakkına konu olurlar:

a) Bilgi edinme başvuruları bizzat ilgilisi veya konuya ilişkin olarak düzenlenen özel vekaletname ile yetkilendirilmiş olmak koşulu ile vekili tarafından yapılır.

b) Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgelerden, sadece kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyici nitelikte olan ve ilgilisi hakkında bir işleme dayanak teşkil etmek üzere işlenmiş veya değerlendirilmiş bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilir.

c) Kurum veya kuruluşların işlemlerine dayanak teşkil etmek üzere, istihbarat birimlerinden talep edilen ve istihbarat birimlerince değerlendirilmek suretiyle kurum veya kuruluşların istifadesine sunulan istihbari bilgi veya belgelere ilişkin bilgi edinme hakkı kapsamındaki başvurular, söz konusu araştırma veya soruşturmanın yapılmasını talep eden kurum veya kuruluşun bilgi edinme birimine yapılır ve başvuruya erişim bu kurum veya kuruluşça sağlanır.

İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 30- Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde;

- a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,
- b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
- c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,
- d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek,

bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler

Madde 31- Açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde;

- a) Suç işlenmesine yol açacak,
- b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanuni yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,
- c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,
- d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlal edecek,

nitelikteki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve diğer özel kanun hükümleri saklıdır.

Özel hayatın gizliliği

Madde 32- Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır. Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kurum ve kuruluşların kayıtlarında bulunan kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

Haberleşmenin gizliliği

Madde 33- Haberleşmenin gizliliği esasını ihlal edecek bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ticari sır

Madde 34- Kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Fikir ve sanat eserleri

Madde 35- Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.

Kurum içi düzenlemeler

Madde 36- Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler

Madde 37- Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbi, mali, hukuki ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

Tavsiye ve mütalaa talepleri

Madde 38- Tavsiye ve mütalaa taleplerine ilişkin başvurular bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler

Madde 39- İlgili mevzuat uyarınca gizliliği kaldırılmış bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının sınırları olarak Kanunda düzenlenen diğer istisnalar kapsamına girmediği takdirde bilgi edinme başvurularına açık hale gelir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Arşiv malzemesi ve arşivlik malzemeler

Madde 40– Başvuru sahiplerinin; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü veya araştırma

hizmeti veren diğer arşivlerde mevcut arşiv malzemesi ve arşivlik malzemeden yararlanma şartları, yükümlülükleri ve arşiv malzemesinin örneklerinin verilmesi hususunda, 31/1/2002 tarihli ve 2002/3681 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilen hükümler, süre hariç olmak üzere uygulanır.

Yargı denetimi dışında kalan işlemler

Madde 41– Yargı denetimi dışında kalan idari işlemlerden kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar, bilgi edinme hakkı kapsamına dahildir. Ancak bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı, işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz.

Denetim ve ceza hükümleri

Madde 42- Bilgi edinme hakkının kullanımı kapsamındaki başvurulara ilişkin uygulamalar, kurum ve kuruluş yöneticilerince mevzuat dahilinde denetlenir.

Kanunun ve bu Yönetmeliğin uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tabi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır. Kanunda ve bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde erişilen bilgi ve belgeler ticari amaçla çoğaltılamaz, kullanılamaz, erişimi sağlayan kurum ve kuruluştan izin alınmaksızın yayınlanamaz. Bu madde hükmüne aykırı olarak erişilen bilgi veya belgeleri ticari amaçla çoğaltanlar, kullananlar veya yayınlayanlar hakkında kanunların cezai ve hukuki sorumluluğa ilişkin hükümleri uygulanır.

Eğitim

Madde 43– Kurum ve kuruluşlar, Kanunun ve bu Yönetmeliğin uygulanması konusunda personeline gerekli eğitimi sağlar ve bu amaçla eğitim programları düzenler.

Rapor düzenlenmesi

Madde 44- Kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

- a) Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,
- b) Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- c) Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,
- d) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- e) Başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını,

gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler. Bu raporlar, bilgi edinme birimleri-

nin koordinasyonunda hazırlanır. Bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları raporlarını bağlı, ilgili ya da ilişkili oldukları bakanlık vasıtasıyla iletirler. Kurul, hazırlayacağı genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yıl Nisan ayının sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kamuoyuna açıklanır.

Geçici Madde 1- Kurum ve kuruluşlarda bir ay içinde 8 inci madde hükümlerine uygun olarak bilgi edinme birimleri oluşturulur.

Geçici Madde 2- Kurum ve kuruluşlar, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde 6 ncı maddede belirtilen kurum dosya planlarını, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak Şekilde hazırlar ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Geçici Madde 3- Kurum ve kuruluşların belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninde ihtiyaç duyulan mevzuat değişiklikleri ve diğer düzenleyici işlemler altı ay içinde yapılır.

Geçici Madde 4- Kurumsal internet sayfası bulunmayan kurum ve kuruluşlar iki ay içinde internet sayfalarını oluştururlar.

Geçici Madde 5- Kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri iki ay içinde elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adreslerini oluşturarak internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Geçici Madde 6- 22 nci maddenin birinci fıkrasında belirtilen başvuru ücretlerine ilişkin ilkeler belirleninceye kadar, 2004 yılı için uygulanmak üzere kurum ve kuruluşlar tarafından tespit edilecek tarifelere göre ücret tahsil edilebilir. Ancak erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on sayfalarının kopyaları için, postalama maliyeti dahil herhangi bir ücret alınmaz.

Yürürlük

Madde 45- Bu Yönetmelik 24/4/2004 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer

Yürütme

Madde 46- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

6. ÖZEL ÖĞRENCİ YURTLARI YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete Tarihi: 03/12/2004

Resmi Gazete Sayısı: 25659

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilere hizmet veren özel öğrenci yurtlarının tabi olacakları esaslar, iş ve işlemler ile denetim esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.)

Bu Yönetmelik, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerine ait ortaöğretim ve yükseköğretim yurtlarının açılması, yönetilmesi, işletilmesi, devri, nakli, denetlenmesi, kapatılması ile öğrenci disiplin işlerine ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 24/3/1950 tarihli ve 5661 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki Kanuna Ek Kanununun 1 inci maddesi ile 30/4/1992 tarihli ve 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 42 nci ve 59 uncu maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Milli Eğitim Bakanlığını,
- b) Yurt: Ortaöğretim veya yükseköğretim öğrencilerinin barınma, beslenme ve diğer sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı yeri,
- c) Yurt yönetimi: Yurt müdürü, müdür yardımcısı ve yönetim memurundan meydana gelen oluşumu,
- d) Öğretim yılı: Ders yılının başladığı tarihten itibaren, ertesi ders yılının başladığı tarihe kadar geçen süreyi,
- e) Ders yılı: Derslerin başladığı tarihten, derslerin kesildiği tarihe kadar geçen ve iki dönemi içine alan süreyi,
- f) Veli veya vasi: Ana/babası veya yasal olarak öğrencinin sorumluluğunu üstlenen kişiyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yurtların Açılması, Devir ve Nakli ile Kapatılma Hükümleri
Yurdun açılması

Madde 5- Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olmak kaydıyla ortaöğretim veya yükseköğretim öğrencileri için yurt açabilir.

Yurtların açılması ve işletilmesi Bakanlığın iznine tabidir. Bakanlık, bu yetkisini valilikler aracılığı ile kullanabilir.

Bu Yönetmelik hükümlerine göre yapılan müracaat üzerine Bakanlıkça/valilikçe düzenlenecek olan yurt açma izin belgesinde kapasite durumu, barınacak öğrencilerin cinsiyet ve öğretim kademeleri, ücret ve yemek durumu, yurt kurucusuna veya kurucu temsilcisine ait kimlik bilgileri belirtilir.

Açma izni valilikçe verilen yurdun, yurt açma izin belgesinin bir örneği Bakanlığa gönderilir.

Yurt binalarında aranacak şartlar

Madde 6- Yurt binalarına açılma izni verilebilmesi için aşağıdaki şartlar aranır:

a) Ortaöğretim yurdu binasının meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler, kadehle veya açık olarak alkollü içki satılan umuma açık istirahat ve eğlence yerleri ile içki servisi yapılan yerlerden kapıdan kapıya en az yüz metre uzaklıkta bulunması esastır. Ortaöğretim yurdunun açılmasına izin verilirken aralarındaki uzaklığın ölçümünde, bina ve tesislerin varsa bahçe kapıları, yoksak bina kapıları; kapıların birden fazla olması durumunda ise en yakını esas alınır. Yüz metre uzaklığın ölçümünde, mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak, yaya kurallarına göre gidilebilecek en kısa mesafe dikkate alınır.

Yüksek öğretim yurtlarında mesafe şartı aranmaz. Ancak, yurtlar ile yukarıda belirtilen iş yerleri aynı binada bulunamaz.

Bu bentte belirtilen mesafenin tespiti il/ilçe milli eğitim müdürlüğünce yapılır.

b) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Binanın kagir, prefabrik, çelik veya betonarme olması, giriş ve servis kapılarının bulunması ve tamamının veya kontanjana yetecek bir kısmının yurda tahsis edilmiş olması gerekir.

c) Yurt binasında;

- 1) (Değişik: 14/2/2011-2011/1418 K.) Müdür ve yönetici odası,
- 2) Personel odası,
- 3) Ortaöğretim yurtlarında belletici odası,
- 4) Ziyaretçi odası veya tahsisli bölümü,

- 5) (Değişik: 14/2/2011-2011/1418 K.) Bir öğrenci için en az 1/2 metrekare alanı olan ve yurt yatak kapasitesinin en az 1/5'i oranında etüt veya çalışma odası,
- 6) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Öğrencilerin seviyesine uygun bir kitaplık ve internet odası,
- 7) Bir öğrenci için en az 12 metreküp hacmi bulunan yatakhane,
- 8) Sekiz öğrenciye bir duş, lavabo ve tuvalet,
- 9) (Değişik: 14/2/2011-2011/1418 K.) Bir öğrenci için en az 1/2 metrekare alanı olan ve yurt yatak kapasitesinin en az 1/5'i oranında lokal veya kantin ya da dinlenme odası,
- 10) Yemekli yurtlarda her bir öğrenci için en az 1/2 metrekare alanı bulunan yemekhane,
- 11) Binanın ihtiyacına uygun güçte jeneratör,
- 12) Yemekli yurtlarda mutfak ve erzak deposu,
- 13) Temiz içme ve kullanma suyu ile yedek su deposu,
- 14) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Sağlık ve güvenlik şartlarına uygun aydınlatma ve ısıtma sistemi,
- 15) Öğrenciler için ihtiyacı karşılayacak sayıda telefon,
- 16) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) İlgili mevzuata uygun yangın merdiveni, yangına karşı söndürme malzemesi ve tesisatı,
- 17) En az iki hasta kabul edilebilir nitelikte revir odası,
- 18) Özürlü barındıran yurtlarda özürlüler için tuvalet, binanın kat durumuna göre özürlü rampası veya asansör,

bulunması zorunludur.

Aynı gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından işletilen ve aynı kampüste bulunan eğitim kurumları ve özel öğrenci yurtlarında, etüt/çalışma odası, lokal/kantin/dinlenme odası, ziyaretçi odası, kitaplık ve internet odası, yemekhane gibi bölümler ortak kullanılabilir.

Yurt açacaklarda aranacak şartlar ve istenecek belgeler

Madde 7- Yurt açmak ve işletmek isteyenler;

- a) Müracaat dilekçesi,
- b) Kurucu özel hukuk tüzel kişisi ise;
  - 1) Şirket ve benzerleri için Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanmış veya noter tasdikli şirket sözleşmesi ile kurucu temsilcisi olduğunu belirten yetki belgesi,
  - 2) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Diğer özel hukuk tüzel kişileri için yönetim kurulu veya yetkili organının kurucu temsilcisi olarak seçtiği gerçek kişiyi gösteren karar örneği ve kurucu temsilcisinin adli sicil beyanı,
  - 3) Özel hukuk tüzel kişiliğinin tüzük, kuruluş senedi veya sözleşmesinde yurt açmaya ilişkin hükmün bulunması ile buna ilişkin belge,

- c) Kurucu gerçek kişi ise;
- 1) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası,
  - 2) Taksirli suçlar hariç olmak üzere ağır hapis veya bir yıldan fazla hapis veyahut affa uğramış olsalar bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile rüşvet, zimmet, irtikap, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, ırza yönelik suç, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçtan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç olmak üzere kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma ve Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından dolayı hükümlü bulunmadığına dair Cumhuriyet başsavcılığından alınacak adli sicil kaydı,
- d) Yurdun faaliyet göstereceği bina kurucuya ait ise tapu senedi,
- e) Binanın kiralık olması halinde en az bir yıllık kira sözleşmesi,
- f) Kurucu bina üzerinde intifa hakkına sahip ise buna ilişkin olarak tapu sicilinden alınan belge,
- g) Tapu sicilinde mesken olarak kayıtlı bir ana gayrimenkulün bağımsız bölümünde yurt açılacak ise 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununa göre kat malikleri kurulu tarafından yurt açılabilmesi için oy birliğiyle verilen kararın bir örneği veya her bir kat malikinden veyahut vekillerinden ayrı ayrı alınan muvafakat belgesi,
- h) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yapı kullanma izin belgesinde kullanım amacı yurt olan binalar haricindeki binalar için, depreme ilişkin mevzuata uygun olduğuna dair belge,
- i) Binanın sağlığı olumsuz yönde etkileyen endüstriyel kuruluşlardan uzak olduğunu belirten yetkili kuruluşun alınan belge,
- j) Yetkili kuruluşun alınan, binanın depreme dayanıklılığını gösteren belge,
- k) Yetkili kuruluşun alınan, yapı kullanma izni belgesi,
- l) Binanın her katı için ayrı ayrı düzenlenmiş üç adet yerleşim planı,
- m) (Ek: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yetkili kuruluşun alınan, binanın yangına karşı yeterli güvenliğe sahip olduğuna dair rapor,

ile valiliğe müracaat ederler.

Tanzim edilecek belgeler

Madde 8- (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.)

Yurt açmak veya işletmek için müracaatta bulunan gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerinin şartları taşımaları ve istenilen belgeleri sunmaları halinde, ilgili dosya il milli eğitim müdürlüğünce incelenir ve insan sağlığı açısından sağlık müdürlüğünden alınacak rapordan sonra yurdun açılmasına esas teşkil edecek olan sonuç raporu düzenlenir.

İşlem ve izin süresi

Madde 9- (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.)

Yurt açma müracaatları, sonuç raporuna göre valilikçe en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Yurt açma izin belgesini alan yurt sahipleri, en geç üç ay içinde yurdu faaliyete geçirir. Bu süre içinde faaliyete geçirilmeyen yurtların açılma izin süreleri, üç aylık süre bitmeden başvurulması halinde, üç ay daha uzatılabilir.

(Değişik ikinci fıkra: 14/2/2011-2011/1418 K.) Yurt açma izin belgesi olmadan yurda öğrenci kaydı yapılmaz. İzinsiz açılan yurtlar, 14/7/2005 tarihli ve 2005/9207 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen yetkili idareden otel, motel, pansiyon ve benzeri konaklama tesisi ruhsatı aldığı hâlde sadece öğrenci barındıran ve öğrenci yurdu gibi çalıştırılan yerler ile öğrenci evi, öğrenci pansiyonu, öğrenci apartı gibi isimlerle tabela bulunduran ve faaliyetlerini bu şekilde sürdüren yerler hakkında, il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerince yapılacak tespitten sonra düzenlenecek rapor esas alınarak valilikçe kapatma işlemi yapılır.

Devir ve nakil

Madde 10- Yurdun diğer gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine devri; bu Yönetmelikte belirtilen hükümlere göre noterlikçe düzenlenecek devir veya gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi dikkate alınmak suretiyle valiliğe müracaat tarihinden itibaren bir ay içinde yapılır.

Devir işlemlerinde, Bakanlıkça ve mülki idare amirliklerince yapılmış denetimler sonucunda tespit edilmiş herhangi bir eksikliğin bulunmadığını veya eksikliklerinin giderildiğini gösteren rapor ve kurucusu özel hukuk tüzel kişisi olan yurtlar için ayrıca yönetim kurulu kararı esas alınır.

Yurdun nakli ile ilgili işlemler, bu Yönetmeliğin ilgili diğer hükümleri göz önünde bulundurularak yurt açılmasında dikkate alınacak esaslar ve şartların uygunluğu halinde bu konuda alınan kararın ibrazı ile valilikçe yapılır. Nakil işlemleri, müracaat tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırılır. Devir veya nakil işlemi sonucunda yeniden yurt açma izin belgesi düzenlenir.

Yangın, deprem, sel gibi doğal afetlerde binanın tahliye zorunluluğu karşısında geçici bir binaya nakil işlemi, valiliğin bilgisi dahilinde yapılır ve gereken tedbirler alınır. Bu durumda Yönetmelik hükümlerine uygun olarak geçici nakil işlemleri en geç bir yıl içinde tamamlanır.

Binada yapılacak değişiklik

Madde 11- (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.)

Bina, blok, kat ilavesi veya mevcut binada değişiklik yapılmak suretiyle kapasite değişikliği; il milli eğitim müdürlüğünce yapılan inceleme sonucunda hazırlanan rapora göre valiliğin izniyle yapılır. Bina değişikliklerinde sadece değişiklikten etkilenen kısımlar incelemeye tabi tutulur.

Faaliyete ara verilmesi veya yurdun kapatılması

Madde 12- Bu Yönetmelikte belirtilen haller dışında, sahibi tarafından yurdun belli bir süre ile sınırlı olarak faaliyetine ara vermesi veya kapatılmasında valiliğe ve öğrencilere bir ay önceden haber verilmesi şarttır. Faaliyete ara verme bir ders yılından fazla olamaz. Faaliyete ara verilmesi veya kapatma işlemi, olağanüstü haller dışında ders yılı içinde yapılamaz. (Ek cümle: 15/12/2009-2009/15692 K.) Ancak, yurttaki kayıtlı öğrenci kalmaması halinde, kapatma veya faaliyete ara verme işlemi ders yılı içerisinde de yapılabilir. Kapatma veya faaliyete ara verme işlemleri sırasında öğrencilerin barınması konusunda tedbirler, yurt sahibi ile birlikte valilikçe alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yönetim ve İşletme Esasları

Yurt ücretlerinin tespiti

Madde 13- Yurt ücretinin; yurt sahibi veya işleticisi tarafından, yılda bir defa belirlenmesi esastır. Her yurt sahibi veya işleticisi, temmuz ayı içinde, odanın şekli, yemek hizmeti, taksit durumu ve sunacağı hizmet niteliklerine göre hazırlanmış olan ayrıntılı ücret tarifesi ile yapabilecekleri indirim ve indirim sebeplerini, il/ilçe milli eğitim müdürlüğüne bildirmek ve ayrıca yurdun panosunda veya yurttaki herkesin görebileceği bir yerde ilan etmek zorundadır.

Yurt sahibi veya işleticisince; temmuz ayından geriye dönük olarak Türkiye İstatistik Kurumunca açıklanan Tüketici Fiyatları Endeksindeki (TÜFE) bir yıllık ortalama değişim oranı eklenerek belirlenen ücretin en fazla %10'u kadar ücret artışı yapılabilir.

Temmuz ayı içinde yurt ücreti belirlenmediği takdirde, bir önceki yılın ücreti uygulanır.

Öğrenci veya öğrenci velisi/vasisi ile yapılan sözleşmelerde fiyat ve verilen hizmetle ilgili diğer hususlar açıkça belirlenir.

Kuruculuk hakkının kaybedilmesi

Madde 14- Kurucu gerçek kişinin, kuruculuk için aranan şartlardan birini kaybetmesi, bu şartları taşıyan başka bir kimsenin bir ay içinde kurucu temsilcisi olarak gösterilmemesi; kurucu özel hukuk tüzel kişisi olduğu takdirde, temsilcisinin ölümü veya bu şartları kaybetmesi halinde şartları taşıyan başka bir temsilcinin bir ay içinde usulüne göre seçilip bildirilmemesi veya özel hukuk tüzel kişiliğinin herhangi bir sebeple ortadan kalkması halinde kuruculuk hakkı kaybedilmiş sayılır.

Kurucu gerçek kişinin, devir veya başka nedenlerle değişmesi sonucunda yeni kurucunun bir ay içinde bildirilmemesi halinde de kuruculuk hakkı sona erer.

Defter ve kayıtlar

Madde 15- Yurtlarda aşağıdaki belgelerin bulundurulması ve kayıtların tutulması zorunludur.

- a) Öğrenci kayıt defteri veya dosyası,
- b) Ortaöğretim yurtlarında kitaplık defteri,
- c) Öğrenci dosyaları ve yoklama defterleri,
- d) Öğrenci disiplin kurulu karar defteri,
- e) Geçici barınanlara ilişkin kayıt defteri veya dosyası,
- f) Gelen-giden evrak ve zimmet defterleri,
- g) Revir defteri,
- h) Yurt personeli dosyaları ve sözleşmeleri,
- ı) Yazışma dosyaları,
- j) Ücretli yurtlar için, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile diğer mali mevzuatın öngördüğü defter ve belgeler,
- k) Yemekli yurtlar için tabela,
- l) Nöbet defteri,
- m) Denetim defteri.
- n) (Ek: 15/12/2009-2009/15692 K.) Ziyaretçi defteri.

Yurtlarda kayıt, ücret takibi, yoklama ve benzeri işlemler bilgisayar ortamında kayıtlanabilir. Bu kayıtların diske aktarımı sağlanır.

Öğrenci kayıt işlemleri

Madde 16- Yurtlara alınacak öğrencilerin kayıt ve kabullerinde aşağıdaki belgeler istenir:

- a) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Müracaat dilekçesi,
- b) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası,
- c) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Öğrencinin öğrenimine devam ettiğini gösteren belge ile sağlık durumunun yurttan kalmasına elverişli olduğunu belirten ve tek hekim tarafından düzenlenen sağlık raporu,
- d) İki adet vesikalık fotoğraf,
- e) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurt yönetiminin sonradan doğruluğu teyit edilmek üzere, 18 yaşını doldurmuş olanların adli sicil beyanı.

Yukarıdaki bentlerde belirtilen belgelerle birlikte, yurt kurallarına uyulması ve ücretlere ilişkin sözleşme tanzim edilerek öğrenci dosyasına konulur. Bu sözleşme iki nüsha olarak düzenlenir ve bir nüshası öğrenciye veya öğrenci velisi/vasisine verilir.

Yurt ücreti ve depozito

Madde 17- Yurt ücretleri, sözleşmede belirtildiği şekilde peşin veya taksitler halinde tahsil edilir. Alınacak ücretler, kayıt sırasında yapılan sözleşmelerde ayrıntılarıyla belirtilir. Doğal afetlerden zarar görenler ile şehit olanların çocuklarına, yurt ücretlerinde makul indirimler yapılır.

Sözleşmede şartları belirtilmek kaydıyla depozito alınması yurt işleticisinin isteğine bağlıdır. Alınacak depozito, bir aylık ücret tutarını geçemez. Depozitolar, iade edildikleri tarihteki bir aylık yurt ücreti tutarınca geri ödenir.

Öğrencilerden alınan depozito, öğrencilerin yurda verebilecekleri zarar ve ziyan ile sözleşmede belirtilen haller için kullanılır.

Ücret ödeme yükümlülükleri

Madde 18- Yurt ücretleri; aylık, peşin veya sözleşmede belirtilen esaslara göre ödenir. Vadeli ödemeler karşılığında senet alınabilir. Sözleşmedeki esaslara göre yurt ücretlerini ödemeyen öğrencilerin varsa depozitolarından mahsup yapılabilir. Yurt ile ilişkinin kesilip kesilmemesinde sözleşme hükümlerine uyulur.

Öğrencinin veya öğrenci velisi/vasisinin yangın, sel, deprem, kaza gibi zorunlu bir mazeretinin olması ya da ağır bir hastalığa yakalanması halinde yurt ücretinin ödenmesi, önceden haber verilmek şartıyla ilgili ayı takip eden iki ay içinde yapılabilir. Ay içinde yurttan ayrılmak isteyenlerin bakiyelerinin iade edilip edilmeyeceği sözleşme hükümlerinde belirlenir. Ancak sağlık durumları yurttan daimi olarak ayrılmayı gerektirecek mazeretlerini sağlık raporu ile belgelendiren öğrencilerin kalan ücretleri iade edilir.

Yurda zarar verenlerin, zarar karşılığı ödeyecekleri miktar ile yurtla ilişkilerinin kesilip kesilmeyeceği hakkında sözleşmesindeki usullere göre işlem yürütülür.

Sözleşmeyi sunan ve kabul eden taraflar, ödeme yükümlülüklerini zamanında yerine getirmedikleri takdirde yasal faizi ile birlikte ödemeyi yapmak zorundadır.

Depozitoların iadesi

Madde 19- Öğrencilere yurt ile tamamen ilişkilerini kesmedikçe depozito veya bakiyesi iade edilmez.

Öğrencilerin yurttaki yerlerinin muhafaza edilmesi, depozitolarını almamış olanların yurttaki yerlerinin öğretim dönemi sonuna kadar korunması, birinci veya ikinci dönem yurda dönmeyecek olanların depozitoları ile diğer ayrıntılar sözleşmede belirtilir. Ancak disiplin kurulu kararıyla yurttan çıkarılan öğrencilerin depozitoları, bir zarar ve ziyan karşılığı tahsil edilmemiş ise mutlaka iade edilir.

Ek ödeme isteme yasağı

Madde 20- Öğrencilerden, yurt ücreti ile depozito, yemekli yurtlarda yemek ücreti ve sözleşmesinde açıkça belirtilen hizmet unsurları dışında, sonradan her ne ad altında olursa olsun ek ödeme talep edilemez.

Yurtlarda geçici barınma

Madde 21- (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.)

(Değişik birinci fıkra: 14/2/2011-2011/1418 K.) Ortaöğretim veya yükseköğretim kurumlarında sınavlara girmek veya bu kurumlara kayıtlarını yaptırmak, açıköğretim lisesi veya açıköğretim fakültesinde yüz yüze eğitimi gerektiren derslere katılmak ya da yükseköğrenime hazırlayıcı dersanelere devam etmek için yurttan barınma ihtiyacı duyan öğrenciler, kamu personeli seçme sınavı ve açıköğretim sınavlarına hazırlık dersanelerine devam edenler ile okulların tatil olduğu dönemlerde sosyal, kültürel ve sportif amaçlı faaliyetlere katılan misafirler yurt yönetimince belirlenen şartları kabul etmek ve durumlarını belgelendirmek kaydıyla yurttan barındırılabilir. (Değişik ikinci fıkra: 14/2/2011-2011/1418 K.) İhtiyaç olması ve açık kapasite bulunması hâllerinde, ders yılı ile sınırlı olmak üzere, yükseköğretim yurtlarında ortaöğrenim öğrencileri, ortaöğretim yurtlarında ise yükseköğrenim öğrencileri veya ilköğretim 6 ncı, 7 nci ve 8 inci sınıf öğrencileri barındırılabilir. Ancak, yükseköğrenim öğrencileriyle ilköğretim öğrencileri aynı yurttan barındırılmaz. Farklı seviyede öğrenci gruplarının yurttan barındırılması hâlinde yurdun faaliyet göstereceği binanın fizikî durumunun hizmete uygun olması, her öğrenci grubunun aynı binanın ayrı kat veya bloklarında yerleştirilmeleri, giriş ve çıkış kapıları ile banyo ve tuvaletlerin her öğrenci grubu için ayrı olması gerekir.

Geçici olarak barındırılanların kimlik, okul veya kurum ve dersane bilgileri, yurt müdürlüğüne en geç beş gün içinde il veya ilçe milli eğitim müdürlüğüne bildirilir.

Yurt ile ilişik kesme

Madde 22- Yurtlarda kayıtlı öğrencilerin, öğrencilik haklarının devam edmediği, ilgili yurt müdürlüğüne her öğretim yılı başında veya lüzum görülen hallerde öğrenim gördükleri okullarından sorulur.

Öğrencilik hakları sona eren öğrencilerin yurt ile ilişkileri kesilir. Durum kendilerine ve velileri/vasilerine bildirilir.

Yurtlarda barınma süresi ve yaş gruplarına göre düzenleme

Madde 23- Öğrenciler, öğrencilik hakları devam ettiği sürece yurttan barınabilirler.

Yurtlarda kız ve erkek öğrenciler için ayrı binalarda, ayrı bloklarda veya dıştan girişleri ayrı olmak üzere farklı katlarda yatakhane açılır.

Ortaöğretim yurtlarındaki yatakhaneler, öğrencilerin yaş grupları dikkate alınarak düzenlenir.

Hizmete açılma ve kapanma zamanı

Madde 24-Yurtlar öğretim yılı/dönemi devamınca hizmete açık bulundurulurlar.

Yurtların kapanış saatleri, buldukları yerin özellikleri ile ulaşım vasıtalarının durumu dikkate alınarak yurt yönetimince tespit edilir.

Ortaöğrenim öğrencileri yurt müdüründen izin belgesi almak, yükseköğrenim öğrencileri ise yurt yönetimine kalacakları yeri ve süresini yazılı olarak bildirmek şartıyla evci olarak çıkabilirler.

Nöbet hizmetleri

Madde 25- Hizmete açık buldukları sürece, yurtlarda günün her saatinde sorumlu bir yöneticinin bulunması zorunludur. Aylık yönetim nöbet çizelgesi hazırlanarak yurdun ilan panosuna asılır.

(Değişik ikinci fıkra: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurt yönetimi personeli ve belleticiler dışındakilere nöbet görevi verilmez.

Personelin nitelikleri

Madde 26- (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.)

Yurtlarda görevlendirilen personelde, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesindeki genel şartlara ilave olarak;

- a) Müdür ve müdür yardımcısı için yükseköğretim mezunu olmak şartı aranır. Yatak kapasitesi yüz ve daha fazla olan yurtlarda yeterli sayıda müdür yardımcısı görevlendirilir. Kurucu, genel ve özel şartları taşıdığı takdirde kendi yurdunda müdürlük yapabilir.
- b) Belleticilik için yükseköğretim mezunu olmak şartı aranır ve öğretmen olma şartlarını taşıyanlar tercih edilir. Belleticiler, sadece ortaöğretim yurtlarında görevlendirilir ve sayıları ihtiyaca göre yurt yönetimince belirlenir.
- c) Yönetim memurluğu için en az ortaöğretim kurumlarından mezun olmak şartı aranır.
- ç) Yurtlarda öğrenci sayısı, binanın fiziki durumu ve diğer donanımları dikkate alınarak ihtiyaca göre yeterli sayıda hizmetli görevlendirilir.
- d) Yemek hizmeti veren yurtlarda aşçı ve ihtiyaca göre aşçı yardımcısı ile kaloriferle ısıtılan yurtlarda yetki belgesi olan personel görevlendirilir. Yemek, temizlik ve binanın güvenliği ile ilgili hizmetler, hizmet satın alınarak yürütülebilir. Bu takdirde sözleşme yapılan kuruluş yurt yönetimine karşı sorumludur. Aynı tüzel veya gerçek kişiye ait birden fazla yurt olması halinde, yemek hazırlanan yurt veya kuruluş, hizmet götürülen yurt yönetimine karşı sorumlu olmak üzere, bağlantılı bulunduğu diğer yurtlara da yemek hizmeti verebilir. Bu hizmetin yürütülmesinde 27/5/2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun hükümlerine uyulur.
- e) Yurtlarda doktor, gıda mühendisi veya teknikeri, sağlık memuru, memur, şoför, ayniyat saymanı, bekçi ile benzeri personel görevlendirilebilir. Doktor, gıda mühendisi veya teknikeri, sağlık memuru, ayniyat saymanı ve teknisyen dışındaki

personelin görevlendirilebilmesi için en az ilköğretim mezunu olma şartı aranır. Ancak, aşçı, aşçı yardımcısı ve hizmetli unvanıyla çalıştırılacak personelin temininde güçlük çekilmesi halinde ilkokul mezunu olanlar da görevlendirilebilir.

- f) Yurt personelinin çalıştırılmaya başlamadan önce sağlık muayenesinden geçirilmesi zorunludur. Mutfak ve yemekhane hizmetlerinde görevli personelin sağlık muayeneleri periyodik olarak devam eder. Yurt personelinin, Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenen sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası esaslarına bağlı olarak, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde en az bir yıl süreli ve yazılı sözleşme ile çalıştırılmaları zorunludur. Sözleşme süresi sona erenlerden göreve devamı uygun görülen personelin sözleşmeleri zamanında yenilenir. Herhangi bir sebeple görevinden ayrılanlar ile sözleşmesi karşılıklı veya tek taraflı feshedilenlere, altı ay geçmeden ayrıldıkları kurumda görev verilemez.
- g) Personel hakkında disiplin hükümleri ile bu Yönetmelikte hükme bağlanmayan hususlar için sözleşmelerinde de açıkça belirtilmek kaydıyla, 4857 sayılı İş Kanunu ve 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır. Yurt sahibi gerçek kişinin aynı zamanda yurt müdürü olması halinde bağlı olduğu sosyal güvenlik kuruluşunun tabi olduğu mevzuat hükümleri uygulanır.

Görevlendirme

Madde 27- (Değişik birinci fıkra: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurt müdürlüğüne görevlendirme; yurt sahibinin veya kurucu temsilcisinin müracaatı, il milli eğitim müdürünün teklifi ve valiliğin onayı ile gerçekleşir.

(Değişik ikinci fıkra: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurt müdür yardımcıları, belleciler, yönetim memurları ile diğer personelin görevlendirilmeleri; yurt müdürünün müracaatı, il/ilçe milli eğitim müdürlüğündeki ilgili şube müdürünün teklifi ve il/ilçe milli eğitim müdürünün onayı ile gerçekleşir.

Yurt müdürüne ait görevlendirmenin bir örneği Bakanlığa gönderilir.

Yurt müdürünün görevleri

Madde 28- Yurt müdürünün görevleri şunlardır:

- Kanun, tüzük, yönetmelik, genelge ve emirlere uygun olarak yurdu yönetmek,
- Bu Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuata uygun olarak yurda öğrenci kabul etmek ve bunlarla ilgili kayıtların tutulmasını ve belgelerin saklanmasını sağlamak,
- İlgili mercilerce yurt hakkında istenen bilgilerin ve belgelerin doğru bir şekilde ve zamanında gönderilmesini sağlamak,
- Yurtta kayıtlı olmayan öğrencilerin ve yabancıların barındırılmasını önlemek,
- Hizmet satın alınması suretiyle sürdürülen görevlerin sözleşmelerine ve amaçlarına uygun şekilde yürütülmesini sağlamak,

- f) Yurt ücretleri ile depozitoların zamanında tahsilini sağlamak,
- g) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurt kitaplığının ve internet odasının amacına uygun hizmet vermesini sağlamak,
- h) Yurtta sağlık hizmetlerinin uygun şekilde yürütmesini ve bu konuda gerekli kayıtların tutulmasını sağlamak,
- ı) Yurt personeli arasında iş bölümü yapmak ve çalışmalarını denetlemek,
- j) Yurt binasının, tesislerinin ve malzemesinin bakım, onarım ve temizliğinin yapılmasını sağlamak,
- k) Personelin düzenli olarak hizmet yürütmesini temin etmek,
- l) Yurdun, yatakhane, yemekhane ve diğer hizmet yerlerinin açılış ve kapanış saatlerini tespit etmek ve bunların ilgililere duyurulmasını sağlamak,
- m) Sivil savunma ve koruyucu güvenlikle ilgili görevler bakımından yurdun yangından korunması için gerekli tedbirleri almak ve bu husustaki talimat ve usulleri uygulamak,
- n) Yurtta disiplin işleri ile ilgili görevlerin yürütülmesini sağlamak.

Müdür yardımcılarının görevleri

Madde 29- Müdür yardımcılarının görevleri şunlardır:

- a) Yurt hizmetlerinin ve yönetiminin yürütülmesinde müdüre yardım etmek,
- b) Öğrencilerin günlük vakit çizelgelerini uygulamak,
- c) Yurda gelen ziyaretçilerle ilgilenmek,
- d) İlgililerin haberi olmaksızın yurda ait eşyanın yurt dışına çıkarılmasını önlemek,
- e) Yurt nöbet defterine nöbeti ile ilgili hususları yazmak,
- f) Günlük yiyeceklerin tartılarak erzak deposundan tabelaya göre çıkarılmasında ve dışardan gelen yiyeceklerin muayenesinde hazır bulunmak,
- g) Müdürün olmadığı zamanlarda müdüre vekalet etmek,
- h) Müdürün vereceği diğer görevleri yapmak.

Belleticilerin görevleri

Madde 30- Belleticilerin görevleri şunlardır:

- a) Yurtta kalan öğrencilerin etüt saatlerinde eğitimleri ile ilgilenmek,
- b) Yemekhane ve yatakhanelerde öğrencilere rehberlik ederek düzenli bir şekilde yemek yemelerini ve yatıp kalkmalarını sağlamak,
- c) Çamaşır ve banyo işlerinin zamanında ve düzenli olarak yerine getirilmesini sağlamak,
- d) Etütlerde yoklama yapmak,
- e) Hastalanan öğrencilerin durumunu yöneticilere bildirmek,
- f) Önemli disiplin olaylarında durumu yurt müdürüne zamanında bildirmek,
- g) Müdürün vereceği diğer görevleri yapmak.

Yönetim memurunun görevleri

Madde 31- Yönetim memurunun görevleri şunlardır:

- a) Öğrencilerin kayıt işlemlerini yapmak,
- b) Boş yatakları tespit ederek yurt müdürüne bildirmek,
- c) Yurt ücretlerini ve depozitoları zamanında tahsil etmek ve bu konuda gerekli işlemleri yapmak,
- d) Yurda gelen ziyaretçilerle ilgilenmek,
- e) İlgililerin haberi olmaksızın yurda ait eşyanın yurt dışına çıkarılmasını önlemek,
- f) Yurt nöbet defterine nöbeti ile ilgili hususları yazmak,
- g) Günlük yiyeceklerin tartılarak erzak deposundan tabelaya göre çıkarılmasında ve dışardan gelen yiyeceklerin muayenesinde hazır bulunmak,
- h) Yazıları hazırlamak, dosyalamak ve arşiv işlerini yürütmek,
- i) Hizmetli, aşçı, aşçı yardımcısı ve kalorifercinin çalışmalarını düzenlemek ve takip etmek,
- j) Müdürün vereceği diğer görevleri yapmak.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Disiplin İşleri

Disiplin hükümleri ve çeşitleri

Madde 32- Bu Yönetmelikte yazılı hususlara riayet etmeyen, yasaklara ve sözleşmesindeki hükümlere uymayan, yurt içinde ve yurt dışında öğrenciliğe yakışmayan tutum ve davranışlarda bulunan öğrencilere aşağıdaki disiplin hükümleri uygulanır;

- a) Uyarma,
- b) Kınama,
- c) Yurttan çıkarma.

Uyarma, öğrenciye davranışlarının kusurlu olduğunun; kınama ise öğrenciye cezayı gerektiren davranışta bulunduğu ve tekrarından kaçınılması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesidir.

Yurttan çıkarma, öğrencinin yurt ile ilişkisinin kesilmesidir. Öğrenci, bu cezanın kendisine tebliğ edilmesinden itibaren en geç yedi gün içinde yurdu terk etmek zorundadır. Yurttan çıkarma cezası, öğrencinin velisi/vasisine ve kayıtlı bulunduğu öğretim kurumuna yazılı olarak bildirilir. Ancak; yurttan çıkarma cezasını gerektiren fiillerden birinin işlenmesi ve bu fiilin, diğer öğrencilerin can ve mal güvenliği için yakın tehdit oluşturması halinde, yedi günlük süre beklenmeden, velisi/vasisine bildirildiği andan itibaren yirmidört saat içinde yurttan ayrılması sağlanır.

Uyarma cezası uygulanacak fiiller

Madde 33- Uyarma cezasının verilmesini gerektiren fiiller şunlardır:

- a) Arkadaşlarını rahatsız edecek şekilde gürültü etmek,
- b) Temizliğe dikkat etmemek, sürekli düzensiz olmak,
- c) Yatakhane, yemekhane, banyo, etüt odası ile diğer çalışma, dinlenme ve spor salonuna girip çıkmada zaman çizelgesine uymamak,

- d) Yurt çalışma talimatında öngörülen hususlara uymamak,
- e) Personele kötü davranmak,
- f) Yurdun fiziki yapısına bilerek zarar vermek,
- g) Başkasına ait eşyayı müsaadesiz kullanmak,
- h) Yurt yönetimine yanlış bilgi vermek.

Kınama cezası uygulanacak fiiller

Madde 34- Kınama cezasının verilmesini gerektiren fiiller şunlardır:

- a) Yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmek,
- b) Toplu yaşamaya dair kurallara aykırı davranışları alışkanlık haline getirmek,
- c) Özürsüz olarak yurda geç gelmeyi veya yurda gelmemeyi alışkanlık haline getirmek,
- d) Küfür etmek ve arkadaşlarına sataşmak,
- e) (Değişik: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurtta sigara içmek,
- f) İtaatsizlikte ısrarlı olmak veya yurt görevlilerine hakaret etmek,
- g) Yurt yönetiminin astığı ilanları koparmak, yırtmak veya değiştirmek,
- h) Yurt personelinin ve arkadaşlarının eşyalarına zarar vermek,
- i) Yurt yöneticilerinin ve görevlilerin çalışmalarını güçleştirmek,
- j) Yurtta yönetimden izin almadan toplantı veya tören düzenlemek,
- k) Aynı fiilden dolayı iki defa uyarma cezası almak.

Yurttan çıkarma cezası uygulanacak fiiller

Madde 35- Yurttan çıkarma cezasını gerektiren fiiller şunlardır:

- a) Türk Bayrağı Kanunu ile Türk Bayrağı Tüzüğüne aykırı davranmak,
- b) Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği ilkesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot, işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek, düzenlenmesini kışkırtmak, düzenlenmiş bu gibi eylemlere katılmak veya katılmaya zorlamak,
- c) Kanunen ceza-yi gerektiren yüz kızartıcı suçları işlemek veya böyle bir suçtan hükümlü durumuna düşmek,
- d) Kanun dışı kuruluşlara üye olmak, bu kuruluşlarda faaliyet göstermek, bu tür kuruluşların propagandasını yapmak,
- e) Hırsızlık yapmak,
- f) Yurt yönetimi ve personeli ile arkadaşlarını tehdit etmek veya bunlara fiili tecavüzde bulunmak,
- g) Yurt içinde kesici, delici veya patlayıcı silahları bulundurmak veya herhangi bir kimseyi yaralamak suretiyle ilgili kanuna muhalefet etmek,
- h) İçki içmek, kumar oynamak, uyuşturucu maddeleri bulundurmak, kullanmak ve bunları alışkanlık haline getirmek,
- i) Aynı fiilden dolayı üç defa kınama cezası almış olmak.

Ceza verme yetkisi

Madde 36- Uyarma ve kınama cezası yurt müdürü tarafından, yurttan çıkarma cezası ise disiplin kurulu tarafından verilir.

Disiplin kurulunun teşkili

Madde 37- Disiplin kurulu;

- a) Ortaöğretim yurtlarında; yurt müdürünün başkanlığında, yurt müdürünün asıl ve yedek olarak seçeceği yurttan görevli belleticilerden biri ve yurttan kalan öğrenci temsilcisinden,
- b) Yükseköğretim yurtlarında; yurt müdürünün başkanlığında, yurt müdürünün asıl ve yedek olarak seçeceği bir müdür yardımcısı/yönetim memuru ve yurttaki öğrenci temsilcisinden,

teşekkül eder.

Üyelerin başkan tarafından kabul edilebilecek özürleri sebebiyle kurula yedekleri katılır.

Öğrenci temsilcisi, her yıl öğretim yılı başında hiç ceza almamış öğrenciler arasından gizli oyla yurttan kalan öğrenciler tarafından seçilir.

Yurt disiplin kurulu, kendisine görev olarak verilen işleri yurt müdürünün havalesi üzerine ve en çok yedi iş günü içinde sonuçlandırır. Yurttan çıkarma cezasını gerektiren fiil, öğrencilerin can ve mal güvenliği bakımından yakın tehdit oluşturması halinde yurttan çıkarma işlemi yirmidört saat içerisinde sonuçlandırılır.

Disipline ilişkin işlemler

Madde 38- Disiplin kurulu, her dönem başında toplanarak yurdun düzen ve disiplini ile ilgili meseleleri inceler ve gerekli kararları alır.

Öğrencinin disiplin kuruluna sevkinden önce gerekli incelemeler, yurt yönetimince yapılır.

Kurul, disiplin kuruluna sevk edilen öğrencinin savunmasını yazılı veya sözlü olarak alır. Çağrılan öğrenci davete katılmaz veya ifade vermez, yahut kendisinin izinsiz olarak yurttan bulunmadığı anlaşılır ise durum bir tutanakla tespit edilir. Gerekli karar kurulca ilgilinin giyabında verilir. Disiplin cezası gerektiren birden çok fiilin gerçekleşmesi halinde disiplin kurulunca her fiil ayrı ayrı değerlendirilir.

Yurt müdürü veya disiplin kurulu, öğrenciyi cezayı verirken davranışının mahiyetine, önemine, kendisinin yurt içinde ve yurt dışındaki genel durumuna, suçun ne gibi şartlar altında işlenmiş olduğuna, öğrencinin suçu işlediği zamanki ruhsal durumuna, oluşan fiilin hafifletici ve ağırlaştırıcı sebeplerine dikkat eder.

Disiplin kurulu, lüzum görürse toplu olarak veya bir üyesini görevlendirerek soruşturmayı genişletebilir.

Disiplin kurulu kararları, disiplin kurulu karar defterine yazılır veya yapııştırılır. Bu takdirde, yapıştırılan kağıdın köşeleri yurt mühürü ile mühürlenir.

Yurtlarda meydana gelen ve adli kovuşturmayı gerektiren her türlü olay, yurt yönetimine en kısa sürede ilgili makamlara bildirilir. Yurtlarda kalan öğrencilerden herhangi birinin tutuklanması halinde disiplin işlemleri, adli işlemlerin sonucuna göre yürütülür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Denetleme Hükümleri

Denetleme esasları

Madde 39- Yurtların denetlenmesinde aşağıdaki esaslara uyulur:

- Denetleme, gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin tabi oldukları mevzuat hükümleri ve bu Yönetmelikte belirtilen esaslar dikkate alınarak yapılır.
- Yurtlar, bu Yönetmeliğe göre gerekli görüldüğünde Bakanlıkça, mülki idare amirleri tarafından ise hazırlanan plan doğrultusunda yılda iki defa denetlenir.
- Mülki idare amirlerince yapılan denetimler sonrasında, eksikleri tespit edilen yurtların denetleme raporları ile eksikleri bulunmayan yurtların listesi, denetlemenin sona ermesini müteakip 15 gün içinde valiliklerce Bakanlığa gönderilir.

Denetleme ekipleri

Madde 40- Yurtların Bakanlık denetimleri, Bakanlıkça teşkil edilen ekiplerce yapılır.

Yurtların mülki idare amirlerince yapılan denetimleri, mülki idare amirlerinin görevlendireceği iki kişiden oluşan ekiplerce yapılır. Bu ekipler; il/ilçe milli eğitim müdürlüğünün ilgili şube müdürünün başkanlığında, yurdun sahibi olan gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişiliğini denetlemekle görevli kamu idaresinin il/ilçe temsilcisinden teşekkül eder.

İlçede denetim ekibinin oluşturulamaması halinde ilde oluşturulan denetim ekibi denetlemeleri yapar.

Denetim sorumluluğu

Madde 41- Denetleme sırasında yurt yönetimi; görevliler tarafından yurt binasının tamamının görülmesini sağlamak, istenecek her türlü defter, belge ve işlemler yazıları göstermek, yurdun kasa ile vizesinin, para ve para hükmündeki evrakının, ayniyatının ve bunların hesaplarının kontrolüne müsaade etmek zorundadır.

Denetleme sonuçlarının yurda bildirilmesi

Madde 42- Yapılan denetlemeler sonucunda alınacak tedbirler ve yapılacak işler yurt yönetimine bildirilir.

Bu bildirimde yapılacak işlerin tamamlanma zamanı mutlaka belirtilir.

Yurt yönetimi, belirtilen süre içinde gerekli tedbirleri alır, yapılacak işleri yerine getirir ve bu hususu denetlemeyi yapan makama yazılı olarak bildirir.

Görevden uzaklaştırma

Madde 43- Bakanlığın veya mülki idare amirlerinin denetlemeleri sırasında;

- a) Kasasını veya veznesini kontrol ettirmekten, para ve para hükmündeki evrakı, ayniyatı, bunların hesaplarını ve defterlerini göstermekten, sorulan sorulara cevap vermekten, yurt ve eklentilerine girme yolundaki talepleri yerine getirmekten kaçınan,
- b) İşlemlerinde yolsuzluk olan, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma ve veya kaçakçılık suçlarını işleyen,
- c) Ağır hapis cezası verilmesini gerektirir başkaca suç işleyen,
- d) Denetleme makamlarınca bildirilen işleri süresi içinde yerine getirmemekte ısrarlı olan,
- e) Sözleşmelerde usulsüzlük yapan,

yurt personeli geçici olarak görevden uzaklaştırılabilir.

Bakanlıkça yapılan denetimlerde görevden uzaklaştırma yetkisi ekip başkanınındır. Denetim, mülki idare amirlerinin görevlendirdiği ekip aracılığıyla yapıldığı takdirde görevden uzaklaştırma, ekip başkanının bildirim ve il/ilçe milli eğitim müdürünün teklifi üzerine mülki idare amirinin onayı ile gerçekleşir.

Görevden uzaklaştırmayı gerektiren fiil suç teşkil ediyor ise mülki idare amirliğince Cumhuriyet başsavcılığına en geç üç gün içinde bildirilir.

Görevden uzaklaştırmada yapılacak işler

Madde 44- Görevden uzaklaştırılan personelin yerine, hizmetlerin aksamaması için gerekli tedbirleri almaktan yurt sahibi, yurdun bağlı olduğu özel hukuk tüzel kişiliği ve yurt yönetimi sorumludur.

Görevden uzaklaştırma tedbiri, personelin tabi olduğu mevzuata uygun olarak alınır ve fiil adli nitelikte ise mahkeme kararına göre hareket edilir. Haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilen veya hüküm giymeyenler ile tedbirin sürdürülmesine gerek kalmadığına karar verilenler görevlerine iade edilirler.

Yurtların kapatılması

Madde 45- Yapılan denetlemeler sonucunda;

- a) Atatürk ilke ve inkılapları ile Cumhuriyetin temel niteliklerine aykırı hareket eden, Anayasada ifadesini bulan temel hak ve hürriyetleri kötüye kullanan ve öğrencileri bu suçlara yönelten,
- b) Devletin, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü bozma doğrultusunda faaliyet gösteren,
- c) Yapılan uyarılara rağmen tabi oldukları mevzuat hükümlerine ve bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uymayan,
- d) Öğrencilerin ve personelin güvenliğini sağlamayan, sorumlu olduğu öğrencilerin barınma, beslenme ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılama yükümlülüklerini yerine getirmeyen,

yurtlar hakkında tabi oldukları mevzuat hükümlerine göre kapatma işlemi Bakanlıkça/valilikçe yapılır. Valilikçe alınan kapatma kararı Bakanlığa bildirilir.

Yurtlar; (a) ve (b) bentlerinde belirtilen durumlardan dolayı süresiz, (c) ve (d) bentlerinde belirtilen durumlardan dolayı da en az bir ay ve en fazla bir yıl süre ile kapatılır. Süreli kapatmaya sebebiyet veren durumların ortadan kalkması halinde yurdun yeniden açılmasına izin verilebilir.

Yıl içinde iki defa süreli olarak kapatılan yurtlar, kapatılmalarına sebep olan hali ortadan kaldırmadıkları takdirde süresiz olarak kapatılırlar. Hakkında kapatma kararı alınan yurtlarda kalan öğrencilerin barınmaları konusunda gerekli bütün tedbirler valilikçe alınır.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Faaliyetlerin bildirilmesi ve diğer işlemler

Madde 46- Yurt müdürlerince yıllık çalışma raporları düzenlenerek her yıl ekim ayı içinde il/ilçe milli eğitim müdürlüğüne gönderilir.

(Değişik ikinci fıkra: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurtlar açılış izinlerindeki adlarını, 8/9/2006 tarihli ve 26254 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Tanıtım Yönetmeliği esaslarına uygun olarak binanın dışında giriş kapısı üstünde veya daha uygun bir yerde bulundurmamak zorundadır.

Yurtlar bağlı oldukları tüzel kişiliğin adını kullanabilir. Siyasi bir partiyi veya siyasi bir görüşü sembolize eden ad ve işaretler kullanılamaz.

Yurtların resmi unvan ve adları kullanabilmeleri, özel mevzuatındaki hükümlere tabidir.

(Değişik beşinci fıkra: 15/12/2009-2009/15692 K.) Ortaöğrenim öğrencilerinin fikri, ruhi ve bedeni gelişimlerini sağlayabilmeleri amacıyla her türlü imkan araştırılarak sportif, kültürel ve sosyal çalışmalara katılmaları sağlanır. Bu tür faaliyetlerin

yapılabilmesi için yurtta çok amaçlı bir salon tahsis edilebilir veya yurt imkanlarının yetersiz olması halinde mahallin diğer kurum ve kuruluşlarına ait tesislerinden yararlanmak için gerekli çalışmalar yapılır.

(Değişik altıncı fıkra: 15/12/2009-2009/15692 K.) Yurt personelinin hizmet verimliliğini artırmak, mesleki gelişimlerini sağlamak amacıyla Bakanlıkça seminer ve benzeri faaliyetler yürütülür. Özel öğrenci yurdu müdürlerinin göreve başladıkları tarihten itibaren en geç bir yıl içinde yurt yönetimiyle ilgili hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmaları gereklidir.

Gıda maddelerinin muayene ve kontrolü

Madde 47- Yemekli yurtlara gelecek gıda maddelerinin muayene, kontrol ve teslimi, yurt müdürü veya müdür yardımcısının/yönetim memurunun başkanlığında, yurt öğrencilerinin kendi aralarında seçecekleri bir öğrenci ile aşçıdan oluşan muayene komisyonu tarafından yapılır. Bu komisyonda varsa bir doktorun bulunması sağlanır.

Yemek listeleri ve günlük tabelalar, onbeş günlük olarak bu komisyon tarafından düzenlenir ve ilan edilir.

Yemekler

Madde 48- Verilecek yemeklerin türleri ve nicelikleri bir öğrenciye gerekli olan besin maddelerini, kaloriyi ve vitaminleri sağlayacak nitelikte olmalıdır. Yemek listelerinin düzenlenmesinde mevsimler ve öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınır.

Yurt çalışma talimatı

Madde 49- Yurtlar hakkında bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yurt müdürlerince düzenlenecek yurt çalışma talimatı onaylanmak üzere il/ilçe milli eğitim müdürlüğüne gönderilir.

İlan ve reklam

Madde 50- Yurtlar, tanıtıcı mahiyette reklam ve ilan verebilirler. Ancak reklam ve ilanlarda gerçeğe aykırı beyanlarda bulunamazlar. Yurtlar; reklam ve ilanların birer örneğini yayımından en az 15 gün önce valiliğe vermek zorundadırlar.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

Madde 51- 13/1/1989 tarihli ve 89/13715 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce yurtlarda çalışmakta olan personelin hakları, görev yaptıkları sürece saklı tutulur.

Kendi isteğiyle görevden ayrılmış olup tekrar görev almak isteyen veya bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra sözleşme süresi sona eren ancak, bu Yönetmelikle belirlenen öğrenim şartını taşımayan personelden uygun görülenlerin, öğrenim durumlarına bakılmaksızın, yeniden görev almaları sağlanabilir veya sözleşme süreleri uzatılabilir.

Geçici Madde 2- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce faaliyette bulunmak üzere açma izni verilen yurtların umuma açık yerler ve içkili yerler ile arasındaki mesafeyle ilgili kazanılmış hakları saklıdır.

Geçici Madde 3- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce hizmete açılmış yurt binalarının fiziki şartları hakkında, bu Yönetmelikle yürürlükten kaldırılan Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Yürürlük

Madde 52- Maliye Bakanlığı ve Sayıştayın görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 53- Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

7. GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GENÇLİK VE SPOR KULÜPLERİ YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete Tarihi: 08/07/2005

Resmi Gazete Sayısı: 25869

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; gençlik kulübü, spor kulübü, gençlik ve spor kulübü adını alan derneklerin organlarının teşkili, görev ve yetkileri, denetimleri, yapılacak yardımların şekil ve şartları, üst kuruluş oluşturmaları, gençlik ve spor faaliyetlerini yürüteceklerin nitelikleri ile kulüplerin kayıt ve tesciline ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik; gençlik faaliyeti, spor faaliyeti veya her iki faaliyeti birlikte yürütmek amacıyla kurulan ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescillerini yaptırarak kulüp adını alan dernekleri kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 14 üncü maddesi ile 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 20 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

Kanun: 5253 sayılı Dernekler Kanunu,

Bakanlık: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Bakanlık,

Teşkilat: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatını,

Genel Müdürlük: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünü,

Genel Müdür: Gençlik ve Spor Genel Müdürünü,

Mülki idare amirliği: (Ek:RG-19/01/2006-26054) Dernek merkezinin bulunduğu yerin valilik veya kaymakamlığını,

Mülki idare amiri: (Ek:RG-19/01/2006-26054) Dernek merkezinin bulunduğu yerin vali veya kaymakamını,

İl başkanlığı: Gençlik ve spor il başkanlığını,

İl başkanı: Gençlik ve spor il başkanını,

İl müdürlüğü: Gençlik ve spor il müdürlüğünü,

İl müdürü: (Ek:RG-19/01/2006-26054) Gençlik ve spor il müdürünü,

İlçe müdürlüğü: Gençlik ve spor ilçe müdürlüğünü,

Üst kuruluş: Kulüplerin oluşturduğu tüzel kişiliği bulunan federasyonları veya federasyonların oluşturduğu konfederasyonları,

Şube: Kulüp faaliyetlerinin yürütülebilmesi için bir kulübe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi,

Kulüp: Gençlik faaliyeti, spor faaliyeti veya gençlik ve spor faaliyetinde bulunmak amacıyla kurularak Genel Müdürlüğe kayıt ve tescillerini yaptıran dernekleri,

Spor kulübü: Spor faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Genel Müdürlüğe kayıt ve tescilini yaptıran dernekleri,

Gençlik kulübü: Gençlik faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Genel Müdürlüğe kayıt ve tescilini yaptıran dernekleri,

Gençlik ve spor kulübü: Gençlik ve spor faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurularak Genel Müdürlüğe faaliyetleri yönünden ayrı ayrı kayıt ve tescillerini yaptıran dernekleri,

Gençlik faaliyeti: Gençlerin boş zamanlarını ilgi ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirmelerini sağlayan eğitsel, sanatsal, kültürel ve bilimsel çalışmaları,

Spor faaliyeti: Spor yarışmaları ile sportif eğitim çalışmalarını,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar

Kulüplerin statüsü ve türleri

Madde 5- Derneklerden başvurmaları halinde; spor faaliyetine yönelik olanlar spor kulübü, boş zamanları değerlendirme faaliyetine yönelik olanlar gençlik kulübü ve her iki faaliyeti birlikte amaçlayanlar gençlik ve spor kulübü statüsünü kazanırlar.

Kulüpler; 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliğinde belirtilen gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulabilir.

Kulüp organları

Madde 6- Teşkilata kayıt ve tescili yapılan her kulübün aşağıda belirtilen organları oluşturması zorunludur:

- a) Genel kurul,
- b) Yönetim kurulu,
- c) Denetim kurulu.

Kulüpler zorunlu organlar dışında başka organlar da oluşturabilir. Ancak, zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları bu organlara devredilemez.

Genel kurulun oluşumu ve toplanması

Madde 7- Genel kurul, kulübün en yetkili karar organıdır. Genel kurulun kaç üyeden oluşacağı ve üyelerin belirlenme yöntemleri tüzüklerinde yer alır. Kulübe kayıtlı üyelerin dışında, genel kurula üye seçilemez.

Genel kurul, tüzükte belirtilen zamanda yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır. Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur.

Genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya kulüp üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya çağırılır. Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırmasa üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hukuk hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırma görevlendirir.

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 76 ncı maddesine dayanılarak bütün üyelerin bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile kulüp üyelerinin tamamının 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Kanunda yazılı çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek aldığı kararlar geçerlidir. Bu şekilde karar alınması, olağan toplantı yerine geçmez.

Toplantıya çağrı usulü

Madde 8- Yönetim kurulu, kulüp tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Üyeler; en az on beş gün önceden günü, saati, yeri ve gündemi günlük bir gazetede ilan edilmek veya yazılı yada elektronik posta ile bildirilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Bu çağrıda; çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılmaz ise, ikinci toplantının hangi gün yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı günü ile ikinci toplantı arasında bırakılacak zaman bir haftadan az, altmış günden çok olamaz.

Toplantı çoğunluk sağlanamamasının dışında başka bir sebeple ertelenirse, bu durum sebepleri de belirtilmek suretiyle ilk toplantı için yapılan çağrı usulüne uygun olarak üyelere duyurulur. İkinci toplantının, ertelenme tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yapılması zorunludur.

Genel kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz.

Toplantı yeri ve yeter sayısı

Madde 9- Genel kurul toplantıları, tüzükte aksine hüküm bulunmadıkça, kulüp merkezinin bulunduğu il veya ilçede yapılır.

Genel kurul; katılma hakkı bulunan üyelerin salt çoğunluğunun, tüzük değişikliği ve kulübün feshi hallerinde üçte ikisinin katılımıyla toplanır. Çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları asil üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Toplantı usulü

Madde 10- Genel kurul toplantısının açılışından sonra, toplantıyı yönetmek üzere bir başkan, yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilir.

Genel kurul toplantısında yalnız gündemde yer alan maddeler görüşülür. Ancak, toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunludur.

Genel kurulun görev ve yetkileri

Madde 11- Genel kurul aşağıdaki konularda görevli ve yetkilidir:

- Kulüp organlarını seçmek.
- Kulüp tüzüğünü değiştirmek.
- Yönetim ve denetim kurulları raporlarını görüşmek, yönetim kurullarını ibra etmek.
- Yönetim kurulunca hazırlanan bütçeyi görüşerek aynen veya değiştirerek kabul etmek.

- e) Kulüp için gerekli taşınmaz malların satın alınması veya mevcut taşınmaz malların satılması konusunda yönetim kuruluna yetki vermek.
- f) Kulübün federasyona katılması veya ayrılması konusunda karar vermek.
- g) Kulübün uluslararası faaliyette ve işbirliğinde bulunması, yurt dışında temsilcilik veya şube açması, yurt dışında açılmış kuruluşlara üye olarak katılması ve ayrılması konusunda karar vermek.
- h) Kulübü feshetmek.
- i) Üyelğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı vermek.
- j) Kulübün diğer organlarını denetlemek ve onları haklı sebeplerle görevden almak.
- k) Şube açılmasına karar vermek.
- l) Mevzuatta ve kulüp tüzüğünde belirtilen diğer görevleri yapmak.

Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Ancak, tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları için toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğu aranır.

Yönetim kurulunun oluşumu, görev ve yetkileri

Madde 12- Yönetim kurulu; beş asil ve beş yedek üyeden az olmamak üzere kulüp tüzüğünde belirtilen sayıda oluşur.

Yönetim kurulu üye sayısı boşalmalar sebebiyle üye tam sayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa üyelerden birinin istemi üzerine sulh hukuk hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

Yönetim kurulu aşağıdaki konularda görevli ve yetkilidir:

- a) Kulübü temsil etmek veya bu görevi üyelerden birine veya bir üçüncü kişiye vermek.
- b) Şube kurucularına yetki vermek.
- c) Kulübün gelir ve gider hesaplarına dair işlemleri yapmak ve gelecek döneme ait bütçeyi hazırlayarak genel kurula sunmak.
- d) Üyelik başvurularını karara bağlamak.
- e) Kulüp yürütme birimini görevlendirmek.
- f) Mevzuatta ve kulüp tüzüğünde yer alan ve genel kurulca verilen diğer işleri yapmak.

Yönetim kurulunda görev alamayacaklar

Madde 13- Genel Müdürlük Merkez Ceza Kurulu, Genel Müdürlük Ceza Kurulu, il ceza kurulları ve Tahkim Kurulu ile özerk federasyonların ceza veya disiplin kurulları üyeleri, kulüplerin yönetim kurullarında görev alamazlar. Bu görevlere seçilenler kulüplerindeki görevlerinden ayrılırlar.

Denetim kurulunun oluşumu, görev ve yetkileri

Madde 14- Denetim kurulu üç asil ve üç yedek üyeden az olmamak üzere kulüp tüzüğünde belirtilen sayıda oluşur.

Denetim kurulu, denetleme görevini kulüp tüzüğünde belirtilen usul ve esaslara göre yaparak denetleme sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna ve genel kurula sunar. Kulüplerde iç denetim esastır. Genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim kuruluşlarınca denetim yapılmış olması denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Denetim kurulu; kulübün, tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve kulüp tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığını kulüp tüzüğünde tespit edilen usul ve esaslara göre bir yılı geçmeyen aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor halinde yönetim kuruluna ve genel kurula sunar.

Denetim kurulu üyelerinin talebi üzerine, her türlü bilgi, belge ve kayıtların kulüp yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri ile tesislerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Kulüp şubesi ve organları

Madde 15- Kulüpler; tüzüklerinde yer alması ve genel kurul kararı ile kulüp merkezinin bulunduğu il dışında olmak üzere, birer şube açabilir. Kulüp yönetim kurulunca yetki verilen en az üç kişilik kurucular kurulu, şube açılacak yerin en büyük mülki amirliğine şube kuruluş bildirimini ve gerekli belgeleri verir. Şubeler, bu Yönetmelik hükümlerine göre faaliyetin yapılacağı yerdeki il müdürlüğüne kayıt ve tescil işlemlerini yaptırdıktan sonra kulüp adını alarak Teşkilat faaliyetlerine katılır.

Her şubede genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu veya denetçi bulunması zorunludur. Bu organların görev ve yetkileri ile şubelere ilişkin diğer hususlar hakkında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Şube genel kurulları, olağan toplantılarını merkez genel kurul toplantısından en az iki ay önce bitirmek zorundadır.

Kulüp organlarına seçilenlerin idareye bildirilmesi

Madde 16- Kulüpler; genel kurul toplantısı sonucunda yönetim ve denetim kurulları ile diğer organlara seçilen asil ve yedek üyeleri ve tüzüklerinde yapılan değişiklikleri, genel kurul toplantı tarihinden itibaren, genel kurul toplantıları dışında dernek organlarında veya yerleşim yerlerinde meydana gelen değişiklikleri de değişikliği izleyen tarihten itibaren, otuz gün içerisinde Dernekler Yönetmeliğindeki ilgili formu doldurarak bağlı buldukları il müdürlüklerine ve mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler.

Yürütme birimi

Madde 17- Genel sekreter ve genel sekretere bağlı ücretli ve fahri görevlilerden oluşan yürütme birimi, yönetim kurulu tarafından alınan kararlar doğrultusunda kulüp hizmet ve faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamakla görevlendirilirler. Bu kişilerde kulüp üyesi olma şartı aranmaz; hizmet konularında bilgi, deneyim ve uzmanlıklarının bulunmasına dikkat edilir.

Yürütme birimi görevlileri

Madde 18- Yürütme biriminde hizmetlerin gerektirdiği ve kulüp imkanlarının elverdiği oranda aşağıda belirtilen görevliler bulunur:

- a) Genel sekreter.
- b) Sayman.
- c) Doktor, sağlık personeli.
- d) Tesis yöneticisi, malzeme görevlisi.
- e) Spor direktörü.
- f) Genel kaptan.
- g) Kaptan.
- h) Teknik yönetici ve öğretici.
- i) Gençlik koordinatörü.
- j) Gençlik lideri, eğitmen.
- k) Yönetim Kurulunca istihdamı uygun görülen diğer personel.

Yürütme biriminin görev ve yetkileri

Madde 19- Yürütme biriminin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Genel sekreter; gençlik ve spor mevzuatı uyarınca ve yönetim kurulu kararları çerçevesinde, kulübün amaçladığı hizmet ve faaliyetler ile idari, mali ve teknik bütün hizmetlerin yürütülmesini sağlamakla görevli ve yetkili olup yönetim kuruluna karşı sorumludur. Başkan adına yazışma işlerini yürütür. Yönetim kurulu toplantılarına katılır, kurulun raportörlük ve sekreteryaya görevlerini yapar.
- b) Sayman; kulübün hesap, gelir ve gider işlemlerini yürütmekle görevli olup genel sekretere karşı sorumludur.
- c) Doktor ve sağlık personeli; kulübün yönetim ve yürütme personeli ile faaliyetlere ve yarışmalara katılanların sağlık hizmetlerini yürütmekle görevli olup genel sekretere karşı sorumludur.
- d) Tesis yöneticisi ve malzeme görevlisi; kulüp tesis ve malzemelerinin kulüp amaçlarına yönelik hizmet ve faaliyetlere hazır bulundurulması, güvenlik, bakım, onarım hizmetlerine ait iş ve işlemleri yürütmekle görevli olup, genel sekretere karşı sorumludur.
- e) Spor direktörü; spor kulübünün faaliyet göstermeyi üstlendiği bütün dallarda eğitim ve yarışmalarla ilgili faaliyet ve hizmetleri yürütmekle görevli olup, genel sekretere karşı sorumludur.
- f) Genel kaptan; kulübün taahhüt ettiği spor dallarının her biri için spor direktörü

ile genel sekreterin ortak teklifi üzerine yönetim kurulu tarafından görevlendirilir. Genel kaptanı oldukları spor dalında eğitim çalışmalarına, yarışmalara ve benzeri faaliyetlere katılımın ve niteliğin artırılmasına yönelik hizmetleri yürütmekle görevli olup, spor direktörüne karşı sorumludur.

- g) Kaptan; kaptanı olduğu spor dalı kategorilerinde eğitim çalışmalarına, yarışmalara ve benzeri faaliyetlere katılımın ve niteliğin artırılmasına yönelik hizmetleri yürütmekle görevli olup, faaliyette buldukları spor dalının genel kaptanına karşı sorumludur.
- h) Teknik yönetici ve öğretici; kulübün taahhüt ettiği spor dallarında öğreticilik ve eğitici hizmetlerini yerine getirmekle, sporcuların fizik ve moral yeteneklerini üst düzeyde tutmak ve geliştirmek için gerekli önlemleri almakla görevli olup, ilgili genel kaptana veya yönetim kurulunun tespit edeceği kişi veya kurula karşı sorumludur.
- i) Gençlik koordinatörü; gençlik kulübünün faaliyet alanları çerçevesinde planlanan her türlü gençlik çalışmasını yürütmekle görevli olup genel sekretere karşı sorumludur.
- j) Gençlik lideri ve eğitmen; sorumlu olduğu gençlik faaliyeti türünde çalışmaların sürdürülmesine, katılım ve niteliğin artırılmasına yönelik hizmetleri yürütmekle görevli olup, gençlik koordinatörüne karşı sorumludur.

Kulüplerin gençlik lideri, eğitmen ve antrenör çalıştırma zorunluluğu

Madde 20- Kulüpler; taahhüt ettikleri gençlik faaliyeti türlerinde ve spor dallarında gençlik lideri, eğitmen ve antrenör çalıştırmaya mecburdurlar.

Federasyonlar ve il müdürlükleri, kulüplerin gençlik lideri, eğitmen, antrenör çalıştırmalarıyla ilgili gerekli önlemleri alırlar.

Gençlik kulüplerinin taahhüt ettikleri gençlik faaliyeti türlerinde görev alacak gençlik liderleri ve eğitmenlerin, Genel Müdürlükçe veya diğer yetkili kurumlarca verilmiş belgelerinin olması zorunludur.

Üst kuruluş

Madde 21- Kulüpler; kaynak ve güçlerini birleştirmek, yardımlaşmak, ortak kullanabilecekleri mekan, araç ve gereçlere sahip olmak, saha ve tesisler kurmak ve kullanmak, eğitim olanakları sağlamak amacıyla federasyon, federasyonlar da konfederasyon kurabilirler.

İl sınırları içinde spor alanında onbeş, gençlik alanında beş kulübün bir araya gelmesiyle bir federasyon kurulabilir. Bir ilde federasyon kurulamaması halinde farklı illerden kulüpler bir araya gelerek federasyon kurabilir. Bir kulüp aynı amaçla kurulmuş birden fazla federasyona üye olamaz.

Spor alanında en az on, gençlik alanında üç federasyonun bir araya gelmesiyle konfederasyon kurulabilir.

Federasyon ve konfederasyonların üye sayısının bu Yönetmelikte belirtilen sayının altına düşmesi ve bu durumun üç ay içinde giderilememesi halinde haklarında kendiliğinden sona erme hükümleri uygulanır.

Kulüpler bağlı oldukları federasyonda en az üç üye ile temsil olunurlar. Üye sayısı 100'e kadar olan kulüpler üç üye ile, üye sayısı 100'den fazla olan kulüpler ise daha sonraki her 100 üye için ilave bir temsilci ile temsil olunurlar. Ancak her kulüp için temsilci sayısı yediden fazla olamaz. Federasyonlar da bağlı oldukları konfederasyonun genel kurulunda en az üçer üye ile temsil olunurlar. Temsilci üyeler ilgili kulüplerin ve federasyonların genel kurullarınca seçilirler.

Federasyon ve konfederasyonlar; tüzüklerini, organlara seçilenleri, iletişim bilgilerini ve diğer değişiklikleri otuz gün içinde yerleşim yerlerinin bulunduğu mülki idare amirliğine ve il müdürlükleri aracılığı ile Genel Müdürlüğe bildirmek zorundadırlar.

Denetim

Madde 22- Genel Müdürlük veya mülki idare amirinin onayı alınmak kaydıyla il müdürlükleri; kulüpleri ve üst kuruluşları Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği hükümleri saklı kalmak kaydıyla her yörden denetler. (Mülga ikinci cümle:RG-19/01/2006-26054) Kulüplerin genel kurullarına gerekli hallerde il müdürü veya yetki vereceği kişi gözlemci olarak katılır ve hazırlayacağı raporu ilgili birimlere havalesi yapılmak üzere mülki idare amirliğine sunar.

Yasak faaliyetler

Madde 23- Kulüpler, toplantılarında ve tesislerinde siyasi faaliyet gösteremezler. Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamazlar.

İKİNCİ KISIM

Kulüplerin Tescili

Kulüplerin isimleri

Madde 24- Dernekler, tüzüklerinde belirtilen amaçlar doğrultusunda gençlik kulübü, spor kulübü, gençlik ve spor kulübü adlarından birini alırlar.

(Değişik ikinci fıkra:RG-19/01/2006-26054) Kulüpler, Dernekler Kanunu çerçevesinde diledikleri isimleri alabilirler.

Gençlik faaliyeti türü ve spor dalı seçimi

Madde 25- Kulüpler diledikleri gençlik faaliyeti türü veya spor dalında faaliyet gösterebilirler. Dernek ve kulüpler faaliyet gösterecekleri gençlik faaliyeti türünü veya spor dalını tescil esnasında taahhüt etmek zorundadırlar.

Kulüpler, taahhüt ettikleri her bir gençlik faaliyeti türü veya spor dalı için gerektiğinde ayrı temsilcilikler oluşturabilirler. Temsilciler, yönetim kurulundan alacakları yetki ile görevlendirilirler ve kulüp başkanına karşı sorumludurlar. Temsilciliğin adresi, temsilciler tarafından o yerin mülki idare amirliğine yazılı olarak bildirilir. Kulüplerin renkleri ve ayırıcı işaretleri

Madde 26- Kulüpler aşağıda belirtilen esaslara uygun olarak istedikleri renkleri seçebilirler:

- Kulüpler, renklerini 3/12/1934 tarihli ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan 3/2/1935 tarihli ve 2/1958 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanununun Tatbik Suretini Gösterir Nizamnameye uygun olarak seçmek ve uygun olduğuna dair valilikten bir belge almak zorundadırlar.
- Kulüpler il karma takımlarının ayırıcı işareti olan armaları ve milli takımların ayırıcı işareti olan ay-yıldızı kullanamazlar.
- Spor kulüpleri resmi müsabakalarda seçtikleri renklere uygun spor kıyafeti kullanmak zorundadırlar.

Uluslararası spor kuruluşlarının bu konuya ilişkin kuralları saklıdır.

Tescil işlemleri için kulüplerce hazırlanacak belgeler

Madde 27- Dernekler mevzuatına göre gençlik, spor, gençlik ve spor faaliyetlerinde bulunmak amacıyla kurulan derneklerin kulüp olarak tescil işlemleri il müdürlüğünce yapılır. Aşağıdaki belgeler iki dosya halinde hazırlanarak il müdürlüğüne verilir:

- Derneğin; gençlik, spor veya gençlik ve spor kulübü olarak tescil edilmesi için tüzüğün tasdikli örneği.
- Seçilen kulüp renkleri ve ayırıcı işareti hakkında valilikten alınan izin yazısı,
- Tescil işlemi atıcılık, avcılık ve halk oyunları dallarında yapılıyor ise, bulunduğu yerin emniyet müdürlüğünden kulüp merkezinde bulundurulmasına izin verilen silahların özelliklerini ve miktarlarını belirten izin yazısı.
- Kulüp, kamu kurum ve kuruluşları veya eğitim kurumları bünyesinde kuruluyor ise, ilgili kurum veya kuruluşun vereceği izin yazısı.
- Teşkilat ile ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, tebliğ ve emirlere uyulacağını, faaliyette bulunulan gençlik faaliyeti türlerinde ve spor dallarında binicilikte at dâhil olmak üzere kulübe ait malzemelerin, talep halinde, sigorta ettirilmesi ve kullanım sırasında doğabilecek zararların karşılanması şartı ile Teşkilatın emrine tahsis edileceğini belirten taahhütname (sporla ilgili Spor Kulüpleri Tescil Taahhütnamesi Ek-1, gençlikle ilgili Gençlik Kulüpleri Tescil Taahhütnamesi Ek- 2).
- (Değişik:R.G.13/10/2009-27375) Sporla ilgili tescil işlemlerinde taahhüt edilen spor dallarında görevlendirilecek antrenörler için ikinci kademe, ihtisas kulüpleri için üçüncü kademe antrenör belgesinin, gençlikle ilgili tescil işlemlerinde ise taahhüt edilen gençlik faaliyeti türlerinde görevlendirecek gençlik liderleri ve

eğitmenler için Genel Müdürlükçe veya diğer yetkili kurumlarca verilmiş belgelerin aslı veya ilgili kurumlarca tasdikli sureti.

- g) Kulübün taahhüt ettiği gençlik faaliyeti türü veya spor dalında çalışmaların yürütüleceği tesis hakkında bilgi.
- h) Mevcut üye listesi.

Tescil işlemleri

Madde 28- Kulüpler, gençlik faaliyetleri ve spor faaliyetleri için ayrı ayrı tescil edilir. Sporla ilgili tescil için il müdürlüklerine başvuran kulüplerin dosyalarını incelemek üzere spor şube müdürü, sicil lisans şefi, ilgili spor dalı temsilcisi ve Amatör Spor Kulüpleri Federasyonundan istenecek bir yetkilinin, gençlikle ilgili tescil için başvuran kulüplerin dosyalarını incelemek üzere ise gençlik merkezi müdürü, sicil lisans şefi ve bir gençlik merkezi danışma kurulu üyesinin bulunduğu komisyon oluşturulur.

- a) Komisyon dosyaları üç gün içinde inceler ve eksik belgeleri tamamlar. Kulübün tescil edilmesi doğrultusunda hazırlanacak tutanak il müdürlüğüne sunulur.
- b) İl müdürlüğü, komisyondan gelen dosyaları tescil için il başkanının onayına sunar. İl başkanlığınca beş işgünü içerisinde tescil onaylanır.
- c) İl başkanının onayından sonra tescil numarası verilerle tescil işlemi tamamlanır. Spor kulüpleri için tescil numarası "il kodu – 01"den başlayarak takip eden numaraların yazılması şeklinde verilir. Gençlik ile ilgili tescil işleminde, gençlik kulübü için "il kodu – G – ....", gençlik ve spor kulübü için ise "il kodu – GS – ...." olmak üzere 01'den başlayarak takip eden numaraların yazılması şeklinde tescil numarası verilir.
- d) Tescil işlemi tamamlandıktan sonra, il müdürlüğü dosyalardaki belgeleri tasdik ederek birini kulübe verir ve diğerini ilde saklar.
- e) İl müdürlüğü tescil edilen kulüple ilgili olarak üç adet bilgi formu düzenleyerek birini ilde saklar, birini kulübe, diğerini ise Genel Müdürlüğün ilgili birimine gönderir (sporla ilgili Spor Kulüpleri Bilgi Formu Ek-3, gençlikle ilgili Gençlik Kulüpleri Bilgi Formu Ek- 4).
- f) Tescil işlemi yapılan kulüple ilgili bilgiler mülki idare amirliğine bildirilir.

Gençlik faaliyeti türü, spor dalı, isim, renk, ayırıcı işaret ve tüzük değişikliğinde yapılacak işlemler

Madde 29- Tescil edildikten sonra gençlik faaliyeti türü, spor dalı, isim, renk veya tüzük değişikliği yapan kulüpler, aşağıda belirtilen belgeleri iki dosya halinde hazırlayarak bağlı buldukları il müdürlüklerine müracaat ederler.

- a) Gençlik faaliyeti türü, spor dalı iptali veya ilavesi için gerekli belgeler:
  - 1) İptal veya ilaveye ilişkin kulüp yönetim kurulu kararı.
  - 2) Gençlik faaliyeti türü veya spor dalında çalışmaların yürütüleceği tesise ilişkin bilgi.
  - 3) Atıcılık, avcılık ve halk oyunları dallarının tescilinde, kulüp merkezinde bulundurulacak silahların özelliklerini ve miktarlarını belirten emniyet müdürlüğünden alınacak izin yazısı.

b) İsim değişikliği için gerekli belgeler:

- 1) Değişikliğe ilişkin kulüp genel kurul kararı.
- 2) Kulüp tüzüğündeki değişikliğin mevzuata uygun olduğuna ilişkin valilik yazısı.

Kulüpler tescil edildikleri veya isim değişikliği yaptırdıkları tarihten itibaren bir yıllık süre geçmeden yeniden isim değişikliği yapamazlar.

c) Renk ve ayırıcı işaret değişikliği için gerekli belgeler:

- 1) Değişikliğe ilişkin kulüp genel kurul kararı.
- 2) İl başkanlığının renk veya ayırıcı işaret müsaadesine ilişkin yazısı.
- 3) Kulüp tüzüğündeki değişikliğin mevzuata uygun olduğuna ilişkin valilik yazısı.

d) Tüzük değişikliği için gerekli belgeler:

- 1) Değişikliğe ilişkin kulüp genel kurulu kararı.
- 2) Kulüp tüzüğünün değiştirilmiş şekli.
- 3) Kulüp tüzüğündeki değişikliğin mevzuata uygun olduğuna ilişkin valilik yazısı.

Başvurular il müdürlüklerince oluşturulan komisyon tarafından incelenir ve tescil işlemi sırasında yapılan işlemler burada da uygulanır. Gerekli işlemler yapıldıktan sonra değişiklikler belirtilerek düzenlenen bilgi formları, yapılan işlemi açıklayan bir üst yazıyla Genel Müdürlüğün ilgili birimine gönderilir (sporla ilgili Spor Kulüpleri Bilgi Formu Ek-3, gençlikle ilgili Gençlik Kulüpleri Bilgi Formu Ek-4).

İli değişen kulüpler

Madde 30- Kulüplerin bulunduğu ilçe, kasaba ve köyün başka bir il'e bağlanması veya ilçenin il olması halinde, kulüplerin eski ildeki spor faaliyetleri ile ilgileri spor sezonunun bitimine kadar devam eder.

Kurum, kuruluş ve özel şirketlerin bünyesinde kurularak Teşkilatça tescil edilen kulüplerin, bağlı oldukları kurum veya kuruluşun merkezlerinin başka bir il'e nakledilmesi halinde, tüzüklerinde gerekli değişiklikler yapılmak suretiyle kulüp merkezleri de yeni il'e nakledilebilir.

Yukarıda sayılan haller dışında kulüplerin hiçbir surette nakilleri yapılamaz.

İhtisas spor kulübü statüsü kazanma

Madde 31- 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununa göre kurulan ve en fazla iki spor dalında faaliyet göstermek üzere bu Yönetmelik uyarınca kayıt ve tescilleri uygun görülen kulüpler, "İhtisas Spor Kulübü" adını alırlar. İhtisas spor kulübünün tescili ile ilgili işlemler 28 inci maddede belirtilen tescil işlemleri hükümlerine tabidir.

Bu kulüplerin;

- a) Seçtikleri spor dalının bütün kategorilerinde faaliyet göstermeleri,
- b) Faaliyet gösterecekleri spor dalında, en az üçüncü kademe antrenör belgesine sahip sözleşmeli antrenör çalıştırmaları,

- c) Faaliyet gösterecekleri spor dalının faaliyet giderlerini karşılayacak gelire sahip olmaları,
- d) Faaliyet gösterecekleri spor dalı ile ilgili tapulu veya kiralanmış tesislerinin bulunması,

Zorunludur.

Faaliyet gösterecekleri spor dallarına ilişkin şartlar uygunsa, spor kulüplerinin tescilleri ihtisas spor kulübüne, ihtisas spor kulüplerinin tescilleri ise spor kulübüne dönüştürülebilir.

Kulüplerin protokoldeki yerleri

Madde 32- Kulüplerin kıdemleri ve protokoldeki yerleri sırasıyla, spor kulüplerinde; tescil edildikleri tarih, faaliyet gösterilen spor dalının olimpik olup olmadığı ve sporcu sayısının çokluğu, gençlik kulüplerin de ise tescil edildikleri tarih ve tescil sırası göz önünde bulundurulmak suretiyle belirlenir.

Kulüplerin tescillerinin iptali

Madde 33- Tescil işlemi sırasında taahhüt ettikleri gençlik faaliyeti türlerinde veya spor dallarında faaliyet göstermeyen, taahhütname ve tüzüklerindeki hükümlere uymayan, faaliyetlerini bilgi formunda gösterdikleri yer dışına aktaran veya tescillerinin iptalini gerektiren durumları tespit edilen kulüpler, il müdürlüğünce yazılı olarak uyarılır.

Uyarıya rağmen söz konusu eksikliklerin giderilmemesi halinde, kulüplerle ilgili komisyon;

- a) Taahhüt ettikleri spor dallarının herhangi birinde arka arkaya iki sezon geçerli mazeret olmaksızın faaliyette bulunmayan spor kulüplerinin faaliyet göstermedikleri spor dalı tescillerinin,
- b) Taahhüt ettikleri spor dallarının hiçbirinde arka arkaya iki sezon geçerli mazeret olmaksızın faaliyet göstermeyen kulüplerin, spor kulübü tescillerinin,
- c) Taahhüt ettikleri gençlik faaliyeti türlerinin hiçbirinde iki yıl süreyle geçerli mazeret olmaksızın faaliyet göstermeyen kulüplerin, gençlik kulübü tescillerinin,
- d) Tescil işlemi sırasında verdikleri taahhütname ve tüzüklerindeki hükümlere uymayan, faaliyetlerini bilgi formunda gösterdikleri yer dışına aktaran, tescillerinin iptalini gerektiren durumları tespit edilen kulüplerin, kulüp tescillerinin,

İptali konusunda karar alır ve bu kararı il müdürlüğüne bildirir. Karar il müdürlüğünce il başkanlığına sunulur. İl başkanının onayı ile tescil iptal edilir.

Genel kurul kararı ile feshedilen, kendiliğinden dağılmış sayılan veya mahkeme kararı ile feshedilen kulüplerin tescilleri iptal edilir.

Tescilleri iptal edilen kulüplerle ilgili olarak dernekler birimine ve Genel Müdürlüğün ilgili birimlerine bilgi verilir.

Spor dalı tescilleri iptal edilen kulüpler bir sezon geçmeden o spor dalında yeni tescil yaptırılmazlar.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kulüplere Yardım

Yardım şekilleri

Madde 34- Kulüplerin faaliyetlerini daha iyi bir şekilde yürütebilmelerini sağlamak amacıyla Genel Müdürlük bütçesinde yer alan yardım ödeneği;

- Spor malzemesi, araç ve gereç,
- Tesis yapımı, bakımı ve onarımı,
- Tüzüklerindeki amaç doğrultusunda eğitim, bilim, kültür ve sanat faaliyetleri,
- Sağlık hizmetleri,
- Sigortalama ve sosyal güvenlik hizmetleri,
- Kira ve benzeri zorunlu giderler,

için kullanılmak üzere il müdürlükleri aracılığıyla kulüplere ayni ve nakdi olarak aktarılabilir.

Yardımlardan yararlanamayacak olan kulüpler

Madde 35- Kulüplerden;

- Genel Müdürlükçe tescili yapılmayanlar,
- Kayıt ve tescili silinenler,
- Kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyet göstermeyenler,
- Mahalli veya deplasmanlı liglere katılmayanlar,
- Spor faaliyetleri için antrenörü, gençlik faaliyetleri için gençlik lideri ve eğitmeni olmayanlar antrenör, gençlik lideri, eğitmen bulunmadığı sürece,
- Saha kapatma cezası olanlar bir yıl süreyle,
- Mahalli ve deplasmanlı liglere katılma başvurusunda bulunup sonradan çekilenler iki yıl süreyle,
- Şike yaptıkları mahkeme kararı ile tespit edilenler beş yıl süreyle,

ayni ve nakdi yardımlardan yararlanamazlar. (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen durumlarda ise kulüplerin bu durumları devam ettiği sürece ayni ve nakdi yardımdan yararlanamazlar.

Yardımanın yapılması ile ilgili esaslar

Madde 36- (Mülga birinci fıkra:R.G.13/10/2009-27375)

(Değişik ibare:R.G.13/10/2009-27375) Gençlik ve spor kulüpleri; yardım talebi gerekçesini belirterek içinde bulunulan yılın Ekim ayı sonuna kadar buldukları yerin il müdürlüğüne veya Genel Müdürlüğe başvuruda bulunurlar. Başvurular il müdürlüklerince 15 Kasım'a kadar Genel Müdürlüğün ilgili birimlerine gönderilir.

Spor ve gençlik faaliyetleri için yardımlarda eşitlik ilkesi esastır. Yardımlar; her yıl faaliyet türüne göre Genel Müdür onayıyla verilir. Yardımın amacı dışında kullanımının tespiti durumunda, yardım kesilerek iki yıl yardım yapılmaz. Yapılan yardımlar geri alınır.

Yardımla ilgili belgeler

Madde 37- Yardımın ilgili kulübe aktarılabilmesi için aşağıdaki belgelerin il müdürlüklerine verilmesi zorunludur:

- Nakdi yardımlarda, kulüp alındı belgesi.
- Dernekler Yönetmeliğinin (Ek-15)'ine göre bastırılan Aynı Bağış Alındı Belgesi.
- Yetki belgesi.

Yardımla ilgili harcama belgeleri, harcamanın yapılmasını takip eden on beş gün içinde kulübün bağlı bulunduğu il müdürlüğüne verilir. Harcama belgeleri genel denetim için saklanır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

Madde 38- 1/7/1999 tarihli ve 23742 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Spor Kulüpleri Tescil Yönetmeliği ile 20/4/1999 tarihli, 23672 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gençlik Kulüpleri Tescil Yönetmeliği ve 8/12/1987 tarihli ve 19658 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Spor Kulüpleri Yardım Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yönetmelikte hüküm bulunmayan haller

Madde 39- Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Dernekler Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 1- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce tescil işlemleri yapılmış kulüpler aynı statülerinde faaliyetlerine devam ederler. Statülerinde herhangi bir değişiklik olması halinde bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 2- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce tescil edilmiş olan gençlik kulüplerinden bu Yönetmeliğin 27 nci maddesi (e) bendi gereğince üç ay içerisinde yeni taahhütname alınır.

Geçici Madde 3- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce Genel Müdürlükçe tescil edilen gençlik kulüplerinin tescil numaraları, tescil tarihleri dikkate alınarak bu Yönetmeliğin 28 inci maddesi (c) bendinin son cümlesinde belirtildiği şekilde il

müdürlüklerince yeniden düzenlenir ve üç ay içerisinde tamamlanarak listeler halinde Genel Müdürlüğün ilgili birimine gönderilir.

Geçici Madde 4- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce tescil edilmiş olan kulüplerden; lider, eğitmen ve antrenör eksikliği olanlar üç ay içerisinde bu eksikliklerini gidermek zorundadırlar.

Yürürlük

Madde 40- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 41- Bu Yönetmelik hükümlerini Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Bakan yürütür.

8. MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 15/11/1990

Resmi Gazete Sayısı: 20696

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı; 3628 sayılı Kanun gereğince verilecek olan mal bildiriminin şeklini, düzenleniş biçimini, sayısını, neleri kapsayacağını, merciiine nasıl ulaştırılacağını ve bu Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer esas ve usulleri düzenlemektir.

Haksız Mal Edinme

Madde 2 - Mevzuata veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edileme yen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu Yönetmeliğin uygulanmasında haksız mal edinme sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Mal Bildiriminde Bulunacaklar ve Verileceği Merciler

Mal Bildiriminde Bulunacaklar

Madde 3 - Aşağıda sayılanlar mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar:

- a) Her türlü seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri (muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç),
- b) Noterler,
- c) Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,
- d) Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese,bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,
- e) Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarında görevli olanlar ile bunların yönetim ve denetim kurulu üyeleri (5590 sayılı Kanuna göre kurulan oda ve borsaların oda ve borsa meclisi ile yönetim kurulu üyeleri dahil),
- f) Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamuya yararlı dernek yönetici ve deneticileri,
- g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,
- h) Özel kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar (konfederasyon, sendika ve sendika şubesi başkan ve yöneticileri dahil).

Eşlerin Mal Bildirimi

Madde 4 - Her ikisi de 3 üncü madde kapsamında bulunan eşlerin herbiri ayrı ayrı mal bildiriminde bulunmak zorundadır. Bu takdirde, eşlerden herbiri, eşi ile velayeti altındaki çocuklarının da mallarını bildirirler.

Birden Fazla Mal Bildirimi

Madde 5 - Kamu görevlilerinden asli görevleri uhdelerinde katmak kaydıyla ikinci bir görevi yürütenler (yönetim kurulu veya danışma kurulu üyeliği gibi)ya da vekaleten tedvir edenler, sadece asli görevlerinden dolayı tek mal bildiriminde bulunurlar.

Kamu görevlisi olmayıp da 3628 sayılı Kanuna göre birden fazla mal bildiriminde bulunması gerekenler, bu mercilerden yalnız birine mal bildiriminde bulunurlar. Ancak, mal bildiriminde bulunulan mercii, diğer kuruma da bilgi vermekle yükümlüdür.

Mal Bildiriminin Verileceği Merciler

Madde 6 - Mal bildiriminin verileceği merciler şunlardır:

- a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,
- b) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personel için, özlük işleri ile ilgili birimler,
- c) Kurum, teşebbüs, teşekkül ve kuruluşların genel müdürleri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, ilgili bakanlıklar,
- d) Yüksek mahkemelerin daire başkan ve üyeleri için, ilgili mahkemenin başkanı,
- e) Noterler için Adalet Bakanlığı,
- f) Diğer kurum ve kuruluşların memur ve hizmetlileri için, atamaya yetkili makamları,
- g) Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinde görev alanlar için, kurum ve dernek genel başkanlığı,
- h) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görevli olanlar için, kurum başkanlığı; bunların yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, ilgili buldukları bakanlıklar,
- i) Görevlerinden ayrılanlar için, bu görevlerinde iken bildirimlerini vermeleri gereken makam veya merci,
- j) Siyasi parti genel başkanları için, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,
- k) Kooperatifler ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri için, kooperatiflerin ve birliklerinin denetimlerinin yapıldığı kuruluşlar,
- l) Yeminli mali müşavirler için, Maliye ve Gümrük Bakanlığı,
- m) Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için, İçişleri Bakanlığı; bunların şube başkanları için, buldukları il valilikleri,
- n) İl genel meclisi üyeleri için, ilgili valilikler, belediye meclisi üyeleri için, ilgili belediye başkanlıkları, belediye başkanları için, İçişleri Bakanlığı,
- o) Mal bildirimini verecek son merciler için, kendi kuruluşlarının özlük işleri ile ilgili makam veya merci,
- p) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları için, buldukları yer en büyük mülki amirliği,
- r) Vakıfların idare organlarında görev alanlar için, Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Sorumluluk

Madde 7 - 6 ncı maddede belirtilen merciler, mal bildirimlerinin süresi içinde verilmesini sağlamakla sorumludurlar. Bu merciler mal bildirimlerinin verilmesini izlemek için birim veya personel görevlendirirler.

(Ek: 25/4/2000 - 2000/660 K.) Ayrıca, müsteşarlar, merkez teşkilatları ile varsa bağlı ve ilgili kuruluşlarında görevli her düzeydeki kamu personelinin mal bildirimlerinin verilmesi, verilen mal bildirimlerine ilişkin olarak 18 nci madde uyarınca gerekli inceleme ve karşılaştırmaların yapılmasını sağlamak ve bu çerçevede yapılacak çalışmalar sonucunda, gerekli görülen hallerde personelin mal bildirimleri hakkında ilgili denetim birimlerince inceleme yapılması için girişimde bulunmak veya konuyu Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirmekle görevli ve sorumludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mal Bildirimleri

Mal Bildiriminin Konusu

Madde 8 - 3 üncü maddede sayılanların kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan;

- a) Taşınmaz malları (arsa ve yapı kooperatif hisseleri dahil),
- b) Kendilerine aylık ödenenler, net aylık tutarının beş katından; aylık ödenmeyenler ise Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen net aylığın beş katından fazla değer ve tutarındaki;
  - 1) Para ve para hükmündeki kıymetli kağıtları,
  - 2) Hisse senedi ve tahvilleri,
  - 3) Altın ve mücevheratı,
  - 4) Her türlü kara, deniz ve hava taşıt araçları, traktör, biçer-döver, harman makinası ve diğer ziraat makineleri, inşaat ve iş makineleri, hayvanlar, koleksiyon ve ev eşyaları ile diğer taşınır malları,
  - 5) Hakları,
  - 6) Alacakları,
  - 7) Borçları,
  - 8) Gelirleri,

mal bildirimine konu teşkil eder. (b) bendinde belirtilen mal, hak, alacak, borç ve gelirlerin ayrı ayrı toplam değerleri tek kalem halinde gösterilir.

Mallar, mal bildirim tarihindeki değerleri esas alınmak suretiyle beyan olunur.

Genel İdare Hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen her türlü zam ve tazminatlar dahil net aylık miktarı, aylıklara uygulanan katsayının belirlenmesini müteakip Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tesbit ve ilan olunur.

Mal Bildiriminin Verilme Zamanı

Madde 9 - Mal bildirimlerinin;

- a) 3 üncü maddede sayılan görevlere atanmada, göreve giriş için gerekli olan belgelerle birlikte,
- b) Bakanlar Kurulu üyeleri için, atamayı izleyen bir ay içinde,
- c) Seçimle gelinen görevlerle, seçimin kesinleşme tarihini izleyen iki ay içinde,
- d) Yönetim ve denetim kurulları ile komisyon üyeliklerine seçilen veya atananlar için, göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde,
- e) Görevi sona erenler ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde,
- f) Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri için, faaliyete geçme tarihini; sorumlu müdürleri, başyazarları ve

fıkra yazarları için, bu işe veya görevlerine başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

- g) Özel kanunlarına göre mal bildiriminde bulunması gerekenler için, kanunlarında öngörülen süre içinde

Verilmesi zorunludur.

(a) bendinde yazılı durumlarda mal bildirimi verilmedikçe atama işlemi yapılamaz.

Ek Mal Bildirimi

Madde 10 - 3 üncü maddede sayılan görevlerde bulunanlar, eşleri velayeti altındaki çocukları ve kendilerinin şahsi mal varlıklarında önemli bir değişiklik olduğunda, değişikliği izleyen bir ay içinde yeni edindikleri mal, hak, gelir, alacak ve borçlara münhasır olmak üzere ek mal bildirimi vermek zorundadırlar.

8 inci maddede gösterilen mahiyet ve miktardaki malın iktisabı ile hak, alacak veya gelir sağlanması veya borçlanması, mal varlığında önemli değişiklik sayılır.

Mal Bildiriminin Yenilenmesi

Madde 11 - 3 üncü maddede belirtilen görevlere devam edenler, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç Şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilemek zorundadırlar. Mal Bildirim Formunun Doldurulması

Madde 12 - (Değişik: 17/1/2000 - 2000/K.)

Ekli "Mal Bildirimi Formu" tek nüsha olarak doldurulur ve tarih belirtilmek suretiyle imzalanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hediye ve Hibeler

Hediye ve Hibe

Madde 13 - 3 üncü maddede belirtilen kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücemele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluştan, aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret top lamını aşan her hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı, aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar.

Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu madde hükümlerine dahil değildir.

Hediye ve Hibe Eşyalarda Yapılacak İşlem

Madde 14 - 3 üncü maddede belirtilen kamu görevlileri ve bunların eşlerine, milletlerarası protokol, mücaemele veya nezaket kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzel kişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi veya kuruluş tarafından verilen hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı alan ilgilisi, bu eşya değerinin on aylık net asgari ücret toplamını aşan değerde olduğunu belirlemesi halinde, yurtiçinde aldıkları tarihten, yurtdışında yurda dönüşleri tarihinden itibaren ongün içinde buldukları il defterdarlığına (takdir komisyonu başkanlığına) değer takdiri için kurumları vasıtasıyla gönderir.

Hediye veya hibe niteliğindeki bu eşyanın (yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri hariç) gerçek değerinin takdiri ile net asgari ücretin on aylık toplamını aşıp aşmadığı, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değişik 72 nci maddesine göre kurulan takdir komisyonunca en geç on gün içinde tesbit olunarak ilgiliye ve bağlı bulunduğu kuruma bildirilir.

Kıymet takdirini müteakip, takdir komisyonu tarafından ilgisine geri verilen hediye veya hibe niteliğindeki eşyadan değeri net asgari ücretin on aylık toplamını aşanlar, ilgilisi tarafından en geç on gün içinde kendi kurumlarına verilir.

Bu eşyalar, kurumca sergilenmek veya başka bir şekilde muhafaza edilmek suretiyle değerlendirilir veya ilgisi sebebiyle diğer bir kuruma tevdi edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Mal Bildirimlerinin Gizliliği

Madde 15 - Mal bildirimleri, 6 ncı maddede belirtilen makam veya mercilerin ilgili birimlerinde, ilgililerin varsa sicil yoksa özel dosyalarında saklanır.

Mal bildirimlerinin içeriği hakkında soruşturma ve kovuşturmaya yetkili merciler dışındakilere açıklama yapılmaz, bilgi verilemez.

Bilgi Verme Zorunluluğu

Madde 16 - Özel kanunlarında aksine bir hüküm mevcut olsa dahi, ilgili kişiler ile özel ve kamu kuruluşları, 3628 sayılı Kanunla soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kılınan kişi ve mercilerce istenen bilgileri eksiksiz vermek zorundadır.

Süresinde Mal Bildiriminde Bulunmama

Madde 17 - Bu Yönetmelikte belirtilen süreler içinde mal bildiriminde bulunmayanlara, bildirim verileceği mercilerce yazılı olarak ihtarında bulunulur. Bu ihtar, ilgisine Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ olunur.

İhtarın kendisine tebliğinden itibaren bir ay içinde bildirimde bulunmayanlar hakkında gerekli işlem yapılmak üzere yetkili Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

Müfettiş ve muhakkikler de, soruşturma ile ilgili olarak verdikleri süre zarfında mal bildiriminde bulunmayan hakkında yetkili Cumhuriyet başsavcısına suç duyurusunda bulunurlar.

Mal Bildirimlerinin Karşılaştırılması

Madde 18 - Yeni ve ek bildirimler, 6 ncı maddede belirtilen yetkili merciler tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılır.

(Ek:7/12/1999-13770 K.) 6 ncı maddenin (b) ve (c) bendlerinde belirtilen mercilerde toplanan mal bildirimlerinde yer alan bilgiler, Başbakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde, kamu kurumları bilgisayarlarında mevcut bilgilerle bilgisayar ortamında ve gizliliği sağlanacak şekilde karşılaştırılır.

Yapılan karşılaştırma sonucunda gerçeğe aykırı bildirimde buldukları veya haksız mal edindikleri, kaçırdıkları veya gizledikleri anlaşılmalr hakkında yetkili mercilerce Cumhuriyet başsavcılıklarına suç duyurusunda bulunulur.

Hukuki Dayanak

Madde 19 - Bu Yönetmelik, 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 22 nci maddesi uyarınca düzenlenmiştir.

Yürürlük

Madde 20 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 21 - Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9. VAKIFLAR YÖNETMELİĞİ

Resmi Gazete Tarihi: 27.09.2008

Resmi Gazete Sayısı: 27010

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik; yeni vakıfların kuruluşu, vakıfların yönetimi, faaliyetleri, denetimlerine ilişkin usûl ve esaslar ile Vakıflar Meclisi, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Vakıf Uzmanlığı ve Uzman Yardımcılığı ile ilgili görev, yetki ve sorumlulukların düzenlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Akar: Vakıf amaç ve faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gelir getirici şekilde değerlendirilmesi zorunlu olan taşınır ve taşınmazları,
- b) Baştabiplik: Bezm-i Âlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Baştabipliğini,
- c) 1936 Beyannamesi: Cemaat vakıflarının mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince verdikleri beyannameyi,
- ç) Bölge Müdürlüğü: Vakıflar Bölge Müdürlüklerini,
- d) Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,
- e) Esnaf vakfı: Mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanununun yürürlüğünden önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıfları,
- f) Galle fazlası: Mazbut ve mülhak vakıflarda, hayrat ve akarlarının onarımından ve vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktarı,
- g) Garip: Hayatta kimsesi olmayan ve aynı zamanda fakir olan kişiyi,
- ğ) Genel Müdür: Vakıflar Genel Müdürünü,
- h) Genel Müdürlük veya Denetim Makamı: Vakıflar Genel Müdürlüğünü,
- ı) Hastane: Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı sağlık kuruluşlarını,
- i) Hayrat: Mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfların, doğrudan toplumun istifadesine bedelsiz olarak sundukları mal veya hizmetleri,

- j) İcareteynli vakıf: Değerine yakın peşin ücret ve ayrıca yıllık kira alınmak suretiyle süresiz olarak kiralanan vakıf taşınmazlarını,
- k) İhtiyat akçesi: Vakfın akar ve hayratlarının onarımı için brüt gelirinden ayrılan payı,
- l) İntifa hakkı: Mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre illere bırakılmış galle fazlaları ve hakları,
- m) Kanun: 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanununu,
- n) Mazbut vakıf: Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğüne yönetilen vakıfları,
- o) Meclis: Vakıflar Meclisini,
- ö) Mukataalı vakıf: Zemini vakfa, üzerindeki yapı ve ağaçlar tasarruf edene ait olan ve kirası yıllık olarak alınan vakıf taşınmazlarını,
- p) Müfettiş: Vakıflar Genel Müdürlüğünde görev yapan başmüfettiş, müfettiş ve yetkili müfettiş yardımcılarını,
- r) Mülhak vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıfları,
- s) Şube: Vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi,
- ş) Taviz bedeli: Mukataalı ve icareteynli taşınmazların serbest tasarrufa terki için alınan bedeli,
- t) Temsilcilik: Vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birimi,
- u) Vakfiye: Mazbut, mülhak ve cemaat vakıflarının malvarlığını, vakif şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren belgeleri,
- ü) Vakıflar: Mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfları,
- v) Vakıf kültür varlığı: 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3 üncü maddesinde kültür varlıkları olarak tanımlanan varlıklardan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği vakıflara ait olanları,
- y) Vakıf senedi: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların, adını, amacını, bu amaca özgülenen mal ve hakları, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerini içeren belgeyi,
- z) Vakıf yöneticisi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyanamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri,
- aa) Vakıf yönetimi: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyanamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili organı,
- bb) Yeni vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfları,

ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Vakıflarla İlgili Düzenlemeler

BİRİNCİ BÖLÜM

Yeni Vakıfların Kuruluşu, Yönetimi ve Diğer Düzenlemeler

Yeni vakıfların kuruluşu

MADDE 4 – (1) Yeni vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Resmi senetle kuruluş

MADDE 5 – (1) Gerçek veya tüzel kişilerin vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle açıklanır. Noter, resmi senedin bir örneğini yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

(2) Mahkemeye başvurma, resmi senedin düzenlenmesinden sonra vakfeden tarafından yapılır. Resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması halinde, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş temsilcilik belgesi ile verilmiş olması, bu belgede vakfın amacı ile öngülenecek mal ve hakların belirlenmesi zorunludur. Kurucular arasında tüzel kişi bulunması halinde; bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa mal varlığı tahsis edebileceğine dair hüküm bulunan kuruluş statüsünü veya yetkili organ kararını da vakıf senedi ile mahkemeye verirler.

(3) Resmi senetle kurulan vakıflarda vakfedenin ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulabilir. Vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup ta bu süre içinde sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvurma Genel Müdürlük tarafından yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar, ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlükçe karşılanır.

Ölüme bağlı tasarruf ile kuruluş

MADDE 6 – (1) Ölüme bağlı tasarruf yoluyla vakıf, vakfedenin ölümünden sonra tescil edilmek üzere kurulabilir. Bu yolla kurulan vakıflarda sulh hâkimi vakıf kurulmasına esas belgenin bir örneğini yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

(2) Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda mahkemeye başvuru, ilgililerin veya sulh hâkiminin bildirim üzerine ya da Genel Müdürlükçe resen yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlükçe karşılanır.

(3) Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğu, öngülenen mal ve haklarla sınırlıdır. Vakfedenin mirasçıları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

Tescil ve mahkeme işlemleri

MADDE 7 – (1) Mahkeme, dosya üzerinde Genel Müdürlüğün görüşünü almak, gerekirse vakfedeni dinlemek ve bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle vakfın tesciline karar verir.

(2) Mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri resen alır.

(3) Mahkeme, tescile veya tescil isteminin reddine ilişkin olarak verdiği kararı, resmi senetle birlikte Genel Müdürlüğe resen tebliğ eder.

(4) Tüzel kişilik kazanan vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan, vakfeden ile vakıf adının, yerleşim yerinin, organlarının, amaç ve bu amaca özgülenen mal ve haklarının gösterildiği sicil defterine tescil edilir.

(5) Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir.

Temyiz ve iptal

MADDE 8 – (1) Mahkemenin vakfın tesciline veya tescil isteminin reddine ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran ya da Genel Müdürlük tarafından temyiz yoluna gidilebilir.

(2) Genel Müdürlük veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı halinde iptal davası açabilirler.

Merkezi sicile tescil ve ilan

MADDE 9 – (1) Vakıf, yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Genel Müdürlükte tutulan merkezi sicile kaydolunur.

(2) Merkezi sicile kaydedilen vakıf, Resmî Gazete’de ilan edilir. İlanda; vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, amacı, mal ve haklarının neler olduğu, varsa taşınmazlarının tapu bilgileri, vakfın organları ile kuruluş senedinin tarih ve sayısı, tescil kararının tarih ve sayısı ile hangi mahkemece verildiği belirtilir. İlan için yapılacak harcamalar vakıftan alınmak üzere Genel Müdürlük tarafından karşılanır.

Noksanlıklar

MADDE 10 – (1) Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez.

(2) Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilir gibi kuruluştan sonra denetim makamının başvurusu üzerine, imkan varsa vakfedenin görüşü de alınarak, vakfın yerleşim yeri mahkemesi tarafından tamamlattırılır.

(3) Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın

gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hakim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.

Özgülenen mal ve hakların vakfa geçmesi

MADDE 11 – (1) Vakfa özgülenen malların mülkiyeti ile haklar tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer.

Taşınmazların tapuya tescili

MADDE 12 – (1) Tescile karar veren mahkeme, vakıf senedinin bir örneğini de ekleyerek vakfeden taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir.

(2) Tapu idaresi bu bildirim üzerine, vakıf adına tescili yapar. Bu tescil işleminden de vakıf yöneticileri sorumludur.

Yeni vakıfların yönetimi

MADDE 13 – (1) Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur. Yöneticilerin çoğunluğunun Türkiye’de yerleşik bulunması zorunludur.

(2) Bu vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde vakıf senedindeki hükümlere göre eksiklik tamamlanır. Vakıf senedinde hüküm bulunmaması halinde; öncelikle senet değişikliği yapılmak suretiyle eksiklik giderilir. Ancak;

- a) Vakıf senedi değişikliğine yetkili organında eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın karar yeter sayısı gözetilmeden aldığı karar,
- b) Vakıf senedi değişikliğine yetkili organın bulunmaması veya hiçbir üyesinin kalması halinde ise icraya yetkili organın kararı,
- c) İcraya yetkili organdaki eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde ise karar yeter sayısı gözetilmeden alınan karar,

ile mahkemeye başvurulur. Mahkemece, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak organlardaki eksiklik tamamlanır.

(3) Mahkeme kararını müteakip, organlardaki eksilmelerin tamamlanması hususunda gerekli senet değişikliği yapılır.

İdare şeklinin değiştirilmesi

MADDE 14 – (1) Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya Genel Müdürlüğün istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir.

(2) İstihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıflarında, vakıf senedinin, faydalananların vakıftan faydalanma şartlarına ve idareye iştiraklerine dair hükümlerinde yapılacak değişikliklerin vakıf senedinde bu hususta yetkili olduğu belirtilen organın kararı üzerine, Genel Müdürlüğün yazılı düşüncesi alındıktan sonra mahkeme tarafından kararlaştırılır.

(3) Türk Ticaret Kanununun 468 inci maddesi gereğince kurulan vakıflardan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesi hükümlerine tabi olanların vakıf senetlerinde yapılacak değişiklik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının uygun görüşünden sonra, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak yerleşim yeri mahkemesi tarafından kararlaştırılır.

Adres ve vakıf yöneticilerinin değişikliği

MADDE 15 – (1) Senet değişikliğini gerektirmeyen aynı yerleşim yeri içerisinde yapılacak adres değişikliğinin değişiklik tarihinden itibaren; yönetim organına seçilenlerin isimleri ile tebligata esas adreslerinin ise seçim tarihinden itibaren 15 gün içinde ilgili bölge müdürlüğüne bildirilmesi gerekir.

Vakıf varlıklarının değerlendirilmesi

MADDE 16 – (1) Vakıflar, varlıklarını, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler, paralarını Türkiye’de kurulu bankalara yatırırılar.

Yeni vakıfların şube ve temsilcilik açması

MADDE 17 – (1) Yeni vakıflar, vakıf senedinde hüküm bulunmak kaydıyla amaçlarını gerçekleştirmek üzere şube veya temsilcilik açabilirler. Bu vakıflar, yetkili organlarınca alınacak kararı müteakip şube ve temsilciliği açmadan önce Ek-1’deki beyannameyi vakıf merkezinin bulunduğu bölge müdürlüğüne vermek ve elektronik ortamda göndermek zorundadırlar. Vakıf tarafından şube veya temsilciliğin kapatılması durumunda da 30 gün içinde aynı usulle bölge müdürlüğüne beyanda bulunulur. (2) Şube ve temsilciliklerde görev alan yöneticilerin, Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen suçlardan mahkûm olmaması ve çoğunluğunun Türkiye’de yerleşik bulunması zorunludur.

Şube ve temsilciliklerin vakfi temsili ve çalışma usulleri

MADDE 18 – (1) Şube ve temsilcilikler, faaliyetlerini vakıf adına yürütürler ve bu oldukları yerde vakfi temsil ederler.

(2) Şube ve temsilciliklerin çalışma usul ve esasları vakıf merkezince düzenlenir.

(3) Şube ve temsilcilikler;

- a) Vakfın amacına katkı sağlamak üzere vakıf senedine ve mevzuata uygun faaliyette bulunurlar.
- b) Genel Müdürlük ile yazışmalarını merkezleri aracılığıyla yaparlar.

Vakfın sona ermesi

MADDE 19 – (1) Amacının gerçekleşmesi imkânsız hale gelen ve değiştirilmesinde de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer. Vakfın yönetim organı veya Genel Müdürlük vakfın amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale geldiği kanısına varırsa dilekçe ile mahkemeye başvurarak durumun mahkeme siciline tescilini ister. Mahkeme, gereğine göre Genel Müdürlüğün veya vakfın yönetim organının yazılı düşüncesini alarak vakfın dağılması ve tasfiye kurulu oluşumu istemini karara bağlar ve mahkeme dağılma kararını sicile tescil eder. Sona eren vakfın kişiliği, ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlı olmak üzere tasfiye sırasında da devam eder.

Vakfın dağıtılması

MADDE 20 – (1) Vakfın amacı, Türk Medeni Kanununun 101 inci maddesinin son fıkrası hükmüne girdiği takdirde Genel Müdürlükçe vakfın dağıtılması için yetkili asliye hukuk mahkemesine başvurulur.

Vakfın sona ermesinin ilanı

MADDE 21 – (1) Vakfın sona ermesi merkezi sicile kaydedilir ve Genel Müdürlük tarafından Resmî Gazete’de ilan olunur.

Sona eren veya dağıtılan yeni vakıfların mal ve hakları

MADDE 22 – (1) Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar, vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Genel Müdürlüğün ve devredilecek vakfın görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise Genel Müdürlüğe devredilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Mülhak Vakıf Yöneticiliği ve Sorumlulukları

Mülhak vakıf yöneticiliği

MADDE 23 – (1) Mülhak vakıflar, vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yönetici eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya veya boş kalan yöneticilik yenisine verilineye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür.

Yöneticide aranacak şartlar

MADDE 24 – (1) Yönetici olarak atanacak kişide aşağıdaki şartlar aranır:

- Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,
- En az ilkokulu mezunu olmak,

c) Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen suçlardan birinden mahkûm olmamak.

Yönetici atamasında istenen belgeler ve başvuru

MADDE 25 – (1) Yöneticiliğe atanmak isteyenler, dilekçe ekinde aşağıda belirtilen belgelerle birlikte ilgili bölge müdürlüğüne başvurur.

- a) Vakfiye şartlarına göre yönetici olabileceğine dair yetkili asliye hukuk mahkemesinden alınan kesinleşmiş mahkeme kararı,
- b) Öğrenim belgesi,
- c) (Değişik:RG-14/8/2010-27672) Sabıka kaydı olmadığına dair yazılı beyanı,
- ç) (Değişik:RG-14/8/2010-27672) Sağlıkla ilgili olarak görevini devamlı olarak yapmaya engel bir durumu olmadığına dair yazılı beyanı.

(2) Bölge müdürlüğü, başvuru dilekçesi ve eklerini Genel Müdürlüğe gönderir. Genel Müdürlükçe gerekli inceleme yapılarak oluşturulan dosya, atama yapılmak üzere Meclise sunulur.

(3) Birden çok yöneticilik talebi olması halinde Meclis; öncelikle vakfiye şartlarını dikkate alarak, batın tertibi, vakfın iş ve işlem kapasitesi, atanacak kişinin öğrenim durumu, adayların yerleşim yeri gibi hususları dikkate alarak karar verir.

Yönetici yardımcısında aranacak şartlar

MADDE 26 – (1) Yöneticiler, kendilerine aşağıdaki şartları haiz yardımcı tayin edilebilirler ve Genel Müdürlüğe iletilmek üzere bölge müdürlüğüne bildirirler.

- a) Türkiye’de yerleşik olmak,
- b) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak,
- c) En az lise mezunu olmak,
- ç) Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen suçlardan birinden mahkûm olmamak.

Yöneticilerin görev ve sorumlulukları

MADDE 27 – (1) Yöneticiler; Kanunun 10 uncu maddesinde belirtilen sorumluluklarının yanında;

- a) Öncelikle vakıf kültür varlıkları olmak üzere vakfa ait akar ve hayratı gözetmek, onarılması gerekenleri onarmak,
- b) Fiilen ve hukuken yerine getirilmesine imkân kalmayan vakfiye şartlarının değiştirilmesi teklifinde bulunmak,
- c) Vakfın gelirlerinde değişiklik olması durumunda hayır şartlarındaki parasal değerleri güncel vakıf gelirlerine uyarlamak için teklifte bulunmak,

zorundadır.

Mülhak vakıflarda hasım gösterilme

MADDE 28 – (1) Mülhak vakıflarda mülkiyet ve intifa hakkı iddiasına ait vakfa karşı açılan davalarda, vakıf yönetimi ile Genel Müdürlük birlikte hasım gösterilir.

(2) Bu tür davalarda yargılama giderleri vakıf tarafından karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cemaat Vakfı Yöneticilerinin Seçimi

Seçim çevresi

MADDE 29 – (1) Cemaat vakfı hayratının bulunduğu ilçe, o vakfın seçim çevresidir. Ancak, vakfın müracaatı üzerine bölge müdürlüğünce yapılan araştırma sonucuna göre; cemaat vakfının bulunduğu ilçede yeterli cemaatin bulunmaması hallerinde vakfın bulunduğu il, vakfın bulunduğu il mücavir alanında yeterli cemaatin bulunmaması halinde ise cemaati en fazla olan çevre il Genel Müdürlükçe seçim çevresi olarak ilan edilebilir.

Yönetim kurulunun oluşturulması ve seçim süresi

MADDE 30 – (1) Cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimlerinde;

- Vakfın yönetim kurulu seçimine, vakıf veya hayratından yararlanan cemaat mensupları katılır.
- Her vakıf için ayrı bir yönetim kurulu seçilir ve yönetim kurulu seçimleri dört yılda bir yapılır. Cemaat vakfı yönetim kurulu yedi üyeden oluşur. Ancak, cemaat sayısının yetersizliği durumunda yönetim kurulu en az üç üyeden oluşturulabilir. İstifa, ölüm, görevden alma ve benzeri nedenlerle boşalan yönetim kurulu üyelikleri yedek üyelerle tamamlanır. Ancak üye sayısının üçten aşağı düşmesi halinde, yeni yönetim kurulu seçimi üç ay içerisinde yapılır. Vakfın işleyişi açısından yediden fazla üyeye ihtiyaç duyulması halinde ise yapılacak seçim tarihinden iki ay önce Genel Müdürlüğün olumlu görüşü ile yönetim kurulu üye sayısı artırılabilir.

Seçmenlik şartları

MADDE 31 – (1) Seçmenlerin;

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması,
- On sekiz yaşını doldurması,
- Seçim çevresinde ikamet etmesi,

şarttır.

Seçileceklerde aranılan şartlar

MADDE 32 – (1) Vakıf yönetim kuruluna seçilecek kişilerin 31 inci maddede belirtilen şartlara ek olarak aşağıdaki şartları da taşıması gerekir:

- a) En az ilkokul mezunu olmak,
- b) Kanununun 9 uncu maddesinde belirtilen suçların birinden mahkûm edilmemiş olmak.

Seçim usulleri

MADDE 33 – (1) Cemaat vakıflarının seçimleri aşağıdaki usuller çerçevesinde yapılır:

- a) Mevcut yönetim kurulu; seçmen listelerini, seçim tertip heyetinin kimlerden oluştuğunu, seçim tarihini, oy kullanma yerini ve hangi saatler arasında yapılacağını, oy sandığının nereye konulacağını, seçim tarihinden en az on beş gün önceden ilgili bölge müdürlüğüne bir dilekçe ile bildirir. Mevcut yönetim kurulunun görev süresinin sona ermesine rağmen yönetim kurulu seçimine gidilmemesi durumunda, ilgili bölge müdürlüğüne cemaat mensupları arasından belirlenen seçim tertip heyeti, seçim işlerini yürütür.
  - b) Yönetim kurulu seçimi bir gün içinde sonuçlandırılır.
  - c) Seçmen listelerinde ve oy pusulalarında, vakıf ismi başa gelmek suretiyle, "... vakfi yönetim kurulu seçimi" tabirinden başka isimler kullanılamaz.
  - ç) Seçim tertip heyetince, seçmen listelerinde semt, mahalle, cadde ve sokak temelinde gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra seçmen listesi seçim yapan vakfın merkezine asılır. Seçmen listelerinin askıdan indirileceği tarih cemaat gazetele-ri veya diğer mahalli gazetelerden birinde ilan edilebilir.
  - d) Seçmen listeleri on beş gün süre ile askıda kalır. Bu süre içinde yapılacak itirazlar tertip heyetince karara bağlanır.
  - e) Cemaat vakfı yönetim kurulu seçimlerinde seçim tertip heyetince seçim tasnif kurulu oluşturulabilir.
  - f) Seçmen, oyunu bizzat kullanır.
  - g) Cemaat vakfı seçimleri noter huzurunda gizli oy ve açık tasnif usulü ile yapılır. Tertip heyetince seçim tarihinden iki ay önce Genel Müdürlüğün olumlu görüşü alınarak seçimler noter huzurunda yapılmayabilir. Adaylar aldıkları oy sayısına göre sıralanarak, vakıf yönetim kurulunun asıl ve yedek üyeleri düzenlenen seçim tutanağı ile belirlenir.
  - ğ) Cemaat vakıflarının yönetim kurulu seçimlerinin güvenliği ilgili valilik veya kaymakamlıkça sağlanır.
  - h) Seçim işlemleri tamamlandıktan sonra on gün içerisinde, seçilenlerin isim listesi, nüfus cüzdanı suretleri, ikametgah belgeleri ve seçim tutanağının bir suretinin bölge müdürlüğüne verilmesi ile seçim tertip heyetinin görevi sona erer.
  - ı) Seçim giderleri ilgili vakfın bütçesinden karşılanır.
  - ii) Seçim işlemleri ile sonuçlarının ve seçilen kişilerin bu Yönetmelik hükümlerine uygun olup olmadıkları hususunda bölge müdürlüğüne araştırma yapıldıktan sonra, yeni seçilen vakıf yönetim kurulu üyelerine yetki belgesi verilir.
  - j) Seçim sonuçları ve yetki belgesi verilen yönetim kurulu üyeleri, bölge müdürlüğüne Genel Müdürlüğe ve ilgili valiliğe bildirilir.
- (2) Cemaat vakıflarının seçim çevreleri ve seçimleri hakkındaki bilgiler, seçimden önce bölge müdürlüğü tarafından ilgili valiliğe bildirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Vakıflarda Beyanname ve Bildirim

Beyanname verme yükümlülüğü

MADDE 34 – (1) Vakıf yöneticileri, Ek-2’deki beyannameyi eksiksiz doldurup her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde bölge müdürlüğüne vermek ve elektronik ortamda göndermek zorundadırlar.

(2) Yeni vakıflar; şubelerinin muhasebe hesap planının vakıf merkezinin hesap planına uygun olmasını, yıl içindeki gelir ve giderlerini, yeni yıla devredecek makbuz bilgilerini ve mevcut paralarını gösteren yılsonu hesap durumlarını her yıl vakıf merkezine gönderilmesini, yıl sonunda şubenin mali tabloları ile vakıf merkezinin mali tablolarının konsolide edilmesini sağlarlar.

Bağış ve yardımlar

MADDE 35 – (1) Vakıflar; yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan alacakları nakdi bağış ve yardımlar ile yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere yapacakları nakdi bağış ve yardımları banka aracılığı ile yapararak bir ay içerisinde bölge müdürlüğüne bildirirler.

(2) Yurtdışından bağış ve yardım alan vakıflar Ek-3’teki formu, yurtdışına bağış ve yardım yapan vakıflar ise Ek-4’deki formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne verirler.

(3) Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örnekleri de eklenir.

(4) Bildirimin bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

(5) Alınan bildirim ve eklerin birer adedi bölge müdürlüğüne Genel Müdürlüğe gönderilir.

Taşınmaz mal bildirimleri

MADDE 36 – (1) Vakıflar, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmazlarla ilgili bilgileri tapuya tescilden itibaren bir ay içerisinde Ek-5’deki formu doldurarak bölge müdürlüğüne vermekle yükümlüdürler.

İktisadi işletme ve şirket kurulması

MADDE 37 – (1) İktisadi işletme ya da şirket kuran veya kurulmuş herhangi bir şirkete iştirak eden vakıflar, Ek-6’daki formu doldurarak bir ay içerisinde ilgili bölge

müdürlüğüne gönderirler. Herhangi bir şirket hissesini satan ve şirket ortaklığından ayrılan veya şirketini tasfiye eden vakıflar, bölge müdürlüğüne bildirimde bulunurlar. Beyanname ve bildirimlerin incelenmesi

MADDE 38 – (1) Yapılan tebligata rağmen, vakıflardan istenen beyanname ve bildirimlerin verilmemesi veya eksik verilmesi hallerinde Kanununun 11 inci maddesi gereğince idari para cezası uygulanır. Bölge müdürlüğüne beyanname ve bildirimlerin birer örneği Genel Müdürlüğe gönderilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Vakıflarda Denetim

Vakıfların denetimi

MADDE 39 – (1) Vakıf yöneticileri, yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını Ek-7'deki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler.

(2) Yeni vakıflar şube ve temsilciliklerini de denetleyerek her yıl verecekleri raporlarda bu alt birimlerle ilgili bilgilere yer verirler.

(3) Vakıfların, şube ve temsilciliklerinin amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletme ve iştiraklerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır. Genel Müdürlük Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca vakıfların;

- a) Vakfiye ve vakıf senedinde yazılı amaç doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadıkları,
- b) Yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmedikleri,
- c) Mallarını ve gelirlerini vakfiye, 1936 beyannamesi ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanıp kullanmadıkları,
- ç) Vakıf iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri,

denetlenir.

Şube ve temsilciliklerin denetimi

MADDE 40 – (1) Şube ve temsilciliklerce yürütülen faaliyetlerden vakıf yönetimi ile birlikte şube yönetimi ve temsilci de sorumludur.

(2) Şube ve temsilciliklerin denetimi sonucunda; vakıf amacının gerçekleştirilmesine yeterince katkı sağlamadığı, vakıf senedine aykırı işlem yaptığı tespit edilenler ile beyanda bulunulmadan şube ve temsilciliğin faaliyete geçirilmesi halinde şube ve temsilciliğin kapatılması vakıf merkezine bildirilir.

İç denetimin amacı

MADDE 41 – (1) İç denetim, vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütülmesini; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını; bilgilerin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve zamanında elde edilebilirliğini sağlamayı amaçlar.

(2) İç denetim vakfın risk yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla vakfın amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur.

İç denetimin kapsamı

MADDE 42 – (1) Vakfın tüm iş ve işlemleri iç denetim kapsamındadır.

(2) İç denetim faaliyeti;

- a) Vakfın vakfiye, 1936 Beynamesi ve vakıf senedinde yazılı şartlara ve yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği,
- b) Vakfın mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beynamesi ve vakıf senedinde belirtilen şartlara uygun bir şekilde etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı,
- c) İşletme ve iştiraklere sahip olan vakıflarda bu işletme ve iştiraklerin sınıai, iktisadi ve ticari esas ve gereklerle uygun tarzda idare edilip edilmedikleri, rasyonel bir şekilde işletilip işletilmedikleri,
- ç) Vakfın denetime tabi tüm birimlerinin işlem, hesap ve mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Genel Müdürlükçe belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığı,

hususları dikkate alınarak defter, kayıt ve belgeleri üzerinden ve gerektiğinde işlem yapılan üçüncü şahıslarla hesap mutabakatı sağlanarak yürütülür.

İç denetimi yapabilecekler

MADDE 43 – (1) Vakıf senetlerinde denetim organına yer veren vakıflarda iç denetim bizzat bu organları eliyle yapılabileceği gibi bağımsız denetim kuruluşlarına da yaptırılabilir.

(2) Vakfın yetkili organı ya da bağımsız denetim kuruluşu, iç denetimi, ancak denetçi sertifikasına sahip kişiler marifetiyle yapar veya yaptırabilir.

Sertifika alabilme şartları

MADDE 44 – (1) Denetçi sertifikası alabilmek için; 1/6/1989 tarihli ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre serbest muhasebeci mali müşavirlik veya yeminli mali müşavirlik ruhsatına sahip

olanlar ile Genel Müdürlükte avukatlık, müdürlük ve şube müdürlüğü görevlerinde en az 5 yıl çalışmış olanların Genel Müdürlükçe yapılacak sertifika eğitimi sonunda düzenlenecek sınavda başarılı olmaları şarttır.

(2) Ayrıca Genel Müdürlükte; Müfettiş, İç Denetçi, Vakıf Uzmanı, Hukuk Müşaviri, Daire Başkanı ve Bölge Müdürü kadrolarında en az 5 yıl görev yapmış olanlar ile süreye bağlı olmaksızın Genel Müdür, Vakıflar Meclisi Üyesi, Genel Müdür Yardımcısı, Rehberlik ve Teftiş Başkanı, I. Hukuk Müşaviri kadrolarında görev yapmış olanlara talepleri halinde sınav şartına bağlı olmaksızın denetçi sertifikası verilir. Bağımsız denetim kuruluşundan hizmet alımı

MADDE 45 – (1) Denetimi yapacak bağımsız denetim kuruluşu denetlenen vakfın yetkili karar organlarıncaya seçilir.

İç denetim raporu

MADDE 46 – (1) İç denetim raporu, denetim sonucunda denetçinin de görüşünün açıklandığı metindir. Bu raporun ekinde mali tablolar da yer alır.

(2) Rapor, Ek-7'deki forma uygun olarak denetimi yapan organ ya da bağımsız denetim kuruluşunu temsil ve ilzama yetkili olanların imzasını taşıyan bir yazı ekinde vakıf yönetimine sunulur.

(3) Rapor; doğruluk, açıklık, ölçülebilirlik, yapıcılık, uygunluk, tamlık ve kararlılık temel ilkeleri çerçevesinde;

- a) Denetçi kanaatini taşıyacak,
- b) Doğru, tarafsız, açık, özlü ifadelere yer verilecek,
- c) Daha önce rapor edilmiş tespit ve önerileri kapsayacak,
- ç) Yapılan denetimler esnasında tespit edilen iyi uygulama örneklerini gösterecek,

şekilde düzenlenir.

(4) Denetçi kanaatinin oluşmasına dayanak teşkil eden belgeleri rapora ekler.

(5) İşletme esasına göre defter tutan vakıfların denetimlerinin sertifikalı denetçiler tarafından yapılması zorunlu değildir. Ancak yapılacak denetim neticesinde düzenlenecek raporun Ek-7'deki rapor formuna uygun olması zorunludur.

İç denetimin geçerliliği

MADDE 47 – (1) Yapılan denetimin geçerli olabilmesi için; bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar ile genel kabul görmüş denetim standartlarına uygun olarak yapılması zorunlu olup, Genel Müdürlüğün denetim ve inceleme yetkisi saklıdır. Bağımsız denetçi sertifika sınavı

MADDE 48 – (1) Denetçi sertifika eğitiminin içeriği, sınavının başvuru ve uygulama

şekli ve esasları Genel Müdürlükçe belirlenerek resmi internet sitesinde duyurulur. Uygulanacak diğer hükümler

MADDE 49 – (1) Yapılacak bağımsız denetimlerde, bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde, vakıflar mevzuatına aykırı olmamak üzere, bağımsız denetime ilişkin mevzuat hükümleri ile uluslararası denetim standartları uygulanır.

ALTINCI BÖLÜM

Vakıfların Muhasebesi

Vakıfların muhasebesi

MADDE 50 – (1) Yeni vakıflar ile mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları, muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde yayımlanacak Vakıflar Tek Düzen Hesap Planına uygun olarak tutarlar, bilanço ve gelir tablolarını da bu plan ekindeki örnek tablolara göre düzenlerler.

(2) Yıllık brüt geliri 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 inci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan ve her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarının üzerinde bulunan vakıflar ile vergi muafiyeti, işletmesi, iştiraki, şube ve temsilciliği olan vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları zorunludur.

(3) Bilanço esasına göre defter tutmayı gerektirmeyen vakıflar, işletme esasına göre defter tutabilirler.

(4) Vakıflar muhasebe kayıtlarını ve belgelerinin tevsikini 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirtilen hükümlere uygun olarak yaparlar.

(5) Mülhak vakıflar, ayrıca Ek-8'deki yıllık hesap cetvellerini düzenleyerek her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar. Mülhak vakıf yöneticisinin ibraz ettiği belgeler ve vakfiyede belirtilen hayır şartları esas alınarak, kesin hesap bölge müdürlüğüne kontrol edildikten sonra onaylanmak üzere Genel Müdürlüğe gönderilir.

Tutulacak defterler

MADDE 51 – (1) Vakıflar;

- İşletme hesabı esasında; karar defteri, işletme hesabı defteri ile bağış makbuzu kayıt defterini,
- Bilanço esasında ise; karar defteri, yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri ile bağış makbuzu kayıt defterini,

tutmak zorundadırlar.

Belgelerin saklanma süresi ve bağış makbuzları

MADDE 52 – (1) Vakıflar tarafından tutulması gereken defterler ile kullanılan bağış makbuzları, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, ilgili buldukları mali yılı takip eden takvim yılından başlayarak 10 yıl süreyle saklanır.

(2) Vakıflar, kullanacakları bağış makbuzları ile gerekli görülen belgeleri Genel Müdürlükten temin ederler.

YEDİNCİ BÖLÜM

Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle Fazlası

Başvuru şekli

MADDE 53 – (1) Vakıf evlatları veya ilgilileri dilekçe ile vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla;

- a) Vakıf evladı veya ilgilisi olduğu mülhak vakıf yöneticisine,
- b) (Değişik:RG-14/8/2010-27672) Vakfiyesinde galle fazlası ödenmesine ilişkin şart bulunan mazbut vakıflarda, ilgili bölge müdürlüğüne veya Genel Müdürlüğün internet sitesindeki online başvurular kısmında yer alan galle fazlası talep formunun doldurulması şekli ile; Genel Müdürlükçe temsil edilen mülhak vakıflarda ise ilgili bölge müdürlüğüne,

başvuru yaparlar.

(2) Vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu kesinleşmiş mahkeme kararı ile ispat edenlerin, vakfiye şartı gereği galle fazlası almaya hak kazanan çocuklarından ayrıca mahkeme kararı istenmez, vukuatlı nüfus kaydı esas alınarak işlem yapılır.

(3) Vakfiyede batın tertibi veya bunun gibi herhangi bir şart mevcut ise, bu şartın mahkeme kararı ile ispatı gerekir.

Galle fazlasının hesabı

MADDE 54 – (1) Mahkeme kararı ile galle fazlası almaya hak kazanan vakıf evladı veya ilgilisi bulunan vakıflarda; % 15 ihtiyat akçesi, hayır şartı giderleri, yönetim ve temsil payı, tevliyet ücreti ile vakıf için yapılan diğer giderler, vakfın gerçekleşen gayri safi gelirinden düşüldükten sonra vakıf evlatlarına veya ilgililerine ödenecek galle fazlasının miktarı belirlenir.

(2) Galle fazlasının hesaplanmasında o yıla ait gelirin tamamı dikkate alınır.

(3) Vakfın onarıma ihtiyacı olan taşınmazı varsa, o yıl için gerçekleşen gayri safi gelirinden yönetim ve temsil payı veya tevliyet ücreti ile kanuni giderler ayrıldıktan sonra kalan miktar onarıma ayrılır.

Galle fazlasının ödenmesi

MADDE 55 – (1) Vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarih ilk derece mahkemesi karar tarihi olup, galle fazlasına ilişkin ödeme mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılır.

(2) Galle fazlası, mazbut vakıflarda Genel Müdürlük onayından, mülhak vakıflarda ise kesin hesabın tasdikinden sonra 15 gün içerisinde yıllık olarak ödenir.

(3) İntifa hakkı ödemeleri yapıldıktan sonra ilk defa başvuranlara o yıl ödeme yapılmaz. Ancak hak kazandığı yılın veya yılların evlat hissesi, mahkeme kararının kesinleşmesini müteakip ödenir.

Galle fazlasının izleneceği hesaplar

MADDE 56 – (1) Galle fazlasına ilişkin ilk derece mahkemesi kararının ilgili bölge müdürlüğüne ya da mülhak vakıf yöneticiliğine tebliğ edilmesi halinde, galle fazlası karar tarihinden itibaren ilgililerine ödeninceye kadar emanet hesaplarda izlenir.

(2) Vakfın; yıllık gayri safi gelirinden kesilen ihtiyat akçesi, vakfa ait ayrı bir hesapta izlenir.

(3) İhtiyat akçesi oranı Meclis kararıyla değiştirilebilir.

Galle fazlasının talep edilmemesi

MADDE 57 – (1) Emanet hesabına alınan galle fazlaları, alacağın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içerisinde talep edilmemesi halinde vakfının hesabına gelir kaydedilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Hayrat Taşınmazların Tahsisi ve Hayır Hizmetleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Hayrat Taşınmazların Tahsisi

Tahsisi yapılabilecek hayrat taşınmazlar

MADDE 58 – (1) Medrese, sıbyan mektebi, darüşşifa, bimarhane, imaret, kütüphane gibi hayrat binalar ile üzerindeki kültür varlığı çeşitli nedenlerle yıkılarak arsa haline gelmiş taşınmazlar ve üzerine yapılan binalar tahsis edilebilir.

Hayrat taşınmazların tahsisi

MADDE 59 – (1) Hayrat taşınmazların tahsisine Meclis yetkilidir.

(2) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait hayrat taşınmazlara öncelikle Genel Müdürlükçe vakfiyeleri doğrultusunda işlev verilir.

(3) Bu taşınmazlar vakfiyeleri doğrultusundaki işlevlerde kullanılmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarına, benzer amaçlı vakıflara veya kamu yararına çalışan derneklere tahsis edilebilir.

(4) Onarım ve restorasyon ihtiyacı varsa tahsis onarım ve restorasyon karşılığı yapılır.

(5) Genel Müdürlükçe değerlendirilemeyen veya işlev verilemeyen hayrat taşınmazlar fiilen asli niteliğine uygun olarak kullanılıncaya kadar geçici süreyle kiraya verilebilir.

(6) Üzerindeki kültür varlığı çeşitli nedenlerle yıkılarak arsa haline gelmiş taşınmazlar imar durumları dikkate alınarak vakfiye doğrultusunda ihya edilmek üzere tahsis edilebilir.

Tahsis süresi

MADDE 60 – (1) Hayrat taşınmazların tahsis süresi taşınmazın onarım ve restorasyona ihtiyacının olup olmadığı ve tahsis amacı dikkate alınarak Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

Tahsis talebi ve yapılacak işlemler

MADDE 61 – (1) Tahsis talepleri taşınmazın bulunduğu bölge müdürlüğüne yapılır. Başvuru üzerine tahsisi talep edilen taşınmazın, tapu kayıtları, vakıf kütük kayıtları, halihazır durumu, onarıma ihtiyacının bulunup bulunmadığı, vakıf kültür varlığı olup olmadığı tespit edilerek, taşınmazın son durumunu gösterir içten ve dıştan çeşitli açılardan çekilmiş fotoğrafları ile birlikte krokisi ve teknik elemanlarca hazırlanacak ayrıntılı rapor Genel Müdürlüğe gönderilir.

(2) Genel Müdürlükçe tahsis talebi, vakfiye şartları açısından değerlendirilir. Talebin uygun görülmesi halinde tahsis işlemleri başlatılır.

Tahsis işlemleri ve kullanım bedeli

MADDE 62 – (1) Tahsis işlemleri aşağıdaki şekilde yapılır.

- a) Taşınmazın onarımı ve restorasyonu için bölge müdürlüğüne tahmini bir keşif bedeli tespit edilir veya ettirilir.
- b) Taşınmazın bulunduğu bölge, konum, kullanım amacı göz önünde bulundurulmak suretiyle bölge müdürlüklerince rayice uygun kullanım bedeli tespit edilir. Bedel tespitinde yapılacak onarım ve restorasyon giderleri göz önünde bulundurulur.
- c) Kamu kurum ve kuruluşlarına tahsis edilen ve vakfiyesinde yer alan amaca uygun kullanılan hayrat taşınmazlardan kullanım bedeli alınmayabilir.
- ç) Tahsis kararının alınmasını müteakip; restorasyon projelerinin en geç altı ay içerisinde hazırlanacağı ve bir yıl içerisinde kültür ve tabiat varlıklarını koruma

bölge kuruluna onaylatılacağı, tahsis tarihinden itibaren üç yıl içerisinde onarım veya restorasyonunun tamamlanacağı hususu ile diğer usul ve esasları içeren protokol, talep sahibi kurum ve kuruluş ile birlikte imza edilerek Genel Müdürlüğe gönderilir.

- d) Taraflarca imzalanan protokol, gerekli karar alınmak üzere Meclise sunulur.
- e) Meclisçe tahsis kararı alındıktan sonra, güvenlik sisteminin kurulmasını ve sigortasının yaptırılmasını müteakip taşınmaz bir tutanak ile ilgili kurum ve kuruluşa teslim edilir.

Tahsis edilen taşınmazların kullanımı

MADDE 63 – (1) Taşınmazlar tahsis amacı dışında kullanılamaz.

(2) Genel Müdürlüğün yazılı onayı olmaksızın;

- a) Tahsise konu taşınmazlarda proje dışı onarım ve ilave yapılamaz.
- b) Taşınmazın bütünü veya bir bölümü başkalarına devredilemez, kullandırılmaz.

Taşınmazın tahliyesi

MADDE 64 – (1) Tahsis edilen taşınmazla ilgili olarak;

- a) Tahsisten vazgeçildiği veya tahsis süresi sona erdiği halde kullanıma devam edilmediğinin,
- b) 63 üncü maddede belirtilen hususlardan herhangi birinin,
- c) Protokolde belirtilen yükümlülüklerin süresinde yerine getirilmediğinin,

tespit edilmesi ve taşınmazda yürütülen faaliyetin mahkemece yasaklanması halinde bölge müdürlüğünün talebi üzerine mülki amirlikçe taşınmazın tahliyesi sağlanır.

Tahsis edilen taşınmazların takibi

MADDE 65 – (1) Tahsis edilen hayrat taşınmazlar bölge müdürlüğünce sürekli kontrol edilerek, her dört ayda bir tahsis şartlarına uyulup uyulmadığının tespitine ilişkin rapor düzenlenir ve taşınmazın dosyasında muhafaza edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Aşevi Hizmeti

Aşevi açılması

MADDE 66 – (1) Vakfiyelerde yazılı hayır şartlarını yerine getirmek üzere Genel Müdürlükçe sıcak yemek ve kuru gıda verilecek muhtaç sayısı belirlenerek, bunların dağıtımını gerekli yerlerde aşevleri açılır.

Aşevinden yararlanacaklar

MADDE 67 – (1) Sosyal güvencesi bulunmayan veya geliri net asgari ücret miktarından fazla olmayanlar aševinden yararlanabilirler.

(2) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimse-siz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince aylık alanlar da aševi hizmetinden yararlanabilirler.

Başvuru

MADDE 68 – (1) (Değişik:RG-14/8/2010-27672) Aševi veya kuru gıda hizmetinden yararlanmak isteyen muhtaç kişiler Ek-9'da yer alan formu doldurmak suretiyle Bölge Müdürlüklerine şahsen, posta yoluyla veya Genel Müdürlüğün internet sitesi üzerinden başvuru yapabilirler. Bölge Müdürlüğünce yapılan değerlendirmede durumu uygun olanlar aševi veya kuru gıda hizmetinden yararlandırılır.

(2) Kontenjanın dolmaması halinde, engelli çocuklar için açılmış eğitim kurumlarındaki çocuklara da kurum yönetiminin vereceği liste dikkate alınarak aševi hizmeti verilebilir.

Muhtaçlığın izlenmesi

MADDE 69 – (1) Bölge müdürlüğünce aševinden faydalananların gelirleri ve mal varlığı hakkında, gerçek ve tüzel kişilerden bilgi istenebilir. Yapılan araştırma sonucunda yararlanma şartlarını taşımadığı tespit edilenler aševi hizmetinden faydalanamaz.

Yoklama

MADDE 70 – (1) Aševi hizmetinden yararlananlar her yılın Kasım ayında Ek-10'daki yoklama belgesini doldurarak, aševi görevlilerine vermek zorundadır.

(2) Yoklama belgesini 15 gün içerisinde vermeyenlere aševi hizmeti verilmez.

Aševi hizmetinin sona ermesi

MADDE 71 – (1) Aševinden yararlananların;

- Ölümü,
- Muhtaçlığının ortadan kalkması veya bakım altına alınması,
- Bilgi verilmeksizin kesintisiz 10 gün yemek alınmaması,

halinde bu kişilere verilen hizmet son bulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Muhtaç Aylığı

Muhtaç aylığı

MADDE 72 – (1) Vakfiyelerde yer alan hayır şartlarının yerine getirilmesi amacıyla muhtaç durumda bulunan engelliler ile yetimlere aylık bağlanır.

Muhtaç aylığından yararlanacaklar

MADDE 73 – (1) Annesi ya da babası olmayan muhtaç çocuklar ile % 40 ve üzeri engelli olan muhtaçlara; sosyal güvencesi olmaması, herhangi bir gelir veya aylığı bulunmaması, mahkeme kararı veya kanunla bakım altına alınmamış olması, gelir getirici taşınır ve taşınmaz malı mevcut olmaması veya olup da bunlardan elde edeceği aylık ortalama gelirinin bu Yönetmelikle belirlenen muhtaç aylığı miktarını geçmemesi halinde aylık bağlanabilir.

(2) 18 yaşından küçük engelli çocuklara, kendilerine bakmakla yükümlü anne ve babalarının bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartları taşıdığı takdirde aylık bağlanır.

(3) Aynı aileden sadece bir kişiye aylık bağlanabilir.

Başvuru

MADDE 74 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Kendisine aylık bağlanması için başvuracaklar Ek-11’de yer alan formu doldurarak yerleşim yeri Bölge Müdürlüklerine şahsen, posta yoluyla veya Genel Müdürlüğün internet sitesi üzerinden başvuru yapabilirler. Muhtaç engellilerin özrünü belirten sağlık kurulu raporu forma eklenir.

Sağlık kurulu raporu

MADDE 75 – (1) Sağlık kurulu raporunda istek sahiplerinin çalışarak hayatını kazandıktan sonra kazanamayacağı ile organ yokluğu ve bozukluğunun yüzde kaç olduğu belirtilir. Başvuruların değerlendirilmesi

MADDE 76 – (1) (Mülga:RG-14/8/2010-27672)

(2) Bölge müdürlüğünce müracaat belgeleri üzerindeki beyanları doğrulandıktan sonra, Ek-12’de belirtilen kriterlere göre puanlama yapılarak dosya tamamlanır. İllerin boş muhtaç kadrosu dikkate alınarak Ek-13’deki forma göre hazırlanacak onay Genel Müdürlüğe gönderilir.

Ödenecek aylık miktarı

MADDE 77 – (1) Ödenecek aylık miktarı 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirtilen ve memur taban aylıklarına uygulanan taban aylığı katsayısının (400) dört yüz gösterge rakamı ile çarpımından elde edilecek miktardır.

(2) Muhtaç aylığı bağlanacakların sayısı Genel Müdürlükçe belirlenir.

Aylıkların ödenmesi ve muhtaçlığın izlenmesi

MADDE 78 – (1) Aylıklar, Genel Müdürlük onayını takip eden aybaşından itibaren peşin olarak hak sahiplerine veya yetkili vekil ya da vasilerine ödenir.

(2) Bölge müdürlükleri tarafından aylık bağlananlara, banka hesap numaraları ile birlikte tebligat yapılır ve aylıklar banka hesaplarına yatırılır.

(3) İkametleri değişenlerin aylıkları devam eder. Boş kontenjan bulunması halinde ilgili bölge müdürlüğüne nakilleri yapılabilir.

(4) Yapılan araştırma sonucunda durumları 73 üncü madde kapsamına girmediği tespit edilenlerin aylıkları kesilir.

Yoklama

MADDE 79 – (1) Aylık sahipleri her yılın kasım ayında Ek-14'deki yoklama belgesini doldurarak aylık aldıkları bölge müdürlüğüne teslim ederler.

(2) Yoklama belgesini vermeyenlerin aylıkları dondurulur, yoklama belgelerini üç ay içerisinde getirmeleri halinde verilmeyen aylıkları toptan ödenir.

Aylıkların kesilmesi

MADDE 80 – (1) Aylık alanların;

- a) Ölümü,
- b) Muhtaçlığının kalkması veya bakım altına alınması,
- c) Yetim erkek çocuğun 18, yüksek öğrenimde ise 25 yaşını tamamlaması,
- ç) Aylıkların aralıksız üç ay alınmaması,

halinin tespitini takip eden ay başından itibaren aylıkları kesilir.

Bildirim yükümlülüğü

MADDE 81 – (1) Muhtaçlar, aylıklarının kesilmesini gerektiren halleri bölge müdürlüklerine en geç bir ay içinde yazılı olarak bildirmek zorundadırlar.

(2) Aylık bağlanmasını gerektiren şartların ortadan kalktığı tarihten itibaren yapılan fazla ödemeler genel hükümlere göre ilgililerden tahsil edilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim Yardımı

Eğitim yardımı

MADDE 82 – (1) Vakfiyelerde yer alan hayır şartlarının yerine getirilmesi amacıyla,

ailelerinin maddi durumu yeterli olmayan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine eğitim yardımı yapılabilir.

(2) Aynı aileden sadece bir öğrenciye eğitim yardımı verilir.

(3) Genel Müdürlükten muhtaç aylığı alanlar ile kamu kurum ve kuruluşlarında bakım altına alınan ya da burs alan öğrencilere eğitim yardımı yapılmaz.

(4) Eğitim yardımı verilecek öğrenci sayısı, miktarı, yıllık artış oranı, ödeme zamanı ve illere göre dağılımı Genel Müdürlükçe belirlenir.

Başvuru

MADDE 83 – (1) (Değişik:RG-14/8/2010-27672) Eğitim yardımından faydalanmak isteyen öğrenciler ilköğretim ve ortaöğretim okullarının öğretim yılının başladığı tarihten itibaren bir ay içerisinde Bölge Müdürlüklerinde oluşturulacak müracaat kabul merkezlerine, şahsen, posta yoluyla veya Genel Müdürlüğün internet sitesi üzerinden başvuru yapabilirler. Postadaki gecikmelerden dolayı kurum sorumlu tutulamaz.

(2) Boş kontenjan bulunması halinde ise bölge müdürlüklerince duyuru yapılarak başvurular alınır.

İstenen belgeler

MADDE 84 – (Değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Başvurular Ek-15’de yer alan formun doldurulması suretiyle yapılır.

Başvuruların değerlendirilmesi

MADDE 85 – (1) Öğrencilerin başvuru forumlarındaki bilgiler ek-16’daki kriterlere göre bölge müdürlüğünce değerlendirilerek, puan sıralaması yapıp asıl ve yedek isim listeleri çıkarılır. Bu listeler Genel Müdürlükçe onaylandıktan sonra başvuru sahibi öğrencilere bölge müdürlükleri tarafından öğrenciler adına açtırılan banka hesap numaraları da belirtilerek tebliğat yapılır ve eğitim yardımı verilmeye başlanır. Asıl listede boşalma olduğu takdirde yedek listedeki sıraya göre yardım verilir.

Eğitim yardımı verilme süresi

MADDE 86 – (1) Eğitim yardımı almaya hak kazanan öğrenciye, öğrencilik halinin devamı ve eğitim yardımı almasına engel bir durumun olmaması koşuluyla öğrenim süresince verilir. Öğrencinin başka bir okula naklini yaptırması halinde eğitim yardımı aynı bölge müdürlüğünce ödenmeye devam edilir.

Öğrenciliğin takibi ve eğitim yardımının kesilmesi

MADDE 87 – (1) Bölge müdürlükleri, eğitim yardımı alan öğrencinin öğrencilik halinin devam edip etmediğini her yıl tespit eder.

(2) Öğrenciliğin sona ermesi ve başarısız olması halinde eğitim yardımı kesilir. Ancak, sağlık sebebiyle öğrenim süresinin uzadığına ilişkin rapor ibrazı halinde eğitim yardımı devam eder.

Özel eğitim yardımı

MADDE 88 – (1) Bu Yönetmelik uyarınca verilen yıllık eğitim yardımı miktarının beş katını geçmemek kaydıyla muhtaç öğrencilere bir defaya mahsus olmak üzere özel eğitim yardımı yapılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Fakir ve Garip Hastalara Tedavi Yardımı

Sunulacak hizmetler

MADDE 89 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Sağlık güvencesi bulunmayan, fakir ve garip olduğu tespit edilen hastaların tedavileri vakfiye şartları doğrultusunda hastane imkânları ile sınırlı olarak ve diğer hastalarla aynı kalitede ücretsiz yapılır. Zorunlu hallerde hastanede bulunmayan her türlü tıbbi malzeme dışarıdan temin edilir.

Fakir ve garip hasta haklarından yararlanacaklar

MADDE 90 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Fakir ve garip hasta haklarından yararlanacak olanlar aşağıda belirtilmiştir.

- a) Genel Müdürlükten muhtaç aylığı alanlar,
- b) 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna göre maaş alanlar,
- c) 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu gereğince, korunmaya muhtaç çocuklar hakkında mahkemece verilmiş ilamı olanlar,
- ç) Vakıf aşevi hizmetinden faydalananlar,
- d) Şehit aileleri ve gaziler.

Hasta kabulü

MADDE 91 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Fakir ve garip hastalar hastane baştabipliğince belirlenmiş büroya müracaat ederler. Hastanın beyanı doğrultusunda Ek-17'de yer alan form düzenlenir.

(2) Ek-17'de yer alan formda belirtilen bilgiler hastane baştabipliğine tetkik edilerek değerlendirilir.

Tedavi işlemleri

MADDE 92 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Acil olarak hastaneye müracaat eden fakir ve garip hastaların beyanlarına itibar edilerek tıbbi işlemleri yapılır.

(2) Ayaktan ve yatarak tedavi için hastaneye müracaat eden fakir ve garip hastaların beyanı doğrultusunda Ek-17'de yer alan form düzenlenerek tıbbi işlemleri başlatılır.

İlgili polikliniğe sevk edilir.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunma

MADDE 93 – (Değişik:RG-14/8/2010-27672)

(1) Gerçeğe aykırı beyanda bulunan ve sağlık güvencesi olduğu tespit edilen hastaların tedavi, ilaç ve tıbbi malzeme giderleri Sosyal Güvenlik Kurumundan tahsil edilir.

Fakir ve garip hastalara yapılacak diğer yardımlar

MADDE 94 – (1) Fakir ve garip hastaların gerektiğinde yol, cenaze ve benzeri giderleri karşılanabilir.

Yabancı uyruklu fakir kişilerin tedavisi

MADDE 95 – (1) Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu fakir kişilerin muayene ve tedavileri ücretsiz olarak yapılabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Vakıflar Meclisi, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, Vakıf Uzmanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

Vakıflar Meclisi

Meclisin oluşumu

MADDE 96 – (1) Meclis, Genel Müdürlüğün en üst karar organıdır.

(2) Meclis; Genel Müdür, üç Genel Müdür Yardımcısı ve I. Hukuk Müşaviri olmak üzere beş, vakıf konusunda bilgi ve deneyim sahibi yükseköğrenim mezunları arasından Başbakanın teklifi üzerine ortak kararname ile atanacak beş, yeni vakıflarca

seçilecek üç, mülhak ve cemaat vakıflarınca seçilecek birer üye olmak üzere toplam onbeş üyeden oluşur. Ayrıca yeni vakıflar üç, mülhak ve cemaat vakıfları ise birer yedek üye seçer.

(3) Genel Müdür aynı zamanda Meclisin de başkanıdır.

(4) Genel Müdürün çeşitli nedenlerle görevinde bulunmadığı durumlarda Genel Müdüre vekâlet eden Meclis Başkanlığına da vekâlet eder.

(5) Genel Müdür Yardımcıları ve I.Hukuk Müşavirinin çeşitli nedenlerle görevinde bulunmadığı durumlarda yerlerine vekâlet edenler Meclis toplantılarına katılırlar.

Meclis Üyeliğine seçilme şartları

MADDE 97 – (1) Yeni vakıflar, mülhak ve cemaat vakıflarınca Meclis Üyeliğine seçilebilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

- a) Devlet Memurları Kanununda belirlenen memur olma şartlarını taşımak,
- b) Yükseköğrenim mezunu olmak,
- c) Kesinleşmiş mahkeme kararıyla vakıf yöneticiliği görevinden alınmış olmamak,
- ç) Hakkında Kanunun 10 uncu maddesi uyarınca işlem başlatılmamış olmak,

Seçim kurulu ve görevi

MADDE 98 – (1) Seçimlere ilişkin işlemleri yürütmek ve seçimi sonuçlandırmak üzere personel arasından belirlenecek yeterli sayıda üyeden seçim kurulu oluşturulur. (2) Seçim Kurulu; seçimlerin yürütülmesi ve oyların tasnifi ile görevli olup, bu görevini seçim ve tasnif işleri bitinceye kadar aralıksız olarak sürdürür.

Seçim zamanı ve yeri

MADDE 99 – (1) Meclis Üyesi seçimleri ile ilgili çalışmalar, seçilmiş beş üyenin görev sürelerinin bitiminden üç ay önce başlar.

(2) Seçimler Ankara’da yapılır.

(3) Seçimin yapılacağı adres, tarihi ve saati ile temsilci seçimine ilişkin hususlar Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde ilan edilir. Ayrıca yeni vakıflar, mülhak ve cemaat vakıflarına temsilci belirlenmeleri için biri seçimden en az iki ay önce olmak üzere Türkiye genelinde yayımlanan tirajı en yüksek ilk beş gazetenin birinde iki defa duyuru yapılır.

Temsilci seçimi ve bildirim

MADDE 100 – (1) Vakıf temsilcisi;

- a) Yeni vakıflarda, vakfı yönetmeye ve temsile yetkili organın,

b) Cemaat ve esnaf vakıflarında, yönetim kurullarının,
c) Mülhak vakıflarda ise vakıf yöneticisinin,

kararı ile belirlenir.

(2) Her vakıf bir temsilci belirleyebilir. Bir kişi birden fazla vakfın temsilcisi olabilir, temsil edilen her vakfın bir oy hakkı vardır.

(3) Vakıflar; vakıf temsilcisine ilişkin ek-19'daki formu doldurarak seçim gününden en az bir ay önce bölge müdürlüğüne teslim ederler. Bölge müdürlüğüne vakıf temsilcisine Ek-20'deki temsilci belgesi verilir.

Meclis Üyesi adaylarının belirlenmesi

MADDE 101 – (1) Adaylar; seçim kuruluna iletmek üzere, ek-21'deki formu doldurarak seçim tarihinden en az on beş gün önce Genel Müdürlükte olacak şekilde gönderirler veya bizzat teslim ederler.

Temsilci ve Meclis Üyesi adaylarının ilanı

MADDE 102 – (1) Bölge müdürlükleri tarafından gönderilecek verilere dayanılarak oluşturulan temsilci listesi ile Meclis Üyesi seçilme şartlarını taşıyan adayların listesi, seçim tarihinden en az yedi gün önce Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde ve Türkiye genelinde yayımlanan tirajı en yüksek ilk beş gazetenin birinde ilan edilir.

(2) Listelere ilan tarihinden itibaren üç gün içerisinde Genel Müdürlüğe itiraz edilebilir. İtirazlar hakkında itirazı takip eden günde karar verilir.

(3) İtiraz edilmeyen veya itiraz sonucu verilen karara göre, listeler soyadına göre alfabetik sıralama yapılarak oluşturulur.

Seçim usul ve esasları

MADDE 103 – (1) Seçim, seçim kurulu gözetiminde yeni vakıflar, mülhak vakıflar ve cemaat vakıfları için aynı gün ayrı sandıklarda, gizli oy ve açık tasnif esaslarına göre yapılır.

(2) Seçimde kullanılacak araç ve gereçlerin temini ile seçim kurulunun sekreteryaya hizmetleri Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığınca yürütülür.

(3) Seçim kurulunca her sandıkta görevli bulundurulur.

Oy verme işlemi

MADDE 104 – (1) Temsilci listelerinde adı yazılı olmayanlar oy kullanamazlar. Oy-lar, oy verenin kimliği ile temsilci belgesinin ibrazı ve listedeki isminin karşısındaki yerin imzalanmasından sonra kullanılır. Temsilciler oy kullanmak üzere bir başkasına vekâlet veremez.

(2) Seçim günü saat 08.00 – 17.00 arası oy verme süresidir. Ancak saat 17.00 ye geldiği halde sandık başında oylarını vermek üzere bekleyen temsilciler, seçim kurulu tarafından sayıldıktan sonra sıra ile oylarını kullanırlar. Bu husustaki değişiklikler seçim ilanında belirtilmek şartıyla seçim kurulunca tespit edilebilir.

(3) Oylar ilan edilen gün ve saatte sandığa atılmak suretiyle kullanılır.

(4) Oy verme işleminde seçim kurulunca verilen mühürlü zarfın kullanılması zorunludur.

(5) Vakıf temsilcilerinin oy pusulasını gizli olarak yazmaları veya hazır ve basılı oy pusulasını zarfa koymaları için, kendilerine kapalı oy verme yeri gösterilir. Oy pusulasının kapalı yerde zarfa konulması mecburidir.

(6) Vakıf temsilcisinin oy hakkını sınırlayıcı hiçbir tedbir alınamayacağı gibi, mükellefiyet de yüklenemez.

(7) Adaylar sandık başında hiçbir temsilciye müdahale, telkin veya tavsiyede bulunmaz ve hiçbir temsilci oy kullandıktan sonra sandık başında kalamaz.
Sandıkların açılması ve oyların tasnifi

MADDE 105 – (1) Seçim sonunda sandıklar, seçim kurulu üyeleri tarafından oy verme yerinde bulunanların huzurunda açılır ve çıkan zarflar sayılarak tutanağa yazılır.

(2) Sandıktan çıkan bütün zarflar, tek tek kontrol edilir. Bunun sonucunda, üzerinde herhangi bir imza veya işaret taşıyan zarflar geçersiz sayılarak ayrılır. Kalan zarfların sayısı, oy veren vakıf temsilcisi sayısı ile karşılaştırılır. Zarfların sayısı oy veren temsilci sayısından fazla çıktığı takdirde, seçim kurulu başkanı, kalan zarflar arasından fazlalığı gelişigüzel çekerek ayırır.

(3) Ayrılan fazla zarflar açılmadan sayısı tutanağa geçirilerek derhal imha edilir. Bundan sonra geçerli zarflar sayılarak sandığa konur ve ara verilmeksizin açıkça tasnife başlanır.

(4) Oyların sayımı ve dökümü aralıksız devam eder. Yapılacak itirazlar seçim sürecini durdurmaz.

(5) Tasnif işinin düzeni ve idaresi seçim kurulu başkanına veya onun bulunmaması halinde görevlendireceği seçim kurulu üyesine aittir. Tasnif neticesinde oy pusulalarının zarf sayısına uygunluğu kontrol edilir ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

(6) Adayların aldıkları oylar belirlendikten sonra, en yüksek oy alandan aşağıya doğru sıralanır ve seçilecek asıl ve yedek üyeler en yüksek oy alandan başlamak üzere belirlenir.

(7) Listelerde tespit edilen adaylar arasında eşit sayıda oy almış olanlar bulunduğu takdirde, seçim kurulu huzurunda seçim kurulu başkanı tarafından kura çekilerek sıralama yapılır.

(8) Asıl ve yedek üyelerin sıralanması bu surette ayrı ayrı belirlenir ve tutanağa asıl ve yedek üyelerin adları yazılır.

Geçersiz oy pusulaları

MADDE 106 – (1) Tasnif yapılırken;

- a) Verilen mühürlü zarftan başka zarfa konulan,
- b) Herhangi bir belirti veya işaret taşıyan,
- c) Okunamayan,
- ç) Aynı zarfta muhtelif adlarda birden fazla olan,
- d) İlan edilen adaylardan başka bir isim yazılı olan,
- e) Bir zarftan birisi dışında birden fazla aynı adı taşıyan,

oy pusulaları geçersiz sayılır.

(2) Geçersiz sayılan oy pusulaları derhal bir tutanakla imha edilir.

Tutanak

MADDE 107 – (1) Seçim sonucunda düzenlenecek tutanağa;

- a) Seçimlerin yapıldığı tarih ile oy sandıklarının açıldığı saat,
- b) Listedeki temsilci sayısı,
- c) Oy kullanan temsilcilerin sayısı,
- ç) Sandıktan çıkan geçerli ve geçersiz zarf sayısı ile imha edilen zarf sayısı,
- d) Geçerli sayılan oy pusulalarının sayısı,
- e) Oy pusulalarının kaç adedinin hangi sebeplerden dolayı geçersiz sayıldığı,
- f) İtiraz edilmiş fakat geçerli sayılmış oy pusulalarının adedi,
- g) Adaylar ile Meclise asıl ve yedek üye olarak seçilenlerin aldıkları oy sayısına göre ad ve soyadları ile oy miktarları,
- ğ) Tasnif sonucunun hazır bulunanlara duyurulduğu,
- h) Eşit oy alan adaylar arasında kurayla seçim yapılmışsa bu husus ve adayın ismi,
- ı) Oy verme işlemlerinin Kanuna ve bu Yönetmeliğe aykırı olduğuna dair itiraz ve şikâyetler,

yazılır.

(2) Beş nüsha olarak düzenlenen tutanak seçim kurulu tarafından imzalanır. Tutanakların birer örneği seçim yerinde bir tam iş günü asılmak suretiyle ve Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde yayınlanmak suretiyle geçici seçim sonuçları ilan edilir. Bu ilan ayrıca bir tutanağa bağlanır.

(3) Kullanılan oylar ve diğer belgeler, tutanakların birer örneği ile birlikte üç ay süreyle Meclis bürosunda saklanmak kaydıyla Genel Müdürlüğe verilir.

İtirazlar ve incelenmesi

MADDE 108 – (1) Oy kullanan temsilciler ile adaylar geçici seçim sonuçlarına ilişkin itirazlarını, ilan süresinin bitiminden itibaren bir gün içerisinde yazılı olarak seçim kuruluna yaparlar. İtirazlar aynı gün incelenir ve karara bağlanır. İtiraz üzerine verilen kararlar idari işlemler bakımından kesindir. İtirazların karara bağlanmasından hemen sonra, itiraz olmaması halinde ise geçici seçim sonuçlarının ilanından bir tam gün sonra kesin sonuçlar Genel Müdürlük binasında bir tam iş günü asılmak ve Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde yayınlanmak suretiyle ilan edilir.

(2) Vakıf tarafından seçilen temsilcinin seçimde oy kullanmaması itiraza konu edilemez.

Bildirim

MADDE 109 – (1) Seçim kurulu, Meclis Üyeliği kesinleşenlere derhal yazılı bildirim de yapar.

Seçimlerin iptali

MADDE 110 – (1) Seçim kurulu tarafından seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük veya mevzuata aykırı uygulama sebebiyle seçimlerin iptaline karar verildiği takdirde, iptaline karar verilen seçimle ilgili olarak süresi bir haftadan az, bir aydan fazla olmamak üzere seçimin yenileneceği gün tespit edilerek ilgililere bildirilir.

(2) Aynı temsilci ve adaylarla seçim yenilenir.

(3) Seçimler yenileninceye kadar geçen sürede, mevcut Meclis Üyeleri görevlerini sürdürürler.

Meclisin görevleri

MADDE 111 – (1) Genel Müdürlükçe teklif edilen;

- a) Genel Müdürlüğe, mazbut ve mülhak vakıflara ait akar ve hayrat taşınmazların tahsis, satış ve trampasına yönelik tasarruflarla, kamulaştırmalarda kamu yararını,
- b) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait akar mallar ile hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini, paraya çevrilmesini veya değerlendirilmesini,
- c) Genel Müdürlüğe, mazbut ve mülhak vakıflara ait olup, tahsis edildikleri amaca göre kullanılmaları kanunlara veya kamu düzenine aykırı yahut tahsis amacına uygunluğunu kaybetmiş, kısmen veya tamamen hayrat olarak kullanılması mümkün olmayan taşınmazların mazbut vakıflarda Genel Müdürlüğün, mülhak vakıflarda vakıf yöneticisinin talebi üzerine gayeye aynı veya en yakın başka bir hayrata dönüştürülmesini, akara devredilmesini veya paraya çevrilmesini,
- ç) Kısmen veya tamamen hayrat olarak kullanılmayan cemaat vakıflarına ait taşınmazları, vakıf yönetiminin talebi halinde aynı cemaate ait başka bir vakfa tahsisini veya vakfın akarına dönüştürmeyi,

- d) Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait taşınmazların onarım veya inşaa karşılığı kiralamalarında yirmi yıldan kırk dokuz yıla kadar kira süresini,
- e) Yeterli geliri bulunmayan mazbut vakıflara ait vakıf kültür varlığı niteliğindeki taşınmazların, benzer amaçlı mazbut vakıfların gelirleriyle korunması ve yaşatılması,
- f) Mazbut vakıflara ait taşınmazların satışından elde edilecek gelirler ile taviz bedellerinin gelir getirici yatırımlarda, yurt içi ve yurt dışında bulunan ve geliri kalmayan vakıflara ait vakıf kültür varlıklarının bakım ve onarımlarında kullanılması,
- g) Vakıfların, vakfiyelerindeki şartların yerine getirilmesine fiilen veya hukuken imkan kalmaması halinde; vakfedenin iradesine aykırı olmamak kaydıyla mazbut vakıflarda Genel Müdürlüğün; mülhak, cemaat ve esnaf vakıflarında, vakıf yöneticilerinin teklifi üzerine bu şartların değiştirilmesi ile hayır şartlarındaki parasal değerlerin güncel vakıf gelirlerine uyarlanması,
- ğ) Her yıl yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgarî mal varlığı miktarını,
- h) Mülhak vakıflara Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre yönetici atanmasını,
- ı) Kanunun 10 uncu maddesi doğrultusunda vakıf yöneticilerinin görevlerinden alınması için dava açılmasını, telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde bu davalar sonuçlanıncaya kadar, vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyumca yönetilmesinin mahkemeden talep edilmesini,
- i) Seçilmiş Meclis üyelerinin göreve engel bir hastalık veya sakatlık nedeniyle iş görememeleri, üyelik şartlarını kaybetmeleri veya mazereti olmaksızın üst üste üç veya yılda toplam on toplantıya katılmamaları durumunda görevlerinin sona ermesini,
- j) Kanunun 78 inci maddesine göre ve Meclisçe belirlenecek esaslar dahilinde hukukî ihtilafların anlaşma veya sözleşme değişikliği ile neticelendirilmesini, dava ve icra takiplerinden vazgeçilmesini, bir hakkın tanınmasını ve menfaatin terkinini,
- k) Sözleşmeli olarak Genel Müdürlükte fiilen çalışan personele ödenecek aylık brüt sözleşme ücreti miktarlarını,
- l) Kanunun 72 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre yapılacak ödemelerin usul, esas ve oranlarını,
- m) Genel Müdürlük ve işletme müdürlüklerinin bütçelerini,
- n) Vakfiyelerinde; intifa hakları hayır şartlarından fazla olan mülhak vakıfların, yöneticilerinin ve ilgililerinin istekleri halinde, Türk Medeni Kanununun 372 nci maddesinde belirtilen aile vakfına dönüştürülmesi için dava açılmasını,
- o) Genel Müdürlük ve vakıflarla ilgili tüzük ve yönetmelik taslaklarını,
- ö) Genel Müdürlükçe gerek görülen hususları,

karara bağlamak.

Toplantı zamanı

MADDE 112 – (1) Meclis, başkanın çağırısı üzerine ayda en az iki defa bunun dışında lüzum görüldüğü takdirde başkanın çağırısı üzerine zamanı ve gündemi bildirilerek toplanır.

Toplantı gündemi ve çağrı usulü

MADDE 113 – (1) Toplantıların gündemi başkan veya başkanın yetki verdiği bir üye tarafından tespit edilir. Toplantının günü, yeri, saati ve gündemi toplantının yapılabacağı günden en az beş gün önce üyelere bildirilir. Beş günün hesabında duyuru günü ile toplantı günü hesaba katılmaz. Acil hallerde bu süre bir güne indirilebilir. Meclis üyelerine bildirim; kendilerince bildirilen elektronik posta, adrese taahhütlü posta yöntemlerinden biri veya imza karşılığı gündemin teslimi ile yapılır.

(2) Gündemde bulunmayan konular, başkanın veya üyelerin teklifi üzerine üyelerin salt çoğunluğunun kararı ile toplantı sırasında gündeme alınabilir.

Toplantı ve karar nisabı

MADDE 114 – (1) Meclis üye tam sayısının üçte ikisi ile toplanır, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar alır. Toplantı yeter sayısının sağlanamaması halinde ikinci toplantı üç gün sonra yapılır. Bu husus ilk toplantıya ait tebligatta belirtilir.

(2) Meclis üyeleri, kendilerini ve üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile evlatlıklarını ilgilendiren toplantı ve oylamaya katılamazlar. Bu durumda toplantı ve karar yeter sayısının tespitinde toplantıya katılacak olan üye sayısı esas alınır.

Toplantı ve oylama usulü

MADDE 115 – (1) Meclise, Genel Müdür başkanlık eder. Toplantı yeter sayısının olduğu anlaşıldığı takdirde toplantı başkan tarafından açılarak gündemin görüşülmesine başlanır.

(2) Başkan veya vekili toplantılarda bulunmadığı takdirde üyelerden en kıdemlisi, üyelik kıdeminde birlik halinde kamu hizmetinde en kıdemlisi ve bunda da birlik halinde üyelerin en yaşlısı başkanlık eder.

(3) Gündem konuları sırasıyla Genel Müdür tarafından görevlendirilecek vakıf uzmanınca sunulur. Gerekli görülmesi halinde ilgili daire başkanı ve diğer görevliler konu ile ilgili açıklama yapmak üzere toplantıya çağrılabilir.

(4) Vakıflar, kendilerini ilgilendiren toplantılarda oy hakkı olmaksızın bir yetkili ile temsil edilebilir. Bu vakıflara Meclis bürosunca toplantı günü önceden bildirilir.

(5) Gündem maddeleri tek tek açık olarak oylanır. Meclis üyeleri çekimser oy kullanamaz. Muhalif olan üye muhalefet gerekçesini kararda belirtir. Meclis üyeleri oy ve kararlarından sorumludur.

Kararların yazılması ve bildirim

MADDE 116 – (1) Toplantıda alınan kararlar aynı gün üyelerce imzalanarak, bir yazı ekinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

Meclis bürosu

MADDE 117 – (1) Meclisin büro hizmetleri bir müdür ve yeteri kadar personel tarafından yürütülür.

Meclis bürosunun görevleri

MADDE 118 – (1) Meclis bürosunun görevleri şunlardır:

- a) Meclise gelen ve giden evrakın kaydını yapmak,
- b) Meclis toplantıları ile ilgili tebligatları yapmak,
- c) Meclis kararlarının yazılmasını ve ilgili birimlere gönderilmesini sağlamak,
- ç) Personelle ilgili yazışmaları yürütmek,
- d) Başkan tarafından verilen diğer benzer görevleri yapmak.

(2) Büro görevlileri görevleri süresince edindikleri gizli bilgi ve belgeleri kanunen yetkili kıldıkları mercilerden başkasına açıklayamaz, hiçbir şekilde kullanamaz.

İmza yetkisi

MADDE 119 – (1) Meclis tarafından ilgili birimlere gönderilen yazılar başkan veya yetki verdiği bir üye tarafından imzalanır.

İzinler

MADDE 120 – (1) Ortak kararnameyle Meclis üyeliğine atananlar yıllık izinlerini toplantı ve çalışmaları aksatmayacak şekilde kullanırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının görev merkezi ve çalışma grubu

MADDE 121 – (1) Başkanlık, bir başkanla yeteri kadar başmüfettiş, müfettiş, müfettiş yardımcıları ve büro personelinin oluşur. Başkanlığın ve müfettişlerin görev merkezi Ankara'dır.

(2) Başkanlık, doğrudan Genel Müdüre bağlıdır. Müfettişler görevlerini Genel Müdür adına yaparlar.

(3) Başkanlığın yazı, hesap, arşiv ve benzeri işleri, başkanlığa bağlı bir büro tarafından yürütülür. Büroda görevlendirilecek personelin atanmasında denetim hizmetlerinin gerekleri de dikkate alınarak Başkanlığın uygun görüşü alınır.

(4) Teftiş, inceleme ve soruşturma çalışmalarının devamlılığını sağlamak amacıyla denetime tabi birimin yoğunluğu dikkate alınarak diğer illerde çalışma grubu oluşturulabilir. Söz konusu gruplarda görevlendirilecek müfettişler Başkanlığın teklifi ve

Genel Müdürün onayı ile belirlenir. Müfettişlerin grup merkezlerinin değiştirilmesi de aynı yolla yapılır.

(5) Bu çalışma gruplarında, Başkanlıkça verilen görevlerin yerine getirilmesi, büro hizmetlerinin yürütülmesi, müfettişlerin büroyla ilişkilerinin düzenlenmesi konularında o merkezdeki kıdemli müfettişlerden biri Başkan tarafından görevlendirilir.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının görevleri

MADDE 122 – (1) Başkanlık, Genel Müdürün emri veya onayı üzerine, Genel Müdürlüğün merkez ve taşra kuruluşları, bağlı işletmeleri ve personeli ile ilgili olarak Genel Müdür adına teftiş, inceleme, ön inceleme ve soruşturma işlerini yürütür. Ayrıca;

- a) Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatı ile vakıfların etkin ve verimli hizmet vermelerini sağlamak ve muhtemel hataların önlenmesi amacıyla bilgilendirici, yol gösterici konferans, seminer, panel gibi çalışmalar düzenlemek veya yayınlar yoluyla rehberlik yapmak,
- b) Teftiş, inceleme ve soruşturmaların etkin bir şekilde yürütülmesi hususunda genel prensipleri tespit etmek ve personelin verimli çalışmasını teşvik etmek, rehberlik ve teftiş sistemini geliştirmek, müfettişlerin bu yöndeki çalışmalarını düzenlemek ve denetlemek, müfettiş yardımcılarının meslekte yetişmelerini sağlamak,
- c) Vakıfların, şube ve temsilciliklerinin, vakfiye ve vakıf senedinde yazılı şartlara, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, amacı doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadığı, mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyanname ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanılıp kullanılmadığı hususlarını incelemek ve denetlemek,
- ç) Müfettişlerin teftiş, inceleme, araştırma, ön inceleme ve soruşturma sonucu düzenleyecekleri raporları Başkanlık görüşü ile birlikte Genel Müdürlük makamına sunmak,
- d) Vakıfların iktisadî işletmeleri ile doğrudan veya dolaylı olarak sahip oldukları iştraklerini vergi mevzuatı da dikkate alınarak denetlemek,
- e) Vakıfların iç denetim raporlarını değerlendirmek ve gerekli işlemleri yürütmek,
- f) Yapılan tebligata rağmen istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimi hakkında idari para cezası teklif etmek,
- g) Genel Müdürlüğün amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla Başkanlık çalışmalarında gerekliliği tespit edilen önerileri içerir genel durum raporu ile yıllık denetim ve çalışma programını hazırlayıp Genel Müdüre sunmak,
- ğ) Birden fazla kamu kurum ve kuruluşlarını ilgilendiren soruşturmalarda görevlendirilecek müfettişleri Genel Müdür onayına sunmak,
- h) Genel Müdür tarafından verilecek benzeri görevlerle, yürürlükteki mevzuat ile belirlenen diğer görevleri yapmak,

Başkanlığın görev ve sorumluluğu içerisindedir.

- (2) Başkan, müfettiş sıfat ve yetkisine haiz olup, mevzuat çerçevesinde verilen görevlerin yerine getirilmesinden sorumludur. Bu görevleri bizzat veya müfettişler aracılığıyla yerine getirir.
- (3) Başkan, kendisine yardımcı olmak üzere gereği kadar müfettişi Başkanlık merkezinde görevlendirebileceği gibi, yeteri sayıda başmüfettişi Genel Müdürün Onayı ile Başkan Yardımcısı olarak da görevlendirebilir.
- (4) Başkanlık; çalışmaların yürütülmesinde, raporlama ve diğer konularda uygulama birliğini sağlamak amacıyla hazırlanacak Başkanlık Çalışma Esasları ve Rehberi ile Başkanlık Talimatını Makam onayına sunmak ve uygulamakla görevlidir.

Müfettişlerin görev ve yetkileri

MADDE 123 – (1) Müfettişler doğrudan Genel Müdürlüğe bağlı olup, Genel Müdür adına;

- a) Vakıfların, şube ve temsilciliklerinin, vakfiye ve vakıf senedinde yazılı şartlara, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği, amacı doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadığı, mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyanname ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanılıp kullanılmadığı hususlarında rehberlik yapmak, incelemek ve denetlemek,
- b) Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatı ile işletmelerin personeli hakkında her türlü teftiş, inceleme ve soruşturma; Genel Müdürlüğün denetimine tabi vakıflarla, bu vakıflara ait işletme, doğrudan veya dolaylı olarak sahip oldukları iştirak, yurtiçi, yurtdışı şube ve kuruluşları ile personeli hakkında teftiş ve inceleme yapmak,
- c) Teftiş sırasında bilgilendirme toplantısı yapmak,
- ç) Teftiş, araştırma ve inceleme sırasında görev emrinin dışında öğrenmiş oldukları yolsuzluklar için sorumlular hakkında tabi oldukları soruşturma usulüne uygun olarak gecikmeden olaylara el koymak ve onay alınmak üzere durumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına iletmek,
- d) Teftiş, araştırma ve inceleme sonunda gördükleri yanlışlık ve eksiklikleri tespit ederek işlerin daha verimli yürütülmesi ve görevlilerin çalışmalarından daha çok yararlanması için alınması gerekli önlemleri Başkanlığa bildirmek,
- e) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine göre kurulmuş Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının teftişi sırasında yolsuzlukları saptanan memur statüsündeki mütevelli heyet üyeleri hakkında yetkili idari yerlere, memur olsun veya olmasın diğer personel hakkında Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmasını sağlamak amacıyla düzenlenen raporu Başkanlığa teslim etmek,
- f) Görevlendirildikleri çeşitli konularda yurtiçi ve yurtdışında araştırmalar yapmak; komisyon, kurs, seminer ve toplantılara katılmak,
- g) Refakatlerinde çalışan müfettiş yardımcılarının meslekte yetişmelerini sağlamak, refakat döneminin bitimini takip eden bir hafta içinde Başkanlıkça belirlenen formata uygun olarak değerlendirme raporu vermek,
- ğ) Genel Müdürlüğü ilgilendiren mevzuatın hazırlanması ve uygulanması ile ilgili çalışmalara katılmak, önerilerde bulunmak,
- h) Genel Müdürlükçe yapılan tebligata rağmen, bu Kanun uyarınca istenen beyan-

name, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakif senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine idari para cezası teklif etmek,

- ı) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen ve Genel Müdür tarafından verilen diğer benzeri görevleri yapmak,

ile görevli ve yetkilidirler.

Denetim programı ve uygulanması

MADDE 124 – (1) Yıllık denetim programları, teftiş edilecek birimlerin adet ve iş kapasiteleri, önceki teftiş programları göz önünde bulundurulmak suretiyle Başkanlıkça düzenlenir ve her yıl ocak ayında Genel Müdürün onayına sunulur.

(2) Müfettişlerin kıdem durumu, grup çalışmaları ile görev mahalli ve görevin özellikleri göz önünde tutularak denetime tabi birimlerin hangi müfettişlerce teftiş edileceği ve teftişe hangi tarihte başlanacağı Başkanlıkça belirlenir ve teftişin başlayacağı tarihten en az 15 gün önce müfettişlere duyurulmak suretiyle denetim programları uygulamaya konulur. Başkanlıkça program uygulanırken teftiş esasları talimatla belirtilir.

Düzenlenecek raporlar

MADDE 125 – (1) Müfettişler çalışmaları sonunda işin özelliğine göre;

- a) Denetim raporu,
- b) Cevaplı rapor,
- c) Ön İnceleme raporu,
- ç) Soruşturma raporu,
- d) İnceleme raporu,
- e) Personel değerlendirme raporu,
- f) Genel durum raporu,

düzenlerler.

Raporlar üzerinde yapılacak işlemler

MADDE 126 – (1) Müfettişler tarafından düzenlenen raporlar, Başkanlık tarafından incelendikten sonra Genel Müdürün onayına sunulur.

(2) Raporun, Başkanlık tarafından incelenmesi sonucunda;

- a) Raporda eksik inceleme veya maddi hata varsa bunların giderilmesi, Başkanlıkça raporu düzenleyen müfettişten yazılı olarak istenir. Rapordaki inceleme eksikliği veya maddi hata Başkanlığın talebi üzerine ilgili müfettişçe giderilir.
- b) Müfettiş tarafından düzenlenen rapordaki görüşlere Başkanlık tarafından katılmaması veya birden fazla müfettiş tarafından düzenlenen raporlarda, rapo-

run sonuçları ile ilgili olarak müfettişler arasında görüş ayrılıkları bulunması halinde, müfettişin görüşü veya müfettişlerin farklı görüşleri ile birlikte Başkanlık görüşünün de belirtildiği onay Genel Müdürün takdirine sunulur.

(3) Genel Müdür onayı ile birlikte rapor ve ekleri ilgili birimlere gönderilir.

(4) Cezai ve hukuki yönden işlem gerektiren ön inceleme raporu ve soruşturma raporları Başkanlığa bilgi verilmek üzere Hukuk Müşavirliğine ve İnsan Kaynakları Daire Başkanlığına gönderilir.

(5) Merkez birimleri, Genel Müdürlük onayına bağlanmış raporlarda belirtilen ve yerine getirilmesi gereken iş ve işlemlerin sonuçlarını, intikal tarihinden itibaren en geç üç ay içerisinde Başkanlığa bildirmek zorundadırlar. Sonuçlandırılması adli ya da idari yargı veya başka kurum ve kuruluşlara bağlı olan işlemler ile üç ay içerisinde sonuçlandırılması mümkün olmayan diğer iş ve işlemler hakkında her üç ayda bir Başkanlığa bilgi verilir.

(6) Raporlar üzerine yapılan işlemler ve sonuçları Başkanlıkça değerlendirilir.

Müfettişlerin bilgi ve belge isteme yetkileri

MADDE 127 – (1) Müfettişler görevlerini yaparken elektronik ortamdaki kayıtlar da dâhil olmak üzere gerekli gördükleri her türlü bilgileri, defter ve belgeleri, para ve para hükmündeki kıymetleri denetime tabi birimlerden istemek, görmek, bunların onaylı örneklerini, bir yolsuzluğun kanıtını oluşturanların asıllarını almak, kasa, depo ve ambarları incelemek ve saymak, bunları mühürlemek, inceleme ve sayma işlerinde yardım isteminde bulunmak, gerektiğinde diğer kamu kurum ve kuruluşları, bankalar ile gerçek ve tüzel kişilerden bilgi ve belge istemek yetkisine sahiptirler.

(2) Asılları alınan belgelerin, müfettişlerin mühür ve imzasıyla onanmış örnekleri, dosyasında saklanmak üzere alındığı yerin yetkililerine verilir.

(3) Bilirkişi incelemesini gerektiren hallerde müfettişler tarafından yaptırılacak çalışmaların bedeli denetim, inceleme veya soruşturma yapılan birim ya da vakıf tarafından karşılanır.

Müfettişlerin görevden uzaklaştırma yetkileri

MADDE 128 – (1) Müfettişler teftiş, inceleme, ön inceleme ve soruşturma sırasında kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülen Devlet Memurları Kanununa tabi personeli geçici önlem niteliğinde görevden uzaklaştırabilirler.

(2) Ayrıca Kanunun 10 uncu maddesi doğrultusunda vakıf yöneticilerinin mahkemece geçici olarak görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili olarak Başkanlık aracılığı ile Genel Müdürlüğe öneride bulunabilirler.

Denetlenenlerin yükümlülük ve sorumlulukları

MADDE 129 – (1) Genel Müdürlük merkez ve taşra teşkilatı ile vakıf ve bunlarla ilgili diğer birimlerde görevli bulunanlar denetim konusu ile ilgili olarak;

- a) İstendiğinde bütün belge, dosya, evrak, para ve para hükmündeki evrak ve senetleri, mal ve eşyayı müfettişlere göstermek,
- b) Müfettişlerin gerekli gördüğü her türlü evrak ve senetlerin tasdikli suretlerini veya müfettişlik mührü ile onaylanmış suretleri alıkonmak şartıyla asıllarını vermek,
- c) Teftiş hizmetlerinin yürütülebilmesi için müfettişlere denetimleri süresince uygun bir çalışma ortamı sağlamak,
- ç) Görev yaptıkları birimin faaliyetlerini, iş akışını, arşiv ve kayıt sistemini denetlemeye uygun şekilde organize etmek,
- d) Müfettişlerin sorularını geciktirmeden cevaplandırmak,

zorundadırlar.

Müfettişlerin uyacakları hususlar

MADDE 130 – (1) Müfettişler;

- a) Mesleğin gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak davranışlarda bulunamazlar,
- b) Üyesi veya yönetiminde buldukları vakıfların denetimini yapamazlar,
- c) İcraya karışamazlar,
- ç) İnceledikleri defter ve belgelerde, denetimin yapıldığını belirten tarih ve imza dışında açıklama, düzeltme ve ilave yapamazlar,
- d) Görev için gidecekleri yerleri, yapacakları işleri ve öğrendikleri sırları açıklamazlar,
- e) Sosyal ilişkilerin gerektirdiği hususlar dışında, denetimle ilgili kişilerin doğrudan veya dolaylı hizmet ve ikramlarını kabul edemezler, alışveriş yapamazlar ve borç alıp veremezler.

Müfettiş yardımcılığına giriş koşulları, sınav yeri ve ilanları

MADDE 131 – (1) Genel Müdürlük müfettişliğine, müfettiş yardımcısı olarak girilir. Müfettiş yardımcılığına atanabilmek için, 18/3/2002 tarihli ve 2002/3975 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe giren Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmeliğe göre (A) grubu kadrolar için yapılacak Kamu Personeli Seçme Sınavında (KPSS) belirlenen puan türü ile asgari taban puanı ve yabancı dil sınavı cevaplama düzeyini sağlamış olanlar arasında yapılacak sınavı kazanmak şarttır.

(2) Müfettiş yardımcılığı yarışma sınavı, yazılı ve sözlü olmak üzere iki bölümden oluşur ve her iki bölümü de Ankara'da yapılır.

(3) Yarışma sınavına katılacaklarda aranacak genel ve özel koşullar, atama izni

alınmış kadro sayısı, KPSS yabancı dil test sınavı asgari doğru cevap sayısı, KPSS puan türü ve taban puanlar, puan sıralamasına göre atama izni alınmış kadro kontenjanının yirmi katından fazla olmamak üzere kaç adayın çağrılacağı, sınava son başvuru tarihi ve yeri, istenecek belgeler, sınavın yeri, zamanı, içeriği başvuru süresinin bitiminden en az 15 gün önce Resmî Gazete’de, Türkiye genelinde yayın yapan tirajı en yüksek ilk beş gazetenin birinde en az bir kez olmak üzere ilan vermek suretiyle ve Genel Müdürlük resmi internet sitesinde duyurulur.

(4) Adayların başvuru ve kayıt süresi sınavların başlama tarihinden en az 10 gün önce bitecek şekilde tespit edilir.

Sınav kurulu

MADDE 132 – (1) Yarışma sınavını yapacak kurul; Rehberlik ve Teftiş Başkanının başkanlığında, Başkanın önerisi ve Genel Müdürün onayı ile görevlendirilecek dört müfettiş dahil olmak üzere beş kişiden oluşur. Ayrıca, aynı usulle üç yedek üye tespit edilir.

(2) Adayların mesleki bilgilerinin değerlendirilmesi amacıyla Genel Müdürlük birimleri, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin uzmanlarından yararlanabilir.

Sınava giriş şartları

MADDE 133 – (1) Müfettiş yardımcılığı yarışma sınavına katılabilmek için,

- Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan şartlara sahip olmak,
- Üniversitelerin dört yıllık eğitim veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadî ve idarî bilimler, mimarlık, mühendislik fakülteleri mezunu olmak veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilmiş yurt içi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak,
- Yarışma sınavının yapıldığı tarihte otuz yaşını doldurmamış olmak,
- Görev yapmasına engel bir halin olmadığına dair ilgilinin yazılı beyanı,

gerekir.

(2) Mimarlık ve mühendislik fakültelerinden, hangi bölüm mezunlarına, ne kadar sayıda ihtiyaç olduğu Başkanın önerisi ve Genel Müdürün onayıyla belirlenir ve duyuruda belirtilir.

Sınava giriş için istenilen belgeler

MADDE 134 – (1) Sınava girmek isteyenler, aşağıdaki belgeler ile Ek-22’deki formu doldurarak başvururlar.

- T.C. Kimlik numarası beyanı,
- 4 adet vesikalık fotoğraf,
- Mezuniyet belgesinin aslı veya Genel Müdürlükçe onaylı örneği,
- KPSS sonuç belgesinin aslı veya Genel Müdürlükçe onaylı örneği.

(2) Başvuru formu ile belgelerde yer alan bilgilerde gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu ve girme şartlarını taşımadığı halde sınava girdiği anlaşılanlar, sınava ilişkin haklarını kaybederler.

Sınav adaylık belgesi

MADDE 135 – (1) Başkanlıkça, müfettiş yardımcılığı yarışma sınavına katılacak adaylara fotoğraflı sınava giriş belgesi verilir. Sınav giriş belgesi olmayan aday sınava alınmaz.

Sınav konuları

MADDE 136 – (1) Müfettiş yardımcılığı yarışma sınavı;

- a) Hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi mezunları için; muhasebe, iktisat, maliye ve hukuk,
- b) Mimarlık ve mühendislik fakültesi mezunları için; sınav duyurusunda belirtilen bölümlerin alan bilgisi,
- c) Kompozisyon,

konularından seçilmek suretiyle yapılır.

Yazılı sınav sorularının hazırlanması ve sınav süreci

MADDE 137 – (1) Yazılı sınav soruları ve her soruya verilecek puanlar sınav kurulu tarafından konularına göre ayrı ayrı hazırlanır. Soru kâğıtları sınav kurulu tarafından imzalanır. Bu kâğıtlarda, verilecek puanlar ile sınavların ne kadar süreceği ayrıca gösterilir.

(2) Soru kâğıtları mühürlü zarflar içinde sınav kurulu başkanına teslim edilir.

(3) Sınav duyurulan saatte başlar. İçerisinde sınav soruları bulunan mühürlü zarf sınava katılanların huzurunda açılarak, adaylara dağıtılır veya yazdırılır. Sınavda sınav kurulu başkanınca yeterli sayıda personel gözcü olarak görevlendirilir.

(4) Adaylar cevaplarını mühürlü sınav kâğıtlarına yazarlar.

(5) Sınav bitiminde, soru zarflarının usulünce açıldığını ve sınavın başlama ve bitiş saatini, sınava girenlerin sayısını, kaç kâğıt kullandıklarını gösteren bir tutanak düzenlenir.

(6) Düzenlenen tutanak ve toplanan sınav kâğıtları, zarf içine konulup kapatıldıktan ve mühürendikten sonra Kurul Başkanına tutanakla teslim edilir.

(7) Sınav sürecinde;

- a) Soru zarfları açıldıktan sonra gelenler sınava alınmazlar.

- b) Sınava girenler, yanlarında hiçbir kâğıt, not, kitap, mobil telefon ve elektronik cihaz bulundurmazlar.
- c) Cevap kâğıtlarından başka kağıda cevap yazılamaz. Adaylar cevap kâğıtlarındaki kimliklerini açık bırakamazlar veya kâğıt üzerine kimliği belli edecek yazı, işaret ve benzeri semboller koyamazlar. Aksi takdirde sınav kâğıtları iptal edilerek, adayın sınavı geçersiz sayılır.
- ç) Sınav sırasında sınav disiplini ve düzenini bozanlar, kopya çekenler veya başkasının yerine sınava girenler sınavdan çıkarılır. Bu hususlar, sınav kurulu tarafından tutanağa bağlanır. Sınavdan çıkartılan adaylar bir daha müfettiş yardımcılığı yarışma sınavına alınmazlar.

(8) Sınav gerektiğinde bir protokol çerçevesinde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi veya üniversitelere yaptırılabilir.

Yazılı sınavın değerlendirilmesi ve sonucunun duyurulması

MADDE 138 – (1) Sınav kurulunca yazılı sınavın yapılması halinde cevap kâğıtları bu kurul tarafından değerlendirilir.

(2) Yazılı sınavda başarılı sayılabilmek için 100 tam puan üzerinden, grupların her birinden en az 60 puan alınması ve not ortalamasının ise asgari 65 olması gerekir.

(3) Yazılı giriş sınavını kazananların listesi aday numaralarına göre hazırlanarak duyurulur ve kazananlar bir yazı ile sözlü sınava davet edilir.

Sözlü sınav süreci, değerlendirilmesi ve sonuçların tutanağa bağlanması

MADDE 139 – (1) Sözlü sınavlar, yazılı sınav gruplarına giren konularda yapılır. Ayrıca bu sınavlarda adayların temsil ve ifade kabiliyeti, tavır ve davranışları gibi kişisel nitelikleri göz önünde bulundurulur.

(2) Sözlü sınavda grupların tümü için adaylara sınav kurulu üyelerinin her biri tarafından 100 tam puan üzerinden not verilir. Verilen bu notların ortalaması sözlü sınav puanını teşkil eder. Sözlü sınavda başarılı sayılmak için sözlü sınav puanının en az 65 olması şarttır.

(3) Sınav kurulu yazılı ve sözlü sınav sonuçlarını ayrı ayrı bir tutanağa bağlar. Yarışma sınavı notu ve sonucunun duyurulması

MADDE 140 – (1) Yarışma sınavı notu, yazılı ve sözlü sınav notlarının ortalamasıdır.

(2) Yarışma sınavını kazananların durumu, sınav kurulu tarafından en yüksek puandan başlamak üzere sıralanarak bir tutanağa bağlanır. Başarı derecesinin eşitliği halinde yazılı sınav notu, bu halde de eşitlik bozulmadığı takdirde yabancı dil düzeyi esas alınır.

(3) Başarı puan sıralamasına göre, atama yapılacak kadro sayısı kadar asıl ve yedek aday olarak açıklanır.

(4) Kazanan adaylara yazılı tebligat yapılır. Ayrıca kazananların listesi Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde de duyurulur.

Müfettiş yardımcılığına atanma

MADDE 141 – (1) Müfettiş yardımcılığına atamalar başarı puan sıralamasına göre yapılır.

(2) Asıl adaylardan atama için gelmeyen veya ataması yapıp da göreve başlamayan ya da göreve başlayıp da ayrılanların yerine sınav tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde başarı puan sıralamasına göre yedek adaylar çağrılır.

Müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesi

MADDE 142 – (1) Müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesinde şu esaslara uyulur.

- a) Yetki alanına giren mevzuat ile uluslar arası denetim standartları ve yöntemleri konularında bilgi, deneyim ve uzmanlık kazanmalarını sağlamak,
- b) Bilimsel çalışma ve araştırmalarla, mesleki, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarını özendirme,
- c) Raporlama usul ve teknikleri konusunda yetiştirmelerini sağlamak,
- ç) Yabancı dil bilgilerinin gelişmesine imkân sağlamak.

(2) Müfettiş yardımcıları, üç yıllık yardımcılık döneminde aşağıdaki programa göre yetiştirilir.

- a) Birinci aşamada, mevzuatın öğretilmesi ve denetim uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmaları için hizmet içi eğitim verilir.
- b) İkinci aşamada, müfettiş yardımcıları müfettişlerin refakatinde teftiş, inceleme, araştırma ve soruşturma çalışmalarında görevlendirilmek suretiyle yetiştirilir. Müfettişler, refakatinde çalışan müfettiş yardımcılarının kaydettikleri gelişmeler ile genel tutum ve davranışları hakkında bir rapor düzenlerler. İkinci aşamayı tamamlayamayan ve yetki verilmeyen müfettiş yardımcıları tek başına denetim görevi yapamazlar. Müfettişler, müfettiş yardımcılarının en iyi şekilde yetiştirmelerinden sorumludur.
- c) Üçüncü aşamada, araştırma yeteneğini geliştirme ve belli bir konuda detaylı bilgi sahibi olmaları için müfettiş yardımcılarında başkanlıkça belirlenecek konularda tez hazırlattırılır. Tezlerin yetiştirme döneminin bitiminden iki ay önce Başkanlığa verilmesi gerekir. Tezler, Başkan ve iki müfettişten oluşan komisyon tarafından değerlendirilir ve komisyon huzurunda müfettiş yardımcılığı tarafından savunulur. Tezler 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Müfettiş yardımcısına tezini savunacağı tarihten önceki 2 ay boyunca başka bir görev verilemez.

Yetki verilmesi

MADDE 143 – (1) Müfettiş yardımcısına, refakatinde çalıştıkları müfettişlerin refakat dönemi bitiminde düzenledikleri değerlendirme raporları da dikkate alınarak, ikinci aşamanın sonunda Başkanın teklifi, Genel Müdürün onayı ile re’sen teftiş, inceleme, ön inceleme, araştırma ve soruşturma yetkisi verilebilir.

Yeterlik sınavından önce çıkarılma

MADDE 144 – (1) Müfettiş Yardımcılığı döneminde başarı gösteremeyeceği veya müfettişlik vasıflarıyla bağdaşmayacak tutum, yasak fiil ve davranışları tespit olunanlar, yeterlik sınavı beklenmeksizin Müfettişlik dışında öğrenim durumları ve kadro derecelerine uygun başka bir göreve atanırlar.

Yeterlik sınav kurulu, sınavın şekli ve konuları

MADDE 145 – (1) Yeterlik sınavını yapacak kurul, Rehberlik ve Teftiş Başkanının başkanlığında; Başkanın önerisi ve Genel Müdürün onayı ile görevlendirilecek dört müfettiş olmak üzere beş üyeden oluşur. Ayrıca üç yedek üye tespit edilir.

(2) Müfettiş yardımcılarının görev alanını ilgilendiren mevzuat ve uygulaması ile denetleme, inceleme, soruşturma ve araştırma yöntemlerini öğrenip öğrenmediklerini, mesleğin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazanıp kazanmadıklarını belirlemek üzere yeterlik sınavı yapılır.

(3) Yeterlik sınavı yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamada yapılır. Yazılı sınavı kazanan adaylar sözlü sınava katılırlar.

(4) Yeterlik sınavına girecek müfettiş yardımcısına, sınav tarihi ile saati ve yeri, sınav tarihinden itibaren en az 2 ay önce bildirilir.

Yazılı sınav sorularının hazırlanması, sonuçların değerlendirilmesi

MADDE 146 – (1) Yazılı sınavın yapılması ve sonuçlarının değerlendirilmesi, 138 inci maddedeki düzenlemeye göre yapılır.

(2) Yeterlik sınavına girecek adaylardan hastalık, bir yakınının ölümü ve benzeri geçerli bir nedenle sınava katılamayanlar olduğunda, durumun resmi belgeyle tevsiki halinde sınav kurulu, geçerli mazereti olan adayların sınavının ileri bir tarihte yapılmasına karar verebilir. Bu hal tutanakla tespit edilir ve yeni sınav tarihi ile yeri adaylara yazıyla bildirilir.

(3) Bütün kâğıtlar okunup değerlendirildikten sonra en yüksek not alandan başlamak üzere tutanak düzenlenir.

Sözlü sınav ve değerlendirilmesi

MADDE 147 – (1) Yeterlik yazılı sınav sonuçları liste halinde duyurulur ve ayrıca sınava katılanlara yazılı olarak bildirilir. Başarı gösteren müfettiş yardımcısına yapılan bildirimde sözlü sınavın günü, saati ve yeri belirtilir.

(2) Sözlü sınav yazılı sınav sonuçlarının duyurulmasından sonra 15 gün içerisinde yapılır.

(3) Sözlü sınav bildirilen gün ve saatte başlar. Müfettiş yardımcıları yazılı sınavı kazanma sırasına göre sözlü sınavı alınırlar.

(4) Sözlü sınavda yazılı sınav konuları ile genel kültür, muhakeme, kavrayış, ifade, temsil kabiliyeti ve davranışları değerlendirilir.

(5) Sözlü sınavda, sınav kurulu başkan ve üyelerinin her biri 100 tam puan üzerinden not verir. Verilen notların ortalaması alınır. Sözlü sınavda başarılı sayılmak için not ortalamasının 70 ten aşağı olmaması gerekir.

(6) Sonuçlar başarı sıralamasına göre bir tutanağa bağlanır.

Yeterlik sınav notu ve başarı sırası, sonuçların duyurulması

MADDE 148 – (1) Müfettişlik yeterlik sınav notu, yazılı ve sözlü sınav notlarının ortalamasıdır. En yüksek sınav notu ortalamasından başlamak üzere yeterlik sınavı başarı listesi düzenlenerek sınav kurulunca imzalanır.

(2) Yeterlik sınav notu ortalamasının eşitliği halinde sıralamada müfettiş yardımcılığı kıdemi dikkate alınır.

(3) Sınav sonuçları yazılı olarak bildirilir.

(4) Başkanlık, atamaya esas sınav sonuçlarını ve belgelerini Genel Müdür onayı ile ilgili birime intikal ettirir.

Sınavı girmeyenler ile başarı gösteremeyenler

MADDE 149 – (1) Müfettişlik yeterlik sınavında başarı gösteremeyenlere sınavdan itibaren altı ay içinde bir hak daha verilir.

(2) Bu süre sonunda da yeterlik sınavında başarı gösteremeyenler ile belgelenmiş ve geçerli nedeni bulunmaksızın sınavı girmeyenler, Genel Müdürlükte öğrenim durumları ve kadro derecelerine uygun başka bir göreve atanırlar.

Müfettişliğe atanma

MADDE 150 – (1) Yeterlik sınavında başarı gösteren müfettiş yardımcıları, boş olan müfettiş kadrolarına başarı sırasına göre atanırlar ve bu sıra müfettişlik kıdemine esas oluşturur.

(2) Müfettişlik sıfatını kazandıktan sonra isteği ile veya naklen görevlerinden ayrılanlar, müracaatları halinde Başkanın görüşü alınarak müfettişlik kadrolarına yeniden atanabilirler.

Yükselme

MADDE 151 – (1) Müfettişlerin başmüfettişliğe yükselmesinde, mesleki yetenek ve kıdemi esas alınır.

(2) Başmüfettişliğe yükselmelerde adayların müfettiş yardımcılığı dönemi hariç yedi yıl müfettişlik yapmaları gerekir.

(3) Yükselmelerde Başkanın yazılı görüşüne başvurulur.

Müfettişlerin kıdemi

MADDE 152 – (1) Müfettişlikte kıdem; meslekte fiilen geçirilen süredir. Askerlik, hastalık, yurtiçi ve yurtdışındaki eğitim çalışmaları gibi geçici ayrılmalar bu süreye dahildir.

(2) Müfettişlik kıdemine esas süreleri aynı olanlar için kıdem; müfettiş yardımcıları için yarışma sınavındaki, müfettişler için ise yeterlik sınavındaki başarı derecelerine göre tespit edilir.

(3) Başmüfettişler arasındaki kıdem sırasının tespitinde başmüfettişliğe atanma tarihi, aynı tarihte atananlar için müfettişlik kıdemi, müfettişlik kıdemi de aynı olanlar için ise yeterlik sınavındaki başarı derecesi esas alınır.

(4) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı yaptıktan sonra müfettişliğe dönenler dönemlerinin en kıdemlisi sayılırlar. Aynı dönemde bu durumda birden fazla müfettiş olması halinde, müfettişlik kıdemi esas alınır.

(5) Aynı tarihte yapılan giriş sınavı ile Başkanlıkta göreve başlayan müfettiş yardımcılarından, müfettişliğe geç atananların kıdemleri, kendi dönemlerinden olan müfettişlerden sonra gelir.

(6) Müfettiş sıfatını kazandıktan sonra görevden ayrılanlardan Müfettişliğe dönenler kıdem bakımından dönemlerinin sonuna alınırlar. Başkanlıktaki görevinden veya kamu hizmetinden ayrıldıktan sonra geri dönenlerin kıdemlerinin belirlenmesinde Başkanlıktaki fiili hizmet süreleri esas alınır.

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına atanma

MADDE 153 – (1) Rehberlik ve Teftiş Başkanı, Genel Müdürlükte en az 5 yıl Başmüfettiş olarak görev yapanlar arasından Genel Müdürün teklifi ile Başbakan veya görevlendirdiği Devlet Bakanının onayı ile atanır.

Müfettişlik güvencesi ve idari kademelerde geçici görevlendirme

MADDE 154 – (1) Müfettişler, kendi istekleri olmadıkça veya denetim hizmetlerinin gerekleriyle bağdaşmayan sıhhi, ahlaki veya mesleki yetersizlikleri tespit edilme-

dikçe görevlerinden alınamaz, diğer idari görevlere atanamazlar. Yetersizlik halleri ancak yargı kararı, sağlık raporu veya biri kıdemli olmak üzere en az iki müfettişten oluşan komisyonca hazırlanacak rapor gibi belgelerle tevsik edilir.

(2) Müfettişler, Müfettişlik hakları saklı kalmak kaydıyla diğer idari kademelerde geçici olarak görevlendirilebilirler.

Müfettiş kimlik belgesi ve mühür

MADDE 155 – (1) Müfettiş ve müfettiş yardımcılara yetkilerini, unvanını, kimlik bilgilerini gösteren, Genel Müdür tarafından imzalanmış bir kimlik belgesi verilir.

(2) Müfettiş ve yetkili müfettiş yardımcısına beratı ile birlikte mühür verilir. Bu berat ve mührün başkalarının eline geçmeyecek şekilde muhafazası, kaybedilmesi durumunda Başkanlığa bilgi verilmesi zorunludur.

(3) Görevinden ayrılan müfettiş ve müfettiş yardımcıları zimmetlerindeki resmi mühür ve beratı ile kimlik belgesini Başkanlığa teslim etmek zorundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Vakıf Uzmanlığı ve Uzman Yardımcılığı

Uzman Yardımcılığı

MADDE 156 – (1) Vakıf Uzmanlığına uzman yardımcısı olarak girilir. Uzman yardımcılığına atanabilmek için; KPSS’de (A) grubu kadrolar için yapılan sınavda Genel Müdürlükçe belirlenen puan türünde tespit edilen asgari puanı almış olanlar arasında yapılan yarışma sınavında başarılı olmak şarttır.

Yarışma sınavı

MADDE 157 – (1) Uzman Yardımcılığı yarışma sınavları kadro ve ihtiyaç durumuna göre, Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik hükümleri çerçevesinde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan KPSS sonuçlarına göre sınav ilanında belirtilen asgari taban puan esas alınarak, atama izni alınmış kadro kontenjanının yirmi katından fazla olmamak üzere belirlenen sayıda aday arasından yazılı ve sözlü sınav yapılarak seçilir.

Aranılan şartlar

MADDE 158 – (1) Yarışma sınavına katılabilmek için,

- Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan şartları taşımak,
- KPSS puan türlerinden yarışma sınavı duyurusunda ilan edilen asgari puanı almak,
- KPSS seviye tespit sınavında Genel Müdürlükçe belirlenen dillerin birinden en az (B) düzeyinde başarılı olmak,

- c) Sınavın yapıldığı tarihte otuz yaşını doldurmamış olmak,
- d) En az dört yıllık eğitim veren yurt içi veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından onaylanmış yurt dışındaki fakülte veya yüksek okullardan mezun olmak,

şartları aranır.

Yarışma sınavına başvuru ve başvuru belgeleri

MADDE 159 – (1) Yarışma sınavına katılmak isteyen adaylar, Genel Müdürlükten temin edecekleri başvuru formuna aşağıdaki belgeleri eklerler:

- a) T.C. Kimlik numarası beyanı,
- b) 4 adet vesikalık fotoğraf,
- c) Mezuniyet belgesinin aslı veya Genel Müdürlükçe onaylı örneği,
- ç) KPSS sonuç belgesinin aslı veya Genel Müdürlükçe onaylı örneği,
- d) KPDS sınav sonuç belgesi aslı veya Genel Müdürlükçe onaylı örneği.

(2) Birinci fıkrada sayılan ve sınav ilanı ile istenebilecek diğer belgelerin Genel Müdürlük İnsan Kaynakları Daire Başkanlığına son başvuru tarihi mesai saati bitimine kadar elden teslim edilmesi gerekir. Posta ile yapılan başvurularda, birinci fıkrada belirtilen belgelerin Genel Müdürlük genel evrakına en geç yarışma sınavı duyurusunda belirtilen son başvuru tarihine kadar ulaşımlı olması şarttır. Postadaki gecikmeler dikkate alınmaz.

(3) Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilen adaylar yarışma sınavına alınmazlar, bunlardan sınava girmiş olanların sınavları geçersiz sayılarak atamaları yapılmaz. Atamaları yapılmış olsa dahi iptal edilir. Bunlar hakkında yasal işlem yapılmak üzere Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulur. Sınav hazırlıkları ve sınava giriş belgesi

MADDE 160 – (1) İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı, yarışma sınavı hazırlık çalışmalarını yapar, yarışma sınavı başvurularını inceler ve aranılan şartların adaylarda mevcut olup olmadığını tespit eder.

(2) Gerekli şartları taşımayan adayların belgeleri istemeleri halinde iade edilir.

(3) İnsan Kaynakları Daire Başkanlığınca, sınava girme hakkı kazanan adaylara fotoğraflı sınava giriş belgesi verilir. Sınav giriş belgesinde kimlik bilgileri, sınav yeri ve tarihi yer alır. Sınav giriş belgesi olmayan aday sınava alınmaz.

Sınav kurulu

MADDE 161 – (1) Sınav kurulu Genel Müdür onayı ile İnsan Kaynakları Daire Başkanlığının bağlı bulunduğu Genel Müdür Yardımcısının başkanlığında, daire başkanları, birim müdürleri, vakıf uzmanları veya konusunda uzman kurum personeli arasından belirlenecek, başkan dahil beş asil ve üç yedek üyeden oluşur. İhtiyaç duyulması halinde üniversite öğretim üyeleri arasından en fazla iki kişi sınav kurulu asil üyesi olarak görevlendirilebilir.

Yarışma sınavı duyurusu

MADDE 162 – (1) Açıkta atama izni alınmış kadro sayısı, sınıf, unvan ve dereceleri, öğrenim dalları ve kontenjanları, yarışma sınavına katılma şartları, KPSS puan türleri ve asgari puanları ile puan sıralamasına göre çağırılacak aday sayısı, son başvuru tarihi ve başvuru yeri, başvuruda istenilecek belgeler, sınavın yeri, zamanı, içeriği ve değerlendirme yöntemi ile atama sırasında istenecek belgeler, başvuru süresinin bitiminden en az 15 gün önce Resmî Gazete’de, Türkiye genelinde yayın yapan tirajı en yüksek ilk beş gazetenin birinde en az bir kez olmak üzere ilan vermek suretiyle ve Genel Müdürlük resmi internet sitesinde duyurulur.

(2) Yeterlik sınavında, Osmanlıca el yazması ve matbu belgeleri okuyup günümüz Türkçesine çevirebilecek düzeyde yeterliliğe sahip olup olmadıklarına yönelik değerlendirmeye tabi tutulacak uzman yardımcıları, sınav ilanında açıkça belirtilir.

(3) Yarışma sınavına öğrenim dallarının herbiri itibarıyla alınacak uzman yardımcısı kadro kontenjanı için Genel Müdürlükçe öngörülen sayıda başvurunun olmaması halinde kadro ve ihtiyaç durumuna göre öğrenim dallarında Genel Müdürlükçe değişiklik yapılabilir.

(4) Sınav konuları, yazılı ve sözlü sınavın yapılış şekli ve değerlendirilmesine ilişkin hususlar sınavdan önce duyurulur. Sınavı kazanan adaylardan aşağıdaki belgeler istenir.

- a) Mezuniyet belgesi veya Genel Müdürlükçe onaylı sureti,
- b) Sabıka kaydı olmadığına dair belge,
- c) Askerlikle ilişkisi olmadığına dair belge,
- ç) Görevini devamlı olarak yapmaya engel bir durumu olmadığına dair beyan,
- d) 4 adet fotoğraf.

Yarışma sınavı notu ve sonucun duyurulması

MADDE 163 – (1) Yarışma sınavı başarı notu, her biri 100 üzerinden 65 puan alınması kaydıyla yazılı ve sözlü sınav notunun aritmetik ortalamasından oluşur.

(2) Sınav kurulu, öğrenim dalları itibarıyla yarışma sınavı başarı listesini ve uzman yardımcısı aday listesini sözlü sınavın bittiği tarihi takip eden 5 iş günü içinde Genel Müdürlüğe teslim eder. Kazanan adaylara yazılı tebligat yapılır. Ayrıca kazananların listesi Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde de duyurulur.

Uzman Yardımcılığı süresi, atama ve görevlendirilme

MADDE 164 – (1) Adayların uzman yardımcılığına atanmaları başarı derecesine göre yapılır. Uzman yardımcılığı süresi en az üç yıldır.

Tez konusunun belirlenmesi

MADDE 165 – (1) Uzman yardımcısı; olumlu sicil almak kaydıyla adaylıkta geçen iki yıllık süreyi tamamladıktan sonra Genel Müdürlüğün görev alanı ile ilgili bir tez konusunu 1 ay içerisinde belirleyerek İnsan Kaynakları Daire Başkanlığına bildirir. Tez konusu Genel Müdürlük onayı ile kesinleşir ve ilgiliye duyurulur.

(2) İki yıllık süreye ücretsiz izin süresiyle askerlikte geçen süreler dahil değildir. Tezin hazırlanmasına ilişkin esaslar

MADDE 166 – (1) Uzmanlık tezi, tez konusunun ilgiliye tebliğ tarihini takip eden bir yıl içinde hazırlanır. Bu sürenin son üç ayında uzman yardımcılarında başka görev verilmemesi esastır. Tezde yabancı dilde hazırlanmış özet bölümünün bulunması şarttır.

(2) Tezin hazırlanmasında, konunun başka bir kurum ve kuruluşta uzmanlık, yüksek lisans, doktora tezi veya başka bir ad altında içerik ve sonuçları açısından aynı şekilde incelenip savunulmamış olması esastır. Uzman yardımcısının hazırlayacağı tezin kendi görüş ve değerlendirmelerini içermesi ve bilimsel çalışma etiğine uygun olması gereklidir.

(3) Genel Müdürlük tarafından uzman yardımcılarında, vakıf uzmanı veya 158 inci maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen nitelikleri taşıyan bir tez danışmanı belirlenir. Tez danışmanı, uzman yardımcısına tez çalışmalarında nezaret eder.

Yeterlik sınav komisyonu

MADDE 167 – (1) Yeterlik Sınav Komisyonu, İnsan Kaynakları Daire Başkanlığının bağlı olduğu Genel Müdür Yardımcısı başkanlığında, beş asil ve üç yedek üyeden Genel Müdür onayı ile oluşur. Gerekliğinde üniversite öğretim üyelerinden iki kişi komisyona dahil edilebilir.

(2) Komisyon üye tam sayısı ile toplanır, kararlar oy çokluğu ile alınır ve çekimser oy kullanılmaz.

Tezin teslimi

MADDE 168 – (1) Uzman yardımcısı hazırladığı tezi İnsan Kaynakları Daire Başkanlığına teslim eder. İlgili daire tezin bir örneğini tez danışmanına verir. Tez danışmanı on beş gün içinde tez ile ilgili raporunu hazırlar ve ilgili daireye gönderir. İnsan Kaynakları Daire Başkanlığı tezi, raporla birlikte değerlendirilmek üzere komisyon üyelerine dağıtır.

(2) Mazereti sebebiyle tezini zamanında teslim edemeyen uzman yardımcısına, talebi üzerine Genel Müdürlük onayı ile zorunlu halin gerektirdiği kadar ek süre verilebilir. Tezin değerlendirilmesi

MADDE 169 – (1) Genel Müdürlükçe tespit edilecek değerlendirme gününde, uzman

yardımcısı tezini sözlü olarak savunur ve üyelerin sorularını cevaplandırır. Değerlendirme günü uzman yardımcısına en az bir ay önceden İnsan Kaynakları Daire Başkanlığınca bildirilir.

(2) Komisyon, tezi değerlendirerek, tezin başarılı veya başarısız olduğuna oy çokluğu ile karar verir. Başarısız kabul edilen tezlerin eksiklikleri, nedenleri ile birlikte gerekçede belirtilir.

(3) Tezi başarısız görülen uzman yardımcısına komisyonca bir hak daha tanınır. Uzman yardımcısı ikinci hakkını, sonuçların ilanından itibaren üç ay içinde, daha önceden hazırlanmış olduğu tezi düzelterek kullanır, düzeltilen tez aynı usulle yeniden değerlendirilir.

(4) Tezi ikinci defa başarısız görülen uzman yardımcısı, yeterlik sınavına girme hakkını tamamen kaybeder. Genel Müdürlükte öğrenim durumları ve kadro derecelerine uygun başka bir göreve atanırlar.

Yeterlik sınav duyurusu

MADDE 170 – (1) Yeterlik sınav tarihi, sınav komisyonunca belirlenerek sınavın yapılmasından bir ay önce duyurulur.

(2) Yeterlik sınavı, tezin başarılı bulunmasının tebliğinden itibaren en geç bir ay içerisinde Genel Müdürlükçe yapılır.

Yeterlik sınavına girebilme şartları

MADDE 171 – (1) Yeterlik sınavına girebilmek için, uzman yardımcısının üç yıl çalışmış olması, tezinin başarılı kabul edilmesi ve sicil notunun olumlu olması şarttır.

Yeterlik sınavı ve değerlendirme

MADDE 172 – (1) Tezi yeterli görülen uzman yardımcısı;

a) Mesleki bilgi,

b) Genel Müdürlüğün görev alanına giren mevzuat,

konularında sözlü sınava tabi tutulur.

(2) Sözlü sınavda; her adaya sınav kurulu üyelerince 100 tam puan üzerinden ayrı ayrı not verilir ve bunların aritmetik ortalaması sınav notunu belirler.

(3) Sözlü sınavda başarılı sayılmak için notun en az 70 olması gerekir.

(4) Ayrıca, 162 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında alınan uzman yardımcıları için Osmanlıcalarının yeterli düzeyde olup olmadığının ölçülmesine yönelik ayrı bir oturumda yazılı sınav yapılır. Yapılacak sınavda 100 tam puan üzerinden en az 70 alınması gerekir.

Yeterlik sınav sonucunun tebliği

MADDE 173 – (1) Komisyon tarafından sonuç listesi sözlü sınavın bittiği tarihi takip eden 5 iş günü içinde Genel Müdürlük onayına sunulur, sonuç ilgililere tebliğ edilir.

Uzmanlığa atama

MADDE 174 – (1) Yeterlik sınavında başarılı bulunan Uzman Yardımcısı, uzmanlık için aranan diğer şartları da taşıması kaydıyla Genel Müdürlük tarafından Vakıf Uzmanı olarak atanır. Ataması yapılanlar birden fazla ise aralarındaki başarı sıralaması, uzman yardımcılığı dönemindeki çalışmaları ve tez değerlendirme sonuçları birlikte değerlendirilerek Genel Müdürlükçe belirlenir.

Sınava girmeyenler ile başarı gösteremeyenler

MADDE 175 – (1) Uzman yardımcılığı yeterlik sınavında başarı gösteremeyenlere sınavdan itibaren altı ay içinde bir hak daha verilir.

(2) Bu süre sonunda da yeterlik sınavında başarı gösteremeyenler ile belgelenmiş veya geçerli nedeni bulunmaksızın sınava girmeyenler, Genel Müdürlükte öğrenim durumları ve kadro derecelerine uygun başka bir göreve atanırlar.

Uzman yardımcılarının görevleri

MADDE 176 – (1) Vakıf Uzman yardımcıları;

- İlgili mevzuatta belirtilen görevleri yapmak,
- Vakıf uzmanları ile birlikte Genel Müdürlüğün görev alanlarında araştırma ve inceleme yapmak,
- Genel Müdürlükçe verilen diğer görevleri yerine getirmekle

görevli ve yükümlüdürler.

Uzmanların görevleri

MADDE 177 – (1) Vakıf Uzmanları;

- İlgili mevzuatta belirtilen görevleri yapmak,
- Genel Müdürlüğün görev ve amaçları kapsamında, araştırma ve inceleme yapmak, proje üretmek ve geliştirmek,
- Genel Müdürlüğün faaliyet alanına giren konulardaki mevzuat çalışmalarına yardımcı olmak,
- Genel Müdürlükçe verilen diğer görevleri yerine getirmekle

görevli ve yükümlüdürler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Vakıf kültür varlıklarının devri

MADDE 178 – (1) Vakıf yoluyla meydana gelip de her ne suretle olursa olsun Hazine, belediye, özel idarelerin veya köy tüzel kişiliğinin mülkiyetine geçmiş vakıf kültür varlıkları tapu sicil müdürlüğünce mazbut vakıfları adına tescil edilir.

(2) Vakıf yolu ile meydana gelen kültür varlıklarının tespiti; vakfiyeler, vakıf veya tapu kütüklerindeki kayıtlar, kadastro tespit evrakı, fermanlar, beratlar, atik senetler, yoklama kayıtları, kitabeler, tarihi kayıtlar, müze kayıtları, tescil kayıtları ile mülkname, temessük, tefviz, hazine-i hassa, müteveli, mültezim, sipahi senetleri gibi belgelerden biri veya birkaçı ile yapılır.

(3) Eserin vakıf yoluyla meydana gelmiş vakıf kültür varlığı olduğunun ikinci fıkrada belirtilen belgelerle tespiti halinde bölge müdürlüğünün talebi üzerine mazbut vakıfları adına tescili yapılır.

Vakıf kültür varlığının tahliyesi

MADDE 179 – (1) Devralınan vakıf kültür varlığı herhangi bir suretle kiralanmışsa veya işgal edilmiş ise kiracılar veya işgalciler bu yerleri mütemmim cüz'ü ve teferuatı ile birlikte ve hiçbir değişikliğe tabi tutulmadan talep tarihinden itibaren otuz gün içerisinde tahliye ederek, Genel Müdürlüğe teslim etmek mecburiyetindedirler.

(2) Bu süre içinde boşaltılmadığı takdirde, bölge müdürlüğünün talebi üzerine bulunduğu yer mülki amirince en geç 15 gün içinde taşınmazın tahliyesi sağlanır.

Vakıf kültür varlıklarının korunması ve imar uygulamalarının bildirilmesi

MADDE 180 – (1) Kamu kurum ve kuruluşları, koruma imar planlarını düzenlerken vakıf kültür varlıklarıyla ilgili hususlarda Genel Müdürlüğün olumlu görüşünü almak zorundadırlar.

(2) Koruma imar planı, uygulama imar planı ve parselasyon planı çalışmaları bölge müdürlüklerince düzenli olarak takip edilir.

(3) Mazbut vakıflara ait taşınmazlarda akar niteliğini koruyacak şekilde imar düzenlemesi yapılır. Akar nitelikli vakıf taşınmazlara, imar planlarında yol, meydan, park, otopark, çocuk bahçesi, yeşil saha, cami, karakol, okul, resmi hizmet alanı, belediye hizmet alanı gibi akar niteliği olmayan fonksiyonlar verilemez. Bu taşınmazlarda akar niteliğini koruyacak şekilde imar düzenlemesi yapılmadığının tespit edilmesi halinde, taşınmazın akar niteliğine uygun imar planı tadilatının yapılması ilgili kurumdan istenir. İlgili kurum talep doğrultusunda gerekli düzeltmeleri yapar. İmar tadilatı sonuçlanıncaya kadar işlemler bölge müdürlüğünce takip edilir.

Taviz bedeli

MADDE 181 – (1) Vakıf şerhi bulunan taşınmazlara dair işlemler bölge müdürlüklerince yürütülür.

(2) Vakıf şerhi bulunan taşınmazların, miri arazilerden mukataalı hayrata tahsis edilmeyenleri ile aşar ve rüsumu vakfedilen taşınmazlardan olup olmadığı tespit edilir. Bu tespit çalışması Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı bünyesinde oluşturulan uzman kişilerin görev alacağı bir komisyon marifetiyle yürütülür.

(3) Komisyonca tespiti yapılan bu taşınmazlar taviz bedeli alınmaksızın serbest tasarrufa terk edilir.

Genel Müdürlüğü temsil

MADDE 182 – (1) Bölge müdürü; mahkemelerde, diğer kurul ve makamlarda Genel Müdürlüğü temsil edebileceği gibi bu sıfatla başka memurları da vekil tayin edebilir. Bölge müdürü veya vekil tayin edilen memur inşa, tamir, kiralama, kiraya verme, alım, satım, şerh ve ihale işlerinde de aynı suretle Genel Müdürlük namına hareket eder.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelikler

MADDE 183 – (1) 28/12/1989 tarihli ve 20386 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Muhtaç Aylığı ve Vakıf İmaret Yönetmeliği, 5/9/1993 tarihli ve 21689 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 4/6/1998 tarihli ve 23362 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vakıf Hayrat Taşınmazların Tahsisi Hakkında Yönetmelik, 20/3/2001 tarihli ve 24348 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Bezm-i Âlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi Fakir ve Garip Hastaların Teşhis ve Tedavisinde Uygulanacak Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik, 28/7/2001 tarihli ve 24476 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yeni Vakıflar Birim Yönetmeliği, 24/1/2003 tarihli ve 25003 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri, Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları ve Tasarrufları Altında Bulunan Taşınmaz Malların Bu Vakıflar Adına Tescil Edilmesi Hakkında Yönetmelik, 8/9/2006 tarihli ve 26283 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü Burs Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Meclis Üyeliği için yapılacak ilk seçim

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir ay içerisinde Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara uygun olarak Meclis üyeliği için yapılacak seçim süreci başlar.

Mevcut yönetim kurulu üyeleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte görevde bulunan

cemaat vakfı yönetim kurulu üyelerinden Kanunun 9 uncu maddesine aykırı olmayanların görevleri yeni seğımlere kadar devam eder.

İç denetim raporları

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) Vakıflara ait 2008 yılı iç denetim raporlarının sertifikalı denetçiler tarafından düzenlenmesi zorunlu değildir. Ancak söz konusu raporların bu Yönetmelikte yer alan usul ve esaslara göre düzenlenmesi ve gönderilmesi zorunludur.

Yürürlük

MADDE 184 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 185 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Vakıflar Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Bakan yürütür.

III. YÖNERGE, GENELGE VE TEBLİĞLER

1. DERNEKLER TARAFINDAN BASTIRILACAK ALINDI, AYNİ YARDIM TESLİM VE AYNİ BAĞIŞ ALINDI BELGELERİ İLE GİDER MAKBUZLARI HAKKINDA TEBLİĞ

(Tebliğ No: 2005/1)

Amaç

Madde 1 - Bu Tebliğin amacı, dernekler tarafından bastırılacak Alındı Belgeleri, Gider Makbuzları, Aynı Yardım Teslim Belgeleri ve Aynı Bağış Alındı Belgelerinin seri ve sıra numaralarının belirlenmesi ile bu belgeleri basan basımevlerinin yükümlülüklerini belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Tebliğ; 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliği ekinde örneği gösterilen Alındı Belgeleri, Gider Makbuzları, Aynı Yardım Teslim Belgeleri ve Aynı Bağış Alındı Belgelerini bastıran dernekleri ve bu belgeleri basan basımevlerini kapsamaktadır.

Hukuki Dayanak

Madde 3 - Bu Tebliğ, 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliği’nin 102 nci maddesine göre hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Tebliğde geçen;

- Yönetmelik: 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliğini,
- Dernek: 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulan dernekleri,
- Alındı ve teslim belgesi: Dernekler tarafından bastırılan ve Yönetmelik ekinde örneği gösterilen Alındı Belgeleri, Gider Makbuzları, Aynı Yardım Teslim Belgeleri ve Aynı Bağış Alındı Belgelerini

ifade eder.

Alındı ve teslim belgelerine seri ve sıra numarası verilmesi

Madde 5 - Alındı ve teslim belgelerine; Ç, Ğ, İ, Ö, Ş ve Ü harfleri kullanılmamak şartıyla ve bu belgelerin her birine ayrı ayrı A harfinden başlayarak Z harfi dahil olmak üzere alfabetik sıraya uygun seri numarası verilir.

(Değişik cümle:RG-20/10/2005-25972) Alındı ve teslim belgelerinin her serisine 000001'den başlayarak 500000'e kadar (500000 dahil) sıra numarası verilir. Z serisinin de bastırılmasından sonra, A serisinden başlanmak üzere belirtilen usule uygun olarak seri ve sıra numaraları yeniden verilir.

Alındı ve teslim belgelerinin bastırılması

Madde 6 - Bastırılacak alındı ve teslim belgelerinin seri ve sıra numarası ile adetleri, A serisi ve (Değişik ibare:RG-20/10/2005-25972) 000001 sıra numarasından başlamak üzere derneğin yönetim kurulu kararı ile belirlenir. Alındı ve teslim belgelerinin her birinin seri ve sıra numaralarının birbirini takip etmesi zorunludur.

Alındı ve teslim belgelerinin bastırılması dernek yönetim kurulu başkanı veya sayman üyesi tarafından yazılı olarak ilgili basımevinden istenir. Bu yazıda konu ile ilgili yönetim kurulu kararının tarih ve sayısı, bastırılmak istenilen belgelerin seri ve sıra numaraları ile cilt adetleri belirtilir.

Basımevlerinin yükümlülükleri

Madde 7 - Basımevleri, Yönetmelik ve bu Tebliğde belirtilen usullerin dışında derneklerin alındı ve teslim belgelerini basamazlar. Alındı ve teslim belgelerinde, bu belgeleri basan basımevinin adı veya unvanı, adresi, telefon numarası, bağlı bulunduğu vergi dairesinin adı ve vergi sicil numarası ile basım yılı belirtilir.

Basımevleri, bastıkları alındı ve teslim belgelerinin seri ve sıra numaraları ile cilt adetlerini, onbeş gün içinde derneğin yerleşim yerinin bulunduğu mülki idare amirliğine bir örneği ile birlikte bildirmek zorundadırlar.

Diğer hükümler (Değişik :RG-20/10/2005-25972)

Madde 8 - Yönetmeliğin 38 ve 42 nci maddelerinde belirtilen Gider Makbuzu ve Alındı Belgelerinin elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılacak form veya sürekli form şeklinde bastırılması durumunda, kağıt standartlarına uyum sağlanması amacıyla Yönetmelikte belirtilen ebatlara yakın olmak üzere aşağı veya yukarı ölçüler kullanılabilir.

(Ek:RG-20/10/2005-25972) Yönetmelik ekinde örneği gösterilen Ayni Yardım Teslim Belgesi veya Ayni Bağış Alındı Belgelerinde mal ve hizmetlerin rayiç bedelleri gösterilebilir.

Uygulanacak hükümler

Madde 9 - Bu Tebliğ; derneklerin şubeleri, derneklerin oluşturdukları federasyon ve federasyonların oluşturdukları konfederasyonlar, merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ile dernek ve vakıf dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şubeleri hakkında uygulanır.

Yürürlük

Madde 10 - Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 11 - Bu Tebliğ hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

2. DERNEKLER TARAFINDAN TUTULAN ÜYE KAYIT DEFTERİNDE BULUNMASI GEREKEN BİLGİLER İLE BU DEFTERİN ŞEKLİ HAKKINDA TEBLİĞ

(Tebliğ No: 2006/1)

Amaç

Madde 1 - Bu Tebliğin amacı, dernekler tarafından tutulması zorunlu olan Üye Kayıt Defterine yazılması gereken bilgileri ve bu defterin şeklini belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Tebliğ; 5253 sayılı Dernekler Kanununun 11 inci maddesi ile 31/03/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliğinin 32 nci maddesi gereğince Üye Kayıt Defterini tutmakla yükümlü olan dernekleri kapsamaktadır.

Hukuki Dayanak

Madde 3 - Bu Tebliğ, 31/03/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliği’nin 102 nci maddesine göre hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Tebliğde geçen;

- Yönetmelik: 31/3/2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Dernekler Yönetmeliğini,
- Dernek: 5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre kurulan dernekleri,
- Defter: Dernekler Yönetmeliğinin 32 nci maddesinin (a) bendinin (2) nci alt bendi gereğince dernekler tarafından tutulan Üye Kayıt Defterini,
- Yerleşim yeri: Bu Tebliğ ve Dernekler Yönetmeliği ile bu Yönetmeliğin ekinde yer alan “yerleşim yeri” ibareleri ikametgâh adresini ifade eder.

Defterde bulunması zorunlu bilgiler

Madde 5 - Yazılı olarak yapılan üyelik başvurusu üzerine, dernek yönetim kurulunca başvurusu kabul edilen gerçek kişi üyenin; adı soyadı, T.C. kimlik numarası, tabiiyeti, anne adı, cinsiyeti, üyeliğe giriş ve üyelikten çıkış tarihlerinin deftere yazılması zorunludur. Ayrıca, mesleği, yerleşim yeri ve e-mail adresi de deftere yazılabilir. Üyeler arasında yabancı kişilerin bulunması halinde T.C. kimlik numarası satırına, varsa kişinin tabiiyetinde bulunduğu ülkenin vatandaşlık numarası ve benzeri bilgiler yazılır. Dernek üyeleri arasında tüzel kişi veya yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluş bulunması halinde; tüzel kişinin üyeliğe giriş ve üyelikten çıkış tarihleri, defterin adı ve soyadı satırına tüzel kişinin unvanı, T.C. kimlik no satırına varsa vergi kimlik numarası, tabiiyeti satırına tüzel kişinin merkezinin bulunduğu ülkenin adı, mesleği satırına tüzel kişinin hukuki statüsü (dernek, vakıf, kâr amacı gütmeyen kuruluş, limited/anonim şirket vb.) yazılır. Ayrıca, yerleşim yeri ve e-mail adresi de deftere yazılabilir.

Defterin şekli ve doldurulması isteğe bağlı bilgiler

Madde 6 - Dernekler, bu defteri ekte gösterilen örneğe uygun olarak tutarlar. Ancak, dernek üyelerinin ödedikleri aidat miktarlarının defterin ilgili bölümüne aylık veya yıllık olarak yazılması, açıklama bölümünün doldurulması ve üyelerin vesikalık fotoğraflarının bu deftere yapıştırılması zorunlu değildir. Varsa, üyeliğe giriş aidatları açıklama bölümüne yazılabilir.

Defter, ekte gösterilen örneğe uygun olmak şartıyla her bir üyeye karşılıklı iki sayfa ayrılarak üye aidatı tahsilatı bölümü ikinci sayfada devam ettirilebilecek şekilde veya her bir üye için ekte gösterildiği gibi tek bir sayfa olmak üzere kullanılabilir.

Diğer hükümler

Madde 7 - Dernekler, halen kullanmakta oldukları defterlerini, kullanılan defter bitinceye kadar kullanabilirler. Ancak, bu Tebliğ gereğince kaydı zorunlu olan bilgilerin defterin uygun satır veya sütunlarına yazılması şarttır.

Ekte gösterilen örneğe uygun olmayan defterler, dernekler birimleri ve noterler tarafından onaylanmaz.

Uygulanacak hükümler

Madde 8 - Bu Tebliğ; derneklerin şubeleri, derneklerin oluşturdukları federasyon ve federasyonların oluşturdukları konfederasyonlar, merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ile dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şubeleri hakkında da uygulanır.

Yürürlük

Madde 9 - Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10 - Bu Tebliğ hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

3. İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNUNUN UYGULANMASI İLE İLGİLİ OLARAK YÜRÜTÜLECEK İŞLEMLERE İLİŞKİN YÖNERGE

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Yönerge, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile 27/4/2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin en geniş, en kolay ve en etkin şekilde uygulanmasına ilişkin olarak İçişleri Bakanlığınca yürütülecek işlemlere açıklık ve işlerlik getirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönerge, kişilerin bilgi edinme hakkının kullanılmasında, İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarında; valilikler ve kaymakamlıklarda; mahalli idarelerde (köyler hariç) ve bunların bağlı ve ilgili kuruluşları ile birlik ve şirketlerinde alınacak idari ve teknik tedbirler ile yürütülecek iş ve işlemleri kapsar.

3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri saklıdır.

Hukuki dayanak

Madde 3- Bu Yönerge, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 33 üncü, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 5 inci ve 27/4/2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddeleri hükümleri uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönergede geçen;

Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

Kurum ve kuruluş: Bu Yönergenin 2 nci maddesinde geçen ve kapsama dahil olan bilgi edinme başvurusu yapılacak bütün makam ve mercileri,

Merkez birimi: İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatını oluşturan ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerini,

Bağlı kuruluş: Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığını,

İlgili kuruluş: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünü,

Başvuru sahibi: 4982 sayılı Kanun ve Bilgi Edinme Hakkının Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik kapsamında bilgi edinme hakkını kullanarak kurum ve kuruluşlara başvuran gerçek ve tüzel kişileri,

Bilgi: Kurum ve Kuruluşlardaki kayıtlarda yer alan 4982 sayılı Kanun kapsamındaki her türlü veriyi,

Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları 4982 sayılı Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını,

Bilgi veya belgeye erişim: İstenen bilgi veya belgenin niteliğine göre, kurum ve kuruluşlarca, başvuru sahibine istem konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesini, kopya verilmesinin mümkün olmadığı hallerde başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesini,

Kurul: 4982 sayılı Kanunda tanımlanan Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu,

Dosya plâni: Erişimine olanak sağlanacak bilgi ve belgelerin konularını, türlerini, düzenleme ve güncelleme tarihlerini, gizlilik derecesinin bulunup bulunmadığını ve hangi birimde bulunduğunu gösteren plâni,

Kanun: 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununu,

Yönetmelik: 27/4/2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi Verme Yükümlülüğü ve Bilgi Verme Usulü

Bilgi edinme birimleri ve bilgi edinme yetkilileri

Madde 5- Bilgi edinme hizmetleri; Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, bağlı ve ilgili kuruluşlar ile bünyesinde halkla ilişkiler teşkilatı bulunan merkez birimlerinde bilgi edinme birimleri aracılığıyla, diğer merkez birimlerinde ise bilgi edinme yetkilileri aracılığıyla yürütülür.

Merkez birimlerinin bilgi edinme birimlerinin ve bilgi edinme yetkililerinin irtibat bilgileri hem Bakanlığın ve hem de ilgili merkez biriminin kurumsal internet sayfasında yer alır.

Bilgi edinme hizmetleri, valilikler ve kaymakamlıklar ile mahalli idareler (köyler hariç), bunların bağlı ve ilgili kuruluşları ile birlik ve şirketlerinde; bu kurum ve kuruluşlarda oluşturulan bilgi edinme birimleri veya bilgi edinme yetkilileri aracılığıyla yürütülür ve bilgi edinme birimleri ile bilgi edinme yetkililerinin irtibat bilgileri ilgili kurumsal internet sayfasında yer alır.

Elektronik posta yoluyla yapılacak başvurular için, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri veya yetkilileri, bu amaçla kurumsal bir elektronik posta adresi oluşturur ve internet sayfalarında yayımlar.

Bilgi verme yükümlülüğü kapsamında alınacak tedbirler

Madde 6- Kurum ve kuruluşlar, ellerinde mevcut olan ve bilgi edinme başvurusuna konu olabilecek bütün bilgi veya belgeleri, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasnif ederler. Bu amaçla, kurum ve kuruluşlarca belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeniyle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirler alınır.

Kurum ve kuruluşlarca, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi ve belgelerin konuları ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planları, temel nitelikli karar ve işlemleri, mal ve hizmet alım ve satımları, proje ve yıllık faaliyet raporları, ilgili mevzuat ve düzenleyici işlemleri hazırlanarak oluşturulacak bilgi edinme birimlerinde ve bilgi edinme yetkililerinde muhafaza edilir.

Merkez birimleri anılan dosyaların birer örneğini Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine gönderirler.

Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunulması öngörülen bilgi ve belgelerin ilgili kurumsal internet sayfalarında sürekli güncel halde sunulması sağlanır.

Kurum ve kuruluşlar, kurumsal internet sayfalarını Kanun, Yönetmelik ve bu Yönerge hükümlerine uygun olarak düzenler. Bu Yönerge kapsamındaki kurum ve kuruluş-

lar, gerekli bilgileri tek tek kendi internet sayfalarında verebilecekleri gibi Bakanlık internet sayfası üzerinde de verebilirler.

Kurum ve kuruluşlar, kurumsal internet sayfalarında bilgi edinme hakkının kullanımıyla ilgili kısmına kolay ulaşımı sağlayacak şekilde bir giriş bağlantısına yer verirler. Bu bağlantı, ana/giriş sayfalarında "BİLGİ EDİNME HAKKI" yazısıyla tanımlanır.

Yönetmelik ekinde yer alan başvuru formları (EK-1 ve EK-2) ile kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerinin elektronik posta yoluyla başvuru kabul edecek elektronik posta adresleri, kurum ve kuruluşların internet sayfalarında yayımlanır. Bu başvuru formları ayrıca, başvuru sahiplerinin istifadesi amacıyla bilgi edinme birimlerinde sürekli bulundurulur.

Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvuru dilekçesi ve içeriği, dilekçelerin verileceği birim ve yetkilileri ile adresleri, bilgiye erişim süreleri, hangi konulara ilişkin başvurularda ve hangi durumlarda Kurula başvurulabileceği, hangi durumlarda doğrudan idari yargı yoluna gidilebileceği, bilgi edinme hakkının sınırları, bilgiye erişim ücretleri gibi konularda, mevcut imkanları dahilinde, broşür, afiş, toplantı gibi yöntemlerle kişilerin bilgi edinme hakkının kullanımını ve ilgili mevzuatın anlaşılmasını kolaylaştıracak faaliyetlerde bulunabilirler.

İhtiyari olarak yayımlanabilecek bilgi veya belgeler

Madde 7- Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla, aşağıdaki türden bilgi veya belgeleri kurumsal internet sayfaları üzerinden kamuoyunun bilgisine sunabilirler:

- a) Teşkilat yapısı, görevler, bütçe, gelir ve giderler hakkındaki bilgi veya belgeler,
- b) Personel sayısı ve statüleri hakkındaki bilgiler,
- c) Verilen hizmetlere ilişkin bilgiler,
- d) Karar alma, hizmet sunma ve politika oluşturma yöntemlerine ilişkin bilgiler,
- e) Kamuyu etkileyen kararlar ve gerekçeleri, politikalar, bunlar hakkında idare tarafından yapılan değerlendirmeler ve bu kararların alınmasına dayanak teşkil eden temel bilgiler ve veriler,
- f) Kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin bilgiler,
- g) Şikayet ve başvuruların yapıma usulü ve verileceği merci veya yetkili kişi hakkında bilgiler,
- h) İstatistik veriler, araştırma raporları, makaleler ve diğer belgeler.

Anılan bilgi ve belgelerin sunulmasında, bilgilerin güncel ve güvenilir olmasına, gereksiz renk ve resimler gibi erişimi geciktirecek verilerden kaçınılmasına, sunumların sade ve anlaşılabilir olmasına önem verilir. Gereksiz ve kişilerin hiç ilgi göstermeyeceği bilgilerle kurumsal internet sitelerinde bilgi kirlenmesine sebep olunmamasına özen gösterilir.

Birinci fıkrada belirtilen bilgi ve belgelerden hangilerinin kurumsal internet sitesinde yer alacağına takdiri ve sorumluluğu kurum ve kuruluşun en üst yetkilisine ve merkez birimlerinde ilgili birimin en üst amirine aittir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilgi Edinme Başvurusu

Başvuru usulü

Madde 8- Gerçek kişiler tarafından yapılacak bilgi edinme başvurusu; başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini içeren dilekçeyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılır.

Tüzel kişiler tarafından yapılacak bilgi edinme başvurusu; tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçeyle, istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşa yapılır.

Başvuru dilekçesinde, istenen bilgi veya belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtilir. Bilgi veya belgeye erişimin kısa sürede sağlanabilmesi amacıyla, istenen bilgi veya belgenin konusu, varsa tarihi, sayısı ve kurum veya kuruluşun hangi biriminden istendiği ve ihtiyaç duyulan diğer hususlar dilekçede belirtilir.

Başvuru sahipleri bilgi edinme başvurusuna dair dilekçelerini verirken, gerçek kişiler için EK-1 ve tüzel kişiler için EK-2’de yer alan formlardan isterlerse yararlanabilirler. Ancak, elektronik posta ve faks yoluyla başvuru yapacak gerçek ve tüzel kişilerin EK-1 ve EK-2’de yer alan formları doldurmaları zorunludur. Gerçek veya tüzel kişiler tarafından, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereğince elektronik imza kullanılarak gönderilen başvurularda, T.C. kimlik numarası aranmaz.

Posta yoluyla veya doğrudan yapılan başvurunun kurum ve kuruluşa ulaştığı tarih başvuru tarihidir. Elektronik posta yoluyla yapılacak başvurularda, başvuru formunun kurum veya kuruluşun bilgi edinme biriminin elektronik posta adresine ulaştığı tarih ve faks yoluyla gelen başvuru dilekçesinin kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimlerine ulaştığı tarih, başvuru tarihidir.

Merkez birimleri için www.icisleri.gov.tr/bilgiedinme sayfasındaki elektronik formlar doldurulmak suretiyle yapılan başvurular da EK-1 ve EK-2 başvuru formu niteliğindedir.

Özürölüler tarafından yapılacak başvurular

Madde 9- Başvuruda bulunan kimsenin kimliğini tespit etmeye yarayacak başka bilgi veya özel işaretlerin bulunması halinde, özürölüler bakımından bu bilgi veya özel işaretler imza yerine geçmek üzere kullanılır.

İstenecek bilgi ve belgelerin nitelikleri

Madde 10- Bilgi edinme başvurusu, ilgili birimlerin ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır.

Ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz sonucunda oluşturulabilecek türden bilgi veya belge için yapılacak başvurular ile tekemmül etmemiş bir işleme ilişkin bilgi ve belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verilebilir.

Belli bir tarihte açıklanacağı, duyurulacağı önceden belirtilmiş olup, zamanından önce açıklanması hâlinde kamu yararını zedeleyebilecek veya kişisel menfaat temin etmek için kullanılacak bilgi ve belgeler belirtilen tarihten önce açıklanamaz ve erişimi sağlanamaz.

Herhangi bir şekilde yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi ve belgeler bilgi edinme başvurusuna konu olamaz. Ancak bu bilgi ve belgelerin yayımlanış şekli, zamanı ve yeri başvuru sahibine bildirilir.

Başvuruların kabulü, değerlendirilmesi ve işleme konulması

Madde 11- Başvuru dilekçeleri veya formları, kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimleri veya bilgi edinme yetkilileri tarafından kabul edilir. Başvuru dilekçeleri veya formlarının Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde belirtilen şekil şartlarını taşıyıp taşımadığının kontrolü yapıldıktan sonra bunların evrak kayıtları yapılarak, hazır bulunmaları koşuluyla başvuru sahiplerine başvurunun tarih ve sayısını gösteren bir makbuz verilir.

Kurum ve kuruluşların bilgi edinme birimi veya yetkilisi dışındaki herhangi bir birime ulaşan başvuru dilekçeleri veya formlar, işleme konulmadan derhal ilgili bilgi edinme birimi veya yetkilisine gönderilir.

Kanun ve Yönetmelikte belirtilen unsurları içermeyen başvuru dilekçeleri ve formları işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine on beş iş günü içinde bildirilir.

Yönerge ekinde yer alan formlar dışındaki dilekçelerle yapılan başvurularda, bilgi edinme birimi veya yetkilisince -eğer başvuru öncelikle başka bir birime ulaşmışsa bu birimce- dilekçeye "BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU" kaşesi vurulur.

Daha önce cevaplandırıldığı halde aynı kişiler tarafından yapılan tekrar mahiyetindeki başvurular ile soyut ve genel nitelikteki başvurular işleme konulmaz ve durum başvuru sahibine bildirilir.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sonradan anlaşılan başvuru sahiplerinin dilekçeleri veya formları, bu durumun anlaşıldığı tarihte hiç başvuru yapılmamış sayılarak işleme konulmaz.

Elektronik posta yoluyla yapılan bilgi edinme başvurularında, başvuru sahibi gerçek veya tüzel kişilerin verdiği T.C. kimlik numarası, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasından, başvuru sahibi tarafından verilen ad ve soyadın doğru olup olmadığının tespiti amacıyla gerektiğinde sorgulanır. Gerçeğe aykırı ad ve soyadla yapılan başvurular işleme konulmaz.

Başvuru dilekçesi veya formu bilgi edinme birimi veya yetkilisi tarafından kaydedildikten sonra, doğrudan cevaplandırılır veya cevap hazırlanmak üzere en geç iki iş günü içinde kurum veya kuruluşun ilgili birimlerine gönderilir. Bu yazıda başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği belirtilir.

Elektronik posta yoluyla yapılan başvuruları cevaplandıracak bilgi edinme birimi veya yetkilisi, gelen başvuruları ilgili mercilere elektronik ortamda iletebileceği gibi başvurunun bilgisayar çıktısını ileterek de bilgi ve belge sağlayabilir. Bu durumda, istenen bilgi veya belge hakkında başvuru sahibine hangi tarihe kadar cevap verilmesi gerektiği de belirtilir.

Başvuruların bilgi edinme birimi veya yetkilisince cevaplandırılması esastır. Ancak, istem konusu bilgi veya belgenin bir kopyasının verilmesinin mümkün olmaması nedeniyle başvuru sahibinin bilgi veya belgenin aslını inceleyerek not almasına veya içeriğini görmesine veya işitmesine izin verilmesi hallerinde, bilgi edinme birim veya yetkilisinin yönlendirmesiyle, bilgi veya belgenin bulunduğu mercilerce erişim sağlanabilir. Bu durumda erişim sağlayan mercilerce bilgi edinme birim veya yetkilisine yürütülen işlemlerle ilgili olarak bilgi verilir.

Kurum ve kuruluşlardaki bilgi edinme birimleri veya yetkilileri, Kanun, Yönetmelik ve bu Yönergede belirlenen esas ve usullere göre kurum ve kuruluşların ilgili diğer birimleriyle koordinasyon içinde görev ifa ederler.

Merkez birimlerine basından gelen bilgi ve belge edinme başvuruları ile erişime konu bilgi ve belgeyi yayınlama talebi içeren başvurular, işleme konulmadan doğrudan Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine intikal ettirilir ve başvuru konusu bilgi ve belgeler Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği aracılığıyla başvuru sahibinin erişimine sunulur.

Elektronik ortamda veya yazılı olarak alınan başvuruların bilgi veya belge güvenliği, kurum ve kuruluşlarda genel hükümlere göre sağlanır.

Başvurunun dilekçe hakkını da kapsamı durumu

Madde 12- Bilgi edinme başvuru dilekçesinin konuları tamamen bilgi edinme hakkının konusu dışında talepler içeriyorsa bu dilekçeyle ilgili olarak doğrudan Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümleri uygulanır. Dilekçe, bilgi edinme ile birlikte başka talepleri de içeriyorsa, çoğaltılarak konularına göre hem Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre hem de Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanuna göre işleme konulur. Bu durumlarda başvuru sahibine en geç 15 iş günü içinde bilgi verilir.

Başvuru dilekçelerinin diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilmesi

Madde 13- İstenen bilgi veya belge, Bakanlığın görev alanı dışında kalıyor veya başka bir kurum veya kuruluşta bulunuyorsa, ilgili birim başvuru dilekçesi veya formunu, istenen bilgi ve belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşun bilgi edinme birimine derhal gönderir ve durum ilgiliye on beş iş günü içinde bildirilir.

Bu şekilde yönlendirilen başvuru, bilgi veya belgenin bulunduğu kurum ve kuruluşça alındığı tarihte yapılmış sayılır. Sürelerin başlangıcında önceki başvuru dikkate alınmaz.

Bilgi edinme başvurusunda bulunulan kurum ve kuruluş, talep edilen bilgi veya belge kendisinde bulunmakla birlikte, istenen bilgi veya belgenin başka bir veya birden fazla kurum ve kuruluştan neşet ettiğini veya görev alanına girdiğini tespit ederse, bilgi veya belgeye erişimi sağlamadan önce, söz konusu kurum ve kuruluşlardan görüş alabilir. Bu takdirde bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

Görüş sorulan kurum ve kuruluşta, görüş bildirmesi için beş iş gününden az süre verilemez. Görüş sorulan kurum ve kuruluş yetkilileri, ilgiliye süresinde cevap verilmesi konusunda, kendisine başvuru yapılan kurum ve kuruluş yetkilileriyle aynı sorumluluğu paylaşır.

Teftiş ve denetimler sonucu düzenlenen rapor ve layihaların başvuru sahiplerinin bilgisine sunulması, Kanunun ve Yönetmeliğin ilgili maddelerinde bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulan bilgiler ayrılarak, hakkında rapor veya layiha düzenlenen kurum ve kuruluşlarca sağlanır. Teftiş ve denetim birimlerinin düzenlediği diğer raporlara yönelik başvuruların, raporların ekli suretlerinin bulunduğu kurum ve kuruluşlara yapılması esastır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuruların Cevaplandırılması, Bilgi veya Belgelere Erişim ve Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Başvuruların cevaplandırılması

Madde 14- Bilgi edinme birimleri veya bilgi edinme yetkilisi Kanun ve Yönetmelik kapsamında yapılan başvuruları, bu Yönergede belirtilen usul ve esaslar dahilinde cevaplandırır.

Başvuru içeriğinin birden fazla birimi ilgilendirmesi durumunda, kendisine başvuru dilekçesi veya formu gönderilen birim, diğer birimlerin görev alanına giren bilgi ve belgeleri bu birimlerden isteyerek başvuru sahibine cevap verir.

Elektronik posta veya faks yoluyla yapılan başvurulara elektronik posta veya faks

ile cevap verilebileceği gibi istenilen bilgi ve belgenin niteliğine göre yazılı olarak da cevap verilebilir. Ancak faks ile yapılan başvurularda başvuru sahibi kendisine faks ile cevap verilmesini istiyorsa cevap verilecek faks numarasını dilekçesinde ayrıca belirtmelidir.

Kanunda bilgi edinme hakkının istisnaları olarak düzenlenen konularda yapılan bilgi edinme başvuruları reddedilerek bu kararın gerekçesi ve bu karara karşı yapılabilecek başvuru yolları ve süreleri başvurana bildirilir.

Başvurunun cevaplandığı tarih, kurum veya kuruluşun cevap yazısı üzerindeki tarihtir.

Kamu görevlilerinin ihmali veya kusurlu davranışları nedeniyle, Kanunda belirtilen süreler içinde başvurunun cevaplandırılmaması, kurum ve kuruluşların cevap verme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Gizli bilgileri ayırarak bilgi veya belge verme

Madde 15- İstenen bilgi veya belgelerde, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirlerinden ayrılabilirse, söz konusu bilgi veya belge, gizlilik dereceli veya açıklanması yasaklanan bilgiler çıkarıldıktan sonra başvuranın bilgisine sunulur. Ayırma gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.

Bilgi veya belgeye erişim süreleri

Madde 16- Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Bu durumda, sürenin uzatılması ve bunun gerekçesi başvuru sahibine on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilir.

Başvuru ücretleri

Madde 17- Erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on sayfalarının kopyaları için postalama maliyeti dahil herhangi bir ücret alınmaz. Ancak, başvuru sahibi on sayfayı geçen kopyalar için inceleme, araştırma, kopyalama, postalama ve diğer maliyet unsurları dikkate alınarak hesaplanacak bir bedeli öder.

İlgili bilgi edinme birimi veya yetkilisi, erişim sağlanacak bilgi veya belgelerin, erişim maliyeti tutarı ve ödemenin yapılacağı yer hakkında başvuru sahibini başvuru tarihinden itibaren on beş gün içinde; istenen bilgi veya belgenin, başka bir birimden sağlanması, başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendir-

mesi durumunda, otuz gün içinde bilgilendirir. Başvuru sahibine yapılacak bildirim on beş ve otuz iş günlük cevap verme süresini durdurur.

Başvuru sahibi, bildirim yapıldığı tarihten itibaren on beş iş günü içinde ödemeyi gerçekleştirdiğini gösteren belgeyi sunmadığı takdirde talebinden vazgeçmiş sayılır. Bilgi edinme birimi veya yetkilisi tarafından hesaplanacak ücret, bilgi talebinde bulunan tarafından kurum ve kuruluşların saymanlık bürosuna veya saymanlık bürosunca bildirilecek banka hesabına yatırılır.

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Madde 18- Bilgi edinme hakkının kullanılması, Kanunun Dördüncü Bölümü ile Yönetmeliğin Beşinci Bölümündeki sınırlamalara tâbidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Rapor Düzenlenmesi

Madde 19- Kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

- a) Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının toplam sayısını,
- b) Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- c) Kısmen olumlu cevaplanarak, kısmen de reddedilerek bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuruları,
- d) Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,
- e) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- f) Diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirilen başvuru sayısını,
- g) Ücret yatırılmadığı için talebinden vazgeçmiş sayılan başvurusu sayısını,

Gösterir bir rapor hazırlayarak, Kurula gönderilecek rapora esas olmak üzere, her yıl Ocak ayının 20'sine kadar Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine ulaştırırlar.

Mahalli idareler (köyler hariç), bunların bağlı ve ilgili kuruluşları, birlik ve şirketleri ile kurum veya kuruluşların 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu kapsamındaki taşra teşkilatları, raporlarını ilçelerde kaymakamlıklara, il merkezinde ise valiliklere gönderirler. Valilikler, her bir ilçe için toplam sayıları içerecek şekilde düzenledikleri ve merkez ilçeden kendilerine yapılan başvurularla ilgili bilgileri de ekleyerek il bazında hazırladıkları raporları, her yıl Ocak ayının 20'sine kadar Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine gönderirler.

Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğince, Bakanlık merkez birimleri ile bağlı ve ilgili kuruluşlarla ilgili raporlar birim bazında; illerden gelen tüm raporlar ise birleştirilerek iller bazında tek bir rapor halinde düzenlenir ve Yönetmeliğin 44

üncü maddesinde belirtilen süre içerisinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderilir.

Kurum ve kuruluşlar bu bilgileri kendi kurumsal internet sayfalarında güncel halde yayımlarlar.

Denetim

Madde 20- Bilgi edinme hakkının kullanımı kapsamındaki başvurulara ilişkin uygulamalar, sıralı amirleri ile ilgili teftiş ve denetim birimleri tarafından denetlenir.

Eğitim

Madde 21- Kurum ve kuruluşlar, Kanunun, Yönetmeliğin ve bu Yönergenin uygulanması konusunda personeline gerekli eğitimi sağlar ve bu amaçla eğitim programları düzenlerler.

Düzenleyici işlemler

Madde 22- Kurum ve kuruluşların yetkili mercilerince, teşkilatın yapısı ile bilgi edinme hizmetlerin yoğunluğu ve niteliği de dikkate alınarak, Kanunun, Yönetmeliğin ve bu Yönergenin uygulanması amacıyla yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemler yürürlüğe konulabilir.

Kuruldan görüş isteme

Madde 23- Kurum ve kuruluşlar, Yönetmeliğin 25 inci maddesi kapsamında, bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararlar ve düzenlemelere ilişkin olarak Kuruldan görüş isteme taleplerini Bakanlık (Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği) aracılığıyla iletirler.

Yürürlük

Madde 24- Bu Yönerge onayı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 25- Bu Yönerge hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

EK-1
BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU FORMU

(Gerçek Kişiler İçin)

Başvuru sahibinin adı ve soyadı:

Oturma yeri veya iş adresi:

Türkiye Cumhuriyeti Kimlik No: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)

Başvuruya hangi yolla cevap almak istersiniz?

Yazılı

Elektronik

Elektronik posta adresi: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)

İmzası:

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir.

Gereğini arz ederim.

İstenen bilgi veya belgeler:

(Not: Ayrılan bölümdeki boşluk yetmediği takdirde, başvuru için boş sayfa / sayfalar kullanılabilir.)

EK-2
BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU FORMU

(Tüzel Kişiler İçin)

Tüzel kişinin unvanı:

Tüzel kişinin adresi:

Yetkili kişinin Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)

Başvuruya hangi yolla cevap almak istersiniz?

Yazılı Elektronik

Yetkili kişinin elektronik posta adresi: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)

Yetkili kişinin imzası:

Not: Yetki belgem ekte sunulmaktadır.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir.

Gereğini arz ederim.

İstenen bilgi veya belgeler:

(Not: Ayrılan bölümdeki boşluk yetmediği takdirde, başvuru için boş sayfa / sayfalar kullanılabilir.)

4. BİLGİ EDİNME HAKKINA İLİŞKİN 2004 / 91 SAYILI GENELGE

Sayı : B050BİD0000004/9.33.14/ 1232

Tarih : 20/05/2004

Demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenleyen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 09/10/2003 tarihinde kabul edilerek 21/10/2003 tarih ve 25269 sayılı Resmi gazetede yayınlanmış ve sözkonusu Kanun gereğince hazırlanan "Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına

İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" de 27/4/2004 tarih ve 25445 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan Kanun ve Yönetmeliğin Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilatı ile Mahalli İdarelerde eksiksiz ve hassasiyetle uygulanması önem taşımaktadır.

Bu nedenle;

- 1- Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği bünyesinde, bağlı ve ilgili kuruluşlar ile halkla ilişkiler teşkilatı bulunan birimlerde bilgi edinme birimleri oluşturulacak, merkez teşkilatındaki diğer Genel Müdürlük ve Müstakil Daire Başkanlıklarında ise bilgi edinme yetkilisi görevlendirilecek ve bu birimlerle ilgili irtibat bilgileri internet sayfasında yayınlanacaktır,
- 2- Valilik, Kaymakamlık, mahalli idareler (köyler hariç) ve bunların bağlı ve ilgili kuruluşları ile birlik veya şirketlerinde, merkezi idarenin taşra teşkilatlarında bilgi edinme birimleri oluşturulacak veya bilgi edinme yetkilisi görevlendirilecektir,
- 3- Birimlerce, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konuları ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planları, temel nitelikli karar ve işlemleri, mal ve hizmet alım satımları, proje ve yıllık faaliyet raporları, ilgili mevzuat ve düzenleyici işlemleri hazırlanarak oluşturulacak bilgi edinme birimlerinde muhafaza edilecektir,
- 4- Bakanlık merkez teşkilatındaki birimler adı geçen dosyaların birer örneğini Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine gönderecektir,
- 5- Birimlerce, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılması ve başvurulardan kaynaklanan iş yükünün en aza indirilmesi amacıyla; internet sayfaları yeniden düzenlenerek 3 üncü maddede belirtilen bilgi ve belgeler ile birimlerini ilgilendiren mevzuat ve düzenlemeler internet sayfalarında kendilerine ayrılan bölümlerde yayınlanacaktır,
- 6- İnternet sayfalarında, sözkonusu Kanun ve Yönetmelikte belirtilen düzenlemeler yapılarak, online başvuruların ilgili birim tarafından kabul edilmesine yönelik teknik altyapı hazırlanacak, ayrı internet sayfası olmayan kaymakamlıklar için valilik internet sayfaları altında internet sayfası hazırlanacaktır,
- 7- Bakanlığımız Merkez Teşkilatına (ilgili ve bağlı kuruluşlar hariç) basından gelen bilgi ve belge edinme başvuru ve talepleri işleme konulmadan doğrudan Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğine intikal ettirilecek ve bu bilgi ve belgeler Bakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğince basına verilecektir,
- 8- Bilgi edinme birimleri veya yetkilisi dışındaki herhangi bir birime ulaşan başvuru dilekçeleri veya formları işleme konulmadan derhal görevli bilgi edinme birimi veya yetkilisine gönderilecektir,
- 9- İlgili mevzuatın uygulanması konusunda gerekli eğitim programları hazırlanacak ve hizmet içi eğitim sağlanacaktır ,
- 10- Kanununun 30 uncu ve Yönetmeliğin 44 üncü maddesine göre düzenlenecek olan yıl sonu istatistikleri Bakanlığımız Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği bünyesindeki bilgi edinme birimine gönderilecektir,

- 11- Söz konusu düzenlemeler, sorumlu birimler tarafından Yönetmelikte belirtilen süreler içinde yerine getirilecek ve sonucundan ayrıca bilgi verilecektir.

Gereğini rica ederim.

Abdülkadir AKSU (Bakan)

5. DİLEKÇE VE BİLGİ EDİNME HAKKININ KULLANILMASINA İLİŞKİN 2004 / 12 SAYILI GENELGE

Resmî Gazete Tarihi : 24/01 2004

Resmî Gazete Sayısı : 25356

Bireylerin kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında idari makamlara başvuruda bulunmaları ve kendileri veya faaliyet alanlarıyla ilgili konularda bilgi edinme haklarını kullanmaları, eşitlik tarafsızlık ve açıklık ilkeleri temelinde demokratik ve şeffaf bir yönetimin gereğidir. İdare-birey ilişkisinde hukukun üstünlüğünü, demokratikleşmeyi ve saydamlığı sağlayabilmek için, idari faaliyetlerin yürütülmesi sırasında bireysel hak ve özgürlüklere duyarlı davranılması hukuk devletinin en temel niteliğidir. Hükümetimiz, devlet ile toplum arasındaki bağların daha güçlü hale getirilmesini ve halkın talep ve beklentilerine azami düzeyde cevap verilmesini esas alan bir politika benimsemiştir. Acil Eylem Planı'nda da yer alan, "Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde vatandaş odaklı yaklaşımların benimseneceği" ilkesi, bu politikamızın temelini oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, 3.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40'ıncı maddesine eklenen ikinci fıkrayla, Devletin, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorunda olduğu, keza "Dilekçe hakkı" başlıklı 74'üncü maddesinde yapılan değişikliklerle de, dilekçe sahiplerine başvuru sonuçlarının yazılı olarak bildirilmesi hükme bağlanmıştır.

Anayasamızda yapılan bu değişikliklere uygulama kabiliyeti kazandırmak üzere, 01.11.1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunun 02.01.2003 tarihli ve 4778 sayılı Kanunla değiştirilen 7'nci maddesinde, yapılmakta olan işlemin safahatı veya sonucu hakkında, yetkili makamlarca dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap verileceği ve sonucun ayrıca bildirileceği hükmüne yer verilmiştir. Ayrıca, 24.4.2004 tarihinde yürürlüğe girecek olan 9.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile de kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir. Her iki düzenleme de, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programda yer alan insan hakları alanında yasal ve idarî düzenlemelerin yapılması ve uygulamaların iyileştirilmesi taahhütleri açısından büyük önem ve öncelik taşımaktadır.

Ancak, söz konusu Anayasa ve Kanun hükümlerinin uygulanmasında gerekli hassasiyetin gösterilmediği, dilekçeyle yapılan başvurulara idarî makamlar tarafından bazen cevap verilmediği veya yasal süresinden sonra cevap verildiği, dolayısıyla dilekçe hakkının etkin şekilde kullanımının gerçekleşmediği yolunda şikayetler bulunmaktadır.

Bu bağlamda, bilgi edinme hakkı ile dilekçe hakkının mevzuatımızda yer alan esas ve usullere uygun olarak etkin kullanılmasını teminen, bakanlıkların merkez ve taşra teşkilatları, valilik, kaymakamlık ve mahalli idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşları, hizmet alanlarında aşağıda yazılı kurallara uymakla yükümlüdürler.

- 1- Dilekçe hakkı, sorulara cevap almak suretiyle bilgi edinmeyi, şikayette bulunmak suretiyle denetlemeyi, dilek ve öneride bulunmak suretiyle de demokratik katılımı sağlayan siyasal haklardandır. Bu itibarla,
  - a) Türk vatandaşları ile Türkiye’de ikamet eden yabancılar (karşılıklılık esası gözetilmek ve dilekçelerinin Türkçe yazılması kaydıyla) kendileri veya kamuyla ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne ve yetkili idari makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptirler. Dilekçe hakkının kullanımı çerçevesinde idareye yapılan her türlü başvuru aşağıda belirtilen usule uygun olarak cevaplandırılacaktır:
    - Bireylerin ve tüzel kişilerin başvuru dilekçelerini alan idari makamlar, dilekçelerin alındığı tarih, kayıt numarası ve konusunu gösteren alındı belgesini düzenleyip, bu alındı belgelerini, herhangi bir ücret talep etmeden, başvuru sahiplerine vereceklerdir.
    - Ad, soyad ve adres bulunmayan, imza taşımayan, belli bir konuyu içermeyen, ya da yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili dilekçeler cevaplandırılmayacaktır. Ancak, bu unsurları ihtiva etmemekle birlikte, başvurulara olayla ilgili inandırıcı mahiyette bilgi ve belgeler eklenmiş veya somut nitelikte bilgi, bulgu ya da olaylara dayanılıyor ise, bu hususlar ihbar kabul edilerek idarece işlem yapılabilir.
    - Başka bir idari makamın görev alanında kalan başvurular, ilgili idarî makama iletilecek ve başvuru sahibine de bilgi verilecektir.
    - Bireylerin ve tüzel kişilerin, kendileriyle veya kamuyla ilgili, dilekçeyle usulüne uygun bir şekilde yaptıkları başvuruların idarece geciktirilmeksizin en kısa sürede cevaplandırılması yasal zorunluluktur. Yetkili idarî makam tarafından, bu şekilde yapılan başvurularla ilgili olarak, yapılmakta olan işlemin safahatı veya sonucu hakkında dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içerisinde gerekçeli olarak cevap verilecektir. İşlem devam ediyorsa, sonucu hakkında ayrıca bilgi verilecektir.
    - Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gönderilen dilekçelerin dilekçe komisyonu ile İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nda incelenerek 60 gün içinde karara bağlanacağı göz önüne alınarak, TBMM Dilekçe Komisyonu tarafından gönderilen dilekçelerin de ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca en geç otuz gün içerisinde cevaplandırılmasına dikkat edilecektir.

- b) Mevcut idari işlemlerden idari başvuru yolu açık bulunanların değiştirilmesi, kaldırılması veya geri alınmasıyla ilgili başvurular üzerine, İdari Yargılama Usulü Kanununun (İYUK) ilgili idari makama başvuru ve cevap süresini düzenleyen 11'inci maddesi hükmü dikkate alınarak aşağıdaki işlemler yapılacaktır.
- Başvuru dilekçesi, idari işlemleri değiştirmeye, kaldırmaya veya geri almaya yetkili olan idari makama en kısa sürede ulaştırılacaktır.
  - Yetkili idari makam, başvuru dilekçesinin idareye verilmesini müteakip en kısa sürede gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak suretiyle işlemin yerindeliği yanında bütün unsurları bakımından hukukiliğini de değerlendirerek cevap verecektir.
  - İdari işlemin değiştirilmesi, kaldırılması veya geri alınmasının mümkün olması halinde, başvuru sahibine verilecek cevapta, bu idari işleme karşı başvuru- labilecek kanun yolları ile başvuru süreleri de gösterilecektir.
- 2- Bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin esas ve usuller, 24.4.2004 tarihinde yürürlüğe girecek olan 4982 sayılı "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu"nda düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu itibarla,
- a) Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, faaliyetlerine ilişkin mezkur Kanun kapsamında bulunan bilgi başvurularını süratli bir şekilde sonuçlandırarak Kanunda belirtilen istisnalar dışında her türlü bilgi ve belgeyi başvuru sahiplerine vereceklerdir.
  - b) Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine, istenilen bilgi ve belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlayacaklardır. İstenilen bilgi ve belgenin; başvuru kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması, başka bir kurum veya kuruluşun görüşünün alınmasını gerektirmesi ya da başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi hallerinde bilgi ve belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır. Ancak bu sürenin uzaması durumunda, gerekçe başvuru sahibine yazılı olarak on beş iş günlük sürenin bitiminden önce bildirilecektir.
  - c) Kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek olanlar hariç, yargı denetimi dışında kalan idarî işlemler, devlet sırları, ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, idarî veya adlî soruşturmaya, özel hayata dair bilgiler, haberleşmenin gizliliğini ihlal edecek bilgi ve belgeler, ticari sırlar ile Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamındaki hususlar bilgi edinme hakkının istisnasını oluşturur. Keza, tavsiye ve mütalaa talepleri ile yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi veya belgeler de bilgi edinme başvurularına konu edilmeyecektir.
  - d) Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan memurlar ile diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri fiillerle ilgili olarak, genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturmasını gerektiren haller saklı kalmak kaydıyla, tabi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanacaktır.

Ayrıca; dilek ve şikayetlerini, kamu kurum ve kuruluşlarına gelerek sözlü olarak ileten başvuru sahipleri, hoşgörü ve güler yüzle karşılanarak kendilerine yardımcı olacaktır. Başvuru sahiplerinin talepleri anında incelenerek, sorunlarının mümkün olduğu oranda mahallinde çözümlenmesine özen gösterilecektir.

Bu çerçevede, konuya ilişkin Anayasal ve yasal kurallar ile yukarıda belirtilen usul ve esaslar hakkında tüm personel bilgilendirilecek, personele yönelik eğitim programlarında konuya ayrıntılı olarak yer verilmesi sağlanacak, bilgi edinme ve dilekçe haklarının kullanımı kapsamındaki başvurulara ilişkin uygulamalar mevzuat dahilinde denetlenecek ve denetimler sonucu belirtilen kurallara uymadıkları saptanan kamu görevlileri hakkında genel hükümlere göre disiplin ve ceza işlemleri uygulanacaktır.

3071 sayılı "Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun"un uygulanması çerçevesinde yayınlanmış bulunan halkla ilişkiler konulu 22.1.1993 tarihli ve (1993/2) sayılı Genelgenin 2'nci maddesinde "iki ay" olarak belirtilen dilekçenin cevaplandırılmasına ilişkin süre, mevzuatta yapılan değişikliğe istinaden "30 gün" şeklinde değiştirilmiş, vatandaş başvuruları konulu 29.12.1994 tarihli ve 20369 sayılı yazı yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu itibarla; "Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun" ile "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" hükümlerinin gerekleri, bütün kamu kurum ve kuruluşları tarafından yukarıda belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda yerine getirilecektir.

Bu genelge yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Recep Tayyip ERDOĞAN (Başbakan)

6. İDARİ PARA CEZALARINA İLİŞKİN GENELGE

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Dernekler Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.05.0.DDB.0.00.00.40-010-06-01- 3826

Tarih : 03/12/2010

Konu : İdarî Para Cezaları

GENELGE
2010/78...

5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununda yer alan idarî para cezalarının 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 3 üncü maddesi ve 17 nci maddesinin yedinci fıkrası gereğince, 31/03/2005 tarih ve 25772 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliğinde belirtilen parasal hadlerin de aynı Yönetmeliğin 101 inci maddesi gereğince, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması gerekmektedir.

Söz konusu idarî para cezaları ile parasal hadler, 12/11/2010 tarih ve 27757 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 401 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde tespit edilen 2010 yılı için yeniden değerlendirme oranı olan % 7,7 (yedi virgül yedi) artış esas alınarak, 01/01/2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ekli listede gösterildiği şekilde artırılmıştır.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Güngör Azim TUNA
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı

5253 Sayılı DERNEKLER KANUNU (İdari Para Cezaları)

Madde	01/01/2010 - 31/12/2010 Tarihleri Arasında Uygulanacak Miktar (TL)	2010 Yılı Oranı (%)	01/01/2011 - 31/12/2011 Tarihleri Arasında Uygulanacak Miktar (TL)
32/a	572,00	7,7	616,00
32/b	572,00	7,7	616,00
32/d (2. Cümle)	572,00	7,7	616,00
32/d (3. Cümle)	1.144,00	7,7	1.232,00
32/g	1.144,00	7,7	1.232,00
32/h	572,00	7,7	616,00
32/ı	114,00	7,7	122,00
32/İ	572,00	7,7	616,00
32/m	572,00	7,7	616,00
32/r	1.144,00	7,7	1.232,00

2860 SAYILI YARDIM TOPLAMA KANUNU (İdari Para Cezaları)

Madde	01/01/2010 - 31/12/2010 Tarihleri Arasında Uygulanacak Miktar (TL)	2010 Yılı Oranı (%)	01/01/2011 - 31/12/2011 Tarihleri Arasında Uygulanacak Miktar (TL)
29/1 (1. Cümle)	801,00	7,7	862,00
29/1 (2. Cümle)	572,00	7,7	616,00
29/2	228,00	7,7	245,00

DERNEKLER YÖNETMELİĞİ (Parasal Hadler)

Madde	01/01/2010 - 31/12/2010 Tarihleri Arasında Uygulanacak Miktar (TL)	2010 Yılı Oranı (%)	01/01/2011 - 31/12/2011 Tarihleri Arasında Uygulanacak Miktar (TL)
31	726.196,00	7,7	782.113,00
47	1.451,00	7,7	1.562,00
49	72.619,00	7,7	78.210,00

7. BEYANNAMELERE İLİŞKİN GENELGE

Sayı : B050DDB0000007/4943 (Gen.)-2006

Tarih : 25/12/2006

GENELGE

2006 / 90

Bilindiği üzere 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 19/1 maddesi, "Dernekler, yılsonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir." hükmünü,

Dernekler Yönetmeliği'nin 84 üncü maddesi de, "Beyannameler valiliklerce incelenir. Gerekli görülen hallerde bu inceleme Bakanlıkça da yapılabilir. Beyannamelerde eksiklik veya yanlışlıklar görülmesi halinde, ek bilgi ve belgeler istenebilir ve bunlar tamamlattırılır. Beyannamelere ilişkin istenen ek bilgi ve belgelerin verilmemesi, eksik verilmesi veya verilen sürede tamamlanmaması hallerinde ilgili dernek denetime tabi tutulabilir.

Beyannamelerin incelenmesi esnasında konusu suç oluşturan hususların tespit edilmesi halinde, ilgili mülki idare amirliğince durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir. Beyannameler ile ilgili olarak haklarında adli ve idari işlem yapılan dernekler, Bakanlığa bildirilir." hükmünü,

Amirdir.

Bu doğrultuda, derneklerin, 2006 yılına ait beyannamelerini, 2007 yılı Nisan ayı sonuna kadar mülki idare amirliğine vermeleri gerekmektedir.

Bakanlığımız Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın e-dernek kurumsal yazılım programına yapılan veri girişlerinin incelenmesi sonucunda, önceki yıllara ait birçok beyan-

namede yer alan bilgilerin kullanıcı adı ve şifresi bulunan dernek yetkilileri veya il dernekler müdürlükleri personeli tarafından sisteme eksik veya hatalı kaydedildiği anlaşılmıştır. Bu durumun, derneklere ilişkin yapılacak değerlendirmeler veya istatistikî veri hazırlama noktasında önemli sıkıntılara yol açacağı aşikardır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle kamu yararına çalışan dernekler ile bilânço esasına göre defter tutan derneklere öncelik verilmek suretiyle;

2007 yılında verilecek beyannamelerin, bir önceki yılda verilen beyannamelerle mukayese edilerek Dernekler Yönetmeliği'nin 84 üncü maddesinde belirtilen usule göre incelenmesi, beyannamelerde önemli tutarsızlık, hata veya konusu suç oluşturan hususların bulunduğu anlaşılmaması halinde, ek bilgi ve belge istenmeksizin ilgili derneğin iş ve işlemlerinin 5253 sayılı Kanun'un 19 uncu maddesi gereğince yerinde denetlenmesi,

Mevzuata aykırı hareket ettiği tespit edilen dernekler hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılması, sonucundan Bakanlığımıza bilgi verilmesi ve adı geçen sisteme yapılacak veri girişlerinde gerekli özen ve dikkatin gösterilmesi,

Hususlarının hassasiyetle takip edilerek gereğinin yapılmasını önemle rica ederim.

Mustafa TEKMEK
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı V

8. İZNE TABİ KELİMELERE İLİŞKİN GENELGE

Sayı : B050DDB0000007/
Tarih : 09/10/2006

GENELGE
2006 / 78

Bilindiği üzere, Dernekler Kanunu'nun 28 inci maddesi uyarınca, dernek adlarında; Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler İçişleri Bakanlığının izni ile kullanılmaktadır.

Ayrıca, Dernekler Yönetmeliği'nin 53 üncü maddesi ile dernek adlarında yukarıda belirtilen kelimeleri kullanmak isteyen derneklerin en çok üyeye sahip olması esası getirilmiştir.

Bu kapsamda, izne tabi kelime kullanmak isteyen derneklerin başvurularında öncelikle üye kayıtları eski olanların kayıtlarının güncellenmesi derneklerden talep edile-

cek, bunu müteakiben aşağıdaki hususlarda denetim yapılacaktır.

- Türk Medeni Kanunu'nun 64 üncü maddesi gereğince yazılı olarak yapılan üyelik başvurularının, dernek yönetim kurulunca karara bağlanıp bağlanmadığı,
- Yine aynı madde uyarınca başvurusu kabul edilen üyenin kaydının üye kayıt defterine işlenip işlenmediği,
- Üye kayıt defterindeki kayıtlar ile yönetim kurulu kararları arasındaki mutabakatın sağlanıp sağlanmadığı.

Yukarıda belirtilen konuları içeren denetim raporunun Valiliğiniz görüşü ile birlikte Bakanlığımıza sunulması hususunda gereğini rica ederim.

Şahabettin HARPUT
Bakan a.
Vali
Müsteşar

9. DERNEK İKAMETGÂHLARINA İLİŞKİN GENELGE

Sayı : B050DDB0000007 / (Gen.) / 2006
Tarih : Ağustos 2006

GENELGE / 2006 /70

- İlgi: a) 03.05.2006 tarih ve 560 sayılı Genelgemiz.
b) 13.09.2004 tarih ve 1620 sayılı Genelgemiz.
c) 19.02.2004 tarih ve 2004/2 sayılı Genelgemiz.

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin dernek ikametgahı olarak kullanılıp kullanılmayacağı hususunda ilgi (a) ve (b) Genelgelerimiz yayımlanmıştır.

Ancak, uygulamada ilgi (a) ve (b) Genelgelerimiz amaçları dışında yorumlandığından ve illere göre farklı uygulamalar yapıldığından, spor kulüpleri başta olmak üzere bazı derneklerin mağdur olduğu Bakanlığımıza intikal eden bilgilerden anlaşılmıştır. Bu nedenle; 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun ve ilgi (c) Genelge ile 178 sayılı Maliye Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 13/d maddesi hükümleri saklı kalmak üzere Bakanlığımızın ilgi (a) ve (b) Genelgeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Abdülkadir AKSU
İçişleri Bakanı

10. KONUSU SUÇ TEŞKİL EDEN DERNEK FAALİYETLERİNE İLİŞKİN GENELGE

Sayı : B050DDB0000074/3465-1303
Tarih : 07/08/2006

GENELGE
2006 / 64

Dernek kurma hakkına sınırlandırmalar ve derneklerin faaliyetlerine önemli kısıtlamalar getiren 2908 sayılı Dernekler Kanunu, AB müktesebatına uyum çerçevesinde hazırlanan 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

5253 sayılı Kanunda yapılan düzenlemeler ile kolluk kuvvetlerinin dernek ve eklentilerine girebilmesi, arama yapması ve buradaki eşyaya el koyması konusundaki şartlar ağırlaştırılmış ve Anayasada belirtilen konut dokunulmazlığı ilkesine paralellik sağlanmıştır.

Ancak, bu yasal değişiklikler sonucunda, bazı derneklerin lokallerinde ve yerleşim yerlerinde (ikametgâhlarında) kuruluş amaçlarına aykırı olarak kumar oynatıldığı, Bakanlığımıza intikal eden bilgilerden anlaşılmıştır.

Bazı derneklerin sivil toplum anlayışı dışında kullanılması; sosyal, kültürel ve siyasal alanda önemli görevler üstlenen ve demokrasinin gelişmesinde etkin rol oynayan derneklerin, kamuoyu nezdindeki itibarını olumsuz etkilemekte ve sivil toplum kuruluşlarına duyulan güvene zarar vermektedir.

Kumarın sosyal bakımdan ortaya koyduğu büyük tehlike ile AB Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan sivil toplum örgütlerinin geliştirilmesi konusundaki beklentiler dikkate alındığında, aşağıda belirtilen konularda açıklama yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

5253 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi gereğince, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun tutup tutmadıkları Bakanlığımız ve mülki idare amirliklerince denetlenmektedir. 31/03/2005 tarih ve 25772 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliğinde derneklerin üyelerinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere lokaller açılması ve işletilmesi konularında gerekli düzenlemeler yapılmış; lokal denetimlerinin dernekler birimleri ve kolluk kuvvetlerince birlikte yapılması öngörülmüştür. 5253 sayılı Kanunun 20 nci maddesi gereğince de kolluk kuvvetleri, kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararıyla, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülkî idare amirinin yazılı emriyle derneklerin yerleşim yerleri ve eklentilerine girebilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 228 inci maddesinde kumar oynanması için yer veya başka surette imkân sağlanması suç olarak tanımlanmış ve bu suçun oluşması için aleniyet şartı aranmamıştır. Aynı maddede bu suçu işleyen kişilerin bir yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılacağı da hüküm altına alınmıştır.

5326 sayılı Kabahatler Kanununun 34 üncü maddesinde kumar oynanması kabahat olarak tanımlanmış, karşılığında idarî para cezası ve ayrıca, kumardan elde edilen kazancın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi idarî yaptırım olarak öngörülmüştür. Bu hüküm gereğince, kumar dolayısıyla idarî para cezasına ve bu suretle elde edilen gelire elkonulmasına karar verme yetkisi sadece kolluğa ait bulunmakta, elkonulan gelirin mülkiyetinin kamuya geçirilmesine ise mülkî amir karar verebilmektedir.

5253 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin (p) bendinde konusu suç teşkil eden fiillerin gerçekleştirilmesi fesih sebebi olarak sayılmış, ayrıca dernek başkanının hapis ve adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu yasal düzenlemeler karşısında derneklerin yerleşim yerlerinde, lokallerinde veya her çeşit eklentilerinde kumar oynanması için yer veya başka surette imkân sağlanması suç olarak tanımlandığından, bu suçun işlendiğinin tespit edilmesi halinde 5237 sayılı Kanunun 228 inci ve 5253 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin (p) bendi uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının odağında bulunan derneklere olan güvenin korunması amacıyla, kuruluş amaçları ve sivil toplum anlayışının dışında faaliyet gösteren bu derneklerin hassasiyetle takip edilerek gereğinin yapılmasını rica ederim.

Abdülkadir Aksu
İçişleri Bakanı

11. KAMU YARARINA ÇALIŞAN DERNEKLERİN DENETLENMESİNE İLİŞKİN GENELGE

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Dernekler Dairesi Başkanlığı

Sayı : B050DDB0000074-010.06.01-90
Tarih : 08/02/2007
Konu : Derneklerin Denetimi

GENELGE
2008/2

(D O S Y A)

İlgi: a) 21/07/2006 tarih ve B050DDB0000074/3701-2006/62 sayılı genelge,
b) 08/02/2007 tarih ve B050DDB0000074-010.06.01-383 sayılı yazı.

5253 sayılı Dernekler Kanununun 19 uncu maddesinde gerekli görülen hallerde derneklerin İçişleri Bakanı ve mülki idare amirleri tarafından denetletilebileceği hüküm altına alınmış, 27 nci maddesinin üçüncü fıkrasında ise kamu yararına çalışan derneklerin en az iki yılda bir denetlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu yasal zorunluluğun yerine getirilmesi amacıyla, ilinizde faaliyette bulunan kamu yararına çalışan derneklerin veya merkezleri başka illerde bulunan bu derneklerin ilinizdeki şubeleri ile dernekler tarafından kurulan federasyonlar ve federasyonlar tarafından kurulan konfederasyonların genel denetimleri ile kamu yararı statüsü izni verilmesinde aranan şartları halen taşıyıp taşımadıkları hususlarındaki incelemelerin aksatılmadan Valiliğinizce yapılması gerekmektedir.

Bu kapsamda yapılan birinci iki yıllık denetim çalışmaları 31/12/2006 tarihinde sona ermiştir. İkinci iki yıllık denetim çalışmaları da 01/01/2007 tarihinde başlamış ve 31/12/2008 tarihinde sona erecektir. 2009 ve müteakip yıllardaki iki yıllık denetim çalışmaları da bu tarihler dikkate alınarak yapılacaktır. Söz konusu çalışmaya ilişkin denetim programı, denetimin başlayacağı yıldan önce gelen son ayda iki yıllık olarak hazırlanacak ve denetimler bu program çerçevesinde zamanında tamamlanacaktır. Ancak, bu programın uygulanması sırasında Bakanlığımız Dernekler Denetçileri tarafından denetlenen dernek, şube, federasyon ve konfederasyonlar ayrıca denetlenmeyecektir.

Denetimlerde, derneklerin malvarlığı ve faaliyetleri ile gelecekte yapılması düşünülen işleri Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliğinin ilgili maddeleri çerçevesinde kamu yararına çalışma niteliği açısından incelenecek, düzenlenecek denetim raporlarında ayrı bir bölüm açılarak konu ile ilgili bilgi ve belgelere yer verilecek, gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra derneğin kamu yararına çalışma niteliğini kaybedip kaybetmediği belirtilecek, ayrıca derneklerin diğer iş ve işlemleri ile ilgili olarak varsa mevzuata aykırı olduğu tespit edilen hususlar da raporlarda belirtilecek ve gerekli yasal işlemler yapılacaktır.

Bakanlığımızca gerekli değerlendirmelerin yapılabilmesi amacıyla; yalnızca kamu yararına çalışma niteliğinin kaybedildiği yönünde tespitleri içeren Dernek Denetim Raporlarının birer sureti Bakanlığımıza gönderilecek, kamu yararına çalışma şartlarını taşımadığı tespit edilen şubelerin ise adları liste olarak bildirilecek, ancak Bakanlığımızca yapılacak incelemelerden sonra istenmesi halinde bu şubelere ait Denetim Raporları gönderilecektir.

Söz konusu iki yıllık denetim çalışmalarının bitimini takip eden yılların Ocak ayının sonuna kadar gerekli belgelerle birlikte Ek 1'de bulunan tablo doldurularak Bakanlığımıza gönderilecektir.

Kamu yararına çalışan derneklerin listesi, Dernekler Dairesi Başkanlığının www.dernekler.gov.tr internet adresindeki "Derneklere İlişkin Çeşitli Veriler" bölümünde yer almaktadır.

Ayrıca, kamu yararına çalışma niteliği bulunmayan dernek, federasyon ve konfederasyonlar ile dernek şubelerinin valiliğinizce yapılan denetimlerine ilişkin sonuçlar, o yılı takip eden her yılın Ocak ayı sonuna kadar Ek 2'de bulunan tablo doldurularak gönderilecek, bu çalışmalara ilişkin denetim raporları ise Bakanlığımıza gönderilmeyecektir.

Bakanlığımıza gönderilecek Ek 1 ve Ek 2 tablolarında yer alan bilgilerin hatasız doldurulması, yapılacak istatistikî çalışmalar bakımından önem arz etmektedir. Bakanlığımızca yayımlanan ilgi (a) genelge ve ilgi (b) yazı yürürlükten kaldırılmıştır. Bilgi ve gereğini rica ederim.

Mustafa TEKMEK

Bakan a.

Müsteşar Yardımcısı V.

12. MAL BİLDİRİMLERİNE İLİŞKİN GENELGE

Sayı : B050DDB0000007 / (Gen.)-2006

Tarih : Haziran 2006

GENELGE

2006 / 50

Bilindiği üzere 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet Ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun;

6/e maddesi, "Yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ile komisyon üyeliklerine seçim ve atamalarda göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde," hükmünü,

6/f maddesi, "Görevin sona ermesi halinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde," hükmünü ve,

8/m maddesi, "Bildirimlerin verileceği merciler şunlardır: ...Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve Kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için İçişleri Bakanlığı, bunların şube başkanları için buldukları İl Valilikleri," hükmünü,

Amirdir.

Yukarıda belirtilen Kanun hükümleri gereğince mal bildiriminde bulunmakla yükümlü derneklerin mal bildiriminde bulunmaları yönünde gerekli uyarıların yapılarak konu üzerinde hassasiyetle durulmasını önemle rica ederim.

Mustafa TEKMEK

Bakan a.

Müsteşar Yardımcısı V.

13. DERNEK LOKALLERİNE İLİŞKİN GENELGE

Sayı : B050DDB0000074/2790-911
Tarih : 15/06/2005

GENELGE
2006 / 50

İlgi :Bakanlığımızın 03/05/2005 tarih ve 2005/48 sayılı genelgesi.

Derneklerin üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki kullanılması ile lokallerin işletilmesi 5253 sayılı Dernekler Kanununun 26 maddesi gereğince mülki idari amirinden izin alınması şartına bağlanmış ve 31 Mart 2005 tarih ve 25772 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliğinde de lokaller ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Lokal açma ve lokallerde alkollü içki kullanılması ile ilgili başvuruların Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliği çerçevesinde incelenerek gerekli işlemlerin yapılması, lokal açma ve çalışma izni verilen lokallerin adı geçen Yönetmelikte öngörülen şartlara göre işletilip işletilmediğinin ilgi genelgemiz gereğince Valiliğinizce takip edilmesi gerekmektedir.

Dernekler Yönetmeliğinin geçici 4 üncü maddesinde bulunan “Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce faaliyette bulunmasına izin verilen lokaller, durumlarını üç yıl içinde bu Yönetmelikte öngörülen koşullara uygun hale getirirler.” hükmü gereğince 31.03.2005 tarihinden önce lokal açmasına izin verilen dernekler, lokallerini en geç 31.03.2008 tarihine kadar Yönetmelikte öngörülen şartlara uygun hale getirmek zorundadır.

31.03.2005 tarihinden önce açılmasına izin verilen dernek lokallerinin Valiliğinizce denetlenmesi ve denetim sonucunda Yönetmeliğe aykırı olduğu tespit edilen konuların ilgili derneğe yazılı olarak bildirilmesi, ayrıca bu yazıda söz konusu eksiklikleri giderilmeyen veya Yönetmelikte öngörülen şartlara uygun olmadığı tespit edilen lokallerin izin belgelerinin 31.03.2008 tarihi itibarıyla iptal edileceğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Zekeriya ŞARBAK
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı V.

14. GENEL KURUL TOPLANTILARINA İLİŞKİN GENELGE

Sayı :B050DDB0000007 / 1825-646

Tarih :03/05/2005

GENELGE

2005-47

Bilindiği üzere Türk Medeni Kanunu'nun 77. maddesi, "Genel kurul, yönetim kurulunca, en az onbeş gün önceden toplantıya çağrılır. Bu amaçla toplantının günü, saati, yeri ve gündemi, üyelere bildirilir..." hükmüne, 31.03.2005 tarih ve 25772 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliği'nin 14. maddesi ise, "Yönetim kurulu, dernek tüzüğüne göre genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel kurula katılma hakkı bulunan üyeler, en az onbeş gün önceden, günü, saati, yeri ve gündemi bir gazetede ilan edilmek veya yazılı ya da elektronik posta ile bildirmek suretiyle toplantıya çağrılır..." hükmüne amirdir. Bu doğrultuda, genel kurul, yönetim kurulunca en az onbeş gün önceden toplantıya çağrılacak ve bu amaçla toplantının günü, saati, yeri ve gündemi, üyelere bildirilecektir.

Ancak, genel kurula ilişkin olarak yapılması gereken söz konusu bildirim, yürürlükten kaldırılan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na göre dernek tüzüklerinde halen sadece gazete ilanı ile yapılacağı hükmü yer alsa da, bu hüküm dernek yönetim kurulunu bağlayıcı nitelikte değildir. Dolayısıyla, genel kurul toplantısının gününü, saatini, yerini ve gündemini üyelere duyuracak dernek yönetim kurullarının, yukarıda adı geçen yönetmelik hükmünde yer alan bildirim şekillerinden herhangi biriyle bu yükümlülüklerini yerine getirebileceklerdir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Zekeriya ŞARBAK
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı V.

**IV. AVRUPA
İNSAN HAKLARI
SÖZLEŞMESİ ve
EK PROTOKOLLER**

1. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14 No'lu Protokol ile Değiştirilen Son Hâli)

Sözleşmenin, 1 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 14 No.lu Protokol'ün (Avrupa Konseyi Antlaşmaları Serisi (AKAS) No. 194) düzenlemelerine uygun olarak değiştirilmiş halidir.

Sözleşme metni, daha önceden, 21 Eylül 1970'te yürürlüğe giren 3 No.lu Protokol'ün (AKAS No. 45), 20 Aralık 1971'de yürürlüğe giren 5 No.lu Protokol'ün (AKAS No. 55) ve 1 Ocak 1990'da yürürlüğe giren 8 No.lu Protokol'ün (AKAS No. 118) düzenlemelerine uygun olarak değiştirilmiş olup, 2 No.lu Protokolün (AKAS No. 44) metnini de kapsamaktaydı. 5. maddesinin 3. fıkrası uyarınca bu Protokol, yürürlüğe girdiği 21 Eylül 1970'ten bu yana Sözleşmenin ayrılmaz parçası sayılmaktaydı. Anılan Protokollerle değiştirilen veya klenen tüm hükümlerin yerini, yürürlüğe girdiği 1 Kasım 1998 tarihinden itibaren 11 No.lu Protokol (AKAS No. 155) almaktadır. Bu tarih itibarıyla, 1 Ekim 1994'te yürürlüğe giren 9 No.lu Protokol (AKAS No. 140) yürürlükten kalkmış, Protokol No. 10 (AKAS No. 146) de konusuz kalmıştır.

Roma 4 Kasım 1950

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni, bu bildirinin, açıkladığı hakların evrensel ve etkin olarak tanınmalarını ve uygulanmalarını sağlamayı hedef aldığını, Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik oluşturmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından biri olduğunu göz önüne alarak, dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve korunması öncelikle, bir yandan gerçekten demokratik bir siyasal rejime, diğer yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklaşa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin bağlılıklarını bir kez daha tekrarlayarak, aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildiri'de yer alan bazı hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmaya kararlı olarak, aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

Madde 1

İnsan haklarına saygı yükümlülüğü

Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.

Bölüm 1

Hak ve Özgürlükler

Madde 2

Yaşam hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.
2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:
  - a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;
  - b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;
  - c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması

Madde 3

İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.

Madde 4

Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1. Hiç kimse köle ya da kul durumunda tutulamaz.
2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.
3. Aşağıdaki haller, bu madde anlamında "zorla çalıştırma ya da zorunlu çalışma" sayılmaz:
  - a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullara uygun olarak tutulu bulunan bir kimseden, tutulu bulunduğu sırada veya şartlı tahliyeden yararlandığı süre içinde olağan olarak yapması istenilen bir iş;
  - b) Askeri nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdanî reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdanî reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmet;
  - c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz veya afet hallerinde gerekli görülen her hizmet;
  - d) Olağan yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5

Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

- a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;
  - b) Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebebiyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;
  - c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;
  - d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;
  - e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;
  - f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;
2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.
  3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.
  4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.
  5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.

Madde 6

Adil yargılanma hakkı

1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyumsuzluklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.
3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:
  - a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;
  - b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;
  - c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;
  - d) İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;
  - e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.

Madde 7

Kanunsuz ceza olmaz

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.
2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem veya ihmalden suçlu bulunan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8

Özel ve aile hayatına saygı hakkı

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

Madde 9

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik

bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 10 İfade özgürlüğü

1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.
2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.

Madde 11 Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü

1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.
2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarının yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Madde 12 Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen her erkek ve kadın, bu hakkın kullanımını düzenleyen ulusal yasalara uygun olarak evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir.

Madde 13 Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.

Madde 14

Ayrımcılık yasağı

Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.

Madde 15

Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası huktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme’de öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.
2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.
3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne bildirir.

Madde 16

Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeci Taraflar’a yabancıların siyasal etkinliklerine kısıtlama getirmelerini yasakladığı anlamında değerlendirilemez.

Madde 17

Hakları kötüye kullanma yasağı

Bu Sözleşme’deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme’de öngörülmüş olanlardan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz.

Madde 18

Haklara getirilecek kısıtlanmaların sınırlanması

Anılan hak ve özgürlüklere bu Sözleşme hükümleri ile izin verilen kısıtlanmalar öngörüldükleri amaç dışında uygulanamaz.

Bölüm II

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Madde 19

Mahkeme'nin kuruluşu

Bu Sözleşme ve protokolleri gereği Yüksek Sözleşmeci Taraflar'a yüklenen taahhütlere uyulmasını sağlamak için, bundan böyle "Mahkeme" olarak anılacak bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulmuştur. Mahkeme devamlı görev yapar.

Madde 20

Yargıç sayısı

Mahkeme, Yüksek Sözleşmeci Taraflar'ın sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşur.

Madde 21

Görev için aranan koşullar

1. En üstün ahlaki vasıflarla donanmış olması gereken yargıçlar, yüksek yargısal görevleri icra için gerekli niteliklere sahip veya alanında uzmanlığı herkesçe malum hukukçu olmalıdırlar.
2. Yargıçlar Mahkeme'ye kendi adlarına katılırlar.
3. Yargıçlar görev süreleri içinde bağımsızlık, tarafsızlık ve tam gün çalışma esasına dayalı bir görevin gerektirdiği hazır bulunma koşulları ile bağdaşmayan hiçbir görev üstlenemezler; bu fıkranın uygulanmasından doğabilecek her sorun Mahkeme'ce karara bağlanır.

Madde 22

Yargıçların seçimi

Yargıçlar, her Yüksek Sözleşmeci Taraf adına, beher Yüksek Sözleşmeci Tarafın sunacağı üç adaylık liste üzerinden Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler.

Madde 23

Görev süreleri ve görevden alınma

1. Yargıçlar dokuz yıllık bir süre için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkün değildir.
2. Yargıçların görev süreleri 70 yaşına ulaştıklarında sona erer.
3. Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görevlerini sürdürürler. Buna karşılık, daha evvelce katılmış oldukları davalara, görevleri sona erdikten sonra da bakmaya devam ederler.
4. Bir yargıç, diğer yargıçlar tarafından üçte iki çoğunluk ile alınmış ve yargıçlık için gerekli koşulları artık taşımadığına dair bir karar olmadıkça, görevden alınmaz.

Madde 24

Yazı İşleri Müdürlüğü ve Raportörler

1. Mahkeme nezdinde, görev ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri Müdürlüğü bulunur.
2. Tek yargıç düzeninde çalıştığı Mahkeme'ye, Mahkeme Başkanı'nın otoritesi altında görev yapan raportörler yardım eder. Raportörler, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü mensubudur.

Madde 25

Mahkeme Genel Kurulu

Genel Kurul halinde toplanan Mahkeme,

- a) üç yıllık bir süre için başkanını ve bir veya iki başkan yardımcısını seçer; bu kişilerin tekrar seçilmeleri mümkündür;
- b) belirli süreler için Daire'ler oluşturur;
- c) Daire başkanlarını seçer; bu kişilerin tekrar seçilmeleri mümkündür;
- d) Mahkeme içtüzüğünü kabul eder;
- e) Yazı İşleri Müdürü'nü ve bir veya birden fazla Müdür yardımcısını seçer;
- f) 26. maddenin 2. fıkrası uyarınca talepte bulunur.

Madde 26

Tek Yargıç, Komite, Daire ve Büyük Daire Heyetleri

1. Mahkeme, önüne gelen başvuruları incelemek üzere tek yargıç, üç yargıçlı komite, yedi yargıçlı Daire ve onyediyar yargıçlı Büyük Daire düzeninde toplanır. Daireler, belirli bir süre için komiteleri kurarlar.
2. Mahkeme Genel Kurulu'nun talebi üzerine, Bakanlar Komitesi, Daire yargıçlarının sayısını, oybirliği ile alacağı bir kararla ve belirli bir süre için, beşe düşürebilir.
3. Tek yargıç düzeninde görev alan yargıç, adına seçilmiş bulunduğu Yüksek Sözleşmecî Taraf aleyhine yapılmış hiçbir başvuruyu inceleyemez.
4. Uyuşmazlığa taraf olan Yüksek Sözleşmecî Taraf adına seçilmiş olan yargıç, Daire ve Büyük Daire'nin doğal üyesidir. Bu yargıcın yokluğunda veya görev almasının mümkün olmadığı durumlarda, ilgili Taraf'ın önceden sunacağı listeden Mahkeme Başkanı'nca seçilen bir kişi yargıç sıfatıyla görev alır.
5. Büyük Daire'de ayrıca Mahkeme başkanı, başkan yardımcıları, Daire başkanları ve Mahkeme içtüzüğüne göre belirlenecek diğer yargıçlar yer alırlar. Bir dava 43. madde uyarınca Büyük Daire'ye gönderildiğinde, kararı veren Dairenin başkanı ile ilgili Yüksek Sözleşmecî Taraf adına yer almış yargıç dışındaki hiçbir Daire yargıcını Büyük Daire'de yer alamaz.

Madde 27

Tek Yargıcın yetkileri

1. Tek yargıç, 34. maddeye uygun olarak Mahkeme'ye yapılan bir başvurunun ka-

bul edilemez olduğuna veya işlemden kaldırılmasına, eğer böyle bir karar ek inceleme gerekmeksizin alınabilecek ise, karar verebilir.

2. Verilen karar kesindir.

3. Tek yargıç, eğer bir başvurunun kabul edilmez olduğuna veya işlemden kaldırılmasına karar vermez ise, ek inceleme için bunu bir komite ya da Daire'ye gönderir.

Madde 28

Komitelerin yetkileri

1. Bir komite, oybirliği ile, 34. maddeye uygun olarak önüne gelen bir bireysel bir başvurunun,

a) kabul edilemez olduğuna veya işlemden kaldırılmasına, eğer böyle bir karar ek inceleme gerekmeksizin alınabilecek ise, karar verebilir; veya

b) davadaki temel sorun, Sözleşme ve Protokollerinin uygulanması veya yorumlanması ile ilgili olup, zaten Mahkeme'nin yerleşik içtihadının konusu ise, davayı kabul edilebilir bulabilir ve aynı zamanda davanın esasına ilişkin karar verebilir.

2. 1. fıkrada belirtilen kabul edilebilirlik kararı ile esasa ilişkin karar kesindir.

3. Uyuşmazlığın tarafı olan Yüksek Sözleşmeci Taraf adına seçilmiş yargıç, eğer komitenin üyesi değilse, komite, usulün her aşamasında, o yargıç üyelerinden birinin yerine geçmek üzere bünyesine davet edebilir. Bunun için, söz konusu Taraf'ın 1. b) bendinde belirtilen usulün uygulanmasına itiraz etmiş olup olmadığı durumu dahil, ilgili tüm unsurları dikkate alır.

Madde 29

Daire'lerin kabul edilebilirliğe ve esasa ilişkin kararları

1. 27 veya 28. madde uyarınca herhangi bir karar ya da 28. madde çerçevesinde esasa ilişkin herhangi bir karar verilmediği durumlarda, bir Daire 34. maddeye uygun olarak yapılan bireysel başvuruların kabul edilebilirliği ve esas hakkında kararı verir. Kabul edilebilirlik konusundaki karar ayrı olarak da alınabilir.

2. Bir Daire 33. madde uyarınca yapılan devlet başvurularının kabul edilebilirliği ve esas hakkında kararı verir. Mahkeme, istisnai durumlarda aksine karar vermedikçe, kabul edilebilirliğe ilişkin kararlar ayrı olarak alınır.

Madde 30

Büyük Daire lehine dosyadan elçekme

Eğer Daire önünde görülmekte olan dava, Sözleşme ve Protokollerinin yorumu konusunda ciddi bir sorun doğuruyorsa ya da bir sorunun çözümü Mahkeme tarafından daha önceden verilmiş bir karar ile çelişme yaratabilecekse, Daire, daha karar vermemiş olmak kaydıyla, başvurudan elçekerek dosyayı Büyük Daire'ye gönderebilir, meğer ki, taraflardan biri buna itiraz etsin.

Madde 31

Büyük Daire'nin yetkileri

Büyük Daire,

- a) 33. madde uyarınca yapılan başvurular ile 34. madde uyarınca yapıp bir Daire tarafından 30. madde gereği kendisine gönderilen veya 43. madde gereği önüne gelen başvurular hakkında karar verir;
- b) 46. maddenin 4. fıkrası çerçevesinde Bakanlar Komitesi tarafından kendisine sunulan sorunlar konusunda karar verir; ve
- c) 47. madde uyarınca önüne gelen görüş bildirme taleplerini inceler.

Madde 32

Mahkeme'nin yargı yetkisi

1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33, 34, 46 ve 47. maddelerde belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunları kapsar.
2. Mahkeme'nin yetkili olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, kararı Mahkeme verir.

Madde 33

Devletlerarası başvurular

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, diğer bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'a karşı Sözleşme ve Protokollerinin hükümlerinin ihlali iddiası ile Mahkeme'ye başvurabilir.

Madde 34

Bireysel başvurular

Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmeci Taraflar'dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeci Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasını hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler.

Madde 35

Kabul edilebilirlik koşulları

1. Mahkeme'ye ancak, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen ilkeleri uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve iç hukuktaki kesin karar tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde başvurulabilir.
2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları aşağıda sayılı halde ele almaz:
  - a) Başvuru isimsiz ise; veya

- b) Başvuru, Mahkemece daha önce incelenmiş ya da uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciiine daha önceden sunulmuş bir başka başvuruyla esasen aynı olup yeni olgular içermiyorsa.
3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:
  - a) Başvurunun konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması, dayanaktan açıkça yoksun veya bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olması, veya;
  - b) Başvurucunun önemli bir zarar görmemiş olması; meğer ki Sözleşme ve Protokollerini ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esastan incelenmesini gerektirsin. Ancak ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez.
4. Mahkeme bu maddeye göre kabul edilemez bulduğu tüm başvuruları reddeder. Mahkeme, yargılamanın her aşamasında bu yönde karar verilebilir.

Madde 36

Üçüncü taraf sıfatıyla davaya katılma

1. Kendi vatandaşlarından birinin başvuru konumunda olması halinde, her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Daire ve Büyük Daire önündeki davalarda yazılı görüş sunma ve duruşmalara katılma hakkına sahiptir.
2. Mahkeme başkanı, adaletin gereği gibi yerine getirilmesi amacıyla, davaya taraf olmayan herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ı ya da başvuru dışında davayla ilgili her kişiyi yazılı görüş sunmaya veya duruşmalara katılmaya davet edebilir.
3. Bir Daire veya Büyük Daire önündeki her davada Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri yazılı görüş sunabilir ve duruşmalara katılabilir.

Madde 37

Kayıttan düşürme

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme aşağıdaki koşulların oluştuğu kanısına varırsa bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir:
  - a) başvuru sahibi davasını takip etme niyetinde değilse, veya
  - b) ihtilaf çözümlenmişse, veya
  - c) Mahkeme'nin saptadığı herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmezse. Ancak, bu Sözleşme ve protokollerini ile güvence altına alınan insan haklarına saygının gerekli kıldığı hallerde, Mahkeme başvuruyu incelemeye devam eder.
2. Mahkeme, koşulların bunu haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun yeniden kayda alınmasını kararlaştırabilir.

Madde 38

Davanın çekişmeli yargı ilkesine uygun olarak incelenmesi

1. Mahkeme, başvuruyu tarafların temsilcileriyle birlikte inceler ve gerekirse, ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafların, etkin olarak yürütülmesi için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapar.

Madde 39

Dostane çözüm

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme, davanın bu Sözleşme ve Protokolleri ile tanınan insan haklarına saygı ilkesinden esinlenen bir dostane çözüm yoluyla sonuçlanmasını sağlamak için taraflara yardımcı olabilir.
2. 1. fıkrada tanımlanan işlemler gizlidir.
3. Dostane çözüm durumunda Mahkeme, olayların ve kabul edilen çözümün kısa bir özeti ile sınırlı bir kararla başvuruyu kayıttan düşürür.
4. Bu karar, dostane çözüme ilişkin olarak kararda yer alan esasların icrasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne iletilir.

Madde 40

Duruşmanın kamuya açıklığı ve belgelere erişim

1. Mahkeme istisnai durumlarda aksini kararlaştırmadıkça, duruşmalar kamuya açıktır.
2. Mahkeme Başkanı aksine karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürlüğü'ne sunulan belgeler kamu erişimine açıktır.

Madde 41

Adil tazmin

Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.

Madde 42

Daire kararları

Dairelerin kararları, 44. maddenin 2. fıkrası hükmüne uygun olarak kesinleşir.

Madde 43

Büyük Daire'ye gönderme

1. Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde ve istisnai durumlarda, dava taraflarından her biri davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini isteyebilir.
2. Büyük Daire bünyesinde beş yargıçtan oluşan bir kurul istemi, eğer davada Sözleşme ve Protokollerinin yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ya da genel nitelikte ciddi bir sorun varsa, kabul eder.
3. Kurul istemi kabul ederse, Büyük Daire davayı karara bağlar.

Madde 44

Kesin kararlar

1. Büyük Daire'nin kararı kesindir.
2. Bir Daire'nin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir:
  - a) Taraflar davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse, veya
  - b) Karardan itibaren üç ay içinde davanın Büyük Daire'ye gönderilmesi istenmezse, veya
  - c) Büyük Daire bünyesinde oluşturulan kurul 43. madde çerçevesinde sunulan istemi reddederse.
3. Kesin karar yayınlanır.

Madde 45

Kararların gerekçesi

1. Esasa ilişkin kararlar ile başvuruların kabul edilebilirliğine ya da kabul edilemezliğine ilişkin kararlar gerekçelidir.
2. Esasa ilişkin kararın içeriği, tamamen veya kısmen, tüm yargıçların kanaatini oybirliği ile yansıtmadığı takdirde, her yargıç kendi ayrık görüşünü belirtme hakkına sahiptir.

Madde 46

Kararların bağlayıcılığı ve infazı

1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ederler.
2. Mahkeme'nin kesinleşen kararı, infazını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir.
3. Bakanlar Komitesi, kesinleşen bir kararın infazının denetlenmesinin, söz konusu kararın yorumundan kaynaklanan bir zorluk nedeniyle engellendiği kanaatinde ise, bu yorum konusunda karar vermesi için Mahkeme'ye başvurabilir. Mahkeme'ye başvurma kararı, Komite toplantılarına katılma hakkına sahip temsilcilerin üçte iki oy çokluğu ile alınır.
4. Bakanlar Komitesi, bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın, taraf olduğu bir davada verilen kesin karara uygun davranmayı reddettiği görüşünde ise, ilgili Taraf'a ihtarda bulunduğundan sonra, Komite toplantılarına katılmaya yetkili temsilcilerin üçte iki oy çokluğu ile alınacak bir kararla, ilgili Taraf'ın 1. fıkrada öngörülen yükümlülüğünü yerine getirmediği meselesini Mahkeme'ye intikal ettirebilir.
5. Mahkeme 1. fıkranın ihlal edildiğini tespit ederse, alınacak önlemleri değerlendirmesi için davayı Bakanlar Komitesi'ne gönderir. Mahkeme, eğer 1. fıkranın ihlal edilmediğini saptarsa, davayı, incelemesine son verecek kararı alması için Bakanlar Komitesi'ne iletir.

Madde 47

Danışma görüşleri

1. Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin istemi üzerine, Sözleşme ve protokollerinin yorumlanması ile ilgili hukuki meseleler konusunda danışma görüşleri verebilir.
2. Ancak bu görüşler, ne Sözleşme'nin 1. bölümünde ve protokollerinde belirlenen hak ve özgürlüklerin içeriği veya kapsamı ile ilgili sorunlara, ne de Mahkeme veya Bakanlar Komitesi'nin Sözleşme'de öngörülen bir başvuru sonucunda karara başlamak durumunda kalabileceği diğer sorunlara ilişkin olabilir.
3. Bakanlar Komitesi'nin Mahkeme'den görüş isteme kararı, Komite'ye katılma hakkına sahip temsilcilerin oy çoğunluğuyla alınır.

Madde 48

Mahkeme'nin danışma görüşü verme yetkisi

Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nden gelen görüş isteminin 47. maddede tanımlandığı biçimiyle Mahkeme'nin yetki alanına girip girmediğine karar verir.

Madde 49

Danışma görüşlerinin gerekçesi

1. Mahkeme'nin verdiği görüş gerekçelidir.
2. Görüş içeriği, tamamen veya kısmen, yargıçların kanaatlerini oy birliği ile yansıtmadığı takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtme hakkına sahiptir.
3. Mahkeme'nin verdiği görüş Bakanlar Komitesi'ne bildirilir.

Madde 50

Mahkeme'nin giderleri

Mahkeme'nin işleyiş giderleri, Avrupa Konseyi tarafından karşılanır.

Madde 51

Yargıçların ayrıcalık ve dokunulmazlıkları

Yargıçlar görevlerinin ifasında Avrupa Konseyi Statüsü'nün 40. maddesinde ve bu madde uyarınca akdedilen anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanır.

Bölüm III

Çeşitli Hükümler

Madde 52

Genel Sekreter tarafından yapılan incelemeler

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin talebi üzerine, bu Sözleşme'nin tüm hükümlerinin kendi iç hukukunda etkili uygulanmasına dair gerekli açıklamaları sunacaktır.

Madde 53

Tanınmış insan haklarının korunması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbirisi, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşme uyarınca tanınmış olabilecek insan hakları ve temel özgürlükleri sınırlandıracak veya onları ihlal edecek biçimde yorumlanamaz.

Madde 54

Bakanlar Komitesi'nin yetkileri

Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsü'nün Bakanlar Komitesi'ne tanıdığı yetkileri ihlal etmez.

Madde 55

Diğer çözüm yollarına başvurmama

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, özel uzlaşma halleri dışında, bu Sözleşme'nin yorum ya da uygulamasından doğan bir anlaşmazlığı, aralarında geçerli bir anlaşma, sözleşme veya bildiregelere dayanarak, başvuru yolu ile, işbu Sözleşme'de öngörülenlerin dışında bir yolla çözüme bağlamaktan karşılıklı olarak vaz geçmeyi kabul ederler.

Madde 56

Ülkesel uygulama

1. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildirimle bu Sözleşme'nin, uluslararası ilişkilerini yürüttüğü bütün ülke topraklarına veya bunlardan herhangi birine, bu maddenin 4. fıkrası saklı kalmak kaydıyla, uygulanacağını beyan edebilir.
2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke toprak veya topraklarında, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin bu bildirim aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulamaya konur.
3. Bu Sözleşme'nin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel gereklilikler dikkate alınarak uygulanır.
4. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her devlet, her zaman, bildiriminde belirtmiş olduğu ülke toprağı veya ülke toprakları gerçek kişilerin, hükümet dışı kuruluşların veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşme'nin 34. maddesinde öngörüldüğü biçimde Mahkeme'nin yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 57

Çekinceler

1. Bu Sözleşme'nin imzası ve onaylama belgesinin sunulması sırasında her devlet, Sözleşme'nin belirli bir hükmü hakkında, ülkesinde yürürlükte olan bir yasanın

bu hükümlerle bağdaşmazlığı konusunda bir çekince koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konmasına izin vermez.

2. Bu madde uyarınca konulacak her çekince, sözü edilen yasayla ilgili kısa bir açıklama içerir.

Madde 58

Feshi ihbar

1. Bir Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'yi ancak Sözleşme'ye taraf olduğu tarihten itibaren beş yıllık bir sürenin geçmesinden sonra ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne altı ay önceden sunulacak bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu diğer Yüksek Sözleşmeci Taraflar'a bildirir.
2. Bu fesih işlemi, feshin etki doğurduğu tarihten önce gerçekleşmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir olayla ilgili olarak, söz konusu Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.
3. Avrupa Konseyi üyeliği sona eren her Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın bu Sözleşme'ye de taraf sıfatı da aynı koşullarla sona erer.
4. Sözleşme, 56. madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelerle ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 59

İmza ve onay

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecektir.
2. Avrupa Birliği bu Sözleşme'ye katılabilir.
3. Bu Sözleşme, on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.
4. Sözleşme'yi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.
5. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiğini, Sözleşme'yi onaylayan Yüksek Sözleşmeci Taraflar'ın adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilmesini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir.

Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

2. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Protokol (AİHS 1 No'lu Protokol)

(AİHS 1 No'lu Protokol)
Paris, 20.III.1952

Yürürlüğe girdiği tarih 1 Kasım 1998'den itibaren 11. Protokole uygun olarak madde başlıkları eklenmiş ve metinde değişiklikler öngörülmüştür.

Bu Protokolü imza eden Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imza edilmiş bulunan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına ilişkin Sözleşmenin (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) birinci bölümünde belirtilenler dışında bazı hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almayı kararlaştırarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 - Mülkiyetin korunması

Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.

Madde 2 - Eğitim hakkı

Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneyeceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.

Madde 3 - Serbest seçim hakkı

Yüksek Akit Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde makul aralıklarla gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.

Madde 4 - Ülkesel uygulama

Her Yüksek Akit Taraf, bu Protokolün imzası veya onaylanması sırasında ya da daha

sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ve sözü geçen bildirimde belirttiği ülkelerde bu Protokol hükümlerinin ne ölçüde uygulanacağını taahhüt ettiğini açıklayabilir.

Yukarıdaki fıkra uyarınca bir bildirimde bulunmuş olan her Yüksek Akit Taraf, zaman zaman yapacağı yeni bildirimlerle daha önceki beyanlarının koşullarını değiştirebilir veya bu Protokol hükümlerinin bu tür herhangi bir ülkede uygulanmasına son verildiğini bildirebilir.

Bu madde uyarınca yapılmış olan bir bildirim, Sözleşmenin 56. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak yapılmış sayılır.

Madde 5 - Sözleşme ile bağlantı

Yüksek Akit Taraflar, bu Protokolün 1, 2, 3 ve 4. maddelerini Sözleşmeye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşmenin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6- İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşmeyi imza eden Avrupa Konseyi Üyeleri'nin imzalarına açıktır. Bu Protokol, Sözleşme ile birlikte veya ondan sonra onaylanacaktır. Protokol onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir. Daha sonra onaylayan imzacı devletler bakımından Protokol, onaylama belgesinin verildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Usulüne göre yetkili kılınmış olan, aşağıda imzaları bulunan temsilciler bu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi Arşivinde saklanacak her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzalanmış olup onaylanmış kopyalar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu Sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere ve bu Sözleşmeyi onaylamak üzere davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderilecektir.

3. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme ve Eki olan 1 No'lu Protokole Dahil Edilenler Dışında Kalan Bazı Hak ve Özgürlükleri Güvence Altına Alan 4 No'lu Protokol

Strasbourg, 16.IX.1963

11 Nolu Protokol'un hükümlerine göre yürürlüğe giriş tarihinden itibaren madde başlıkları eklenmiş ve metinde değişiklik yapılmıştır.

Burada imzası bulunan Hükümetler, Avrupa Konseyi üyesi olarak, 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış olan İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerin Korunmasına Dair Sözleşmenin (bundan böyle "Sözleşme" diye anılmıştır) I. bölümü ve 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzalanan Sözleşmeye Ek Birinci Protokolün 1 ila 3. maddeleri kapsamındaki dışarıda diğer bazı hak ve özgürlüklerin müştereken uygulanmasını sağlamak için gereken tedbirleri alma kararıyla,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 - Borç nedeniyle hapis

Hiç kimse, yalnızca Sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

Madde 2 - Dolaşım özgürlüğü

- 1) Bir devletin ülkesinde yasal olarak bulunan herkesin bu ülke içinde serbestçe dolaşma hakkı ve ikametgahını seçme özgürlüğü vardır.
- 2) Herkes, herhangi bir ülkeyi, kendisinin dahil olmak üzere, terk etmekte serbesttir.
- 3) Bu hakların kullanılmasına menfaati için gereken ve demokratik bir toplumda, ulusal güvenlik ve kamu güvenliği, kamu düzeninin idamesi, suçların önlenmesi, sağlık ve ahlakın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için alınan ve yasaya uygun önlemler dışında başka hiçbir kısıtlama uygulanamaz.
- 4) 1. Paragrafta tanınmış olan haklar, belirli alanlarda, yasaya uygun bir şekilde konulan ve demokratik bir toplumda, kamu yararının haklı kıldığı kısıtlamalara da konu olabilir.

Madde 3 - Vatandaşların sınır dışı edilmeleri yasağı

- 1) Hiç kimse vatandaşı olduğu devletin ülkesinden kişisel olarak, ya da topluca sınır dışı edilemez.
- 2) Hiç kimse vatandaşı olduğu devletin ülkesine girme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 4 - Yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmeleri yasağı Yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasaktır.

Madde 5 - Uygulanacak ülkeler

- 1) Yüksek akit taraflardan her biri, bu Protokolün imzası veya onaylanması sırasında, ya da daha sonra herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine, vereceği bildiriye, uluslararası ilişkilerden sorumlu olduğu ve söz konusu bildiriye belirttiği ülkelere bu protokol kurallarının uygulanmasını hangi ölçüler içinde üstlendiğini belirtir.
- 2) Önceki paragraf uyarınca bildiriye bulunmuş olan her yüksek Akit Taraf, zaman zaman eskiden yaptığı bildirilerin koşullarını değiştiren ya da bu protokol kurallarının herhangi bir ülkede uygulanmasına son veren yeni bir bildiriye bulunabilir.

- 3) Bu madde uyarınca yapılmış olan bir bildiri, Sözleşmenin 63. maddesinin 1. Paragrafı uyarınca yapılmış sayılacaktır.
- 4) Devletin, onaylanması veya kabulü sonucu bu Protokolün uygulandığı her devletin ülkesi ve bu madde uyarınca, söz konusu devlet tarafından yapılan bildiri üzerine bu Protokolün uygulandığı ülkelerden her biri, 2. ve 3. maddelerde söz konusu olan devlet ülkesi açısından, birbirinden ayrı ülkeler sayılacaktır.

Madde 6 - Sözleşmeyle bağlantı

Yüksek akıt taraflar, bu Protokolün 1 ila 5. maddelerini Sözleşmenin ek maddeleri olarak telakki edecekler ve Sözleşmenin tüm hükümleri buna göre uygulanacaktır.

Madde 7 - İmza ve onay

- 1) Bu Protokol Sözleşmeyi imza eden Avrupa Konseyi Üyeleri'nin imzasına açıktır; Bu Protokol, Sözleşme ile birlikte ya da Sözleşmenin onaylanmasından sonra onaylanacaktır. Protokol, beş onay belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir. Protokol, sonradan onaylayan her imzacı için, onay belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.
- 2) Onay belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecek, o da onaylayanların adlarını tüm üyelerine duyuracaktır.

Yukarıdaki hükümleri onaylamak üzere (yasal olarak) yetkili kılınmış, aşağıdaki imzaları bulunanlar bu protokolü imzalamışlardır.

16 Eylül 1963 tarihinde Strasbourg'da Fransızca ve İngilizce ve iki metin aynı devede geçerli olarak düzenlenmiş olan bu Protokol tek bir nüsha halinde Avrupa Konseyi arşivine konacaktır. Genel Sekreter aslına uygunluğu onaylı örneğini imzacı Hükümetlerin her birine gönderecektir.

4. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair 6 No'lu Protokol

Strasbourg, 28.IV.1983

Yürürlüğe giriş tarihi 1 Kasım' dan itibaren, 11. Protokole uygun olarak madde başlıkları eklenmiş ve metinde değişiklikler öngörülmüştür.

Roma'da 6 Kasım 1950'de imzalanan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeyi (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin birçoğunda yer alan gelişmelerin ölüm cezasının kaldırılması yolunda genel bir eğilimi ifade ettiğini göz önünde bulundurarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 - Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2 - Savaş zamanında ölüm cezası

Bir devlet, yasalarında, savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için ölüm cezasını öngörebilir; bu ceza, ancak yasanın belirlediği hallerde ve onun hükümlerine uygun olarak uygulanabilir. İlgili devlet, söz konusu yasanın bu duruma ilişkin hükümlerini Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir.

Madde 3 - Askıya alınma yasağı

Sözleşmenin 15. maddesine dayanılarak bu Protokolün hükümleri ihlal edilemez.

Madde 4 - Çekince koyma yasağı

Sözleşmenin 57. maddesine dayanılarak bu Protokolün hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 5 - Ülkesel uygulama

- 1) Her devlet, imza sırasında veya onaylama, kabul ya da katılma belgesinin verilmesi sırasında, bu Protokolün uygulanacağı ülkeyi veya ülkeleri belirleyebilir.
- 2) Her devlet, daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bildirimle belirteceği başka herhangi bir ülkenin bu Protokolün uygulanma kapsamına alınmış olduğunu beyan edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Genel Sekreter tarafından alınışını izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.
- 3) Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan her bildirim, Genel Sekretere gönderilecek bir ihbarla, bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak geri alınabilir. Geri alma, Genel Sekreterin ihbarı alışı izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 6 - Sözleşmeyle bağlantı

Taraf Devletler bu Protokolün 1'den 5'e kadar olan maddelerini Sözleşmeye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşmenin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 7 - İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşmeyi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onaylama, kabul veya uygun bulmaya sunulacaktır. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşmeyi onaylamadıkça, bu Protokolü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilir.

Madde 8 - Yürürlüğe giriş

Bu Protokol, beş Avrupa Konseyi üyesi devletin 7. madde hükümleri uyarınca Protokolle bağlanma hususundaki rızalarını bildirdikleri tarihi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 9 - Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ;

- a) Her imzalamayı;
- b) Her onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin verildiğini
- c) 5 ve 8. maddeler uyarınca bu Protokolün her yürürlüğe giriş tarihini;
- d) Bu Protokole ilişkin başka her türlü işlem, ihbar veya bildirim;

Konsey üyesi devletlere bildirir.

Usulüne göre yetkili kılınmış olan, aşağıda imzaları bulunan temsilciler bu Sözleşmeyi imzalamışlardır. Avrupa Konseyi Arşivinde saklanacak her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 28 Nisan 1983 tarihinde Paris'te imzalanmış olup onaylanmış kopyalar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu Sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden üye olmayan devletlere ve bu Sözleşmeyi onaylamak üzere davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderilecektir.

5. İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek 7 No'lu Protokol

Strasbourg, 22.XI.1984

Yürürlüğe giriş tarihinden itibaren, 11. Protokol'a uygun olarak madde başlıkları eklenmiş ve metinde değişiklikler öngörülmüştür.

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan İnsan Haklarını ve Ana Özgürlüklerini Koruma Sözleşmesi (bundan böyle "Sözleşme" diye anılmıştır) yoluyla belirli hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye başlanmasını sağlamak için daha ileri adımlar atmayı kararlaştıran burada imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi ülkeler;

Aşağıdaki hususlarda anlatmışlardır :

Madde 1 - Yabancıların sınır dışı edilmelerine ilişkin usulü güvenceler

- 1) Bir devlet ülkesinde kurallara uygun olarak ikamet eden bir yabancı, yasaya uygun şekilde verilmiş bir kararın uygulanması dışında sınır dışı edilemez ve

- a) sınır dışı edilmesine karşı gerekçeleri öne sürebilmesine,
- b) durumunu yeniden incelemeye,
- c) yukarıdaki amaçlarla, yetkili bir merci önünde veya bu merci tarafından tayin edilecek biri ya da birileri önünde temsil ettirmesine,

izin verilecektir.

- 2) Sınır dışı edilmenin kamu düzeni yararı ya da ulusal güvenlik nedenleri açısından gerektiği hallerde, bir yabancı, yukarıdaki 1. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde öngörülen haklarını kullanmadan sınır dışı edilebilir.

Madde 2 - Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı

- 1) Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceleme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir.
- 2) Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle az önemli suçlar bakımından, ya da ilgilinin birinci derece mahkemesi olarak en yüksek mahkemede yargılandığı veya beraatını müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkumiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir.

Madde 3 - Adli hata halinde tazminat hakkı

Bir kişinin, kesin bir kararla cezai bir suçtan mahkum edilmesi ve sonradan yeni veya yakın zamanda keşfedilmiş bir delilin kesinlikle yanlış bir adalet uygulaması olduğunu göstermesi veya kişinin affedilmesi nedeniyle cezai kararın iptal edilmesi halinde, bilinmeyen delilin açıklanmamış olmasının tamamen veya kısmen o kişiye atfedildiğinin ispatlandığı haller dışında, böyle bir mahkumiyet sonucunda cezaya maruz kalan kişi ilgili devletin yasası ve uygulamasına göre tazmin edilecektir.

Madde 4 - Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı

- 1) Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümlerle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez.
- 2) Yukarıdaki fıkra hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olarak davanın yeniden açılmasını engellemez.

Sözleşmenin 15. maddesi çerçevesinde bu madde ile öngörülen yükümlülükler aykırı hiçbir tedbir alınmaz.

Madde 5 - Eşler arasında eşitlik

Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.

Madde 6 - Ülkesel uygulama

- 1) Her devlet imzalama veya onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdii sırasında bu Protokolün uygulanacağı toprak ya da toprakları belirtir ve bu toprak veya topraklara uygulayacağı işbu Protokol hükümlerini ne ölçüde yükümlendiğini ifade eder.
- 2) Her devlet daha sonraki herhangi bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapacağı bir beyanla, bu Protokolün uygulanmasını beyanda belirtilen herhangi diğer bir toprağa da genişletebilir. Bu durumdaki bir toprak bakımından, Protokol, Genel Sekreterin böyle bir beyanı olduğu tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.
- 3) Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan herhangi bir beyan, böyle bir beyanda belirtilen toprak açısından Genel Sekretere hitaben yapılan bir bildirim ile geri alınabilir veya değiştirilebilir. Geri alma veya değiştirme, bildirim Genel Sekreter e tesliminden sonraki iki aylık sürenin bitimini izleyen aybaşında yürürlüğe girer.
- 4) Bu madde uyarınca yapılan beyan, Sözleşmenin 56. maddesinin 1. fıkrası uygun olarak yapılmış sayılır.
- 5) Onaylama, kabul ya da uygun bulma işlemi sonucu bu Protokolün uygulanacağı herhangi bir devlet toprağı ve bu madde uyarınca o devlet tarafından yapılan beyana binaen bu Protokolün uygulanacağı topraklardan her biri, 1. maddede atıfta bulunulan anlamındaki bir devlet ülkesinden ayrı topraklar olarak mütalaa edilebilir.
- 6) Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları uyarınca beyanda bulunan her devlet, sonradan her zaman bu beyanın ilgili olduğu ülke veya ülkeler lehine, Mahkemenin, işbu Protokolün 1.-5. maddelerinden herhangi birine ya da hepsine ilişkin olarak her gerçek kişiden, hükümet dışı her kuruluştan veya her kişi grubundan Sözleşmenin 34. maddesi uyarınca başvuruları alma yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 7 - Sözleşmeyle bağlantı

Taraf devletler, bu Protokolün 1 ila 6. maddelerini Sözleşmenin ek maddeleri olarak değerlendireceklerdir ve Sözleşmenin tüm hükümleri buna göre uygulanacaktır.

Madde 8 - İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşmeyi imza eden Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin imzasına açıktır. Bu Protokol onaylama, kabul ya da uygun bulma ile yürürlüğe girecektir. Avrupa

Konseyi üyesi bir devlet aynı anda ya da daha önceden Sözleşmeyi onaylamadan bu Protokolü onaylayamaz, kabul edemez ya da uygun bulamaz. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Madde 9 - Yürürlüğe giriş

Bu Protokol, Avrupa Konseyi üyesi yedi devletin 8. madde hükümlerine uygun bir şekilde bu Protokole bağlı kalacaklarını ifade ettikleri tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Herhangi bir üye devletin sonradan bu Protokole katılması durumunda, Protokol, o devlet açısından onaylama, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdi edildiği tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 10 - Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri:

- a) herhangi bir imzalamayı,
- b) herhangi bir onay, kabul veya uygun bir şekilde bu Protokolün yürürlük kazanacağı herhangi bir tarihi,
- c) 6. ve 9. maddelere uygun bir şekilde bu Protokolün yürürlük kazanacağı herhangi bir tarihi,
- d) bu Protokol ile ilgili herhangi başka bir işlemi, bildirimini ya da beyanı,

Konsey üyesi devletlere bildirir.

Bu Protokol, İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 22 Kasım 1984'te Strasbourg'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

6. İnsan Haklarını Ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'ne Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No'lu Protokol

Vilnius, 3.V.2002

İşbu Protokol'ü imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler,

Demokratik bir toplumda herkesin yaşama hakkının temel bir değer olduğuna ve ölüm cezasının kaldırılmasının bu hakkın korunmasında ve tüm insanların haysiyetlerinin tamamıyla tanınmasında büyük bir önem taşıdığına inanarak;

Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri

Koruma Sözleşmesi'nin (bundan böyle Sözleşme olarak anılacaktır) teminat altına aldığı yaşama hakkının korunmasını güçlendirmeyi temenni ederek;

Strazburg'da 28 Nisan 1983 tarihinde imzalanan Sözleşme'ye Ek Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair 6 No.lu Protokol'ün, savaş ya da yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için verilen ölüm cezalarını ortadan kaldırmadığını göz önünde bulundurarak;

Ölüm cezasının her durumda kaldırılması için nihaî adımı atmaya karar vererek;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 - Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2 - İstisna getirme yasağı

Sözleşme'nin 15inci maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümlerine istisna getirilmeyecektir.

Madde 3 - Çekince koyma yasağı

Sözleşme'nin 57nci maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 4 - Ülkesel uygulama

- 1) Her devlet, imza anında veya onaylama, kabul yahut uygun bulma belgesini tevdi ederken bu Protokol'ün uygulanacağı ülke ya da ülkeleri belirtir.
- 2) Her devlet, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirimde bulunarak, bu Protokol'ün uygulama alanını, bildirimde belirtilen diğer herhangi bir ülkeye teşmil edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Genel Sekreter tarafından alınışını müteakip üç aylık süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.
- 3) İlk iki fıkraya göre yapılan herhangi bir bildirim, Genel Sekreter'e gönderilecek bir ihbarla, bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak geri alınabilir ya da değiştirilebilir. Geri alma ya da değiştirme, ihbarın Genel Sekreter tarafından alınışını müteakip üç aylık süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 5 - Sözleşme ile bağlantı

Bu Protokol'ün 1 ilâ 4üncü maddelerinin hükümleri Taraf Devletler arasında Sözleşme'ye ek maddeler olarak telâkki edilir, ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6 - İmza ve Onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onay, kabul veya uygun bulma işlemlerine tâbidir. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşme'yi onaylamadıkça, bu Protokol'ü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilir.

Madde 7 - Yürürlüğe giriş

- 1) Bu Protokol, on Avrupa Konseyi üyesi devletin 6ncı madde hükümleri uyarınca Protokol ile bağlanma hususundaki rızalarını beyan ettikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.
- 2) Bu Protokol ile bağlanma hususundaki rızasını daha sonra beyan eden üye devletler için Protokol, onay, kabul ya da uygun bulma belgesini tevdi ettikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 8 - Muhafaza Görevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi devletlere:

- a) her imzalamayı,
- b) her onaylama, kabul etme ve uygun bulma belgesinin tevdiini,
- c) 4 ve 7nci maddeler gereğince, bu Protokol'ün yürürlüğe girdiği her tarihi,
- d) bu Protokol ile ilgili diğer her işlem, bildirim ve yazışmayı,

Bildirir.

Yukarıdaki hükümleri tasdiklen, aşağıda imzaları bulunan ve usulüne uygun şekilde yetkili kılınmış temsilciler bu Protokol'ü imzalamışlardır.

2002 Mayısının 3üncü günü, Vilnius'da, Avrupa Konseyi arşivlerinde muhafaza edilmek ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca tek bir nüsha hâlinde düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tasdikli suretleri Avrupa Konseyi üyesi devletlerin her birine gönderecektir.

B
YARGI KARARLARI

1. DERNEĞİN AMACI

Yargıtay

2. Hukuk Dairesi

2005/3722 E.

2005/6223 K.

18.4.2005 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldüğü düşüldü.

KARAR: Dernekler; kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere oluşturulan tüzel kişiliğe sahip topluluklardır. (MK.m.56, DK.m.1) Konya Şeker Pancarı Yardımlaşma Dernek Tüzüğü'nün 4. maddesinde; derneğin amacının izin alınarak tesisler kurmak, fabrikadan çıkacak pancar yaş küspelerini bağlantılı olarak dernek üyelerine temin etmek, küspeleri taşımak için tesisler kurup işletmek şeklinde açıklanmıştır.

5.9.2004 tarihli bilirkişi raporunda derneğin 2002 ve 2003 yılında fabrikadan aldığı küspeyi 2002 ve 2003 yılı ortalama fiyatına uygun olarak sattığı, üyeler dışında derneğin satış yapmadığı ve 2002-2003 yılına ait kâr paylarının üyelere dağıtılmadığı, dosyadaki belge ve defter kayıtlarından tespit edildiği, kayıtlar ve yevmiye defterinin, muhasebe usul ve yasalara Dernek Kanununa göre tutulduğu belirlenmiştir.

Davalı derneğin kuruluş bildirgesi ve tüzüğünde kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edilmemiştir. Yasal prosedürden geçerek 6.9.2002 tarihinde tüzel kişilik kazanmıştır. Bilirkişi raporunda tespit edilen gelirin, derneğin amacı ve gelirlerini açıklayan Tüzüğü'nün 4. ve 19. maddeleri kapsamı içinde kaldığı şahsi kâr amacı gütmeyenliği anlaşılmıştır. Bu açıklama karşısında davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

Temyiz edilen hükmün açıklanan sebeple BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, iş bu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay

2. Hukuk Dairesi

2002/9706 E.

2002/11660 K.

08.10.2002 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün temyizden mürafaa icrası suretiyle tetkiki istenilmekle duruşma

için tayin olunan 11.6.2002 tarihinde temyiz eden davalılar vekili Av. Kazım Genç, Av. Hıdır Özcan ve Av. Necati Yılmaz geldiler. Gelenlerin konuşması dinlendikten sonra işin incelenerek karara bağlanması için duruşmadan sonraya bırakılması uygun görüldü. Bugün dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

Dernek belirli ve ortak bir gayeyi gerçekleştirmek amacı ile kurulur. (DK md. 1)

Her Türk vatandaşı anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşit ve sosyal adalet gereklerince yararlanmak, milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içersinde onurlu bir hayat sürmek maddi ve manevi varlığını geliştirmek hakkına sahiptir. Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerini, Türk varlığını, devletin ülkesi ile bölünmezliği esasını, Türk tarihi ve manevi değerlerini, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliği karşısında koruma göremeyeceği, laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının devlet işleri ile politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı Anayasanın başlangıç kısmında açıklanmış, Dernekler Yasasının 5. maddesinde de bu ilkelere aykırı dernek kurulamayacağı açıkça vurgulanmıştır. Dernek kurmak için izne gerek yoktur. (Anayasa md. 33) Bu temel hürriyet ancak milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak ile başkalarının hürriyetinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlandırılabilir.(Anayasa md. 33/2)

Dernekler Yasasının 5/6. maddesi; Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde, ırk, din, mezhep, kültür veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak suretiyle azınlık yaratmak veya herhangi bir bölgenin veya ırkın veya sınıfın veya belli bir din veya mezhepten olanların diğerlerine hakim veya diğerlerinden imtiyazlı olmasını sağlamak amacı ile dernek kurulamayacağını açıklamıştır.

Tüzükte derneğin amacı "alevi-bektaşî kültür öğretisinin araştırılması, yaşatılması ve tanıtılması için çalışmalar yapmak" (md. 2) olarak gösterilmiş, 3. maddesinde de yapacağı işler; "Alevi-Bektaşî kültür öğretisinin tanınması, kendisini gerçekleştirebilmesi, özgürce ifade edebilmesi ve hukuksal güvence altına alınması için çalışmalar yapmak, Alevi-Bektaşî ve öğretisinin gereksinmelerinin karşılanması ve sorunlarının giderilmesi için resmi merciler nezdinde girişimlerde bulunmak, Alevi-Bektaşî kültür öğretisinin sorunlarının demokrasi ve laiklik ilkesi temelinde çözeceği gerçeğinden hareketle demokratik ve laik bir Türkiye'nin oluşturulması için kültürel ve bilimsel çalışmalar yapmak, Cem ve kültürevleri açmak, yapılması ve yaptırılması için katkıda bulunmak; Alevi-Bektaşî kültür öğretilerine yönelik karalamacı, yok saymacı davranış ve tutuma karşı kamu oyu oluşturmak; bilim, sanat ve kültüre sahip çıkarak doğayı, çevreyi koruma konusunda titiz çalışmalar yürütmek, bu alanda çalışan sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak, araştırma merkezleri kurmak; insan emeğinin en yüce değer olduğu gerçeğinden hareketle, insanın insanı sömürmediği, baskı ve zulmün ortadan kalktığı, insanca yaşanır bir Türkiye ve Dünya için kültürel çalışma içine girmek; bu amaç doğrultusunda konferans, seminer, panel sempozyum, semah, müzik, tiyatro, halk oyunları çalışması, araştırma gezi, toplantıları yapmak, amacı doğrultusunda yayınlar yapıp, yazışmalar düzenleyip, ödüller vermek; olarak açıklamıştır.

Davanın ve kapatma kararının temelini Dernekler Yasasının 5. maddesi oluşturmaktadır.

- a) Dernekler Yasasının 5/2. maddesi; dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak nitelikleri Anayasada belirtilen Türkiye Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşüren veya ortadan kaldıracak nitelikte derneğin kurulamayacağını öngörmüştür. Yukarıda ayrıntılı açıklanan tüzükte Türkiye Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye sokacak veya Cumhuriyeti ortadan kaldıracak ibareler bulunmamaktadır.
- b) Sözü edilen yasanın 5/5 maddesi ise bölge, ırk, sosyal sınıf, din ve mezhep esasına veya adına dayanarak derneğin faaliyette bulunmasını yasaklamıştır. Yasaklama derneğin ismi ve içeriğindeki sözcükler değil faaliyetidir. Derneğin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına uygun faaliyette bulunacağı tartışmasıdır. Din ve mezhep kurallarına göre çalışmalar yapması halinde Dernekler Kanununun 53. ve 76. maddeleri uyarınca kapatılması da her an için imkan dahilindedir.
- c) Dernekler Kanununun 5/6 maddesi de: " Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde, ırk, din mezhep, kültür veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak geliştirmek ve yaymak suretiyle azınlık yaratma veya herhangi bir bölgenin veya ırkın veya sınıfın veya belli bir din veya mezhepten olanların diğerlerine hakim veya diğerlerinden imtiyazlı olamayacağını öngörmüştür.

Derneğin amacı tüzükte açıklanmıştır. Amacın azınlık yaratmak yahut belli bir din yahut mezhep mensubunu kendisinden olmayanlar nezdinde hakim kılmak yahut imtiyazlı sınıf yaratmak olmadığı açıktır.

Yasalar sözüyle ve özüyle yorumlanmalıdır. (MK. Md. 1) Derneğin Anayasamızın başlangıç bölümünde yer alan temel ilkelere aykırı olarak faaliyette bulunduğu ve Dernekler Yasasının 5. maddesinde yer alan amaçları hedeflediği yolunda bir delilde getirilememiştir. Tüzüğün kaleme alınış biçimi de derneğin 50. madde uyarınca feshini gerektirmez. Gerçekleşen bu durum karşısında davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple davalılar yararına BOZULMASINA, Cumhuriyet Savcısının temyiz isteğinin ise reddine, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine 08.10.2002 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle * Alevi (Alivi) için bir mezhep olduğu yönündeki öğretilerdeki açıklamalara 2908 Sayılı Kanunun 5/5. maddesi uyarınca " ..... mezhep ..... adına dayanak faaliyette bulunmak ..... amacıyla dernek kurulmasının yasak" bulunmasına ve davalı derneğin Alevilik (Alivilik) mezhebi adına dayanak faaliyette bulunacağı Tüzüğünün 2. ve 3. maddesinde açıkça gösterilmiş olmasına göre kararın onanması görüşüdeyiz.

Yargıtay
Ceza Genel Kurulu
1980/9-289 E.
1980/406 K.
08.12.1980 T.

ÖZET: Dernekler sosyal maksatlarla, yardımlaşma maksadıyla kurulmaktadır. Amacı bu yönde olan bir derneğin, yayımladığı ve Türk Devleti'nin genel politikası hakkındaki görüşleri ve bir siyasal partinin yaptığı işlerin eleştirisini kapsayan bildirinin bu amaç ile uzak veya yakın hiçbir ilişkisi olamaz. Sanıklar yayınladıkları bu bildiri ile derneğin amacını aşip dışına çıkmışlardır.

DAVA: 1630 sayılı Kanuna muhalefetten sanık Vedat ve arkadaşlarının beraatlerine dair (Sinop Asliye Ceza Mahkemesi)nden verilen 11.12.1979 gün ve 118/197 sayılı hüküm C. Savcısının temyizi üzerine Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesi'nce incelenerek bozulup yerine geri çevrilmiştir.

İlk hükümde direnmeğe ilişkin aynı mahkemeden verilen 15.04.1980 gün ve 55/57 sayılı son hükmün Yargıtay'ca incelenmesi C. Savcısı tarafından süresinde verilen dilekçe ile istenilmiş olduğundan dosya C. Başsavcılığı'nın hükmün bozulması istemini bildiren 18.06.1980 gün ve 9/2897 sayılı tebliğnamesiyle Birinci Başkanlığa gönderilmekle Ceza Genel Kurulu'nca okundu, gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR: Dernekler Kanununa muhalefetten sanık Vedat ve 4 arkadaşının beraatine ilişkin hüküm, özel dairece: (Töb-Der ..... Şubesi Yönetim Kurulu'nu oluşturan sanıkların, yayınladıkları bildiri muhtevasının, derneğin tüzüğünde belirtilen amacına aşikar bir şekilde aşip dışına çıktığı nazara alınmadan, yerinde görülmeyen bazı düşüncelerle sanıkların beraatlerine karar verilmesi...) isabetsizliğinden bozulmuştur.

Yerel mahkeme ise: Anayasa'nın 20. maddesindeki temel ilkeye dayanarak derneklerin de düşüncelerini açıklayıp, yapabileceklerini, Dernekler Yasasında bu hakkı kaldıran veya kısıtlayan bir hüküm bulunmadığını, Dernekler Yasasındaki derneklerin amaç dışı faaliyette bulunamayacakları hükmünü Anayasa hükmünü tahdit edici biçimde yorumlamanın Anayasa'ya ters düşeceğini; derneklerde düşünce ve kanaat özgürlüğü mefhumu ile amaç ile amaç dışı faaliyetinin tamamen farklı şeyler olduğu, ikincisine örnek olarak ticaretle uğraşmanın gösterilebileceğini, derneklerin toplum ve yurt sorunları üzerine düşüncelerini kamuoyuna açıklamak amacı ile bildiri yayınlamalarında amaç dışı faaliyet düşünölemeyeceğini ve bir siyasi faaliyet olarak da kabul edilemeyeceğine, vesaire belirterek önceki hükmünde direnmeye karar vermiştir.

Dosyaya, oluşa ve delillere göre: Töb-Der ..... Şubesi Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleri olan sanıkların (Kardeşler) başlıklı bir bildiri yayınlamaya karar verip bunu olay tarihinde yayınladıkları, bu bildiride özetle: (Ülkemiz emperyalizme bağımlı, çarpık kapitalist bir ülkedir. Ülkemizin yer altı ve yer üstü kaynakları emperyalistlerce yağmalanmaktadır. İMF ve Dünya Bankalarına, Emperyalizme bağımlılığımız

her geçen gün artıyor. Halk kitlelerine umut olarak gösterilen ve faşistlerden hesap soracağız, memur, öğretmen kıyımı son bulacak, ak günler getireceğiz, memurlara sendika hakkı vereceğiz, ucuzluk getireceğiz, sömürgeye son diye iktidar olanlar şimdi dediklerinin tersini yapıyorlar...) biçimindeki sözlerle görüşlerini yansıttıkları anlaşılmaktadır.

Anayasamızın düşünce hürriyeti başlığını taşıyan 20. maddesi: Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir) hükmünü kapsamaktadır.

Temel hak ve hürriyetlerin özü, sınırlanması ve kötüye kullanılmaması başlığını taşıyan 11. maddesinde: (Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, Cumhuriyetin, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile veya Anayasa'nın diğer maddelerinde gösterilen özel sebeplerle, Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun olarak, ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz.

Bu Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, insan hak ve hürriyetlerin veya Türk Devleti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdi ile kullanılamaz).

Yine Anayasa'mızın dernek kurma hakkı başlığı altındaki 29. maddesinde ise: (Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılışında uygulanacak şekil ve usuller kanunda gösterilir. Kanun, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması maksadıyla sınırlar koyabilir) hükümleri yer almıştır:

Bu hükümler topluca gözönüne alındığında varılan sonuç şudur: kişilere tanınan hak ve hürriyetler, hiçbir şekilde ve surette, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, milli güvenliği zedeleyici, kamu düzeni ve genel ahlakın korunması imkanlarını ortadan kaldıracı bir nitelikte olamaz; Anayasa'da öngörülen hak ve hürriyetler, onların kullanılmasını zorlaştırmayacak veya kullanılamaz duruma düşürmeyecek bir biçimde, özel kanunlarla sınırlandırılabilir.

Görüldüğü gibi Anayasa'mızın sözü edilen 20. maddesindeki düşünce hürriyeti, dernekler yönünden 29. madde ile sınırlandırılmaktadır. Anılan 29. madde ile tanınmış olan bu hak, Türk toplumunun düzenini, inan ve saygı duyduğu ahlak kurallarını hiçe sayan veya bunları zedeleyen bir biçimde kullanılamaz. Devlet, bu hakkı kamu düzenini korumak için sınırlayacaktır. Kamu düzeni bulunmayan bir yerde hürriyetlerin varlığından söz edilemez. Hürriyet de hiçbir zaman sınırsız olamaz. Sınırsız hürriyet, hürriyetsizliği, o da düzensizliği getirir. Böyle bir halde de hürriyetleri muhafaza ve kullanabilme olanağı kalmaz.

Anayasamız doğrultusunda yürürlüğe konulan 1630 sayılı Dernekler Kanunu ile bu sınırlamalar yapılmıştır. Anılan yasanın 1. maddesi ile çerçevesi konduğu üzere derneklerin, sosyal amaçlarla, yardımlaşma amacı ile kurulabilecekleri öngörülmüş, bir sınırlama maddesi olan ve kurulması yasak dernekler başlığını taşıyan 4. madde ile de sınırlayıcı hüküm getirilmiş, yasak olan faaliyetler sayılmıştır. Bundan ayrı olarak, sözü edilen Yasanın 35. maddesinin 1/a fıkrası ve bendinde derneklerin tüzüklerinde gösterilen (amaç-dışı) her türlü faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu (amaç-dışı) faaliyetlerin her hangi bir suçla konu olması koşulu da aranmamıştır. Tüzüklerinin esnek sayılabilecek hükümlerine ve kelimelere sığınarak veya değişik yorumlanarak Dernekler Yasasının 4. maddesi hükmünü bertaraf edecek şekilde (amaç-dışı) faaliyette bulunamazlar.» Dernekler hiçbir zaman kar maksadıyla kurulamayacakları gibi, siyasi faaliyet yapan siyasi partilere ve ayrıca münferiden veya müstakillen siyasi faaliyetlere de katılamazlar; çünkü dernekler, 1. maddede de çerçevesi konduğu üzere sosyal maksatlarla, yardımlaşma maksadıyla kurulmaktadır» (Yasanın 4. maddesinin Millet Meclisi'ndeki müzakeresi sırasında komisyon sözcüsünün beyanı: Dr. Ahmet İşeri, Dernekler Kanunu, Sh. 149, Ankara - 1973).

Yasanın Millet Meclisi'ndeki müzakeresi sırasında düzenlenen geçici komisyon raporunda da (Bkz. age., sh: 9) değinildiği gibi; «dernekler aslında doğru, güzel ve gerçek fikir ve faaliyetlerin kaynağı olmak gerekir. Geniş anlamda suistimal ve istismar merkezleri haline gelmemeli ya da bu istidatta bulunmamalıdır. Aksi halde toplumun gelişmesinde büyük fayda ve katkıları inkar edilemez bir gerçek olan dernekleri iyi ve faydalı anlayışı zedelenir.» Giderek kamu düzeni ortadan kalkar.

Bu açıklamalardan sonra olayımıza gelince:

Genellikle Devlet memuru olan belirli bir meslek mensuplarının başka bir deyişle bir kısım öğretmenlerin kurduğu bir dernek olan adı geçen derneğin tüzüğünün 3. maddesinde amaç belirlenmiştir. Buna göre: (Derneğin amacı; Atatürk devrimleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannameyi ile Anayasa'mızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk Devleti kapsamı içinde üyelerinin tüm ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır). Tüzük bu madde ile derneğin amacının doğrultusunu belirlemiş ve çerçevesini çizmiştir. Zira dernek faaliyetlerinde, yasalar ile tüzüğünün çizdiği çerçeve içinde kalmak zorundadır. Görüldüğü gibi bu madde; doktrinler, ideolojik, politik veya siyasi... vs. faaliyetleri içermektedir.

Hal böyle iken Töb-Der ..... Şubesi Yönetim Kurulunu oluşturan sanıklar (Kardeşler) başlığı altında içeriği yukarıda açıklanan bildiriye yayınlama kararı verip yayınlamışlardır. İçeriğine göre bu bildirin, adeta doktriner ve ideolojik bir yaklaşımla Türk Devletinin genel politikası hakkındaki görüşleri ve bir siyasi partinin icraatının eleştirisini kapsadığı açık ve seçik biçimde anlaşılmaktadır. Bu tür faaliyetlerin adı geçen derneğin amacı ile uzak veya yakın hiçbir ilişkisi yoktur. Sanıklar yayınladıkları bu bildiri ile, derneğin tüzüğünde belirtilen amacını aşık bir şekilde aşip dışına çıkmışlardır.

Bu nedenle, özel daire bozma kararı yerinde olup uyulmak gerekirken yazılı biçimde önceki hükümde direnilmesi usul ve yasaya aykırı görüldüğünden C. Savcısının temyiz itirazının kabulü ile direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenle, tebliğnamedeki isteme uygun olarak, direnme hükmünün (BOZULMASINA), 08.12.1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1969/6943 E.
1970/732 K.
5.2.1970 T.

ÖZET: Medeni Kanunun 71. maddesi hükmü dairesinde, bir derneğin gayesi kanuna yahut umumi adaba aykırı olursa C. Savcısı veya alakalının isteği üzerine o Dernek fesholunur. Buna muvazi olarak Dernekler Kanunu'nun 13. maddesinde, öğrenci derneklerinin her nesuretle olursa olsun siyasetle uğraşmaları yasaklanmıştır. Ayrıca 35. maddeyle siyasetle uğraşmak ceza tehdidi altına konulmuştur.

DAVA VE KARAR: 1966 yılında 780 sayılı Af K.nun T.B.M.M'de görüşülmesi sırasında, davalı dernekler tarafından affin Sosyal suçları kapsayacak şekilde genişletilmesi hususunda 30.7.1966 gününde Cebecide bir kapalı salonda bu konunun görüşülüp tartışılması amacı ile düzenlenen toplantıda matbu kâğıtlar ve afişler dağıtılmak, konuşmalar yapılmak suretiyle siyasi faaliyet gösterildiği gerekçesiyle bu derneklerin kapatılması istenilmiştir.

Dosya münderecatına, mahkemenin kabulüne göre, toplantıda (Afta eşitlik isteriz; suçlular suçsuzları; küçükler büyükleri af edemez; 21 Mayıs ve fikir suçluları Demir-parmaklıklar arkasında bırakılmaktadır; bir toplumda bir kişiye yapılan haksızlık, bütün topluma yapılmış sayılır; sende bu haksızlığa karşı isen, yasalara saygın varsa açık oturuma katıl) şeklinde matbu yazılar ve afişler dağıtılmıştır.

Kanun, dernekleri gayeleri dışına çıkmaktan, genel adaba aykırı hareket etmekten ve siyasi faaliyet yapmaktan men etmiştir. Tüzel kişiliği haiz bir derneğin bu hareketlerde bulunması için, evvel emirde yetkili organları tarafından böyle bir faaliyetin düzenlenmesine veya düzenlenen bir toplantıya katılmaya karar verilmesi gerekir. Böyle bir karar verilmeden dernek başkanı ve mensuplarının bu çeşit bir faaliyet düzenlemeleri veya böyle bir faaliyete katılmaları onların şahsen sorumluluğunu icap ettirir. Veyahutta yazılı karar vermeden böyle bir harekete girişmeleri yine derneğin sorumluluğunu meydana getirmesi mümkün olabilir. Savcılık tarafından davalı derneklerin bu toplantıların düzenlenmesi veya düzenlenen toplantıya dernek mensuplarının katılması için alınmış bir kararın mevcudiyeti veya dernek yetkililerin sözlü olarak bu toplantıları düzenleme kararı aldıkları iddia ve isbat edilmemiştir.

Diğer taraftan dernekler Kanun'unun 13. maddesinde yasaklanan siyasi faaliyet anlamında çok şumüllü ve üzerinde durulmayı gerektirmektedir. Öğrenci dernekleri belli

bir siyasi ve iktisadi düşünüşe sahip değillerdir. Af K.nun B.M.M.'de müzakeresi sırasında (Afta eşitlik) istenmesi bir yurt sorunu olarak kabul edilmelidir. Bu toplantılar, dernekler tarafından düzenlendiği kabul edilse bile bu faaliyetler devamlı olma vasfını haiz değillerdir. 334 sayılı Anayasamız düşünce ve kanaat hürriyetini getirmiştir. 20. maddesinde (herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, açıklanmış, bu düşünce ve kanaatlarını söz, yazı, resim ile ve başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilecekleri kabul edilmiştir. Anayasanın bu hükmünün ışığı altında öğrencilerin veya öğrenci derneklerinin toplantısında siyasi faaliyet niteliği bulmak mümkün değildir.

SONUÇ: Olayda derneğin tüzel kişiliğini sorumlu kılacak bir durum tesbit edilememiş olmasına, Siyasi Faaliyetin devamlılık unsuru bulunmamasına ve Anayasanın getirdiği yeni hükümler ışığı altında Mahkemece varılan sonuç ve delillerin takdirinde isabet görülemediğinden hükmün açıklanan sebeplerle (BOZULMASINA) karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1975/37 E
1975/38 K.
23.10.1975 T.

DAVA: Cemiyetin muhtelif sınıflarını tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik etmek sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde hakimeyitini tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesese iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini değiştirmeye matuf cemiyet kurmak, bunun propagandasını yapmaktan yukarıda adı geçen sanık M.T.nin yapılan yargılanmaları sonunda; beraetlerine dair Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi'nden verilen 4.9.1975 gün ve 1975/29 esas, 1975/35 karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay'ca incelenmesi C.Savcısı tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: 1 - Sanık M.T. tarafından Besni İlçesinde dağıtılan bildirilerin muhteviyatı mahkemece tartışılarak komünizm propagandası niteliğinde olmadığı ve yazıların cemiyetin muhtelif sınıflarını tehlikeli tarzda kin ve adavete davet edici nitelik taşımadığı inandırıcı gerekçelerle açıklanmak suretiyle verilen beraet hükmüne karşı C.Savcısının temyiz itirazları yerinde görülmediğinden reddiyle, hükmün bu sanığa ait bölümünün tebliğnamedeki düşünce gibi oybirliği ile ONANMASINA,

2 - Sanıklardan Y.P., O.B. ve M.A. haklarındaki temyize gelince ;

C.Savcısının sanıkların eyleminin TCK.nun 312. maddesine uyduğu ve bu maddeden cezalandırılmaları gerekeceğine ilişkin temyiz itirazı, (TÖB-DER) Adıyaman şube yönetim kurulu tarafından düzenlenip dağıtılan Halkımıza başlıklı bildiri muhteviyatına ve mahkemece gösterilen gerekçelere göre yerinde görülmemiştir.

Ancak;

Sanıkların Türkiye Öğretmenler Birliği Derneği Adıyaman Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri olmalarına ve dernek karar defterinin 22. sahifesinde 37 numara ile 23.12.1974 gününde kararlaştırdıkları fikirleri bildiri halinde yayınlanıp dağıtılmasını temin ettikleri anlaşılmalı, derneğin kuruluş tüzüğüne celbiyle, amacının araştırılması, yayınlanan bildirinin bu amaca uyup uymadığının tesbiti ve sonucuna göre 1630 sayılı Kanunun 35/1-a ve 65/2 maddelerine aykırı davranışları bulunup bulunmadığı araştırılmadan noksan soruşturma ile ve tek olan fiilden dolayı vasıftan beraet kararı verilemeyeceği de düşünülmeden yazılı şekilde hüküm tesisi,

Usul ve Yasaya aykırı ve C.Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden tebliğnamedeki düşüncenin reddiyle hükmün BOZULMASINA 23.10.1975 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Sanıkların yayınladığı bildiri de ileri sürülen fikirlerin yasalarca yasaklanmadığı ve suç teşkil etmediği çoğunluk kararında kabul edilmiş, bu kabul dosyaya da uygun görülmüştür. Anayasa hükümlerine göre suç sayılmayan fikirler nereden ve kimden gelirse gelsin söylenmesi ve yazılması serbesttir. Bu nedenlerle Derneğin amaç dışına çıktığından söz edilemeyeceğinden hükmün onanması oyundayım.

2. ÜYELİK

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2005/4473 E.
2005/7804 K.
19.10.2005 T.

ÖZET: Suç tarihinde Dernek Üyesi olan müştekinin, Dernek Yönetim Kurulu Üyeleri hakkında açılan davaya müdahil olarak katılma hakkı bulunduğu gözetilmelidir.

DAVA ve KARAR: Dosya incelenerek gereği düşünüldü:

Suç tarihinde Dernek Üyesi olan müştekinin şikayet tarihinde üyelikten ayrılmış olması nedeniyle davaya müdahale hakkının bulunmayacağı gerekçe gösterilerek, müdahale talebinin reddine karar verilmesinde isabet bulunmadığından 24.3.2005 tarihli temyiz talebinin reddine ilişkin karar kaldırılarak yapılan incelemede;

Suç tarihinde Dernek Üyesi olan müştekinin, Dernek Yönetim Kurulu Üyeleri hakkında açılan davaya müdahil olarak katılma hakkı bulunduğu gözetilmeden, yazılı şekilde müdahale talebinin reddine karar verilmesi,

Kanuna aykırı, müşteki vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan, sair yönleri incelenmeksizin hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA 19.10.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
4. Hukuk Dairesi
2004/11250 E.
2005/6009 K.
02.06.2005 T.

ÖZET: Mahkemece hükme esas alınan Gümrük Müşavirleri Derneği Tüzüğü'nün 9. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, izin belgesinin verilmesi üyelik koşuluna bağlı tutulmamıştır. Dernek üyeliği için fiili çalışma koşulu gerek ve yeterlidir. Bu durumda mahkemece istemin kabulüne karar verilmesi gerekir.

DAVA: Davacı Turgut Tagay tarafından, davalı Gümrük Müşavirliği Derneği aleyhine 18.2.2004 gününde verilen dilekçe ile davacının müracaatı üzerine Gümrük Bakanlığınca davacıya teslim edilmek üzere davalı derneğe gönderilen gümrük müşavirliği izin belgesinin davalı dernekten alınarak davacıya tesliminin istenmesi üzerine mahkemece yapılan yargılama sonunda; davanın reddine dair verilen 4.5.2004 günlü kararın Yargıtay'ca incelenmesi davacı tarafından süresi içinde istenilmekle temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra tetkik hakimi tarafından hazırlanan rapor ile dosya içerisindeki kağıtlar incelenerek gereği görüldü:

KARAR: Dava konusu olayda, davacının başvurusu üzerine gerekli şartları haiz olduğu anlaşıldığından Gümrük Müsteşarlığı tarafından gümrük müşavirliği izin belgesi düzenlenmiş ve bu izin belgesi davacıya verilmek üzere davalı derneğe gönderilmiştir. Davacı bu izin belgesinin kendisine verilmesini davalı dernekten istemiş; ancak davalı dernek tarafından Gümrük Müşavirleri Derneği Tüzüğü'nün 9. maddesinde yer alan "...gümrük müşavirliği izin belgesi, Gümrük Müsteşarlığı tarafından verilir. Gümrük Müsteşarlığı'nca verilen ve ilgili derneklere gönderilen izin belgeleri adayların derneğe üyeliklerini müteakip derneklerce imza karşılığı teslim edilir..." biçimindeki düzenleme gerekçe gösterilerek verilmemiştir. Davacı elde ki bu davada davalı dernek tarafından kendisine verilmeyen Gümrük Müşavirliği izin belgesinin davalıdan alınarak kendisine verilmesi isteminde bulunmuştur. Mahkemece davalı derneğin özel kanunla kurulduğu, bu nedenle davalı derneğe ait tüzüğün uygulanması gerektiği nedeniyle davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz olunmuştur.

Mahkemece hükme esas alınan Gümrük Müşavirleri Derneği Tüzüğü'nün 9. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, izin belgesinin verilmesi üyelik koşuluna bağlı tutulmamıştır. Dernek üyeliği için fiili çalışma koşulu gerek ve yeterlidir. Bu durumda mahkemece istemin kabulüne karar verilmesi gerekirken, yanılığın gerekçe ile yazılı biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın yukarıda açıklanan nedenle BOZULMASINA ve peşin alınan harcın istek halinde geri verilmesine 2.6.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Hukuk Dairesi
2002/6430 E.
2002/5636 K.
1.4.2002 T.

ÖZET: İş Mahkemeleri Kanununa göre; İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle işveren veya işveren vekilleri arasındaki iş aktinden doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözüm yeri İş mahkemeleridir. Somut olay da taraflar arasında hizmet ilişkisi, olmadığı gibi uyuşmazlık İş ve Sosyal Güvenlik Kanunlarından da kaynaklanmış değildir. Uyuşmazlık derneğe üyeliğin tesbiti olup, Medeni Kanun ve Dernekler Kanunu'ndan kaynaklandığından, çözüm yeri genel mahkemelerdir.

DAVA: Davacı, üyeliğin tesbitine karar verilmesini istemiştir.

Yerel mahkeme, davacının (16.10.1972-10.4.1973) (31.12.1984-5.01.2001) arası dönemde Manisa Ayakkabıcılar Derneğine üye olduğunun tesbitine karar vermiştir. Hüküm süresi içinde davacı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR: Kunduracılık ticareti ile iştigal eden davacı, Bağ- Kur'a emeklilik işlemleri için başvurduğunda, dernek üyesi olmadığından, işlemlerinin yapılmadığını belirterek derneğe üyeliğinin tesbitine karar verilmesini talep etmiştir.

5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'na göre, iş mahkemeleri İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş aktinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözüm yeridir. Keza işçi sigortaları Kurumu ile sigortalılar veya yerine kaim olan hak sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların çözüm yeri de iş mahkemeleridir. Somut olay da taraflar arasında hizmet ilişkisi, olmadığı gibi uyuşmazlık İş ve Sosyal Güvenlik Kanunlarından da kaynaklanmış değildir. Uyuşmazlık derneğe üyeliğin tesbiti olup, Medeni Kanun ve Dernekler Kanunu'ndan kaynaklandığından, çözüm yeri genel mahkemelerdir. Mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, uyuşmazlığın esaslan çözülmesi hatalıdır.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın, yukarıda gösterilen nedenle BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 1/4/2002 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1987/614 E.
1987/1811 K.
05.03.1987 T.

DAVA: (H.K.) ve ark. ile Çay Mahallesi Cami Yaptırma ve Koruma Derneği arasındaki tescil davasının yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalı tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Dava, davalı dernek yönetim kurulunun, davacıların derneğe üye olmak taleplerinin reddine ilişkin kararının iptaline yöneliktir. Mahkemece gerekçe gösterilmeksizin, sadece dernek tüzüğü'nün usul ve kanuna aykırı olduğundan söz edilerek yönetim kurulu kararının iptaline karar verilmiştir.

Kişilerin derneklere üye olup olmama konusunda özgürlükleri bulunduğu gibi, derneklerin de ilke olarak başvuranları üyeliğe alıp almama özgürlüğü bulunmaktadır. (ÖZSUNAY Ergün, Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul, 1982 V. 232). Bilindiği gibi dernekler, kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir gayeyi gerçekleştirmek üzere, kişilerin bilgi ve çalışmalarını belirli ve ortak bir gayeyi gerçekleştirmek üzere, kişilerin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmeleri suretiyle oluşur (2908 sayılı kanun madde 1). Dernekler, siyasi parti olmadıkları için büyük sayılara varan üyelere çoğu zaman ihtiyaç duymadıkları söz götürmez. Bazı hallerde üye fazlalığı ortak amacın gerçekleşmesini dahi engelleyebilir. Onun için bu ve başka sebeplerle bazı derneklere, üyelerin derneğin imkanlarından (sözgelimi, lokal, okuma, spor ve oyun salonları vs) yeterince faydalanabilmeleri için sınırlamalar getirilebilir. Mesela birçok derneklere ancak ölen ya da ayrılan üyelerin yerine yenilerinin alındığı bilinmektedir. Öyle ise Mahkemece kabul edildiği gibi yalnızca Dernekler Kanununun 16 ncı maddesindeki üyelik şartlarını taşımak, başlı başına derneğe üye olabilmek için yeterli sebep değildir. Çünkü bir derneğe üye olabilmek şartlarını taşıyan binlerce insan bulunabilir. Bu kadar çok kişinin belli bir dernek çatısı altında toplanması imkansız ve hatta derneğe zararlı bile olabilir.

Burada incelenmesi ve üzerinde önemle durulması gereken husus, üyeliğe kabulde yetkili dernek organının Medeni Kanunun 2 nci maddesindeki dürüstlük kuralını göz önünde bulundurup bulundurmadığı ve üyeliğe kabul edip etmeme hakkını objektif kriterlere göre kullanıp kullanmadığıdır. Ne var ki davalı dernek tüzüğü'nün 4 üncü maddesinde "Yönetim Kurulu herhangi bir sebep göstermeksizin üyelik talebini reddedebilir" denilmek suretiyle bu konuda yönetim kurulu kesin yetki ile donatılmış ve sebep göstermekle yükümlü tutulmamıştır. Bu durum karşısında gösterilmeyen ve gösterilmek zorunda da bulunulmayan, dolayısıyla bilinmeyen bir sebebin objektif iyiniyet kurallarına uygun olup olmadığı'nın belirlenmesi mümkün bulunmamaktadır. Böylece de yönetim kurulunun sebep göstermemesi doğrudan dernek tüzüğü'nden kaynaklanmış olduğundan, mahalli mahkemenin bu yöne ilişkin gerekçesi yerinde değildir. Diğer taraftan ilgili tüzüğü'nün söz konusu 4 üncü maddesinin hangi kanuna aykırı olduğu da anlaşılmamış ve böylece Mahalli Mahkemenin bu gerekçesi de

boşlukta kalmıştır. Bütün bu sebeplerle davanın reddi gerekirken yazılı sebep ve düşüncelerle yönetim kurulu kararının iptal edilmiş olması usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen sebeple BOZULMASINA 5.3.1987 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1974/3152 E.
1974/3166 K.
20.5.1974 T.

ÖZET: Kimse, bir derneğe üye olmaya veya üyesi bulunduğu dernekte kalmaya zorlanamaz. (1488 sayılı kanunla değişik Anayasa m.29, 1630 sayılı Dernekler Kanununun m.15, 16) Gerçek kişiler bu konuda nasıl özgür iseler, Dernekler de üye kabul edip etmemek bakımından özgürlüğe sahiptirler. Bilim alanında bu görüş baskındır. (Prof. A. Egger, İsviçre Medeni Kanun şerhi, kişinin Hukuku, Volf Çernis çevirisi, 1984, sh.113-114, Doçent Ergun Özsunay Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler 1969, Sh.104-105, Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu-Aytekin Ataay, Türk Cemiyetler Hukuku, 1956, sh.87).

DAVA VE KARAR: Dernek kurmak temel haklardan olduğuna göre, aynı durumda olanlar arasında ayırım yapılarak bir kısmının üyeliğe alınmamasının, "kişinin kendini yetiştirme özgürlüğü" ve "eşitlik" ilkesine (1961 Anayasası m. 12, 21) aykırı olduğunu ileri süren azlık görüşüne (Prof. İsmet Sungurbey, Cumhuriyet Gazetesi 3 Temmuz 1967 günlü sayısı) katılmak mümkün değildir. Şöyle ki:

Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi, yaradılışlarının gereği olarak, insanlara özgü olanların dışında bütün hak ve yükümlülükler ile donatılmışlardır. (MK.46) Öyle ise gerçek ve tüzel kişiler arasında "Medeni haklardan yararlanma ve kullanma" bakımından bir ayırım yapılamaz. Hal böyle olunca, isteği olmadan kişinin derneğe üye olamayacağı yolundaki özgürlüğü (Anayasa 29/2) karşısında Derneklerin de üye alıp almamak özgürlüğüne sahip olduklarının kabulü Medeni Kanunun az önce açıklanan 46. maddesinin hükmü gereği olduğu kadar, Anayasanın eşitlik ilkesinin de tabir sonucudur. (Anayasa 12) Hatta uygulamadaki kararsızlığın giderilmesi için bir örnek olmak üzere partilerin, sebep göstermeksizin üye olmak isteklerinin red edilebilecekleri öngörülmüştür. (648 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu m.9) Zaten aksini düşünmek özgürlüğü kısıtlamak olur ki buna Anayasa'nın özü ve sözü elverişli değildir.

SONUÇ: Öyle ise, davacının anneler derneğine alınmaması şeklindeki dernek kararında kanuna aykırılık bulunmadığından temyiz itirazlarının reddiyle Usul ve Kanun'a uygun olan hükmün (ONANMASINA), oybirliğiyle karar verildi.

(1630 sayılı Dernekler Kanunu 6.10.1983 tarih ve 2908 sayılı (Dernekler Kanunu) nun 95. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.)

648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 16 Ekim 1981 tarih ve 2533 sayılı (SİYASİ PARTİLERİN FESHİNE DAİR KANUN)un 7. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Yargıtay

2. Hukuk Dairesi

2004/2589 E.

2004/3369 K.

17.03.2004 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hükmün temyizden mürafaa icrası suretiyle tetkiki istenilmekle duruşma için tayin olunan 28.01.2004 günü taraflar tebligata rağmen gelmediler. İşin incelenerek karara bağlanması için duruşmadan sonraya bırakılması uygun görüldü. Bugün dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

Dernekler Yasasının 63. maddesi; hiç kimsenin derneğe üye olmaya zorlanamayacağını hükme bağlamıştır. Davalının Y Sahil Sitesi Güzelleştirme Derneğinin üyesi olmadığı tartışmasızdır. Davalının üyesi olmadığı dernek genel kurulunun almış olduğu bir karardan sorumlu tutulması düşünülemez. Davanın bu sebeple reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

3. TÜZEL KİŞİLİK

Danıştay

İdari Dava Daireleri Genel Kurulu

1999/390 E.

2000/761 K.

26.05.2000 T.

ÖZET: Kendi üyelerinin hak ve menfaatlerini korumak amacıyla kanunla kurulmuş meslek birliklerinin yanında, belli amaçlarla kurulmuş dernek, vakıf gibi özel hukuk tüzel kişiliğini haiz sivil toplum örgütlerinin de, kuruluş amaçlarıyla sınırlı olmak üzere dava açmaları mümkündür.

İstemin Özeti: Danıştay Sekizinci Dairesinin 03.02.1999 günlü, E: 1999/47, K: 1999/233 sayılı kararını, davacı temyiz etmekte ve bozulmasını istemektedir.

Savunmanın Özeti: Danıştay Sekizinci Dairesince verilen kararın usul ve hukuka uygun bulunduğu ve temyiz dilekçesinde öne sürülen nedenlerin, kararın bozulmasını

gerektirecek nitelikte olmadığı belirtilerek temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hakimi Ahmet Arslan'ın Düşüncesi: Temyiz isteminin kabulü ile daire kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı Alaattin Öğüş'ün Düşüncesi: Tekel başmüfettiş ve müfettişlerinin görev tahsisli kamu konutu tahsis edilecek unvanlar arasından çıkarılmasına ilişkin Tekel Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulu kararının iptali dileğiyle açılan davayı ehliyet yönünden reddeden daire kararı temyiz edilmiştir.

Tekel Müfettişleri Derneği Ana Tüzüğü'nün Derneğin faaliyetleri başlıklı 4. maddesine göre üyelerin tümünü ilgilendiren meslek sorunlarının çözümlenmesi ve üyelerinin personel hukukundan doğan haklarının savunulması ve yeni hakların elde edilmesi için çalışmak derneğin genel hükümler dışında özel faaliyet alanını oluşturmaktadır. Tekel başmüfettiş ve müfettişlerine görev tahsisli kamu konutu tahsis edilmesini önleyen dava konusu düzenlemenin ise dernek üyelerinin personel hukukundan doğan haklarını kısıtlayıcı niteliği ile doğrudan doğruya davacı derneğin faaliyet alanına giren bir idari işlem olup, anılan işleme karşı dava açmakta derneğin hukuki menfaatinin bulunduğu kuşkusuzdur.

Açıklanan nedenle, dernek tüzel kişiliği adına dernek başkanı tarafından açılan davanın esasının incelenerek karar verilme üzere daire kararının bozulması gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunca gereği görüldü:

Tekel Genel Müdürlüğü Yönetim Kurulunun 09.04.1993 günlü, 356 sayılı kararı ile kabul edilen, TEKEL'de görev tahsisli konut verilecek unvanların yer aldığı (2) sayılı cetvelin yeniden düzenlenmesine ve (2) sayılı cetvelde başmüfettiş ve müfettiş unvanlarına yer verilmemesine ilişkin 01.10.1998 günlü, 928 sayılı Yönetim Kurulu Kararının iptali istemiyle açılan davada, Danıştay Sekizinci Dairesince verilen ve 2577 sayılı Yasanın 15. maddesinin 1/b bendi uyarınca davanın ehliyet yönünden reddine ilişkin bulunan 03.02.1999 günlü, E: 1999/47, K: 1999/233 sayılı kararı davacı temyiz etmekte ve bozulmasını istemektedir.

Danıştay Sekizinci Dairesince, derneklerin üyelerinin ve temsil ettikleri kişilerin ortak çıkarlarını korumak ve dayanışmalarını sağlamak üzere kurulan özel hukuk kişileri olduğundan doğrudan dernek tüzel kişiliğinin hak ve çıkarlarını ilgilendiren konularda iptal davası açabilecekleri, üyelerinin kişisel ve özel çıkarlarını ilgilendiren konularda üyeleri adına dava açmalarının mümkün olmadığı, davacının tekel müfettişleri dernek başkanı olarak ve tekel müfettişleri adına dava açtığı dilekçe de davanın kendi adına da açıldığı yolunda herhangi bir ibarenin yer almadığı, bu durumda, tekel müfettişlerine tahsis edilecek kamu konutu türünün belirlenmesine

ilişkin düzenlemenin doğrudan doğruya dernek tüzel kişiliğinin hak ve çıkarlarına dokunmadığından, bu karara karşı Tekel Müfettişleri Derneğinin (dernek başkanı olarak davacının)dava açma ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle 2577 sayılı Yasanın 15. maddesinin 1/b maddesi uyarınca davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmiştir.

Davacı, Tekel Müfettişleri Derneği Tüzüğü'nün 3. ve 4. maddelerine göre dava açma ehliyetlerinin bulunduğu, lojmandan yararlandırılmamanın müfettişler için ekonomik, sosyal ve özlük haklarında bir kayıp anlamına geldiğinden dava konusu kararın iptalini isteme hakkının var olduğunu belirtilmekte ve kararın bozulmasını istemektedir.

2577 sayılı İdari Yargılama usulü Kanununun 2/1-a maddesinde, iptal davasının sübjektif ehliyet koşulu "menfaat ihlali" olarak yer almışken, bu koşul 4001 sayılı Yasayla; çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren hususlar hariç olmak üzere "kişisel hak ihlali" olarak değiştirilmiş; ancak 2577 sayılı Yasanın 4001 sayılı Yasayla değişik 2/1-a maddesi Anayasa Mahkemesinin 21.09.1995 günlü, E: 1995/27, K: 1995/47 sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin, yukarıda belirtilen iptal kararından sonra bu konuda yeni bir düzenleme yapılmamakla birlikte; iptal davasının içtihat ve doktrinde belirlenen hukuki nitelikleri göz önüne alındığında, idare hukuku alanında tek taraflı irade açıklamasıyla kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikte tesis edilen idari işlemlerin, bu idari işlemlerle kişisel, meşru ve güncel bir menfaat ilgisi olanlar tarafından iptal davasına konu edilebileceğinin kabulü zorunludur.

Taraf ilişkisinin kurulması için gerekli olan kişisel, meşru ve güncel bir menfaat alakasının varlığı, davanın niteliğine ve özelliğine göre idari yargı yerlerince belirlenmekte, davacının idari işlemle ciddi ve makul, maddi ve manevi bir ilişkisinin bulunduğu anlaşılması, dava açma ehliyeti için yeterli sayılmaktadır.

Ayrıca, iptal davaları ile idari işlemlerin hukuka uygun olup olmadığının saptanmasına, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, böylece de idarenin hukuka bağlılığının belirlenmesine, sonuçta hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilebilmesine olanak sağlandığından bu davalarda menfaat ilişkisinin bu amaç doğrultusunda yorumlanması gerekmektedir.

Öte yandan, kendi üyelerinin hak ve menfaatlerini korumak amacıyla kanunla kurulmuş meslek birliklerinin yanında, belli amaçlarla kurulmuş dernek, vakıf gibi özel hukuk tüzel kişiliğini haiz sivil toplum örgütlerinin de, kuruluş amaçlarıyla sınırlı olmak üzere dava açmaları mümkündür.

Bu durumda, Tekel Müfettişleri Derneğinin Ana Tüzüğü'nde yer alan ve Derneğin Konusu ve Amacı kenar başlıklı 3. maddesinde, derneğin amacı üyelerinin tüm demokratik, ekonomik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve

dayanışmalarını sağlamak, derneğin faaliyetleri kenar başlığını taşıyan 4. maddesinin a fıkrasında da, üyelerinin tümünü ilgilendiren mesleki sorunların çözümlenmesi, üyelerinin personel hukukundan doğan haklarının savunulması ve yeni hakların elde edilmesi için çalışmak olarak belirlenen amacı ve faaliyeti göz önüne alındığında, Tekel Genel Müdürlüğünün, genel müdürlük merkez teşkilatında görev tahsisli konut verilecek unvanlar arasında başmüfettiş ve müfettişlere yer verilmemesine ilişkin 01.10.1998 günlü, 928 sayılı Yönetim Kurulu Kararı, dernek üyelerinin personel hukukundan doğan haklarını kısıtlayan niteliği ile doğrudan doğruya üyelerinin demokratik, ekonomik, sosyal ve özlük haklarını korumak amacıyla kurulan davacı derneğin faaliyet alanına giren ve bu dernek kişiliğinin hak ve çıkarlarını ilgilendiren konulardan olduğundan, anılan işleme karşı dava açmakta derneğin hukuki menfaati bulunduğu anlaşılmakta olup; davacı derneğin subjektif ehliyetinin varlığı kabul etmek suretiyle davanın esasının incelenmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle, davacının temyiz isteminin kabulü ile Danıştay Sekizinci Dairesinin 03.02.1999 günlü, E: 1999/47, K: 1999/233 sayılı davanın ehliyet yönünden reddine ilişkin kararının bozulmasına, dosyanın anılan daireye gönderilmesine, 26.05.2000 günü oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay

10. Hukuk Dairesi

1976/3094 E.

1976/7813 K.

18.11.1976 T.

ÖZET: "Her ne kadar meslek teşekkül tüzüklerinin tevdi yeri, mahallin en büyük mülikiye amiri ise de, 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 30. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre, tüzüğün kanuna aykırılığının incelenmesi iş davalarına bakmakla görevli mahalli hakime ait bulunmaktadır. Sendika tüzüklerinin de Dernekler Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca idari makamlarca incelenmesi gerekirse de, bu inceleme sonucunda yapılacak işlemin sendikalar Kanunu'nda yazılı sendikalar için konulmuş bulunan hükümlere aykırı olmaması gerekir.

Şu halde, Valilerin ve İçişleri Bakanlığının işçi ve işveren teşekküllerinin tüzüklerini inceleme ve sonucuna göre işlem yapma yetkileri Sendikalar Kanunu'nda yazılı hükümler ile sınırlı olacaktır.

DAVA VE KARAR: 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 30. maddesi gereğince bu kanuna göre kurulan bir mesleki teşekkülün tüzüğü kanuna aykırı ise, iş davalarına bakmakla görevli mahkeme; a) Bu teşekkülün faaliyetten menine veya b) Tüzüğünü kanuna uygun hale getirmesi için, teşekküle altmış günü geçmeyen bir mehil verilmesini kararlaştırır, c) b fıkrasının uygulanması takdirinde verilmiş olan mehil sonunda tüzük mahkeme kararına uyularak değiştirilmemiş ise, teşekkülün mahkemece faaliyetten menine karar verilir.

Dernekler Kanunu'nun 9. maddesinin 2. fıkrasına göre de tüzüklerinde kanuna aykırı

rılık veya noksanlık tesbit edildiği takdirde bunların giderilmesi derneklerden yazı ile istenir. Bu istemin tebliği tarihinden 30 gün içinde kanuna aykırılık veya noksanlıklar giderilmezse derneklerin feshine dair hükümler uygulanır.

Dernekler Kanunu'nun 9. maddesinin 2. fıkrasının müeyyidesi 43. maddenin 2/a bendinde gösterilmiştir. bu madde hükmüne göre de inceleme makamı tarafından yapılan yazılı isteme rağmen 30 gün içinde, tüzükteki hukuka aykırılıklar düzeltilmezse ya da eksikler giderilmezse, dernek merkezinin bulunduğu yer mülkiye amirinin yazılı başvurusu ve C. savcılığının istemi üzerine Asliye Hukuk mahkemesince derneğin feshine karar verilir.

O halde işçi ve işveren mesleki teşekküllerinin feshine ve faaliyetten mennine ve kapatılmasına ilişkin yasa hükümleri Dernekler Kanunu'ndan tamamen ayrı bir biçimde 274 sayılı Sendikalar yasası ile düzenlenmiş olduğundan tüzüğü yasaya aykırı işçi ve işveren mesleki teşekkülleri hakkında tüzüğü incelenmekle görevli idari mercice, Sendikalar kanunu hükümleri gereğince işlem yapılmasına tevessül edilmesi ve buhususta Sendikalar Kanunu'nun 30. maddesi uyarınca bir karar verilmesi iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme hakiminden istenmesi gerekir.

Esasen, idari bir makamın, tüzüğü yasaya aykırı veya noksan dernekler hakkında bizzat derneği feshetme veya derneği faaliyetten alıkoyma yetkisi yoktur. Yalnız, ilk kez kurucular tarafından düzenlenerek tevdi edilen bir tüzüğün incelenmesi sonunda yasaklanmış amaçlarla kurulduğu anlaşılan dernekler idarece faaliyetten alıkonulabilir. bu halin dışında bir nedenle hiç bir dernek idarece faaliyetten alıkonulamaz. Sadece Dernekler Yasasının 9. maddesinin 2. fıkrası gereğince hakkında idarece faaliyetten alıkonulmuş olan bir derneğin genel kurul veya diğer organlarınca yazılmış olan faaliyetleri alıkoyma kararı kaldırıldığı sürece hüküm ifade etmez.

Gene, tüzüğünde yasaya aykırılık veya noksanlık bulunan ve idari makamın onayından geçmemiş bir derneğin mahkemece feshine ilişkin bir karara dayanılmaksızın fesih kararından önce dernek programları tarafından yapılan toplantıların ve bu toplantılarda alınmış bulunan kararların geçersizliği söz konusu edilemez.

Bu davanın yasal dayanağını teşkil eden Medeni Kanun'un 68. maddesinde "azadan her biri, kanuna veya cemiyetin nizamnamesine uygun olmayıp da kendi muvafakatine iktiran etmemiş bulunan bir karar aleyhine ona itiladan itibaren bir ay içinde mahkemeye müracaatla itiraz etmeye kanunen selahiyettardır" yazılıdır. Bu madde hükmü üyeye kanuna veya dernek tüzüğüne uygun olmayan kararlar aleyhine mahkemeye başvurma olanağı vermektedir. İş mahkemelerinin görev alanı İş Mahkemeleri Kanunu ve diğer kanunlarla iş mahkemelerince bakılması belirtilen davalar ile sınırlıdır. 274 sayılı Sendikalar Kanun'unda bu kanundan doğan her uyuşmazlığa iş mahkemelerince bakılacağı hususu yeri geldikçe gösterilmekle yetinilmiş, dava konusu uyuşmazlığın çözümü görevi 274 sayılı Sendikalar Kanunu ile İş Mahkemesine verilmemiştir. Gerek İş Mahkemeleri Kanunu ve gerekse Sendikalar kanunu ile iş bu dava konusu kongrenin iptali davasına bakmaya İş Mahkemeleri görevlendirilmemiş olduğundan dernekler aleyhine açılacak davalarda olduğu gibi bu davaya da bakmak Asliye Hukuk mahkemesinin görevi içine girer.

Nitekim doğru olarak davaya Asliye Hukuk Mahkemesince bakılarak davanın reddine karar verilmiştir.

Medeni Kanun'un 68. maddesi hükmüne göre, davaya bakmakla görevli Asliye hukuk mahkemesi, ancak genel kurulca veya diğer organlarca verilen fakat yalnız kendi görev alanı içine giren kanuna uygun bulunmadığı ileri sürülen kararlar aleyhine yapılan itirazları inceleyebilir. Bu davada ise, sendika tüzüğü'nün 9. maddesinin yasaya aykırı olduğu iddia edilerek bu madde gereğince teşkil edilen delegelerle genel kurul toplantısı yapıldığı ve bu itibarla alınan kararlarında geçerli sayılamayacağından alınan bütün kararlara itiraz olunduğu anlamına gelecek şekilde kongrenin iptali istenmiştir.

Oysa ki, 274 sayılı Sendikalar Kanunu'na göre kurulan bir mesleki teşekkülün, tüzüğü'nün kanuna uygun olup olmadığını incelemek ve ilgili mercilerin isteği veya ilgililerin açacakları davalar üzerine karar vermek görevi sözü edilen Kanun'un 30. maddesi uyarınca iş mahkemesi hakimine ait bulunmaktadır. Bu davada ise şimdiye kadar tüzüğü'nün asaya aykırı olduğundan bahisle ilgilerce iş mahkemesince bir dava açılmış olduğu ileri sürülmediği gibi, bu hususta iş mahkemesince bir karar alınmış olduğu da iddia edilmemiştir. Bu bakımdan, tüzüğü'nün kanuna aykırı olduğu iddiasının, bu yönü incelemeye yetkili olmayan Asliye Hukuk Mahkemesince dinlenmemesi ve asliye Hukuk Hakimince gözönünde tutulmaması gerekir.

Kaldı ki, sendika tüzüğü'ne konulan dava konusu maddenin kanuna aykırı olduğu yolundaki iddia de yerinde değildir.

274 sayılı Sendikalar Kanunu'nda, bu kanuna göre kurulan bir mesleki teşekkülün tüzüğü'nün hangi hususları ihtiva edeceğine ilişkin bir hüküm mevcut bulunmadığından Dernekler Kanunu'nun 7. maddesi hükmü gereğince hareket edilmesi gerekir. Dernekler Kanunu'nun 7. maddesine göre her derneğin tüzüğü'nde, madde metninde belirtilen hususların teker teker gösterilmesi bildirilmiştir. Dernekler Kanununun 7. maddesinin d bendinde Dernek Genel Kurulunun kuruluş şeklinin tüzükle düzenleneceği yazılıdır. Her ne kadar yasalarda açık bir hüküm yoksa da Dernek Genel Kurulları tüm üyelerden oluşan bir topluluktur. Organ olarak, dernek Genel Kurullarının üyeler ile kurulması asıl ve doğal olmakla beraber tüzüklerinde gösterilecek usul ve esaslara göre üyeler tarafından seçilecek delegeler ile de kurulabilmesine engel bir yasa hükmü mevcut bulunmamaktadır.

Medeni Kanun ile Dernekler Kanunu'nda açık hüküm olmamasına karşılık 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun toplantı nisabı, üye olma, birleşme çekilme başlığını taşıyan 13. maddesinin 1. fıkrası hükmünden, işçi ve işveren mesleki teşekküllerinin genel kurullarının üyelerle kurulabileceği gibi üyeler tarafından seçilecek delegeler ile de kurulabileceği anlaşılmaktadır.

Gerçekten, 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 13. maddesinin 1. fıkrası hükmünden yalnız şubesi bulunan bir mesleki teşekkülün Merkez Genel kurulunun delegeler ile kurulabileceği anlamı çıkarılacağı bir görüş olarak ileri sürüldüğü takdirde dahi,

274 sayılı sendikalar Kanun'un 1371 sayılı kanunla değişik 13. maddesinin gerekçesinde "iş kolu esasına göre kurulan sendikaların genel kurullarının üye sayısı esasına göre toplanması ve toplantı oranını teşkil etmeleri fiilen imkansız olduğundan gerek sendikalar ve gerekse federasyon ve konfederasyonların genel kurullarında bugün tatbik edilmekte olan delege usulünün maddede yer alması sağlanmıştır" denilmiş olmasına göre iş kolu düzeyinde kurulu birleşleki teşekkülün şube örgütü olmasının Genel kurulun delegeler ile kurulabileceği açıkça kabul edilmiş bulunmaktadır. Davalı işçi sendikası ise yukarıda belirtildiği gibi iş kolu düzeyinde kurulu bir sendikadır ve şubesi bulunmadığı tarihte tüzüğündeki madde uyarınca Genel kurul kongresini tüzüğünde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde delegeler ile yapmış olmasında yasaya aykırı bir yön yoktur.

Tüzükte yazılı ilan süresine riayet edilmemiş olduğu iddiasına gelince, sendikalar kanununda Genel kurulun toplantıya çağrı usulü hakkında bir hüküm öngörülmemiştir. Anılan Kanun'un 32. maddesi hükmü gereğince boşluğun dernekler Kanununun 19. maddesi hükmü ile doldurulması gerekir. Dernekler Kanun'unun 19. maddesi hükmü gereğince de genel kurula katılacak olanlar en az 10 gün önceden toplantının günü, saati ve yeri ve gündemi ile gazete ile ilan edilmek suretiyle toplantıya çağırılır ve keyfiyet mülkiye amirine bir yazı ile bildirilir. Sendika tüzüğünün 9. maddesi ile yasaca öngörülen en az 10 günlük ilan süresi 15 güne yükseltilmiştir. Şayet sendika genel kurul toplantısı en az 10 günlük süreye riayet edilmeden yapılmış olsaydı yasaya aykırı hareket edilmiş olurdu. Sözü edilen hüküm kamu düzeni ile ilgili olup hakim tarafından kendiliğinden (re'sen) göz önünde tutulması gereken doyurucu nitelikte hükümlerdendir. Bu davada çağrı iki gazete ile 12.12.1975 tarihinde yapılmış ve keyfiyet bir yazı bile mülkiye amirine bildirilmiştir. Toplantının yapıldığı 22.12.1975 tarihinden 10 gün önce usulüne uygun olarak ilan yapılmış olduğuna göre, burada süre bakımından Kanun'un hükmüne değil, tüzük hükmüne aykırı hareket edilmiştir. Onun için tüzüğe aykırı olarak 15 günlük ilan süresi dolmadan toplantı yapılmış olduğuna ilişkin iddia da hakim tarafından kendiliğinden gözönünde tutulamaz.

Dava dilekçesinde ilan sorunu bir iptal nedeni olarak gösterilmemiş, ancak duruşmanın son oturumunda ileri sürülmüş ise de, bu istek davalı vekili tarafından iddianın genişletilemeyeceği savunması ile karşılanmış ve reddine karar verilmesi istenmiştir.

Tüzükteki, 15 günlük ilan süresine uyulmaksızın toplantı yapıldığına ilişkin iddianın dava dilekçesinde bir iptal nedeni olarak gösterilmemiş bulunmasına ve duruşmada ileri sürülen bu yönün davanın genişletilmesi niteliğinde olmasına ve davalı tarafça da muvafakat edilmemesine göre de davanın reddine karar verilmesi Usul ve Yasa'ya uygundur.

Yargıtay
9. Hukuk Dairesi
1990/19 E.
1990/3087 K.
16.3.1990 T.

ÖZET: Tüzel kişiliğe sahip müessese müdürlüğüne husumet yöneltilmesi gerekirken, bu müessesenin bağlı olduğu genel müdürlüğe husumet yöneltilmesi doğru değildir.

DAVA: Davacı, kıdem tazminatının ödetilmesine karar verilmesini istemiştir. Yerel mahkeme, isteği kısmen hüküm altına almıştır. Hüküm, süresi içinde davalı avukatı tarafından temyiz edilmiş olmakla; dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR: Davacının, Diyarbakır Pamuklu Sanayi Müessesesi işyerinde çalıştığı anlaşılmaktadır. Davada, genel müdürlük avukatı husumet itirazında bulunmuştur. Gerçekten adı geçen müessese müdürlüğü tüzel kişiliğe sahip olduğuna göre, davanın bu müessese müdürlüğüne yöneltilmesi gerekirken Sümerbank Genel Müdürlüğü'nün hasım gösterilmesi doğru değildir. Bu durumda genel müdürlük hakkında açılan davanın husumetten reddi gerekir. Yargıtay uygulamaları bu yöndedir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın yukarıda gösterilen nedenle (BOZULMASINA), peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 16.3.1990 gününde oybirliğiyle karar verildi.

4. İLK GENEL KURUL

Yargıtay
9. Hukuk Dairesi
1981/4483 E.
1981/4637 K.
23.12.1981 T.

DAVA: 1630 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık Hasan'ın yapılan yargılaması sonunda; mahkumiyetine dair (Sürmene Asliye Ceza Mahkemesi)nden verilen 28.8.1981 gün ve 1981/68 esas, 1981/71 karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay'ca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş ve şartı depo parası ile yerine getirilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığı'ndan tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: 1 - Dernek Tüzüğü'nün 23. maddesine göre "... Derneğin ilk umumi heyet toplantısı yapılarak dernek uzuvlarının teşkiline kadar derneğin işlerini yürütmek ve derneği temsil etmek üzere..." sanıklar Dursun, Celal ve Mustafa geçici idare heyeti üyesi olarak görevlendirilmişlerdir. Bu görevlendirme 16.3.1973 gün 14478 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Dernekler Yönetmeliğinin" 11. maddesine uygundur. Bu itibarla derneğin ilk genel kurul toplantısını zamanında yapmamaktan sorumlu tutulması gereken kimseler, diğer bir deyişle yüklenen suçun faileri yukarıda adları yazılı geçici yönetim kurulu üyeleridir. Bu itibarla geçici yönetim kurulu üyesi olmayan sanık Hasan yönünden müsnet suçun oluşmadığı düşünülmeyen yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi

2 - Kabule göre de: Suç tarihinin Kasım - 1978 olduğu gözetilmeden, sonradan 22.6. 1979 tarihinde yürürlüğe giren 647 sayılı Yasanın 2248 sayılı Yasa ile değişik 4/1. maddesinin uygulanması suretiyle hapis cezalarının günlüğünün 40 lira yerine 100 liradan paraya çevrilmesi sonucu fazla ağır para cezası tayini,

SONUÇ: Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan, bozma sebeplerinin niteliğine göre: Hükmü temyiz etmeyen sanıklardan Dursun, Celal ve Mustafa'ya ikinci bozma sebebinin; (MKİ, Ahmet, Kadir, (D.Ç.), Sait ve (M.T.) ye birinci bozma sebebinin teşmili suretiyle hükmün bu sebeplerden dolayı isteme aykırı olarak (BOZULMASINA), depo parasının geri verilmesine, 3.12.1981 gününde oybirliği ile karar verildi.

5. DERNEK ÜYELİĞİNDEN ÇIKARMA

Yargıtay

2. Hukuk Dairesi

1975/9024 E.

1975/9260 K.

05.12.1975 T.

ÖZET: 1-Dernekler, çıkarma yetkilerini doğrudan doğruya kullanabilecekleri gibi bunu başka bir organa devredebilirler.

2-Gerek genel kurulun, gerekse organların verecekleri çıkarma kararlarının iptali hakkında dava açılabilir.

3-Dernekten ilişik kesilmesiyle sürekli çıkarma arasında hukuki sonuç ve nitelikçe fark yoktur. Sürekli çıkarmayla ilgili kuralın ilişik kesilmede de uygulanması gerekir.

DAVA: Nurhayat ile Türkiye Spor Yazarları ve Spor Klübü Derneği Başkanlığı arasındaki ihraç kararına itiraz davasının yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalı tarafından temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Dernek Genel Kurullarının bir takım yetkilerini (seçimlik organlara) devretmeleri mümkündür. Bu itibarla dernekler ihraç yetkilerini (M.K. 58) doğrudan doğruya kullanabilecekleri gibi, bunu başka bir organa, olayda olduğu gibi üyelikle ilişik kesilmesi görevini yönetim kuruluna devredebilirler. İlmi ve kazai içtihatlar bu doğrultudadır. (Prof. A. Egger, Kişinin Hukuk, V. Çernis Tercümesi, 1948, Sh. 91-92, Doç. Ergun Özsunay, Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 1969, Sh. 101-103).

Her ne kadar Medeni Kanunun 65. maddesinde ihraç kararları hakkında dava açılmıyacağı hükmü öngörülümüşse de, kanunumuzun kaynağı olan İsviçre Medeni Kanunda bu maddenin karşılığı olan 72. maddede aksine hüküm vardır. 20.9.1950

günlü 4/10 sayılı içtihadı birleştirme kararında 65. maddenin kaynak kanuna uygun şekilde anlaşılması gerektiğine işaret olunmuş, ayrıca gerek genel kurulun gerekse organların verecekleri ihraç kararlarının iptali hakkında dava açılacağı ilkesi kabul edilmiştir.

Dava, Dernek tüzüğü'nün 6. maddesi gereğince dernekle ilişkisinin kesilmesine dair yönetim kurulu kararının iptaline ilişkindir. Tüzükte dernekten tamamen ihraç edilen üyelerle ilgili haysiyet divanı kararlarına karşı dernek genel kuruluna itiraz edileceği öngörülmüş, (Tüzük 22/a) iken ilişkinin kesilmesi ile ilgili kararlar bakımından bir hüküm sevkedilmemiştir. Ancak, dernekten ilişik kesilmesiyle daimi ihraç arasında hukuki sonuç ve nitelikçe fark yoktur. Öyle ise ihraçlarla ilgili kuralın ilişik kesilmede de uygulanması gerekir. Çünkü asıl olan derneğin uyumsuzluklarının önce kendi bünyesinde çözülmesidir. Buna imkan bulunduğu sürece kaza merciine başvurmak doğru olmaz. Öyle ise davacının genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere davanın reddi gerekirken iptal kararı verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple BOZULMASINA 5.12.1975 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
1950/4 E.
1950/10 K.
20.9.1950 T.

ÖZET: Dernek tüzüğü'nde çıkarma nedeni gösterilmeyen durumlarda da derneğin bu hakkını kötüye kullandığından söz edilerek çıkarma kararına karşı dava açılabilir.

DAVA: Medeni Kanunun altmışbeşinci maddesinin uygulanmasından doğan ve cemiyet nizamnamesinde azadan birinin cemiyetten çıkarılmasını mucip sebepler tayin edilmiş ve bu sebeplere binaen azanın cemiyetten çıkarılmasına karar verilmiş olduğu hallerde çıkarılan azanın bu karara karşı itiraz hakkı olup olmadığı hususunda Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinin 20.3.1948 tarih ve 682/1299 sayılı kararıyle 15.11.1949 tarih ve 6023/5931 sayılı kararı arasında mübânenet mevcut olduğundan bu içtihat uyumsuzluğunun Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu tarafından halli Yargıtay Birinci Başkanlığının 14.2.1950 tarih ve 1950/4 sayılı yazısıyla istenilmiş olmakla mezkur ilam örnekleri çoğaltılarak dağıtılmış 20.9.1950 tarihine rastlayan Çarşamba günü saat 9.30 da müzakerenin başlayacağı Genel Kurul Üyelerine bildirilmişti.

KARAR: Bugün toplanan kurula (ellibir) zatın iştirak ettiği görülerek müzakere nisabının tahakkuk ettiği anlaşılınca Birinci Başkan Fevzi Bozer'in Başkanlığında müzakereye başlanarak uyumsuzluk konusu kağıtlar okunduktan ve olayın özeti anlatıldıktan sonra söz alan;

İmran Öktem; Medeni Kanunun altmışbeşinci maddesi üç hali göz önünde tutmuştur.

1 Nizamname çıkarma sebeplerini tayin ve tasrih eder. Her cemiyetin gayesine ulaşmak için azasında bazı şartları araması açık hakkıdır. Bu şartları kaybeden azayı cemiyette tutmamak da bu hakkın tabii bir neticesidir. Bu şartlar üzerinde de münakaşa caiz değildir. Her aza bu şarttan görerek ve kabul ederek cemiyete girmiştir. Artık bunlara itiraz edemez. 2Nizamname sebep dermeyeran olunmaksızın ihraç kararı almak müsaadesini cemiyet organlarından birine vermiştir. Filhakika değişen hayat şartları karşısında ne gibi hallerin azalık sıfatına tesir edeceğini önceden kestirmek ve nizamnamede birer, birer tasrih etmek çok zaman mümkün olamaz. Bunun takdirini cemiyet kendisinde muhafaza etmekle gayesinin tahakkukunu mümkün kılar. Bu takdirde dahi ihraç için gösterilen sebepler münakaşa mevzuu olamaz. 3Nizamnamede ihracın sebebi veya sebep beyan edilmeksizin ihraç kararı verecek organın salahiyeti tayin edilmemiş ise ancak muhik sebeplere binaen ve cemiyet kararıyla ihraç mümkün olabilir. Bu takdirde sebebin muhik olup olmadığı bir dava konusu teşkil edebilir. İşte altmışbeşinci maddenin ikinci fıkrasındaki hükmü bu şekilde anlamak ve bu şekilde düzeltmek lazımdır. Birinci fıkra sebeplerden bahsettiğine göre dava hakkını nezedeki ikinci fıkrada sebepler hakkında olmak lazımdır. Yani nizamname ihraç sebebi göstermiş veya sebep dermeyeran etmeksizin organlarından birine ihraç kararı almak salahiyeti vermiş ise bu ihraç sebepleri bir dava konusu olamaz. Fakat her iki halde de sebebin olayda filhal tahakkuk edip etmeyeceği hususu daima bir davaya mevzu teşkil edebilir. Muhik sebeplere binaen ihraçta ise sebebin muhik olup olmadığı veya tahakkuk edip etmediği hususunda tahassül eden ihtilaf mahkemeye halledilebilir. Her üç halde de şekil ve yetki bakımından karara itiraz caiz olduğu gibi hakkın kötü kullanılması da bir dava sebebi teşkil edebilir.

Olaylarda nizamnamede ihraç sebebi gösterilmiş ve dava ise bu sebeplerin ihraç edilen aza hakkında varit olup olmadığı yani bu aza hakkında bu sebebin tahakkuk edip etmediği hususun doğmuş bulunmasına göre davanın tetkiki mahkemenin vazifesi dava halindedir. Altmışbeşinci maddenin ikinci fıkrası hükmü buna mani olamaz.

Vehbi Yekebaş; Cemiyetler için Medeni Kanunun ikinci babının ikinci faslının muhtevası birbirini ikmal veya takyit eden umumi hükümlerdir. Bir defa heyeti umumiye cemiyetin en yüksek merciidir (M. 57). Cemiyetin hayatiyetini temin ve mesaisini tevzin için icap eden kararları vermek heyeti umumiyeye aittir. (M. 57-58) bu sebeplerdir ki, azadan her biri kanun veya cemiyetin nizamnamesine uygun olmayıp da kendi muvafakatına iktiran etmemiş bulunan bir karar aleyhine mahkemeye müracaatla itiraz etmek hakkını haiz olduğu hakkında da umumi düstur tesis edilmiştir. (M. 68) Ancak, müzakere mevzuu olan ihraç hakkında bu itirazı takyit suretinde bir istisna vazetmiştir. Çünkü, cemiyet hükmi bir şahsiyeti haizdir. Bu şahsiyet gözettili gayeye erebilmek için alacağı kimselerin hususi vasıflarını tayin etmek salahiyetini nasıl haiz ise onun bu mefkureye ermesini ihlal eden uzuvlarını da öylece tasfiye kudretine sahip olmak gerekir. Vakia İsviçre Medeni Kanunu layihasında ilk önce ihraç kararlarının muhik sebeplere müstenit olmasını tesis ve bunu murakabe için de alakadara bir itiraz hakkı bahşetmişti. Federal Meclis taslağında bu itirazı alacak kanun hükümlerine ve dahili nizamnameye aykırı halinde tecviz eyledi. Parlamento ise, bazı haksızlıklara vesile verir şekilde görünse bile, bu bapta cemiyete karşı dava hakkı kabul etmedi. Amma esasen cemiyete karşı değil de bunun müsebbibi hakkında

zarar ve ziyan davası ikamesi yine mümkündür. Elverir ki, o sebebin bir haksızlığı taayyün etsin. Amma yine işaret edeyim ki, cemiyet aleyhinde müracaat hakkı yoktur. Ve bu kanuni bir üs olunca ihraç kararını mutlak olarak kabul eden bir cemiyete giren kimsenin alakasını kesmek gerekirken bu salahiyeti kabul ettiği için ona karşı bir haksızlık farz ve tasavvur edilemez.

Madem ki, bu hüküm kanun ve cemiyet nizamnamesine aykırı harekete itiraz hakkına karşı bir istisnadır. O halde bu istisnanın hududunu ve şartlarını da tayin etmek gerekir.

Kanunun bu baptaki hükümleri tetkik edilirse,

- 1- Dahili nizamnameler azadan birinin cemiyetten çıkarılmasını mucip sebepleri tayin eder.
- 2- Sebep göstermeksizin ihraca da müsaade edebilir. Bu hallerde ihraca vesile veren sebeplerden dolayı mahkemede bir dava açılmaz.

Eğer dahili nizamnamede bu hususa mütedair bir hüküm mevcut değilse ihraç ancak muhik sebeplere müstenit olarak cemiyet kararıyla verilir. (M. 65, İsviçre 72)

Bu metne göre itiraz memnuiyeti dahili nizamnamede muayyen hususlarla, nizamnamece salahiyet verilmesine mevkuf hallerde maksur olunca ihraç edilenler ihraç motif sebeplerine karşı itiraz edemezler. Bizim kanunumuz bir tercüme hatası olarak bu motif sebep kelimesi yerine ihraç kararlarına karşı demiş ise de bu yine ihraç sebepleri olarak kabul edilmek zorurudur. Bu iki hale tahsis olunan memnuiyet, istisnaların medlulüne maksur olması bir düstur olmak itibarıyla bunun haricine teşmil edilemez. Buna mebni muhik sebeplere müstenit olarak bile olsa heyeti umumiyeye verilecek cemiyet kararlarının bu istisna medlulüne girmeyeceği ve binaenaleyh böyle bir kararın muhik sebebe istinat etmediği yolunda mahkemeye müracaat edilebileceği söz götürmez lakin istisnalara ve binaenaleyh sebeplere itiraz kabil ve caiz değildir.

Birinci Başkan; Medeni Kanunun altmışbeşinci maddesine göre cemiyet azasından birinin cemiyetten çıkarılması için Nizamnamede ya esbap tayin olunmuş yahut sebep beyan olunmaksızın ihraç müsaadesi verilmiş olmak lazımdır. Bir de Nizamnamede ihraca dair bir hüküm mevcut değilse ihraç ancak cemiyet kararıyla muhik sebeplere müsteniden olabilir. Evvelki iki halde yani Nizamnamede çıkarılma sebepleri tayin edildiği yahut sebep beyan olunmaksızın ihraç müsaadesi verildiği hallerde (İhraç aleyhine ikamei dava olunamayacağı) bu maddede tasrih olunmuştur. Halbuki, altmışsekizinci maddede (Azadan her biri kanuna veya cemiyetin Nizamnamesine uygun olmayıp da kendi muvafakatına iktiran etmemiş bulunan bir karar aleyhine ona ittila tarihinden itibaren bir ay içinde mahkemeye müracaata kanunen salahiyetli) olduğu yazılıdır. Görülüyor ki, bu iki madde arasında biraz bir mübayenet mevcuttur. Bu mübayenet, hususi daireyi yekdiğerine mübayin karar ittihizına sevketmiştir. Şimdi yüksek kurulunuz, birbirine zıt olan bu hükümleri telif edecektir.

İhtilafın hallinde mühim tesiri olacağı için bizim altmışbeşinci maddeye tekabül eden İsviçre Kanununun yetmişikinci maddesini gözden geçirmek lazımdır.

Yetmişikinci madde aynen şöyledir (Nizamname, azadan birinin cemiyetten çıkarılmasını mucip, esbabı tayin edebileceği gibi sebep beyan olunmaksızın ihraç müsaadesini dahi verebilir. Bu hallerde ihraç kararını mucip olan sebepler; mahkemede bir dava ikamesine mahal vermez.)

Görülüyor ki, bu yetmişikinci madde bizim kanuna tercüme sehvi olarak yukarıda yazıldığı şekilde naklolunmuştur. Yani aslında (ihraç kararını mucip olan sebepler; mahkemede bir dava ikamesine mahal vermiyeceği şeklinde yazılı olduğu halde bizim kanuna (...ihraç aleyhine ikamei dava olunamaz) diye naklolunmuştur. Bu açık bir tercüme sehvidir. Çünkü, Nizamnamede ihraç sebebi beyan olunmuş yahut sebep beyan olunmaksızın ihraç müsaadesi verilmiş ise aza, daha evvelden bunu kabul etmiş sayılır. Binaenaleyh ihracı mucip olan sebepler aleyhine itiraz hakkı olamaz. Fakat ihracı mucip olan sebebin vaki ve sabit olmadığına itiraz hakkı vardır. Aksi mütalaa, Adalet ve nasfet icaplarına uygun olmaz. Altmışbeşinci madde bu suretle manalandırılınca hem bu madde ile altmışsekizinci madde arasındaki tezat ve mübânenet kalkmış olur, hem de adalet ve hakkaniyet icaplarına uygun düşer.

Hadisemizde ise Nizamnamede tayin olunan ihraç sebeplerine itiraz olunmayıp sadece ihracı mucip olan sebeplerin vaki ve sabit olmadığına itiraz olunmuştur bu itirazın mahkemeye kabul ve tetkiki icap eder. Binaenaleyh hususi dairenin ikinci kararının doğru olduğunu yüksek takdirinize arz ederim. Demeleriyle: Sonuçta;

Olayda halli lazım gelen mesele cemiyetten çıkarılan bir azanın bu çıkarma kararı aleyhine itirazın dava açıp açamayacağı keyfiyettir. Filhakika Medeni Kanunumuzun altmışbeşinci maddesinde (Nizamname; azadan birinin cemiyetten çıkarılmasını mucip esbabı tayin edebileceği gibi sebep dermeyan olunmaksızın müsaadesini dahi verebilir. Her iki takdirde ihraç aleyhine ikamet dava olunamaz. Nizamnamede, ihraç dair bir hüküm mevcut değilse ihraç ancak cemiyet kararıyla muhik sebeplere müsteniden olabilir.) denildikten sonra altmışsekizinci maddesinde de (Azadan her biri kanuna veya cemiyetin Nizamnamesine uygun olmayıp da kendi muvafakatına iktiran etmemiş bulunan bir karar aleyhine ona ıttıladan itibaren bir ay içinde mahkemeye müracaatla itiraz etmeğe kanunen salahiyetlidir) denilmiştir. Açıkça mübayin olan bu iki kanun hükmünün telifi gerektir. Medeni Kanunumuzun altmışbeşinci maddesine tekabül eden İsviçre Medeni Kanununun yetmişikinci maddesinde (Nizamname bir azanın hangi sebeplerden dolayı cemiyetten çıkarılabileceğini tayin edebileceği gibi, sebep bildirmeksizin çıkarmaya da müsaade edebilir. Bu hallerde çıkarma kararını mucip olan sebepler bir dava ikamesine mahal vermez. Nizamnamede bu hususta bir hüküm yoksa; çıkarma, ancak cemiyet kararıyla ve muhik sebeplere müsteniden olabilir.) diye yazıldığı halde bizim kanunumuza ikinci fıkra (her iki takdirde ihraç aleyhine ikamei dava olunamaz) şeklinde tercüme edilmiş ve alınmıştır. Bu itibarla Medeni Kanunumuzun altmışbeşinci maddesindeki (Her iki takdirde ihraç aleyhine ikamei dava olunamaz) hükmünün mehaşa uygun şekilde anlaşılması ve altmışbeş ve altmışsekizinci maddelerdeki mütenakız hükümlerin bu

suretle telifi ve imali gerektir. Bu anlayış ve kabule göre muayyen sebeplerden dolayı bir azanın cemiyetten ihraç olunabileceği Nizamnamede kabul edilmiş olan hallerde ihraç edilen aza, ihraç için gösterilen sebeplerin tahakkuk etmediğinden veya ihraç kararının şekil bakımından muallel olduğundan bahsile dava açabileceği halde dayananın sebebin keyfiyeti ve mahiyeti bakımından ihracın caiz olmadığı yolunda dava açamaz. Mesela Nizamnamesinde sarhoşluğu veya oyun oynamayı siyasi faaliyette bulunmayı ihraç sebebi olarak kabul eden bir cemiyette bu sebeplerden her hangi birinin tahakkuk ettiği kabul olunarak cemiyetten çıkarılan Aza bu gibi sebeplerden dolayı ihracın caiz olmadığı yolunda itirazla ihraç kararı aleyhine dava ikame edemez. Fakat buna mukabil o Aza sarhoşluk ve saire gibi fiilleri ika etmemiş olduğunu veya hakkında verilen kararın şekil bakımından muallel olduğunu mesela nisap olmadan karar verilerek Nizamnameye muhalefet edildiğini ileri sürerek Medeni Kanunun altmışsekizinci maddesi uyarınca ihraç kararı aleyhine dava açabilir. Kezalik Nizamnamede ihraç sebebi dermeyan edilmemiş olan hallerde cemiyetin bu hakkını suistimal ettiğini dermeyan ederek yine aynı madde uyarınca ihraç kararı aleyhine dava ikame edebilir. Hukuk aleminde otorite olan İsviçre müelliflerinin çoğunluğu ve bu meyanda Zürih şehri ve yerli müelliflerin çoğunluğu gerek cemiyet Nizamnamesinde ihraç sebebi gösterilmiş olsun gerek gösterilmemiş bulunsun Medeni Kanunun altmışsekizinci maddesi sarahati dairesinde verilmiş olan ihraç kararı aleyhine ihraç edilen azaya dava hakkı tanımaktadırlar. Çünkü, Adalet ve nasafet kaideleri bunu emretmektedir.

Gerçekten bir cemiyetin Nizamnamesinde hırsız veya vatan haini veya Komünist veyahut mürteci olan kimse cemiyetten ihrac olunur diye bir madde konmuş olabilir. Cemiyetin yetkili organının kin ve gareze müsteniden şaibesiz olan bir Azayı bu sebepler tahakkuk etmediği halde etmiş gibi göstererek cemiyetten ihraç etmesi halinde bu kadar aleyhine altmışbeşinci maddeye tevfikan o Azaya dava hakkı tanımamak Adalet, nasafet icaplarıyla telif edilemez. Kaldı ki, hırsız olmanın bir kimsenin hırsızlık sebebiyle cemiyetten ihracı Nizamnamenin açıkça ihlali mahiyetinde olup bu suretle verilmiş olan karar aleyhine altmışsekizinci madde uyarınca o Azanın mahkemeye müracaatla dava ikamesi vekararın iptalini istemesi tabiidir. Zira; Bu takdirde bir hakkın suistimali bahis konusu olup kanun bu suistimali himaye etmez. Kezalik Nizamname sebep göstermeksizin bir veya bir kaç Azanın cemiyetten ihracı salahiyetini cemiyete vermiş ise bu takdirde dahi ihraç kararı eğer bir hakkın suistimali mahiyetinde ise yine ihraç edilenlerin bu karar aleyhine mahkemeye müracaata hakları vardır.

Yukarıda yazılı sebep ve düşüncelere binaen Medeni Kanunumuzun altmışbeşinci maddesindeki (Her iki takdirde ihraç aleyhine ikamei dava olunamaz) hükmünün; altmışsekizinci maddenin mutlak sarahati ve kanunumuzun mehazı olan İsviçre Medeni Kanununun yetmişikinci maddesinin ikinci fıkrası muvacehesinde (Bu hallerde çıkarma kararını mucip olan sebepler bir dava ikamesine mahal vermez) şeklinde anlaşılmasına ve Nizamnamede ihraç sebebi gösterilmiş olan hallerde verilen ihraç kararı aleyhine ihraç sebebinin mahiyet ve keyfiyetine dokunulmaksızın yalnız sübuta ve şekle dayanılarak ve Nizamnamede ihraç sebebi gösterilmeyen hallerde de cemiyetin bu hakkını suistimal ettiğinden bahsile ihraç kararı aleyhine dava açılabilmesine ilk oturumda oybirliğiyle 20.9.1950 tarihinde karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/120 E.
2004/503 K.
19.1.2004 T.

ÖZET: Derneğin son karar mercii olan genel kurul dışındaki diğer organlarının kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılamaz. Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı dernek kararlarına karşı bir ay ve her halde üç ay içinde, dava açma hakkına sahiptir. Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları derneğin denetim yolları tüketilmiş kararı olarak kabul edilemez. Özellikle dernek üyeliğine kabul ve üyelikten çıkarılma hakkında son kararı verme görevi genel kurula aittir. O halde yönetim kurulu kararının iptaline ilişkin davanın reddine karar vermek gerekir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 1-Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle davacıların ihracı hakkında genel kurul tarafından verilmiş bir kararı bulunmamasına göre aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir.

2-Yönetim kurulu kararının iptaline yönelik temyiz incelemesine gelince;

Derneğin nihai kararları en yetkili organ olan (TMK.md.73) genel kurulu tarafından verilir." Derneğin diğer organ kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılamaz. (TMK. md .83/2) Üye, katılmadığı kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olan dernek kararlarına karşı bir ay ve her halde üç ay içinde, dava açma hakkına sahiptir. (MK.md.83) Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları derneğin denetim yolları tüketilmiş kararı olarak kabul edilemez. Özellikle dernek üyeliğine kabul ve üyelikten çıkarılma hakkında son kararı verme görevi genel kurula aittir. (TMK.md.80/1) Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. O halde yönetim kurulu kararının iptaline ilişkin davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Hükümün 2. bentte açıklanan sebeple BOZULMASINA, kararın bozma kapsamı dışında kalan yönlerinin ise ONANMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, 19.01.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu
2002/2-300 E.
2002/385 K.
8.5.2002 T.

ÖZET: Cemiyet kararlarını genel kurul halinde verir. Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olupta kendi muvafakatı dışında verilen cemiyet kararlarına karşı dava açma hakkına sahiptir. Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları cemiyetin kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. Açıklanan kurallar uyarınca Yönetim veya disiplin kurulu kararları için Mahkemeye başvurulamaz. Ancak, derneğin en yetkili kurulu olan genel kurula olay intikal ettirilebilir. O halde, davanın reddine karar vermek gerekir

DAVA: Taraflar arasındaki "geçici ihraç kararının iptali" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Beyoğlu Asliye 3.Hukuk Mahkemesince davanın kabulüne dair verilen 7.12.2000 gün ve 2000/147 E- 703 K.sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 2.4.2001 gün ve 2001/3724-4965 sayılı ilamı ile; (...Disiplin kurulu kararının kesin olduğu konusunda Tüzükte hüküm bulunmamaktadır.

Cemiyet kararlarını genel kurul halinde verir (M.K.59). Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olupta kendi muvafakatı dışında verilen cemiyet kararlarına karşı dava açma hakkına sahiptir (M.K.68). Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları cemiyetin kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. Açıklanan kurallar uyarınca Yönetim veya disiplin kurulu kararları için Mahkemeye başvurulamaz. Ancak, derneğin en yetkili kurulu olan genel kurula olay intikal ettirilebilir. O halde, davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...)gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle,yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü:

KARAR: Dava davalı dernek disiplin kurulu tarafından alınan bir ay süreli geçici ihraç kararının iptali istemine ilişkindir.

Davacı vekili; Müvekkiline kulüp aleyhine konuşması savı ile G. Spor Kulübü Derneği Disiplin Kurulu tarafından verilen bir ay süreli geçici ihraç kararına itirazını Yönetim Kuruluna gönderdiğini ancak, Genel Kurulca bir karar alınmadan ve hukuken geçerli bir disiplin kararı bulunmadan bu kararın uygulanarak, dernek tesislerine girmesinin engellendiğini ayrıca tüzükteki hüküm nedeniyle dernek kurullarının başkan ve üyeliklerine seçilme hakkının tamamen elinden alındığını, bu cezanın uygulanmasının yasaya aykırı olduğunu belirterek bu Disiplin Kurulu Kararının iptalini istemiştir.

Davalı vekili Disiplin Kurulu Kararına karşı ancak Genel Kurula itiraz edilebileceğini, bu prosedür tamamlanmadan yargı mercilerinde dava açılmayacağını cezanın tüzüğe göre usulüne uygun şekilde verildiğini, derneğe izafe edilemeyecek bir alt organ olan Disiplin Kurulunun Kararının iptali konusunda dava açılmayacağını belirterek davanın reddini istemiştir.

Yerel mahkeme, dernek tüzüğünde verilen cezalara karşı Genel Kurula itiraz hakkı tanıyan bir hüküm olmadığını, cezanın miktarı yönünden başkaca bir başvuru imkanı da olmadığından davacının dernek içi yollarla hak arama yollarının kapalı olduğunu hak arama özgürlüğünün yok edilemeyeceğini, bunun bir ceza olup yargı denetimine tabi olması gerektiği öte yandan ihraç gerekçelerinin de hukuki olmadığı sonucuna vararak davanın kabulü ile bir ay süreli geçici ihraç kararının iptaline karar vermiştir.

Davalı vekilinin temyizi üzerine karar Özel Dairece yukarıda açıklanan nedenlerle bozulmuş, yerel mahkeme önceki kararında direnmiştir.

Burada önemle belirtelim ki;

Genel Kurul derneğin en yetkili organıdır (M.K.m 57). Üyenin derneğe alınmasına veya dernekten ihracına karar verir (MK.m.58). Dernekler bünyelerindeki uyumsuzluklarını tüzüklerinde gösteren usuller çerçevesinde çözümlerler. Tüzükte hüküm bulunmayan hallerde en son baş vurulacak organ genel kuruldur. Üye kanuna yada dernek tüzüğüne aykırı gördüğü ve kendi muvafakatı dışında verilen genel kurul kararlarına karşı dava açma hakkına haizdir (MK.m.68). Asıl olan uyumsuzlukların derneğin kendi bünyesi içerisinde çözümlenmesidir. İşin genel kurulda çözüm yolu olduğu sürece yargı yoluna gidilmesi düşünülemez. Nitekim 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 83/2. maddesi de bu düşünce ile kaleme alınmış ve "diğer organların kararlarına karşı dernek iç denetim yolları tükenmedikçe iptal davası açılmayacağı" kuralını getirmiştir.

Dernek tüzüğünün 73. maddesi; disiplin cezalarını a)kınama b)üç aya kadar çıkarma c)bir yıla kadar çıkarma d)dernekten çıkarma olarak göstermiştir. Verilen cezaların kesin olacağına ilişkin bir hükümde yoktur.

Davacıya bir ay süre ile geçici çıkarma kararı verilmiştir. İster daimi ister geçici olsun davacıya uygulanan disiplin işlemi cezadır ve kesinleşmedikçe de icrası düşünülemez. Yanlışlıkla uygulamış olması da sonuç doğurmaz. Verilen ceza dernek hiyerarşisinde son merci olan genel kurulda götürülüp değerlendirilmedikçe kesinleşmiş kabul edilemez.

Davanın konusunu oluşturan karar disiplin kurulu kararıdır. Dernek Genel Kurulunca almış bir karar yoktur. Disiplin kurulunun kararına karşı da dava açılmaz, isteğin reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında ve yukarıda gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K.nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 8.5.2002 gününde yapılan ikinci görüşmede, oyçokluğu ile karar verildi.

KARŞI OY:

Davacı, üyesi bulunduğu davalı Spor Kulübü disiplin kurulunun 9.2.2000 gün ve 18 nolu kararı ile Tüzüğü'nün 73. maddesi b fıkrası uyarınca 11 Şubat 2000 den başlamak üzere bir ay geçici ihraç cezasına çaptırıldığını, cezanın yasal olmadığını, bu nedenle yok sayılmasının, mümkün olmadığı takdirde iptalini talep ve dava etmiştir.

Davalı ise, davacıya disiplin kurulunca verilen cezanın kesin ihraç olmadığını, bu nedenle genel kurulun tastikinin gerekmediğini bu konuda genel kurul kararı da mevcut bulunmadığını, ancak genel kurul kararlarına karşı yargı yoluna gidilebileceğini, bir aylık geçici ihraçla ilgili disiplin kurulu kararına karşı yargı yoluna gidilemeyeceğini savunmuştur.

Mahalli Mahkeme davacının isteğini yerinde görmüş ve disiplin kurulu kararının iptaline karar vermiştir.

Hukuk Genel Kurulu çoğunluğunca benimsenen Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin bozma kararında "...Genel Kurulun onayını almayan Yönetim veya Disiplin kurulu kararları cemiyetin kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenen karar genel kurul kararı değildir. Açıklanan kurallar uyarınca Yönetim veya disiplin kurulu kararları için mahkemeye baş vurulamaz. Ancak derneğin en yetkili kurulu olan Genel Kurula olay intikal ettirilebilir..." gerekçesi ile dava reddedilmek üzere kararı bozmuştur.

Öncelikle belirtmek gerekir ki yalnız genel kurul kararlarına karşı yargı yoluna başvurulabileceği görüşünü benimsemek mümkün değildir. Çünkü yönetim ve disiplin kurulunun bütün kararları genel kurulun tastikine tabi olmadığı gibi anılan kurulların bütün kararların karşı genel kurula gidilmesi gerektiği yolunda yasal düzenlemede mevcut değildir. Zira tüm yetkilerin genel kurulda olduğunu kabul etmek dernekleri işlemez hale getirir.

Yönetim ve disiplin kurulunun bazı kararlarına karşı üst kurullara itiraz edilmesi veya genel kurulun tastikine tabi olması yasa ve tüzük gereği söz konusu ise, bu kararların bu aşamalardan geçmeden icra gücü olmadığından bu yollar tüketilmeden bu kararlara karşı yargı yoluna gidilmesi mümkün değildir.

Ancak, dernek niteliğindeki kuruluşların yönetim ve disiplin kurulunun tüm kararları açıklanan bu nitelikte değildir. Bazı kararlara karşı üst kurullara itiraz yolu düzenlenmemekte ve genel kurulun tastikine tabi tutulmamaktadır. İşte bu tür yönetim kurulu ve disiplin kurulu kararlarının, karar verilmekle icra gücü doğmaktadır. Bu kararlara karşı hakları zarara uğrayan üyelerin 4721 sayılı Medeni Kanununun 83. maddesi gereğince bir aylık süre içerisinde iptal davası açma hakları mevcuttur.

Derneklerin genel, yönetim, denetim kurullarının görev ve yetkileri Medeni Kanun, Dernekler Kanunu ve Dernek tüzüklerinde, bu kurullar dışında dernek tüzükleri ile oluşturulan disiplin kurulu ve sair kurulların görev yetkileri ve bunların kararlarına karşı itiraz yolları ise; dernek tüzüklerinde düzenlenmiştir.

Medeni Kanunun 80. maddesi üyeliği kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son karar mercii olarak genel kurulu kabul etmiştir. Gerek Medeni Kanun gerek Dernekler Kanunu üyelikten geçici çıkarma hallerini düzenlenmemiştir.

Derneklerle ilgili kararların iptalini düzenleyen Medeni Kanunun 83/1. maddesinde genel kurul kararların karşı ne şekilde mahkemede iptal davası açılacağı açıklandıktan sonra 83/2.bendinde "Diğer organların kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tükenmedikçe iptal davası açılmaz" hükmünü getirmiştir. Medeni Kanunun bu düzenlemesi göz önünde bulundurularak sonuca gitmek gerekir. Tüzük gereği oluşturulan disiplin kurulunun kararlarına karşı dernek içi denetim yolları dernek tüzüklerinde düzenlenmektedir.

Somut olayımızda dava konusu disiplin kurulu kararına karşı dernek içi denetim yolu mevcut mudur, mevcutsa dava yoluna gelmeden tüketilmiş midir, öncelikle bunların incelenmesi gerekir. Yargılamanın hiçbir safhasında bu konular üzerinde durulmamıştır.

Davalı G. Spor Kulübü Tüzüğü'nün 72. maddesi gereğince kurulan Disiplin Kurulu Tüzüğü'nün 73/b. maddesine dayanarak davacıyı 9.2.2000 gün ve 18 nolu kararı ile 13.2.2000 gününden başlamak üzere bir ay geçici ihraç cezası vermiş ve davalı kulüp derhal bu kararı icraya başlamıştır.

Tüzüğü'nün 57. maddesi gereğince G. Spor Kulübü derneği Divanı oluşturulmuş, 58/d maddesi gereği bu divana disiplin kurulunun altı ayı aşan geçici çıkarma kararlarına karşı ilgilinin başvurusu üzerine incelemek ve karara bağlamak görev ve yetkisi vermiştir. Tüzükte altı aydan az geçici çıkarma cezalarına karşı dernek içi bir denetim ve itiraz yolu düzenlenmemiştir. Böyle olunca olayımızda olduğu gibi altı aydan az olan ve davacıya verilen bir aylık geçici çıkarma cezasına karşı Medeni Kanunun 83/2. maddesindeki düzenleme amacı nazara alınarak birinci fıkradaki bir aylık süre içerisinde mahkemeye başvuran davacının davasının mahkemece dinlenmesi, esasına girilerek sonuca gidilmesi yasa ve tüzük hükümlerine uygundur.

Böyle bir yargı yolunun tanınmaması dernek içi denetim yolu olmayan disiplin kurulu kararının kesin olduğu sonucunu doğurur. Bu halde keyfilik yaratır. Tüzüğü'nün 91/son maddesine göre geçici çıkarma cezası olanlar Başkanlığa ve kurullar üyeliklerine seçilemezler. Böyle ağır bir netice doğuran ve genel kurula davalı tarafından getirilmeyeceği kabul edilen disiplin kurulunun icra gücü olan kararına karşı yargı yoluna gidilemeyeceğinin benimsenmesi yasal bulunmamıştır.

Açıklanan bu nedenlerle Hukuk Genel Kurulunun 2. Hukuk Dairesinin bozma kararını benimseyen kararına ve gerekçesine katılmıyorum.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2001/16245 E.
2002/2920 K.
5.3.2002 T.

ÖZET: Dernek Tüzüğünde çıkarma düzenlenmemişse üye ancak haklı nedenlerle çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün temyizden mürafaa icrası suretiyle tetkiki istenilmekle duruşma için tayin olunan bugün temyiz eden vekili Av. Wilson Akbaş ile karşı taraf vekili Av. Safiye Aytekin geldiler. Gelenlerin konuşması dinlendikten sonra işin incelenerek karara bağlanması için duruşmadan sonraya bırakılması uygun görüldü. Bugün dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Dernekler hakkında öncelikle Türk Medeni Kanunu hükümleri uygulanır (4722s.Ymd.7). Önceki Türk Kanunu Medenisinin 65. maddesiyle uyumlu olarak, Türk Medeni Kanununun 67. maddesinde "Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye ancak haklı nedenlerle çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir" hükmü getirilmiştir. O halde mahkemece toplanan delillere göre çıkarma kararının haklı sebeplere dayanıp dayanmadığının takdiri sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Bu yön gözetilmeden yazılı gerekçelerle davanın reddi yeniden bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan hükmün açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, bozma nedenlerine göre sair hususların incelenmesine yer olmadığına duruşma için takdir olunan 250.000.000.lira vekalet ücretinin davacı'dan alınıp davalı'ya verilmesine, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine oybirliğiyle karar verildi.

6. AİDAT

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2003/4200 E.
2003/5602 K.
17.4.2003 T.

ÖZET: Dernek tüzüğünde yıllık aidatların ödeme günü belirlenmemiştir. Bu konuda yönetim kurulunca alınmış bir kararın varlığı da iddia edilmemiştir. Ancak, her yıla ait aidat borcunun ait olduğu yılın sonuna kadar ödenmesi gerektiği; üyelik hukukunun ve hukuki ilişkinin niteliği ve mahiyeti gereği olduğundan, üyenin bu borcundan dolayı ayrıca temerrüde düşürülmesine gerek yoktur.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 1- Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle faiz alacağı, hesaplamayı gerektirdiğinden ve likit olmadığından davacının icra inkar tazminatına hükmedilmesi gerektiği yönündeki temyiz itirazlarının REDDİNE,

2- Davalının temyizine gelince; D (ifa zamanı) belirlenmemiştir. Bu konuda yönetim kurulunca alınmış bir kararın varlığı da iddia edilmemiştir. Ancak, her yıla ait aidat borcunun ait olduğu yılın sonuna kadar (31 Aralık akşamına kadar) ödenmesi gerektiği; üyelik hukukunun ve hukuki ilişkinin niteliği ve mahiyeti gereğidir. Nitekim uygulama da, aksine bir belirleme yoksa bu doğrultuda yerleşmiştir. O halde; davalı (borçlu) derneğe üye olarak girerken aidat borcu ile yükümlü olduğunu ve ifa zamanının da ait olduğu yılın sonuna kadar olduğunu bilebilecek durumdadır. Bu takdirde Borçlar Kanununun 101/1. maddesi gereğince, borçlunun temerrüdü için uyarılmış olmasına (temerrüt ihtarına) gerek yoktur. Aynı yasanın 101/2. maddesi gereğince borçlu ifa zamanının hitamı ile kendiliğinden mütemerrit olur;

SONUÇ: Bu bakımdan davalının temyiz itirazları yersiz olup hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı onama harcının temyiz edene yükletilmesine, peşin alınan harcın mahsubuna, oybirliğiyle karar verildi.

7. GENEL KURUL

Yargıtay
4. Hukuk Dairesi
1975/13360 E.
1976/1157 K.
5.2.1976 T.

ÖZET: 507 sayılı (Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Yasası)nın uygulanmasında, Yasada açık kural yoksa Dernekler ve Medeni Yasa'nın uygulanması gerekir.

507 sayılı Yasada kural bulunmadığından; Dernekler Yasasına göre bu derneğin ilk toplantısında çoğunluk olmazsa ikinci toplantının gelenlerin bütünüyle sürekli olarak yapılması, ancak gündemdeki konuların konuşulmasının bitmemesi halinde bir kez için toplantının geri bırakılması olanağı vardır. Bu kuralın amacı, bunun dışındaki nedenlerle toplantının geri bırakılması olanağının bulunmamasıdır. Toplantı yerinin 6500'ü aşkın üyenin katılmasına olanak vermeyecek biçimde düzenlenmiş olması afaki iyiniyet kuralına aykırı olduğundan, ikinci toplantıda seçilen Başkanlık Divanınca yer yetersizliği yönünden genel kurulun bir ay gibi uzun bir süreye bırakılması Yasa'nın amacına aykırıdır.

DAVA: İst. Minibüschüler Esnaf Derneği üyesi bulunan davacılar, ilk defa çoğunluk bulunmaması nedeniyle 25.3.1973 gününde yapılan kongrenin divan heyetinin 507 sayılı Yasa'nın 17 ve dernek statüsünün 19. maddeleri hükümlerine aykırı olarak kurulduğunu, 25.3.1973 günlü ilk toplantının yasal bir neden ve zorunluk yok iken keyfi gerekçelerle 28.4.1973 gününe talik edildiğini; 28.4.1973 günlü ikinci toplantının yeniden seçilecek divan heyeti marifetiyle yapılması gerekirken eski heyetle ve toplantı nisabı aranmadan yapıldığını, başka derneğe kayıtlı olan kişilerin oy verdiklerini ileri sürerek kongrenin iptalini istemişlerdir; davalı dernek ise, davanın hiçbir yasal dayanağının bulunmadığını, kongrenin yasa hükümlerine uygun olarak yapıldığını savunarak davanın reddini istemişlerdir.

KARAR: Yapılan yargılama sonunda; mahkeme ise, bilirkişi raporuna dayanarak davanın reddine karar vermiştir.

İst. Kamyonet ve Minibüschüler Esnaf Derneği'nin olağan genel kurul toplantısının 20.3.1973 salı günü saat 10'da Aksaray Valide Camii Sokağı 65 numaradaki dernek binasında yapılacağı ve o gün toplantı yapmak için gerekli yasal çoğunluğun bulunmaması halinde ilk toplantının 25.3.1973 günü saat 10'da Aksaray İnkılap Cad. Saydan Dügün Salonu'nda yapılacağının diğer yasal koşullar da yerine getirilmek suretiyle iki gazete ile ilan edildiği, keyfiyetin ayrıca yerel mülkiye amirine yazı ile bildirildiği, ancak 20.3.1973 gününde çoğunluk sağlanamadığı için toplantının yapılamadığı ve önceden yapılan ilân gereğince bu kerre çoğunluk aranmaksızın 25.3.1973 gününde ilk toplantının yapılmaya başlandığı ve fakat gündem icra edilirken üyelerin hala gelmekte olduğu ve salonun ise iştirak eden ve edecek olan üyeleri alabilecek genişlikte olmadığı ve kongrenin de bu suretle maddeten devamına imkan olmadığı cihetle, divana seçilmiş bulunan ve yukarıda zikredilen heyetin kongreyi başka bir zamanda KONGRENİN YAPILABİLECEĞİ BİR SALONUN TAYİN VE TESBİT EDİLMEK ÜZERE gerekçesiyle ilk toplantının geri bırakıldığı, bunun üzerine aynı kongre divanının ikinci toplantının 28.4.1973 gününde Vatan Caddesi Luna Park Gazinosunda saat 9'da yapılmasının kararlaştırıldığı ve gerekli davet, ilan ve ihbar işlemlerinin yapıldığı ve anılan günde de toplantının yapıldığı, dosya içeriğinden, mevcut belge ve tutanaklardan anlaşılmaktadır.

1 - Davalı Dernek, 507 sayılı (Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu) hükümlerine göre kurulmuş, tüzel kişiliği haiz kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşudur. Derneğin statüsü anılan yasaya göre düzenlenmiştir. 507 sayılı Yasada, Medeni Yasa hükümlerine ve Dernekler Yasasına bir atıf yapılmamıştır. Ancak 507 sayılı Yasada herhangi bir konuda boşluk bulunduğu takdirde bu boşluğu Medeni Yasa ve Dernekler Yasası hükümlerince doldurulacağında kuşku yoktur. Yalnız Dernekler Yasası 75. maddesinin 2. fıkrası hükmüyle (Mesleki kuruluşların, özel kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde Dernekler Kanunu'nun 35, 36, 37, 39 ve 42. maddelerine ve bunlarla ilgili müeyyidelere tabi olduğu) açıkça belirlenmiş, bu maddeler dışında kurulmuş yasası olan meslek kuruluşlarının Dernekler Yasası hükümlerine tabi olmayacağı zımnen kabul edilmiştir. O halde, konunun salt 507 sayılı Yasa hükümleri çerçevesinde halli ve fakat, kuruluş yasalarında boşluk bulunduğu takdirde bu boşluğun Dernekler Yasası ve Medeni Yasa hükümlerinin işiği altında doldurulması gerekmektedir.

2 - 507 sayılı Yasa ve bu yasaya göre düzenlenen dernek statüsünde olağan genel kurul toplantılarının nasıl ve ne şekilde yapılacağı ve çağrı yöntemi toplantının yeri ve zamanı, toplantı yeter sayısı 13 ve onu izleyen madde (Statünün 16 ve müteakip madde) hükümlerinde açık ve seçik olarak gösterilmiştir.

İncelenen dosyaya ve tutulan tutanaklarla, bilirkişi raporuna göre; davalı derneğin genel kurulunun olağan toplantısı için yasa hükümlerine uygun olarak çağrıda bulunulduğu, yasal bütün koşulların yerine getirildiği, ancak 20.3.1973 günü dernek binasında yapılması gereken toplantının (toplantı yeter sayısı yani 6321 üyeden dörtte birinin) hazır olmaması nedeniyle 507 Sayılı Yasa'nın 14. maddesinin 2. fıkrası hükmüne uyularak geri bırakıldığı anlaşılmıştır. İkinci toplantı ise, yine önceden ve usulüne uygun olarak yapılan işlem sonucu bu kerre dernek merkezinde değil de bu yerden daha büyük olduğu anlaşılan bir düğün salonunda 25.3.1973 günü saat 10' da 770 kişi ile başlamıştır. Bu sayı 6321 kayıtlı üyesi bulunan derneğin onda birinden fazla olması nedeniyle yeterlidir. Usulüne uygun olarak toplantı başlamış, hükümet komserinin de hazır bulunduğu toplantıda öncelikle (başkanlık kurulu) seçilmiştir. Böylece fiilen teşekkül etmiş olan genel kurul ve başlamış bulunan ikinci toplantının, evvelce düzenlenmiş olan gündem çerçevesinde aralıksız olarak yapılması ve ancak gündemdeki konuların bitmemesi halinde (507 sayılı Yasada bir hüküm bulunmadığından) Dernekler Yasasının 19. maddesinin son fıkrası hükmünce bir defaya mahsus olmak üzere geri bırakılması gerekir.

Oysa olayda, başkanlık kurulu seçiminden sonra, genel kurul toplantısı; yukarıda giriş bölümünde belirtildiği gibi "toplantının yapıldığı salonun küçük olduğundan, kayıtlı üyelerin devamlı olarak toplantıya geldiğinden ve salonun gelen üyeleri istiap edemeyeceğinden" bahisle sonra belirlenecek bir güne bırakıldığı 25.3.1975 günlü tutanak münderecatından anlaşılmaktadır.

Davacılar iptal nedenlerinden biri olarak bu yönü ileri sürmüşlerdir.

Gerçekten, gerek yasalarda ve gerekse doktrinde kabul edilen ana kural; dernek toplantısının, derneğe kayıtlı olan bütün üyelere, toplantının anacını, yeri ve zamanını ve toplantıda görülecek hususları çok önceden bildirmek suretiyle bütün üyelerin toplantıya katılmalarını mümkün olduğu kadar sağlamaktır. O halde, derneğe kayıtlı her üyenin, toplantıya ilgi gösterip gelmesi yasanın amaçladığı bir yöndür. Dernek üyeleri için toplantıya katılmak bir hak, hatta yasal bir görev iken, zorunlu başka hiçbir neden bulunmadığı halde toplantının makul ve mantıklı hiçbir yönü olmayan nedenlerle geri bırakılması asla mümkün değildir ve M.K.'nin 2. maddesinde öngörülen dürüstlük kurallarına da aykırı bir davranıştır. Nitekim Dr. Ergun Özsunay, (Madeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, 3. bası, İst. 1974, sh.136) açıkça "toplantı gün ve saatının uygunluğu ya da uygunsuzluğuna ilişkin çekişmeler, fikrimce dürüstlük kuralına göre (MK.2) çözüme bağlanmalıdır" demekle konunun önemine değinmiş ve özellikle toplantının gerek yeri, gerekse gün ve saatının bütün üyelerin toplantıya katılmalarını sağlayacak şekilde saptanması gerektiğini açık bir dille belirtmiş bulunmaktadır. O halde, toplantının yerinin de aynı dürüstlük kuralına göre tesbitine zorunluk vardır. Evveleminde, davalı dernek 1965 yılında kurulmuş ve o günden beri

faaliyette bulunan bir dernektir. Bu itibarla toplantının yapılacağı salonun istiap haddinin önceden düşünülmesi mümkündür. Bununla beraber bütün dernek üyelerinin katılmasına müsait bir salonda toplantının açılması gerektiği yönü de ileri sürülemez. Bu bakımdan toplantıların mümkün olduğu kadar gelmesi olanağı bulunan üyeleri alabilecek salonlarda yapılması düşünülmelidir. Nitekim, 1630 Sayılı Dernekler Yasasının 20. maddesinin 1. fıkrasında yer alan (genel kurul toplantıları, dernek merkezinin bulunduğu yerden başka bir yerde yapılamaz) şeklindeki buyurucu hüküm, yukarıda belirtilen nedenlerle doktrinde eleştirilmiş bulunmaktadır. (Ergun Özsunay, age, 135 vd.).

Yazılı nedenlerle 25.3.1973 günlü toplantının yapıldığı yer dürüstlük kurallarına uygun olarak seçilmemiştir. Böyle bir yerde toplantının başlatılması nedeniyle gelen üyelerin çoğu toplantıya ve dolayısıyla başkanlık divanı seçimine katılamamışlardır. Hiç olmazsa, katılamamış olmaları muhtemeldir. Bu kabul, 25.3.1973 günlü tutanak münderecatına uygun bir sonuçtur. Çünkü, divan kurulu, bakanlık komiseri ve iki üye tarafından tutulan tutanakta bu yön açık ve seçik olarak saptanmıştır. Hal böyle iken, bir taraftan 25.3.1973 günlü toplantıda yapılan başkanlık divanı seçimini geçerli saymak, diğer taraftan toplantıya devamlı ve aralıksız yeri üyelerin geldiğinden bahisle bu durumda salonun yetersizliği nedeniyle toplantıya devam edilemeyeceğini kabul ile toplantıyı ertelemek ve müteakip toplantıyı da aynı başkanlık divanı ile yürütüp bitirmek bir çelişkidir. Yasa'nın amacına aykırı bir davranıştır.

Bundan başka, 25.3.1973 günlü tutanakta toplantının ertelenmesi için gösterilen nedenlerle, müteakip toplantıda tutulan 28.4.1973 günlü tutanakta gösterilen nedenlerin birbirini tutmaması yönü de kuşku ile karşılanması gereken bir husustur ve ikinci tutanakta yazılı talik nedenlerinin kabulüne olanak görülmemiştir.

Şu durum karşısında 25.3.1973 günlü toplantının yasal hiçbir nedene dayanmadan başka güne bırakılması, böylece o gün gelen üyelerin toplantıya katılmalarının önlenmesi, toplantı yerinin dürüstlük kurallarına uygun olarak seçilmemiş olması gündemin yalnız başkanlık divanı seçimi ile ilgili hükmü yerine getirilip müteakip maddelerin görüşmesinin geri bırakılması yasaya aykırı görülmüş bu bakımdan kongrenin yasa hükümlerine uygun olduğu yolundaki bilirkişi raporuna dayanan mahkeme hükmünün bozulması yönüne gidilmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen nedenlerle (BOZULMASINA) ve peşin harcın istek halinde geri verilmesine oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1971/1783 E.
1971/2790 K.
2.4.1971 T.

ÖZET: Hükmi şahısların en yüksek mercii genel kurullardır. (MK.57) Teşekkülün bünyesindeki uyumsuzluklar tüzükte yazılı hükümlere göre çözülür ve son müracaat yeri genel kongredir. Kongrenin kararları ise mahkemelerin murakabesine tabidir.

(MK.68) Siyasi Partiler Kanun'unda özel hüküm bulunmadıkça Partiler hakkında dahi yukarıda yazılı kurallar uygulanır. Olayda, davacı ..... P. üyesi olduğunun tespiti istemiş, mahkeme de isteği yerinde görüp o yolda karar vermiştir. Oysa bu uyumsuzluk parti içi bir nitelik taşımakta olup henüz müracaat mercii olan genel kongreye intikal etmemiştir. Orada kongrenin kararı mevcut olmadığına göre davanın reddi gerekirken işin esası incelenerek karar verilmiş olması Usul ve Kanun'a aykırıdır.

Yargıtay

2. Hukuk Dairesi

1974/6919 E.

1974/6897 K.

14.11.1974 T.

DAVA: S. S. ve M. B. taraflarından Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımlaşma işçileri (Tek Gıda-İş) Sendikası aleyhine, olağanüstü genel kurulun toplanması talebiyle açılan davanın yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalı tarafından temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 1- Dernek üyelerinin beşte birinin yazılı isteği üzerine yönetim kurulu, genel kurulu bir ay içinde toplantıya çağırılmazsa, toplantı isteğinde bulunan birinin başvurusu üzerine o yerin sulh hukuk hakimi, dernek üyeleri arasından üç kişiyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir. (1630 sayılı Dernekler Kanunu Madde 18)

Olayda Dernek üyelerinden C. ve M. vekili Sulh Hukuk Hakimine başvurup olağanüstü toplantı için üç kişinin görevlendirilmesini istemiş, hakim evrak üzerinde inceleme yaparak talebe uygun karar vermiş, kararı sendika temyiz etmiştir.

1630 sayılı dernekler kanununda sulh hakiminin bu isteği evrak üzerinde karara bağlayacağına dair bir açıklık yoktur. Genel usul kuralı, ilgililer dinlendikten sonra yani yerine göre duruşma, ya da yargılama yapılarak isteklerin karara bağlanmasıdır. Kanun koyucu gereken hallerde buna ayırık hükümleri çeşitli kanunlarda öngörmüştür, öyle ise kanunda açıklık olmayan hallerde aslolan duruşma veya yargılama yapılarak karar verilmesidir. Zaten 18. madde hakimın anladığı gibi kabul edildiği takdirde hakkın kötüye kullanılmasının önlenemeyeceği gibi, isteğin kanuna uygun olup olmadığının kontrolü de imkansız olur. Bu bakımdan evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilmesi doğru değildir. Bilim alanında da bu görüş paylaşılmaktadır. (Prof. E. Ö. Medeni Kanunumuzda Tüzel kişiler, 1974, Sh. 131-132) O halde ilgililer dinlenmeden karar verilmesi bozmayı gerektirir.

2- Sendikada kayıtlı üyenin gerçek miktarı tespit edilmeden ve böylece yönetim kuruluna başvuranların olağanüstü toplantı çağırışında bulunmaya hakları olup olmadığı kesinlikle tayin olunmadan karar verilmiş olması da kabul şekli bakımından usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeplerle BOZULMASINA 14.11.1974 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1974/8073 E.
1974/7800 K.
9.12.1974 T.

DAVA: A. A. tarafından T. T. ve O. K. aleyhine olağanüstü kurul toplantısı yapılması talebiyle açılan davanın yapılan muhakemesi sonunda talebin reddine dair verilen yukarıda tarih ve numarası yazılı hüküm davacı tarafından temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmak, kanunun üyelere tanıdığı bir haktır.

Dernek üyelerinin beste birinin yazılı isteği üzerine yönetim kurulu, kongreyi bir ay içinde toplantıya çağırmazsa, istekte bulunan üyelere birinin başvurması üzerine o yer Sulh Hukuk Hakimisi dernek üyeleri arasından üç kişiyi genel kurulu toplantıya çağırmakla görevlendirir. (1650 sayılı Dernekler Kanunu Madde 18)

Dernek Genel Kurulunu olağanüstü toplantıya çağırma hakkının kötüye kullanıldığı yolundaki iddiaların Sulh Hakimisi önünde tartışılmasının mümkün olduğunun kabulü halinde, çeşitli uzatmalarla, olağanüstü toplanma hakkı zedelenebilir, hatta ortadan bile kaldırılabilir, işte kanun koyucu, Sulh Hakimine üç kişiyi görevlendirme yetkisi vermekle arkası kesilmeyecek olan hak suiistimali tartışmalarının önünü almak istemiştir. Esasen toplantı isteyenler beste bir çoğunluk teşkil ettiği için, kongreyi arzudıkları doğrultuda bir karara sevketmeleri ihtimali yoktur. Şayet toplantıda isteklerine uygun sonuç alacak kadar bir çoğunluk sağlanırsa, Derneğin en yetkili organının kararıyla olağanüstü toplantının haklılığı tescil edilmiş olur. Sulh Hakiminin olağanüstü toplantıya engel olmasına imkan tanınması ise, bir takım hakların askıda kalması veya yitirilmesine yol açar.

Öte yandan, olağanüstü toplantı sebeplerinin Sulh Hakimisi tarafından incelenmesine imkan verildiği takdirde, aslında genel kurul kararının kontrol görevi olmayan Sulh Hakimine (M. K. 68) peşinen kongreyi karar almaktan yasaklama yetkisi verilmiş olur ki, bu da kanuna ters düşer.

Aslında 18. madde, şekil şartlarına rağmen yönetim kurulunun, olağanüstü toplantıyı yaptırmaktan kaçınması halinde, Sulh Hakimine müdahale hakkı tanımak amacı ile öngörülmüştür. Öyle ise, şekil şartları aranarak sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken yazılı sebep ve düşüncelerle isteğin reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeplerle BOZULMASINA 9/12/1974 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1977/1938 E.
1977/2096 K.
10.3.1977 T.

ÖZET: Derneğin, iki yıl üst üste tüzüğünde belli edilen zamanlarda olağan Genel Kurul toplantısını yapmadığı gerçekleştiğinden 1630 sayılı Dernekler Kanununun 18. maddesi delaleti ile 43. maddenin 2. bendinin c fıkrası uyarınca fesih sebebi doğmuştur.

(1630 sayılı Dernekler Kanunu, 610 1983 tarih ve 2908 sayılı (Dernekler Kanunu) nun 95. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.)

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1979/1739 E.
1979/2122 K.
15.3.1979 T.

ÖZET: Dernek genel kurulunun toplantıya çağırılmasına ilişkin yetki sınırlayıcı değildir.

DAVA VE KARAR: Muzaffer ve arkadaşları ile Mehmet ve arkadaşları arasındaki genel kurulun iptali davasının bozmaya uyularak yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalılar tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

Genel kurul derneğin, en yetkili mercii olup, tüzüğünde belli edilen zamanlarda olağan, yönetim ve denetleme kurullarının veya üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine de olağanüstü toplanır (MK. m.57; Dernekler Kanunu m.18).

Genel kurulun toplantıya çağırılmasına ilişkin yetki, sınırlayıcı değildir. Onun için tüzükte bu yetki, yönetim kurulunun çağırma hakkı saklı kalmak üzere başka organlara da verilebileceği gibi, olağanüstü toplantıya çağırma isteğinde bulunacak üyelerin oranında azaltılabilir. Bilimsel görüşler ve Yargıtay uygulaması bu doğrultudadır (Prof. A. Egger, İsviçre Medeni Kanununun Şerhi, Kişinin Hukuku, 1948, Volf Çernis, cilt, I, kısım 2, sh.93; Prof. Hüseyin Cahit Oğuzoğlu, Şahsın Hukuku, 1963, Sh.373; Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi'nin 29.11.1966 günlü 6476/6359 sayılı kararı).

Eskişehir Yol İş Sendikası Tüzüğü'nün 24. maddesinde, Sendikanın bağlı bulunduğu üst teşekkül yöneticilerinin de genel kurulu toplantıya çağırabileceği öngörülmüştür. Az önce belirtilen ilkeler karşısında tüzüğün bu hükmü geçerlidir. Bu bakımdan mahkemenin red gerekçesi yanlıştır. Öyle ise yapılacak iş, çağırının yetkili organ tarafından yapıldığının kabulü ile öteki iptal sebepleri hakkındaki delillerin incelenmesi ve sonucu uyarınca karar verilmesinden ibarettir. Bu yönün gözetilmemiş olması Usul ve Kanun'a aykırıdır.

(1630 sayılı Dernekler Kanunu 6.10.1983 tarih ve 2908 sayılı (Dernekler Kanunu) nun 95. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır)

8. GENEL KURULU TOPLANTIYA ÇAĞRI

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1979/4573 E.
1979/4781 K.
11.6.1979 T.

ÖZET: Kayıtlı üyelerin en az beşte biri, yönetim kuruluna başvurarak Genel Kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını isteyebilir. (1630 sayılı Dernekler kanunu madde 18). Az önce belirtilen sayıdaki üyenin Yönetim kuruluna karşı açığa vurduğu irade beyanı, hem üyelerin her birini ayrı ayrı, hem de Yönetim Kurulunu bağlayıcı olduğu için toplantı isteyenler beşte birden aza düşse bile, Yönetim Kurulu sayıyla bağlı kalmaksızın Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırma hakkına sahip olduğu gibi, bir ay içinde istek ne sebeple olursa olsun, açıkça (sarahaten) veya üstü kapalı olarak (zimnen) reddolunduğu takdirde istekte bulunan üyelerden her biri Sulh Hakiminden, çağrı kurulunun teşkil edilmesini talep edebilir.

Gerekçesi belirtilmeksizin aksini ileri süren görüşe (Prof. Ergun Özsunay, Medeni Kanunda Tüzel Kişiler, 1978, Sh.180 dipnot 22'de) katılmak mümkün değildir. Çünkü bu düşünce biçiminin benimsenmesi halinde; hem yenilik doğuran hak ilkesine aykırı davranılmış olur, hem de hakkın kötüye kullanılmasına, çeşitli muvazaalara ve özellikle azınlığın, çoğunluğu baskı altında tutmasına yol açılır. Söz gelimi, 140 üyeli bir derneğin beşte biri olan 28 üyenin, olağanüstü toplantı için Yönetim Kuruluna başvurmasından sonra, bunlardan birinin bile isteğini geri alması halinde, talepte bulunanlar beşte birden aza düşeceği için bir üye, yirmiyedi üyeyi baskı altında tutmuş ve insiyatif o üyenin iradesine terkedilmiş olur ki bu sakıncanın önemi söz götürmez. İşte yukarıda açıklanan gerekçeler karşısında başvuru ile olağanüstü toplantıya çağırma imkanı doğduktan sonra, başlangıçta başvuranların sayısı neye düşerse düşsün, olağanüstü toplantının yapılmasını istemek hakkı ortadan kalkmaz.

DAVA VE KARAR: Olayda ilk başvuru, beşte birden çok üye tarafından istenmiş, yönetim kuruluna tanınan bir aylık süre bitmeden bir kısım üyelerin isteklerinden vazgeçtiği ileri sürülmüş, böylece toplantı yapılmasını isteyen üye sayısı beşte birin altına düşmüştür. Ne var ki az önce açıklandığı gibi, bu eylemli ve tartışmalı durum Yönetim Kurulunun, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırmasına engel olamayacağı gibi, buna yanaşılması halinde Sulh Hakiminin çağrı kurulu kurmasında önlemez. Bu bakımdan Sulh Hakiminin çağrı kurulu teşkil etmiş olmasında yanlışlık yoktur.

(1630 sayılı Dernekler Kanunu 6.10.1983 tarih ve 2908 sayılı (Dernekler Kanunu) nun 95. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.)

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1985/937 E.
1985/1352 K.
14.2.1985 T.

ÖZET: Dernek Genel Kurulu, Denetleme Kurulunun veya Dernek Üyelerinin 1/5'inin yazılı isteği üzerine 1 ay içinde Yönetim Kurulunca; Bu olmazsa toplantı isteğinde bulunanlardan birinin müracaatı üzerine Sulh Hukuk Hakiminin görevlendireceği 3 kişilik heyet tarafından, olağanüstü toplantıya çağrılır.

Dernek başkanının isteği üzerine yapılan olağanüstü Genel Kurul toplantısının bu sebeple iptaline karar verilmesi gerekir.

DAVA VE KARAR: Bolu Aşağı Soku Mahallesi kurs ve okul talebelerine yardım derneği başkanlığı ile Hasan Basri Okur arasındaki kongre iptali davasının yapılan muhakemesi sonunda davanın reddine dair verilen hüküm davacı tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

Dernek genel kurulu tüzüğünde gösterilen zamanlarda olağan, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine ise olağanüstü toplanır. Genel Kurul toplantıya çağrılır (2908 sayılı dernekler kanunu 20/1. maddesi).

Denetleme kurulunun veya dernek üyelerinin beşte birinin yazılı isteği üzerine yönetim kurulu, genel kurulu bir ay içinde toplantıya çağırılmazsa denetleme kurulu veya toplantı isteğinde bulunan üyelere birinin başvurması üzerine mahalli sulh hukuk hakimi, üyelere üç kişilik bir heyeti, genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir (2908 sayılı dernekler kanunu m.20/2). Kanunun bu hükümleri karşısında dernek Başkanının yalnız başına dernek genel kurulunu olağanüstü toplantıya çağırma yetkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple dernek başkanının isteği üzerine kanuna aykırı olarak yapılan olağanüstü genel kurul toplantısının iptaline karar verilmesi zorunludur. Bu yönün gözetilmeden isteğin red edilmesi bozmayı gerektirir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple (BOZULMASINA), oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/873 E.
2002/1735 K.
11.2.2002 T.

ÖZET: Dava dilekçesinde davalı derneğin adresi Tüzüğe uygun gösterilmemiş, bu suretle davalı derneğe usulüne uygun tebligat yapılmamış savunma hakkı kısıtlanmıştı. Davada sıfat resen gözetilmelidir. Ancak dernek üyeleri dernek genel kurulunun

olağanüstü toplanmasını ve bu istek yerine getirilmezse toplantı için kurul tayinini isteyebilirler.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Dava, Dernekler Yasasının 20. maddesi ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 75. maddesine dayanmaktadır. Dava dilekçesinde davalı derneğin adresi Tüzüğe uygun gösterilmemiş, bu suretle davalı derneğe usulüne uygun tebligat yapılmamış (Tebligat Kanunu mad.10) savunma hakkı kısıtlanmıştır. Davada sıfat resen gözetilmelidir. Ancak dernek üyeleri dernek genel kurulunun olağanüstü toplanmasını ve bu istek yerine getirilmezse toplantı için kurul tayinini isteyebilirler. Gerek olağanüstü toplantı isteyen üyelerin ve gerekse davacıların dernek üyesi olup olmadıkları araştırılmadan eksik araştırma ve inceleme ile hüküm kurulmuştur. O halde mahkemece yapılacak iş, davalı derneğe usulüne uygun dava dilekçesi tebliğ etmek, davacıların ve olağanüstü toplantı isteyen kişilerin dernek üyesi olup olmadıklarını araştırmak, taraflara delillerini sunmaları için Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 186 ve 200. maddeleri uyarınca önel vermek, varsa gösterecekleri delilleri toplamak, sonucuna göre bir karar vermektir. Bu yön gözetilmeden eksik araştırma ve inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan hükmün açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, bozma nedenlerine göre sair hususların incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

9. GENEL KURUL TOPLANTI USULÜ

Yargıtay
4. Hukuk Dairesi
2000/2201 E.
2000/4355 K.
14.04.2000 T.

ÖZET: Mahkemenin görevi kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir. Dernekler Yasasının 78/son bendindeki kanuna ve tüzüğe aykırı yapılan genel kurul ile alınan kararın iptali ceza mahkemesine aittir. Bu husus dikkate alınarak dilekçenin görev yönünden reddine karar vermek gerekirken, işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

Derneklerin Yasasının 78/2. maddesi, genel kurul toplantılarını kanun ve tüzüklerine

aykırı olarak yapan dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde... Lira ağır para cezası ile cezalandırılacaklarını, son bendi ise; mahkemece kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verilebileceğini hükme bağlamıştır.

Mustafakemalpaşa'da faaliyet gösteren Akarspor kulübü Derneğinin 20.5.1999 tarihli genel kurul toplantısının yasa ve tüzük hükümlerine aykırı yapılması sebebiyle dernek yöneticileri hakkında soruşturma başlatılmış suçun niteliği dikkate alınarak Türk Ceza Kanununun 119. maddesi uyarınca ön ödeme yaptırılmış ve kamu davası açılmamasına karar verilerek evrak işleminden kaldırılmış, ancak kanun ve tüzüğe aykırı olarak yapılan genel kurul ile alınan kararların iptali içinde Asliye Hukuk Mahkemesinde bu dava açılmıştır.

Ceza Kanununun 119. maddesindeki ön ödeme; bazı hafif suçlarda (özellikle kaba-hatlerde) sanığın mahkum olacağı para cezasını ödemek suretiyle, aleyhine kamu davasının açılmamasını, kamu davası açılmış ise ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır, ön ödeme sebebiyle kamu davasının açılmaması yahut ortadan kaldırılması, ceza mahkemesinin delilleri toplamasına, şartların oluşması halinde genel kurulun ve alınan kararların iptal edilmesine engel teşkil etmez.

Mahkemenin görevi kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında hakim tarafından kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir. Dernekler Yasasının 78/son bendindeki kanuna ve tüzüğe aykırı yapılan genel kurul ile alınan kararın iptali ceza mahkemesine aittir. Bu husus dikkate alınarak dilekçenin görev yönünden reddine karar vermek gerekirken, işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2003/12785 E.
2003/14051 K.
22.10.2003 T.

ÖZET: Dernekler Yasası'nın 51. maddesi; derneklerin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesi veya acze düşmesi veya yönetim kurulunun tüzük gereğince kurulmasına imkan kalmaması veya 23. maddede belirtilen yeter sayının bulunmaması sebebiyle üst üste iki olağan genel kurul toplantısının yapılamaması halinde derneğin kendiliğinden dağılımı sayılacağını hükme bağladı ise de Yasa gereği Hazinesin dava açma yetkisi yoktur. Hazine tarafından açılan davanın sıfat yokluğundan reddi gerekir.

DAVA VE KARAR: Dernekler Yasası'nın 51. maddesi; derneklerin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesi veya acze düşmesi veya yönetim kurulunun tüzük gereğince kurulmasına imkan kalmaması veya 23. maddede belirtilen yeter sayının bulunmaması sebebiyle üst üste iki olağan genel kurul toplantısının yapılamaması halinde derneğin

kendiliğinden dağılmış sayılacağını, kendiliğinden dağılma halini, dernek merkezinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirinin veya Cumhuriyet Savcılığı'nın istemi üzerine Sulh Mahkemesince tesbit edileceğini hükme bağlamıştır. Mahalli mülki amirin veya Cumhuriyet Savcısı'nın açmış olduğu bir dava bulunmamaktadır. Hazinesinin dava açma yetkisi yoktur.

SONUÇ: Sıfat yokluğu sebebiyle davanın reddi gerekirken işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1999/7596 E.
1999/11338 K.
26.10.1999 T.

ÖZET: Genel kurulda hazır bulunan üyenin iptal davası açması, kurul başkanına yazılı olarak verilmiş veya tutanağa geçirilmiş bir muhalefetin bulunması koşuluna bağlıdır.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen hükmün temyizen mürafaa icrası suretiyle tetkiki istenilmekle dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüldüğü düşünöldü:

KARAR: Medeni Kanunun 68/4. maddesi "azadan herbiri, kanuna veya cemiyetin nizamnamesine uygun olmayıp da kendi muvafakatına iktiran etmemiş bulunan bir karar aleyhine ona itiladan itibaren bir ay içinde; mahkemeye müracaatla itiraz etmeye kanunen selahiyattadır" hükmünü taşımaktadır. 2908 sayılı Dernekler Kanununun 24. maddesi ise "Toplantının yönetimi Genel Kurul Başkanına aittir. Katipler toplantı tutanağını düzenler ve başkanla birlikte imzalarlar. Toplantı sonunda, bütün tutanak ve belgeler yönetim kuruluna verilir" hükmünü, aynı Yasa 93. maddesi "Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Türk Kanunu Medenisinin hükümleri, dernekler hakkında da uygulanır" hükmünü getirmiştir.

Öte yandan Medeni Kanunun 1. maddesine göre sözü edilen yasa maddeleri yoruma tabi tutulurken, 1. maddesinde Medeni Kanunun ayrılmaz bir cüz'ü olduğu ifade edilen Türk Ticaret Kanununun 381. maddesi ve Kooperatifler Kanununun 93. maddesi delaletiyle 53. maddesi hükümleri derneklerin amacı gözönünde tutularak değerlendirilmelidir.

Sözü edilen bu yasa hükümleri birlikte incelendiğinde, genel kurulda hazır bulunan üyenin, iptal davası açabilmesi için yazılı olarak genel kurul başkanına verilmiş veya toplantı tutanağına geçirilmiş muhalefetin bulunması gerektiğinin kabulü kanun hükmünün amacına uygun düşer.

Somut olayda ise yazılı veya tutanağına geçirilmiş bir muhalefetin olmadığı anlaşılmaktadır. Davacı muhalefetin Genel Kurul toplantı tutanağına geçirilmesine engel

olunduğu veya yazılı muhalefedinin alınmadığı ve tutanağa eklenmediği gibi maddi bir olguya dayanmadığına göre muhalefedinin varlığı konusunda tanık dinlenip davanın kabulüne karar verilmesi doğru değildir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple **BOZULMASINA**, 26.10.1999 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Dernekler Yasasının 68. maddesi, üyelerden herbirinin, kanuna veya dernek tüzüğüne uygun olmayan ve kendisinin muafakati bulunmayan kararlar aleyhine öğrenme tarihinden itibaren bir ay içerisinde mahkemeye başvurulabileceğini hükme bağlamıştır. Yasaya ve tüzüğe aykırı olarak yapılmış işlem tutanak, diğer bir yazılı belge ile isbat edilebileceği gibi, işin özelliği gerekiyorsa tanık sözleriyle de kanıtlanabilir. Davanın esasının incelenmesi gerekir. Bu nedenle de değerli çoğunluğun bozma kararlarına iştirak edilmemiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1995/2-511 E. 1995/677 K. 28.6.1995 T.

ÖZET: Cemiyetler kararlarını genel kurul halinde verir. Genel Kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları cemiyet kararı olarak kabul edilemez ve bu kararlar aleyhine Mahkemeye baş vurulamaz.

DAVA VE KARAR: Taraflar arasındaki "İhraç ve Kararının Kaldırılması", davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Beyoğlu Asliye 3. Hukuk Mahkemesince davanın kabulüne dair verilen 21.12.1993 gün ve 1993/485-811 sayılı kararın incelenmesi davalı spor kulübü tarafından istenilmesi üzerine Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 20.6.1994 gün ve 1994/5977-6172 sayılı ilâmı;

(...Cemiyet kararlarını genel kurul halinde verir (M.K. 59). Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olupta kendi muafakati dışında verilen cemiyet kararlarına karşı dava açma hakkına sahiptir. (M.K. 68). Genel Kurul'un onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları cemiyet kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenen karar genel kurula ait değildir. Açıklanan kurallar uyarınca yönetim veya disiplin kurulu kararları için Mahkemeye başvurulamaz. Ancak derneğin en yetkili kurul olan genel kurula olay intikal ettirilebilir. O halde davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARI:

Hukuk Genel Kurulu'ca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlerle ve özellikle M.K.nun 58, 59 ve 68 nci maddeleri hükümleri çerçevesinde ortada alınmış bir cemiyet kararının da bulunmadığına değinilerek, uyuşmazlığın giderilmesine ilişkin yola işaret eden ve H.G.K.nun emsal nitelikteki içtihadına da tamamen uygun bulunan ve bu nedenle de Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnişmesi usul ve yasaya aykırıdır. O halde direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davalı spor kulübü vekili temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı (BOZULMASINA) oybirliğiyle karar verilmiştir.

**Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu
1997/2-838 E.
1997/1082 K.
17.12.1997 T.**

ÖZET: Olağan Genel Kurulun, Dernek Tüzüğüne aykırı olarak borçlanma yapan Yönetim Kurulu'nun ibra edilmesine yönelik kararının iptali gerekir.

DAVA VE KARAR: Taraflar arasındaki "ibra kararının iptali" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Kadıköy Asliye 4. Hukuk Mahkemesince davanın reddine dair verilen 28.11.1996 gün ve 1996/269- 1028 sayılı kararın incelenmesi davacı tarafından istenilmesi üzerine;

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 20.2.1997 gün ve 1997/5581-5891 sayılı ilamı:

(... Davacı Genel Kurul Kararının Dernek Tüzüğü'nün 72. maddelerine aykırı olduğundan iptalini talep etmiştir.

Bilirkişi raporu ile Yönetim Kurulu'nun bütçenin %10'unu aşan borçlanma yaptığı ve Dernek Tüzüğü'nün 72. maddesine aykırı hareket ettiği belirlenmiştir.

Bu durum karşısında davanın kabulü ile Yönetim Kurulu'nun ibra edilmesine ilişkin 2-3/Mart/1996 tarihli Olağan genel Kararının bu yönden iptaline karar verilmesi ve hükmün bozulması gerektiği halde temyiz incelemesi sırasında bu durum gözden kaçmış ve hüküm onanmış olmakla iş bu onama kararının kaldırılması ve hükmün bozulması uygun düşmüştür...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARI:

Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerekçelere göre, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi Usul ve Yasa'ya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı (BOZULMASINA) oybirliğiyle karar verildi.

10. GENEL KURUL KARARLARI

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2002/2-300 E. 2002/385 K. 8.5.2002 T.

ÖZET: Cemiyet kararlarını genel kurul halinde verir. Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olupta kendi muvafakatı dışında verilen cemiyet kararlarına karşı dava açma hakkına sahiptir. Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları cemiyetin kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. Açıklanan kurallar uyarınca Yönetim veya disiplin kurulu kararları için Mahkemeye başvurulamaz. Ancak, derneğin en yetkili kurulu olan genel kurula olay intikal ettirilebilir. O halde, davanın reddine karar vermek gerekir

DAVA: Taraflar arasındaki "geçici ihraç kararının iptali" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Beyoğlu Asliye 3. Hukuk Mahkemesince davanın kabulüne dair verilen 7.12.2000 gün ve 2000/147 E- 703 K.sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 2.4.2001 gün ve 2001/3724-4965 sayılı ilamı ile; (...Disiplin kurulu kararının kesin olduğu konusunda Tüzükte hüküm bulunmamaktadır.

Cemiyet kararlarını genel kurul halinde verir (M.K.59). Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olupta kendi muvafakatı dışında verilen cemiyet kararlarına karşı dava açma hakkına sahiptir (M.K.68). Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları cemiyetin kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. Açıklanan kurallar uyarınca Yönetim veya disiplin kurulu kararları için Mahkemeye başvurulamaz. Ancak, derneğin en yetkili kurulu olan genel kurula olay intikal ettirilebilir. O halde, davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...)gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekte, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

KARAR: Dava davalı dernek disiplin kurulu tarafından alınan bir ay süreli geçici ihraç kararının iptali istemine ilişkindir.

Davacı vekili; Müvekkiline kulüp aleyhine konuşması savı ile G. Spor Kulübü Derneği Disiplin Kurulu tarafından verilen bir ay süreli geçici ihraç kararına itirazını Yönetim Kuruluna gönderdiğini ancak, Genel Kurulca bir karar alınmadan ve hukuken geçerli bir disiplin kararı bulunmadan bu kararın uygulanarak, dernek tesislerine girmesinin engellendiğini ayrıca tüzükteki hüküm nedeniyle dernek kurullarının başkan ve üyeliklerine seçilme hakkının tamamen elinden alındığını, bu cezanın uygulanmasının yasaya aykırı olduğunu belirterek bu Disiplin Kurulu Kararının iptalini istemiştir.

Davalı vekili Disiplin Kurulu Kararına karşı ancak Genel Kurula itiraz edilebileceğini, bu prosedür tamamlanmadan yargı mercilerinde dava açılmayacağını cezanın tüzüğe göre usulüne uygun şekilde verildiğini, derneğe izafe edilemeyecek bir alt organ olan Disiplin Kurulunun Kararının iptali konusunda dava açılmayacağını belirterek davanın reddini istemiştir.

Yerel mahkeme, dernek tüzüğünde verilen cezalara karşı Genel Kurula itiraz hakkı tanıyan bir hüküm olmadığını, cezanın miktarı yönünden başkaca bir başvuru imkanı da olmadığından davacının dernek içi yollarla hak arama yollarının kapalı olduğunu hak arama özgürlüğünün yok edilemeyeceğini, bunun bir ceza olup yargı denetimine tabi olması gerektiği öte yandan ihraç gerekçelerinin de hukuki olmadığı sonucuna vararak davanın kabulü ile bir ay süreli geçici ihraç kararının iptaline karar vermiştir.

Davalı vekilinin temyizi üzerine karar Özel Dairece yukarıda açıklanan nedenlerle bozulmuş, yerel mahkeme önceki kararında direnmiştir.

Burada önemle belirtelim ki;

Genel Kurul derneğin en yetkili organıdır (M.K.m 57). Üyenin derneğe alınmasına veya dernekten ihracına karar verir (MK.m.58). Dernekler bünyelerindeki uyumsuzluklarını tüzüklerinde gösteren usuller çerçevesinde çözümlerler. Tüzükte hüküm bulunmayan hallerde en son baş vurulacak organ genel kuruldur. Üye kanuna yada dernek tüzüğüne aykırı gördüğü ve kendi muvafakatı dışında verilen genel kurul kararlarına karşı dava açma hakkına haizdir (MK.m.68). Asıl olan uyumsuzlukların derneğin kendi bünyesi içerisinde çözümlenmesidir. İşin genel kurulda çözüm yolu olduğu sürece yargı yoluna gidilmesi düşünülemez. Nitekim 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 83/2. maddesi de bu düşünce ile kaleme alınmış ve "diğer organların kararlarına karşı dernek iç denetim yolları tükenmedikçe iptal davası açılmayacağı" kuralını getirmiştir.

Dernek tüzüğünün 73. maddesi; disiplin cezalarını a)kınama b)üç aya kadar çıkarma c)bir yıla kadar çıkarma d)dernekten çıkarma olarak göstermiştir. Verilen cezaların kesin olacağına ilişkin bir hükümde yoktur.

Davacıya bir ay süre ile geçici çıkarma kararı verilmiştir. İster daimi ister geçici olsun davacıya uygulanan disiplin işlemi cezadır ve kesinleşmedikçe de icrası düşünülemez. Yanlışlıkla uygulamış olması da sonuç doğurmaz. Verilen ceza dernek hiyerarşisinde son merci olan genel kurulda götürülüp değerlendirilmedikçe kesinleşmiş kabul edilemez.

Davanın konusunu oluşturan karar disiplin kurulu kararıdır. Dernek Genel Kurulunca almış bir karar yoktur. Disiplin kurulunun kararına karşı da dava açılmaz, isteğin reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında ve yukarıda gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K.nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 8.5.2002 gününde yapılan ikinci görüşmede, oyçokluğu ile karar verildi.

KARŞI OY:

Davacı, üyesi bulunduğu davalı Spor Kulübü disiplin kurulunun 9.2.2000 gün ve 18 nolu kararı ile Tüzüğü'nün 73. maddesi b fıkrası uyarınca 11 Şubat 2000 den başlamak üzere bir ay geçici ihraç cezasına çaptırıldığını, cezanın yasal olmadığını, bu nedenle yok sayılmasının, mümkün olmadığı takdirde iptalini talep ve dava etmiştir.

Davalı ise, davacıya disiplin kurulunca verilen cezanın kesin ihraç olmadığını, bu nedenle genel kurulun tastikinin gerekmediğini bu konuda genel kurul kararı da mevcut bulunmadığını, ancak genel kurul kararlarına karşı yargı yoluna gidilebileceğini, bir aylık geçici ihraçla ilgili disiplin kurulu kararına karşı yargı yoluna gidilemeyeceğini savunmuştur.

Mahalli Mahkeme davacının isteğini yerinde görmüş ve disiplin kurulu kararının iptaline karar vermiştir.

Hukuk Genel Kurulu çoğunluğunca benimsenen Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin bozma kararında "...Genel Kurulun onayını almayan Yönetim veya Disiplin kurulu kararları cemiyetin kararı olarak kabul edilemez. Olayda iptali istenen karar genel kurul kararı değildir. Açıklanan kurallar uyarınca Yönetim veya disiplin kurulu kararları için mahkemeye baş vurulamaz. Ancak derneğin en yetkili kurulu olan Genel Kurula olay intikal ettirilebilir..." gerekçesi ile dava reddedilmek üzere kararı bozmuştur.

Öncelikle belirtmek gerekir ki yalnız genel kurul kararlarına karşı yargı yoluna başvurulabileceği görüşünü benimsemek mümkün değildir. Çünkü yönetim ve disiplin kurulunun bütün kararları genel kurulun tastikine tabi olmadığı gibi anılan kurulların bütün kararların karşı genel kurula gidilmesi gerektiği yolunda yasal düzenlemede mevcut değildir. Zira tüm yetkilerin genel kurulda olduğunu kabul etmek dernekleri işlemez hale getirir.

Yönetim ve disiplin kurulunun bazı kararlarına karşı üst kurullara itiraz edilmesi veya genel kurulun tastikine tabi olması yasa ve tüzük gereği söz konusu ise, bu kararların bu aşamalardan geçmeden icra gücü olmadığından bu yollar tüketilmeden bu kararlara karşı yargı yoluna gidilmesi mümkün değildir.

Ancak, dernek niteliğindeki kuruluşların yönetim ve disiplin kurulunun tüm kararları açıklanan bu nitelikte değildir. Bazı kararlara karşı üst kurullara itiraz yolu düzenlenmemekte ve genel kurulun tastikine tabi tutulmamaktadır. İşte bu tür yönetim kurulu ve disiplin kurulu kararlarının, karar verilmekle icra gücü doğmaktadır. Bu kararlara karşı hakları zarara uğrayan üyelerin 4721 sayılı Medeni Kanununun 83. maddesi gereğince bir aylık süre içerisinde iptal davası açma hakları mevcuttur.

Derneklerin genel, yönetim, denetim kurullarının görev ve yetkileri Medeni Kanun, Dernekler Kanunu ve Dernek tüzüklerinde, bu kurullar dışında dernek tüzükleri ile oluşturulan disiplin kurulu ve sair kurulların görev yetkileri ve bunların kararlarına karşı itiraz yolları ise; dernek tüzüklerinde düzenlenmiştir.

Medeni Kanununun 80. maddesi üyeliği kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son karar mercii olarak genel kurulu kabul etmiştir. Gerek Medeni Kanun gerek Dernekler Kanunu üyelikten geçici çıkarma hallerini düzenlenmiştir.

Derneklerle ilgili kararların iptalini düzenleyen Medeni Kanununun 83/1. maddesinde genel kurul kararların karşı ne şekilde mahkemede iptal davası açılacağı açıklandıktan sonra 83/2. bendinde "Diğer organların kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tükenmedikçe iptal davası açılmaz" hükmünü getirmiştir. Medeni Kanunun bu düzenlemesi göz önünde bulundurularak sonuca gitmek gerekir. Tüzük gereği oluşturulan disiplin kurulunun kararlarına karşı dernek içi denetim yolları dernek tüzüklerinde düzenlenmektedir.

Somut olayımızda dava konusu disiplin kurulu kararına karşı dernek içi denetim yolu mevcut mudur, mevcutsa dava yoluna gelmeden tüketilmiş midir, öncelikle bunların incelenmesi gerekir. Yargılamanın hiçbir safhasında bu konular üzerinde durulmamıştır.

Davalı G. Spor Kulübü Tüzüğü'nün 72. maddesi gereğince kurulan Disiplin Kurulu Tüzüğü'nün 73/b. maddesine dayanarak davacıyı 9.2.2000 gün ve 18 nolu kararı ile 13.2.2000 gününden başlamak üzere bir ay geçici ihraç cezası vermiş ve davalı kulüp derhal bu kararı icraya başlamıştır.

Tüzüğü'nün 57. maddesi gereğince G. Spor Kulübü derneği Divanı oluşturulmuş, 58/d maddesi gereği bu divana disiplin kurulunun altı ayı aşan geçici çıkarma kararlarına karşı ilgilinin başvurusu üzerine incelemek ve karara bağlamak görev ve yetkisi vermiştir. Tüzükte altı aydan az geçici çıkarma cezalarına karşı dernek içi bir denetim ve itiraz yolu düzenlenmemiştir. Böyle olunca olayımızda olduğu gibi altı aydan az olan ve davacıya verilen bir aylık geçici çıkarma cezasına karşı Medeni Kanununun 83/2. maddesindeki düzenleme amacı nazara alınarak birinci fıkradaki bir aylık süre

içerisinde mahkemeye başvuran davacının davasının mahkemece dinlenmesi, esasına girilerek sonuca gidilmesi yasa ve tüzük hükümlerine uygundur.

Böyle bir yargı yolunun tanınmaması dernek içi denetim yolu olmayan disiplin kurulu kararının kesin olduğu sonucunu doğurur. Bu halde keyfilik yaratır. Tüzüğün 91/son maddesine göre geçici çıkarma cezası olanlar Başkanlığa ve kurullar üyeliklerine seçilemezler. Böyle ağır bir netice doğuran ve genel kurula davalı tarafından getirilmeyeceği kabul edilen disiplin kurulunun icra gücü olan kararına karşı yargı yoluna gidilemeyeceğinin benimsenmesi yasal bulunmamıştır.

Açıklanan bu nedenlerle Hukuk Genel Kurulunun 2.Hukuk Dairesinin bozma kararını benimseyen kararına ve gerekçesine katılmıyorum.

11. GENEL KURULUN GÖREV VE YETKİLERİ

Yargıtay

2. Hukuk Dairesi

1991/4597 E.

1991/7587 K.

13.5.1991 T.

DAVA: Nihan ile E.... Gazeteciler Derneği arasındaki dernek üyeliğinin feshi davasının yapılan muhakemesi sonunda, mahalli mahkemece verilen hüküm davacı tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüştülüp düşünüldü:

KARAR: Derneklerin bünyelerinde meydana gelen uyuşmazlıklar kuşkusuz tüzüklerinde yazılı hükümlere göre çözülür ve tüzüklerinde bulunmayan hususlarda da son başvuru yeri Demek Genel Kuruludur. Üyeler kanuna yada dernek tüzüğüne aykırı gördükleri ve kendi muvafakatları dışında verilen Genel Kurul kararlarına karşı da dava açmak hakkına sahiptirler (MK. 68). Burada üzerinde önemle durulması gereken husus ve dernekler hukukunun temel ilkesi "asıl olanın dernek uyuşmazlıklarına öncelikle kendi bünyeleri içinde çözülmesidir". Dolayısıyla böyle bir olanak mevcut bulunduğu sürece Yargı organlarına başvurulması yolu kabul edilemez. Öyle ise derneklerin işlemlerine ilişkin olan yönetim kurulu yada Haysiyet divanlarıca verilen üyelikten ayırma (ihraç) kararları ancak en yetkili organ bulunan Genel Kurulun vereceği karara göre dernek yönünden geçerlilik kazanır. İşte Derneklerin Yargı denetimine bağlı olması kuralı genel kurul kararlarının dernek hiyerarşisinde son mercî olmasından kaynaklanır. Bunun doğal sonucu olarak ta tüzüklerinde aksine bir hüküm olmadıkça Genel Kuruldan yönetim kurulu kararına karşı mahkemelerde dava açma olanağı söz konusu bulunmamaktadır. Bu durumda, genel kurula itiraz edilmeden yönetim kurulundan ihraç kararı aleyhinde mahkemeye başvurulamayacağından açılan davanın kabulü mümkün değildir. Öyle ise sonucu itibarı ile doğru bulunan ve fakat yanlış gerekçeyle davanın reddine ilişkin yerel mahkeme kararının onanması gerekir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen sebeple (ONANMASINA), temyiz harcının temyiz edene yükletilmesine, 13/05/1991 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1995/2487 E.
1995/3489 K.
27.3.1995 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün temyizen mürafaaya icrası suretiyle tetkiki istenilmekle, duruşma için tayin olunan bugün tebligata rağmen taraflar adına kimse gelmedi. Saat 11.00'e kadar bekletildi. Temyiz eden vekili Av. gelmedi. İşin incelenerek karara bağlanması duruşmadan sonraya bırakıldı. Dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: 1- Sonradan yapılan kongrede aynı konuda yeni bir karar alınması davayı konusuz bırakır ve iptal kararı verilmesine engel ise de; o kongrenin üyenin yararına aykırı olduğunun tesbitine mani değildir. O halde davacıların bu yöne ilişkin iddiaları incelenerek sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken, karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar oluşturulması doğru bulunmamıştır (Y.2.HD. 532/753 sayı ve 08/02/1974 sayılı kararı).

2- Davacılarından Necdet Sezci, davadan feragat ettiği halde bu yön dikkate alınmadan hüküm kurulması usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Kararın gösterilen sebeple BOZULMASINA, diğer yönlerin bozma sebebi-ne göre incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesi-ne oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
11. Hukuk Dairesi
1998/9079 E.
1999/636 K.
8.2.1999 T.

ÖZET: İbra, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri içerir. Açıklanmamış ve belgeye dayandırılmamış ve vasat yetenekli bir ortağın anlayamayacağı konularda ibra yok sayılır. Bütün bu hususlar genel kurulda ortaya konulup görüşüldükten sonra, yöneticilerin sorumluluk halleri ve ortaklığa verdikleri zarar açıkça saptanıldığı halde, genel kurulca sorumluluk davası açılmasına yer olmadığına ve ibraya karar verildiği taktirde, böyle bir ibraya geçerlilik tanınabilir. Mahkemece, bu özellikleri taşımayan ibra dikkate alınmaz.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın (İzmir Birinci Asliye Ticaret Mahkemesi)nce görülerek verilen 20.2.1998 tarih ve 867 - 152 sayılı kararın Yargıtayca incelen-

mesi davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dava dosyası için Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

KARAR: Davacı vekili, müvekkili şirketin eski yönetici ve denetim kurulu üyeleri olan davalıların davacı şirketin iştiğal konusu ile ilgili olarak satın alınan mallara uygulanan iskontolar karşılığında satıcı firmaların hizmet faturası karşılığı verdiği bir kısım tıbbi cihazları 17.9.1991 gün 177,14.12.1992 gün ve 1515 sayılı yönetim kurulu kararları ile E.... Vakfı ve E..... Hastanelerine bağışlamak veya düşük bedelle satış gösterdiklerini anasözleşmede T.....'ın tıbbi konularda faaliyeti bulunmadığını, bu tür usulsüz alım ve bağışlarla şirketin zarara uğratıldığını ileri sürerek 6.035.158.153 lira tazminatın davalılardan reeskont faiziyle tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalılar, davanın zamanaşımına uğradığını TTK. 341. maddesi gereğince dava açılmasına ilişkin genel kurul kararı olmadığını, davanın denetçiler tarafından açıldığını, genel kurulda ibra edildiklerini savunarak davanın reddini talep etmişlerdir.

Mahkemece, tüm dosya kapsamından davalıların 1991 ve 1992 yılı faaliyetleri nedeniyle ibra edildikleri, bu genel kurulların iptal edilmeden dava açılmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, kararı davacı vekili temyiz etmiş, Dairemizin 1996/3953 E. 4652 K. sayılı ilamı ile "davacıya HUMK. 39 ve 40. maddeleri uyarınca mehil verilerek davalılar hakkında genel kuruldan 1991 ve 1992 yılı için dava açma izni alınması, denetçilerin muvafakatlarının alınması, kabule görede davalıların 30.3.1992 ve 1.4.1993 genel kurullarında ibra edilmişlerse de TTK. 380. maddesi uyarınca ibranın geçerli olması için davaya konu bağış ve satışların genel kurulda sunulan şirket bilançolarında yer alması gerektiği hususunun dikkate alınması ve gerektiğinde bilirkişi raporu alınması" gerekçesiyle bozulmuş, mahkemece bozma ilamına uyularak bilirkişi raporu da alınarak dava konusu tıbbi cihazların şirketin muhasebe kayıtlarına intikal ettirildiği, şirketin bilanço ve gelir tablosunun gerçeği aksettirdiği ibra ile artık dava açılmayacağından bahisle davanın reddine karar verilmiştir.

Kararı davacı vekili temyiz etmiştir.

Mahkemece, önceki bozma kararına uyulmakla beraber bozma gerekleri yerine getirilmemiştir.

TTK. 380. maddesine göre ibranın geçerli olabilmesi için davaya konu bağış ve satışların genel kurula sunulan şirket bilançolarında yer alması gerekir. İbra, sadece genel kurulun bilgisine sunulan işlemleri içerir, açıklanmamış ve belgeye dayandırılmamış ve vasat yetenekli bir ortağın anlayamayacağı konularda ibra yok sayılır. Bütün bu hususlar genel kurulda ortaya konulup görüşüldükten sonra, yöneticilerin sorumluluk halleri ve ortaklığa verdikleri zarar açıkça saptanıldığı halde genel kurulca sorumluluk davası açılmasına yer olmadığına ve ibraya karar verildiği takdirde

böyle bir ibraya geçerlilik tanınabilir. Dava konusu olayda bu anlamda bir ibra yoktur. O halde, mahkemece ibra dikkate alınmayarak uzman bilirkişi kurulundan rapor alınmak suretiyle şirketin uğradığı zarar varsa bunun ve davalıların bundaki sorumlulukları görev yaptıkları yıllarda dikkate alınarak tesbit ettirildikten sonra sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle davacı, vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün davacı yararına (BOZULMASINA), ödediği temyiz peşin harcın isteği halinde temyiz edene iadesine, 8.2.1999 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu
2000/2-1762 E.
2000/1807 K.
13.12.2000 T.

ÖZET: Dernek tüzüğünde üyenin ihracı kararının disiplin kurulu tarafından verileceği itirazların genel kurulda inceleneceği belirtilmiştir. Davacı disiplin kurulunun tüzüğe uygun toplanmadığını ileri sürmüştür. Bu yönün araştırılması için karar tarihinde disiplin kurulunun kimlerden oluştuğu, Emniyet Müdürlüğünden araştırılmadan eksik tahkikatla hüküm kurulması kanuna aykırıdır.

DAVA: Taraflar arasındaki "Genel Kurul Kararının iptali" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Beyoğlu Asliye 1. Hukuk Mahkemesi'nce davanın reddine dair verilen 23.11.1999 gün ve 1998/128 E. 1999/709 K.sayılı kararın incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 28.3.2000 gün ve 2000/1418 E. 2000/3715 K. sayılı ilamıyla;

(...1- Davalı dernek tüzüğünde üyelikten ihraç sebepleri gösterilmemiştir. Ancak bu tüzüğe ekli olarak dosya içine konulan disiplin tüzüğünde bazı ihraç sebebi yer almaktadır. Söz konusu disiplin tüzüğünün dayanağı ne şekilde kabul ve yayımlandığı, dernek tüzüğü niteliği kazanıp kazanmadığı araştırılıp sonucu çerçevesinde 20.9.1950 tarih 4/10 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı dikkate alınarak inceleme yapmak gerektiğinin düşünülmemesi doğru değildir.

2- Dernek tüzüğünde üyenin ihracı kararının disiplin kurulu tarafından verileceği itirazların genel kurulda inceleneceği belirtilmiştir. Davacı disiplin kurulunun tüzüğe uygun toplanmadığını ileri sürmüştür. Bu yönün araştırılması için karar tarihinde disiplin kurulunun kimlerden oluştuğu, Emniyet Müdürlüğünden araştırılmadan eksik tahkikatla hüküm kurulması kanuna aykırıdır.

3- Gerek disiplin kurulu kararında ve gerekse iptali istenen genel kurul kararında davacının somut fiilleri ortaya konmamış, bir takım şikayet dilekçesine atıfta bulunulmuştur. Disiplin kurulu kararının dayanağı belgeler getirtilip davacının ihraça neden kabul edilen fiili açıkça belirlendikten sonra doğru olup olmadığı, üyenin dernekten ihracına yol açacak nitelik taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi gerektiğinin dü-

şünülmemesi bozma sebebi kabul edilmiştir....) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekte, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemeye önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

KARAR: Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı HUMK.nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 13.12.2000 gününde oybirliği ile karar verildi.

12. GENEL KURUL KARARLARININ İPTALİ

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2003/4653 E.
2003/8640 K.
11.06.2003 T.

ÖZET: Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde mahkemeye başvurarak kararın iptalini isteyebilirToplantıda alınan kararlara adını yazdırmayan davacının dava hakkı yoktur.

DAVA VE KARAR: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldü.

Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde mahkemeye başvurarak kararın iptalini isteyebilir. (TMK: md. 83/1) Davacı T 16.02.2002 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısına katılmış, ancak toplantıda alınan kararlara katılmadığını tutanağa yazdırmamıştır.Gerçekleşen bu durum karşısında davacının dava hakkı bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken olağanüstü genel kurul toplantısının iptaline hükmedilmesi doğru değildir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeplerle BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1990/10467 E.
1990/2007 K.
19.2.1990 T.

ÖZET: Derneğin tüzüğünde hüküm olmaması durumunda, gizlilik şartına uymak koşuluyla dernek yönetim kurulu asil ve yedek üyeleri ile denetleme kurulu seçimlerinde isimlerin tek listeye veya ayrı listelere yazılı olması iptal sebebi olamaz.

DAVA: V.D. ile ... Derneği Yönetim Kurulu arasındaki karar iptali davasının yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalı tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinde Yönetim Kurulunun 18. maddesinde de denetim kurulunun nasıl seçileceği hükme bağlanmıştır. Derneğin tüzüğünde seçimin nasıl yapılacağı yönünde bir hüküm yoktur. Kanunun emir hükümlerine aykırı olmamak üzere Genel Kurul da Seçim usulü hakkında bir karar alınabilir ise de Genel Kurul toplantısında böyle bir karar alındığı da iddia ve ispat edilmemiştir. Şu halde kanunda belirlenen gizlilik şartına uymak şartıyla Yönetim Kurulu asil ve yedek üyeleri ile denetleme kurulu seçimlerinde isimlerin tek listeye veya ayrı ayrı listelere yazılı olması iptal sebebi olamaz.

Böyle olunca davanın reddi gerekirken kabule karar verilmesi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Davalının temyiz itirazlarının bu sebeple kabulü ile hükmün BOZULMASINA, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/2324 E.
2002/2873 K.
4.3.2002 T.

ÖZET: Davacılarından Kenan, Halim, Cumhur, İsmail ve Ali'nin kongrede hazır buldukları halde toplantıya alınan kararlara itirazları bulunduğu yönünde bir delil ortaya konmadığı anlaşılmakta ise de Yargıtay'daki inceleme sırasında getirilen belgeler mahal mahkemesinde açık yargılamada okunmamıştır. Mahkemece bu hususlar gözönünde bulundurularak karar verilmelidir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün temyizen mürafaa icrası suretiyle tetkiki istenilmekle duruşma için tayin olunan bugün temyiz eden davalı vekili Av. Alev Yıldırım ve karşı taraf vekili Av. Türkey Asma geldiler. Gelenlerin konuşması dinlendikten sonra işin incelenerek karara bağlanması için duruşmadan sonraya bırakılması uygun görüldü. Bugün dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 68, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 83. maddesi uyarınca toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan üyeler iptal davası açabilir.

Davacıardan Cevat genel kurul toplantısına katılacak üyeler (delegeler) arasında bulunmadığı gibi inceleme sırasında dosya geri çevrilerek getirilen belgelere göre davacıardan Kenan, Halim, Cumhuri, İsmail ve Ali'nin kongrede hazır buldukları halde toplantıya alınan kararlara itirazları bulunduğu yönünde bir delil ortaya konmadığı anlaşılmakta ise de Yargıtay'daki inceleme sırasında getirilen belgeler mahal mahkemesinde açık yargılamada okunmamış olmakla mahkemece belgeler okunup tartışılarak yukarıda gösterilen kurallar da gözetilerek bir karar verilmek üzere hüküm bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple bozulmasına, bozma sebebine göre sair yönlerin incelenmesine şimdilik yer olmadığına duruşma için takdir olunan 250.000.000.lira vekalet ücretinin davacıdan alınıp davalıya verilmesine, temyiz peşin harcının davacıya geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2003/4653 E.
2003/8640 K.
11.6.2003 T.

ÖZET: Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde mahkemeye başvurarak kararın iptalini isteyebilir. Davacı üye olağanüstü genel kurul toplantısına katılmış, ancak toplantıda alınan kararlara katılmadığını tutanağa yazdırmadığı için iptal davası açma hakkı yoktur.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde mahkemeye başvurarak kararın iptalini isteyebilir. (TMK: md. 83/1) Davacı Tolga Y. 16.02.2002 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısına katılmış, ancak toplantıda alınan kararlara katılmadığını tutanağa yazdırmamıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında davacının dava hakkı bulunmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken olağanüstü genel kurul toplantısının iptaline hükmedilmesi doğru değildir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeplerle BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/7100 E.
2004/7936 K.
16.6.2004 T.

ÖZET: Davacı genel kurul toplantısına katılmış, alınan kararlara karşı açıkça itiraz etmemiş ve bu yönde bir müracaatı da tutanakla tesbit edilmemiştir. Bu nedenle davanın reddi gerekir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldüğü düşüldü:

KARAR: Medeni Kanununun 83. maddesinin 1. fıkrasına göre toplantıda hazır bulunan ve kanun veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye mahkemeye başvurarak kararın iptalini isteyebilir.

Davacı Şemsettin 26.5.2002 tarihli genel kurul toplantısına katılmış, alınan kararlara karşı açıkça itiraz etmemiş ve bu yönde bir müracaatı da tutanakla tesbit edilmemiştir. Bu nedenle davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Temyiz olunan hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, iş bu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 16.06.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu
2000/2-1282 E.
2000/1558 K.
25.10.2000 T.

ÖZET: Yönetim Kurulu önceden yapılan harcamaları olağan mali genel kurulda açıkça gündeme alıp, ibra edilip edilmemesini Genel Kurulun onayına sunmuş, yapılan oylamada bir muhalefete karşı ekseriyetle yapılan harcamalara icazet verilerek yönetim ibra edilmiştir. İşin oluşundan önce onay vermekle sonradan icazet vermek arasında hukuki sonuç yönünden fark yoktur.

DAVA: Taraflar arasındaki "genel kurul kararının iptali" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Beyoğlu Asliye 2. Hukuk Mahkemesince davanın kabulüne dair verilen 08/06/1999 gün ve 1998/355 E-1999/268 K. sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 09/11/1999 gün ve 1999/9428-12026 sayılı ilamı ile; (...Yönetim Kurulu önceden yapılan harcamaları olağan mali genel kurulda açıkça gündeme alıp, ibra edilip edilmemesini

Genel Kurulun onayına sunmuş, yapılan oylamada bir muhalefete karşı ekseriyetle yapılan harcamalara icazet verilerek yönetim ibra edilmiştir. İşin oluşundan önce onay vermekle sonradan icazet vermek arasında hukuki sonuç yönünden fark yoktur. Yapılan harcamalara icazet verilmiş olduğu anlaşılmalı davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'na incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve direnme kararının verildiği tarih itibarıyla HUMK. 2494 sayılı Yasa ile değişik 438/11. fıkrası hükmü gereğince duruşma isteğinin reddine karar verilip dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

KARAR: Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'na da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: Davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı HUMK.nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 25/10/2000 gününde, ikinci görüşmede oyçokluğu ile karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Davalı derneğin 22/02/1997 günü yapılan 1996 yılı mali genel kurul toplantısında, gerek yönetim kurulu ve gerekse denetleme kurulu raporunda Tüzüğün 22/g maddesine aykırı olarak genel kurul kararı olmadan, yönetim kurulunun yetki tecavüzü suretiyle 5.802.457. ABD \$ ve 4.806.883 DM. borçlandırdı;

Davacının muhalefetine rağmen yönetim ve denetleme kurullarının ibra edildiği anlaşılmaktadır.

"Azadan her biri kanuna veya cemiyetin nizamnamesine uygun olmayıp ta, kendi muvafakatına iktiran etmeyen bir karar aleyhine... itiraz etmeğe....selahiyattardır." (MK. md. 68)

Davacının söz konusu genel kurul toplantısında karara karşı çıktığı ve muhalefetini yazdırdığı anlaşılmaktadır. Şu halde MK. 68. maddesinde yer alan dava ön şartı oluşmuştur.

Dernek tüzüğünün 22/g maddesinden "borçlanmaya karar vermek" yetkisinin münhasıran genel kurula ait olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce dernek yönetim kuruluna borçlanma yetkisi verilmediği yönünde taraf beyanları birleşmektedir. Esasen bu yön Yönetim Kurulu raporunun 3 ve 4 sayfalarında, denetleme kurulu raporunun 44,46 sayfalarında açıkça ifade edilmiş bulunmaktadır.

Bu olgu dahi kararın tüzüğün 22/g maddesine aykırılığını açıkça göstermekte olup, Medeni Kanunun yukarıda açıklanan 68. maddesi uyarınca davacının dava açma hakkı doğmuştur.

Yüksek Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda yapılan tartışmalarda esasen bu yönde bir ihtilaf oluşmamış, konu, daha ziyade dernek genel kurulunda oluşan ibra kararının etkisi yönünden tartışılmıştır.

Çoğunluğu oluşturan sayın üyeler, dernek genel kurulunun mutlak hakim olduğunu; önceden genel kuruldan izin alarak borçlanmak mümkün iken ibra suretiyle yapılan usulsüz işleme icazet verildiğini; dernek genel kurulundan hiçbir şey saklanmadan yapılan ibranın Türk Ticaret Kanununun 380. maddesi hükmüne paralel bir biçimde sonuç doğuracağını ifade buyurmuşlardır. Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket ortaklarının bireysel haklarına ilişkin 368,373,381,470,466,477 maddeleri ile azınlık haklarına ilişkin 341,366,377. maddelerinde yer alan hükümlerin bu konuda uygulama alanı bulmayacağı kanaatimi hemen ifade etmek isterim. Esasen Medeni Kanunda özel hükümler varken, Türk Ticaret Kanununun birinci maddesinde yer alan "Türk Ticaret Kanunu, Türk Medeni Kanunun ayrılmaz bir cüzüdür" hükmünden yararlanıp, Ticaret Kanunu hükümlerini Demekler Hukukuna teşmil etmek mümkün olmaz. Şu halde bu davada dernek tüzüğüne aykırı davranan yönetim kurulunun ibrasına ilişkin karar, genel hukuk prensipleri ile dernek tüzüğü çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Dernek Tüzüğü'nün 22/g maddesinin konuluş amacı, genel kurulun bilgisi dışında derneğin borç altına sokulup gayesinin yerine getirilmesini engellemeyi önlemektir. Bu sebeptendir ki tüzüğün 53. maddesinde yönetim kurulu "genel kuruldan yetki almış olması koşulu ile derneği yükümlülük ve borç altına sokacak kararların en az 7 üyenin olumlu oyu ile alınması" na imkan verilmiştir. Böylece derneği yükümlülük ve borç altına sokacak kararların önemi vurgulanmış, özel bir prosedür ve özel bir nisap öngörülmüştür. Tüzüğün 113. maddesinde "Derneğin parasal işleri genel kurul tarafından kabul edilen bütçe ile yönetilir." 115. madde de "Yıl içinde oluşan yeni gereksinimler için ek ödenek zorunluluğu duyan yönetim kurulu, borçlanmayı öngören bir öneri hazırlayarak genel kurul bu konuları görüşmek ve karara bağlamak için OLAĞAN ÜSTÜ toplantıya çağırır" demek suretiyle, bütçe dışı harcama yapılamayacağını ve genel kurul kararı alınmadan borçlanılamayacağını açık ve kesin bir şekilde vurgulamıştır. Söz konusu derneğin tüzüğü'nün 120 maddesinde "...Bütçesinde ödenek olmadan yapılan ödeme ve harcamalardan ödeme amiri olarak başkan... sorumlu olur ve ödemeleri yaptırırlar bunları tazmin ederler" denmiştir. Bu açık hükümler gösteriyor ki: Genel Kurul kararı ve bütçede karşılığı olmadığı halde derneğin dövizle borç altına sokulmasından kaynaklanan ödemelerin derneğe tazmini zorunludur. Dernek Tüzüğü'ne göre bu kişiler derneğe karşı borçludurlar.

Yüksek Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda Dernek Genel Kurulunun bu borçlan dahi iskat ve ibra yetkisinde olduğu kabul edilmiştir.

Gerek dernekler gibi kişi topluluklarında ve gerekse sermaye toplulukları olan şirket-

lerde, organların yetki ve sorumlulukları öncelikle tüzüklerde, sonrada kanunlarda belirlenmiştir. Hükmi kişilerin organları kaynağını tüzük yada kanundan almayan hiçbir yetkiyi kullanamazlar. Aksi düşünce keyfi yönetime yol açar. Dernek tüzüğünde genel kurula tanınan ibra yetkisi mutlak ve keyfi olarak kullanılamaz. İşlemler Tüzük ve Kanuna uygun mütelaa edilirse hukuka uygun bir ibradan söz edilebilir. Nasıl demek genel kurulunun ifsat veya iffal edilmesi halinde sorumluları borçtan kurtaran bir ibradan söz edilemezse, genel kurulun yetkisi olmadığı halde derneğin bazı haklarını ortadan kaldıran bir ibrada oluşturulamaz. Kanun vazıı dernek hükümü şahsını koruma amacı ile Medeni Kanununun 68. maddesindeki hükmü getirmiş, Tüzüğe, Kanıma ve özellikle objektif hukuk kurallarına aykırı dernek kararlarının (dernek genel kurul kararlarının) iptaline imkan tanımıştır. Davanın bu sebeplerle kabulü ile ibraya ilişkin Dernek genel kurul kararının iptali yönündeki mahkeme kararı doğrudur.

Söz konusu dernek ibra kararını dernek tüzüğü değişikliği olarak da mütelaa etmek mümkün değildir. Zira: Dernek tüzükleri, yine tüzüklerinde gösterilen esaslar daire-sinde değiştirilebilir. Bu kararlarda, kanunda ve tüzükte gösterilen şekil koşuluna uyulmuş olsa bile, azınlıkta kalan üyenin, Medeni Kanununun 67 ve 68. maddeleri uyarınca, o değişikliğin de iptalini isteyebileceği açıktır. Kaldı ki Tüzüğün 46. maddesinde yer alan "Genel Kurullarda yazılı olarak verilmeyen Tüzük değişiklikleri üzerine işlem yapılamaz." 146. maddesinde yer alan "Tüzük değişikliğine ilişkin kararlar ancak GENEL KURULUN BU KONUDAKİ OLAĞAN ÜSTÜ toplantısında görüşülür" biçimindeki kurallara riayet olunmamıştır. Ne 46. maddede gösterilen biçimde bir tüzük değişikliği teklifi vardır. Ne de Tüzük değişikliği için olağan üstü kongre söz konusudur. Şu halde söz konusu ibra kararı Tüzük değişikliği olarak telakki edil-se dahi sırf şekilde aykırılık sebebiyle bu kararın iptali gerekir.

Yüksek Yargıtay hukukun uygulanışında ülke çapında birlik ve beraberliği sağla-makla görevlidir. Bu uygulamada Anayasanın 10. maddesi ile teminat altına alın-mış olan eşitlik ilkesi önemli bir amaçtır. Benzer ihtilaflarda benzemeyen kararlar oluşturmak bu ilkelerle bağdaşmaz. Benzer konu Fenerbahçe Spor Kulübü Derneği ile ilgili 1997/2-838 esas sayılı davada Yüksek Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda tartışılmıştır. Fenerbahçe Spor Kulübü Derneğinin 72. maddesinde yer alan "Yö-netim Kurulu, bütçe dışı harcama yapamaz. Yıllık bütçe dışı harcama ancak, genel kurulca kabul edilen ek bütçe ile yapılabilir. Yönetim Kurulu ancak bütçenin yüzde onu kadar borçlanabilir, Bütçe dışı harcama yapılamaz hükmüne aykırı hareket eden yönetim kurulu üyeleri...yüzde onu aşan kısmından müteselsilen sorumlu olurlar" hükmüne rağmen bütçenin %10'undan fazla borçlanan yönetim kurulu, bu davada olduğu gibi, ibra edilmiş; karşı çıkan üyenin açtığı davayı inceleyen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17/12/1997 günlü 1082 sayılı kararı ile, ibranın hukuka uygun olma-dığını belirlemiş; Mahkemenin iptale ilişkin davayı ret kararını bozmuştur. Bu kez incelenen davaya ait davalı Galatasaray Spor Kulübü Derneğinin Tüzüğünün 22/g maddesinde de dernek genel kurul kararı olmadan borçlanılamayacağı, 51 ve 113. maddelerinde demeğin mali işlerinin bütçeye göre yürütüleceği, 120. maddede bütçe dışı harcamaların sorumluluk ve tazmin mükellefiyeti doğuracağı yazılıdır. Görüldü-ğü gibi her iki derneğin tüzük kuralları bire bir çakışmaktadır. Böyle olunca, yüce

kurulun kanun önünde eşitlik ilkesini gözetmediğini söylemek mümkün olmadığı gibi, önceki kararından dönmesini gerektiren tartışılmaz bir gerekçede ortaya koyduğu söylenemez.

Yüksek Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun da yapılan tartışmalar sırasında Türk Ticaret Kanununun 380. maddesinde olduğu gibi ancak derneğin iradesinin ifsat edildiği hallerde ibranın sonuç doğurmayacağı ve yönetim kurulunun ibrasına ilişkin kararın iptal edilebileceği ileri sürülmüş ve bu görüş çoğunlukça kabul görmüştür. Dernek genel kurul kararlarının iptalini isteme hakkını yalnız bu hale inhisar ettirmenin dernek üyesinin bireysel hakkını ve derneğin kuruluş amacını, çoğunluğa karşı korumak için konulmuş olan Medeni Kanununun 68. maddesini işleme hale sokacağı gibi Medeni Kanununun 68. maddesini adeta Yargıtay'ca ilga edilmiş duruma sokacaktır ki, bu yasama yetkisine tecavüz oluşturur.

Açıklanan sebeplerle çoğunluğun bozma kararına katılmıyorum. Kanuna ve Hukuka uygun olan yerel mahkeme kararının onanması gerektiği kanaatindeyim.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/120 E.
2004/503 K.
19.1.2004 T.

ÖZET: Derneğin son karar mercii olan genel kurul dışındaki diğer organlarının kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmaz. Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı dernek kararlarına karşı bir ay ve her halde üç ay içinde, dava açma hakkına sahiptir. Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları derneğin denetim yolları tüketilmiş kararı olarak kabul edilemez. Özellikle dernek üyeliğine kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verme görevi genel kurula aittir. O halde yönetim kurulu kararının iptaline ilişkin davanın reddine karar vermek gerekir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldüğüne göre:

KARAR: 1-Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle davacıların ihracı hakkında genel kurul tarafından verilmiş bir kararı bulunmamasına göre aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir.

2-Yönetim kurulu kararının iptaline yönelik temyiz incelemesine gelince;

Derneğin nihai kararları en yetkili organ olan (TMK.md.73) genel kurulu tarafından verilir." Derneğin diğer organ kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmaz. (TMK. md .83/2) Üye, katılmadığı kanuna veya der-

neğin tüzüğüne aykırı olan dernek kararlarına karşı bir ay ve her halde üç ay içinde, dava açma hakkına sahiptir. (TMK.md.83) Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları derneğin denetim yolları tüketilmiş kararı olarak kabul edilemez. Özellikle dernek üyeliğine kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verme görevi genel kurula aittir. (TMK.md.80/1) Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. O halde yönetim kurulu kararının iptaline ilişkin davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Hükümün 2. bentte açıklanan sebeple BOZULMASINA, kararın bozma kapsamı dışında kalan yönlerinin ise ONANMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, 19.01.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/11337 E.
2004/12421 K.
25.10.2004 T.

ÖZET: Üye, katılmadığı kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olan dernek kararlarına karşı bir ay ve her halde üç ay içinde, dava açma hakkına sahiptir. Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları derneğin denetim yolları tüketilmiş kararı olarak kabul edilemez. Özellikle dernek üyeliğine kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verme görevi genel kurula aittir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 1- Davacının ihracına ilişkin yönetim kurulu kararı aleyhine genel kurula gidildiği genel kurulun kararının iptali için de dava açıldığı ileri sürülmüştür. Bu dosya celbedilip incelenmeden işin esası hakkında karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.

2- Kabule göre de;

Derneğin nihai kararları en yetkili organ olan (TMK. md. 73) genel kurulu tarafından verilir. "Derneğin diğer organ kararlarına karşı , dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmaz." (TMK. md .83/2) Üye, katılmadığı kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olan dernek kararlarına karşı bir ay ve her halde üç ay içinde, dava açma hakkına sahiptir. (TMK.md.83) Genel kurulun onayını almayan yönetim veya disiplin kurulu kararları derneğin denetim yolları tüketilmiş kararı olarak kabul edilemez. Özellikle dernek üyeliğine kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verme görevi genel kurula aittir. (TMK.md.80/1) Olayda iptali istenilen karar genel kurula ait değildir. O halde davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün 1. ve 2. bentte açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 25.10.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay

10. Hukuk Dairesi

1976/6690 E.

1976/5919 K.

17.9.1976 T.

DAVA: 01/11/1975 tarihinde yapılan olağanüstü kongrede seçilenlerin sendikayı temsil edemeyeceklerine ve alınan kararların iptaline ilişkin mahkeme hükmü davalıların temyizi üzerine dairemizce gerekçeli olarak onanmıştır. bu kerre davalılarca süresi içinde karar düzeltilmesi istenmekle Tetkik Hakimi tarafından düzenlenen rapor ve dosyadaki tüm belgeler okunduktan sonra gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR: 1 - Dava konusu olağanüstü kongrenin yapılmasına dayanak alınan başvuru, ya da karar ile kongre ve gazete ilanları ve mahalli mülki idare amirliğine bildirim tarihleri gibi kongrenin geçerliliğinin ve giderek yasalara uygunluğunun salt usule ilişkin yönleri dava dilekçesinde açıkça yazılıdır ve bu konuda taraflar arasında bir uyumsuzluk da yoktur. Temyiz edilen mahkeme hükmünde bu maddi olgu dava dilekçesinden ve kanıtlardan naklen belirtilmiş, maddi olguya davacı tarafça bağlanan hukuki sonuçun doğruluğu da açıklanmıştır. Neden ve sonuç arasındaki uygun yasal bağ olarak tanımlanan "gerekçe" anılan mahkeme kararında vardır. Gerekçenin kısalığı ve özellikle bu konuda taraf beyanları yollamada bulunması gerekçesizlik anlamına gelmez. Kaldı ki Hukuk Usulu Muhakemeleri Kanununun 428/4. maddesinde gösterilen "Yargılama usulüne aykırılığın" hükmün bozulmasına neden sayılması, bu maddenin son fıkrasında gösterilen koşulların gerçekleşmesine bağlanmıştır. Olayda ise bu koşullar gerçekleşmemiştir. Ayrıca sonuca götürücü maddi olguların aksi iddia edilmediği ve sunulan delillerin aksini gösterir bir kanıtta gösterilmediği cihetle delillerin hangi nedenle kabul ya da reddedildiği anlamında delillerin takdirine girilmesi de söz konusu olamaz. Şu halde davalı tarafın kararın gerekçesiz oluşun ve delillerin takdirinin yapılmayışına değinen düzeltme nedenleri yerinde değildir.

2 - Olayda 1630 Sayılı "Dernekler Kanununun 19. maddesinin 2. fıkrasının uygulama olanağı bulunmadığına ilişkin düzeltme nedenlerine gelince: Olağanüstü kongrenin 28/10/1975 gününde gereken nisap'ın sağlanamaması nedeniyle yapılmadığı, 29/10/1975 günlü gazete ile ilan yapılarak 01/11/1975 tarihinde ikinci toplantı (dava konusu kongrenin yapıldığı, 31/10/1975 tarihinde de durumun Vilayete bildirildiği taraflar arasında uyumsuzluk konusu değildir.

Dairemiz onama kararında, 1630 Sayılı Yasanın 19/2. maddesindeki önele aykırılığın tek başına kongrenin iptaline yeterli sayılacağı kısaca, fakat açıkça belirtilmiştir. Aşağıdaki açıklamalar da bu yönü başkaca doğrulamaktadır. 274 Sayılı "Sendikalar Kanunu"nun 13. maddesinin 1. fıkrasında aynen "Bu kanuna göre kurulan mesleki

teşekküllerin Genel Kurullarının Kongrelerinin toplantı nisabı üye veya delege tamsayısının salt çoğunluğudur. Nisap sağlanamazsa, ikinci toplantı birinci toplantı yönünden en çok 15 gün sonraya bırakılır” denmektedir. Bu madde iki toplantı arasındaki azami sürenin ne olacağını emredici biçimde düzenlenmiştir. İki toplantı arasındaki asgari süre, ilan ve ona ilişkin sürelerin ne olduğu ise, bu madde de açıklanmamıştır.

Bundan başka, aynı kanunun 32. maddesi “İşçi ve İşveren Sendikaları, Federasyonları ve Konfederasyonları, Medeni kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine tabidirler” yolunda bir hüküm getirmiştir. Yasa koyucu, Sendikalar Kanunundaki tüm yasal boşlukları bu hükümle doldurmaktadır. Bu madde, bir açıdan, dernekler kanununun, Sendikalar Kanununa aykırı olmayan tüm hükümlerine yollamada bulunarak sendikalar kanununda aksine hüküm bulunmamak koşulu ile (örneğin kısmen veya tamamen düzenlenmemiş konular) Dernekler Kanununun tüm hükümlerinin aynen sendikalar hakkında da uygulanacağı anlamındadır.

1630 Sayılı “Dernekler Kanunu”nun konuyla ilgili 19. maddesinin ikinci fıkrasında ise, “toplantı geri bırakıldığı takdirde, üyeler 2. toplantı tarihinden en az beş gün önceden, geri bırakılma sebepleriyle, toplantı günü, saati, yeri ve gündemi gazete ile ilan edilerek yönetim çağrılır ve durum mahalli mülki amire yazı ile bildirilir”, denmektedir. İkinci toplantı için yapılması gereken çağrının şekli ve çağrıda uygulanacak önel yönünden Sendikalar Kanununda bir hüküm bulunmadığından bu hükmün Sendikalar Kanununa aykırılığını söz konusu edilemez. Şu halde, sendikaların bu hükmeye aynen uymaları gerekmektedir. Yasa koyucunun ikinci toplantı ilanı ile ikinci toplantı arasında ne az beş gün geçmesi gerektiği yolundaki düzenlemesini kabul düzenine ilişkin ve mutlak anlamda buyurucu hüküm niteliğinde olduğu da kuşkusuzdur.

Olayımızda, bu önel geçmeden dava konusu kongrenin yapıldığı tartışmasız olduğuna göre; Dairemizin kararında bu konuya ilişkin ve kısaca belirtilen gerekçenin dahi yalnız başına mahkeme hükmünde varılan sonucu doğrulamaya yeterli sayılacağı açıklık kazanır.

Öbür yandan, 1630 Sayılı Dernekler Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasındaki “Mesleki kuruluşlar, özel kanunlarında hüküm bulunmayan hallerde bu kanunun 35, 36, 37, 39, 42. maddelerine ve bunlarla ilgili müeyyidelere tabidirler” yolundaki hüküm, mesleki kuruluşların, özel kanunlarında aksine hüküm bulunmayan hallerde Dernekler Kanununun en az hangi maddelerine tabi olacaklarını gösterir nitelikte olmasına, bir anlamda mesleki kuruluş olan sendikalara ilişkin özel kanun bulunduğu ve bu özel kanunda Dernekler Kanununa açıkça ve genel olarak yollamada bulunulduğuna göre, Dernekler Kanununun 19/3. maddesinin sendikalar hakkında da uygulanmasına engel bir durum yaratamayacağı kuşkusuzdur. Dernekler Kanununun 75. maddesini 1. fıkrası hükmü, diğer kanunlarla yapılan yollamalarına bu kanuna yapılmış sayıldıklarını belirterek bu yönü belirgin biçimde ortaya koymaktadır.

Buyurucu nitelikteki yasa kurallarına aykırı biçimde, olayla ilgili olarak ikinci toplantı ve gazete ilanı arasındaki öneli kısaltır nitelikteki hükümlere ana statülerde yer

verilemez ve buna dayanılarak yapılan işlemler buyurucu yasa hükümlerine aykırılığı nedeniyle hukuki hiç bir sonuç doğuramaz.

Bu nedenlerle, davalı tarafın bu konuya ilişkin düzeltme nedenleri de yerinde değildir.

O halde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 440. maddesi kapsamına giren hiç bir neden bulunmadığından davalılar vekilinin karar düzeltme isteminin reddine karar verilmelidir.

SONUÇ: Yukarıda yazılı gerekçelere göre davalılar vekilinin karar düzeltme isteminin REDDİNE Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 442. maddesi ve 5435 Sayılı Yasa gözönüne alınarak taktiren 100 lira para cezasının karar düzeltme isteyen den alınmasına 17/09/1976 gününde oybirliğiyle karar verildi.

13. YÖNETİM KURULU

Danıştay

1. Daire

1997/34 E.

1997/34 K.

20.03.1997 T.

ÖZET: Spor Kulübü Dernekleri 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 25. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen sosyal ve eğitim işlerine yönelmiş dernekler kapsamında bulunmadığından, Rekabet Kurulu Başkan ve üyelerinin anılan madde uyarınca, spor kulübü yönetim kurulu üyeliği görevlerini devam ettirmeleri mümkün değildir.

Rekabet Kurulu Başkan ve üyelerinin spor kulüplerinde yönetim kurulu üyeliği görevini sürdürmelerinin 4054 sayılı Kanunun 25 inci maddesine aykırılık oluşturup oluşturmayacağı hususunda düşünülen duraksamanın giderilmesi hususunda istişari görüş istemine ilişkin Başbakanlığın 13.3.1997 günlü ve Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü B.02.0.KKG/174-184/1014 sayılı yazısı eki Rekabet Kurumu Başkanlığının 10.3.1997 günlü ve 109 sayılı yazısında aynen:

"Bilindiği gibi 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 25. maddesi uyarınca Rekabet Kurulu Başkan ve üyelerinin özel bir kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görevde bulunamazlar. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında "Amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerle vakıflardaki görevler ve kar amacı gütmeyen kooperatifler ortaklığı bu hükmün dışındadır, denilmektedir.

Kurul başkanı Prof.Dr. .... Dernekler Yasası'na tabi ... Jimnastik Kulübü'nün halen Yönetim Kurulu Üyesidir. 4054 sayılı Kanun'un 25. maddesi uyarınca bu görevin

ayrılmasında gerekli olup olmadığının aydınlığa kavuşması için Danıştay'dan görüş alınması hususunu tasviplerinize arz ederim." denilmekte olduğundan:

Gereği Görüşülüp Düşünüldü:

İstem; Rekabet Kurulu Başkan ve üyelerinin Dernekler Kanununa tabi spor kulüplerinin yönetim kurulu üyesi olmaları durumunda. 4054 sayılı Kanunun 25 inci maddesi karşısında bu görevlerinden ayrılmalarının gerekli olup olmadığı konusunda düşülen duraksamanın giderilmesine ilişkindir.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 25 inci maddesinde, Kurul Başkan ve Üyelerinin, özel kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamayacakları, ticaretle uğraşamayacakları, ortaklıklarda pay sahibi olamayacakları hükmüne bağlandıktan sonra, üçüncü fıkrasında, amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerin bu hükmün dışında olduğu öngörülmüştür.

Spor kulübü dernekleri maddede belirtilen sosyal ve eğitim işlerine yönelmiş dernekler kapsamında bulunmadığı cihetle Rekabet Kurulu Başkan ve Üyelerinin, 4054 sayılı Kanunun 25 inci maddesi uyarınca, spor kulübü yönetim kurulu üyeliği görevlerini devam ettirmelerinin mümkün olmadığı görüş ve sonucuna ulaşılarak, dosyanın Danıştay Başkanlığına sunulmasına 20.3.1997 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/6503 E.
2002/7602 K.
06.06.2002 T.

ÖZET: Dernekler Kanununun 50/2. maddesi gereğince çıkarılan tebligat Dernek adına çıkarılmış ve memur kanalı ile Derneğin yönetim kurulu üyesi Metin Ç.'e tebliğ yapılmış olup bu Tebligat Kanununun 12. maddesine uygundur. Mahkemece derneği temsil tüm yönetim kurulu üyelerinin davaya dahil edilmesinin sağlanması ve taraf teşkili tamamlandıktan sonra işin esasının incelenip hüküm tesisi gerekir. Bu nedenle mahkemece verilen karar bozmayı gerektirir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: Dernekler Kanununun 50/2. maddesi gereğince çıkarılan tebligat Dernek adına çıkarılmış ve memur kanalı ile Derneğin yönetim kurulu üyesi Metin Ç.'e tebliğ yapılmış olup bu tebligat Kanununun 12. maddesine uygundur.

Mahkemece derneği temsil tüm yönetim kurulu üyelerinin davaya dahil edilmesinin sağlanması ve taraf teşkili tamamlandıktan sonra işin esasının incelenip hüküm tesisi gerekir. Bu yön gözetilmeden hüküm tesisi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA, oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/9014 E.
2005/1021 K.
03.03.2005 T.

ÖZET: Yönetim Kurulu üyesi olan sanığın, para çekme ve harcama yetkisinin İsmail Günaydın'a ait olduğu yönündeki savunması ve bunu doğrulayan sanıklar İsmail Günaydan ve Tahsin Kızılkaya'nın dernek adına bankadan para çekme ve harcama işlemlerinin kendileri tarafından yapıldığına dair beyanları karşısında sanık Sadık Karayel'in para işleri ile görevlendirildiği hususunda yönetim kurulunca alınmış bir karar olup olmadığı araştırılmadan, hangi eylemi ile atılı suçu işlediği tartışılıp değerlendirilmeden eksik soruşturma ile karar verilmesi isabetsizdir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet suçundan sanık Sadık Karayel'in yapılan yargılaması sonunda; Mahkumiyetine dair hükmün Yargıtay'ca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan, dava dosyası C.Başsavcılığından tebliğname ile Daireye gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Kabul ve uygulamaya göre;

Hürriyeti bağlayıcı cezanın para cezasına çevrilmesi sırasında hesap hatası sonucu eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır, Ancak;

- 1- Yönetim Kurulu üyesi olan sanığın, para çekme ve harcama yetkisinin İsmail Günaydın'a ait olduğu yönündeki savunması ve bunu doğrulayan sanıklar İsmail Günaydan ve Tahsin Kızılkaya'nın dernek adına bankadan para çekme ve harcama işlemlerinin kendileri tarafından yapıldığına dair beyanları karşısında sanık Sadık Karayel'in para işleri ile görevlendirildiği hususunda yönetim kurulunca alınmış bir karar olup olmadığı araştırılmadan, hangi eylemi ile atılı suçu işlediği tartışılıp değerlendirilmeden eksik soruşturma ile karar verilmesi,
- 2- Hürriyeti bağlayıcı cezanın ağır para cezasına çevrilmesi sırasında uygulanan yasa maddesinin gösterilmemesi suretiyle, CMUK.nun 268/4. maddesine aykırı davranılması,

SONUÇ: Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA 3.3.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2002/2538 E.
2002/2666 K.
26.12.2002 T.

ÖZET: Sanığın başkanı olduğu dernek adına ve derneğin aynı konudaki yönetim kurulu kararı üzerine, yerel bir gazeteye açıklama yapmasından ibaret eyleminde atılı suçun unsurlarının oluşmadığı dikkate alınmalıdır.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık Abdulkadir'in yapılan yargılaması sonunda; mahkumiyetine dair (Çorum Asliye Ceza Mahkemesi)nden verilen 9.10.2002 gün ve 2002/518 esas, 2002/1583 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

Sanığın başkanı olduğu Oto Galerici Yarımlaşma ve Dayanışma Derneği adına ve bu derneğin aynı konudaki yönetim kurulu kararı üzerine, açık oto pazarının taşınmasına ilişkin olarak yerel bir gazeteye açıklama yapmasından ibaret eyleminde, atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,

Kanuna aykırı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi (BOZULMASINA), 26.12.2002 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
4. Hukuk Dairesi
1975/6059 E.
1976/4989 K.
17.5.1976 T.

ÖZET: Dernek, yöneticilerinin kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olduğundan derneğe ilişkin davada husumet dernek tüzel kişiliğine yöneltilmelidir.

Dernek kongresinin ve kararlarının iptali davası kongrenin yapıldığı veya yapıldığının öğrenildiği günden başlayarak bir ay içinde açılmalıdır. Bu süre hak düşürücü süredir.

Davacılar avukatı; davalı derneğin 26.12.1974 gününde yaptığı olağan toplantının 507 sayılı Kanun'un 15 ve 1630 sayılı Kanunun 22. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürerek toplantının iptaline karar verilmesini istemiştir.

Yapılan yargılama sonunda; dava, belgelerle sabit olduğundan ilamda yazıldığı gibi toplantının iptaline karar verildiğine ilişkindir.

DAVA VE KARAR: İşin duruşmaya bağlı olduğu anlaşıl原因 olarak ilgililere çağrı kâğıdı gönderilmiştir. Belli günde davalı adına avukat (E.T.) gelmiş ve davacı tarafından kimse gelmemiş olduğundan onun yokluğunda duruşmaya başlanarak temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve hazır bulunan avukatın sözlü açıklaması dinlendikten sonra dosya incelendi, gereği konuşuldu:

- 1 - Davada Nevşehir Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin kongresinin iptali istenmişse de dava derneğe ve derneğin tüzüğüne uygun olarak tüzükte derneği davada temsil etmek yetkisi olan kişiye karşı değil yönetim kurulu üyelerinin şahsına karşı açılmış bulunmaktadır. Oysa derneğin kişiliği yöneticilerinin kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliktir. Davada yönetim kurulu üyeleri kendi özel kişilikleri adına vekâletname vermiş ve bu vekâletname ile davada özel kişilikleri temsil edilmiş olup, derneğin tüzel kişiliği temsil edilmemiştir. Başka bir deyimle dava Dernek tüzel kişiliğinin yokluğunda görülmüştür. Oysa dava dilekçesinde davanın dernek tüzel kişiliğine yöneltildiği açıkça anlaşılmaktadır. Bu nedenle verilen karar gösterilen nedenle bozulmalıdır.
- 2 - Medeni Yasa'nın Dernekler Yasası ile ve 507 sayılı Yasa ile değiştirilmiş olmayan 68. maddesi hükmüne göre kongre kararları nedeniyle yapılan toplantının ve kararların iptali için bu istekte bulunanların toplantı gününden veya bundan haberli değilse toplantının öğrenildiği günden başlayarak bir ay içinde iptal isteğinin ileri sürülmesi gerekir. Bu bir aylık hak düşürücü süredir. Dernek 26.12.1974'de kongre yapmış, fakat, buna itiraz edenlerden bazıları katılmışsa da bütün davacılar işlem konusunda bilgi sahibi olarak Bakanlığa şikayette bulunmuşlar bu konuda bilgi sahibi olarak Bakanlığa şikayette bulunmuşlar bu konuda mahkemeye başvurulması kendilerine 7.1.1975 günlü yazı ile bildirilmiştir. O günden veya önceki öğrenme gününden başlayarak dava gününe kadar bir aydan fazla zaman geçmiştir. Çünkü dava 21.2.1975 gününde açılmıştır. O halde yazının davacılara bildirildiği gün araştırılmadan ve bütün davacıların kongreye katılmışlarsa hak düşürücü süre gözetilmeden kongreye katılmamış davacı varsa bunların olayı şikayetten önce öğrendikleri gün gözetilmeden karar verilmesi bozmayı gerektirir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen nedenle (BOZULMASINA), öteki yönlerin incelenmesine şimdilik yer olmadığına ve davalı yararına takdir olunan 1.000 lira duruşma avukatlık parasının davacılara yükletilmesine ve peşin harcın istek halinde geri verilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1984/3949 E.
1984/4121 K.
1.5.1984 T.

ÖZET: Dernek başkanının görevi, kanun ve dernek tüzüğünde belirtilen şekilde sona ermedikçe ve elinden alınmadıkça, fiilî ve hukukî olanaksızlık nedeniyle yeni başkan seçilmesi olanaksız duruma gelmedikçe, derneğe kayyım atanması olanaksızdır.

DAVA VE KARAR: Kamu hakları ile İ.Hakkı Hazretleri Cami Külliyesi'ni Yaptırma ve Yaşatma Derneği Başkanlığı arasındaki kayyum tayinine itiraz davasının yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalı tarafından temyiz edilmekle; evrak okunup, gereği görüldüğü düşünöldü:

Bir derneğin teşkilâtı eksik olur ve başka şekilde de idaresi sağlanamazsa, Sulh Mahkemesince kayyum tayini zorunludur (MK.377/4).

Dernek başkanının görevi, kanun ve dernek tüzüğünde belirtilen şekilde sona ermedikçe ve elinden alınmadıkça ve fiilî, hukukî imkânsızlık sebebiyle yeni başkanın seçilmesi imkânsız hale gelmedikçe, derneğe kayyum tayini mümkün değildir. Hal böyle iken başkanın yolsuzluk yaptığı konusundaki imzasız ihbar mektubu sebebiyle C.Savcısının, derneğin feshini istemesi olgusuna dayanılarak kayyum atanması Usul ve Kanun'a aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple (BOZULMASINA), oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1986/535 E.
1986/1119 K.
6.2.1986 T.

ÖZET: İstek, yönetim kurulu kararına karşı itiraz niteliğinde olup yönetim kurulu kararlarına karşı mahkemede dava açılmaz. Ancak derneğin en yüksek organı olan (MK.57) genel kurula katılıp itiraz edebilir (MK. m.68). Bu sebeple isteğin reddi sonucu bakımından doğrudur.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1996/872 E.
1996/1218 K.
6.2.1996 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüldüğü düşünöldü.

KARAR: Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle dernek tüzüğünde seçimlerin gizli oyla yapılacağı yazılı olmasına, dernek tüzüğünün değiştirilmesine ilişkin tüzüğün 27. maddesindeki teklif nisabı koşulu oluşmamış bulunmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı onama harcının temyiz edene yükletilmesine oyçokluğuyla karar verildi.06/02/1996

MUHALEFET ŞERHİ

Genel kurula katılanın 2/3 çoğunluğu ile yönetimin seçiminin açık oyla yapılması benimsenmiştir. Derneklerde Genel Kurul kararı tüzüğün üzerindedir. Zira tüzüğü yapan da genel kuruldur. Genel kurul teklifle ilgili tüzük maddesinin uygulanmasını bu olayda durdurmuştur. Bu itibarla davanın reddine karar verilmesi gerekir. Sayın çoğunluğun görüşlerine bu nedenlerle katılmıyorum.

Danıştay

10. Daire

2003/3334 E.

2005/1967 K.

19.4.2005 T.

ÖZET: Dava, davacı derneğin tüzüğünün 12/a maddesindeki hükmün, Türk Medeni Kanununun 84. maddesine aykırı olduğundan bahisle gerekli düzeltmenin yapılması-na ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılmıştır.

Davacı dernek tüzüğünde, davalı idarenin yapılmasını istediği değişikliğin yerinde olup olmadığını irdeleme yetkisi idari yargı yerine aittir. Adli yargı yeri ise, bu işlemin idari yargı denetiminden sonra derneğin kapatılması hususunda inceleme yapmaya ve karar vermeye yetkilidir. Dava konusu işlemin adli yargı yerince denetlenmesi mümkün olmadığı gibi, bir ön işlem olarak nitelendirilmesi de yerinde olmaz.

Dernek tüzüğünde gerekli düzeltmenin yapılmasının istenmesine ilişkin valilik işlemi, idari yargı yerinde görülüp çözümlenmesi gereken kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlemdir.

İstemin Özeti: Davacı derneğin tüzüğünün 12/a maddesindeki hükmün, Medeni Kanununun 84. maddesine aykırı olduğu, bu nedenle gerekli düzeltmenin yapılması hususuna ilişkin 21.5.2002 günlü işlemin iptali istemiyle açılan dava sonucunda; Manisa İdare Mahkemesince davanın incelenmeksizin reddi yolunda verilen 25.2.2003 tarih ve E: 2002/639, K: 2003/141 sayılı kararın temyizden incelenerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

D. Tetkik Hakimi: Yunus Çetin

Düşüncesi: Davacı derneğin tüzüğünde yapılması istenilen değişikliğin yapılmaması hali, Dernekler Yasasının ilgili hükümlerine göre yaptırım uygulanması sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle, kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem olan ve ilgilinin hukukunu etkileyen dava konusu işleme karşı açılan davada, uyumsuzluğun esasının incelenmesi gerekirken, ortada idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gereken bir idari işlem bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen idare mahkemesi kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı: Bilgin Arısan

Düşüncesi: İdare ve vergi mahkemelerince verilen kararların temyizen incelenerek bozulabilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen nedenlerin bulunması gerekmektedir.

Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, sözkonusu maddede yazılı nedenlerden hiçbirisine uymadığından, istemin reddi ile temyiz edilen Mahkeme kararının onanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği görüldü:

KARAR: Dava; davacı derneğin tüzüğü'nün 12/a maddesindeki hükmün, Medeni Kanununun 84. maddesine aykırı olduğu, bu nedenle gerekli düzeltmenin yapılması hususuna ilişkin 21.5.2002 günlü işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Manisa İdare Mahkemesince, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 8. ve 10. maddelerine göre, valiliklerin veya İçişleri Bakanlığı'nın derneklerin kuruluş bildirisini ve ekleri ile tüzüklerinde yapacakları inceleme neticesinde tespit ettikleri noksanlıkların geçici yönetim kurulunca noksanlık kabul edilmeyerek giderilmemesi halinde, derneği idari bir karar ile kapatma yetkilerinin bulunmadığı, Cumhuriyet Savcılığına yapılacak ihbar üzerine savcılıkça yetkili mahkemeye başvurulması ve mahkemeye bu yönde bir karar verilmesi halinde derneğin faaliyetlerine son verileceği, Valilik veya İçişleri Bakanlığı'nca dernektekilerden giderilmesi istenen noksanlıkların, noksanlık olup olmadığının veya derneğin kapatılıp kapatılmayacağına hukuki denetimini yapma yetkisinin savcılığa ve yetkili mahkemeye ait olduğu, bu nedenle Valilikçe eksiklerin giderilmesinin istenilmesine ilişkin yazının kesin ve icrai bir nitelikte olmadığı ve idari davaya konu edilemeyeceği gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

Davacı tarafından, usul ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen anılan İdare Mahkemesince verilen kararın temyizen incelenerek bozulması istenilmektedir.

Dosyanın incelenmesinden, davacı derneğin 13.4.2002 tarihli genel kurul toplantısında dernek tüzüğü'nün bazı maddelerinde değişiklikler yapıldığı, yapılan bu değişikliklerden 12. maddenin (a) fıkrasındaki; ""dernek yönetim kurulu üyelerinin 5 asil ve 5 yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur"" kuralının, Medeni Kanununun 84. maddesine aykırı bulunduğu, bu nedenle gerekli düzeltmenin yapılmasının 21.5.2002 tarihli dava konusu işlemlerle istenildiği, davacı dernek tarafından bu işleme karşı 31.5.2002 tarihli dilekçeyle yapılan itirazın 19.6.2002 tarihli işlemlerle reddedilmesi üzerine bu davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesinde; iptal davalarının; idari işlemler aleyhine, yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hu-

kuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılacağı hükme bağlanmıştır.

Dava konusu işlem ile dernek tüzüğünde değişiklik yapılmasının istenildiği ve bu yapılmadığı takdirde 2908 sayılı Yasanın ilgili maddesine göre adli yargı yerinde davacı derneğin kapatılmasına ilişkin prosedürün başlatılacağı açıktır. Davacı dernek tüzüğünde, davalı idarenin yapılmasını istediği değişikliğin yerinde olup olmadığını irdeleme yetkisi idari yargı yerine ait bulunmaktadır. Adli yargı yeri ise, bu işlemin idari yargı denetiminden sonra derneğin kapatılması hususunda inceleme yapmaya ve karar vermeye yetkilidir.

Dava konusu kararın bu haliyle adli yargı yerince denetlenmesi mümkün olmadığı gibi, bir ön işlem olarak nitelendirilmesi de yerinde değildir.

Bu durumda, ortada idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar veren idare mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.

KARAR: Açıklanan nedenlerle, 2577 sayılı Yasanın 49. maddesine uygun bulunan davacının temyiz isteminin kabulüne, Manisa İdare Mahkemesinin 25.2.2003 tarih ve E: 2002/639 K: 2003/141 sayılı kararının bozulmasına, dava dosyasının yeniden bir karar verilmek üzere anılan Mahkemeye gönderilmesine 19.4.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay
10. Daire
2000/109 E.
2000/2351 K.
15.5.2000 T.

ÖZET: Dernek yönetici ve üyelerine huzur hakkı veya benzeri başka bir adla ücret ödenmemesi gerektiğinden bahisle davalı dernek tüzüğünde yer alan aksi yoldaki iki fıkra hükmünün tüzükten çıkarılması gerektiği yolunda tesis edilen işlemin kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem olduğu hk.

İstemin Özeti: Dernekler Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'nda dernek yönetici ve üyelerine huzur, hakkı veya benzeri başka bir adla ücret ödenmemesi gerektiğine ilişkin davalı idare hukuk müşavirliği görüşüne olur veren işlem ile anılan hukuk müşavirliği görüşleri doğrultusunda davacı cemiyetin ana tüzüğünün 32. maddesinin "a" ve "b" fıkraları hükümlerinin tüzükten çıkartılması gerektiği yolunda tesis edilen Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 18.9.1998 tarihli işleminin iptali istemiyle açılan dava sonucunda Ankara 4. İdare Mahkemesince davanın reddi yolunda verilen 11.11.1999 tarih ve E: 1998/1286, K: 1999/1139 sayılı kararın temyizen incelenip bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Yerinde olmadığı ileri sürülen temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmaktadır.

D.Tetkik Hakimi: Elmas Mucukgil

Düşüncesi: Davacı derneğin tüzüğünde yapılması istenilen değişikliğin yapılmaması hali, Dernekler Yasasının ilgili hükümlerine göre yaptırım uygulanması sonucunu doğurduğundan kesin ve yürütülmesi zorunlu idari işlem olan dava konusu işleme karşı açılan davada, uyumsuzluğun esasının incelenmesi gerekirken idari davaya konu olabilecek idari bir işlem olmadığı şeklinde nitelendirilerek incelenme olanağı bulunmadığı nedeniyle davanın reddi yolunda verilen idare mahkemesi kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği düşünüldü:

2577 sayılı Yasanın 17. maddesi uyarınca davacının duruşma istemi yerinde görül-meyerek esasa geçildi.

Dava, dernek yönetici ve üyelerine huzur hakkı veya benzeri bir başka adla ücret ödenmemesi gerektiği yolunda davalı idare hukuk müşavirliği görüşüne olur veren işlem ile anılan hukuk müşavirliği görüşleri doğrultusunda davacı Cemiyetin Ana Tüzüğü'nün 32. maddesinin "a" ve "b" fıkraları hükümlerinin tüzükten çıkartılması gerektiği yolunda tesis edilen Emniyet Genel Müdürlüğü işleminin iptali istemiyle açılmıştır.

İdare mahkemesince, hukuk müşavirliği görüşü ile müeyyidesi olmayan, davacı cemi-yetin hukukunu etkilemeyen bildirim kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem olma-dığı dolayısıyla dava konusu işlemlerin incelenme olanağı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı tarafından; dava konusu işlemin gereğinin yapılmaması halinde 2908 sayılı Yasanın 10. maddesinin uygulanacağı bu nedenle işlemin idari davaya konu olabile-cek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem olduğu ileri sürülerek anılan mahkemenin 11.11.1999 tarih ve E: 1998/1286, K: 1999/1139 sayılı kararının temyizden ince-le-nerek bozulması istenilmektedir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesinde: iptal davalarının; idari işlemler aleyhine yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açıla-cağı hükme bağlanmıştır.

Dava konusu işlem ile, dernek tüzüğünde değişiklik yapılmasının, istenildiği ve bu yapılmadığı takdirde 2908 sayılı Yasanın ilgili maddesine göre adli yargı yerinde da-vacı derneğin kapatılmasına ilişkin prosedürün başlatılacağı açıktır. Davacı dernek

tüzüğünde, davalı idarenin yapılmasını istediği değişikliğin yerinde olup olmadığını irdeleme yetkisi idari yargı yerine ait bulunmaktadır. Adli yargı yeri ise, bu işlemin idari yargı denetiminden sonra derneğin kapatılması hususunda inceleme yapmaya ve karar vermeye yetkilidir.

Dava konusu kararın bu haliyle adli yargı yerince denetlenmesi mümkün olmadığı gibi, bir ön işlem olarak nitelendirilmesi de yerinde değildir.

Bu durumda, ortada idari davaya konu olabilecek idari bir işlem olmaması nedeniyle esasını inceleme olanağı bulunmadığı görüşüyle davayı reddeden idare mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerde, davacının 2577-sayılı Yasanın 49. maddesine uygun bulunan temyiz isteminin kabulüne, Ankara 4 No.'lu İdare Mahkemesinin 11.11.1999 tarih ve E: 1998/1286, K: 1999/1139 sayılı kararının bozulmasına, dosyanın yeniden karar verilmek üzere anılan mahkemeye gönderilmesine 15.5.2000 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1976/1713 E.
1976/3227 K.
13.4.1976 T.

ÖZET: Yönetim Kurulu kararları için mahkemeye başvurulamaz. Olay, derneğin en yetkili kurulu olan Genel kurula götürülebilir.

Derneği temsil, tüzükte yazılı olanlara aittir. Tüzüğe göre derneği başkan temsil etse bile açılan davanın başkan hakkında olması bu kuralı değiştirmez. Durum Genel Kurula yansıtılmalı ve orada gereği için karar aldırılmalıdır.

DAVA VE KARAR: Türkiye Polis Emeklileri Sosyal Yardım Derneği ile Hüseyin arasındaki alacak davasının yapılan muhakemesi sonunda davanın reddine dair verilen hükmün temyizden tetkiki davacı tarafından istenilmekle dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

- 1 - Üye, kanuna veya derneğin tüzüğüne aykırı olup da, kendi muvafakatı dışında verilen Genel Kurul Kararlarına karşı dava açmak hakkına sahiptir. (MK.68) Olayda iptali istenen karar, yönetim kuruluna aittir. Yönetim Kurulu kararları için mahkemeye başvurulamaz. Ancak derneğin en yetkili kurulu olan Genel Kurula olay intikal ettirilebilir. Temyize konu dava yönetim kurulu kararının iptaline ilişkindir. Yukarıda yazılı gerekçelere göre davanın reddi doğrudur.
- 2 - Derneği temsil tüzükte yazılı olanlara aittir. Davalı dernek tüzüğünün 9/A-2. maddesi gereğince derneği başkan temsil eder. Öyle ise üyenin dernek adına dava açmak hakkı yoktur. Açılan davanın başkan hakkında olması da bu kuralı değiştirmez. Bu durumda yapılacak iş, yine Genel Kurula durumu yansıtılmaktan

ve orada gereği için karar aldırtmaktan ibarettir. Bu bakımdan dernek üyesinin doğrudan doğruya açtığı davanın reddinde yanlışlık yoktur.

SONUÇ: Yukarıda gösterilen sebeplerle temyiz itirazlarının reddiyle hükmün (ONANMASINA) ve onama harcının temyiz edene yükletilmesine, duruşma için takdir olunan bin lira vekâlet ücretinin davacıdan alınıp davalıya verilmesine oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1976/2070 E.
1976/3664 K.
27.4.1976 T.

ÖZET: Yönetim Kurulu, Dernek adına onun işlerini yürüten bir organ olup ayrıca tüzüğe göre derneğin temsilcisidir.

Temsilci, temsil ettiği gerçek veya tüzel kişinin iradesini taşıyan bir araçtan ibarettir. Bunun tabii sonucu olarak temsilcinin yaptığı işlemlerden ötürü hak ve borçlar temsil ettiği kimseye ait olur.

DAVA VE KARAR: Medeni Kanun'un 68. maddesinde dernek üyelerine, kongre kararlarının iptali hakkında mahkemeye başvurma hakkı verilmiştir. Bu hak, üyelik sıfatı ile sınırlı olup, genişletilmesi mümkün değildir. Temyiz dilekçesinde ileri sürülen karardaki gerekçeye katılmak mümkün olmadığı gibi, başka bir memleketin Dernekler Kanunu'nda mevcut olan bir hükmün kıyas yolu ile bu olayda uygulanması da düşünülemez.

Temsilci, temsil yetkisi veren gerçek veya tüzel kişinin adına hareket etmek yetkisine sahip olduğuna göre, mümessili olduğu kimse hakkında ve onun davranışlarından ötürü, temsil yetkisine dayanarak dava açamaz. Çünkü; olayda Yönetim Kurulu, Genel Kurulun temsilcisi olarak davacı safına geçip Genel Kurulu davacı durumuna sokmakla davada, davacı ve davalı sıfatları birleşmiş olur ki, böylece ortada dava kalmaz.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/8262 E.
2004/9367 K.
12.7.2004 T.

ÖZET: Derneğin feshi talepli dava, dernek tüzel kişiliğine yöneltilmiştir. Derneği, yönetim kurulu temsil eder. Yönetim kurulu bu hususta bir veya birkaç kişiye yetki verebilir. Davayı takip eden dernek başkanına yetki verilmediği dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Bu durumda derneği temsil yetkisi yönetim kurulunun tamamındadır. Yönetim kurulu üyelerinin tamamına husumet tevcih edilmeden, bu şekilde taraf teşkilî tamamlanmadan işin esasının incelenmesi doğru değildir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Davada husumet, dernek tüzel kişiliğine yöneltilmiştir. Derneği, yönetim kurulu temsil eder. Yönetim kurulu, bu hususta kendi üyelerinden birine veya bir kaçına yetki verebilir. (Tüzük madde 7/a, Der. K. madde 27/1)

Dernek başkanı olarak duruşmaya katılan T.B.'ye, yönetim kurulunca derneği temsil etmesi hususunda herhangi bir yetki verilmediği derneğe ait karar defterinin incelenmesinden anlaşılmıştır. Bu durumda derneği temsil yetkisi yönetim kurulu üyelerinin tamamındadır. En son ki 24.03.2001 tarihli genel kurulda seçilen yönetim kurulu üyelerinin tamamına husumet tevcih edilmeden, bu şekilde taraf teşkili tamamlanmadan işin esasının incelenmesi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple BOZULMASINA, bozma sebebine göre diğer yönlerin incelenmesine yer olmadığına, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 12.07.2004 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2003/9158 E.
2003/10401 K.
8.7.2003 T.

ÖZET: Derneği temsil etmek yönetim kuruluna ait bulunmaktadır. Temsil yetkisi üyelerden birine veya birkaçına da vermesi imkan dahilindedir. (Tüzük m.7) Temsil yetkisinin üyelerden birine yahut birkaçına verildiğini gösterir belge bulunmamaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında husumetin yönetim kurulu üyelerine yöneltilip, gösterdiği takdirde delilleri de toplanıp, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Derneği temsil etmek yönetim kuruluna ait bulunmaktadır. Temsil yetkisi üyelerden birine veya birkaçına da vermesi imkan dahilindedir. (Tüzük m.7) Temsil yetkisinin üyelerden birine yahut birkaçına verildiğini gösterir belge bulunmamaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında husumetin yönetim kurulu üyelerine yöneltilip, gösterdiği takdirde delilleri de toplanıp, sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir. Açıklanan husus üzerinde durulmadan, eksik hasımla işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple BOZULMASINA, bozma sebebine göre de diğer yönlerin incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, 08.07.2003 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2001/239 E.
2001/625 K.
26.2.2001 T.

ÖZET: Derneğin genel kurul toplantısının Dernekler Kanununa aykırı olarak yapılmasından toplantı tarihindeki yönetim kurulu asil üyeleri sorumludur. Derneğin denetleme kurulu üyeleri ise yalnız Dernekler Kanunu 29. maddesine aykırılık suçundan sorumlu tutulabilirler.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Mahmut, Ali, Halil, Hasan, Metin, Süleyman, Şaban, Sıddık, Mevlüt, Veli, Abdullah, Ayhan, Recep, Mehmet, Rüştü, Ali ve Uğur'un yapılan yargılamaları sonunda; mahkumiyetlerine dair (Karakeçili Sulh Ceza Mahkemesi)nden verilen 24.10.2000 gün ve 2000/9 Esas, 2000/10 Karar sayılı hükmün Yargıtaya incelenmesi C. Savcısı tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: 1- İddianame kapsamına göre K... Belediye Spor Kulübü Derneğinin 14.5.2000 tarihinde yapılan genel kurul toplantısının Dernekler Kanununa aykırı olarak yapılmasından toplantı tarihinde Derneğin yönetim kurulu asil üyelerinin sorumlu tutulabileceği, denetleme kurulu üyelerinin ise yalnız Dernekler Kanununun 29. maddesine aykırılık suçundan sorumlu tutulabilecekleri genel kurul toplantısının usulüne uygun olmaması nedeni ile bir sorumlulukları bulunmadığı gözetilmeden derneğe ilişkin defter ve belgeler celbedilip incelendikten sonra sanıkların dernekteki konumun tesbit edilip hukuki durumlarının. buna göre tayin ve takdiri gerekirken eksik soruşturma ile hüküm tesisi,

2- Kabule göre de;

2908 sayılı Yasanın 78/3. maddesi 5.000 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası öngörmekte olup, 4421 sayılı Yasanın 4. maddesi ile değişik TCK.nun ek 1. maddesi ile anılan maddedeki alt sınırın 1.965.000 lira, üst sınırın ise 3.930.000 lira olduğu ancak, bu miktarların TCK.nun ek 4 ve 19. maddeleri uyarınca suç tarihi itibarıyla 91.260.000 liradan az olamayacağı için ağır para cezasının bu miktara çıkartılmasında zorunluluk bulunduğu fakat TCK.nun 119/4. maddesi gereğince ön ödemede bulunulmaması halinde kanun maddesinde yazılı para cezasının aşağı ve yukarı haddi gösterilen hallerde yukarı haddi geçmemek üzere yarı nisbetinde arttırılabileceği gözetilmeden arttırım yapılmak suretiyle sanık hakkında fazla ceza tayini,

SONUÇ: Kanuna aykırı ve Cumhuriyet Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi (BOZULMASINA), 26.2.2001 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2000/1784 E.
2000/1799 K.
20.6.2000 T.

ÖZET: Genel Kurul toplantısını idareye bildirme süresinde sanığın yönetim kurulu üyesi olup olmadığı araştırılmalıdır.

Genel Kurulda seçilenleri Kaymakamlığa bildirme görevi Yönetim Kurulu Başkanına ait olup bu görevin başkan tarafından yerine getirildiğinin mahkemece gözardı edilmesi doğru değildir.

Son günün pazar gününe rastlaması halinde süre ertesi gün biter.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Yasaya aykırılıktan sanık Kemal'in, anılan Yasanın 86, TCK.nun 119. maddeleri gereğince 2.280.000 lira ağır para cezası ile hükümlülüğüne ilişkin, (Kadıköy Birinci Sulh Ceza Mahkemesi)nin 6.12.1999 tarih, 99/2256-2145 sayılı kararın;

Sanık hakkında açılan kamu davasında, Genel Kurul toplantısını 15 gün önce; 21.2.1999 tarihli Genel Kuruldaki seçim sonucunu 7 gün içerisinde idareye bildirmediğinden, 2908 sayılı Kanunun 21/2, 78/3, 30 ve 78/3. maddeleri gereğince cezalandırılması istenmiş ve mahkemece de bu fillerin sübutu aynen kabul edilmiş olmasına rağmen, sanığın anılan Yasanın 86. maddesi uyarınca mahkumiyetine karar verilmiş ise de;

Genel Kurulun toplanacağını, 15.12.1998 tarihinde Kaymakamlığa bildiren Yönetim Kurulu Başkanı Zeki olup, sanık Kemal'in o tarihte Yönetim Kurulu Üyesi bulunmadığı, evvelce istifa ettiği belirtildiği halde bu hususun araştırılmaması, 21.2.1999 tarihli Genel Kurulda seçilenleri 7 gün içerisinde idareye bildirme görevinin, 2908 sayılı Kanunun 30. maddesine göre Yönetim Kurulu Başkanına ait olduğunun ve 1.3.1999 tarihinde bu görevin Başkan Ekrem tarafından usulen yerine getirildiğinin mahkemece gözardı edilmesi, CMUK.nun 40/2. maddesinde öngörülen, son günün pazara rastlaması halinde sürenin ertesi günü biteceği kuralının (Y.CGK.nun 16.1.1978/506-12 ve Yargıtay 10. CD.nin 19.6.1995-5337/5700 kararları) gözönünde bulundurulmaması,

Mahkemenin kabulüne göre de, sanığa 2 ayı fiili sebebi ile 2908 sayılı Kanunun 21/2 ve 30. maddelerine muhalefetinden, 78/3. maddesi gereğince ayrı ayrı ceza tayini gerekirken, davada uygulama yeri bulunmayan aynı Yasanın 86. maddesine göre mahkumiyet kararı verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle CMUK.nun 343. maddesi uyarınca, anılan kararın bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 30.5.2000 gün ve 14406 sayılı yazılı emrine atfen, C. Başsavcılığının 7.6.2000 gün ve Y.E. 79824 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelenmiştir.

SONUÇ: Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden, Kadıköy Birinci Sulh Ceza Mahkemesi'nin 6.12.1999 tarih ve 1999/2256 esas, 1999/2145 karar sayılı kararının CMUK. nun 343. maddesi uyarınca (BOZULMASINA), bozma niteliğine göre tayin olunan cezanın çektirilmemesine, dosyanın gereği için Yargıtay C. Başsavcılığına (TEVDİİNE), 20.6.2000 gününde oybirliğiyle karar verildi.

14. ŞUBE

**Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu
1978/2-1089 E.
1978/406 K.
25.4.1979 T.**

ÖZET: Öncelikle, Dernekler Yasası gereğince ve tüzüğe uygun olarak şube kurulup kurulmadığı, ilgili Yönetim organlarından sorulup araştırılarak saptandıktan sonra esasa girilmek gerekirken mahkemece bu durum yasal esaslar uyarınca belirlenmeden feshle ilişkin kararda direnilmesi doğru değildir.

DAVA: Taraflar arasındaki dernek feshi davasından dolayı yapılan yargılama sonunda (Van Asliye Hukuk Mahkemesi)nce davanın kabulüne dair verilen 19.12.1977 gün ve 269-494 sayılı kararın incelenmesi davalı adına Rasim tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi'nin 14.03.1978 gün ve 1937-2033 sayılı ilamiyle, (... Davalı temsilcilik, derneğin değil, yönetim kurulunun temsilcisidir. Temsilcilerin eylemleri tüzel kişilik değil yönetim kurulu adıdır. Öyle ise bunlar hakkında Dernekler Kanununun 13. maddesi uygulanamaz. Bu bakımdan davanın reddi gerekir..) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

KARAR: Davanın konusu, dernek şubesinin 1630 sayılı Dernekler Kanununun 13. maddesine aykırılık nedeniyle aynı yasanın 43. maddesi uyarınca feshine karar verilmesi isteğinden ibarettir.

1630 sayılı Yasanın 7/g maddesi uyarınca dernek tüzüğünde derneğin şubesi bulunup bulunmayacağı, bulunacak ise şubelerin nasıl kurulacağı belirtilir. Şubelerin organları hakkında söz konusu Yasanın 30. bunların tabi alacakları hükümler hakkında da 31. maddelerinde düzenlemede bulunulmuştur. Diğer taraftan dernek organları Yasanın 17. maddesinde belirlenmiş ayrıca aynı maddenin 2. fıkrası ile derneklerin başka organlarda kurabilecekleri öngörülmüştür.

Dernek şubelerinin nasıl kurulacağı hususu Yasanın 29. maddesinde tespit olunarak aynen; Dernekler, tüzüklerinde belirtilmiş olmak kaydı ile gerekli görülen yerlerde şube açabilirler. Dernek yönetim kurulunca yetkili kılınan en az 3 kişi tarafından şubenin açılacağı yerin en büyük mülkiye amirine yazılı müracaat yapılır denilmiştir. O halde mahkemece öncelikle Dernekler Kanunu hükümleri uyarınca ve ayrıca tüzük getirtilerek bu husus göz önünde tutulup şubenin teşekkül edip etmediği, ilgili idari mercilerden de gereken hususlar sorularak araştırılıp incelenmek suretiyle tespit edilmek ve bunu takiben esasa girilmek icabederken bu yön yasal esaslar uyarınca tespit edilmeden feshe ilişkin önceki kararda direnilmesi isabetsizdir. Direnme kararı bozulmalıdır.

Bozma nedenine göre diğer yönler üzerinde durulmaya gerek görülmemiştir.

SONUÇ: Temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda gösterilen sebeplerden dolayı HUMK.nun 429. maddesi gereğince (BOZULMASINA), 25 04.1979 gününde üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
1979/1885 E.
1979/1982 K.
20.4.1979 T.

DAVA: 1630 sayılı Kanuna muhalefetten sanık İsmailin yapılan yargılaması sonunda; hükümlülüğüne dair (Pazaryeri Asliye Ceza Mahkemesi)nden verilen 27.2. 1979 gün ve 1978/62 esas, 147 karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay'ca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş ve şartı depo parası ile yerine getirilmiş olduğundan dava evrakı C. Başsavcılığı'ndan tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Ülkü Ocakları Derneği'nin merkezi Ankara olup, birçok il ve ilçelerde olduğu gibi, Pazaryeri İlçesi'nde de bir şube açmıştır. Bu şube bir süre faaliyette bulunduktan sonra Genel Merkez Yönetim Kurulu kararı ile kapatılmıştır. Kapatılan bu şubenin mal ve defterlerinin Genel Merkeze mi, yoksa Hazineye mi devredileceği olayın çözüm noktasıdır.

1630 sayılı Dernekler Yasasının 31. maddesinde "Şubeler hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır" denmekte, 46. madde de "Feshedilen veya münfesi hale düşen derneklerin mal ve paralarının tasfiyesinin dernek tüzüklerinde gösterilen esaslara göre yapılacağı" açıklanmaktadır. Tüzüğün 25. maddesi ise fesih kararı veren genel kurulun, dernek mallarının devredileceği kuruluşu da göstereceğini açıklamıştır.

Yukarıda belirtilen yasa ve tüzük hükümlerine göre sadece 31. maddede "şube" den söz edilmiş, diğer maddelerde ise derneğin feshine değinilmmiştir. İlk bakışta şube feshinin de dernek feshi gibi işlem göreceği akla gelebilirse de şube derneğin bir organıdır ve hukuken derneğin içindedir. Dernekten ayrı bir varlığı yoktur. Şubenin

maddi varlığı Genel kurulun maddi varlığı içindedir. Bir dernek, şubelerinden birini herhangi bir nedenle kapatırsa, onun mal varlığına sahip çıkması ve alıp kabul etmesi yasaya aykırı bir durum yaratmaz. Sonuç olarak sanığın savunmasına ve Dernek Genel Sekreterliğinin Bilecik Valiliğine gönderdiği yazı örneğine göre de olayda suç kastı bulunmadığı düşünülmeyen yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması;

SONUÇ: Yasaya aykırı ve sanığın temyiz itirazı bu bakımdan yerinde bulunduğundan, CMUK.nun 321. maddesi uyarınca hükmün bu sebeplerle (BOZULMASINA), depo parasının geri verilmesine 20.4. 1979 gününde bozmada oybirliği gerekçede oyçokluğu ile karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

1630 sayılı Dernekler Kanununun 31. maddesi, madde de belirtilen iki istisna dışında, dernek şubelerinin de dernekler hakkında uygulanan hükümlere tabi olacaklarını açık ve seçik olarak belirtmektedir. Bu itibarla derneklerin feshinde yapılacak işlemleri gösteren kanun maddesindeki hükümler, dernek şubeleri içinde geçerlidir.

Ülkü, Ocakları Genel Merkezi Yönetim Kurulu'nun kararı ile Tüzüklerinin 16/F maddesine uygun olarak feshedilen ülkü Ocakları Pazaryeri Şubesi'nin mamelekinin tasfiyesinin 1630 sayılı Kanunun 46. maddesi uyarınca yapılması gerekmektedir. Buna riayet etmeyen şube yöneticilerinin de, aynen dernek yöneticileri gibi sorumlu olmaları kanun emridir.

Feshedilen şubenin yönetim kurulu başkanı olan sanık savunmasında şubenin hiçbir malı olmadığını ve mahkemeye de kabul edildiği üzere kanunen tutulması zorunlu defterleri genel merkezden gelen bir yetkiliye verdiğini belirtmesine, dosyada mevcut genel merkezin Bilecik Valiliği'ne yazdığı 1654 sayılı yazı örneğinde de defterlerin genel merkezce alındığı belirtilmesine göre,

Dernek şubesine ait defterlerin tamamının genel merkezden getirilip incelenerek, fesh tarihinde şubenin mameleki olup olmadığının tesbitinden sonra sanığın hukuki durumunun incelenmesi gerekirken eksik tahkikatla sanığın yazılı biçimde mahkumiyetine karar verilmesi kanuna aykırı bulunduğundan hükmün tebliğnamedeki istem gibi bozulması, reyindeyiz.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1982/8468 E.
1982/9062 K.
2.12.1982 T.

DAVA: Kamu hakları ile Kızılay Şubesi Başkanı Hasan arasındaki dernek feshi davasının C. Savcısının huzuruyla yapılan muhakemesi sonunda verilen hükmün temyizen mürafaa icrası suretiyle tetkiki Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü tarafından istenilmekle, dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüldüğü düşünülür:

KARAR: Dernekler, olağan genel kurul toplantısını üst üste iki defa yapmazlarsa, mahkeme kararı ile feshedilirler (Dernekler Km. 43/2-c). Dernek şubeleri hakkında da aynı hüküm uygulanır (Dernekler K. m.31).

Türkiye Kızılay Derneği, Bakanlar Kurulunca onaylanmış olan tüzüğüne ve özel kanunların verdiği görev ve yetkilere göre yönetilir (1630 s. Kanun m. 59). Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nün 72. maddesinde, çalışamaz hale gelen şubelerin yeni kongreleri yapılıncaya kadar şubeye kayıtlı 3-7 asil üyeden kurulu, bir geçici kurul [intikal heyeti] tarafından yönetileceği belirtilmiştir. Bu özel düzenleme karşısında genel nitelikte bulunan Dernekler Kanununun 31, 43. maddeleri Kızılay şubeleri hakkında uygulanmaz. Bu yönün gözetilmemiş olması usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple (BOZULMASINA), 2.12.1982 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1986/11504 E.
1987/457 K.
27.1.1987 T.

DAVA: (K.H.) ile Türkiye Kızılay Derneği'ne izafeten Halim arasındaki dernek feshi davasının, C. Savcısı huzuruyla yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm duruşmalı olarak Türkiye Kızılay Derneği tarafından temyiz edilmiş ise de, duruşma davetiye pulu olmadığından duruşma isteği reddedilerek; evrak okunup, gereği görüldüğü düşünülür:

KARAR: Derneklerin olağan genel kurul toplantısı tüzükte yazılı süre içinde yapılmaz veya teşkili zorunlu organlar oluşturulmaz ve mahallin en büyük mülkiye amirinin yazılı ihtarına rağmen bu zorunluk üç ay içinde yerine getirilmezse Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile feshedilir. 2980 s. Dernekler K. m. 50). Dernek şubeleri hakkında da aynı hüküm uygulanır (Dernekler K. m. 33).

Türkiye Kızılay Derneği, Başkanlık Kurulunca onaylanmış olan tüzüğüne ve özel kanunların verdiği görev ve yetkilere göre yönetilir. 2980 sayılı Kanunun 71 ve Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nün 72. maddesi gereğince çalışamaz hale gelen şubeler yeni kongreleri yapılıncaya kadar şubeye kayıtlı 3-7 asil üyeden kurulu bir geçici kurulu ""intikal heyeti"" tarafından idare edilir.

Bu özel düzenleme karşısında genel nitelikte bulunan Dernekler Kanununun 33 ve 50. maddeleri, Kızılay şubeleri hakkında uygulanmaz. Bu yönün gözetilmemiş olması usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple (BOZULMASINA), 27.01.1987 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

15. YARDIM VE İŞBİRLİĞİ

Anayasa Mahkemesi

2004/108 E.

2004/15 K. (Yürürlüğü Durdurma)

29.12.2004 T.

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... siyasi partilerden, ..." sözcükleri ile 13. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 33. ve 69. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

(DURDURMA kararı verilmiştir.)

5253/m.10/1, 13/1

5253 SAYILI "DERNEKLER KANUNU" NUN 10. VE 13. MADDELERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

Resmi Gazete Tarihi: 31 Aralık 2004

Resmi Gazete Sayısı: 25687

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNDE BULUNAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Ali TOPUZ, Haluk KOÇ ve 114 milletvekili

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN KONUSU: 4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... siyasi partilerden, ..." sözcükleri ile 13. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 33. ve 69. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

I- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN GEREKÇESİ

30.11.2004 günlü dava dilekçesinde, 4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... siyasi partilerden, ..." sözcükleri ile 13. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, Anayasa'ya aykırılığı ve uygulanmaları durumunda giderilmesi güç ya da olanaksız zararlar doğurabileceği gözetilerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istenilmiştir.

II- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN İNCELENMESİ

Yürürlüğün durdurulması istemini de içeren dava dilekçesi ve ekleri, yürürlüğün durdurulması istemi hakkındaki rapor, iptali istenilen kurallar, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşüldü:

4.11.2004 günü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... siyasi partilerden, ..." sözcükleri ile 13. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla ..." ibaresinin, Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanmaları halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek esas hakkında karar verilmeye kadar yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi gerekmiştir.

III- SONUÇ

4.11.2004 günü, 5253 sayılı "Dernekler Kanunu"nun;
1- 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... siyasi partilerden, ..." sözcüklerinin, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Mehmet ERTEN ile A. Necmi ÖZLER'in "Şartların oluşmadığı" yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,
2- 13. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, OYBİRLİĞİYLE,
Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanması halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek ESAS HAKKINDA KARAR VERİLİNCEYE KADAR YÜRÜRLÜKLERİNİN DURDURULMASINA, 29.12.2004 gününde karar verildi.

16. TAŞINMAZ MAL SATIN ALINMASI

Danıştay

1. Daire

2003/109 E.

2003/124 K.

23.09.2003 T.

ÖZET: Kamu tüzel kişisi ya da kurumu olmayan Türkiye ... Derneğinin malik olduğu taşınmazlar hakkında, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesi hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmadığı hakkında.

İSTEM: Türkiye ... Derneği ile aralarında çıkan uyuşmazlığın 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesi hükmüne göre çözümlenmesi isteğine ilişkin ... Belediye Başkanlığının tarihsiz dilekçesinde aynen:

- “1- İlimiz imar planında su deposu alanına tekabül eden mülkiyeti Türkiye ... Derneğine ait Tapunun ... mahallesi Ada 239, Parsel 122 numarasında 1883 m2 ve aynı mevki Ada 239, Parsel 123 numarasında kayıtlı 266 m2 taşınmazların kamulaştırma kanununun 30. maddesine göre emlak değerlerinin üzerinden belediyemize devri için yazılan 25.4.2003 tarihli 257/2003 sayılı tapu emlak memurluğuna ait resmi yazı davalı tarafa aynı gün tebliğ edilmiştir. (EK-1) Yapılan tebliğe rağmen davalı idare 60 gün içinde herhangi bir cevap vermemiştir. Bu nedenle iş bu davayı açmak zorunluluğu hasıl olmuştur.
- 2- Devri talep edilen yerde belediyemizce imar planına uygun olarak su deposu inşaatı yapılacaktır. Ayrıca su deposunun kirletilmemesini ve korunmasını sağlamak amacıyla koruma mesafeleri bırakılmıştır. İmar planı çevrenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Belediyemizce yapılan imar planı askı süresi içinde itiraz edilmediğinden onaylanıp kesinleşmiştir.
- 3- ... mahallesi büyük bir kısmı yapılaşmış ve kalabalık bir yerdir. ...'nın iklimi nedeniyle çok sıcak geçtiği herkesçe bilinmektedir. Özellikle yaz dönemlerinde su kıtlığı yaşandığından insanların sağlığı açısından su deposu yapılmak istenmektedir.

Belediyemizin, yaşam kaynağı olan su deposu yapma hizmeti ile davalı idaresinin orada yapacağı hizmet karşılaştırıldığında belediyemizin yapacağı hizmet önceliklidir. Ayrıca aynı mevkide sağlık ocağı, çocuk hastanesi, kadın doğum hastanesi mevcuttur. Hatta yakın bölgede devlet hastanesi ve Tıp fakültesi hastanesi mevcuttur. Bu nedenle davalı idarenin yapacağı sağlık hizmetini çevre insanı yakınındaki bu yerlerden giderebilecektir. Ancak belediyemizin ilan ettiği ve kesinleşen imar planına göre bu büyüklükte bir su deposunu başka alana taşıma imkanı yoktur. Çünkü söz konusu alan zaten yapılaşmıştır. Kesinleşen ve onaylanan imar planına göre diğer şahıslara ait yerlerin bir kısmı kamulaştırılmış bir kısmının işlemleri ise devam etmektedir.(EK-2)

SONUÇ: Yukarıda kısaca arz ve izah olunan nedenlerden dolayı davamızın kabulü ile davalıya ait... mahallesi ada 239, parsel 122 numarasında 1883 m2 ve aynı mevki ada 239, parsel 123 numarasında kayıtlı 266 m2 taşınmazın kamulaştırma kanununun 30. maddesine göre emlak değerleri üzerinden ... belediyesine devrine karar verilmesini ve yargılama giderleri ile ücreti vekaletin karşı tarafa yükletilmesine karar verilmesini vekaleten arz ve talep ederim. “ denilmektedir.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü:

942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesinde, kamu tüzelkişilerinin ve kurumlarının sahip oldukları taşınmaz mal, kaynak veya irtifak haklarının diğer bir kamu tüzelkişisi ya da kurumunca kamulaştırılmayacağı, bunlara ihtiyacı olan idarenin 8 inci maddeye göre tespit edilen bedeli ödeyeceğini de belirterek mal sahibi idareye yazılı olarak başvuracağı, mal sahibi idare devire muvafakat etmez veya almış gün içinde cevap vermez ise anlaşmazlığın alıcı idarenin başvurusu üzerine Danıştay ilgili idari dairesince incelenerek kesin karara bağlanacağı hükmü yer aldığından, istemin incelenebilmesi için öncelikle Türkiye ... Derneğinin kamu tüzelkişisi veya kurumu olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 71 inci maddesinde Türkiye ... Derneğinin, kuruluş amacına ve uluslararası anlaşmalarla tayin edilen nitelik ve durumuna göre düzenlenen tüzüğüne ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatlanıp yönetileceği hükme bağlanmış, 22.5.1993 gün ve 21588 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye ... Derneği Tüzüğü'nün "hukuki statü" başlıklı 2 nci maddesinde de ...' ın, tüzel kişiliğe sahip ve özel hukuk hükümlerine tabi bir kurum olduğu belirtilmektedir.

Bu durumda, kamu tüzel kişisi ya da kurumu olmayan Türk ... Derneğinin malik olduğu taşınmazlar hakkında, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesi hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Türkiye ... Derneğine ait iki adet taşınmazın 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesine göre devrine ilişkin ... Belediye Başkanlığı isteminin incelenmeksizin reddine ve dosyanın Danıştay Başkanlığına sunulmasına 23.9.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay

14. Hukuk Dairesi

2004/551 E.

2004/1168 K.

26.2.2004 T.

ÖZET: İsim düzeltme davaları, taşınmazın aynına ilişkin bulunduğundan, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır.

1630 ve 2908 sayılı Dernekler Yasası uyarınca ismi değişen derneğe ait taşınmazların tapuda yer alan malik hanelerine derneğin yeni isminin yazılması talebiyle açılan davada, ilgili mercilerden derneğin kuruluşuna ve siciline ilişkin dosyalar getirtilerek, istemde bulunan derneğin ilk kurulan derneğin devamı olup olmadığı hususunun tespiti gerekir. Mahkemece, davacı derneğin ilk kurulan derneğin devamı olup olmadığı hususunda gerekli araştırma ve inceleme yapılmaksızın sadece dosya içerisindeki İİ Emniyet Müdürlüğü yazısına itibar edilerek davanın reddine karara vermesi doğru değildir.

DAVA: Davacı vekili tarafından, davalı aleyhine 20.12.2002 gününde verilen dilekçe ile tapuda isim tashihi istenmesi üzerine yapılan duruşma sonunda; davanın reddine dair verilen 13.8.2003 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmekle süresinde olduğu anlaşıl原因 temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra dosya ve içerisindeki bütün kağıtlar incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Dava, tapu kaydına yanlış yazılan kimlik bilgilerinin düzeltilmesi isteğine ilişkindir.

Taşınmazların, kadastro tespiti ya da tapuya tescili sırasında mülkiyet veya diğer hak sahiplerinin isim, soy isim, baba adı, doğum tarihleri gibi kimlik bilgilerinin

kayda eksik ya da hatalı işlenmesi, kayıt düzeltme davalarının kaynağını oluşturur. Bu nedenle de bu tür davalarla kimlik bilgileri düzeltilirken, taşınmaz malikinin değişmemesi, diğer bir anlatımla mülkiyet aktarımına neden olunmaması gerekir. İsim düzeltme davaları, taşınmazın aynına ilişkin bulunduğundan HUMK.nun 13. maddesi uyarınca, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır.

Tapu Sicil Müdürlüğüne yöneltilecek açılması gereken kayıt düzeltme davalarında, mahkemece sağlıklı bir inceleme yapılmalı, kayıt maliki ile ismi düzeltilecek kişinin aynı kişi olduğu kuşkuya yer vermeyecek şekilde saptanmalıdır.

Ayrıca, davanın niteliği gereğince, yargılama harcı ve gerektiği hallerde vekalet ücreti maktu olarak belirlenmelidir.

Tapu Sicil Müdürlüğü de yasal hasım olduğundan yargılama giderlerinden sorumlu tutulmamalıdır.

Bu ilkeler ışığında somut olaya bakıldığında;

Davacı, dava dilekçesinde dava konusu taşınmazın dernekleri adına "Erdemli Hayır İşleri Yapma ve Devam Ettirme Cemiyeti" adına kayıtlı olduğunu ancak derneklerinin adının sonradan çıkan 1630 ve 2908 sayılı Dernekler Yasası Hükümleri gereğince intibak işlemleri yaptırılarak "Erdemli Hayır İşleri Yaptırma ve Yaşatma Derneği" olarak değiştirildiğini bu nedenle tapu kaydının malik hanesinde gerekli düzeltmenin yapılmasını istemiştir.

Dosya içerisinde bulunan Mersin Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü'nün 3.7.2003 tarihli 41974 sayılı yazılarında derneğin daha önce acze düşmesinden dolayı feshedildiği, Erdemli Hayırlı İşler Yapma ve Yaptırma Derneği olarak yeniden kurulduğu ve faaliyetine devam ettiği bildirildiğinden mahkemece bu yazıya istinaden davacı derneğin yeni bir dernek olup düzeltilmesi istenen tapu kaydının maliki Cemiyet ile bir ilgisi olmadığı bu nedenle dava açma sıfatı bulunmadığından davanın reddine karar verilmiş, davacı vekili hükmü temyize getirmiştir.

Dosya kapsamına, toplanan delillere göre Erdemli Emniyet Komiserliğinin 7.10.1967 tarihli yazısı ile derneğin acze düştüğü bu nedenle feshi gerektiği Valiliğe bildirilmiş ise de; daha sonra 21.12.1967 tarihli yazı ile dernek yetkilileri ile yapılan görüşme sonucunda, yanlış anlaşılma olduğu, halen faaliyette olduğu anlaşılan derneğin feshi işleminin nazara alınmaması istenmiş, Valilikçe de durum İçişleri Bakanlığı'na bildirilmiştir. Dava konusu taşınmaz da daha sonraki bir tarih olan 17.12.1969 tarihinde davacı dernek tarafından ilk ismi ile tapudan satın alınarak adına tescil edilmiştir.

Davacı derneğin sonradan yürürlüğe giren 1630 sayılı Dernekler Kanunu ile 2908 sayılı Yasalar gereğince intibak işlemlerinin yapıldığına dair Emniyet Amirliği ile Valilik ve İçişleri Bakanlığı arasında yazışmalar yapıldığı anlaşılmış; mahkemece, davacı derneğin ilk kurulan derneğin devamı olup olmadığı hususunda gerekli araştırma ve inceleme yapılmaksızın sadece dosya içerisindeki İl Emniyet Müdürlüğü yazısına itibar edilerek davanın reddine karara verildiği görülmüştür.

Mahkemeye yapılacak iş ilgili mercilerden derneğin kuruluşuna ve siciline ilişkin dosyaların getirilerek, dosya içerisindeki yazışmalarla da karşılaştırılmak suretiyle ilk kurulan derneğin devamı olup olmadığı hususunun tespitini sağlamaktır. Bu itibarla; gerekli araştırma ve inceleme yapılmaksızın yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Yukarıda yazılı nedenlerle, temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde yatırana iadesine, 26.2.2004 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2000/827 E.
2000/905 K.
3.4.2000 T.

ÖZET: Dernek adına satın alınan taşınmazın bakanlığa bildirilmemesinden kaynaklanan suç, tescil tarihini takibeden üçüncü ayın sonunda olduğundan sanığın bu tarihte dernek yönetim kurulu üyesi olup olmadığı araştırılarak hüküm kurulmalıdır.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık E.'nin yapılan yargılaması sonunda; mahkumiyetine dair Gaziosmanpaşa Birinci Asliye Ceza Mahkemesi'nden verilen 31.5.1999 gün ve 1999/54 Esas,1999/255 Karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan,dava evrakı C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: 2908 sayılı Yasanın 64/2. maddesi gereğince dernek adına satın alınan taşınmazın tapuya tescilinden itibaren 3 ay içinde İçişleri Bakanlığına bildirilmesi zorunlu olup,taşınmazın tescil tarihinin 15.7.1997 olduğunun anlaşılması karşısında suç tarihinin 16.10.1997 olduğu, bu tarihte sanığın yönetimin kurulu üyesi olup olmadığı araştırılmadan ve suç tarihinde de yanılığa düşülerek eksik soruşturma ile hüküm tesisi,

Kanuna aykırı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan, hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA,bozma kapsamına göre bozmanın CMUK.nun 325. maddesi gereğince hükmü temyiz etmeyen diğer sanıklara da teşmiline,3.04.2000 gününde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay
10. Daire
2003/5472 E.
2005/246 K.
7.2.2005 T.

ÖZET: Anayasa ile güvence altına alınan dernek kurma hürriyeti ve mülkiyet hakkına kanunlarla getirilen sınırlamaların, belirtilen hak ve özgürlüklerin özünü zedelemeyecek biçimde uygulanması gerektiği açıktır.

Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 64. maddesinde yer alan "Dernekler ikametgahları ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinemezler" kuralı ile, derneklerin taşınmaz mal edinme hakkına getirilen sınırlama, mutlak bir sınırlama değildir. Yasa koyucu bu kural ile, taşınmaz mal edinme faaliyetinin, derneğin asıl amaç ve faaliyetlerinin önüne geçmesini engelleme amacı gütmektedir. Aynı Yasanın 60. maddesinde, dernek gelirleri arasında derneklerin mal varlığından elde edilen gelirlere yer verilmiş olmasa da bu amacı doğrulamaktadır. Derneğin amaç ve faaliyeti için gerekli olanın ne olduğunun ise her olayda irdelenmesi zorunludur.

Derneklerin taşınmaz mal edinme hakkına getirilen sınırlamanın, dernek kurma özgürlüğünün ve özel hukuk tüzel kişisi olan derneğin mülkiyet hakkının özünü zedeleyecek biçimde uygulanmaması gerekir.

İstemin Özeti: Davacı Derneğe ait olan ... adresindeki binanın dernek merkezi dışında kalan ve ihtiyaç fazlası olduğu tespit edilen kısımlarının 1 yıl içinde satışının yapılarak sonucundan bilgi verilmesine ilişkin davalı idarenin 3.1.2002 gün ve 16172 sayılı işleminin iptali istemiyle açılan dava sonucunda, Ankara 6. İdare Mahkemesince davanın reddi yolunda verilen 10.3.2003 tarih ve E:2002/244, K:2003/307 sayılı kararın, temyizden incelenerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Yerinde olmadığı ileri sürülen temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmaktadır.

D.Tetkik Hakimi: Yunus Aykın

Düşüncesi: Temyiz isteminin reddi ile usul ve hukuka uygun bulunan mahkeme kararının onanması gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı: Metin Çetinkaya

Düşüncesi: İdare ve vergi mahkemelerince verilen kararların temyizen incelenerek bozulabilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerin bulunması gerekmektedir.

Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, söz konusu maddede yazılı nedenlerden hiçbirisine uymadığından, istemin reddi ile temyiz edilen Mahkeme kararının onanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği görüldü:

KARAR: Dava, davacı Derneğe ait olan ... adresindeki binanın dernek merkezi dışında kalan ve ihtiyaç fazlası olduğu tespit edilen kısımlarının 1 yıl içinde satışının yapılarak sonucundan bilgi verilmesine ilişkin davalı idarenin 3.1.2002 gün ve 16172 sayılı işleminin iptali istemiyle açılmıştır.

Ankara 6. İdare Mahkemesince, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 64. maddesinde, derneklerin, ikametgahları ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mala sahip olamayacakları, dernek ihtiyacından fazla olduğu tespit edilen taşınmazların İçişleri Bakanlığınca belli edilen süre içinde dernek tarafından paraya çevrileceği kuralının bulunduğu, bu durumda 12 daire ve 4 dükkanın yer aldığı derneğe ait altı katlı binanın, tamirhane, depo ve işyeri olarak kiraya verilen kısımlarının, Derneğin amaçları ile ilişkilendirilmesi mümkün olmadığından, bu kısımlarının satışının yapılmasının istenilmesine ilişkin dava konusu işlem de hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı, hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü anılan mahkeme kararının bozulmasını istemektedir.

Anayasa'nın "Kişinin Hakları ve Ödevler" başlıklı "İkinci Bölüm" ünde düzenlenen ve güvence altına alınan temel haklardan olan "mülkiyet hakkı" Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenmiş olup, anılan madde de; herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla Kanunla sınırlanabileceği kuralı yer almaktadır.

Yine Anayasa'nın 33. maddesinde; herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma hürriyetine sahip olduğu, dernek kurma hürriyetinin, ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin yanında gösterileceği hükmü bulunmaktadır.

Anayasa ile güvence altına alınan dernek kurma hürriyeti ve mülkiyet hakkına kanunlarla getirilen sınırlamaların, belirtilen hak ve özgürlüklerin özünü zedelemeyecek biçimde uygulanması gerektiği açıktır.

Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 64. maddesinde yer alan "Dernekler ikametgahları ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinemezler" kuralı ile, derneklerin taşınmaz mal edinme hakkına getirilen sınırlama, mutlak bir sınırlama değildir. Yasa koyucu bu kural ile, taşınmaz mal edinme faaliyetinin, derneğin asıl amaç ve faaliyetlerinin önüne geçmesini engelleme amacı gütmektedir. Aynı Yasanın 60. maddesinde, dernek gelirleri arasında derneklerin mal varlığından elde edilen gelirlere yer verilmiş olması da bu amacı doğrulamaktadır. Derneğin amaç ve faaliyeti için gerekli olanın ne olduğunun ise her olayda irdelenmesi zorunludur.

Davacı derneğe ait Dernek Tüzüğü'nün 1. maddesinde, derneğin amaçları sayılmış olup, bu amaçlar arasında, Kilis'in kültürel ve eğitim bakımından yükselmesine çalışmak, Kilis Bölgesi folklorünü toplamak, Kilis ve çevresinin turistik değerlerini ortaya koymak ve Kilis'li öğrencilerden muhtaç olanlara yardım etmek sayılmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, davacı derneğin sahip olduğu tek taşınmaz olan ... adre-

sindeki 12 daire ve 4 dükkanın yer aldığı 6 katlı binanın, hibe yoluyla 1956 yılında Dernek adına tapuya tescil edildiği, kat irtifakı kurulmadığı için tek tapusunun bulunduğu, bir dairesinin dernek merkezi olarak kullanıldığı, altı dairenin kız yurdu olarak işletilmek üzere bir derneğe kiralandığı, bir dairenin de ... Derneğine kiralandığı, iki dairenin boş olduğu, geriye kalan iki daire ve dört dükkanın işyeri olarak kiraya verildiği, kiraya verilen kısımlardan elde edilen gelirlerin Kilis'li öğrencilere burs verilme amacıyla harcadığı, davalı idarece derneğin elde ettiği gelirleri amaç ve faaliyetleri dışında harcadığı yolunda bir belirleme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

İşyeri olarak kiraya verilen iki daire ve dört dükkanın da davacı derneğe ait tek taşınmaz olan ve 1956 yılında edinilen aynı binada yer alması, elde edilen kira gelirinin dernek amaçlarına uygun harcanması karşısında, derneğin amaç ve faaliyetleriyle bağdaşmayacak şekilde taşınmaz edindiğinden söz etmeye olanak görülmemektedir.

Kaldı ki; 4.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren ve 2809 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 22. maddesinde yer alan "Dernekler genel kurullarının yetki vermesi üzerine yönetim kurulu kararı ile taşınmaz mal satın alabilir..." kuralı ile derneklerin taşınmaz mal edinme hakkı üzerindeki yasal sınırlama ortadan kaldırılmıştır.

Bu durumda, Anayasa ile güvence altına alınan dernek kurma özgürlüğünün kullanımını ve özel hukuk tüzel kişisi olan derneğin mülkiyet hakkını 2908 sayılı yasanın 64. maddesine aykırı biçimde sınırlayan dava konusu işlemin iptali gerekirken, davanın reddi yolunda verilen temyiz konu kararda hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle, davacının temyiz isteminin kabulü ile Ankara 6. İdare Mahkemesinin 10.3.2003 tarih ve E:2002/244, K:2003/307 sayılı kararının bozulmasına, yeniden bir karar verilmek üzere dava dosyasının anılan Mahkemeye gönderilmesine 7.2.2005 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

17. DERNEK GELİRLERİ

Danıştay

4. Daire

2001/3587 E.

2002/1904 K.

07.05.2002 T.

ÖZET: Derneklere belli hizmetlerle ilgili sözleşme ve protokollar gereği yapılan ödemeler gider yazılabilecektir. Sadece derneklerin vergi mükellefi olmamaları ve ticari faaliyette bulunamayacakları varsayımıyla yapılan ödemelerin bağış kabul edilip, matrahtan indirilmesinin kabul edilmemesi suretiyle yapılan tarhiyatta hukuka uyarlık yoktur.

İstemın Özeti: 1998 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucu düzenlenen inceleme raporuna dayanılarak, ihtilafli dönemde yaptığı bağış ve yardımların tamamını gider olarak kaydedip vergi matrahından indirmesi nedeniyle davacı adına ikmalen kurumlar vergisi, gelir (stopaj) vergisi salınmış, fon payı hesaplanıp, ağır kusur ve vergi ziyai cezası kesilmiştir. ... Vergi Mahkemesi 27.3.2001 günlü ve E: 2000.1192, K: 2001.460 sayılı kararıyla, dosyanın incelenmesinden, davacı şirket hakkında düzenlenen raporla, şirketin 1998 yılında çeşitli dernek ve birlikler lehine tahakkuk ettirdiği harcamaları "Hizmet Üretim Maliyeti" hesabında muhasebeleştirerek gider kaydetmek suretiyle dönem kazancının tesbitinde tamamını indirim konusu yaptığının saptandığı, derneklerin vergi mükellefi olmamaları nedeniyle bunlara ancak bağış yapılabileceği, yapılan bu bağışların da kanunen kabul edilemeyen gider olarak değerlendirilmesi gerektiğinden söz edilerek hesaplanan matrah farkı üzerinden tarhiyat yapıldığı, davacı şirket tarafından yapılan giderler derneklerle davacı kurum arasında yapılan sözleşmeler ve protokoller çerçevesinde, belli hizmet ve yükümlülükler karşılığında, belli bir oran üzerinden komisyon olarak ödenmesi, gecikme halinde cezai faiz ve vade farkı gibi tamamen ticari faaliyette geçerli uygulamalar olduğu dikkate alındığında sadece derneklerin vergi mükellefi olmamaları ve ticari faaliyette bulunamayacakları varsayımıyla yapılan ödemelerin bağış kabul edilip, matrahtan indirilmesinin kabul edilmemesi suretiyle yapılan tarhiyatta hukuka uyarlık görülmediği gerekçesiyle tarhiyatın kaldırılmasına karar vermiştir. Davalı İdare yapılan tarhiyatın yasal olduğunu ileri sürerek kararın bozulmasını istemektedir.

Savunmanın Özeti: Yasal dayanaktan yoksun bulunan temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmuştur.

Tetkik Hakimi ...'ın Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, temyize konu mahkeme kararının bozulmasını sağlayacak nitelikte bulunmadığından temyiz isteminin reddi gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı ...'ın Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp vergi mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında, anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmemektedir.

Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin reddi ile vergi mahkemesi kararının onanması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince gereği görüldü:

Temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, bozulması istenilen kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmemiştir.

SONUÇ: Bu nedenle, temyiz isteminin reddine 7.5.2002 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay
Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu
1999/92 E.
1999/419 K.
08.10.1999 T.

ÖZET: 2575 sayılı Yasanın 40. maddesi uyarınca içtihadı birleştirme kararlarına uyulması zorunlu bulunduğundan, davacı derneğin ücret karşılığı işlettiği otoparkın iktisadi işletme sayılması ve elde ettiği kazanç kurumlar vergisine tabidir.

İstemin Özeti: Davacı dernek adına muhtelif dönemlere ilişkin kurumlar vergisi, damga vergisi, vergi cezası ve gecikme faizlerinin tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emirleri dava konusu yapılmıştır.

Davayı inceleyen İzmir 3. Vergi Mahkemesi, 12.10.1995 günlü ve E:1995/728, K:1995/1396 sayılı kararıyla ödeme emirlerinin iptaline karar vermiştir.

Vergi idaresinin temyiz istemini inceleyen Danıştay Üçüncü Dairesi, 9.10.1996 günlü ve E:1996/215, K:1996/3589 sayılı kararıyla; davacı derneğin Uluslararası İzmir Fuarı süresince okul bahçesinde ücret karşılığında makbuz vermek suretiyle otopark işletmeciliği yaptığı, bu işin derneğe bağlı iktisadi işletme olarak kabul edilmesi gerektiği, bu nedenle kurumlar vergisine tabi bulunan dernek adına beyanname vermemesi nedeniyle takdir komisyonunca belirlenen matrah üzerinden resen yapılan tarhiyatta kanuna aykırılık görülmediği gibi yapılan tarhiyatın da itirazsız kesinleştiği, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 58 inci maddesinde ödeme emrine itiraz nedenlerinin sayıldığı, kesinleşen ve vadesinde ödenmeyen kamu alacağının tahsili için düzenlenen ödeme emrine karşı açılan davada dernek tarafından kurumlar vergisinden muaf oldukları ileri sürülmekte ise de, otopark işletmesi nedeniyle kurumlar vergisi muafiyeti bulunmayan davacı derneğin bu iddiasının, borcun olmadığı kapsamında kabul edilemeyeceği gerekçesiyle mahkeme kararını bozmuştur.

Bozma kararına uymayan İzmir 3.Vergi Mahkemesi, 23.1.1997 günlü ve E:1996/1117, K:1997/65 sayılı kararıyla; derneğin ... Fuarı süresince doğan trafik yoğunluğunun getirdiği otopark sıkıntısını hafifletmek ve okula maddi yarar sağlamak amacıyla ücret karşılığında lise bahçesinin otopark olarak hizmete açılması üzerine verilen bu hizmetin fuar dönemi süresini kapsayıp devamlılık arz etmediği, otopark işletmesinin iktisadi bir işletme ve buradan sağlanan gelirin kurumlar vergisine tabi tutulmasında yasal isabet bulunmadığı gerekçesiyle ilk kararında direnmiştir.

Direnme kararının vergi idaresince temyizi üzerine kurulumuz 6.11.1998 günlü, E:1997/176, K:1998/320 sayılı kararıyla; 3.4.1995 günlü ve 22247 sayılı Resmi

Gazetede yayımlanan 16.6.1994 günlü ve E:1992/2, K:1994/2 sayılı Danıştay İċtihatları Birleştirme Kurulu kararıyla; kamuya yararlı dernek statüsünde bulunan ve ücret karşılığında verilen hizmetler nedeniyle üçüncü kişilerden öz kaynakları dışında gelir sağlayan derneklerin devamlı olan bu faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve elde ettikleri gelirlerin kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiği sonucuna varıldığı, 2575 sayılı Danıştay Kanununun 40 inci maddesine göre iċtihadı birleştirme kararlarına uyulması zorunlu bulunduğundan davacı derneğin, dernek kaşesi basılı makbuzla tahsil edilen ücret karşılığı işlettiği otoparkın, iktisadi işletme sayılması ve elde ettiği kazancın kurumlar vergisi kapsamında bulunduğunun kabulü suretiyle ödeme emrine karşı açılan davanın reddi gerekirken, bu husus gözardı edilerek verilen ısrar kararında hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur.

Davacı dernek; 16.6.1994 tarihli Danıştay İċtihatları Birleştirme Kurulu Kararının, dava konusu vergi ve cezaların ait olduğu 1987, 1988, 1989 ve 1990 dönemlerine uygulanmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek kararın düzeltilmesini istemiştir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

Danıştay Tetkik Hakimi Süreyya ÇAKIN'ın Düşüncesi:
Dilekçede ileri sürülen nedenler istemin kabulünü gerektirecek nitelikte bulunmamaktadır.

Bu nedenle karar düzeltme isteminin reddi gerektiği düşünölmektedir.

Danıştay Savcısı Nurhan YÜCEL'in Düşüncesi:

... Atatürk Lisesi Koruma Derneği adına düzenlenen ödeme emirlerinin derneğin bünyesinde KVK.nun 1. ve 5. maddelerinde açıklanan türde iktisadi işletme bulunmadığından kurumlar vergisinden muaf olduğu, dolayısıyla dava konusu ödeme emirleri ile istenilen kamu borçlarının gerçekte var olmadığı gerekçesiyle iptaline ilişkin kararında ısrar eden vergi mahkemesi kararını 3.4.1995 günlü ve 22247 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Danıştay İċtihadı Birleştirme kararıyla, kamuya yararlı dernek statüsünde bulunan ve ücret karşılığında verilen hizmetler nedeniyle üçüncü kişilerden öz kaynaklar dışında gelir sağlayan derneklerin devamlı olan bu faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve elde ettikleri gelirlerin kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiği sonucuna varıldığı, 2575 sayılı Danıştay Kanununun 40. maddesine göre iċtihadı birleştirme kararlarına uyulması zorunlu bulunduğundan davacı derneğin, dernek kaşesi basılı makbuzla tahsil edilen ücret karşılığı işlettiği otoparkın iktisadi işletme sayılması gerektiği gerekçesiyle bozan Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu kararının düzeltilmesi istenilmektedir.

Her idari uyuşmazlığın doğduğu tarihte yürürlükte bulunan hükümlerin uygulanması suretiyle çözümlenmesi hukuk genel ilkelerinden olup, bakılmakta olan davanın konusunu oluşturan idari işlem (ödeme emri) 16.2.1995 tarihinde düzenlenip 20.7.1995 tarihinde davacıya tebliğ edilmiş, dava da 27.7.1995 tarihinde açılmış-

tır. Danıştay İctihadı Birleştirme Kurulu Kararı ise 3.4.1995 günlü ve 22247 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre gerek işlemin tesis edildiği (davacıya tebliğ edildiği) gerekse davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan içtihadı birleştirme kararı göz önünde tutulmadan verilen vergi mahkemesi kararında, 2575 sayılı Yasanın 40. maddesine uyarlık bulunmadığından karar düzeltme isteminin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunca, dosyadaki belgeler incelendikten sonra gereği görüldü:

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 54 üncü maddesinde, Danıştay tarafından verilen yargısal kararlar hakkında, bu maddede yazılı sebeplerle kararın düzeltilmesinin istenebileceği belirtildiğinden ve dilekçe sahibinin ileri sürdüğü sebeplerin bunlardan hiçbirine uymadığı anlaşıldığından, yerinde olmayan istemin reddine, 8.10.1999 gününde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay
7. Daire
2001/1943 E.
2004/674 K.
15.03.2004 T.

ÖZET: Davacı Derneğin işletmesi olarak nitelendirilen ve sadece üyelere hizmet verilen yerin ticari amaçla, yani gelir elde etmek amacıyla işletildiğine dair bir tespitin bulunmadığı gerekçesine dayanmakta ise de; Danıştay İctihatları Birleştirme Kurulunun 16.6.1994 günlü, E: 1992/2; K: 1994/2 sayılı kararında, derneklere bağlı iktisadi işletmelerin kar elde etme amaçlarının olup olmamasının, yürütülen faaliyetin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, iktisadi işletmelerin vergiye tabi tutulmalarına engel teşkil etmeyeceği; ayrıca, derneklere bağlı iktisadi işletmelerin, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının da mükellefiyetlerini etkilemeyeceği belirtilmiş olduğundan; lokal olarak kullandığı yerde, üyelerine belli bir bedel karşılığında çay ve meşrubat satışı yaptığı sabit olan derneğin söz konusu faaliyetinin katma değer vergisine tabi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu itibarla; Mahkemece, yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak karar tesisi gerekirken, tarh ve ceza kesme işleminin, istemin özeti bölümünde yazılı gerekçeyle iptalinde isabet görülmemiştir.

İstemin Özeti: 1998 yılının 1 ila 12'nci dönemlerine ait katma değer vergisi beyannamelerinin verilmemesi nedeniyle, takdir komisyonunca belirlenen matrah esas alınarak, davacı Dernek adına re'sen salınan katma değer vergisine ve kesilen ağır kusur cezasına ilişkin işlemleri; olayda, davacı dernek tarafından lokal olarak kullanılan yerde iktisadi faaliyetinin bulunmadığı, sadece üyelerine çay servisi yapıldığı, giderlerini üye aidatlarıyla karşıladığının anlaşıldığı; buna göre, derneğe ait loka-

lin ticari işletme ve bu faaliyet nedeniyle elde edilen gelirin ticari kazanç olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle iptal eden Ankara Beşinci Vergi Mahkemesinin 25.1.2001 gün ve E: 2000/877; K: 2001/42 sayılı kararının; içkisiz lokal işletmeciliği yapan davacı Derneğin ilgili dönemlere ait katma değer vergisi beyannamelerini vermemesi nedeniyle, takdir komisyonu kararına istinaden yapılan işlemin yasal olduğu ileri sürülerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

Tetkik Hakimi Suat Dursun'un Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, 2577 sayılı Kanunun 49'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında sayılan bozma nedenlerine uymadığından, temyiz istemi reddedilerek kararın onanması gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı Münevver Demir'in Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp vergi mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında, anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmemektedir.

Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin reddi ile vergi mahkemesi kararının onanması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince işin gereği görüşüldü:

KARAR: Dosyanın incelenmesinden; 21.5.1999 ve 6.9.2000 tarihlerinde düzenlenen tutanaklarla, davacı Derneğin, 21.5.1997 tarihinde faaliyetine başladığını; aynı tarihten itibaren lokal işletmek suretiyle faaliyette bulunduğu; üyelerine belirli bir bedel karşılığında çay, meşrubat satışı yaptığının tespiti üzerine, ticari faaliyette bulunduğu halde katma değer vergisi beyannamelerini vermediğinden bahisle, takdir komisyonu kararına dayanılarak, davacı Dernek adına re'sen katma değer vergisi salındığı ve ağır kusur cezası kesildiği anlaşılmıştır. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 1'inci maddesinde, Türkiye'de yapılan ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetlerin katma değer vergisine tabi olduğu; ticari, sınai, zirai faaliyet ile serbest meslek faaliyetinin devamlılığı, kapsamı ve niteliğinin Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre; Gelir Vergisi Kanununda açıklık bulunmadığı hallerde, Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine göre tayin ve tespit edileceği hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda ticari faaliyetin tanımı yapılmamakla birlikte, 37'nci maddesinde, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların, ticari kazanç olduğu belirtilmiş; 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 11 ve 12'nci maddesinde tanımı yapılan ve nitelikleri belirtilen ticari işletme, ticarethane ve fabrikanın fonksiyonları sayılmak suretiyle, ticari faaliyetin kapsamı açıklanmıştır.

Temyize konu mahkeme kararı, davacı Derneğin işletmesi olarak nitelendirilen ve sadece üyelere hizmet verilen yerin ticari amaçla, yani gelir elde etmek amacıyla işletildiğine dair bir tespitin bulunmadığı gerekçesine dayanmakta ise de; Danıştay İctihatlari Birleştirme Kurulunun 16.6.1994 günlü, E: 1992/2; K: 1994/2 sayılı kararında, derneklere bağlı iktisadi şletmelerin kar elde etme amaçlarının olup olmasının, yürütülen faaliyetin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, iktisadi şletmelerin vergiye tabi tutulmalarına engel teşkil etmeyeceği; ayrıca, derneklere bağlı iktisadi şletmelerin, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının da mükellefiyetlerini etkilemeyeceği belirtilmiş olduğundan; lokal olarak kullandığı yerde, üyelerine belli bir bedel karşılığında çay ve meşrubat satışı yaptığı sabit olan derneğin söz konusu faaliyetinin katma değer vergisine tabi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu itibarla; Mahkemece, yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak karar tesisi gerekirken, tarh ve ceza kesme işleminin, istemin zeti bölümünde yazılı gerekçeyle iptalinde isabet görülmemiştir.

SONUÇ: Açıklanan nedenle, temyiz isteminin kabulüne; mahkeme kararının bozulmasına, bozma kararı zerine Mahkemece verilecek kararla birlikte yargılama giderleri de hüküm altına alınacağından, bu hususta ayrıca hüküm tesisine gerek bulunmadığına, 15.3.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay
9. Daire
1998/1109 E.
1999/1243 K.
23.03.1999 T.

ÖZET: Yükümlü kulüp (dernek) tarafından kursiyerlerden alınan aidatlarla gece kortlardan yararlanan üyelerden alınan bedeller ticari kazanç niteliğinde olmadığından tarh edilen katma değer vergisinde isabet bulunmamaktadır.

İstemnin zeti: Yükümlü kulübün 1990 yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda düzenlenen kurslar sebebiyle kursiyerlerden alınan aidatların ve gece kortlardan yararlanan üyelerden alınan aydınlatma bedellerinin katma değer vergisine tabi olduğunun ve bu meblağlar için katma değer vergisi beyannamesinin verilmediğinin saptanması üzerine düzenlenen rapora dayanılarak tarh edilen kaçakçılık cezalı katma değer vergisinin terkinini istemiyle açılan davayı; davacı derneğin beden terbiyesi teşkilatına dahil spor amaçlı bir kuruluş olduğunun anlaşıldığı, kulübün (dernek) düzenlediği muhtelif spor kursları sebebiyle kursiyerlerden aidat adı altında aldığı paraların ve gece kortlardan yararlanan üyelerden alınan aydınlatma bedellerinin gider karşılığı olmaktan öteye bir anlam taşımadığı, ortada derneğe göze çarpacak seviyede net gelir sağlayan ticari olarak nitelendirilebilecek bir faaliyeti bulunmadığı, alınan bedellerin kulübün (derneğin) bu konudaki giderlerini karşılamaktan uzak olduğu, düzenlenen spor kurslarının ve derneğe ait kortlarda gece tenis oynatılmasının der-

neğin kuruluş amacı kapsamında kaldığı, bu durum karşısında ticari herhangi bir yönü bulunmayan bu faaliyetlerin davacı klübe (derneğe) bağlı iktisadi işletme olarak nitelendirilmesinde ve kursiyerlerden alınan aidatlarla, gece kortlardan yararlanan üyelerden alınan paraların katma değer vergisine tabi tutulmasında isabet bulunmadığı gerekçesi ile kabul ederek tarhiyatı terkin eden İzmir 1. Vergi Mahkemesinin 24.11.1997 tarih ve 1997/1254 sayılı kararının; vergi inceleme raporuna dayanılarak yapılan tarhiyatın yasal olduğu iddiası ile bozulması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti: Temyiz isteminin reddi gerektiği yolundadır.

Savcı Cavit Zeybek'in Düşüncesi: ... Kültürpark Tenis Kulübünün amacı dışında düzenlenen kurslardan dolayı kursiyerlerden alınan aidatlar ve gece kortlardan yararlanan üyelerden alınan aydınlatma bedelleri ile ilgili katma değer beyannamesinin verilmediğiyle ilgili vergi inceleme raporuna göre salınan kaçakçılık cezalı katma değer vergisiyle ilgili davanın kabulüne vergi mahkemesince karar verilmiştir.

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 16.6.1994 günlü ve E:1992/2 ile 1994/2 sayılı kararına göre yabancı dil kursu düzeni iyen derneklerin bu faaliyetlerinin ve dolayısıyla gece kortlardan yararlanan üyelerden alınan aydınlatma bedellerinin de aynı kapsamda kabul edilmesi gerekir.

Açıklanan nedenle vergi mahkemesi kararının bozulması gerekeceği düşünülmüştür.

Tetkik Hakimi Yaşar Uğurlu'nun Düşüncesi: İleri sürülen iddialar usule ve hukuka uygun vergi mahkemesi kararının bozulmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığından temyiz isteminin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüşüldü:

Temyiz edilen İzmir 1. Vergi Mahkemesinin 24.11.1997 tarih ve 1997/1254 sayılı kararında, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisinin bulunmadığı anlaşıldığından temyiz isteminin reddine, anılan mahkeme kararının onanmasına 23.3.1999 tarihinde oy-birliği ile karar verildi.

Danıştay
2001/3410 E.
2002/428 K.
06.02.2002 T.

ÖZET: Dernek ve Vakıfların elde ettikleri menkul sermaye iratları vergi tevkifatı kapsamındadır.

İstem Özet: Davacı vakıf, bankadan elde ettiği menkul sermaye iradı üzerin-

den Aralık 2000 ayına ilişkin olarak kesilen gelir (stopaj) vergisi ve fon payının ret ve iadesi istemiyle dava açmıştır. ... Vergi Mahkemesinin 5.6.2001 günlü ve E: 2000.2226, K: 2001.923 sayılı kararıyla; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 4369 sayılı Kanununun 48 inci maddesiyle değişik 94.8 inci maddesinde, mevduat faizlerinden (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte, odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil) gelir vergisi tevkifatı yapılacağı belirtilmiştir. Olayda davacı emekli ve yardım sandığı vakfına, yapılan mevduat faizi ödemelerinden gelir (stopaj) vergisi ve fon payı kesintisi yapılmış olup, yukarıdaki madde hükmü gereğince emekli ve yardım sandıkları gelir vergisi tevkifatından muaf tutulmuşken, kuruluş statüsünde üyeleri ve aile bireylerine aylık emekli maaşı bağlamak, sağlık sigortası yaptırmak, konut finansmanı yardımında bulunmak amacıyla emekli ve yardım sandığı olarak kurulup faaliyet gösteren davacı vakfa yapılan mevduat faiz ödemelerinin, sırf statüsü gereği vakıf olarak kurulması nedeniyle gelir (stopaj) vergisi ve fon kesintisine tabi tutulmasında yasaya uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle vergi ve fon payının kaldırılmasına ve iadesine karar verilmiştir. Davalı İdare, yapılan tarhiyatın kanuna uygun olduğunu ileri sürerek kararın bozulmasını istemektedir.

Savunmanın Özeti: Yasal dayanaktan yoksun bulunan temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmuştur.

Tetkik Hakimi ...'ın Düşüncesi: 4369 sayılı Kanun'un 48 inci maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının 6 numaralı bendine (c) alt bendinin eklendiği ve aynı fıkranın 7, 8, 9 ve 14 numaralı bentlerinde değişik yapıldığı, anılan düzenlemeler ile dernek ve vakıfların menkul sermaye iratlarının vergi tevkifatı kapsamına alındığı, dolayısıyla davacı vakıf tarafından elde edilen mevduat faiz gelirlerinden yapılan kesintinin kanuna uygun olduğundan aksi yönde verilen mahkeme kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı ...'in Düşüncesi: Davacı vakfın bankadan elde ettiği menkul sermaye iradı üzerinden Ağustos 2000 dönemine ilişkin olarak kesilen gelir (stopaj) vergisi ve fon payının davacıya red ve iadesine karar veren mahkeme kararının bozulması istenilmektedir.

Uyuşmazlık, vakıf statüsünde kurulup faaliyet gösteren emekli ve yardım sandıklarına yapılan mevduat faizi ödemelerinden gelir vergisi stopajı yapıp yapılamayacağına ilişkindir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesinin 4369 sayılı Kanunla değişik 8. bendinde, mevduat faizlerinden, (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte, odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamaları bakımından dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara yapılan ödemeler dahil) gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Parantez içi hüküm ile dernek ve vakıflar gelir vergisi stopajı kapsamına alınmış emekli ve yardım sandıkları ile madde metninde sayılan diğer kuruluşlar muaf tutulmuştur.

Kanunla kurulmayan davacı vakfın bankadaki vadeli mevduat hesabı nedeniyle elde ettiği mevduat faizlerinden kesinti yapılmasında yukarıda belirtilen madde hükmüne aykırılık bulunmadığından, Mahkemece aksi yönde verilen kararda isabet görülmemiştir.

Mevduat faiz ödemelerinin, elde edenin statüsü gereği vakıf olarak kurulması nedeniyle stopaja tabi tutulmasını kabul etmemek, kanunun vergilendirmeye ilgili hükmünün yorumla bertaraf edilmesi anlamına geleceğinden kabul edilemez.

Açıklanan nedenlerle teyiz isteminin kabulü ile mahkeme kararının bozulması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince duruşma yapılmasına gerek görülmemekle işin esası incelendi.

Uyuşmazlık, vakıf statüsünde kurulup faaliyet gösteren emekli ve yardım sandıklarına yapılan mevduat faizi ödemelerinden vergi tevkifatı yapıp yapılmayacağına ilişkindir.

4369 sayılı Kanununun 48 nci maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının 6 numaralı bendine eklenen (c) alt bendinde vakıflar ve derneklerin (kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile sendikalar, meslek odaları ve bunların üst kuruluşları, borsalar ve siyasi partiler hariç), iktisadi işletmelerinden elde edilenler dışında kalan ve tevkifata tabi tutulmamış olan her türlü gelirlerinden (dernek ve vakıflara kuruluşları sırasında tahsis edilen sermaye, üyelerine emeklilik aylık ve ikramiyesi vermek üzere çalışan vakıfların aidat gelirleri hariç, sıfır oranda tevkifata tabi tutulmuş gelirleri ile bağış ve yardımlar dahil) gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapılacağı, aynı kanununun 8 numaralı bendi uyarınca mevduat faizlerinden (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte, odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil) gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

4369 sayılı Kanun'un 48 inci maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesinde yapılan değişiklik ile dernek ve vakıfların menkul sermaye iratlarının vergi tevkifatı kapsamına alındığı açıktır. Bu nedenle davacı vakıf tarafından elde edilen mevduat faizi ve repo gelirlerinden yapılan kesintinin kanuna uygun olduğu, öte yandan mevduat faiz ödemelerinin, elde edenin statüsü gereği vakıf olarak kurulması nedeniyle stopaja tabi tutulmasını kabul etmemek, kanunun vergilendirmeye ilgili

hükümün yorumla bertaraf edilmesi anlamına geleceğinden mahkemece aksi yönde verilen kararda isabet görülmemiştir.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle, ... Vergi Mahkemesinin 5.6.2001 günlü ve E: 2000.2226, K: 2001.923 sayılı kararının bozulmasına 6.2.2002 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay
İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
1992/2 E.
1994/2 K.
16.6.1994 T.

ÖZET: 5422 sayılı kurumlar vergisi kanunu hükümleri karşısında içtihatların, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek, Türkiye'den geçici olarak çıkarılan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle ücret karşılığı yaptığı hizmetlerin, yabancı dil kursları düzenleyen ve bununla ilgili kitap satışı yapan derneklerin bu faaliyetlerinin, bir spor kulübünün işlettiği kafeterya, büfe, düğün salonu ve fotoğrafçılık faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettikleri gelirlerinden dolayı Kurumlar Vergisi mükellefi olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

DAVA VE KARAR: Derneklerin, üye ödentileri, bağışlar, bazen kamu yardımı ve üyelerin bizzat çalışmaları gibi öz kaynakları dışındaki gelir sağlayıcı faaliyetleri ile vakıfların, ziraat odasının ve Polis Bakım ve Yardım Sandığının işlettiği polis pazarlarının benzer nitelikteki faaliyetlerinin, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri karşısında iktisadi işletme niteliğinde sayılıp sayılmayacağı ve elde edilen gelirin Kurumlar Vergisine tabi tutulup tutulmayacağı konularında Danıştay Dördüncü Dairesinin kendi kararları ile Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Daire Kararları arasındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi yolu ile giderilmesi Danıştay Dördüncü Dairesince istenilmiş bulunduğundan, raportör üyenin raporu, konu ile ilgili kararlar ve yasal düzenlemeler incelendikten ve Başsavcının düşüncesi ve sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği düşünüldü:

İsteme Konu Olan Kararlar:

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek, Türkiye'den geçici olarak çıkarılan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle ücret karşılığı yaptığı hizmetlerin iktisadi işletme niteliğinde bulunduğu kabul edilerek dernek adına 1981 ve 1982 takvim yılları için Kurumlar Vergisi tahakkuk ettirilmiştir. Bu vergiler hakkında çıkan uyumsuzlukta vergi mahkemesince, dernek faaliyetinin piyasa işletme ekonomisi kurallarına göre sunulmayı kamu düzeni içinde sunulduğu, bu hizmet nedeniyle ücret alınmasının yapılan faaliyetlerin 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri uyarınca iktisadi işletme niteliği kazanmasına neden olamayacağı, dolayısıyla elde edilen gelirin vergiye tabi tutulamayacağı gerekçesiyle tahakkukların terkinine karar verilmiş-

tir. Bu kararlara karşı yapılan temyiz istemi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesinin 25.11.1987 günlü ve E: 1986/2130, K: 1987/3494, E: 1985/2128, K: 1987/3493 sayılı kararlarıyla mahkeme kararları yerinde görülerek temyiz istemlerinin reddine karar verilmiş, vaki düzeltme istemleri de reddedilerek kararlar kesinleşmiştir. Aynı dernek adına 1987 ve 1988 takvim yılları için aynı nedenle tahakkuk ettirilen Kurumlar Vergisi hakkında çıkan uyuşmazlıkta ise vergi mahkemesinin terkin kararları Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.1.1992 günlü ve E: 1989/131, K: 1992/73 sayılı ve 2.4.1992 günlü ve E: 1990/438, K: 1992/1333 sayılı kararlarıyla, davacı kurumun ücret karşılığında triptik ve diğer belgeleri düzenlemek suretiyle yaptığı faaliyetlerin iktisadi işletme sayılarak elde edilen gelirin vergilendirilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur. Bu kararlara karşı yapılan düzeltme istemleri de aynı Dairece reddedilmiştir.

Öte yandan yabancı dil kursu düzenleyen ve bununla ilgili kitap satışı yapan bir dernek adına salınan Kurumlar Vergisi, Vergi Mahkemesince derneğin amacını gerçekleştirmek için düzenlemiş olduğu kurslardan ücret almasının lisan kursunun iktisadi işletme olduğu sonucunu doğurmayacağı gerekçesiyle terkin edilmiş, bu karara karşı yapılan temyiz istemi Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.11.1990 günlü ve E: 1988/2610, K: 1990/3253 sayılı kararıyla yerinde görülmemekle temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Benzer bir derneğin aynı nitelikteki faaliyeti nedeniyle elde ettiği gelirin vergilendirilip vergilendirilmeyeceği konusunda doğan uyuşmazlıkta ise Danıştay Dördüncü Dairesinin 22.11.1991 günlü ve E: 1990/3619, K: 1991/3723 ve 23.12.1991 gün ve E: 1988/5610, K: 1991/4677 sayılı kararlarıyla özel okullar gibi devamlı olarak lisan eğitimi ve öğretimi yapan derneğin Türk Ticaret Kanunu'nun 11 inci ve 12 nci maddesinin 6 ncı bendi hükümleri karşısında söz konusu faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılarak elde edilen gelirin vergilendirilmesi gerektiği gerekçesiyle vergi mahkemesi kararları bozulmuştur.

Bir spor kulübünün kar amaçlı iktisadi bir işletme niteliği taşıması nedeniyle işlettiği kafeterya, büfe, düğün salonu ve fotoğrafçılık gelirlerinden dolayı Kurumlar Vergisi mükellefi olmaması gerektiğine dair vergi mahkemesi kararı, Danıştay Üçüncü Dairesinin 28.6.1988 günlü ve E: 1987/2289, K: 1988/1934 sayılı kararıyla uygun görülerek temyiz isteminin reddine karar verilmiş, aynı spor kulübünün aynı türdeki faaliyetlerinin iktisadi işletme niteliğinde sayılacağı Danıştay Üçüncü Dairesinin 6.4.1993 günlü ve E:1992/2775 , K: 1993/1297 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Polis Bakım Yardım Sandığının işlettiği polis pazarlarının Kurumlar Vergisine tabi tutulmaması gerektiği Danıştay Dördüncü Dairesinin 18.12.1986 günlü ve E: 1985/3561, K: 1986/4078 sayılı kararıyla kabul edilmiş, aynı Dairenin 21.2.1991 günlü ve E: 1988/2876, K: 1991/708 sayılı kararıyla ise aynı polis pazarlarının iktisadi işletme kapsamında olduğu görülerek gelirlerinin Kurumlar Vergisine tabi tutulmasına karar verilmiştir.

Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin basılı evrak alımı, satımı ve plaka yaptırılıp satılması faaliyetinin iktisadi işletme niteliğinde bulunmadığı Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.2.1990 günlü ve E: 1989/1401, K: 1990/650 sayılı kararıyla kabul edil-

miş, Ziraat Odasının mesleki faaliyeti ile ilgili olarak ilaç, alet ve gübre alım satımı, Dördüncü Dairenin 15.6.1989 günlü ve E: 1987/144, K: 1989/2790 sayılı kararıyla iktisadi işletme kapsamında görülmüştür. Ayrıca Dördüncü Dairenin 24.3.1987 günlü ve E: 1985/2698, K: 1987/1033 sayılı kararıyla vakfa ait gayrimenkullerden elde edilen gayrimenkul sermaye iradının Kurumlar Vergisine tabi olduğu kabul edilmiş, aynı Dairenin 18.3.1988 günlü ve E: 1986/4596, K: 1988/1562 sayılı kararıyla da bir vakfın bastırıp sattığı kitaplardan elde ettiği gelirin vergilendirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Konu İle İlgili Yasa Maddeleri:

I - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 1 inci maddesi:

Aşağıda yazılı kurumların kazançları Kurumlar Vergisine tabidir.

- A - Sermaye Şirketleri;
- B - Kooperatifler;
- C - İktisadi Kamu Müesseseleri;
- D - Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler;
- E - (3239 sayılı Kanun'la eklenen bent) iş ortaklıkları;

Bu Kanunun tatbikatında sendikalar dernek; Cemaatler vakıf hükmündedir.
Kurum kazancı, Gelir Vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp eder.

II - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 199 ve 2362 sayılı Kanunlarla değişik 4 üncü maddesi:

Devlete, özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idarelerine ve müesseselerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ve birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler iktisadi kamu müesseseleridir. Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

III - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 903 sayılı Kanun'la değişik 5 inci maddesi:

Dernek ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmeler, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleridir.

IV - Türk Ticaret Kanunu'nun 11 inci maddesi:

Ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler, ticari işletme sayılır.

V - Türk Ticaret Kanunu'nun 12 nci maddesi:

Aşağıda yazılı veya mahiyette bunlara benzeyen işlerle uğraşmak üzere kurulan müesseseler, ticarethane sayılır.

(6. bent)

Tiyatro, sinema, otel, han ve lokanta gibi umumi mahaller, hususi mektep ve hastane ve açık satış yerlerinin işletilmesi;

(son fıkra)

Fabrikacılık, ham madde veya diğer malların makina yahut sair teknik vasıtalarla işlenerek yeni veya değerli mahsuller vücuda getirilmesidir.

VI - Türk Ticaret Kanunu'nun 13 üncü maddesi:

Aşağıdaki işleri görmek üzere açılan bir müessesenin işlerinin hacim ve ehemmiyeti, ticari muhasebeyi gerektirdiği ve ona ticari veya sınai bir müessese şekil ve mahiyetini verdiği takdirde bu müessese de ticari işletme sayılır.

Danıştay Başsavcısının Düşüncesi:

Danıştay Dördüncü Dairesinin; 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesinin (D) bendinde yer alan "iktisadi işletme" kavramının kapsam ve sınırının belirlenmesi konusunda Danıştay'da içtihat birliği sağlanamadığı için hem bu dairenin kendi kararları hem de Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Dairelerinin aynı konudaki kararları arasında aykırılık devam edeceğinden, içtihadın birleştirilmesi suretiyle uygulamada birliğin sağlanmasına ilişkin 29.9.1992 günlü ve E. No.: 1992/3510-3209, K. No.: 1992/4113-4112 sayılı kararı üzerine 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39 uncu maddesi gereğince düşünce alınmak üzere Başsavcılığımıza gönderilen dosya incelendi:

Danıştay Dördüncü Dairesinin sözü edilen kararında belirtilen ve içtihatların birleştirilmesine konu kararlar ilgileri itibarıyla aşağıdaki biçimde gruplandırılarak" özetlenebilir.

A) Danıştay Dördüncü Dairesi, 25.11.1987 günlü ve E. No.: 1986/2130, K. No.: 1987/3494 sayılı, Esas: 1985/2128 ve K. No.: 1987/3493 sayılı kararları ile, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak giren taşıtların triptik belgelerini düzenlemek ve yurtdışına geçici çıkışlarda gümrüklerden çıkış karnelerini vermek faaliyetinden elde ettiği gelirlerin kurumlar vergisine tabi tutulamıyacağına ilişkin vergi mahkemesi kararlarını usul ve yasaya uygun bularak temyiz istemlerini red etmiştir. Karar düzeltme istemleri de yerinde görülmediğinden söz konusu daire kararları kesinleşmiştir.

Aynı Daire, 16.1.1992 günlü ve E. No.: 1989/131, K. No.: 1992/73 sayılı ve 2.04.1992 günlü, E. No.: 1990/438, K. No.: 1990/1333 sayılı kararları ile ise "Anılan kurumun triptik belgeleri ve çıkış karneleri düzenlemek faaliyetinin iktisadi ve ticari işletme sayılarak vergilendirilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle aksi yöndeki vergi mahkemesi kararlarını bozmuş, bu bozma kararlarına karşı yapılan düzeltme istemlerini de red etmiştir.

B) Türk Amerikan Üniversiteler Derneğinin, yabancı dil kurslarından elde ettiği kazancın Kurumlar Vergisine tabi olup olmadığı konusunda çıkan uyuşmazlıklarda Danıştay Dördüncü Dairesinin 22.11.1991 günlü ve E. No.: 1990/3619, K. No.: 1991/3723 sayılı ve 23.12.1991 günlü, E. No.: 1988/5610 ve K. No.: 1991/4677 sayılı kararları ile "Eğitim ve öğretim hizmeti yapan davacı derneğin, dil kursları ile ilgili faaliyetinin iktisadi işletme sayılmasında ve bu nedenle elde edilen gelirin vergilendirilmesinde kanuna aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle temyiz istemi kabul edilerek, tahakkukları terkin eden vergi mahkemesi kararları bozulmuştur.

Danıştay Üçüncü Dairesi ise 23.11.1990 gün ve E. No.: 1988/2610 ve K. No.: 1990/3253 sayılı kararı ile, İzmir Türk Amerikan Derneğinin yabancı dil kursları ve bununla ilgili kitap satışı faaliyetinden ötürü salınan kaçakçılık cezalı kurumlar vergisini "Derneğin, amacını gerçekleştirmek için düzenlemiş olduğu kurslardan ücret almasının bu lisan kursunun iktisadi işletme olduğu sonucunu doğurmayacağı, derneğin ticari amaçla değil, kültür hizmeti vermek amacıyla hareket ettiğinin kabulü gerektiği" gerekçesiyle kaldıran vergi mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusunu aynı gerekçe ve nedenlerle ret etmiş, karar düzeltme istemi de red edilmiş olduğundan daire kararı kesinleşmiştir.

C) Danıştay Dördüncü Dairesi 21.2.1991 günlü ve E. No.: 1988/2876, K. No.: 1991/708 sayılı kararı ile, "Polis Bakım ve Yardım Sandığının, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7/5 maddesi uyarınca kurumlar vergisinden muaf tutulması gerektiğinin dairelerince de kabul edildiği, sandığa bağlı bir yan kuruluş olan polis pazarları ise ticari usullere ve hükümlere göre faaliyet gösteren iktisadi işletmeler olduğundan 5442 sayılı Kanun'un 1 inci maddesinin (D) bendi ve 5 inci maddeleri hükümleri uyarınca kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiği" gerekçesiyle aksi yoldaki mahkeme kararını bozmuş, bozma kararına karşı yapılan düzeltme istemi de reddedilmiştir.

D) Tevkif Ağazade Özel Vakfına ait taşınmazların kiraya verilmesinden elde edilen gayrimenkul sermaye iradının beyan edilmemesi nedeniyle vakıf adına yapılan kaçakçılık cezalı kurumlar vergisi tarhiyatını, sadece gayrimenkul sermaye iradı elde eden vakfın bu faaliyetinin ticari faaliyet olarak kabulüne olanak bulunmadığı gerekçesiyle terkin eden vergi mahkemesi kararının temyizi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesi 24.3.1987 günlü ve E. No.: 1985/2698, K. No.: 1987/1033 sayılı kararı ile "Vakfa ait taşınmazların devamlı olarak kiraya verilmesinden elde edilen gelirin, ticari bir iktisadi işletme geliri olarak kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiği" gerekçesiyle mahkeme kararını bozmuş ve tarhiyatı kusur cezalı olarak onamıştır. Danıştay Dördüncü Dairesi 18.4.1988 günlü ve E. No.: 1986/4596 ve K. No.:

1988/1562 sayılı kararı ile de, "Dinsel kitap basıp satan bir vakfın bu faaliyetinin ticari işletme niteliğinde bulunduğuna, dolayısı ile kurumlar vergisine tabi olduğuna" karar vermiştir.

E) Tavşanlı Ziraat Odasının çiftçilere zirai ilaç, alet ve gübre satışı sonucu elde ettiği gelir nedeniyle adı geçen oda adına tahakkuk ettirilen kurumlar vergisi, vergi mahkemesince "ziraat odasının bu faaliyeti ticaretle işgal anlamına gelmeyeceği, kaldı ki odanın kurumlar vergisinden muaf olduğu" gerekçesiyle terkin edilmiş, bu kararın temyizi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesinin 15.6.1989 günlü ve E. No.: 1987/144, K. No.: 1989/2790 sayılı kararı ile "Tüzel kişiliği haiz olan ve bağımsız muhasebesi ve sermayesi bulunan davacı ziraat odasının belli bir oranda karla çiftçilere zirai alet, ilaç ve gübre satması" faaliyeti Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4 üncü maddesi kapsamında bir iktisadi işletme niteliğinde olduğu" kabul edilerek vergi mahkemesi kararı bozulmuştur.

Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.2.1990 günlü ve E. No.: 1989/1401, K. No.: 1990/650 sayılı kararı ile de, "Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin basılı evrak alım satımı ve plaka yaptırıp satması kuruluş amacı doğrultusunda ortaklar arası yardımlaşmaya yönelik faaliyetler olup, bu tür faaliyetlerin ticari bir işletme olarak kabulüne olanak bulunmadığı" gerekçesiyle temyiz istemi red edilmiş ve tarhiyatın terkinine ilişkin mahkeme kararı onanmıştır.

F) İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübü Derneğinin işlettiği kafeterya ve düğün salonu ile fotoğrafçılık faaliyeti iktisadi işletme niteliği taşımadığı gerekçesiyle adı geçen spor kulübü adına yapılan kaçakçılık cezalı kurumlar vergisini terkin eden vergi mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusu Danıştay Üçüncü Dairesinin 28.6.1988 günlü ve E. No.: 1987/2289, K. No.: 1988/1934 sayılı kararı ile ve aynı gerekçelerle red edilerek mahkeme kararı onanmıştır.

Danıştay Üçüncü Dairesinin, İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında sözü edilmeyen ve aynı konuya ilişkin 6.4.1993 günlü, E. No.: 1992/2775, K. No.: 1993/1297 sayılı kararında ise, İzmir Spor Gençlik ve Spor Derneğinin işlettiği büfe, düğün salonu ve kafeterya ile dondurma satışı faaliyetinin itisadi işletme sayılmasının yasaya uygun olduğu yolundaki vergi mahkemesi kararı yerinde görülmüş, ancak temyiz istemi başka bir yönden kabul edilerek mahkeme kararının bozulduğu saptanmıştır.

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39 uncu maddesine göre, İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin ya da idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü takdirde işi inceleyerek lüzum görürse içtihadın birleştirilmesi ya da değiştirilmesi hakkında karar verir.

O halde, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilebilmesi için hukuki dayanakları aynı ve benzer nitelikte olaylar hakkında en az iki kararın bulunması ve bu kararlar arasında aykırılık ve uyumsuzluk olması gerekmektedir.

Kanımızca, Danıştay Dördüncü Dairesinin İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında sözü edilen ve yukarıda gruplar halinde belirtilen tüm kararlar yönünden "aralarında aykırılık ve uyumsuzluk bulunduğu" koşulunun gerçekleştiğinden söz etmek mümkün değildir.

Şöyle ki:

- a) Danıştay Dördüncü Dairesinin, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik belgeleri ve araç çıkış karneleri düzenlemek karşılığında elde ettiği gelirlerin kurumlar vergisine tabi tutulamayacağına ilişkin 25.11.1987 gün ve E. No.: 1985/2128, 1986/2130 ve K. No.: 1987/3493, 3494 sayılı kararları ile, aynı kurumun bu faaliyetinin iktisadi işletme sayılarak vergilendirilmesinde yasaya aykırılık görülmediğine ilişkin 16.1.1992 günlü ve E. No.: 1989/131, K. No.: 1992/73 sayılı, 2.4.1992 günlü ve E. No.: 1990/438, K. No.: 1992/1332 sayılı kararları,
- b) Yabancı dil kursları düzenleyen derneklerin bu faaliyetleri sonucunda elde ettikleri gelirlerin kurumlar vergisi kapsamında olmadığına ilişkin Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.11.1990 günlü ve E. No.: 1988/2610, K. No.: 1990/3253 sayılı kararı ile, Danıştay Dördüncü Dairesinin derneğin bu faaliyetinin iktisadi işletme sayılarak vergilendirilmesi gerektiği hakkındaki 22.11.1991 günlü ve E. No.: 1990/3619, K. No.: 1991/3723 sayılı kararları, hukuki dayanakları aynı ve benzer nitelikteki olaylara ilişkin olmalarına karşın, aralarında aykırılık ve uyumsuzluk bulunduğu açıktır.
- c) Danıştay Üçüncü Dairesinin, İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübünün işlettiği büfe, kafeterya, düğün salonu ile fotoğrafçılık faaliyetinden sağladığı gelirlerin kurumlar vergisine tabi olmadığı konusunda 28.6.1988 günlü, E. No.: 1987/2289 ve K. No.: 1988/1934 sayılı kararı ile, 6.4.1993 günlü, E. No.: 1992/2775 ve K. No.: 1993/1297 sayılı kararı arasında da aykırılık vardır.

Bu bakımdan sözü edilen kararlar arasındaki aykırılığın içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesi gerekmektedir.

İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında yer alan; ziraat odasının çiftçilere zirai ilaç, alet ve gübre satışı, Polis Bakım ve Yardım Sandığının işlettiği polis pazarındaki faaliyeti ve vakıfların, taşınmazlarını kiraya vermek ya da kitap basıp satmak suretiyle elde ettikleri gelirlerin iktisadi işletme sayılarak kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiğine ilişkin kararlar ise hukuki dayanakları aynı olmakla beraber, konuları farklı, tek kararlardır. Bu kararlar arasında herhangi bir aykırılık da söz konusu değildir.

Danıştay Dördüncü Dairesince; bu kuruluş ve kurumların iktisadi işletmeleri yönünden Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesi kapsamında bulunmaları nedeniyle bu maddede yer alan "İktisadi İşletme" kavramının kapsam ve sınırının belirlenmesi için konunun İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk edildiği anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi hukuki kural ve kavramların kapsam ve sınırları mahkemelerin yorum

ve içtihatları ile belirlenir. Bu belirlemede, mahkeme uyuşmazlığa konu her olayın özelliği ve niteliklerini de gözönünde tutarak ona göre yorumunu yapar ve sonuca ulaşır.

O bakımdan, sadece hukuki bir kavram ya da deyim kapsam ve sınırlarını belirlemek için içtihatların birleştirilmesi yoluna başvurmak hem mahkemelerin içtihat oluşturmadaki takdir ve hareket serbestisini sınırlar, hem de içtihatların genişlemesi ve geliştirilmesini engeller.

Açıklanan nedenlerle sözü edilen kararlar yönünden içtihatların birleştirilmesine gerek ve yasal olanak bulunmadığı düşüncesindedir.

Öte yandan Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7 nci maddesine 3239 sayılı Kanunla eklenen 19 uncu bend ile, Karayolları Trafik Kanunu'nun 131 inci maddesinde yer alan basılı kağıt ve plakaların satışı faaliyetinde bulunan kurumların faaliyetinin bu vergiden muaf olduğu hükmü getirilmiş böylece Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin basılı evrak alım satımı ve plaka yaptırıp satımından elde ettiği gelirler yönünden konu çözümlenmiştir. O nedenle bu konuda da içtihadın birleştirilmesine gerek bulunmamaktadır. Kaldı ki bu hususta birbirine aykırı karar da söz konusu değildir.

Konunun esas yönünden incelenmesine gelince;

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 1 inci maddesinin (D) bendinde, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu hükmü yer almış, son fıkrasında da, kurum kazancının gelir vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp edeceği belirtilmiştir.

Kanunun 5 inci maddesine göre dernek ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleridir.

Bu maddenin yollamada bulunduğu 4 üncü maddede ise koşullar "faaliyetleri devamlı bulunan ve sermaye şirketleri ile kooperatifler dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler" biçiminde belirlenmiştir. Öte yandan Kurumlar Vergisi Kanununun sözü geçen 4 üncü maddesinin son fıkrası hükmüne göre bu işletmelerin kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerine etkisi yoktur.

Belirtilen kanun hükümlerinin birlikte incelenmesinden açıkça anlaşıldığı üzere derneklere ait ya da bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsü dışındaki iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için, bu işletmelerin faaliyetlerinin sürekli olması ve ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir.

O bakımdan içtihadın birleştirilmesine konu kararlar arasındaki aykırılık ve uyuşmazlığın giderilmesi derneklerin söz konusu ekonomik işletmelerinin, ticari, sınai ve zirai işletme sayılıp sayılmayacağı saptanmasına bağlı bulunmaktadır.

Kısa ve özet tanımıyla işletme, kar sağlamak için üretim faktörlerini (emek ve sermayeyi) bir organizasyon içinde bir araya getirerek mal veya hizmet üreten yahut pazarlayan ya da bu iki işi birlikte yapan ekonomik kuruluşu ifade eder. Bu bağlamda her işletme bir yönü ile ekonomik nitelik taşır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmesine karşın, bu işletmelerin tanımı yapılmamış kanunun genel gerekçesinde, sadece söz konusu iktisadi işletmelerin karakteristik vasıfları;

a - İşletmenin mevzuunun ve faaliyetinin "tedavül ekonomisine" iştiraki tazammun etmesi, (Satış veya ücret karşılığı iş yapılması gibi), b- Faaliyetin devamlı olması şeklinde açıklanmıştır. Bu suretle de mükellefiyetin "ticari mahiyet", "kazanç gayesi" gibi esaslara değil, bunlardan çok daha geniş olan bir prensibe bağlandığı belirtilmiştir.

Diğer vergi kanunlarında da ticari ve sınai işletmenin tanımına yer verilmemiştir.

Zirai işletmeye gelince, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 52 nci maddesine göre "bu maddede yazılı faaliyetlerin içinde yapıldığı yer zirai işletmedir".

Bu durumda, ticari ve sınai işletmeyi, ticari faaliyet ve ilişkileri düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'ndaki hükümlere göre belirlemek gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 11 inci maddesinde, ticari işletme, "ticarethane yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler ticari işletme sayılır" biçiminde tanımlanmış, 12 nci maddesinde de, bu maddede 12 bend halinde sayılan ve mahiyeti itibarıyla bunlara benzeyen işlerle uğraşmak için kurulan müesseselerin "ticarethane" sayılacağı öngörülmüştür.

Aynı maddenin son fıkrasında da fabrikacılık "ham madde veya diğer malların makine yahut sair teknik vasıtalarla işlenerek yeni ve değerli mahsuller vücuda getirilmesidir" biçiminde tanımlanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'na göre ticari ve sınai işletme kapsamında sayılan faaliyetler sonucu sağlanan gelirler, Gelir Vergisi Kanunu'nda da ticari kazanç sayılmaktadır. Gerçekten 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 37 nci maddesinde, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtilmiş ve bu kanunun uygulanmasında hangi faaliyetlerden elde edilen kazançların ticari kazanç sayılacağı 6 bend halinde açıklanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu ile Gelir Vergisi Kanununun sözü edilen hükümlerinin birlikte incelenmesinden, ticari ve sınai faaliyetin, kar sağlamak amacına yönelik olarak emek ve sermayenin ticari bir organizasyon içinde birleştirilmesi esasına dayandığı anlaşılmaktadır.

Devamlılık ve ticari metod ve usulleri (ticari muhasebeyi) gerektirecek ölçüde büyüklük (cesamet) de ticari faaliyetin diğer belirleyici özellikleridir.

Bu açıklamalar ışığında derneklere ait ekonomik işletmelerin kurumlar vergisi yönünden incelenmesine gelince:

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 1 inci maddesine göre dernekler, kazanç paylaşma amacı dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere en az yedi gerçek kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak bir araya getirmek suretiyle oluşturdukları kuruluşlardır.

Sözü edilen Kanununun 60 ıncı maddesi uyarınca üye ödentileri, piyango, balo, eğlence, temsil, spor yarışması ve konferanslardan sağlanan gelirler, bağış ve yardımlar gibi gelir kaynakları bulunan dernekler bu gelirlerinden ötürü kural olarak kurumlar vergisine tabi değildir.

Buna karşılık Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesinin (D) bendinde, derneklere ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere, sözü geçen Kanununun 5 inci maddesinin yollamada bulunduğu aynı kanununun 4 üncü maddesine göre derneklere bağlı bu ekonomik işletmelerin, kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetlerinin tüzükleriyle tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, bağımsız muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin ya da işyerlerinin bulunmamasının kurumlar vergisi yönünden etkisi yoktur. İşletmenin, ticari, sınai ve zirai nitelik taşıyan bir faaliyeti ile tedavül ekonomisine katılması kurumlar vergisi mükellefiyeti için yeterli ve tek koşuldur.

İçtihadın birleştirilmesi istemine konu kararların ilişkin bulunduğu olaylar bu yönden değerlendirildiğinde:

- A) Kamuya yararlı dernek statüsünde olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik belgeleri ve araç çıkış karneleri düzenlemek,
- B) Derneklerin yabancı dil eğitimi ve bununla ilgili kitap satışı,
- C) İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübü Derneğinin büfe, kafeterya, düğün salonu ve fotoğrafçılık,

faaliyetleri devamlılık arzettiği ve tedavül ekonomisine katılmayı içerdiğinden "ticari" nitelikte faaliyetlerdir.

Bu nedenle de kurumlar vergisine tabi tutulmaları gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Açıklanan neden ve gerekçelerle, İçtihadın:

- a) Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini ve Türkiye'den geçici olarak çıkış yapan taşıtların gümrük çıkış karnelerini düzenlemek faaliyetinden ötürü kurumlar vergisine tabi

olduğu yolundaki Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.1.1992 günlü ve E. No.: 1989/131, K. No.: 1992/73 sayılı ve 2.4.1992 günlü, E. No.: 1990/438, K. No.: 1992/1333 sayılı kararları,

- b) Derneklerin yabancı dil kursları düzenlemek ve bunlarla ilgili kitap satışı faaliyetinin iktisadi işletme sayılarak vergilendirilmesi gerektiğine ilişkin Danıştay Dördüncü Dairesinin 22.1.1991 günlü ve E. No.: 1990/3619, K. No.: 1991/3723 sayılı kararı,
- c) İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübünün kafeterya, büfe, düğün salonu işletmek ve fotoğrafçılık faaliyetinden doğan gelirlerinin kurumlar vergisi kapsamında olduğu hakkındaki Danıştay Üçüncü Dairesinin 6.4.1993 günlü ve E. No.: 1992/2775, K. No.: 1993/1297 sayılı kararı doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği görüşünderiz.

Yüksek Kurula saygı ile sunulur.

Konunun İctihadın Birleştirilmesine Gerek Olup Olmadığı Yönünden İncelenmesi: 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39 uncu maddesinde "İctihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve gerekli görürse içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir" kuralı yer almış bulunmaktadır. Bu madde hükmüne göre, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilebilmesi için hukuki dayanakları aynı olaylar hakkında verilmiş en az iki kararın mevcut olması ve bu kararlar arasında "aykırılık" ve "uyumsuzluk" bulunması gerekmektedir.

İctihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında sözü edilen Ziraat Odasının mesleki faaliyeti ile ilgili olarak zirai ilaç, alet ve gübre alım satımından, vakfa ait gayrimenkullerin kiraya verilmesinden, bir vakfın bastırıp sattığı kitaplardan elde edilen gelirlerin Kurumlar Vergisine tabi olması gerektiği konularında verilmiş bulunan kararların hukuki dayanakları aynı olmasına karşın konuları farklı olup, ortada birbirine aykırı karar bulunmamaktadır.

Polis Bakım Yardım Sandığının işletmekte olduğu polis pazarlarının gelir sağlayıcı faaliyetlerin iktisadi işletme niteliğinde sayılıp sayılmayacağına ve elde edilen gelirin Kurumlar Vergisine tabi tutulup tutulmayacağına ilişkin uyumsuzlukların ise Danıştay Dördüncü Dairesince 1991 yılından bu yana aynı biçimde çözümlenerek içtihadın, bu tür faaliyetlerin iktisadi işletme niteliğinde olduğu ve elde edilen gelirin vergilendirilmesi gerektiği şeklinde istikrar bulunduğu anlaşıldığından bu konu ile ilgili kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesine gerek kalmamıştır. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 131. maddesinde yer alan basılı kağıt ve plakaların satışı faaliyetlerinde bulunan müesseseler, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7 nci maddesine 3239 sayılı Kanun'la eklenen 19 uncu bent hükmüyle Kurumlar Vergisinden muaf tutulmak suretiyle bu konuyla ilgili hukuki sorun çözümlenmiş bulunmaktadır.

İçtihatların birleştirilmesi istemine konu olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik ve diğer belgeleri düzenleme karşılığı elde ettiği gelirler ile yabancı dil kursu düzenleyen derneklerin bu faaliyetleri sonucu elde ettikleri gelirlerin ve bir spor kulübünün kafeterya, büfe, düğün salonu işletmesi ve fotoğrafçılık faaliyeti sonucu sağlanan gelirlerin vergilendirilip vergilendirilemeyeceği konularında Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Daire kararları arasında "aykırılık" ve "uyumsuzluk" bulunduğundan incelemenin sözü edilen bu kurum ve derneklerin faaliyetleriyle sınırlandırılması suretiyle içtihadın birleştirilmesi gerektiğine oyçokluğuyla karar verildikten sonra konu incelendi.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 1 inci maddesinin (D) bendinde, derneklere ait iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisine tabi olduğu belirtilmiş, maddenin son fıkrasında da kurum kazancının, gelir vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp edeceği hüküm altına alınmıştır. Bu Kanunun 5 inci maddesinde, derneklere ait veya bağlı olup, 4 üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmelerin, derneklerin iktisadi işletmeleri olduğu belirtilmek suretiyle derneklere ait veya bağlı olan iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğu, Kanununun iktisadi kamu müesseselerinin vergilendirilmesi için gerekli koşulları düzenleyen 4 üncü maddesine atıf yapılmak suretiyle belirlenmiş bulunmaktadır. Atıfta bulunan 4 üncü maddede bu koşullar, iktisadi işletmenin derneğe ait veya bağlı olması, faaliyetinde devamlılık bulunması, faaliyetin ticari, sınai ve zirai nitelikte olması ve sermaye şirketi ve kooperatif statüsünde bulunmaması şeklinde belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında da bu işletmelerin kazanç gayesi gütmemelerinin, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmasının mükellefiyetlerine tesir etmeyeceği açıklanmıştır.

Görüldüğü üzere Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesinin D bendiyle doğrudan doğruya dernekler değil bunlara bağlı iktisadi işletmeler Kurumlar Vergisi kapsamına alınmıştır. 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 1 inci maddesinde, derneklerin, kazanç paylaşırma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere gerçek kişilerin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmeleri suretiyle kurulacağı öngörülmüştür. Dernekler, amaçlarına ulaşmak için üye ödentileri, bağışlar, kamu yardımı ve üyelerin bizzat çalışmalarından yararlanırlar. Derneklerin, kar elde edip paylaşırma amacı gütmemelerinden dolayı Kurumlar Vergisi kapsamı dışında tutuldukları anlaşılmaktadır.

İktisadi bir karakter taşımadıkları için Kurumlar Vergisi kapsamı dışında bırakılan derneklerin, iktisadi işletmeleri, iktisadi kamu müesseselerinin vergileme şartları uyarınca Kurumlar Vergisine tabi olmaktadır. İktisadi kamu müesseselerinin, dolayısıyla derneklerin iktisadi işletmelerinin vergi kapsamı dışında bırakılması halinde, kar amaçlı işletmelere göre, vergi miktarı kadar, avantaj sağlanmış olur. Bu durumda rekabet eşitliği bozulur. Ayrıca ferdi teşebbüslerle, özel hukuk kişilerine ait işletmelerin gelişmeleri önlenir. Bu sakıncayı gidermek ve rekabet eşitliğini korumak amacıyla derneklere bağlı iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi yoluna gidildiği Kurumlar Vergisi Kanunu tasarısının gerekçesinde açıklanmış bulunmaktadır.

İnsanların ihtiyaçlarını doğrudan doğruya veya dolayısıyla karşılamak amacıyla işleyen veya işletilen her iktisadi birime işletme, gelir sağlamak amacıyla yapılan bütün işlere ise iktisadi faaliyet denilmektedir. İktisadi işletme ise, gelir sağlamak amacıyla emek ve sermayenin bağımsız bir organizasyon teşkil edecek şekilde birleşmesi ve faaliyete geçmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun iktisadi kamu müesseseleriyle ilgili gerekçesinde, iktisadi mahiyetteki işletmelerin karakteristik vasıfları işletmenin mevzuunun ve faaliyetinin "tedavül ekonomisine" iştiraki tazammun etmesi (satış veya ücret karşılığında iş yapılması gibi) ve faaliyetin devamlı olması şeklinde açıklanmıştır. Kanunun 4 ve 5 inci maddelerinin incelenmesinden anlaşılacağı üzere derneklere ait veya bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsü dışındaki iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisine tabi tutulabilmesi için bu işletmelerin faaliyetlerinin devamlı olması, işletmenin uğraşısının ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir.

İçtihatların birleştirilmesi istemine konu olan kararlarda belirtilen derneklerin gelir sağlayıcı faaliyetlerinin bu nitelikleri taşıyıp taşımadığının saptanması kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesi bakımından önem arzettiğinden ticari, sınai ve zirai işletme kavramlarının anlamlarının açıklanması zorunludur.

Zirai işletme, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 52 nci maddesinde tanımlanmıştır. Maddede, zirai faaliyetten doğan kazancın zirai kazanç olduğu belirtildikten sonra zirai faaliyetin neyi ifade ettiği açıklanmış, madde metninde yazılı faaliyetlerin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme, bu işletmeleri işleten gerçek kişiler (adi şirketler dahil) vergiye tabi olsun olmasın çiftçi, bu faaliyetler neticesinde istihsal olunan maddelere de mahsum denilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 3 üncü maddesinde, ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer bir müesseseyi ilgilendiren işlerin ticari iş, 11 inci maddesinde, ticarethane, fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer müesseselerin ticari işletme olduğu belirtilmiş, 12 nci maddesinde de madde devamında 12 bent halinde sayılan veya mahiyette bunlara benzeyen işlerle uğraşmak üzere kurulan müesseselerin ticarethane sayılacağı açıklandıktan sonra fabrikacılık, hammadde veya diğer malların makine yahut sair teknik vasıtalarla işlenerek yeni veya değerli mahsuller vücuda getirilmesi şeklinde tanımlanmıştır. Kanunun 13 üncü maddesine göre, birinci fıkrada iki bent halinde sayılan işleri görmek üzere açılan bir müessesenin işlerinin hacim ve ehemmiyeti ticari muhasebeyi gerektirdiği ve ona ticari veya sınai bir müessese şekli ve mahiyetini verdiği takdirde bu müessese de ticari işletme sayılacaktır.

Maddenin son fıkrasında, işlerin mahiyetine göre 12 nci madde gereğince ticarethane veya fabrika olarak vasıflandırılmayan müesseselerin de ticari şekilde işletilen diğer müesseseler olarak ticarethane sayılacağı ayrıca belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'na göre ticari işletmeye bağlı olarak ticari sayılan faaliyetler, Gelir Vergisi Kanunu yönünden de kural olarak ticari ve sınai faaliyet olarak kabul edilmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 37 nci maddesinde, her türlü ticari ve sınai

faaliyetlerden doğan kazancın ticari kazanç olduğu belirtildikten sonra bu kanunun uygulanmasında hangi kazançların ticari kazanç sayılacağı maddenin devamında sayılmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun yukarıda belirtilen hükümlerine göre ticari ve sınai faaliyetin sermaye-emek karışımı bir kaynağa dayandığı anlaşılmaktadır. Ticari faaliyetin en önemli özelliği gelir sağlama amacına yönelik faaliyetin olması, faaliyetin ticari bir organizasyona dayalı bulunması ve faaliyetin devamlılık arz etmesidir. Gelir elde etmek ve devamlılık unsurları iktisadi işletmenin de en önemli özelliğidir. İktisadi işletmeyi ticari işletmeden ayıran en önemli nitelik işletmenin ticari muhasebeyi gerektirecek genişlikte olmasıdır. Bu şart yoksa ticari işletme de meydana gelmemektedir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan iktisadi işletme kavramının kıstaslarının ise Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan ticari işletmenin kapsadığı alandan daha geniş bir alanı iktisadi işletme kapsamına aldığı anlaşılmaktadır.

Derneklere bağlı iktisadi işletmelerin kar elde etme amaçlarının olup olmaması, yürütülen faaliyetin Kanunla verilmiş görevler arasında bulunması iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisine tabi tutulmalarına engel teşkil etmemektedir. Bu husus Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 4 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında açıkça belirtilmiş bulunmaktadır. Ayrıca, derneklere bağlı iktisadi işletmelerin, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması da mükellefiyetlerini etkilememektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasında iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi esas olmakla beraber kamu yararına yönelik faaliyetlerde bulunan bir kısım iktisadi işletmeler için vergileme yapılmak istenmediğinde özel muafiyet ve istisna hükümleri getirilmek suretiyle bazı faaliyetler vergi dışı bırakılmıştır.

Yukarıda açıklanan hukuki durum karşısında, içtihatların birleştirilmesi istemine konu olan kararlardaki uyuşmazlıklar incelendiğinde: Kamuya yararlı dernek statüsünde bulunan ve ücret karşılığında triptik ve diğer belgeleri düzenleyen ve bu faaliyeti nedeniyle üçüncü kişilerden öz kaynakları dışında gelir sağladığı anlaşılan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun devamlı olan bu faaliyetinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettiği gelirin Kurumlar Vergisine tabi tutulması gerekir. Nitekim, Kurum Tüzüğü'nün 4 üncü maddesinde, Kurumun, Tüzüğünde yazılı amaçları gerçekleştirmek üzere Medeni Kanun ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre yönetim kurulu kararı ile işletmeler kuracağı belirtildikten sonra Kurum hükmü şahsiyeti içerisinde yer alan işletmeler, Triptik İşletmesi, Turistik İşletmeler, Yayın İşletmesi ve Teknik İşletme olarak sayılmış, maddenin devamında da işletmeleri, Türk Ticaret Kanunu ve bununla ilgili mevzuat hükümlerine tabi olduğu ayrıca hüküm altına alınmak suretiyle Triptik İşletmesinin faaliyetinin ticari nitelikte olduğu açıkça kabul edilmiş bulunmaktadır.

Ücret karşılığında yabancı dil kursu düzenleyerek özel okullar gibi devamlı lisan

eğitimi ve ğretimi ve bununla ilgili kitap satışı yapan bir derneğin bu faaliyeti de iktisadi işletme niteliğindedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 12 nci maddesinin 6 ncı bendinde, özel okullar ve benzeri müesseseler ticarethane olarak sayılmış bulunduğundan, derneğin bu faaliyeti sonucu mutad gelirleri dışında elde ettiği ek gelirlerinin vergilendirilmesi gerekmektedir.

Bir spor kulübünün kafeterya, büfe, düğün salonu işleticiliği ve fotoğraflık faaliyetlerinin de gelir getirici, devamlı, dolayısıyla iktisadi nitelikte olduğunda kuşku bulunmadığından bu faaliyetleri nedeniyle elde ettiği gelirlerinin Kurumlar Vergisine tabi tutulması gerekir.

Derneklerin, tüzüklerinde öngörülen amaçlarına uygun olarak faaliyette bulunmuş olmaları ve triptik ve diğer belgeleri düzenleme faaliyetinin adıgeçen kuruma Kanunla, milletlerarası anlaşmalarla verilmiş bulunması da söz konusu faaliyetlerin ticari niteliğini ortadan kaldırmayacağı gibi Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4 üncü maddesinin açık hükmü karşısında bu faaliyetlerin iktisadi işletme olarak nitelendirilmesine de engel teşkil etmesi mümkün değildir.

SONUÇ: 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri karşısında içtihatların, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek, Türkiye'den geçici olarak çıkarılan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle ücret karşılığı yaptığı hizmetlerin, yabancı dil kursları düzenleyen ve bununla ilgili kitap satışı yapan derneklerin bu faaliyetlerinin, bir spor kulübünün işlettiği kafeterya, büfe, düğün salonu ve fotoğraflık faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettikleri gelirlerinden dolayı Kurumlar Vergisi mükellefi olmaları gerektiği sonucuna varan Danıştay Dördüncü ve nc Dairesi kararları doğrultusunda birleştirilmesine 16.6.1994 gününde ye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verildi.

KARŞI OY

X - 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39 uncu maddesinde, İçtihatları Birleştirme Kurulunun "dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde" işi inceleyeceği ve gerekiyorsa, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar vereceği belirtilmiştir. Bu görevi nedeniyle İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay'ın birbirine aykırı ya da birbiriyle uyumsuz kararlarına konu olan uyumsuzlukların maddi yönünden ve olaylardan sıyrılarak, bunların ortaya çıkardığı tartışmalı hukuk sorununu genel ve objektif bir zme bağlamak, adeta uyumsuzluk bulunan noktada bir prensip kararı almak durumundadır. Bu suretle Yüksek Mahkeme, subjektif durumlardan ve görüşlerden hareketle objektif ve genel zmler sağlayan bu işleleriyle, kuralların genelliği ve istikrarı yoluyla hukuk güvenliğini sağlamaya katkıda bulunma olanağına sahiptir. İçtihatları Birleştirme Usulü, belirli uyumsuzlukların zmlenmesinde başvurulan olağan veya olağanüstü bir kanun yolu olmayıp, hukuk birliğini sağlamaya yarayan bir yol olduğundan, içtihatları birleştir-

me işleminde olduğunca genelleme, soyutlama ve genişleme yöntemiyle sonuca ulaşılması gerekir. Nitekim 4. Dairenin İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında da bu yönde davranılmış, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik belgesi ve gümrük çıkış karnesi düzenleyip vermek suretiyle yaptığı hizmetler karşılığı elde ettiği ücret nedeniyle salınan kurumlar vergisi hakkındaki uyuşmazlıklarda verilen kararlar arasında içtihadın birleştirilmesini gerekli kılacak ölçüde aykırılıklar bulunduğuna işaret edildikten sonra, bu aykırılığın başka dernek ve vakıflara ilişkin kararlarda da bulunduğu saptanmış ve derneklerin kanunda sayılanların dışındaki "gelir sağlayıcı faaliyetlerinin iktisadi işletme niteliğinde sayılıp sayılmayacağı" hususunda uygulamada birliğin sağlanması için, konunun İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevkî uygun görülmüştür.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun birinci maddesinin D bendinde, "Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler" in kazançlarının kurumlar vergisine tabi olduğu ifade edilmekte, 4 ve 5 inci maddelerinde de "Dernek ve vakıflara ait veya bağlı" ticari, sınai ve zirai işletmelerin, "dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri" olduğu belirtilmektedir. Sözü edilen maddelerin birlikte incelenmesiyle de görüleceği gibi, derneklerle vakıfların iktisadi işletmeleri, vergilendirme yönünden aynı hükümlere tabidirler. Derneklerin iktisadi işletmelerinin vergilendirilmesi ile ilgili her saptama ve varılacak sonuç vakıfların iktisadi işletmeleri için de geçerlidir. İçtihatların birleştirilmesi kararında, derneklerin iktisadi işletmelerinin gelirleri konusunda yer alacak her hüküm vakıf işletmeleri için de geçerli olacağına göre, incelemenin sadece dernek işletmeleri ile sınırlandırılması ve vakıf işletmelerinin kapsam dışında bırakılması bir anlam ifade etmeyecektir. Ayrıca böyle bir sınırlama, içtihatları birleştirme yoluyla varılmak istenen hukuk birliğini ve eşitliğini sağlama amacına da aykırı düşecektir.

Bu nedenle, içtihatların birleştirilmesi incelemesinin, Dördüncü Dairenin sevk kararı çerçevesinde yapılması gerektiği, kapsamının sınırlandırılmasında isabet bulunmadığı görüşüyle kararın bu bölümüne karşıyız.

KARŞI OY

XX - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun Birinci maddesinin D bendinde, "Dernek ve vakıfların iktisadi işletmeler"inin kazançlarının kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmekle beraber, "iktisadi işletme" kavramının kapsam ve sınırının tayini, dolayısıyla derneklerin hangi hallerde vergilendirilebileceği konusunda Danıştay kararları arasında aykırılık bulunduğundan, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu haliyle konunun çözümü, dernek faaliyetlerinden hangilerinin iktisadi nitelikli olduğunun tesbitine bağlı olduğundan, derneklerin gelirlerini dil kursundan, kitap satışından, kafeterya veya büfe işletmesinden elde etmiş olması, vergileme yönünden farklı sonuçlara varılmasını gerektirmez. Ayrıca derneğin kültür, spor gibi kamu yararı amacıyla çalışması da bu yönden sonuca etkili değildir. Bu nedenle, kararlara taraf olan dernekleri faaliyet alanlarına ve gelir sağladıkları kaynaklara göre bir ayırımı tabi tutup, üç ayrı konuda içtihadı birleştirme nedeni varmış gibi inceleme yapıp sonuca varılmasında isabet yoktur. Yine aynı ayırım sonucu, bir kısım dernekler ve gelir kaynakları yönünden birbirine aykırı karar bulunmadığı ya da

aykırı kararların müstakar hale geldiğinden söz edilerek içtihadın birleştirilmesine gerek bulunmadığı sonucuna varılması da yerinde olmamıştır.

Bu nedenle kararın sözü edilen bölümlerine karşıyım.

KARŞI OY

XXX - Kurumlar Vergisi Yasası'nın 1 inci maddesinin (D) bendi uyarınca, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler kurumlar vergisine tabidir. Bunların neler olduğu, Yasanın 5 inci maddesinde, "İktisadi Kamu Müesseseleri" başlıklı 4 üncü maddeye göndermede bulunmak suretiyle "... ait ve tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ticari, sınai ve zirai işletmeler" diye belirlenmiştir.

İçtihatların birleştirilmesine konu olan kararlarda sözü edilen derneklerin gelir sağlayıcı faaliyetlerinin iktisadi işletme niteliğinde olup olmadığı belirlenmesi için, ticari, sınai ve zirai işletme kavramlarına açıklık getirildikten ve ayrıca iktisadi işletmenin özelliklerine değinildikten sonra; kafeterya, büfe, düğün salonu işletilmesi ve fotoğrafçılık faaliyetinin iktisadi işletme sayılmasına oybirliğiyle, yabancı dil kursları düzenlenmesi, kitap satışı faaliyetinin iktisadi işletme sayılmasına ise oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Sadece, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, ülkeye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek ve ülkeden geçici olarak çıkan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle yürüttüğü faaliyetin iktisadi işletme sayılmasına katılmadığımızdan, karşı görüşlerimiz aşağıda madde madde açıklanmaktadır.

1 - Kurulumuzun kararında, ekonomik işletmenin tanımı yapılırken, ticari işletmeden daha geniş bir alanı kapsadığına değinilmiş ve derneklere bağlı işletmelerin vergi yükümlülüğü bu kapsamda ele alınmıştır. Oysa, Kurumlar Vergisi Yasası'nda iktisadi işletme, sadece ticari, sınai ve zirai işletmelerin ortak adı olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Triptik İşletmesinin vergi yükümlülüğü, geniş kapsamlı iktisadi işletme kavramına göre değil, faaliyetinin niteliği itibarıyla ticari işletme olup olmadığına göre belirlenmelidir.

Konuya bu açıdan bakıldığında; ticari faaliyet, kurul kararında da açıklandığı gibi, gelir sağlama amacına yönelmeyi, ticari bir organizasyona bağlanmayı ve devamlılığı gerektirdiğinden, kamusal bir görevi yerine getiren Triptik İşletmesinin ticari işletme sayılması mümkün değildir. Faaliyetin belli bir ücret karşılığı yürütülmesi suretiyle tedavül ekonomisine girilmiş olması da, kurumlar vergisi yükümlülüğü için yeterli bir neden sayılamaz.

2 - Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Tüzüğü'nün 4 üncü maddesinde "Kurum tüzüğünde yazılı amaçları gerçekleştirmek üzere Medeni Kanun ve Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre, Yönetim Kurulu kararı ile işletmeler kurar." hükmü, genel nitelikte bir hüküm olup, bu işletmelerin, ticari faaliyetle

ilgili başkaca koşullar aranmaksızın "ticari işletme" sayılmasına yeterli değildir. Nitekim; Tüzüğü'nün bu hükmüne göre kurulan Turistik İşletmelerin, Yayın İşletmesinin ve Teknik İşletmenin Kurumun ticari işletmeleri arasında yer aldığı maddenin ilgili fıkralarında belirtilmiştir. Bu işletmelerin kazançları için Kurumlar Vergisi beyannamesi verilerek vergilerinin ödendiği hususu da çekişmesizdir. Triptik işletmesi ise faaliyet türü itibariyle ticari olmadığından, Tüzükte de ticari işletmeler arasında sayılmamıştır.

- 3 - Kurumlar Vergisi Yasası'nın 4 üncü maddesinin 2362 sayılı Yasayla değişik ikinci fıkrasında "Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin ve iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez" denmektedir. Bu hükümle kurumlar vergisi yükümlülüğünün genişletilmesi amaçlanmıştır. Ancak, maddede varlıkları veya yokluklarının yükümlülüğü etkilemeyeceği belirtilen unsurların, yükümlülüğü belirleyen unsurların gibi ele alınması yasanın amacını aşan bir yorum olmaktadır. Örneğin, özelliği itibariyle ticari olan bir faaliyetin yürütülmesinin yasayla bir kuruluşa verilmesi o kuruluşun vergi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Anca, yasayla verilen görev, ticari bir faaliyet çerçevesi içinde değilse, bu defa 2 nci fıkraya bakılarak kurumlar vergisi yükümlülüğü getirilemez.
- 4 - Kamu yararına yönelik faaliyetlerde, vergilendirilmesi istenmeyen iktisadi işletmelerin, muafiyet hükümleriyle vergi dışı bırakıldığından söz edilerek Kurumlar Vergisi Yasası'nın 7 nci maddesinde gösterilen vergiden muaf kurumlar arasında adı sayılmayanların vergi yükümlüsü olacağı sonucuna varılamaz. Kurumlar Vergisi Yasası'nın 4 üncü maddesi uyarınca iktisadi işletme sayılamayacak bir işletme için muafiyet veya istisna hükmü getirilmesine esasen gerek yoktur.

SONUÇ: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Triptik İşletmesinin, gümrük çıkış karneleri vermek ve triptik belgeleri düzenlemekle sınırlı faaliyeti ticari işletme niteliğinde bulunmadığından, diğer derneklerin ticari işletmeleriyle birlikte Triptik İşletmesinin de kurumlar vergisiyle yükümlü tutulmasına ilişkin İçtihatları Birleştirme kararına katılmıyoruz.

KARŞI OY

XXXX - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmiştir.

Bir faaliyet nedeniyle bir kurumun vergiye tabi olup olmadığını saptayabilmek için iktisadi işletmenin tanımlanması gerekir.

Aynı Kanununun 5. maddesinde dernek ve vakıflara ait veya bağlı olup 4. maddesindeki nitelikleri taşıyan ... işletmelerin iktisadi işletme olduğu belirtilmiştir.

Bu duruma göre bir derneğin veya vakfın kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için öncelikle bir iktisadi işletmeye sahip olması gerekmektedir.

Bir iktisadi işletmeye sahip olmadan, dernek, vakıf veya dil kurslarının kendi amaçlarını gerçekleştirmek için yaptıkları etkinlikler, üyelerine yaptıkları hizmetler veya yaptıkları kitap satışlarından elde edilen gelir sebebiyle Kurumlar Vergisi alınmasına olanak bulunmadığından, bu faaliyetlerin iktisadi işletme sayılarak Kurumlar Vergisine tabi tutulması gerektiği yolundaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Yargıtay

12. Hukuk Dairesi

2001/7796 E.

2001/8857 K.

18.5.2001 T.

ÖZET: Derneklerin kayıt ücretleri, yıllık aidatı ve itirazı kabil olmayan para cezaları ile ilgili kararları ilam hükmündedir.

DAVA: Mercii kararının müddeti içinde temyizden tetkikinin alacaklı vekili tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya mahallinden daireye gönderilmiş olmakla okundu ve gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 507 sayılı Yasanın 39. maddesine göre derneklerin kayıt ücretleri, yıllık aidat ve para cezaları ile ilgili ve usulü dairesinde itiraz mercilerinden geçerek kesinleşmiş bulunan kararların ilam hükmünde olup, genel hükümler dairesinde yerine getirilir. Aynı Yasanın 30. maddesinin 3741 sayılı Yasanın 8. maddesiyle değişik hükmüne göre ticaret mahkemesi nezdinde itiraz olunabilecek kararların ilam hükmünde olması için kesinleşmiş olması şartı aranır. Bir başka deyişle, derneklerin kayıt ücretleri, yıllık aidatı ve itirazı kabil olmayan para cezaları ile ilgili kararların ilam hükmünde sayılması için kesinleşmesi söz konusu olamaz. Çünkü bunlar için bir itiraz mercii sözü edilen yasada öngörülmemiştir. Bu nedenle takip konusu, yıllık aidatın iki katı tutarında verilmiş para cezası ile ilgili A... Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinin 2.8.1999 tarih 1999/18-18 sayılı kararı ilam niteliğindedir. Dairemizin son uygulamaları bu yönde olduğundan mercii önceki içtihatımıza uygun olarak verdiği kararın bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Alacaklı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile mercii kararının yukarıda yazılı nedenlerle İİK. 366 ve HUMK'nun 428. maddeleri uyarınca (BOZULMASINA), 18.5.2001 gününde oybirliğiyle karar verildi.

18. GELİR VE GİDER USULÜ

Yargıtay

10. Hukuk Dairesi

1980/3226 E.

1980/3625 K.

05.16.1980 T.

DAVA: Davacı, prim itiraz komisyonu kararının iptalini istemiştir. Mahkeme, anılan prim itiraz komisyonu kararının iptaline karar vermiştir.

Hükmün davacı avukatı tarafından temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve tetkik hakimi tarafından düzenlenen raporla, dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

KARAR: 1- Dosyadaki yazılara, toplanan delillere ve hükmün dayandığı gerektirici nedenlere göre davacının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.

2- 2.12.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1630 sayılı Dernekler Kanununun 51. maddesinde derneklerin tutacakları defterler gösterilmiş ve aynı maddenin son fıkrasında da, bu defterlerin noterden tasdikli olması koşulu getirilmiştir.

Aynı Yasanın geçici 1. maddesinde ise, aynen «bu kanununun yayını tarihinde mevcut olan dernekler, federasyon, birlik ve konfederasyonlar en çok altı ay içinde durumlarını bu kanun hükümlerine uydurmaya ... mecburdurlar» demektedir.

Bu maddeden açıkça anlaşıldığı gibi, amaç, kanunun yayımı tarihinde var olan derneğin, Kanunun yayımı tarihinden itibaren 6 ay içerisinde, kanunun istediği yönleri yerine getirip, bu yeni yasal duruma uyulmasını sağlamaktır. Bu 6 aylık süre, kendini kanuna uydurmak için, derneğe tanınan bir süredir; yoksa, bu süre, derneğe kanuna uyma bakımından bir başışıklık dönemi değildir. Bu nedenle, dernek, kanununun yayım tarihini başlangıç tarihi kabul etmek suretiyle kendisini, kanunun istediği biçimde bu kanun hükümlerine uydurma zorundadır.

Kaldı ki, dosyada mevcut ve karara dayanak edilen 21 Eylül, 1965 tarihli vakıflar ile ilgili genelge 1630 sayılı Dernekler Kanununun hükümlerini yürürlükten kaldıracak nitelikte değildir.

Şu duruma göre, davalı işverenin 1972/Aralık, 1973/Mayıs devresinde ilişkin defterlerinin noterlikçe tasdik ettirilmesi gerektiği ve davacı Kurumun bu döneme ilişkin ölçümlene hakkının doğduğunun kabulü gerekirken Kanuna yanlış anlam verilerek bu devre için davacı Kurumun ölçümlene hakkının doğmadığına karar verilerek davanın reddi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde davacı vekilinin bu yöne amaçlayan temyiz itirazları yerinde olduğundan hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle hükmün davacı Kurum yararına (BOZULMASINA), peşin alınan harcın istek halinde davacıya geri verilmesine, 16.05.1980 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
1983/2495 E.
1983/2526 K.
25.10.1983 T.

DAVA: 1630 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Hüseyin, Muzaffer, Mehmet Ali, ile Ünal'ın yapılan yargılamaları sonunda; mahkumiyetlerine dair (Acıpayam Asliye Ceza Mahkemesi)'nden verilen 18.2.1983 gün ve 1982/166 esas, 1983/36 karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay'ca incelenmesi sanıklar tarafından istenilmiş ve şartı depo paraları ile yerine getirilmiş olduğundan dava evrakı C. Başsavcılığı'ndan tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü.

KARAR: 16.11.1980 tarihli inceleme tutanağı, 28.1.1983 tarihli bilirkişi raporu ve 18.2.1983 tarihli oturumda mahkemece; defterlerin tamam ve noter tasdikli olduğu tesbit edildiği halde, Kanunun öngörmediği ara tasdikinin bulunmadığından bahisle yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi,

SONUÇ: Bozmayı gerektirmiş, sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi (BOZULMASINA), bozmanın niteliğine göre hükmü temyiz etmeyen sanıklara da CMUK.nun 325. maddesi gereğince sirayetine, depo paralarının geri verilmesine, 25.10.1983 gününde oybirliği ile karar verildi.

19. YURT DIŞINDAN YARDIM ALINMASI

Anayasa Mahkemesi
2004/107 E.
2004/12 K. (Yürürlüğü Durdurma)
01.12.2004 T.

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasıyla 21. maddesinin, Anayasa'nın 69. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

(Kısmi DURDURMA, kısmi RED kararı verilmiştir.)
5253/m.10/1,21

5253 SAYILI "DERNEKLER KANUNU" NUN 10. VE 21. MADDELERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

Resmi Gazete Tarihi: 7 Aralık 2004
Resmi Gazete Sayısı: 25663

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNDE BULUNAN: Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN KONUSU: 4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasıyla 21. maddesinin, Anayasa'nın 69. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

I- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN GEREKÇESİ

23.11.2004 günlü dava dilekçesinde, 4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasıyla 21. maddesinin, Anayasa'ya aykırılığı ve uygulanmaları durumunda giderilmesi güç ya da olanaksız zararlar doğurabileceği gözetilerek iptalleri ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istenilmiştir.

II- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN İNCELENMESİ

Yürürlüğün durdurulması istemini de içeren dava dilekçesi ve ekleri, yürürlüğün durdurulması istemi hakkındaki rapor, iptali istenilen kurallar, dayanan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görülmüş ve düşünüldü:

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ".....adı geçen kurumların maddi yardımında bulunabilirler." ibaresinin siyasi partiler yönünden Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanması halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek yürürlüğünün durdurulmasına, Sacit ADALI'nın karşıoyu ile,

Yasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasının kalan bölümünün ve 21. maddesinin yürürlüğünün durdurulması isteminin ise reddine karar verilmesi gerekmiştir.

III- SONUÇ

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı "Dernekler Kanunu" nun;

1- 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ".....adı geçen kurumlara maddi yardımda bulunabilirler." ibaresinin, siyasi partiler yönünden YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA, Sacit ADALI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- 10. maddesinin birinci fıkrasının kalan bölümü ve 21. maddesinin, YÜRÜRLÜKLERİNİN DURDURULMASI İSTEMİNİN REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE, 1.12.2004 gününde karar verildi.

KARŞI OY

5253 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrası ile 21. maddesinin yürürlüklerinin durdurulması için gerekli şartların oluşmadığı düşüncesindeyim.

Şöyle ki:

Anayasa Mahkemesi Anayasa'da ve yasalarla kendine tanınmamış bu yetkiyi mümkün olduğunca seyrek kullanmak şartıyla üstelenirken, daha başlangıçta şu iki temel ölçüte dayanmıştır:

- > Henüz iptal kararı verilmeden önce bir kanun ya da kanun hükmünde kararname hükmünün hukuka açıkça aykırı ve iptal ihtimalinin güçlü olması,
- > İptal kararı verildikten sonra kararın Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesine kadar iptal edilen kanunun uygulanması durumunda, daha sonra giderilmesinin güç ya da imkansız durumların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması.

İptal istemine konu olan 5253 sayılı Yasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında, derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, benzer amaçlı derneklerden, siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım alabilecekleri ve adı geçen kurumlara maddi yardımda bulunabilecekleri hükme bağlanmaktadır. Öte yandan aynı Yasa'nın yine dava konusu olan 21. maddesi hükmüne göre de, dernekler mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım alabileceklerdir. Bu bildirim şekli ve içeriği yönetmelikte düzenlenecektir. Nakti yardımların mülki idare amirliğine önceden bildirilmesi ve bankalar aracılığıyla alınması, aynı yardımların ise gümrük idarelerinin denetiminden geçmesi zorunludur. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 4445 sayılı Yasa ile değişik 66. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine göre siyasi partilere yapılan bağışların bağışta bulunana veya yetkili temsilcisine veya vekiline ait olduğunun partice verilen makbuzda açıkça belirtilmesi gerekir. Böyle bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.

Bu yasal düzenlemeler birlikte göz önüne alındığında, hem derneklerin yurtdışından alacakları yardımların, hem de siyasi partilere yapılacak yardımların kayıt altına alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu yasal düzenlemelere rağmen yasa dışı olarak derneklerin yurtdışından kayıtlı ya da kayıtsız olarak yardım almaları ve bu yardımları yasadışı yollardan siyasi partilere aktarmaları anayasal denetimle ilgili bir konu değil, idarenin denetim görevini yapması ile ilgili uygulamaya dayanan bir meseledir. Bu itibarla iptal davasına konu olan Yasa'nın uygulanmasından dolayı telafisi güç ya da imkansız zararların doğması söz konusu değildir. Böylece, hukuka açıkça aykırılık olsa bile, tek ölçüte dayanarak yürürlüğün durdurulmasına gidilmesinin mümkün olmaması gerekir.

20. KAMU YARARINA ÇALIŞAN DERNEKLER

Danıştay
10. Daire
1995/1130 E.
1997/869 K.
12.03.1997

İstemın Özeti: ... Kulübü Derneğinin 2908 sayılı Dernekler Kanununun 59. maddesine göre kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına ilişkin 11.01.1995 tarih ve 22168 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 15.12.1994 tarih ve 94/6367 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının; örgütlenme durumu, üye sayısı, teknik imkanları ve malvarlığı dikkate alındığında ülke çapında yararlı etkinliklerde bulunması mümkün olmayan derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının, kamu yararına çalışan dernekler kavramıyla, hizmet gerekleri ve hukuk kurallarıyla bağdaştırılma imkanı bulunmadığı iddiasıyla iptali istenilmektedir.

Davalı İçişleri Bakanlığı Savunmasının Özeti: Dava konusu Bakanlar Kurulu Kararının tesisine hazırlık olmak üzere bakanlığın derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması yolundaki olumlu önerisinin idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem olmadığı, bu nedenle bakanlığa husumet tevcihinin usul ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek usul yönünden davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

Davalı Başbakanlığın Savunmasının Özeti: Usul yönünden iptali istenilen işlemle davacı dernek arasında ciddi ve makul bir menfaat ilgisi olmadığından davanın ehliyet yönünden reddi gerektiği; esas yönünden ise, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 59. maddesi hükmü ile bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması konusunda Bakanlar Kuruluna tanınan takdir yetkisinin dava konusu işlemde kanuna, kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıldığı ileri sürülerek yasal dayanaktan yoksun bulunan davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hakimi E.C.Ö.'nün Düşüncesi: 2908 sayılı Dernekler Kanununun 59. maddesindeki prosedüre uygun olarak alınan dava konusu Bakanlar Kurulu Kararında, kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık görülmediğinden yasal dayanaktan yoksun bulunan davanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı S.Y.'nin Düşüncesi: Dava, ... Kulübü Derneğinin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının iptali isteğiyle açılmıştır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 59. maddesine göre, bir derneğin kamuya yararlı sayılabilmesi için amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması gerekmektedir.

Dava dosyasında bulunan İçişleri Bakanlığının 30.10.1994 günlü yazısından, ... Kulübü Derneğinin ülke çapında yararlı faaliyetlerinin bulunduğu anlaşıldığından dava konusu kararda yasaya aykırılık görülmemiştir.

Ayrıca, aynı konuda faaliyette bulunan bir derneğin mevcudiyeti koşulların varlığı halinde diğer derneğin de kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına hukuki engel oluşturmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, hukuki dayanaktan yoksun davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Türk milleti adına hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği düşünüldü: Davalı idarelerin usule yönelik itirazları yerinde görülmeyerek esasa geçildi:

Dava, ... Cemiyeti tarafından, ... Kulübü Derneğinin 2908 sayılı Dernekler Kanununun 59. maddesine göre kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına ilişkin 11.01.1995 tarih ve 22168 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 15.12.1994 tarih ve 94/6367 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının iptali istemiyle açılmıştır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 58. maddesinde, bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması, derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması şartı aranmış; aynı yasanın 59. maddesinde ise; bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlı olduğu hükmüne bağlanmıştır.

Dava dosyasının incelenmesinden; merkezi ...'da olmak üzere 1985 yılında kurulan ... Kulübü Derneği'nin, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 58. maddesine göre kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için izin verilmesi talebiyle ilgili olarak Maliye Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı görüşlerinin alınarak adı geçen derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının uygun olacağı yolundaki İçişleri Bakanlığı önerisi üzerine, Danıştay 1. Dairesinin 21.10.1994 tarih ve E: 1994/165, K: 1994/167 sayılı kararı ile tüzüğünün 2. maddesinde yer alan amacı, çalışma konuları ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği etkinliklerle ülke çapında yararlı bulunduğu kanısına varılan ... Kulübü Derneğinin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına karar verildiği, söz konusu kararın Danıştay İdari İşler Kurulunun 10.11.1994 tarih ve E: 1994/164, K: 1994/133 sayılı kararıyla onanması üzerine de dava konusu Bakanlar Kurulu kararının alındığı anlaşılmaktadır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 58. maddesinde; bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, ülke çapında örgütlenme şartı aranmamış olup, derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması şartı aranmıştır.

Öte yandan, aynı konuda faaliyette bulunan bir derneğin olması aranan koşulların

varlığı halinde başka bir derneğin de kamu yararına çalışan derneklerden sayılması- na hukuki bir engel oluşturmamaktadır.

Yukarıda belirtildiği şekilde, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 59. maddesinde ön- görülen prosedüre uygun olarak ... Kulübü Derneğinin kamu yararına çalışan dernek- lerden sayılmasına ilişkin dava konusu Bakanlar Kurulu kararında kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenle, yasal dayanaktan yoksun bulunan davanın REDDİNE, 12.03.1997 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay

10. Daire

1995/4171 E.

1995/5628 K.

15.11.1995 T.

İstemin Özeti: Davacı derneğin kamu yararına çalışan dernek sayılması için yapı- lan başvurunun reddine ilişkin 20.07.1994 tarih ve 190177 sayılı İçişleri Bakanlı- ğı işlemi ile bu işlemin dayanağını oluşturan Başbakanlık işleminin iptali istemiyle dava açılmıştır. Açılan bu dava sonunda, Ankara 3. İdare Mahkemesince 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 58. maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan dernek- lerden sayılması için başvuruda bulunulurken gerekli belgelerin neler olduğunun bel- lirtildiği, başvurudan sonraki idari prosedürün düzenlendiği, davacı derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için ... Valiliğine yaptığı başvuruya ilgili Devlet Bakanlığı ile İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının olumlu görüş belirttikleri, bunun üzerine İçişleri Bakanlığınca konunun Danıştay'a iletmek üzere Başbakanlığa sunulduğu, Başbakanlığın ise, bu ve benzeri derneklerin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının hazinenin gelirlerini azaltıcı nitelikte görüldüğünü belirterek evrakı işleme koymadığı Başbakanlığın buradaki görevinin dosyayı Danıştay'a göndermek ve Danıştay'dan olumlu görüş çıktığı takdirde Ba- kanlar Kurulu karar taslağını hazırlamak olduğu, Kanun'un Başbakanlığa bu tür istekleri olumsuz karşılayarak geri çevirme yetkisi vermediği, öte yandan özürlü çocukların eğitim ve rehabilitasyonu devletin asıl görevleri arasında olup, bunların bazı derneklere üstlenilmesinin devletin bu alandaki görevini kolaylaştıracağı ve mali yönden de katkı sağlayacağı, gerekli koşulları taşıyan derneğin kamuya yararlı sayılması nedeniyle hazinenin gelirlerinin azalacağına ilişkin düşünülmemeyeceği, dava ko- nusu işlemlerin kamu yararı ve Kanunun genel amacıyla bağdaşmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemlerin iptali yolunda verilen 22.03.1995 tarih ve E: 1994/1360 K: 1995/710 sayılı kararın; davalı Başbakanlık tarafından idari işlem niteliğinde yargı kararı verilemeyeceği, dava konusu işlemin icrai olmadığı, Bakanlar Kurulunun bu konuda takdir yetkisi olduğu iddiasıyla temyizden incelenip bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Yerinde olmadığı ileri sürülen temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hakimi A.Z.'nin Düşüncesi: Usul ve Hukuka uygun olan temyize konu kararın onanması gerektiği düşünülmüştür.

Danıştay Savcısı S.Y.'nin Düşüncesi: ... Kamuya yararlı derneklerden sayılmasına ilişkin istemin bu ve benzeri derneklerin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının hazine gelirlerini azaltıcı nitelikte görüldüğü gerekçesiyle işleme konulmaması reddi yolundaki işlemi iptal eden idare mahkemesi kararının temyizen bozulması istenilmektedir.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 58. maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi koşulları gösterilmiştir. Buna göre, derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması; derneğin amaç ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması gerekmektedir.

İşlem dosyasında bulunan belgelerden Maliye Bakanlığı, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması yolunda olumlu görüş bildirdikleri anlaşılmıştır. Bu durumda davalı idarenin yasanın aradığı usul ve esasa ilişkin koşulların tamamını içeren ve mevcut haliyle başkaca bir eksanı olmayan dosyayı yasanın 59. maddesi hükmü uyarınca Danıştay Başkanlığına göndermesi gerekirken yasada aranmayan bir koşulu gerekçe göstererek istemi reddetmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir.

Ayrıca, ortada kesin ve yürütülmesi gerekli bir idari işlem bulunduğundan davalının bu yöne ilişkin iddiası da yerinde bulunmamıştır.

Açıklanan nedenle temyiz isteminin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Türk Milleti Adına Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği düşünüldü: İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3622 sayılı Kanun ile değişik 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde mümkündür.

Bozulması istenen karar, usul ve hukuka uygun olup dilekçede ileri sürülen temyiz sebepleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden temyiz isteminin reddi ile bozulması istenen kararın onanmasına 15.11.1995 gününde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay
10. Daire
1988/2710 E.
1990/2301 K.
23.10.1990 T.

ÖZET: Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması işlemi bakanlar kurulu onayına bağlıdır.

Davanın Özeti: ... Sosyal Bilimler Derneğinin kamuya yararlı derneklerden sayılması isteminin reddine ilişkin işlemin, derneklerinin 1967 yılında kurulduğu ve bu tarihten itibaren çalışmalarını kesintisiz sürdürdüğü, amaçlarının "Türkiye'de çağdaş bir sosyal bilim üretimine hizmet etmek bu yolda çalışmalar yapmak yada yapılan çalışmaları desteklemek, sosyal bilimler alanında ampirik araştırmaların çoğaltılmasını özendirme, araştırma ve yayın yolu ile Türkiye'nin düşünce hayatına katkıda bulunmak" olduğu, kamuya yararlı dernek olmak için yaptıkları başvurunun İçişleri Bakanlığınca uygun görüldüğü, Danıştay Birinci Dairesinin bu yolda görüş verdiği, Danıştay İdari İşler Kurulunun da bu kararı benimsediği ancak Başbakanlığın haklı bir gerekçe göstermeden istemi reddettiği, derneklerinin kuruluşundan bu güne kadar pek çok çalışma yaptığı kitaplar yayımlandığı, konferans, sempozyum düzenlediği, uluslararası bilim kurullarında Türkiye'yi temsil ettikleri ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

Davalı Başbakanlığın Savunmasının Özeti: 2908 sayılı Kanununun 58. maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için gerekli niteliklerin belirtildiği ve bunun ilgili bakanlıkların görüşü İçişleri Bakanlığının önerisi Danıştay İdari İşler Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlı olduğu, burada Bakanlar Kuruluna takdir yetkisi tanındığı, kurulca dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu, derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olmadığı kanaatine varıldığı belirtilerek davanın reddi savunulmuştur. Davalı İçişleri Bakanlığının Savunmasının Özeti: Davacı derneğin kamuya yararlı dernek sayılma başvurusu üzerine, yapılan inceleme sonucunda dava derneğin kamuya yararlı derneklerden sayılması gerektiği görüşüyle konunun Başbakanlığa bildirildiği, Başbakanlığın 28.6.1988 günlü yazıları ile tekliflerinin uygun görülmediği bu kararın Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Ankara Valiliğine davacıya tebliğ edildiği belirtilerek davanın reddi savunulmuştur.

Danıştay Tetkik Hakimi: Z.Ö.

Danıştay Savcısı M.İ.D.'nin Düşüncesi: Dava, ... Sosyal Bilimler Derneğinin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına dair İçişleri Bakanlığı önerisinin Bakanlar Kurulunca uygun bulunmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Dosya içeriğinden, davacı derneğin; 2908 sayılı Dernekler Kanununa göre kamu yararına çalışan derneklerden sayılması yolundaki talebinin; Danıştay İdari İşler Kurulunun olumlu kararı üzerine İçişleri Bakanlığınca da olumlu bir öneri olarak Bakanlar Kuruluna sunulduğu, ancak dava konusu işlemlerle kabul edilmediği anlaşılmaktadır.

2908 sayılı Yasanın 58. maddesi, kamu yararına çalışma niteliği başlığı altında; bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve amacının ve bu amaca yönelik faaliyetlerinin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması koşullarının gerçekleşmesini öngörmüştür. Öte yandan aynı Yasanın 59. maddesinde kamu yararına çalışan

dernek sayılma işlemlerinin sonuç olarak Bakanlar Kurulunun onayına bağlı olduğu hükmü yer almıştır.

Anılan maddede Bakanlar Kuruluna bu konuda bir takdir yetkisi tanındığı anlaşılmakta ise de, bu yetkinin kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun kullanılması gerektiği, bu bakımdan takdir yetkisinin kullanılmasının söz konusu olduğu işlemlere karşı da yargı yoluna gidilebileceği ve yargı yerince bu yetkinin yargı denetimine tabi tutulacağı, gerek öğretide, gerekse uygulamada kabul gören bir husustur. Kaldı ki Anayasanın 125. maddesi, hiçbir ayırım yapmadan idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunu açık tutmuş, takdir yetkisinin kullanıldığı işlemleri öteki işlemlerden ayırmamıştır.

Bu itibarla davalı idarenin takdir yetkisini olumsuz kullanmasında ne gibi bir kamu yararının sözkonusu olduğu, ya da olumlu kullanması halinde ne gibi bir kamu yararının doğabileceği sorunlarının açıklığa kavuşturulması gereklidir. Bu sorunların cevabını ararken gözönüne alınacak en önemli husus davalının savunması ve savunmaya ekli belgelerdir. Davalı Başbakanlığın verdiği savunmadan ve eklediği belgelerden davacı dernek hakkında tesis olunan işlemde kullanılan takdirin;

- 1 - Dernek adının ve amacının çok geniş bir alanı ilgilendirdiği ve bu kadar geniş kapsamlı bir amacın gerçekleşmesi için ülke çapında yararlı sonuç verecek nitelik ve ölçüde faaliyette bulunamayacağı,
- 2 - Sosyal bilimler alanında çalışan pek çok derneğin benzer gerekçelerle kamu yararına çalışan derneklerden sayılmalarını isteyebilecekleri gerekçesine dayanılarak anlaşılmaktadır. Bu gerekçelerden soyut ve yasada yer almayan ikinci gerekçe bir yana bırakılarak, birincisi üzerinde durularak, dava konusu işlemin tesisinde kullanılan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olup olmadığı araştırılacaktır.

Faaliyet alanı, yaptığı çalışmalar, üye olduğu uluslararası kuruluşun niteliği dikkate alındığında davacı derneğin adının toplum-bilim (sosyoloji) eşidi ... Sosyal Bilim Derneği olması gerekirdi. Nitekim İngilizce adının böyle olduğu görülmektedir. Sosyal Bilimler olarak çoğul sözcüklerin kullanılması biraz karışıklığa neden olsa ve tüm sosyal bilimler disiplinlerini akla getirirse bile; yasak sözcükler taşımayan bir adın şu ya da bu şekilde kullanılmasının amacın gerçekleşmesine engel olamayacağı açıktır.

Dernek amacının geniş kapsamlı olması ile başka alanları da amacı içine alması olgularının birbirine karıştırılmaması gerekir. Derneğin esas amacı Türkiye'de çağdaş bir sosyal bilim üretimine hizmet etmek; bu yolda çalışmalar yapmak; yapılan çalışmaları desteklemek; araştırma ve yayın yolu ile Türk düşüncesi yaşamına katkıda bulunmaktır. Sosyal bilimler (social science- sosyoloji) alanında geniş çalışmalar yürüten dernek; İzmir Araştırma Projesi, Sosyal Bilimler Öğretiminin Gelişimi Projesi Fiziksel Yerleşme ve Nüfus Politikaları Araştırma Projesi, Yurt Dışına İşçi Göçü Araştırma Projesi, Hızlı Kentleşmenin Getirdiği Sorunlar Araştırma Projesi, Uluslararası Kalkınma Araştırmaları Merkezinin desteklediği bazı spesifik araştırmalar olmak üzere çoğunlukla yabancı kuruluşların maddi destekleriyle çok ilgi çe-

kici ve Türk düşünce hayatına katkı sağlayıcı inceleme ve araştırmalar yaptırmıştır. Bunların dışında; Sosyal bilimle ilgili sayısız seminerler, kongreler, sempozyumlar dzenlenmiştir. Davacı derneğin bilimsel çalışmalarının ürünü olan geniş kapsamlı bir yayın faaliyeti de vardır. Bütün bu çalışmaların yurt içi ve dışında resmi ve özel kuruluşların ilgisini çekmiş olmaları, bazı bilim ürünlerinin üniversitelerde ders kitabı olarak bakılmaları, yabancı vakıflardan ve diğer kuruluşlardan maddi destek sağlanması derneğin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde çalışmalar yaptığını çok açık bir biçimde göstermekte olup; davacı derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmaması işleminde kamu yararına uyarlık bulunmamaktadır.

Her ne kadar davalı idare savunmasında; idarenin bir işlemi yapmaya yargı kararı ile zorlanamayacağını belirtmekte ise de; bu yolda verilecek bir yargı kararı, idari işlemdaki sakatlığı belirleyip, idarenin hukuka uygun işlem tesisini amaçladığından ve bu drum idarenin hukuka bağlılığı ve hukuk devleti olmanın bir gereği bulunduğundan, davacının bu yoldaki savunmasına itibar etmek mümkün değildir. Öte yandan Danıştay İdari İşler Kurulu kararının emri mahiyette olmayan kanuni mütalaalardan olduğu cihetle bu karara uyma zorunluluğu bulunmadığı yolundaki savunmada ise, yukarıda açıklanan yasal ve hukuki durumlar karşısında isabet görülememiştir.

Açıklanan nedenlerle, maksat yönünden hukuka aykırı bulunan işlemin iptali gerektiği düşünölmüştür.

Türk Milleti Adına Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince duruşma için önceden saptanıp taraflara tebliğ edilen 23.10.1990 salı günü davacı vekili ... ile davalı idare temsilcilerinin geldikleri Danıştay Savcısının hazır olduğu görölmekle açık duruşmaya başlandı.

Taraflar, usulüne uygun söz verilip dinlendikten, Danıştay Savcısının düşünöncesi alındıktan sonra duruşmaya son verilerek dosya içindeki bilgi ve belgeler incelendi.

Dava, davacı ... Sosyal Bilimler Derneğinin, kamuya yararlı derneklerden sayılma isteminin reddine ilişkin Ankara Emniyet Müdürlüğünün 23.8.1988 günlü 140176 sayılı yazısı ile tebliğ edilen işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

1967 yılında Ankara'da "Türkiye'de ağdaş sosyal bilim üretimine hizmet etmek, bu yolda çalışmalar yapmak ya da yapılan çalışmaları desteklemek, sosyal bilimler alanında ampirik araştırmaların çoğalmasını özendirmek, araştırma ve yayın yoluyla Türkiye'nin düşünce hayatına katkıda bulunmak" amacıyla kurulan T... Sosyal Bilimler Derneği 21.6.1986 tarihi genel kurul toplantısında aldığı kararla "kamuya yararlı dernek" olma istemiyle Ankara Valiliğine başvurmuştur. Konunun İçişleri Bakanlığına intikali üzerine anılan bakanlık 17.9.1987 günlü yazısıyla davacı derneğin kamuya yararlı derneklerden sayılması görüşüyle dosyayı Başbakanlığa göndermiş; Başbakanlığın 22.9.1987 günlü yazısı üzerine de Danıştay Birinci Dairesinin 13.10.1987 günlü E: 1987/341, K: 1987/370 sayılı kararıyla söz konusu dernek kamuya yararlı derneklerden sayılmış ve bu karar Danıştay İdari İşler Kurulunda onanarak dosya Başbakanlığa gönderilmiştir.

Konuyu görüşen Bakanlar Kurulu, anılan derneğin adı ve tüzüğündeki amacın kapsamı dikkate alındığında çok geniş bir alanı içerdiği, bu kapsam çerçevesinde ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde faaliyette bulunulmasının mümkün olmayacağı gerekçesiyle dava konusu işlemi tesis etmiştir.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 59. maddesi birinci fıkrası "bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlıdır." hükmünü taşımaktadır.

Bu hükme göre Bakanlar Kurulu, bir derneğin kamuya yararlı dernek olduğunun saptanmasında nihai olarak yetkili bulunmaktadır. Ancak İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü ve Danıştay İdari İşler Kurulunun olumlu yöndeki kararına rağmen Bakanlar Kurulunun bir derneği kamuya yararlı dernek saymaması için, yeterli, somut bir takım sebeplerin bulunması gerekir.

Dava dosyasının incelenmesinde derneğin, kuruluşundan itibaren sosyal bilimler alanında çeşitli çalışmalar, araştırmalar yaptığı, sonuçlarını kitap halinde yayınladığı, uluslararası sempozyum ve konferanslar düzenlediği, bu çalışmaların ve etkinliklerin derneğin amacını gerçekleştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla Kurulumuzca ... Sosyal Bilimler Derneğinin kamuya yararlı dernek olduğu kabul edilmiş; Başbakanlığın savunmasından ileri sürdüğü gerekçe hukuka uygun bulunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, davacı derneğin kamuya yararlı dernek sayılması isteminin reddine ilişkin işlemin iptaline 23.10.1990 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay
10. Daire
1995/4171 E.
1995/5628 K.
15.11.1995 T.

ÖZET: Derneğin, kamu yararına çalışan dernek sayılması için yapılan başvuruda başbakanlığın görevi, dosyayı danıştay'a göndermek, olumlu görüş çıktığı takdirde bakanlar kurulu karar taslağı hazırlamaktan ibaret olup, bu tür istemleri geri çevirme yetkisi bulunmamaktadır.

İstemin Özeti: Davacı derneğin kamu yararına çalışan dernek sayılması için yapılan başvurunun reddine ilişkin 20.7.1994 tarih ve 190177 sayılı İçişleri Bakanlığı işlemi ile bu işlemin dayanağını oluşturan Başbakanlık işleminin iptali istemiyle dava açılmıştır. Açılan bu dava sonunda, Ankara 3. İdare Mahkemesince 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 58. maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için başvuruda bulunulurken gerekli belgelerin neler olduğunun belirtildiği, başvurudan sonraki idari prosedürün düzenlendiği, davacı derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için ... Valiliğine yaptığı başvuruya ilgili Devlet Ba-

kanlığı ile İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının olumlu görüş belirttikleri, bunun üzerine İçişleri Bakanlığınca konunun Danıştay'a iletilmek üzere Başbakanlığa sunulduğu, Başbakanlığın ise, bu ve benzeri derneklerin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının hazinenin gelirlerini azaltıcı nitelikte görüldüğünü belirterek evraki işleme koymadığı Başbakanlığın buradaki görevinin dosyayı Danıştay'a göndermek ve Danıştay'dan olumlu görüş çıktığı takdirde Bakanlar Kurulu karar taslağını hazırlamak olduğu, Kanun'un Başbakanlığa bu tür istekleri olumsuz karşılayarak geri çevirme yetkisi vermediği, öte yandan özürlü çocukların eğitim ve rehabilitasyonu devletin asıl görevleri arasında olup, bunların bazı derneklere üstlenilmesinin devletin bu alandaki görevini kolaylaştıracağı ve mali yönden de katkı sağlayacağı, gerekli koşulları taşıyan derneğin kamuya yararlı sayılması nedeniyle hazinenin gelirlerinin azalacağına düşünülmemeyeceği, dava konusu işlemlerin kamu yararı ve Kanunun genel amacıyla bağdaşmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemlerin iptali yolunda verilen 22.3.1995 tarih ve E: 1994/1360 K: 1995/710 sayılı kararın; davalı Başbakanlık tarafından idari işlem niteliğinde yargı kararı verilemeyeceği, dava konusu işlemin icrai olmadığı, Bakanlar Kurulunun bu konuda takdir yetkisi olduğu iddiasıyla temyizen incelenip bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Yerinde olmadığı ileri sürülen temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmaktadır

Danıştay Tetkik Hakimi A.Z.'nin Düşüncesi: Usul ve Hukuka uygun olan temyize konu kararın onanması gerektiği düşünülmüştür.

Danıştay Savcısı S.Y.'nin Düşüncesi: ... Kamuya yararlı derneklerden sayılmasına ilişkin istemin bu ve benzeri derneklerin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının hazine gelirlerini azaltıcı nitelikte görüldüğü gerekçesiyle işleme konularak reddi yolundaki işlemi iptal eden idare mahkemesi kararının temyizen bozulması istenilmektedir.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 58. maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi koşulları gösterilmiştir. Buna göre, derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması; derneğin amaç ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması gerekmektedir.

İşlem dosyasında bulunan belgelerden Maliye Bakanlığı, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması yolunda olumlu görüş bildirdikleri anlaşılmıştır. Bu durumda davalı idarenin yasanın aradığı usul ve esasa ilişkin koşulların tamamını içeren ve mevcut haliyle başkaca bir noksanı olmayan dosyayı yasanın 59. maddesi hükmü uyarınca Danıştay Başkanlığına göndermesi gerekirken yasa dışı aranmayan bir koşulu gerekçe göstererek istemi reddetmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir.

Ayrıca, ortada kesin ve yürütülmesi gerekli bir idari işlem bulunduğundan davalının bu yöne ilişkin iddiası da yerinde bulunmamıştır.

Açıklanan nedenle temyiz isteminin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Türk Milleti Adına Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği düşünüldü: İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3622 sayılı Kanun ile değişik 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde mümkündür.

Bozulması istenen karar, usul ve hukuka uygun olup dilekçede ileri sürülen temyiz sebepleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden temyiz isteminin reddi ile bozulması istenen kararın onanmasına 15.11.1995 gününde oybirliği ile karar verildi.

Danıştay
10. Daire
1998/3272 E.
2000/2130 K.
1.5.2000 T.

ÖZET: Kamuya yararlı dernek sayılma isteminin; bakanlıkların görüşünün alınmasından sonra olumsuz görüşe istinaden İçişleri Bakanlığınca reddedilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı hk.

İstemin Özeti: Davacı derneğin, Dernekler Kanunu'nun 58. ve 59. maddeleri uyarınca kamu yararına çalışan derneklerden sayılması isteminin reddine yönelik işlemin iptali istemiyle açılan dava sonucu Ankara 8. İdare Mahkemesince dava konusu işlemin iptali yolunda verilen 27.11.1997 tarih ve E: 1997/387, k: 1997/1280 sayılı kararın temyizen incelenerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

D.Tetkik Hakimi: Elmas Mucukgil

Düşüncesi: Temyiz isteminin reddi ile usul ve hukuka uygun bulunan mahkeme kararının onanması gerektiği düşünülmüştür.

Danıştay Savcısı: Emin Celalettin Özkan

Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp idare mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmemektedir.

Açıklanan nedenlerle, temyiz isteminin reddiyle idare mahkemesi kararının onanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği düşünüldü:

Dava, davacı derneğin Dernekler Kanunu'nun 58 ve 59. maddeleri hükmü gereği kamu yararına çalışan derneklerden sayılması isteminin reddine yönelik işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

İdare mahkemesince, Dernekler Kanunu'nun 59. maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması konusunda İçişleri Bakanlığı'nın yetkisi ilgili Bakanlıkların görüşünü alarak konuya ilişkin dosyayı, hazırlayıp öneride bulunmakla sınırladığı bu konuda son karar mercii Danıştay İdari İşler Kurulu ve Bakanlar Kurulu olarak belirtildiği, dolayısıyla yasa bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması istemi konusunda karar mercii olarak İçişleri Bakanlığı'nı yetkili kılmadığından davacı derneğin bu yöndeki isteminin yetkili organlara gönderilmeden reddedilmesine ilişkin işlemde yasal isabet görülmediği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

Davalı idare tarafından hukuka uyarlık bulunmadığı ileri sürülerek anılan idare mahkemesi kararının temyizden incelenip bozulması istenilmektedir.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun kamu yararına çalışma niteliğini belirleyen 58. maddesinde. "Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması, derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması şarttır." kuralına yer verilmiştir. 59. maddesinde de, bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasının ilgili bakanlıkların görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nın önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlı olduğu bu konuya ilişkin dosyanın İçişleri Bakanlığınca hazırlanacağı, bunun için derneklerin belirtilen belgeleri İçişleri Bakanlığına gönderilmek üzere dernek merkezinin bulunduğu yerin valiliğine verecekleri kurala bağlanmıştır.

Dava dosyasının incelenmesinden, davacı derneğin kamu yararına çalışan dernek sayılma istemiyle yaptığı başvurunun davalı bakanlığa iletilmesi üzerine Devlet Bakanlığının, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ve Maliye Bakanlığının görüşünün istenildiği, Devlet Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca olumlu görüş verilirken, Maliye Bakanlığınca; dernek gelirlerinin %80'inin dernek amaçlarına harcanmadığı, tüzüğünde de dernek gelirlerinin en az %80'inin dernek amaçlarına harcanacağına ilişkin bir hükmün bulunmadığı belirtilerek istemi uygun görmemesi üzerine dava konusu işlem ile davacıya bildirimde bulunulduğu anlaşılmıştır.

Yukarıda anılan yasa maddeleri hükmü doğrultusunda davacı derneğin davalı bakanlığa iletilen başvurusu üzerine bakanlıkça, dosyanın hazırlanması için ilk aşama

olan bakanlıkların görüşünün alınmak istendiği ancak Maliye Bakanlığının olumsuz görüşü sonrasında dava konusu işlemin tesis edildiği dolayısıyla dava konusu işlemin yalnızca davalı idarenin görüşünü yansıtmadığı, başvurunun doğrudan reddedildiği görülmektedir.

Bakanlar Kurulu kararının ise oybirliğiyle alındığı, tartışmasız olup Bakanlar Kurulunu oluşturan bakanlıklardan olan Maliye Bakanlığının görüşünün olumsuz olması karşısında Bakanlar Kurulu Kararı oluşmayacağından Bakanlar Kuruluna sunulma aşamasına gidilmeden, bakanlığın olumsuz görüşüne dayanılmak suretiyle başvurunun reddedilmesinde mevzuata aykırılık bulunmamıştır.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle, 2577 sayılı Yasanın 49. maddesine uygun bulunan davalı idarenin temyiz isteminin kabulü ile Ankara 8. İdare Mahkemesinin 27.11.1997 tarih ve E: 1997/387, K: 1997/1280 sayılı kararının bozulmasına yeniden karar verilmek üzere dosyanın anılan mahkemeye iadesine 1.5.2000 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU: Temyizen bozulması istenen idare mahkemesi kararının, Dernekler Kanununun 58 ve 59 maddesine aykırı olmadığı ve bu nedenle onanması gerektiği oyu ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına karşıyım.

Yargıtay
Hukuk Genel Kurulu
1971/1-261 E.
1974/1050 K.
4.10.1974 T.

ÖZET: Kızılay hukuki nitelikçe Dernekler Yasası'na bağlı, bir özel hukuk tüzel kişisi olduğundan, malları, devlet malı sayılamaz. Kamu yararına çalışan bir dernek olması, bu sonucu değiştirmez. Bu nedenlerle Kızılay'ın malları da usulüne göre haczedilebilir.

DAVA VE KARAR: Taraflar arasındaki ipotek hakkının tapuya tescili davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Anamur Asliye Hukuk Mahkemesi'nce davanın kabulülen dair verilen 29.11.1968 gün ve 1968/547 sayılı karar'ın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, 1. Hukuk Dairesi'nin 11.7.1969 gün ve 2382/4544 sayılı ilamıyla davalı Kızılay Derneği'nin kamu yararına çalışan derneklerden olup, çalışmalarını yürütebilmek için binaya ihtiyacı olacağını, kanuni ipotegin bu hizmetin sürekli olarak yapılmasını önleyeceği, Kızılay'ın hizmet binasına ihtiyacı olduğu gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnmeyi kapsayan son hükmün süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü: İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 1 sayılı bendine göre "Devlet Malları ile mahsus konularında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar" haczolunamaz. Olayda

mahkeme ile özel daire arasındaki uyumsuzluk Kızılay'ın mallarının haczolunabilip olunamayacağı yönüne ilişkin bulunmaktadır.

Kızılay hukuki nitelikçe Dernekler Kanunu'na tabi kazanç ve paylaşma gayesi gütmeyen bir özel hukuk tüzel kişisidir. Özel hukuk tüzel kişilerinin mallarının Devlet mallarından sayılması olanaksızdır. Bir derneğe mevzuata uygun olarak kamu yararına çalışan dernek niteliği verilmesi de bu konuda herhangi bir değişiklik meydana getirmez. Diğer taraftan özel bir kanunla da İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinde öngörüldüğü biçimde, Kızılay'ın mallarının haczedilemeyeceği yolunda bir kural da konulmamıştır. Bu nedenlerle mahkemenin direnme kararı yerinde görüldüğünden diğer yönlerin incelenmesi için dosyanın özel daireye gönderilmesi gerekir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle direnme uygun bulunduğundan bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının reddi ile diğer yönlerin incelenmesi için dosyanın 14. Hakuk Dairesi'ne gönderilmesine 4.10.1974 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

Anayasa Mahkemesi

2005/8 E.

2006/2 K.

05.01.2006 T.

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinin üçüncü fıkrasının son tümcesinin Anayasa'nın 2., 11., 13. ve 33. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

(İPTAL kararı verilmiştir.)

5253/m.27/3-son

5253 SAYILI "DERNEKLER KANUNU" NUN 27. MADDESİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

Resmi Gazete Tarihi: 25 Temmuz 2006

Resmi Gazete Sayısı: 26239

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Ali TOPUZ, Kemal KILIÇDAROĞLU ve 122 Milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinin üçüncü fıkrasının son tümcesinin Anayasa'nın 2., 11., 13. ve 33. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

I - İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMLERİNİN GEREKÇESİ
İptal ve yürürlüğün durdurulması istemlerini içeren dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"04.11.2004 tarih ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesinin Üçüncü

Fıkrasının Son Cümlesinin Anayasa'ya Aykırılığı 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun yürürlükten kaldırdığı 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları 30.3.2000 gün ve 4552 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikle, Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun denetlemeye yetkili mercilerin raporları üzerine, organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye yetkili kılınmıştır.

Danıştay Onuncu Dairesi, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Kurulu, Merkez Yönetim Kurulu ve Genel Merkez Denetçiler Kurulu üyelerinin görevlerine son verilmesine ve bu organların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurulların oluşturulmasına ilişkin 13.10.2003 günlü, 2003/6256 sayılı Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada itiraz konusu kuralın, Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bularak Anayasa Mahkemesine iptali için başvurmuştur.

Ayrıca, Türk Hava Kurumu Tüzüğü ile 21.5.2000 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında alınan kararın iptali için açılan davada verilen kararın temyiz edilmesi sırasında Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ile 6.4.2000 günlü, 2000/481 sayılı Bakanlar Kurulu kararının ve bu kararlar yürürlüğe konulan "Türk Hava Kurumu Tüzüğü"nin iptali için açılan davada Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Danıştay Onuncu Daire'si, itiraz konusu kurulların iptalleri için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, bu iki başvuru ile ilgili E.2002/43, K.2003/103 sayılı ve E.2004/52, K.2004/94 sayılı kararları oluşturmuştur. Anayasa Mahkemesi, Dernekler Kanununda değişiklik yapan bu düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu kararlarında özetle şöyle denilmekte idi:

"İtiraz konusu kurullarla Türk Hava Kurumu'nun yetkili organlarının iradeleri dışında bu organların görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırma ve yeniden düzenlemeye yürütmenin yetkili kılınması ve organların görevlerine son verilmesi, Anayasa'nın 33 üncü maddesinin güvence altına aldığı dernek kurma özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğindedir. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurulların Anayasa'nın 13 üncü ve 33 üncü maddelerine aykırıdır ve iptalleri gerekir."

Kısaca ifade etmek gerekirse, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4552 sayılı Kanunla değiştirilmesiyle, Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun denetlemeye yetkili mercilerin raporları üzerine, organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye yetkili kılınmış ancak bu düzenleme Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Şimdi, 5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesiyle, sadece Türk Hava Kurumu ve Türkiye Kızılay Derneği için değil, tüm kamuya yararlı dernekler hakkında düzenleme yapılmıştır. Fakat, bu düzenleme daha önceki düzenlemeden nitelik olarak farklıdır.

5253 sayılı Yasa ile getirilen düzenlemede, Anayasa Mahkemesinin iptal kararı verdiği düzenlemede olduğu gibi, yetkili organların görevlerine son verilmemekte, ağır hapis veya ağır para cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi halinde kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya görevli personel geçici olarak görevden uzaklaştırılmaktadır.

Ağır hapis veya ağır para cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi halinde kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyelerin veya görevli personelin geçici olarak görevden uzaklaştırılması kamu yararı ile açıklanabilir. Ancak, bunların yerlerine görevlendirme yapmak için de İçişleri Bakanlığı'nın yetkili olması, temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasını sınırlandırmakta ve dernek kurma hürriyetinin özüne dokunmaktadır.

5253 sayılı Dernekler Yasasının 4 üncü maddesinde her derneğin bir tüzüğünün bulunacağı hükme bağlandıktan sonra, maddenin ilgili bentlerinde bu tüzükte belirtilmesi gereken hususlar tek tek belirlenmiştir.

5253 sayılı Dernekler Yasasının 4 üncü maddesinin (f) bendine göre, "yönetim ve denetim kurullarının, görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı" her derneğin tüzüğünde belirtilecektir.

Derneklerin nasıl kurulacağı, dernek kurma hürriyetinin hangi sebeplerle ve ne şekilde sınırlandırabileceği Anayasanın 33 üncü maddesinde hükme bağlanmış olup, derneklerin, Kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alıkonulabileceği, ancak, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamasının gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla, bir mercinin, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği, bu mercinin kararının yirmi dört saat içinde görevli hakimine onayına sunulacağı, hakimnin kararını kırk sekiz saat içinde açıklamaması halinde bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür.

Türk Medeni Kanununun 56 ncı maddesine göre, dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

Tüzel kişiliğe sahip olan ve Dernekler Kanununda belirtilen hususları tüzüklerinde göstermeleri zorunlu olan derneklerin; tüzüklerinde belirlenmiş yetkilerini kullanmalarına 5253 sayılı Yasa ile sınırlama getirilmiştir. 5253 sayılı Yasa'nın 27 nci maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesiyle getirilen kısıtlama, kamuya yararlı derneklerin organlarının bir kararı olmadan; onların iradeleri dışında İçişleri Bakanlığının dernek kurma hürriyetine müdahale etmesi sonucunu doğurmaktadır.

Dernek organlarında görev alanların yerlerinin herhangi bir suretle geçici veya devamlı olarak boşalması halinde boşalan yerler için nasıl seçim yapılacağı her derneğin tüzüğünde düzenlenmesi gereken bir husustur ve zaten bu gereklilik 5253 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (f) bendinde de belirtilmiştir.

İtiraz konusu kuralla, yetkili organlarının bir kararı olmadan; onların iradeleri dışında İçişleri Bakanlığının bazı şartlarda dernek organlarında görevlendirme yapmak için yetkili kılınması Anayasa'nın 33 üncü maddesinin güvence altına aldığı dernek kurma özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğindedir.

"Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" başlığını taşıyan 33 üncü maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu, hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı, dernek kurma hürriyetinin ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği, dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği, derneklerin kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alıkonulabileceği, ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suçun işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca bulunması halinde kanunla bir merciin derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği, bu merciin kararının yirmi dört saat içinde, görevli hakimın onayına sunulacağı, hakimın kararını kırk sekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde, bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür.

Dernek kurma özgürlüğü, derneğin kuruluş sözleşmesi niteliğindeki tüzüğünü kendisinin oluşturması, değiştirmesi, organlarını belirleyebilmesi, organlarının iradeleri dışında ancak mahkeme kararıyla kapatılabilmesi gibi güvenceleri kapsamaktadır. Nitekim, 5253 sayılı "Dernekler Kanunu"nun 4 üncü maddesinde her derneğin bir tüzüğü olacağı ve bu tüzükte, genel kurul, yönetim kurulu ile denetleme kurulunun görev ve yetkilerinin, karar alma usul ve şekillerinin, yönetim kurulu ile denetleme kurulunun nasıl seçileceğinin, asıl ve yedek üyelerin sayısının tüzükte belirleneceği hükme bağlanmıştır.

Derneğin tüzüğünde belirtilen usullere göre görevden uzaklaştırılan üyelerin yerine tüzükle gösterilen usullerle yenisinin belirlenmesi gerekirken, öncelikle dernek üyelerinden olmak üzere İçişleri Bakanınca görevlendirme yapılması, İçişleri Bakanının dernek işlerine ve dolayısı ile dernek kurma özgürlüğüne açıkça müdahale etmesi anlamını taşımaktadır.

Bu bakımdan söz konusu iptali istenen cümle, Anayasanın 33 üncü maddesinde düzenlenmiş bulunan dernek kurma özgürlüğüne aykırıdır.

Diğer yandan, İçişleri Bakanına böyle bir yetki verilmesi aynı zamanda dernek kurma özgürlüğünü sınırlandırmak anlamına da gelmektedir.

Anayasa'nın 13 üncü maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

İptali istenen düzenleme ise boş olan yerler için derneklerinin tüzüklerinde belirtilen usullere göre ve kendi iradeleri doğrultusunda üye seçmek olanağını ortadan kaldırarak, dernek kurma özgürlüğünü özünden zedelemekte ve ölçüsüzce sınırlandırmaktadır. Böyle bir sınırlandırmanın ise Anayasanın 13 üncü maddesinde sıralanan ilkelere aykırı düşeceği ortadadır.

Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan hukuk devleti, bütün işlem ve eylemlerinin hukuk kurallarına uygunluğunu başlıca geçerlik koşulu sayan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına saygı duyarak bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, Anayasa ve hukuk kurallarına bağlılığa özen gösteren, yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da uymak zorunda olduğu temel hukuk ilkeleri ile Anayasa'nın bulunduğu bilinci olan devlettir.

Bu bağlamda yasaların Anayasa'ya uygun olmaları zorunluluğunu kabul eden hukuk devletinde Anayasa'nın herhangi bir kuralına aykırı olan yasa kuralları doğal olarak Anayasanın 2 nci maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesine ve Anayasanın 11 inci maddesindeki Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine de aykırı düşerler.

Yukarıda açıklanan nedenlerle; 5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi, Anayasa'nın 13 üncü maddesindeki temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulmaması ve ölçülülük ilkesine; 33 üncü maddesindeki dernek kurma hürriyetine, 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine ve Anayasa'nın 11 inci maddesindeki Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesine aykırı olup, iptali gerekir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

04.11.2004 tarih ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun, yukarıda açıklanan gerekçelerle açıkça Anayasaya aykırı olan, 27 nci maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinin uygulanması halinde, giderilmesi olanaksız durum ve zararlar doğacaktır.

Bu durum ve zararları önleyebilmek için, söz konusu hükümlerin yürürlüklerinin durdurulması gerekmektedir.

V. SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda açıklanan gerekçelerle:

1. 04.11.2004 tarih ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinin, Anayasa'nın 2, 11, 13 ve 33 üncü maddelerine aykırı olduğu için iptaline,
2. 04.11.2004 tarih ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi açıkça Anayasa'ya aykırı olduğu ve uygulanması halinde giderilmesi olanaksız zarar ve durumlar doğacağı için, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesine ilişkin istemimizi saygı ile arz ederiz. 19.01.2005"

II- İPTALİ İSTENEN YASA KURALI

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun iptali istenen kuralı da içeren 27. maddesi şöyledir:

"MADDE 27.- Kamu yararına çalışan dernekler, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edilir. Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için, en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması şarttır.

Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması, kaybedilmesi ve gerekli belgeler ile diğer esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Kamu yararına çalışan dernekler en az iki yılda bir denetlenir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personel, ağır hapis veya ağır para cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi halinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabilir. Görevden uzaklaştırılanların yerlerine, kesin hükme kadar, öncelikle dernek üyelerinden olmak üzere görevlendirme yapılır.

Kamu yararına çalıştıklarına karar verilen dernekler, denetimler sonunda bu niteliklerini kaybettikleri tespit edilirse, birinci fıkrada öngörülen usulle haklarında alınan kamu yararına çalışan derneklerden sayılma kararı kaldırılır.

Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun tüzüklerini onaylamaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş gibi cezalandırılır."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN,

Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün katılmalarıyla 1.2.2005 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenen yasa kuralı, dayatılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava dilekçesinde, ağır hapis veya ağır para cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin belirlenmesi halinde, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyelerin veya görevli personelin yerine görevlendirme yapmak için İçişleri Bakanlığı'nın yetkili kılınmasının temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının sınırlandırılması ve dernek kurma hürriyetinin özüne dokunmak anlamına geldiği, dernek organlarında görev alanların yerlerinin herhangi bir biçimde geçici veya sürekli olarak boşalması halinde, boşalan yerler için nasıl seçim yapılacağıının her derneğin kendi tüzüğünde düzenlenmesi gereken bir husus olduğu, derneklerin yetkili organlarının kararı olmadan iradeleri dışında görevlendirme yapmak için İçişleri Bakanlığı'nın yetkili kılınmasının, dernek kurma özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale olduğu, böylece, dernek kurma özgürlüğünün zedelendiği ve ölçüsüzce sınırlandırıldığı, Anayasa Mahkemesi'nin daha önce Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumu ile ilgili verdiği kararların benzer nitelikte olduğu, bu nedenlerle dava konusu düzenlemenin Anayasa'nın 2., 11., 13. ve 33. maddesinde yer alan ilkelere aykırı bulunduğu ileri sürülmüştür.

Yasa'nın 27. maddesinin üçüncü fıkrasının 1. tümcesinde kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alanların, ağır hapis veya ağır para cezasının verilmesini gerektiren suçlar işlendiğinin tespit edilmesi halinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabileceği ve iptali istenen ikinci tümcede de görevden uzaklaştırılanların yerlerine kesin hükme kadar öncelikle dernek üyelerinden olmak üzere görevlendirme yapılacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" başlığını taşıyan 33. maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu, hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı, dernek kurma hürriyetinin ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği, dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği, derneklerin kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alıkonulabileceği, ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suçun işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca bulunması halinde, kanunla bir merciin derneği faaliyetten men ile yetkilen-

dirilebileceği, bu merciin kararının yirmi dört saat içinde, görevli hakim in onayına sunulacağı, hakim in kararını kırksekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde, bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür.

Öte yandan, Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

Dernek tzelkiiliğinin kurucu unsurlarının derneğin tüzük ve organları olduğu, derneklerin, kuruluş sözleşmesi niteliğindeki tüzüklerini kendilerinin oluturabilecekleri, değitirebilecekleri, organlarını belirleyebilecekleri, organlarının iradeleri dışında ancak mahkeme kararı ile kapatılabilecekleri, dernek kurma özgürlüğünün kapsamı içinde bulunmaktadır.

Derneklerin organlarında görev alan ye veya ilgili personelin herhangi bir nedenle görevlerinden ayrılmaları halinde yerlerine hangi usulle seçim yapılacağının her derneğin kendi tüzüğünde belirlenmesi, dernek kurma özgürlüğünün doğal sonucudur.

İptali istenen kuralla, dernek organlarındaki görevlerinden uzaklaştırılan üyeler veya diğer ilgili personelin yerine, kesin hükme kadar öncelikle dernek üyelerinden olmak üzere, İçişleri Bakanı'nca görevlendirme yapılması dernek kurma özgürlüğüne Anayasa'nın 33. maddesinde öngörülmeyen bir müdahale oluurmaktadır. Açıklanan nedenlerle dava konusu kural, Anayasa'nın 13. ve 33. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Anayasa'nın 13. ve 33. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilen Kural'ın, ayrıca 2. ve 11. maddeler yönünden de incelenmesine gerek görülmemiştir.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 27. maddesinin üçüncü fıkrasının son tümcesini 5.1.2006 günlü, E. 2005/8, K.2006/2 sayılı kararla iptal edildiğinden, bu tümcenin uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi g veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için kararın Resmi Gazete'de yayımlanacağı güne kadar YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA 5.1.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- SONUÇ

4.11.2004 günlü, 5253 sayılı "Dernekler Kanunu"nun 27. maddesinin üçüncü fıkrasının son tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 5.1.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

28.3.2000 günlü, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkın-

da Kanun'un 1. ve 2. maddelerinin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 12., 13., 17., 19., 25., 26., 33. ve 138. maddelerine aykırılığı saviyla iptali istemidir. (İPTAL kararı verilmiştir.)

2908/m.71/2-2, Geç.7

Anayasa Mahkemesi
2002/43 E.
2003/103 K.
24.12.2003 T.

2908 SAYILI "DERNEKLER KANUN"UN 71. VE GEÇİCİ 7. MADDELERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

Resmi Gazete Tarihi: 17 Mart 2004
Resmi Gazete Sayısı: 25405

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEMELER:

- 1- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi
- 2- Danıştay Onuncu Daire

İTİRAZLARIN KONUSU: 28.3.2000 günlü, 4552 sayılı "Dernekler Kanununun da Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 1. ve 2. maddelerinin, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 6., 12., 13., 17., 19., 25., 26., 33. ve 138. maddelerine aykırılığı saviyla iptali istemidir.

I- OLAY

5.5.2000 günlü Türk Hava Kurumu Tüzüğü ile 21.5.2000 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında alınan kararın iptali için açılan davada verilen kararın temyiz edilmesi sırasında Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ile 6.4.2000 günlü, 2000/481 sayılı Bakanlar Kurulu kararının ve bu kararın yürürlüğe konulan "Türk Hava Kurumu Tüzüğü"nü iptali için açılan davada Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Danıştay Onuncu Daire itiraz konusu kuralların iptalleri için başvurmuşlardır.

II- İTİRAZLARIN GEREKÇELERİ

- İtiraz yoluna başvuran Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Davacılar vekili, davalı Türk Hava Kurumu Derneği aleyhine açtığı 31.05.2000 tarihli davada;

[1- Davacıların üyesi, delegesi ve organlarında görevli buldukları ve 4552 sayılı Kanunla düzenlemeye alınan Türk Hava Kurumu Derneği (THKD), 16.2.1925 tarihinde "Türk Tayyare Cemiyeti" adı altında kurulan ve 5.8.1925 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile "Kamu Yararına Çalışan Dernek" sayılan ve 1935 yılında gerçekleşen Büyük Genel Kurulu kararı ile adını "Türk Hava Kurumu Derneği" olarak değiştiren ve aynı yapılanma ve 33. Büyük Genel Kurulu tarafından kabul edilip yine Bakanlar Kurulu'nun, 18.10.1994 gün ve 94/6127 sayılı kararıyla onaylanmış ve 17.11.1994 gün ve 22114 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış Tüzüğü'nün 3/e maddesi uyarınca; "2908 sayılı Dernekler Kanunu'na" tabi özel hukuk tüzel kişisidir.(THKD. Tüzük m.3/d; DY. m.71).

2- 4552 sayılı Kanuna benzer bir düzenleme, daha önce Bakanlar Kurulu'nun 1.11.1999 tarih ve 23863 sayılı T.C. Resmi Gazete'de yayımlanan 22.10.1999 tarih ve 99/13485 sayılı kararıyla: "Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tüzük" şeklinde yürürlüğe konulmuş ve bu Tüzüğün 1. maddesinde, 18.11.1994 tarih ve 94/6127 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan Türk Hava Kurumu Derneği Tüzüğü'nün yürürlükten kaldırıldığı; geçici 1. maddesinde, Türk Hava Kurumu Derneği'nin yürürlükten kaldırılan Tüzüğünde belirtilen organların görevlerinin bu Tüzüğün yürürlüğe girmesiyle sona ereceği, söz konusu organların görevlerinin, Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir Kurul tarafından yerine getirileceği, bu Kurulun en geç altı ay içinde Türk Hava Kurumu Derneği'nin yeniden yapılandırılmasına ilişkin tüzüğü hazırlayarak, Bakanlar Kurulu'na sunacağı belirtilip böylece oluşturulan üç kişilik Kurula atama yapılmasına ilişkin Başkanlığın 01.11.1999 gün ve 139/02519 sayılı işlemlerin, iptali ve yürütülmesinin durdurulması istemiyle Danıştay Onuncu Dairesi'nde açılan Esas No:1999/4871 ve 1999/5044 sayılı davalarda: "2908 sayılı Kanunun 71. maddesindeki Bakanlar Kurulunca tüzüğün onaylanacağı hükmünden hareketle, özel hukuk tüzelkişisinin yetkili organının yerine geçerek ve kanunun vermediği bir yetki kullanılmak suretiyle Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlükten kaldırılmasında, Kurum organlarının görevlerinin sona erdirilmesinde, sona erdirilen organların görevlerinin yerine getirecek üç kişilik kurul oluşturulmasında ve bu kurula yeni tüzük hazırlama görevi verilmesinde mevzuata uyarlık bulunmamaktadır." ... gerekçesiyle verilen, 17.2.2000 ve 9.3.2000 tarihli kararlarla, dava konusu anılan idari işlemlerin yürütülmesinin durdurulması mahkemece kararlaştırılmış ve kararlar, davalı Başkanlığına tebliğ edilmiş ve ayrıca davacılar vekili olarak tarafımızdan davalı idareye dilekçe verilerek, Anayasa'nın 138 f.4 ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Yasası'nın 28 b.1, 52 f.1 maddeleri hükümleri uyarınca, anılan yürütmeyi durdurma kararlarının icaplarına göre, gecikmeksizin işlem ve eylem tesis edilerek uygulanması istenmişken; Bakanlar Kurulu, söz konusu yürütmeyi durdurma kararını uygulamamak için, dava konusu düzenlemesinin aynı ve aynı içerikle, bu defa kanun tasarısı biçiminde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunmuş ve bu tasarı... yürütmeyi durdurma kararının uygulanması için tanınan otuz günlük sürenin (İYUY.m.28 f.1) dolduğu son gün, TBMM'ce kabul edilip, 4552 sayılı Kanunlaşmış ve daha önce görevden uzaklaştırılan Türk Hava Kurumu Derneği organlarının görevlerini yapmak üzere Başbakanlıkça atanana ve bu atama işlemlerinin yürütmesi durdurulan aynı kişiler, bu görevlerinden hiç ayrılmama-

arak ve yeni yasal düzenleme gerekçe gösterilerek, Başbakanlığın 30.03.2000 tarih ve B.02.0.MÜS./38/00764 sayılı işlemiyle yeniden görevlendirilmiştir.

4552 sayılı Kanunla getirilen bu düzenleme, yukarıda açıkladığımız yapılaş sürecine bakıldığında, her şeyden önce bir amaç saptırması yönünden Anayasa'ya aykırı olmakla karşı karşıyadır. (AY.m.5). Çünkü, Anayasa'nın 138/son hükmü "yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır.; bu organlar idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." kuralını içermektedir. Oysa, Bakanlar Kurulu ve TBMM, Danıştay kararına uymak yerine, Danıştay'ın mevzuata aykırı bulunduğu karar konusu hükümleri, aynı içerikle bu kez kanunla düzenleyerek, amaç saptırması yoluyla, Danıştay kararını etkisiz hale getirmektedir. Böylece 4552 sayılı Kanun, öncelikle yapılaş amacı bakımından Anayasa'nın 138/son hükmüne ters düşmektedir.

3- Öte yandan, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun, "Kamu yararına çalışan dernek sayılma" başlıklı 59. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı'nın önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulu'nun kararı ve Bakanlar Kurulu'nun onayına bağlıdır. Bu düzenlemeye paralel olarak aynı Kanunun özel durumlar başlıklı 71. maddesinin 2. fıkrasında: Türk Hava Kurumu, Bakanlar Kurulunca onaylanmış tüzüğüne ve kanunların verdiği görev ve yetkilere göre teşkilatlanır ve yönetilir hükmü yer almaktadır. Anayasa'nın 33. maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahip olduğu, dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil şart ve usullerinin kanunda gösterileceği belirtilmiştir. Anayasanın bu amir hükmü gereği, 2908 sayılı Dernekler Kanunu kabul edilmiş ve 7.10.1983 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur. Türk Hava Kurumu'nun da özel durumlar dışında 2908 sayılı Kanunun genel hükümlerine tabi kamu yararına çalışan bir dernek olduğundan kuşku bulunmamaktadır. 2908 sayılı Dernekler Kanunu, Türk Hava Kurumu bakımından 71. maddedeki özel durumlarla birlikte uygulanması gereken Kanundur. 71. maddedeki özel durumlar da; Türk Hava Kurumu'nun Bakanlar Kurulunca onaylanmış Tüzüğüne ve kanunların verdiği görev ve yetkilere göre teşkilatlanacağı ve yönetileceği, Kurumun mal ve paralarının Devlet malı sayılacağı, bunlara karşı suç işleyenlerin Devlet memuru gibi cezalandırılacağıdır. Bu durum karşısında, Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün değiştirilmesi 2908 sayılı Kanunun 26. maddesinin 2 numaralı bendine göre Kurum Genel Kurulu'nun kararına bağlıdır. Kanunun 71. maddesiyle Bakanlar Kuruluna tanınan yetki, Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün Bakanlar Kurulunca onaylanmasından ibarettir. Tüzüğü onaylama yetkisi, onaylamamayı da kapsar. Ancak Kurumun amaçlarına ve bu arada kamu yararına aykırılık nedeniyle onaylanmama halinde, onaylamama nedenlerinin giderilmesi de Kurum Genel Kurulu'na aittir... Yukarıda belirtildiği gibi Türk Hava Kurumu Derneği'nin Tüzüğü, bu Derneğin 33. Büyük Genel Kurulu tarafından kabul edilerek, Bakanlar Kurulu'nun 18.10.1994 tarih ve 94/6127 sayılı kararı ile onaylanmış ve 17.11.1994 tarih ve 22114 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tüzüğün değiştirilmesi veya tamamen yürürlükten kaldırılarak yeni bir Tüzüğün yürürlüğe konulması için, onama yöntemine paralel bir yöntem izlenerek (usulde paralellik ilkesi; özellikle yetki ve şekilde paralellik); (1)

Medeni Yasanın 47-48., Dernekler Yasasının 26.b.2 maddeleriyle, Kurum Tüzüğü uyarınca (m. 17), Dernek Yetkili Organının (Büyük Genel Kurul) kararı; (2) İlgili Bakanlığın görüşünün alınması; (3) İçişleri Bakanlığı'nın önerisi; (4) Danıştay İdari İşler Kurulu'nun kararı ve (5) Bakanlar Kurulu'nun onama kararı vermesi süreçlerinin izlenmesi zorunludur.(D.Y. md.59 f.1, 71)...

... 4552 sayılı Yasayla, yıllarca önce usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş birer işlem durumundaki Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün, Bakanlar Kurulu'nca veya oluşturduğu bir kurul aracılığıyla yürürlükten kaldırılması; dernek kurma ve üyelik haklarında eşitlikle, çoğulcu, özgürlükçü, çağdaş toplum düzeniyle bağdaşmaz kısıtlamalar getirilmesi, hukukun temel kurallarından olan "idari istikrar", "kazanılmış hak" ve "hukuk güvenliği" ilkelerine aykırı olacaktır. Gerçekten: Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin bir gereği olan hak ve özgürlüklerin ve toplumun huzur ve refahının güvenlik altına alınması, ancak hukuki durumlarda kararlılık sağlanarak olabilir. Öte yandan kararlılık da hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olarak "kazanılmış hak kavramı"nın benimsenmesiyle gerçekleşebilir. (Anayasa Mahkemesi 29.11.1966, E.66/11, K.66/44- RG.27.12.1967-12787) Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu açıkça belirtilmiştir. Hukuk devleti olmak, idare edilenlere hukuk güveni sağlayan bir düzen kurmaktır. Böyle bir düzen kurulması, yasama ve yargı yetkileri ile yürütme alanına giren bütün faaliyetlerin, hukuk kuralları içinde kalması, temel hak ve özgürlüklerin değiştirilmesi ve aykırı davranılması kolay olmayan metinler içinde, Anayasa ilkesi haline sokulmasıyla gerçekleşebilir. (Anayasa Mahkemesi 29.4.1969, E.68/61, K.69/23- RG.15.12.1970-13695) Anayasa koyucu, hukuk devletinin bir gereği olarak kamu yararıyla kişi haklarını bağdaştırmaya çalışmış, hukuka uygun olarak kazanılmış hakları korumayı öngörmüştür. Demokratik hukuk devletinde, hangi amaçla olursa olsun, sınırlamalar belli bir özgürlüğün kullanılmasını bütünüyle kaldıracak düzeyde olamaz ve amaçla, sınırlama arasında adil bir orantı mutlaka bulunur. Bir sınırlama ölçütü olan kamu yararı kavramı, her ne kadar, soyut bir kavram ise de; "hakkına getirilecek sınırlama, cezalandırma sonucu doğuruyor ve devlete olan güveni sarıyorsa, o sınırlamanın kamu yararına olduğundan söz edilemez." (Danıştay 1. D. 13.9.1989, E.89/130, K.89/112 - Danıştay Dergisi 78-79.17).

Sonuçta Hukuk devleti olmanın da kendine özgü kuralları vardır. Bu kuralların başında, icra organlarının, yargı organlarının ve yasananın, Anayasa'da ifadesini bulan ilke ve kurallara uygun olarak faaliyette bulunmaları gelir. Anayasaya uygun olarak yürürlüğe konulmuş bulunan kanunları, tarafsız ve adil bir anlayış içinde uygulamak, gücünü anayasadan alan yargı organlarının kararlarını tam ve eksiksiz yerine getirmek yanında, hem Anayasa kurallarını ve hem de yargı kararlarında yer alan ilke ve esasları göz önünde bulundurmak suretiyle hükümet etmek ve yasama faaliyetini yürütmek, icra organları ile yasananın görev ve sorumluluğundadır. (Anayasa Mahkemesi, 13.11.1995, E.95/45, K.95/58, RG.24.11.1995, s. 22473) Böylece yinelemek gerekirse, 4552 sayılı Kanunla ve maddeleriyle getirilen düzenleme, Anayasa'nın 2. maddesiyle ve bu maddeyle getirilen hukuk devleti niteliğinde yer alan " hukuk güvenliği" ve "kazanılmış hak" ilkeleriyle ve yine "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlıklı Anayasa'nın 5. maddesiyle bağdaşmayacaktır.

4- ... Anayasanın 33. maddesinin 4. fıkrasına (ve Dy.m.52, 54 f. 1-4'e) göre; Dernekler Kanununun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalanmanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmi dört saat içerisinde görevli hakimın onayına sunulur. Hakim, kararını kırk sekiz saat içerisinde açıklar; aksi halde bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar. Bu biçimde faaliyetten alıkonulan derneğin maddi ve hukuki varlığının korunabilmesi için, mahalli sulh mahkemesince derneğe bir kayyum tayin edilerek derneğin hak ve mali varlığının korunması sağlanır. (DY.m.54 f.5) Yine yukarıda açıklandığı gibi, herhangi bir biçimde bir derneğin organları eksik olur ve başka yolla yönetimi sağlanmamış bulunursa, Medeni Yasanın 377. maddesinin 4. bendi hükmü uyarınca, sulh mahkemesince derneğe kayyum (idare kayyumu) atanır.

Böylece bellidir ki: Anayasa ile teminat altına alınan kişisel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının, yasaların bu konuda getirecekleri açık hükümlerle idareyi yetkili kılmasına bağlı olduğu, hukuk devleti kavramının ve kanunilik ilkesinin tabii bir sonucudur. Bu kuralın icabı olarak idari makamlar, yasaların kendilerini yetkili kılmadığı konularda, kişiler yönünden bunların haklarını sınırlayıcı işlemler tesis edemeyecekleri gibi, yasalarda açıkça yer almayan bir mükellefiyetle de onları ilzam edemezler. Öte yandan idari makamlar, yasalarla verilen yetkiye dayanarak kişilerin hak ve özgürlüklerini muvakkaten dahi olsa kısıtlayabilecek nitelikte işlem tesis ederlerken, yine yasalarla saptanan usul ve esaslar dairesinde hareket etmek zorunluluğundadırlar. (Danıştay 12. D. 8.4.1971, E.1970/1836, K.1971/827-Danıştay Dergisi, 1972, Y.2, S.4, s.382)

... Kanunla İçişleri Bakanlığı'na (veya Bakanlar Kurulu'na) dernek kurulmasına izin verme veya kuruluşu onama gibi yetkiler tanıyan bir hükme yer verilmemiştir. Böyle bir yetinin verilmesi de yukarıdaki sözü edilen Anayasa hükmü (m.33) karşısında esasen mümkün değildir. Devlet idaresinde yer alan hiçbir organ kaynağını yasalarda bulmayan bir yetkiyi kullanamaz. Bu hukuk devleti ilkesinin tabii bir gereğidir. (Danıştay 12. D. 23.9.1972, E.1972/592, K.1973/1620-Danıştay Dergisi, 1974, Y.4, S.14- 15, s.620).

Keza, Anayasa'nın 6. maddesi "Türk Milleti, egemenliğini Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır. Hiçbir kimse veya organ Anayasada olmayan bir devlet yetkisi kullanamaz" kuralını içermektedir. 4552 sayılı Kanunun, Anayasa'nın 33/4 hükmü ile yargı organlarına tanıdığı derneklerin hukuki varlığını sona erdirmeye yetkisini Bakanlar Kurulu'na ve T.H.K (Türk Hava Kurumu Derneği) için bu kanunla TBMM'ne tanımakla, Anayasa'nın 6. maddesiyle de bağdaşmayan bir düzenleme getirmiştir. Dolayısıyla, 4552 sayılı Kanunun getirdiği sözünü ettiğimiz bu düzenlemeler, aynı zamanda, Anayasa'nın 2. maddesinde ve Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan "hukuk devleti" ve Başlangıcın 4. paragrafındaki "kuvvetler ayrılığı" ilkeleri ile de bağdaşmamaktadır...

5- ... Hukukumuzda şirketler dışındaki sendika, dernek gibi özel hukuk tüzel kişiliklerinin oluşumu izin koşuluna bağlanmamıştır. Dernek ve sendikalar, Anayasa, Dernekler Yasası, Sendikalar Yasası ile yapılan düzenlemeye göre ve Medeni Kanunda yer alan genel düzenleme gereği kuruluş belgelerinin ilgili mercie verilmesi ile tüzel kişilik kazanmaktadır. Anayasal ve ilgili yasal düzenlemelerde, genel olarak idarenin anılan tüzel kişilikleri kuruluş ve faaliyetlerine müdahale etmemesi esası benimsenmiştir. Dolayısıyla anılan tüzel kişiliklerin kuruluş ve faaliyetlerine idarenin genel kolluk yetkisini kullanmak suretiyle müdahalesi mümkün değildir. Söz konusu özel hukuk tüzel kişilerinin faaliyetlerinin durdurulmasına, kapatılmalarına ancak yetkili adliye mahkemesince karar verilebilir. (Danıştay 10.D, 10.11.1992, E.1991/1262, K. 1992/3 901-Danıştay Dergisi 1992, S. 87, s.529).

Bilindiği gibi Anayasamız, vatandaşların dernek kurmak hakkına "temel haklar" arasında yer vermiştir. Anayasamızın dernek kurma hürriyeti başlığını taşıyan 33. maddesine göre, herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir. Ayrıca taraf bulunduğumuz uluslararası antlaşmalardan İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 21. maddesi, herkese barışçı toplanma hakkı tanınır. 22. maddesi herkes başkalarıyla birlikte dernek kurma hak ve özgürlüğüne sahiptir demek suretiyle bu hakkın bütün insanlara tanınması gerektiğini öngörmüştür...

Anayasa'nın 13, 14. ve 15. maddelerinde özgürlüklere ya da bunların kullanılmasına ilişkin genel sınırlamalar kurula bağlanmaktadır. Bu kuralların incelenmesi, herkes için özgürlüğün asıl olduğunu, bunların sınırlandırılmasını ise gerçekleşmesi güç koşullara bağlandığını açıkça ortaya koymaktadır. Özgürlükler, herkesin hatta kişinin kendisine karşı bile korunmuş, Yasa Koyucudan gelebilecek tecavüzlere karşı Anayasa Mahkemesi güvencesine bağlanmıştır. (Anayasa Mahkemesi 26.11.1986, E.85/8, K.86/27- RG.14.8.1987-S.19554).

"Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasanın 13. maddesi, 2. fıkrasında bu maddenin 1. fıkrasındaki toplumsal yararları sağlamak amacıyla, bir temel hak ve özgürlüğe getirilen sınırlamanın, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve öngördükleri amaç dışında kullanılmayacağı - Anayasa yargısında bilinen adıyla ölçsüz olamayacağı- amir hükmünü içermektedir. Oysa 4552 sayılı Kanunla, Bakanlar Kuruluna verilen derneklerin hukuki varlığını sona erdirmeye niteliğindeki bu yetkiler, dernek hakkını tümüyle ortadan kaldıran, "içeriği ile, ölçülü olmadığı gibi, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle de bağdaşmamaktadır." ...

6- ... Özellikle kişi dokunulmazlığı ve herkesin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkının (AY.m.17,19) ve düşünce açıklama özgürlüğünün (AY.m.26) doğal uzantısını oluşturan dernek kurma hakkı, kurulan derneğin özgür ve özerk bir hukuksal alanda bulunmasını gerektirecektir. Bu nedenledir ki Anayasanın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve öngördükleri amaç dışında kullanılmayacağı belirtilmiştir... Bu kurallar karşısında ve Anayasanın üstünlüğü ilkesi ışığında, itirazımıza konu 4552 sayılı Kanunda ve hükümlerinde olduğu gibi dernek kurma

özgürlüğünü ortadan kaldıracı ve özünü yok edici işlemler ve bu özgürlüğün kullanılmasını kökten engelleyici düzenlemeler anayasayla bağdaşır sayılamayacaktır. (AY.m.11,19,138; MY.m.23; BY.m.19-41).

Öte yandan bireylerin dernek kurma özgürlüğü hukukumuzda, derneğin kendi iç düzenini, üyelik hak ve yükümlerini ve etkinlik alanını belirleme serbestliği (Dernek Özerkliği) ile tamamlanır ve örgütlenme özgürlüğü, örgütlerin özgürlüğü ile bütünleşir.

Sonuçta bir tüzel kişilik olan dernekler ve şirketler için, kendi tüzüğü veya sözleşmesine göre ve yine kendi organlarıncaya yönetilmek, hukuk devleti niteliğinin hukuk güvenliği düşüncesinin ve kazanılmış hak ilkesinin doğal gereğidir. Bu nitelik, düşünce ve ilkeler; yargı ve bilim çevrelerince içtihat edildiği ve bu yönde ayrıca incelendiği gibi, değil idari işlemlerle, yasalarla bile bozulamaz, değiştirilemez. (Yargıtay 1.H.D. 24.1.1984 E.1983/14113, K.1984/344, YKD.1984, C.10, S.8, s.1161; Yargıtay 11. HD. 20.10.1995, E.1995/4655, K.1995/789-Yasa 1996, C.15, S.170, s.151; Yargıtay 2.H.D 23.01.1996 E.12893, K.700- İ.K.İ.D. 1996, S.431, s.12215). Çünkü tüzük, derneğin Anayasasıdır. Çünkü derneğin amacı, örgütü, üyeleri ile olan ilişkileri, yönetim merkezi ve gelir kaynakları gibi önemli ve temel hususların hepsi, daha dernek kurulurken tüzükle belirlenmiş olur. Bu hükümler, genel mahiyette olan birtakım kurallardır. Zira Medeni Kanunun derneklerle ilgili konu ve sorunların düzenlenmesini derneklerin kendilerine bırakmıştır; onlara, emredici hükümlere aykırı düşmemek şartıyla bunları diledikleri şekilde düzenleme yetkisini tanımıştır. (MY. m.56) Kurucuların dernek kurma iradesi, derneğin tüzüğünde açığa vurulur. Tüzük, derneğin örgütünü ve iç yaşayışını düzenleyen hükümleri içeren çok taraflı bir hukuki işlemdir. Tüzük, önce dernek kurucu üyelerinin iradelerine, daha sonra yapılacak değişikliklerde dernek genel kurulunun kararına dayanan, dernek için bir objektif hukuk normu niteliğinde olan ve dernek hayatı ve üyeleri için bağlayıcı hukuk kuralları içererek dernek kurucularının veya genel kurul kararlarına katılan üyelerin kişiliklerinden bağımsız özellikli bir dernek iç yasağıdır, yazılı bir hukuk kaynağıdır. (DY.m.4, 8, 9, 26/2). Tüm bu yönleriyle tüzük, dernek kurma hakkının kullanılmasını sağlayan, dernek kurma iradesini açıklayan ve bu hakkı ve iradeyi somutlayan bir olanaktır. (MY.m.53/1; DY.m.9). Derneğin kurulmasından sonra ise; dernek, tüzüğünde yer alan hususlardan kendi iradesi ile değişiklik yapmak hakkına sahiptir. Bu irade, bir karar biçiminde gerçekleşir ve derneğin böyle bir kararın verme yetkisi en üst karar organı olan dernek genel kurulundadır. (MY.m.48; DY.m.26/2). Böylece idarece oluşturulmuş bir Kurulun, Türk Hava Kurumu Derneği organlarının görevlerini üstlenerek (Dernek genel kurulu sıfatıyla) hazırladığı Dernek Tüzüğünün yürürlüğe konulması işleminin dayanağı sayılan 28 Mart 2000 tarih ve 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ve bu Kanununun 1. maddesinin 2. fıkrasındaki (a) ve (b) bentleri hükümleri; 2 maddesiyle konulan Geçici 7. maddesi hükümleri, sırasıyla Anayasanın Başlangıç 4. ve 2. paragrafları hükümlerine (AY.m.176) ve ayrıca 2., 5., 6., 12., 13/1-2., 17., 19., 25., 26., 33/4. ve 138/son maddeleri hükümlerine ve tüm özel hukuk sistemine açıkça aykırıdır...

7- Kanun, genel, soyut ve kişisel olmayan kurallar içermelidir. Uygulayıcı bireysel idari işlemler ve önlemler, kanunla yapılamaz. Kanun ancak bu konuda yapılacak işlemlerle ilgili kuralları koymakla yetinip, uygulamayı yetkili idari makamlara bırakmak zorundadır...

İdarenin düzenleyici işlemleri, yasaların uygulanması ve bunların verdiği ödevlerin yerine getirilmesine ilişkin "tüzükler" ve "yönetmelikler"dir. (AY.m.115,124) İdarenin bir özel hukuk tüzelkişiliğinin tüzüğünü veya yönetmeliği hazırlaması, gerçek kişiler olan insanların özel yaşam alanları tanzim etmekle eşdeğerdir ve böyle bir yaklaşım Anayasa'nın özellikle 12/1., 17/1. ve 19. maddeleri hükümleriyle güvenceye alınan kişi dokunulmazlığı başta olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri kurucu tüm anayasal koruyucu haklar sistemine aykırıdır.

8- Gerekçesinde, Türk Hava Kurumu yöneticileri hakkında açılan davalar ve yolsuzluk iddialarının, bu Kanun Tasarısı'nı gerektirdiği ifade edilmiş ve ek geçici maddeyle, yasanın yürürlüğe girmesiyle bu yöneticilerin görevlerinin sona ereceği belirtilmiştir... Türk Hava Kurumu yöneticileri hakkında, bu görevler sebebiyle aleyhlerine halen verilmiş bir mahkeme kararı veya açılmış bir dava yoktur. Bu haliyle Gerekçe, Anayasaca güvenceye bağlanan "kişi hürriyeti ve güvenliği'ne" ve "suçluluğu mahkeme kararı ile saptanincaya kadar kimse suçlu sayılmaz" yönündeki en temel Anayasal ilkeye aykırıdır. (AY.m.15, 19)... Ayrıca yine gerekçede, denetim ihtiyacının bu dernekler için böyle bir yasal düzenlemeyi gerektirdiği ifade edilmektedir. Oysa dernekler, özel hukuk tüzelkişileri olarak iç ve dış denetime en çok açık tutulmuş ve bu konuda gerek üyelerine ve gerekse yürütme ve yargı mercilerine yasalarla çok geniş denetim olanakları tanınmış kuruluşlardır. Ancak bu düzenlemeyle idare, yine yukarıda değerlendirdiği gibi, denetlemek değil, yargıç güvencesini aşarak, düşünce ve dernek özgürlüğünde bir alana doğrudan müdahale emsali yaratma ve giderek bu alanları idari işlemlerle düzenlemek istemektedir...

9- İdare, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4., 16. ve 18. f. 3. maddeleriyle öngörülen ve izinle bir derneğe üye olan Devlet Memurlarının, Milli Savunma Bakanlığı'nın 3.3.1998 tarih ve 23361 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliği'nde doğrulandığı ve duyurulduğu gibi, bu derneklerin yönetim ve denetim kurullarında görev alamayacağına ilişkin amir hükme rağmen; böyle bir Devlet Memuru olan bir Silahlı Kuvvetler Mensubu kişinin başkanlığında, dava konusu dernek organlarının görevini yapacak bir kurul oluşturmuştur. Görülüyor ki idare, ... somut olay ve işlem bağlamında da hukuk kurallarına özenle yaklaşmama amacında ve tavrında ısrar etmektedir. Üstelik dava konusu genel kurul adlı toplantı da aynı tavır yinelenmiş; anılan yasal nedenlerle dernek yöneticisi olamayacak Silahlı Kuvvetler mensubu kişiler, davalı Derneğin Genel Başkanlığı'nda ve organ üyeliklerine aday olmuşlar ve seçilerek, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4., 16. ve 18 f.3. maddeleriyle öngörülen ve izinle bir derneğe üye olan Devlet Memurlarının, bu derneklerin yönetim ve denetim kurullarında görev alamayacağına ilişkin amir hükümlerine aykırı kararlar alınmıştır...] biçiminde açıklamalarından sonra:

[1- 28 Mart 2000 tarih ve 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ve bu Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasındaki (a) ve (b) bentleri hükümleri ile; 2. maddesiyle konulan Geçici 7. maddesi hükümleri, sırasıyla Anayasa'nın Başlangıç 2., 4., ve 6. paragrafları hükümlerine (A.Y.m.176) ve ayrıca 2., 5., 6. 12., 13/1-2 ., 17., 19., 25., 26., 33/4. ve 138/son maddeleri hükümlerine açıkça aykırı olup, uygulanmaları durumunda sonradan giderilmesi güç ve olanaksız zararlara yol açacaklarından, bu yoldaki itirazımızın kabulüyle: (a) denetimleri ve iptalleri için (b) yürürlüğün durdurulması istemli olarak, Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca, konunun Anayasa Mahkemesi'ne intikal ettirilmesine;

2- 28.3.2000 tarih ve 4552 sayılı Yasa'nın Geçici 7. maddesi hükmüyle görevleri sona erdirilen davalı Türk Hava Kurumu Derneği'nin organlarının görevlerini yerine getirmek üzere, Başbakanlığın 30.3.2000 tarih ve B.02.0.MÜS./38/00764 sayılı işlemiyle oluşturulan Kurul'un, davalı Derneğin organı olan Genel Kurulu sıfatıyla (Dernekler Yasası M.26/2) hazırlayarak, 5.5.2000 tarih ve 24040 Mükerrer sayılı, Resmi Gazete'de yayımlanan, "Türk Hava Kurumu Derneği Tüzüğü'nün" tamamının, bu Tüzük'ün Anayasa'nın 10, 12, 17, 33., Medeni Yasanın 60, 61, 63, 67, 68., Dernekler Yasası'nın 4., 16., 18, 19., 21., 24. ve 27. maddelerine aykırılığı yukarıda özellikle belirtilen 19, 21, 24, 27, 52. madde ve hükümlerinin yine özellikle Medeni Yasa'nın 68. maddesi ve ilgili yasa hükümleri uyarınca geçersizliklerinin tesbitine ve iptaline;

3- Davalı Türk Hava Kurumu Derneği'nin "36. Büyük Genel Kurulu" adı altında, 21 Mayıs 2000 tarihinde Ankara'da yapılan toplantının ve bu toplantının çağrısı dahil, toplantıda alınan tüm karar ve işlemlerin hukuka aykırılıklarının ve geçersizliklerinin tesbitine ve iptaline ve öncelikle bu karar ve işlemler ileride giderilmesi güç zararlar doğuracağından HYUY.m. 101, 102, 103 gereğince uygulanmalarının ihtiyati tedbir yoluyla durdurulmasına;

4- Yargılama giderleriyle, avukatlık ücretinin de davalı idareye yükletilmesine;] Karar verilmesini istemiştir.

Davalı Dernek cevabında: [...Ulu Öder ATATÜRK'ün yol göstericiliğinde, Türk Gençliğine fevkalade teknik bir konu olan havacılığın sivil ve askeri alanlardaki büyük önemini anlatmak, havacılığı tanıtmak, sevdirmek, vatan savunmasında amatör havacılığın katkısını artırmak ana amacıyla 16 Şubat 1925 tarihinde kurulan Türk Hava Kurumu (THK) milletimizin maddi ve manevi desteğinde yaşamaktadır. 5 Ağustos 1925 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına çalışan dernekler arasına alınmıştır. Aynı zamanda dernekler arasında sadece Kızılay gibi mal varlığı devlet malıdır. 1925 yılından beri ana amacını yerine getirmek için diğer derneklerden farklı olarak gelirini kanunlarda sağlanan haklarla sağlamaktadır. Bu nedenle denetimin, yönetimin de diğer derneklerden farklı olması mecburiyeti vardır. Diğer derneklerde vuku bulan aksaklıklar milletimizi maddi ve manevi açıdan yaralamayabilir. Ancak, THK için bunu söyleyebilmek mümkün görülmemektedir.

Diğer önemli bir konu ise; fevkalade teknik bir konu olan havacılığın yönetiminin ehil ellerde olması mecburiyettir. THK kuruluşundan 1987 yılına kadar günün şartlarına uygun olarak devamlı surette havacılıkta ehil olan yöneticiler tarafından yönetilmiştir. Anılan yöneticiler genelde hem havacılıkla ilgili yüksek okulu, hem de ilave olarak pervaneli/Jet uçuş okullarını bitirmiş ve THK'nu yönetmeden önce en azından THK büyüklüğünde bir uçuş birliğinin veya kurumunu yönetmişlerdir. 1987 yılından itibaren ihtisasa önem verilmeden yönetilen THK müdahale edilinceye kadar, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Diyanet Vakfı gibi hayır kurumlarına 3.5 Trilyon ana para ve trilyonlarca faizi olmak üzere borçlanmıştır. Ayrıca henüz hesaplama çalışmaları devam eden ve tahminen 2.5 trilyon olduğu değerlendirilen 1998 yılı kurban derisi borcu mevcuttur. Anılan borçlanmanın büyük bölümünün ihtisasa hürmetleri eksiklikten kaynaklandığı değerlendirilmektedir...

Bu konularda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca açılan soruşturma devam ettiği için hukukun üstünlüğü esas alınarak soruşturmanın sonuçlanması beklenmektedir. Ancak bu arada Kurum güvence kaybettikçe, diğer hayır kurumlarına borçları arttıkça Halkımızın yardımları da azalmış kurum gelir kaybına da uğramıştır.

Amaçlarını yerine getirmek için, gelirleri özel konularda devlet güvencesi altında, Türk Milletinin fedakarlık ve hayırlarıyla temin edilerek, mal varlığı devlet malı sayılan, bütün il ve ilçelerde yurt sathına yayılmış 602 Şube Başkanlığı , 108 uçak, helikopter ve havacılıkla ilgili diğer müstemilatıyla birlikte, üç meydanı işleten THK'nun gelirlerinin kanunlarla hayırsever Milletimizden temin edilmesi, mal varlığının devlet malı olması nedeniyle diğer derneklerden farklılık arz etmekte, amaçlarını yerine getirmek için özel kanunlarla yönetilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir kanun bulunmaması nedeniyle Kurumun müflis duruma düştüğünü değerlendiren Bakanlar Kurulu faaliyete geçerek duruma müdahale mecburiyetinde kalmaktadır... Hele Kurumun kurtarılması için yapılan müdahalenin anayasaya aykırı bulunması ve yürütmeyi durdurma isteği ise hiç kabul edilemeyecek bir iddiadır. Tersine Kurumun kurtarılması için çaba gösterilmemesi millet önünde bütün ilgilileri fevkalade suçlu duruma getirir.

1- Tüzük iptali istemi ile açılacak davaların çözüm yerinin Hukuk Mahkemeleri olmadığı tartışmasızdır. Ayrıca iptali istenen Tüzük, Bakanlar Kurulunun 6 Nisan 2000 günlü kararı ile yürürlüğe konulduğu için, tüzük iptali davasında Türk Hava Kurumu Genel Başkanlığının hasım olarak gösterilmesi de hatalıdır.

Dava dilekçesindeki, Türk Hava Kurumu Tüzüğünün iptali isteminin görev yönünden ve husumetin yönetilmesindeki hata nedeniyle reddi gerekecektir.

2- 21 Mayıs 2000 tarihinde yapılan 36. Büyük Genel Kurulun iptali istemi ile açılan davada, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 4552 sayılı Kanunla değişik 71. maddesinin 2. fıkrası (a) ve (b) bentleri ile geçici 7. maddesinin Anayasanın 2, 5, 6, 12, 13, 17, 19, 25, 26, 33 ve 138. maddelerine aykırı olduğu, bu yüzden iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gerekeceği iddia edildiğinden, öncelikle bu iddianın tartışılıp irdelenmesi zorunlu görülmektedir.

Anayasanın 152. maddesine göre, açılmış bir davada, taraflar, uyuşmazlığın çözümünde uygulanacak bir kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürebilmektedirler.

Ancak, bu iddianın Mahkemece, Anayasa Mahkemesine götürülebilmesi için;

- a) Mahkemenin davaya bakmaya görevli olması,
- b) Anayasaya aykırılığı öne sürülen hukuk kuralının, o davada uygulanacak olması,
- c) Anayasaya aykırılık iddiasının Mahkemece de ciddi olduğu kanısına varılması,

Koşullarının bir arada bulunması gereklidir.

Yukarıda kısaca değinildiği gibi, Genel Kurulun iptali istemi ile açılan davaya bakmaya sayın Mahkeme görevli değildir.

Dava dilekçesinde Anayasaya aykırı olduğu öne sürülen 2908 sayılı Kanunun 71. maddesinin değişik 2. fıkrası (a) ve (b) bentlerinde, Bakanlar Kuruluna, Türk Hava Kurumunun organlarının görevlerine son verme, bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturma ve tüzüklerini değiştirme yetkilerinin tanındığı görülmektedir.

Bu bentlerde, Türk Hava Kurumunun genel kurullarının toplanmasını ve genel kurullarda alınacak kararları düzenleyen bir kural yoktur. Değişik bir anlatımla, Türk Hava Kurumunun, dava konusu yapılan genel kurulu, Anayasaya aykırılığı öne sürülen kurallara göre toplanmamıştır. Genel Kurula çağrıdan başlayarak, toplantı ve karar yeter sayısının belirlenmesine, çeşitli kararların alınmasına ve seçimlerin yapılmasına kadar bütün işlemler, Dernekler Kanununun Genel Kurul Çalışmalarını düzenleyen hükümlerine ve Dernek Tüzüğüne göre yürütülmüştür.

Keza, geçici 7. madde, geçici kurul oluşturmayla ve yeni tüzüğün hazırlanması ile ilgili maddedir. Bu maddenin de genel kurulun toplanması ile ilgisi yoktur.

Dava, genel kurulun ve genel kurulda alınan kararların iptali istemi ile açıldığı için, Anayasaya aykırılığı öne sürülen kurallar uyuşmazlığın çözümünde uygulanan hukuk normları değildir.

Sözü edilen maddelerin Anayasaya aykırı olduğu iddiası da ciddi değildir. Kanunda yapılan değişiklik Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinin yıpranmasına neden olan eleştirileri önlemek ve yeniden yapılandırarak halkına daha iyi hizmet vermesini sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Kanun koyucu bu iki derneğin çalışmasını başından beri diğer derneklerden ayrı bir statüde değerlendirmiştir. Her iki derneğe kanunla verilmiş görevler bulunmaktadır. Ayrıca bu iki derneğin mal ve paraları devlet malı sayılmaktadır. Bunlara karşı suç işleyenler de devlet memuru gibi cezalandırılmaktadır. Burada devlet kendi malına sahip çıkmıştır...] demiş ve davanın reddini istemiştir.

Dava mahkemece ret edilmiş, davacılar temyiz itirazlarında, işlemin dayanağı olan 4552 sayılı Kanunun Anayasaya aykırılık iddialarının tekrarı ile Anayasa Mahkemesine başvurulması isteğini yenilemişlerdir.

2949 sayılı Kanunun 28. maddesi "bir davaya bakmakta olan mahkeme: ...Taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varmışsa tarafların bu konudaki iddia ve savunmalarını ve kendisini bu konuya götüren görüşünü açıklayan kararı, dosya muhtevassından mahkemece bu konu ile ilgili görülen belgelerin tasdikli örnekleri ile birlikte Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderir... Mahkemenin Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmemesi halinde bu iddia temyiz merciince esas hükümlerle birlikte karara bağlanır." hükmünü taşımaktadır.

Şu halde davacıların temyiz itirazlarında ileri sürdükleri Anayasaya aykırılık iddiasının öncelikle karara bağlanmasında zorunluluk vardır.

Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi kabulü ve işin Anayasa Mahkemesine götürülmesinin ilk koşulu, söz konusu hükmün davada uygulanacak kanun hükmü olmasıdır. Böyle olunca davacının isteminin içeriği önem kazanmaktadır.

Davacı yukarıda açıklandığı üzere;

- a) 4552 sayılı Kanunla 2908 sayılı Kanuna eklenen geçici 7. madde ile kurulmuş olan kurul tarafından oluşturulan Dernek Tüzüğü'nün hükümsüz olduğunun tesbitini,
- b) Söz konusu tüzüğe dayanarak oluşturulan Genel Kurul toplantısının ve kararlarının iptali istenmiştir.

Söz konusu tüzüğün oluşumunda Bakanlar Kurulunun onayı bulunduğu idari işlemle tüzüğün tamamlandığı, tüzüğün geçersizliğinin tesbitine adli yargılama yerinde karar verilemeyeceği savunulmuştur. Her ne kadar tüzüğün onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı idari nitelikte olup, bu kararın iptali için Danıştay 10. Dairesinde 2000/2115 ve 2000/2200 esas sayılı davalar açılmış ise de, dairemizce incelenen bu davanın konusu o işlem olmayıp, o işlemin öncüsü olan tüzüktür. "Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir." (AY.md.33/1) Dernekler ancak "gerçek kişiler" tarafından kurulabilir. (2908 Sayılı K. m.1,4) Derneklerin tüzükleri kurucu üyeler tarafından hazırlanır. (2908 Sayılı K. m.8) Kuruluş bildirimini ve ekleri mahallin en büyük mülki amirliğine verilmekle dernek tüzel kişilik kazanır. (2908 Sayılı K.m.9) Dernek tüzüğü'nün değiştirilmesi, dernek genel kurulunun görev ve yetkileri arasındadır. (2908 Sayılı K.m.26). İstisnai bir kural gereği (2908 Sayılı K.m.71) davalı kurumun tüzüğü Bakanlar Kurulunun onayı ile yürürlüğe girer. Şu halde davalı kurumun tüzüğü'nün geçerli bir şekilde oluşup oluşmadığı 2908 sayılı Kanun, bu arada 4552 sayılı Kanunla değiştirilen 71. madde ile aynı kanunla eklenen geçici 7. madde çerçevesinde tartışılacaktır. Esasen davalı kurumun Dernekler Kanuna tabi bir tüzel kişi olduğu yönünde bir uyuşmazlık da yoktur. 2908 sayılı Kanunun 7, 20 ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 68. maddeleri dikkate alındığında davaya istek çerçevesinde bakma görevinin adli yargı yerine ait olduğu,

Yargıtay'ın görevi gereği davacıların Anayasaya aykırılık iddiasını Anayasa Mahkemesine götürme görevini haiz olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda değinildiği üzere 2908 sayılı Kanunun 4552 sayılı Kanunla değişik 71. maddesi ile aynı Kanunla eklenen geçici 7. maddesi hükümleri tümü ile davanın çözümlünde doğrudan doğruya uygulanacaktır.

Davacı, 05.05.2000 günlü Resmi Gazetede yayımlanan tüzüğün hükümsüzlüğünün tesbiti ve bu tüzük uyarınca yapılan genel kurul toplantı kararlarının iptali davasında, bu tüzüğün oluşturulmasının dayanağı olan 4552 sayılı Kanunun Anayasanın başlangıç, 2, 5, 6, 12, 13/1-2, 17, 19, 25, 26, 33/4 ve 138. maddesine aykırı olduğu iddiasını ortaya atmaktadır.

Tarafların iddia ve savunmalarında Anayasa Mahkemesinin muhtelif kararlarına da atıf suretiyle yaptıkları açıklamalar, iddianın tartışılabilir nitelikte olduğunu açıkça göstermektedir. 2949 sayılı Kanun 28. maddesi uyarınca Kanunun Anayasa Mahkemesine götürülebilmesi için "hukuki bakımdan savunulabilirlik" (Doç.Dr. Yılmaz Aliefendioğlu; Anayasa Yargısı, 1997, sf: 169) ciddi bir kuşkunun varlığı" (Prof.Dr. Ergun Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, 1993, sf: 376) yeterli olup, davacı tarafından ortaya atılan bu hal davayı uzatma ve savsama amacı taşıdığı da düşünülmeceğinden Türk Medeni Kanununun 2. maddesi çerçevesinde hakkın kötüye kullanılması niteliğinde de görülmemiştir.

SONUÇ: Davacının, bu davada doğrudan uygulama alanına girecek olan 4552 sayılı Kanunun, 2908 sayılı Kanunun 71. maddesini değiştiren 1. maddesi ile bu Kanuna geçici 7. maddeyi ekleyen 2. maddesinin Anayasaya aykırılık iddiası, dairemizce ciddi bulunduğundan; konunun Anayasanın 152, 2949 sayılı Kanunun 28. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine gönderilmesine; karara dosyanın konu ile ilgili bölümlerinin dairemiz yazı işleri müdürü tarafından onaylanacak örneklerinin eklenmesine; işin esasının incelenmesinin Anayasanın 152/1. ve 2949 sayılı Kanunun 28/5. maddesi çerçevesinde ertelenmesine oyçokluğuyla karar verildi. 05.02.2002"

- Danıştay Onuncu Daire'nin başvuru kararının gerekçe bölümü ise şöyledir:

"30.3.2000 tarih ve 24005 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 28.3.2000 tarih ve 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 1. maddesiyle 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları değiştirilerek;

"Türkiye Kızılay Derneği kuruluş amacına ve uluslararası anlaşmalarla tayin edilen nitelik ve durumuna göre; Türk Hava Kurumu ise kuruluş amacına göre düzenlenen tüzüklerine ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatları ve yönetilir,

Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun;

- 1- Genel kurullarının kararı üzerine tüzüklerini onaylamaya ,
- 2- Denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine,
  - a) Organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya,
  - b) Tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye.

Yetkilidir." hükümleri getirilmiştir.

4552 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle de 2908 sayılı Kanun'a aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 7- Türk Hava Kurumunun organlarının görevleri bu Kanunun yayımı tarihinde sone erer. Söz konusu organların görevleri, Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir kurul tarafından yerine getirilir. Bu Kurul en geç bir ay içinde Türk Hava Kurumunun yeniden yapılandırılmasına ilişkin tüzüğü hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunar."

Kurulumuzca, dava konusu işlemlerin dayanağı olan 4552 sayılı Kanun'un Anayasa'ya aykırılık bakımından incelenmesi, davacıların bu yöndeki savları da dikkate alınarak gerekli görülmüştür.

Dayanılan Anayasa Kuralları:

"MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

"MADDE 13.- Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz"

"Madde 33.- Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya su-

çun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu mercinin kararı, yirmidört saat içinde görevli hakimın onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.””

MADDE 138.- (Dördüncü fıkrâ) “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”

Uyuşmazlık konusu olay:

Dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin incelenmesinden; Türk Hava Kurumunun 33. Büyük Genel Kurulu tarafından kabul edilerek Bakanlar Kurulunun 18.10.1994 tarih ve 94/6127 sayılı kararı ile onaylanmış ve 17.11.1994 tarih ve 22114 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş, Türk Hava Kurumu Tüzüğü mevcut iken Bakanlar Kurulunun 1.11.1999 tarih ve 23863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 22.10.1999 tarih ve 99/13485 sayılı kararıyla, Türk Hava Kurumu Tüzüğünün Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tüzük’ün yürürlüğe konulduğu; bu Tüzüğün 1. maddesinde, 18.10.1994 tarih ve 94/6127 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Türk Hava Kurumu Tüzüğünün yürürlükten kaldırıldığını; geçici 1. maddesinde, Türk Hava Kurumunun yürürlükten kaldırılan Tüzüğünde belirtilen organların görevlerinin bu Tüzüğün yürürlüğe girmesiyle sona ereceğini; söz konusu organların görevlerinin, Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir kurul tarafından yerine getirileceğini; bu kurulun en geç altı ay içinde T.H.K. nun yeniden yapılandırılmasına ilişkin Tüzüğü hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunacağını belirtildiği, öte yandan, Başbakanlık’ın 1.11.1999 tarih ve 139/02519 sayılı işlemiyle de, üç kişilik kurula atama yapıldığı, Dairemizin 17.2.2000 tarih ve E: 1999/4871 sayılı kararıyla “Türk Hava Kurumu Tüzüğünün Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tüzük”ün yürütülmesinin durdurulmasına karar verildiği. Dairemizin 9.3.2000 tarih ve E: 1999/5044 sayılı kararıyla da, Başbakanlığın üç kişilik kurula atama yapılmasına ilişkin 1.11.1999 tarihli işleminin yürütülmesinin durdurulmasına karar verildiği, bu üç kişilik kurul tarafından hazırlanan ve 17.2.2000 tarih ve 23967 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 2000/113 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yürürlüğe konulan “Türk Hava Kurumu Tüzüğü”nün ve anılan Bakanlar Kurulu Kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada da 23.3.2000 tarih ve E: 2000/893 sayılı kararla yürütmenin durdurulması kararı verildiği, 30.3.2000 tarih ve 24005 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4552 sayılı Kanunun 1. maddesiyle 2908 sayılı Dernekler Kanunu’nun 71. maddesinin değiştirildiği 2. maddesiyle Geçici Madde 7’nin eklendiği, bu defa 4552 sayılı Kanunun 2. maddesi uyarınca Başbakanlığın 30.3.2000 tarihli işlemiyle üç kişilik kurul oluşturulduğu, bu kurul tarafından Türk Hava Kurumunun yeniden yapılandırılmasına ilişkin olarak hazırlanan “Türk Hava Kurumu Tüzüğü”nün 5.5.2000 tarih ve 24040 sayılı Resmi Gazetede 2000/481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yayımlanarak yürürlüğe konulduğu anlaşılmaktadır. Anayasaya aykırılığın irdelenmesi: Türk Hava Kurumu, 2908 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine tabi kamu yararına çalışan bir özel hukuk tüzel kişisidir.

Anayasada, kamu yararına çalışan dernekler ile diğer dernekler için farklı düzenlemeler yapılmamıştır. Türk Hava Kurumu da, kanunla düzenlenmiş olan özel durumlar dışında 2908 sayılı Dernekler Kanununun genel hükümlerine tabidir.

Derneklerin nasıl kurulacağı, dernek kurma hürriyetinin hangi sebeplerle ve ne şekilde sınırlanabileceği Anayasanın 33. maddesinde hükme bağlanmış olup, derneklerin, Kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alıkonulabileceği, ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merciin derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği, bu merciin kararının yirmidört saat içinde görevli hakimın onayına sunulacağı, hakimın kararını kırksekiz saat içinde açıklamaması halinde bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür.

Türk Medeni Kanunu ve Dernekler Kanunu uyarınca; en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmesi ve tüzüğünü yetkili makama vermesiyle tüzel kişilik kazanan ve organları oluşturulan derneğin; yetkili organlarının bir kararı olmadan; 4552 sayılı Kanunun 2. maddesiyle; organlarının görevlerine yasama tasarrufuyla son verilmesi, organlarının görevlerinin Başbakanlıkça belirlenecek üç kişilik bir kurul tarafından yerine getirilmesi ve Türk Hava Kurumunun yeniden yapılandırılmasına ilişkin tüzüğün bu kurulca hazırlanarak Bakanlar Kuruluna sunulması Anayasanın 33. ve 13. maddelerine uygun görülmemektedir.

Öte yandan, 4552 sayılı Kanunun 1. maddesiyle, Bakanlar Kuruluna, denetlemeye yetkili mercilerin raporları üzerine; organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye yetki verilmesinde de Anayasanın 33. maddesinde öngörülen dernek kurma hürriyetini ortadan kaldırması nedeniyle Anayasanın anılan maddesine ve 13. maddesine aykırılık bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Çünkü derneklerin tüzükleri ve organları derneklerin kurucu unsurları olup, tüzüklerin yetkili organlarınca ortaya konulacak iradeleri dışında Bakanlar Kurulunca değiştirilmeleri ve yürürlükten kaldırılmaları, organlarının görevlerine son verilmesi; dernek kurma hürriyetini ortadan kaldırıcı nitelik taşıması nedeniyle, demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında tanımlandığı gibi, hukuk devleti; insan haklarına saygı gösteren, bu hakları koruyucu adil bir hukuk düzeni kuran, bunu sürdürmeye kendisini yükümlü sayan, bütünüyle hukuka uyan devlet demektir. Hukuk devleti niteliğini kazanmanın vazgeçilmez koşullarından birisi mahkeme kararlarına uyulma zorunluluğudur. Anayasanın 138. maddesinde; Yasama ve yürütme organları ile idarenin, mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu, bu organlar ve idarenin, mahkeme kararlarını hiç bir surette değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği öngörülmüştür.

Bu kural gereğince yasama organının yapacağı düzenlemelerde daha önce aynı konuda verilen yargı kararlarını etkisiz kılacak biçimde yasa çıkarmamak yükümlülüğü vardır.

4552 sayılı Kanunun 2. maddesiyle Dernekler Kanununa eklenen geçici 7 nci maddeyle getirilen hüküm; Bakanlar Kurulunun 22.10.1999 tarih ve 99/13485 sayılı kararı ile yürürlüğe koyduğu Tüzükle, Türk Hava Kurumunun Tüzüğünü yürürlükten kaldırdıktan sonra getirilen geçici 1 inci madde ile aynı içerikte olup, Bakanlar Kurulunun söz konusu kararı ile yürürlüğe konulan geçici inci maddenin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada, Danıştay Onuncu Dairesince verilen 17.02.2000 tarih ve 1999/4871 sayılı yürütmenin durdurulması kararının etkisiz hale getirilmesini amaçladığı sonucuna varıldığından Anayasanın 138. maddesinde yer alan hukuk devleti ve kuvvetler ayrılığı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un; 1. maddesinin ikinci fıkrasının 2 nolu bendinin (a) ve (b) alt bentlerinin ve 2. maddesinin Anayasanın 2,13,33 ve 138. maddelerine aykırı olduğu kanısına varıldığından, anılan yasa hükümlerinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar dosyanın bekletilmesine 30.4.2002 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

28.3.2000 günlü, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un itiraz konusu maddeleri şöyledir:

1- "MADDE 1.- 6.10.1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun 71 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Kızılay Derneği kuruluş amacına ve uluslararası anlaşmalarla tayin edilen nitelik ve durumuna göre; Türk Hava Kurumu ise kuruluş amacına göre düzenlenen tüzüklerine ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatlanır ve yönetilir.

Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun;

1. Genel kurullarının kararı üzerine tüzüklerini onaylamaya,
2. Denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine,
  - a) Organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya,
  - b) Tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye,

Yetkilidir."

2- " MADDE 2.- 2908 sayılı Kanuna aşaşıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 7.- Türk Hava Kurumunun organlarının görevleri bu Kanunun yayımı tarihinde sona erer. Söz konusu organların görevleri, Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir Kurul tarafından yerine getirilir. Bu Kurul en geç bir ay içinde Türk Hava Kurumunun yeniden yapılandırılmasına ilişkin tzg hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunar."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında itiraz konusu kuralların, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile, 2., 5., 6., 12., 13., 17., 19., 25., 26., 33. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri srlmştr.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İtzg'nn 8. maddesi gereğince birleştirilen dosyalarla ilgili, 14.3.2002 ve 11.9.2002 tarihlerinde yapılan ilk inceleme toplantıları sonunda, dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin raporlar, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp dşnld:

A- Davada Uygulanacak Kural Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri srdğu aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırlarsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin, Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

- 28.3.2000 gnl, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 6.10.1983 gnl, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesini değiştiren 1. maddenin tümünün iptali istenilmiş ise de, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nde yürütülmekte olan dava, 5.5.2000 gnl Türk Hava Kurumu Tzg ile 21.5.2000 tarihinde adı geçen derneğin genel kurulunda hukuka aykırı olarak alınan kararların ve işlemlerin iptaline ilişkin olduğundan maddenin Türk Hava Kurumu organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere

geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğunu belirleyen (2) sayılı bendi dışında kalan bölümünün, davada uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle, bölüme ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine 24.12.2003 gününde oybirliği ile karar verilmiştir.

B- Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

İtiraz yoluna başvuran mahkemelerde bakılmakta olan davalar, Türk Hava Kurumu tüzüğü ile alınan karar ve işlemlerin iptaline ilişkin olduğundan, 28.3.2000 günlü, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 1. maddesiyle değiştirilen 6.10.1983 günlü, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin ikinci fıkrasının (2) sayılı bendine ilişkin esas incelemenin "Türk Hava Kurumu" yönünden yapılmasına, Fazıl SAĞLAM'ın karşıoyu ve oyçokluğuyla, 24.12.2003 gününde karar verilmiştir.

C- Birleştirme Kararı

Esas inceleme toplantısında;

28.3.2000 günlü, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un;

A- 1. maddesiyle değiştirilen 6.10.1983 günlü, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin (a) ve (b) alt bentlerinin,

B- 2. maddesiyle 2908 sayılı Yasa'ya eklenen Geçici 7. maddenin,

iptali istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin davanın aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2002/43 esas sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, 2002/139 esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2002/43 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 24.12.2003 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

D- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararlarında, kamu yararına çalışan özel hukuk tüzelkişisi olan Türk Hava Kurumu'nun kanunla düzenlenen özel durumlar dışında 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun genel hükümlerine tabi olduğu, dernek kurma hürriyetinin hangi sebeplerle sınırlanabileceğinin Anayasa'da belirtildiği, tüzelkişilik kazanan derneğin organlarının görevlerine yasama tasarrufu ile son verilemeyeceği gibi bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturulamayacağı, bu kurullara tüzük değiştirme, yürürlükten kaldırma, yeniden düzenleme yetkisi tanınamayacağı,

dernek kurma ve üye olma haklarına çoğulcu, özgürlükçü, çağdaş toplum düzeniyle bağdaşmaz kısıtlamalar getirilemeyeceği, mahkeme kararlarına uyulmadığı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

4552 sayılı Yasa'nın itiraz konusu 1. maddesinde, Türk Hava Kurumu'nun kuruluş amacına göre düzenlenen tüzüğüne ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatlanacağı ve yönetileceği, genel kurulunun kararı üzerine tüzüğünü onaylamaya, denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine organların görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, tüzüğünü değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu; 2. maddesinde ise, Türk Hava Kurumu'nun organlarının yasanın yayımı tarihinde sona ereceği, organların görevlerinin Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik kurul tarafından yerine getirileceği, bu kurulun en geç bir ay içinde Türk Hava Kurumu'nun yeniden yapılandırılmasına ilişkin tüzüğü hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" başlığını taşıyan 33. maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu, hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı, dernek kurma hürriyetinin ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği, dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği, derneklerin kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alıkonulabileceği, ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suçun işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca bulunması halinde kanunla bir mercinin derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği, bu mercinin kararının yirmi dört saat içinde, görevli hakimın onayına sunulacağı, hakimın kararını kırksekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde, bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür. Buna göre, dernek kurma özgürlüğü, derneğin kuruluş sözleşmesi niteliğindeki tüzüğünü kendisinin oluşturması, değiştirmesi, organlarını belirleyebilmesi, organlarının iradeleri dışında ancak mahkeme kararıyla kapatılabilmesi gibi güvenceleri kapsamaktadır.

Nitekim, 2908 sayılı "Dernekler Kanunu"nun 9. maddesinin birinci fıkrasında, derneklerin kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzelkişilik kazanacakları; 19. maddesinde, her dernekte genel kurul, yönetim kurulu ile denetleme kurulunun oluşturulmasının zorunlu olduğu; 26. maddesinde, dernek organlarının seçilmesi, dernek tüzüğünün değiştirilmesi ve derneğin feshedilmesi; 49. maddesinde, dernek genel kurulunun her zaman derneğin feshine karar verebileceği; 50. maddesinde, hangi hallerde mahkeme kararı ile derneğin feshine karar verilebileceği; 51. maddesinde, derneğin ne zaman kendiliğinden dağılmış sayılacağı; 52. maddesinde de derneklerin yasada öngörülen hallerde ancak mahkeme kararıyla kapatılabileceği, faaliyetlerinin yasaklanabileceği belirtilmiştir.

Bu düzenlemelerden, dernek tüzelkişiliğinin kurucu unsurlarının derneğin tüzük ve organları olduğu, derneklerin kuruluş sözleşmesi niteliğindeki tüzüklerini kendilerinin oluşturabilecekleri, değiştirilebilecekleri, organlarını belirleyebilecekleri, organlarının iradeleri dışında derneklerin ancak mahkeme kararıyla kapatılabilecekleri anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

İtiraz konusu kurullarla Türk Hava Kurumu'nun yetkili organlarının iradeleri dışında bu organların görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye yürütmenin yetkili kılınması ve organların görevlerine son verilmesi, Anayasa'nın 33. maddesinin güvence altına aldığı dernek kurma özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğindedir. Böyle bir müdahalenin her şeyden önce Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlerden birine dayandırılmış olması gerekir. Oysa, itiraz konusu kurullar Anayasa'nın 33. maddesinde belirtilen sınırlama nedenlerinden herhangi birine dayanmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurullar Anayasa'nın 13. ve 33. maddelerine aykırıdır ve iptalleri gerekir.

Ali HÜNER ve Fulya KANTARCIOĞLU bu görüşlere ek gerekçe ile katılmışlardır. Kurullar, Anayasa'nın 13. ve 33. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiş olduğundan, ayrıca Anayasa'nın Başlangıç'ının ikinci, dördüncü ve altıncı fıkraları ile 2., 5., 6., 12., 17., 19., 25., 26. ve 138. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI- SONUÇ

28.3.2000 günlü, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un;

A- 1. maddesiyle değiştirilen 6.10.1983 günlü, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin, "Türk Hava Kurumu" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B- 2. maddesiyle 2908 sayılı Yasa'ya eklenen Geçici 7. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 24.12.2003 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Esas Sayısı: 2002/43, Karar Sayısı: 2003/103 EK DEĞİŞİK GEREKÇE YAZISI

Başvuran Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ve Danıştay 10. Dairesince, 28.3.2000 gün-

l, 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"un 1. maddenin, ikinci fıkrasının 2 numaralı bendinin (a) ve (b) alt bentleri ile 2. maddesinin iptali istemiyle açılan davalar sonucunda 24.12.2003 günlü, E. 2002/43, K.2003/103 sayılı itiraz konusu kuralların, Anayasa'nın 33. ve 13. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptaline karar verilmiş, ancak Anayasa'nın 138. maddesine aykırılık oluşturmadığı belirtilmiş olduğundan, aşağıda izah edeceğim nedenlerle sözü edilen kurallar, Anayasa'nın 138. maddesine de aykırılık oluşturmaktadır.

İtiraz konusu kuralların Anayasa'nın 138. maddesine aykırılık konusu ile ilgili olarak olayı ve Danıştay 10. Dairenin aldığı kararları özetlemek gerekirse:

Türk Hava Kurumu'nun 33. Büyük Genel Kurulu tarafından kabul edilerek Bakanlar Kurulu'nun 18.10.1994 günlü kararıyla onaylanan ve 17.11.1994 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuş bu Kurumun Tüzüğü varken ve yeniden Genel Kurul Kararı alınmadığı halde Bakanlar Kurulu'nun 1.11.1999 tarihli kararı ile adı geçen Kurumun Tüzüğünün yürürlükten kaldırılmasına dair Tüzük'n yürürlüğe konulduğu, bu Tüzüğün Geçici 1. maddesinde, Türk Hava Kurumunun yürürlükten kaldırılan Tüzüğünde belirtilen organların görevlerinin bu Tüzüğün yürürlüğe girmesiyle sona ereceğinin; söz konusu organların görevlerinin Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir kural tarafından yerine getirildiğinin; bu kurulun en geç altı ay içinde T.H.K'nun yeniden yapılandırılmasına ilişkin Tüzüğü hazırlayarak Bakanlar Kurulu'na sunacağının belirtildiği, diğer taraftan Başbakanlığın 1.11.1999 tarihli işlemiyle de üç kişilik kurula atama yapıldığı, davacılar tarafından açılan dava sırasında Danıştay 10. Dairesinin 17.2.2000 günlü, E.1999/4871 sayılı kararıyla "THK Tüzüğünün yürürlükten kaldırılmasına dair Tüzük'n yürütülmesinin durdurulmasına" karar verildiği, aynı Dairenin 9.3.2000 günlü, E.1999/5044 sayılı kararıyla da, Başbakanlığın üç kişilik kurula atama yapılmasına ilişkin "1.11.1999 tarihli işlemin yürütülmesinin durdurulmasına" karar verildiği, bu üç kurul tarafından hazırlanan ve 17.2.2000 günlü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe konulan Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nn ve anılan Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada da, 23.3.2000 günlü, E.2000/893 sayı ile "yürütmenin durdurulmasına" karar verildiği, bu davanın grlmesi sırasında ise 30.3.2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan 28.3.2000 günlü, 4552 sayılı Yasa'nın getirildiği, bu Yasa ile itiraz konusu kurallar uyarınca Başbakanlığın 30.3.2000 tarihli işlemiyle üç kişilik kurul tarafından hazırlanan T.H.K. Tüzüğü 5.5.2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Anayasa'nın mahkemelerin bağımsızlığı başlıklı 138. maddesinin dördüncü fıkrasında "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." kuralı yer almaktadır.

Anayasa'nın bu kuralı uyarınca, yasama, yürütme organları ile idarenin, mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları, Yasama Organının yapacağı düzenlemelerde de daha önce aynı konuda verilen yargı kararlarını etkisiz kılacak biçimde yasa yapamayacağı yükümlülüğünün bulunduğu hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık

ve seçiktir. Bu kural, gerek mahkeme kararlarında ve gerekse doktrinde net ve açık olarak "mahkeme kararlarına uyulmak zorunludur" şeklinde ifade edilmektedir. Anayasa'nın sözü edilen 138. maddesinde, "yürürlüğün durdurulması kararı" veya "esas hakkındaki kararı" veya "iptal hakkında verilen kararı" şeklinde bir ayırımı yapılmamış, sadece "... mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez" kuralına yer verilmiştir. Bu karar, ister yürürlüğün durdurulmasına ilişkin olsun, ister davanın esasına ilişkin olsun, fark olmaksızın yasama, yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadırlar.

Olayımızda Bakanlar Kurulunca ve Başbakanlıkça iki defa THK'nun Tüzüğü yeniden düzenlendiği, THK Genel Kurulunca seçilen organlarının görevlerine son verilmesine ve üç kişilik kurula Tüzük hazırlama yetkisi verildiği, bu işlemlere karşı açılan davalarda her seferinde Danıştay 10. Dairesince konu edilen işlemler için "yürütmenin durdurulmasına" karar verildiği halde, Anayasa'nın 138. maddesi uyarınca Mahkemenin bu kararlarına uyulması gerekirken ısrarla ve inatla, Anayasa'ya aykırı bir şekilde iptale konu edilen kuralları getirilmiştir. Böylece TBMM ve Bakanlar Kurulunca, Danıştay 10. Dairesinin kararlarına uymak yerine, mahkemenin hukuka aykırı bulunduğu karar konusu kuralları, aynı içerikli olarak bu kez Yasa ile düzenlenerek amaç saptırması yoluyla Mahkeme kararları etkisiz hale getirilmek istenilmiştir. Bu nedenle itiraz konusu kurallar, Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına da aykırılık oluşturmaktadır. Mahkememizce iptal kararı verilirken itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 33. ve 13. maddelerine aykırılığı yanında 138. maddesine de dayandırılması gerektiğinden değişik gerekçe yazmak zaruretinde bulunmaktayım.

Esas Sayısı: 2002/43, Karar Sayısı: 2003/103 EK GEREKÇE

Bakanlar Kurulu'nun 1.11.1999 günlü kararıyla yürürlüğe giren Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tüzük'ün 1. maddesinde, Türk Hava Kurumu'nun yürürlükten kaldırılan tüzüğünde belirtilen organların görevlerinin bu Tüzük'ün yürürlüğe girmesiyle sona ereceği, bu görevlerin ise Başbakanlık'ça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir kurul tarafından yerine getirileceği, bu kurulun da en geç altı ay içinde Türk Hava Kurumu'nun yeniden yapılandırılmasına ilişkin Tüzük'ü hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunacağı belirtilmiş, üç kişilik kurul da 1.11.1999 günlü Bakanlar Kurulu Kararıyla oluşturulmuştur.

Danıştay 10. Dairesi tarafından Tüzük'le ilgili olarak 17.2.2000 gün ve Esas 1999/4871 sayı ile kurula atama işlemi için de 9.3.2000 gün ve 1999/5044 sayı ile yürütülmenin durdurulması kararı verilmiştir.

Üç kişilik kurul tarafından hazırlanan Tüzük ile Bakanlar Kurulu kararına karşı açılan davada da aynı Daire tarafından 23.3.2000 gün ve E.2000/893 sayı ile yürütmenin durdurulması kararı alınmıştır. Bu davalar devam ederken çıkarılan 28.3.2000 günlü 4552 sayılı Yasa'nın dava konusu Geçici 7. maddesiyle Türk Hava Kurumu'nun organlarının görevleri Yasa'nın yayımı tarihinde sona erdirilip, bu görevlerin Başbakanlıkça belirlenecek üç kişilik bir Kurul tarafından yerine getirileceği, söz konusu Kurul'un en geç bir ay içinde Türk Hava Kurumu'nun yeniden yapılandırılmasına

ilişkin tüzüğü hazırlayarak Bakanlar Kurulu'na sunacağı öngörülmüştür. Böylece, Danıştay'da görülmekte olan davanın konusunu oluşturan idari işlem yasa kuralı haline dönüştürülmüştür.

Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında, "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." denilmektedir.

Davanın geçirdiği evrelerden açıkça anlaşılacağı gibi, Yasama organı itiraz konusu Geçici 7. madde ile diğer yargı kararlarıyla aynı etki ve değerde olan yürütmenin durdurulması kararını sonuçsuz bırakmak amacıyla yasal düzenleme yaparak Anayasa'nın 138. maddesini ihlal etmiştir.

Öte yandan, Anayasa'nın benimsediği kuvvetler ayrılığı ilkesi, devletin üstlendiği görevlerin niteliklerine göre, yasama, yürütme ve yargı organları tarafından yerine getirilmesini zorunlu kılar. Bu organlardan birinin, diğerinin görev alanıyla ilgili işlem yapması, fonksiyon gasbı olarak nitelendirileceğinden hukukun üstünlüğünü egemen kılmakla yükümlü hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz. İtiraz konusu Geçici 7. madde ile idari işlem niteliğinde yasama tasarrufunda bulunularak bu ilke de ihlal edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın yalnız 13. ve 33. maddeleriyle ilgili görüşlerin karar gerekçesini oluşturmaya yeterli olmadığını yukarıda belirtilen görüşlere de yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

SINIRLAMA KARARINA İLİŞKİN KARŞIOY GEREKÇESİ

I. 28.03.2000 günlü ve 4552 sayılı Dernekler Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un Yargıtay'ca itiraz konusu yapılan hükümleri aynen şöyledir:

"Madde 1- 28.03.2000 günlü ve 4552 sayılı Dernekler Kanununun 71 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Kızılay Derneği kuruluş amacına ve uluslar arası anlaşmalarla tayin edilen nitelik ve durumuna göre; Türk Hava Kurumu ise kuruluş amacına göre düzenlenen tüzüklere ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatlanır ve yönetilir.

Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun;

1. Genel kurullarının kararı üzerine tüzüklerini onaylamaya,
2. Denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine,
  - a) Organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya,
  - b) Tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye,

Yetkilidir."

Madde 2- 2908 sayılı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

Geçici Madde 7- (Ek: 4552 - 28.3.2000) Türk Hava Kurumunun organlarının görevleri bu Kanunun yayımı tarihinde sona erer. Söz konusu organların görevleri, Başbakanlıkça belirlenecek bir başkan ve iki üyeden oluşan üç kişilik bir Kurul tarafından yerine getirilir. Bu kurul en geç bir ay içinde Türk Hava Kurumunun yeniden yapılandırılmasına ilişkin tüzüğü hazırlayarak Bakanlar Kuruluna sunar.”

II. Mahkeme davada uygulanacak kuralla ilgili olarak verdiği kararda Yargıtay’ın başvurusunu esas alarak, 28.03.2000 günlü ve 4552 sayılı Dernekler Kanunu’nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 6.10 1983 sayılı Dernekler Kanunu’nun 71. maddesini değiştiren 1 maddesinin tümünün iptali istenmişse de maddenin ikinci fıkrasının 2 sayılı bendi dışında kalan bölümünün davada uygulama olanağı bulunmadığından, bu bölüme ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar vermiş ve incelemeyi adı geçen yasanın 1. maddesinin ikinci fıkrasının yalnızca 2 No.lu bendinin a ve b alt bentleri ve aynı yasanın 2. maddesi ile getirilen geçici 7. madde ile sınırlı olarak yapmıştır. Bu hükümler yukarıda aktarılan yasa maddesinde kalın punto ile vurgulanmıştır. Esasen anayasal sorun da bu hükümlerle ilgili olup, DANIşTAY’ın işbu dava ile birleştirilen başvurusundaki iptal talebi de bunlarla sınırlı olarak yapılmıştır.

III. Bu hükümler dikkatle okunursa, bunlardan yalnızca geçici 7. maddenin Türk Hava Kurumu ile ilgili olduğu, buna karşılık 1. maddenin ikinci fıkrasının 2 No.lu bendinin (a) ve (b) altbentlerinin her iki kurumu da kapsadığı açıkça görülmektedir. Esasen sınırlama kararının konusu da, yalnızca (a) ve (b) altbentleri ile ilgilidir. Bu hükümleri yalnızca Türk Hava Kurumu yönünden ele alarak sınırlamak, her iki kurum için ortak olan tek bir normdan yapay bir biçimde iki soyut norm yaratmak anlamına gelir. Bu da hukuken caiz değildir. Nasıl ki yasaların genelliği gereği, kapsamı içinde yer alan belirsiz sayıda birçok kişiye uygulanacak olan bir normun, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi’ne gönderilmesi, o normun uygulanacağı kişi ile sınırlı bir denetim sağlamıyorsa, itiraz konusu normun yalnızca Türk Hava Kurumu ile sınırlı olarak denetlenmesi de aynı nedenle mümkün değildir. Belirsiz sayıda kişilerin norm kapsamı içinde olmasıyla, olayda olduğu şekilde yalnızca iki kurumun itiraz konusu normun kapsamı içinde olması arasında anayasal denetim bakımından hiçbir nitelik farkı olmayıp, yalnızca bir bir nicelik farkı mevcuttur. Böyle bir nicelik farkının anayasal denetimde farklı bir sonuç yaratması mümkün değildir. Konuyu daha açık bir biçimde sunmak gerekirse, ikinci fıkranın iptal istemi dışında kalan bölümü, Dernek adı belirtmeksizin daha genel bir ifadeyle “Bakanlar Kurulu, Kamuya yararlı derneklerin; 1. Genel kurullarının kararı üzerine tüzüklerini onaylamaya, ... yetkilidir” şeklinde kaleme alınmış olsaydı, böyle bir hükme yönelik olarak itiraz yoluyla yapılacak bir anayasal denetimi, davada maddenin uygulanacağı dernek yönünden sınırlamak herhalde akla gelen bir yol olmazdı. İtiraz konusu kurulların yalnızca iki derneği kapsamı içine alması, farklı bir yaklaşımı haklı kılamaz. Bu nedenle itiraz konusu hükümlerin herhangi bir sınırlamaya gidilmeksizin incelenmesi gerekirdi.

IV. Gerçek duruma bakılırsa, çoğunluğun sınırlama kararı ile bağlantılı olarak ver-

diği iptal kararı gerçek anlamıyla iptal kararı niteliği taşımamaktadır. Çünkü sözde iptal edilmiş bulunan norm, Kızılay için varlığını korumaktadır. Bunun ğretideki adı iptal değil ihmaldir. Başka bir deyişle itiraz konusu norm iptal edilmemiş, Türk Hava Kurumu için ihmal edilmiştir. Bu açıdan 1961 Anayasası'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan kural, görüşümüzü daha açık bir biçimde doğrulamaktadır. Bu kurala göre:

“Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin, olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir.”

Dikkat edilirse bu kuralda “iptal kararı” sözü geçmemekte, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği “hükümler”den söz edilmektedir. Bunun nedeni, olayla sınırlı ve yalnızca tarafları bağlayıcı bir kararın iptal değil ihmal anlamına gelmesidir. Çoğunluk kararında yapılan sınırlama aslında 1961 Anayasası'nın yukarıda anılan kuralının bir uygulaması niteliğindedir. Oysa bu hüküm 1982 Anayasası'nda artık yer almış değildir. Bunun tarihsel yorum kuralı uyarınca taşıdığı anlam, Anayasa Mahkemesi'nin itiraz davalarında olayla sınırlı ve yalnızca tarafları bağlayıcı bir karar verme yetkisinin ilke olarak kaldırılmış olmasıdır. Ancak hemen belirtelim ki 1961 Anayasası'nın bu hükümünün 1982 Anayasası'nda yer almamış olması, yasanın özelliği ve Anayasa kuralları bakımından zorunluk bulunan durumlarda sınırlama yapılamayacağı anlamına gelmez. Örneğin yasada başka kurallarda yer alan başka norm olgularının, iptali söz konusu olan norma bağlı kılınmış olması ve/veya bu başka kuralların davada uygulanacak norm niteliği taşımaması halinde, normun varlığını korumaya devam etmesi ve yalnızca davada uygulanacak norm yönünden iptal edilmesi zorunlu olabilir. Birçok ceza normu bu niteliktedir. Aynı ceza normu, farklı suç tanımlarının yaptırımını olarak düzenlenmiş olabilir. Bu durumda suç tanımının Anayasaya aykırı bulunması, buna bağlı olarak ceza normunun da bu suç tanımı yönünden iptalini gerektirebilir. Ama aynı ceza normu diğer suç tanımları için varlığını ve geçerliliğini korur. Ancak burada gerçek anlamda bir iptal söz konusu olup, bunun ihmal ya da olayla sınırlılık uygulamasıyla bir ilgisi yoktur.

Oysa dava konusu olayda böyle bir özellik bulmak mümkün değildir. İptal konusu norm, Kızılay ya da Türk Hava Kurumu için aynı biçimde uygulanacaktır. Bu konuda normun içeriği ya da özelliği bakımından hiçbir fark yoktur. Normun iptali de Kızılay ya da Türk Hava Kurumu'nun farklı özellikleri ile ilgili olmayıp, doğrudan doğruya normun kendi içeriğinden kaynaklanan nedenlere dayandırılmıştır. Kaldı ki (a) ve (b) altbetlerinde geçen “organlarının” ve “tüzüklerini” sözcüklerinin her iki kurumu kapsadığı açıktır. Anayasa Mahkemesi, her iki kurum için ortak olarak düzenlenmiş bir normu, yasa ya da Anayasadan kaynaklanan haklı bir neden olmaksızın sınırlama kararı ile yapay bir biçimde ayırma yetkisine sahip değildir. Kaldı ki 1961 Anayasası'nın yukarıda anılan hükümü, geçerli olsaydı dahi, kararın olayla sınırlı olarak verilebilmesi için olayın özelliğinden kaynaklanan haklı ve makul bir gerekçeye dayanması gerekirdi.

Açıklanan nedenlerle incelemenin Türk Hava Kurumu ile sınırlı olarak yapılmasına ve bu karar uyarınca iptal kararının yalnızca Türk Hava Kurumu ile sınırlı olarak verilmesine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyorum.

Anayasa Mahkemesi
2004/52 E.
2004/94 K.
13.07.2004 T.

6.10.1983 günlü, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin 4552 sayılı Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin Anayasa'nın 2., 13. ve 33. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

(İPTAL kararı verilmiştir.)

2908/m.71/2-2
4552/m.1

2908 SAYILI "DERNEKLER KANUN"UN 71. MADDESİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KARAR

Resmi Gazete Tarihi: 18 Temmuz 2004
Resmi Gazete Sayısı: 25526

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onuncu Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 6.10.1983 günlü, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin 4552 sayılı Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin Anayasa'nın 2., 13. ve 33. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

I- OLAY

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Kurulu, Merkez Yönetim Kurulu ve Genel Merkez Denetçiler Kurulu üyelerinin görevlerine son verilmesine ve bu organların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurulların oluşturulmasına ilişkin 13.10.2003 günlü, 2003/6256 sayılı Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada itiraz konusu kuralın, Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"30.3.2000 tarih ve 24005 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren

28.3.2000 tarih ve 4552 sayılı "Dernekler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları değiştirilerek;

"Türkiye Kızılay Derneği kuruluş amacına ve uluslararası anlaşmalarla tayin edilen nitelik ve durumuna göre; Türk Hava Kurumu ise kuruluş amacına göre düzenlenen tüzüklerine ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatlanır ve yönetilir.

Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun;

- 1- Genel kurullarının kararı üzerine tüzüklerini onaylamaya,
- 2- Denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine,
  - a) Organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya,
  - b) Tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye,

Yetkilidir."

hükümleri getirilmiştir.

Dayanılan Anayasa Kuralları:

"MADDE 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

"MADDE 13 - Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

"MADDE 33 - Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya su-

çun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merci in kararı, yirmidört saat içinde görevli hakim in onayına sunulur. Hakim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.”

Uyuşmazlık konusu olay:

Dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin incelenmesinden Mülkiye Başmüfettişi tarafından hazırlanan araştırma raporunda, Kızılay Genel Başkanı, Yönetim Kurulu üyeleri ve personeli tarafından yapılan işlemlerle ilgili sorumluluklar tespit edildiği, sözkonusu tespitlerden Türkiye Kızılay Derneğinin iyi yönetilmediği sonucuna varıldığı ve bu nedenle 2908 sayılı Dernekler Kanununun değişik 71/2. maddesine göre Türkiye Kızılay Derneğinin, Genel Merkez Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez Denetçiler Kurulunun görevlerine son verilmesi ve bunların yerlerine geçici kurullar oluşturulmasına karar verilmesinin 22.7.2003 tarih ve 133745 sayılı İçişleri Bakanlığı yazısı ile istenmesi üzerine 13.10.2003 tarih ve 2003/6256 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu ve Genel Merkez Denetçiler Kurulu üyelerinin görevlerine son verilmesi ve organların görevlerini yerine getirmek üzere ekli listelerde belirtilen geçici kurulların oluşturulmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

Anayasaya aykırılığın irdelenmesi:

Türkiye Kızılay Derneği, 2908 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine tabi kamu yararına çalışan bir özel hukuk tüzel kişisidir.

Anayasada, kamu yararına çalışan dernekler ile diğer dernekler için farklı düzenlemeler yapılmamıştır. Türkiye Kızılay Derneği de, kanunla düzenlenmiş olan özel durumlar dışında 2908 sayılı Dernekler Kanununun genel hükümlerine tabidir.

Derneklerin nasıl kurulacağı, dernek kurma hürriyetinin hangi sebeplerle ve ne şekilde sınırlanabileceği Anayasanın 33. maddesinde hükme bağlanmış olup, derneklerin, Kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alınabileceği, ancak, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla, bir merci in, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği, bu merci in kararının yirmidört saat içinde görevli hakim in onayına sunulacağı, hakim in kararını kırksekiz saat içinde açıklamaması halinde bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür.

Türk Medeni Kanunu ve Dernekler Kanunu uyarınca; en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmesi ve tüzüğünü yetkili makama vermesiyle tüzel kişilik kazanan ve organları oluşturulan derneğin; yetkili organlarının bir kararı olmadan; 2908 sayılı Yasanın 4552 sayılı Kanunla değişik 71. maddesinin 2. fıkrasının 2. bendi ile Bakanlar Kuruluna,

denetlemeye yetkili mercilerin raporları üzerine; organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya yetki verilmesinde Anayasanın 33. maddesinde öngörülen dernek kurma hürriyetini ortadan kaldırması nedeniyle Anayasanın anılan maddesine ve 13. maddesine aykırılık bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Derneklerin kurucu unsurları olan organlarının görevlerine Bakanlar Kurulunca son verilmesi; dernek kurma hürriyetini ortadan kaldırıcı nitelik taşıması nedeniyle demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle 4552 sayılı Yasanın 1. maddesiyle değiştirilen 6.10.1983 günlü, 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin 2. fıkrasının (2) sayılı bendinin, Anayasanın 2., 13. ve 33. maddelerine aykırı olduğu kanısına varıldığından anılan Yasa hükmünün yürürlüğün durdurulması istemli olarak iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar dosyanın bekletilmesine 28.5.2004 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

28.3.2000 günlü, 4552 sayılı Yasa ile değiştirilen itiraz konusu kuralı da içeren 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesi şöyledir:

"Madde 71- (Değişik 1. ve 2. fıkralar: 4552 - 28.3.2000) Türkiye Kızılay Derneği kuruluş amacına ve uluslar arası anlaşmalarla tayin edilen nitelik ve durumuna göre; Türk Hava Kurumu ise kuruluş amacına göre düzenlenen tüzüklerine ve kanunların verdiği görev ve yetkilere uygun olarak teşkilatlanır ve yönetilir.

Bakanlar Kurulu, Türkiye Kızılay Derneği ve Türk Hava Kurumunun;

1. Genel kurullarının kararı üzerine tüzüklerini onaylamaya,
  2. Denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine,
    - a) Organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya,
    - b) Tüzüklerini değiştirmeye, yürürlükten kaldırmaya ve yeniden düzenlemeye,
- Yetkilidir.

Türkiye Kızılay Derneği ile Türk Hava Kurumunun mal ve paraları Devlet malı sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler Devlet memuru gibi cezalandırılır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 2., 13. ve 33. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fazıl SAĞLAM, A. Necmi ÖZLER ve Serdar ÖZGÜLDÜR'ün katılımlarıyla 8.7.2004 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle, davada uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırlarsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca, bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 4552 sayılı Yasa'nın 1. maddesiyle değiştirilen 71. maddesinin ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin iptali istenilmiş ise de, görülmekte olan dava, Türkiye Kızılay Derneği organlarının görevlerine son verilmesi ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurulların oluşturulmasıyla ilgili Bakanlar Kurulu kararının iptali olduğundan 71. maddenin ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin (b) alt bendinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu bende ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, işin esasının incelenmesine, 8.7.2004 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşüldüğü düşünöldü:

Başvuru kararında, kamu yararına çalışan özel hukuk tüzelkişisi olan Türkiye Kızılay Derneği'nin Kanunla düzenlenen özel durumlar dışında 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun genel hükümlerine tabi olduğu, dernek kurma hürriyetinin hangi sebeplerle sınırlanabileceğinin Anayasa'da belirtildiği, tüzelkişilik kazanan derneğin organlarının görevlerine son verme ve bunların görevlerini yerine getirmek için geçici kurullar oluşturmak üzere Bakanlar Kurulu'na yetki verilmesinin dernek kurma özgürlüğünü engellediği, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu ileri sürölmüştür.

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 71. maddesinin 4552 sayılı Yasa ile değiştiri-

len ikinci fıkrasının (2) sayılı bendinin (a) alt bendinde, denetleme yetkileri bulunan mercilerin raporları üzerine Türkiye Kızılay Derneği organlarının görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya, Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğu öngörülmüştür.

Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" başlığını taşıyan 33. maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu, hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı, dernek kurma hürriyetinin ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabileceği, dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği, derneklerin kanunun öngördüğü hallerde hakim kararıyla kapatılabileceği veya faaliyetten alıkonulabileceği, ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suçun işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca bulunması halinde kanunla bir merciin derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebileceği, bu merciin kararının yirmi dört saat içinde, görevli hakimın onayına sunulacağı, hakimın kararını kırksekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde, bu idari kararın kendiliğinden yürürlükten kalkacağı öngörülmüştür. Buna göre, dernek kurma özgürlüğü, derneğin kuruluş sözleşmesi niteliğindeki tüzüğünü kendisinin oluşturması, değiştirmesi, organlarını belirleyebilmesi, organlarının iradeleri dışında ancak mahkeme kararıyla kapatılabilmesi gibi güvenceleri kapsamaktadır.

Nitekim, 2908 sayılı "Dernekler Kanunu"nun 9. maddesinin birinci fıkrasında, derneklerin kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermek suretiyle tüzelkişilik kazanacakları; 19. maddesinde, her dernekte genel kurul, yönetim kurulu ile denetleme kurulunun oluşturulmasının zorunlu olduğu; 26. maddesinde, dernek organlarının seçilmesi, dernek tüzüğünün değiştirilmesi ve derneğin feshedilmesi; 49. maddesinde, dernek genel kurulunun her zaman derneğin feshine karar verebileceği; 50. maddesinde, hangi hallerde mahkeme kararı ile derneğin feshine karar verilebileceği; 51. maddesinde, derneğin ne zaman kendiliğinden dağılmış sayılacağı; 52. maddesinde de derneklerin yasada öngörülen hallerde ancak mahkeme kararıyla kapatılabileceği, faaliyetlerinin yasaklanabileceği belirtilmiştir.

Bu düzenlemelerden, dernek tüzelkişiliğinin kurucu unsurlarının derneğin tüzük ve organları olduğu, derneklerin kuruluş sözleşmesi niteliğindeki tüzüklerini kendilerinin oluşturabilecekleri, değiştirilebilecekleri, organlarını belirleyebilecekleri, organlarının iradeleri dışında derneklerin ancak mahkeme kararıyla kapatılabilecekleri anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

İtiraz konusu kuralla Türkiye Kızılay Derneği'nin yetkili organlarının iradeleri dışında bu organların görevlerine son vermeye ve bunların görevlerini yerine getirmek üzere geçici kurullar oluşturmaya yürütmenin yetkili kılınması Anayasa'nın 33. maddesinin güvence altına aldığı dernek kurma özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğindedir. Böyle bir müdahalenin her şeyden önce Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlerden birine dayandırılmış olması gerekir. Oysa, itiraz konusu kural Anayasa'nın 33. maddesinde belirtilen sınırlama nedenlerinden herhangi birine dayanmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 13. ve 33. maddelerine aykırıdır ve iptali gerekir.

İtiraz konusu yasa kuralı Anayasa'nın 13. ve 33. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiş olduğundan, ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI- SONUÇ

6.10.1983 günlü, 2908 sayılı "Dernekler Kanunu"nun 71. maddesinin 4552 sayılı Yasa ile değiştirilen ikinci fıkrasının (2) numaralı bendinin (a) alt bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, yürürlüğünün durdurulması isteminin REDDİNE, 13.7.2004 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Danıştay
10. Daire
1996/2231 E.
1998/5280 K.
22.10.1998 T.

ÖZET: 2908 sayılı Yasanın 59. maddesi uyarınca İçişleri Bakanlığı, kamuya yararlı dernek sayılma başvurularını ilgili bakanlıkların önerisini aldıktan sonra kendi olumlu veya olumsuz önerisiyle birlikte yasal mercilere iletmekle yükümlüdür. İçişleri Bakanlığının başvuruyu yasal prosedüre uymadan reddetmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir.

İstemin Özeti: Davacı derneğin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılması isteğinin reddine ilişkin davalı idare işleminin iptaline karar veren Ankara 7. idare Mahkemesi'nin 1.11.1995 tarih ve E:1994/1096, K:1995/1399 sayılı kararının, davalı idare tarafından temyizen incelenip, bozulması istemektedir.

Savunmanın Özeti: Yerinde bulunmadığı öne sürülen temyiz isteminin reddi gerektiği savunulmaktadır.

D. Tetkik Hakimi: Hüseyin Özgün

Düşüncesi: Temyiz isteminin reddiyle bozulması istenen kararın onanması gerektiği düşünülmüştür.

Danıştay Savcısı: Tülin Özdemir

Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp idare mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmemektedir.

Açıklanan nedenlerle, temyiz isteminin reddiyle idare mahkemesi kararının onanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince gereği düşünüldü:

Dava, davacı Derneğin 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 59. maddesi uyarınca kamu yararına çalışan derneklerden sayılması isteğinin İçişleri Bakanlığınca incelenmesi sonucu, elde edilen gelirlerin en az %80'inin dernek amaçlarına harcanacağı ve dernekçe kurulacak eğitim ve sağlık tesislerinde en az 210 kapasitenin maddi olanağı olmayanlara tahsis edileceğinin dernek tüzüğünde yer almadığı, derneğin malvarlığı ve yıllık gelirinin de tüzüğünde amaç edildiği hizmetleri gerçekleştirebilecek nitelikte olmadığı öne sürülerek reddine ilişkin 15.7.1994 tarih ve B.05.1.EGM.0.12.2.03.186166 sayılı işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Açılan bu dava sonunda, Ankara 7. İdare Mahkemesince, 2908 sayılı Yasanın 59. maddesi uyarınca İçişleri Bakanlığının, kamuya yararlı dernek sayılma başvurularını ilgili bakanlıkların önerisini aldıktan sonra kendi önerisiyle birlikte Danıştay İdari İşler Kuruluna iletmekle görevli olduğu, yasayla İçişleri Bakanlığına tanınan öneride bulunma yetkisinin, gerçekçi ve inandırıcı olmayan başvuruları geri çevirme hakkını da içerdiğinin kabulü gerektiği, ancak gerçekçi veya inandırıcı olmadığı açık bir şekilde belirlenmeyen başvuruların olumlu veya olumsuz öneriyle birlikte yasal mercilere aktarılmasının da zorunlu olduğu, olayda ise davacı derneğin tüzüğünde yer alan amacı ve uğraş alanı konusunda yeterli inceleme yapılmadan dava konusu işlemde belirtilen iddialarla başvuru reddedilirken, dava dilekçesinin tebliği üzerine gönderilen savunmada ise derneğin mahalli amaçlı olduğunun, tüm ülkeyi kapsadığının, kamu yararına bir ilerleme göstermediğinin savunularak işlemin ayrı ve yeni iddiaların öne sürüldüğü, bu duruma göre de davalı idarenin yasadaki öngörülen yükümlülük ve zorunlulukları yerine getirmeden işlem tesis ettiğinin kabulü gerektiği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

Davalı idare Maliye Bakanlığı tarafından dava konusu işlemdeki sebepler yönünde görüş bildirildiği, dava konusu işlemle savunmaları arasında çelişki bulunmadığı, yasal koşulları taşımayan başvuruların yasal mercilere iletilmesine de gerek bulunmadığı iddiasıyla anılan mahkeme kararının temyizen incelenip, bozulmasını istemektedir.

İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması 2577 sayılı

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3622 sayılı Yasayla değişik 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde mümkündür.

Temyizen incelenen ve yukarıda özetlenen gerekçelere dayalı olarak verilen Ankara 7. İdare Mahkemesinin 1.11.1995 tarih ve E:1994/1096 - K:1995/1399 sayılı kararı, usul ve hukuka uygun olup bozma nedeni bulunmadığı anlaşıldığından, temyiz isteminin reddine ve anılan kararın onanmasına, 22.10.1998 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

21. DERNEKLERİN SONA ERMESİ

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2001/8302 E.
2001/10890 K.
10.07.2001 T.

ÖZET: Federasyona girme zorunluluğunun müeyyidesi kanunda gösterilmediğinden derneğin federasyona girmemesi sebebiyle feshine karar verilemez.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldüğü düşünülür:

KARAR: Davalı Körlere Derneğinin, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 88. maddesi uyarınca federasyona katılmaması sebebiyle aynı kanunun geçici 6. maddesi uyarınca feshine karar verilmesi istenmiş, dava kabul edilmiştir.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 88. maddesinde:

"Sakatlara hizmet amacı ile kurulan derneklerin, Körlere Federasyonu, Sağlıklar Federasyonu, Zihinsel Özürlüler Federasyonu, Ortopedik Özürlüler Federasyonu olmak üzere dört federasyon teşkil etmeleri ... zorunludur." hükmü yer almaktadır. Öte yandan aynı kanunun geçici 6. maddesinde: "88. maddede öngörülen federasyon ve konfederasyonların kurulmasını izleyen 3 ay içinde kurulan federasyonlara katılmayan sakatlara yardım amacı ile kurulmuş dernekler, kendiliğinden dağılmış sayılır ve bu kanunun 55. maddesine göre tasfiye edilir." hükmüne yer verilmiştir.

1 - Her şeyden önce şunu ifade etmek gerekir ki Geçici 6. madde 2908 Sayılı Kanun yürürlüğe girdiği 7.10.1983 tarihinden önce kurulu olan derneklerle ilgilidir. Bu yön maddenin yazılışında yer alan "88. maddede öngörülen federasyon ve konfederasyonun kurulmasını izleyen üç ay içinde" sözleriyle açıkça ifade edilmektedir. Aksi düşünülürse idi düzenleme geçici madde ile değil sürekli hüküm halinde düzenlenirdi. Davalı dernek 29.9.1994 tarihinde kurulduğundan mahkemenin geçici 6. maddesi hükmüne dayanak yapması uygun değildir.

2 - 2908 sayılı Kanununun 88. maddesinin kapsamına ve yorumuna gelince:

“Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.... Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve koşullar kanunda gösterilir” (TC. Anayasası md. 33)

“Kuruluş amaçları aynı olan ve kamu yararına çalışan en az üç derneğin , amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri...” suretiyle federasyonlar kurulur. (Dernekler Kanunu Md. 34)

“Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için:

- 1 - Derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
- 2 - Derneğin amacı, bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması şarttır.” (Dernekler Kanunu Md. 58)

“Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı’nın önerisi, Danıştay İdari Davalar Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlıdır.” (Dernekler Kanunu Md. 59)

Görüldüğü gibi Anayasamız Dernek kurma, derneğe girme ya da girmeme hürriyetini garanti altına almaktadır. Dernek kurma hürriyetine paralel olarak derneklerin federasyon ya da konfederasyona girmeye zorlanamaması zorunluluğu Anayasa’nın bu düzenlemesinin tabii sonucudur. Kanununun 88. maddesi Anayasa’nın 33. maddesinde yer alan „hiç kimse bir derneğe üye olmaya ... zorlanamaz“ hükmüne aykırı olarak yorumlamak, Anayasa hükmünü gözardı etmek olur. Kanunda gösterilen hüküm de Anayasa’nın hükmüne aykırı bir açıklık olmadığından, kanunun Anayasa’ya aykırılığı konusunun tartışılması da gereksiz bir çaba olur. Yorumu Anayasa’ya uygun yapmak hukukun genel prensiplerinin bir gereğidir.

Dernekler Kanununun 88. maddesinde yer alan hüküm, derneklerin federasyon ya da konfederasyonlara girme mecburiyetini değil sakatlara yardım derneklerinin kurabilecekleri federasyon ve konfederasyonların sınırını, başka bir deyimle sayısını göstermektedir. Bu hükümde yer alan “zorunludur” sözünü federasyona girmek mecburiyeti olarak değil “ancak 4 federasyon teşkil edilebileceği” yönünde anlamak Anayasa’ya uygun yorumun bir sonucudur.

Bu maddede yer alan “zorunludur” sözcüğünü, federasyona girmekte zorunluluk olarak anlamak dernek kurma hürriyetinin yürütme tarafından kısıtlanmasına da yol açar. Şöyle ki; Dernekler Kanununun 34. maddesi uyarınca ancak kamu yararına çalışan dernekler konfederasyona girebilir. Hangi derneğin kamu yararına çalışan dernek olduğunun belirlenmesi de ilgili bakanlıkların, özellikle İçişleri Bakanlığının takdirine bağlıdır. Nitekim somut olayda da davalı derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılmasına imkan verilmemiş; Federasyona girmek için müracaatları

ret edilmiştir. Bu kabul biçimi derneklerin kapatılmasının kendi fiillerine bağlı olarak Mahkeme kararı ile olabileceğine ilişkin Anayasa'nın 33/4. maddesine aykırı olarak, idarenin tasarrufu sonucu kapatma imkanı yaratır.

Öte yandan derneklerin kapatılma, fesih, dağılmış sayılma sebepleri 2908 sayılı kanunda ayrı ayrı düzenlenmiştir. Kanunun 88. maddesi hükmünü federasyona girme mecburiyeti olarak kabulü halinde bunun müeyyidesinin diğer hükümlerin müeyyidesinin yer aldığı 50. ila 55. maddeler ile 75 ila 87. maddelerde gösterilmesi gerekirdi. 88. maddeye atıf yapan açık bir kapatma, fesih, dağılmış sayılma hükmü kanunda yoktur. Derneğin feshi, kapatılması ya da dağılmış sayılması dernek kurma hürriyetinin kaldırılması niteliğinde olduğundan Anayasa'nın 13/1. maddesi gereği kanunun herhangi bir hükmünün yorum yolu ile genişletilmesine de imkan vermez.

Açıklanan sebeplerle;

Davalı ... Gap Körler Derneğinin 2908 sayılı kanunun 88. maddesine göre kurulan federasyona girmemesi sebebiyle "acze düştüğünden feshine" karar verilmesi hukuka uygun bulunmamıştır.

SONUÇ: Hükmün açıklanan sebeple BOZULMASINA, bozma sebebine göre sair yönlerin şimdilik incelenmesine yer olmadığına oyçokluğuyla karar verildi. 10.7.2001 Salı.

MUHALEFET ŞERHİ

Federasyonlar; kuruluş amaçları aynı olan ve kamu yararına çalışan en az üç derneğin amaçlarını gerçekleştirmek için üye sıfatıyla bir araya gelmeleri ile kurulu (DK. Md. 34) sakatlara hizmet amacı ile kurulan derneklerin Körler Federasyonu, Zihinsel Özürlüler Federasyonu, Sağırılar Federasyonu ve Ortopedik Özürlüler Federasyonu olarak dört federasyon teşkil etmeleri ve bu dört federasyonun da birleşerek Türkiye Sakatlar Konfederasyonunu oluşturmaları zorunludur (DK. md. 88). Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması, derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması gerekmektedir (DK. md. 58). Ayrıca bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması, ilgili bakanlığın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulunun kararı ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlıdır (DK. md. 59).

Sakatlara yardım amacıyla kurulan derneklerin federasyonlara katılması zorunludur. Federasyon kuracak ya da kurulmuş federasyona üye olacak derneklerin kamu yararına çalışan derneklerden olması da gerekmektedir.

...da kurulan "Gap Körler Derneği'nin" kamu yararına çalışan derneklerden olma talebi kabul edilmemiştir. Gerçekleşen bu durum karşısında dernek kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmiştir. Dernekler Yasasının 51. maddesi uyarınca karar verilmesinde isabetsizlik yoktur. Açıklanan sebeple de bozma doğrultusunda oluşan değerli çoğunluğun bozma kararlarına iştirak edilmemiştir.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/7733 E.
2002/8458 K.
24.6.2002 T.

ÖZET: Derneğin kendiliğinden dağılmış sayılmasına karar verilmesi istemiyle ilgili davanın, dernekler kanununun 51. maddesi uyarınca Sulh Hukuk Mahkemesinde bakılması gerekir. Görev kamu düzenine ilişkindir. Yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alınır.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

Cumhuriyet Savcılığı davalı derneğin üstüste iki defa olağan genel kurul toplantısını yapmamış olması sebebiyle kendiliğinden dağılmış sayılmasına karar verilmesini istemiştir. Mahkemenin görevi kamu düzeni ile ilgilidir.Yargılamanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alması gerekmektedir.3.7.1997 gün 4279 sayılı yasa ile değişik Dernekler Yasasının 51. maddesi uyarınca davanın Sulh Hukuk Mahkemesinde bakılması gerekir.Açıklanan husus üzerinde durulmadan işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple **BOZULMASINA**, bozma sebebine göre de diğer yönlerin incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/32 E.
2004/736 K.
22.01.2004 T.

ÖZET: İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar verilmesini gerekir.

DAVA VE KARAR: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

Türk Medeni Kanununun 87/1-2. maddesi nazara alınarak (ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması) derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde ret kararı verilmesi doğru bulunmamıştır.

SONUÇ: Temyiz olunan hükmün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA, oy-birliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2001/8455 E.
2001/10356 K.
02.07.2001 T.

ÖZET: 2908 sayılı Dernekler Kanununun 65. maddesinin, Dayanışma Meclisinde görüşülmesi sırasında, "Ulusal" "Milliyet" "Milliyetçilik" gibi eş anlamlı üretilmiş sözcükler için de uygulanmanın aynı yönde olduğu belirtilmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde de "Ulusal" kelimesinin karşılığı olarak "Milli" gösterilmektedir. Şu halde kanunda ki yasağı yazılı sözcüklere mahsus kabul etmek kanunun amacı ile bağdaşmaz ve kanuna açık aykırılık teşkil eder. Mahkemece, yazılı isteme rağmen, kanuna aykırılığı ve eksikliği gidermeyen derneğin feshine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalıdır.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından istenilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Şişli Cumhuriyet Başsavcılığının 26.6.2000 gün ve 2000/12246 esas, 2000/6 iddianame sayılı davanamesi ile, Ulusal Sanayici ve İş Adamları Derneğinin yapılan tebligata ve tanınan süreye rağmen adındaki "Ulusal" kelimesi çıkartıldığından derneğin feshine karar verilmesini istediği, mahkemece, davanın reddine karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 65. maddesinde "Dernekler adlarında; Türk,Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle teşkil edilecek kelimeler Bakanlar Kurulu kararı ile kullanılabilirler." hükmü mevcuttur. Aynı Kanununun 50. maddesi ile de , derneklerin yetkili mercilerce 10. madde gereğince yapılan yazılı isteme rağmen, kuruluş bildirisi ve eklerindeki kanuna aykırılık veya noksanlıkları otuz gün içinde gidermedikleri takdirde, dernek merkezinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirinin yazılı ihbarı ve Cumhuriyet Savcılığının açacağı dava üzerine Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile feshedilebileceği hükmü getirilmiştir.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 65. maddesinin, Dayanışma Meclisinde görüşülmesi sırasında, "Ulusal" "Milliyet" "Milliyetçilik" gibi eş anlamlı üretilmiş sözcükler için de uygulanmanın aynı yönde olduğu belirtilmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde de "Ulusal" kelimesinin karşılığı olarak "Milli" gösterilmektedir. Şu halde kanunda ki yasağı yazılı sözcüklere mahsus kabul etmek kanunun amacı ile bağdaşmaz ve kanuna açık aykırılık teşkil eder.

Mahkemece, yazılı isteme rağmen, kanuna aykırılığı ve eksikliği gidermeyen derneğin feshine karar verilmesi gerekirken, 65. maddeye yanlış anlam verilerek, kelimelerin tahdidi olarak sayıldığından bahisle, davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.

SONUÇ: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 427/6. maddesine dayalı kanun yararına bozma isteğinin açıklanan sebeple kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere **BOZULMASINA**, 2.7.2001 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2006/2649 E.
2006/9301 K.
12.06.2006 T.

ÖZET: 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun derneklerin kendiliğinden sona erme hallerini düzenleyen 87 nci maddesinin ikinci bendinde ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması hali sayılmış olup, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise her ilgilinin, sulh hakiminden derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği öngörülmüştür.

DAVA: Taraflar arasındaki Davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından istenilmekle evrak okunup gereği görüldüğü düşünöldü.

Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 14.5.2004 tarih ve 2004/4242 esas, 2004/9 iddia sayılı davaname ile açılan davada 28.9.2003 tarihinde kurulan Doğalgazcılar Derneğinin, Dernekler Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen yasal süre içerisinde ilk genel kurul toplantısını yaparak dernek organlarını oluşturmadığı iddia edilerek derneğin feshine karar verilmesinin talep edildiği, mahkemece davanın kabulüne karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Dava ve hüküm tarihinde yürürlükte olan 2908 sayılı Dernekler Kanununun <İlk genel kurul toplantısı> başlığını taşıyan 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında <Dernekler, tüzüklerinin gazetede yayımlandığı günü izleyen altı ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve organlarını oluşturmak zorundadırlar> hükmü yer almaktadır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun derneklerin kendiliğinden sona erme hallerini düzenleyen 87 nci maddesinin ikinci bendinde de <ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması hali sayılmış olup, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise her ilgilinin, sulh hakiminden derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitini isteyebileceği öngörülmüştür.>

Mahkemenin görevi kamu düzeni ile ilgili olduğundan, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 7 nci maddesi uyarınca yargılamanın her aşamasında talep üzerine veya kendiliğinden nazara alınması zorunludur.

Yukarıda açıklanan hükümlere göre mahkemece, Sulh Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu nazara alınarak görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, davaya devam edilecek yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 427/6. maddesine dayalı kanun yararına bozma isteğinin açıklanan sebeple kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere **BOZULMASINA**, oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/1262 E.
2002/2137 K.
18.02.2002 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüldü.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasınının 73. maddesi; kanunun gösterdiği istisnalar haricinde hakimın tarafları istima yahut iddia ve müdafalarını beyan etmeleri için kanuni şekillere uygun olarak davet etmedikçe hüküm verilemeyeceğini öngörmüştür. Davacı derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tesbitine karar verilmesini istemiştir. Medeni Kanunda yada Dernekler Kanununda davanın evrak üzerinde inceleneceğini gösterir herhangi bir hüküm yoktur. Mahkeme; duruşma açılması iddia ve savunmalarını bildirmek için taraflara davetiye çıkartılması, göstermeleri halinde delillerinde toplanılması ve sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir. Bu husus üzerinde durulmadan yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hüküm gösterilen sebeple **BOZULMASINA**, bozma sebebine göre diğer yönlerin incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1997/5546 E.
1997/5381 K.
16.05.1997 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüldü:

KARAR: Dernekler kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin

en büyük mülki amirliğine vermekle tüzel kişilik kazanırlar (Dernekler K. 9). Kuruluş bildiriminde tüzükte ve kurucuların hukuki durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde bunların giderilmesi geçici yönetim kurulundan yazı ile istenir. Bu yazının tebliğinden itibaren otuz gün içinde belirtilen noksanlıklar tamamlanmaz veya kanuna aykırılık giderilmezse mahallin en büyük mülki amirinin ihbarı üzerine Cumhuriyet Savcılığı derneğin feshi için yetkili mahkemeye başvurur (Dernekler K.10). Görüldüğü gibi bu hükümler derneğin kuruluş safhasına aittir. Öte yandan Dernek tüzüğünü değiştirme yetkisi genel kurula aittir (Dernekler K.26/2). Üyelerden her biri kanuna veya derneğin tüzüğüne uygun olmayan ve muvafakat göstermediği kararlara karşı mahkemede itiraz hakkına sahiptir (M.K. 68). Cumhuriyet Savcısı'nın istemi üzerine mahkemece kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verilebilir (Dernekler K.78/4). Dernekler Kanununun öngördüğü hallerde kapatılabilir (Anayasa 33/6). Kanuna uygun olmayan tüzük değişikliği için kanunun 10. ve 50/1. maddesi çerçevesinde bir uygulamaya girmek ve derneğin feshi yoluna gitmek mümkün değildir. Derneğin gayesine ilişkin olmayan tüzük değişikliklerindeki kanuna aykırılıklar Medeni Kanunun 71. maddesi uyarınca fesih sebebi olamaz (Y.2. H.D.'nin 27.12.1990 tarih 12197-14061 sayılı kararı). Bu yönler gözetilmeden derneğin feshine karar verilmesi doğru görülmemiştir.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine 16.5.1997 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2003/14517 E.
2003/16033 K.
20.11.2003 T.

ÖZET: Derneğin feshi davasında Cumhuriyet Savcısının duruşmalara katılımı sağlanmaksızın yargılama yapılarak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hükmün kanun yararına bozulması Adalet Bakanlığının yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından istenilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 20.02.2001 gün ve 2001/1020 esas, 2001/3 İddia sayılı davaname ile açılan davadan, Cumhuriyet Mahallesi Birlik ve Dayanışma Derneğinin feshine karar verilmesinin istendiği, mahkeme derneğin suç sayılır eylemlerin kaynağı haline geldiği kabul edilerek derneğin kapatılmasına karar verildiği ve hükmün temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 53. maddesine göre, Cumhuriyet Savcısının duruşmada hazır bulunması zorunludur.

Mahkemece, Cumhuriyet Savcısının duruşmalara katılımı sağlanmaksızın yargılama yapılarak hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 427/6. maddesine dayalı kanun yararına bozma isteğinin açıklanan sebeple kabulü ile hükmün sonuca etkili olmamak üzere **BOZULMASINA**, oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1990/4381 E.
1990/10422 K.
5.11.1990 T.

ÖZET: Derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline gelmesi nedeniyle feshedilebilmesi için, söz konusu madde uyarınca kesinleşen bir mahkeme kararının bulunması gerekir.

DAVA: Kamu Hukuku ile A.D. arasındaki dernek feshi davasının C. Savcısı huzurulla yapılan muhakemesi sonunda davanın kabulüne dair verilen hüküm davalı tarafından temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: İstek ve hüküm 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 53/2. maddesi uyarınca "derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline geldiğinin" belirlenmesi nedeniyle kapatılmaya ilişkindir. Oysaki böyle bir belirleme ve sonuçta kapatma kararı için söz konusu madde uyarınca kesinleşen bir mahkeme kararının varlığı zorunludur. Mahkemece hu yön araştırılmadan ve Adana C. Savcılığının dosyada mevcut 7.2.1990 tarihli yazılarında açıklanan ceza davalarının sonucu beklenmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen sebeple **BOZULMASINA**, oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Üyelerinin ahlaken iyi yetişmelerini sağlamak sorunlarının giderilmesine yardımcı olmak şeklinde belirlenen dernek amacının dışına çıkılarak kumar oynatıldığı savı ile derneğin feshi istenmiştir.

Hukuk olayları anlatmak davanın taraflarına yasal nitelendirme ise yargıca aittir. Uygulanması gereken yasa madde bunun belirtilmesinde yanılığın uygun yasal kuralın uygulanmasını engellemez. Emniyetçe düzenlenen dosya içeriği dava konusu Brıç Kulübünün kumarhane olarak çalıştırıldığını doğrulamaktadır. O halde olayda sayın çoğunluğun Dernek yöneticileri ceza üyelerinin rızası ideolojik amaçlı suç işlemesi veya derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline gelmesi halinde uygulanması gereken dernekler yasasının 53. maddesi değildir. Dernekler yasası ile

düzenlenmeyen ancak 93. maddesi yollamasıyla, uygulama alanı bulan M.K. 71. maddesidir. Zira MK. 71. maddesi yürürlüktedir ve açıklanan yollama ile genel hüküm olmayıp özel yasasında hüküm bulunan onun yasal boşluğunu dolduran özel bir hükümdür. Yasa maddesi yanlış gösterilmiş olmakla beraber sonucu itibarıyla M.K. 71. maddesiyle öngörülen amaç dışına çıkma eylemi esas alınarak verilen fesih kararı doğrudur.

Yerel mahkeme kararının açıklanan düzeltilmiş gerekçe ile onanması gerekir. Sayın çoğunluğun bozma görüşüne bu nedenlerle katılmıyorum.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1997/13340 E.
1998/270 K.
15.1.1998 T.

ÖZET: Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği bildirilenler dışında faaliyette bulunamazlar; hükmüne aykırı hareket halinde kapatma cezası ceza hakimi tarafından verilir. Asliye hukuk mahkemesi hakiminin buna yetkisi yoktur.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanunu 50. maddesinde "Yetkili mercilerce yapılan yazılı isteme rağmen kuruluş bildirisini ve eklerindeki kanuna aykırılık ve noksanlıklar... giderilmez veya olağan genel kurul toplantısı... yapılmaz... zorunlu organlar oluşturulmaz ve... mülki amirliğin... ihtarına rağmen bu zorunluluklar yerine getirilmezse" derneğin feshine karar verileceği hükme bağlanmıştır.

Davanamede bu yönde bir olgu ortaya konmamaktadır.

Ancak; Dernekler Kanunu 37/1. maddesinin 1.bendi uyarınca dernekler "Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği bildirilenler dışında faaliyette bulunamazlar." Bu kuralın müeyyidesi aynı kanun 77/3. maddesinde gösterilmiş olup o hükmün ceza hakimince uygulanması sırasında cezanın fer'i olarak dernek kapatılabilir. Asliye Hukuk Hakimisi bu hükümler çerçevesinde karara yetkili ve görevli değildir.

Öte yandan:

Dernekler Kanunu 53/2. maddesi gereğince;

Derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline geldiğinin kesinleşen mahkeme kararı ile belirlenmesi halinde derneğin kapatılmasına karar verilebilir. Böyle bir halin varlığı sabit olmadığı gibi aynı kanun 53/1. maddesindeki koşullarda oluşmadığı halde yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın gösterilen sebeple BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine oybirliğiyle karar verildi.15/01/1998

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/6694 E.
2002/7943 K.
13.6.2002 T.

ÖZET: Davalı dernek 39. maddede gösterilen memur derneği niteliğindedir. Şu halde amaçtan sapma iddiasını inceleme ve karara bağlama yetkisi Ceza Hakimine ait olup, bu hal derneğin amacını yitirildiği biçiminde yorumlanıp 2908 sayılı Kanunun 52. maddesinin uygulanmasına yol açamaz. Somut bir olgu ortaya konmadan yalnızca madde numaraları yazılarak davalı derneğin 2908 sayılı kanunun 3/5 ve 5/4. maddelerine aykırı davranıldığı başka bir ifade ile "bölge, ırk, sosyal sınıf, din ve mezhep esasına veya adına dayanılarak faaliyette bulunulmak" üzere kurulması yasak derneklerden olduğu iddia edilmiştir. Bu iddiada yer alan eylemin müeyyidesi aynı Kanunun 76. maddesinde gösterilmiş, eylemin subutu halinde ceza hakiminin derneğin kapatılmasına da karar vereceği hükme bağlanmıştır. Aynı Kanunun 86. maddesinde diğer amir hükümlere uymamanın müeyyidesi yalnızca para cezası olarak belirlenmiştir. Şu halde kanunda açıkça öngörülme hallerde kapatma ya da fesih kararı verilemeyeceği gibi bu haller derneği dağılmış hale de düşürmez. Görüldüğü üzere davalı derneğe müsnet fiillerin bir bölümü Dernekler Kanununun 53. maddesine gösterilen kapatma sebebi, bir bölümü de cezayı da gerektiren bir kapatma sebebi olup, bu hallerde derneğin dağılmış sayılmasından söz edilemeyeceğinden dava dilekçesinin reddine karar verilmesi gerektiği (Y.2.H.D.nin 15.1.1998 tarihli 13340-270 s. Kararı)halde görev yönü gözetilmeden derneğin dağıldığının tesbitine karar verilmesi doğru bulunmamıştır.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüldüğü düşüldü:

KARAR: Dernekler genel kurulları (Dernekler K.49)veya mahkeme (Dernekler K.50) kararı ile feshedilebileceği gibi, Dernekler Kanununun 51. maddesinde belirlenen hallerde kendiliğinden dağılmış olur. Dağılma Sulh Hukuk mahkemesi kararı ile tesbit edilir. Anayasanın 33/3 ve Dernekler Kanununun 52. maddesinde ifade olunduğu üzere kanunlarda öngörülen hallerde "ancak mahkeme kararıyla temelli olarak kapatılabilir" kapatma kararı, aynı kanunun 50 ve 53. maddesinde gösterilen hallerde Asliye Hukuk Mahkemesince, 76/1.; 77/1,3 maddesinde gösterilen hallerde ise ceza-yı tertip eden Asliye Ceza Mahkemesince verilir.

13.3.2002 tarihli davanamede 2908 sayılı Kanununun 1, 3/5, 5/4, 17, 21, 37, 51. ve 52 maddelerine aykırı davranıldığından bahisle davalı derneğin dağılmış sayıldığıının tesbit edilmesi Sulh Hukuk Mahkemesinden istenmiştir. Davaname ekindeki İznik Kaymakamlığınının 6.3.2002 tarihli istek yazısında ise:

Dernekler Tüzüğü'nün 4. maddesine aykırı bir biçimde 97 üyeden 57. sinin işçi, çiftçi, esnaf ve serbest meslek sahibi olduğundan; Son Genel Kurula katılan üyelerden 6.sının giriş ve üye aidatını, 6 üyenin de giriş aidatı ödeyip, üye aidatı ödememeleri sebebiyle Tüzüğü'nün 8/B ve 10. maddelerine aykırı davranıldığından; Dernek karar defterinde yılda bir kez yemekli eğlence tertip edilmesinden başka bir faaliyet kaydının bulunmadığından; Dernek Tüzüğü'nün 2. maddede gösterilen "Devlet memurlarını bir çatı altında toplamak" olan çalışma konusuna uyulmadığından, üye olma şartlarını sonradan kaybeden kişiler için Tüzüğü'nün 8/c maddesi uyarınca işlem yapılmadığından söz edilip faaliyetinin yasaklanması ile dağılmış sayılmalarına karar verilmesi istenmiştir.

Mahkemece Tüzük uyarınca amacı doğrultusunda faaliyet göstermediği, amacından çıkarak değişik meslek guruplarından kişileri aynı çatı altında topladığı, derneğe giren fakat üyelik aidatı ödemeyen kişilere karşı herhangi bir işlem yapılmadığı, memuriyet sıfatını kaybeden üyenin üyelikten çıkarılmadığı belirlenip derneğin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesi sebebiyle kendiliğinden dağıldığının tesbitine karar verilmiştir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 76. maddesi uyarınca hakim resen Türk Kanunları uyarınca karar verir. Başka bir ifade ile tarafların tavsifi ve uygulanması istenen kanun hükmü ile bağlı değildir.

Böyle olunca hakim, belirlediği maddi olgulara uygun normu tesbit ile hüküm kurmak zorundadır.

2908 sayılı Dernekler Kanununun 51. maddesi uyarınca "Dernekler kuruluş amaç ve şartlarını kaybettiği veya acze düştüğü veya yönetim kurulunun tüzük gereğince kurulmasına imkan kalmadığı veya 23. madde de belirtilen yeter sayının bulunmaması sebebiyle üst üste iki olağan genel kurul toplantısının yapılamadığı hallerde, kendiliğinden dağılmış sayılır" görüldüğü gibi derneğin dağılmış sayıldığı haller tüzük hükümlerine aykırı davranışlar olmayıp, sözkonusu kanun yasama meclisindeki müzakereleri sırasında sayın Prof. Feyyaz Gölcüklü'nün ifade ettiği gibi "...Bunlar derneğin mevcudiyeti şartlarıdır. Yönetim kurulunun teşkili için şu kadar kişiye gerek vardır. Genel kurul yapılabilmesi için şu kadar kişiye ihtiyaç vardır" gibi "bunlar kanunda gösterilmektedir...takdire yer yoktur... tabir yerinde ise mekanik tesbitlerdir. Bu yükümlülük veyahut şartlar yoksa dernek kendiliğinden dağılmış sayılır". Şu halde derneğin dağılmış sayılması için matematiksel bir olgunun gerçekleşmiş olması gerekir. Bu cümleden olarak belirli bir süre için faaliyette bulunma halinde sürenin geçmesi; belirgin bir amaçla örneğin bir cami yaptırmak maksadıyla kurulma halinde, amaçta belirtilen ve sürekli olmayan faaliyetin tamamlanması ya da işin yapılmasının imkansızlaşması gibi hallerde ancak kanunda gösterilen amacın kaybedildiğinden ya da derneğin acze düşmesinden söz edilebilir. Organları, bütçesi, şu veya bu istikamette faaliyetleri bulunan bir derneğin amacını yitirdiğinden bahsetmek mümkün değildir.

Dernekler Kanunu uygulaması bakımından derneğin amacını kaybetmesi ile derneğin amaç dışı faaliyeti birbirinden ayrı olup, kanunda ayrı yaptırımlara bağlanmıştır.

2908 sayılı Kanunun 37. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendinde Derneklerin "Tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları ve biçimleri dışında faaliyette bulunamayacağı" hükme bağlanmıştır. Bu yasağa aykırı hareket eden yöneticilerinin cezalandırılacağı Kanunun 77/3. maddede belirtilmiştir.

Aynı Kanunun 39. maddesinde "belli bir kurum veya kuruluşta çalışan kamu hizmeti görevlileri ile aynı veya ayrı kurum veya kuruluşta çalışanlar bile, belli bir mesleğe mensup olan kamu hizmeti görevlileri... dernek kurabilirler. Bu dernekler yukarıda belirtilen amaçlar dışında faaliyette bulunamazlar" hükmünü taşımaktadır. Yasanın buyruğuna uymama 77/3. maddede yaptırıma bağlanmıştır. Ceza hakimine suçun subutu halinde "derneğin kapatılmasına da karar verme" yetkisi tanınmıştır. (Y.2.H.D.nin 15.1.1998 tarihli 13340-270 sayılı kararı)

Davalı dernek 39. maddede gösterilen memur derneği niteliğindedir. Şu halde amaçtan sapma iddiasını inceleme ve karara bağlama yetkisi Ceza Hakimine ait olup, bu hal derneğin amacını yitirildiği biçiminde yorumlanıp 2908 sayılı Kanunun 52. maddesinin uygulanmasına yol açamaz.

Somut bir olgu ortaya konmadan yalnızca madde numaraları yazılarak davalı derneğin 2908 sayılı kanunun 3/5 ve 5/4. maddelerine aykırı davranıldığı başka bir ifade ile "bölge, ırk, sosyal sınıf, din ve mezhep esasına veya adına dayanılarak faaliyette bulunulmak" üzere kurulması yasak derneklerden olduğu iddia edilmiştir. Bu iddiada yer alan eylemin müeyyidesi aynı Kanunun 76. maddesinde gösterilmiş, eylemin subutu halinde ceza hakiminin derneğin kapatılmasına da karar vereceği hükme bağlanmıştır.

2908 sayılı Kanunun 17. maddesinde dernek üyesi olma hakkını üyelik devam ederken emeklilik dışında bir sebeple kayıp edenlerin üyeliklerinin de sona ereceğini, bu halde üyelik kaydının dernek yönetim kurulunca silineceğini hükme bağlamış, bu görevi yerine getirmeyen yöneticilerin cezalandırılacakları 86. maddede belirtilecek beraber bu haller kapatma yada fesih sebebi olarak (2908 S.K. 50, 51) gösterilmemiştir.

Söz konusu Kanunun 21. maddesinde genel kurulun toplantıya çağrı usulü 23. maddede genel kurul toplantısına katılacaklar hükme bağlanmıştır. Bu maddede de yer alan kurullara aykırı davranmanın yaptırımı da 78. maddede belirlenmiş olup, burada gösterilen fiillerin subutu halinde ceza hakimisi "kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verebilmektedir." Bu hallerde ne derneğin dağılmasından, ne de fesih ve kapatmadan söz eden bir kural yoktur.

Aynı Kanununun 86. maddesinde diğer amir hükümlere uymamanın müeyyidesi yalnızca para cezası olarak belirlenmiştir. Şu halde kanunda açıkça öngörülmemiş hallerde kapatma ya da fesih kararı verilemeyeceği gibi bu haller derneği dağılmış hale düşürmez.

Görüldüğü üzere davalı derneğe müsnet fiillerin bir bölümü Dernekler Kanununun 53. maddesine gösterilen kapatma sebebi, bir bölümü de cezayı da gerektiren bir kapatma sebebi olup, bu hallerde derneğin dağılmış sayılmasından söz edilemeyeceğinden dava dilekçesinin reddine karar verilmesi gerektiği (Y.2.H.D.nin 15.1.1998 tarihli 13340-270 s. Kararı)halde görev yönü gözetilmeden derneğin dağıldığının tesbitine karar verilmesi doğru bulunmamıştır.

SONUÇ: Hükmün açıklanan sebeplerle BOZULMASINA, oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ:

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle Dernekler Kanununun 51. maddesinin birinci cümlesi gereğince derneğin kuruluş amaç ve şartlarına aykırı olarak 94 üyenin 57 adedini çiftçilik mesleğinden aldığı dernekte kumar oynatıldığının sabit olup, amacına uygun hiçbir faaliyetinin de gerçekleşmediğinin tespit edilmiş olmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanması gerekir.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1999/5687 E.
1999/7576 K.
30.6.1999 T.

ÖZET: Dernekler Kanununun 4279 sayılı Kanunla değişik 51. maddesi uyarınca derneğin dağılmış sayıldığıının tesbiti istemi bir davadır. Görevli Sulh Hukuk Hakimi duruşma açarak ve davalı derneğin savunmasını alarak işi incelemelidir.

Davayı açan idare amiri temsilcisinin veya Cumhuriyet Savcısının duruşmaya gelmemesi halinde dava işlemden kaldırılmayıp toplanan deliller çerçevesinde karar verilir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: Dernekler Yasasının 4279 sayılı Kanunla değişik 51. maddesi; derneklerin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesi veya acze düşmesi yahut yönetim kurulu tüzük hükümleri gereğince kurulmasına imkan kalmaması veya, iki olağan genel kurul toplantısının yeter sayı bulunmaması sebebiyle (DK. m. 23) toplanamaması halinde, dernek merkezinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirinin veya Cumhuriyet Savcılığının isteği üzerine Sulh Hukuk Hakimince Derneğin kendiliğinden dağılmış sayıldığıının tesbitine karar verileceğini öngörmüştür.

Derneğin şahsiyetinin son bulunduğunun tesbitine yönelik bu isteğin dava biçiminde hakime arzında hakkın teminat altında tutulması bakımından zaruret bulunduğu gibi, varsa derneğin temsil hakkına sahip olan kişilere, bu nitelikte kişiler yoksa Medeni Kanununun 377/4. maddesi uyarınca tayin olunacak kayyımına dava dilekçesi ve duruşma günü tebliğ edilmelidir (HUMK. m. 73).

Kanunun gösterdiği istisnalar dışında hakim her iki tarafı istima veyahut iddia ve savunmalarını beyan etmeleri için kanuni şekillere uygun davet etmedikçe hükmünü veremez (HUMY. 73). Yine Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasınının 180 ve 200. maddeleri gereğince taraflara delillerini ibraz için usulüne uygun önel vermek, varsa gösterecekleri deliller toplanmak, sonucuna göre karar verilmek gerekir. Yasada incelemenin evrak üzerinde yapılacağına ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır. O halde mahkemece yapılacak iş davalı derneği temsil yetkisi olanlara dava dilekçesi ve duruşma gününün tebliği ile davaya karşı cevaplarını almak, delillerini ibraz etmek için önel vermek, varsa gösterecekleri delilleri toplamak sonucuna göre bir karar vermekten ibarettir. Bu yönler gözetilmeden evrak üzerinde inceleme yapılarak eksik araştırma ve inceleme ile hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

Davayı açan Cumhuriyet Savcısı yahut mülki amirin davaya katılma zorunluluğu da yoktur. Davacının duruşmaları izlememesi halinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasınının 409/1. maddesi uyarınca davanın işlemden kaldırılması yoluna gidilemez. Bu açıklamalar ışığında, mahkemenin dilekçenin görev yönünden reddine ve işi Asliye Hukuk Hakimliğine gönderilmesine ilişkin kararı isabetsizdir. İşin esasının tetkiki gerekir. Bu hususun dikkate alınmaması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple (BOZULMASINA),30.6.1999 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Derneğin dağılmış olduğunun tesbitine ilişkin istek bir davadır. Davacı Cumhuriyet Savcısı veya mülki amir temsilcisinin duruşmaya katılmaması halinde dosya işleminden kaldırılır ve şartlarının gerçekleşmesi halinde de açılmamış sayılmasına karar verilebilir (HUMK. m. 409). Açıklanan sebeple de değerli çoğunluğun bu yöne ilişkin düşüncelerine iştirak edilmemiştir.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1999/13338 E.
1999/736 K.
8.2.1999 T.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebep-

lere ve özellikle dernek adına hareket ettiği anlaşılan H. Korkmaz'ın aynı kararlar da olsa iki ayrı suçtan mahkumiyetinin olmasına göre yerinde bulunmayan temyiz isteğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, aşağıda yazılı onama harcının temyiz edene yükletilmesine peşin alınan harcın mahsubuna onamada oybirliği gerekçe de oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Medeni Kanununun 71. maddesi gereği amacı dışında faaliyet gösteren dernekler fesh edilir.

Dernekler Yasası md. 52 gereği: Dernekler Yasasında ve diğer yasalarda öngörülen hallerde mahkeme kararı ile kapatılır. Derneğin amacına aykırı davranması hakkında dernekler yasasında özel hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda yasal bir boşluktan söz edilemez. Bu yön Medeni Yasa ile düzenlendiği için dernekler yasasına bilerek alınmamıştır. Dernekler Yasasının 51. madde de belirtilen "Kuruluş amacı ve şartlarını kaybettiği veya acze düştüğü..." hükmü amaç dışına çıkmayı değil, amacı gerçekleştirmede imkansızlığı ifade eder.

Yine Dernekler Yasasının 93. maddesi gereği Dernekler Yasasında hüküm bulunmayan hallerde Medeni Yasa hükümleri uygulanır. Dernekler Yasası derneğin bilerek amacının dışında işlem yapması halinde derneğin kapatılacağı hakkında açık bir hüküm taşımamaktadır.

Derneğin amacı; içinde kumar oynatma bulunmamaktadır.

Dernekler Yasasının 53/2 maddesindeki suç sayılan eylemlerin odağı haline gelmesi Siyasi Partiler Yasasının 103. maddesiyle öngörülen "odak" kelimesiyle eş değerlidir. Refah Partisinin kapatılması davası nedeniyle Anayasa Mahkemesi Siyasi Partiler Yasasında yer alan bu hükmü Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir.

Dernekler, Anayasanın 33/7. maddesi ve bu maddenin yollama yaptığı 13. maddesi gereği "Genel Ahlaka" aykırı davranışlarda bulunamazlar. Böyle bir tutum içine giren Dernekler hakim kararıyla kapatılır. (Anayasa Md. 33) Genel Ahlak ve kamu düzeni iç içe olan kavramlardır. Genel Ahlaka aykırılık kamu düzenine de aykırılık oluşturulur.

Anayasa da açık hüküm bulunan hallerde, özel yasalar uygulanamaz.

Amaç dışına isteyerek, bilerek çıkılması halinde gerek Medeni Kanununun 71. maddesi, gerekse Anayasanın 33. maddesinde kapatılacağına ilişkin açık hükümler bulunduğu göre, derneğin açıklanan yasal hükümlere göre kapatılması gerekir. Yerel mahkeme kararı açıklanan gerekçeler doğrultusunda sonucu itibarı ile doğrudur, hükmün bu gerekçe ile ONANMASI gerekir. Derneğin kapatılması için Medeni Kanunun öngörülen yaptırımın yeterli görülmemesine ve hükmün değişik gerekçe ile ONANMASINA katılmıyorum.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1990/755 E.
1990/2242 K.
23.2.1990 T.

ÖZET: Herhangi bir derneğin kapatılabilmesi için derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline geldiğinin kesinleşen mahkeme kararı ile belirlenmesi gerekeceği hakkında.

DAVA: Kamu Hukuku adına C. Savcısı ile Hasan ve ark. arasındaki dernek feshi davasının yapılan muhakemesi sonunda verilen hüküm davalılar tarafından temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Dava 2908 sayılı Kanununun 53/2. maddesi uyarınca kumar oynatıldığı gerekçesi ile davalı Derneğin kapatılmasına ilişkindir. Söz konusu madde uyarınca herhangi bir derneğin kapatılabilmesi için "Derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline geldiğinin kesinleşen mahkeme kararı ile belirlenmesi" gerekmektedir. Oysaki dosya kapsamına göre iddiaya konu kumar eylemi ile ilgili olarak idari tedbirlerin kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararının mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda kapatmaya ilişkin isteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın gösterilen sebeple BOZULMASINA 23.2.1990 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1997/9378 E.
1997/11856 K.
5.11.1997 T.

ÖZET: Suç sayılan eylemler nedeniyle bir derneğin kapatılabilmesi için, derneğin söz konusu eylemlerin kaynağı haline geldiğinin kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmesi gerekir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: 1 - Dernekler Kanunu 53/2. maddeye göre bir derneğin kapatılabilmesi için; o derneğin suç sayılan eylemlerin "kaynağı" haline geldiğinin kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmesi gerekir. Buradaki "kaynak" kelimesinden; suçun çıktığı, suçun oluşup çevreye yayıldığı yer, başlangıç, çıkış noktası anlaşılmalıdır. Bir kez bu nitekte olayların oluşması da derneği kapatmak için yeterli değildir. Zira, kanun yazılı "Eylemler" sözünü kullanmakla süreklilik ve kasafet taşıyan olgudan söz etmiştir. Öte yandan bir hükmi kişi olan dernekler ancak organları olarak hareket eden gerçek kişilerin fiilerinden sorumlu olurlar.

Temyize konu davada ise; davalı dernekte kumar oynamak ve oynatmak suçlarından dört kişi yakalanmış, bunlardan İ. için "kumar oynatmak" suçundan Sulh Ceza Mahkemesi de bunu ilgili derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı haline geldiğinin kabulü için yeterli sayarak derneğin kapatılmasına karar vermiştir.

Dosyada başka bir mahkumiyet kararı bulunmamaktadır. Tek mahkumiyet, davalı derneğin bu suçun "kaynağı" haline geldiğini göstermeye yetmez. Nitekim, Anayasa Mahkemesi de benzer hüküm taşıyan, Siyasi Partiler Yasası'nın 103. maddesindeki "kanunsuz siyasi faaliyetlerin mihrakı olma"yı suçun kesif şekilde işlenmesi, birden fazla mahkumiyet, ... şeklinde yorumlamıştır (Anayasa Mahkemesinin 14.7.1993 tarihli, 92/1-93/1 sayılı kararı)

2 - Kabule görede; hakkında ceza kararnamesi düzenlenen şahsın, dernekle ilgisi araştırılmadan derneğin kapatılmasına karar verilmesi usulsüzdür.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle, davalı derneğin kapatılmasına, dair kararın BOZULMASINA 5.11.1997 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/16831 E.
K. 2005/2728
T. 24.2.2005

ÖZET: Dava Türk Medeni Kanununun 87/2. maddesine dayalıdır. Davada geçici yönetim kuruluna temsil yetkisi verilmediğinden tüm yönetim kurulunun davalı gösterilmesi gerekirken eksik hasımla davaya devamlı ve görevin Sulh Hukuk Mahkemesine ait olduğu düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmele evrak okunup gereği görüştülüp düşünöldü:

KARAR: Dava Türk Medeni Kanununun 87/2. maddesine dayalıdır.

Davada geçici yönetim kuruluna temsil yetkisi verilmediğinden tüm yönetim kurulunun davalı gösterilmesi gerekirken eksik hasımla davaya devamlı ve görevin Sulh Hukuk Mahkemesine ait olduğu düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, bozma sebebine göre sair hususların incelenmesine yer olmadığına, 24.02.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/7549 E.
2002/8557 K.
27.6.2002 T.

ÖZET: 4721 sayılı TMK nun 87/2. maddesi hükmü uyarınca ilk genel kurul toplantısını Yasada öngörülen sürede yapılmaması ve sorumlu organların oluşturulmaması halinde sulh hakimi derneğin kendiliğinden dağılmış sayılacağına karar verir. Görev kamu düzeni ile ilgili olup, TMK.nun bu hükmü karşısında Dernekler Yasasının 50. maddesinin uygulama olanağı yoktur.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüştülüp düşünöldü:

KARAR: 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 87/2 maddesi; ilk genel kurul toplantısını kanunda öngörülen sürede yapılmaması ve sorumlu organların oluşturulmaması halinde sulh hakiminin derneğin kendiliğinden dağılmış sayılacağına karar verileceğini hükme bağlamıştır. Görev kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. Her ne kadar Dernekler Yasasının 50. maddesi uyarınca derneğin feshine asliye hakiminin karar vermesi öngörölmüş ise de 4722 sayılı Yürürlük Yasasının 7/2 maddesi uyarınca olaya Türk Medeni Kanununun uygulanması gerekmektedir. Dernekler Yasasının bu hükmü sonradan yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu ile zimnen değiştirilmiştir. Gerçekleşen bu durum karşısında dilekçenin görev yönünden reddi gerekirken işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple BOZULMASINA bozma sebebine göre de diğer yönlerin incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, 27.6.2002 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2004/3092 E.
2004/4076 K.
31.3.2004 T.

ÖZET:Dava, üst öste iki olağan genel kurul toplantısının yapılmaması sebebiyle, davalı dernek tüzel kişiliğinin kendiliğinden sona erdiğinin tesbiti talebine ilişkindir. Dernek organlarının oluşmasına kadar dernek işlerini yürütmeye ve derneği temsil etmeye geçici yönetim kurulu üyeleri yetkilidir. Tüzüğün 29. maddesi ile kuruculardan; Zerrin S., Aysel K., Solmaz A., Nihat Ö. ve Ahmet Düzgün Y. "geçici yönetim kurulu" olarak belirlendiklerine göre, Dernekler Kanununun 9/3. maddesi gereğince derneği temsile yetkili oldukları gözetilmeden, yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen ve yukarıda tarih numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Üst üste iki olağan genel kurul toplantısının yapılmaması (TMK.87/5, Dernekler K.m.51/1) sebebiyle, kendiliğinden sona erdiğinin tesbiti istenilen İstanbul Haklar ve Özgürlükler Derneği (İst.Özgür Der.); kuruluş bildirimi tüzüğü ve gerekli diğer belgelerin Fatih Kaymakamlığına 6.8.1992 tarihinde verilmesiyle tüzel kişilik kazanmış, kuruluşu 3.9.1992 tarihinde dernekler siciline tescil edilmiştir. Kurulduğu tarihten bu yana herhangi bir genel kurul toplantısı yapılmamış, organları oluşturulmamıştır.

Dava, Dernek Tüzüğünde "kurucu üye" olarak isim ve imzaları bulunan davanamede isimleri yazılı dokuz kişiye karşı açılmıştır. Bu dokuz kurucu üyeden beşi, aynı zamanda Tüzüğün 29. maddesinde geçici yönetim kurulu olarak belirlenmiştir. Bunlar; Zerrin S., Aysel K., Solmaz A., Nihat Ö. ve Ahmet Düzgün Y.'dir. (Tüzük madde 29)

Dernek organlarının oluşmasına kadar dernek işlerini yürütmeye ve derneği temsil etmeye geçici yönetim kurulu üyeleri yetkilidir. (Dernekler Kanunu mad.9/3) Tüzüğün 29. maddesi ile kuruculardan; Zerrin S., Aysel K., Solmaz A., Nihat Ö. ve Ahmet Düzgün Y. "geçici yönetim kurulu" olarak belirlendiklerine göre, Dernekler Kanununun 9/3. maddesi gereğince derneği temsile yetkili oldukları gözetilmeden, yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru görülmüştür.

SONUÇ: Temyiz olunan hükmün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA, 31.03.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1999/5687 E.
1999/7576 K.
30.6.1999 T.

ÖZET: Derneğin dağılmış sayıldığıının tesbiti davaları Sulh Hukuk mahkemelerinde duruşma açılarak görülür. Davacı idare amiri veya savcı duruşmaya gelmezse dava düşürülmez.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

KARAR: Dernekler Yasasının 4279 sayılı Kanunla değişik 51. maddesi; derneklerin kuruluş amaç ve şartlarını kaybetmesi veya acze düşmesi yahut yönetim kurulu tüzük hükümleri gereğince kurulmasına imkan kalmaması veya, iki olağan genel kurul toplantısının yeter sayı bulunmaması sebebiyle (DK. m. 23) toplanamaması halinde, dernek merkezinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirinin veya Cumhuriyet Savcılığının isteği üzerine Sulh Hukuk Hakimince Derneğin kendiliğinden dağılmış sayıldığıının tesbitine karar verileceğini öngörmüştür.

Derneğin şahsiyetinin son bulunduğunun tesbitine yönelik bu isteğin dava biçiminde hakime arzında hakkın teminat altında tutulması bakımından zaruret bulunduğu gibi, varsa derneğin temsil hakkına sahip olan kişilere, bu nitelikte kişiler yoksa Medeni Kanununun 377/4. maddesi uyarınca tayin olunacak kayyuma dava dilekçesi ve duruşma günü tebliğ edilmelidir (HUMK. m. 73).

Kanunun gösterdiği istisnalar dışında hakim her iki tarafı istima veyahut iddia ve savunmalarını beyan etmeleri için kanuni şekillere uygun davet etmedikçe hükmünü veremez (HUMY. 73). Yine Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasınının 180 ve 200. maddeleri gereğince taraflara delillerini ibraz için usulüne uygun önel vermek, varsa gösterecekleri deliller toplanmak, sonucuna göre karar verilmek gerekir. Yasada incelemenin evrak üzerinde yapılacağına ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır. O halde mahkemece yapılacak iş davalı derneği temsil yetkisi olanlara dava dilekçesi ve duruşma gününün tebliği ile davaya karşı cevaplarını almak, delillerini ibraz etmek için önel vermek, varsa gösterecekleri delilleri toplamak sonucuna göre bir karar vermekten ibarettir. Bu yönler gözetilmeden evrak üzerinde inceleme yapılarak eksik araştırma ve inceleme ile hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.

Davayı açan Cumhuriyet Savcısı yahut mülki amirin davaya katılma zorunluluğu da yoktur. Davacının duruşmaları izlememesi halinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasınının 409/1. maddesi uyarınca davanın işlemden kaldırılması yoluna gidilemez. Bu açıklamalar ışığında, mahkemenin dilekçenin görev yönünden reddine ve işi Asliye Hukuk Hakimliğine gönderilmesine ilişkin kararı isabetsizdir. İşin esasının tetkiki gerekir. Bu hususun dikkate alınmaması usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple BOZULMASINA 30.6.1999 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

MUHALEFET ŞERHİ

Derneğin dağılmış olduğunun tesbitine ilişkin istek bir davadır. Davacı Cumhuriyet Savcısı veya mülki amir temsilcisinin duruşmaya katılmaması halinde dosya işleminden kaldırılır ve şartlarının gerçekleşmesi halinde de açılmamış sayılmasına karar verilebilir (HUMK. m. 409). Açıklanan sebeple de değerli çoğunluğun bu yöne ilişkin düşüncelerine iştirak edilmemiştir.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
1998/2893 E.
1998/4387 K.
16.4.1998 T.

ÖZET: Olağan genel kurul toplantısının tüzükte yazılı sürede yapılmamış olması derneğin feshi için yetmez. Mülki amirliğin kanunda yazılı sürede genel kurul toplantısının yapılması hususunu derneğe ihtar etmiş ve bunun sonuçsuz kalması gerekir.

DAVA VE KARAR: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ KARARI:

2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 50/2. maddesinde, Olağan Genel Kurul toplantısı tüzükte belirtilen süre içinde yapılmaz veya kanunen teşkili zorunlu organlar oluşturulmaz ve mahallin en büyük mülki amirliğinin yazılı ihtarına rağmen bu zorunluluk 3 ay içinde yerine getirilmezse dernek merkezinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirinin yazılı ihbar ve Cumhuriyet Savcılığının açacağı dava üzerine Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile derneğin feshedileceği belirtilmiştir. Bu hükme göre, fesih kararı verilebilmesi için; olağan genel kurul toplantısının tüzükte belirtilen süre içinde yapılmamış olması yetmez, ayrıca mülki amirliğin davalı derneğe yazılı ihbarda bulunması ve ihtara rağmen bu zorunluluğun üç ay içinde yerine getirilmemiş olması gerekir. Mülki amirlikçe davalı derneğe yazılı ihtarda bulunulduğuna dair dosyada herhangi bir delil yoktur. Bu husus araştırılmadan feshe karar verilmesi Usul ve Yasa'ya aykırıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
2. Hukuk Dairesi
2002/7549 E.
2002/8557 K.
27.6.2002 T.

ÖZET: 4721 sayılı TMK nun 87/2. maddesi hükmü uyarınca ilk genel kurul toplantısının Yasada öngörülen sürede yapılmaması ve sorumlu organların oluşturulmaması halinde sulh hakimi derneğin kendiliğinden dağılmış sayılacağına karar verir. Görev kamu düzeni ile ilgili olup, TMK.nun bu hükmü karşısında Dernekler Yasasının 50. maddesinin uygulama olanağı yoktur.

DAVA: Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 87/2 maddesi; ilk genel kurul toplantısını kanunda öngörülen sürede yapılmaması ve sorumlu organların oluşturulmaması halinde sulh hakiminin derneğin kendiliğinden dağılmış sayılacağına karar verileceğini hükme bağlamıştır. Görev kamu düzeni ile ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. Her ne kadar Dernekler Yasasının 50. maddesi uyarınca derneğin feshine asliye hakiminin karar vermesi öngörülmüş ise de 4722 sayılı Yürürlük Yasasının 7/2 maddesi uyarınca olaya Türk Medeni Kanununun uygulanması gerekmektedir. Dernekler Yasasının bu hükmü sonradan yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu ile zimnen değiştirilmiştir.

Gerçekleşen bu durum karşısında dilekçenin görev yönünden reddi gerekirken işin esasının incelenmesi usul ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün gösterilen sebeple (BOZULMASINA), bozma sebebine göre de diğer yönlerin incelenmesine yer olmadığına, temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, 27.6.2002 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

22. TASFİYE

Uyuşmazlık Mahkemesi

Hukuk Bölümü

2002/44 E.

2002/63 K.

18.11.2002 T.

ÖZET: Dernekler Kanunu'nun Geçici 6. maddesine göre kendiliğinden dağılmış sayılan derneğin idarece tasfiyesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın İDARİ YARGI YERİNDE çözümlenmesi gerekir.

Dernekler Kanunu'nun 74. maddesinde yer alan "Bu Kanunla ilgili olarak hukuk mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır." hükmü, 50, 51, 52, 53 ve 54. maddelerinde olduğu gibi açıkça görevli kılınan asliye ve sulh hukuk mahkemelerinde uygulanacak yargılama usulünü belirtmekte olup, bu Kanun'dan doğan uyuşmazlıkları çözümlenmekle görevli yargı yerini belirleyen bir hüküm değildir.

OLAY: Merkezi Mersin olmak üzere kurulmuş bulunan Otistik Engelli Çocukları Korumaya ve Eğitim Derneğinin kuruluş bildirisi ve tüzüğü, 27.10.1999 gününde Mersin İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmiş olup, kuruluş evrakının İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliğince incelenmesi sonucunda: 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun geçici 6. maddesinde, 88. maddede belirtilen federasyon ve konfederasyonların kurulmasını izleyen 3 ay içerisinde bunlara katılmayan sakatlara yardım amacıyla kurulmuş derneklerin kendiliğinden dağılmış sayılacağı ve 55. maddeye göre tasfiye edileceklerinin hükmüne bağlandığı; sakat dernekleri federasyonlarının oluşturulması, konfederasyonun kurulması ve derneklerin federasyonlara üyeliklerinin gerçekleştirilmesi sürecinin 7.10.1985 tarihinde tamamlanmış bulunduğu; bu süre bittiği halde çeşitli nedenlerle federasyonlara üye olmayan derneklerin kanun gereğince tasfiye edilmelerinin zorunlu olduğu; bu nedenle, dernek evrakının İl Emniyet Müdürlüğüne getirilerek tasfiye işleminin yapılacağı hususu, 28.3.2000 günlü Valilik yazısı ile adigeçen Dernek Başkanlığına bildirilmiştir.

Davacı Dernek Başkanı tarafından, sözkonusu Valilik işleminin iptali istemiyle, idari yargı yerinde dava açılmıştır.

ADANA 2. İDARE MAHKEMESİ; 18.4.2000 gün ve E: 2000/305, K: 2000/319 sayı ile, Dernekler Kanunu'nun gerek muhakeme usulüne ilişkin 74. maddesinin birinci fıkrasında, bu Kanunla ilgili olarak hukuk mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmesi, gerekse tasfiyeyle ilgili olmamakla birlikte derneklerin valiliklerce faaliyetten alıkonulması halinde idari kararın asliye hukuk mahkemesinin onayına sunulacağı hükme bağlanması karşısında, Dernekler Kanunu uyarınca derneğin tasfiye edileceği yolundaki idari karara karşı açılacak davalara bakmaya adli yargının görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar, temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

Davacı Dernek Başkanı, bu kez, aynı istekle 5.5.2000 gününde adli yargı yerinde dava açmıştır.

MERSİN 3. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 2.10.2000 gün ve E: 2000/416, K: 2000/768 sayı ile, dosyadaki belge ve bilgilere göre, bu derneğin tasfiye edildiğine dair idarece verilmiş bir karar olmayıp, kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun bulunmayan derneğin tasfiye edileceği yolundaki karara karşı dava açıldığı anlaşıldığı; davalı idare tarafından yapılan mevcut işlem ile bunun sonucu yapılması gereken işlem idari bir işlem olduğundan, her türlü idari işlemin iptali davalarında idari yargının görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar, YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ'nin 5.4.2001 gün ve E: 2001/3718, K: 2001/5264 sayılı kararıyla onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ali HÜNER'in Başkanlığında, Üyeler: Dr. Mustafa KILIÇOĞLU, Ümran SAYIŞ, Ayla ALKIVİLCİM, Ahmet BAŞPINAR, Ertuğrul TAKA ve Hıfzı ÇUBUKLU'nun katılımlarıyla yapılan 18.11.2002 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa YEĞENOĞLU'nun davanın çözümünde idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa EKİNCİ ile Danıştay Savcısı Emin Celalettin ÖZKAN'ın davada idari yargının görevli olduğu yolundaki yazılı ve sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

USULE İLİŞKİN İNCELEME:

Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi gereğince yapılan incelemeye göre, adli ve idari yargı yerleri arasında anılan Yasa'nın 14. maddesinde öngörülen biçimde olumsuz görev uyuşmazlığı doğduğu ve adli yargı dosyasının 15. maddede belirtilen yöntemine uygun olarak, davacının istemi üzerine son görevsizlik kararını veren mahkemece Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildiği anlaşılmaktadır. Usule ilişkin herhangi bir noksanlık görülmediğinden esas inceleme yapılmasına oybirliği ile karar verildi.

ESASA İLİŞKİN İNCELEME:

Dava, Dernekler Kanunu'nun Geçici 6. maddesi gereğince kendiliğinden dağılmış sayılan derneğin aynı Kanun'un 55. maddesine göre tasfiye edileceği yolundaki Valilik işleminin iptali isteminden ibarettir.

6.10.1983 tarih ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 88. maddesinde, sakatlara hizmet amacı ile kurulan derneklerin, Körler Federasyonu, Sağırılar Federasyonu, Ortopedik Özürlüler Federasyonu, Zihinsel Özürlüler Federasyonu olmak üzere dört federasyon teşkil etmeleri ve bu federasyonların birleşerek Türkiye Sakatlar Konfederasyonunu oluşturmalarının zorunlu olduğuna işaret edilmiş; aynı Kanun'un Geçici 6. maddesinde, 88. maddede öngörülen federasyonların ve konfederasyonun kurulmasını izleyen üç ay içinde, kurulan federasyonlara katılmayan sakatlara yardım amacı ile kurulmuş derneklerin, kendiliğinden dağılmış sayılacağı ve bu Kanunun 55. maddesine göre tasfiye edilecekleri kurala bağlanmıştır.

Anılan hükümlerden, Dernekler Kanunu'nun sakatlara hizmet amacıyla kurulan dernekler bakımından özel bir düzenlemeyi öngördüğü ve Geçici 6. madde ile de, Yasa'nın "Tüzelkişiliğin Sona Ermesi" başlıklı Beşinci Kısmında yer alan haller (49. Md.- Genel kurul kararıyla fesih, 50.Md.-Mahkeme kararı ile fesih, 51. Md. - Kendiliğinden dağılmış sayılma, 52. Md.- Derneklerin mahkeme kararı ile kapatılması, 53. Md.- Suç kaynağı haline gelen derneklerin kapatılması, 54. Md.- Derneklerin valiliklerce faaliyetten alıkonulması) dışında ve farklı bir nedenle tüzelkişiliği sona erdiren "kendiliğinden dağılmış sayılma" halinin getirildiği ve doğrudan 55. maddeye göre tasfiye edilecekleri öngörülmekle de, derneğin iradesi veya mahkeme kararı bulunmaksızın tüzel kişiliğin idarece sona erdirilmesinin bağlı yetki olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Belirtilen duruma göre, Yasa ile idareye verilen yetkiye dayanılarak, re'sen ve tek yanlı olarak tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davanın, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun idari dava türlerinin sayıldığı 2. maddesinin (1/a). bendinde belirtilen iptal davaları kapsamında bulunması karşısında, uyuşmazlığa konu edilen davanın görüm ve çözümünde idari yargı yerleri görevli bulunmaktadır.

Dernekler Kanunu'nun 74. maddesinde yer alan "Bu Kanunla ilgili olarak hukuk mahkemelerinde bakılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır." hükmü, yukarıda işaret edilen 50, 51, 52, 53 ve 54. maddelerinde olduğu gibi açıkça görevli kılınan asliye ve sulh hukuk mahkemelerinde uygulanacak yargılama usulünü belirtmekte olup, bu Kanun'dan doğan uyuşmazlıkları çözümlenmekle görevli yargı yerini belirleyen bir hüküm değildir.

Açıklanan nedenlerle, Adana 2. İdare Mahkemesi'nce verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ: Davanın çözümünde İDARİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle Adana 2. İdare Mahkemesi'nin 18.4.2000 gün ve E: 2000/305, K: 2000/319 sayılı

GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 18.11.2002 gününde KESİN OLARAK OYBİRLİĞİ İLE karar verildi.

23. YARDIM TOPLAMA KANUNU

Yargıtay

11. Ceza Dairesi

1996/563 E.

1996/562 K.

13.05.1996 T.

ÖZET: 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 28. maddesinin "Yardım toplama faaliyetinden elde edilen mal ve paralar devlet malı sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler devlet memuru gibi cezalandırılır" hükmü karşısında, suçla ilgili kişilerin yada siyasal çıkar sağlamak için sarf ve istihlak edilmesi halinde, TCK.nun 202 ve sonraki maddelerinde düzenlenen zimmet suçunun oluşacağı, buna göre yargılama yapmak ve delilleri taktir etme görevinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait bulunduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekir.

DAVA: Güveni kötüye kullanmak ve Yardım Toplama Kanununa muhalefetten sanık (S.M.)'nin yapılan duruşması sonunda, TCK.nun 503/1, 80, 522. maddeleri uyarınca neticeten 3 yıl 13 ay hapis ve 20.655.905.371.719 TL. ağır para cezası ile mahkumiyetine ilişkin, (Fatih birinci Asliye Ceza Mahkemesi)'nin 29.1.1996 gün ve 403-31 sayılı hükmü, o yer ve üst C. Savcılarını ile sanık vekilleri tarafından temiz edilmesi üzerine; C.Başsavcılığı'nın 15.4.1996 gün ve 32928 sayılı tebliğnamesi ile Dairemize tevdi edilmekle, sanık vekilinin duruşmalı inceleme yapılması talebinin, hükmolunan cezanın nev'i ve süresine göre CMUK.nun 318. maddesi uyarınca RED-DİNE oybirliğiyle karar verildikten sonra dosya incelendi, gereği görüldü:

KARAR: Sanık (S.M.) hakkında düzenlenen iddianamede, Federal Almanya'daki Türk Vatandaşları tarafından kurulan Avrupa İslam Birliği, Avrupa Milli Görüş Teşkilatı ve Uluslararası İnsani Yardım Teşkilatı'nca organize edilen Bosna'ya Yardım Kampanyası'nda toplanan paraların, Almanya içinde bankalar ve kurye görevi yapan kişiler aracılığı ile sanığın Yapı Kredi bankası'nın Düsseldorf Kenti'ndeki Şubesi'nde açtığı hesaba toplandığı ve Konya Selçuklu Belediyesi'nce toplanan yardım paralarının da hesaba gönderildiği; sanığın, hesaptaki tüm paraları anılan Bankanın İstanbul-Fatih Şubesi'ndeki hesabına naklettiği, emin ve emanetçi sıfatıyla ve yaptığı mali müşavirlik nedeniyle kendisine tevdi edilen bu yardım paralarını sarf ve istihlak etmek suretiyle atılı hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma ve Yardım Toplama Kanununa muhalefet suçlarını işlediği iddia ve tecziyesi talep edilmiştir.

Dosyadaki belgelerin incelenmesinde:

1) A- Konya-Selçuklu Belediye Başkanlığı'nın 21.7.1992gün ve 2672 sayılı yazısı ile

Konya Valiliği'nden Bosna-Hersek için yardım toplanması ve toplanan yardımların doğrudan doğruya Bosna-Hersek devlet yetkililerine teslimine izin istendiği;

B- Konya Valiliği'nin cevabı 24.7.1992 gün ve 1593 sayılı yazısı ile Selçuklu Belediye Başkanlığı'nın organizasyonu altında yardım toplanmasının uygun görüldüğü ve toplanacak yardımın doğrudan Bosna-Hersek devlet yetkililerine tesliminde gerekli hassasiyetin gösterilmesinin istendiği;

C- Selçuklu Belediyesi Encümeni'nin 20.8.1992 gün, 720 sayılı kararı ile Bosna-Hersek için yardım toplanmasına karar verildiği;

D- Selçuklu Belediye Başkanlığı'nın 8.3.1993 gün ve 97 sayılı yazısı ile Bosna-Hersek Yardım Kampanyası organizasyonu için 16 kişilik yardım komisyonu oluşturulduğu bildirilerek, Valilik'ten üyelerin tasvibinin istendiği;

E- Konya Valiliği'nin 10.3.1993 gün ve 12/2124 sayılı yazısı ile Selçuklu Belediyesi'nden yardım toplama faaliyetlerinin 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu hükümleri doğrultusunda yürütülmesinin istendiği;

2) A- Uluslararası İnsani Yardım Teşkilatı (IHH) adıyla 27.1.1993 tarihinde VR 2480 işlem numarası ile Federal Almanya FREİBURG Sulh Hukuk Mahkemesi'ne kayıt edilmiş Derneğin, Dernekler Kanununa uygun tüzüğüne göre "bütün dünyada yaşanan tabii afet, politik takip, savaş durumu ve mültecilik gibi durumlarda insani yardımların teminat altına alınması amacıyla kurulduğu, Derneğin Volksbank-Freiburg nezdinde 8910006 numaralı hesabının bulunduğu, ayrıca Postbank-Karlsruhe nezdinde 31313-752 numaralı hesap açtığı ve Yapı Kredi Bankası Düsseldorf nezdinde de 826016 nolu hesabının 26.4.1993 tarihinde Başkan (H.A.) ve İkinci Başkan (Ü.K.) tarafından açtırıldığı, bu kişilerle birlikte Derneğin hesap yetkililerinin (M.S.) ve (M.A.) olduğu;

B- Sanık (S.M.) tarafından Yapı Kredi Bankası Düsseldorf Şubesi'nde, 19.2.1993 tarihinde 748012 numaralı hesabın açtırıldığı;

3) A-Konya-Selçuklu Belediye Başkanı (İ.Ö.)'nün başkanlığında kurulan yardım toplama komite ve komisyon üyelerinin (L.Y.), (H.B.), (M.A.), (O.Z.), (A.C.Y.), (N.K.), (A.S.), (A.Ö.), (H.Ş.), (Z.Ö.), (S.Ö.), (A.G.), (M.A.), (M.S.), (K.A.), (M.B.) ve (M.A.U.) olduğu;

B- Selçuklu Belediyesi Bosna-Hersek Yardım alt Komisyonu adında (Z.Ö.), (A.C.Y) ve (M.A.) tarafından Faisel Finans kurumu A.Ş.'ye 11.3.1993 günü yatırılana 684.115 DM, 19.3.1993 günü yatırılan 500.000 DM, 22.3.1994 günü yatırılan 270.000 DM ve 8.600 USD'in Faisel Finans Kurumu'nun 7200504 hesabından havale edilmesi talimatı üzerine American Expres Bank-AEB Frankfurt aracılığıyla Uluslararası İnsani Yardım Teşkilatı (IHH)'nin Volksbank-Freiburg nezdindeki 891006 numaralı hesabına yatırıldığı, ayrıca 28.4.1993 tarihinde de Faisel Finans Kurumu aracılığıyla IHH'nin Yapı Kredi Bankası Düsseldorf 826016 hesabına geçen toplam meblağın

1.465.845.40 DM ve YKB-Düsseldorf Şubesi nezdindeki 826016 nolu hesabına geçirilen meblağın ise 224.662.40 DM. olduğu;

4) A- IHH'nın VOLKSBANK-FREİBURG nezdindeki 8910006 nolu hesabından (H.A.) ve (Ü.K.)'nin talimatları üzerine (M.S.) tarafından sanık (S.M.)'nin YKB-Düsseldorf Şubesi nezdindeki 748012 nolu hesabına 30010300 banka işlem numarasıyla 24.3.1993 tarihinde 680.000 DM, 1.4.1993 tarihinde 750.000 DM olarak toplam 1.430.000 DM'nin havale edildiği,

B- 1-IHH Başkanı (H.A.)'nın Freiburg Eyalet Emniyet Müdürlüğü 2. Şube Kriminal Polisine verdiği 7.3.1994 günlü ifadesinde, (S.M.), Konya Selçuklu Belediyesi tarafından güvenilir şahıs olarak tanıtıldı. Bize Türkiye'den şöyle yapmamız söyleniyordu. Volksbank-Freiburg'a Faisal Finans tarafından gönderilen paraları YKB-Düsseldorf'taki (S.M.) adına açılmış hesaba havale etmeliydik. Bu paralar Bosna'daki muhtaçlar içindi. Bize söylenen veya emredilen (S.M.)'nin hesabına havale edilen paralar kendisi tarafından Bosna'ya götürülecektir şeklindeydi" beyanında bulunduğ;

2- IHH 2. Başkanı (Ü.K.)'nin aynı yerde verdiği 7.3.1993 günlü ifadede; "Türkiye'den parayı havale edenleri tanımadığını, üç kişilik bir komisyonun çalıştığını, bu paraların (S.M.) adında birşahsa havale etmek gerektiği talimatını aldıklarını, sanığı bizzat tanımadığını, adı geçenin Konya Komisyonunun sıradışı olarak tanıtıldığını" beyan ettiği;

3- IHH kurucu üyesi (M.S.)'nin aynı yerde verdiği 15.4.1994 günlü ifadesinde; "Konya'da Komite Başkanı (L.Y.) tarafından kendisine bir hesap numarası ve bir isim verildiğini ve bu ismin Mali Müşavir (S.M.) olduğunu, Konya'dan gelen paraların Düsseldorf-YKB'de bulunan (S.M.) hesabına havale etme talimatının verildiğini" beyan ettiği;

4- Konya-Selçuklu Belediye Başkanlığı antetli, sayısız ve Konya Bosna Hersek Yardım Komisyonu Başkanlığı adına kimin imzaladığı belirsiz ve içeriği itibarıyla da tarihinde düzeltme yapıldığı görülen ve sanık vekilleri Av. (İ.Ö.) ile (F.I.) tarafından ibraz edilen 26.3.1993 tarihli yazıda "IHH Genel Merkezi'ne Konya Selçuklu Belediyesi'nce 24.7.1992-14.7.1993 tarihleri arasında toplanan ve IHH'ye havale edilen Yardım miktarlarının 1.430.000 DM'in Bosna-Hersek Halkı'nın çeşitli ihtiyaçlarında kullanılmak üzere YKB-Düsseldorf Şubesi'ndeki 748012 nolu hesaba aktarılması" talimatının verildiği;

5- Selçuklu Belediyesi Bosna-Hersek Yardım Alt Komitesi adına IHH'nın YKB-Düsseldorf Şubesi nezdindeki 826016 numaralı hesaba 28.4.1993 tarihinde gönderilen 225.000 DM hakkında Başkan (H.A.)'nin yukarıda anılan ifadesinde; bu paranın da (S.M.) hesabına havale edilen paralar gibi Bosna'daki insani yardım için kullanılacağını bildirdiği, IHH'nın Postbank-Karlsruhe nezdindeki 31.313-752 numaralı hesaba Almanya'da toplanan yardım paralarından 12.11.1994'de yatırılan 150.000 DM ile bir büyük, üç küçük kamyon satın aldığı, amacının Bosna'ya giye-

cek ve yiyecek nakliyesi yapmak olduğunu eklediği, (Ü.K.)'nin ise 225.000 DM'ın sadece İHH için düşünüldüğünü ve (S.M.)'ye havale edilmediğini beyan etti, (M.S.)'nin ise bu konuda herhangi bir bilgi vermediği ve bu paranın kullanım yeri hakkında hiç bir belge ibraz edilmediği;

6- Sanık (S.M.)'nin YKB-Düsseldorf Şubesi nezdindeki 19.2.1993 tarihinde açılan 748012 numaralı hesabına yatırılan paraların sanık tarafından sanığın aynı Bankanın İstanbul Fatih Şubesi'ndeki 3000497 numaralı hesabına 19.2.1993-24.6.1993 tarihleri arasında değişik tarihlerde havale edildiği ve son tarih itibarıyla 470.50 DM bakiye gösterdiği;

B- Sanık (S.M.)'nin Fatih Şubesi nezdindeki 3000497 nolu hesabının ise 25.6.1993 tarihinde adı geçen tarafından kapatıldığı;

Tesbit edilmiştir.

Yukarıda açıklandığı üzere, sanığın sarf ve istihlak ettiği iddia olunan paraların 1.430.000 DM tutarındaki bölümünü, Konya Selçuklu Belediyesi'nin 2860 sayılı Kanuna göre topladığı Yardım paraları oluşturmaktadır.

2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 28. maddesi aynen; "Yardım toplama faaliyetinden elde edilen mal ve paralar devlet malı sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler devlet memuru gibi cezalandırılırlar" hükmünü öngörmektedir.

Olayda; Konya-Selçuklu Belediyesi tarafından Yardım toplanması için Valilik'ten izin alınmış ve bu izne dayanılarak yardım toplanmıştır. Toplama faaliyeti sırasında veya sonunda 2860 sayılı Kanunun öngördüğü diğer hükümlere aykırı davranılmasının ve bu arada sorumlu Kurul Üyesi olduğu belirtilen (Z.Ö.) hakkında Konya C.Başsavcılığı'nın 10.8.1994 günlü iddianamesi ile "kendisine bildirilen Başkanlığın 28.12.1992 gün ve 30569 sayılı Genelgesine rağmen toplanan yardımları Kızılay Derneği'ne teslim etmemek suretiyle 2860 sayılı Kanuna muhalefette bulunma" suçundan açılan davanın Konya Birinci Sulh Ceza Mahkemesi'nin 8.9.1994 gün, 985-990 sayılı kararı ile ve önödeme nedeniyle ortadan kaldırılmasının, toplanan paranın devlet malı sayılması ve bunlara karşı suç işleyenlerin memur gibi cezalandırılmaları hükmüne etkisi bulunmamaktadır.

Bu itibarla, devlet malı sayılan yardım parasının şahsi veya siyasi menfaat sağlamak için sarf ve istihlakinin TCK.nun 202. maddesinde yer alan zimmet suçunu oluşturacağına kuşku yoktur.

O halde;

2860 sayılı Kanunu hükümlerine göre, izin alarak yardım toplayan sorumlu Kurul Üyeleriyle İHH sorumluları hakkında kamu davası açılmasının sağlanması, tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi ve sanık (S.M.)'nin eyleme iştirak durumu ve derecesinin araştırılıp hukuki durumunun saptanması için yargılama görevinin Yüksek

Dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait bulunduğu gözetilmeden duruşmaya devamlı yazılı şekilde hüküm kurulması;

SONUÇ: Kanuna aykırı ve o yer C.Savcısı ile Üst C.Savcısının ve sanık vekillerinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden sair cihetleri incelenmeyen hükmün CMUK.nun 321. maddesi uyarınca istem gibi (BOZULMASINA), 13.5.1996 günü oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay

Hukuk Genel Kurulu

2005/4-492 E.

2005/435 K.

06.07.2005 T.

ÖZET: Hukukun yasakladığı bir eylem sonucunda elde edilen taşınır mal niteliğindeki deriler, temeldeki Kanuna aykırılığın zorunlu bir sonucu olarak, onları zilyetliği altında bulunduran davacının mülkiyetine geçmiş sayılamazlar. Dolayısıyla, davacı, üzerlerinde hukuken korunabilecek, geçerli bir mülkiyet hakkına sahip bulunmadığı ve esasen elinden alınması da bu nedenden kaynaklanan derilerin bedellerini, onlara el koyan davalı Kurumdan isteyemez. Hakkında açılan ceza davası beraat ile sonuçlanmış ve bu karar kesinleşmiş ise de; somut olayın eldeki dava dosyasına yansıyan içeriğine ve ceza davasındaki delillerin ortaya koyduğu maddi olgu ile hukuksal duruma göre, somut olayda davacının evinde tespit edilen derilere el konulmasının hukuka aykırılığından da söz edilemez. B.K.nun 53. maddesine göre, hukuk hakimini kural olarak ceza mahkemesinin beraat kararıyla bağlı değildir. Eş söyleyişle; salt ceza davasının beraatla sonuçlanmış olması, o davaya konu eylemin özel hukuk alanındaki sonuçlarının da hukuka uygun olduğu anlamını taşımaz. Bu kuralın Yargıtay uygulamasında kabul edilen tek istisnası, beraat kararında saptanan maddi olgulardır; buna göre, beraat kararında ceza mahkemesinin saptadığı maddi olgu hukuk hakimini bağlar. Ancak, bu istisnanın uygulama yerinin olabilmesi için beraat kararı, ceza davasının ilişkin bulunduğu suçlama yönünden maddi olguyu tespit etmiş olmalıdır. Maddi olgu beraat kararında tespit edilmemiş ise, hukuk hakiminin bağlı tutulabileceği herhangi bir olgu da yok demektir. Özetle; anılan beraat kararı, eldeki alacak davası yönünden hukuk mahkemesini bağlayıcı nitelikte bir maddi olgu saptamasını içermemektedir. Dolayısıyla, eldeki davayı gören hukuk mahkemesi, delilleri değerlendirirken ve tarafların sorumluluk hukuku yönünden karşılıklı konularını belirlerken beraat kararıyla hiçbir şekilde bağlı olmaksızın, bu yönde tam bir serbesti içerisinde hareket etmelidir.

DAVA: Taraflar arasındaki "tazminat" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Dörtüyl Asliye Hukuk Mahkemesince davanın kısmen kabulüne dair verilen 27.11.2002 gün ve 2002/452-585 sayılı kararın incelenmesi davalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 27.10.2003 gün ve 2003/13086-12309 sayılı ilamı ile,

(...Davacı, para kazanmak amacıyla kesim karşılığı topladığı ve ayrıca satın aldığı

kurban derilerine kolluk kuvvetlerince el konularak davalıya verildiğini olayla ilgili olarak ceza mahkemesinde yargılanıp sonuçta beraat ettiğini belirterek, el konulan derilerin, bedelinin tahsilini istemiştir.

Mahkemece, dava kısmen kabul edilmiştir.

Kurban derilerini toplama yetkisi 3294 sayılı Yasa'nın 8/c maddesine dayanan yardım Toplama Kanunu'nun Uygulama Esasları Hakkındaki Yönetmeliğe göre Türk Hava Kurumu'na aittir. Kurban derilerinin başkaları tarafından toplanmasının yasak olduğu çeşitli vasıtalarla da ayrıca duyurulmaktadır.

Davacı, bu yasağa aykırı hareketle kurban derisi toplamış olduğundan, el konulan deri bedellerini isteyemez. Davanın reddi gerekirken kısmen kabul edilmiş olması bozmayı gerektirmiştir ...)

Gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davalı vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görülmüştür?

Dava, Kanuna aykırı olarak toplandıkları gerekçesiyle el, konularak davacıdan alınıp, davalı Kuruma teslim edilen kurban derilerinden dolayı tazminat istemine ilişkindir.

A-DAVACI İSTEMİNİN ÖZETİ

Davacı M. Kemal Ç. vekili, ekonomik durumu zayıf olan davacının, her yıl olduğu gibi 2002 yılı Kurban Bayramında da para kazanmak amacıyla komşularının kurbanlarını ücreti karşılığında kestiğini ve ücret olarak kurbanların derilerini aldığını, yine ticaret amacıyla ucuz bulduğu başka derileri de satın aldığını, bunların tümünü evinde depolayıp deri tüccarlarıyla temas kurmaya çalışırken, ihbar üzerine kolluk güçlerince derilere el konulduğunu ve davalı Kurum yetkililerine teslim edildiğini; daha sonra davacı hakkında 2680 S.K.na muhalefet suçundan kamu davası açıldığını, bu davanın beraatla sonuçlandığını ileri sürerek, el konularak davalıya teslim edilen derilerin değerleri toplamı 765.000.000 TL. nin 22.2.2002 haksız el koyma tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir.

B-DAVALI CEVABININ ÖZETİ

Davalı Türk Hava Kurumu vekili, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun kurban derisi toplama esas ve usullerini düzenleyen 21, 22, 23. maddelerindeki hükümlerin,

3294 sayılı yasanın 8/c maddesine aktarıldığını, bu hükme dayalı olarak çıkarılan Yönetmeliğin 27.12.1999 günlü R.G.' de yayımlanan değişik 15. maddesiyle, kurban derilerini toplama yetkisinin Türk Hava Kurumu'na verildiğini; buna rağmen, bazı kişi yada kişilerin haksız olarak menfaat temini amacıyla yasalara aykırı bir şekilde deri topladıklarını, bunu yaparken de, bir takım yöntemlerle bu haksız ve yasa dışı eylemlerine kılıf ve zemin hazırlamaya çalıştıklarını, ancak, yargının olayların özüne ve ruhuna inerek bu haksız uygulamalara karşı gereken cevabı verdiğini; somut olayda davacının beraat kararına dayanarak haksız taleplerle dava açtığını, ceza mahkemesince verilen beraat kararının hukuk mahkemesini bağlamayacağını savunarak, davanın reddini istemiştir.

C-YEREL MAHKEME KARARININ ÖZETİ

Yerel Mahkeme; davacı hakkında 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununa muhalefet suçundan açılan kamu davasında, sanığın izinsiz yardım toplamadığının anlaşıldığı gerekçesiyle beraat kararı verildiği ve kararın kesinleştiği; eylemin suç teşkil etmediğini saptayan beraat kararının hukuk hakimini bağlayacağı, davacının yasal olarak toplandıkları ceza mahkemesi kararıyla belirlenen deri bedellerini istemekte haklı olduğu gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, bilirkişice hesaplanan deri bedelleri toplamı 551.000.000 TL. nin 22.2.2002 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tahsiline, fazlaya ilişkin istemin reddine karar vermiştir.

D- TEMYİZ EVRESİ, BOZMA VE DİRENME

Davalı vekilince temyiz edilen karar, Özel Dairece yukarıdaki gerekçeyle bozulmuş; Yerel Mahkeme gerekçesini tekrarlayarak önceki kararında direnmiş; direnme kararını davalı vekili temyiz etmiştir.

E- MADDİ OLAY VE DELİLLER

Dörtüyl İlçe Emniyet Müdürlüğüne gelen bir ihbar üzerine davacının evinde polis memurları ve davalı Kurum elemanları tarafından 22.2.2002 günü yapılan arama sonucunda, poşet ve torbalar içerisinde 29 adet koyun, 30 adet keçi ve bir adet sığırlı derisi bulunduğu saptanmış, bu konuda davacının da imzasını taşıyan aynı günlük tutanak düzenlenmiş ve bu tutanakta davacının "Ticaret amacıyla deri topladım" şeklinde beyanda bulunduğu, derilere el konulduğu ve davalı Kurum'un binasına götürülüp, orada görevlilere teslim edildiği açıklanmıştır.

Davacı, bu olay nedeniyle Dörtüyl Cumhuriyet Savcılığınca başlatılan hazırlık soruşturması sırasında, 26.2.2002 günü, Cumhuriyet savcisına sanık sıfatıyla "Ben işi olmayan fakir biriyim. Borçlarım da vardı. Bayramda ben fakir olduğum için komşular bana deri verdi. Bazı kişilerin de kurbanlarını kestim, onlar da derilerini verdiler. 13 adetini de tanımadığım yoldan giden at arabacısından tanesini 5 milyondan satın aldım. Bunları satıp ihtiyacımı karşılayacaktım. Yasak olduğunu da bilmiyordum. Yasak olduğunu bilsem toplamazdım." şeklinde ifade vermiştir. Davacı, daha önce 22.2.2002 günü poliste verdiği ifadede de aynı doğrultuda beyanda bulunmuş, ila-

veten, satın aldığı derileri makbuzsuz aldığını bildirmiştir. Davacı, hakkında 2860 Sayılı Yardım Toplama Kanuna muhalefet suçundan açılan ve Dörtüyl Sulh Ceza Mahkemesi'nin 2002/175 esas sayılı dosyasında görülen kamu davasının duruşmasında da, hazırlıktaki)1 ifadelerinin doğru olduğunu bildirmiştir. Ceza davası sırasında sanık vekili dosyaya ayrıca 13 adet makbuz ibraz etmiştir. Sadece düzenleyen kişilerin isim ve imzalarının bulunduğu, adres ve tarih yer almayan bu makbuzların bir kısmında, 22.2.2002 tarihinde kesilen kurbanların derilerinin makbuz sahiplerince sanığa satıldığına, bir kısmında da kurban kesimi karşılığında derilerin sanığa verildiğine dair ifadeler bulunmaktadır. Makbuzları düzenleyenlerden ikisi ceza davasında tanık olarak dinlenmişler, bunlardan biri, sanığın bayramda kendi kurbanını kesmesi karşılığında derisini ona verdiğini, diğeri de kestiği kurbanın derisini sanığa para karşılığında sattığını bildirmiştir. Mahkeme, 12.6.2002 gün ve 2002/529 sayılı karar gerekçesinde Sanık hakkında kurban derisi toplaması nedeniyle Yardım Toplama Yasasına muhalefetten kamu davası açılmıştır. Sanık tüm aşamalarda kurban derilerini yardım amacıyla toplamadığını, para karşılığında satın aldığı ya da kurbanlık koyunları kesmiş olması nedeniyle ücreti karşılığında aldığını söylemiştir. Mümzi tanıklar imzaların kendilerine ait olduğunu beyan etmişlerdir. Savunma tanıkları sanığın savunmasını doğrular mahiyette beyanda bulunmuşlardır. Tüm dosya içeriğinden oluşan oluş şekliinden toplanan delillerden tanık ve sanık beyanından sanığın izinsiz olarak yardım toplamadığı anlaşılmış olmakla aşağıdaki şekilde beraatine karar verilmiştir" denilmiştir. Hüküm kısmı ise aynen "Sanığın atılı yardım toplama kanununa muhalefet suçundan suçun yasal unsurları oluşmaması nedeni ile beraatine.. " şeklindedir. Hüküm temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

F-UYUŞMAZLIK

Bozma ve direnme kararlarının içerik ve kapsamı itibariyle Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyumsuzluk; maddi olgunun gerçekleşme biçimi, konuya ilişkin Kanun ve Yönetmelik hükümleri ve hakkında açılan ceza davasının beraatla sonuçlanmış olması karşısında, davacının, el konulan deri bedellerinin tazminat olarak kendisine ödenmesini isteyip, isteyemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

G-GEREKÇE

Öncelikle, konuya ilişkin yasal düzenlemelerin ortaya konulmasında yarar bulunmaktadır. 23.6.1983 gün ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun (Bundan böyle kısaca 2860 S.K." denilecektir) "amaç" başlıklı 1. maddesi "Bu Kanunun amacı; yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşları ve bunların hangi amaçla yardım toplayabileceklerini belirlemek, yardımın toplanmasına, kullanılmasına ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." Hükümünü taşımaktadır. Kanunun "Yardım toplayabilecek olanlar" başlıklı 3. maddesinde, "Kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım sağlamak ve kamu hizmetlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmek veya destek olmak üzere gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergiler yardım toplayabilirler." Hükümüne yer verilmiş; "izin alma zorunluluğu" başlıklı 6. maddede Kişiler ve kuruluşların, yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamayacakları belirtilmiş,

izin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetlerinin güvenlik kuvvetlerince derhal men edileceği ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılacağı açıklanmıştır. 7. maddede de, izin vermeye yetkili makamların hangileri olduğu sayılmıştır. 8. madde, izin için yapılacak başvuruya ilişkin esasları; 9. madde başvurunun incelenmesini ve sonuçlandırılmasını, 10. madde de, yardım toplama süresinin ne şekilde belirleneceğini düzenlemektedir. 11. maddeye göre, gerçek kişiler, yardım toplama faaliyeti için en az üç kişiden ibaret sorumlu kurul oluşturmak zorundadırlar. 13. maddede, yardım toplama faaliyetinde çalışması için izin verilen kamu görevlilerine, her ne ad altında olursa olsun ücret verilemeyeceği, ancak, Türk Hava Kurumu tarafından kurban derisi, bağırsak toplamak, titre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama faaliyetlerinde görevlendirilen kamu personeline Kurumca ücret verilebileceği belirtilmiştir. Kanunun sonraki maddelerinde sırasıyla sorumluluk, izin veren makamca yapılacak işler, denetim konularındaki düzenlemeler yer almaktadır. Aşağıda değinilecek olan 3294 S.K. nun, 22 ve 23. maddelerle birlikte yürürlükten kaldırdığı 21. maddede "Kurban derisi, bağırsak, fitre ve zekat zam dağıtmak suretiyle yardım toplama yetkisi Türk Hava Kurumuna aittir." Hükmü mevcut idi. 29. madde, bu Kanunun hükümlerine aykırı olarak izinsiz yardım toplayanlar hakkında uygulanacak cezaları, el koyma ve müsadere konularını düzenlemiştir.

2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 21,22, ve 23. maddelerini ilga eden 29.5.1986 gün ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (Bundan böyle kısaca "3294 S.K." denilecektir), anılan maddelerin düzenleme alanındaki konuları 8. maddesinde yeniden. düzenlemiştir. Ancak, 8. madde hükmünden önce, konuya ilişkin şu hükümlerden de söz edilmesinde yarar vardır: 3294 S.K. nun "Amaç" başlıklı 1. maddesi "Bu Kanunun amacı; fakrı zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler alarak gelir dağılımının, adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir." şeklindedir. 3. maddede, bu Kanunda öngörülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi için Başbakanlığa bağlı ve T.C. Merkez Bankası nezdinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulduğu belirtilmiş; 4. maddede bu Fon'un gelirlerinin hangi kaynaklardan sağlanacağı açıklanmış, 7. maddede, Fon'da toplanan kaynağın ülke çapında ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve aynı olarak dağıtılmak ve bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalarda bulunmak üzere her İl ve ilçede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıfları kurulacağı belirtilmiştir.

Söz konusu 8. madde hükmü ise aynen şöyledir:

"Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının gelirleri;

- a) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılacak miktardan,
- b) Mahalli İdare bütçelerinden %2 oranında ayrılacak paydan (köyler hariç),
- c) Her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, (bu bende göre elde edilecek nakdi ve aynı gelirin toplanması ve Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Diyanet Vakfı

ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları arasında paylaşılması usul ve esasları bir yönetmelik ile düzenlenir.)

- d) İşletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden
- e) Diğer gelirlerden,

Teşekkül eder.

Birinci fıkranın (b) bendinde belirtilen payların bütçe yılı içinde ödenmemesi halinde, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının tahsil edilmemiş alacak miktarı mahalli idarelere İller Bankasınca ,ödenecek paylardan, mahalli idarelerin mahalli ve müşterek ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yaptıkları hizmetlerden elde ettikleri gelirler hariç olmak üzere, her türlü ticari ve iktisadi teşebbüsleri sonucu temin ettikleri gelirlerden vakfın yazılı müracaatı üzerine ödemeyi yapacak kuruluşlarca resen kesilerek doğrudan ilgili vakıflara gönderilir.

3294 S.K. nun 8. maddesinin (c) fıkrası uyarınca hazırlanan ve 27.12.1999 tarihinde yürürlüğe "Yardım toplama esas ve usulleri hakkında yönetmelik'in (bundan böyle kısaca Yönetmelik denilecektir) Yetki başlıklı 15. maddesi ise; Kurban derileri ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama yetkisi Türk Hava Kurumuna aittir.

Türk Hava Kurumu kurban bayramlarında kurban derileri ve bağırsağın toplanması ile zarf dağıtmak suretiyle zekat ve fite toplanmasına dair usul ve esasları, yapılacak propaganda, reklam, kırtasiye ve makbuz basımı gibi işleri de kararlaştırır.

Kurban derileri ve bağırsak toplama, titre ve zekat zarfları dağıtmak suretiyle yardım toplama faaliyetleri, bu Yönetmelikte belirlenen esaslar ile ikinci fıkraya gereğince alınan kararlar doğrultusunda Türk Hava Kurumu Şubelerince yürütülür. Türk Hava Kurumu, Şubesi olmayan yerlerde o yere en yakın Şubesi veya merkezden görevlendirileceği elemanları marifeti ile bu maddede belirtilen faaliyetleri yürütür." şeklinindedir.

Yukarıda konuya ilişkin hükümlerinin bir kısmı aynen aktarılan, bir kısmının ise içerikleri özetlenen 2860 S.K. ve 3294 S.K. ile Yönetmelik bir arada değerlendirildiğinde şu saptamalar yapılabilmektedir:

Kanun koyucu, 2860 S.K. ile, gerek yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşları ve gerekse bunların hangi amaçla yardım toplayabileceklerini özel ve ayrıntılı bir şekilde düzenleme ihtiyacı duymuş; 13. maddede Türk Hava Kurumu'nun kurban derisi, bağırsak toplamak, titre ve zekat zam dağıtmak" suretiyle yardım toplama faaliyetlerinde bulunabileceği, bu amaçla görevlendirilen kamu personeline Kurumca ücret verilebileceği belirtilmiştir. 3294 S.K. nun 8. maddesi de, yürürlükten kaldırdığı 2860 S.K. nun 21, 22, 23. maddelerini yeniden ve benzer bir içerikte düzenlemiş; bu çerçevede, maddenin (c) bendinde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının gelirlerinden bir kısmının, her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından oluşacağı açıklanmış, bu bende göre elde edilecek nakdi ve aynı gelirin

toplanmasına ilişkin esasların ve sayılan Kurumlar (Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay, Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Diyanet Vakfı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları) arasındaki paylaşımının hangi esaslar dahilinde yapılacağıın bir yönetmelik ile " düzenleneceğini öngörmüştür. Bu çerçevede yürürlüğe konulan Yönetmelik'in metni yukarıda bulunan 15. maddesi, 2860 S.K. nun 3294 S.K. ile yürürlükten kaldırılan 21. maddesindeki hükme tamamen paralel bir şekilde, kurban derileri ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama yetkisinin Türk Hava Kurumu'na ait olduğu hükmünü taşımaktadır. Burada gözden kaçırılmaması gereken yön, 3294 S.K. nun bir yandan 2860 S.K. nun 21. maddesini yürürlükten kaldırırken, diğer yandan da, kendi hükmüne ve çizdiği hukuksal çerçeveye uygun bir şekilde yönetmelik çıkarılması yetkisini tanımış olması; çıkarılan Yönetmelikte de, mülga Kanun hükmü içeriğinin tekrarlanmış bulunmasıdır. Bu durumda, salt, anılan Yönetmelik hükmünün normlar hiyerarşisindeki yerinden hareketle, içerdiği düzenlemenin hukuksal güç ve değerinin küçümsenmesi mümkün değildir.

Herhangi bir alanın çeşitli düzeydeki normlarla hukuksal düzenlemeye tabi tutulmasının, o konuda varlığı saptanan bir ihtiyacın sonucu bulunduğu kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır.

Yukarıda değinilen hükümlerle, hem genel olarak her türlü yardımların ve hem de yardım toplamanın özel bir türü olarak kurban derisi toplanmasının, hukuki bir denetim altına alınması ihtiyacının ;duyulmasının nedenlerine gelince?

Ülkemizde her yıl kurban bayramlarında sayıları milyonlarla ifade edilen farklı türlerden hayvanların kurban kesildiği, ekonomik bir değer taşıyacak şekilde işleyip, kullanılabilir hale getirmelerinin, sonuçta elde edilecek fayda ile oranlandığında zahmetli ve zor bir işlemler dizisini gerektirmesinden dolayı, kurban kesenlerin derileri genellikle ellerinde tutmak yerine, istek sahiplerine verdikleri örf ve adetler uyarınca bunun para veya başka bir karşılık alınmaksızın bağışlama yoluyla yapıldığı sonuçta, her yıl bağışlanmaya hazır durumda milyonlarca kurban derisi bulunduğu bilinmektedir. Sayılarının milyonlarla ifade edilmesi nedeniyle toplamda çok yüksek bir ekonomik - ticari değere sahip olan kurban derilerinin, rasgele toplanması ve bu yolla azımsanamayacak bir gelir kaynağının milli ekonomi, çevre sağlığı ve toplumsal yarar açısından denetimsiz bırakılması düşünülemez.

O halde bu derilerin denetimli biçimde sosyal yardım ilkelerini gerçekleştirecek kurum ve kuruluşlarca toplanmasında ve bu yardımların gerçekten de muhtaç kişilere ulaşmasında yarar vardır.

İşte içeriklerine ayrıntılı olarak değinilen yukarıdaki Kanun ve Yönetmelik hükümlerinin bu ihtiyacın sonucu olarak ve demokratik düzenin sosyal yardımlaşmayı sağlama işlev ve amacını gerçekleştirmesinin bir yolu olarak vaaz edilmiş oldukları kuşkusuzdur.

Görüldüğü üzere, yukarıda değinilen pozitif normlar, kendilerinin izin verdiği çerçevede dışında, kurban bayramlarında kurban derisi toplanmasını yasaklamaktadırlar.

Somut olay bu çerçevede değerlendirilip, varılan sonuç özetlendiğinde şunlar söylenmelidir? Hukukun yasakladığı bir eylem sonucunda elde edilen taşınır mal niteliğindeki deriler, temeldeki Kanuna aykırılığın zorunlu bir sonucu olarak, onları zilyetliği altında bulunduran davacının mülkiyetine geçmiş sayılamazlar. Dolayısıyla, davacı, üzerlerinde hukukun korunabileceği, geçerli bir mülkiyet hakkına sahip bulunmadığı ve esasen elinden alınması da bu nedenden kaynaklanan derilerin bedellerini, onlara el koyan davalı Kurumdan isteyemez.

Kaldı ki, her ne kadar, hakkında açılan ceza davası beraat ile sonuçlanmış ve bu karar kesinleşmiş ise de; somut olayın eldeki dava dosyasına yansıyan içeriğine ve ceza davasındaki delillerin ortaya koyduğu maddi olgu ile hukuksal duruma göre, somut olayda davacının evinde tespit edilen derilere el konulmasının hukuka aykırılığından da söz edilemez. Zira, davacı, hakkında açılan ceza davasının hazırlık, soruşturması aşamasında C. Savcısına ve polise verdiği, duruşmada da doğruluğunu kabul ettiği ifadelerinde, derilerin bir kısmını kurbanlarını kestiği kişilerden ücret karşılığında, bir kısmını komşularının başışlaması suretiyle, bir kısmını da ucuz görerek kar etmek amacıyla tanımadığı kişilerden makbuzsuz satın aldığını savunmuştur. Bu savunma karşısında, ceza davasına sanık vekilince sunulan makbuzların, savunmayı doğrulamak amacıyla sonradan temin edildikleri açıktır. Esasen makbuzların nitelik ve içerikleri (düzenleyenin açık kimliğini, adresini ve düzenledikleri tarihleri taşımaması) bunların her zaman temini mümkün olan belgeler olduğunu da açıkça göstermektedir. 13 adet makbuzu düzenleyenlerden ikisinin duruşmada tanık sıfatıyla dinlenilmiş ve düzenledikleri makbuz içeriğine uygun açıklamalarda bulunmuş olmaları da bu sonuca etkili değildir.

Yeri gelmişken, söz konusu beraat kararının B.K.nun 53. maddesi anlamında eldeki davayı gören hukuk mahkemesini bağlayıcı nitelikte olup olmadığının da ayrıca değerlendirilmesinde yarar görülmüştür. Bilindiği üzere, B.K.nun 53. maddesine göre, hukuk hakimi kural olarak ceza mahkemesinin beraat kararıyla bağlı değildir. Eş söyleyişle; salt ceza davasının beraatla sonuçlanmış olması, o davaya konu eylemin özel hukuk alanındaki sonuçlarının da hukuka uygun olduğu anlamını taşımaz. Bu kuralın Yargıtay uygulamasında kabul edilen tek istisnası, beraat kararında saptanan maddi olgulardır; buna göre, beraat kararında ceza mahkemesinin saptadığı maddi olgu hukuk hakimini bağlar. Ancak, bu istisnanın uygulama yerinin olabilmesi için beraat kararı, ceza davasının ilişkin bulunduğu suçlama yönünden maddi olguyu tespit etmiş olmalıdır. Maddi olgu beraat kararında tespit edilmemiş ise, hukuk hakiminin bağlı tutulabileceği herhangi bir olgu da yok demektir. Metni yukarıda deliller bölümünde aynen yer alan beraat kararında, davacının sanık sıfatıyla hazırlık aşamasında ve duruşmada verdiği ifadeleri n ayrıntılarına yer verilmeksizin, üstelik, anılan ifadelerdeki (Derilerin bir kısmının komşularınca kendisine başışlandığı yönündeki) ikrarına tamamen aykırı bir şekilde "Sanığın izinsiz olarak yardım toplamadığı anlaşılmış olmakla" şeklindeki bir kabule dayalı olarak, hüküm kısmında da yine bu yanlış kabule bağlı "Sanığın atılı yardım toplama kanununa muhalefet suçundan suçun yasal unsurları oluşmaması nedeni ile beraatine..." şeklinde hüküm kurulmuştur.

Bu değerlendirmeler, beraat kararının (Kesinleşmesi Yargıtay denetimi dışında gerçekleşmiş de olsa) isabetinin veya doğuracağı usulü sonuçların tartışılması ya da eleştirilmesi anlamında değildir. Esasen, böylesi bir tartışma, Hukuk Genel Kurulunun eldeki davada direnme kararının temyizine ilişkin incelemesinin yasal sınırları dışında olduğu gibi, herhangi bir makamın da yetkisi dahilinde değildir. Burada, sadece, beraat kararında maddi olgunun saptanmış olup olmadığı ve eğer böyle bir saptama var ise, maddi olgunun doğru bir biçimde saptanmış olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Özetle; anılan beraat kararı, eldeki alacak davası yönünden hukuk mahkemesini bağlayıcı nitelikte bir maddi olgu saptamasını içermemektedir. Dolayısıyla, eldeki davayı gören hukuk mahkemesi, delilleri değerlendirirken ve tarafların sorumluluk hukuku yönünden karşılıklı konumlarını belirlerken beraat kararıyla hiçbir şekilde bağlı olmaksızın, bu yönde tam bir serbesti içerisinde hareket etmelidir.

Hal böyle olunca, Yerel Mahkemece, sonucu ve gerekçesi itibarıyla aynı yönde bulunan Özel Daire bozma ilamına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usule ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bu nedenle bozulmalıdır.

SONUÇ: Davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının yukarıda ve Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K. nun 429. maddesi gereğince **BOZULMASINA**, 6.7.2005 gününde yapılan ikinci görüşmede oyçokluğu ile karar verildi.

KARŞI OY

Davacı M. Kemal Ç..... vekili, davalı idare aleyhine kendisine ait kurban derilerine haksız el - konulduğundan bahisle tazminat davası açmıştır.

Somut olayda, davacı, Dörtüyl Sulh Ceza Mahkemesinin 2002/175 esas, 2002/529 karar sayılı dosyasında izinsiz kurban derisi toplamaktan sanık olarak yargılanmış ve i2.6.2002 tarihinde aynen " Tüm dosya içeriğinden, oluşan oluş şekliinden, toplanan delillerden, tanık ve sanık beyanlarından, sanığın izinsiz olarak yardım topladığı anlaşılmış olmakla aşağıdaki şekilde beraatına karar verilmiştir." Denildikten sonra, hüküm kısmında da aynen "Sanığın atılı yardım toplama konusuna muhalefet suçundan yasal unsurları oluşmaması nedeni ile beraatına" karar verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir.

Görüldüğü gibi; Ceza Mahkemesi kararı delil yetersizliğinden beraat değildir. Deliller toplanmış, irdelenmiş ve münakaşaları yapılarak davacı sanığın isnat edilen suçta işlemediğine kanaat getirilmiş ve beraat kararı verilmiştir. Bu karar kesinleşmiştir. Kesinleşen mahkeme kararlarına uymak herkesin görevidir. Uymaya mecburdurlar. Bunun istisnası yoktur ve olamaz. Bu karar herkesi bağlar. Hiçbir kurul, kurum veya şahıs kendisini kesinleşen kararlar üzerinde göremez ve aleyhine işlem yapamaz.

Eğer beraat kararı delil yetersizliğinden verilmiş ve kesinleşmiş olsaydı, o zaman

böyle bir karar hukuk hakimini bağlamayacaktı. Hukuk hakimi topladığı delilleri serbestçe takdir edip kararını verebilecekti. Olayımızda ise, işin esası irdelenerek suçun işlenmemesi sebebiyle beraat kararı verildiğinden, bu karar hukuk hakimini de bağlar.

Somut olayda, kesinleşen ceza kararını aşmak ve bu karara rağmen aksi yönde hüküm oluşturmak, kurban derilerinin nasıl ve ne şekilde kime veya kimlere gideceğini irdelemek davacıya ait ,, derilere el koyan ve uhdesine geçiren davalı idareyi tazminat ile sorumlu tutmamak mümkün olmadığından, mahalli mahkemenin ısrar kararının onanması düşüncesinde olduğumdan çoğunluğun bozma kararına katılamıyorum.

KARŞI OY

Dava ile ilgili 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun da kurban derilerinin Türk Hava Kurumu tarafından toplanacağına ya da başka kişi ve kuruluşların kurban derisi toplamasının yasak olduğuna dair herhangi bir hüküm mevcut değildir. Aksine 2860 sayılı Kanunun 4. maddesi açık bir ifade ile "Yardım isteğe bağlıdır. Kişi ve kuruluşlar yardımda bulunmaya zorlanamaz." hükmüyle kişilerin özgür iradeleriyle istedikleri kişi ve kuruluş başış yapabilecekleri hükmünü getirmiştir.

İdarenin, yasanın bu hükmüne aykırı olarak kurban toplama yetkisini yönetmelikle Türk Hava Kurumuna bırakması açıkça hukuka aykırılık oluşturur. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın bu konuda istikrar kazanmış pek çok kararı mevcuttur. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin örnek nitelikteki bir kararında da şu ifadeye yer verilmiştir? "Yasa koyucu belli konularda gerekli kuralları koyacak, çerçeveyi çizecek, eğer uygun ve zorunlu görürse onların uygulanması yolunda sınırları belirlenmiş olanlar bırakacak, idare ancak olanlar içinde takdir yetkisine dayanmak suretiyle yasalara aykırı olmamak üzere bir takım kurallar koyarak yasanın uygulanmasını sağlayacaktır. (AYM. 18.06.1985 T., ve 1985/3-8 s. Karar)

Bu nedenle yönetmelikten bahisle kurban derisi toplama yetkisinin Türk Hava Kurumuna ait olduğu yolundaki bozma gerekçesine katılmak hukuken mümkün değildir. Bu yönetmelik Kanuna aykırı olduğu gibi, Anayasaya da aykırıdır. Gerçekten Anayasanın 35. maddesi mülkiyet hakkının ancak kanunla sınırlanabileceğini belirtmektedir.

Benzer hüküm Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1952 tarihli Ek protokolünde de yer almıştır. "Mülkiyetin Korunması" başlıklı 1. maddede "Herkesin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse ancak yasada öngörülen şartlara göre mülkünden yoksun bırakılabilir." denilmektedir. Belirtelim ki Anayasanın 90. maddesi ile uluslar arası sözleşmeler iç hukuk kuralı gibi uyulması zorunlu kurallardır.

Sonuç olarak, dava konusu uyuşmazlığın yasal dayanaktan yoksun ve insan hakları kavramına aykırı bu yönetmelikle çözümlenmesi mümkün değildir.

Ayrıca maddi olay açısından konuyu ele aldığımızda, yardım toplama kanununa muhalefet suçundan davacı hakkında açılan Dörtüyl Sulh Ceza Mahkemesindeki ceza davasının "sanığın izinsiz olarak yardım toplamadığı ve bu nedenle suçun, yasal unsurlarının oluşmadığı" gerekçesiyle beraatla sonuçlandığı görülmektedir. Ceza mahkemesi beraat kararını (davacı) sanığın yardım toplamadığı maddi olgusuna dayanmış ve bu olgu ceza yargı kararıyla kesinleşmiştir.

Hukuk hakimi ceza davasında kesinleşen kusur oranıyla ve buna göre verilmiş beraat kararıyla bağlı değil ise de, maddi olguya ilişkin beraat kararının hukuk hakimini bağlayacağı açıktır. Davacının "Yardım toplamadığı" maddi olgu olarak ceza hükmüyle kesinleşmiştir. Hukuk davasında bu kesin hükme aykırı olarak bunun aksi ileri sürülemez.

Direnme kararında da belirtildiği gibi, davacı geçimini sağlamak üzere kısmen kesim bedeli olarak kısmen de ücretini ödeyerek kurban derisi almış olduğundan ortada bir yardım toplama eyleminden söz edilemeyeceği tartışmasızdır.

Açıklanan sebeplerle hukuka aykırı olarak el konulup davalı Türk Hava Kurumuna teslim edilen derileri n değerinin tazminat olarak davacıya ödenmesi yolundaki davanın kabulüne dair mahkeme kararının onanması gerektiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

KARŞI OY YAZISI

Dava, davacı yedinde iken yapılan bir ihbar üzerine, yetkili mercilerce davacılarından alınarak davalıya teslim olunan kurban derileri bedelinin tahsiline ilişkin olarak açılmış olup, davacı taraf işbu davada ceza dosyasındaki beyanının aksine derilerin başış olmadığını, bir kısmının satın alındığını, bir kısmının ise kesim hizmeti karşılığı verildiği iddiasını ileri sürmüştür. Esasen, davanın açılış şekli itibariyle de davacı taraf kurban derisi başışlarının toplanmasının davalı kurum yetkisinde olduğunu kabul etmiş olduğundan, davacı tarafın başış olan deriler üzerinde bir mülkiyet iddiası bulunmamaktadır. Ceza mahkemesinin beraat kararı da izinsiz başış toplanmadığı olgusuna dayalıdır. O halde, davanın halli esas itibariyle davacının satın alma ve hizmet karşılığı malik olma noktalarında toplanmaktadır.

Toplum yapımız itibariyle kurban derilerinin satılmayıp, başışlandığı yadsınamaz bir olgudur. O, halde, özellikle satın alma iddiası yönünden fiili karine davalı lehine olduğundan, bu karinenin aksini davacı kanıtlamak durumundadır. Her ne kadar davacı bu hususta bir takım belgeler ibraz etmiş ise de, sayın çoğunlukça da kabul edildiği üzere sunulan bu deliller fiili karinenin aksini kanıtlar nitelikte değildir.

Ancak, davacı taraf bir kısım derilerin de kesim hizmeti karşılığı kendisine verildiği iddiasında bulunmuş olup, toplum yapımız itibariyle bu husustaki fiili karinenin de' davacı lehine olduğunun kabulü gerekir. Bu itibarla, bu yönde oluşan karinenin aksinin de davalı tarafça kanıtlanması icabeder. Davalı, davada tüm derilerin başış olduğunu savduğundan mahkemece davacının ceza mahkemesindeki beyanları da

nazara alınarak bilirkişilerden bir kimsenin kurban bayramı boyunca ne kadar kurban kesebileceği hususunda bir rapor alınarak, hukukumuzda bu şekilde menkul mal mülkiyetinin kazanılmasını engelleyici bir hüküm bulunmaması sebebiyle davacının bu şekilde kaç adet derinin maliki olabileceği saptanıp, neticesine göre bir karar verilmesi gerektiği görüşünde olduğumdan sayın çoğunluk kararına karşıyım.

Yargıtay
7. Ceza Dairesi
1994/8362 E.
1994/12869 K.
6.12.1994 T.

ÖZET: 2860 sayılı yardım toplama kanununda yardım toplama esasları hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Adı geçen kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikte de kanunun uygulanmasına dair ayrıntılar düzenlenmiştir. Kurban derilerinin toplanması bu kanuna göre Türk Hava Kurumuna verilmiştir. Kurban derilerinin yardım amaçlı dernekler tarafından toplanması yasaya aykırıdır.

DAVA: 2860 sayılı Kanuna muhalefetten sanık, Ali hakkında yapılan duruşma sonunda, hükümlülüğüne dair, (Urla Sulh Ceza Mahkemesi) 'nden verilen 30.12.1993 tarihli hükmün Yargıtay'ca incelenmesi, sanık vekili tarafından süresinde istenilerek; dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın onama isteyen 9.9.1994 tarihli tebliğnamesiyle Daireye verilmekle, dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü:

KARAR: U..... İmam Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma ve Öğrencileri Koruma Derneği ikinci başkanı olan sanık hakkında, izinsiz kurban derilerini toplayarak 2860 sayılı Kanunun 29. maddesine muhalefetten dava açılmış, savunmasında (kendisinin gezerek deri toplamadığını, vatandaşların kurban derilerini bizzat getirerek Derneğe hibe ettiklerini) bildirmiştir.

Müdahil Türk Hava Kurumu (THK), 2908 sayılı Dernekler Kanununa tabi özel hukuk tüzel kişisi olup, 5 Ağustos 1925 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu yararına çalışan dernekler arasına alınmış ve 2908 sayılı Kanunun 71/2. maddesinde de Türk Hava Kurumu'nun, Bakanlar Kurulunca onaylanmış Tüzüğüne ve Kanunların verdiği görev ve yetkilere göre teşkilatlanıp yönetileceği belirtilmiştir.

Kurban derisi, bağırsak, fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama tekelini THK. na veren ve toplanan gelirin paylaşılması ile usul ve esaslarını düzenleyen 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 21,22,23. maddeleri ile bunlara muhalefetin müeyyidesi olan aynı Kanunun 29/2. madde fıkrası, sonradan yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 10. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış ise de,

14.6.1986'da yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu amacına ulaşabilmek için, 7. maddesi ile Sosyal Yardımlaşma ve Daya-

nışma Vakıflarını oluşturmuş ve 8/c madde bendi ile de gelir kaynaklarına kurban derisi, bağırsak, fitre ve zekat zarfını katarak 2860 sayılı Kanunun kaldırılan 21-23. maddelerindeki hükümleri buraya aktarmıştır.

Söz konusu 3294 sayılı Kanunun, Vakfın gelirleri başlığında 8/c madde bendinde aynen: "Her nevi fitre, zekat, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından (Bu bende göre elde edilecek nakdi ve aynı gelirin toplanması ve Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay Demeği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Diyanet Vakfı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları arasında paylaştırılması usul ve esasları bir yönetmelik ile düzenlenir) hükmü getirilmiştir.

İşte bu hükme dayanılarak Yardım Toplama Kanununun Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesinde gerekli düzenleme yapılarak, yardım toplama yetkisi il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına verilmiş, nihayet bundan sonra ve son kez 2 Mayıs 1992 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan "Yardım Toplama Kanununun Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Yönetmeliğin 12. maddesi ile Kurban derisi ve bağırsak toplama ile fitre ve zekat zarfı dağıtmak suretiyle yardım toplama yetkisi yeniden Türk Hava Kurumu'na verilmiştir.

Bu yönetmelik dayanağını, 3294 sayılı Kanunun 8/c madde bendinden almıştır. Bunda hiçbir duraksama yoktur. Nitekim, aynı Yönetmelik ile değişik ve gelir dağılımını düzenleyen 18. madde içeriği de bu hususu doğrulamaktadır.

Sanığın ve ikinci başkanı olduğu derneğin yardım toplama hususunda almış olduğu herhangi bir izinleri de yoktur.

Yurttaşların kendiliğinden kurban derilerini sanığın yönetici olduğu derneğe getirmeleri ve derneğin veya sorumlusunun bunları kabul etmesi de toplama niteliğindedir. İzah olunan ve tesbit edilen bu durumlar karşısında, muhalefet edilen yönetmeliğinin yasaya dayalı olarak çıkarıldığı ve yasaya aykırı davranışın da müsnet suçu oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan duruşmaya, toplanan ve karar yerinde açıklanan delillere, gösterilen gerekçe ve takdire göre sanığın yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün istem gibi (ONANMASINA), 6.12.1994 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
7. Ceza Dairesi
1995/411 E.
1995/2698 K.
24.3.1995 T.

DAVA: 2860 sayılı Kanuna muhalefetten sanıklar Ertuğrul ve Recai haklarında yapılan duruşma sonunda; hükümlülüklerine ve ertelemeye dair, (Çorum Birinci Asliye Ceza Mahkemesi)'nden verilen 6.9.1994 tarihli hükmün Yargıtay'ca ince-

lenmesi sanıklar vekili tarafından süresinde istenilerek, dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın bozma isteyen 30.12.1995 tarihli tebliğnamesiyle Daireye verilmekle; dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra, gereği görüştülüp düşünöldü:

KARAR: Sanıkların, köyde toplanan derileri vasıta ile alıp şehir merkezindeki mensubu oldukları A..... Vakfı'na teslim maksadı ile getirmeleri, toplama niteliğinde olup bu konuda alınmış bir izinleri de yoktur. Bu nedenlerle tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir.

Karar yerinde yanlış gösterilen sanıklardan Recep'in baba adının nüfus kaydına göre Fazil olarak mahallinde düzeltilmesi mümkün görölmüştür.

Yapılan duruşmaya, toplanan ve karar yerinde açıklanan delillere, gösterilen gerekçeye ve takdire göre sanıklar vekilinin yerinde görölmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün isteme aykırı olarak (ONANMASINA), 24.3.1995 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
7. Ceza Dairesi
1996/1927 E.
1996/8331 K.
12.12.1996 T.

DAVA: İzinsiz Yardım toplama Kanuna muhalefetten sanık Fatih hakkında yapılan duruşma sonunda: Hükümlölülüğüne dair (Dazkırı Sulh Ceza Mahkemesi) nden verilen, 17.10.1995 tarihli hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık ve müdahil vekilleri tarafından süresinde istenilerek dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın onama isteyen 5.11.1996 tarihli tebliğnamesiyle daireye verilmekle dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüştülüp düşünöldü;

KARAR: Dava konusu olup izinsiz toplanan derilerin satılarak bedellerinin Türk Hava Kurumu Dazkırı Şubesine makbuz mukabili teslimden sonra Cumhuriyet Savcılığının isteği ile ilgili Kurum Şubesinden geri alınıp müdahil Türk Hava Kurumu Dazkırı Şubesine iadesi yerine yazılı şekilde müsaderesine karar verilmesine,

SONUÇ: Yasaya aykırı müdahil ve sanık vekillerinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde göröldüğünden hükmün isteme aykırı olarak **BOZULMASINA**,

Ancak bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, emanetteki paranın Türk Hava Kurumu Dazkırı şubesine iadesine ödenmek suretiyle hükmün CMUK. nun 322. maddesi uyarınca (**DÜZELTİLEREK ONANMASINA**), 12.12.1996 günü oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
7. Ceza Dairesi
2000/10189 E.
2000/14082 K.
01.11.2000 T.

ÖZET: Suç ve karar tarihinde 18 yaşını doldurmamayan sanık Şahin'e atanan müdafii hazır bulunmadığı celsede karar verilmek suretiyle CMUK.nun 141. maddesine muhalefet edilmesi, Kabul ve uygulamaya göre; Bir yıl süre ile geçerli olmak üzere sanığa verilen yardım toplama faaliyetine ait yetki belgesinin, Sakarya İli'nin bütün ilçelerini kapsayıp kapsamadığının, adı geçen il valiliğinden sorulduktan sonra karar verilmesi gerekir.

DAVA: 2860 sayılı Kanuna muhalefetten sanıklar, Cihan ve Arkadaşları haklarında yapılan duruşma sonunda: Hükümlülüklerine ve ertelemeye dair (Karapürçek Sulh Ceza Mahkemesi)nden verilen 24.2.1999 tarihli hükmün Yargıtayca incelenmesi, O Yer Cumhuriyet Savcısı tarafından süresinde istenilerek dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığının bozma isteyen 10.6.2000 tarihli tebliğnamesiyle daireye verilmekle dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 1- Suç ve karar tarihinde 18 yaşını doldurmayan sanık Şahin'e atanan müdafii hazır bulunmadığı celsede karar verilmek suretiyle CMUK.nun 141. maddesine muhalefet edilmesi, Kabul ve uygulamaya göre de;

2- 2860 sayılı Yasanın 7. maddesinde, yardım toplama faaliyetinin bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin Valisinden izin alınacağı hükmüne bağlandığı, sanık Cihan'a Sakarya Valiliğince 30.3.1998 tarihinde bir yıl süre ile geçerli olmak üzere verilen yetki belgesinin bütün ilçeleri kapsayıp kapsamadığı Sakarya Valiliğinden sorulduktan sonra karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi,

SONUÇ: Yasaya aykırı, O Yer Cumhuriyet Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden hükmün, isteme uygun olarak (BOZULMASINA), 1.11.2000 günü oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
4. Ceza Dairesi
2003/2884 E.
2004/1859 K.
23.2.2004 T.

ÖZET: Görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için memurun yasal görevi sırasında hukuka aykırı davranması gerekir. Yardım sandığı ile bağış toplayıp orman işletme şefliğinde çay, şeker gibi giderlerde kullanma eylemi 2860 sayılı yasaya aykırılık suçunu oluşturur.

DAVA: Yerel Mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, başvurunun nitelik, ceza türü, süresi ve suç tarihine göre dosya görüşüldü:

KARAR: Temyiz isteğinin reddi nedenleri bulunmadığından işin esasına geçildi. Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede başkaca nedenler yerinde görülmemiştir.

Ancak;

1-TCY.nın 240. maddesinde düzenlenen görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için; memurun yasal görevlerini yaparken, yasalara ve hukuka aykırı davranması gerektiği gözetilmeden sanığın görevi ile ilgili olmayarak, yardım sandığı ile bağış toplayıp, Orman İşletme Şefliğine televizyon alma, çay, kahve ve şeker giderlerini karşılama eylemlerinin 2860 sayılı Yardım Toplama Yasasına aykırılık suçunu oluşturup, oluşturmayacağı tartışılmadan; unsurları oluşmayan görevi kötüye kullanma suçundan hükümlülük kararı verilmesi,

2-Kabule göre; TCY.nın 59. maddesinin memuriyetten yoksun kılınma cezasına da uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi,

SONUÇ: Yasaya aykırı ve sanık Hamza müdafininin temyiz nedenleri ile tebliğnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden HÜKMÜN BOZULMASINA, yargılamanın bozma öncesi aşamadan başlayarak sürdürülüp sonuçlandırılmak üzere dosyanın esas/hüküm mahkemesine gönderilmesine, 23.2.2004 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

24. DERNEKLER KANUNU'NA MUHALEFET

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/627 E.
2003/870 K.
22.05.2003 T.

ÖZET: Yöneticisi oldukları derneğin tüzüğünde, kurulduğu 30.7.1997 tarihinden dava tarihine kadar sürdürülen faaliyetlerinde, Dernekler Yasasının 5/9, T.C. Anayasasının 174. maddesi ve 677 sayılı Yasa hükümlerine herhangi bir aykırılık tespit edilmeyen sanıkların atılı suçu işlediklerine dair mahkumiyetlerine yeterli kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gibi, buna ilişkin suç kasıtlarının da saptanamadığı anlaşıldığından beraatleri yerine yazılı düşüncelerle mahkumiyetlerine karar verilmesi, isabetsizdir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Nizamiddin Öztürk, Dip Karagöz, Naim Genç, Mehmet Tekel, Ali Kerem Cömert ve Tevfik Altınöz'ün

yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair HATAY 2. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 25.6.2002 gün ve 2001/43 esas, 2002/571 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar vekili tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü.

KARAR: Hakkında tebliğname düzenlenen sanık Şahap Helvacı hükmü temiz etmediğinden bu sanık yönünden inceleme yapılmamıştır.

Sanıklar hakkında Hatay C. Başsavcılığının 8.1.2001 tarih ve 2000/6326 Hz. Sayılı iddianamesi ile "2908 sayılı Dernekler Yasasının 5. maddesinin 9. bendinde sayılı, T.C. Anayasasının 174. maddesine ve 677 sayılı Yasanın 1. maddesinin 7. fıkrasında belirlenen bütün türbelerin kapatılması ve türbedarlıkların kaldırılması ilkesine aykırı olarak, kurulması yasak olan derneği kurup, yasak olan amaçları doğrultusunda faaliyetini sürdürdükleri iddia edilip, Dernekler Yasasının 76/1. maddesi gereğince cezalandırılmaları ve derneğin kapatılması istemiyle açılan dava sonunda sanıkların mahkumiyetine ve derneğin kapatılmasına karar verilmiş ise de;

1- Dava konusu "Hatay Türbe ve Ziyaret Yerlerini Koruma ve Güzelleştirme Derneği" adı altında kurulan derneğin kuruluş tüzüğünde yazılı amaçları ve bu yönde yapılacak faaliyetleri arasında, genel olarak; 2908 sayılı Dernekler Kanununun 5/9. maddesinde yazılı ve "Anayasanın 174. maddesinde sayılan inkılap kanunlarını kaldırmak, değiştirmek veya bu kanunlarla yasaklanan hususları yeniden canlandırmak" şeklinde ve özel olarak da; 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar İle Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanunda sayılan "kapatılmış tekke veya zaviye veya türbeleri açmak veyahut bunları yeniden ihdas etmek veya ayını tarikat icrasına mahsus olarak geçici olsa bile yer vermek ve yasaklanan unvanları taşımak veya bunlara mahsus hizmetleri yerine getirmek veya kıyafet giymek" biçiminde bir faaliyetin bulunmadığı,

Ayrıca; 30.7.1997 tarihinde kurulmuş bulunan derneğin yöneticileri olan sanıkların, dernek faaliyetleri kapsamında yukarıda sayılan yasal düzenlemelere aykırı biçimde herhangi bir faaliyetlerinin tespit edilmediği,

Sanıklar Nizamiddin Öztürk, Naim Genç, Dip Karagöz ve Ali Kerem Cömert haklarında Hatay C. Başsavcılığınca aynı konuda daha önceden açılmış bulunan başka bir davada, Hatay 2. Asliye Ceza Mahkemesince 1999/58 esas, 1999/393 karar ve 4.5.1999 tarihli kararda "sanıkların kurmuş oldukları derneğin amacının, Antakya'da mevcut bulunan türbelerin bakımlı olmasının sağlanması ve gelen ziyaretçilere temiz bir ortam sunulması olduğu, bunun dışında sanıkların herhangi bir şekilde suç işleme kasıtlarının bulunmadığı" gerekçesiyle beraatlerine hükmedildiğinin anlaşılması da nazara alındığında;

Dosya kapsamına göre; Yöneticisi oldukları derneğin tüzüğünde, kurulduğu 30.7.1997 tarihinden dava tarihine kadar sürdürülen faaliyetlerinde, Dernekler Yasasının 5/9, T.C. Anayasasının 174. maddesi ve 677 sayılı Yasa hükümlerine her-

hangi bir aykırılık tespit edilmeyen sanıkların atılı suçu işlediklerine dair mahkumiyetlerine yeterli kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gibi, buna ilişkin suç kasıtlarının da saptanamadığı anlaşıldığından beraatleri yerine yazılı düşüncelerle mahkumiyetlerine karar verilmesi,

2- Abdullah Gali, Sadık Gali ve Mehmet Aşkar'ın suçtan doğrudan zarar görmemele-ri nedeniyle kamu davasına müdahil olarak katılmalarına ve lehlerine vekalet ücreti takdirine yasal olanak bulunmadığının gözetilmemesi,

SONUÇ: Kanuna aykırı, sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı isteme aykırı olarak BOZULMASINA, bozmanın niteliği itibariyle CMUK.nun 325. maddesi uyarınca hükmü temyiz etmeyen sanık Şahap Helvacı'ya da TEŞMİLİNE, oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2005/2137 E.
2005/2141 K.
26.5.2005 T.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet etmek suçundan sanık Ayhan Bilek'in yapılan yargılaması sonunda; Mahkumiyetine dair hükmün Yargıtay'ca incelenmesi sanık vekili tarafından istenilmiş olduğundan, dava dosyası C.Başsavcılığından tebliğname ile Daireye gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: 647 sayılı Yasanın 4. maddesinin uygulanması sırasında ağır para cezasının 1.308.420.000.-lira yerine, 1.328.420.000.-lira olarak fazla belirlenmesi sonuç cezanın doğru olması karşısında mahallinde düzeltilebilir yazım hatası kabul edilmiştir.

Yerinde görülmeyen sair itirazların reddine, Ancak;

Hükümden önce 23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren ve 2908 sayılı Dernekler Kanununu yürürlükten kaldıran 5253 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi,

SONUÇ: Kanuna aykırı, sanık vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA 26.5.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2005/2573 E.
2005/2042 K.
16.5.2005 T.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet etmek suçundan sanıklar Yücel Arman, Kadri Dönmez ve Ahmet Hamdi Kepekçi'nin yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair hükmün Yargıtay'ca incelenmesi sanıklar vekili tarafından istenilmiş olduğundan, dava dosyası C.Başsavcılığından tebliğname ile Daireye gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Hükümden sonra 23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren ve 2908 sayılı Dernekler Kanununu yürürlükten kaldıran 5253 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine göre sanıkların hukuki durumlarının yeniden tayin ve takdirinde zorunluluk bulunması,

SONUÇ: Bozmayı gerektirmiş ve sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan, sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA 16.5.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2002/791 E.
2002/911 K.
29.4.2002 T.

ÖZET: Derneğin defter ve kayıtlarını tutmamak şeklinde oluşan eylem 2908 sayılı kanunun 85/1-son cümlesinde yazılı suçu oluşturur.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Ş.A.A., Y.B., İ.S., M.K.ve V.E.'in yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair KIRIKKALE 2.Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 16.10.2001 gün ve 2001/108 esas, 2001/488 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

Dosya içeriğine ve savunmalara göre olayda 2908 sayılı yasanın 85/2. maddesine muhalefet suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı, derneğe ait defter ve kayıtları tutmamak şeklinde oluşan eylemlerinin aynı yasanın 85. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesine muhalefet suçunu oluşturduğu ve sanıkların hukuki durumlarının buna göre değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm tesisi,

Kanuna aykırı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 29.4.2002 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2002/814 E.
2002/951 K.
2.5.2002 T.

ÖZET: Dernek için başış toplamak amacıyla idareden alınan yetki belgesinin kaybedilmesi, yetki belgesi yönetmelikten kaynaklanıp kanunda tanımlanmış suç olmadığından 2908 sayılı Kanunun 63 ve 86. maddelerinde yazılı suçu oluşturmaz.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar A.T., Z.Ç., M.Ç., İ.S., K.G., İ.S. ve S.A.'ın yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair ZONGÜLDAK 1.Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 6.12.2001 gün ve 2001/169 esas, 2001/719 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C.Başsavcılığında tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

I) Sanıklar M.Ç. ile K.G.'nun yasal süreden sonra olan temyiz istemlerinin CMUK.nun 317. maddesi uyarınca REDDİNE,

II) Diğer sanıklar yönünden yapılan incelemede:

Sanıklar A.T. ile Z.Ç.'ye verilen yetki belgelerinin kaybedildiğine ilişkin aksi sabit olmayan savunmaları karşısında 2908 sayılı yasanın 63. maddesinde dernek gelirlerinin alınmasında kullanılacak alındı belgelerinin düzenlenmesi konusunun öngörüldüğü, gerek bu maddede gerekse tüm yasada yetki belgesinin kaybedilmesi ile ilgili bir suç tanımı yapılmadığı, kaldı ki; yetki belgesinin de 63. maddeye göre hazırlanan "Dernekler Gelirlerinin Toplanmasında Kullanılacak Alındı Belgeleri Hakkında Yönetmelik" in 9. maddesinden kaynaklanan bir belge olup, 86. madde kapsamında bulunmadığı dolayısıyla olayda atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden sanıkların beraatleri yerine yazılı biçimde mahkumiyetlerine karar verilmesi,

Kanuna aykırı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA, bozma nedenine göre CMUK.nun 325. maddesi uyarınca temyiz talepleri red edilen sanıklar M.Ç. ile K.G.'na da sırayetine, 2.5.2002 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/275 E.
2004/481 K.
24.2.2004 T.

ÖZET: Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine dair Kanun ile anılan maddede öngörülen ceza idari para cezasına dönüştürülerek mahkemelerin görev alanı dışına çıkartılmış bulunduğu cihetle, bu hususun henüz infaz edilmemiş önceki hükümleri de kapsayacağı gözetilmelidir.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet suçundan sanık Ercan'ın anılan Kanunun 78/1. maddesi gereğince 142.365.600.-lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair, 18.2.2003 tarihinde kesinleşen A.Sulh Ceza Mahkemesinin 13.12.2002 gün ve 2002/338-1490 sayılı kararına karşı CMUK.nun

402. maddesi uyarınca vukubulan talebin reddine ilişkin aynı mahkemece verilen 19.9.2003 gün ve 2002/338-1490 sayılı ek karara vaki itirazın keza reddine dair, Ankara 8.Asliye Ceza Mahkemesinin 10.10.2003 gün ve 2003/244 müt. sayılı kararının;

Tüm dosya kapsamına göre, 2908 sayılı Kanununun 78. maddesini değiştiren, 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine dair Kanun ile anılan maddede öngörülen ceza idari para cezasına dönüştürülerek mahkemelerin görev alanı dışına çıkartılmış bulunduğu cihetle, bu hususun henüz infaz edilmemiş önceki hükümleri de kapsayacağı gözardı edilerek itirazın kabulü yerine yazılı şekilde red kararı verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK.nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 5.1.2004 gün ve 270 sayılı yazılı emrine atfen, Yargıtay C.Başsavcılığının 27.1.2004 gün ve Y.E.6263 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi.

Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden ANKARA 8.Asliye Ceza Mahkemesinin 10.10.2003 tarih ve 2003/244 müt. sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmamak koşuluyla CMUK.nun 343. maddesi uyarınca BOZULMASINA, TCK.nun 2/2. maddesi hükmü de gözetilmek suretiyle 6.5.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanununun 1. maddesinin A-33.bendi hükmü uyarınca müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına, dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE 24.2.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/277 E.
2004/494 K.
25.2.2004 T.

ÖZET: 2908 sayılı Kanununun 85/2. maddesinde öngörülen eylemin 3682 sayılı Adli Sicil Kanununun 4778 sayılı Kanunla değişik 8/b maddesi kapsamında inancı kötüye kullanma suçunu oluşturduğu ve aynı madde gereğince sabıka kaydının adli sicilden çıkartılması için 10 yıllık süre şartı bulunduğu gözetilmelidir.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununun 85/2. maddesine aykırılıktan Kars 1.Asliye Ceza Mahkemesinin 23.1.1997 gün ve 1996/170-1997/16 sayılı kararı ile 1.530.000.-lira ağır para cezasına hükümlü Ahmet'in, bu cezasının 25.2.1997 tarihinde infaz edilmesini müteakip 5 yıllık sürenin dolmuş olması nedeniyle, 3682 sayılı Adli Sicil Kanununun 8/c maddesi gereğince sabıkasının adli sicil kaydından çıkartılmasına dair, C Asliye Ceza Mahkemesinin 20.8.2003 gün ve 2003/48-39 sayılı kararına vaki itirazın reddine ilişkin, K.Ağır Ceza Mahkemesinin 22.9.2003 gün ve 2003/303 D.İş sayılı kararının;

2908 sayılı Kanununun 85/2. maddesinde öngörülen eylemin 3682 sayılı Adli Sicil

Kanununun 4778 sayılı Kanunla değişik 8/b maddesi kapsamında inancı kötüye kullanma suçunu oluşturduğu ve aynı madde gereğince sabıka kaydının adli sicilden çıkartılması için 10 yıllık süre şartı bulunduğu gözetilmeden, itirazın kabulü yerine, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK.nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 15.1.2004 gün ve 2690 sayılı yazılı emrine atfen, Yargıtay C.Başsavcılığının 5.2.2004 gün ve Y.E.11247 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi.

Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden, K Ağır Ceza Mahkemesinin 22.9.2003 tarih ve 2003/303 D.İş sayılı kararının CMUK.nun 343. maddesi uyarınca istem gibi BOZULMASINA, müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE 25.2.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/1600 E.
2004/2067 K.
11.05.2004 T.

ÖZET: Dernek yönetim ve denetim kurulunda bulunanlara ait listede sanıkların adlarının bulunmaması ve sanıklar vekilinin de suç tarihinde sanıkların yönetim ve denetim kurullarında görevli olmadıkları yönündeki savunmaları karşısında, sanıkların dernek yönetimindeki görevleri araştırıldıktan sonra hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekir.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet etmekten sanıklar Ahmet ve Mehmet'in yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetine dair hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar vekili tarafından istenilmiş olduğundan dava dosyası C.Başsavcılığından tebliğname ile Daireye gönderilmekle,incelenerek gereği düşüldü:

Emniyet Müdürlüğünün 4.3.2002 tarihli yazısı ekinde bildirilen dernek yönetim ve denetim kurulunda bulunanlara ait listede sanıkların adlarının bulunmaması ve sanıklar vekilinin de suç tarihinde sanıkların yönetim ve denetim kurullarında görevli olmadıkları yönündeki savunmaları karşısında, sanıkların dernek yönetimindeki görevleri araştırıldıktan sonra hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi,

Kanuna aykırı, sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA 11.5.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/2399 E.
2004/4282 K.
20.9.2004 T.

ÖZET: Sanıklar hakkında 2908 sayılı Yasanın 80/son ve 86. maddeleri uyarınca ön ödeme nedeniyle takipsizlik kararı verildiği, haklarında yazılı maddeler uyarınca açılmış bir kamu davası bulunmadığı halde, hükmün 1.fıkrasında TCK.nun 119/5 gereğince düşme, 3 ve 4.fıkralarında ceza tayini yasaya aykırıdır.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet etmek suçundan sanıklar Etem, Hüseyin, Turan, Dursun ve Ahmet in yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair hükmün Yargıtay'ca incelenmesi sanıklar vekili tarafından istenilmiş olduğundan, dava dosyası C.Başsavcılığından tebliğname ile Daireye gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü:

Sanık Hüseyin hakkında 2908 sayılı Yasanın 80 ve 86. maddeleri gereğince cezalandırılması istemiyle açılan kamu davaları hakkında bir karar verilmemiş ise de, zamanaşımı süresince ve 4854 sayılı Yasanın 1-A/33. maddesi ile 2908 sayılı Yasa-da yapılan değişikliklerde nazara alınarak mahallinde bir karar verilmesi mümkün görülmüştür.

Yerinde görülmeyen sair itirazların reddine, Ancak;

- 1- Sanıklar Dursun ve Ahmet hakkında 2908 sayılı Yasanın 80/son ve 86. maddeleri uyarınca ön ödeme nedeniyle takipsizlik kararı verildiği, haklarında yazılı maddeler uyarınca açılmış bir kamu davası bulunmadığı halde, hükmün 1.fıkrasında TCK.nun 119/5 gereğince düşme, 3 ve 4.fıkralarında ceza tayini,
- 2- Sanıklar Etem ve Turan haklarında 2908 sayılı Yasanın 86. maddesi gereğince cezalandırılmaları istemiyle açılan kamu davaları hakkında, 4854 sayılı Yasanın 1/A-33. maddesi gereğince öngörülen yaptırımın idari nitelikte para cezasına dönüştürüldüğü ve bu konuda görevsizlik kararı verilerek, tefrik edilecek dava dosyasının yetkili idari mercie gönderilmesi gerektiği gözetilmeden yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm tesisi,
- 3- Tüm sanıklar hakkında kısa kararda 2908 sayılı Yasanın 77/son maddesi ile ceza tayini edildiği yazıldığı halde, gerekçeli kararda uygulama maddesinin gösterilmemesi,
- 4- 2908 sayılı Yasanın 62. maddesinde belirtilen eylemlerin müeyyidesinin aynı Yasanın 85/1-2.cümlesi kapsamında gösterildiği düşünülmeyen suç vasfında yanlışlığa düşülerek yazılı şekilde uygulama yapılması,

Kanuna aykırı ve sanıklar vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan aleyhe temyiz olmaması nedeniyle CMUK.nun 326/son maddesi uyarınca kazanılmış hakları saklı kalmak kaydıyla hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA 20.9.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
Ceza Genel Kurulu
2000/9-92 E.
2000/94 K.
02.05.2000 T.

ÖZET: Sanığın, Dernek binasında, Dernek başkanı sıfatıyla gereken prosedürü yerine getirmeden düzenlediği basın toplantısında ilgili bazı kişilerin başörtülü oldukları için YÖK. Dis. Kurulu kararıyla memuriyet görevlerinden çıkarıldıklarının yazıldığı metni 30-35 kişilik topluluğa önce okuyup sonra da haber yapılması için dağıtmaktan ibaret eylemi suç oluşturmaz.

DAVA: Dernekler Yasasına aykırı davranmaktan sanık Şehmus'un 2908 sayılı Dernekler Yasasınının 44/1. maddesi yollamasıyla 82. maddesi, TCK.nun 59, 647 sayılı Yasanın 4 ve 6. maddeleri uyarınca 750.000 lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına ve bu cezasının ertelenmesine ilişkin (Şanlıurfa İkinci Asliye Ceza Mahkemesince 03/05/1999 gün ve 1057-298 sayı ile verilen kararın sanık vekilleri tarafından temyiz edilmesi üzerine, dosyayı inceleyen Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesince 07/03/2000 gün ve 580-640 sayı ile;

"Sanığın tertiplelediği basın toplantısında yaptığı konuşma metnini, toplantıda bulunan gazetecilere dağıtmaktan ibaret eyleminde müspet suçun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden yazılı düşüncülerle mahkumiyet kararı verilmesi" isabetsizliğinden hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Yargıtay C. Başsavcılığı ise 13/04/2000 gün ve 69167 sayı ile; "Bir dernek adına bildiri, beyanname ya da benzeri yayımlar yapma ve dağıtma yetkisi, o derneğin yönetim kuruluna ait olup, yönetim kurulundan bu konuda yazılı bir karar alınması gerekmektedir. Bu yetkinin kullanılması da kurala bağlanmış olup, yönetim kurulu kararı ile açıklama metninin birer örneğinin yayımın ihbarı amacıyla mahallin en büyük mülki amirliğine ve Cumhuriyet Savcılığına verilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Görüldüğü gibi, bir dernek adına açıklama yapmak konusunda getirilen her iki kural da buyurucu niteliktedir. Buyurucu nitelikteki bu kurallara uymayanlar Yasanın 82. maddesine göre cezalandırılacaklardır. (YCGK. 04/05/1999/93-102)

Bu açıklamalar karşısında somut olay değerlendirildiğinde;

Dosyada mevcut, kolluk görevlilerince düzenlenen 26/10/1998 tarihli tutanak, basın toplantısı metni, sanığın kolluk ifadesi, mahkemedeki sorgu ve savunmasında suçun itirarı ve tüm dosya kapsamına göre, sanığın dernek binasında dernek başkanı sıfatıyla dernek adına, yönetim kurulu kararı olmaksızın ve mülki amirliğe ihbarda bulunmadan düzenlediği basın toplantısında okuduğu yazılı metni toplantıyı izleyen basın mensuplarına haber yapmaları için dağıttığı anlaşılmıştır. Sanığın bu eylemi 2908 sayılı Dernekler Yasasınının 44. maddesinin 1 ve 2. fıkraları hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. İddianamede olayın anlatılış şekli, sevk ve suçun nitelendirilmesi dikkate alındığında sanığın yerel mahkemece mahkumiyetine karar verilmesinde yasaya aykırılık görülmemektedir" görüşüyle itiraz yoluna başvurarak Özel Daire

bozma kararının kaldırılmasını ve Yerel Mahkeme hükmünün onanmasına karar verilmesini talep etmiştir.

Dosya Birinci Başkanlığa gönderilmekle Ceza Genel Kurulunca okundu, gereği konuşulup düşünüldü.

Özel Daire Yargıtay C. Başsavcılığı arasındaki uyumsuzluk, somut olayda sanığın düzenlediği basın toplantısında okuduğu yazıyı metni toplantıyı izleyen bazı mensuplarına dağıtmak şeklinde oluşan eyleminde yüklenen suçun unsurlarının bulunup bulunmadığına ilişkindir.

Konuya ilişkin 2908 sayılı Dernekler Yasasının "Bildiri Yayınlanması" başlığını taşıyan 44. maddesinin 1. fıkrasında "Dernekler, yönetim kurullarınca karar verilmeden bildiri, beyanname veya benzeri yayınlar yapamaz ve dağıtamazlar. Yayımlanacak bildiri, beyanname ve benzerlerinde, bunların yayınlanması kararına katılan yönetim kurulu başkan ve üyelerinin adı, soyadı ve imzalarının bulunması şarttır."

Maddenin 2. fıkrasında, "Bildiri, beyanname ve benzerlerinin yayınlanmasına ilişkin yönetim kurulu kararı ile hazırlanan yayın metninin birer örneğinin, yayımın ihbarı amacıyla gün ve saati yazılı alındı belgesi karşılığında, mahallin en büyük mülki amirliğine ve Cumhuriyet savcılığına verilmesi zorunludur. Bildiri, beyanname ve benzeri yayınlar, mahallin en büyük mülki amirliğine verilmişinden itibaren 24 saat geçmedikçe dağıtılamaz ve basına verilemez" hükümleri yer almaktadır.

Görüldüğü üzere, bir dernek adına bildiri, beyanname ya da benzeri yayınlar yapma ve dağıtma yetkisi, o derneğin yönetim kuruluna ait olup, yönetim kurulundan bu konuda yazılı bir karar alınması, bu karar ile yayınlanacak metnin birer örneğinin yayımın ihbarı amacıyla mahallin en büyük mülki amirliğine ve Cumhuriyet Savcılığına verilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Buyurucu nitelikteki bu kurallara uymayanlar aynı yasanın 82. maddesi gereğince cezalandırılacaklardır.

Ancak, açıklanan bu hükmün hangi hallerde uygulanacağını, kapsamının sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi için maddedeki bazı kavramların açıklanmasında yarar vardır. Bunlar "bildiri", "beyanname", "yayım" ve "yayın" kavramlarıdır.

Bildiri; halka, bir konuyu bildirmek için yazılan yazı, tebliğdir, ayrıca, bilimsel bir konu üzerinde yapılan açıklama anlamını taşımaktadır.

Beyanname; bildiri, bir konuda yapılan yazılı açıklama anlamına gelmektedir.

Yayım; yazılı bir metnin basılıp dağıtılması, neşir; yayın ise, basılıp dağıtılan şeyler, neşriyat şeklinde açıklanabilir.

Yukarıda değinilen bu kavramlardan da açıkça anlaşıldığı üzere, Dernekler Yasası-

nın 44. maddesinin her iki fıkrasında getirilen düzenleme yazılı olarak önceden kararlaştırılıp hazırlanan bir metnin basılarak dağıtılmasına ilişkindir. Dernek adına, belli bir konuda basın toplantısı düzenlenmesi halinde ise, yazılı bir metnin basılarak dağıtılması söz konusu olmayıp, bir takım sözlü açıklamaların yapılmasını içermektedir. Bu sözlü açıklamaların iyi anlaşılabilmesi için, konuşma metninin basın mensuplarına dağıtılması halinde, "yayım" veya "yayın" kavramlarından ya da benzerlerinden birinin yapıldığının, dağıtıldığının kabulü olanaksızdır. Genişletici yorum yapılmak suretiyle aksinin kabulü, diğer bir anlatımla sözlü açıklamaların da madde hükmünün kapsamına dahil edilmesi, basın mensuplarının sorularına muhatap olan dernek yöneticilerinin cevaplarının ve açıklamalarının da cezalandırılması gibi bir durum yaratacaktır ki bu da yasal olmayan bir biçimde özgürlüklerin sınırlandırılması sonucunu doğuracaktır. Kaldı ki yasa koyucu herhangi bir kuşkuya yer veremeyecek şekilde maddede, yazılı bir metnin basılarak dağıtılmasının yönetim kurulu kararına bağlanıp ilgili makamlara bildirilmesini öngörmüştür.

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde;

Sanık, İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği kısaca Mazlum-Der) Şanlıurfa Şubesi başkanıdır. Olay günü kolluk görevlilerince, basın açıklaması yapılacağı duyumu alınmış, sanık dernek binasında yerel basın kuruluşları ile ülke genelinde görsel yayın yapan bir televizyon kuruluşunun il temsilcisinin de aralarında yer aldığı 30-35 kişilik topluluğa hitaben, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesinde görevli bazı kişilerin başörtülü oldukları için YÖK. Disiplin Kurulu kararıyla memuriyet görevinden çıkarılmaları konusunda açıklamalar yapmıştır. Olaya ilişkin tutanakta görevlilerce de belirtildiği şekilde, basın toplantısı sonunda konuşma metninin yalnızca toplantıda bulunan basın mensuplarına haber yapılmak üzere dağıtılmasından ibaret eylemde, Dernekler Yasasının 44. maddesinde öngörülen, "bildiri", "beyanname" ya da "benzeri yayımlar" yapılması ve dağıtılması söz konusu değildir.

Öte yandan Yargıtay C. Başsavcılığı itirazına dayanak yapılan, Ceza Genel Kurulunun 04/05/1999 gün ve 93-1052 sayılı Kararında uyumsuzluk konusu somut olay, basın açıklaması adı altında hazırlanan yazılı bir metnin yerel bir gazeteye verilerek yayımlanmasının sağlanmasına ilişkin olup, çözümlenmesi gereken uyumsuzluk ile örtüşmeyen, farklı bir konuyu kapsamaktadır.

Bu itibarla Özel Dairenin bozma kararı isabetli olduğu cihetle yerinde olmayan Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan bir kurul üyesi, haklı nedenlere dayanan Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının kabulüne karar verilmesi gerektiği görüşüyle karşı oy kullanmıştır.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle Yargıtay C. Başsavcılığı itirazını (REDDİNE), dosyanın yerine gönderilmek üzere Yargıtay C. Başsavcılığına tevdiine, 02/05/2000 günü oyçokluğu ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2001/2882 E.
2001/3163 K.
13.12.2001 T.

ÖZET: Dernek üyesi olmayan ve ilçede özel matbaacılık yapan sanık A.K.'nin diğer sanık T.'nin talebiyle makbuz basmaktan ibaret eylemi ve sanık T.Z.'nin ise, yasal işlemlere başlayıp henüz tamamlamadan makbuz bastırdığı ancak bunları henüz kullanmadığı işlemlerin tamamlanması mümkün olduğundan bu sanık yönünden de atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeksizin beraatleri yerine cezalandırılmalarına karar verilmesi, bozmayı gerektirir. Ön ödemeye uyulmaması nedeniyle yapılacak artırım aşağı ve yukarı hadleri gösterilen hallerde, maddede yazılı cezanın yukarı sınırında 4421 sayılı Kanunun 4. maddesi ile değişik TCK.nun Ek.1. maddesi ile belirlenen miktarı aşamaz.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar A.K. ve T.Z.'nin yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair İNCİRLİOVA Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 11.7.2001 gün ve 2000/334 esas, 2001/207 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi C. Savcısı ile sanıklardan T.Z. tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Dernek üyesi olmayan ve ilçede özel matbaacılık yapan sanık A.K.'nin diğer sanık T.'nin talebiyle makbuz basmaktan ibaret eylemi ve sanık T.Z.'nin ise, yasal işlemlere başlayıp henüz tamamlamadan makbuz bastırdığı ancak bunları henüz kullanmadığı işlemlerin tamamlanması mümkün olduğundan bu sanık yönünden de atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeksizin beraatleri yerine cezalandırılmalarına karar verilmesi,

Kabule Göre de;

2908 sayılı Kanunun 86. maddesi 3.000.- liradan 10.000.- liraya kadar ağır para cezası öngörmekte olup, 4421 sayılı Kanunun 4. maddesi ile değişik TCK. nun Ek 1. maddesi ile anılan maddedeki alt sınırın 1.179.000- lira üst sınırının 3.390.000.- lira olduğu ancak bu miktarların TCK. nun Ek 4 ve 19. maddeleri uyarınca suç tarihi itibarıyla 91.260.000.- liradan az olamayacağı için ağır para cezasının bu miktara çıkarılmasında zorunluluk bulunduğu,

Ancak TCK. nun 119/4. maddesi gereğince ön ödemede bulunulmaması halinde kanun maddesinde yazılı para cezasının aşağı ve yukarı haddi gösterilen hallerde yukarı haddi geçmemek üzere yarı nisbetinde arttırılabileceği gözetilmeden, üst haddi geçecek biçimde artırım yapılmak suretiyle fazla ceza tayini,

SONUÇ: Kanuna aykırı sanık T.Z. ve C. Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA, 13.12.2001 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/45 E.
2003/172 K.
27.02.2003 T.

ÖZET: 2908 sayılı Yasanın 85/1-2 cümlesindeki aşağı ve yukarı hadleri gösterilen ağır para cezasının TCK.nun Ek 4 ve 19. maddeleri uyarınca suç tarihi itibarıyla 142.365.600 liradan az olamayacağı için bu miktara çıkarılmasında zorunluluk bulunduğu, fakat TCK.nun 119/4. maddesi gereğince ön ödemede bulunulmaması halinde kanun maddesinde yazılı para cezasının aşağı ve yukarı hadleri gösterilen hallerde TCK.nun 4421 sayılı Yasanın 4. maddesi ile değişik Ek 1. maddesi uyarınca belirlenecek yukarı haddi geçmemek üzere yarı oranında artırılabilmesi gözetilmeden artırım yapılmak suretiyle sanık hakkında fazla para cezası tayini kanuna aykırıdır.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Nazım ve Necati'nin yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair GAZİANTEP 3. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 7.5.2002 gün ve 2001/1728 esas, 2002/294 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi C.Savcısı tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: A) Hazırlık soruşturmasının verdiği esaslı sonuçlar ile sanıklara atılı eylemi içermeyen iddianamenin CMUK.nun 163/3. maddesi uyarınca açıklattırılması, sonucuna göre; CMUK.nun 236/2 ve 135. maddeleri gereğince sorguya çekilmeleri sırasında CMUK.nun 135/2. maddesi gereğince atılı suçun da anlatılması gerekirken, atılı eylemi açıkça göstermeyen iddianamenin okunması ile yetinilerek isnadı öğrenme ve savunma haklarının kısıtlanması,

B) Kabul ve uygulamaya göre de;

- 1) Hükme esas alınan dernek denetleme tutanağının onaysız örneği ile yetinilmesi,
- 2) 2908 sayılı Yasanın 85/1-2 cümlesindeki aşağı ve yukarı hadleri gösterilen ağır para cezasının TCK.nun Ek 4 ve 19. maddeleri uyarınca suç tarihi itibarıyla 142.365.600 liradan az olamayacağı için bu miktara çıkarılmasında zorunluluk bulunduğu, fakat TCK.nun 119/4. maddesi gereğince ön ödemede bulunulmaması halinde kanun maddesinde yazılı para cezasının aşağı ve yukarı hadleri gösterilen hallerde TCK.nun 4421 sayılı Yasanın 4. maddesi ile değişik Ek 1. maddesi uyarınca belirlenecek yukarı haddi geçmemek üzere yarı oranında artırılabilmesi gözetilmeden artırım yapılmak suretiyle sanık hakkında fazla para cezası tayini kanuna aykırı,
- 3) Hükümden sonra yürürlüğe giren 4806 sayılı Kanunla TCK.nun 30. maddesinin 2.fıkrasında yapılan değişiklik karşısında sanığa hükmolunacak ağır para cezasının bin lira küsurunun nazara alınmamasının gerekmesi,

SONUÇ: Bozmayı gerektirmiş ve C.Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde

görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA, 27.2.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/1745 E.
2003/1573 K.
29.09.2003 T.

ÖZET: Atılı suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen müşteki Hazine vekilinin vaki temyiz isteminin, CMUK.nun 315. maddesi uyarınca reddine dair karar usul ve yasaya uygundur.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar İbrahim, Kemal ve Mehmet'in yapılan yargılamaları sonunda; Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın yetkili ve görevli Adana Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere Adana C.Başsavcılığına verilmesine dair ADANA 1.Sulh Ceza Mahkemesince ittihaz olunan 25.9.2002 gün ve 2002/941 esas, 2002/1236 karar sayılı hükme karşı vaki temyiz isteğinin reddine mütedair aynı mahkemeden sonradan verilen 31.10.2002 gün ve 2002/941 esas, 2002/1236 ek karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi şikayetçi vekili tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığında tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü?

KARAR: Atılı suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen müşteki Hazine vekilinin vaki temyiz isteminin, CMUK.nun 315. maddesi uyarınca reddine dair karar usul ve yasaya uygun bulunduğundan,

SONUÇ: Şikayetçi vekilinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, temyiz talebinin reddine ilişkin hükmün istem gibi ONANMASINA, 29.9.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/276 E.
2004/451 K.
19.02.2004 T.

ÖZET: 2908 sayılı yasanın 78/1. maddesindeki suçun cezası 4854 sayılı yasayla idari para cezasına çevrildiğinden TCK'nın 2/2 maddesi gereği sanık lehine dosyanın idareye gönderilmesi gerekir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet suçundan sanık Nafiz'in anılan Kanunun 78/1. maddesi uyarınca 142.365.600.-lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair, Ankara 2.Sulh Ceza Mahkemesinin 13.12.2002 gün, 2002/338-1490 sayılı kararının kesinleşmesini müteakip yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine dair Kanunun 33. maddesi ile

sanığın eylemine uygulanması gereken yaptırımın idari para cezasına dönüştürüldüğünden bahisle TCK.nun 2. maddesi uyarınca cezasının ortadan kaldırılması ve dosyanın idareye gönderilmesi talebinin reddine ilişkin anılan mahkemenin 19.9.2003 gün, 2002/338-1490 sayılı ek kararına vaki itirazın keza reddine dair, Ankara 8.Asliye Ceza Mahkemesinin 10.10.2003 gün, 2003/245 müt. sayılı kararının;

Tüm dosya kapsamına göre, kararın kesinleşmesinden sonra 6.5.2003 gün ve 25100 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanununun 33. maddesiyle 2908 sayılı Dernekler Kanununun 78/1. maddesinde öngörülen ağır para cezasının idari para cezasına dönüştürüldüğü ve yeni düzenlemenin sanığın lehine bulunduğu cihetle, TCK.nun 2/2. maddesi hükmü doğrultusunda cezanın ortadan kaldırılması ve dosyanın idareye gönderilmesi gerektiği gözetilmeksizin yazılı şekilde verilen karara itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK.nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 5.1.2004 gün ve 269 sayılı yazılı emrine atfen, Yargıtay C.Başsavcılığının 27.1.2004 gün ve Y.E.6264 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi.

Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden ANKARA 8.Asliye Ceza Mahkemesinin 10.10.2003 tarih ve 2003/245 müteferrik sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmak koşuluyla CMUK.nun 343. maddesi uyarınca BOZULMASINA, TKC.nun 2/2. maddesi de gözetilmek suretiyle 6.5.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanunun 1/A-33. maddesi uyarınca müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına, dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE 19.2.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/222 E.
2004/312 K.
09.02.2004 T.

ÖZET: Hükümden önce yürürlüğe giren 4854 sayılı Yasanın 1. maddesinin A-33 nolu bendi ile 2908 sayılı Yasanın 78. maddesinde yer alan atılı suçla ilişkin cezanın idari para cezasına dönüştürülmesi karşısında anılan Yasanın geçici 1/b maddesi uyarınca görevsizlik kararı verilmesi gerekir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Sezai, Cevdet ve Derviş'in yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair D Sulh Ceza Mahkemesinden verilen 14.10.2003 gün ve 2003/461 esas, 2003/1091 karar sayılı hükmün Yargıtay'ca incelenmesi sanıklar tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşüldü:

Hükümden önce 6.5.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4854 sayılı Yasanın 1. maddesinin A-33 nolu bendi ile 2908 sayılı Yasanın 78. maddesinde yer alan atılı suçla ilişkin cezanın idari para cezasına dönüştürülmesi karşısında anılan Yasanın geçici 1/b maddesi uyarınca görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm tesisi,

Kanuna aykırı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA 9.2.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/6127 E.
2004/4869 K.
30.9.2004 T.

ÖZET: 2908 sayılı Dernekler Yasasının 86. maddesinde hükümden sonra 24.4.2003 tarihinde kabul edilip 6.5.2003 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 4854 sayılı "Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun" ile yapılan değişiklik karşısında, bu Kanunun geçici 1/2. maddesi gereğince müteakip işlemlerin mahallinde yapılması gerekir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet suçundan sanıklar Mehmet ve Halil'in anılan Kanunun 86. maddesi uyarınca ayrı ayrı 218.104.099 TL ağır para cezası ile cezalandırılmalarına dair K Sulh Ceza Mahkemesince verilen 6.1.2003 gün, 2002/263-2003/6 sayılı kararın;

Tüm dosya kapsamına göre, 2908 sayılı Kanuna aykırı eylemlerin anılan Kanunun 74/2. maddesi uyarınca 3005 sayılı Kanun hükümlerine tabi olduğu ve ceza kararname ile sonuçlandırılmayacağı gözetilmeden yazılı olduğu şekilde karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK.nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 3.9.2004 gün ve 38377 sayılı yazılı emrine atfen, Yargıtay C.Başsavcılığının 16.9.2004 gün ve Y.E.9/2004-171740 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi:

KARAR VE SONUÇ: Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden K Sulh Ceza Mahkemesinin 6.1.2003 tarih ve 2002/263 esas-2003/6 sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmamak koşuluyla CMUK.nun 343. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 2908 sayılı Dernekler Yasasının 86. maddesinde hükümden sonra 24.4.2003 tarihinde kabul edilip 6.5.2003 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 4854 sayılı "Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun" ile yapılan değişiklik karşısında, bu Kanunun geçici 1/2. maddesi gereğince müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına, dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE 30.9.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/347 E.
2004/541 K.
01.03.2004 T.

ÖZET: 2908 sayılı Yasanın 45. maddesinde 9.8.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4771 sayılı Yasa ile ve aynı Yasanın 82. maddesinde 4.2.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4793 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikler karşısında, TCK.nun 2/2 ve 119. maddeleri hükümleri de dikkate alınarak sanığın hukuki durumunun buna göre tayin ve takdiri gerekir.

2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık İsmail'in yapılan yargılaması sonunda; Mahkumiyetine dair İÇDIR Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 5.11.2003 gün ve 2003/1655 esas, 2003/2102 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık vekili tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğ-name ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

Yerinde görülmeyen sair itirazların reddine; Ancak,

2908 sayılı Yasanın 45. maddesinde 9.8.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4771 sayılı Yasa ile ve aynı Yasanın 82. maddesinde 4.2.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4793 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikler karşısında, TCK.nun 2/2 ve 119. maddeleri hükümleri de dikkate alınarak sanığın hukuki durumunun buna göre tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm tesis,

Kanuna aykırı ve sanık vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan, hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 1.3.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/1491 E.
2003/1222 K.
26.06.2003 T.

ÖZET: Dernekler Kanununa aykırı eylemler 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine tabidir ve ceza kararnamesi ile sonuçlandırılması mümkün değildir.

2908 sayılı Dernekler Kanununa aykırılık suçundan sanık AK. ve arkadaşlarının, anılan Kanunun 34. maddesi yollaması ile 86, TCK'nun 119. maddeleri gereğince 186.498.936 TL ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair, İzmir 3. Sulh Ceza Mahkemesinin 12.9.2002 gün ve 2002/1268-1107 sayılı ceza kararnamesine havi kararın;

2908 sayılı Kanuna aykırı eylemlerin, anılan Kanunun 74/2. maddesi uyarınca 3005 sayılı Kanun hükümlerine tabi olduğu ve ceza kararnamesi ile sonuçlandırılmasının mümkün bulunmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK.nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 14.4.2003 gün ve 17315 sayılı yazılı emrine atfen, Yargıtay C. Başsavcılığının 29.5.2003 gün ve Y.E.66968 sayılı tebliğ namesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi.

Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğ namedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden İZMİR 3.Sulh Ceza Mahkemesinin 12.9.2002 tarih ve 2002/1268-1107 sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmamak koşuluyla CMUK.nun 343. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 6.5.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanunun 33. maddesi ile 2908 sayılı Yasanın 86. maddesinde yapılan değişiklik ve 4854 sayılı Yasanın geçici 112. maddesi hükmü de nazara alınarak müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına, dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE 26.6.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/9090 E.
2005/1286 K.
24.3.2005 T.

ÖZET: Hükümden sonra 23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 2908 sayılı Dernekler Kanunu’nun yürürlükten kaldırılmış olması karşısında, sanığın hukuki durumunun yeniden tayin ve takdirinde zorunluluk bulunmaktadır.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanunu na muhalefet etmek suçundan sanık L.Y.nin yapılan yargılaması sonunda; mahkumiyetine dair hükmün Yargıtay’ ca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan dava dosyası C. Başsavcılığından tebliğname ile Daireye gönderilmekle,incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Hükümden sonra 23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 2908 sayılı Dernekler Kanunu nun yürürlükten kaldırılmış olması karşısında, sanığın hukuki durumunun yeniden tayin ve takdirinde zorunluluk bulunması,

SONUÇ: Bozmayı icabettirmiş ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA 24.3.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2005/3652 E.
2005/6243 K.
21.09.2005 T.

ÖZET: 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 2908 sayılı Dernekler Kanununun yürürlükten kaldırılmış olması karşısında sanığın hukuki durumunun anılan Yasa hükümleri uyarınca takdir ve tayini gerekirken yürürlükten kalkan Yasa maddeleri ile uygulama yapılması doğru değildir.

DAVA: Dosya incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Hükümden önce 23.11.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 2908 sayılı Dernekler Kanununun yürürlükten kaldırılmış olması karşısında sanığın hukuki durumunun anılan Yasa hükümleri uyarınca takdir ve tayini gerekirken yürürlükten kalkan Yasa maddeleri ile uygulama yapılması,

SONUÇ: Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, bozmanın niteliğine göre CMUK.nun 325. maddesi gereğince hükmü temyiz etmeyen sanıklar Ergun, Cömert ve Osman'a da sirayetine, 21.9.2005 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2004/5669 E.
2004/5740 K.
25.10.2004 T.

ÖZET: Dernekler Kanunu'na aykırılık suçundan yapılan yargılama sonunda, sulh ceza mahkemesince anılan kanunun 78/1. maddesi gereğince ağır para cezasına karar verilmiştir. Dernek tüzüğü ve ikametgahının ilanı yükümlülüğüne aykırı davranışın müeyyidesi 4854 SK ile idari para cezasına dönüştürülmüştür. Görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na muhalefet suçundan sanık T'nin anılan kanunun 78/1, TCK' nun 119/5. maddeleri uyarınca 213.547.000 TL. ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair Gaziantep 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 17.06.2003 gün, 2001/580 - 2003/502 sayılı kararının;

Tüm dosya kapsamına göre, hüküm tarihinden önce 06.05.2003 gün ve 25100 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun'un 33. maddesiyle 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 78/1. maddesinde öngörülen ağır para cezasının idari para cezasına dönüştürüldüğü cihetle, görevsizlik kararı verilmesi gerektiği gözetilmeksizin, yazılı olduğu şekilde hüküm kurulmasında isabet görülmediğinden bahisle,

CMUK'nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığı'nın 21.07.2004 gün ve 33504 sayılı yazılı emrine atfın, Yargıtay C.Başsavcılığı'nın 10.08.2004 gün ve Y.E. 9/2004-148820 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi:

KARAR: Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden,

SONUÇ: Gaziantep 2. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 17.06.2003 tarih ve 2001/580 - 2003/502 sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmamak koşuluyla CMUK'nun 343. maddesi uyarınca **BOZULMASINA**, 6.5.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4854 sayılı Bazı Kanunlardaki Cezaların İdari Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin A-33. bendi ile 2908 Sayılı Yasanın 78. maddesinde yapılan değişiklik ve 4854 Sayılı Yasanın geçici 1. maddesi hükmü uyarınca müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına, dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına tevdiine 25.10.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2001/3041 E.
2002/165 K.
29.1.2002 T.

ÖZET: Sanık hakkında, süresi dolan yetki belgesinin yenilenmesine yönelik karar alınmadığından Dernekler Kanununun 86. maddesi uyarınca cezalandırılması için kamu davası açıldığı halde; dava konusu edilmeyen "süresi dolan yetki belgesini iade etmemek" eyleminden mahkumiyetine karar verilmesi CMUK. nun 150. maddesine aykırıdır.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık Ömer Uygur'un yapılan yargılaması sonunda; Mahkumiyetine dair ŞANLIURFA 2.Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 7.9.2001 gün ve 2001/374 esas, 2001/1037 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşüldü:

KARAR: 1- Sanık hakkında süresi dolan yetki belgesinin yenilenmesine yönelik karar almadıklarından 2908 sayılı kanunun 86. maddesinden cezalandırılması için kamu davası açıldığı halde; dava konusu edilmeyen "süresi dolan yetki belgesini iade etmemek eyleminden yazılı madde uyarınca mahkumiyetine karar verilmesi suretiyle CMUK. nun 150. maddesine muhalefet edilmesi,

2- Sanığın duruşmada tespit edilen kimliğinde ve gerekçeli kararda nüfusa kayıtlı olduğu yerin nüfus kaydından farklı yazılması,

3- Kabule göre de;

- a) 2908 sayılı kanununun 86. ve 85/1/son cümle gereğince tayin olunan cezalara TCK. nun 119/4-5. maddesine göre yapılacak artırımın cezanın yukarı haddini geçmeyeceğinin düşünülmemesi suretiyle fazla ceza tayini edilmesi,
- b) Yetki belgesini iade etmemek şeklinde tarif edilen eylemin suç oluşturmadığı düşünülmeyen beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,

SONUÇ: Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA, bozma nedenine göre bozmanın hükmü temyiz etmeyen sanık Ahmet Ç'ya da sirayet ettirilmesine 29.1.2002 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
1978/4241 E.
1978/4203 K.
3.11.1978 T.

ÖZET: Kanuna aykırı olarak verilmiş olan müdahale kararı hükmü temyize yetki vermez.

DAVA: 1630 sayılı Kanuna muhalefetten sanıklar Halil, Kâzım, Duran, Ahmet, Hasan ve Ali'nin yapılan yargılamaları sonunda; beraatlerine dair K..... İkinci Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 14/09/1978 gün ve 1978/44 esas, 1978/332 karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay'ca incelenmesi müdahiller vekili tarafından istenilmiş ve şartı müdahil Yunus yönünden depo parası ile yerine getirilmiş olduğundan dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan tebliğname ile daireye gönderilmekle incelendi:

KARAR: Müdahilliklerine karar verilmiş olan Mevlüt ve Mustafa temyiz şartını yerine getirmediklerinden temyiz isteklerinin CMUK. nun 317. maddesi gereğince ve tebliğnamedeki görüşe uygun olarak REDDİNE,

Müdahilliğine karar verilmiş olan Yunus'un temyizine gelince

SONUÇ: Sanıklar hakkında 1630 sayılı Dernekler Kanunu'na muhalefetten açılan davada Yunus'un doğrudan doğruya zarar görmediği gözönünde tutularak müdahale isteğinin reddine karar verilmesi gerekirken, kanuna aykırı olarak verilmiş olan müdahale kararı hükmü temyize yetki vermeyeceğinden temyiz isteğinin tebliğnamedeki düşünce uyarınca REDDİNE, depo parasının geri verilmesine 03/11/1978 gününden oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
Ceza Genel Kurulu
1978/9-474 E.
1979/19 K.
22.1.1979 T.

ÖZET: 1 - Dava, Dernekler Kanunu'na muhalefet sebebine dayalıdır. Hüküm sanıklar tarafından temyiz edilmiş olsa bile suç niteliğinde kazanılmış haktan bahsolunamaz ve suçun niteliği yönünden bozma yapılabilir. Kazanılmış hak ceza bakımındandır. Dernek açma kararına gelince; bir derneğin açılması veya kapatılması, devletin kamu düzeni ve güvenliğini ilgilendirmektedir. Bu niteliği itibarıyla bir ceza değil, ancak bir önlem olup CMUK.nun 326. maddesindeki cezalara ilişkin kazanılmış hak kuralı dışında bulunmaktadır. Bu itibarla, itirazın kabulüne ve sanıklar hakkındaki onama kararının kaldırılmasına, eylemleri 1630 sayılı Dernekler Kanununun 4/d,e maddesi aracılığı ile 64. maddesine uyduğu halde anılan Yasanın 35, 65. maddeleriyle hüküm kurularak suç niteliğinin tayininde hataya düşülmesi isabetsiz bulunduğundan ceza yönünden kazanılmış hak saklı tutulmak suretiyle hükmün suç niteliği yönünden bozulmasına karar verilmelidir.

DAVA: 1630 sayılı Kanuna aykırılıktan sanık Bekir, Selçuk, İbrahim, Ümit, Tayyar, Kanber ve Nadir'in hükümlülüklerine ve cezalarının, ertelenmesine dair (Balıkesir Ağır Ceza mahkemesi)nden verilen 9.4. 1978 gün ve 360/93 sayılı hüküm sanıkların temyizleri üzerine Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesi'nce incelenerek 20. 10. 1978 gün ve 4019/4016 sayılı ilam ile, bozulmasına karar verilmiştir.

C. Başsavcılığı'nın; CMUK.nun 322. maddesi uyarınca özel daire bozma ilamında itiraz ederek bozma kararının kaldırılması ve hükmün tebliğnamenin bir nolu bendi uyarınca bozulması istemini bildiren 23. II. 1978 gün ve 84 sayılı itiraz namesiyle Birinci Başkanlığa gönderilmekle Ceza Genel Kurulu'nca okundu, gereği konuşulup düşünüldü:

KARAR: 1630 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar, Bekir, İbrahim, Selçuk, Kamber, Nadir, Ümit, ve Tayyar'ın anılan Yasanın, 35. maddesi aracılığı ile 65 maddesi uyarınca 6 şar ay hapislerine ve 647 sayılı Yasanın 6. maddesi nazara alınarak bu cezalarının ertelenmesine, Balıkesir Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği'nin açılmasına ilişkin hükmü özel daire (Ceza mahkemelerince, Dernekler Kanununa göre belli suçlara ilişkin ceza mahkumiyetleri sonucu olarak verilen dernek kapatma kararı, ilgililere yönelik cezayı ağırlaştırıcı bir öge ve etken bulunması nedeni ile CMUK.nun 326. maddesinde yer alan kazanılmış hak kuralının uygulanmasını gerektireceğinden tebliğnamedeki aksine görüşe iştirak edilmemiştir.

Mahkemece kabul edilen oluşa nazaran sanıklar Bekir, İbrahim, Ümit, Tayyar ve Kamber'in 1630 sayılı Kanunun 4/d, e maddeleri delaletiyle 64. madde gereğince cezalandırılmaları gerekirken, eylemlerinin 35. maddeye uyduğu kabul edilerek 65. madde ile tecziyelerine karar verilmesi aleyhe temyiz bulunmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.

Toplanan deliller karar yerinde incelenip, sanıklardan Bekir, İbrahim, Ümit, Tayyar ve Kamber'in suçlarının sübutu kabul, cezayı azaltıcı bir sebep bulunmadığı takdir kılınmış, savunmaları inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümde tenkit dışında bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan sanıkların yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün bu sanıkların mahkumiyetine ilişkin kısmının tebliğnamedeki düşünceye aykırı olarak onanmasına; diğer iki sanık Selçuk ile Nadir'in temyizlerine gelince: Halk Gecesinin düzenlenmesine dair karara katılmadıklarını, geceye iştirak etmediklerini savunan Nadir ve Selçuk'un bu savunmalarının varit olup olmadığı araştırılmadan ve suç teşkil eden eylemleri inandırıcı gerekçeleri ile açıklanmadan yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi isabetsizliğinden bozmuştur.

C. Başsavcılığı 23. II. 1978 gün ve 84 sayılı itiraz yazısında, özet olarak yerel mahkemenin, sanıkların eylemleri 1630 sayılı Dernekler Kanununun 4/d-e maddesine uyduğu ve 64 ncü madde gereğince cezalandırılmaları gerektiği halde oluşa ters düşer şekilde anılan Yasanın 65. maddesine göre hüküm kurarak bunun sonucu olarak derneğin kapatılması yerine açılmasına karar verdiğini, dernek açma kararının sanıklara yönelik bir ceza olmadığını, dernek açma ve kapama kararlarının devletin kamu düzeni ve güvenliğini korumak amacıyla getirildiğini, bu özelliğinden dolayı ceza değil bir önlem olduğunu belirterek, CMUK.nun 326/2. maddesindeki kazanılmış hak kapsamında kabul edilemeyeceğini ileri sürüp, Yargıtay Dokuzuncu Ceza Dairesi'nin 20.10.1978 gün ve 4109-4016 sayılı ilamının onama ile ilgili bölümünün CMUK.nun 322. maddesi uyarınca itirazen kaldırılması ve yerel mahkeme hükmünün tebliğnamenin 1 nolu bendi uyarınca da bozulması istenmiştir.

Özel daire sanıklardan Nadir ve Selçuk hakkındaki mahkumiyet hükmünü isteğe uygun olarak noksan soruşturma ve incelemeden bozmuştur.

Diğer sanıklar Bekir, İbrahim, Ümit, Tayyar ve Kamber haklarındaki hükmü ise eylemleri 1630 sayılı Dernekler Yasasının dernek kapatmayı da içeren 4/d,e ve 64 maddesine uyduğu halde anılan Yasanın 35, 65. maddesi ile mahkumiyetlerine ve derneğin açılmasına karar verilmek suretiyle suç niteliğinin yanlış tayin edilmesini aleyhe temyiz bulunmadığından bozma sebebi saymayarak onamıştır. Özel daire ile C. Başsavcılığı eylemin 1630 sayılı Dernekler Yasasının 64. maddesi kapsamında bulunduğunu ve bu madde uyarınca ceza görmelerini, derneğin kapatılması gerektiğini kabul etmektedir. Suç niteliğinin tayininde mahkemenin yanlışlığa düştüğü noktasında birleşmektedirler. Uyuşmazlık aleyhe temyiz olmadığı için gerek suç vasfında ve gerekse dernek açma hususunda kazanılmış haktan söz edilip edilemeyeceğine yöneliktir.

Hüküm sanıklar tarafından temyiz edilmiş olsa bile suç niteliğinde kazanılmış haktan bahsolunamaz; ve suçun niteliği yönünden bozma yapılabilir. Kazanılmış hak ceza bakımındandır. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 15/2. 1950 T. ve 21/2 sayılı ve Ceza Genel Kurulu'nun 11.5.1964 T. ve 601 sayılı kararlarında da bu görüş ilke olarak benimsenmiştir.

Dernek açma kararına gelince; bir derneğin açılması veya kapatılması, devletin kamu düzeni ve güvenliğini ilgilendirmektedir. Bu niteliği itibarıyla bir ceza değil, ancak bir önlem olup CMUK.nun 326. maddesindeki cezalara ilişkin kazanılmış hak kuralı dışında bulunmaktadır.

Bu itibarla, itirazın kabulüne ve sanıklar Bekir, İbrahim, Ümit, Tayyar ve Kamber haklarındaki onama kararının kaldırılmasına, eylemleri 1630 sayılı Dernekler Kanununun 4/d,e maddesi aracılığı ile 64. maddesine uyduğu halde anılan Yasanın 35, 65. maddeleriyle hüküm kurularak suç niteliğinin tayininde hataya düşülmesi isabetsiz bulunduğundan ceza yönünden kazanılmış hak saklı tutulmak suretiyle hükmün suç niteliği yönünden bozulmasına karar verilmelidir.

Çoğunluk kararına katılmayan üyeler ise, özel daire kararı usul ve yasaya uygun bulunduğundan itirazın reddi yolunda oy kullanmışlardır.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle itirazın kabulüne, özel daire kararının onama bölümünün kaldırılmasına, hükmün sadece ceza yönünden kazanılmış hak saklı tutulmak suretiyle suç niteliğinin tayininde yanılığa düşülmesinden dolayı bozulmasına, 22.1.1979 gününde üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi.

Yargıtay
Ceza Genel Kurulu
1983/9-132 E.
1983/225 K.
09.05.1983 T.

ÖZET: Hükmün mevzuu, duruşmanın neticesine göre iddianamede gösterilen fiilden ibarettir. Dava konusu tek eylem bütünüyle hem TCK.nun hem de Dernekler Kanununun maddelerine giren suçları oluşturduğundan, ağır cezayı öngören kanun maddeleri uyarınca hüküm kurulmalıdır.

DAVA: 1630 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık İ.Y. ve E.Ç.'nin, 1630 Sayılı Yasanın 35/2, 65/2, 647 Sayılı Yasanın 4 ve 5. maddeleri gereğince 18.000'er lira ağır para cezasıyla mahkûmiyetleri, izinsiz dersane açmaktan ayrıca Sıkıyönetim Askeri Mahkemesine açılan davadan beraat ettiklerinden, CMUK. nun 253. maddesince bu davanın reddine ilişkin hükmü Özel Daire:

(...İzinsiz dersane "Kur'an Kursu" açmaya taallük eden dava konusu tek eylem bütünüyle hem TCK.nun 261. hem de 1630 Sayılı Kanunun 35/1-a maddelerine giren suçları teşkil edeceğine, bu madde sarahatı karşısında sübutun kabulü halinde daha ağır cezayı öngören TCK.nun 261. maddesi uyarınca mahkûmiyet kararı verilmesi gerekeceğine ve aynı fiilden ötürü Sıkıyönetim Askeri Mahkemesine açılan davanın beraatle sonuçlandığı anlaşılmasına göre, CMUK.nun 253/3. maddesi nazara alınarak ittihaz olunan red kararını müteakip olayda fiil bölünüp yanlış şekilde nitelendirerek uygulama yeri bulunmayan Dernekler Kanununun 65/2. madde hükmü ile mahkûmiyet kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır...) gerekçesiyle bozmuştur.

KARAR: Yapılan açıklamadan anlaşıldığı üzere, sanıkların aynı nitelik ve zaman süreci içinde oluşan yasal eylemleri hakkında hem Çamardı Asliye Ceza Mahkemesine hem de Askeri Mahkemeye kamu davası açılmıştır. Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi 28.04.1982 gün ve 1982/297 sayılı ile sanıkların beraatlerine karar vermiş, bu karara dayanarak Çamardı Asliye Ceza Mahkemesi derşhane açmaya ilişkin davanın reddine, Dernekler Yasasının 35/1-a ve 65/2. maddelerine muhalefet davasından da hükümlendirmeye karar vermiştir. Bu karar, CMUK.nun 257. maddesine aykırı bulunmaktadır. Anılan maddede "Hükmün mevzusu, duruşmanın neticesine göre iddianamede gösterilen fiilden ibarettir" hükmü yer almaktadır. Her iki iddianemede aynı fiilden söz edilmektedir.

SONUÇ: Hal böyle olunca Çamardı Asliye Ceza Mahkemesince tüm davanın reddine karar verilmesi gerekirken aksine hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
1996/6943 E.
1997/2472 K.
7.4.1997 T.

ÖZET: Yardım toplama faaliyetlerinden elde edilen mal ve paralar devlet malı sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler devlet memuru gibi cezalandırılır. Görevli mahkeme ağır ceza mahkemesi'dir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na muhalefetten sanık İ.S.'nin yapılan yargılaması sonunda; Mahkumiyetine dair Fatih 3. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 18.3.1996 gün ve 1991/307 esas, 1996/238 karar sayılı hükmün Yargıtay'ca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C. Başsavcılığı'ndan tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek, gereği düşünüldü:

KARAR: İddiaya, 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 28. maddesinin "Yardım toplama faaliyetinden elde edilen mal ve paralar Devlet malı sayılır. Bunlara karşı suç işleyenler Devlet memuru gibi cezalandırılır" hükmüne göre davaya bakmanın Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevine girdiği gözetilmeden Asliye Ceza Mahkemesi'nde davaya devamlı yazılı şekilde hüküm tesis,

Kanuna aykırı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan, sair yönleri incelenmeksizin hükmün bu sebepten dolayı isteme aykırı olarak BÖZÜLMESİNE, bozmanın nedenine göre CMUK'nun 325. maddesi uyarınca temyiz etmeyen sanıklar E.E., E.B., D.Ö. ve Z.G.'ye de teşmiline 7.4.1997 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/1309 E.
2003/1369 K.
15.09.2003

ÖZET: Tekerrür nedeniyle hapis cezası arttırıldığı halde para cezasının arttırılmaması isabetsizdir. Mahkemenin bu şekilde verdiği karar yerindedir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanık Zeki'nin yapılan yargılaması sonunda; Mahkumiyetine dair FETHİYE 2.Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 27.6.2002 gün ve 2001/172 esas, 2002/625 karar sayılı hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü?

KARAR: Kararda TCK.nun 81/1 yerine 81/2 ve uygulamasında 1/12 yerine 1/2 artırılması şeklinde yazılması sonuç ceza doğru tayin edildiğinden maddi hata olarak kabul edilmiştir.

Tekerrür nedeniyle hapis cezası arttırıldığı halde para cezasının arttırılmaması aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır.

SONUÇ: Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin tahkikat neticelerine uygun olarak tecelli eden kanaat ve takdirine, tetkik olunan dosya münderecatına göre sanığın yerinde görülme temyiz itirazlarının reddiyle, eleştiri dışında doğru olan hükmün istem gibi ONANMASINA 15.9.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/794 E.
2003/1715 K.
09.10.2003 T.

ÖZET: Dernek lokalinde kumar oynanmasına izin vermek 2908 sayılı Yasanın ilgili maddesindeki suçu oluşturmaz.Bu sebeple beraatları yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi yerinde değildir.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefetten sanıklar Vakkas, Ali, Mustafa, İsmet ve Necmiye'nin yapılan yargılamaları sonunda; Mahkumiyetlerine dair PENDİK 3.Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 11.10.2001 gün ve 2001/1078 esas, 2001/886 karar sayılı hükmün Yargıtay'ca incelenmesi üst C.Savcısı ve sanıklar Vakkas, Mustafa ve İsmet tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığından tebliğname ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği düşünüldü:

KARAR: Sanık İsmet'in süresinden sonra yaptığı temyiz isteğinin CMUK.nun 317. maddesi uyarınca istem gibi REDDİNE,

Sanıklar Vakkas ve Mustafa ile tüm sanıklar yönünden C.Savcısının temyizlerine gelince;

- 1) Dernek lokalinde kumar oynanmasına izin vermekten ibaret eylemin 2908 sayılı Yasanın 37/1 ve 77/3 maddelerinde yazılı suçu oluşturmayacağı gözetilmeden sanıkların beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi,
- 2) Kabul ve uygulamaya göre de;

Sanıklar hakkında tayin olunan hapis cezasının suç tarihi itibarıyla 3.042.000 lira yerine 2.000.000 liradan paraya çevrilerek eksik ceza tayini,

SONUÇ: Kanuna aykırı, üst C.Savcısı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi BOZULMASINA 9.10.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/522 E.
2003/1710 K.
09.10.2003 T.

ÖZET: Usulüne uygun olmayan ön ödeme yeniden çıkarılmalıdır. Ceza maddesinde tercihli ceza olduğu halde ikisine de hükmedilmesi isabet taşımamaktadır.Ön ödeme uymama halinde artırım para cezasının üst sınırını geçemez.

DAVA: 2908 sayılı Dernekler Kanununa muhalefet suçundan sanık Fatih'in anılan Kanunun 85/1-2.cümle, TCK.nun 119, 72, 647 sayılı Kanunun 4. maddeleri uyarınca 261.003.600 TL. ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair, Trabzon 2.Asliye Ceza Mahkemesinin 24.12.2002 gün ve 2002/38-557 sayılı kararının;

KARAR: Tüm dosya kapsamına göre,

- 1) Ön ödemeye tabi suç nedeniyle sanığa, suç tarihi itibarıyla 142.365.600 TL. yerine 218.104.099 TL. üzerinden ön ödeme ihtarında bulunulması karşısında, ön ödeme önerisinin usulüne uygun olmadığı, mahkemece usulüne uygun ön ödeme ihtarında bulunulup sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı biçimde mahkumiyet kararı verilmesinde,
- 2) Kabule göre de; 2908 sayılı Kanunun 85/1. maddesi-fıkrasının 2.cümlesinde hapis ve ağır para cezalarından birisinin tercih edilmesi öngörüldüğü halde, her iki cezaya da hükümlenmesi ve para cezasının suç tarihi itibarıyla hesaplanan üst haddinin TCK.nun 19. maddesi de nazara alındığında 142.365.600 TL. olduğu, anılan Kanunun 119. maddesince yapılacak artırım sonucu bu miktarın geçilemeyeceği gözetilmeden üst haddi geçecek şekilde artırım yapılması suretiyle

fazla ceza tayininde isabet görülmediğinden bahisle, CMUK.nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 27.2.2003 gün ve 9457 sayılı yazılı emrine atfen, Yargıtay C.Başsavcılığının 11.3.2003 gün ve Y.E.35389 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi.

SONUÇ: Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden, TRABZON 2.Asliye Ceza Mahkemesinin 24.12.2002 tarih ve 2002/38 esas, 2002/557 sayılı kararının CMUK.nun 343.maddesi uyarınca istem gibi BOZULMASINA, bozma nedenine göre cezanın ÇEKTİRİLMEMESİNE, dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE 9.10.2003 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
9. Ceza Dairesi
2003/1690 E.
2003/1679 K.
07.10.2003 T.

ÖZET: 2908 sayılı Dernekler Kanununa aykırı eylemlerin anılan kanunun 74/2 maddesi uyarınca ceza kararnamesi ile sonuçlandırılmayacağı göz önüne alınmadan ceza kararnamesine itirazın reddi isabetsizdir.

DAVA VE KARAR: 2908 sayılı Dernekler Kanununa aykırılık suçundan sanıklar Ahmet ve Abdulkadir'in, anılan kanunun 86, TCK'nun 119/5. maddeleri gereğince 327.156.148.- TL. ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair, Bakırköy 4. Sulh Ceza Mahkemesinin 28.11.2002 gün ve 2002/880-1640 sayılı kararına vaki itirazın reddine ilişkin, Bakırköy 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 4.3.2003 gün ve 2003/16 müt. sayılı kararının;

2908 Sayılı Kanuna aykırı eylemlerin, anılan kanunun 74/2. maddesi uyarınca 3005 Sayılı Kanun hükümlerine tabi olduğu ve ceza kararnamesi ile sonuçlandırılmasının mümkün bulunmadığı gözetilmeden, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle CMUK'nun 343. maddesi uyarınca bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 4.8.2003 gün ve 36895 sayılı yazılı emrine atfen, C. Başsavcılığının 26.8.2003 gün ve 131899 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla incelendi.

Yazılı emre atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden Bakırköy 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 4.3.2003 tarih ve 2003/16 müt. sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmamak koşuluyla CMUK'nun 343. maddesi uyarınca istem gibi BOZULMASINA, müteakip işlemlerin mahallinde yapılmak üzere dosyanın gereği için Yargıtay C.Başsavcılığına TEVDİİNE, 7.10.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.

25. KURUMLAR VERGİSİ

Danıştay

3. Daire

2002/1563 E.

2004/1866 K.

24.06.2004 T.

ÖZET: Derneklere ait ya da bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsü dışındaki iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için, bu işletmelerin faaliyetlerinin sürekli olması ve faaliyetlerinin ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir.

İstemin Özeti: Kanarya satışlarına aracılık etmek suretiyle kazanç sağlayan davacı derneğin ticari faaliyette bulunduğu kabul edilerek adına tesis edilen kurumlar, gelir (stopaj) ve katma değer vergisi mükellefiyetini; derneğin, doğrudan doğruya kuş üretmediği, kendi adına satış yapmadığı, düzenlenen tanıtım ve gösteri amaçlı organizasyonlarda dernek üyelerine ve üye olmayanlara ait kuşların sergilendiği, kuş alım satımının bu kişiler arasında gerçekleştiği, kuş satışı yapanların bağışta bulunduğu, bu bağışlar nedeniyle dernekçe makbuz düzenlediği anlaşıldığından süreklilik arz etmeyen faaliyetin Kurumlar Vergisi Kanununun 1/D bendi ve 4'üncü maddeleri birlikte değerlendirildiğinde ticari faaliyet olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle iptal eden Manisa Vergi Mahkemesinin 21.12.2001 gün ve E:2001/872, K:2001/1525 sayılı kararının; kanarya satışlarına aracılık ederek gelir sağlayan davacı dernek adına vergi mükellefiyeti tesis edilmesinde yasalara aykırılık bulunmadığı ileri sürülerek bozulması istenmiştir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

Tetkik Hakimi Ahmet Derin'in Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar Vergi Mahkemesi kararının bozulmasını sağlayacak durumda bulunmadığından, temyiz isteminin reddi gerektiği düşünülmektedir.

Savcı Münevver Demir'in Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 49. maddesinin 1.fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp Vergi Mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında, anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görülmemektedir.

Açıklanan nedenle temyiz isteminin reddi ile vergi mahkemesi kararının onanması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Üçüncü Dairesince işin gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: 2575 sayılı Danıştay Kanununa 3619 sayılı Kanunla eklenen Ek 1'inci madde uyarınca hüküm veren Danıştay Üçüncü ve Dokuzuncu Dairelerince oluşturulan Müşterek Kurulca dosya incelenerek işin gereği görüşülüp düşünüldü:

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 2362 sayılı Kanunla değişik 1/D bendinde, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmiş, maddenin son fıkrasında da kurum kazancının, gelir vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp edeceği hüküm altına alınmıştır.

Aynı Kanunun 5'inci maddesinde, derneklere ait veya bağlı olup, 4'üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmelerin, derneklerin iktisadi işletmeleri olduğu belirtilmek suretiyle derneklere ait veya bağlı olan iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğu, Kanunun iktisadi kamu müesseselerinin vergilendirilmesi için gerekli koşulları düzenleyen 4'üncü maddesine atıf yapılmak suretiyle belirlenmiş bulunmaktadır.

Atıfta bulunulan 4'üncü maddede bu koşullar, iktisadi işletmenin derneğe ait veya bağlı olması, faaliyetinde devamlılık bulunması, faaliyetin ticari, sınai ve zirai nitelikte olması, sermaye şirketi ve kooperatif statüsünde bulunmaması şeklinde belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında da bu işletmelerin kazanç gayesi gütmemelerinin, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunmasının, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerine tesir etmeyeceği açıklanmıştır.

Belirtilen kanun hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden derneklere ait ya da bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsü dışındaki iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için, bu işletmelerin faaliyetlerinin sürekli olması ve faaliyetlerinin ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir.

Dosyanın incelenmesinden davacı derneğin açık olduğu 1.1.2001-20.3.2001, 28.10.2001-31.12.2001 tarihleri arası her hafta salı ve perşembe günleri müzayede yapılarak kanarya sahipleri arasında kuş satışlarına aracılık edildiği, ayrıca özel organizasyonlar ve yarışmalar yapılmak suretiyle kuş satışlarına ortam sağlandığı bu satışlar dolayısıyla satış bedeli üzerinden teberru adı altında %5 komisyon alındığı makbuz kesilerek dernek gelirleri arasına intikal ettirildiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda ticari nitelik taşıyan faaliyetleri ile tedavül ekonomisine katılan, yaptığı müzayedeler ile kuş satışlarına aracılık ederek gelir sağladığı anlaşılan davacı derneğin devamlılık arzeden bu faaliyetinden dolayı iktisadi işletme sayılması, bu nedenle elde ettiği gelirin kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiğinden aksi yolda verilen mahkeme kararında hukuka uygunluk görülmemiştir.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin kabulüne Manisa Vergi Mahkemesinin 21.12.2001 gün ve E:2001/872, K:2001/1525 sayılı kararının bozulmasına yargılama giderlerinin yeniden verilecek kararda karşılanması gerektiğine 24.6.2004 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY:

Davacı derneğin 6 ay süresince haftada iki gün olmak üzere dernek üyelerinin dernek merkezinde toplanarak kuşlarını sergilemeleri ve aralarında kuş alış ve satışı yapmaları bu faaliyet nedeniyle derneğe belirli bir parayı bağışlamaları, derneğin komisyonculuk yaptığı ve komisyon geliri elde ettiği bu nedenle iktisadi işletme sayılması gerektiği nedeniyle kurumlar vergisi mükellefi olduğu kabul edilmiştir.

Komisyonculuk Borçlar Kanununun 416-430'uncu maddelerinde düzenlenmiş olup, alım ve satım işlerinde komisyoncu ücret mukabilinde kendi namına ve müvekkili hesabına kıymetli evrak ve menkul eşya alım ve satımını deruhte eden kimse olarak tanımlanmıştır.

Davacı derneğin dernek üyelerinin haftanın belirli günlerinde dernek merkezinde toplanarak sahibi oldukları kanarya kuşlarını sergilemeleri ve aralarında kuş alış veriş yapmaları ve derneğe belirli bir miktar para bağışında bulunmaları nedeniyle derneği bir aracı veya komisyoncu olarak nitelenebilir.

Derneğin faaliyeti piyasaya hitap eden üçüncü kişilere hizmet veren bir iş değildir. Derneğin amacının üyelerinin haftanın belirli günlerinde bir araya gelmesini ve kanarya sevenlerin bu sevgilerinin, duygularının tatminini sağlamak olduğu açıktır. Sadece üyelerini biraraya getirerek üyelerinin kendi aralarında yaptığı satışı, üçüncü kişilere yapılmış komisyonculuk hizmeti olarak değerlendirmek olanaksızdır. Üyeleri dışında herkese hizmet verilmemesi nedeniyle, derneğin tedavül ekonomisine katılmayan ve haksız rekabete sebep olmayacak dernek faaliyetini ticari nitelikte bir işletme veya ticari iş olarak nitelendirmek olanaksız bulunduğundan derneğin yasal faaliyetini iktisadi bir işletme olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu bakımdan davacı dernek adına kurumlar vergisi mükellefiyeti tesisinde hukuka uygunluk bulunmadığından mahkeme kararının onanması gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu 1992/2 E. 1994/2 K. 16.6.1994 T.

ÖZET: 5422 sayılı kurumlar vergisi kanunu hükümleri karşısında içtihatların, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek, Türkiye'den geçici olarak çıkarılan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle ücret karşılığı yaptığı hizmetlerin, yabancı dil kursları düzenleyen ve bununla ilgili kitap satışı yapan derneklerin bu faaliyetlerinin, bir spor kulübünün işlettiği kafeterya, büfe, düğün salonu ve fotoğrafçılık faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettikleri gelirlerinden dolayı Kurumlar Vergisi mükellefi olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

DAVA VE KARAR: Derneklerin, üye ödentileri, başışlar, bazen kamu yardımı ve üyelerin bizzat çalışmaları gibi öz kaynakları dışındaki gelir sağlayıcı faaliyetleri ile vakıfların, ziraat odasının ve Polis Bakım ve Yardım Sandığının işlettiği polis pazarlarının benzer nitelikteki faaliyetlerinin, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri karşısında iktisadi işletme niteliğinde sayılıp sayılmayacağı ve elde edilen gelirin Kurumlar Vergisine tabi tutulup tutulmayacağı konularında Danıştay Dördüncü Dairesinin kendi kararları ile Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Daire Kararları arasındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi yolu ile giderilmesi Danıştay Dördüncü Dairesince istenilmiş bulunduğundan, raportör üyenin raporu, konu ile ilgili kararlar ve yasal düzenlemeler incelendikten ve Başsavcının düşüncesi ve sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği düşüldü:

İsteme Konu Olan Kararlar:

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek, Türkiye'den geçici olarak çıkarılan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle ücret karşılığı yaptığı hizmetlerin iktisadi işletme niteliğinde bulunduğu kabul edilerek dernek adına 1981 ve 1982 takvim yılları için Kurumlar Vergisi tahakkuk ettirilmiştir. Bu vergiler hakkında çıkan uyuşmazlıkta vergi mahkemesince, dernek faaliyetinin piyasa işletme ekonomisi kurallarına göre sunulmayı kamu düzeni içinde sunulduğu, bu hizmet nedeniyle ücret alınmasının yapılan faaliyetlerin 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri uyarınca iktisadi işletme niteliği kazanmasına neden olamayacağı, dolayısıyla elde edilen gelirin vergiye tabi tutulamayacağı gerekçesiyle tahakkukların terkinine karar verilmiştir. Bu kararlara karşı yapılan temyiz istemi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesinin 25.11.1987 günlü ve E: 1986/2130, K: 1987/3494, E: 1985/2128, K: 1987/3493 sayılı kararlarıyla mahkeme kararları yerinde görülerek temyiz istemlerinin reddine karar verilmiş, vaki düzeltme istemleri de reddedilerek kararlar kesinleşmiştir. Aynı dernek adına 1987 ve 1988 takvim yılları için aynı nedenle tahakkuk ettirilen Kurumlar Vergisi hakkında çıkan uyuşmazlıkta ise vergi mahkemesinin terkin kararları Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.1.1992 günlü ve E: 1989/131, K: 1992/73 sayılı ve 2.4.1992 günlü ve E: 1990/438, K: 1992/1333 sayılı kararlarıyla, davacı kurumun ücret karşılığında triptik ve diğer belgeleri düzenlemek suretiyle yaptığı faaliyetlerin iktisadi işletme sayılarak elde edilen gelirin vergilendirilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur. Bu kararlara karşı yapılan düzeltme istemleri de aynı Dairece reddedilmiştir.

Öte yandan yabancı dil kursu düzenleyen ve bununla ilgili kitap satışı yapan bir dernek adına salınan Kurumlar Vergisi, Vergi Mahkemesince derneğin amacını gerçekleştirmek için düzenlemiş olduğu kurslardan ücret almasının lisan kursunun iktisadi işletme olduğu sonucunu doğurmayacağı gerekçesiyle terkin edilmiş, bu karara karşı yapılan temyiz istemi Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.11.1990 günlü ve E: 1988/2610, K: 1990/3253 sayılı kararıyla yerinde görülünce temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Benzer bir derneğin aynı nitelikteki faaliyeti nedeniyle elde ettiği gelirin vergilendirilip vergilendirilmeyeceği konusunda doğan uyuşmazlıkta ise Danıştay Dördüncü Dairesinin 22.11.1991 günlü ve E: 1990/3619, K: 1991/3723 ve

23.12.1991 gün ve E: 1988/5610, K: 1991/4677 sayılı kararlarıyla özel okullar gibi devamlı olarak lisan eğitimi ve öğretimi yapan derneğin Türk Ticaret Kanunu'nun 11 inci ve 12 nci maddesinin 6 ncı bendi hükümleri karşısında söz konusu faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılarak elde edilen gelirin vergilendirilmesi gerektiği gerekçesiyle vergi mahkemesi kararları bozulmuştur.

Bir spor kulübünün kar amaçlı iktisadi bir işletme niteliği taşıması nedeniyle işlettiği kafeterya, büfe, düğün salonu ve fotoğrafçılık gelirlerinden dolayı Kurumlar Vergisi mükellefi olmaması gerektiğine dair vergi mahkemesi kararı, Danıştay Üçüncü Dairesinin 28.6.1988 günlü ve E: 1987/2289, K: 1988/1934 sayılı kararıyla uygun görülerek temyiz isteminin reddine karar verilmiş, aynı spor kulübünün aynı türdeki faaliyetlerinin iktisadi işletme niteliğinde sayılacağı Danıştay Üçüncü Dairesinin 6.4.1993 günlü ve E: 1992/2775, K: 1993/1297 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Polis Bakım Yardım Sandığının işlettiği polis pazarlarının Kurumlar Vergisine tabi tutulmaması gerektiği Danıştay Dördüncü Dairesinin 18.12.1986 günlü ve E: 1985/3561, K: 1986/4078 sayılı kararıyla kabul edilmiş, aynı Dairenin 21.2.1991 günlü ve E: 1988/2876, K: 1991/708 sayılı kararıyla ise aynı polis pazarlarının iktisadi işletme kapsamında olduğu görülerek gelirlerinin Kurumlar Vergisine tabi tutulmasına karar verilmiştir.

Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin basılı evrak alımı, satımı ve plaka yaptırılıp satılması faaliyetinin iktisadi işletme niteliğinde bulunmadığı Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.2.1990 günlü ve E: 1989/1401, K: 1990/650 sayılı kararıyla kabul edilmiş, Ziraat Odasının mesleki faaliyeti ile ilgili olarak ilaç, alet ve gübre alım satımı, Dördüncü Dairenin 15.6.1989 günlü ve E: 1987/144, K: 1989/2790 sayılı kararıyla iktisadi işletme kapsamında görülmüştür. Ayrıca Dördüncü Dairenin 24.3.1987 günlü ve E: 1985/2698, K: 1987/1033 sayılı kararıyla vakfa ait gayrimenkullerden elde edilen gayrimenkul sermaye iradının Kurumlar Vergisine tabi olduğu kabul edilmiş, aynı Dairenin 18.3.1988 günlü ve E: 1986/4596, K: 1988/1562 sayılı kararıyla da bir vakfın bastırıp sattığı kitaplardan elde ettiği gelirin vergilendirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Konu İle İlgili Yasa Maddeleri:

I - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 1 inci maddesi:

Aşağıda yazılı kurumların kazançları Kurumlar Vergisine tabidir.

- A - Sermaye Şirketleri;
- B - Kooperatifler;
- C - İktisadi Kamu Müesseseleri;
- D - Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler;
- E - (3239 sayılı Kanun'la eklenen bent) iş ortaklıkları;

Bu Kanunun tatbikatında sendikalar dernek; Cemaatler vakıf hükmündedir.
Kurum kazancı, Gelir Vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından tereküp eder.

II - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 199 ve 2362 sayılı Kanunlarla değişik 4 üncü maddesi:

Devlete, özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idarelerine ve müesseselerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ve birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler iktisadi kamu müesseseleridir. Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

III - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 903 sayılı Kanun'la değişik 5 inci maddesi:

Dernek ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmeler, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleridir.

IV - Türk Ticaret Kanunu'nun 11 inci maddesi:

Ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler, ticari işletme sayılır.

V - Türk Ticaret Kanunu'nun 12 nci maddesi:

Aşağıda yazılı veya mahiyetce bunlara benzeyen işlerle uğraşmak üzere kurulan müesseseler, ticarethane sayılır.

(6. bent)

Tiyatro, sinema, otel, han ve lokanta gibi umumi mahaller, hususi mektep ve hastane ve açık satış yerlerinin işletilmesi;

(son fıkra)

Fabrikacılık, ham madde veya diğer malların makina yahut sair teknik vasıtalarla işlenerek yeni veya değerli mahsuller vücuda getirilmesidir.

VI - Türk Ticaret Kanunu'nun 13 üncü maddesi:

Aşağıdaki işleri görmek üzere açılan bir müessesenin işlerinin hacim ve ehemmiyeti, ticari muhasebeyi gerektirdiği ve ona ticari veya sınai bir müessese şekil ve mahiyetini verdiği takdirde bu müessese de ticari işletme sayılır.

Danıştay Başsavcısının Düşüncesi:

Danıştay Dördüncü Dairesinin; 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesinin (D) bendinde yer alan "iktisadi işletme" kavramının kapsam ve sınırının belirlenmesi konusunda Danıştay'da içtihat birliği sağlanamadığı için hem bu dairenin kendi kararları hem de Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Dairelerinin aynı konudaki kararları arasında aykırılık devam edeceğinden, içtihadın birleştirilmesi suretiyle uygulamada birliğin sağlanmasına ilişkin 29.9.1992 günlü ve E. No.: 1992/3510-3209, K. No.: 1992/4113-4112 sayılı kararı üzerine 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39 uncu maddesi gereğince düşünce alınmak üzere Başsavcılığımıza gönderilen dosya incelendi:

Danıştay Dördüncü Dairesinin sözü edilen kararında belirtilen ve içtihatların birleştirilmesine konu kararlar ilgileri itibariyle aşağıdaki biçimde gruplandırılarak özetlenebilir.

A) Danıştay Dördüncü Dairesi, 25.11.1987 günlü ve E. No.: 1986/2130, K. No.: 1987/3494 sayılı, Esas: 1985/2128 ve K. No.: 1987/3493 sayılı kararları ile,

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak giren taşıtların triptik belgelerini düzenlemek ve yurtdışına geçici çıkışlarda gümrüklerden çıkış karnelerini vermek faaliyetinden elde ettiği gelirlerin kurumlar vergisine tabi tutulamayacağına ilişkin vergi mahkemesi kararlarını usul ve yasaya uygun bularak temyiz istemlerini red etmiştir. Karar düzeltme istemleri de yerinde görülmediğinden söz konusu daire kararları kesinleşmiştir.

Aynı Daire, 16.1.1992 günlü ve E. No.: 1989/131, K. No.: 1992/73 sayılı ve 2.04.1992 günlü, E. No.: 1990/438, K. No.: 1990/1333 sayılı kararları ile ise "Anılan kurumun triptik belgeleri ve çıkış karneleri düzenlemek faaliyetinin iktisadi ve ticari işletme sayılarak vergilendirilmesinde yasaya aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle aksi yöndeki vergi mahkemesi kararlarını bozmuş, bu bozma kararlarına karşı yapılan düzeltme istemlerini de red etmiştir.

B) Türk Amerikan Üniversiteliler Derneğinin, yabancı dil kurslarından elde ettiği kazancın Kurumlar Vergisine tabi olup olmadığı konusunda çıkan uyumsuzluklarda Danıştay Dördüncü Dairesinin 22.11.1991 günlü ve E. No.: 1990/3619, K. No.: 1991/3723 sayılı ve 23.12.1991 günlü, E. No.: 1988/5610 ve K. No.: 1991/4677 sayılı kararları ile "Eğitim ve öğretim hizmeti yapan davacı derneğin, dil kursları ile ilgili faaliyetinin iktisadi işletme sayılmasında ve bu nedenle elde edilen gelirin vergilendirilmesinde kanuna aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle temyiz istemi kabul edilerek, tahakkukları terkin eden vergi mahkemesi kararları bozulmuştur.

Danıştay Üçüncü Dairesi ise 23.11.1990 gün ve E. No.: 1988/2610 ve K. No.: 1990/3253 sayılı kararı ile, İzmir Türk Amerikan Derneğinin yabancı dil kursları ve bununla ilgili kitap satışı faaliyetinden ötürü salınan kaçakçılık cezalı kurumlar vergisini "Derneğin, amacını gerçekleştirmek için düzenlemiş olduğu kurslardan üç-

ret almasının bu lisan kursunun iktisadi işletme olduğu sonucunu doğurmayacağı, derneğin ticari amaçla değil, kültür hizmeti vermek amacıyla hareket ettiğinin kabulü gerektiği" gerekçesiyle kaldıran vergi mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusunu aynı gerekçe ve nedenlerle ret etmiş, karar düzeltme istemi de red edilmiş olduğundan daire kararı kesinleşmiştir.

C) Danıştay Dördüncü Dairesi 21.2.1991 günlü ve E. No.: 1988/2876, K. No.: 1991/708 sayılı kararı ile, "Polis Bakım ve Yardım Sandığının, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7/5 maddesi uyarınca kurumlar vergisinden muaf tutulması gerektiğinin dairelerince de kabul edildiği, sandığa bağlı bir yan kuruluş olan polis pazarları ise ticari usullere ve hükümlere göre faaliyet gösteren iktisadi işletmeler olduğundan 5442 sayılı Kanun'un 1 inci maddesinin (D) bendi ve 5 inci maddeleri hükümleri uyarınca kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiği" gerekçesiyle aksi yoldaki mahkeme kararını bozmuş, bozma kararına karşı yapılan düzeltme istemi de reddedilmiştir.

D) Tevkif Ağazade Özel Vakfına ait taşınmazların kiraya verilmesinden elde edilen gayrimenkul sermaye iradının beyan edilmemesi nedeniyle vakıf adına yapılan kaçakçılık cezalı kurumlar vergisi tarhiyatını, sadece gayrimenkul sermaye iradı elde eden vakfın bu faaliyetinin ticari faaliyet olarak kabulüne olanak bulunmadığı gerekçesiyle terkin eden vergi mahkemesi kararının temyizi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesi 24.3.1987 günlü ve E. No.: 1985/2698, K. No.: 1987/1033 sayılı kararı ile "Vakfa ait taşınmazların devamlı olarak kiraya verilmesinden elde edilen gelirin, ticari bir iktisadi işletme geliri olarak kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiği" gerekçesiyle mahkeme kararını bozmuş ve tarhiyatı kusur cezalı olarak onamıştır.

Danıştay Dördüncü Dairesi 18.4.1988 günlü ve E. No.: 1986/4596 ve K. No.: 1988/1562 sayılı kararı ile de, "Dinsel kitap basıp satan bir vakfın bu faaliyetinin ticari işletme niteliğinde bulunduğu, dolayısı ile kurumlar vergisine tabi olduğuna" karar vermiştir.

E) Tavşanlı Ziraat Odasının çiftçilere zirai ilaç, alet ve gübre satışı sonucu elde ettiği gelir nedeniyle adı geçen oda adına tahakkuk ettirilen kurumlar vergisi, vergi mahkemesince "ziraat odasının bu faaliyeti ticaretle iştiğal anlamına gelmeyeceği, kaldı ki odanın kurumlar vergisinden muaf olduğu" gerekçesiyle terkin edilmiş, bu kararın temyizi üzerine Danıştay Dördüncü Dairesinin 15.6.1989 günlü ve E. No.: 1987/144, K. No.: 1989/2790 sayılı kararı ile "Tüzel kişiliği haiz olan ve bağımsız muhasebesi ve sermayesi bulunan davacı ziraat odasının belli bir oranda karla çiftçilere zirai alet, ilaç ve gübre satması" faaliyeti Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4 üncü maddesi kapsamında bir iktisadi işletme niteliğinde olduğu" kabul edilerek vergi mahkemesi kararı bozulmuştur.

Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.2.1990 günlü ve E. No.: 1989/1401, K. No.: 1990/650 sayılı kararı ile de, "Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin basılı evrak alım satımı ve plaka yaptırıp satması kuruluş amacı doğrultusunda ortaklar arası yardımlaşmaya yönelik faaliyetler olup, bu tür faaliyetlerin ticari bir işletme olarak

kabulüne olanak bulunmadığı” gerekçesiyle temyiz istemi red edilmiş ve tarhiyatın terkinine ilişkin mahkeme kararı onanmıştır.

F) İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübü Derneğinin işlettiği kafeterya ve düğün salonu ile fotoğrafçılık faaliyeti iktisadi işletme niteliği taşımadığı gerekçesiyle adı geçen spor kulübü adına yapılan kaçakçılık cezalı kurumlar vergisini terkin eden vergi mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusu Danıştay Üçüncü Dairesinin 28.6.1988 günlü ve E. No.: 1987/2289, K. No.: 1988/1934 sayılı kararı ile ve aynı gerekçelerle red edilerek mahkeme kararı onanmıştır.

Danıştay Üçüncü Dairesinin, İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında sözü edilmeyen ve aynı konuya ilişkin 6.4.1993 günlü, E. No.: 1992/2775, K. No.: 1993/1297 sayılı kararında ise, İzmir Spor Gençlik ve Spor Derneğinin işlettiği büfe, düğün salonu ve kafeterya ile dondurma satışı faaliyetinin itisadi işletme sayılmasının yasaya uygun olduğu yolundaki vergi mahkemesi kararı yerinde görülmüş, ancak temyiz istemi başka bir yönden kabul edilerek mahkeme kararının bozulduğu saptanmıştır.

2575 sayılı Danıştay Kanunu’nun 39 uncu maddesine göre, İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin ya da idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü takdirde işi inceleyerek lüzum görürse içtihadın birleştirilmesi ya da değiştirilmesi hakkında karar verir.

O halde, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilebilmesi için hukuki dayanakları aynı ve benzer nitelikte olaylar hakkında en az iki kararın bulunması ve bu kararlar arasında aykırılık ve uyumsuzluk olması gerekmektedir.

Kanımızca, Danıştay Dördüncü Dairesinin İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında sözü edilen ve yukarıda gruplar halinde belirtilen tüm kararlar yönünden “aralarında aykırılık ve uyumsuzluk bulunduğu” koşulunun gerçekleştiğinden söz etmek mümkün değildir.

Şöyle ki:

- a) Danıştay Dördüncü Dairesinin, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik belgeleri ve araç çıkış karneleri düzenlemek karşılığında elde ettiği gelirlerin kurumlar vergisine tabi tutulamayacağına ilişkin 25.11.1987 gün ve E. No.: 1985/2128, 1986/2130 ve K. No.: 1987/3493, 3494 sayılı kararları ile, aynı kurumun bu faaliyetinin iktisadi işletme sayılarak vergilendirilmesinde yasaya aykırılık görülmediğine ilişkin 16.1.1992 günlü ve E. No.: 1989/131, K. No.: 1992/73 sayılı, 2.4.1992 günlü ve E. No.: 1990/438, K. No.: 1992/1332 sayılı kararları,
- b) Yabancı dil kursları düzenleyen derneklerin bu faaliyetleri sonucunda elde ettikleri gelirlerin kurumlar vergisi kapsamında olmadığına ilişkin Danıştay Üçüncü Dairesinin 23.11.1990 günlü ve E. No.: 1988/2610, K. No.: 1990/3253 sayılı kararı ile, Danıştay Dördüncü Dairesinin derneğin bu faaliyetinin iktisadi işlet-

me sayılarak vergilendirilmesi gerektiği hakkındaki 22.11.1991 günlü ve E. No.: 1990/3619, K. No.: 1991/3723 sayılı kararları, hukuki dayanakları aynı ve benzer nitelikteki olaylara ilişkin olmalarına karşın, aralarında aykırılık ve uyumsuzluk bulunduğu açıktır.

- c) Danıştay Üçüncü Dairesinin, İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübünün işlettiği büfe, kafeterya, düğün salonu ile fotoğraflılık faaliyetinden sağladığı gelirlerin kurumlar vergisine tabi olmadığı konusundaki 28.6.1988 günlü, E. No.: 1987/2289 ve K. No.: 1988/1934 sayılı kararı ile, 6.4.1993 günlü, E. No.: 1992/2775 ve K. No.: 1993/1297 sayılı kararı arasında da aykırılık vardır.

Bu bakımdan sözü edilen kararlar arasındaki aykırılığın içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesi gerekmektedir.

İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında yer alan; ziraat odasının çiftçilere zirai ilaç, alet ve gübre satışı, Polis Bakım ve Yardım Sandığının işlettiği polis pazarlarındaki faaliyeti ve vakıfların, taşınmazlarını kiraya vermek ya da kitap basıp satmak suretiyle elde ettikleri gelirlerin iktisadi işletme sayılarak kurumlar vergisine tabi tutulması gerektiğine ilişkin kararlar ise hukuki dayanakları aynı olmakla beraber, konuları farklı, tek kararlardır. Bu kararlar arasında herhangi bir aykırılık da söz konusu değildir.

Danıştay Dördüncü Dairesince; bu kuruluş ve kurumların iktisadi işletmeleri yönünden Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesi kapsamında bulunmaları nedeniyle bu maddede yer alan "İktisadi İşletme" kavramının kapsam ve sınırının belirlenmesi için konunun İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk edildiği anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi hukuki kural ve kavramların kapsam ve sınırları mahkemelerin yorum ve içtihatları ile belirlenir. Bu belirlemede, mahkeme uyumsuzluğa konu her olayın özellik ve niteliklerini de gözönünde tutarak ona göre yorumunu yapar ve sonuca ulaşır.

O bakımdan, sadece hukuki bir kavram ya da deyim kapsam ve sınırlarını belirlemek için İçtihatların birleştirilmesi yoluna başvurmak hem mahkemelerin içtihat oluşturmadaki takdir ve hareket serbestisini sınırlar, hem de içtihatların genişlemesi ve geliştirilmesini engeller.

Açıklanan nedenlerle sözü edilen kararlar yönünden içtihatların birleştirilmesine gerek ve yasal olanak bulunmadığı düşüncesindeyiz.

Öte yandan Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7 nci maddesine 3239 sayılı Kanunla eklenen 19 uncu bend ile, Karayolları Trafik Kanunu'nun 131 inci maddesinde yer alan basılı kağıt ve plakaların satışı faaliyetinde bulunan kurumların faaliyetinin bu vergiden muaf olduğu hükmü getirilmiş böylece Şoförler ve Otomobilciler Derneğinin basılı evrak alım satımı ve plaka yaptırıp satımından elde ettiği gelirler yönünden konu çözümlenmiştir. O nedenle bu konuda da içtihadın birleştirilmesine gerek bulunmamaktadır. Kaldı ki bu hususta birbirine aykırı karar da söz konusu değildir.

Konunun esas yönünden incelenmesine gelince;

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 1 inci maddesinin (D) bendinde, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu hükmü yer almış, son fıkrasında da, kurum kazancının gelir vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp edeceği belirtilmiştir.

Kanunun 5 inci maddesine göre dernek ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleridir. Bu maddenin yollamada bulunduğu 4 üncü maddede ise koşullar "faaliyetleri devamlı bulunan ve sermaye şirketleri ile kooperatifler dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler" biçiminde belirlenmiştir. Öte yandan Kurumlar Vergisi Kanununun sözü geçen 4 üncü maddesinin son fıkrası hükmüne göre bu işletmelerin kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerine etkisi yoktur.

Belirtilen kanun hükümlerinin birlikte incelenmesinden açıkça anlaşıldığı üzere derneklere ait ya da bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsü dışındaki iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için, bu işletmelerin faaliyetlerinin sürekli olması ve ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir.

O bakımdan içtihadın birleştirilmesine konu kararlar arasındaki aykırılık ve uyumsuzluğun giderilmesi derneklerin söz konusu ekonomik işletmelerinin, ticari, sınai ve zirai işletme sayılıp sayılmayacağına bağlı bulunmaktadır.

Kısa ve özet tanımıyla işletme, kar sağlamak için üretim faktörlerini (emek ve sermayeyi) bir organizasyon içinde bir araya getirerek mal veya hizmet üreten yahut pazarlayan ya da bu iki işi birlikte yapan ekonomik kuruluşu ifade eder. Bu bağlamda her işletme bir yönü ile ekonomik nitelik taşır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmesine karşın, bu işletmelerin tanımı yapılmamış kanunun genel gerekçesinde, sadece söz konusu iktisadi işletmelerin karakteristik vasıfları;

a - İşletmenin mevzuunun ve faaliyetinin "tedavül ekonomisine" iştiraki tazammun etmesi, (Satış veya ücret karşılığı iş yapılması gibi), b- Faaliyetin devamlı olması şeklinde açıklanmıştır. Bu suretle de mükellefiyetin "ticari mahiyet", "kazanç gayesi" gibi esaslara değil, bunlardan çok daha geniş olan bir prensibe bağlandığı belirtilmiştir.

Diğer vergi kanunlarında da ticari ve sınai işletmenin tanımına yer verilmemiştir.

Zirai işletmeye gelince, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 52 nci maddesine göre "bu maddede yazılı faaliyetlerin içinde yapıldığı yer zirai işletmedir".

Bu durumda, ticari ve sınıı işletmeyi, ticari faaliyet ve ilişkileri düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'ndaki hükümlere göre belirlemek gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 11 inci maddesinde, ticari işletme, "ticarethane yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler ticari işletme sayılır" biçiminde tanımlanmış, 12 nci maddesinde de, bu maddede 12 bend halinde sayılan ve mahiyeti itibariyle bunlara benzeyen işlerle uğraşmak için kurulan müesseselerin "ticarethane" sayılacağı öngörülmüştür.

Aynı maddenin son fıkrasında da fabrikacılık "ham madde veya diğer malların makine yahut sair teknik vasıtalarla işlenerek yeni ve değerli mahsuller vücuda getirilmesidir" biçiminde tanımlanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'na göre ticari ve sınıı işletme kapsamında sayılan faaliyetler sonucu sağlanan gelirler, Gelir Vergisi Kanunu'nda da ticari kazanç sayılmaktadır. Gerçekten 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 37 nci maddesinde, her türlü ticari ve sınıı faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtilmiş ve bu kanunun uygulanmasında hangi faaliyetlerden elde edilen kazançların ticari kazanç sayılacağı 6 bend halinde açıklanmıştır.

Türk Ticaret Kanunu ile Gelir Vergisi Kanununun sözü edilen hükümlerinin birlikte incelenmesinden, ticari ve sınıı faaliyetin, kar sağlamak amacına yönelik olarak emek ve sermayenin ticari bir organizasyon içinde birleştirilmesi esasına dayandığı anlaşılmaktadır.

Devamlılık ve ticari metod ve usulleri (ticari muhasebeyi) gerektirecek ölçüde büyüklük (cesamet) de ticari faaliyetin diğer belirleyici özellikleridir.

Bu açıklamalar ışığında derneklere ait ekonomik işletmelerin kurumlar vergisi yönünden incelenmesine gelince:

2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 1 inci maddesine göre dernekler, kazanç paylaşma amacı dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere en az yedi gerçek kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak bir araya getirmek suretiyle oluşturdukları kuruluşlardır.

Sözü edilen Kanunun 60 inci maddesi uyarınca üye ödentileri, piyango, balo, eğlence, temsil, spor yarışması ve konferanslardan sağlanan gelirler, başış ve yardımlar gibi gelir kaynakları bulunan dernekler bu gelirlerinden ötürü kural olarak kurumlar vergisine tabi değildir.

Buna karşılık Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesinin (D) bendinde, derneklere ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere, sözü geçen Kanunun 5 inci maddesinin yollamada bulunduğu aynı kanunun 4 üncü maddesine göre derneklere bağılı bu ekonomik işletmelerin, kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetlerinin tüzükleriyle tevdi edilmiş görev-

ler arasında bulunması, bağımsız muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin ya da işyerlerinin bulunmamasının kurumlar vergisi yönünden etkisi yoktur. İşletmenin, ticari, sınai ve zirai nitelik taşıyan bir faaliyeti ile tedavül ekonomisine katılması kurumlar vergisi mükellefiyeti için yeterli ve tek koşuldur.

İçtihadın birleştirilmesi istemine konu kararların ilişkin bulunduğu olaylar bu yönden değerlendirildiğinde:

- A) Kamuya yararlı dernek statüsünde olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik belgeleri ve araç çıkış karneleri düzenlemek,
- B) Derneklerin yabancı dil eğitimi ve bununla ilgili kitap satışı,
- C) İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübü Derneğinin büfe, kafeterya, düğün salonu ve fotoğrafçılık,

faaliyetleri devamlılık arzettiği ve tedavül ekonomisine katılmayı içerdiğinden "ticari" nitelikte faaliyetlerdir.

Bu nedenle de kurumlar vergisine tabi tutulmaları gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Açıklanan neden ve gerekçelerle, İçtihadın:

- a) Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini ve Türkiye'den geçici olarak çıkış yapan taşıtların gümrük çıkış karnelerini düzenlemek faaliyetinden ötürü kurumlar vergisine tabi olduğu yolundaki Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.1.1992 günlü ve E. No.: 1989/131, K. No.: 1992/73 sayılı ve 2.4.1992 günlü, E. No.: 1990/438, K. No.: 1992/1333 sayılı kararları,
- b) Derneklerin yabancı dil kursları düzenlemek ve bunlarla ilgili kitap satışı faaliyetinin iktisadi işletme sayılarak vergilendirilmesi gerektiğine ilişkin Danıştay Dördüncü Dairesinin 22.1.1991 günlü ve E. No.: 1990/3619, K. No.: 1991/3723 sayılı kararı,
- c) İzmir Spor Gençlik ve Spor Kulübünün kafeterya, büfe, düğün salonu işletmek ve fotoğrafçılık faaliyetinden doğan gelirlerinin kurumlar vergisi kapsamında olduğu hakkındaki Danıştay Üçüncü Dairesinin 6.4.1993 günlü ve E. No.: 1992/2775, K. No.: 1993/1297 sayılı kararı doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Yüksek Kurula saygı ile sunulur.

Konunun İçtihadın Birleştirilmesine Gerek Olup Olmadığı Yönünden İncelenmesi: 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39 uncu maddesinde "İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler

ve gerekli görürse içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir” kuralı yer almış bulunmaktadır. Bu madde hükmüne göre, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilebilmesi için hukuki dayanakları aynı olaylar hakkında verilmiş en az iki kararın mevcut olması ve bu kararlar arasında “aykırılık” ve “uyuşmazlık” bulunması gerekmektedir.

İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında sözü edilen Ziraat Odasının mesleki faaliyeti ile ilgili olarak zirai ilaç, alet ve gübre alım satımından, vakfa ait gayrimenkullerin kiraya verilmesinden, bir vakfın bastırıp sattığı kitaplardan elde edilen gelirlerin Kurumlar Vergisine tabi olması gerektiği konularında verilmiş bulunan kararların hukuki dayanakları aynı olmasına karşın konuları farklı olup, ortada birbirine aykırı karar bulunmamaktadır.

Polis Bakım Yardım Sandığının işletmekte olduğu polis pazarlarının gelir sağlayıcı faaliyetlerin iktisadi işletme niteliğinde sayılıp sayılmayacağına ve elde edilen gelirin Kurumlar Vergisine tabi tutulup tutulmayacağına ilişkin uyumsuzlukların ise Danıştay Dördüncü Dairesince 1991 yılından bu yana aynı biçimde çözümlenerek içtihadın, bu tür faaliyetlerin iktisadi işletme niteliğinde olduğu ve elde edilen gelirin vergilendirilmesi gerektiği şeklinde istikrar bulunduğu anlaşıldığından bu konu ile ilgili kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesine gerek kalmamıştır. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 131. maddesinde yer alan basılı kağıt ve plakaların satışı faaliyetlerinde bulunan müesseseler, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 7 nci maddesine 3239 sayılı Kanun’la eklenen 19 uncu bent hükmüyle Kurumlar Vergisinden muaf tutulmak suretiyle bu konuyla ilgili hukuki sorun çözümlenmiş bulunmaktadır.

İçtihatların birleştirilmesi istemine konu olan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik ve diğer belgeleri düzenleme karşılığı elde ettiği gelirler ile yabancı dil kursu düzenleyen derneklerin bu faaliyetleri sonucu elde ettikleri gelirlerin ve bir spor kulübünün kafeterya, büfe, düşün salonu işletmesi ve fotoğrafçılık faaliyeti sonucu sağlanan gelirlerin vergilendirilip vergilendirilemeyeceği konularında Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Daire kararları arasında “aykırılık” ve “uyuşmazlık” bulunduğundan incelemenin sözü edilen bu kurum ve derneklerin faaliyetleriyle sınırlandırılması suretiyle içtihadın birleştirilmesi gerektiğine oyçokluğuyla karar verildikten sonra konu incelendi.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 2362 sayılı Kanun’la değişik 1 inci maddesinin (D) bendinde, derneklere ait iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisine tabi olduğu belirtilmiş, maddenin son fıkrasında da kurum kazancının, gelir vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekküp edeceği hüküm altına alınmıştır. Bu Kanunun 5 inci maddesinde, derneklere ait veya bağlı olup, 4 üncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmelerin, derneklerin iktisadi işletmeleri olduğu belirtilmek suretiyle derneklere ait veya bağlı olan iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğu, Kanunun iktisadi kamu müesseselerinin vergilendirilmesi için gerekli koşulları düzenleyen 4 üncü maddesine atıf yapılmak suretiyle belirlenmiş bulunmaktadır. Atıfta bulunan 4 üncü

maddede bu koşullar, iktisadi işletmenin derneğe ait veya bağlı olması, faaliyetinde devamlılık bulunması, faaliyetin ticari, sınai ve zirai nitelikte olması ve sermaye şirketi ve kooperatif statüsünde bulunmaması şeklinde belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında da bu işletmelerin kazanç gayesi gütmemelerinin, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerine tesir etmeyeceği açıklanmıştır.

Görüldüğü üzere Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 inci maddesinin D bendiyle doğrudan doğruya dernekler değil bunlara bağlı iktisadi işletmeler Kurumlar Vergisi kapsamına alınmıştır. 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 1 inci maddesinde, derneklerin, kazanç paylaşırma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere gerçek kişilerin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmeleri suretiyle kurulacağı öngörülmüştür. Dernekler, amaçlarına ulaşmak için üye ödentileri, bağışlar, kamu yardımı ve üyelerin bizzat çalışmalarından yararlanırlar. Derneklerin, kar elde edip paylaşırma amacı gütmemelerinden dolayı Kurumlar Vergisi kapsamı dışında tutuldukları anlaşılmaktadır.

İktisadi bir karakter taşımadıkları için Kurumlar Vergisi kapsamı dışında bırakılan derneklerin, iktisadi işletmeleri, iktisadi kamu müesseselerinin vergileme şartları uyarınca Kurumlar Vergisine tabi olmaktadır. İktisadi kamu müesseselerinin, dolayısıyla derneklerin iktisadi işletmelerinin vergi kapsamı dışında bırakılması halinde, kar amaçlı işletmelere göre, vergi miktarı kadar, avantaj sağlanmış olur. Bu durumda rekabet eşitliği bozulur. Ayrıca ferdi teşebbüslerle, özel hukuk kişilerine ait işletmelerin gelişmeleri önlenir. Bu sakıncayı gidermek ve rekabet eşitliğini korumak amacıyla derneklere bağlı iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi yoluna gidildiği Kurumlar Vergisi Kanunu tasarısının gerekçesinde açıklanmış bulunmaktadır.

İnsanların ihtiyaçlarını doğrudan doğruya veya dolayısıyla karşılamak amacıyla işleyen veya işlenen her iktisadi birime işletme, gelir sağlamak amacıyla yapılan bütün işlere ise iktisadi faaliyet denilmektedir. İktisadi işletme ise, gelir sağlamak amacıyla emek ve sermayenin bağımsız bir organizasyon teşkil edecek şekilde birleşmesi ve faaliyete geçmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun iktisadi kamu müesseseleriyle ilgili gerekçesinde, iktisadi mahiyetteki işletmelerin karakteristik vasıfları işletmenin mevzuunun ve faaliyetinin "tedavül ekonomisine" iştiraki tazammun etmesi (satış veya ücret karşılığında iş yapılması gibi) ve faaliyetin devamlı olması şeklinde açıklanmıştır. Kanunun 4 ve 5 inci maddelerinin incelenmesinden anlaşılacağı üzere derneklere ait veya bağlı olan sermaye şirketi ve kooperatif statüsü dışındaki iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisine tabi tutulabilmesi için bu işletmelerin faaliyetlerinin devamlı olması, işletmenin uğraşısının ticari, sınai ve zirai nitelik taşıması gerekmektedir.

İçtihatların birleştirilmesi istemine konu olan kararlarda belirtilen derneklerin gelir sağlayıcı faaliyetlerinin bu nitelikleri taşıyıp taşımadığının saptanması kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesi bakımından önem arzettiğinden ticari, sınai ve zirai işletme kavramlarının anlamlarının açıklanması zorunludur.

Zirai işletme, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 52 nci maddesinde tanımlanmıştır. Maddede, zirai faaliyetten doğan kazancın zirai kazanç olduğu belirtildikten sonra zirai faaliyetin neyi ifade ettiği açıklanmış, madde metninde yazılı faaliyetlerin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme, bu işletmeleri işleten gerçek kişiler (adi şirketler dahil) vergiye tabi olsun olmasın çiftçi, bu faaliyetler neticesinde istihsal olunan maddelere de mahsum denilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 3 üncü maddesinde, ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer bir müesseseyi ilgilendiren işlerin ticari iş, 11 inci maddesinde, ticarethane, fabrika veya ticari şekilde işletilen diğer müesseselerin ticari işletme olduğu belirtilmiş, 12 nci maddesinde de madde devamında 12 bent halinde sayılan veya mahiyetçe bunlara benzeyen işlerle uğraşmak üzere kurulan müesseselerin ticarethane sayılacağı açıklandıktan sonra fabrikacılık, hammadde veya diğer malların makine yahut sair teknik vasıtalarla işlenerek yeni veya değerli mahsuller vücuda getirilmesi şeklinde tanımlanmıştır. Kanunun 13 üncü maddesine göre, birinci fıkrada iki bent halinde sayılan işleri görmek üzere açılan bir müessesenin işlerinin hacim ve ehemmiyeti ticari muhasebeyi gerektirdiği ve ona ticari veya sınai bir müessese şekli ve mahiyetini verdiği takdirde bu müessese de ticari işletme sayılacaktır.

Maddenin son fıkrasında, işlerin mahiyetine göre 12 nci madde gereğince ticarethane veya fabrika olarak vasıflandırılmayan müesseselerin de ticari şekilde işletilen diğer müesseseler olarak ticarethane sayılacağı ayrıca belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'na göre ticari işletmeye bağlı olarak ticari sayılan faaliyetler, Gelir Vergisi Kanunu yönünden de kural olarak ticari ve sınai faaliyet olarak kabul edilmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 37 nci maddesinde, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazancın ticari kazanç olduğu belirtildikten sonra bu kanunun uygulanmasında hangi kazançların ticari kazanç sayılacağı maddenin devamında sayılmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu'nun yukarıda belirtilen hükümlerine göre ticari ve sınai faaliyetin sermaye-emek karışımı bir kaynağa dayandığı anlaşılmaktadır. Ticari faaliyetin en önemli özelliği gelir sağlama amacına yönelik faaliyetin olması, faaliyetin ticari bir organizasyona dayalı bulunması ve faaliyetin devamlılık arzemesidir. Gelir elde etmek ve devamlılık unsurları iktisadi işletmenin de en önemli özelliğidir. İktisadi işletmeyi ticari işletmeden ayıran en önemli nitelik işletmenin ticari muhasebeyi gerektirecek genişlikte olmasıdır. Bu şart yoksa ticari işletme de meydana gelmemektedir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan iktisadi işletme kavramının kıstaslarının ise Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan ticari işletmenin kapsadığı alandan daha geniş bir alanı iktisadi işletme kapsamına aldığı anlaşılmaktadır.

Derneklere bağlı iktisadi işletmelerin kar elde etme amaçlarının olup olmaması, yürütülen faaliyetin Kanunla verilmiş görevler arasında bulunması iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisine tabi tutulmalarına engel teşkil etmemektedir. Bu husus Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2362 sayılı Kanun'la değişik 4 üncü maddesinin 2

nci fıkrasında açıkça belirtilmiş bulunmaktadır. Ayrıca, derneklere bağlı iktisadi işletmelerin, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması da mükellefiyetlerini etkilememektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasında iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi esas olmakla beraber kamu yararına yönelik faaliyetlerde bulunan bir kısım iktisadi işletmeler için vergileme yapılmak istenmediğinde özel muafiyet ve istisna hükümleri getirilmek suretiyle bazı faaliyetler vergi dışı bırakılmıştır.

Yukarıda açıklanan hukuki durum karşısında, içtihatların birleştirilmesi istemine konu olan kararlardaki uyumsuzluklar incelendiğinde: Kamuya yararlı dernek statüsünde bulunan ve ücret karşılığında triptik ve diğer belgeleri düzenleyen ve bu faaliyeti nedeniyle üçüncü kişilerden öz kaynakları dışında gelir sağladığı anlaşılan Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun devamlı olan bu faaliyetinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettiği gelirin Kurumlar Vergisine tabi tutulması gerekir. Nitekim, Kurum Tüzüğü'nün 4 üncü maddesinde, Kurumun, Tüzüğünde yazılı amaçları gerçekleştirmek üzere Medeni Kanun ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre yönetim kurulu kararı ile işletmeler kuracağı belirtildikten sonra Kurum hükmü şahsiyeti içerisinde yer alan işletmeler, Triptik İşletmesi, Turistik İşletmeler, Yayın İşletmesi ve Teknik İşletme olarak sayılmış, maddenin devamında da işletmeleri, Türk Ticaret Kanunu ve bununla ilgili mevzuat hükümlerine tabi olduğu ayrıca hüküm altına alınmak suretiyle Triptik İşletmesinin faaliyetinin ticari nitelikte olduğu açıkça kabul edilmiş bulunmaktadır.

Ücret karşılığında yabancı dil kursu düzenleyerek özel okullar gibi devamlı lisan eğitimi ve öğretimi ve bununla ilgili kitap satışı yapan bir derneğin bu faaliyeti de iktisadi işletme niteliğindedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 12 nci maddesinin 6 ncı bendinde, özel okullar ve benzeri müesseseler ticarethane olarak sayılmış olduğundan, derneğin bu faaliyeti sonucu mutad gelirleri dışında elde ettiği ek gelirlerinin vergilendirilmesi gerekmektedir.

Bir spor kulübünün kafeterya, büfe, düğün salonu işleticiliği ve fotoğrafçılık faaliyetlerinin de gelir getirici, devamlı, dolayısıyla iktisadi nitelikte olduğunda kuşku bulunmadığından bu faaliyetleri nedeniyle elde ettiği gelirlerinin Kurumlar Vergisine tabi tutulması gerekir.

Derneklerin, tüzüklerinde öngörülen amaçlarına uygun olarak faaliyette bulunmuş olmaları ve triptik ve diğer belgeleri düzenleme faaliyetinin adigeçen kuruma Kanunla, milletlerarası anlaşmalarla verilmiş bulunması da söz konusu faaliyetlerin ticari niteliğini ortadan kaldırmayacağı gibi Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4 üncü maddesinin açık hükmü karşısında bu faaliyetlerin iktisadi işletme olarak nitelendirilmesine de engel teşkil etmesi mümkün değildir.

SONUÇ: 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri karşısında içtihatların, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, Türkiye'ye geçici olarak gelen taşıtların

triptik belgelerini düzenlemek, Türkiye’den geçici olarak çıkarılan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle ücret karşılığı yaptığı hizmetlerin, yabancı dil kursları düzenleyen ve bununla ilgili kitap satışı yapan derneklerin bu faaliyetlerinin, bir spor kulübünün işlettiği kafeterya, büfe, düşün salonu ve fotoğrafçılık faaliyetlerinin iktisadi işletme sayılması ve bu nedenle elde ettikleri gelirlerinden dolayı Kurumlar Vergisi mükellefi olmaları gerektiği sonucuna varan Danıştay Dördüncü ve Üçüncü Dairesi kararları doğrultusunda birleştirilmesine 16.6.1994 gününde üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verildi.

KARŞI OY

X - 2575 sayılı Danıştay Kanunu’nun 39 uncu maddesinde, İctihatları Birleştirme Kurulunun “dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde” işi inceleyeceği ve gerekiyorsa, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar vereceği belirtilmiştir. Bu görevi nedeniyle İctihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay’ın birbirine aykırı ya da birbiriyle uyumsuz kararlarına konu olan uyumsuzlukların maddi yönünden ve olaylardan sıyrılarak, bunların ortaya çıkardığı tartışmalı hukuk sorununu genel ve objektif bir çözüme bağlamak, adeta uyumsuzluk bulunan noktada bir prensip kararı almak durumundadır. Bu suretle Yüksek Mahkeme, subjektif durumlardan ve görüşlerden hareketle objektif ve genel çözümler sağlayan bu işlemlerle, kuralların genelliği ve istikrarı yoluyla hukuk güvenliğini sağlamaya katkıda bulunma olanağına sahiptir. İctihatları Birleştirme Usulü, belirli uyumsuzlukların çözümlenmesinde başvurulan olağan veya olağanüstü bir kanun yolu olmayıp, hukuk birliğini sağlamaya yarayan bir yol olduğundan, içtihatları birleştirme işleminde olduğunca genelleme, soyutlama ve genişleme yöntemiyle sonuca ulaşılması gerekir. Nitekim 4. Dairenin İctihatları Birleştirme Kuruluna sevk kararında da bu yönde davranılmış, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, triptik belgesi ve gümrük çıkış karnesi düzenleyip vermek suretiyle yaptığı hizmetler karşılığı elde ettiği ücret nedeniyle salınan kurumlar vergisi hakkındaki uyumsuzluklarda verilen kararlar arasında içtihadın birleştirilmesini gerekli kılacak ölçüde aykırılıklar bulunduğuna işaret edildikten sonra, bu aykırılığın başka dernek ve vakıflara ilişkin kararlarda da bulunduğu saptanmış ve derneklerin kanunda sayılanların dışındaki “gelir sağlayıcı faaliyetlerinin iktisadi işletme niteliğinde sayılıp sayılmayacağı” hususunda uygulamada birliğin sağlanması için, konunun İctihatları Birleştirme Kuruluna sevkii uygun görülmüştür.

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun birinci maddesinin D bendinde, “Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler”in kazançlarının kurumlar vergisine tabi olduğu ifade edilmekte, 4 ve 5 inci maddelerinde de “Dernek ve vakıflara ait veya bağlı” ticari, sınai ve zirai işletmelerin, “dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri” olduğu belirtilmektedir. Sözü edilen maddelerin birlikte incelenmesiyle de görüleceği gibi, derneklerle vakıfların iktisadi işletmeleri, vergilendirme yönünden aynı hükümlere tabidirler. Derneklerin iktisadi işletmelerinin vergilendirilmesi ile ilgili her saptama ve varılacak sonuç vakıfların iktisadi işletmeleri için de geçerlidir. İctihatların birleş-

tirilmesi kararında, derneklerin iktisadi işletmelerinin gelirleri konusunda yer alacak her hüküm vakıf işletmeleri için de geçerli olacağına göre, incelemenin sadece dernek işletmeleri ile sınırlandırılması ve vakıf işletmelerinin kapsam dışında bırakılması bir anlam ifade etmeyecektir. Ayrıca böyle bir sınırlama, içtihatları birleştirme yoluyla varılmak istenen hukuk birliğini ve eşitliğini sağlama amacına da aykırı düşecektir.

Bu nedenle, içtihatların birleştirilmesi incelemesinin, Dördüncü Dairenin sevk kararı çerçevesinde yapılması gerektiği, kapsamının sınırlandırılmasında isabet bulunmadığı görüşüyle kararın bu bölümüne karşıyız.

KARŞI OY

XX - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun Birinci Maddesinin D bendinde, "Dernek ve vakıfların iktisadi işletmeler"inin kazançlarının kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmekle beraber, "İktisadi işletme" kavramının kapsam ve sınırının tayini, dolayısıyla derneklerin hangi hallerde vergilendirilebileceği konusunda Danıştay kararları arasında aykırılık bulunduğundan, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu haliyle konunun çözümü, dernek faaliyetlerinden hangilerinin iktisadi nitelikli olduğunun tesbitine bağlı olduğundan, derneklerin gelirlerini dil kursundan, kitap satışından, kafeterya veya büfe işletmesinden elde etmiş olması, vergileme yönünden farklı sonuçlara varılmasını gerektirmez. Ayrıca derneğin kültür, spor gibi kamu yararı amacıyla çalışması da bu yönden sonuca etkili değildir. Bu nedenle, kararlara taraf olan dernekleri faaliyet alanlarına ve gelir sağladıkları kaynaklara göre bir ayırımı tabi tutup, üç ayrı konuda içtihadı birleştirme nedeni varmış gibi inceleme yapılıp sonuca varılmasında isabet yoktur. Yine aynı ayırım sonucu, bir kısım dernekler ve gelir kaynakları yönünden birbirine aykırı karar bulunmadığı ya da aykırı kararların müstakar hale geldiğinden söz edilerek içtihadın birleştirilmesine gerek bulunmadığı sonucuna varılması da yerinde olmamıştır. Bu nedenle kararın sözü edilen bölümlerine karşıyım.

KARŞI OY

XXX - Kurumlar Vergisi Yasası'nın 1 inci maddesinin (D) bendi uyarınca, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler kurumlar vergisine tabidir. Bunların neler olduğu, Yasanın 5 inci maddesinde, "İktisadi Kamu Müesseseleri" başlıklı 4 üncü maddeye göndermede bulunmak suretiyle "... ait ve tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ticari, sınai ve zirai işletmeler" diye belirlenmiştir.

İçtihatların birleştirilmesine konu olan kararlarda sözü edilen derneklerin gelir sağlayıcı faaliyetlerinin iktisadi işletme niteliğinde olup olmadığının belirlenmesi için, ticari, sınai ve zirai işletme kavramlarına açıklık getirildikten ve ayrıca iktisadi işletmenin özelliklerine değinildikten sonra; kafeterya, büfe, düğün salonu işletilmesi ve fotoğrafçılık faaliyetinin iktisadi işletme sayılmasına oybirliğiyle, yabancı dil kursları düzenlenmesi, kitap satışı faaliyetinin iktisadi işletme sayılmasına ise oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Sadece, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun, ülkeye geçici olarak gelen taşıtların triptik belgelerini düzenlemek ve ülkeden geçici olarak çıkan taşıtların gümrük çıkış karnelerini vermek suretiyle yürüttüğü faaliyetin iktisadi işletme sayılmasına katılmadığımızdan, karşı görüşlerimiz aşağıda madde madde açıklanmaktadır.

- 1 - Kurulumuzun kararında, ekonomik işletmenin tanımı yapılırken, ticari işletmeden daha geniş bir alanı kapsadığına değinilmiş ve derneklere bağlı işletmelerin vergi yükümlülüğü bu kapsamda ele alınmıştır. Oysa, Kurumlar Vergisi Yasası'nda iktisadi işletme, sadece ticari, sınai ve zirai işletmelerin ortak adı olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Triptik İşletmesinin vergi yükümlülüğü, geniş kapsamlı iktisadi işletme kavramına göre değil, faaliyetinin niteliği itibarıyla ticari işletme olup olmadığına göre belirlenmelidir.

Konuya bu açıdan bakıldığında; ticari faaliyet, kurul kararında da açıklandığı gibi, gelir sağlama amacına yönelmeyi, ticari bir organizasyona bağlanmayı ve devamlılığı gerektirdiğinden, kamusal bir görevi yerine getiren Triptik İşletmesinin ticari işletme sayılması mümkün değildir. Faaliyetin belli bir ücret karşılığı yürütülmesi suretiyle tedavül ekonomisine girilmiş olması da, kurumlar vergisi yükümlülüğü için yeterli bir neden sayılamaz.

- 2 - Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Tüzüğü'nün 4 üncü maddesinde "Kurum tüzüğünde yazılı amaçları gerçekleştirmek üzere Medeni Kanun ve Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre, Yönetim Kurulu kararı ile işletmeler kurar." hükmü, genel nitelikte bir hüküm olup, bu işletmelerin, ticari faaliyetle ilgili başkaca koşullar aranmaksızın "ticari işletme" sayılmasına yeterli değildir. Nitekim; Tüzüğü'nün bu hükmüne göre kurulan Turistik İşletmelerin, Yayın İşletmesinin ve Teknik İşletmenin Kurumun ticari işletmeleri arasında yer aldığı maddenin ilgili fıkralarında belirtilmiştir. Bu işletmelerin kazançları için Kurumlar Vergisi beyannameyi verilerek vergilerinin ödendiği hususu da çekişmesizdir. Triptik işletmesi ise faaliyet türü itibarıyla ticari olmadığından, Tüzükte de ticari işletmeler arasında sayılmamıştır.
- 3 - Kurumlar Vergisi Yasası'nın 4 üncü maddesinin 2362 sayılı Yasayla değişik ikinci fıkrasında "Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, faaliyetin kanunla tevdi edilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin ve iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez" denmektedir. Bu hükümle kurumlar vergisi yükümlülüğünün genişletilmesi amaçlanmıştır. Ancak, maddede varlıkları veya yokluklarının yükümlülüğü etkilemeyeceği belirtilen unsurların, yükümlülüğü belirleyen unsurların gibi ele alınması yasanın amacını aşan bir yorum olacaktır. Örneğin, özelliği itibarıyla ticari olan bir faaliyetin yürütülmesinin yasayla bir kuruluşa verilmesi o kuruluşun vergi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Anca, yasayla verilen görev, ticari bir faaliyet çerçevesi içinde değilse, bu defa 2 nci fıkraya bakılarak kurumlar vergisi yükümlülüğü getirilemez.
- 4 - Kamu yararına yönelik faaliyetlerde, vergilendirilmesi istenmeyen iktisadi işletmelerin, muafiyet hükümleriyle vergi dışı bırakıldığından söz edilerek Kurumlar

Vergisi Yasası'nın 7 nci maddesinde gösterilen vergiden muaf kurumlar arasında adı sayılmayanların vergi yükümlüsü olacağı sonucuna varılamaz. Kurumlar Vergisi Yasası'nın 4 üncü maddesi uyarınca iktisadi işletme sayılamayacak bir işletme için muafiyet veya istisna hükmü getirilmesine esasen gerek yoktur.

SONUÇ: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Triptik İşletmesinin, gümrük çıkış karneleri vermek ve triptik belgeleri düzenlemekle sınırlı faaliyeti ticari işletme niteliğinde bulunmadığından, diğer derneklerin ticari işletmeleriyle birlikte Triptik İşletmesinin de kurumlar vergisiyle yükümlü tutulmasına ilişkin İçtihatları Birleştirme kararına katılmıyoruz.

KARŞI OY

XXXX - 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisine tabi olduğu belirtilmiştir.

Bir faaliyet nedeniyle bir kurumun vergiye tabi olup olmadığını saptayabilmek için iktisadi işletmenin tanımlanması gerekir.

Aynı Kanununun 5. maddesinde dernek ve vakıflara ait veya bağlı olup 4. maddesindeki nitelikleri taşıyan ... işletmelerin iktisadi işletme olduğu belirtilmiştir.

Bu duruma göre bir derneğin veya vakfın kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için öncelikle bir iktisadi işletmeye sahip olması gerekmektedir.

Bir iktisadi işletmeye sahip olmadan, dernek, vakıf veya dil kurslarının kendi amaçlarını gerçekleştirmek için yaptıkları etkinlikler, üyelerine yaptıkları hizmetler veya yaptıkları kitap satışlarından elde edilen gelir sebebiyle Kurumlar Vergisi alınmasına olanak bulunmadığından, bu faaliyetlerin iktisadi işletme sayılarak Kurumlar Vergisine tabi tutulması gerektiği yolundaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

26. TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ

Yargıtay
8. Ceza Dairesi
2002/1414 E.
2002/5788 K.
02.05.2002 T.

ÖZET: Sanığın, Sivas olaylarının yıldönümü dolayısıyla yöneticisi olduğu parti binasının bulunduğu işhanı girişinde toplanan 15-20 kişilik bir gruba, bazı siyasi parti, sendika ve demeklerin ortak bildirisini yüksek sesle okuduktan sonra emniyete götürülmesinden ibaret eyleminde 2911 sayılı Yasanın 28. maddesindeki suçun unsurları bulunmaz.

DAVA: 2911 sayılı Kanuna aykırılıktan sanık Hıdır'ın yapılan yargılanması sonunda; hükümlülüğüne ve ertelemeye dair (Tunceli Asliye Ceza Mahkemesi)nden verilen 16.2.2001 gün ve 92 Esas, 35 Karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığında tebliğname ile 19.2.2002 günü daireye gönderilmekle incelenip gereği düşünöldü:

Sanığın, Sivas olaylarının yıldönümü dolayısıyla yöneticisi olduğu partinin binasının bulunduğu işhanı girişinde aniden toplanan 15-20 kişilik bir gruba bazı siyasi parti, sendika ve derneklerin ortak basın bildirisi olan bir metni yüksek sesle okunduktan sonra emniyete götürölmesinden ibaret eyleminde, 2911 sayılı Yasanın 28. maddesindeki suçun unsurlarının bulunmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde sanığın mahkumiyetine karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görölmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi (BOZULMASINA), 2.5.2002 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Danıştay
10. Daire
1990/2741 E.
1992/3233 K.
24.09.1992 T.

İstemın Özeti: Sultanahmet Meydanında yapılmak istenilen toplantının engellenmesine ilişkin İstanbul Valiliğinin 08.11.1989 gün ve 108558 sayılı işleminin iptali istemiyle açılan dava sonunda; işlemde hukuka uyarlık olmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal eden İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 26.02.1990 gün ve E: 1989/1678, K: 1990/197 sayılı kararının; davalı idarece 2911 sayılı Yasanın 6. maddesi uyarınca saptanan toplantı ve yürüyüş alanları içinde olmayan Sultanahmet Meydanında davacı parti tarafından yapılmak istenilen toplantının engellenmesinde yasaya aykırılık olmadığı iddiasıyla temyizen incelenip bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

Danıştay Tetkik Hakimi: Y. B.

Danıştay Savcısı: Ü. O.

Düşüncesi: Temyiz dilekçesinde öne sürölen hususlar, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen nedenlerden hiçbirisine uymayıp idare mahkemesince verilen kararın dayandığı hukuki ve yasal nedenler karşısında anılan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte görölmemektedir.

Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin reddiyle idare mahkemesi kararının onanmasının uygun olacağı düşünölmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü:

... Parti Genel Başkanı, Genel Başkan Yardımcısı, il ve ilçelerinde görevli sekiz kişi 08.11.1989 tarihinde İstanbul Valiliğine başvurarak partilerinin 4. kuruluş yılı dolayısıyla ülke sorunlarına ilişkin görüşlerini kamuoyuna sunmak üzere 11 Kasım 1989 tarihinde Sultanahmet Meydanında toplantı yapmak istediklerini bildirmişlerdir. İstanbul Valiliği gerçek ve tüzel kişilerin yapacakları toplantıların 2911 sayılı Yasayla düzenlendiğini, partinin açık hava toplantısı yapmak istediği Sultanahmet Meydanının ise söz konusu yasanın 6. maddesi uyarınca saptanan toplantı alanları arasında bulunmadığını belirterek toplantının yapılamayacağını davacı partinin il başkanlığına duyurmuştur. Davalı Valiliğin 08.11.1989 gün ve 108558 sayılı anılan işlemin iptali istemiyle açılan dava sonunda İstanbul 4. İdare Mahkemesi yapılmak istenen toplantının 2911 sayılı Yasanın 4. maddesi (b) fıkrası kapsamına girmediğini Valilikçe söz konusu yasanın 6 ncı maddesi uygulanarak toplantının engellenmesinde mevzuata uygunluk olmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi iptal etmiştir.

Davalı idare, 2911 sayılı Yasanın 6 ncı maddesi uyanınca saptanan toplantı ve yürüyüş alanları içinde Sultanahmet Meydanının bulunmadığını, siyasi parti toplantılarının 2911 sayılı Yasanın 4. maddesi (b) fıkrası kapsamına girmediğini iddia ederek, söz konusu mahkeme kararının temyizden incelenip bozulmasını istemektedir.

Anayasanın 34. maddesinde "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla yetkili idari merci, gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergahı tespit edebilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir" hükmü yer almaktadır.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 1. maddesi "Bu kanun; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili mercinin yasaklama ve erteleme hallerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenler." hükmünü içermektedir.

Yine aynı yasanın 6. maddesi ise "Şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı ve yürüyüş yapılabilceği ve bu toplantı ve yürüyüş için vali ve kaymakamlarca kararlaştırılarak alışılmış araçlarla önceden duyurulur." hükmünü içermektedir.

Anayasa ve ilgili yasal düzenlemeden anlaşılacağı üzere toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla illerde valiler ilçelerde kaymakamlarca belirlenecek güzergaha uyularak kullanılması zorunlu bulunmaktadır.

2911 sayılı Yasanın "İstisnalar" başlığını taşıyan 4. maddesinde ise, bu yasa hükümlerine tabi olmayan toplantı ve faaliyetler aşağıdaki gibi sayılmıştır.

- a - Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzel kişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları;
- b - Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar,
- c - Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,
- d - Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanların Devlet ve Hükümet işleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin hak ile yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler, şeklinde belirtilmiştir.

Anılan yasa hükmü, her türlü kapalı toplantılar ile siyasi miting niteliği taşımayan toplantıları halkla yapılan sohbet niteliğindeki görüşmeleri, 2911 sayılı Yasa kapsamı dışında tutmaktadır. Temyizen incelenen kararda belirtilenin aksine, davacı siyasi partinin, kuruluş yıldönümü dolayısıyla ülke sorunlarına ilişkin parti görüşlerini açıklamak amacıyla Sultanahmet Meydanında yapmak istediği toplantı açıklanan istisna hükmünün kapsamı dışında kalmakta, toplantı gösteri yürüyüşü hakkının kullanımını düzenleyen 2911 sayılı Yasaya tabi bulunmaktadır.

Sultanahmet Meydanının, İstanbul İlinde belirlenen toplantı alanları arasında olmadığı tartışmasız bulunduğundan, davacı siyasi partinin söz konusu meydana yapmak istediği toplantının, davalı Valilikçe engellenmesinde Anayasal ve ilgili yasal düzenlemeye aykırılık görülmemektedir.

Açıklanan nedenlerle davalı idarenin 2577 sayılı Yasanın 49. maddesine uygun bulunan temyiz isteminin kabulüne, İstanbul 4. İdare Mahkemesinin dava konusu işlemin iptali yolundaki hukuki isabet görülmemen 26.02.1990 gün ve E: 1989/1678, K: 1990/197 sayılı kararının bozulmasına, dosyanın yeniden incelenmek üzere anılan idare mahkemesine gönderilmesine 24.09.1992 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

2577 sayılı Yasanın 49. maddesinde öngörülen bozma nedenlerine uymayan temyiz isteminin reddi ve İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 26.02.1990 gün ve E: 1989/1678, K: 1990/197 sayılı kararının onanması gerektiği düşüncesiyle karara katılmıyorum.

27. KATMA DEĞER VERGİSİ

Danıştay
11. Daire
1998/881 E.
1998/3608 K.
03.11.1998 T.

ÖZET: Vergilendirilen konu hakkında içtihat değişikliği olması halinde yükümlünün yanıldığı kabul edileceğinden ceza kesilemez.

İstemin Özeti: Yükümlü derneğin düzenlediği yabancı dil kursu hizmeti karşılığında tahsil ettiği ücretin katma değer vergisine tabi olduğu ileri sürülerek adına 1991 yılı Ocak dönemi için kaçakçılık cezalı katma değer vergisi salınmıştır. Ankara 5. Vergi Mahkemesi 23.9.1997 gün ve E:1997/98, K:1997/890 sayılı kararıyla; Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 16.6.1994 gün ve E:1992/2, K:1994/2 sayılı kararı ile derneklerin yabancı dil kursu düzenleme şeklindeki faaliyetlerinin iktisadi işletme olarak kabul edildiği, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi (3-g) bendi hükmüne göre de lisan kursu hizmeti katma değer vergisinin konusunu teşkil ettiğinden, yükümlü derneğin lisan kursu gelirlerinin katma değer vergisine tabi tutularak yapılan tarhiyatta bir isabetsizlik görülmediği, ancak matrah farkı yükümlünün defter ve belgeleri üzerinden tespit edildiğinden cezanın kusur olması icabettiği gerekçesiyle vergi aslı onanmış, ceza kusura çevrilmiştir. Vergi dairesi müdürlüğü, cezanın aynen onanması gerektiğini, yükümlü dernek ise tarhiyatın 1994 yılına ilişkin Danıştay İçtihatları- Birleştirme Kurulu kararına göre yapıldığı, oysa ihtilaf döneminde böyle bir karar bulunmadığı ve olayda yanılma hali bulunduğundan cezanın tamamen kaldırılması gerektiği ileri sürülerek mahkeme kararının cezaya ilişkin kısmının taraflarca bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: Vergi dairesince savunma verilmemiş olup yükümlüce istemin reddi gerekeceği savunulmaktadır.

Danıştay Savcısı Zehra Birden'in Düşüncesi: Dava, yükümlü dernek adına 1991 yılı Ocak dönemi için yapılan kaçakçılık cezalı katma değer vergisi, tarhiyatının iptali istemiyle açılmış, vergi mahkemesince Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 16.6.1994 günlü, E:1992/2, K:1994/2 sayılı kararı ile derneklerin yabancı dil kursu düzenleme şeklindeki faaliyetlerinin iktisadi işletme olarak kabul edildiği, buna göre yükümlü dernek adına yabancı dil kursu düzenleme faaliyeti nedeniyle katma değer vergisi tarhiyatı yapılmasında isabetsizlik bulunmadığı, derneğe ait defter ve belgelerin incelenmesi sonucu bulunan matrah üzerinden tarhiyat yapılması nedeniyle kusur cezası uygulanmasının hakkaniyete uygun olacağı gerekçesiyle, vergi aslının aynen, kaçakçılık cezasının ise kusura çevrilmesine karar verilmiş, taraflarca kararın cezaya ilişkin kısmı temyiz edilmiştir. 213 sayılı Yasanın 2365 Sayılı Yasa ile değişik 369. maddesinin 2. bendinde bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili

makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması halinde vergi cezası kesilmeyeceği belirtilmiştir.

Dosyanın incelenmesinden: davacı derneğin yabancı dil kursu düzenleme şeklindeki faaliyetinin iktisadi işletme sayılmayacağına ilişkin Danıştay kararları bulunduğu, bu kararlar nedeniyle mükellefiyet tesis ettirilmemiş olduğu, 1994 yılında ise aksi yolda yukarıda belirtilen içtihadı birleştirme kararının verildiği, buna göre 213 sayılı yasanın değişik 369/2 maddesinde belirtildiği üzere içtihat değişikliğinin söz konusu olduğu anlaşıldığından olayda aynı madde uyarınca ceza uygulanamayacağı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle davacı temyiz isteminin kabulü ile temyize konu karar bölümünün bozulmasına, davalı idare temyiz isteminin ise reddine karar verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Tetkik Hakimi Şaban Işık'ın Düşüncesi: Vergi dairesi temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar mahkeme kararının lehlerine bozulmasını sağlayacak nitelikte görülmemiştir.

Yükümlü dernek temyiz istemine gelince:

Derneklerin yabancı dil kursu işletmeciliğinin vergilendirilmesi konusunda içtihat değişikliği olduğundan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 369. maddesinin (2) bendi hükmü uyarınca yükümlü adına ceza uygulanamayacağından mahkemece cezanın kusura çevrilerek onanmasında isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, vergi dairesi temyiz isteminin reddine, yükümlü temyiz isteminin kabulü ile vergi mahkemesi kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay On birinci Dairesince işin gereği görüldü:

Vergi dairesi temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar mahkeme kararının lehlerine bozulmasını sağlayacak durumda görülmemiştir.

Yükümlü dernek temyiz istemine gelince:

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 2365 sayılı Yasa ile değişik 369. maddesinin (2) bendinde, bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması halinde vergi cezası kesilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, yükümlü derneğin yabancı dil kursu düzenlediği, dil kursu düzenleme şeklindeki faaliyetinin iktisadi işletme sayılmadığına ilişkin 1980-1987 yıllarında Danıştay tarafından verilmiş kararlar bulunduğu, bu kararlar uyarınca yükümlü derneğin ihtilaf yılında mükellefiyet tesis ettirmediği, ancak Danıştay İçti-

hatları Birleştirme Kurulunun 16.6.1994 gün ve E:1992/2. K:1994/2 sayılı kararı ile derneklerin yabancı dil kursları işletme olarak kabul edilmesi üzerine, 13.12.1996 tarihli inceleme raporu ile yükümlü dernek adına 1991 yılı dönemleri için kaacaklılık cezalı tarhiyat yapıldığı anlaşılmıştır.

Bu durumda, vergilendirilen konu hakkında içtihat değişikliği olduğundan yükümlünün yanıldığı kabul edilerek yukarıda anılan kanun maddesi hükmü uyarınca yükümlü dernek adına ceza uygulanamayacağından, mahkemece cezanın kusura çevrilerek onanmasında isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle vergi dairesi temyiz isteminin reddine, yükümlü temyiz isteminin kabulü ile Ankara 5. Vergi Mahkemesinin 23.9.1997 gün ve E:1997/98, K:1997/890 sayılı kararının cezaya ilişkin kısmı hakkında yeniden bir karar vermek üzere bozulmasına 3.11.1998 gününde oybirliği ile karar verildi.

28. DERNEKLERLE İLGİLİ DİğER KONULAR

Yargıtay

1. Hukuk Dairesi

2005/12710 E.

2005/540 K.

31.01.2005 T.

ÖZET: Bir taşınmazın kayıt maliki gerçek kişi ise o gerçek kişinin; tüzel kişi ise, yetkili organlarının yöntemine uygun biçimde verecekleri bir karar ve yetkiye dayanarak o taşınmazı başka bir kişi ya da kuruluşa kayden bağışlaması mümkündür. Somut olaya bakıldığında ilk ve asıl kayıt maliki Derneğin tüzüğünde böyle bir bağışlama yetkisinin bulunmadığı, esasen 1964 yılında kurulan bu derneğin 1630 sayılı yasa uyarınca intibakını sağlamadığından 1974 yılında dağılımlış sayıldığı; bağış tarihi olan 9.11.1992 tarihinde bu derneğin var olmadığı; bağışlayan derneğin ise kayıt maliki olmadığı, bu durumda bağış işlemine geçerlilik tanınamayacağı, davalı dernek adına tescilin yasal dayanaktan yoksun olduğu, diğer bir deyişle, yolsuz tescil niteliğinde bulunduğu kuşkusuzdur. Öte yandan Yüksek 14.Hukuk Dairesinin kararında belirtildiği üzere vakıf adına tescilde hazineye karşı bu koşullarda iyiniyetin de ileri sürülemeyeceği açıktır. Hal böyle olunca, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yanılığlı değerlendirme ile davanın reddedilmiş olması usul ve kanuna aykırıdır.

DAVA: Taraflar arasında görülen davada;

Davacı hazine, kayıt maliki dava dışı Toygar M.T Camii Kuran Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği münfesih olduğu halde 4268 ada 9 parsel sayılı taşınmazın davalı vakfa bağışlandığı ileri sürerek tapu iptal ve tescil isteğinde bulunmuştur.

Davalı, davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, bağışlayan derneğin temlik tarihinde yetkili olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Karar, davacı tarafından süresinde temyiz edilmiş olmakla; Tetkik Hakimi raporu okundu, düşüncesi alındı.Dosya incelendi gereği görüşülüp düşünüldü:

KARAR: Davacı hazine "B. Ege Mahallesi T. Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneğinin tüzel kişiliğini yitirdiğini, B. 2.Asliye Hukuk Hakimliğinin 13.4.1994 tarih 1362/310 sayılı kararıyla saptandığını, tasfiye hükümleri gereğince mal varlığının hazineye intikal ettiğini ne var ki 4268 ada, 9 parsel sayılı taşınmazın usulsüz olarak" T. Mahallesi T. Camii Kuran Kursu Yaptırma ve Güzelleştirme Derneği adına tashihsen tescilinden sonra davalı vakfa bağışlandığını ileri sürerek iptal ve tescil isteğinde bulunmuştur.

Mahkemece davanın reddine karar verilmiştir.

Dosya içeriği ve toplanan delillerden; tapu kaydında ilk malik olarak yer alan B. Ege Mahallesi T. Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneğinin 1964 yılında 3512 Sayılı Yasaya göre kurulduğu tüzüğünü Türk Dili adlı yerel gazetenin 7.12.1964 tarihli nüshasında yayınlandığı 1630 sayılı Yasa uyarınca intibakını yapmadığından münfesi hale geldiği, dernekler kütüğünde kaydına ve herhangi bir belge yada bilgiye rastlanılmadığı; buna rağmen çekişmeli taşınmazın 4.10.1990 tarihinde imar uygulaması sonucu bu dernek adına tescil edildiği anılan kayıt maliki dernek ile hiçbir ilgisi bulunmayan "A.Mah.T. Camii Güzelleştirme Kuran Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneğinin 21.7.1975 yılında kurulduğu 27.4.1984 tarihinde A. Mahallesi T. Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği 6.4.1986 tarihinde Merkez T. Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği adını aldığı 6.6.1986 tarihinde kurulan B.T. Mahallesi T. Camii Kuran Kursu Yaşatma ve Güzelleştirme Derneğinin açtığı dava sonucu sanki kayıt maliki kendisi imiş ve kayda yanlış yazılmış gibi 8.7.1991 tarih 196/531 sayılı kararla, tapu kaydındaki malik hanesine bu derneğin adı yazılmak suretiyle kaydın tashihsen edildiği; anılan dernek tarafından da davalı vakfa 9.11.1992 tarihinde kayden bağışlandığı; bu arada B. Merkez T. Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneğinin ilk kayıt maliki aleyhine Medeni Kanunun 650 nci maddesine dayalı iptal ve tescil; tashihsen sonucu malik gözükken dernek aleyhine de "tapu kayıt tashihsen davaları açtığı, davaların birleştirildiği; verilen kararın Yüksek 14.Hukuk Dairesi tarafından bozulması üzerine yerel mahkemece aynen "E.Mah.T. Cami Yaptırma ve Yaşatma Derneğinin ismi herne kadar 1991/196-531 sayılı hükümlerle "T.mah.T. Camii Kuran Kursu Yaptırma ve Güzelleştirme Derneği olarak düzeltilmiş ve A. Mah.4268 ada 9 parsel nolu taşınmaz kaydı buna göre düzeltilmiş ise de .... T. Mahallesi (tashihsen malik olan) T. Camii Kur'an Kursu Yaptırma ve Güzelleştirme Derneğinin 1986 tarihinde kurulduğu, ayrı tüzel kişiliği haiz kuruluşlar olduğu, tapu maliki derneğin 3512 sayılı Kanuna göre faaliyet gösterdiği, 2908 Sayılı Yasanın 1. maddesi 3.fıkrasına göre dağılmış sayıldığı... anlaşıldığından, ...1991/196-531 sayılı ilam ile düzeltilen ve bu ilamda yazılı A. Mahallesinde kain 4268 ada, 9 parsel sayılı taşınmaz kaydının dü-

zeldilmesi ile ilgili 8.7.1991 tarihli mahkeme hükmünün iptali ile bu parsel kaydının malik hanesinin eskisi gibi "E. Mahallesi T. Camii Yapıtırma ve Yaşatma Derneği" olarak düzeltilmesine, temlik davalarının reddine" karar verildiği Yüksek 14.Hukuk Dairesinin 4.10.1994 tarih 6212/8946 sayılı kararı ile aynı hususlar vurgulanmak suretiyle hükmün onandığı; onama ilamında hazinece tapu iptalinin istenebileceği hususuna da değinildiği; taşınmaz üzerinde cami binası ve Kuran Kursundan ibaret bina bulunduğu anlaşılmaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki bir taşınmazın kayıt maliki gerçek kişi ise o gerçek kişinin; tüzel kişi ise, yetkili organlarının yöntemine uygun biçimde verecekleri bir karar ve yetkiye dayanarak o taşınmazı başka bir kişi ya da kuruluşa kayden bağışlaması mümkündür. Bu açıdan somut olaya bakıldığında ilk ve asıl kayıt maliki "E. Mahallesi T. Camii Yapıtırma ve Yaşatma Derneğinin tüzüğünde böyle bir bağışlama yetkisinin bulunmadığı esasen 1964 yılında kurulan bu derneğin 1630 sayılı yasa uyarınca intibakını sağlamadığından 1974 yılında dağılmış sayıldığı; bağış tarihi olan 9.11.1992 tarihinde bu derneğin var olmadığı; bağışlayan derneğin ise kayıt maliki olmadığı, bu durumda bağış işlemine geçerlilik tanınamayacağı, davalı dernek adına tescilin yasal dayanakta yoksun olduğu, diğer bir deyişle, yolsuz tescil niteliğinde bulunduğu kuşkusuzdur.Öte yandan Yüksek 14. Hukuk Dairesinin kararında belirtildiği üzere vakıf adına tescilde hazineye karşı bu koşullarda iyiniyetin de ileri sürülemeyeceği açıktır. Eldeki davada verilecek kararın taşınmaz üzerinde gerçekten cami niteliğinde bir bina bulunması halinde bu davada taraf olamayan ilgili kişi ve kuruluşların haklarını etkilemeyeceği de izahatla varestedir.

Hal böyle olunca, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirmeye ile davanın reddedilmesi doğru değildir.

SONUÇ: Davacı hazinenin temyiz itirazları yerindedir. Kabulüyle hükmün HUMK. nun 428. maddesi gereğince BOZULMASINA, 31.1.2005 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay
6. Hukuk Dairesi
2000/1413 E.
2000/1493 K.
22.2.2000 T.

ÖZET: Kamu tüzel kişisi niteliği taşımayan davacı derneğin, kamunun yararlanmasına mahsus kamu mallarından olan cami ve müştemilatı ile ilgili olarak mülkiyet hakkı ve bundan kaynaklanan dava hakkı bulunmadığı gibi, kiralyayan sıfatıyla dahi dava açma ehliyeti yoktur.

DAVA: Mahalli mahkemesinden verilmiş bulunan tahliye davasına dair karar davalı tarafından süresi içinde temyiz edilmiş olmakla dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüştülüp düşünöldü.

KARAR: Dava konut ihtiyacı nedeniyle kiralananın tahliyesi istemine ilişkindir. Mahkemece istem gibi karar verilmiş, hüküm davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

3402 sayılı Kadastro Kanununun 16/A maddesinde cami, namazgah ve benzeri yerlerin hazine, kamu kurumu ve kuruluşları, il, belediye, köy veya mahalli idare tüzel kişilikleri adına tesbit olunacağı hükmünü getirmiştir. Bunun yanında Medeni Kanunun 641. maddesine göre menfaati umuma ait olan mallar devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmaktadır. Bu cümleden olarak 4379 sayılı Yasa ile değişik 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında kanunun 35. maddesinde cami ve mescitlerin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın izni ile açılıp başkanlıkça yönetileceği, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapıldığı halde izinli ve izinsiz olarak ibadete açılmış bulunan cami ve mescitlerin yönetiminin üç ay içerisinde Diyanet İşleri Başkanlığına devredileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 64. maddesine göre dernekler ikametgahları ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mala sahip olamazlar. Bütün bu düzenlemeler karşısında kamunun yararlanmasına mahsus kamu mallarından olan cami ve müştemilatı kamu tüzel kişileri dışında özel ve tüzel kişilerin (vakıf, dernek vs.) mülkiyetine konu olamayacağı gibi bu yerlerin yönetim ve tasarrufu da özel ve tüzel kişilere bırakılmamıştır. Buna göre davacı derneğin taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkı ve bundan kaynaklanan dava hakkı bulunmamaktadır. Mülkiyetten kaynaklanan hakların devredilmesi nedeniyle davacı kiralayan sıfatıyla dahi dava açamayacağına göre davanın, dava açma ehliyeti yönünden reddine karar vermek gerekirken işin esası incelenerek tahliye kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olduğundan hükmün bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle temyiz itirazlarının kabulü ile HUMK'nun 428. maddesi uyarınca hükmün (BOZULMASINA), ve istek halinde peşin alınan temyiz harcının temyiz edene iadesine 22.2.2000 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KAVRAMA
GÖRE
ARAMA
İNDEKSİ

A

- AB İşkur Yeni Fırsatlar Hibe Programı 178
AB Kurları 179
Acil tebliğ 298
Acze düşme 780, 826, 928, 930, 936
Açık kadro 19, 333
Adalet Bakanı 282, 390
Adalet Bakanlığı 37, 54, 154, 403, 611, 817, 921-22, 924, 966-67, 975-76, 978, 980, 988
Adil yargılama 291, 709
Adli sicil kanunu 966
Adli sicil kaydı 6, 116-17, 578, 966
Adli yardım 295
Adres bildirme zorunluluğu 60
Afta eşitlik; 743-44
Ağır özürlü 329-30
Ahıska Türkleri 215
Ahlakın korunması 41, 43, 305-6, 741
Aidat 6,7, 9-12, 19, 49, 77-78, 111, 114-115, 119-121, 140-141, 161, 171-72, 181-82, 187, 203-4, 225-26, 265, 340, 506, 520, 522, 676, 769-70, 834, 836-37, 839, 858, 928
Aidat borçları 11, 115, 119, 121, 203-4
Aidat miktarı 11, 49, 171, 203-4, 265, 340
Aidatın muaccel olma zamanı 141
Aidatların ödeme günü 769
AİHM 16, 94, 101, 289, 291, 295-303, 305, 713
AİHS 16, 18, 23, 32, 94, 100, 104, 127-28, 289, 295-96, 299-301, 303, 308, 313, 955
Ailevi hayat 299
Alan adı 10, 193
Alevi-Bektaşî kültür öğretisi 738
Alındı belgesi 12-13, 30, 45-6, 48, 82-3, 97, 104, 157-59, 163, 165-6, 179, 205-6, 223, 225-28, 342, 411, 497, 507, 509-11, 608, 692, 970
Alındı belgesi kayıt defteri 158-59, 166, 179, 223, 226, 507, 510-11, 970
Alındı belgesi takip defteri 158, 510
Alındı ve teslim belgelerinin bastırılması 674
Altı ay kuralı 291-93
Amacın gerçekleşmesi 51, 107, 169, 197, 369, 373, 377, 379, 399, 748, 868
Amblem 243, 347, 414
Amme alacaklarının tahsil usulü hakkında kanun 405, 434, 452, 470, 498, 832
Amsterdam Antlaşması 311-12

Ana gayrimenkul 59, 62-3, 515, 578
Ana statü 253-55, 421, 432, 504-5, 802
Anayasa 16, 23, 31-33, 42-44, 81, 86, 88, 94, 99, 100, 102-3, 105, 117, 122-23, 126-27, 209, 211, 271, 275, 282, 311, 314, 333, 342, 347, 376, 379, 390, 465, 532, 588, 592, 646, 691-92, 694, 699, 738-42, 744-45, 749, 752, 798, 822-23, 827, 829-30, 860-62, 868, 875-915, 918-19, 924, 927, 932, 955, 961-62, 1011-12
Anayasa yargısı 888, 895
Ankara Valiliği 30, 867, 869
Anonim ortaklık 258-59
Anonim şirket 258, 261, 423-24, 457-58, 676, 797
Ara tasdiki 508
Aslen iktisap sonucunu doğuran devir 201, 508
Asliye Ceza Mahkemesi 35-39, 41, 82, 205, 740, 757, 806, 819, 827, 860, 927, 942, 958, 961-62, 964, 966, 969, 973-75, 977, 980-81, 985-88, 1010
Asliye Hukuk Mahkemesi 27, 28, 30, 33, 46, 48, 195, 197, 367, 467, 497, 622-23, 754-55, 780, 818, 821, 874, 921, 926-27, 938, 940, 946
Atatürk Kültür, Dil Tarih ve Yüksek Kurumu; 115
Atatürk milliyetçiliği 738, 896, 910
Atıf hakkı 192, 738
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 16, 94, 101, 289, 291, 295-303, 305, 713
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 16, 18, 23, 32, 94, 100, 104, 127-28, 289, 295-96, 299-301, 303, 308, 313, 955
Avrupa Birliği projeleri 12, 213
Avrupa sayıştay 178, 213
Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Bürosu 178, 213
Aykırılık iddiası 876, 893-95, 909
Ayni bağış alındı belgesi 157, 166, 509, 608
Ayni yardım teslim belgesi 157, 179, 509, 674
Ayniyat karşılığında verilen vesika 177
Ayrımcılık hukuku 311-12
Ayrımcılık yasağı 16, 289, 309, 311, 313, 712
Azınlık hakları 797
Azınlık vakıfları 53-54
Azınlık yaratmak 738-39

B

Bağış işlemleri 10, 166, 176, 243, 479
Bağış kabul etmek 11, 202, 479
Bağış makbuzu 630
Bağımlı çalışan 212-13

Bağımsız bölüm 60, 62-64, 248, 515, 578, 1036
Bağımsız denetim kuruluşları 341, 473, 599, 628
Bağırsak yardımları 950-51, 958
Başbakan / Başbakanlık 54-55, 95, 281, 283, 332, 390, 394, 409, 432, 473, 475, 477, 481, 484, 485, 489, 615, 640, 660, 668, 694, 803, 863, 865, 867-71, 884-85, 891, 896-97, 899-900, 902, 904-905, 907, 950
Başvuru sahibi 45, 48, 80, 112, 114, 117-18, 163, 254, 276, 278-82, 368, 387-89, 497, 503-5, 559, 562, 564-69, 626, 638, 678, 681-86, 688, 692-93, 717
Başvurunun acil tebliği 298
Balthazard formülü 329
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu 115
Basımevi 158, 349, 510, 674
Basımevlerinin sorumluluğu 344, 399
Basımevlerinin yükümlülükleri 673-74
Basın açıklaması 5, 96, 105, 674, 971
Basın kanunu 81-83, 204-5, 303, 674
Bayrampaşa Kültür Merkezi 99
Bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kararname 314
Bedelsiz mal ve hizmet teslimleri 157, 166, 179, 509
Bedensel Engeli Değerlendirme Komisyonu 17, 333
Belediye encümeni 4, 67-68
Belediye Kanunu 4, 67, 218, 266, 268-69
Belleticilerin görevleri 586,
Beraat kararında saptanan maddi olgular 946, 953,
Beyan esası 435, 445,
Beyanname verilmesi 82, 449
Beyanname verme yükümlülüğü/ zorunluluğu 344, 349, 472, 522, 626
Beyannamelere İlişkin Genelge 18, 696
Beyannamelerin incelenmesi 523, 696
Bilanço esasına göre defter tutma / raporlama 53, 509 630
Bildiri yayınlama 41-42, 740
Bildirimler 4, 18, 46, 53, 79-80, 132, 134, 137, 252, 255, 297, 344, 401-4, 413, 497-98, 500, 502, 529, 540-41, 544, 611-15, 626-27, 702, 724
Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu 281, 387, 390, 393, 559, 569, 573, 678, 687
Bilgi edinme 15, 17-18, 266, 273, 275, 276-79, 281, 283-85, 292, 328, 386, 387-93, 483, 558-74, 677-694
Bilgi edinme hakkının sınırları 15, 283, 390, 570, 572, 680, 684, 686, 694
Bilgi notu 285, 392-93, 572, 694
Bilgi ve belge 696-97, 701, 869, 897, 911
Bilgi ve belgeye erişim 15, 279, 693
Bilişim sektörü 193

Bireysel menfaat 125
Borç ödemede acz 373
Bordro 177, 228, 508
Büro şefi 535, 539, 546-48
Büyükşehir Belediyesi sınırları 28, 45, 47, 62, 79-80, 132, 134, 137, 252, 385,
497-99, 502, 515-16, 522, 527
Büyük defter 78, 223, 225, 507, 522, 630

C

Cem ve kültürevleri açmak 738
Cemiyet 744, 749, 754, 759-63, 765-67, 781-84, 786, 796, 802, 811-12, 826,
864, 884
Cemiyetin hukukunu etkilemeyen bildirim 812
Ceza tayini 38-40, 805, 816-17, 968, 972, 981, 987-88
Cezai ihtilaf 213
Cezai şart 181, 212
Cinsel ilişki 306
Cinsel yönelim 3, 32, 34-35, 45, 312, 316
Cinsiyet ayrımcılığı 311-12
Copyright 10, 191-92
Cumhurbaşkanı 95, 409, 861, 1012

Ç

Çağrı ve propaganda araçları 415
Çarşaf liste 146
Çerçeve yönerge 312
Çevre hakkı 299-300
Çevrenin korunması 16, 295, 299
Çıkarılma ile sona erme 120
Çıkarılma sebepleri 118, 120, 368, 761
Çıkarma kararlarının iptali 758
Çıkma ile sona erme 120
Çıraklık kurulu 216
Çoğaltma hakkı 201
Çocuk dernekleri 45, 48, 61, 252, 264, 269, 340, 350, 497-98, 514
Çocuk hakları sözleşmesi 61, 313

D

Daire başkanı 297, 484-85, 535-37, 539-40, 544, 629, 647
Damga vergisi 213, 250, 262-63, 390, 487, 832
Danışmanlık 10, 179, 181, 217, 329, 474

Danıştay 16, 23, 98-9, 123-26, 175-76, 282, 295-96, 390, 750-51, 753, 803-4, 809-12, 823-25, 827-28, 830-41, 843-46, 850-51, 854-55, 863-67, 869-73, 876, 883-88, 894-95, 899, 903-7, 909, 915-16, 918-19, 940, 955, 989-93, 995-98, 1001-2, 1006-7, 1010-14

Dava açabilmenin ön şartı / dava ön şartı 796

Dava açma izni 790

Dava açma süresi 123-24, 569,

Dava ehliyeti 121

Davaya müdahil olarak katılma hakkı 745

Değişir ortaklı 176

Değişir sermayeli 176

Deşifre sorumlusu 199

Defter tutma esasları 506

Defterlerin tasdiki 508

Delil tespiti 194

Demirbaş defteri 11, 78, 177, 204, 223, 225, 229, 507, 522

Demokrasi 99, 127, 135, 699, 738

Demokratik bir toplumda gereklilikler 100, 299-300, 303, 305-306

Demokratik işleyiş 135

Demokratik toplum 102, 301-302, 879, 882, 888, 896, 898, 903, 910, 912, 914

Denetçilere verilecek ücret 398

Denetim Kurulu 53, 76-78, 111, 134-136, 138, 140, 145-46, 153, 209-211, 252, 265-66, 341-43, 344-45, 347, 369-70, 372, 374, 401, 403-4, 430, 473, 500, 520-21, 596, 598-99, 610-11, 613, 628-29, 702, 778, 790, 793, 967, 1022

Deprem Yönetmeliği 4, 64-65

Derneğe / derneklere bağlı iktisadi işletme 832, 834, 836, 837, 851, 853, 1003-5

Derneğe ilişkin davada husumet 806

Derneğe kayıym atanması 268, 346, 807-8

Derneğin amacının hukuka ve ahlaka aykırı olması 31

Derneğin dağılmış sayılması / kendiliğinden dağılmış sayılması 37, 920, 927-28, 930

Derneğin feshi 27-33, 46, 48-49, 265, 340, 349, 367, 371, 373, 497, 598, 754, 808, 814, 819, 826, 902, 914, 919, 921-22, 924-27, 935, 937-38

Derneğin hukuki menfaati 751, 753

Derneğin kendiliğinden dağılmış sayıldığıının tesbiti 930, 936

Derneğin kendiliğinden dağılması / dağılmış sayılması/ sona ermesi / sona ermiş sayılması 145, 194, 927-28, 930

Derneğin nihai kararları 764, 799-800

Derneğin sona ermesi 145, 194

Derneğin temsilcisi 814

Derneğin vakfa dönüşmesi 257

Dernek üyeliğinden çıkarma 6, 19, 118, 758
Dernek İkametgâhlarına İlişkin Genelge 18, 698
Dernek adına bankadan para çekme 805
Dernek adına taşınmaz mal edinme 8, 147
Dernek adına tescil 78, 521, 1015-17
Dernek adresi 4, 5, 60, 69, 94
Dernek görevlileri 209, 211, 343
Dernek gelirleri 9, 19, 157-60, 162-63, 165, 179, 225-28, 342, 344, 375, 509-10, 521, 530, 828-30, 873, 965, 990
Dernek içi denetim yolları 764, 768, 787, 799-800
Dernek ikametgâhı 69, 698
Dernek kurma özgürlüğü 94, 100-101, 104, 127, 181, 711, 828, 830, 876, 878-79, 881-82, 889, 902-3, 913-15
Dernek kurma sınırları 41
Dernek kurmak 3, 14-15, 45, 100, 254, 269, 738, 749, 888
Dernek lokalinde kumar oynanmasına izin vermek 38-39, 986-87
Dernek Lokallerine İlişkin Genelge 18, 703
Dernek numaralandırma ilkeleri 524
Dernek tüzel kişiliği 74, 83, 117, 209, 219, 225, 234, 264, 266, 751-52, 806-7, 814-15, 935
Dernek yöneticileri 8, 11, 31, 151-52, 204, 211, 223-25, 233, 235, 345, 348-50, 537, 544-45, 547, 780, 806, 820, 925, 971
Dernekler İl Müdürlüğü 7, 30, 46, 79, 85, 135, 137, 162, 164-65, 223, 227
Dernekler dairesi 17-18, 167-68, 384, 386, 495, 530, 534-36, 547, 549, 694, 696, 700, 702
Dernekler denetçileri 385, 513, 535-38, 540, 548, 701
Dernekler denetçileri büro şefliği 540
Dernekler kanununa muhalefet 38-40, 42, 740, 757, 805-6, 816, 827, 860, 961, 963-65, 967-68, 972-77, 980, 982, 984, 986-87
Dernekler kütüğü 27, 29, 48, 61, 131, 343, 367, 385, 496, 523, 526, 535, 549, 1016
Dernekler müdürlüğüne tasdik / onay 224
Derneklerin denetimi 233, 700
Derneklerin vergi mükellefi olmamaları 830-31
Derneklerin / derneğin zorunlu organları 111, 265, 146, 369
Dernekte ilişik kesilmesi 758-59
Derz 64
Destekleyici belgeler 298
Devlet mallarına karşı suç 74, 268, 347, 399, 880, 885, 893, 912, 942, 945, 985
Devlet Memurları Kanunu 123, 314, 317-18, 331, 333, 385, 476, 484-86, 489, 491, 584, 636, 641, 652, 654, 661

Devlet memurlarının sendikal faaliyetleri 124
Devlet memuru 44, 151, 169, 319, 334, 476, 742, 885, 890, 893, 912, 942, 945, 985
Devlet sırlarını açığa vurma 117, 149, 578
Devlet sırrı 283, 391, 570
Devletin ülkesi ile bölünmezliği esası 738
Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü 535-36, 543
Dış faaliyetler için standart hibe sözleşmesi 178
Dip koçan 177
Diplomatik dokunulmazlık 410
Direnme kararı / hükmü 44, 743, 765-67, 783-86, 792, 796, 818-19, 832, 875, 947-48, 954, 956
Divan 7, 80, 132, 133-34, 137-39, 141, 501-2, 759, 768, 770-71, 773, 787-88
Divan başkanı 80, 132, 133-34, 137, 141, 501-2
Divan heyeti / kurulu 132-33, 138-39, 141, 501, 771
Diyalog yazarı 200-1
Doğal hayata ilişkin proje 11, 198
Doğrudan mağdur 289
Doktriner ve ideolojik yaklaşım 44, 742
Dolandırıcılık 116, 149
Dolanlı iflas 149, 578
Döviz kayıpları 179, 101
Düşünce ve kanaat özgürlüğü 42, 104, 302, 710, 740
Dürüstlük kuralı 748, 772
Düzenleme kurulu 95, 97-98, 104, 408, 410-413, 415-17, 419, 1011
Düzenleyici işlem 99-100, 102, 530, 560, 574, 679, 687, 690, 890

E

Eğitim ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü 535-36, 544
Ek ödeme isteme yasağı 582
Ek mal bildirimini 404, 610, 613
Ek protokoller 18, 289, 294, 299
Ekolojik Yaşam ve Uygulama Merkezi 14, 258
El koyma 233, 235, 302-3, 306, 345, 650, 699, 947, 950
Elektronik posta 7, 131, 135-37, 276-78, 280-81, 293, 500, 507, 560, 562-68, 574, 597, 647, 679-81, 683-84, 688-89, 704
Elektronik sistemler 157-59, 166, 509-511, 674
Emir ve talimat yetkisi 217
Emlâk alım vergisi kanunu 250, 263
Emniyet Genel Müdürlüğü 5, 97, 100, 216, 386, 678, 811-12, 867
Emredici hükümler 33, 260, 367, 889

Encümen 4, 65, 67-68, 943, 1022
Engelli hakları 16, 309, 316
Engelli birey / kişi 248, 316, 319, 322-23, 325, 332-34
Enstitü 13, 172, 187, 242-45, 275, 558, 678
Envanter defteri 78, 507, 522, 630
Erotik ürünler 306
Eser kategorileri 199
Eser sahibi olarak tanıtılma hakkı 201
Eser sahipliği 191, 202
Eserde değişiklik yapılmasını önleme hakkı 201
Eseri kamuya sunma hakkı 201
Eserin aslına ulaşma hakkı 201
Eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği hakkında 100 sayılı ILO Sözleşmesi 313
Eşit muamele yönergesi 311-12
Eşit muamele direktifi 316
Eşitlik ilkesi 32, 117, 260, 311, 313, 315, 333, 369, 608, 749, 798-99
Eşlerin mal bildirimi 610
Eşya piyangosu 164, 167, 169, 395, 399, 553
Evrak kayıt defteri 78, 177, 223, 506, 522

F

Faaliyetten alıkoyma 29, 33, 103, 373, 754
Faaliyet serbestliği 373
Faks versiyonu 293
Federasyon 339, 341, 374-75, 383, 423, 430, 495-96, 498-500, 514, 535, 543, 595, 598, 601-2, 604, 674, 676, 701, 702, 756, 802, 859, 917-19, 939, 941
Federasyon ve konfederasyon kuruluşlarının incelenmesi 500
Fiil ehliyeti 33, 47, 112, 151, 264, 269, 340, 366, 368, 410
Fikir ve sanat eserleri 15, 191, 198, 269-70, 284, 392, 572, 693
Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku / FSEH 191
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu / FSEK 15, 191, 198, 199-201, 269-70, 693
Fitre ve zekat zarfı dağıtmak 397, 550, 554-55, 557, 951-52, 957-58
Fitre ve zekat zarflarının tanzimi 555
Fizyoterapi 248
Flama 243, 347, 409
Form veya sürekli form şeklinde tutulacak belgeler 157-159, 507-11, 674

G

- Gayrimenkul mükellefiyeti 250, 263
- Geçici ihraç kararının iptali 765-66, 784-85
- Geçici nitelikteki birliklikler 241, 339
- Geçici yönetim kurulu 46, 48, 61, 150, 252, 367, 497-99, 757, 810, 924, 934-36
- Gelir toplama yetkisi 160-63, 227, 512
- Gelir ve gider belgeleri / kayıtları 179, 228, 508-09
- Gelir ve gider usulü 19, 510, 858
- Gelir Vergisi Kanunu 16, 17, 157, 173, 175-76, 182, 185, 314, 319, 328, 421-22, 427, 436-37, 444, 446, 448-50, 454-55 457-58, 508-9, 835, 838-39, 848, 852-53, 999-1000, 1004
- Gelirlerin paylaşılmasına ait esaslar 557
- Gençlik kulübü 343, 594-96, 601-2, 604, 606
- Genel adap 743
- Genel ahlak 16, 32, 36-37, 41-43, 94, 127, 300, 303, 402, 412-13, 518, 609, 738, 741, 829, 878, 881, 896, 902, 910, 914, 932
- Genel ahlaka aykırı faaliyetler 36, 518
- Genel ahlakın korunması 41, 43, 741
- Genel asayiş 36-7
- Genel kolluk hizmetleri 31, 86, 88, 243, 348
- Genel kurul 3, 7-8, 11, 14, 18-19, 28-29, 41, 48-49, 61, 76-80, 111-12, 114, 119-20, 126, 129, 131-42, 145-47, 153, 171, 177, 194, 202-4, 209-11, 241, 252-53, 257-60, 265-66, 271, 282, 340-41, 343, 345, 347-48, 367-75, 390, 428, 438, 495, 497-502, 514, 519-21, 525-29, 540, 596-99, 602, 605, 607, 704, 707, 714, 740, 750, 751, 754-59, 764, 765-68, 770-800, 802, 808, 809-10, 813-21, 830, 832-34, 840, 845, 850, 854, 869, 874, 876, 878, 883-86, 889-97, 899-900, 902, 904-7, 910, 912, 914, 920, 922, 924, 926-30, 935-38, 941, 946-47, 949, 954, 969-71, 982-84, 991, 997, 1001, 1006, 1027-29, 1033, 1036
- Genel kurul iradesi 3, 135, 203
- Genel kurul kararlarının iptali 7, 19, 139, 792, 798-99
- Genel kurul sonuç bildirimini 79-80, 111, 132, 134, 136-37, 253, 345, 502, 527-28
- Genel kurul toplantı usulü 19, 131, 138, 779
- Genel Kurul Toplantılarına İlişkin Genelge 18, 704
- Genel kurulun bilgisine sunulan işlemler 789-90
- Gey bireyler 31-5
- Gider makbuzu 157, 229, 509, 674
- Giriş ücreti 9, 171, 306
- Gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler 393, 572
- Gizlilik dereceli / derecesi 279, 283, 388, 391, 568-69, 570, 678, 685
- Gizlilik şartı 793

Göçmen çalışanların ve ailelerinin haklarının korunması uluslararası sözleşmesi 313
Gönüllü 12, 135, 209, 211, 214-15, 218, 343
Gönüllü hizmet gören 215
Gönüllülük yasal mevzuatı 12, 214
Görüntü kaydı 280, 389, 567
Görev tahsisli kamu konutu 751
Görevde yetkiyi kötüye kullanma suçu 960-61
Görevi kötüye kullanma 234-35, 324, 961
Gümrük çıkış karneleri 840, 849, 854, 856-57, 991-92, 1001, 1006, 1008-9
Gümrük müşavirleri derneği tüzüğü 746
Gümrük müşavirliği izin belgesi 746
Gündelik ücret ile çalışanlar 12, 214

H

Haberleşme hakkı
Haberleşmenin gizliliği 284, 392, 571
Hak arama yolları 766, 785
Hak düşürücü süre 469, 491, 806-7
Hak ve hürriyetlerin sınırı 41
Hakaret 417, 588
Hâkim kararı 233, 235, 345, 699, 877-78, 881, 887, 896-98, 902, 910-11, 914, 932
Hakkın kötüye kullanılması 774, 777, 895
Haklı sebep 114-15, 118-20, 165, 167, 171, 180, 265, 368, 371, 378, 396, 552, 598, 620, 769,
Haksız mal edinme 401-2, 404-5, 609
Handyside 302
Hapis cezası 31, 38-9, 74, 116, 118, 149, 201, 234-35, 246-47, 268, 302, 346, 349, 381, 404, 407, 416-18, 591, 986-87
Harç 9, 17, 35, 37, 50-1, 73, 174, 250, 262-63, 382, 422, 487, 737, 739, 747, 750, 757, 764, 767, 769-70, 773, 779-80, 786, 789, 791-92, 794, 800-1, 807-8, 814-15, 826-27, 859, 920, 923-24, 927, 932, 935, 939, 1018
Harici link 192
Haysiyet divanı 759
Hazine 6, 35, 113, 236, 381-82, 405-6, 435-36, 450, 460, 462, 472, 491, 667, 780-81, 819, 865-66, 871, 974, 1015-17
Hediye 402, 613-14
Hediye ve hibe eşyalarda yapılacak işlem 614
Her çeşit ırk ayrımcılığının kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşme 313
Hesap özeti 157, 166, 188, 225-27, 342, 509
Hırsızlık 116, 149, 466, 471, 578, 588, 591, 763

Hizmet üretim maliyeti 831
Hizmet bedeli 77-78, 174, 193-94, 420, 520, 522
Hizmet erbabı 319-20, 459
Hizmet ilişkisi 11, 209-10, 747
Hizmet sözleşmesi 209-10, 217
Hosting 10, 193-94
Hukuken öngörülmüş 299, 303, 305
Hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıktığı haller 126
Hukuksal bağ 299
Hukukun üstünlüğü 101, 301, 691, 707, 752, 892, 906
Husumet itirazı 757
Huzur hakkı 209-11, 343, 380, 390, 476, 811-12
Hükümet komiseri 75, 132, 411, 414-16, 418-19
Hürriyet aleyhine işlenen suçlar 312

I

ILO 102, 313, 1026, 1028
International classification of functioning 329
İrk ayrımcılığı yönergesi 312
İrkçı görüşlerin yayılması 307
İrkçılık 307

İ

İbadet 13, 75, 236-37, 710, 1018
İbra edilme 783
İbra kararının iptali 783
İbra suretiyle yapılan usulsüz işleme icazet 797
İcra takibi 194, 488
İç denetim 49, 108, 265, 340-41, 473, 482, 599, 627-28, 649, 669, 766, 785
İç hukuk yollarının tüketilmesi 291, 295, 716
İçtihatları Birleştirme Kurulu 833-34, 836-37, 845-46, 850, 854-55, 997-98, 1001
İdari Büro Şefliği 539
İdari dava 123, 126, 750-51, 809-13, 863, 918, 941
İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 126, 750-51
İdari para cezalarına ilişkin genelge 18, 694
İdari para cezası 224, 348-49, 400, 467, 478, 627, 649, 651, 700, 965-66, 974-76, 978-80
İdari para cezasına itiraz 68
İdari uygulama 291
İdari yaptırım 65, 68, 350, 400, 700

İfa zamanı 770
İfade hürriyeti 289, 300-3, 306-8
İhlal iddiası 291
İhraç kararının iptali 765-66, 784-85, 1026
İhraç sebebi 118, 760, 762-63, 765, 791
İhtarname 193-94, 1033
İhtiyari organlar 111, 139, 210
İhtiyati tedbir 297-98, 467, 891
İkamet izni 216
İkamet tezkeresi 112-13, 215
İktisadi işletme 245, 382, 420, 423, 432, 435-36, 438, 455, 458, 471, 473, 482, 496, 626-27, 649, 832-34, 836-37, 839-58, 989-1009, 1013-14, 1024, 1029
İktisadi işletme sayılma 8, 176, 832-33, 840, 844, 850, 853-54, 856, 991, 995, 1005, 1014, 1029
İlam hükmünde 858
İlk genel kurulu 3, 7, 19, 28-29, 77, 131, 367-68, 373, 500, 510, 757, 920, 922, 935, 938
İller idaresi genel müdürlüğü 384
İmar kirliliğine neden olma 67
İmara aykırı uygulama 66
İmtiyaz sözleşmeleri 382
İnancı kötüye kullanma suçu 966
İngilizce kursu 4, 85
İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi / Bildirgesi 32, 44, 313, 316, 742, 888
İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği 99, 971
İntibak işlemleri 826
İntifa 248, 424-25, 457, 464, 466, 473, 480, 482, 487, 491-92, 578, 617, 624, 632, 646
İntikal heyeti 821
İptal davası / davaları 51, 68, 100, 106, 123-24, 126, 139, 295-96, 324-25, 333-34, 372, 376, 619, 751 -52, 764, 766, 767-68, 781, 785, 787, 794, 799- 800, 810, 812, 862, 875, 880, 941
İrtifak hakları 250, 263, 824
İrtikap 116, 149, 234-35, 405, 578
İsim düzeltme davaları 825-26
İspat yükü / yükümlülüğü 290, 303
İstanbul Süryani Katolik Vakfı 107
İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler 283, 391, 570
İstihdam 311, 314, 316-17
İstihdamda yaş ayrımcılığı 311
İstisna akdi / sözleşmesi 201, 217

İşçi statüsü 12, 213
İş Kanunu 93, 209, 213, 219, 314, 317, 318, 342, 585, 747
İş kolu 756
İş ve Meslek Yönünden Ayrım Hakkında 111 Sayılı ILO Sözleşmesi 313
İşin oluşundan önce onay vermek 795-96
İşkence 289, 291-92, 297, 708
İşleme hakkı 201
İşlemler Şube Müdürlüğü 635, 536, 540
İşletme hesabı defteri 223, 229, 507, 630
İşletme hesabı tablosu 73, 509, 513
İşveren 126, 162, 172, 200, 209, 213-14, 217, 219, 311, 317-20, 342, 350,
378, 423, 542, 747, 753-55, 802, 859, 862
İtirazı kabil olmayan para cezaları 858
İvazsız iktisap 176
İzinsiz yardım toplayanlar 400, 950
İzne tabi kelimelere ilişkin genelge 18, 697

J

Jimnastik kulübü 803

K

Kabul edilebilirlik aşaması 290
Kabul edilemez 293, 715, 717, 719, 764-67, 782, 784, 786, 788, 799, 800, 839,
862
Kabul edilmeyen indirimler 432
Kaçakçılık 117, 149, 384, 405, 466, 578, 591, 836-37, 844-45, 995-97, 1013-14
Kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi uluslararası sözleşmesi 313
Kalan yardımın devri 399
Kampanya 5, 9, 103, 170, 942-943
Kamu düzeni 32, 36, 41-43, 94, 101, 127, 233, 235, 292, 299, 302-03, 345,
412, 413, 468, 645, 699, 709, 711, 725, 729, 738, 741-42, 756, 779-80, 829,
840, 877-81, 887, 896, 898, 902, 910-11, 914, 920, 923, 932, 935, 938, 982-
84, 992
Kamu görevlileri 15, 115, 125-27, 149, 171, 285, 380-81, 393, 397, 401-2,
404-5, 407, 411, 422, 551, 567, 573, 610, 613-14, 685, 693-94, 950
Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu 125-126
Kamu hizmetinde örgütlenme hakkı 103
Kamu kurum ve kuruluşları ile yürütülen ortak projeler 526
Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları 95, 98, 104, 275, 350, 386, 409,
423, 541-42, 558, 568, 611, 693, 1012,
Kamu malları 1017-18
Kamu yararına çalışan dernekler 6, 10, 18-9, 73-4, 82, 117-18, 174, 182-83,

186, 267-68, 346-47, 426, 430-31, 469, 512-13, 528-29, 541, 633, 697, 700-02, 863-74, 877, 880-01, 885, 891, 898, 911, 915-16, 918-19, 957,
Kamu yararına çalışan derneklerin mallarına karşı suç 74, 268, 347, 880
Kamu yararına çalışan derneklerin denetlenmesine ilişkin genelge 18, 700
Kanaat özgürlüğü 42, 301, 711, 740
Kanun önünde eşitlik 32, 312, 314-15, 333, 799
Kanuna aykırı eğitim kurumu 87, 90, 93
Kanuna aykırı propaganda vasıtaları 417
Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri 413-14, 418
Kanunen kabul edilemeyen gider 831
Kaos GL 16, 30, 300, 302-03, 306-08
Kapalı yer toplantısı 74-5, 99
Kâr amacı gütmeyen kuruluş 8, 28, 45, 47, 80, 152, 244, 339, 349-50, 495-96, 499, 504-06, 534-35, 537, 543-44, 674, 676
Kâr payları 183, 423, 428-29, 436, 448-49, 452, 459-60, 737
Karar defteri 12, 78, 177, 223-25, 506-07, 522, 581, 590, 630, 745, 815, 928
Karar düzeltme 295, 737, 795, 801, 803, 815, 833-34, 843-44, 995-96
Karşılıklılık esası 113, 692
Karşılıklılık ilkesi 276, 387, 559
Karşılıklılık koşulu 112-13, 205
Kat malikleri 3, 59, 60, 62-3, 515, 578
Kat mülkiyeti 53, 59, 60, 63-4, 578
Kat Mülkiyeti Kanunu 59, 60, 63-4, 578
Katma bütçeli 185, 401, 610
Katma Değer Vergisi / KDV 19, 175-76, 184-85, 320, 457, 834-37, 989, 1012-13
Kayıt düzeltme davaları 826
Kayıt maliki 826, 1015-17
Kaynak gösterme hakkı 192
Kayıym atanması / tayin olunması 74, 133, 268, 501, 507-08
Kayıym tayinine itiraz davası 808
Kazanç elde etme 181, 261, 263
Kazanç paylaşma 27, 47, 74, 83, 181, 241, 244, 257, 268, 271, 339, 366, 383, 737, 748, 849, 877, 898, 911, 1000
Kazanılmış hak 594, 886, 889, 968, 982-84
Kendiliğinden sona erme 118, 120, 145, 341, 525, 602, 922
Kesin hesabın çıkarılması 554
Kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem 809, 811
Keyfi uygulama 13, 101, 233
Kırsal kalkınma 11, 212
Kısa film 199
Kilise 4, 11, 13, 74-5, 211-12, 236

Kilise önderi 11, 211-12
Kilise binası 4, 75
Kin ve adavete tahrik 744
Kira kontratı / sözleşmesi 61-2, 69, 75-6, 181, 248, 515, 578
Kişi toplulukları 27, 47, 74, 83, 241, 257, 268, 271, 289, 339, 366, 797, 877
Kişinin kendini yetiştirme özgürlüğü 749
Kişisel eşyalar 204
Kolluk kuvvetleri 13, 33, 78, 94, 101, 127, 151, 154, 233-35, 340, 345, 411, 516-17, 519, 521, 699, 711, 947
Komünizm propagandası 744
Konfederasyon 61, 125, 264, 271, 339, 341, 375, 495-96, 499, 500, 514, 535, 595, 601-02, 674, 676, 701-02, 756, 802, 859, 917-19, 939, 941, 1026
Kongre iptali / kongre iptali davası 778
Kontrol edilen yabancı kurum kazancı 427
Konusu suç teşkil eden dernek faaliyetlerine ilişkin genelge 18, 699
Kooperatif 10, 13-4, 116, 173, 175-78, 249, 250-51, 261-63, 401, 403, 420, 423, 426, 436, 455, 459, 610-12, 781, 803, 842, 947, 851-2, 989, 990, 993, 999, 1003
Kooperatif ana sözleşmesi 178
Kooperatif birlikleri 13, 177, 250-51, 262-63
Kooperatif kurmak 14, 261, 263
Kooperatifler Merkez Birliği 251
Kooperatiflere yapılacak başışlar 10, 176
Koruyucu sağlık hizmetleri 324
Köy-mer projesi 212
KPSS 17, 333, 653-54, 661-63
Kredi kartı ile çekilen aidatlar 12, 225
Kredi kartı ile tahsilat 226
Kulüp organları 596-97, 599
Kulüplerin isimleri 602
Kulüplerin protokoldeki yerleri 606
Kulüplerin renkleri ve ayırıcı işaretleri 603
Kulüplerin statüsü 596
Kumar oynanmasına izin verme 38-9, 986-87
Kumar oynatma 932, 934
Kur kayıpları 179
Kurban derilerinin toplanması 957
Kurban derilerinin yardım amaçlı dernekler tarafından toplanması 957
Kurucu üye 3, 6, 27, 111, 115, 122-23, 268, 889, 894, 936, 944
Kurucu üyelerin üyeliklerini devretme hakkı 122
Kurucu ortaklar 251

Kurucular 6, 27, 28, 30, 33, 45-8, 50, 60, 69, 111, 113, 122, 151, 244, 247, 252, 351, 366,-67, 374, 456, 468, 471, 496-99, 500, 524, 598-99, 618, 754, 889, 924, 935-36

Kurucular kurulu 252, 374, 599

Kuruluş bildiriimi ve dernek tüzüğü'nün 45, 48, 497

Kuruluş sermayesi 251

Kurum açma izni 86-87, 89, 91-92, 246-48

Kurum içi görüş 285, 392, 572

Kurumlar Vergisi Kanunu 17, 174, 185, 187, 249, 250, 262-63, 419, 454, 459, 840, 842-51, 853-55, 857, 989, 990-96, 998-99, 1000, 1002-007, 1009

Kurumlar vergisi muafiyeti 250, 262, 832

Kurumlar vergisi ve geçici vergi oranı 450

Kutsal din duyguları 838

Kütük defteri 523-24, 529

Kütükten silme / silinme 384, 526, 536

L

LAMBDA İstanbul 32, 34

Lezbiyen 3, 29, 31-32, 34-35

Link 182, 192, 267, 560, 1027

Link atma 192

Listeyle seçime girme 135

Lokal açılmayacak yerler 61, 515

M

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 384

Mahalli mahkeme 36-37, 337, 748, 750, 754, 764, 769-70, 779, 781, 788-89, 792-95, 799-800, 804, 808, 815, 917, 920-24, 926-31, 931-36, 938, 955, 1017

Mahkeme içtüzüğü 294, 298

Mahsup fişi 177

Makbuz ve biletler 395, 550, 552-53

Makbuz-bilet kayıt defteri 169, 553

Mal bildiriminde bulunacaklar / bulunulması 17, 18, 52, 82, 401, 541, 610, 615, 702

Mal bildiriminde bulunulması hakkında yönetmelik 18, 609

Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet Yolsuzluklar Mücadele Kanunu 17, 52, 82, 401, 541, 615, 702

Mal bildiriminin konusu 402, 612

Mal bildiriminin verileceği merciler 403-4, 702

Mal bildiriminin verilme zamanı 402-3

Mal Bildirimlerine İlişkin Genelge 702

Mal bildirimlerinin gizliliği 404
Mal bildirimlerinin karşılaştırılması 615
Mal kaçırma 404
Mal toplulukları 49, 121-22, 195, 241, 244, 257, 271, 375
Mali müşavir / müşavirlik 401, 403, 453, 610-11, 628, 942, 188, 225, 261, 268
Manevi haklar 201
Marka koruması 191
Markaların korunması 83, 191
Matrah farkı 831, 1013
Mazbut vakıf 463, 465-66, 468, 470, 472-74, 480, 482, 617, 646, 667
Medeni ve siyasal haklara ilişkin sözleşmeye ihtiyari ek protokol 313
Medeni ve siyasal haklara ilişkin uluslararası sözleşme 313
Menfaat çatışmaları 300
Menfaatleri ihlal edilenler 12, 811
Menkul sermaye iratları 173, 421, 448-49, 459-62, 837-38
MERNİS 323
Mesleki onur 283, 391, 573, 693
Mesleki teşekkül 753-56
Meşhud suçların muhakeme usulü 977
Meşru amaç 101, 299, 306, 1038,
Meşru bir müdahale 303, 306
Mikrokredi 77, 496, 520
Muhasebeci 12, 628, 225
Muhtaçlık durumu 328
Müdahalenin varlığı 303
Müeyyideler 771, 802
Mülkiyet hakkı 18, 827-30, 946, 953, 955, 1017
Mürafaa icrası 737, 750, 769, 781, 789, 793, 820
Mütalaa talepleri 285, 393, 572, 693
Mütekabiliyet 49, 112-13, 463, 465
Mütevelli heyeti 52, 113

N

Nakdi yardım 80, 163, 345, 471, 502, 608
Normlar hiyerarşisi 99-100, 952
Noter 12, 49-50, 79, 97, 104, 106, 107, 157, 169, 193-94, 223-25, 247-48,
251, 262, 342, 376, 401, 403, 411, 459, 507-8, 522, 553, 555, 579, 610-11,
618, 625, 676, 859-60
Noter kanalıyla ihtarname 193
Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 323, 384, 565, 683

O

Objektif kıstaslar / kriterler 311, 545, 748
Okul öncesi eğitim kurumları yönetmeliği 92
Okul öncesi yaz eğitim programı 93
Okul pansiyonları yönetmeliği 84
Olağan denetimler 234
Olağan genel kurul 7, 8, 29, 138-39, 140, 142, 146, 253, 370, 373, 500-1, 596, 771, 776, 780, 783, 821, 920, 928, 930, 935-38
Olağan toplantı 341, 370, 596, 599, 772, 806
Olağanüstü genel kurul 7-8, 80, 132, 134, 136, 140, 146, 241, 251, 280, 774, 778, 792, 794
Olağanüstü toplantı 140, 370, 596, 774-79
Onursal üye / üyelik 6, 112, 114-15, 119-20, 204, 214, 260, 369
Orman alanı 295-96, 298, 470, 960-61
Orman kesimi 296, 298
Ortaklar genel kurulu 258-59
Otopark işletmesi 832
Oy hakkı 132, 141, 260, 369, 444, 452, 477, 501, 642-43, 647
Oy hakkından yoksunluk 371

Ö

Ödeme gücü olmayan vatandaşların tedavi giderleri 314, 320
Ödenti verme borcu 141, 171, 204, 369
Öğrenci dernekleri 264, 743-44
Öğretim amaçlı pansiyon 84
Öğretime başlama izni 92, 246-47
Ölüm cezası 19, 290, 297, 708, 726-27, 731-32
Ölüme bağlı tasarruf 49-51, 106, 122, 244, 376-77, 618-19
Ön ödeme 40, 405, 780, 816, 968, 972-73, 987
Ön ödeme nedeniyle takipsizlik kararı 968
Ön işlem 809, 811, 813, 428, 499
Öncelikli dava 298
Örtülü sermaye 432-34
Özür türleri 317
Özürlü Amerikalılar Yasası 311
Özürlü aylığı 16, 325-27, 330
Özürlülük ölçütü 328
Özürlüler İdaresi Başkanlığı 314-15, 317, 321-24, 334
Özürlüler veritabanı 314, 322
Özürlülerin devlet memurluğu 314, 317-18, 331-32, 334,
Özürlülerin devlet memurluğuna alınma şartları 314, 317-18, 331-32

Özbek rejim muhalifleri 297
Özel eğitim 13, 62, 86-87, 89, 91, 174, 246, 248-49, 314-15, 426, 515, 519, 639
Özel Eğitim Kurumları Kanunu 314
Özel hayatın gizliliği 284, 392, 571
Özel kurslar çerçeve programı 87, 90
Özel öğrenci yurtları yönetmeliği 18, 84-85, 528, 575
Özel öğretim kurumları kanunu 86, 89, 91, 93, 246
Özgülenen mal ve haklar 50-52, 244, 377, 379, 468, 617-20
Özgün fikir ürününü meydana getirmek 200
Özgün müzik bestecisi 200-01
Özgürlük Partisi 312
Özgürlüklerin özünü zedelemeyecek biçimde uygulanma 827, 829

P

Pansiyon 4, 83-85, 88, 176, 243, 346, 422, 536, 579, 1037
Pay ve takip hakkı 201
Platform 13-15, 241-43, 249, 256-57, 266-67, e271, 339, 352, 346, 360, 527
Platform adının kullanılması 242
Platform tanımı 241
Platformun tüzel kişilik kazanması 13, 241-32
Polis 96, 105, 813, 840-41, 844, 846, 850, 944, 948, 953, 992-93, 996, 998, 1002
Pornografi 16, 300, 302, 306-8
Pressing social need 306
Prim itiraz komisyonu kararının iptali 859
Proje yürütücüsü 11, 119, 201
Prosedür koşulu 300
Protestan mezhebi 207
Puantaj kayıtları 214

R

Rec 12, 217
Rehabilitasyon merkezi 13, 174, 185, 246, 249, 430,
Rehnedn 211, 229, 348
Rekabet eşitliği 851, 1003
Rekabet Kurulu 803-4
Rekabetin korunması hakkında kanun 803-4
Resim (vergi) 9, 174, 250, 263, 382, 422, 487
Resim (sanat ürünü) 42, 191, 248, 301-2, 409, 414, 416-17, 680, 741, 744
Resmî senet 49-50, 106, 122, 195, 244, 376, 618-19

Resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma 117, 149, 578
"rule 39" 298
Rüşvet 17, 52, 82, 116, 149, 401, 405, 466, 578, 591, 605, 702

S

Sabit kıymetler 177, 451, 456
Safi gelirler 172
Safi kurum kazancı 427, 444
Sahibinin hususiyetini taşıma 199-200
Sahtecilik 149, 466, 578, 591
Sakatlık aylığından faydalanma koşulları 16, 321, 325
Sakatlık indirimi 16, 319-20
Saklama süresi 157, 342, 414, 509
Sanatçı misafir programı 14, 261
Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri 261
Sandık 4, 17, 76-80, 134, 173, 187, 319, 342-43, 422, 460-61, 495-96, 519-22, 530-32, 642-44, 838-39
Sandık organları 77, 520
Satış fişi 157, 509
Savunma hakkı 291, 778-79
Sayman 158-59, 160, 163, 166, 169, 179, 204, 510-12, 526, 540, 551, 553-54, 568, 584, 600, 674, 686
Seçim avantajı 135
Seçimlik organlar 758
Seçme ve seçilme ehliyeti 116
Sebeup dermeyan olunmaksızın ihraç kararı 760
Seminer 14, 85, 88, 90, 261, 517, 593, 649-50, 738, 869
Senarist /senaryo yazarı 199-201
Sendika üyesinin 7, 125-26, 128
Sendika başkanı 96, 105
Sendika kurma hakkı 103, 126-27
Serbest meslek erbabı 116, 173, 175, 319, 436, 459, 461
Serbest meslek makbuzu 157, 212, 509
Sertifika 5, 12, 88-90, 218, 425, 436, 528, 628-29, 669
Servis sağlayıcı 193
Ses kaydı 280, 389, 567
Sıfat yokluğu 780-81
Sıkıştıran bir sosyal ihtiyaç baskısı 306
Sınıf öğretmeni 6, 115, 248
Sigorta 12, 209-10, 213-14, 217, 219, 250, 262, 319326, 424-26, 428-29, 439, 449-50, 453, 456-57, 461, 471, 480, 585, 603, 607, 621, 634, 747, 838

Sigorta muameleleri vergisi 250, 262
Sigortalı 213, 217, 219, 747
Sinema filmi 11, 199
Sinema filmlerinin değerlendirilmesi 199
Sinema salonu 105
Sinevizyon 98
Sivas olayları 96, 1009-10
Sivil haklar yasası 34
Siyasi faaliyet 41-43, 102, 740, 742-44, 763, 934
Siyasi faaliyetin devamlılık unsuru 744
Son başvuru yeri 788
Son karar mercii 764, 768, 787, 799, 873
Son kararı verme görevi 764, 799-800
Sorumlu kurul 168-69, 171, 396, 398-99, 551-54, 945
Sorumluluk davası 789-90
Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde hakimiyetini tesis etme 744
Sosyal güvenlik mevzuatı 16, 320
Sosyal ihtiyaç baskısı 306
Sosyal Sigortalar Kanunu 12, 209, 214, 319, 621
Sosyal Sigortalar Kurumu 12, 213-14, 217
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 187, 550, 557, 650, 892, 951-2, 958
Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu 187, 314, 320, 950
Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu kanunu 314, 320
Sözleşme hürriyeti 181
Sözleşmecî devlet 293-94, 298, 303
Sponsorluk sözleşmesi 181
Ssk primleri 213
Stant 5, 103-5
STGM 13, 21, 23, 135, 249
Stok giriş-çıkış defteri 177
Strasbourg organları 291
Suç duyurusu 30, 234-35, 291, 615, 650, 662, 700
Suç işlenmesinin önlenmesi 32, 94, 100-1, 127, 233, 235, 302-3, 345, 412-13, 699, 710-11, 738, 829, 878, 881, 896, 902, 910, 914
Sulh Ceza Mahkemesi 40, 303, 816-18, 934, 945, 949, 954, 956-57, 959-60, 965, 972, 974-80, 988
Süre giden bir ihlal 293
Sürekli çıkarma 758
Sürelî yayın 4, 81-83
Süresi dolan yetki belgesini iade etmemek 980

Süresinde mal bildiriminde bulunmama 615

Süresiz yayın 81

Ş

Şartlı bağış gelirleri hesabı 176

Şenlik 95, 98, 409, 1012

Şirketler 8, 10, 24-25, 148, 173, 175, 179, 261,263, 275, 380, 401, 403-4, 420, 423-25, 428, 433, 436, 439, 448, 453, 455-56, 458, 471, 474, 480, 488, 558, 605, 610-11, 613, 677, 679, 686, 690, 847, 852, 888-89, 999, 1004

Şube açma 14, 252-44, 374, 503-5, 537, 542-44, 598

Şube feshi 819

Şube genel kurul toplantıları 501

Şube kuruluş bildirimi 252-53, 374, 498, 599

Şube müdürü 538, 585, 590, 604, 612

T

Taban puan 17, 333, 653, 661

Tadilatın ruhsata bağlanması 65

Tahakkukların terkinin 840, 992

Tağyir 211, 229, 348

Tahrif 211, 229, 348

Tahsil edilen gelirler 9, 160

Tahsil fişi 177

Takbis 327

Tam ve dar mükellefiyet 421

Tam yargı davası 124, 325, 333-34

Tapu kaydına şerh 14, 259

Tapu sicili 52, 578

Tapuda isim tashihi 825

Tapuda mesken olarak gösterilen bağımsız bölüm 64

Tapuya tescil 80, 147-48, 153, 203, 345, 468, 479, 527, 620, 626, 825, 827, 830, 874

Tarım danışmanı 212

Taraf teşkili 804, 814-15

Tasfiye 19, 49, 77, 194, 196, 198, 265, 340, 343-44, 384, 425-26, 428, 438-44, 447, 457, 471, 520, 523, 525-26, 536, 622, 627, 760, 819, 820, 917, 939-41, 1016

Tasfiye halinde 198, 439, 525

Tasfiye işlemleri 344, 440, 525-26

Taşınmaz mal bildirimi 80, 203, 527-29

Taşınmaz mal satın alınması 19, 203, 823

Taşra teşkilatı kuruluşu 534, 546
Tazminat isteminin koşulları 236
Tebellüğ tarihi 453
Tebliğat kanunu 67, 615, 779, 804
Tediye fişi 177
Teftiş ve denetleme giderleri 172
Teftiş ve denetleme payı 172
Tekel idaresi 516
Telif hakları 191, 200-01
Temerrüt ihtarı 770
Temsil görevi 341, 372
Temsil hakkı 201, 931, 937
Temsil organı 146, 265, 372
Temsilcilik 8, 49-51, 75, 79, 80, 152, 245, 253-56, 262, 271, 295, 339, 341, 345, 349-50, 399, 464-65, 471, 477, 495-96, 503-05, 523-24, 526, 529, 537, 542, 598, 603, 617-18, 621, 627, 649-50, 818
Terör eylemlerine katılma 117
Terör mağduru istihdamı 314
Ticaret sicili 251, 262, 440, 442-43, 455-56, 577
Ticaret Sicili Gazetesi 442-3, 456, 577
Ticari faaliyetin tanımı 835
Ticari logo 191
Toplanan paranın devlet malı sayılması 945
Toplantı usulü 7, 19, 131, 138, 140, 371, 501, 597, 779
Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı 94, 409, 1011
Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı 409
Toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunu 5, 17, 94-98, 103-05, 408, 1011
Toplantı yeri 59, 131, 133, 140, 370-71, 411, 501, 596-97, 770, 773
Toplantı yerlerinin tespiti 97, 410
Toplantı yeter sayısı 132-33, 371, 501, 647
Toplantıya çağrı 7, 19, 77, 131, 135-36, 140, 145-47, 370, 372, 500, 521, 596-98, 647, 704, 756, 776-78, 929
TÖB-DER 42, 44, 740, 742, 744
Trafik kazası 17, 331
Trafik sicili 52
Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı 434
Transseksüel 17, 32, 34-35, 328
Transseksüel ve transvestitlerin sosyal hakları 17, 328
Travesti 3, 29, 32, 34-35
Triptik belgeleri 840, 843-44, 846, 849, 854, 856-57, 991-92, 995, 997, 1001, 1006, 1006, 1008-09

Turizm amaçlı pansiyon 84
Turizmle ilgili mevzuat 4, 83-4
Tutanağa geçirilmiş bir muhalefet 781
Tutuklamaya itiraz 291
Tutulması gereken defter / kayıt 93, 223-24, 348, 631
Tüccar 319, 461, 947
Türk Hava Kurumu 268, 347, 382, 397, 401, 403, 550-51, 554-57, 610-11, 702, 876, 880-81, 883-87, 889-93, 895-99, 900-10, 912, 947, 950-52, 955-59
Türk milli menfaatleri 738
Türk Silahlı Kuvvetleri 33, 151, 154, 164, 187, 340, 394
Türk tarihi ve manevi değerleri 738
Türk varlığı 738
Türkiye'de temsilcilik 80, 254, 349, 504-05
Türkiye İş Kurumu 318
Türkiye Milli Kooperatifler Birliği 177, 250-51, 262-63
Tüzük değişikliği 7, 14, 79, 80, 107, 132, 134, 137, 138, 259, 260, 371, 502, 527, 597-98, 604-05, 798, 924
Tüzel kişilerin oy kullanması 341
Tüzel kişilik 3, 13, 15, 19, 23, 27-9, 33, 45-7, 49, 50-1, 60, 69, 74-7, 103, 106, 111, 116, 122-3, 131, 174, 241-44, 252, 257-58, 262, 264, 266, 270-71, 367, 375-77, 384, 420-21, 464-65, 496-99, 521, 526, 536, 541, 543, 613-14, 616, 618-19, 737, 750, 807, 818, 834, 836, 842, 847, 851, 853, 857, 888-89, 894, 898, 911, 924, 936, 994, 999, 1003, 1005, 1008, 1017

U

Ulaşılmak istenen meşru amaç 101
Uluslararası Çalışma Örgütü 102-3, 313
Uluslararası faaliyet 81, 253, 256-57, 341, 373, 379, 383, 471, 495, 503-4, 506, 537, 542-43, 598
Uluslararası nitelikteki teşekküllerin kurulması 17, 384, 495-96, 535-36, 543
Umumi Hıfzıssıhha Kanunu 323

Ü

Ücretli personel 209, 219
Üst kuruluş 123, 126-27, 147, 164, 172-73, 243, 250-51, 253, 254, 256, 262-63, 341, 343, 347, 350, 339, 374, 378-79, 394, 460-61, 471, 480, 500, 503-5, 537, 542-44, 594-95, 601-2, 838-39
Üye fazlalığı 748
Üye kayıt defteri 111, 522, 698
Üye sayısı esas 756
Üyeler komitesi 15, 264-65

Üyelerin bireysel davaları 125
Üyelerin yükümlülükleri 369
Üyeliğe kabul 114, 117, 119-20, 260, 265, 371, 598, 748
Üyeliğin tespiti 747
Üyelik başvurusu 112, 117, 368, 676
Üyelik hukuku 769-70
Üyelik koşulları 112, 149, 151, 367
Üyelikten çıkarılmak / çıkarmak 6, 114

V

Vaiz 212
Vakfeden 50, 106-7, 122-23, 195-98, 241, 257, 376-77, 379, 463, 468, 617-20, 646
Vakfedenin arzusu / iradesi 196, 379, 107, 195, 197, 198, 468, 646
Vakfın adının değiştirilmesi 198
Vakfın amacı 49-52, 106-7, 195-98, 376-77, 379, 466, 471, 618-19, 621-22
Vakfın amacının değiştirilmesi 106, 195-96, 379
Vakfın isim değişikliği 197-98
Vakfın tescili 50-51, 107, 618-19
Vakfın yerleşim yeri 51, 52, 122, 195, 376-77, 467, 619
Vakıf adına tescil 52, 620, 1015, 1017
Vakıf hizmet binası 4, 64
Vakıf kuran dernekler 241
Vakıf kurucu üye sayısı 6, 123
Vakıf senedi 4-5, 50-52, 71, 82, 105-8, 113, 122, 172, 195-98, 205, 244, 247, 377-78, 381, 463-67, 471, 481-82, 617-20, 622, 627-28, 649-51
Vakıf yerleşim yeri 197
Vakıflar Genel Müdürlüğü 52-54, 113, 172, 188, 195, 241, 255, 351, 376, 378, 380-81, 398, 404, 463, 473, 486, 489-91, 495, 503, 535, 537, 542, 611, 616-17, 668-69
Vakıflara ilişkin mevzuat 53, 55
Vakıflarda üyelik 121-22, 257
Vakıfların devri 195
Vekaletname 125, 168, 283, 570, 807
Velayet hakkı 116
Vergi muafiyeti 53, 173-75, 183-86, 423, 426, 430-31, 459-61, 630
Vergi Usul Kanunu 53, 65, 79, 157, 177, 184, 225, 421, 432-33, 440, 454, 456, 506-7, 509, 522, 530, 581, 614, 630, 694-95, 1014
Vergilendirme dönemi 437-38, 445-46, 450-53
Veri saklama 10, 193
Vücut fonksiyon kaybı 329-30

W

Web alanı 193

Web sitesi 10, 53, 55, 191-94

Y

Yağma 42, 116, 466, 740

Yabancı dernekler 80-81, 253, 339, 341, 349-50, 374, 496, 504-6

Yabancı derneklerin izin alma yükümlülüğü 504

Yabancı derneklerin yıllık raporları 80, 505

Yabancı dil kursu 837, 841, 851, 853, 992, 1002, 1005, 1013-14

Yabancı tüzel kişiler 253-54, 276, 387, 503, 529, 559

Yabancı vakıfların izin alma yükümlülüğü 503

Yabancı vakıfların yıllık raporları 504

Yabancıların dernek kurma hakkı 112, 374

Yabancıların üyeliği 112

Yapı sahibi 67

Yaratma gerçeği ilkesi 200

Yardımanın devlet malı sayılması 399

Yardımanın geri alınması 533

Yardımanın isteğe bağlı olması 395

Yardım taleplerinin değerlendirilmesi 532

Yardım toplama 9, 10, 17-19, 74, 155, 162-71, 180, 351, 380, 385, 394, 400, 530, 536, 542, 550-54, 557, 694-95, 942-43, 945, 947-51, 985

Yardım toplama şekilleri 167-69, 395, 399, 530, 551

Yardım toplama faaliyetinin giderleri 399

Yardım Toplama Kanunu 17, 19, 163, 170, 180, 351, 385, 394, 530, 536, 542, 550, 694-95, 942-43, 945, 947-50, 953, 955-58, 985,

Yardım toplama süresinin takdiri 165, 167, 171, 180, 396

Yardım toplamaya yetkili kişi ve kuruluşlar 164, 394, 949-51

Yardım toplayabilecek olanlar 395, 949

Yardımlaşma amacı 742-43

Yardımların kamuoyuna açıklanması 533

Yardımlarda kamu yararı gözetilmesi 532

Yargı denetimi dışında kalan işlemler 283, 390, 573

Yargıtay 23, 31-2, 35-41, 54-5, 60, 64, 96, 102, 105-7, 118, 121-23, 177, 196-98, 219, 241, 282, 390, 403, 611, 737, 740, 743-50, 753, 756-59, 764-65, 767, 769-70, 773-84, 786, 788-89, 791-95, 797-801, 804-8,

813-21, 825, 827, 858, 860, 870, 876, 883, 889, 895, 900, 903, 906-7, 917,

920-27, 930-31, 933-38, 940, 942, 946, 953-54, 957-88, 1009-10, 1015, 1017

Yasak amaç 106, 195, 379

Yasak ve izne tabi faaliyetler 339

Yasaklanmış amaçlar 544, 754
Yatay uygulama 95, 101
Yayın organı 4, 81, 83
Yayın ve umuma iletim hakkı 201
Yayma hakkı 201
Yazışma ve tebligatları almaya yetkili kişi 60
Yazı işleri müdürlüğü 293-95, 535, 546, 714, 718
Yazı makineleri 509-10, 674, 157-58
Yazılı veya basılı belgeler 280, 389, 567
Yazman 80, 132-34, 137-38, 371, 501-2, 597
Yeşil kart 314, 320
Yedek üye 8, 48, 76-77, 80, 132, 134, 136, 145-48, 150, 265, 315, 340, 345, 372, 475-76, 502, 520-21, 598-99, 624-25, 641, 643-44, 654, 658, 662, 664, 793, 810, 877-78
Yeni vakıflar birim yönetmeliği 245, 668
Yeniden değerlendirme 65, 530, 694-95
Yenilik doğuran hak ilkesi 777
Yerel bir gazeteye açıklama yapma 806
Yerleşim yeri 27-29, 33, 45, 47, 49, 50-52, 60-63, 69, 79, 122, 131, 136, 164, 166, 170, 195, 197, 205, 244, 252, 271, 339, 345, 351, 367, 375-78, 396, 467, 496, 498, 508, 515-16, 527-29, 617-19, 621, 623, 636, 674-76, 1038
Yerleşme hakkı 28, 45, 47-48, 112, 115, 244, 252, 374, 496, 498
Yetki belgesi 157, 159-63, 166, 224, 226-28, 270, 276-77, 295, 342, 348, 388, 511-12, 528-29, 562-63, 577, 584, 608, 625, 681, 960, 964-65, 980-91, 1036
Yetki belgesi formu 161
Yetki belgesinin süresi 9, 160-63, 227-28, 512
Yevmiye defteri 78, 177, 223, 225, 507, 522, 630, 637
Yıkım kararı 4, 64, 67-68
Yıl sonu beyannamesi 79
Yıllık aidat miktarı 49, 171, 203, 265, 340
Yıllık dernek raporu 255
Yıllık faaliyet raporu 255
Yolsuz tescil 1015, 1017
Yorumlama teknikleri 301
Yönetim kurulu 7-9, 11, 14-5, 19, 39-40, 42, 44, 46, 48, 61-63, 73, 76-77, 80, 97, 104, 111-12, 114, 117-20, 131, 143, 145, 153, 157, 159-63, 166, 171, 202-04, 209-11, 214-15, 218-20, 224-27, 229, 241, 247, 249, 252, 257, 259, 262, 264-66, 271, 341-43, 345, 347-48, 350, 367-70, 372-74, 401, 403, 423, 464-65, 472, 497, 502, 506, 510-13, 515-22, 525-26, 577, 579, 596, 601, 603-4, 610-11, 616, 624-25, 668-69, 674, 676, 698, 704, 740, 742, 744-45, 748-49, 751-53, 757-59, 764-65, 767, 769-70, 774-78, 780-81, 783, 785, 787-88,

790, 793, 795, 800, 803-8, 810, 813-20, 827, 830, 853, 856, 876, 878, 902,
909, 911, 914, 924, 928, 930, 934-36, 969-71, 1005, 1008, 1026
Yönetmen 199-201
Yurt ücretlerinin tespiti 580
Yurt açacaklarda aranacak şartlar 577
Yurt açma 84-85, 528, 576-79
Yurt binalarında aranacak şartlar 576
Yurt müdürünün görevleri 585
Yurt dışından yardım alma 80, 163, 502, 528-29, 626, 862
Yurt dışından yardım alma bildirimini 163, 502, 528-29
Yürütmenin durdurulması 16, 68, 124, 295-97, 897, 899, 904-6

Z

Zaman esası 217
Zarar mahsubu 429
Zihinsel engelli 10, 16, 180, 248, 316, 327
Zimmet 116, 149, 399, 405, 466, 540, 553, 578, 581, 661, 942, 945
Zorunlu organlar 29, 111, 131, 146, 265, 368-70, 373, 596, 821, 920, 922, 926,
938, 1025

STGM tarafından yürütülen "Etkin Katılım İçin Sivil Toplumun Gelişimi" Projesi,
Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir.

STGM Ankara Merkez Ofis

708. Sokak No: 14/9, 06550 Yıldız Çankaya / Ankara
Tel: (312) 442 42 62 (pbx) Faks: (312) 442 57 55
e-posta: bilgi@stgm.org.tr
web: www.stgm.org.tr

STGM İstanbul İletişim Ofisi

Meşrutiyet Caddesi Kibeleliade Sokak No: 3/1 Şişhane-Beyoğlu / İstanbul
Tel: (212) 292 00 60 GSM: (533) 277 85 51 Faks: (212) 292 00 64
e-posta: istanbul@stgm.org.tr

STGM Adana Yerel Destek Merkezi

Kurtuluş Mahallesi, Ziyapaşa Bulvarı Kızılay Kan Merkezi Sokak
(64010 Sokak) Dr. Muzafer Ersalan Apartmanı
No: 14 Kat: 1 Daire: 1 Seyhan / Adana
Tel: (322) 53 04 50 - 453 04 51 Faks: (322) 453 04 02
e-posta: adana@stgm.org.tr
web: http://adana.stgm.org.tr

STGM Denizli Yerel Destek Merkezi

Saltak Mahallesi 1521 Sokak No: 16 Daire: 1, 20100 Denizli
Tel: (258) 241 60 11 Faks: (258) 241 50 11
e-posta: denizli@stgm.org.tr
web: http://denizli.stgm.org.tr

STGM Diyarbakır Yerel Destek Merkezi

Fabrika Caddesi Sümerpark Kampüsü
Kent Gönüllüleri Binası Kat: 1 Diyarbakır
Tel: (412) 226 60 77 Faks: (412) 226 30 65
e-posta: diyarbakir@stgm.org.tr
web: http://diyarbakir.stgm.org.tr

STGM Eskişehir Yerel Destek Merkezi

Deliklitaş Mahallesi Gürman Sokak No: 16, 26090 Eskişehir
Tel: (222) 220 40 36 Faks: (222) 220 40 76
e-posta: eskisehir@stgm.org.tr
web: http://eskisehir.stgm.org.tr